

Duke University Libraries

D01341033F

DUKE LSC

D01341033F

Div. S 492.43 B456T v.14
628229

DEMCO

FOR REFERENCE

Do Not Take From This Room

[illegible]

A COMPLETE DICTIONARY

OF THE
ANCIENT AND MODERN HEBREW

BY
EILVER NEW YORK

OF THE

DICTIONNAIRE COMPLET

DE LA

LANGUE HEBRAIQUE ANCIENNE ET MODERNE

PAR

EILVER NEW YORK

DE LA

GESAMTWOERTERBUCH

DER

ALT-UND NEU-HEBRAEISCHEN SPRACHEN

VON

EILVER NEW YORK

DE LA

Vol. XII

PLATE 1 VOL. PROLOGUE

Library of the

University of Toronto and Library

of the University of Toronto

Acquired by the

University of Toronto

Library of the University of Toronto

Acquired by the

Library

A COMPLETE DICTIONARY
OF
ANCIENT AND MODERN HEBREW
BY
ELIEZER BEN YEHUDA
OF JERUSALEM

DICTIONNAIRE COMPLET
DE LA
LANGUE HEBRAIQUE ANCIENNE ET MODERNE
PAR
ELIEZER BEN JEHOUDA
DE JERUSALEM

GESAMTWOERTERBUCH
DER
ALT- UND NEU- HEBRAEISCHEN SPRACHE
VON
ELIESER BEN JEHUDA
VON JERUSALEM

Vol. XIV

PLUS I VOL. PROLEGOMENA

Editorial Offices:
Ministry of Education and Culture
Government of Israel
Jerusalem, Israel

Publishers:
Hemda and Ehud Benyehuda
Talpiot Jerusalem
ISRAEL

מלון הלשון העברית

הישנה והחדשה

Ben-Yehudah

Milon ha-lashon

ha-ivrit

חברו

אליעזר בן-יהודה

ירושלמי

כרך ארבעה-עשר

בתוספת כרך „המבוא הגדול“

בעריכת פרופ' ג. ה. טור-סיני

המוציאים לאור :

חמדה ואהוד בן-יהודה

ירושלים-תלפיות

ישראל

בסיוע

משרד החנוך והתרכות

למדינת ישראל

ירושלים

חשיבות חשיבה

חשיבות חשיבה

כל הזכויות שמורות

לחמדה ולאהוד בניהודה

Copyright 1952

by Hemda and Ehud Benyehuda

חשיבות חשיבה

חשיבות חשיבה

נדפס בישראל

PRINTED IN ISRAEL

דפוס רפאל חיים הכהן, ירושלים

מקבץ גנו מ' ק' ה זיל

חשיבות חשיבה

חשיבות חשיבה

חשיבות חשיבה

THESAURUS
TOTIUS HEBRAITATIS
ET VETERIS ET RECENTIORIS

AUCTORE

ELIESER BEN IEHUDA

HIEROSOLYMITANO

Vol. XIV

ET I VOL. PROLEGOMENA

in aedibus
BEN IEHUDAE
HIEROSOLYMAE-TALPIOT
ISRAEL

מלון הלשון העברית

הישנה והחדשה

כולל:

(א) כל מלות הלשון העברית שבתנ"ך, והמלות העבריות ומספר רב מיתר המלים שבתלמוד ומדרשים, וכל המלים שבספרי הפוסקים, המחקר, החכמות, הפיוטים, השירה והמליצה, עד ימינו אלה, כמו"כ, אשר לא מצא להם כלל מלים בספרותנו או שהמלים אשר מצא אינן טבועות במטבע הלשון העברית.

(ב) גדר כל מלה לכל משמעותיה, ותרגומה בגרמנית, צרפתית ואנגלית.

(ג) עדיות ומשלים מכל הספרות, לכל פרטי משמעות המלה ולכל גוניה ולכל דרכי שמוש הלשון בה.

(ד) מדרש מלים, בהערות, באו בו חקירות והויות בדבר צורת המלות ומשקלן, מקורן פרושן ודיוק משמעתן, לפי דעות המסורה, האתרגמים והמדקדקים והחקירות החדשות על פי דמיון ללשונות האחיות.

(ה) השמות הנרדפים, ובמושגים כללים, המלות השיכות להם עפ"י דמיון ושתוף הרעיון למען יוכל אדם למצא המלה המבקשה גם אם איננה ידועה לו.

ח ב ר ו

אליעזר בן-יהודה

ירושלמי

כרך ארבעה-עשר

וכרך מיוחד "המבוא הגדול"

ירושלים

שנה ששית למדינת ישראל

1952/53

ה ע ר ה

הקדמה ומבוא גדול יבואו * בכרך מיוחד.

מפני שעוד לא הגיעו החכמים לכלל הסכמה בקביעת זמן חבור קצת חלקי התנ"ך לא הקפדתי על סדר הזמנים בדיוק, וחשבתי את כל זמן התנ"ך בשתי תקופות, בתקופה הראשונה רוב הספרים הכתובים בסגנון הלשון הטהורה, הקדומה, ובתקופה השניה — הספרים שנושאים עליהם מטבע הסגנון של הזמן המאוחר.

את גוף בן סירא, שנמצא בהגניזה במצרים, אעפ"י שהוא בודאי קדום לקצת מזמורי תהלים וכדומה, צינתי בציון שצינתי המקורות מזמן המשנה והתלמוד.

בהמשנה והתלמוד השתמשתי בהדפוסים שהיו תחת ידי פה, ובשנויי נוסחאות של רבינוביץ (דקדוקי סופרים) וכמו"כ במתניתא דבני מערבא, ובקצת סדרי המשנה שיצאו לאור עם גוף הערבי של פרוש הרמב"ם, וקצת המסכתות שפרסם פרוש דר' שטראק, ובכ"י של המשניות המנקדות שבבית הספרים בפרמה, וקטעים של משנ' מנקדות שנמצאו בהגניזה.

בתלמוד ירושלמי השתמשתי בדפוס ויניציאה, וצינתי מראה המקומות לפי מספר הדפים של דפוס זה, ובקטעי הירוש' שנמצאו בהגניזה שפרסם דר' גינזב' בשם שרידי הירושלמי, ובשנויי נוסח' של רטנר (אהבת ציון).

בהספרות שלאחר זמן התלמוד ועד ימינו השתמשתי לפי סדר הזמנים, ואף על פי כן, בקצת מקומות לא דקדקתי בזה והבאתי את המשלים על פי ראות עיני לפי הצרך החגיגי וכיוצא בזה.

המלים בלעז בלשונות גרמנית, צרפתית ואנגלית כתבתי על פי הכתיב הנהוג בהמלונים

של Toussaint — Langenscheidt

ואלה הסימנים שהשתמשתי בהם לציון בהם מקורות המלים :

כלי כל סימן הן מלים מהתנ"ך.

* מלים מגוף בן סירא, מהמשנה, ותלמוד ומדרשים.

· מלים מהספרות שלאחרי התלמוד, מימי הגאונים ואילך.

∞ מלים שחדשתי אני ושנתקבלו כבר בספרות של זמננו, או בדבור העברי בארץ ישראל.

.. מלים שחדשו אחרים ושנתקבלו כבר בספרות של זמננו, או בדבור העברי בארץ ישראל.

המחבר

לכבוד

מיסדת ההסתדרות הרפואית „הדסה“

הנריטה סולד

ולכל נשיאות „הדסה“ וחברותיה
במפעלן הברוך לישראל בארצו ובלשונו

ברגשי-כבוד והכרת-טובה
חמדה ואהוד בן-יהודה

הערה מאת העורך

ביום 26.8.51, בעוד אנו עובדים בכרך זה של "מלון הלשון העברית הישנה והחדשה לאליעזר בן יהודה", נלקחה מאתנו מרת חמדה בן-יהודה, האשה הדגולה שעמדה לימין בעלה הגדול, ושנתנה מרוחה וממרצה לעבודת חייו זו, שהיתה קדש-קדשים לה. קוינו שיעלה בידנו להשלים את המפעל בחייה ולהביא לפניה את המלון הגמור, ברגשי הערצה למסירותה ונאמנותה, שבזכותן יכולנו לעבוד את עבודתנו בעקבות מורה האומה אליעזר בן-יהודה. אך תקותנו לא נתגשמה, ואבלים עומדים אנו על קברתה. אך זכרה עמנו בעבודת-קדש זו, ולא ישכת מלבנו ומלב בנה אהוד, יבדל לחיים, שעמד על ידה בזקנתה ושלידיו מסרה הזכות והחובה לגמור את המפעל, שהוריו הגדולים התחילו בו.

בעריכת הכרך הזה היה לפנינו החמר שהוכן בפתקאות ושאספו המחבר מתלמוד ומדרשים והספרות המאוחרת, וכן השתמשנו בהערותיו שמצאנו רשומות במקומות שונים, וכן דרכנו להבא. ואלו אני אחראי:

- (א) לסדרו של כל החמר, מן המקרא ושאר המקרא.
- (ב) למלים ודגמאות שנוספו, בפרט מתוך ספרים ומקורות אחרים, שהופיעו ונתגלו אחרי מותו של המחבר.
- (ג) להערותי המסמנות בסוגרים מרבעים [*].

גם בכרך זה נעזרתי עזרה חשובה על ידי עוזרי ה"ה מאיר מדן ודב ירדן.

נ. ה. טור-סיני

ירושלים, אלול תשי"ב
מערכת המלון, משרד החנוך והתרבות

הערת המוציא לאור

תקופה ראשונה בדברי ימי "מלון הלשון העברית הישנה והחדשה" לאליעזר בן-יהודה, שהחל בו בשנת 1879, נסתיימה עם מותו של המחבר בכ"ו בכסלו תרפ"ג (הנכה 1922) בחמשה כרכים מדפסים וכתבי-יד וחמר מוכנים להשלמת המלון. את העזבון והזכויות השאיר בן-יהודה לאלמנתו בלבד, — כאמור בהערות לכרך הששי — והילדים כלם ותרנו לטובתה. תקופה שנייה נסתיימה עם מותה של אמי, חמדה בן-יהודה, לפני שנה בשלשה-עשר כרכים וכרך מיוחד "המבוא הגדול", ומכרך זה תארבעה-

(*) בנוגע לדרכי המלון, כלליו וסימניו, ע"ב "מבוא הגדול" ובהערת המחבר.

עשר, שלשה ועשרים גליונות גמורים בדפוס, וחמר מוכן, מסודר ושמור, לגמר המלון עד הערך תת רנ. עד 1929 עמדנו שתי בנותיה עדה ודבורה, ואני, עד הכרך התשיעי, לעזרתה. מכאן ואילך התמסרתי, אני לבדי, לעבודה זו, בצדה.

לתקופה שלישית נותרו הערכים שלל — תת רנ, שיבואו בכרך הבא, הוא האחרון, החמשה-עשר, וכרך מלואים. תפקיד זה הוטל על שכמי על ידי אמי, ושעות ספורות לפני פטירתה ב"הדסה", במעמד שר החוץ ה' משה שרת, נשבענו לה שנינו כי כן נעשה. בעזרת אחיותי עדה ודבורה היורשות אתי את אמא, וידידי המפעל ותומכיו הרבים, אקוה להשלימו עד תמו ובזמן הקצר ביותר.

לממשלת ישראל, שמערכת המלון פועלת בסיועה על ידי משרד החנוך והתרבות שלה, לעובדים כלם בהגשמת המפעל ולעורך-דין ה' אשר לויצקי, אשר הגן עשרות בשנים על העובון של אמא, שלא על מנת לקבל פרס, באצילות ובנאמנות — לכלם הנני אומר:

חן-חן!

מכיון שזו הפעם הראשונה שכרך מלון מקדש לאשה, עלי לציון שזה היה רצונו של המחבר עוד משנים קדומות, כי מי כמוהו ידע להעריך את חלקה של האשה בתחית ישראל בארצו ובלשונו, האם העבריה הראשונה וראשונה החלוצות והמורות, היא רעיתו הראשונה של בן-יהודה, דבורה, וכל האמהות, הגבורות, הנביאות והשרות בדבריימינו, עם ספרים על שמן: במקרא 2, בכתובים אחרונים 2, ב"אבות הלשון שלאחר המקרא" 3 — ראייה לדבר.

השנה, בנר ב' דחנכה, תמלאנה 30 שנה לפטירת מחיה לשוננו — כחנכה זו יוקם בית נכאת אליעזר בן-יהודה בבית שברחוב החבשים בירושלים, הבית שבו חי, פעל ומת נביא תחיתנו זו השלישית בכל הדורה הלשוני, בבית זה גולד גם "ועד הלשון" שבן-יהודה היה מיסדו ונשיאו הראשון, והרוח החיה שבו, עד יומו האחרון, בבית זה חובר, גם כונס, עיקר החמר למלון זה. בבית זה הוכרזה, וממנו הונהגה עד לנצחון, "מלחמת הלשונות" — מלחמת חרמה להשלטת העברית בכתב-הספר, בבית וברחוב. בראש היוזמים להקמת בית-נכאת זה, עומד, כמובן, ראש ממשלת ישראל ה' דוד בן גוריון. — הקנאי הגדול לעברית מאז בן-יהודה. לכן יקום הדבר!

תלפיות-ירושלים, בית חמדה בן-יהודה

ראש השנה — שנה ששית למדינת ישראל

אהוד בן-יהודה

לוח מקצת ראשי-תיבות

א.

א"א, ארך אנפין.
אב, אבר, אבות.
א"ב ב"ס, אלף בית בן סירא.
אני המוסר, אגרת המוסר.
א"ב דר"ע, אלף בית דרבי עקיבא.
אגרי בע"ח, אגרת בעלי חיים.
אדו"מ, אהבת דוד ומיכל.
אדר"ג, אבות דרבי נתן.
אהיל, אהילות.
אהל, אהלות.
אה"ע, אבן העזר.
אה"צ, אהבת ציון.
אד"א, אמת ואמונה.
אד"ד (לרס"ג), אמונות ודעות.
אד"ו, אור זרוע.
אד"ח, אורח חיים.
אולסה, אולסהויון.
אד"ג, אוצר נחמד.
אוצה"ח, אוצר החיים.
אוצה"ס, אוצר הספרות.
אוצה"ש, אוצר השרשים.
אוצ"ט, אוצר טוב.
אזהר, אזהרות.
אורח' צד, אורחות צדיקים.
איר, איוב.
איט, איטאליאני.
איכ, איכה.
איל' אהב, אילת אהבים.
אד"ש, איש שלום (Friedmann).
אמר"ר, אמונה רמה.
אמשד, אמשטרדם.
א"ס, אין סוף.
אסת, אסתר.
אעפ"י, אף על פי.
אעפ"יכ, אף על פי כן.
א"ק, אדם קדמון.
ארנ', מוסד-ארנולט.

אר"צ, ארם צובה.

אשור, אשורית.

א"ת, אבן תבון.

ב.

ב"א, בן אשר.

באה"ג, באר הגולה.

באור"ת, בעל אור תורה.

(מנחם מלונגו)

בארמ', בארמית.

ב"ב, בבא בתרא. — בר בהלול.

בד"ה, בדבור המתחיל.

בוקשר, בוקשדורף.

ב"ז, בן זאב.

בח"ע, בחינת עולם.

ביהמ"ד, בית המדרש.

בינ', בינוני.

בכו', בכורים. — בכורות.

ב"מ, בבא מציעא.

במד', במדבר.

במשמ', במשמעות.

ב"ס, בן סירא.

בסור', בסורית.

בעבר, בעברית.

ב"ע, בר עלי.

בע"ח, בעלי חיים.

בערב, בערבית.

ב"ק, בבא קמא.

ב"ר, בן רבי—בראשית רבא—

ביאליקדבניצקי.

בראש', בראשית.

בר"ד, בר דוד.

ברכ', ברכות.

ג.

גא', גאון. — גאונים.

גא"י, גלילות ארץ ישראל.

גיס', גיטין.

ג"כ, גם כן.

גמ', גמרא.

גני', גניזה (בפרט הגניזה של

כיהכ"נ של קהיר שנמצא בה

גוף העפרי של בן סירא ועוד

הרבה כ"י עתיקים).

ג"ע, גן עדן, של ר"א הקראי.

גסה"ע, גוף מרוש הערבי.

ד.

ד"א, דרך ארץ.

דא"י, דרך ארץ ווסא.

דא"ר, דרך ארץ רבה.

דבר', דברים.

דג"ח, ד' גנובורג, מהדורה

חדשה של התנ"ך.

ד"ה, דבור המתחיל. — דברי

הימים.

דה"י, דברי הימים.

ד"ה"א, דברי הימים א.

דה"ב, דברי הימים ב.

דו"מ, דוד ומיכל.

ד"ח, דברי חכמים.

דו"ע, דברי ימי עולם.

דל"ע, דקדוקי לשון עברית.

דני', דניאל.

ד"ס, דקדוקי סופרים (שנוי נוסח)

כתלמוד בבלי של

מ' רבינוביץ).

דרנב', דרנבורג.

ה.

ה"ג, הלכות גדולות.

הגר"א, הגאון ר' אליהו.

הוס', הוספה.

הוצ', הוצאת.

הור', הוריות.

הוש', הושע.

הלכ' פסוק, הלכות פסוקות.

הקד', הקדמה.

הרא"ש, הרב רבנו אשר.

הרדב"ז, הרב רבי דוד בן זמרי.

הר"ש, הרב רבנו שמשון.

ו.

ויקן, ויקרא.

וכדו', וכדומה.

וכו', וכולי.

ז.

ז"א, זעיר אנסיין.

זבח', זבחים.

זול', זולת.

זכר', זכריה.

ז"ל, זה לשונו.

ח.

ח"א, חלק א.

ח"ב, חלק ב, וכו'.

חבק', חבקוק.

חגי', חגיגה.

חג"י, חמדת הימים.

חג"נ, חלק הנקוד.

חג"ס, חלקת הפעלים.

חז"ה, חובות הלבבות.

חזה"מ, חול המועד.

חזה"מ"ס, חול המועד סכות.

חזה"מ"ס, חול המועד פסח.

חז"י, חות יאיר.

חול', חולין.

חז"מ, חושן משפט.

חז"ס, חיים זליג סלוניםמסקי.

חיד"א, חיים יוסף דוד אזולאי.

חל"א, חכמי לשון אשורית.

חס', חסד, חסדים.

חקו"ד, חקור דין.

חת"ס, חתם סופר.

ט.

טבוי', טבול יום.

טהר', טהרות.

טואו"ת, טור אורח חיים.

טוחו"מ, טור חושן משפט.

טע' זקנ', טעם זקנים.

י.

י"א, יש אומרים.

יבמ', יבמות.

י"ג, יש גורסים.

יוא', יואל.

יוד', יורה דעה.

יוה"כ, יום הכפורים.

יומ', יומא.

יוצ', יוצר.

יחוק', יחזקאל.

יל"ג, יהודה ליב גורדון.

ילק"ש, ילק' שמע' ילקוט

שמעוני.

י"מ, יש מפרשים.

יסוה"ת, יסודי התורה.

יסו"ע, יסוד עולם.

יסט', יסטרוב (M. Jastrow)

ירוש', ירושלמי.

ירמ', ירמיה.

ישע', ישעיה.

יש"ר, יהודה שלמה ריגיו.

כ.

כוש', כושית.

כ"י, כתב יד.

כ"מ, כסף משנה.

כמו"כ, כמו כן.

כנ', כנוי.

כנה"ג, כנסת הגדולה.

כרית', כריתות.

כשת', כשתלו (Castello)

כתוב', כתובות.

ל.

לקו"ק, לקוטי קדמוניות.

מ.

מ' לטריש, מ' אלדבי, מאיר...

מ"א, מלכים א'—מאיר אלדבי.

מ"ב, מלכים ב'.

מג"א, מגן אבות.

מד', מדות.

מדב"מ, מתניתא דבני מערבא

(נוסח המשנה שהוציא)

ע"פ W. H. lowe ע"י כ"ח

מדב"ע, מדבר בעדו.

מדה"ג, מדרש הגדול.

מדר', מדרש.

מדר', מדרש דבה.

מהד', מהדורה.

מהר"י קולון, מורנו הרב יוסף...

מהר"מ מרוטנברג, מורנו

הרב מאיר...

מהרש"ך, מורנו הרב שלמה כהן.

מהרש"ל, מורנו הרב שלמה

לוריא.

מה"ש, משקלי השמות.

מוא"ר, מוסרי ארץ (של קלמן

שולמן).

מול', מוציא לאור.

מו"מ, מזרח ומערב.

מ"נ, מורה נבוכים.

מוס', מוסף.

מו"ק, מועד קטן.

מ"ז, משקל זכר—מספר זוגי.

מחב', מחברת.

מחז', מחזור.

מיכ', מיכה.

מיכאל', מיכאליס.

מ"כ, מיכה יוסף כהן.

מכ"י, מכילתא.

מכ"ר, משה כהן ריכרסון (בעל

חז"נ וחה"ס).

מכשי', מכשירין.

מל', מלא, מלאים.

מלא', מלאכי.

מלא"א, מלון לשון אשורית.

מלא' ההג', מלאכת ההגיון.

מ"מ, מכל מקום.

מנוה"מ, מנורת המאור.

מנח', מנחה, מנחות.

מנק', מנקדות.

מס', מסכת.

מסור, מסורה.
מ"ע, מצות עשה—מאיר עין
(על הספרי).
מע"ה, מעשר ראשון.
מע"ש, מעשר שני.
מעשר, מעשרות.
מקור, מקורות.
מקור"ח, מקור חיים.
מק"ג, מקיצי נרדמים.
מ"ר, מספר רבים.
מ"ש, מנחת שי.
משמ, משמעה, משמעת,
משמעות.
משנ, משניות.
מת' שפת, מתק שפתים.
נ.
נגע, נגעים.
נדר, נדרים.
נוסח, נוסחה, נוסחאות.
נוי, נזיר — נזירות.
נחמ, נחום.
נחמ, נחמיה.
נחמ' ונע', נחמד ונעים.
נ"ה, נמוקי יוסף.
ניד, נידה.
נל"ה, נחי למד הא.
נמס', נמסר.
נע"ו, נחי עין ו.
נע"ה, נחי עין יוד.
נפ"י, נחי פא יו"ד.
נק, נקבה.
ס.
ס' סרנל, סיגמונדי.
סד"ד, סדר הדורות.
סדע"ר, סדר עולם רבה.
סה"ח וקה"ע, סדר החכמים
וקורות העתים (ניבויאר).
סהמ"א, ספרות המאוחרת.
סה"ש, ספר השרשים—ספרי
השנים.

סוט, סוטה.
סליח, סליחות.
סמא"צ, סדור מנהג ארם צובה.
סמ"ג, ספר מצות גדולות.
סמ"י, סמיכות.
סנה, סנהדרין.

ע

עב, עבר.
עבודה"ק, עבודת הקודש.
ע"ד, על דבר.
עדי, עדיות.
עה"מ, עמק המלך.
עה"ש, ערוך השלם.
עובד, עובדיה.
עוקצ, עוקצין.
ע"ז, עבודה זרה—על זה.
עזר, עזרא.
ע"ח, עץ חיים.
ע"י, עין.
עיוה"כ, ערב יום הכפורים.
ע"י"ש, עין שם.
ע"ית, עשרת ימי תשובה.
ע"כ, עד כאן.
עכ"פ, על כל פנים.
ע"מ, על משקל.
עמ' פרנס', עמנואל פרנסיס.
עמ', עמו', עמוד—עמוס.
עפ"ר, על פי רוב.
ערה, ערב ראש השנה.

ערוב, ערובין.
ערב, ערכין.
ערל, ערלה.
ע"ש, על שם.
עשי"ת, עשרת ימי תשובה.
עת, עתיד.
עתיק', עתיקות.

פ

פדר"א, ספרי דר' אליעזר.
פה"ם, פה הפעל.

פוע', פועל.
פ"י, פעל יוצא.
פלוי, פלוגי, פלוגית.
פסח', פסחים.
פסיק' רב', פסיקתא רבתי.
פסיק' ר"ב, פסיקתא רב כהנא.
פ"ע, פועל עומד — פתחי עולם.
פעור, פעול.
פעור"י, פעל עומד ויוצא.
פרש"י, פרש רש"י.
פתי, פתיחה.

צ

צ"ד, צמח דוד.
צו"ג, צום גדליהו.
צוה"ה, צוהר התיבה.
צ"ל, צריך להיות, צריך לומר.
צפנ', צפניה.

ק

קדוה"ה, קדוש החדש.
קדוש', קדושין.
קהל', קהלת.
קה', קהוט.
קונט', קונטרס.
קינ', קינה.
קני', קנים.
ק"ס, קרית ספר.
קרוב', קרובה, קרובות.
ק"ש, קלמן שולמן.

ר

ר"א קליר, רבי אליעזר...
ר"א מודינא, רבי אריה...
ר"א הקרא', רבי אהרן...
ר"א בחור, ר"א דלמידיגו.
רבי אליהו...
רא"ב, רבי אליהו בחור.
ראב"ד, רבי אברהם בר דוד.
ראב"ח, רבי אברהם בר חזא.
ראב"ע, רבי אברהם בן עזרא.
רגב"ש, רבי גרשון בן שלמה.
רגמ"ה, רבנו גרשום מאור הגולה.

רד"ק, רבנו דוד קמחי.

ר"ה, ראש השנה.

ר"ה, רב האי גאון.

ר"ח, רבנו חננאל.

רח"ו, רבי חיים ויטאל.

ר"י נאגארה, רבי ישראל...

ר"י אברבנאל, ר"י ישראלי,

ר"י סטנוב, רבי יצחק...

ר"י עמדין, רבי יעקב...

ר"י א"ת, רבי יהודה אבן תבון.

ר"י אלכו, ר"י בן אביתר, ר"י

יעבק, רבי יוסף...

ר"י הלוי, ר"י אלהרר, ר"י חיוג.

רבי יהודה...

ר"י מפיסא, רבי יחיאל...

ר"א, רבי יהודה אריה (מודינה).

— רבי יצחק אברבנאל.

ריב"ג, רבי יונה בן גנאח.

ריב"ל, רבי יצחק בר ליוניון.

ריב"ק, ר' יהודה בן קריש.

ריב"ש, רבי יצחק בר ששת.

ר"ף, רבי יצחק אלפסי.

ר"ק, רבי יוסף קמחי.

ר"כ, רב כהנא.

ר"ל, רצה לומר.

רלב"ג, רבי לוי בן גרשון.

רלב"ח, רבי לוי בן חביב.

ר"מ, רבי מאיר—רבי משה.

ר"מ אלשיך, ר"מ גבאי, ר"מ

דרעי, רבי משה...

ר"מ מרוטנברג, רבי מאיר...

רמ"א, רבי משה איסרליש.

רמ"ג, ר' מרדכי אהרן גנובורג.

רמב"ם, רבנו משה בן מימון.

רמב"ן, רבנו משה בן נחמן.

רמב"ע, רבי משה בן עזרא.

רמ"ג, רבי מאיר גבאי.

רמח"ל, רבי משה חיים לוצאטו.

רמ"ע מפאנו, רבי משה עזריה...

רמ"ק, רבי משה קורדובירו.

ר"ג, רבנו נסים. — רבנו נתן.

רנה"ו, ר' נפתלי הירץ ויזל.

רנ"ק, ר' נחמן קרוכמל.

רסע"ג, רב סעדיה גאון.

רע"ב, רבי עובדיה ברטנורה.

רע"ג, רב עמרם גאון.

רע"פ, רבי עמנואל פרנסיס.

ר"ש א"ת, רבי שמואל אבן תבון.

ר"ש הנגיד, ר"ש גמע, רבי

שמואל...

רשב"א, ר' שלמה בן אדרת.

רשב"ג, ר' שלמה בן גבירול.

— ר' שמעון בן גמליאל.

רשב"י, רבי שמעון בר יצחק.

רשב"י הבבלי, רבי שלמה בר

יהודה...

רשב"ם, רבי שלמה בן מאיר.

רשב"צ דוראן, רבי שלמה בן

צמח...

רש"ט פלקירא, רבי שם טוב...

רש"י, רבנו שלמה יצחקי.

רש"ל, רבנו שלמה לוריא.

רש"ם, רבי שלמה מפנהים.

ר"ת, ראשי תבות. — רבנו תם.

ש

ש' בלאך, שמשון...

ש"א, שמואל א'—שבילי אמונה.

ש"ב, שמואל ב'.

שבו', שבועו', שבועות.

שבי', שביע', שביעית.

שבי"ע, שבילי עולם.

שדה"פ, שער דקדוק הפעלים.

שדה"ש, שער דקדוק השמות.

שד"ל, שמואל דוד לוצאטו.

שה"ג, שבת הגדול.

שה"כ, שיר הכבוד.

שה"פ, שם הפעולה.

שה"ק, שלשלת הקבלה.

שה"ש, שיר השירים.

שו"ע, שולחן ערוך.

שופט', שופטים.

שו"ת, שאלות ותשובות.

ש"ז, שם זכר.

שו"ג, שם זכר ונקבה.

ש"פ, שמואל יוסף פיין.

ש"ר, שלמה יהודה רספורט.

ש"ה, שני לוחות הברית.

שמה"צ, שמות הצמחים.

שמו', שמות.

שמח', שמחות.

שמ"ע, שמיני עצרת.

ש"ג, שם נקבה.

שנו"ז, שם נקבה וזכר.

שעה"ש, שער השיר. — שער

השמים.

שקל', שקלים.

ש"ש, שירי שלמה.

שש"ק, שירי שפת קדש.

ש"ת, שמחת תורה.

שת"ז, שם תאר זכר.

שת"נ, שם תאר נקבה.

ת.

ת"א, תרגום אונקלוס. —

תרגום ארמית.

ת"ב, תשעה באב.

תגמ' הנפ', תגמולי הנפש.

תד"א, תנא דבי אליהו.

תהל', תהלים.

תה"פ, תאר הפעל.

תה"ש, תאר השם.

תוה"א, תולדות הארץ.

תוה"ב, תורת הבית.

תוה"ט, תולדות הטבע.

תו"מ, תלמוד ומדרשים.

תוס', תוספות.

תוספת', תוספתא.

תוש"ז, תאר ושם זכר.

ת"ז, תאר זכר.

תחכ', תחכמוני.

ת"י, תרגום יונתן.	ת"ג, תרגום יונתן.	ת"י, תרגום יונתן.
תרגום ירושלמי.	תנח"ך, מדרש תנחומא.	ת"י, תרגום יונתן.
תל"ע, תלמוד לשון עברי.	תנח"ך, תנחומא שה"ל בוכר.	ת"י, תרגום יונתן.
תמ"י, תמורה.	תע"י, תענית.	ת"י, תרגום יונתן.
תמ"י, תמיד.	תק"י, מדה"י, תקון מדות הנפש.	ת"י, תרגום יונתן.

- AJSJ, the American Journal of Semitic Languages.
 Barth, NB, Nominalbildung in den semitischen Sprachen — Pron., Pronominalbildung.
 BTM, Biblisch. Talmud. Medizin, v. Dr. Preuss.
 Brock, Brockelmann.
 Cis, Corpus inscriptionum Semiticarum.
 Ew, Ewald.
 Frw, Fremdwörter.
 Ges, Gesenius.
 GJG, Geschichte d. jüd. Gottesdienstes, v. Dr. J. Elbogen.
 JAs, Journal asiatique.
 JQR, Jewish Quarterly Review.
 JQR NS, Jewish Quarterly Review New Series.
 KMT, Kahle, der massoretische Text des Alten Testaments nach der Ueberlieferung der babylonischen Juden.—MdO, die Massoreten des Ostens.
 Kö, König, Lehrgebäude der hebräischen Sprache.
 Lehnw, S. Kraus, Griechische und lateinische Lehnwörter im Talmud, Midrash und Targum.
 Lidz, M. Lidzbarski.
 MF, Morgenländische Forschungen.
 MOS, Mittheilungen des Orientalischen Seminars.
 Nö, Dr. Th. Nöldeke.
 OLz, Oriental. Literaturzeitung.
 Olsh, Olshausen.
 Pflzn, Aramäische Pflanzennamen, Dr. J. Löw.
 PSBA, Proceedings of the Society of biblical Archaeology.
 PSm, Payne Smith.
 QGJD, Quellen zur Geschichte der Juden in Deutschland.
 REJ, Revue des études juives.
 SKr, S. Kraus.
 Spi, Spitta, Grammatik des arab. Vulgärdialektes von Ägypten.
 ZAW, Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft.
 ZDMG, Zeitschrift der deutschen Morgenländ. Gesellschaft.

בסוף ההקדמה תבוא *) רשימה שלמה מכל הספרים שהשתמשתי בהם לחבורי זה.

מפני טיבו של הספר לא הכנסתי בגוף החבור אלא המלים העבריות, או המלים שכבר נכנסו לתוך הסגנון העברי ומצויות במקורות עברים, אך כדי שיהיה החבור מספיק לכל הספרות העברית, אפרסמם בכרך מיוחד, בקצרה, אוצר המלים הארמיות וגם המלים הזרות, יווניות רומיות ופרסיות שבתלמוד ומדרשים.

*) הרשימה השלמה באה במבוא הגדול — המו"ל.

רשימת ספרים

(נוספת*)

לשוננו לעם, הוצ' ועד הלשון העברית	אגרות הרמב"ם, הוצ' ד. צ. כנעס
מאגדות השבת ומנהגיה, ל. זלוטניק	אוצר דברי חכמים ופתגמים, א. הימאן
מבוא לנוסח המשנה, י. ג. אפשטין	אוצר הגאונים א—יב, ב. מ. לוי
מבחר הפנינים, הוצ' א. מ. הברמן	אוצר הכתובות הפניקיות, ג. סלושץ
מבחר השירה העברית, ח. ברודי — מ. ויגר	אוצר המלים והניבים, צ. שרפשטין
מבחר השירה העברית באיטליה, ח. שירמן	אוצר המונחים הפלוסופיים, י. קלצקין — מ. ג. צובל
מגילות גנוזות א—ב, א. ל. סוקניק	אוצר המשלים והפתגמים, י. ח. טביוב
מגלת המגלה, ראב"ח הנשיא, הוצ' ז. סוונסקי	אוצר השירה והפיסות, י. דוידזון
מדרש בראשית רבא, הוצ' י. תיאודור — ח. אלבק	אוצר לשון המשנה, ח. י. קסובסקי
מדרש בראשית רבתי, הוצ' ח. אלבק	אלדד הדני, א. עפשטין
מדרש דברים רבה, הוצ' ש. ליברמן	בן משלי, שמואל הנגיד, הוצ' ש. אברמסון
מדרש הגדול על בראשית, הוצ' מ. מרגליות	בראשית רבתי, הוצ' ח. אלבק
מדרש הגדול על שמות, הוצ' ד. צ. הופמן	ברית דמשק, הוצ' מ. צ. סגל, השלח כו
מדרשי גאולה, י. אבן-שמואל	גזי קדם, א. בעריכת ב. מ. לוי
מורה הנבוכים לרמב"ם, תרג' ר"ש אבן תבון, הוצ' י. אבן-שמואל	גזי קויסמן
מחברות עמנואל א—ח, הוצ' ח. ברודי	גזי שכטר א—ג
מחברות עמנואל, הוצ' א. מ. הברמן	דיואן אלעזר הבבלי, הוצ' ח. ברודי
מכילתא דרבי ישמעאל, הוצ' ח. ש. הורוביץ — י. א. רבין	דיואן שמואל הנגיד (בן תהלים), הוצ' א. מ. הברמן
מלון כל בו לחקלאות א—ד, י. ח. זגורודסקי	הדרשות בישראל, י. צונץ, תרג' מ. א. זק
מלון עברי, י. גור	בעריכת ח. אלבק
מלון קונקורדנציוני ללשון הפיוטים	היכל רש"י א—ב, י. אביגרי
(חוברת לדוגמה), י. כנעני	הירושלמי כפשוטו, ש. ליברמן
מלחמות השם, סלמון בן ירוחם, הוצ' דודזון	הלשון והספר (כרך הלשון), ג. ה. טורשינר
מנורת המאור, ר"י אלנקאווה, הוצ' ה. ענעלאו	הלשון והספר (כרך הספר), ג. ה. טורשינר
מנחת ליהודה (ספר היוכל לכבוד הרב י. ל. זלוטניק), בעדיכת ש. אסף — י. אבן-שמואל — ר' בנימין	המשוררים בני דורם של משה אבן עזרא
מסות ומחקרים לזכרון מרת לינדא ר. מיללער נ"ע, י. דוידזון	ויהודה הלוי, ח. שירמן, ידיעות מכון שוקן
מסכת סופרים, הוצ' מ. היגר	הנוטריקון הסמנים והכנויים, מ. היילפרין
מסכתות דרך ארץ, הוצ' מ. היגר	הסגולה, הוצ' מ. ז. חסידה
מסכתות כלה, הוצ' מ. היגר	ידיעות המכון לחקר השירה העברית ד, ה, ו
מחברת משירי קדש אשר לשלמה בן יהודה	כל שירי רבי יהודה הלוי, הוצ' י. נמורה
אבן גבירול, הוצ' י. דוידזון — י. זנגויל	כתב ג'אמע אלאסאט', דוד בן אברהם אלפאסי, הוצ' ש. ל. סקוז
	כתבי אוגרות, ח. א. גינוברג
	לשון חכמים, א. סורת
	לשוננו, בעריכת ג. ה. טורשינר

* רשימת ספרים מלאה עד שנת ת"ש, נמצאת בסוף כרך "המבוא הגדול" למלון. ספרים נוספים נזכרים בהערות העורך.

- מעגל טוב השלם, חיד"א, הוצ' א. פריימן
 מעשה ירושלמי לר' אברהם בן מימון, הוצ' זלוטניק—
 אלוני — פטאי
 מרפא לשון, מ. לנדא
 מוסגת רבי אליעזר, הוצ' ה. ענעלאו
 משפט האורים, י. מ. שטינברג
 משלי שלמה, נ. ה. טורטשינר
 מתיבות, הוצ' ב. מ. לויץ
 סדור עבודת ישראל, הוצ' י. דוב (בר)
 סדור רב סעדיה גאון, הוצ' דודון — אסף — יואל
 סדר קידושין ונישואין, א. ח. פריימן
 ספר איוב, נ. ה. טורטשינר
 ספר היובל לכבוד י. ג. אפשטיין
 ספר המעשיות, הוצ' מ. גסטר
 ספר הענק, רבי יהודה אלחריזי, הוצ' א. אברונין
 ספר הקצרת לרמב"ם, הוצ' ז. מונטנר
 ספר הרקמה לר"י אבן ג'אנח, הוצ' מ. וילנסקי
 ספר השבת, י. נכט — ז. אפשטיין — י. ל. ברוך
 ספר זכרון, יוסף קמחי
 ספרן של ראשונים, ש. אסף
 עט סופר, רד"ק
 ערכי מדרש, ב. ז. בכר, תרג' א. ז. רבינוביץ
 פיוטי יוני, הוצ' מ. זולאי
 פנקס ועד ארבע ארצות, הוצ' י. הילסרין
 פירוש הגאונים על סדר טהרות, הוצ' י. ג. אפשטיין
 פירוש מגילת רות לסלמון בן ירוחם, בספר הזכרון
 לפוננסקי
 פירוש ר' עמנואל בן שלמה וצ"ל על שיר השירים,
 הוצ' י. ד. עשועעץ
 פירושם וחידושים בירושלמי, ל. גינצבורג
 פרשנידתא לישעיה, הוצ' י. מאהרשען
 קבץ על יד יא—ג
 רשימת הפיוטים והשירים בין כתבי הגניזה בספריית
 דוד קויפמאן, ש. ודר. (תדפיס מספר "מוזכרת עמנואל")
 שאלות עתיקות בתנ"ך, י. רוזנטל, HUCA XXI
 שכט יהודה, שלמה אבן וירגה, הוצ' ע. שוחט — י. בר
 שירי ראב"ע, הוצ' ד. רוזין, 94—1888
 שירי דונש בן לבראט, הוצ' נ. אלוני
 שירי החל לרמב"ע, הוצ' ח. ברודי
 שירי היחוד והכבוד, הוצ' א. מ. הברמן
 שירי יצחק בן אברהם אבן עזרא, הוצ' נ. בן-מנחם
- שירי משה חיים לוצאטו, הוצ' ש. גינצבורג — ב. קלאר
 שירי שלמה בן יהודה אבן גבירול, הוצ' ח. נ. ביאליק
 וי. ח. רבניצקי
 שירי תימן, הוצ' א. צ. אידלזון — נ. ה. טורטשינר
 שרידים מהגניזה, הוצ' מ. צ. ווייס
 תוספת הערוך השלם לח. י. קהוט, ש. קרויס
 תוספת ראשונים, ש. ליברמן
 תורת השירה הספרדית, ד. ילין
 תלמוד ירושלמי הגדול, הוצ' ראם
 תנחומא, הוצ' ש. בוכר
 תעודות לכיש, נ. ה. טורטשינר
 תקנות קנדיאה, הוצ' א. ש. הרטום ומ. ד. א. קאסוטו
 תרביץ, בעריכת י. ג. עפשטיין
 תשובות הגאונים, הוצ' ש. אסף.
 תשובות הרמב"ם, הוצ' א. ח. פריימן
 תשובות ר' אברהם בן הרמב"ם, הוצ' א. ח. פריימן
 Aram.-Neuhebr. Handwörterbuch, Dalman
 Babyl.-Assyrisches Glossar, C. Bezold-Götze
 Chrestomathia Aethiopica, A. Dillmann
 De ludibus orientalibus, Hyde
 Die exegetische Terminologie der jüdischen
 Traditionsliteratur, W. Bacher
 Die Recensionen und Versionen des Eldad
 Haddānī, D. H. Müller
 Die Inschriften des alten Judenfriedhofes
 in Wien I-II, B. Wachstein
 Die semitischen Fremdwörter im Griechi-
 schen, H. Lewy
 Die Flora der Juden I-IV, I. Löw
 HUCA I-XXII
 Lexicon Syriacum, C. Brockelmann
 Nachlässe der Wiener Juden, J. Taglicht
 Proceedings of the American Academy for
 The Dead Sea Scrolls I, Ed. M. Burrows—
 I. C. Trever—W. H. Brownlee
 Ugaritic grammar, Cyrus H. Gordon
 Ugaritic handbook, Cyrus H. Gordon
 Jewish Research XVIII (1948—49)
 Prolegomena, Friedrich Delitzsch
 Saadya Studies, Erwin I. J. Rosenthal
 Texts and Studies, J. Mann

מלון הלשון העברית

ה'שנ"ה והתק"ש

שער הריש

— סוף —

רצוי

לפני המקום (כא"מ, הגיון סנס, יד:). בי העינוי
והרצוי לפני המקום שהמתענה יהיה רחוק מכל
מנופי העולם הזה (סס, טו:). שרצינו ברצון נפשינו
רצוי גמור בלא שום זכר אונס כלל (ססר הסערת
לכ"י נללונק, 14). ועבר שנמצא שהוא אוכל נבילות
ופריפות או שמתלל שבתות ויסרהו רבו פעם ראשונה
ושנייה ויאיים עליו כהבאה ובהתראה וברצוי
(תסו' הגלו' ז ט, ודסהינח, גני יכופליס ד). אבל מקרא
יג סדות מנהג כשר הוא ותורה היא לפי שהן דברי
חינוך ורצוי (כ' קלוימוס, מעפס הגלויס נו). כי
בביטול רצוי זה ומצוה זו בטל קרבן (כיענ"ל על
כ"ס ח, כא:). מוני חאדם פשים אל הכעס או אל
הסבלנות והרצוי (כ"י אכננאל, כסלס חנוס ס,
ז' מדוס נללמדיס). ואף על פי שהזכיר הכתוב ויגחם
אותם וידבר על לבם שנראה בזה שחיה לחם רצוי
מיוסף, מכל מקום לא ראינו שיוזכר הכתוב מחילה
ביוסף (נשי' לצלחסיס, אסכי קצרו חס אציו). — ואמר
הפיתן: רצוי וכתיו וכתיו ערה לפניו ויבולו היות
רגיל במ (יוסי' כן יוקי, חסס כוננס, ענדוס, ממו' איעל'
ג, כיד:). רצוי חסיר חגיש בערבים (סול, חנוני

רצוי

א. *רצוי, ש"י. — מעשה המרצת והמפוס, רצוי שאלה,
פיוס חבא בכקשה, בחסלת וכדו' רבח
אמר וכו' א"ל אביו (לרבה) בשלמא תחילתו מוכיר
נשמים הוברה נמי רצוי שאלה היא ⁽¹⁾ אלא סופו
מאי רצוי שאלה איבא (תע' ד:). — ובסח"א:
לפי שהוכיח את הראשונים בקנטורים תתחיל יהודה
נפוג לאתוריו וקראו יעקב בדברי רצוי (כסי,
נלל' מע ס). מאין עוד פנות אל הפנתה ולקחת
רצון מירכס, עד שאינכם כרי שאפנה אל פנתכם
ולקחת רצוי מירכס (סול, אולאכי ז יג). ולכך
ויברכו כל הקהל לח' אלתי אבותיהם מתוך רצוי
לשון ופחמט קדושחו (סול, וסי"ל כע כ). דשח ושחק
עם אשתו, שוחה במלה של רצוי חשמיש (סול,
נכ"י סג). הודאה היא, ואין בה חפסק דבר אחר,
לא חפסק תחינה ולא חפסק רצוי (סול, פסק' קס).
וכשם שירמיה אמר אמן אחר רצוי אף אנו
נאמר אמן אחר דברי תחינה (מחזק יערי סט).
והכתוב הזה תולה צורת הצום והרצוי המוכרח
⁽¹⁾ [רשי' : וכיון דאיבא שאלה אבתריה מוכיר
הוא לרצוי בעלמא.]

בני ישראל וכו' לרצון להם לפני יי' (שמות כס
 לו-לס). אם עלה קרבנו מן הבקר וזכר חטים וקריבנו
 אל פתח אהל מועד יקריב אותו לרצון לפני יי' (ויקרא
 א ג). וכו' חובתו וזכר שלמים ליי' לרצונכם חובתו
 (שם יט ט). איש איש וכו' אשר יקריב קרבנו וכו'
 לרצונכם וכו' כל אשר בו מופ לא תקריבו כי לא
 לרצון יהיה לכם ואיש כי יקריב וזכר שלמים ליי'
 וכו' חטים יהיה לרצון (שם כז יט-כא). וכו' חובתו
 וזכר תורה ליי' לרצונכם חובתו (שם שס כט). וחגיף
 את העמר לפני יי' לרצונכם (שם כג יא). והביאותים
 אל תר קדשי ושמתים בבית תפילתי עוליתיהם
 וזבחייהם לרצון על מובחי (ישעי נ ז). כל צאן קרר
 יקבצו לך אילי גביות ישראל ויעלו על רצון מובחי
 ובית תפילתי אסאר (שם פ ט). עלותיכם לא לרצון
 וזבחיכם לא ערבו לי (יחזקאל כ). — ובקבלת דברי
 שירה ותפלה לרצון: יהיו לרצון אמרי פי ותגיון
 לבני לפניך (תהלים יע יט). — ולקח האל רצון מיד
 האדם, לקח מנתה לרצון: וזאת שנית תעשו כמות
 דמעה את מובחי יי' כבד ואנקה מאין עוד פנות
 אל המנחה ולקחת רצון מידכם (מלאכי ג יג). —
 ב) רצון האדם או האלהים בששם יחס נפשי טוב,
 נשיות חסד לאחר, כנגוד אל את, עכרת וקצת,
 Huld, Gnade; bienveillance, bonnes graces;
 graciousness, mercy: כי באסם חרנו איש וברצונו (י'
 עקרו שור (נכס' ע ז). וממנו ארץ וסלחה רצון
 שכני מנה תבואתה לראש יוסף (דברי ג י). כי
 בקצפי הכיתוך וברצונו תתפחך (ישעי ס י). כי אתה
 תבדך צדיק יי' בצנה רצון תעסדנו (תהלים ס יג). כי
 רגע באסו חיים ברצונו (שם לו ז). וכו' ברצונו
 העפדת לחררי עו הסתרת פניך חיותי נבדח (שם
 שס ט). היטיבה ברצונו את ציון (שם נא כ). כי
 תפארת עופו אתה וברצונו תרים קרינו (שם פט יט).
 אוילים וליוץ אשם זכין ישרים רצון (תהלים יז ט).
 רצון מלך לעבד משכיל ועבדתו תהיה מביש (שם שס
 לה). באור פני מלך חיים ורצונו כעב מלקוש (שם
 יו יט). — גם ככפיר ועף מלך וכמל על עשב רצונו

[1] גם במקום זה בא "ברצונם" כנגוד אל
 "באסם", ועל כן הכונה גם כאן: אפילו כלפי מי
 שרצונם עליו, שהם נוהגים כחסד עמו, הם עושים
 מעשים כאלה.]

עמים, ענדס, שס שס, ריז). ברית רישומו ריביתה
 ריצווי ריתו ריחה (ינסי, נכיס, קנוי' נכלשי, זולסי,
 ג). אם לא יקדים קירובו יקולל, אם לא ירחיש
 ריצווי ורותק (סול, אס, קנוי' ויקרי, שס, קס).
 בקודש מחולים, בריצווי סמריבה (סול, כלסד, שס
 שס, קס). ריצווי שתי חנוכות לווכת (סול, קנוי'
 סכס, שס, שס). ריצווי תשורה לפניך העלה, רצית
 ניהוחו ושועו עלה (תסלס ון סלוימוס, שסוס סלסוסיד,
 ענדס, 127, Elbog., Stud.). ריצווי חיות סכל
 וחצילף בפנין (סול, למין כס, ענדס). נעים וטוב סה
 פתוק סחרגל, מצווי לריצווי אב לבן ופרגל (סלמה
 סכנלי, סלססס, זולס סכס נכלסס). כינה ריצווי תורמים
 (סלמה סכני יסודס, שסוס וכלס, יולס ס סס). ספר
 לרגה ולריצווי תוכחות (סלמה סקס, סנדל סמני,
 סליסי סני סמסי). קרבן תפילתי יבון בשלם ולא
 כפחוסר, ריצווי לרצון סקבל כמנא ככורי גוסר
 (סליס סכ סמסי, סלס סלס, סליסי סכרי יס'ס).
 ריצווי ניהוח לסמר (לזכסי סני, סליסי ג עסיסי). —
 "ובסשם" שביעת רצון: והוא הכלי הנאות אשר
 יתמוג בו חסר ויבון לקבל ריצווי של אוטן (כי'
 ווסקלסס, קול יסודס לכזכי ס ס, יג).

ב) "רצונך, יי' — רצווי סעות, כמו הרצאת סעות,
 מעשה סרצת, הסשלם והסונה סעות כזי
 לחלילסן בסלעיס: ברצווי עצמו והוא אינו בקי
 בסלאת הרצווי (סלי' לכס'ג סק'). ריצווי סעות
 סידו לידה אפילו סלא עי' נגיעה כלל מורידה את
 האדם לדיומא תחתונה של ניהנס (כי'ס לויסל, עסי'
 ג, יג).

רצון (י, ש"י, סני' רצון, כ' רצוני, רצונה, רצונה,
 רצונכם, רצונו, רצוני, רצונם, רצנם, — א) קבלת
 דבר בססכסה, ביחוד קבדת קרבן האדם עי' האל,
 סנחה רעיו ספנו, Befriedigung; content(e)ment,
 satisfaction, כפרס עם למיד היחס, לרצון לפני ה'
 וכדו': ועשית ציץ וזכר סהור וכו' והיה על סצח
 אחרן ונשא אחרן את עין הקדשים אשר יקדישו

[1] [כן בערב' רצונו רציו א] ועוד, בארמ'

רצון

א) رضوان, رضى

(פס י"ב) — ובסמי' אל מקבל הרצון, רצון עסר, במשמ' רצונך לעסך; וברני יי' בְּרָצוֹן עמך מקדני בישועתך (ספ"י קו ד), — ובצרופים יום רצון, עת רצון, שנת רצון: כה אמר יי' בעת רצון עניתיך וכוונ' ישועה עזרתך (יט"ט מט ט). הלוח תקרא צום ויום: רצון ליי' (סס נח ט). לקרא שנת רצון ליי' ויום נקם לאלהינו לנחם כל אבליהם (סס סא ז). ואני הפלתי לך יי' עת רצון (ספ"י טו יד). — ועם פעל או תאר השביע את מלוני רצון, שבע רצון: נפתלי שבע רצון (י) ומלא ברכה יי' (דברי לב כג). מוחא את ירך ומשביע לכל חי רצון (ספ"י קמס יו). — ג ורצון האדם או האל במשמ' מה שרצוי לו: שפתי צדיק ידעון רצון ופי רשעים תהפכות (ספ"י י"ג). שחר טוב יבקש רצון ודרש רעה תבואנו (פס יא כ). טוב יפיק רצון מיי' ואיש מוסות ירשע (סס יב ז). ובה רשעים תועבה יי' ותפלת ישרים רצונו (פס יט ט). רצון מלכים שפתי צדק ודבר ישרים יאהב (פס יו י). — ותפיק רצון, מצא רצון ותן בעיני אלהים ואדם: כי מצא מצא היום ויפיק רצון מיי' (ספ"י מ לט). טוב יפיק רצון מיי' ואיש מוסות ירשע (סס יב ז). מצא אשה מצא טוב ויפיק רצון מיי' (פס יט כג). — (ד) כמו הפק, מה שהאדם הפק ורוצה (2), Willen, Wollen; volonté; will, wish עשה, עשה רצון האדם או האלהים, מלא את חפצו: לעשות רצונך אלהי חפצתי ותורתך בתוך מעי (ספ"י מ ט). ברכו יי' כל צבאיו משרתיו עשי רצונו (פס קכ כה). למדני לעשות רצונך כי אתה אלהי רותך טובה (סס קנ"ג י). רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם (פס קמס יט). ועתה תנו תודה ליי' אלהי אבותינו ועשו רצונך (פס"י י"ח). — ועשה כרצונו במשמ' וזו והשתייה כרת אין אונם כי כן יסד המלך על כל רב ביתו לעשות בְּרָצוֹן איש ואיש (ספ"י כ ט). ויכו היהודים בכל איביהם מכת חרב וחרב ואכרן ויעשו כשנאותם בְּרָצוֹנָם (פס ט ט).

(1) אין כנראה כונת הכתובים כשמוש צרופים אליו כלשוננו היום, שרצון האדם מתמלא, אלא שהאלהים נותן לו את מלוא רצונו וחסדו.
(2) במשמ' זה בא השם כנראה בהשפעת הארמ', ועי' א. רצח, הערות.

ראיתי את האיל מנגח ומה וצפונה ונגבה וכל חיות לא יעמדו לפניו ואין מציל מידו ועשה בְּרָצוֹנוֹ והגדיל (ד' מ ד). ועמד מלך גבור ומשל ממשל רב ועשה בְּרָצוֹנוֹ (פס יא ג). ועש האליו בְּרָצוֹנוֹ ואין עומד לפניו (פס סס יו). ועשה בְּרָצוֹנוֹ המלך (פס סס לו). וחכנע לפניהם את ישרי הארץ הבנענים ותחנם בידם וכו' לעשות בהם בְּרָצוֹנָם (סמ"י פ כד). — וכרצונם במשמ' בכל שהם רוצים: ועל ביותנו משלים ובכהמתנו בְּרָצוֹנָם (פס סס לו). — ובכל רצונם במשמ' בכל לבם, הפציע לעשות: וישמחו כל יהודה על השבועה כי ככל לבכם נשבעו ובכל רצונם בקשחו (דס"י י"ט). — ובתו"ס, רצון האדם ורצון האלהים, רצון אבינו שבשמים, רצון קונו של אדם, שלא בְּרָצוֹנוֹ וברו': פרחו של ר' אליעזר בן עזריה היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה שלא בְּרָצוֹנוֹ הכמים (פס ס ד). לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה וגרבה (סו"י סמ"ג, ספ"י ג ט). האב על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונם בין בְּרָצוֹנוֹ וכו' קנה (יג"י ו ט). עשה רצונו בְּרָצוֹנְךָ כדי שיעשה רצונך בְּרָצוֹנוֹ, ככל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך (כ' גולילא נד טל כ' יהודה הסמ"א, פס"י ז ד). חזי עו כנמר וקל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים (יהודה בן סימון, פס"י ס ט כ). בזמן שישראל בְּרָצוֹנוֹ לפני המקום מה נאמר בהם את קרבני לחמי, כבנים שמתפרנסין מאביהן (סוקס"י מנח"י ז ט). רבון העולמים וכו' כבשתי את יצרי ועשיתי רצונך (כ' ציני חזק צסס כ' יוסקן ירום' פס"י ז ד). בני, כמותך ירבו עושי רצון המקום בישראל (פס"י ספ"י, פס דל"ח ט). אמו של ר' ישמעאל באת ואמרה וכו' גערו בישראל בני שאינו נוחג כי כבוד וכו' כד נפיק מבית וועדא אנה בעה משוגי ריגלוי ומישתי סתן ולא שבק לי, אפרין הואיל והוא רצונה הוא בכורה (פס קדוש"י ט). כתיב ולקחתי דגתי בעתו וגו' וכתיב ואספת דגגך וגו' לא קשיא, כאן בזמן שישראל עושים רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום (צכ"י לט). תרואה מקדלים אומר ברוך שנתן ארץ אפיה לעובדי רצונו (פס נ). ומה לעובדי רצונו

מן הקדש אומר יחי רצון מלפניך שתחא שנה זו
 גשומה שחונה ומלולה וכו' (כ' יומי צ"כ מלפניך, סס
 ויקר' כ.) — רצוני, רצונך במשמי' רוצה אני וכו';
 ומעשה בגוי אחד שהביא גנים לרבן גמליאל ואמר
 סותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו (צ"ל
 ג. ז.), ואם אמר לו שול לי הימנה חמץ פלוני לא
 ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד
 אחר (גיט' ג. ט.), אמר לו מה אחת טוענני רצוני
 שתשבע לי חייב (פנו"ג ז. ט.), הלך וישב לו ואמר
 חואיל ועליך מצוה אם רצונך לפרוק פרוק פטור
 (צ"מ ג. י.), שאלו את החקנים אם אין רצונו
 בעבודה וזה לפה אינו מבטלה (ט"ז ד. ז.), אמר לי,
 רבי, רצונך שתדור עמנו במקומנו (כ"י יומי פן
 קממא, חז"ר ט. ט.), מי שיש לו פתח במבוי אין בני
 מבוי כופין אותו לעשות הימנו דלת למבוי שיכול
 לומר רצוני שאיכנס בתבילתי על פתחי (תוספ'ת
 צ"ג יא. טו.), אמרה לו (המדינית לישראל) רצונך
 שתשטה יין וכו' רצונך שאשמע לך (פסטי צמדי'
 קלח), רבון העולמים, גלוי וידוע לפניך שרצוננו
 לעשות רצונך (כ"י מלכסנדר, ככ"י יז.), אמר להם
 (השועל לדגים) רצונכם שתעלו ליבשה (סס טא. ט.).
 מעשה ברשבי"ג (ור' יהודה) ור' יוסי שהיו מסובין
 בעכו וקדש עליהם היום, אמר לו רשבי"ג לר' יוסי
 ברבי רצונך נפסיק וניהוש לדגרי יחודה חברינו
 (פסמ' ק.), החוה דאתא לקמיה דרבי נחמיה אמר
 וכו' רצונך שתגלגל עמי בערשים (כמו"ז קז. ט.).
 האומר לחבירו עברי גבתי והוא אומר וכו' אתה
 נתת לי כמתנת, רצונך השבע ושול (כ' חזק,
 צ"ג קסמ.), בשעה שביקש הקב"ה לבראות את האדם
 קרא בת אחת של מלאכי השרת אמר להם רצונכם
 נעשה אדם בצלפנו (כ"י, קס"א. לט.), (אמר הקב"ה
 לדוד) רצונך יכלו זרעך או תמסר ביד אויב (כ"י,
 סס נה.), אמר (רבי לר' פנחס) רצונך סעוד אצלי
 (מולי ז. ט.), אמר ליה (רבי לצדוקי אחד) רצונך
 שתסעוד אצלי (פס. מז.), נכנס רבי אליעזר (אל
 ריב"ז) וישב לפניו ואמר ליה רבי רצונך אומר
 דבר אחר לפניך (אדרי"כ כט.), אמר רבי יהושע לרי"ג
 רבי רצונך שנקבל פני פולספוס חבירנו (ד"א ט.),
 ואם רצונך לידע שנדמית אסתר ללכנה, בשם
 שהלכנה נולדה לשלשים יום כך אסתר אמרה ואני

כך, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה (כ"ט, נ"כ'
 כז. ט.), לשחרית אמר, רבי, אלך למרחץ, אמר רצונך (1)
 (ד"א ו.). כימי הורדוס המלך היו גשמים יורדין
 כלילות, בשחרית נשבה הרוח נחפזו העבים וכו'
 והיו פועלים יוצאים ועוסקים במלאכתן ויורדין
 שרצון אביהם שבשמים מעשיהם (מד"כ ויקר' לה.).
 היה המלך אוהבו (את הצבי), בזמן שהוא יוצא
 לשדה היה מפקיד: ירעה יפה לרצונו, לא יבה
 אדם אותו (סס צמדי ט.), שמופך ביד מלכים לשחות
 ולעשות כל רצונך בעבירה (סס טס י.), כל זמן
 שהיה בנו עושה רצונו היה המלך רואה איוו
 נטיעה יפה בעולם ושוחלה כפרדם של בנו (סס קט"ו
 ט., מוסקס ססס סענד), — יבנוסחה יחי רצון (2)
 בחפלה: היתה אשתו מעוברת ואמר יחי רצון
 שתלד אשתי וזה הרי זו תפלת שוא, היה בא בדרך
 ושמע קול צווחה בעיר ואמר יחי רצון שלא יהיו
 אלו בני ביתי הרי זו תפלת שוא (נכ"י ט. ג.), יחי
 רצון מלפניך ה' אלהינו שתבנה עירך במהרה
 בימיו (חז"ר ט. כ.), זה הוא סדר החסיד לעבודה
 בית אלהינו, יחי רצון שיבנה במהרה בימיו אמן
 (סמ"ד ז. ג.), יחי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי
 אבותינו שלא תצא עלינו גלות (יכ"ט יומא ט. ג.).
 ר' אלעזר בתר דמסיים צלותיה אמר הכי יחי רצון
 מלפניך ה' אלהינו שתשבן כפורינו אהבה ואהבה
 ושלום ורעות (נכ"י יו. ט.), רב בתר צלותיה אמר הכי
 יחי רצון מלפניך ה' אלהינו שתתן לנו חיים
 ארוכים וכו' (סס טס.), רב ספרא בתר צלותיה אמר
 הכי יחי רצון מלפניך ה' אלהינו שתשים שלום
 בממלא של מעלה וכו', וכל העוסקין שלא לשמה
 יחי רצון שיהו עוסקין לשמה (סס יו. ט.). פאי
 סברך (האורת את בעה"ב) יחי רצון שלא יבוש
 בעל הבית בעולם הזה ולא יכלם לעולם הבא
 (כ"י שטען בן יומי, טס מו.), יחי רצון מלפניך
 שיופסקו הגשמים ויהי ריוח בעולם (פסלס סוני סענדגל,
 פטני כג.), (אפרו הפלאכים לאברהם) יחי רצון
 שתזכה לעשות עוד פעודה אחרת לבר דריתילי
 לך (כ' יפושע, מד"כ וילא מם), בצאתו (של חבהן)

(1) [נוסחת הגר"א: כרצונך, וכן כלה רבתי ט,
 ובפסוק קרמוניות היהודים ל"א אפשטין מובא: לרצונך.]
 (2) [וכן בארמ' יהא רעוא.]

רצון בשתוף ואין דמיון בין שני הרצונים (כ"ט ח"ט, מ"ז ז יח, סדרך שפני). זה הכסיל והדומים לו מן ההמון לא ידמו המציאות אלא באדם אחד בלבד וכו' ובשיבואו רצונו הפך רצונו יגור כי כל המציאות רעה (כ"י חז"ל, מ"ז ג יז). ברצון מתננה לך (מעשה יוסלמי, זלוטניק, 57). אין הסלבים מלכים ברצון בלבד אלא בסבע (רס"ט פלקיאל, ראשית סכום ג א, 68). ומעתה נדע בודאי כי בריאת העולם יצאה מרצונו המוחלט (מנחם קנאות, קופמן, 98). כי אם חיו הרצון והבחירה אשר הוא פועל בהם ממין הרצון והבחירה אשר באדם היה מתחייב הספק שאמרנו (כ"י חלנו, עקרים ג ז). ואמר חכם אחד אין עושר כמו הרצון וההסתפקות (ניס מדום, מעלת הסלון, מא:). על כל זה ראה בעל הרצון שעדיין האור גדול (ספתי צ"ר יעקב אלמסן, עמק הסלך ו, מג:). — ואמר הפיוט: עמו וצאנו יחון ברצונו, כי כל חיים ברצונו (יחל, חסא מוכיח ומעלה, קרוב' יקני, זולאי, קסא). מלך עליון וכו' מאריך רצונים ומקצר חרונים (שמעון נר ילסק, מלך עליון, קרוב' ג כ"ה). בבי תמיד לעיניו והתחנני לפניו והפיקי רצונו (ספתי יגונך, קונט' ספיוטס, 43). — ואמר המשורר: ועל אישים אשר יעשו רצונם באוריה (כ"ס ספתי, ספוטס, בן ספליס, ספון, יב; ספנני ג, 131). ואריתו והוא נדרם ברצון אשר יטנע והוא מקיץ בחימה (יוסף בן סקדלי, סלנני סן, בן ספליס, ספון, ע). דרשו באלפי הוסיא אולי בהם אנוש יפיק רצוניה (כסנ"ג, כסא אש, ציליסק—כנילקי א, 28). הבינו והבני נכחה ויפיק את רצונך רצוני (סוף, ספני, סס ג, 48). ולבו ספתיס אלהים אחרים לבקש רצונם ולעוב רצון אל (כ"י סלוי, סיוכלו ספניס, זמורה א, 50). נסח עלי ידיו אור רצונך (מעלס בן סלמס דלפיליסיס, ספירלס, כנודי, ידיוס מוכן סוקן ד, עו). לאלהים עליון סלאך חריון ושלוחי רשיון רצונו משלימים (סוף, כמזות, סס סס, יס). — ושבוע רצון¹ במשם² מרצה, ואמר המשורר: וראיתי בליעל חסר לב שבע רצון וילין על אכופו (סוף, יספא, סס סס, ע). — ורצוני (רצוני) לומר וכדו², וברית ר"ל במשם² בונתי לומר: כי

לא נקראתי לבא אל המלך זה שלשים יום (מד"כ סמח טו). ולפי שהם (בני ישראל) מקדשו לשמים לכך סח שהם מקדשו הוא מקדוש, רצונך לידע צא ולמוד סכלי חשרת וכו' (סס סס). כל חיוסורין לצד אחד והעניות לצד אחד, רצונך לידע בא וראה וכו' (סס סס לא). אמר הקדוש ברוך הוא אומות העולם סכדין אותי וכו' רצונך לידע עגלון מלך מואב אדם ערל היה וכו' (סס צמ"ד טז). (אמר השמן לפני הקביה) אם רצונך אכד אומה זו (עם ישראל) מן העולם (כי שמעאל, סס ססס"ו, חס על סמלך). אם רצונך אכנס לארץ ואחיה שם שתים ושלש שנים ואחר כך אמות (סכסומל צונכ וססמין ו). רצונכם באו והסככלו במצרים (ספיק' רכ', כ"י וסממין). רצונך יהנו בנינו סמובה זו שהשפיע הקדוש ברוך הוא לישראל (סס, ססס חסס). אם רצונך וכנס תלמיד אחד ויאמר לנו דבר וגשמה בו (סד' חליתו ככא יא). — *ולרצון, שלא לרצון במשם² מדעת, בכונה, שלא מדעת, כלי כונה: שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו (ינמי יד א). האשה שנשף חלב מדריה ונפל לאור התנור סמא שהסשקה סממא לרצון ושלא לרצון (כליס ס יא). כל פשקה שחלתה לרצון אפסי שאין סופו לרצון או ססופו לרצון אפסי שאין תחלתו לרצון הרי זה כבי יחן, משקין סממים סמממים לרצון ושלא לרצון (מכס"י א א). חלב האשה סממא לרצון ושלא לרצון וחלב הכהמה אינו סממא אלא לרצון (סס ו סס). — וכסממא, גם מ"כ רצונים: פועל שמלאכתו קשה כגון כתף ודאי ברצון ינית חצי שכירותו או יותר ע"פ שיהא במל (כנמ"ס, כמכות כע:). ארך אפים משמע שני רצונים אחת של טובה ואחת של רעה (סס, צ"ק כ:). סהם מי שמתנדב לרצון אהובו במסונו בלבד ומהם מי שמתנדב לרצון אהובו בנוסו ובמסונו (כ"י ח"ט, ס"ס, חסנח ס' ז). אני מבקש החירות מעבדות הרבים אשר אני מבקש רצונם ואיניו משיגו וכו' ר"ל עבדות בני אדם ובקשת רצונם ואבקש עבדות אחר וישג רצונו כמורה מעפ וכו' והוא רצון האלהים (סוף, כח"ס ס כס). והנה התבאר כי רצוננו ורצון הנפחד אמנם יאמר עליהם

[1] ע"י בהערה לעיל עמ' 6707.]

[2] ע"י א. רצה, הערות.]

מ"צ ב). הכנה מדברית שרצונו כי בשחי כחיות יכולים לדבר. טמנו (כעסיל, חוקר ומקבל, ד). — רצון ראשון, רצון האלהים: היחבן מציאות-הכתב בלוחות יותר מנפלא מציאות-הכוכבים בגלגל, בסו שנה ברצון ראשון, לא בכלי עשאו, כך יהיה זה הכתב הכתוב ברצון ראשון, לא בכלי-כ"ס ח"ס, מ"כ א סג). — רצוה קבועה בחפלה, אמן כן יהי רצון, וברית אכ"ר.

רצוה, ח"ס. — עשוי מחור רצון וחפץ, willentlich; volontaire; voluntary: ונקרא זה חבן גפס הסרגשת והוא אשר מסנה נמצאו לבעלי חיים תפשת חושים הירועים ובה התנועה המקרית (ס"א המקומית) ו הרצוהית (יום סן ב). חמות שחי מיתות, פיתח רצוהית ומיתת מכעית (מנמר הסנינים מדבב, סכמק, סא). באוכית אל ופשעו, זה חצווי-איוני על דרך מצוח רצוהית אלם על דרך גוום (כד"ק, עמוק ד"ס). כי יבחרני מיתר שחני לצפני בסכו מוכסו מחומות מקריות, מרגשי שואות רצוהיות (כ"י נדמק, נסינס עולם ינ). ובכר נמצאו פוני הדבורים אשר תעיין בסם ההלצה מהענינים הרצוהיים שלשה (כ"י עמיר לילק, נוסח מ"ס א ג, 12). ד': ומה הם חאכבעה אכות נוקן שיעוקים לפני ח' זמכשים נקמה? ח': ראשונה שפיכת דמים הרצוהיים אשר יעשה בודון (לכנסס יל, לקס-עונ). — וכסש' בעל-רצון וכוונה, עושה ברצון וכוונה: חסר הנמצא בכוכים הוא בחכר מבכון מופעל רצוהיים (קמוכו, מור עניס, יס).

רצוה, ס"ב. — החיבת עור ארכה וצדה, חסשששת שונך לסנדל, קשורה לרגל החכמה או חבל לראש האשה וכדו; Riemen; courroie; strap, lace: הפנהיג יסופג את חארכעים והיושב בקרון סופג את חארכעים וכו' וחשלישית שהיא קשורה לרצועות אמורה (פל"ס ג). לא יקשור סרש של צמר בשל פשתן למחרכו את-פחניו אף על-פי שרצועה באמצע (סס ע ט). מין חמור יוצא בסדרעת בוסן שאינה קשורה לו וכו' ולא ברצועה שכוכלו ואין חתרנגולין יוצאין בחוסין ולא ברצועות שכוכליהם וכו'. ולא פרה בעור הקופד ולא ברצועה שבין קרניה (סנס ס ד). לא חצא אשה לא בחושי צמר ולא בחושי פשתן ולא

אמרי על הדמיון בנקבי שם האלף וחבית והלמר לא יורה על יותר מן האותות האל, רצוה לומר שאיני מורה על ענין מיותר וכו' ובכר בארתי זה בתחלת ספר התוספת והוספתי לבאר ולגלות בולת חספר החוא, רצוה לומר בספר ההכלטה וכו' וראיתי לנהוג כל שערי חספר מנהג אחר, רצוה לומר שחיה הנקיכה חולכת על דרך אחת (כ"י ס"ס, סס"ס לכ"ס, סקד, 4). וכאשר ראיתי זה ולא היה לו וכו' מה שאנו בו על שרשיהם רצוה לומר על שרשי הפלות (סס סס, 6). ובכר סדרנו אותות אלף בית בחלק חוח סדור שוה וישר לא חשניה עליו וולתנו, רצוה לומר שלא שמונו אכה קודם אכר ולא ויתאכלו קודם ויתאככו וכו' (סס סס, 7). ואז תגיע אל בקשחק, רצוה לומר הדביקה ברוחני, רצוה לומר השכל הפועל (ס"ס, כח"ס א). — "ומכאן בקצור רצון במש" פונה, עקר הכנת חדברים, Absicht, Meinung; intention: והיה רצוה כזה אם לא יבין העם המלות האלו וענינם בדרך שכלם אמור להם שאני הוא הירוע אצלם מצד חקבלת (ס"ס, סס"ס י). ואחר אשר חתבאר חרצון באמרו תחת השמש תחת השמים חתבאר ג"כ מה שאמרו רז"ל למעלה מן השמש (כ"י סמנוני, מלמד סמנוניס, סקד, א). אמנם אלה חצורות הם צורות פלאכיות, רצוה פלאכת האדם (למורכ לכח"ד א ב, 6). רק שהאופן הראשון הוא נסנע, רצוה שחיה הצורה האוירית מקבלת: הצורה המימית (סס). אחר כן חקנה האל ית' לחוסר צורת נשם תחלה, רצוה צורת נשם בשלוח, איננו אויר ולא פים ולא אש ולא ארץ, אך היא ההחדקות לבד (סס, 10). ורצוה באמרי עשן לא עשן האש אלא אידים יכשים (סס ז, 44). כשיעוין בתבלית למקדשי אל אשר הם שני המקדשים הנזכרים רצוה חתורה ובית המקדש (מעסס אפ"ר, סקד, 12). וראיה נפורה שאין רצון הכתוב לאחר סאלו השלש חקפות וכו' (כ"ס סכח"ל, גן, ג"ק, קד"ס ז, ג). סגולת זאת הנפש על רוב החכמות העיוניות אשר אין הרצון בהם אלא העמידה על אמתתם לכר (לולכ כמ"ד, קלו). הרצון כמדינה מחו בו עיירות רכות (לכ"ס, חסכ"ס). בשנת יו ליהושפט, חרצון שעכרו לו סמלכותו אותם השנים (כ"י סכנכ"ל,

חוטאים (כי שבעון נכ ימק, מוכסם חס, סדכ א טנעו').
— יוצרורפ מכות רצח, מכות עד כדי חמתת המכה,
נוהג בספרות ובדבור.

רָצַח, רִצְחָה, רִצְחָה, ט"ז, — חורג נפש בודון, ואף
בשגגה, Mörder; meurtre; murderer: את שש ערי המקלט אשר חתנו
לנש שמה הרצח (צמד' לה ו'). ונש שמה רצח מכ
נפש בשגגה וכו' ולא ימות הרצח עד עמדו
לפני העדה למשפט (סס סס יא - יג), ואם בכלי
ברזל הכהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח וכו'
גאל הדם הוא ימות את הרצח (סס סס יו-יט), ולא
תקחו בפר לנפש רצח אשר הוא רשע למות
(סס סס לא), וזה דבר הרצח אשר יגוס שמה
והי אשר יבה את רעהו בכלי דעת וכו' (דנכ' יע ד).
וכי ידרף גאל הדם אחריו ולא יסגרו את הרצח בידו
(יטס' כה), ויחננו להם את עיר מקלט הרצח את שכם
(סס כה כה), לאור יקום רצח יקשל עני ואביון
ובלילה יהי כנגב (לוי' כד יד), — וכתובים: רוצח
שגלה לעיר מקלט ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר
להם רוצח אני (סנע' י ס), וכי מה ענין רוצח
אצל נערה המאורסה וכו' מקיש רוצח לנערה
המאורסה, מה נערה המאורסה ניתן להצילה בנפשו,
אף רוצח ניתן להצילו בנפשו, ונערה המאורסה
מרוצח, מה רוצח יהרג ואל יעבור, אף נערה
המאורסה תהרג ואל תעבור (כני, ססס' כס), בגלעד
שכיתו רוצחים (לזני, עכו' עו), והיה חייב למות
מיר אלא שרחמת עליו וגרשתו בדרך הרוצח
בשגגה וגולה וכו' (מד"ב צמד' כג).

רִצְחָהוּ, רִצְחָהוּ, ט"ז, — רצח, רציחה, ואמר הפיוט: יצקנו
ברצחון דם תחתון ועליון (יעלנו, דזי, כנף
כניס, פו).

רִצְחָהוּ, רִצְחָהוּ, ט"ז, — רוצח, רוצח, — הפלמר ברציחה,
מרצח: משרבו הרוצחים (2) בשלה עגלה
ערופה (קוט' ע ט), משבא אלעזר בן דיבאי ותחינא
בן פרישה היה בקרא חורו לקרותו בן הרצחנים

(1) [מכטא מ"ב במקום רצחון].

(2) [במשנ' מנ' לוורנו: הרצחנים; בחוספת'

(קוט' יד א) ובספרי (דנכ' כה) הכתיב: הרצחנים.]

פס ד). — ואמר הפיוט: ואיך התרת לא תענון
ורצחו (היתומים) כנגדל אל (קסע"ג, זכור חנוכה,
קדור קסע"ג, טכס). (1)

— טעני, רִצְחָהוּ, — גרם שאחרים ירצחו: וכתוב ולא
חונה ותוכל לקרות ולא תונה, לא תנאף ותוכל
לקרות לא תנאף, לא תרצח לא תרצח (2), כל
המספיק בלי משחית לרוצחים באילו חורג וכו' (פסר
מסידים חתמסכו).

רָצַח, רִצְחָה, ט"ז, — (א) מעשה הרוצח נפש, Mord; meurtre;
murder: בִּרְצַח (3) בעצמותי הרמוני צוררי
באמרם אלי כל היום איה אלהיך (סס' עז יא), —
(ב) כמו צרח במשנ' צריחה (4) וצעקה: בימינו היה
חקפם ירושלם לשום ברים לפתח פה בִּרְצַח להרים
קול כהרועה (ימק' כל כז), — ואמר הפיוט: אי
כה אמר כורה בפצה, בכרית בין הכתרים כה יהיה
לנצח, והן עתה בלעז עצמי ברצח (כ"א קליה, אי
כס, קי' ט"ז), עמיתך מעורף ברצח הוהיר היום
בפצה (לססס' סססססס, יול' צ טנעו, נסח' לטט' א,
קסס). כי כחציר ימלו וכדשאים, יחורים אשר ברצח

(1) [במספיק' רב' (י) הדגנוס, דנוכל ו', קכד:]
כתוב: לא תרצח, לא תת רצח, לא תעשה הדם צורך
(הנחות המפרשים: צורה, רוצח) עליך, ע"כ, כאלו בא
כאן החס' מן רצח, ואולם אין קריאה זו תת רצח
מתקבלת על הדעת אלא אם כן נקבל את התקון
רוצח בהמשך. אך למעשה אי אפשר לומר כזאת,
שהדם רוצח על האדם, ובעל כרחו עליו לקבל
את הקריאה הטבעית: הדם צורח עליך, כלשון מול
דמי אחר צועקים או אם עלי אדפתי תועק' וכו'.
ומכאן שגם בעקר חדרוש היה כתוב: לא תרצח, לא
תצרח (תועיק), ואין תת רצח אלא מ"ס. והרי כן בא
רצח (ע"י ערך זה) אף בטקס צרח במשנ' צריחה וצעקה.]

(2) [בהוצ' מקנ"ר מדסס: תרצח, כאלו פ'ע.]

(3) [אף המפרשים העברים פשוו ברצח כאלו
היה כתוב כרצח, בכף, ולמעשה כך נראה. וי"ל
רש"י: נרמס לי באילו הורגים אותי כך עצור
בעצמותי וכו', ע"כ; וראב"ע: כאשר יאמרו לי איה
אלהיך היה לי כסו רצח בעצמותי וכו', ע"כ.

והשבעים והוול' תרגמו רצח כלשון שבירה

רצון, ואינו מסתבר.]

(4) [כך השבעים (Boh) וכנראה יש לגרס צרה,

קדעת רבים].

קראתך קרובה, אשר רציתך עשויה (פחל, יאסר)
למחמך, קרוב' לחלל דעווענטל, עס, ער. רצית
חגיגת יום זה תוכם לראות בבנין בחירת בית צוהם
(כ"ל נר לאונן, אסכוס, כוז).

א. **רִצְיוֹן**, רציון, ע"ה — כמו רצית, רצון, חתרנות:
הקדשת מעובת בנינים הכול עליונים
סתחתונים, ולא אכן בדציונים, לפיכך נקראו
זידונים (לחמ, אשכס, יולר טנר 7 אסח"ס). רצון מיום
השמיני עולת בקר וצאן ועוף לרציון (כספ"ה, מרי"ב
מלח, קנן ע"י גלוי נ, 81; סדור כספ"ה, קסח). אהודו
בשיר הגיון וזמר וניצוח ברציון (כסמ"ס, צן
טלמ, אלכ"ס גבורה, ענודת יוס"כ, ידיעות מכוון שוקן
ד, ככ). בקשה וחמח ורציון (פסוק יליס לר"י כרלונ).
אולי ירחם וירא בעני עמו ויקשב וישמע הצנים
לעמו וכו' ועיניהם תולים למצוא רציון (מלאכי
כסמ"ס, קלי"ס ליוס נ). היום אם בקולו תשמעו
יהושנה ברציון (אלל אל, יול' טנר כסמ"ס). אומרך
עליון בשווי ברציון, גליתו גליון שיבת ציון
(יוס"כ, חמ"כ). הלא האלקים ברחמיו מאריך אפו
ברציונים (כנימן נר אסכס, טעני ע"י מייס, 78).
הבעם ורציון, בכולתם חתיה האדם בעל רמיון
(כ"י אלכ"ספ"ה, סכר מנוקד י, כ"י חמ"כ).

ב. **רִצְיוֹן**, ע"ה — כמו רצית, רצון: ובספ' טעמים
הרצים אל הבור ברציון גדול אשר
אינם יכולים לעסר בו (מכסר אלכ"ס, סכסן מנוקד יאלי,
סעדיאס, 88).

ג. **רִצְיוֹן**, ע"ה — מעשה הרוצח, רצח: עקובה טרם,
מליאת אורכי רציונה (כספ"ה, ספ"ה י, ט).
אילו יאמרו אנו רוצים לגלול ואילו יאמרו אנו
רוצים לגלול עד שחתייה רציונה ביניהם (סכר
מקידים סחפ"ה). קשה היא שפיכות דמים, שאין לה
כפרה אלא רציונה (מזס"ג, טעות יג, סופמן, 281).

ד. **רִצְיוֹן**, ע"ה — בעל רצון בן, ככר ראש, בעל
משקל ותשומת לב, ernst; sérieux; serious.

ה. [מלה זו וגם רציונה, רציונה, חדש וגור
המחבר ע"י הערב רציונה, ככר: משקל (ע"י רצון,

ספ"ה דבר' כס). לא בדיון של רוצח ביון דינו של
קין (כי כסמ"ס, מרי"ב כס"כ). עשאו (הקב"ה את
קין) אות לרוצחנים (כס, סס"ס). אם לרוצחנים
עשה שכול ודרך שיברחו וינצלו, לצדקים על אחת
כמה וכמה (סס נמ"ד כג). אות לרוצחנים שיהיו
בורחין לערי מקלט וניצולין (דנכ"ס נכ"ה, לינמן, 60).
הזהרת השמש על הרוצחנים שיהיו בורחים לערי
מקלט וניצולין (כי יוס"י, סס טס). כך שכהו של
הקב"ה להיות שמו מעורב עם תרצחנים עם
המנאפים עם הגנבים (פסקי' ככ, יי סדכס קמייסח,
ל"ט). — ובספ"ה: לא ריו שאמנה עם המנאפים
אלא עם הרצחנים (מזס"ג, טעות יג, סופמן, 183).
איש כמול פלוגי יהיה רצחן ושופך דמים (כ"י
לע"ה, אכס"ס סספ"ה, 61). ויש לסטים ורוצחנים
באותו הדרך (לורס' לדיקס, טער סספ"ה). ומה ההבדל
בין שפיכות (שפיכת הרם) בידים או בגרום שישפך
ביון שבסוף תירצחנים (כ"י אכס"ס, פס"ה ויטנ,
טלס"ט ט). — ואמר הפיון: אלה כנצחנימו ואלה
ברצחנימו הכשחות, ואנחנו בשם נצח ישראל
כפינו שטחות (פלמס ככנלי, סכסן, קלי"ס יוס"י). —
ואמר חסליו: צפרדע של משה וכו' היא חיה דורסת
ורצחנית מאד דומה לעקרב משונה וגדול (מכסס
לפ"י מנענוב, ספ"ה ספ"ה, קלס).

ו. **רִצְיוֹן**, ע"ה — חכונת מי שהוא רצחן: אל
המחבר לרוצחים, התרתם מחבורתם שלא
ילמדו בנין מעשה רצחנות (1). (מזס"ג, טעות יג, סופמן, 183).
כיסוף יליס"ה, 78). לפיכך יותר אדם מרצחנות,
כי הוא מעשה האלחום ונביוג, האיד יקום בן אדם
ויאכרם (סס טס, 78). שלוף חנית מתערה לקראת
רודפי ואחר תרצחנות סגור אותה כמנהג העולם
(ענוך עכ"ק). ליצנות רכילות גולגות רצחנות
(סכר ויכס כג סספ"ה, טלס על יסכ"ל נ, 61).

ז. **רִצְיוֹן**, ע"ה — ספ"ה מן א. תצת, בקבלת קרבן
ובדיו: לרצון: ספ"ה מה אני מכשיר בהשפט
וניתוח שחן ולאחר הרציונה, סוסל בצמון שחוא
לפני הרציונה (סכס"ה וקס"ה דנכ"ס טק"ז). — ואמר
הפיון: צא מרגיוה לרציונה, צא משטה לשליווה
(יכ"ל, אל מלכ"ס, קרובי. ככס"ה, זולל, ס). אשר

[1] (נרמס: רצחנות).

א) רצון

רִצִּינָה, סִינָה — במו רצין: בל זה חרות בתי: פניו
הרציניים (נכיינין, קופים וקפריס, הלופס
ח, גלי מ), התאמץ נא להיות רציני ואמר נא לי
על ישרתך (ליצוסילק, נפל סלסס, המליץ ענ, גלי לז),
מצב הענינים בחצי האי הבלקני רציני מאד
(המליץ ענ, גלי עד), וח בחה של עבודה רצינית
צנועה ומחמדת, עבודה הבאים לשמה של האמת
(י, קלונק, כחני היסודות וכחני הקדם, השלם יב, סובי צ).

* **רִצִּינָה**, סִינָה — מעשה הרוצע את עברו באוננו
לדלת (1): הנרצע נקנה ברציעה (קידושא)
(2), מה הרלת שאינו כשר למצות כשר לרציעה,
מוזוה שהיא כשרה למצוה אינו דין שהכשר
לרציעה (מכיל, כיוקן ב), אם מוציאה הבתוב
פיד מבר החמור, קל וחומר מיד רציעה קלה
(סס סס ב), ואף לאמתך תעשה כן, להעניק, יכול אף
לרציעה, תיל ואם אמור ואמר העבר, העבר ולא
אמה (ספרי דברי קבלה), מנין לרציעה שהיא באון
היסגית וכו' (כ' יוסקן, יצמ' קד), שאין מיסגים באיש
ואין רציעה באשה (כ"ס, קידוש' עז), שאין מצות
רציעה אלא במרצע (מקס' ענינים), — ובספרים:
רצועה ברציעת און ואל חפשי לא יצאה (מכנז)
ספדלי לכן ספרו אל עולך סכונס), אבל הרציעה
בדלת אע"פ שאין שם מוזה (כע"ס, ענינים ב ט),
שאם יכרח מבעליו רציעת אוננו תוכית עליו שהוא
עברו (מזקני, שמוס כל ו).

* **רִצִּיפָה**, סִינָה — מעשה הרוצף בלתי שבמבוא: דהוה
משך רציפה (2) זו די אמות באורך הסכוי
(כס"י, פירוש' טו, ד"ס רצ חסי), השוהו סכפנים
ברצופת לחיים הללו ועשאו בותל (סס סס, ד"ס
ולכנן שמעון), — ובספרים: המשך אחד בלי חסס;
מינו משער הנמנע שיהיה (הכדור הסובב) נמצא אחר
שלא היה בצורת זאת התנועה הסכובית מצד
הרציפה (הסכן סקללי, עץ מייס י, 21), — ברציפה,
במשמ' רצופים יחד: שיקשרו כלם ברציפה קצתם
בקצתם (קאנון ד ס ב יב).

והילד המשתק ברצינות. והיה רצין ככל מעשיו
ועסקיו כל ימי חייו (מקסס סס ב לא, מלמד כלסי),
הוא העמידה פנים רציבים (נכיינין, כיללות ולסיס,
סלסס סס ב 79), עד שמלת המשי של החיט הנדול
שבכרך אשר גם אנשים רציבים יכנוח בשם מעשה
ידי אמן (נכיינין, סכנוס בדוכסס לנודוי, 121), הוא
מתחיל בדברים פרטים ועולה לאט לאט ומגיע עד
הענינים היותר רציבים והיותר בשגבים (סכנוס,
סכנוס סייניך, הינס, הקד' לספר ב), מראהו רצין
(סלסס, סמיל זולס).

* **רִצִּינָה**, סִינָה — חולעת שבחבואה; Kermwurm;
calendre; corn-weevil (לינסוכן, ימנס
סל סלסן, 211).

* **רִצִּינָה**, סִינָה — תכונת האדם והדבר הרציני, בדר
ראש, Ernst; seriosité; seriousness
התחילו לעסק ברצינות גדולה (מלמד עס לעסות,
סמלין ז ענס סכנס), ובשעה שהגרודני הוח היה עומד
בחשק נפש עזה וברצינות באצלה בתוך ארון
הספרים העתיקים (מקס' וכנוסות, סמלין ד חייכ סכ"ס),
הם האנשים אשר הבינו את רצינות הדבר הציעו
ספני זה הצעה זו (לסלסס ספועליס נא"י, סמלין סכ"ס,
245), וחבר זקנים תמימים ויראי אלהים וכו' וישיבים
וברצינות משנה הם התפשים חמאים (כני קנוב'
מחשבות ומעשים, סלסס יא, ענס סכנס'), צריך היה
עסקן לאומי באחד העם להתוהם אליו ביותר כבד
ראש, ביתר רצינות (הסכנסכיי, סלסס יא ד, נכוס
על אלעכילנד), כל מה שחסר בציורי מורילו הנך
מוצא בציורי מורלוס, פשפות ורצינות (נכיינין,
סלסס ח, 178), אבי מראה לכלנו פנים של רצינות
עשויה (סול, ליל סקד נכנלין, סלפסיס ל, 79), ועתה
שמוס נא אחי על זה בכוכר ראש לדעת הוקנים
וברצינות לדעת התרשים (מכנסס מנייד לללוד,
סומן סס ח, גלי 11), גם בדברי חדודים גם
ברצינות איומה (סס סס גלי 23).

הערה) מן העבר רצון, והיום עורפת הצורה הרציני
כדבור ובספרות. (1) [ע"י 'הארץ' שכתבו: רצינא (צ"ל לא),
שאנסס פרושה אינו ברור כל צרכו.]

(1) [ע"י רצע, הערות.]

(2) [על לשון חגמרת: כגון שרצפו בלחיים
וכו', ע"י א. רצף.]

אל המוות ורצע ארניו את אונו במרצע ועברו לעלם (שמות כל ו). — ובתוים: ועורפין את העגלה ורצועין עבר עברי ובו' (מקסס' מו"ק ז יל). ביום רוצעים, בלילה אין רוצעים (סמי דני ק). אין רוצעים אלא במלה (לי ידן דני, סס סס קצ). בכל רוצעין אפילו במספר (מס' ענדים ג). — יובסמ' חלקה ברצועה: כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו אליהו בופתו וחכמ"ח רוצעו (כס סמונא, קידוש' פ). — יוני' פני: חושמו בלום וסולד ונוסף, אונו צומות ואוניו רצועות ועיניו חרומות ועיניו מצורניות ובו' (מקסס' נכוס ס ג). — ובסמ"א: יכול שתהא המוות כשרה לרצוע עליה (כפ"י, שמות כל ו). — ואמר הפיטן: שנת החמישים ונמשחת (את הארץ) וגם הרצוע בה יסקה (כע"ג, סמי' ג מלות, סוד כע"ג, קט). — ואמר המשוור: וארצע את בני חורין באוון ולי אוון למודעי רצועה (כס סניד, כמסס מלסר מסל, ססן עו; סנכנן ג, 6). אני זר מקחת אם לא אשו תנוכי חומן הרע רצועים (סול, דניד, סס, מס: ג, 64). יום כל עבדים יהיו מתפרצים מאת אדוני אהיה רצוע (כ"י סלוי, גכ זמן, זמנא ג, 288). גביר נמשי, לך נמשי רצועה במרצע חסדים מעלומים (כ"י זן ססל, ויס ליסס, JQR 1913, עמ' 81). הנה אוני לדלת ניכר רצועה (כ"י סכיו, ססס' מ, 815). אני מן חידידים לא ידעתם ובמה לעבדתך רצועים (משלס דלפיליס, עלמות סן, ידיעות מוכן סוקן ד, עז). רצע זמן אוני לעולם לעבר, צר לי מיתן אחי גוע (סמני, מסז' ס, סנכנן, 26).

— נסע', *גרצע, צי' גרצע¹). — גרצע העבר, גרצעה חאון, רצעו את און העבר: הברצע נקנה ברצועה (קידוש' ח ז). מה ראתה אוון לרצע יותר מכל

הקדומים שרציעת האון נזכרת בהם למשל בסעף 40 כענש לאיש שראה קרעה שברחה מן ההיכל ולא חסגיר אותה בפתח ההיכל: המשים מלקות ילקו איש זה, וזה שעקב אחריו יקה את בגדיו, את אוניו ינקבו וישחילו בהן תום ויקשרוהו לאחור, חרש ימים יעשה עבודת חמלך, ע"כ].

¹) [אפשר שבאה צורה זו אף במקרא, אם יש לקרא בישיע' נא יר במס' מהר צעה להפתח: מהרצעה (ויא מעבדותו) להפתח ולא ימות לשחת].

רְצִיעָה, ט"ז — א) שביחה: נגש אצל שער במרצה, נתון לרחי מעתה לרציצה (משלס דר קלוימס, סמוס סללסטיק, ענדס יוס"כ, Elbog., Stud. עמ' 180). ירעור קדקד, לי רציצה (כס"י, ימ' ז טז). מות ירעם ובו' לשון רציצה (סול, ססל' מע טו). רסיסים, ענין שביחה ורציצה (כד"ק, סכסס, כסס). — ב) שח"ט מן חתרוץ: ויתרוצו, על כרחך המקרא הזה אוסר דרשני שחתם מה היא רציצה זו (כס"י, נכלס' כס כנ).

***רצם¹**, מפנו *רצם.

***רצם, ס"י**. — רצם העצר עצר אחר בבטן האם ועשאו סנדל, לחץ ומצר אותו ונטל צורתו, quetschen; écraser; to crush אין סנדל אלא שרצמו חי ואינו יוצא עם חתי אלא עם המת (כס יסודס, יוס' נסס ג ד).

— נפע', *גרצם, — גרצם חשפור, נמער כדבר ונתעקס: אחר סכין שנפגמה ואחר שפור שגרצם²) ואחר גריפת תנור וכירים (ני' כס). סנדל ובו' מתחילתו ולר הוא אלא שגרצם³) (ס"כ, נסס כס).

רצע⁴, מפנו מרצע, *רצועה, *רציעה, רצע, *רצעין.

רצע, ס"י. — רצע אדם את עברו במרצע באונו, קשר אותו באונו לדלת⁵): והגישו אל הדלת או

¹) [אין חרש כשפה אחרת במשם' קרובה, ואין מקור ברור כל צרכו].

²) [ובאותו עמוד: שפור שגרצף, עי' ב. רצף].

³) [כך בערוך; בדפוס: ש"נ רצף].

⁴) [עי' בהערה שאחר זו].

⁵) [קדמונים ואחרונים הבינו מרצע כלשון מחט

חרצעו, ואת הפעל רצע כלשון נקיבה בסחט באון העבר, ואולם אין פרוש זה מתאים לא ללשון הכתוב ולא לענין, שבונתו לקשירת העבר לבית בעליו לעולם, ולא לנקיבתו, ואף בערכ' בא רצע a) כלשון חבור ולא כלשון דקירה. ומשעמים אלו בלבד כבר מוכח, שיש לראות מרצע כלשון רצועה שרועים, ויא שקושרים בה את העבר באונו בדלת הבית, למימן שלא ילך מכאן לעולם. ואמנם כדי לקשר את העבר באונו היו אף מנקבים את בול האון.

ובל הענין מצא הקבלה מענינת בחקי אשור

(a) נסע

מכלבין במועד (כ' יומין, יומי' מו"ק א ח). —
 (ב) שליו בית דין או פדגוג המלקה ברצועה: משל
 לאחד שסרה בעיר, מסרוהו לרצוען⁽¹⁾ וריצעו,
 היה קשה מן הרוצען, מסרוהו לבעל זמורה
 וחכמו, היה קשה וכו' (תוספס' קו"ט טו ז). —
 ובמהפס"א: החייטים והרצוענים שהם עניים
 ומתפרנסים בעמל ידיהם (ספ"ו גחל"ו, ספ"ו טסוגס ס'
 כ"ד). גימין הקשות שבצואר חזיר וכו' שבהן תופרין
 הרצוענין (ערוך ערך מקסס). ומגדל שקושרין
 הרצוענין בשעת עשיתן (רמב"ם, פס"א ח).
 וחידושות ראשי המטות, החייטים שופטים ורצוענים
 דינים (פס"מ פוסק"ד, פולמוס פככזדי פכנוסס, קצ"ן על יד
 יד, טו). איש איש מלאכתו נא יהי חושב, מה טוב
 לרצוענים שפוט מנעל אל חושבי עצים דרוש
 חושב (שמשון ספ"ן מודון, קול מוסק, פוסס סמסכז).

רִצְעָנוּת, פ"ס, — מלאכת הרצען: וכל זמן שעסק
 בעיבוד העורות לא עסק ברצוענות
 וכו' נ"ל הוציאו מכלל השוחפות כי אם מלאכת
 הרצוענות (עומ"מ קטו).

רִצְעָנִי, פ"ס, — שיד לרצען: וכן המכונות החיטיות
 והרצועניות ודומיהן (כ"ל לויטל, שלוס
 על יסכאל ג, יא).

א. **רצף**⁽²⁾, ממנו מרצפת, רצוף, א. רציף,
 ב. רציף, רציפה, רציפות, א. רצף, א. רציף,
 רצף, רצפה, רציפות.

ב. **רצף**⁽³⁾, ממנו רצף, רציפה, רצפה.

ג. **רצף**⁽⁴⁾, ממנו ב. רציף.

(1) [כצ"ל; עי' בהערות שלפני זו].

(2) [גם בארמ', בסור' ובערב' בא רצף, רצפ a],

באשור' רצפ כששם' ערך ודבק אבנים וכו' זו על
 יד זו לרצפה].

(3) [שרש זה הוא רעף בארמ', רצ"פ b בערב',
 ועי' רצפה, הערה].

(4) [כמו רצם, ואולי פ"ס במקומו].

(a) رصف (b) رصف

האיברים כולן (תוספס' פ"ק ז ס). הרצע מנין
 (שיוצא כנפו), ח"ל והוא יצא כנפו, להביא את
 הרצע (מכ"י נויקין ג). מה ראה העבד הזה
 לירצע באוגו יותר מכל איבריו (ירוש' קידוש א ג).
 אין חכהן הרצע שמא יעשה בעל מום ויפסל
 מן העבודה (כ"מ, פס סס). המוכר עצמו אינו
 הרצע, מסרוהו ביד הרצע (פנ"ג פס יד ז). הרצע
 שמסר לו רבו שפחה כנענית והגיע יובל וכו' ואינו
 רוצה לצאת (מכ"י עזרים ג). — יובהשאלה: אך אם
 יגצתוהו, יתחדשו צו חכונות הרצועות לעבודת
 התמות יקראו התכונות ההם מדות רעות (עלזני לזק
 לאלגזלי, 82).

— פס"י, רצע, ריצע, — הכה ברצועה: משל לאחד
 שסרה בעיר, מסרוהו לרצוען⁽¹⁾ וריצעו היה
 קשה מן הרצועען, מסרוהו לבעל זמורה וחכמו וכו'
 (תוספס' קו"ט טו ז).

— פס"ס, רצצע, — לקה ברצועה: ראה כמה דיו
 משחפך וכמה קולמוסין משחכרין וכמה יונקין
 מתרצעין (תכמו' צנכ, לו י).

— פס"י, רצע, — לקה ברצועה, ואמר הפיטן: עונש
 כהן גדול וכהן הדיוט להחרותם מן ירוצעו
 ברצועות כויה (כ"ל זכ כלאזן, חספס חל סק,
 חסרסס, כז). — ובמו גפע', ואסרה משורר: מרוצע⁽²⁾
 כמו עבד להשיג רצון קוגו ואליו להחרצות בפתרו
 ואימחיו (כאכ"מ, לו כאכ"מ, נפס חל, פסנל ח, 193).

רִצְעָן, רצען, רוצען, פ"ס, — א) מגדל העושה
 מגדלים וכלים אחרים מרצועות עור⁽³⁾,

Schuhmacher, Riemer; cordonnier, ceinturier;
 shoemaker, strapmaker: שלש אומניות עושין
 מלאכה בערבי פסחים עד חצות וכו' ר' יחודה אומר
 אף הרצוענים (פס"ד ד ו).

(1) [כצ"ל, ולא ככהו' צוק"מ: מסרוהו לרצות].

(2) [כך, בתפוגת העבד הרצע, נכון גם בכ"י
 שלפני בראדי, באור לדיואן של רמכ"ע, עמ' חמא,
 ולא מרצועץ, כגרסתו].

(3) [ואלה דברי הערוך (ערך רצע): האושכף
 למי שמלאכתו במרצע נקרא רצען, וי"א למי
 שמלאכתו ברצועות של עור נקרא רצען].

א. רצף, פ"י, קנ"ז, פ"י, רצף, — רצף דברים תוך דבר, ערך אותם כאבני רצפה בתוכו: עמודיו עשה כסף ופידתו זהב מרכבו ארגמן תוכו רצף אהבה מננות ירושלים⁽¹⁾ (פס"ג ג י) — ובתו"ם בשמוש זה: בשפופרת של אבר' ופיה רצוף לתוכה (פמולק, נדס קו.) — *רצף מקום באבנים, רצף עשבים וכדו', רצף אידנות לקורות, סדר וערך אותם כרצפה, אלו על יד אלו, zusammenstellen, pflastern; arranger, paver; to arrange, pave. חרצף בית הפרם באבנים שאינן יכול להסוות מהור (הל"י יס ט), מכיון שנתן דעתו לחרוש אפי' לא רצף (יור"ד כלל ז ט), עד כרון ברוצף בעושה קלחים ויחידים, כמה דתימר גבי כרם לא שנייא הוא רוצף הוא עושה אף הכא לא שנייא הוא רוצף הוא עושה קלחים ויחידים (טס טס ז ד), ואין תימר ברוצף הא לא תנינן אלא עזר גפנים לבית סאה (טס טס ח), במשנה סדר נטיעתם לעצים ברוצף לקורות במשפחה לפיג מקום הסייג מוכיח עליו (כ' זעירא, טס ערלא ח), — ובספח"א: ויסובו את נהר תיכרו אל מקוצות אחרות וירצפו את קרקע הנחר משער לשער (ויקרא ג' כג), ואמר המשורר: אהמה לאפריון עפרים נמשג אתו ועל אחל צבאים עובו, אחר אשר תוכג בנער רצפו אהב וקירותיו בחשק עובו (כמנ"ע, טעק ג, נכודי, טעל), — וז"ל *רצף, רצופים, מסדר זה על יד זה, *anschiessend; joint; joining השתי אם היה רצוף מטמא (כנ"י יא ט), אפילו ריקנין שבכס רצופים מצות ופעמים טובים כרמון הוח (מז"כ ט"ס ה, כעלם כעקן), כיצד בודקין מדור העמים, ישראל נכנס ואחר כך כהן, ואם נכנס כהן תהלה אף על פי מצאו רצוף בשייף או בשיפוש ממא (פוסק' הל"י יס י), והמסכת הפרוסה וכו' שהיתה רצופה בכרים ובכסות מצטרפות (כ' שמעון, טס כנ"י ס יא), אם ברוצפין אף ב"ח מודו שהוא נותן פיה מכל אחר ואחר, כי בן קיימין בנטועין

מפע' עשר לבית סאה, בית שמאי עבדו ליה במרווחין ובית הלל עבדו לון ברוצפין (יב"ט פס"ג ב ח; וענין זה טס טנ"ז ז י), מרווחין ורצפן במחלוקת, רצופין ורווחין דברי הכל (כ' יוס', טס כז"ט ט ג), רצופים כד' אמות (פירוש' ג:), מצאן (את המתיים) רצופין ואין ביניהן כד' אמות עד ח' יש להן תוספת (כ"ט קנ), רצוף שעשאה מסורג, מסורג שעשה רצוף וכו' אל יקרא כו' (פוסק' ח י), — ובהשאלה, אף לדברים הבאים זה אחר זה, תכופים זה לזה בזמן, בנגוד אל סרוד, *aufeinanderfolgend; successif; successive שנים שאמרו הוא שאכלן רצופות (נ"ב סוף, ט"ז כ"ג כט), שלשה ימי הצום אין מתענין אותם רצופין אלא פרודין, שני וחמישי ושני (פוסק' יז ד), — ובספח"א: וירצפו את קרקע הנחר וכו' כלו רצוף נחשת (ויקרא ג' כג), שאם חס ושלום יארע בה דבר מיתה מומן שטר זה עד סוף ארבע שנים רצופות ת' שתוכה בכל אוהה מחנה (פוסק' ס"ה ט), שכיית החסדה, פלשדן רצופין במשכיות רצפת שיש (כ"י, יס"ז ט), ויוצחן תירגם ובידו רצפה ובסומיה ממלל, לשון רצפה דבר חרצוף כמה ובלשון (סוף, טס ז ד), רצוף ומלא כיצר הוח שחוא מלא עצים (סוף, טס כט יז), כשחירות רצופין גופל מהן מבינתיים (סוף, מ"ק ד: ד"ס פלופ), ואסור לכבד את הקרקע וכו' אלא אי"ב היה רצוף באבנים (כמנ"ס, טס כא ג), דורך נסע וגילה מקרי פירארה בעליל ארץ סביוניטיא סבב הנלגול והמצפה אם בבחירה או בגזרה רצופה (עמ"ס קטלום, קופטן, 4) שפרקי מסכת זו כולם מוכבים על ענין אחד רצוף וכולם כפרק אחד (כ"ט סמ"כ, יונס ח, טג), הנה רובל אחד רצוף מה (אנכוס י"ג ח ו), — *ומס"ס רצופות, כמו פעמים רצופות, ואמר המשורר: והציל יחידתי בעשר אשר באו רצופות אשר באו פעמים ופעמים (כ"ט סנ"ד, פנומ, בן סהלים, טעק ק, הכנ"מ ח, 185).

— טע', *רצף, — כמו קל"י: מרצפין שדה בית

(1) [כבן סירא שכנניוה מג' כתוב בתאור חשמים: כלי צמא נכלי מרום מרצף רקיע מהירותו, ע"כ, ויש מבארים מרצף בצורת כנין טע' או טע', אבל בגליון כמס' זה: מערק, והואיל ומדבר כאן על נכלי

(1) [הכנת הכתוב נפתחה ע"י צורף מלים, שאין להם מקום בענין, לפסוק זה, כי, כפי שראו רבים, שיכיות המלים (ב) בנות ירושלים להמשך: בנות ירושלים צאינה, וראנה בנות ציון, ובמס' אהבה פ' היה כתוב בעקר כנראה הכם במשם' שנהבים.]

של ים, מתחילתו ולד הוא אלא שגור צף (כד: כס:).
ג. **רִצְפָה** (1), מ"י — אפה בעגת רצפים, ואמר הפיוט: קמוף
העסה כחררה קמוצה, רצופה בראשיהם
שלא חמצה (כ"י) עוב עלס, חמנה גדולה, קצו' שנה
הגדול.

א. **רִצְפָה** מ"י — רפידה, ואמר הפיוט: חדר הורתי
צל קורתי רצף אחבתי (ש"ל), קצו' שנות,
זולתי, קט). רצף ריווי רעיתם (חול), חמנוס חיוס,
קצו' שנות, סס, רפל). ברצף סוכת ענני בכור
נחרכה (מזור ויערי, 577). סוגב ברצף אחבה
מבורך לקונה שמים (כמניס בן שלמה, חס ימלא, חפלת
גסס, ידעונו מכוון סוקן ד, ליג). — ואמר המפורר: אשר
נתן רפידתו ידירות ורצף אחבה נתן רצפיו
(כ"י סלוי, קסס, זמורה ג, 118).

ב. **רִצְפָה** מ"י מ"י רצפים — כמו רצפה, ואמר
הפיוט: רמס ככש ועלה לסוכת וברדו
מתחת פו האדום רצפים (2) מלאה מפני מערב יור
ושמה ברובד המרצפת (יוסי בן יוסף, חזקת גדוהס,
ענדוס, קדור רע"ג, רעג). שביך המלט: מדורות
רצף (רע"ג, חזן צמן, צאליק-רעניליקי ג, 192). אשר
נתן רפידתו ידירות ורצף אחבה נתן רצפיו (כ"י
סלוי, קסס, זמורה ג, 118). מלקחיה שמות ב"ה ל"ח
שלוקחים הרצפין בהן (כ"י קמס, ספר הגלוי, 115).
ובכר רתחה כסיר בגחלי וברצפיו (יעקב בן אלעזר,
ספוקי חסדסה, סידען, ידעונו מכוון סוקן ד, רעג). —
ובהשאלה לדברי שיר ופיוט: הנה ישראל בביתו
נאגדים רצפיו ינאוי בפיו נחום חמודים (3) (קטע
מחבר' מוזן סבל, קענילחט של סכט, 86).

רִצְפָה מ"י — איש חרוץ אבנים לרצפה; Pflasterer;
paveur; pavieur, נזהב בדבור ובספרות.
רִצְפָה (4), מ"י, מ"י רצפים — אבן לוחשת שהיו
אופים עליה עוגות ולחם: ויבט וחנה

השלחין במועד (מוקסס' מוקסס' 3) — ידעץ הלכלר
את השיר בפתיחות וכו': אבל בשירת דוד שבשמואל
ובתהלים לא נתנו חכמים שיעור אבל לבלר מוכחק
סרצפן במפתחות באותיות ומוק (1) (סופר יג ח). —
ובספסיא: אם נפצע את הקרום או את העור
הפנימי סרצף את הלוע ואת הגרון (י. עוציס,
פדימטיקה ח, 2). — ואמר הפיוט: חתנתו אוה וכסף,
לו חוהב והכסף, תאו' רצף בכסף (מסלס בן
קלינמוס, חפיק, יולר נ ספס).

— **רִצְפָה**, מ"י — כמו קל, ואמר הפיוט: קראם
ממלכת כהנים ידיו וגידיו, רובי תורות הרצפים
ודתי ליסודיו (רע"ג, חסל, קדור רע"ג, קדור רע"ג,
ספס).

— **רִצְפָה**, מ"י — שרצפו אותו: מפני שהבית נרצף
ברצפת אבנים המוככים על הארץ קרוי אבן משבית
(רע"י, משלי יח ח).

— **רִצְפָה**, מ"י — שרצפו אותו, ואמר הפיוט: קולך
כאוב יצפץ וברצפת אבנים תת רצף (גזלס הגלוי,
חוכסס מוקסס 1).

ב. **רִצְפָה** (2), מ"י — כמו רצם, לחץ, רחק ופער: דאשחכה
מאכולת רצופה וכו' להך לישנא דאמר
דחוק הוא אימא שמש רצפה (כד' יד). נמצא
עלית בגרס' ועוד ואותו עוד רצופה בו מאכולת
ר' חנינא אומר ממאה (סס רע).

— **רִצְפָה**, מ"י — שרצפו אותו: שפור שגור צף (2) אסור
לחקנו ביום טוב (שמואל, גילס כס). סנדל דומה לדג

מרום (השוה מ"י לח לג), שהם ענני הגשם, גראה
שהיה כתוב בעקר: מרעף או מערף, וצ"ע.]

(1) [אלה דברי נחלת יעקב למקום: אבל בשירת
דוד וכו' רהיונו בשירה הכתובה בשמואל ב' כ"ג
ובתהלים י"ח בשירה זו לא נתנו חכמים שיעור בכמה
שיטין צריכין לכתוב אותן, אבל פוסר מוכחק ב"י ג"ל
דהגירסא שבס"א עיקר וה"פ שמוסר מוכחק סרצפן
בפתיחות שפכוון בתחלת השורה תיבת בהתחלת ענין
וכמוק השיטה כתוב התיבות שיש בהן התחלתא ומוק
סמוק ומכוון תמיד ליתן ריוח מעט בסוף הענין, ע"כ].

(2) [אולי אך מ"ס בספ' רצם].

(3) [בך גם גרסת ר"ח בשבת שז: דרצפונהי
פרצף מ' כגון שפור שגור צף וכו', אך בכניצה כח: גרסת
ד"ח: שגורצם, ועי' רצם].

(1) [פעל שגור הפיוט מן רצפה].

(2) [ניא רשפים].

(2) [ע"פ מליצת הכתובים ישע' ו וכו'; יחזק.

ג ג.]

(4) [כן באותה משמ' בערב' רצ'פה א, ועי'

בהערה לשורש ב. רצף].

מרצפות את הללי הגוף בעין רצפת אבנים (י. טוניס, סדיסחכים ו, 19).
רצפות, עי' רציפה.

*רציפות, ט"ה — בעין אבק או עפר שעל הצמחים: הפיו של רציפות⁽¹⁾ הרי אלו כממאין ומממאין ומצטרפין (כי חליצה, עקלי ח ז). — ובמהמ"א: האבק אשר יארג על קצת הצמחים והוא רציפות⁽¹⁾ דמות אריגת העכביש (פ"י סעשנ' לכמנ"ס, עקלי ח ז).

*רציפות, ט"ה — עגת רצפים, ואמר הפיוט: למה גרעתי עד שבעת אלפים בימי לועם רציפות⁽²⁾ (כפס"ג, זכור הנקס, פליס' פ"ה, סדור כפס"ג, טכנ).

רציץ, סמנו "התלצות, הפרצה, מרצח, רצון, רציצה, רצץ.

רציץ, ט"ה, רצותי, רצותני, רצות, רצון, רצון, רצונים, ירצן, תרצן, — א) שבר, brechen: casser; to break: עתה הגה במחת לך על משענת הקנה הרצון הזה על מצרים אשר יספך איש עליו ובא בכפו ונקבה (מ"ז יס כל). קנה רצון לא ישובר ופשתה כהה לא יכבה וכו' לא יבהה ולא ירצן⁽⁴⁾ עד ישים בארץ משפט (סע' מז ג-ד). — ובמשמ' פיע, נשבר, נשתבר: עד אשר לא ירתק חבל הכסף ותחץ⁽⁵⁾ גלת הזהב ותשבר כד על המכוץ ונרץ הגלגל אל הכור (קלי י ו). — ב) ובחשאלה רצץ אדם את אחיו, עשק וקפה אותו, bedrücken; entrechten; opprimer, faire tort à; to oppress,

(1) [כך יש לתקן במקום רצפות שבדמוס'. עין דברי לו, Flora I, עמ' 76. וכן גרסה הערוך ערך סג שפרש: העפר שעל שרשי הירק. וכן בפרוש הגאונים (אפסטיין, 188).]
(2) [נ"א: צרפית].
(3) [בארמ' ובסור' רעע (עי' ב. רעע), בערב' רצ' (א).]
(4) [כך, כלשון שבירת קנה, יש להבין פעל זה כאן ולא במשמ' ט"ה].
(5) [אך כנראה צ"ל ותחץ, נפע'].

מראשתי עגת רציפים (מ"ח יע ו). ויעף אלי אחד סן השרפים ובידו רציפה במלקחים לקח מעל הפוכה (סע' ו ו). — ואמר המפורר: נטה לשחות בתוך גן על שפת נהר עלי רציפה בכום ממי פרת קמא ויין בו כמו רציפה (כמנ"ס, סענכ ז, נכודי, טז). ועי' גם ב. רציף.

רציפה⁽¹⁾, ט"ה, קמ"י רציפת, — כמו של אבנים נרצפות לקרקע הכית או החרר, (Stein) Pflaster; pavé; pavement: ויבואני אל החצר החיצונה והנה לשכות ורציפה עשוי לחצר סביב סביב שלשים לשכות אל הרציפה והרציפה אל כהף השערים לעפת ארך השערים הרציפה התחתונה (ימק' מ י-יט). נגר העשרים אשר לחצר הפנימי ונגד רציפה אשר לחצר החיצונה (סס מז ג). ממות וחב וכסף על רציפת בהט ושש ודר וסחרת (אסכר ח ו). ויברעו אמים ארצה על הרציפה וישתחוו (דמ"ז ז ג). — ובתו"מ: פעשה ככהן אחר שהיה מתעסק וראה הרציפה שהיא פשוטה מהכרותיה (עקלי ו ז). עמוד והמג אחת על הרציפה (יומל ח ז). נשפך על הרציפה ואספו פסול (זנח' ז ח). הגיע לרציפה וכו' צבר את הנחלים על גבי הרציפה (מעיד ח ד). לפטה ברציפה באותו הקרן מקום היה שם אמה על אמה (מזמ ג ג). ואכן משכית לא תחנו בארצכם להשתחוות וכו' לא אמרה תורה אלא רציפה של אבנים (טולא, מגי' כז:). — ובמהמ"א: מעויבה, רציפת פוט (כפ"י, קוכס טו). — ואמר המפורר: נטה לשחות בתוך גן על שפת נהר עלי רציפה (כמנ"ס, סענכ ז, נכודי, טז). — *רציפת קרום הירי: מכסה הקרום עשוי כמעט כולו לשכות לשכות חנודעות בשם לשכות הרציפה יען כי הן

(1) [כך נכון ולא רציפה כמעט חפזרים. ובתב בעל מנחת שי ליהוקאל מ"ז: בספרים כ"י פרויקים ודפוסים יענינם הרי"ש במאריך והצד"י בשוא לכד והפ"א רפה ובקצת ספרים הצד"י בחשף פתח וכו'. ולפי ג. ברגרין (לסוכני יז) גם פ"ר רציפות].
(2) [בקאנון (לשם דה א כט) בא רציפה במשמ' גלגל הארכובה (patella), אך היא מלה ערבית, רציפה א, ולא עברית].

דמשמע יר רצוצה (1) וקולקלת (כס', נחמ' לז, ד"ט לנכות), והנפשות הרצוצות ביד יצר הרע בעזרות (כאז"ט סנפיל, סגיון סנפס ז, טו), כאשר באתי לכתוב מהו יסוד המאמנים האלו ורצצתי הקולמוס בחמתי (כ"ט מודינא, אבי כוסס ג ל, 77). — ואמר חמיטן: אץ קוצץ זכו רצוצי לרצץ (כ"ט קליה, אץ קולץ, קכז' שנת זכור), הנה זה בא לפרקים, זמון לגאול רצוצי ארקים (הנה זס, מוס' שנת סנפס), קרואים בשמך שדם ותרם רצוצים בגלות ובך בוטחים (בנימין בן זכר, ח"ד סנפס, סלי' יוס א), קשה לב להחמיש רצוצים (יהודס זכ מנכס, אבי מוסס, יולי שנת סגול), אמורים רצוצים פתח ולחפשי חוצא (משפס כפי, סלי' נחמ' יוס"ט), חסול על עדה רצוצה מרודסת ונתוצה (יולר דוס נחמ' סלי' כ"ט, קכז' אכס לונת, סנפס), — ואמר השפ"ר: עלי אחי ואבי ואבי כל רצוצ משפס ואלמנה גזולה (כ"ט סנפיל, לטוי ססלס, ססון, ל; סכנן ז, 107), רעון ורצוצ חליו זערו (דסנפ, אכוסס וענפס, ביאליק-דניליקי ז, 82), קדם חפלה מו יחבש שברי רצוצ אנכי חולץ עיריו (כמנ"ע, אכוס, סספ"ט 83), יסרוני בעקריבס חבורי עציבס ונפשי בסוקשי רצוצה (כ"ט סלי, אכס אדני, ומורס ס, 333), רצוצני רועצי דודי ואקראה (כאז"ט, אסלינפ, אכזר 125), והוא קרא דרור להן ושלח רצוצי הן ובסשפס שפסן (לסס אכן עזכר, סניי סינ, סספ"ט 161), היה עורה וסשגכה ביום תחליף גלת וזכ הגוף ותרוץ (כ"ט סכני, סנפס סל, אכזוני, 80).

— נפשי, ברין, תרוץ, — רצצו אותם: בתשס כך כבף תרוץ ובקעת להם כל בתף ובהשענם עליך תשבר והעטרת להם כל מתנים (יסוקי כט ז), ותשבר כד על חסכוע וברץ הגלגל אל הבור (2) (סלי' יז ו), — ובספס"א: תרוץ, תירצץ (כס', יסוקי כט ז), ורבים גרסמו מרגלי הסוסים וירצצו מגלגלי העגלות (כמנ"ג, סלפססס ככוסיל, 80), — ואמר חמיטן: יוסמן באיבת לה רצץ ראש והוא יסוף עקב למלשני בפתר (יוסי בן יוס, אכס כוננס עולס, עזכרס יוס"כ).

wrong: את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי ואת מי עשקתי את מי רצותי זמיר מי לקחתי כפר (ס"ט יז ג), לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת מיד איש מאומה (סס סס ד), העשקות דלים הרצצות אביונים (עמו ד ח), — וגיני פמו: זהוית רק עשוק ורצון כל הימים (דכ"י כס לז), פתח הרצכות רשע החר אנדות מוטח ושלח רצוצים חפשים וכל מוטח נתתן (יסני כס ו), עשוק אפרים רצון משפס בי חואיל הלך אחרי צו (1) (סני' ס יא), — ובחז"ט: אם מסר לו חיבה מלאה בנדרים, בזמן שהיא רוצצת (2) מסאין מדרס, אם אינה רוצצת מסאין מדף (ר' יוסי, עכ"י ס ז), אף שתיים (תתיכות בצק) אינן מצטרפות אלא אם כן היו רוצצות משקה (סול, סס סס ס), ולא ישוה לפניו, שסא ורוץ את גולגלתו (3) (הקפס' ע"ז ג ד), מוטחא תחת רגלו (של מגדל) או על גבי רגלו, והיא רוצצת, מוטחא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת (סס סלי' ס ס), היתה כפושח מוטחא תחתיו והיא רוצצת, מוטחא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת (סס סס ו ג), היה מעגיל במעגילה בדרך הליכתה ותושיט התינוק את ידו ורצצה (כ' ידמ"ח, יוס' מוסס ז א), מוטחא רצוצה בוקעת ועולה עד לרקיע (חול' טא), משל לאחד שטצא נחש ורצץ את ראשו באבן וחתך את זנבו (מד"ר סמוס טו), ללוסטים שנכנסו לכרפו של מלך ורצצו גפנים (סס סס ל), בקשו השערים לירד עליו (על שלמה) ולרוץ את ראשו (סס גמדי' טו), אותן שהטמינו עצמן במערות להרגן רמו הקב"ה להר ורצץ (4) אותן (סס סס יע), רצפה, רוצץ פה, רצוצץ פה למי שאמר דילמורייא על בני (מד"ר סס"ט, חל סכאזני), ונתן שנאה בינו לבין האשה שיהיו רוצצים את ראשו (סד"כ יד), — ובספס"א: (ידכה, לרבות את הגידם) שאין לו יד, דירכה

(1) [כאמור בהערה לערך צו נראה, שסא הפעל רצץ עוד פעם כהמשך חסשפס בקרואה: בי חואיל הלך את, רצו, ו"א רצץ ועשק אותו במשפס].

(2) [כלוי: לוהצת].

(3) [נך גם בירוש' (ע"ז ז יא) ובבבלי (סס כס), אך בשירידי ירוש' מהגני' (עמי' 227): וירצץ ועי' גם הפעיל].

(4) [ואולי מעי].

(1) [שיטה מקובצת: רעועה].

(2) [ועי' גם קל, הערה].

— ספ"י, רצין, רצת, ירצין, — כמו קל בשתי המשמ' אחת רצת ראשי לוחין תתננו מאכל לעם לציום (ספ"י עד י'). כי רצין עוב דלים בית גול ולא יבנהו (לוי' כ יט). וירצין אסא מן העם בעת ההיא (דס"ז יו י). — ואמר בן מירא: כפתן על חי תפגע רצין מחניו שעורני גער (צ"ס גני' ל יא). — ובתו"מ: דרפה ופרעה בבית או שירוצתה! בהמה ומפרכסת וכו' ושחמה כשרה (סול' ג ג). טוב שבנחשים רצין את מוחו (כ"ט זן יומי, מנ"י נשלח ח). ובכנסו אותן החרים לתוך המערות ורצו כל הגבורים שבתוכן (דברים כג, לזכרון, 24). ונתנו אליוני ידיהם לתוך פיהם ופרצו ומקצצים אותם (ספ"י כג, ופאמר ליון קמ"ד). — וכמו התם: ויתרוצצו הבנים בקרבה, שהיה מרצין עם אחיו במעי אמו (מל' ספ"י כס). — ובספ"א: וישביע את העם וכו' ורכים לא רצו לחשבע וכו' וירצין מן העם בעת ההיא הם אשר לא נשבעו (יסיסון, גינלזוכה, סא). — ואמר הפיון: דברור ממוצין רצוני לרצין (כ"א קליה, חן קולן, קכ"ז עמ' זכור), אוילת פירתי אימר לרצין ראש. נמר (נכנס) סמזון למכס, ידעו מכן סוקן, ס, עו). במחנה אשור יצא מלאך לילה, ריצצם פגרים פתים במכת לילה (שלמה זן ילמק, לדון לכ, יולק פסק עס סס, קטו). ועבתי קמיר להאמל, רצצתיים בקנה קמל (מסלס נד קלוימקס, לודק, זולס נ פסק). — ואמר המשורר: ולולא הם משנאי משלו בי ועצמי רצצו ויעצמוני (כ"י ספ"י, ספ"י י 100).

— ספ"י, יתרצצו, — התרוצצו חכמים בקרב האם, רצצו ודחקו זה את זה: ויתרצצו הבנים בקרבה (נלש' כס כג). — ובמדר': כיון שנתרוצצו חכמים במעיה אמרה כך אני מצטערת וכו' (מס' יומי עו). — ובספ"א, ואף במשמי' שורוצו אותו, נשבר: וברכות הימים נביאמש המלכה הרגישה הילד שתרוצין בכמנה (יסיסון, גינלזוכה, עכ). ויחי בסותה וינענע הילד בכמנה ויתרוצץ ויפתחו רחמה ויוציאו את הילד (סס, נלש'). וחת אפרים, יתרוצץ אפרים מעם, שיוגלם מנהריב (ספ"י יטע' ז ס). רע ירוע, הרשע יתרוצץ (סול, מסלי יא עו). וגרוץ הגלגל, יתרוצץ גלגל העין בתוך גומה (סול, קסלי יא ו). נחרועו, נחרוצו, כלומר נשבר גאון עיום (סול, מנ"י נג, ד"ס נסרועטו). כי הנפיש בכס סחאמטת ולרוץ עדיכם סתרוצצת אך רחוק בויגיו (מכנס מנ"י מינע לסכמי נכנסס, ספ"י סכ"ד, 161). וכיצד הוא הריסוק, שיתרוצץ האבר ויתלה סחמת הנפילה עד שתפסד צורתו (כמנ"ס, סמיטס ע ס). גתרצין עצם הראש בודקין קרום של מוח שפא ניקב (סס יא ד). כי לכו בקרבו הוא סתרוצץ ונפשו היא מתחלקת לכמה חלקים (כ"י עכאמס, יד

— ספ"י, ירצצו, — כמו קל ופע': וירעצו וירצצו את בני ישראל בשנה החיא (ספ"י י ס). — ובמדר': נכנסו המלכים לתוך המערות ורוצצו כל אותן הגבורים (מנ"י נזכ, סס מו). — ובספ"א: הירוע, הירוצין כרול שלהם את שלך, ד"א הירוצין פרעה הוא בעורחכם שחוא קשה נכרול את נכודנצר שחוא כרול חבא מצפון (ספ"י יומ' עו יא). ורעו את ארץ אשור, וירוצצו (סול, מנ"י ס ס). — ואמר המשורר: ירוצון ככרן לרוצץ עגיוס (כ"י ספ"י, ספ"י נו, לכריוני, 22).

(1) [כ"י מינכן (סול' נו) וכן ביצח לר: שרצצתה, בלי יוד].

(1) [ע"י בהערה הבאה].

(2) [השעם סלעול, ובספ"א כ"י ותרין, ותרין, ע"י מנחת שי, וכתב ריב"ג (סכמס ס, 61). וז"ל: וכבר שמו החירק במקום חסגל כפלת ובפרשכם כפיכם וכו', ותרין את גלגלתו, ע"כ. ולדעה אחרים אין זה אלא סכמא אחר בבנין קל].

(3) [בכבלי (ימ' עו): ירוצו, קל].

ידעתי מכל משפחות האדמה (עמו' ג ז). חנה כל אשר לו בידך רק אליו אל תשלח ירך (לוי' א יב).⁽¹⁾ — ובחוק, רק פלוגי לבדו, רק אך וכדו': רק אדמת הכהנים לבדם לא היתה לפרעה (נחש' מז כו). הרק אך במשה דבר יי' הלא גם בנו דבר (נמלי' יז ז). ורק הוא יתירה אין לו ממנו בן או בת (פסטי' יא לד). ואמלח רק אני לבדו להגיד לך (לוי' א יט). — ולפני החיים, רק הפעם: אל יחר אפך בי ואדברח אך הפעם אנסה נא רק הפעם בנוח (פסטי' ו לט). — ולפני משפט וקה הבא במקום שם עצם: רק אשר אכלו הנערים וכו' הם יקחו חלקם (נחש' יד כד). ללמדם מלחמה רק אשר לפנים לא ידעום (פסטי' ג ז). — ולפני משפט תנאי, רק אם: רק אם שמוע תשמע בקול יי' אלהיך וכו' (דברי' יס ט). לא יכרת לך איש מלפני וכו' רק אם ישמרו בניך את דרכם וכו' (מ"א מ כט). ולא אסוף להגיד דגל ישראל מן האדמה וכו' רק אם ישמרו לעשות ככל אשר צויתם (מ"ב כח ט). — וב) ולפני משפט עקרי עפ"י רב בשלילה, המוצא כלו מכלל דברים אחרים אף במשם' אלא, אמנם, אבל: רק לאנשים האל אל תעשו דבר (נחש' יט ט). רק את בני לא תשם שמה (סס כד ט). אנכי משלח אהבם וכו' רק חרחק לא תרחיקו ללכת (פסטי' מ כד). רק אל יסוף פרעה החל (סס סס כה). רק (2) אין דבר ברגלי מעברה (נמלי' כ יט). אבל בכסף תשברני וכו' רק מעברה ברגלי (דברי' ז כט). רק השמר לך ושמר נפשך מאד מן תשכח את הדברים (דברי' ד ט). רק הדם לא תאכלו (דברי' יז יח). רק חוק לבדתי אכל הדם (סס סס כג). רק לא ירבה לו סוסים (סס יז יו). רק מערי העמים האלה וכו' לא תחיה כל נשמה (סס כ יז). רק חוק ואמץ מאד לשמר לעשות וכו' (יסוס' א ז). רק יתיה וי' אלהיך עמך (סס סס יז). ורק אתם שמתו מן החרם מן תחרימו (סס ו יח). ועשית לעי ולמלכת

(1) [במשלי יג י: רק בודין יחן מצה, ציל כנראה: קרב ודון, עי' פורמשינר, משלי שלמה, עמ' 82 וכו'.]

(2) [כעדות הכתוב המובא מיד אחרי זה אין לקשר "רק" עם "אין דבר" אלא עם "ברגלי מעברה", והמלים "אין דבר" מרשם מחוק חן לסלה רק: רק זו, אין דבר אחרי.]

לנפלוס על משלי יס, ד"ס מונחם). — ואמ' המשורר: וים מתרוצץ וקדים יפוצץ ארוים ויפץ רוח קצפיו (כ"י סלוי, יונץ ומוקס, זמורה ח, 28).

— ספ', רצין, — רצו אותה: ירוע, ירועץ (כ"י, משלי יב כ).

א. רק⁽¹⁾, מ"ה, נק' רנ' רקות, — דק, ריק, צנום, : dünn, leer; mince, vide; thin, empty; וחנה שבע פרות אחרות עלות אחריות דלות ויעות תאר מאד ורקות בשר⁽²⁾ וכו' ותאכלנה הפרות הרקות והרעות את שבע הפרות הראשונות הבריות (נחש' מל יט כ).

ב. רק⁽³⁾, — ספ"ס הקודם לשם עצם או כנוי ופוזיא אותו מכלל דברים אחרים, בלבד, אף, nur, bloss; seulement, ne...que; only מחשבת לבו רק רע כל היום (נחש' ו ט). כאשר לא נגענוך וכאשר עשינו עמך רק טוב וגשלחך בשלום (סס כו כט). רק הכסא מגדל מסך (סס נח ט). רק אדמת הכהנים לא קנה (סס מז כז). להכריות הצטרדעים מסך ומכתיך רק ביאר תשארגה (פסטי' ס ט). רק בארץ גשן וכו' לא היה בור (סס ט כו). ויסר מעלי רק את הפות הזה (סס י יז). רק תבהמה בוונו לנו (דברי' ז לט). רק אל ארץ בני עמון לא קרבת (סס סס לז). כי רק עיג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים (סס ג יח). רק באבותיך חשק יי' לאהבה אותם (סס י יח). רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אחו תשתית וכת (סס כ כ). רק ביום ההוא סכבו את העיר שבע פעמים (יסוס' ו יח). והעיר שרפו באש וכל אשר בה רק הכסף והזהב וכלי הנחשת והברזל נתנו אוצר בית יי' (סס סס כד). רק כל הערים העמדות על תלם לא שרפם ישראל (סס יח יג). רק את כל האדם הכו לפי חרב (סס סס יד). וראש דגון ושתי כפות ידיו כרותות אל המפתן רק דגון נשאר עליו (פ"א ס ד). אשר שמר מצותי וכו' לעשות רק הישר בעיני (מ"א יד ט). רק אחכם

(1) [עי' רקק, הערות.]

(2) [ובאותה פרשה (סס' ז-ג): ורקות בשר.]

(3) [בעקר כנראה אותה מלה כמו א. רק

בשמוש שונה.]

לשטף מים רבים אליו לא יגיעו (ספ' לז ו). —
ויע' ירקום, רקין, שמושים במלה רק: אחים וגמים
רבינוין, אבין זרקין (ספ' יומ' זכ' ט ז). —
ובספ' יא: ואין למלה רתח חבר רק בארמית (כאצ"ט,
ספ' יג ט). — ואמר המשורר: הלנו נחלה דק (2)
מקדשי אל ואין נחיה להר קדשו שבחים (כ"י סלוי,
זכרין נעור סג' זמורס ט, 12). ואל תקניא אלהך
בורים, ולא תפנה לבכך רק למלכך (לוי צו אנדסס,
צמי סנסט וסלמסס ט, ידינוס מוכן סוק ט, כג). ואין
יודעים ואוהבים רק גשומים (סס סס, כס). אנשי
מינות אוסרים לננות אין החורה רק חווין (מסלס
דאפילידיס, ספ' מינוס, סס ד, נג). דבר שלי על
הפליא, לא האמין רק בגמיון (סס סס, נג).

ג. **רַק** (ספ' ט"ז) — קלף דק: מקום שאין בו מי
שיועד לעשות לא גוילין ולא רק, והוצרמו
לכתב ספר תורה ומצאו רק שבא במקום רחוק
וכו' (תע' סג' סכני סג, 227). ועשו ספר תורה
מן רק אע"פ שאין מעובר לשמה (סס סס). רק
הנעשה מן הצבאים כותב עליו במקום שער כמו
גויל או במקום בשר כרק הנעשה מן עורות אחרים
(סס סס).

רק, עי' ריק.

ר. **רֶקֶת**, ירוק, ט"ז, כ"י רָקִי, — ריר, לַח, שהאדם רוקני
ספ' יא: Speichel; saliva; — פני לא חסרתרי
מכלמות ורק (ספ' יג ו). כמה לא תשעה מפני לא
תרפני עד בלעי רָקִי (ספ' יג ו). תעבונן רחוקו מני
ומפני לא תשבו רָק (סס ל י). — ובתו"ס (4): וירקה
בפניו, רוק הנראה לרדיינים (ספ' יג ו). וזב של זב
ורוקו ושכבת זרעו זמימי רגליו ודם הנרה שהן
מטמאין במגע ובמשא (כל' א ג). דם נכרית ודם
מהרה של מצורעת כ"ש מטמאין ובחיא ברוקא

מצוא רק ובחלוף ד—ר: לעת צוק מאד, בתקבלה אל:
לשטף מים רבים.

(1) [לפי זה נוחג בדבור "אך ורק" לחווק].
(2) [בלומד: כלום יש לנו נחלה מלבד מקדשי

אל?]

(3) [עפ"י שמוש המלה רק א בערב'.

(4) [וכן דוקא בארמ' שבתו"ס].

(א) רק

כאשר עשית ליריחו ולמלכה רק שללה ובחמתה תבנו
לכם (סס ט ג). אנכי אורישם מפני בני ישראל רק
הפלה לבני ישראל בנחלה (סס יג ז). שלום לך רק
כל מחסורך עלי רק ברחוב אל תלון (ספ' יט כ).
רק העם מובחים בכמות (מ"ל ג ג). רק אחת לא
תבנה הבית כי אם בנך היצא מחלצוך הוא יבנה
הבית לשמי (סס ט יג). רק את כל הממלכה לא
אקדע שבט אחד מתן לבנך (סס יג יג). ותבמות לא
סרו רק לבב אסא היה שלם עם יי' (סס יט יד).
רק לעת זקנתו הלה את רגליו (סס סס כג). לחסנו
נאכל ושמלחנו נלבש רק יקרא שמך עלינו (ספ' ד ח).
רק בעיניך חביש ושלמת רשעים תראה (ספ' לא ט).
— ובבטוי מקצר בשלילה, לצמצום חכן משפט חיובי
שקדם: ויעשה הרע בעיני יי' רק לא כאביו וכאמו
(מ"ג ג ג). ויעש הישר בעיני יי' רק לא כדוד אביו
(סס יד ג). ויעש הרע בעיני יי' רק לא ככלבי ישראל
אשר היו לפניו (סס יז ג). ויעש הישר בעיני יי'
רק לא בלבב שלם (ספ' כה ג). — ג ואחרי משפט
שלילה, להוציא ממנו דבר אחד בלבד לחיוב,
אין... רק, כמשמ' אין אלא דבר זה בלבד: אין
בארון רק שני לחות האבנים (מ"ל ט ט). לא תדבר
אלי רק אמת בשם יי' (ספ' יט יט). — ד ובמשמ'
חווק, רק עשוק כמו אך עשוק, כלו עשוק, עשוק
מאד: רק עם חכם ונכון הגוי הגדול הזה (דנ' ד ו).
והיית רק למעלה ולא תחית למטה (סס כה יג). והיית
רק עשוק ורצון כל הימים (סס סס נג). — ובשמוש
מספק: והיה רק זועה (1) חבין שמועה (ספ' כה יט).
על ואת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא רק (2)

(1) [למעשה תורר משפט זה, והיה רק זועה חבין
שמועה, לענין הפסוקים ט—יג: את מי יורה דעה ואת
מי יבין שמועה וכו' והיה להם דבר ה' צו לצו
צו לצו קו לקו לקו וצו וצו שם ועיר שם, ובנראה
גם כאן לא רק זועה הקריאה הנכונה אלא: והיה קו
ועיר (ה) חבין שמועה, כלומר: שוט שוטף וח כי יעבר
הוא ילמד אפילו אותם התינוקות גמולי מחלב ועתיקי
שדים חועירים, הממלאים הכל קיא צואה, שמועה
ודעה. וכן מתרגמים השבעים כאן רק זעה ἑλπίς
σπονθή (תקוה רעה) כשם שהם מתרגמים קו לקו:
ἐλπίς ἐπ' ἐλπίδ, (תקוה לתקוה). ועי' על ספ' ט—יג
מורכשיהו, הלשון ותספר מ, 845 זכ'].
(2) [אמנם כנראה הכונה בשבול האותיות של

ובמימי רגליה (נדס ד ג). שבעה סממנים מעבירין על הכתם, רוק חפל ומי גריסין וכו', אוהו רוק חפל, כל שלא מעם כלום (סס ע ו-י). מי שנחלש רוקו בפיו לא יחלך ארבע אמות עד שירוק (מוקפח' עיונו' יא ס). משרבו מושכי הרוק¹ נתמעטו התלמידים ובטל כבוד התורה (סס קוט' יד ס). שהוא מכיא טיט ורוק כעריבה ומשיק ויורד וטובל (פס נקול' ס ס). ישן כל היום אינו עושה רוק חפל, גיער כל הלילה עושה רוק חפל (פס נדס ס ס). צואה כל שהיא מבטלה ברוק (כ' יוסף, יקוט' נכס' נ ח). וברוק עבה (נכס', נכס' עס כס:). רקק והגיע בו הרוק וכו' מהו (יקוט' נ"ק ס ס). רוק חפל אסור לעין כשכת (סמול, סס ע"ז צ ג). ונחה צינורה של רוק פסיו על בגדו (סס סור' ג). ר'וק דורסו לפי תומו (כז יסודס, סס קכא:). ח"ח צריך שיהא צנוע באכילה ובשתייה וכו' ובקולו וברוקו ובמעשיו הטובים (דל"ז). כסאן דמחייך ווורק רוק פסיו (כ' נכס', נד"כ נכס' קז). אם היה בו הצנעות של רוק הרי הוא בשר (פס סס פא). והיו כל אוה"ע מרקקין לפניהם עד שעשאו גוש של רוק (סס"ו' נוכס', כלס טו). — ונ"ר *רקקין, רוקין: כל הרוקין הנמצאין בירושלים מחורין (סקל' ס ח). שוטה אחת בעור או נכרית או כותית, כל הרוקין שבעיר פסאין (פסכ' ס ח). שני רוקין אחד שטא ואחד מחור תולין על טגען ועל פסאן (פסכ' ד ו). — *ובהשאלה לזרע ברחם האשה: ליחוש עד שהרוק בתוך הפה שטא נימוק והולך לו (נדס טז:). — ובסמ"א: מי שישב ברשות הרבים ובא אחד ודרס על בגדו או שרקק ונגע ברוק על רוקו שורמים את התרומה (קטע נקסר סמטעס לכני ל"י, סכני' ג, 324). רק את המות הזה, שרוקו פמית (נדס"ג, סמס' י י, מרגליות, קנו).

ובשרש הלשון יש שם בשר שמן ומחילד חרוק ועל כן נקרא הבשר השמן החוה מוליד הרוק (גרסון זן טלמס, סער סעטס ט). כנין שאמר פלוי בני בכור הוא זרוקו מרפא חולי העינים (סרע סו"מ כעז יג). — ואמר המשורר: שני שניו שני חצים שנונים ורקו אם לחפד או בקסה (יוסף זן מסד, סלנזי, סס"ס 28). זכרו ככשם ומעטו מחוק ברוק פי צבאות (כמז"ט, סעקן ז, נכרלי, סזו). ומהם נתיבות חק לכל תוצאות הגוף ברירו ודמעותיו ורוקו ועותיו (כמז"ט, נכס' חל, נכרלי, נכס'). טוב מליכס תאחזך רק קצעה ולחיות נעלך תלוי. (כ"י סכ"ז, סעקן קד). יום יחנק ברוקו ויפתם גרונם מלאכול לחם חקו (סול, ססכ' ז, 80). שפתיה כחוש שני ורק פיה כצוף או פון (יעקב זן אלעזר, ססר סמטלס ט, ידיעות מכוון סוקן ס, כסס).

א. **רקב**¹, ממנו רקב, א. רקב, *רקבובית, רקבון, *רקבנות.

ב. **רקב**², ממנו ב. רקב.

רקב, ס"י, ירקב, ירקב, — רקב העץ וכדו', נשחת והתקלקל, faulen; pourrir; to rot: המסכן תרומה עץ לא ירקב יבחר (טע' מ כ). — ובהשאלה: זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב³ (מעלי י ז). — ואמר בן סירא: כל מעשיו רקוב ירקבו ופעל ידיו ומשך אחריו (צ"כ גי' יד יט). — ובתו"מ: סאה תרומה שטאה שנפלה לפחות סמאה חולין וכו' בין פסאין בין מהורים ירקבו (סכ"ו ס ח). ועלו (הפרוח) ויאכלו כמקום, ואם אין מקדש ירקבו (מע"ס א ס). ההקדשות שבה (בעיר הנדחת) יפדו ותרומות ירקבו (קנסי' י ו). תרומ ותרקוב (התרומה) (כ' אלעזר, מוקפח' סכ"ו ו ד). אחס

¹ [אין שרש זה בלשון שמית אחרת, פרט לתרג' הארמי של ישע' נא (ובצמר יאכלם סס): ובקמרא דאחיד ביה רוקב א, כנראה בהשפעת העברי.]

² [ע"י ב. רקב, הערה.]

³ [הכוונה כנראה: ומה שחרשע אומר על אדם או דבר הא': (דבר זה) ירקב. ע"י שורטשינר, משלי שלמה, עמ' 60.]

¹ [בבבלי (קוט' נז): משרבו מושכי הרוק רבו היהירים ונתמעטו התלמידים והתורה חוזרת על לומדיה, ע"כ, ופרש רש"י: מושכי הרוק, מאריכי הרוק ומדת גאווה היא, ע"כ, ואולי יש לבקש את פירושו של צירוף זה בדמיון לפתגם הערבי מא"י (עפ"ד, 5000 Sprichwörter סס' 1171): כזק כזקה ועמד לתסהא, כלוי' ירק רק ושכ ולקק אותו, בחטונה למי שתחור סרבורו, וצ"ע.]

ככברה, נענע אותה עד שרקדו הגרעינים, schütteln, sieben; secuer, cribler; to shake, sieve משאלה לאשת עם הארץ נשה וכברה ובוררת ומחנת ומרקדת עמה (נעי' ס ע). כמה יגע אדם הראשון ולא מעט לונמא אחת עד שחרש וזרע וכו' וזמן וחרקיד ולש ואפה (מוספת' צכ' ז ס). הבורר והמוחן המרקיד והאופה (סס סנע ע יט). היו בוררין אותה ולותתין אותה ומוחנין אותה ומרקדין אותה (סס נכס' ע ג). נחתום שהוא עושה בטומאה וכו' לא בוררין ולא מוחנין ולא מרקדין עמו (ינ' סנע' ס ע). שלא לקצור ולא לשחון ולא לחרקיד ביום טוב (מוקס', סס סנע ז צ). אין שונין את הקסת אבל מרקדין. לאתרי הנפה (כני' סניס' צן קל' נסס כז ינ' סס' סס' סס'). תראשונים חרשו ורעו וכו' מחנו הרקידו לשו וכו' ואנו אין לנו מה לזבל (כ' מג' סס סקל' ס ח). — ובספח"א: מדרגות דהרות אביריו, שהיו מרקידים את סומיהם במלחמה (כס', סס' ס סס').

— פני' צי' מרקד, — שהרקידו אותו בכברה! קיטמא גהילא. מרוקד בנפה, נככש ונעשה קשה (כס', מולי' כל:).

— סס', מרקד, — התחיל לרקד: באותו היום חרים מתרעשים והנבקות מתרקדים וחומות ומגדלים נופלים (ספ' חליסו, ציט' צי' ע' 66).

רקד פני' — מעשה הרוקד, רקוד; Tanz; danse; dance: ואמר הפישן: ופינחרות קול, ומארץ ומר, ומעצים רנן, ומחרים רקד (יכא', סלעיכוס, קכו' יניס' נולכיס, זולכ', סלד).

ירקדן פני' — חידוע לרקוד, העוסק ברקוד, Tänzler; danseur; dancer: נוחג בספרות ובדבור.

ירקדנית פני' — חידועת לרקוד, העוסקת ברקוד, Tänzerin; danseuse; dancer: נוחג בספרות ובדבור.

רקח פני' כ' רקח, רקח, — צדע, צד המצח סתחת לפאות השער, Schläfe; temple; temple: והלמה סיסרא סתחת ראשו ומחצה וחלפה רקחו

הרם חמה צביה עת חרקד ופרע שערת הפרע (כמז'ט, פסוק צו צדוד, סלח).

— פני' מרקד, מרקדה, ירקדן, ירקדון, — כמו קל, hüpfen, tanzen; sautiller, danser; to jump, dance ושכנו שם בנות יענה ושעורים ירקדו שם (יפ' יג כל). כקול מריבנות על ראשי החרים ירקדון (יול' צ ס). קול שוט וקול דעש אופן ופוס דחר ומריבנות מרקדה (כס' ב צ). ושלחו כצאן עויליהם וילדיהם ירקדון (ליז' כל יא). ומיכל בת שאול נשקפה בעד החלון וחרא את המלך דוד מרקד ומשחק (דס' יא כע). — ובתו"ס: חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים לפניהם באפוקות של אור שבידיהן (סוכ' ס ד). וא"ו הן משום שבות, לא עולין באילן וכו' ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין (צני' ס צ). טיפת ריקד שיחק חיה נבדק כסופה (כז ולו' צד קסי' ינ' ס' קוט' ג ג). ואל העסנה לפני הנשים בשעה שחווורות מן המת ספני שאני (השטן) מרקד וכו' לפניהן (צכ' כל). ואל העסוד בפני השור בשעה שעולה מן האגם ספני שהשטן מרקד בין קניו (כני' סס' קיג:). כיצד מרקדין לפני הכלה, כשי"א כלה כמות שהיא וכ"ה אומרין כלה נאה וחמידה (פ"ה סכ"ו' עז:). שבשעה שחולק אדם לחמיה השטן מרקד לו עד שגומר העצירה (מז'ר צד' כ). — ובס' הפע' במשם' נענע בנפה, בכברה: אבות מלאכות וכו' הבורר והמוחן והמרקד (סנע' ז צ). — ובספח"א: בדרך שמרקדין את הקסת בחולין כך נוחג הכהן בתרומה (כמז'ס' סכ"ו' יא ס). קסת שלא רקדו אלא לשו בסובין שלו (סול' צכ"ו' ו יא). ומשליך הקמורת על האש בנחת כמי שמרקד סולת (סול' סמדין וסוקפין ג ס). — סס', ירקדס, — הרקיד האל את החרים, עשה שירקדו: קול וי' שבר ארוים וכו' ירקדס כמו עגל (סס' צע ו). — ובתו"ס, הרקיד (ס) את התבואה

(1) [כס' צו' יו' כמק' זה: סס'ו ומכרבר].

(2) [בריתא ירועה זו, המוסרת הלכה קדומה לפי דעת כ"ה וכ"ש, שואלת "כיצד מרקדין", ואינה מביאה בחשובה אלא את המלים שבהן מקלסין את רכלה, כפרוש רש"י: כיצד מרקדין לפני הכלה, מה אומרים לפני, ע"כ. ואפשר שלא הוכחה הבריתא כנפרא בשלמותה, אלא רק בחלק זה הדין בשלות הקלום והשכחה].
(3) [נפגת מקומות הכתיב חסר, עד שנראה כאלו הכונה לבגין פני' וכן השתמש בנראה הרמב"ם במלה].

בשמן וחרבי רֶקְחִיף⁽¹⁾ ותשלמי צריך (ישע' כז ט).
— ובסחמ"א⁽²⁾: ואחרי כן לידע הבשמים והויעות
הנכתשות וכו' ולידע הויעות הנמסות וכו' ואו יתחיל
לעשות ריקו חים שיחפין (סנפי דונול, ספר סמקמות,
סעיפנידל, 1). ובמלכת השנית אנשים שועים וכו'
ברקח ריקו חים ומפתחי פתוחים (לכז"ע, סי זן
מקץ, ל"ח, ע"י 142). המאמר השביעי בריקו חים
הפשוטים הנקראים מרכבאת ובלשין קונדימי (קליון,
מוצאת ספואות).

*** רְקוּם**, ר"י, — מעשה רוקם, א. רְקָמָה, ובהשאלה
יצירת העבר במעי אמו: כיצת השרץ
מרוקם מהורה, וכמה הוא ריקומה, כרי שיראה
שרץ מתוכה, ניקבה כל שהוא מלאה (מקפ"ט מ"ו ס ב).
— ובסחמ"א: לא נגמרה ריקום חצורה אלא
במדר התחתון (ענין ענד רקס). שיוכל ליגע
בריקום (כס"י, מ"ו ס ד, ד"ס וניקבה). מפרש במס'
נדה בהמשלת מהו ריקומו של שפיר (פול, נכונות
מו, ד"ס מוקס). — "ובמסמ' העקירה: והחקינה לנר
או ללפוף עליה החוט לריקום (רמב"ם, כלים יא ג).
לפתח הכותלים בזהב או לעשות ריקום זהב
בבגדיו הנאים (כ"ס ח"ט, שמונה סקס לסמנ"ס ס).
דוקא תכנית ממש שהי' במשכן (אסורה), אבל צורתה
בריקום או בדיו שרי (דעב"א למס' ר"ס ג, לא:).

*** רִיקוֹן**, ריקין, ר"י, — מעשה המרוקן, הרקח, Lee-
rung; vidage; emptying: ותרגומו ולא
תרוקן, לשון ריקון, מריקה עצמה מהם (כס"י,
ויקרי' ים כס). דאין כאן (באשה שיצאו ילדיה) אלא
פתח ריקון העובר (פול, פ"ק מ"ט, ד"ס טנין). ואין
כאן שומת פתח ריקון (פול, שם סס, ד"ס חלל טנין).
פתח דמי נפה גופה מחמת ריקון הולד (פול, שם
סס, ד"ס ושם ולדות).

*** רְקוּעִי**, ר"י, מ"י קנ"י רְקוּעִי, — מפלית מושמה על דבר
נצמיו כדי לכסות על חרים או על חלל ריק⁽³⁾.

(1) [בהקבלה אל רֶקְחִיף יש כנראה לבטא גם
בהמשך הפסוק: ותשלמי צִרְיָה, בסמ' צִרְיָה, או שיש
לחבין מלה זו בסמ' של צִרְיָה, כדגמט בל"ה, בל"ה מן
בל"ה].

(2) [ועי' רבוף, הערה].

(3) [עי' רְקוּעִי, רְקַע, הערות].

(ספ"י ס כו). כפלה הרמון רֶקְחִיף מבעד לצמחך (ספ"ט
ו ז). — ובסחמ"א, אף בהשאלה: ודיבורך נאה וחנן
ורקח פרצופך אשר בפני עילופך ועיושופך אדומה
ומצוחצחת ועגולה כחצי רומן (כס"ס, ספ"ט ד ג,
ס"ו ילינק). וכנראה שנפילתי בנשותי הדרך והוכתי
ברצפה ברקתי (מיד"א, מנגל ט"ז, 80). — ואמר
המשורר: ושכבתי ובין שְׂרֵי קוצות מריקות מר עלי
רקת אדמה (יוסף זן מסדלי, סלנ"י, שפ"ט 28).
ויענחו מהלליו וכל אחת מהן עלי רקת זמנו
מפותחת (כ"ס סנ"י, למר כ"י כפ"ס, דיואן, סמנ"ן ג, 18).
עלי רקת זמן הרע עצתו שם כמו פעם (רמב"ט,
סעק ח, כד"ז, סבג). — ויזכ' "רקחות: או ילוש אפר מעץ
תאנה עם חומץ וישים ברקחות (כ"י חלד"י, סב"ל חמ"ס
ד ח, סכ"ס). ושני עצמות של הרקחות (בנוך משקלוב,
טנודי סמ"ס, תפארת ח"ס, י"ג). כי יש מקומות בגוף
אשר הגידים מונחים בולשים מתחת לעור כמו אצל
הרקחות (לינדל, רכס"ט למודים ח ט, מ"ג). ובשיחי
הכאב (של הראש) מהמרה הירוקה הכרתו דפיקת
הרקחות ותסימות המצח (מנור על מכנת ספואות,
כ"י כנ"י, ע"י 8). ושתי רקתותיים (סס, ס:).

*** רְקוּב**, ר"י, — שרָקָב, נרקב: אתם כונמים מירות
ואני כונם מירות, שלכם רְקוּבִים⁽¹⁾ ושלי
עומדים (מד"ר בראש, טד, חלד"י, 1812).

רקובות, עי' רְקָבָא.

*** רִקְוֹד⁽²⁾**, ר"י, — מעשה המרקד: קיפון עוקר שתי
רגליו כאחת, ריקוד עוקר אחת ומניח
אחת (כס"ס ד"ס מונס, יר"ש ז"ל ס ב). מ' מיני ריקודין
רקדה בת פרעה באותו הלילה (כ' סוניא, מד"ר ויקר'
י). — ואמר הפליין: ובמצב החוה תרקנה ריקוד
במחירות נפלאה בתכנית ריקוד אלם (פאנטאסימפ)
אשר תשוואות חן לו מכל רואה (כ"ס בנוך, עניני עולם
ח, כ"א).

*** רִקוּת**, ר"י, מ"י כ"י רִקְחִיף, — משחה חרוקמים,
Salbe; pommade; ointment: ותשרי למלך

(1) [ג"א רקבים, מריקים, מחרקים, עי' רְקָב,

קל].

(2) [גם בארמ' שכתו"ט ריקודא].

Flicken, Belag; tache, couvrage; patch, covering
ועשו אתם רָקְעֵי פחים צפוי למזבח (צמד' יז ג).
— ובתו"ס: ריקועי והב צפוי לבית קדשי
הקדשים (סקל' ד ל). אין עושין אותן ריקועין
אפילו אחורי בית הכפורת (מוקמ' ממור' ד ס). בית ה'
אלהיך וכו' לרבות את הריקועים (ע"ז מו:).
— ובסהמ"א: וכן השמר הרומה לרקועים הוא
הנקרא צפאיתי בערב' (פרוש' אכן כמד על סדו' אכן
ס"א). הוציאו משם (את המשי) ורקועו ופחילו
וסויתו ואריגתו (קלוג' מוס', בעלי מ"ס ד ז). — ואמר
המשורר: וראה פיוט הנוף שבו מחלש ריקועי
פחים (כעצ"ע, סענך ס, צדודי, סענ).

רָקְעֵי, פ"י, — שטות, סדרד' : גבסין, וכו' אכן
החרמית ריקועית לכנה (קלוג' ז, לום
סעמ"ס).

רָקֵק, פ"י, — כפו ב, דקיק, דק מאוד : ורוב העצמות
הדקיקות ריקוקים יחבוש (לספ' 186).

רָקַח², פ"י, ממו מְרָקַח, מְרָקַחַת, מְרָקַחַת, רָקַחַת, רָקַחַת,
רָקַחַת, רָקַחַת, רָקַחַת, רָקַחַת.

רָקַחַת, פ"י, יִרְקַחַת, רָקַחַת, — רָקַחַת מְרָקַחַת, ספך וכלל
שפני בשם למשתה נודפת ריח טוב : איש
אשר יִרְקַחַת כסחו ואשר יתן ממו על ור ונכרת
מעטיו (פנוס ל ג). וכן בני חבניהם רָקַחַת המרקהת
לבשמים (דס"א ע ל). ועי' רָקַחַת. — ובסהמ"א: אף
במשמ' פלא ריח מְרָקַחַת, וז"ל פְּעוֹי רָקַחַת, במשמ'
מְרָקַחַת בשמן בשם, ואמר המיטן : רָקַחַת מלא חפניו
ונתן לתוך כף יוסף בן יוסף, לזכיר גזוקו, ענודם
יוס"ב, קדור קע"ג, דעג). יריבית מעניק שבי ומלקוח,
כהניה ומרקהת אשר רָקַחַת רָקַחַת (אז צדא,
קליס' י ענח, ספרד'). — ואמר המשורר : כרוח בעכרת
על בשמים תִּרְקַחַת ועת העבר על הנכלות חבאיש
(כ"ע סגיד, בן מעלי, אכנעון, 65). דבר בעתו
כנופה רָקַחַת וכו' וכלא זמנו לרתוק וקרב ובאיש

(1) [עפ"י חבנה זו של רָקְעֵי, רָקְעֵי].

(2) [גם בכנעני רָקַח במשמ' רָקַח, או רָקַחַת,
ובארמ' מְרָקַחַת כמו מְרָקַחַת, ואולי שאול מעבר.
ובאשור' רָקַח במשמ' רָקַח, בהבלעת התיח שהחבה לאלה].

כסנר (סס, 98). ופיהון כקנה לאפי מלכים ויהיו מלכות
ברקחם רָקַחַת ור (כעצ"ע, סענך, סקד, צדודי, ס).
ומבשמי נדיבותיו רָקַחַת ור (כ"י זנאס, טעמ"ס,
סקד, דודון, 5). והרמונים ארמונים והתפוחים
רָקַחַת ור (השקדים משקדים (כ"י סרז, ססכ' ס, 61).
ירקח בוכרם מעשי רָקַח (מעסל דלפיליטס, נמס'
מעט, ידיעות מכון סוקן ד, כ). ירקח בסזנו הנביר
המר מעט כי בן לרקח חלבנה ושחלת (סול, אסאל,
סס סס, 61). ומתחכם לחציק המעול כרָקַחַת
הנכלה כבשמים (סול, ניוס סגיד, סס סס, כא). ומרם
ירקח כסחו שבע פעמים יוורר (עמנואל, מפסח
כ, סכנך, 780).

— פ"י, צ"י מ"י מְרָקַחַת, — נעשה מבשמים רָקַחַת :
וישכיחו במשכב אשר מלא בשמים וזנים מְרָקַחַת
במרקהת מעשה (דס"א יו יד). — ובסהמ"א: וכל
אשר יושב הספר הוה בעיניו וכו' יחשוב אותו כקרבן
מְרָקַחַת מוקמר מוגש (סקד' כ"י אלנאס למנוס"מ,
18). — ואמר המשורר : בעלת שפחות כחוט שני
וחך לה כיון הטוב ופיה כנופחה מְרָקַחַת (כ"ע
סגיד, קס מלכיס, דיואן ג, סכנך, 115). גפת וצוף
בפך ממלחים מעשה אלהים לא מְרָקַחַת וריח
אפך בתפוחים (כעצ"ע, טמס ניוס ולי, כסנא ס, 49).
תשתה המְרָקַחַת מייגם גם תרחץ במרחץ רב
מונים (סול, טמס ניוס, סס סס, 182).

— פ"י, הָרַקַח, — הָרַקַחַת מְרָקַחַת, כלל בשמים למְרָקַחַת,
נתן איתם תכלין לחבשיל (1) : התם הבשר והָרַקַח
המְרָקַחַת (יוס"י כד י). — "ובמשמ' נתן ריח שר
בשם : והגפן הָרַקַחַת והדודאים נתנו ריח (כעצ"ע,
ס"י בן מקי, כסנא ז, 49).

— פ"י, יִרְקַחַת, — כמו קל : העושה אלונתין בשבת חיוב
משום מְרָקַחַת (בסס כ' יוסק, ינוס' צ"ל א ע).
העושה אלונתין ביום טוב אסור משום מְרָקַחַת (בסס
כ' ינוס, סס סס). אלוה העלה ממים מן הארץ בהם
הרומא מרפא את הסכה ובהם הרוקח מְרָקַחַת (2) את
המְרָקַחַת (בסס בן סיקל, מדיכ כעצ"ע י). — ובסהמ"א :

(1) [כך נראה, ואין צורך בתקונים שהצעו].

(2) [ב"מ גני' (לז ו) : עשה].

רִקְחָה, **רִקְחָה**, **רִקְחָה** — כמו רִקְחָה: ועשית אתה קמרת
רקח מעשה רִקְחָה ממלח טהור קדש (שמוס ל כס).

ויעש את שמן המשחה קדש ואת קמרת הסמים טהור
מעשה רִקְחָה (סס לו כע). — ואמר בן מירא: גחם
רופא יניח מכאוב וכן רוקח¹ עושה פרקחת (צ"ס
גני' למ ז-ח). — ובסהמ"א, גם בשש"מ מרכיב ומכין
סמים לרפואות, (phar-Apotheker; pharmacien; chemist
macautical): שני רוקחים שהובאו לפני
חכמי הרפואה לעשות פרקחת התריקא הגדול (כ"י
חלנו, עקריס ח יח). כאשר מלאכת הרפואה ששולמת
על מלאכת הרוקח ומסדרת אותה בעבור
שהבריות שמלאכת הרפואה היא עליה היא תכלית
כל המרקחים הנעשים ממלאכת הרוקח (יוסף
כילאניס, סג' קינור מומ' דלקינס, סקד').

רִקְחָה, **רִקְחָה**, **רִקְחָה** — ע"י רִקְחָה, — נק' מן רִקְחָה: ואת
בנותיכם יקח לרִקְחָה ולטבחות ולאפות (ש"ס
מ יג).

רִקְחָה, **רִקְחָה** — מעשה חרוקד, קפיצה: ואומר
(בברכת הירח) ג"ס סיפן טוב וכו' ורוקד
ג' רוקידות כנגדה (סופי' כ צ). — ובסהמ"א: חידוס,
רקידת התרנגולים (כס"י, צ"ק יז). מפני מה העורב
הולך ברקידה (חלפא ביסא דבן סיכא, כוז).

רִקְחָה, **רִקְחָה** — ע"י מן רִקְחָה: אם כתב ברקיסה
או מעשה מחש כגון זה אינו גש (ענין)
עכ' חלדכתי'. כרובים היו מצוירין בהם באריגתן
ולא ברקיסה שהיא מעשה מחש אלא באריגה
בשני כוחלים (כס"י, שמוס כו ח). ובלא הרקיסות
של נפלים אין נוחנין לחן ימי טוהר (כס"י, חסוי
זיאל י ג).

רִקְחָה, **רִקְחָה** — ע"י קיץ, — מעין מלית מחוקת
המושמה כאלו מתחת לנבלי אשמים

אנשים שועים חכמים וידועים וכו' מרקחי רקוחים
ומפתחי פתוחים (כס"י, מי בן מקי, חניך, עמ' 142).
— נספ', רִקְחָה, — נחמלא בשם, ואמר המשורר: בני
ארח ליון משתיו עלו בי מאד ברקח ומאכליו
בריות (כס"י, חלמ על סזמן, נדודי, יז). חבו לאפי
מדברי חוים אשר כמר בדברי ספרים ברקחו (משלס
דלסיכיס, קו קי, ידעוס מנחן שוקן ד, לח).

רִקְחָה, **רִקְחָה** — ע"י רִקְחָה, — המסוג ומסך פיני פרקחת,
Salbenmischer; parfumeur; parfumer ועל
ידו החוק הנחיה בן הרִקְחָה (כס"י, ג ח). וע"י רִקְחָה.
— ובסהמ"א: משקים ומפתקים הנעשים ביד
הרקחים הנכרים (חלפא ירוסלמי, לקי'ק, נספס, 28).

רִקְחָה, **רִקְחָה** — ע"י, בשם, ביחוד יין הרִקְחָה, יין בשם:
אשקך מיון הרִקְחָה סעמים רמני (ס"ס ס צ).
— ובסדר': מיון הרִקְחָה, זה התלמוד שמוסמ
במשניות ברקח (מדי' ס"ס, חסנך). — ואף ע"י
רִקְחָה, ואמר המשורר: חתן עלי איש חי קטורת
סמים ירח, ויסריח עלי מת רִקְחָה (כ"ס, חניך, בן משלי,
לצרמקין, 117). במקום צבאים או גביעי יין רִקְחָה לבבי
מופן יחל (כס"י, סענק ג, נדודי, סג). אשר לו רפאו
אתכם רִקְחָה בעורכם על ארסה לא חליתם (כ"י, חלוי,
חמר ללצא ססקיס, זמורס ג, 85). אמור לזמן וכו' ואל
חכום ויפית רִקְחָה ואלו כל אף עדי יושקים חרדים
(לקי'ק, סג). אמצה גביע עמים רִקְחָה לקול חור ופוס
מיון רִקְחָה ולא מיון וסרתי (יסודס חנן גילס, מנין
עסלס, סס"ס 125). להראיתם רִקְחָה וסמים וסמי
עשנים ובשמים וכו' באמור להם הרִקְחָה הזה יועיל
כאב הראש והסם הזה יסיר כחות העינים (כ"י, זלדס,
סעסועיס י, דודון, 122). ואם זרח בחוג סערב מאורו
במורה מלאו כל צד רִקְחָה (כ"י, סס"י, סס"ג, 43).
גם לחכמים ארקחת רִקְחָה (כדי'ק, ססל וידוע, סי
ססוק ססכלול).

רִקְחָה, **רִקְחָה** — ע"י רִקְחָה.

רִקְחָה, **רִקְחָה** — ע"י רִקְחָה: ועשית אתו שמן משחה
קדש רקח פרקחת מעשה רקח (שמוס ל כס).
ועשית אותה קמרת רקח מעשה רוקח ממלח טהור
קדש (סס סס). — ואמר המשורר: יפיוחן כקנה
לאפי מלכים ויהיו מלכות ברקחם רוקחות (כס"י,
סענק, סקד', נדודי, ט).

[1] [מעין זה במד"ר (נכס"י), ע"י רִקְחָה, ע"י].

[2] [לפי שיתבאר בערך רקע, הוראת שרש זה
בעבר' כבארמ' וערב' היא לא דרך וששח, אלא בלשון
חזק של בגד, נעל, נאד וכו' ע"י שימת מלאי (וכן
רקעה בערב' ועוד היא מלאי). ולמלאי מחוק כזה, שהאל
כאלו מתקן בו את גבלי השמים השחוקים מכהן הכתוב,
וזאת גם בנות השבעים והולגי בחרגמס רקיע כלשון

המבקעים: ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי
מבדיל בין מים למים ויעש אלהים את הרקיע ויבדל
בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל
לרקיע ויהי בן ויקרא אלהים לרקיע שמים (נחל' א
ו-ס). יהי מארת פרקיע השמים (סס סס יד). ויאמר
אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על
הארץ על פני רקיע השמים (סס סס כ). השמים
מסמרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע (סס' יט
ג). הללו אל בקדשו הללוהו פרקיע עוז (סס ק' א).
והמטבילים יוהו כוהר תרקיע (ד' יג ג). — ורקיע
זה שמעל כנפי הכרובים במרכבה: ודמות על ראשי
החיה רקיע כעין הקרת הנורא נטוי על ראשיהם
מלמעלה ותחת הקרע כנפיהם ישירות (יסק' א כג-
כג). ואראה ונהנה אל הרקיע אשר על ראש הכרובים
כאכן ספיר (סס י' א). — ואבר בן סירא: כלי צבא
נבלי סרום סרצף רקיע מזהירו (כ'ס גני' וג
ס). — ובהוים: (סומאה) על גבה כנגדו עד הרקיע
סמא (סס' ע ד). שהרקיע של מים והכוכבים של
אש (כ'ס בן יוס' יכ'ס כ'ס ס). שנים עשר סוגות
בראיתו ברקיע (ככ'ס ל'ס). הרואה רקיע בטהרתה
אומר ברוך עושה (מעשה) בראשית (יכ'ס'ל, סס
נע). מיום שהרב בית הקרש לא נראית רקיע
בטהרתה שנאמר אלביש שמים קדרות (נעס כג
ססל, סס סס). היכן הוא כל צבאם בתוים, ברקיע
שהוא למעלה מן השמים, ומן הארץ ועד הרקיע
מהלך ה' מאות שנה ועוביו של רקיע מהלך ת"ק
שנה וסרקיע עד הרקיע מהלך ת"ק שנה
(מדי' כרל'ס נ). אמרו (אנשי דור הפלגה) א' לאלף
ותרניו שנה הרקיע מתמוטט (סס סס לס). רב
אמר ב' רקיעים הן, שמים ושמי שמים, ר' אלעזר

חזק או מוצק: firmamentum, στερέωμα. רקיע זה,
הנקרא כס' איוב אף מוצק (גם זה לשון חזק), הוא
המכריל אפוא בין מים (עליונים) למים (תחתונים). כי
כך חשבו קדמונינו את ענני הגשם השחורים העפים
ברוח בכלואי סחכות (השנה באנגלית clouts במש' וו
על יד clouds, עננים) שנקרעו מן העננים הסבילים
בקרבת את הגשם, אחרי שנקרעו ונשחקו עננים אלו
בימי הקיץ ועל כן שם שהקים כשמוש מלה זו
במש' סחכות בלשון הפשט. ועי' בדברי העורך,
לשוננו טו, עמ' 12-10.

אמר ד' רקיעים הן, שמים ושמי שמים, רקיע,
שחקים, מעון, וכול, ערפל (סס דנ' ז). — ובסמ"א:
ושערים בנפש ומהן חקק שבעה רקיעים ושבע
אדמות (ס' יליס ד ד). הרמזי סצרים והכמיה
הכמים הם בהכמת הרקיע (עיסוף, גילגולה, סס).
הוי יודע כי הרקיע הראשון הסכמה את כל
הרקיעים סלמעלן ומלמטון וכו' נחלק לש"ס
חלקים (ככ'ס' ססעל, ס' הסנור א' ג, 16). ומפני
שסרכו רקיע החמה יוצאה ממרכו הארץ ויהיה הקו
החולק את גלגל המולות לשני חלקים שווים תולק
את גלגל רקיע החמה לשני חלקים שאינם שווים
(סס ז ג, 88). ואלו (רקיע, לבנה, צדק, מאדים וכו')
הם רקיעי הכוכבים הנקראים שמי הרקיע
(סס), ססנון סססלכות א' א). הוי יודע כי ששה
עקמוטית גלגל הירח הוא שקראו הכתוב רקיע
(כ'י יסל'ס, יסוד טולס ז א, יע). — ואמר המשוור:
יעדו בצורה מצלעיו, לחיות עזרו ושעשועיו, לכבש
עוף רקיעו ויורדו כדגת הים (כ'י סלו, מי
כמוך, דיון ג 10). — "ובמש' מרשש: סה עשה
קב"ה, הבדיל במרששא הנק' רקיע והכדיל בין
איברי מאכל ובין הירואה וכו' (ססס, עססס, קי'ס).

רקיעה, ס"ה. — כמו רקיע: יכול לא יכנס לעשות
רקיעות תלמיד לומר אך (ססס'ס וס,
לסוד סס'ס ג). — ובסמ"א, גם כמו רקיע: האידים
והעבים נחמסר והשלג והכרק והרעס ורקיעה
השחקים והיותם כראי מוצק (יוסף יסל'ס סולנין, סולס
לסס ג ל'ס, ככ'ס'ס מו'ס). — ואמר הפימן: קנייך יתרת
גבעות כחבל תקועות באונך ושבע רקיעות
באזור קבועות בגאונך (לסס'ס בן גילס, קנייך, ססס'ס סס).

רקיעות, ס"ה. — התפשטות: ססר שחודיע
רקיעותו (יוסף סלסס'ס לולק, ס"י סיסס
כסס'ס לס' ססססס'ס לססס'ס בן יוסף, יס:).

רקיעי, ס"ה. — שיר לרקיע, שברקיע, סחכות
הרקיע: שכל מה שיראהו נמשך לא יססר
ולא יסתנה לו סנהג כלל, כענינים הרקיעיים,
או יססך על ססר וכו' כענינים סמכעיים, הוא אומר
שהוא כהנהגה (כ'ס'ס לס'ס מו'ס ג י'). כל הנמצאים
הרקיעיים ססורגשים והנוראים אף כי הארציים

חליצה לרקיקה גין שחקרים רקיקה לחליצה
מה שעשה עשוי (ינני קס), שאין מוכירין שם שמם
על הרקיקה (כי יוסן, סנסי קס), — ובסהמ"א:
והשעול המתהוה בסבת רוע החולי יהיה עמו
רקיקה (כ"ע חלדני, עזילי חנונה ד נ), — ואמר
חמשורר: אם תשאלו רקיק לאכלה אוי יתן בפניך
רקיקה (כ"ע חגיגי, ידידותך, בן מסלים, סדנמן ז, 66).

רְקִיקוֹת, רְקִי — חכונת הדבר הרקיק, דקיקות,
דקות יתרה, Feinheit; finesse; fineness:
ואותו (השחן) אשר ילך מן הרקיקות אל העובי
ויתמיד טוב מן העומד על העובי (קלון ח נ נ ג).
אם ראית השחן והוא ממסך בין רקיקות לעובי
וכו' זה יעיד כי גבר על בעליו הדם והאדומה (כ"י)
סימללי, מכלום ספסן ס, 10). ורקיקות הבטן
וצרות החזה יורו על מיב הדעת (סוד סקודוס יא, 99).

א. **רָקֵם**¹, מפני רָקֵם, רְקִימָה, רָקֵם, רָקֵם,
רָקֵם, א. רָקֵם.

ב. **רָקֵם**², מפני ב. רָקֵם.

רָקֵם, קל לא נמצא במקרא, ועי' רָקֵם³.

— פני, רָקֵמִי, — רָקֵם, שרקמו, ארגו ויצרו אותו:

1) [גם בערב' a] ובכוש' רָקֵם במשם' זו כבעבר',
ומכאן אף באיטלקית ricamare באותה חוראה, ובארמ'
שבתרג' בא רָקֵם, רָקֵמָה בתרג' של רָקֵמָה רָקֵמִים
(ספטי' ס ל; יחזק' כז יו) אבל גם של חברברות (ינני' יג כז),
וכן בסורי' תרקסתא במשם' כתמי חמה שבמנים. אך עיי'
על מקור השרש הזה בהערה לערך רָקֵם.]

2) [עי' ב. רָקֵמָה, הערה.]

3) [אין רָקֵם, המשמש רק שיע ולא בינוי מוע'
ערות לשמוש בנין קל בלשון המקרא, כי בן בא גם
דבר מן המע' דבר וברו', ואף מע' רָקֵמִי (ספטי' קלט יס)
מורה על כך, שהשתמשו במע' ולא בקל. ואפשר שנגזר
שמוש המעל משיע שאול עם מלאכת הרקמה מלשון
ותרבות אהרת, ואולי היא המלה ארגמן (השואלה
מחזית) שמשנה נגזר, במבטא של עם אחר, המעל רָקֵם
במשם' מזה בארגמן וכדומה.]

א) רָקֵם

אשר עשיתי בסתר רָקֵמִי בתחתיות ארץ (ספטי' קלט
יט). — ובתו"ם: ביצת השרץ המרוקמת מהורה
(מולי' טו). המפלת סגדל או שליא או שפיר מרוקם
וכו' הבא אחריתו בכור לנחלה ואינו בכור לנחן
(צכורוס ס ח). מה עשה חפן, עשה לו צלם מרוקם
על בגדיו ועל לבו וכל מי שהיה משתתות להמן היה
משתתות לעי' (מד"ר אסתר ז, אסתר סדננים סאלס).
— ובסהמ"א: וביד כל אחר ואחר (מן הצדיקים)
כוס של זהב מרוקם באכנים טובות ומרגליות
(ח"צ דר"ע כ, ורעסימח, לה). — ואמר הפיטן: רָקֵם
יציר בעוו נאמו (רעסימח, אלאמיר מקססר, יולד ענמ סגדול).

— פני, רָקֵם, — יצר, בהשאלה בתמונת הרקם בגד:
ביום ראש השנה בשעה ראשונה עלה במחשבתו וכו'
בה' רָקֵם, בו' עשאו גולם וכו' (מד"ר ויק' כט).
המכנים בריה אחת לתוך כנפי השכינה מעלין עליו
כאלו הוא בראו ויצרו ורָקֵם (כ' מוילי, פס פס"פ
ח, לנים עמניך). — ובמשי' פ"ע, כמו רָקֵם: ביצום
שריקימו וכו' אסורין משום שקץ (ינני' זילס ח ח).
חלבון וחלבון מעורבין זה בזה בידוע שהיא ביצת השרץ
וכו' שאם ריקמה וניקבה בכעדרשה ספסמאה (מולי'
סד). — ואמר הפיטן: גמר אומר ואו יעץ בשכל גולם
לרָקֵם בצלם ולא אחר (יוסן ססן זן יסופע, אזכ
סלס, ענדס, מס' חיעלי ג קסט). גזיו ריקם בשר
ודם (אשמיס ענקסלות, סדנמן, ידיעות מכו סוקן ס, 91).

— קל, רָקֵם, — כמו פני: ורוקם מן המליצות
חליצות (כ"י מדיני, סס"י י"י 180). היה עושה ססך
לפתח האוחל מעשה רוקם והוא שבתקן את הצורה
על הבגד ואח"כ רוקמה במחש (עמנואל ריקי,
מעסס מושג ג ד). — ואמר הפיטן: נתן בעתותו עת
חובילני רוקמי (כ"א קלי, חכס חס אשכ, קיני ח"צ).
נעשה אדם בצלמנו מלל, רָקֵם והגשמו ועור לו
כלל (כ' ננימין, חלסיני, מס' חיעלי ח, סד). — ואמר
חמשורר: רָקֵם כתבו וכא רצוף צפון אהבה (יסודס
זן גילס, מנין עפליס, ספטי' 125). — זיני' פני', רָקֵם,
ואמר הפיטן: רדת מל תרעיק רָקֵם (ינני' 2,
לזכ טל, זוללי, פסנ). לא תרצת ברוב רָקֵם (כ"י
סלוי, וידד חיס, חסוסס, זמוסס ס, 295). ואמר חמשורר:
וחבשתי אלי צורה איסה אבל חיתה בתוכן (בך ל) דג

והסירו את מעליהם ואת בגדי רִקְמָתָם יפשטו (ס)
 כו י). שש בִּרְקֵמָה מסצרים חיה מפרשך (סס כו ז).
 בנפך ארגמן וְרִקְמָה ובוץ וראמת וכדכד נחמו
 בעובונך (סס ס י). — ומלאכת אבנים מְגֻנוֹת:
 הכינותי לבית אלהי וכו' אבני שהם ומלואים אבני
 פוך וְרִקְמָה וכל אבן יקרה (דס"א כט ז). — ובסמ"א:
 ועתה שפֵּע בקולי וקחי את תבניתם רקום רִיקְמַת
 צלם שניהם ושלחי בידי אל אנשונגוס והיה בראותו
 את צלמי הכחור והנערה הוא יעשה כל הצפֵּם
 (יוסיפון, גינלנורג, כעס). למען הראות את אופן
 הסתעפותם (של פספונות הריאה) בתוך הריאה, נגזרה
 וחוסרה מעל פניהם רקמת הריאה מצד הימין (י).
 עוזים, דיפמיכיס, ס, יו). — ואמר הפיוס: גדל חסד
 אשר יסד גלמי וגם רקמתי (כע"ג, שני סיי, גיליק-
 רנליקי ג, 98). במחול משחקים או יצאה אהובה,
 נוחתת לרקמות עם כספה וזהבה (כיע"ט, אז
 כארסס, זולס שנת הגדול). שניא כח חכם כדעתו תחומות
 נבקעו ורקמות כמעין בראות (כ"ט אוליור, טוכן
 עד, אבי אילס אסגיס, ו:), בלבי צמחו היום שטחות
 והשקם הזמן טיפי מנותות ולבשו כל גאות סדכר
 רקמות (צלני, קדור מנכג ארס לוצה, חסס).
 — ואמר המשורר: קנינך לשמי כתמים וגנוי ברמים
 באונך ורקמת גלמים ורקת וסמים בגאונך (למק
 צן גיאה, קיניך, סע"ש 20). ימינו על פני ספר החקק
 בפיו העט כתב משי ורקמה (למנ"ע, סדס נצסה,
 צדודי, קיע). ובסחרי רקמת רקמת ישאלו להן
 שלוחינו ונאמנינו (מנלס צן שלמס דלפיליכה, נעלי
 שלומוס, צדודי, ידעוס מוכן עוקן ד, סו). — ובמשמ'
 מקום אשר יהיו בו מיני פרחים שונים; והלקתי
 ספרי וח לשני חלקים וכו' וקראתי אותו בעבור
 רבי עניניו ספר הרקמה (י) לדמות שעריו אל
 רקמות האדמה והמה הפקומות אשר יהיה בהם
 מינים שונים מן הפרחים נלקח סרקסת הכנר אשר
 תהיה מצבעים שונים (כ"י א"ת, סוף סק"י ספר סרקסת).
 — ורקסת הכתב⁽²⁾ כתב צבעים: הסבלי העט

רקומה (כ"ט סגלי, סלכסל, דיואן, סרנען ג, 23).
 אזי באו אלי מצע משוכין בארגמן ומכלולים
 רקוסים (סול, סחלע, סס, 12). ורות תעבר על
 חררי מר ובינות הערונות הרקוסות (כ"י סלי,
 כדה עב טל, זמורס ג, 189-181).

— ספ"י, "הרקים, — הליבש בגד רקמה, ואמר הפיוס:
 וענקים הכנע ומכלולנו הרקים, הרקים שש
 ומשי לעם כך דבקים (כע"ג, ענה סליני, סוסענס, קדור
 כע"ג, כמד). הרקים על אדם שם שבט ראוכן
 (כע"ג, צנכי גשו, גיליק-רנליקי ג, 218).

— ספ"י, "הרקם, כמו מע': ביצת עוף סמא שחתחיל
 האפרוח להתרקם כח ואכלו לוקח (כע"ס, מאכלוס
 אסוכוס ג ס).

רָקֵם, רָקְמָה — העוסק ברקום בגדים⁽¹⁾, Buntwirker,
 Sticker; brodeur; embroiderer ועשית מסך
 לפתח האהל תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור
 מעשה רָקֵם (סמח"ס לו¹). ואבנב העשה מעשה
 רָקֵם (סס כח נט). מלא אתם חכמת לב לעשות
 כל מלאכת חרש וחשב ורָקֵם בתכלת ובארגמן
 בתולעת השני וכשש וארג (סס לה נט). — ובסמ"א:
 הממש שלושפין עליה השני או הוחב וביוצא בהן
 בדרך שעושין הרקסין וכו' סמא (כע"ס, כלס
 יל טו). — ואמר הפיוס: כי הנה כיריעה ביד
 הרקס, ברצותו מישר וברצותו מעקם (כי הסס
 כסמר, מנכרי ליל כסור).

רָקֵם, רָקְמָה — מ"י רָקְמִים, — כמו א. רָקְמָה:
 התנופמי ברוב הדרך המחושקת בריקמי
 זהב (כני ילמק כסחל, ס"ז כד:). — ואמר הפיוס: אם
 לפי בנינו ורקמו כחרש מן החמר לקח (כע"ג,
 אס לפי, סוכסס, סדור כע"ג, סג). — ואמר המשורר:
 מלבש, משכך, מרקם ברקם, כמותו גאותו ולא
 וע ולא קם (לכע"ג, מלנע, כסחל א, 12).

א. **רָקְמָה, רָקְמָה**, ס"י, כני רָקְמָה, רָקְמָה, — מלאכת
 ארינה בצבעים; Stickerei; broderie; embroidery
 ומלבשך רָקְמָה ומנעלך תחש (יסקי יו י).
 ותעדי זהב וכסף ומלבשך ששי ומשי ורָקְמָה (סס סס
 יג). ותקתי את בגדי רָקְמָה וחכסום (סס סס יס).

⁽¹⁾ [וינאמר בירושלמי (סג"ל ס ד): מעשה רוקם
 פרצוף אחד, מעשה חושב שני פרצופות].

⁽¹⁾ [תרג' של הערב' למע א].

⁽²⁾ [ע"ס שפוש המעל רָקֵם ב) בערב' במשמ'
 כתב, סימן בנקירות וכדו'].

—ססס, *הַרְקָן, נַהֲרָקָן, — שְׂרִיקָנוּ וְהִרְקִינוּ אוֹתָהּ, נַהֲרָקְנָה רִשׁוֹת לְסִלּוֹנִי, עֲבָרָה לִירֵדוֹ מִבְּעִלְיָה הַקּוֹדֵמִים: נִקְרָא הַמְּאֻדָּה, אֲבִיָּה, וּבְעִלְיָה מִפִּירִין נִדְרִיה וְכוּ' מִהָאֵב לֹא נַהֲרָקְנָה רִשׁוֹת לְבַעַל, מִהָהֶכֶל נַהֲרָקְנָה רִשׁוֹת לֵאב (נדר' י ז), אִם אִפְרָת בְּעַל שְׂאֵין חֲרָשׁוֹת מִנַּהֲרָקְנָה לֹא לְפִיכָךְ אִין מִנַּהֲרָקְנָה לֹא לְפִיכָךְ נִדְרִים שְׂבִינוּ לְבִנְיָה וְכוּ' חֲמִידָה בִּאֵב שֶׁחֲרָשׁוֹת מִנַּהֲרָקְנָה לֹא לְפִיכָךְ יִפְדּוּ כֹל נִדָּר (פְּסִי) נִמְדָּה קִסָּה, לֹא נַהֲרָקְנָה רִשׁוֹת לְבַעַל אֵלֶּה שְׂקִידָה בְּשִׁיחָה בִּנְיָה (נדר' ע:). — וְנַהֲרָקָן וְכוּ', נִעֲשֶׂה רִיק: בּוֹר רֵק, נַהֲרָקָן בּוֹרֵד שֶׁל יַעֲקֹב, אִין בּוֹ מִיָּה, אִין בּוֹ דְּבָרִי חֲרָה שֶׁנִּפְשָׁלוּ לְמִיָּה (כ' חֲסִי, מִדִּיר בְּרָשִׁי סד). — וּבִסְהִמָּה: בְּשִׁשְׁלָף הַחֲרָב מִנַּהֲרָקָן הַנֶּדֶן (כִּפִּי, וִיקָר' כו זג). כִּפָּה תִּאֲשֶׁה יִשָּׁה בְּשִׁבִּיל וְלִדּוֹת חֲלָלִי עַד שְׁלֵא יִלְדָּה, וּבִסְהִי הִיא יִשָּׁה עֲבִישׁוֹ בְּשִׁנַּהֲרָקְנָה וּנְפִתְחוּ דְּמִיָּה (סוֹ, בִּיק' עט), דִּים שְׂמִיָּין. לֹא יִתְבֵּן לְשִׁכּוֹר לְחַרְפָּא מִן תִּיּוֹן עַד שׁוֹתֵרֶקָן מִמֶּנּוּ (כִּי אִים, מִיָּה, חֲסִים ס' ז). חוֹדֵר (חֲשִׁכּוֹר) וּמִתְחַלֵּל בְּשִׁמַּהֲרָקָן מִשְׁכֻּחוֹתוֹ (נִעֲשִׂים, מַפְלָס ד י). נִוְתָנוּ (אֵת בְּנוֹ בְּכוֹרֹ) לְהַקְבִּיָּה וּמִנַּהֲרָקָן רִשׁוֹתוֹ מִמֶּנּוּ וּמִכְנִיסוֹ לְרִשׁוֹת בּוֹרָאוֹ (מִנּוֹךְ, מִנּוֹס יס). שְׂמִרָם נִוְתָנוּ לְאִדָּם קוֹנִדְרוֹם מִאֲשֶׁר יִתְבּוֹב וְכוּ' יַעֲתִיקָהוּ תַחֲלָה לְעַצְמוֹ וְלַעֲוֹלָם לֹא יִנַּהֲרָקָן מִמֶּנּוּ (יִוְסָפִין ס, פִּילִיפּוֹסְקִי, 89). — וְאִמֵּר הַמִּישׁוֹן: נִסְתַּמַּח הַבִּירָה וּנַהֲרָקָן מִהַר תִּשְׁלָחַן (מַפְסִיָּס נִזְכּוֹ, קִלִּים' לַחֲמִישִׁי).

— מַעַ', מַעִי, צִינִי, מִרְקָן, מִרְקָן, — מִרְקָה, שֶׁחֲרָקָנוּ אוֹתוֹ: וּמִכּוֹקָה, וּמִנַּהֲרָקְנָה עַל יְדֵי בּוֹקְסִים (כִּפִּי, כִּמִּי ז יא).

ב. *רָקָן¹, קָל לֹא נִפְצָא.

— מַעַ', *רָקָן, — יָחַד אֵת חֲעִינֵי רֵק לְדַבֵּר אֶחָד בְּלִבָּד: בְּלָחִי לַח' לְבָדוֹ, רִיקָן הַעֲבִידוֹת כּוֹלֵן לְשֵׁם הַמִּישׁוֹן (פְּסִי ס:).

רָקָע², מִמֶּנּוּ *הַרְקָעָה, רָקָעִי, רָקָעִי, *רָקָעִיָּה, רָקָעִי, רָקָעִי.

רָקָמָה הַחֲבֵב אִין לְרָקוֹם (מַעֲשֶׂה מִכֶּזֶז דּוֹן ר' יִסְחָק אֶרְדִּיעֵל, דְּבָרֵי מַכְמִיס, כ). — וְאִמֵּר הַמִּישׁוֹן: כִּי הוֹמֵן כִּתֵּב רָקָמָה עַלִּי חֲצִיץ בְּלִי קֶלֶף זָנִיר (כִּי מִכִּיָּה, מַכִּי' ס, 68).

ב. *רָקָמָה, מַעַ', מִיָּה רָקָמָתִים, — שְׁלָל, מִלְּקוֹת, שְׂבִי¹, Beute, Gefangene; butin, prisonniers; booty, prisoners רַחֲמָתִים לְרִאשׁ גְּבֵר שְׁלָל צְבָעִים לְמִסְרָא שְׁלָל צְבָעִים רָקָמָה צְבָע רָקָמָתִים לְצוּרָיו שְׁלָל (מַעַ' ס ז). הַנִּשְׁר חֲגִדּוֹל גְּדוֹל הַכְּנָפִים אֶרֶךְ הַאֲבֵר מִלֵּא הַנּוֹצָה אֲשֶׁר לֹא הָרָקָמָה (יִסְחָק' י ז), כֹּל כְּבוֹדָה בַּת מֶלֶךְ מִנִּימָה מִמִּשְׁכָּנוֹת וְהֵב לְכּוֹשָׁה לְרָקָמָה² תּוֹכֵל לְמַלֵּךְ (מַכִּי' מַס יד-יט).

א. *רָקָן³, קָל לֹא נִפְצָא.

— מַעַ', מַעִי, *רָקָן, רִיקָן, רָקָן, — תִּרְקִי, עֲשֶׂה רִיקָן, leeren; vider; to empty אֵלֶּה מִיִּמְיָאִין וְכוּ' יִד הַאֲשִׁבּוֹל כֹּל שֶׁהוּא וּנְוֹג שֶׁל אֲשִׁבּוֹל שְׂרִיקָנוּ וְכוּ' (מִקְוִי' א ג). מִנִּימָה שֶׁל אֲשִׁבּוֹל שְׂרִיקָנָה מִהוֹרָה, שִׁייר בַּת גְּרָגִיר אֶחָד מִמָּאָה, שְׂרִיבִים שֶׁל תַּמְרָה שְׂרִיקָנוּ מִהוֹרָה, שִׁייר בֹּת תַּמְרָה אֶחָד מִמָּאָה, וְכֵן בְּקִמְנוּיֹת שְׂרִיבִים שְׂרִיקָנוּ מִהוֹרָה, שִׁייר בֹּת גְּרָגִיר אֶחָד מִמָּאָה (סָס סָס ס), מִהוֹרָה לְהַצִּילֵךְ וְכוּ' לְרִיקָן כֹּל נִכְמִי הַמּוֹסוֹת וְלִיתָן לָךְ (מִדִּיר וִיקָר' כד), הַמִּצְרִיִּים בּוֹכִים מִפְּנֵי שֶׁהֵיוּ כּוֹזִיִּים שְׂבִיחוֹם יִשְׂרָאֵל וּרָקָנוּ בַּתִּימָה (כ' אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, סָס צִמְד' ג). — וּבִסְהִמָּה: בּוֹקֶס, מִנַּהֲרָקָן (כִּפִּי, יַעֲר' כז א), וּבְקוֹתִי, וּרְוִקְנָתִי, לְשׁוֹן בּוֹקֶס וְכוּ' (סוֹ, יִכְמִי יע ז), וּבְבִקְקוֹ, וּרְוִקְנָנוּ (סוֹ, סָס כֹּא ז), וְאִף עַל מִי שְׂרִיקָן אוֹתוֹ זָנֵב מִן הַגְּרָגִירִים (כִּפִּי, מִקְוִי' א ג), הַלֵּכָה בְּרִמְיָאִין וּרְוִקְנָה הַאֲרָגוֹ וּנְטִלָה הַחֲפִצִּים וְכוּ' (מִיָּה מַכְמִיס צ מִד, מו:). — וְאִמֵּר הַמִּישׁוֹן: אִם אִפְסָ רִבַּע הַקֵּן, אֵהֵל שְׂבִין אִם רָקָן (אִם חֲסִים, קִלִּים' זג). נִוְעִדוּ יָחַדוּ לְרִיקָן נִעַר וּקָן (י' אִוִּיב נִזְכּוֹ, קִלִּים' מַעִי' חֲסִי, מַכְמִיס א, כז).

(1) [נִגְדוֹר מִן בִּי, רָקָ].

(2) [רִבּוּלִים לְרִאֲוֹת אֵת הוֹרָאָה הַרְאֻשׁנָה שֶׁל שְׂרָשׁ זֶה כְּלִשׁוֹן דְּרִיבָה בְּרָגֵל (אֶד עִי' רָקָע), וּמִכָּאֵן רָקָעִי כְּדִבֵּר שֶׁנִּשְׁמַח כֹּאֵלֹ דְּרִיבָה; וְאִין זֶה נִכּוֹן, אֵלֶּה עִקְרֵי מַשְׁמֵ' הַשְּׂרָשׁ הִיא כְּלִשׁוֹן חוּזָק כְּחֹדְרָה רָקָע]

(1) [רָקָ מִשְׁמֵם' זֶה שֶׁל שְׁלָל וְשִׁבִּי חֲרָב יִשׁ לְמִלָּה מִכּוֹן מִתִּימָים לְעִינֵי הַכְּתוּבִים, וְכֵן צְבָעִים לְשׁוֹן שְׁלָל חוּא, וְעִי' צְבָע, הַעֲרוּת].
(2) [כְּלִי' לְשָׁלָל, בְּשִׁמּוּיָה חֲרָב].
(3) [נִגְדוֹר מִן רִיקָן, עִי' שִׁמִּי].

מוצק (אויף לי ייִט). — ובתוֹמִים: התרינג. לפתחון
הרְקִיעוֹ (1). לזהבין ועשו לי שני מגידו בעלמח
(כי אכנס, מיכזי נג). — יוכמו קל במשם' ב). רקע
את הארץ: משמחתתי את השמים והרקעתי
את הארץ — שטא וזו מסקומן (מדנ' ססל' קמו).
— ובמסמ' א (2): לרד, ל הרקיע ולרד (כפ', יעי
— ח). לרדך פריצי חיות ומעונות אריות ולחדקיע
ארצות ויערים (כ"ז אלל' אסר' ספר סמוס ל). — ואמר
הפִּיטִן (3): גבהים הרקיע ונמס ופראם תמיד
נרתקים (פלמס סנכלי, פלן דה, יולל סנכ ג אסס').
הרקיע והוביש והרשיא והאיר והשרין בהפיש
(כאכ' ע, אסד דנס: אסג 168). דבר שלח וחרקיע
ופקות ימים כונן ויצוח (סול, מי כמוד, סס 280).
והרקעת רקיע בתוך ובינתיים (סדל אליס לייס כו
סיני סימול: וסכוד, ל). — ובמסמ' התרומם לרקיע (4),
ואמר חשור: אל השחקים נמשך חרקיע או
מהררים ליקר תופיע (כמנ'ס, אל סססקיס, כדוי, קסס).
נרמ למרומים ולשחקים חרקיע (יליג, אסנס נוד
ומיכל ינ, סיני יל' ג, 105).

— כפ', 'רקע, — נרקעת הארץ על התהום, רקעו
אותה: שהארץ על התחומות נרקעת כאניה
שהיא צפה בלב ים כך הארץ מרוקעת על המים
(מדכ' א ס). — ובמסמ' נעשה רקועי פחים וכדו':

ונשחקים ואף נפלים ונקבים במשך חדשי הקיץ
עד שמי הגשם יורדים סראשית הסתיו. אך בסוף ימי
הגשמים חוזר האלהים וסרקיע את השחקים,
כלי הוא שם רקיע חדש, מלאי חוק, כדמות (בראי,
עי א, ראי) מוצק מתחת לשמים השחקים של ימות
הגשמים, הנקראים משום כך שחק, שחקים. וכאן נשאל
אויב, אם יודע הוא על נקבי (מפלשי) חקבים, ואם הוא
מרקיע את השחקים.

ובירוש' (ככ' א ח) נאמר על הפסוק: חרקיע,
מלמד שהן עשוין כסם, ע"כ. וכן במדרי (נכלס' יב):
נראים כמין חקריא, αἰσθητὸν כיונ' שריונות].

(1) [כך ככ' מינכן (ע' ד'ס); בדמו' ארקיעו,
ופרש רש"י: שמתו כמו רקיע לזהבין, גחלים לוחשות
אדומות כזהב.]

(2) [עפ"י הכנת הפעל במקרא, כמו בקל ובפעי].

(3) [במשמ' עשה רקיע].

(4) [עפ"י הכנה בנ, בפסוק (אויף לי יט)].

— ספ', ירקעו, ירקעו, ירקעו, — ירקע פחים, עשה
מהם רקועים, כאלו מלאים! : ירקעו את פחי הוהב
וקצץ פחילם (פמוס לו ג), ויקח אלעזר הכהן את
מתות הנחשת וכו' וירקעו צמיו למזבח (נמדי יז ד).
— ורקע, הצורה כלי. בזהב, שם בו צמיו; belegen;
couvrir; to cover: הסל נסך חרש וצרף בזהב
ירקעו ורתקו כסף צורף (יס' מ יט). — ובמסמ' א (2):
מנהג סרקעי פחים, כשנתיין המס על הסדן
סבין תחלה בקורנס על הסדן כשמתחיל כסלאכה
(כ"ס, עסס קג). חסרקע דיגרי חבירו והעביר
צורתן חייב לשלם (כמנ'ס, מוגל ומיזק ז יח), ולפיכך
הוא סרקען ופושטן שלא יהיו משופעין אילך
ואילך (כענ'ט, מעדו ג יג). — ואמר חשור: אחרי
דברין כפתים רקעו אתו פחילים קצצו ידוך (כ"י
סני, מס לך, זמנס ג, 19). בתוך חבי לשון ברקיעוץ,
כמו שמשל לכב אימים יפוצץ, ארקע בו פחילי
המליצות וסחם שרשרות השיב אקצץ (כ"י סני,
ססכי עז, 168).

— ספ', יני' מרקע, — מצפה על כלים: כסף מרקע (3)
סתרשיש יובא וזהב סאוסו מעשה חרש יודי צורף
(ימ' י ט). — ובמסמ' א: כאניה שהיא צפה בלב
ים כך הארץ מרוקעת על המים (מדכ' א ס).
רדיותי, עריו המרודר והסרוקע עלי (כפ', ססס'
ס ז). — ואמר חשור: בחוטי שרשרות וזהב מרקע
בכבר מעבת הלב יצוקים (כ"י סני, ססכי ג, 86).

— ספ', חרקיע, — חרקיע האל שחקים, חוק כאלו
כשלאים, כשימת רקיע מוצק, את נכלי השמים
השחקים והכלויים (4): התדע על מפלשי עב מפלאות
המים דעים וכו' חרקיע (5) עמו לשחקים חוקים כראי

(1) — לא כלשון דריכה — או — הנאה בסמיש דוקא,
אלא בלשון צמיו כסלאי לכלי.]

(2) [עפ"י ההבנה המקבלת של הפעל במקרא.]

(3) [אין הבונה שבא הכסף כאלו ברקיעים
מתרשש, אלא שתובא משם הכסף, שהוא כעת מצפה
על הסל.]

(4) [ע"י בהערת הבאת.]

(5) [הקדמונים שיטבו באי ובסביבתה, שראו
את ירדת הגשמים כחרף ואת חסם והליבש בקיץ, כארו
להם מעשי בראשית כאלו, החזורים ונשנים מדי שנה בשנה
ע"י כך, שנכלי שמים, שמי הים העליון נתונים בהם, כלים

ירוק (ערוזי י. ס.), חלצה ורקקה אבל לא קראה
חליצתה כשרה (ינמי י. ג.), רקק והגיע בו רוקו
וכו' נותן ארבע מאות וזו (נ"ס ס ו.), רקק בפניה
(בפני ע"ו) וכו' הרי זו אינה בטלה (ע"ד ס.), אף
חלוצה על המכה וכו' וירוקק אין לו חלק לעולם
הבא (לחל סלול מפוס ר' עקיבא, חספא, ספס' י. י.),
מי שדרסה אשת על בגדיו בגדיו מסמין מדרס, ר'
דוסתאי בר' יהודה אומר אם רקק ושפה את רוקו
בשעה שהיא רקק בגדיו מסמין מדרס (סס עס"ו
ו י. י.), הירוקק בכית הכנסת ברוקק בבכת עיגו
(דניאל, יומי נכ"ג ס.), רקח דם מתו (סס ינמי
י. י.), אני ראיתי את ר' שניק ופיק ונתעשש
ורק (כי מניאל, נכ"י כד.), חרק בתפלתו כאלו רק
בפני המלך (סס כד:), יבמה שרקקה תחלוץ ואינה
צריכה לרוק (ינמי ס.), היתה לפניו גחלת ונפח
בה וביערה, רקק בה ובכת' (בסס נר סיקל, מ"ד
ויק' ג.), אמר לה (איש אחד לאשתו) אין את
נבנסת לביתי עד שחלבי וחרוקי בפניו של רבי
סאיר (סס דנ"ל ס.), — ובסמ"א: רקתה בעיגו
שבע פעמים (ומסיו, ויקל לה, לו), חוף שדאי,
רקקי והשליכי (כס"י, כחנ"י ס.), ויש מסנו
(ממיני הנחשים) מין הנקרא רוקק בו הוא יכול
לקבץ הרוק בפיו ויורקהו (קלון ד ו ב כה, ¹)

— פס', *רקק, — כמו קל: וחיו מתנפלות עליו (שמי
הנשים על ר' עקיבא) כל הלילה וכו' והיה יושב
בזניהם, ופרקק (לדני י. י.), והיו כל או"ה מרקקין
לפניהם (לפני בני ישראל) עד שעשו אותן גוש של
רוק (ספיק' ר"כ, עשק מעשה, לו).

— ספס', התרקק, — גורק רק: אמרה לו שופח שבעולא,
פפנו מה אתה מרקק, וכי מוכת שתין אני או יש
בי מום כהי שיתרקק ⁽²⁾ עלי (ס' סמעיניס, בסקר, 89).

ב. *רקק, קל לא נמצא.

— ספס', *הרקיק, — עשה רקיק, דק סאיר: ונתמנתח
(הלכנה) על הכיעור על אשר מתחרת מחצי החודש
ועד מולדה, ומחרת ומרקת ומרקקת כל חי

⁽¹⁾ [בסמ' הנפס' גרוק (נקו' ז ב) יש לקרא בנ"א
גרוק מן דיק]
⁽²⁾ [ואולי כתיב סלא במקום: שתרקק.]

זהב שחוט, הוא רך ונוח להרקק (כס"י, מ"א י. י.),
— ואמר הפימן: הליתחלו בברקעו ⁽¹⁾, המון סגל
תודעו (לור יסכאל, יולל ספנות, מסו' ליטיל ס, קמו:),
— ואמר המשרר: וקרא אל האין ונבקע ואל חיש
ונתקע ואל העולם וגרקע (כס"י, סכר מלכות),
— ספס', *הרקק, — שרקעו עליו רקע, ואמר הפימן:
פרפר ואמנה חופקע, קרומים וקישון הורקעו
(יוסף נ"י, סיק, קרנ"י ז ססס, ידעוס עכון סוקו ס קסט),
— ספס', *התרקק, — התישר, בעשה ישר ושמות:
וקצת הדברים יתרקעו ויתפשטו וישמחו ויוסיפו
באורך וברוחב ככרול והדומה לו (כ"ס ס"ס, חוסוס
סעמיס, כ"י צי"ס כזנכסי, מלמי ד).

*רקע, ס"י, — ארץ שרקע רמל על המים, ואמר
המשרר: אשה שת לעדיו גלילי רקעו
והוא אב וקדמון וראש כל סביעים (שלסס, גוגלסיל,
סנג, קול, דנני סכמיס, ס.), — ונוהגת המלה בספרות
ובדבור במשמ' שטח שמכעד לדברים ולמאורעות,
Hintergrund; fond; background.

*רקפת ⁽²⁾, ס"י, — שם צמח בעל טרחים ורדפים סגלים,
מצוי מאד בארץ ישראל, כמח הירדן, eyelamen,
נוהג בספרות ובדבור.

א. רכב ⁽³⁾, פפנו *הרקקת ⁽⁴⁾, רק, רקח, רקיק,
*רקיקות, ב. *רקק, רקק.

ב. רכה ⁽⁵⁾, פפנו רק, *רקיקהר א, רקק, *רקק.

א. רקק, ס"י, ירק, — ירק, ורק-לחה (רק) — פפיו: וכי
ירק חוב בטהור וכנס בגדיו ורחץ במים ומטא
עד הערב (ויק' י. ס.), — ובתו"ס: לא יעמוד אדם
ברשות היחיד וישתין ברשות הרבים וכו' וכן לא

⁽¹⁾ [כמו השמים אשר נרקעה]
⁽²⁾ [ע"פ הארמ' והפנ' רקפתא, ועי' לו, פלורה
III, דד וכו']
⁽³⁾ [כערב' רק א], היתה דק, כוש' רקק, אשור'
רקק, סור' רקיק (כבעבר' ורקיק), ארק, עשה דק מאד.
⁽⁴⁾ [מהרקקת על הבטן (קלון ג י א ס ב)]
⁽⁵⁾ [וכן גם ב, ירק, עי' שם, ובארמ' ובסור']

רקק, רק כבעבר'.

⁽³⁾ רק

רִקְקָה, מ"ה — ריקקה, ואמר הַפִּיטֵן: וחלץ
 (ורקת 1) לאשת נתקת (רש"י, סמך לני,
 חזקוניו ציליק-רנניקי ג, 140).

רִשָּׁה, ראש 2, מו"ה, מ"ר רָשִׁים, — סָה. אבינו:
 הנקלה בעיניכם תחתן במלך ואנכי איש רש
 ונקלה (ס"א יס כג). שני אנשים היו בעיר אחת אחד
 עשיר ואחד ראש לעשיר היה צאן ובקר הרבה מאד
 ולרש אין כל בו אם בבשה אחת וכו' ויבא הלך
 לאיש העשיר וכו' ויקח את כבשת האיש הראש
 ויעשה לאיש הכא אליו (מ"ג יב א-ד). שפ"ו דל
 ויתום עני ורש הצדיקו (ספ"ו עג ג). יש מתעשר
 ואין כל מתרושש וחון רב, כפר נפש איש עשרו ורש
 לא שמע גערה 3 (משלי יג ז-ס). גם לרעהו ישנא
 רש ואהבי עשיר רבים (סס יד כ). לעג לרש הרף
 עשהו (סס יז ס). תחנונים ידבר רש ועשיר יענה
 ענות (סס יח כג). טוב רש הולך בתמו טעקש שפחיו
 והוא בסיל (סס יט א). כל אחי רש שנאהו (סס עס ז).
 תאות אדם חסדו וטוב רש מאיש כוב 4 (עס עס כב).
 עשיר ורש נפגשו עשה כלם יי (עס כג ז). עשיר
 בְּרָשִׁים ימשול (סס עס ז). נותן לרש אין מחסור
 ומעלים עיניו רב מארות (סס כח כז). אם עשק רש
 וגול משפט וצדק תראה במדינה אל תתמה על החפץ
 (קפ"ס יז). — ובמו ריש, ראש, עני: ראש עשה כח
 רמיה ויד חרוצים תעשיר (משלי ד). — ובתי"פ:
 אחשוורוש וכו', שהכל נעשו רשין כימיו (כ"י סניא).

(1) [ובהערה: ורִקְקָה הוא סקור נסמך מן "ירק"]

כמו רדת מן "ירי".
 (2) [בעמ' 6585 נשמט שמוש השרש הות כפעל
 רוש בתהלים לד יא: בפירוט רשו ורעבו ודרשו וי'
 לא יחסרו כל מוב. ובהתמ' מתרשש (עי' בהערה הכאה)
 במשלי יג ז: יש מתעשר ואין כל מתרושש וחון רב.
 ובסמ"א, במשמ' עשה עצמו רש: בעשה בר' עקיבא
 שיצא יום אחד לשוק לסבור מרגלית אחת שחיתה לו
 ראה יהודי אחד עשיר גדול והיה מתרושש בעיני
 אדם והיה לובש בגדים בזווים וכו' (מנח"מ לר"י
 אלנקלוט ג, ענעלאו, 149). ובשמוש היום נוחג גם פזע,
 רושש במשמ' עשה לרש, דלדל.]

(3) [כל' יש כאלו מתרושש, ובכל זאת, בסופו
 חון רב לו, הוא הרש כשאין האלהים גוער בו.]
 (4) [כל' מאיש מאכוב.]

התמלא בלואה (כ"ט זוטלו, כמנוני ליזיס ד). והעב
 יצטרך אל המתיר לה ריקו ויקל הרחיתו (קלנון
 א ד כד). וכשיצאו אפרותים תשבור מה שעוכה לשמש
 ותשקה אפרותיה מה שבתם מחלחות ממה שיתכנה
 השמש וירקיקהו (קלנוניוס, צעלי מים ס ג).
 ופתח (היון) מחומי המקומות שנדבק בהם המותר
 וירקק המותרים העבים (כמ"ט פלקיפא, המצקס, לו).
 — סס', התרקק, — נעשה ריקק, דק מאוד: כי הדבר
 בשיתקבץ ותגשם ויראה אל החוש, ובהפך כשיתפור
 עצמו יתרקק ויתר מהחוש (לקוטי מקור מים
 לרש"י ג כג).

רִקְקָה, רִקְקָה, מ"ה — בצה, מקור מים קטן שמימיו
 עכורים כמ"ה, Sumpf; marais; swamp.

חורק בים ארבע אמות פסור, אם היה רִקְקָה מים
 ורשות תרבים מהלכת בו, החורק לתוכו ארבע אמות
 חייב וכמה הוא רִקְקָה מים, פחות מעשרה טפחים
 (סמ"א יא ד). כשהיו שני רִקְקִים, אחד הרבים
 מלכין בו ואחד אין הרבים מהלכין בו אלא כשהן
 נדחקין (כ' מניסו צסס ר' מינסק, יום' ס"א ד). במהלכת
 ברִקְקָה (כגל, עכו' מג). אם בארזים נפלה שלחכת
 מה יעשו איוובי קיר, לויתן כחכה הועלה מה יעשו
 דגני רִקְקָה (נר קיפוק, מ"ק סס:). עוף שנברא מן
 הרִקְקָה הכשרו במימן אחד (עונג גלילאס, מולי כז).
 מן הרִקְקָה נבראו (סס עס). מרִקְקָה שבים (נברא
 העוף) (נר קסאל, מ"ד צמד' יט). ואמר הַפִּיטֵן: עולם
 פסכת וזו וצפור מרִקְקָה צנתרת (רש"י, י"א אל,
 ציליק-רנניקי ג, 188). — ואמר המשורר: כל יעלות
 מן הרִקְקָה נבראו בין השמשות על ידי הרחק
 (עמנואל, מנח"ג, סכנען, 78).

רִקְקָה, סס', התרקק, — נעשה ריקק, דק מאוד (1):
 וכאשר ימעט שתן הבריא ויתרקק
 (קלנון א ג ג ז). ואמנם היות תרואה כבר יתעבה
 ויתרקק, וכשיתעבה יהיה לבעליו פגור וכו'
 ובשיתרקק יהי בעליו חפך זה הענין (קנוני
 גלינוס, בקנזס ספליס, כ"י פריז).

(1) [השוח בערב' רִקְקָה א, רסס מים כמפות
 דקות וכדו'.]

(2) דרקק

מג"י יא.). ראשך עליך ככרמל וכו' הרשים שבכם חביבין עלי באליהו שעלה לברמל (מד"ק ויק"ל). עשיר ורש נפגשו, עשיר בתורה, רש בתורה, אמר אותו רש לאותו עשיר השנינו פרק אחר וכו' דבר אחר, רש זה שהוא רש בנכסים וכו' עמד רש עם איש חכמים אמר לו תן לי מצוח וכו' (סס סס לד). אחסול תיה מסיה בעשיר וכו' ועכשיו הוא מסיה ברש (סס דני ט). אם ראיית עשו בכרך הגדול שברומי עושק דלים וגזול דרשים והקב"ה משפיע לו שלוח, תראה בו מרת הדין (כ"י נכ חנינא, סס קס"ל, סס עוסק כט). — ובסמ"א: אין רש יותר ממי שאינו שמח בחלקו (כ"י ח"ס, נצמכ ספניניס מו ח, סנכמן, עכ). בהתאסף ראשי עם רשי חבונות לתקן תקנות או תקלות (עלמס נונסיד, פולמוס, ננכנדי סרנוס, קנן על יד יד, כד). — ואמר הפוסק: ברש לפניו אתהלכה לפתוח בדבר הלכה (כ"י עוב עלס, חנא נמיל, סדק סנכ הגדול). — ואמר המשורר: ראשה ומחויק יד לרשיה (כ"ס סנניד, סס ימדיס, סנכמן ג, 10). אשר יסלח עון עמו ויגיע להועילם ויתן חון לרשם וכו' יהי אדון לראשם (סוה, נן משלי מד, חנכמסון, 14). לא היה על כל תבל רש, גם לא נשמע נאקת גלה (כנ"ס, סנכ ח, כדולי, עו).

רשאה, עי' רשאי

***רשאי** (1), רשי, רשוי, ס"ו, נקי' רשאה, רשאיא, מ"ד רשאים, ירשאות, — רשאי לעשות דבר, רשאי במעשה פלוני, רשאי שיעשה דבר, שיש לו רשות לעשות דבר, שמתר לו, ובאי לעשות, berechtigt; autorisé; authorised: מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר, לקצר אינו רשאי להאריך, לחתום אינו רשאי שלא לחתום, ושלא לחתום אינו רשאי לחתום (נכ"י ח ד). האומנין קורין בראש האילן ובראש הנדבך מה שאינן רשאים לעשות כן בתפלה (סס נ ד). אם אין שם כהן אלא הוא לא

ישא את כפיו, ואם הבטחתו שהוא נושא את כפיו ותזור, לתפלתו, רשאי (סס ס ד). שלשה שאכלו כאחת אינן רשאים לחלק (סס ז ד). הסדל בנפנים בשם שהוא מדל בתוך שלו כך הוא מדל בשל עניים דיר יהודה, ר' סמיר אומר בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל עניים (סס ז ס). כל זמן שאני רשאי בעבודת האילן רשאי אני בספולו (כ"י סנני, סני' ז ג). כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו (חנא סחול, סנכ כג ג). הסמנה עמו אחרים בחלקו רשאי בן חבורה ליתן לו את שלו (סס"י ס ד). והרואה פרו ושעיר הנשרפין אינו רואה כהן גדול כשהוא קורא, לא ספני שאינו רשאי, אלא שהיתה דרך רחוקה וסלאכת שניתן שוה כאחת (יומ"ז ג). נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה, אינו רשאי ליבטל (מסריה ורביה), גרשה מותרת ליגשא לאחר ורשאי השני לשנות עמה י' שנים (ינ"י ו ו). הסדיר את אשתו שלא תלך לבית האביל וכו' יוציא ויתן כתובה משום שנועל בפניה, ואם היה טוען משום דבר אחר רשאי (סנני ז ס). — שאם ירצה שלא לוון את עבדו רשאי, ושלא לוון את אשתו אינו רשאי (גי' ח ו). שהחובל בעצמו אף על פי שאינו רשאי פטור (צ"ק ס ו). מקום שנחנו שלא להשכים ושלא להעריב אינו רשאי לכוסן (צ"מ ז ח). ואל תאמר קבלו דעתי שהן רשאים ולא אתה (כ"י יסנעטל נן כ"י סגילי, חכ"י ד ס). הלוקח עובר חמורו של עכו"ם והסוכר לו אף על פי שאינו רשאי והמשחתת לו וכו' פטור מן הבכורה (נכונס ח ח). מה אם לגבוה אין אדם רשאי להתרים את כל נכסיו, על אחת כמה וכמה שיהא אדם חייב להיות חס על נכסיו (כ"י חלעז נן עזריס, עכ"י ס ד). שור זה עולה, ואוסרים כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה שאינו רשאי (1) (סס סס ז). הכל

(1) [במשנה שבבבלי (פכ"י כס): אף על פי שאינו רשאי, ע"כ. וגדחקו לפרש כאן רשאי במש"י חייב, וזה לא יתכן מצד הלשון. וספרו רש"י יוצא כאלו היתה לפניו הגרסה: אף על פי שאינו חייב, ואינו נכון. ואולם אין כאן לפנינו אלא רמז קצר לכלל הסנכס לסה צריך להעמיד את הסתור על סקוטו ולא לבובו בסף הרבה, והוא משום שאינו רשאי להחרים את כל נכסיו, כאמור במשנה חסובת לפנינו, ובתוספת' (עכ"י ד כג). וכן לא צדקו אלה שרצו להעביר

(1) [עי' רשה, הערות. במש"י סנכ"י פרמה ואחרות: רשאי. בכתבת הכנענית של אוחד מלך הדגנים מקאראספה בקיליקיה (בנסתח השלטה ג, ס וכו') נאמר כי נתנו האלים לאוחד: אך ימם ורב שנת ורשאת נעמתי. ועו אדר על כל מלך. וערין לא תחבררה הוראת חסלה].

(בכ"י זמנ.). כל סעודה שאינה של מצות אין תלמיד
 חכם רשאי ליהנות ממנה (פס' מע.). אין חבונרת
 רשאה לבזול את עצמה בימי אבל אביה (פס' יג.).
 (אשה) שמת חמיה או חמותה אינה רשאה להיות
 בוחלת ולהיות פוסקת (מייק כ:). בגדר הדין אי
 אחת רשאי לבצוע (פס' ו:). דברים שעל מה אי
 אחת רשאי לאומרן בכתב ושכתב אי אחת
 רשאי לאומרן ועל מה (פס' יד:). אין אחת
 רשאים לעשות כן (מנ' פס' א'). — ובספרי: אין
 אשתו רשאה למנוע (פס' ס"ד קס.). אחת
 ובניד בחלק, אבל בנותיד לא בחלק אלא אם תתנו
 לתן. מחנות רשאות הן לאכול בחזה זשוק (פס',
 ויק' יד.). אין חבה הכהולה רשאה לעמר במקום
 המושט (כ"ז אלף אסרי, פס' פסוקר פס' י' כ"י פינני).

***רעה**⁽¹⁾, מטנו *הרשאה, *הרשיה⁽²⁾, *מרשה,
*מרשה, מרשון, *רשא, א. *רשח, *רשות,
א. ב. רשיון, רשויה.

א. רשמה, קל לא נמצא במקורות הקדומים.

— **מַסֵּב, יְהִרְשָׁה**, — הִרְשָׁה רֹאוּבֵן אֶת שְׁמֵעוֹן, הִרְשָׁה לוֹ, הִעֲבִיר אֶת זְכוּתוֹ עָלָיו, עָשָׂה אוֹתוֹ לְאֵשֶׁת בְּדוּלוֹ, — bevollmächtigen; autoriser; to authorise
אֶת בֶּן כִּיתוֹ וְכו' לְהִרְשָׁה, תְּרוּמַת־הַיּוֹם (פְּתוּחַ ב' ד')
בְּמִרְשׁוֹת זֶה אֶת זֶה, בְּשֵׁה־רִשָּׁת הַשְּׁלִישִׁית אֶת
הַשְּׁנִיית לִוְיָן עִם הָרֵאשׁוֹנָה (פְּתוּחַ, יְנוּס' כַּסּוֹס ב' ד').
הַחֲקִדְשִׁי לִי בְּשֶׁשֶׁר חוּב זֶה, אִי שֶׁהִיא לוֹ מִלּוֹת בִּיד
אֲחֵרִים וְהִירְשָׁה עֲלֵיהֶם וְכו' (קִדּוּשׁ מִנְחָה) —
וּבְחֻרָא מִחֻלָּטָה, הִרְשָׁה אֶת מַלְוֵנִי לִמְדָּר דְּכָר, לַעֲשִׂית
דְּכָר, נָתַן לוֹ רִשְׁוֹת לְכָךְ, — erlauben; permettre;

(1) [ארש זה נמצא גם בארם' שכתובים כפעל
(בכנין אפעל, ארש') ובשם עצם (רשון, רשונה) כבעבר,
ונראה ששמו השרש בעבר שאל הוא דרך הארם'
מן האשור-ככלי. בלשון זו בא רשון במק' נשה, נשא
כעבר, והנושה, כעל הסלוח, הוא הנקרא (ס)רשון, והוא
ת רשון' על המלוה והיכול להרשות, ויא' להעביר
וכוחו על אחרים. ומכאן התפתחות השרש בעבר
ובבארם' וכן בא בארם' שכתובים רשון, רשיתא אף
במשמ' של מפתח, מלוה ממש. ועי' גם רשונה, הערה-
(2) [במיוחד ינאי; וישר' הרשי"ה לו' ליתר
(זולתי עע.)].

מפירים וכו' לא שאדם רשאי לחמור אלא שאם
המיר סומר (סומר' א'א), רשאי בעל הבית להפקיר
מעשר מבל כדי תרומת מעשר שבמעשר (סוקס' סרומ'
א ט). האיש אינו רשאי לרשע עקרת וזקנה
אילונית וקטנה ושאינה ראויה לוולד, האשה רשאה
שחינשא אפילו לסרים, האיש אינו רשאי לשחות
בם עיקרין שלא יוליד, והאשה רשאה לשחות
בם עיקרין שלא תלד (פס ינא' ס'ד). הנותן סעות
לחבירו ליקח בחן פירות לסחציה שכר ורשאי
הלוקח ליקח לו כל מה שירצה (פס צ"ד כ"א).
השוכר דעה מחבירו ועמד השוכר והשכירה לאחר,
רשאי בעל הבית שיאמר לו אין לי חשבון עם
כל אדם אלא עומך (פס סס ע'ג). המלוה את
חבירו אינו רשאי למשכנו (פס סס י"ח). רשאי
הצמרין והצבעין לומר כל מקח שיבוא לעיר נחיה
בולנו שותפין בו (פס' סס' א' כד). שאם היה יושב
לפני הדיון ויורע וכות לעני וחובה לעשיר אי אחת
רשאי לשחוק (כ' יסועט צן קסס, פס' סס' א' ס').
אין אדם רשוי להקדיש את כל נכסיו (פס' סכ'
ד כג). שאם רוצה אדם לעשות ססחו וחידי שהוא
רשאי (כ'ע' מכי' מסכי דקסס' ג). אינו רשאי
להנף המקצר (חברול' על' המאריך' (הסוכה) (כ"ס'
צן אלעזר, סס' כחוס' יא). אם מי שאין רשאי
בחדשתו רשאי בהפרשתו, מי שרשאי בקדושתו
אינו דין שהוא רשאי בהפרשתו (פס'י נמ' ל).
בשיכבשו לארץ תחיו רשאים לכבוש חיל (פס'
דצ"ד כ"א). גוים שאחם יורשים אותם אתם רשויין
לאבד את מלהיהם (קעט כ"א' זכ"י דרעס' על' דצ"ד,
JQR 1903, עמ' 448). הגוים שאחתה יורש את ארצם
אתה רשוי לאבד את מלהיהם (פס' סס'). נולד לו
מום בחמשה עשר יום בתוך שנתי רשאי (י' לקיפו
וכו' (כ' טעמסל' ירס' כ"ס' א' א'). שאין אדם רשאי
לסבור כלי משחו (כ' יוס', פס' כחוני ג' ג). אין
המסובין רשאיין לאכול כלום עד שיטעין הבועץ

שם' משוערת זו של רשאי, רשות, גם על מקימות אחרים.

למעשה ראוי, רשות; היא הנגזר - אל חוכה,
במקומות מרכים בתו"מ ולא יתכן שהשתמשו במלה זו
אף כשם-נגזר אל נגזרה.]

(1) [שרידי ירוש' מן הגני' / (עמ' 140) : ריש י"ג]

סמכה לבאן, זה סמוך לחצירו וזה סמוך לחצירו
וצו לא הורשו אלא שלשים יום, הוּק בתוך
שלשים יום סמוך (כי יהיה, סופסוף צ"מ יל ט). בשעת
שביקש לצאת לחו"ל מחיוב הורשה, לא מבאר
שבע (מד"י זכאס' סס). — ובסמ"א: הלא כבר
הורשה לאכל מכל עץ הגן וולתי עץ הדעת
(כי סלל מוירוס, סמ"ג ססס, נב). מורשה שה'רשה
בשכר ידוע אפילו אם לא יוציא הסמן מיד הנתבע
קרוביו בשמים בין לעדים בין לדיינים (סו"ע סו"ע
קכ י). — והרשה הדבר, המעשה, נתנה רשות
לעשותו: אפילו דיוסת הרגל אינה מורשה¹
לכם לעבור בארצם שלא ברשות (כ"י, דכ"י ג ס).
הלא כבר הורשה לאכל מכל עץ וכו' ועץ החיים
היה בכלל המורשים (כי סלל מוירוס, סמ"ג ססס,
נב). ועם אותו הכח (הרצוני) יש להם (למלאכים)
הבחירה והורשתה להם כמו לבני אדם. (סס,
נב). — ועי' מרשה.

— קל, רָשָׁה, נִינּוּ מַעוֹ, רָשׁוּ, — שְׁנַתְנָה לֹו דִשְׁוֹת,
וּאִמֵּר הַמִּיטָן: אֶרֶץ מְלֵאָה כְבוֹדֹו וְכָל־כֶּחַ אֹמֶן
וְחַיִּית אֹז בְּרוּךְ כְבוֹד אֲדֹנֵי מִמָּקוֹמוֹ עֲנֹת רִשְׁוִית
(כִּי מִנְחָל מִקִּינוֹ, יֵיס מִן קִרְיָן, מִיכִי הַיִּסְדֹוֹת הַכְּבוֹד, יֵיס).

—ספס', ה'תרש"ה, — קבל רשות, ה'רש"ה: לא ית'רש"ה
האר"ם ליכנס בשו"א מהן (מי"ם סמ"ס י"דים קס"א).
— וכמ"ש נטל רשות לעצמו, נוהג בספרות ובדבור.

— כִּפְעִי גִּרְשָׁה, — כִּמוֹ הַפַּעַם וְהַחֲמִישִׁי, קִבַּל רְשׁוֹת, וְאִם
הַפִּסּוּן: אֶרֶשׁ אֶרֶשׁ אֶרֶשׁ רַחֲשׁוֹן (כִּי אֵל קִלְכִּי, עַל). לַעַת
תִּרְשִׁינָה לִפְאֵר קוֹפְצוֹת מִתַּחַת לִבָּא (כֹּחַ, וְסוּיָה,
קִדּוּשׁ וְזִמְיָה כִּי). קוֹרְאִים (הַסְּלֵאכִים) זֶה לֹה וְשׂוֹאֵלִים
זֶה לֹה וְזִרְשִׁים זֶה מֹה (כִּי שׁ כִּי יִסְק, סִקְדִּי, סִי,
קִלּוֹק זִסְסִי). בִּשְׁתִּיה שׁוֹמֵעַ שְׂאִינוֹ גִּרְשָׁה לִקְלֵל
אִמֵּר מֶה אִנִּי חוֹזֵר אֲעַל בְּלֵם לַעֲזֵרוֹ (כִּסְיִי, נִמְדִי כִי
נִי). וְיֵאמְרוּ כֹלֵם אַחֵר שֶׁגִּרְשׁוֹ לִאֲפֵר, דִּחִינוֹ אַחֵר
שִׁפְתָּח חֲכָם (כֹּחַ, קוֹעִי לֵי, לִי לִאֲמֵר). — "וּבִמְשָׁמִי
נִתְמַנָּה כְּמִרְשָׁה: כֹּל מִרְשָׁה שֶׁהוּא גִרְשָׁה בְּשִׁבְרֵי
יָדוֹעַ וְקִצּוֹב וְכו' יִכּוּלִין קְרוֹבֵיו לְהַעֲדִיר לוֹ (מִרְשָׁה)
סִכִּיף (קִי).

(to permit: תרשוני) לומר לפניך מה שלמדתי
 (כ"ע) כפול ויקרא נדבא, כפולא ד, כשהלכתי לברכי
 הים מצאתי גר אחד שנשא אשת אחיו מאמו, אמרתי
 לו בני מי הרשך (כן יאמין, יצני נא), אל ישלח
 איש למוכה עולה ומנחה ולבונה ועץ ביד איש שמא
 באחת מן הממאות להרשותו למשא את המוכה
 (כרת דמק יד א, ספסל כה, 501) - ובספסל"א: שמי
 שם מרשח חבירו ולאחר שיתן לו הרשעה נמלך
 המבקש לבטלה ומרשה אחר יוש לו רשות שהלכה
 משלוח עשאו, ומי שמרשה חבירו ומתירא שמא
 יקחם ואמר לו באותה חשעה שמרשה אותו בפני
 עדים שאני עושה אותך שליח להביא לי מעות בן
 וכן שיש לי עם פלוני (סלכ' פסוקי, 53) ואמר
 לעשות מלאכה קדם הבדלה כרי שתרשה²) את
 השבת כמי שנכנס אצל חמלק יכנס כרשות ויצא
 כרשות (סלכ' קלודס, סלכ' כסא, סולי פוקיין), והודעתו
 ומירות רבניך וערך קרובתך והרשותו לשפוך
 ישיחה ורצה לפני כסא כבודך (כ' צמיי, בקסא, יי
 כפסמי, כפוק מו"ס, סולי א. ע. יחוסא), והכתוב בתן רמו
 לענין הזה רבוי והרמז הזה מרשה אותנו לחקור על
 דבריו הקדמונים (כאז"ס, סביין ספסל, א): הרשני
 על זה מה שרוממתי בצוותך אותי לקרוא אליך
 והרשיתני לשבח את שמך העליון (כ"י א"ס,
 ספסל, ספסל ספסל א), מי שרשה לאחר ורצה
 לבטל השליחות ולרשות לאחר הרי זה בטל
 (כאז"ס, סלסין וספסל ב ס), אתה הרשיתני
 לערוב אותך ודלתך (סולא, מלוס ולוס כו ס), שמי
 שקבלתי הספרים הוא הרשני ללמוד בהם (סוי"ע
 סוי"ע עב לב), - ואמר הפוסק: יראיך הרשוני
 וארוץ ואין בש (כפ"י, אלסילס אל, יאליק-דנילקי ב,
 178) ועי' מרשה.

— חֶסֶד, אֱהֵי־שֶׁהָ, הוֹרֵשָׁהּ, — שֶׁחֲרָשׁוּ לָהּ, גִּבְעָה לָהּ
רֶשֶׁת: גִּבְעָה שֶׁחָרְשׁוּ לָהּ (ה) הַחֲבוּנוֹן (ו) אִין לָךְ
עֵסֶק בַּנְּחֻרוֹת (צִס גִּבְיִי בִּלְכִי; צִמּוֹ, יוֹסֵף מִלִּי בִּ
א, צִנְיִי עֵס יֵג).

(1) [יבן בירוש' (סג' צא) ובבבלי (סס יד);
ובתוספתי (זנא' א ח) כמבא מירשל: תורשיני.]
(2) [שתתן לה רשות לצאת.]

(1) [נ"א: איני מרשה לעשות לכם, עי' הוצ' ברלינר, עמ' 358.]

עת כי בא לחננה בלי רשולים (כי מליך זכי
טמולל, לזר יום סוף, מערכי צ ססס). — ובמשמ' מרח
העודף הגרסה ונגרר למטה: מרשולין שסילק
רשולין (2) עיו אבנמ (כעני, זנס' ים; דסס רנ
מזל סני).

רשום, עי' רשם.

***רשום** (2, ע"ה — א) סימן של דם, של חקיעת
מסמר וכדו' שנשמר ונכר; Zeichen, Spur;
sign(e), trace: מים (מי רגלים) כל זמן
שרישום נוכר (אסור להתפלל בנגדם) (בניצח,
יחסי' זככי ג ס). נבלעו, דאין רשום נוכר, לא
נבלעו דרשום נוכר (נצלי סס סס). היו בח
אותיות ממושמשות או מקורעות, אם רישום
נוכר כשירה ואם לאו מסולה (מגי יס:). לא נצרכה
לרשום (של הכתב במגלת המומה) נוכר עד
שלא הקבל עליה שבועה (כז חסי, קו' יס). במחק
(השמר) או נמשמש, אם רישום נוכר כשר (ניצ
קסס:). שמשו (המולות) אלא שלא היה רישום
נוכר (כ' יוסקו, מדי' זכאטי' סס). ואחר ישקח את
האשה וכו', להביא את שרשום נוכר (סס נצד'
ע). מה המסמר חזק אף על פי שאת עובדו (4) מסקמו
רישום נוכר כך כל מי שעונותיו נורמים: חכמים
פושטין בו יד אף על פי שהוא חוזר בו רישום
נוכר (סס קטל, דכני סכמים). — ובמחמ"א: וכן הספיקה
כשהיא נמצאת בים אין רישום נוכר (כ"ז
מצללונס, ז"י משלי ל יע). בשני הקרומים האמורים
במעשים יש רישומים וקסמים לצד רחם כסבוב
(פלטי סבזוכים סס, נד). — ואמר הפישן: ענישתו (את
קין) לנוע ולנוד באשמו, עת התורה התויתו
רישום יו (משלם נד קלוימוס, אשוסס, ענוס יוס'י,
Elbog., Stud. עני 127) — ב) "בהשאלה, במשם"
פעלה והשפעה, רשם שבנשמה, Eindruck; impres-
sion: ואולי הענינים חתם אשר ישיגם האנשים
ההם הם דעות היו להם ונשאר רשומים

ב. **רשעה** (1) — אמר ארשת ותפלה, beten; dire
une prière; to pray: בן אמוץ מעיד על
ואת ורשה (כסני'י, אשע' משלי, אכדמוסון, ס; נקובן
כסני'י, ססס). — ואמר הפישן: ארשה (2) מי יתנו
שמיר ושיח (כ"א קלי, אשדס, קני' ס"צ).

"רשול, ע"ה — חתרשלות, חתרפות, עצלות

בחן חתיאש (כי חליטו סק, אסכוס, קנן מעי' גלו'
ג, 56). וכן התלמיד לפי רשולו פעמים יצאו לו
בלבולים וקושיות בפרשה (כ"י אכטולי, מלמד ספלמדיס,
טופטיס קסס). ומי שטבע מוחו יהיה חם יהיה וריו
בעניניו בלי רשול (סער סעמיס ט). אחרי אשר
למצוא הפץ להשיג איל ולהסיף עילוי וחילוי ראש
לא חמלת תת בכרתי ראש הרשול אשר רויתני
(כ"י דכדסי, סכיס עולס עז). שאם חייבו על זו הגנבה
ספני רשולו יש גם לחשוב על הנטרף ספני
רשולו (סססן סקל'י, בן עזר, אכדכס טומכיס, קסד).
ספני חלשת דעתו או ספני רשולו סחקירת
הפוטתים ישען במאמר הנביא (חול, עץ סייס סס,
עמ' 80). בן אם תבזה קנין ראמות נכיש לתת רוש
הרשול סול יקר (משע' ריאטי, מקדס מעט, סיכל צ).
ואם ברוב מדרות זמנו בהתנמנמות ואם בדרך
הרשול והעצלה (כ"י עכאונס, יד אשפלוס על
משלי ו ו). ונגד חכת הגי' המוכים כמכת הביטול
והרשול אמר לך אל נמלה עצל (כ"י אכדילל,
כאטיס דעס צ צ ג, ק:). לכה אחי והודרו והפלג
שקידה על אשר תתאו ותרצה בלא רשול ולא
עצלות וחשיג אשר תגור ולכן בוא ונפה (סולאוס
סייס, נשמי ידוס למנס לונזון). ורבים חללי יאוש
ורשול מאד מחללי סבת גורה (סס). — ומ"ז,
ואמר הפישן: המון חוגג עלות יראה חתר שלשלים,

(1) [פעל שגורו הפישנים מן ארשת שפתים, ובאמור
בהערה למלה זו בעמ' 405 היו אף מדקדקים שראו
ארשת כנגזרת מן רשת. עי' בדברי ש. אברמסון
ב. לשוננו יג, 125 ובהערה זו. כן רחיים שם.
ואנסם במגלת אחיפעיץ, וארשה כגזירה ברשות
דר נחורה, כנראה הכונה: וארשה, ויא ואקבל רשות].
(2) [מנקד: ארשה. אברמסון שם גורס ארשה,
וכן נראה יותר.]

(1) [כדגמת עצלתיים במקרא].
(2) [כגמרה: שסילקן].
(3) [וכן רשום וגם רושמא בארמ' שכתו"ם
ובחרגומים].
(4) [ציל: עוקרו].

רשומות, דורשי כתובים בדרשות שונות⁽¹⁾; ואדיריהם שלחו צעיריהם למים ולא מצאו וכו' דורשי רשומות אמרו לא מצאו דברי תורה שנמשלו למים (מכיל' נטל' נטל' ד, מל"ט, מ"ט). ויראהו וי' עץ וכו' דורשי רשומות אמרו הראהו דברי תורה שנמשלו לעץ (ס"ט ע"ט, מ"ט); ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא וכו' דורשי רשומות אמרו ישראל קראוהו מן (ס"ט ע"ט, מ"ט); וילקטו אותו בבקר בבקר וכו' דורשי רשומות אמרו מכאן שהיה כמן בועת אפך תאכל לחם (ס"ט ע"ט, נ). ולדבקה בו וכו' דורשי רשומות אומרים רצונך שתכיר מי שאמר והיה העולם למוד הגדה שמתוך כך אתה מכיר את הקביה ומדבק בדרביו (ספרי דכ"י מ"ט). הורוץ וכו' דורשי רשומות היו אומרים נתן לו ורוע תחת היר (ס"ט ע"ט, קס"ט). דורשי רשומות אמרו כולחם יש לחם חלק לעולם הבא מה מעמא לי גלעד וכו' זה אחאב מלך ישראל שנפל ברמות גלעד וכו' (י"ט' סכ"י י"ז). וילכו שלשת ימים כמדבר ולא מצאו מים, דורשי רשומות אמרו אין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים (צ"ק ס"ג). דורשי רשומות אומרים האדם נידון אחר רובו (מ"ד קס"י קדל' מליחלס, נצני מ"ט). — ובספריא: דורשי רשומות אומרים אין רפידים אלא רמיון ידים (מ"ד' ג' ספ"ט י"ז מ, סופ"ט, 182).

רְשומָה⁽²⁾, ע"ה. — כמו רשום: והלא אין חיים לאנוש בלא רשומה נחרטת, כי מעת היולדם מיבורם נקטמת, וגם הטילה תחי תוספת חיים

⁽¹⁾ [הוראתו המדיקת של צרוף זה, שכנגדו גם דורשי חסורות (או חסורות), לא התבררה, ועי' בהערות המחבר לערכים הַר, המורה, ד, חֶסֶר, המביע גם הוא את ספקותיו כלפי הפרושים שהציעו, ואמנם אפשר היה להבין דורשי רשומות בדרך פשוטה כדורשי חסורות הרשומות, הכתובות במקרא, ואולי ואולי אין גם דורשי חסורות (אם כך נכון) אלא דורשי האגדות בתורה, ואף הצרוף המצוי "דרש מקרא זה במין הוֹמֵר" (כנוסחו של רס"ג) לא יהיה לפי זה אלא במין הַאֲמֵר, בדרך המאמר והמשל המובא בענין, וצ"ע].

⁽²⁾ [ע"פ רשומא, ש"ו בתוספת א הידיעה, בארמ' שבתו"מ].

חקקים בדמיונם (כ"ט ח"ט, מ"ט ז' לט), שהדמיון מין מטיני למוד ההסון לרכים מהדברים העיוניים הקשים כמו שיגיעי כנפיותיהם רשומיהם ודוגמיותיהם (כ"ט פלקיח, כלסית סכמס ג, 81). ידיעת הנמצאים המתחדשים באויר וכו' כרשומי הכוכבים ברשומיהם וניצוציהם וכו' (סול, סמננס, נ"ז). והכה המדמה הוא אשר בו ישארו רשומי המורגשות אחר אשר הם נעלמים מתהרגש (סול, סמננס ג, 86). ועל כן חיה רשום העצם נראה כשהיה המוג ריק ויוכן לקבל רשומי, וארצה לומר ברשומי פלוש רשומי העצמים השכליים בו, ואז נראה רשום העצמים תרונתיים בנות (סול, מקו"ט לכסנ"ג ז' יד). כי רשום הפעלים ההם נשאר עוד היום אחר כמה אלפי שנה (לדס' לנדך ז' ד ס). וכל אלה (החושנים) יקראו איכיות התפעלות והם רשומים נשמיים, אמנם התהפעלות הם רשומים נפשיים (למו"ר לכסנ"ג ח, 6). לדקוחם ודקות משכן רשומיהם יקשה עלינו השגתם (ס"ט ז' ד, 59). ורשומי של ארוך דחיינו רושם רגליו מתלבש בתוך זעיר ומשם הוא חיותו (נפסלי ז"ר יעקב אלחנן, עקב סמל, חלל וחלל י, ע"א). ובכל מה שנהגלגל בדברינו על ג' סדרי המוד שוכנו רשומי של כל אחד מהם נבר (כ"י מוקקלעו, נפולוס יסודס ט). — ושם ספר של אריסטו: וזה הספר נקרא ספר הרשומים העליונים ויש מי שקורא אותו ס' אותות השמים (כ"ט פלקיח, כלסית סכמס ג, 52). — "ובמשמ' כסוי כסוי על הקנקנים שטביעת רשום היתה נטבעת בו: כסוי הקנקנים כשהוא מחודק ומתוי כסוי נקרא רשום (כ"ט, צ"ט כג:). — "ורשומי הקולות, תוי נגינה: את חכמת הניגון (מיוק) יאהבו ובכדור דורשיה יקלו הרבה רשומי הקולות (נאמנע) להם אשר יקראום בשם עריהם וכו' (כ"ט צ"ט, סנילי טולס ג, ל"ט). — "ובמשמ' כתב רשום, ואמר הפיסן: מכון לשבתך בשומך מאז חקקתו כרשומך, מולדותיו הכלולים כשומך מלמס לען שומך (כ"ט קליה, לפס צנח סמוס, מוס' יוס"כ). משכנו אחריו, שימונו ברשומך (סלמס סנצל, סנל למיך, קליח' יוס"ח).

רְשומָה, ע"ה מ"ר רשומות, — רק בצרוף דורשי

ממלכת (ספרים על סיי, דוידון 3, 41). ונחגו לבצוע בשבת ימי רשומה (1) כמנין ימי השבוע וכו' וביום שבו לבצוע חמשה רשומים (כ"א חלדני, עכ"ל חמשה 2).

רשון (2) סיי — תולעת, היה קטנה, חגב קטן: ואי והו שפיר מרוקם שאמרו, כל שתחילת ברייתו דומה לרשון וכו' (יב"ט נדס ג ג), סלעם זה רשון (סול' סס). תרגול זה רשון (דני' כ' ימעלל, עס סס:). תחלת ברייתו (של הילד) דומה לרשון, כי עיניו כבי' מיטין של וכו' (מד"ר ויקר' יד).

רשומה (3) סיי — כמו רשומה, במשמ' תולעת רשומה; vers, vermine; worms, רשומה; vermin: ואיור היא (קרקע) בתולה, כל שאין בה רשומים ואין עפר תחתיו (4) (ספס' ססלי עז ס). ואיורו בתולה קרקע, כל שמעלה רשומים ואין עפרה תחתה (סס, נדס ס:). **רשומה, רשומה, עיי' רשומה.**

רשומה (5) סיי — כמו ראשונה, מעמד מי שחוא עומד בראש המדינה וכדו', שלטון בראש, Herrschaft; autorité; authority: אהב את המלכה ושנא את הרבנות ואל תתודע לרשות (ספס', עמס').

(1) [כלו' סימנים בתלה].

(2) [גם בארמ' שבתים רשומה, גם בתרגום של ילק (ססלי קס לז). והיו שחשבו שעקר המלה ראשון מן ראש, ואינו מסתבר, אלא כנראה גולדה המלה בארמ' במבטא רשומה של רשומה, וכן בסורי' רשומה, היה קטנה, ועיי' רשומה, הערה].

(3) [מלונם ומפחשים הבינו מלה זו כלשון רגבי עפר, ואין זה מחאים לא בענין ולא מצד הלשון, על יד 'מעלה', אלא הנכון: תולעים, כנוסחה זו שבתוספת: כל שאין בו רשומים, עיי', וכן גם בכבלי: כל שאין מעלה רשומים, כלו' שאינו מעלה תולעים].

(4) [כך ברפוס; צוקים: כל שאין בה רשומה ואין עפרה תחתה].

(5) [יש שנוהגים ממלה זו אף את השמושים המובאים לקטן בערך רשומה, במשמ' בעלות, וקשה להכריע, ועיי' גם בהערה לערך רשומה. ואמנם אפשר שבמקרים מרבים תתקרב משמ' שתי המלים האלה זו לזו, עד שקשה להפריד ביניהן].

חז"ל י). הו' וחורין ברשות שאין מקבין לו לאדם אלא לצורך עצמן (כי גמליאל בנו של ר' יהודה הספיק, עס ג ג). עיר ישראל ונכרים דרים בה וחיות בה מרחץ מרחצת בשבת וכו' אם יש בה רשות רוחץ מיד (כ' יהודה, מנכ"י ז ס). שהאיש ספק בידו לעשות ואשה אין ספק בידה לעשות ספני רשות בעלח עליה (ספס' קדוש' ס יא). ארבע מיתות גמסר לבית דין, הרשות לא ניתן לה אלא סוף בלבד (עס קס"ט י). אם יהיו כל הימים דיו ואגמם קולמוסים ושמים ויריעות וכל בני אדם לבלרין אין מספיקין לכתוב הללה של רשות (עס נב, עס יא).

והרשות מקברת את בעליה (יומא פו:). ואל תקרב אל פתח ביהה זו הרשות (כ"א, עיי' יא). — ורשות של מעלן כנגד אל רשות שלמטן, שתי רשויות: ושלא יהיו המינים אומרים הרבה רשויות בשמים (קס"ד ס). מה אם רשות שלמטן שיש בה כוב ושקר ובגמיות דעת וכו' רשות של מעלן וכו' על אחת כמה וכמה שחייבים אנו לקבל עלינו מידת חרין (כ' חנני, יב"ט עס ו ג). שמא חס ושלום שתי רשויות הן (תני' עו). ואין כל בריה יכולה לימר שתי רשויות בראו העולם (מד"ר נלכס' ס ס). תפילות שאומרים שתי רשויות הן יכרתו ויגועו (כ' יהודה, עס דכ"ז ג). כי אלהים קדושים הוא, פסוק זה פתח הוא למינין שנראה כשתי רשויות (ספס' קדוש' ג). — ואגרת (של) רשות: זאלו כותבין בסופר קדושי נשים וכו' וגוירות בית דין ואגרות של רשות (1) (עיי' ג ג). — ובספס' א: ובכל מקרא קדש ושבת וחדש ויבא עליהם גולגוריס מלפני הרשות לאחוז בית מדרשות (קטע מעכס לאצטק הספן 'מזמן ססלי, עכ"ל עס, עס, 88).

הרשות לחבורת ארץ ישראל על חכמי בני הגולה ואין לבני הגולה רשות על בני ארץ ישראל (מכס' ענ מאיר לנצל, סכס', ספר סגלי, עיי'). ואל תתודע לרשות, פי' כיצד מלמד שלא יצא לו לאדם שם ברשות שלסוף נוחתן עיניהן בו ותורגין אותו ונוטלין ממנו (כ"י עקנין, חז"ל י 16). ואם תעין בדבר תמצא שכדיעת הרשות רעות הרבה

(1) [בפרוש רש"י (עיי' יא): צווי וקיום של שלטון, והרמב"ם: כתבים ששולחין בני אדם זה לזה במקום למקום].

עד-לאין-מספר (סס סס). — ואמר המישן: "אז
חת רשותם" (2) בשמים ובארץ (יכל, ארץ, אש, קרוב
נכס, זולא, יצ). וברשות ודוד מלך ברתה
(כס"ג, מוסר הסכל) (3).

ב. רשות. רשות, ש"י, — מצב הרש והרל, דלות;
כי גם במלכותו נולד רש, במלכותו של
יוסף נולדה רשותו (4) של מוסיסרע (נלד כס"ט סע).
כי גם במלכותו נולד רש, במלכות יצר מוב נולד
רשותו של יצר הרע וכו' במלכותו של אברהם
נולד רשותו של נמרוד (סס קס"ד דע). — וכפחמ"א:
"וען אורש וגנבתי, ענין הרשות ומסכנות (כד"ק,
ס"ט, יכס).

רשות (5, ש"י, — א) דבר או מקום השייך לפרט, או
שפרט הוא הרשאי לעשות בו כרצונו,
Bereich, Besitz; domain(e), possession;
ועוף שברשותו הצדן פטור והחובל בהן חייב
(סנ"י י א). כל שחבתי בשמירתו הכשרתי את נוקו
וכו' חוץ מרשות המיוחד למוקד ורשות חנוק
והמוקד (צ"ק א ז). גנב ברשות הבעלים ושבה
ומכר חוץ מרשותם וכו' משלם תשלומי ארבעה
ותמשה (ס"ז א). גנב משל אביו ואכל ברשות
אביו, משל אחרים ואכל ברשות אחרים, משל
אחרים ואכל ברשות אביו, אינו נעשה בן סורר
ומורה עד שיגנוב משל אביו ואכל ברשות אחרים
(סנ"ס א ג). נפל דליו לתוך בורו של עם הארץ וכו'

(1) [ואמנם כחמשך הדברים כותב ר"י עקנין:
ולשון רשות פלשון כרשיון כורש מלך פרס עליהם].
(2) [נ"א: רישיונם, ע"י שם עמי שצו הערות
ס"י 1, וע"י מ. וולאי, עיוני לשון בסיומי יוני, ידיעות
מכון שוקן ו, רטו].

(3) [רשות ראש אל גלות באגרות חרמ"ם א,
בנע"ט, 68, אינה רשות ראש הגלות כדעת המהר"ם,
אלא היא הערב רשות, מתן].

(4) [כך בחצו' תאודור-אלבק, 1089, ע"י בהערה
שם. בדפוסים: רשתו].

(5) [על מקור תוראתה שד מלה זו ע"י בהערה
לשרש רשה, וע"י גמ"א, רשות, הערה].

בערוב' מא: "כתוב: ג' אין רואין פני גיהנם
אלו הן דקדוקי עניות וחולו מעיין זה הרשות, ע"כ,
ופרש ר"ח: עבודת השמים והשלמונים. אבל רש"י
מפרש: מי שיש לו-נושין, וקשה להכריע].

ממא סגני שהונח ברשות עם הארץ שעה אחת
(טס"ל ח ג). כיון שאדם מבקיר דבר ויצא מרשותו
הבקיור הבקר (כ' מל"ה, יכס' דמ"ג ב). אדם מבטל
רשות ביתו ואין אדם מבטל רשות חצירו (סס
עכ"ז: ז א). מעשה באדם אחר שחיה מסקל
ברשותו לרשות הרבים ומצאו חסיד אחד אמר
לו ריקה ספני מה אחת מסקל מרשות שאינה
שלך לרשות שלך (צ"ק כ). — וסגני הרשות,
רשות היחיד, רשות הרבים, ארבע רשויות וכו':
הכונה נדר בינו ובין רשות הרבים פותר להעמיס
עד-הסלע (סנ"י ג י). עומד אדם ברשות היחיד
ומלטל ברשות הרבים, ברשות הרבים ומלטל
ברשות היחיד (סנ"י ז ד). המבקע ברשות
היחיד והחוק ברשות הרבים, ברשות הרבים
והחוק ברשות היחיד, ברשות היחיד והחוק
ברשות היחיד אחר חייב (צ"ק ג ז). ארבעה
רשויות ישנה, רשות היחיד ורשות הרבים
זכרמלית וסקים פטור (מוספת סנ"א א). מסלקין דרך
רשות הרבים (כ' יוסט, סס צ"ק ז יצ). כמה דרי'
יומי מדמי רשויות להעלימות לפטור כך מדמה
רשויות להעלימות לחיוב (יכס' סנ"א א). ים
ובקעה וכו' אינן לא רשות הרבים ולא רשות
היחיד (סס סס). ומהלכים בשבילי הרשות עד שתרד
רכיעה שנייה (צ"ק סא). — ובהשאלה, עמד ברשות
עצמו, ברשות אחרים וכו', היה אדון לעצמו, שלמו
בו אחרים: (אמר משה לישראל) לשעבר הייתם עוסדים
ברשות עצמכם, עכשיו חרי אתם משועבדים לזכור
(סנ"י דנ"י עז). — ברשותך אני, שלך אני, תוכל לעשות
בי כרצונך: כיון שהיה חובקה אמרה שחוט את
התרנגול הזה ונבשל ונאכל עמך וברשותך
אני (מנח"מ צ"ק יס). — ב) כחשאלה, חיקה הרבנים
שאדם רשאי לעשותם, תכונה מה שסותר לעשות,
תנינה היתר לעשות, הסכמה; Erlaubtes, Erlaubnis;
permitted, permission; בצרופים כגון
נתן רשות, הרשות בידו, ונס' כספ"ה הרשאה, כא
ברשות מי, ברשות ושלם ברשות, יש לך רשות, נפל
רשות, חוץ מרשותו: ארבעה אחין נשואין ארבע
נשים ומתו, אם רצה הגדול שבהם ליבם את כולן
הרשות בידו (יכס' ד"א). המלוה מעות את הבהן
ואת הלוי זאת חעני להיות מפרשי עליהן מחלקן וכו'

מתו צריך לשלם רשות מן חורשין (גי' ג' ז'), מי שנתן רשות לשלוחו לקדש את בתו והלך הוא וקדשה, אם שלו, קדמו קדושו קדושין (קדוש' ד' ט'). מעמידין וקופים לפנייהם ואחרים מאחוריהם ובשילין של ברזל בידיהן וכל המבקש לחזור הרשות בידן לקפה את שוקיו (קט"ו ס' ו, ומשין זו קפטי סופע' קלמ'). זה בא בחביתו וזה בא בקורתו ונשברה כרו של זה בקורתו של זה פטור שלוח רשות להלך ולזה רשות להלך (גי' ג' ס'). הקר שהכניס קדרותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות ושברתן בחמתו של בעל הבית פטור וכו' ואם הכניס ברשות בעל חצר חייב (ס' ס' ז'). הכל צפוי וחרשות נתונה (כני עקיצה, ח' ג' טו). רצה לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו הרשות בידו (תוספ' נכ' ס' ז'). משנתנה רשות למשחית להכל אינו מבחין בין צדיק לרשע (עכ"י נל מסק' דפסקא יח). ודברת במ, מיכן שיש לך רשות לדבר במ (כז יוסף, יכ"ט נכ"י ז' ח). החיא מילתא דאמר לך חיא הוח נשילת רשות ידיה (ס' ס' ט). אמרו לו (ר' יוחנן ור' יונתן לשימין) אין לך רשות להוסיף על מטבע שמתבעו הכמים בכרכות (ס' ס' ט' ח). וחרמש לא תניף, מיכן שאין לו רשות לאכול אלא בשעת חגפת הסגל (ס' מעשי' ז' ו). אלמלא נתנה רשות לראות אין כל בריה יכולה לעמוד מפני המזיקין (אנל צניעין, נכ"י ג'). אותו היום סלקוהו לשומר הפחה וניתנה להם רשות לתלמידים ליכנס (ס' כמ'). אין לך רשות לומר מה למטה מה למעלה מה לפניך מה לאחור (כ' ינס' נכ"י, מד"כ נכ"א' ח). הנפאר מתכירו בין גדול בין קטן צריך ליטול ממנו רשות (ס' ס' טו). להבס שגטל קרובתו ועשתה י' שנים ולא ילדה, אמר לה בקשי לי אשה, אמר לה יכול אני ליטול חוץ מרשותיך וכו' (ס' ס' טו' לו). דרך ארץ שאין חתן נכנס לחופה אלא אם כן נותנת לו רשות (כ' עמק, ע' ויק' ט'). — ג' ובנגור אל חובת, מצוה, דבר הנחון לרצונו של אדם לעשותו או לא: ההולך לשחוט את פסחו וכו' ונוכר שיש לו חסך בתוך ביתו, אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו וחזור ויבער וכו' ולשבות שבתת הרשות וחזור מיד (פסק' ג' ז'). כל שהיובין עליו משום שבות, משום רשות, משום מצוה בשבת, חייבין עליו ביום טוב

(צ"ל ס' ז'). ואין מוציאין למלחמת הרשות אלא על מי בית דין של שבעים ואחר (פסק' ח' ט'). רוצח שיצא חוץ לתחום ומצאו גואל הדם, ר' יוסי הגלילי אומר מצוה ביד גואל הדם ורשות ביד כל אדם, ר' עקיבא אומר רשות ביד גואל הדם וכל אדם אין חיבין. עליו (מכ' ז' ז'). נשבע לבטל את המצוה ולא בטל פטור וכו' אמר יהודה בן בתירא, סה אם הרשות שאינו מושבע עליה טהר מיני הרי הוא חייב עליה, מצוה שהוא מושבע עליה טהר מיני אינו דין שיחא חייב עליה, אמרו לו לא אם אמרת בשבועת הרשות שכן עשה כה לאו כהן, תאמר בשבועת מצוה שלא עשה כה לאו כהן (צניע' ג' ו). מה חריש רשות אף קציר רשות (כ' יסמעל, יכ"ט' צניע' ח' ט). חמים שלפני המזון רשות ושל אחר המזון חובה (ס' ס' ט' ג'). לא תהא שבות קלה בעיניך שהרי סמיכה אינה אלא רשות ונחלקו עליה אבות העולם (כ' יוסף, ס' ס' ז' ג'). כל הנחנה מסעודת הרשות לסוף גולה (כ' יוסף, ס' ס' ט'). תפלת ערביה רבן גמליאל אומר חובה, רבי יהודה אומר רשות (טמואל, נכ"י כו:). — ד' ובשמי' כח ושליוה: השיאה וגרשה, השיאה ונתארמלה כתובתה שלה, ר' יהודה אומר, תראשונה של אב, אמרו לו משהשיאה אין לאביה רשות בה (כמו' ז' ז'). נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל תבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא היא ולא יורשיה ולא את תבאים ברשותה (ס' ט' ט'). סת האב לא נתרקנה רשות לבעל, סת הבעל נתרקנה רשות לאב (נדר' י' ז'). כל שלא יצאת לרשות עצמה שעה אחת אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה (ס' ס' ג'). הבעל עד שלא תכנס לרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת עד שלא תכנס לרשותי הרי הן מופרין, משתכנס לרשותו אינו יכול להפר (ס' ט' ז'). רשות הנכיה בכסף ורשות ההדיוט בחזקת (קדוש' ח' ו). ויקח את כל ארצו מידו עד ארנן, וכו' מידו לקח אלא מהו מידו מרשותו (כ' יסמעל, יכ"ט' גי' ט' ח). רשות יורש ברשות לוקח (כני נכ' ס' ט'). ק"ל: הרשעים ברשות לבן, אמר בכל כלבו וכו' אבל הצדיקים לבן ברשותם, ונתנה היא מרכת על לבח (מד"כ נכ"א' טו). — ובסמ"א: ונותנים רשות זה לזה לחקיש ליוצרם (סמנך, סמל

חובה, בחירה, דבר נתון לבחירתך: וכן אמר החכם, דע כי שנים הם פקודים אצלך מאל והוא ששם כמו רשיוןך, או תאמרו עשרך ותן עשרונך או תעזוב עשרך וקח עשרונך (כ"מ חלדני, סבילי חמוס ז, ואל ינגיל). — 'ובמשש' רשות ושלטון, ואמר הפיטן: רגליו (של האדם) למטה וראשו למעלה כי רישיונו במטה ובמעלה (ינלי, אז מלחסי, קנוי וקרי, זוללי, קלא). במח בה לב בעלה, בשלטון אשר נתן לה, ברשיון אשר הואמן לה (כול, לשם מיל, זוללי, ידיעות מכוון מוקן ה, כעז). — 'ובצרופים רשיון עליות וכדו', תעודת רשיון טפשלית, נוהג בספרות ובדיבור.

ב. 'רְשִׁיּוֹן, ס"י, — כמו נְשִׁיּוֹן, ואמר הפיטן: גוי גדול שלא זכר, רשיונותיו (למה או זכר (יסודס, חלילי מעי, קנוי זכר).

ג. 'רְשִׁיּוֹן, ס"י, — ריש, עני, ואמר הפיטן: סגר סנאצי, בעוני ורשיון (שלמה, חלל עורכס, קליס' עכ"ס).

ד. 'רְשִׁיּוֹנָה, ס"י, — כמו א. רְשִׁיּוֹן, במשש' פקדה, בריח, ואמר הפיטן: רשיונותך עם בני אלער לי עומדת לעד (כעניג, חלסי חלל, חסרות, קדור כעניג, קל).

ה. 'רְשִׁיּוֹמָה, ס"י, — א) בספרות חקבלה כמו רשום, סימן וקו: כי הנשמה למטה בגוף היא היא ענין הקו והרשום, הקו כא להאיר ולברר הרשימה, והנשמה לברר חנוף (כמס"ל, פסמי סכסס ז, כג). — ב) כתב שנרשמים בו קזה אחר זה דברים שונים, Liste; list(e): סמוך למיתחת עשה צואה וכתב רשימה מטה שיש בידו מעובון יתוסים (שחילס יעצן ז סג, כג): — ג) רשימת תעלה, מחבון הרופא להכין תרופה לחולה במחנתת: שרופא חנוף ינהג מנהגו לכתוב רשימת תעלה לחולה (כ"י סענוב, דנכי כינוס). — ד) ונוהג בספרות במשש'

סמלים). אגרות יתנו לי סופריך על רשותך ודעתך (כס"י, כמ"ז ז). הבורא יתכרך הניה ברשותנו בחירת עבודתו וחמרתו (כ"י ח"ס, סעססן ז). סברי סרגן כלומר ברשותכם ובדעתכם רבותי (אנודקסס, כג). — 'ורשות במשש' פוטש שליח צבור נופל בו כאלו רשות לפתח בתפלה, רשות לברכו, רשות לגשמת וכדו', נוהג בלשון הפיטנים. — ואמר הפיטן: מרשות האל הנכור והנורא ומרשות ספוטפנינים יקרה ומרשות סנהדרין וכו' ומרשות ראשי ישיבות וכו' ומרשות זקנים וכו' (כסס) לסמן סורס סעססס סורס).

א. 'רְשִׁיּוֹן, רְשִׁיּוֹן, ס"י, — סתן הוראה, היחר מצד המלכות, Anordnung, Erlaubnis; instruction, permission ויתנו כסף לחצבים ולחרשים וכו' להביא עצי ארוים מן חלבון אל יס ופ' רְשִׁיּוֹן כורש סלך סרס עליהם (סור' ג ז). — ובסמ"א: וידעו כל ישראל כי נאמן בית נבידי להיות לפני יי עד עולם וכי אני עוצר בעם יי אחריו ברשיון אדוננו ראש חגילה (גנזי מלכיס, מע). ויעד בס אז מיטוס לאמר חשסרו לכס ואל תוסיפו עוד לא לדבר דבר ולא לעשות בלעדי רשיוני (יסיסן סג). — ואמר חסשור: וכסוד גשמות אפ הוא כרמות לדעת זאת אין לך רשיון (משלס זן סלסס דלסחיליס, חלסי מינוס, גנוד, ידיעות מכוון מוקן ה, לד). — 'ובמשש' רצון, ואמר הפיטן: שבווי חגס טכורי כלא כסף שואנים בתפלה ומבקשים רשיון (סמולל סססן, מלכיס כסמיס, קליס' יוסג). — ואמר חסשור: ואדירים נתונים על ארצות ברשיונו, וכרצונו קפולים (ריס ססגני, סלי סעס, דיוחן, סנכסן ח, 17). ידברו ואכן ברשיוןך ויעשו ואולם ברצונך (כ"י סלוי, חלסיס חל מי, זמורס ס, 805). לאלהים עליון סלאך הריון ושלותי רשיון רצונו פשליפס (משלס זן סלסס דלסחיליס, סמזס סנכולס, סנודי, ידיעות מכוון מוקן ה, סס). כל חסצוים סלברו חס סתפעלים סרים למששעתו וכו' רשיון (1) וחפץ לא יהי בהם, אכן רצונו עם גורתו (סמולל, חססס סנכסן, מס"ד, סנכסן, 147). — 'ובמשש' רשות ולא

(1) [אשר ישה ברעהו ת"א די ירשא בחכרה (דנכיס עיו, ז') ר"ל סמאטיו שחטא לך (פר בסדורי, 665). וכן באשור' רשו במק' נשה, נשא בעבר']

(1) [השור פרוש חסשניות לרסכ"ס בפ' חלק, סתרנוס שססס סקרוזות גדולות, וינ' רע"ח: ואין רשות להם ולא חפץ אלא רצונו ית'. עי' תרכין ה, 385.]

הרעה באמונה מפני שזה יביא לרשל משהלך
(כ"י בדכ"י, אהרם לכס"א, עזרי כס"א ח"א). ושלם
יתיצב איש לפניו ולפחות יפיק לרשל העם
ולרפות יריהם (כ"י עכ"א, סוף קפ"א, עכ"א).

— פ"ט ז"ל *מרשל — רפה, חלוי ברמיון: חיו (בגדי
הבחן) מרשליו ומסולקין או שהיו משוחקין ועבר,
עבודתו בשרה (תוספ"א נח"א ח"א; בגלי זכ"א יח).
מרשליו שסילקן ע"י אכנס בשורין (זכ"א יח).

— חס"א, *התרשל, נחרשל — רפו, יהיו, התעצל, nachlässig
to weaken sein; se relâcher; to slacken
צדיק (משה) שנתעצל במילה וכו' אלא שנתרשל
בלינה קודם המילה לכך בקש המקום (כ"י יק"א, מב"א
עמ"ק ח). וכל זמן שהם מתניעים יריהם מתרשלות
(פס"י נח"א ח"א). שכל זכויות שעשה משה רבינו לא
עמדו לו בשרתו של מן המילה (כ"י יק"א, עכ"א, נח"א
נח"א ח"א). לציר שהיה צר איקונין — של מלך, בא
לגמור הפרצוף, אמרו לו מת המלך וכו' כיון ששפע
הציר כך נתרשלו ידיו (כ"י אה"א, מד"א נח"א ח"א).
אף משה ואהרן נתרשלו ידם (כשהוציאו הפרגלים
דבת הארץ) מיד עמד כלב וכו' (פס"א ע"א). לבן מלך
שפרח על אביו ופיוס עליו אוהבו וכו' — כשפרח
רביעית נתרשלו ידיו אוהבו של מלך (פס"א ע"א).
אמר לו זמרי ואותה — שלקחת פריגית היא, מיד
נתרשלו ידיו של משה ונתעלמה מפניו חלבה (פס"א
ע"א, כ). ע"י שנחנעו ונתרשלו ישראל מלגמול
חסד ליהושע רצה חקביה להרעיש וגם לחנעיש
עליהם חתר (פס"א קט"א, ע"א). חיון נכנס בכל אבר
ואבר והגוף מתרשל והרעה מוטלמלח (מס"א נח"א
ע"א ח"א). — ובסמ"א: יתפאר (המלמד) בלבו שאין
כסחו ויתרשל מן התינוקות (כ"י ח"א, ע"א, ד"א
דילמ"א). כי הנפשות תאונן רבה להשיג תכלית הרע
ומתרשלות לעסוק בדרכי החסד (כ"י ח"א, ע"א, ד"א
קט"א, ע"א). אבל אם גיבר לרב שהם מתרשלין
בדרכי תורה ומתרחין וכו' חייב לרגז עליהן (כ"י ח"א,
פ"א ד"א). אמר לבית דין לחוס על החורג, שלא
יאמרו וכו' ומצאו מתרשלין בהריגתו (סוף,
פס"א כ"ד). שמינע גופו ומקלקל את חרוד דעתו
ומשקיע את אשו ונתרשל נפשו מלרדוש ותלאת
וחפרש (כ"י עקנין, פס"א מוס"א ח"א). ובשחבה השכלי

מאמר קמן הרשום עכדות בלי לעבר אותן עבוד
ספרותי מלא, בפרט בקרת על ספר וכו' (1)

*רשימה (2) ח"א — חלש, חסר אונים, ואמר בן מירא:
אל תהי גבהן בלשוניך ורפי ורשיש (3)
במלאכתך (כ"י ג"א ד"א).

*רשימה (4) מפני *התרשלות, *רשול, *רשל, *רשל,
*רשלן, *רשלנות.

*רשימה, קל לא נמצא בתו"א.

— פ"ט, *רשל, — רפה והחליש, abschwächen; affaiblir;
to weaken בשעה שחרות יוצא לעולם חקביה
משברו בהרים ומרשלו בגבעות ואמר לו תן
דעתך שלא תויק בריחתי (כ"י יק"א, עכ"א, נח"א
זכ"א ע"א). הנואף הזה כביכול מרשל כח השכינה
(כ"י יק"א, מד"א נח"א ח"א). — ובסמ"א: חנאה כך
לפנות לרברו מרשלו ידיו מחזיקי דת (כ"י ח"א
גלון ל"א ח"א) בן עז"א ח"א, JQR NS I, ע"א 285. זה
מפחיתו חנאי לך שירשל אותך מעיין ומחקור על
אמתת הענינים (כ"י ח"א, ע"א, עכ"א ח"א). כי
הוא מותר על עניני המצות, ומצות על במורת
עבודת חבורא ומרשל מבחירת התענוגים ומונע
מחם (פס"א ח"א, ע"א). ששכינה מעצלתו מהלסתר
ומהפעיש ומרשלת הגוף ומרבת בו ליחה לבנה
(כ"י עקנין, פ"א מוס"א ח"א). ועוד יועיל בסול זה

(1) [סופרי ימי הבינים (כגון ר"מ חלדני, ענין)
לעולם ד"א ח"א] השתמשו במלה רשימה במשמ' של שרף
עצים, Gummi, gomme. אבל אין זו מלה עבר' אלא
הרומ' [resina].

(2) [ע"י בהקרת הבאה].

(3) [כך כתוב והשין מקרת בחיריק בכ"י,
ואין זה אלא מבטא אחר או ש"ס במקו' נשיש, חלש
וחסר אונים בארמ' ובסורי (ע"י) במלון הסורי של
ברוקלמן, מהד"ב, ע"א 450]. וכן בהרג' הסורי של ב"ס
במקום זה וגשיש. וכנראה זאת גם כונת הכתוב: או
נשיש (וי'א חלש) שבט בני מאסת (צ"ל מאסת) כל עץ
(ימ"ק ח"א יח), שהמסרת נקרה נשיש בשין שמאלית.

(4) [גם בארמ' ובסורי] בא רשל במשמ' חתיר
והרפה, ובערב' רשלה, הלך לאט וכו', וכנראה חדר שרש
זה לעבר' מן הארמ', ואפשר שקרו בעבר' נשל.

א) רשל

עצמן לע"א שלהן בלומר שהוא עבר נמכר לה
ומרושם לעבודתה (מכר מלס כג). — ואמר המיטן:
הקדושים בשםם בשםך, הרשומים ומצוינים לך
(ינא, סלומים, קדושים נכלים, זולא, סע). צאן
קדשים, קהלות ועקב, רשומים בשםך (לס אני
פומס, סמסע-ז). הן על הבאר שוררו בעליזות וכו'
ובספר מלחמת רשומה בשימי חרוזות, אז ישיר
ישראל את השירה הזאת (סמסעון נר ינסק, לי סמסע,
זולא סס). הרש ושבת השב להפך חומא ואשם הק
ויעבר קול גם בסמכת רשם ואמר הם כי לא להוכיר
בשם (מנסם נר מכיר, לודך כי ענייני, יולר סמסע נ
סנסק). בלסרו ספר סמי משולי ערמט וחכין ורדקס
ברת רשומת (לסס לזכנס, מוסק יוס"ס לסנסק); סמס
ס"נ סנסק). — ואמר המשורר: ואהבתו בחיך לבי
כתוכה ומנער עלי לוחו רשומה (ינסק נן סמס,
סללני סן, סמס"ס 28). ספרי אמת הם וכל דיניהם השם
חתמם, שם הרברים על אצניהם עווו רשמים
(לסלני, ללסס נכולס, ליכ 87). — ניני סמס, רשום,
"במשם" כאלו מצין בסמינים, נכר, חשוב ונכבד (1):
כלם קדושים וסורע אחד קדוש ומסתעפים מאנשים
רשומים (כ"י לסנסל, סקל' ל' סמס), והנה נתנו
חז"ל כזה מעם לסלת וילך שנאמר על מעשה
רשום שנעשה וכו' להעיר על מעשה רשום
ומצויין לעשותו (סול, סמס), וילך ל'ס מניס לוי, כאשר
שמע סימרא שכרס בן אבינעם אדם נכור חיל רשום
מאר (זול, סמס, ויגילו לסיקסל), כיוון לזכור עניני
דוד ומעשיו הרשומים (סול, סקל' סמסל), עדין
היו ביהודים אנשים רשומים כחכמה וכתפארת
(סנס יודס, סנוכ, 2). כל איש או אנשים שבמקרא
שהיה איש חשוב רשום בעושר וטובה (כ"י לסנסק,
לוי' א), ונתקצו ועמדו על נפאם קרוב לס"ד
אנשים או יותר סחם אנשים רשומים וכו' (ס"ס
מססס"ס יול' ס). ורבו ביניהם המריבות עד שנחרצו
זכרו שני דיינים רשומים מחכמי שלמי העיר
(לסס נר ס" קסל). — ואמר המשורר: בכל העלמות
נעיומות וחמות ובנוי רשומות הלא ויין בלאה

ברקיע, משוגאלו עוד לא נראית ברקיע (נר סנסל,
סס סוק' דג), עד שיר שום (1) וואמר מבאן ועד כאן
(ינס' ציל' דו). את הרשום ככתב אמת וכו' עד שלא
נתחתם גור דין רשום, משנתחתם גור דין אמת
(לוי, סס ינני' יו). עדים שאינן יודעין לחתום וכו'
רשום לפניהם בדיו והן חותמין בדיו (כ"ס נן לקס,
סס ניני' גג). רשום לפניהם במים, אם בא ועירר
עירו קיים (סס, סס). אל הקב"ה לנכריאל לך
ורשום על מצתן של צדוקים תיו של דיו (סנס
סס). כל מקום שנאמר וישק אינו אלא ברשום
(לסס נכני' ג, ליכר, 240). ובשרו דמעות מעיניהם
(של סמלמכיס) לחיך עניניו (של יצחק) וחיו
רשומות בחיך עניניו וביון שחוקין כהו עניניו (מדיכ
נלס' כח). בשעת השמר היו סמולחין לגבשין סנדלים
סמסורים וחיו עושין רשום בארץ והיו כנות ישראל
יוצאות ורואות את סנדליהן רשומות בארץ והיו
סחיראות ומסילות (כי יוסקן, דצ"ל ליכנס, 81). האדם
חנא, הקב"ה רשום עליו מיתח, עשה תשובה
יכתב מתכסל, לא עשה תשובה הרשום ככתב אמת
(סנס' נוכר, לו ז). — ובסמס"א: מי שחור כלי כרול
וכו' ורשום בו את סמולח (מכר מכר סנס). סכתב
שקורין גרסא ושל כרול הוא קורע ורשום אח
הגלל שיש (כסי, ע"ז כג, ד"ס מסנסל). שרש אשר
אינו נאמר על יום ידוע ולא עת רשום (2) אלא על
העת אשר הקב"ה מגלה אותו ברחמיו (לסלני סנסיל,
ס' סנסול, 22). וסעת שיר שום (בנופו) באחד
סרברים הרושמין אחר שישורט באי זה מקום סן
חנוף. וכו' לוקח (כמניס, עכ"ס יו' א), שאמר לו
המוכר רשום סקחך (סול, מכנס ז ז). והעצם
הוא הנמצא הכלתי צריך לנשוא, גרשום (3) אותו
תחלת כן עד שנוסף ביאור (למ"כ א ס, 4). ובאשר
רצה אכן גבירול לרשום אותו (את הלסר הראשין)
אמר וכו' (סס א ג, 11). לספרי הנביאים כלם קראו
שם נביאים וכו' לרשום מעלתם וגם כן להבדילם
סהכותים (כ"י לסנסל, סקל' לנילסס לסנסס). —
ורשם עצמו לעבודה ורה: סנהג העכ"ס שרש מין

(1) [כחתפתחות המלה מציין, ובלעז ausgemerzt]

וכדו' במשם' משבה, שגם הוראתו בעקר סמסן במינים
ומצוינים.]

(1) [יסמן במינים].

(2) [כתוב במל'ש].

(3) [נסמן].

(עמנו' פלמנטיק. מוק סמטיס, 47). — צִדְרָה רְשומָה, מדה
מסמנת ברשם כנכונה, goaicht; jaugé; gauged
ואם יש מנהג בעיר שאין מודדים אלא במדה
הרשומה ברשם הירוע וזו אינה רשומה מותר
להשחותה (פוע' מו"ע דל"ג). — צִדְרָם במשמ' עשה
רשם: ותמצא הפעל נוכחה רושם מאלו העצמים
ונכח המועיל והמחדש (כש"ע פלקיאל, מקו"ס לכענ"ג ס
כא). התפעלויות הנמש כמו הראגה והכעס והיגון
שירשמו רושם גדול (כ"י סיגון, 12). — צִדְרָם עגול
וכדו', עשה תנועה בצורת עגול¹: עגולת המולות
היא העגולה אשר ירשמה השמש בתנועתו
מהמערב אל המזרח (פ' הגדיקים).

— נפע', צִדְרָם, — שרשמו אותו, נמכע ונחקק: שהיו
הפכות נרשמות בגופיהן (של המצרים) (מ"ד
ספ"י ע"א). — ובסהמ"א: והמתחבר לרשע, מפני שהוא
לומד ממעשיו והם נרשמים בלבו (למנ"ס, סמונה ד"ס).
כל ענין הראשונים לפי מעלתם היה בההרשמות יתר
וע"כ נרשם עונם (כלל יפאל סוף פקד ד). — ואמר
המשורר: והנמרע ובעל חוב בלי שם יהי נשבע
ומשתלם בנרשם (כ"י ספ"י גלון, סע"י סמונה, קנ"ו)
קונטרסים, לה). והסוד הנזכר בכל ספר יקר ורשומו
נבר במפותים נרשמים (מסלס דלפיליכס, נסוח
נכנולס, ידיעות מוכן מוקן ד, נ"ו). נרשמת בכחב
אשורי תורה כל סוד נעלם היא נפש סכתב ניירי
נקראת עז תעצומי (כ"ס נכנ"ו, סס יסוד, פ"י סימן,
206). — צִדְרָם דבר לפלוגי, סמן בסימן המורה
שהדבר שלו: למי זאת נרשמת הבר נא דבר
אמת למי תחתמת והפתילים (כ"י הלוי, יוס ליכנס,
גאלה ז ספס, זמורה ז, 208).

— פפי', צִדְרָם, — שרשמו והקפו בו סימן: למה נכתב
פרשת מצורע למעלן ואחרית פרשת סומה, משל
לחמורה שהיתה חולה והולכה אצל האפופירוס וכיוח
אותה וילדה בן מרושם, למה שגבוית אמו, כך הולידה
פרשת מצורע בן מרושם, זה הנואף וכו' (כ' סמחוס
נ"י ספ"ל, מ"ד נמ"ד ט). — ובסהמ"א גם במשמ'
שרשמו אותו: מנהג העבדים שרשמו עצמן לע"א
שלהן כלומר שהיו עבד נמכר לח וסרושם

⁽¹⁾ [בשמוש הלעזים: beschreiben; décrire; [to describe]

לעבודתה (סנוך מלוס כנ"ג). — ואמר הפיטן: בנתה
כיתה בחכמה ובהכונה רושמה מכנ"ס¹ והוכנה
וכו' יחד יתאדמו שניהם באמונה (נרסס ממוזן לסמן,
ידיעות מוכן מוקן ס, קד).

— פפי', צִדְרָם, — רשם דבר, סמן וציין אותו, הגדיר,
bestimmen, definieren; déterminer, définir; to
determine, define: והגדרת היסוד הכללי והצורה
הכללית אינה ממה שאפשר וכו', אבל לרשם אותם
אפשר מצד סגולותיהם המתחייבות להם (כש"ע פלקיאל,
מקו"ס לכענ"ג ס כא). ואלו הגרמים פועלים וסרשמים
מקצתם במקצתם (קטעים מ"ס ספ"ל, קוסטן, Stud.
Ibn Gabirol, עמ' 82). — ובמשמ' צין
ובחר, ואמר הפיטן: שוני כמלאכי מרומו מושכו
רשמי לרוממו (לנעים מדועי פ"י, יולד ס ספס,
ממ"י ח"ע"י ח, קד).

— פפי', צִדְרָם, — כמו קל, רשם, כתב, נתן סימן,
ואמר הפיטן: בשלשת ימי אסלה נגהם להעסם,
בשבעה ימי עברה להרשימם (ללסיס אל דמי,
פלוק סנח זכור). צבי קדש חללת ראשית מלחרשים,
ציץ חסמה ופרח חורון ליורשים (מלמה סנבלי, מוסלס
יפאל, פ"י ז ע"י"ס). דברת מלכות שלישיית חלם
חמודות בפרושים, דמות נמר ולו ארבעה בנפים
להרשים² (מנחם נ"י מ"י, אודך כי עניתי, יולד
סנח ז סנכס).

— פפי', צִדְרָם, — כמו נפע' ופע': ריבוי וקן לא
יגלחו משורשם, סורמה בגיוויים לא יורשם (יכ"י,
טלעולי, קצו' ויקאל, זולחי, קסג). הכבד העבודה עלי
כלה בהרשם, תאמסם ספרו מעשה להולך כראשם
(כ"י עוז טלס, אל סלכסס, זולס סנח סגדול). — ובמשמ'
סמן והגדר בסימנים: ויורשם (היסוד הכללי) עוד
שהוא עצם סקבל לכל הצורות וכו' ותורשם
(הצורה הכללית) שהיא עצם החכמה השלמה והאור
הנקי (כש"ע פלקיאל, מקו"ס לכענ"ג ס כע).

— ספס', צִדְרָם, — התרשם דבר כדבר, השאיר בו
רשמו וסימניו, sich abzeichnen, Eindruck machen;

⁽¹⁾ [הכלה נרשמה מלפני לידתה שחנשא לפלוגי
החתן].
⁽²⁾ [לשם סימן והבר].

se dessiner, faire impression; to leave its imprint, its impression
התחייב מזה שיהיה
התמכרות חלקי הצורה וכו' וחתרשםם ביסוד
כמי מה שכרצון ממנו (כס"ע פלקיכל, מקו"מ לכעז"ג
נ יס). מפני היות כל צורה מצורות הנמצאים
התרשמה ביסוד (עס עס יע). כי האדם כשידבר
באמרה תתרשם צורתה וענינה בשמע השומע
ושכלו, ועל זה תקרוב יאמר כי הבורא ית' וית' דבר
בדברתו וחתרשם ענינה בעצם היסוד ושם אותה,
בלומר שהצורה הבוראה נתרשמה ביסוד והתמכרה
בו (עס ס פא). ואחר כך יתחדש בו כח אחר בו
ישמור מה שיתרשם בנפשו מהמורגשות אחר
שהיו נעלמים מהשיג ההרגש (הוא, סמטלות ז, 45).
נחרשם בכשרם רושם מצות הכרית (מכסס קלחוס,
קוממן, 89). שהמראה צריך מירוק וזיכך לשיתרשמו
בו הגוונים וכו' (כ"י קלח, סולדוס ילסק, סס:).
השמש כשיתרשם בלחות האוויר שנתחדש מהשמש
תראה הקשת (כ"י אכרננאל, ס"ג כז). לגדל רבוי
המים ההם שכאוויר לא היו יכולים ניצוצי השמש
לעבר בה עד שלא היה מתרשם הקשת לא
בעננים ולא באוויר (כלי יקר, נס ע יד). שיתרשמו
בו (באשן) מיד כל השנויים היעודים במערכת האומה
(כ"י ספטיס, יניעות טלום א, כא:). רצה לחתם
במאמר שיתרשם בלב השומע וישאיר בזכרונו
למיד גדול (מד"ל דנ"י קסל, ממקי סיסדוס ז, 121).
— והתרחש דבר מדבר, קבל רשם ממנו, נרשם סימנו
בו. e. Hindruck empfangen; s'impressionner; to
be impressed: ותמצא הנפעל גובה המתרחשם
מהעצמים והמקבל התועלת (כס"ע פלקיכל, מקו"מ
לכעז"ג ג כח). ועיין בנפש הצומחת וכו' ותמצא המבע
עצור בה מתרשם ממנה (עס עס ענ).

***רשם** ¹, ס"ז, — סימן נבך המורה על מה שקרה,
Zeichen; sign(e): מה מיתה שנאמרה בידו
שמים מיתה שאין בה רושם, אף מיתה שנאמרה כאן
מיתה שאין בה רושם (כ"י, מכ"י משפטים, מכ"י
דניקין ס, פא:). ומה אש כל המשתמש בו עושה
בגופו רושם, כך התורה כל המשתמש בה עושה בו
רושם (ספ"י דנ"י ענ). לא סוף דבר חרב של

מלחמה אלא אמילו חרב של שלום שכבר עשה
רושם בימי ואשיהו (יחזק' טנ"ג ז ו). שבכל מקום
שכתוב יין בתורה עשה רושם (מד"כ נמד"י). בשעת
השחר היו הפולחין לובשין סנדלים מסומרים והיו
עושים רושם בארץ והיו בנות ישראל יוצאות ורואות
את סנדליהן רשומות ¹ בארץ והיו מתיראות ומפילות
(כ"י יוסמן, דנ"ר ליצמן, 82). — ורשם שבמדת המשקה,
סימן למדה: המודר את חבור בין לעומקו בין לרוחבו
אינו כפי יותן, אמר לו ר' מרפון מה לי כשמדרו
לעומקו מה לי כשמדרו לרוחבו, אמר לו כשמדרו
לעומקו רוצה למשקה שברושם כשמדרו לרוחבו
אינו רוצה במשקה שברושם, אמר לו אם כן יהא
משקה שברושם מלא למשקה שברושם מחור,
אמר לו וכו' או אפשר למשקה שברושם עד שיחא
למטה מן הרושם (סופס"ט מכמ"י ז יל). — ובספ"ט:
הכתיבה בכל האמות הם רשמים וחקיקות מונחים
כפי ההכבטה (דונס זן טמיס, ס"י יליס, כג). געשה
(האדם) בחוהם כמטבע העשויה על ידי רושם
שקורין קו"י"ן ² בלעז (כס"י, נכס"א א כז). שניצאת צדיק
מן המקום עושה רושם (הוא, עס כס י). חביותיהם
של חרם היו גופין אותם במגופת חרם וכו' ומה בו
מיט סביב המגופה והוא קרוי רושם (הוא, כ"י כג,
ד"ס נכס"א). ואל יתיה רחוק בעיניך הראת רשמי
ענינים אלהים נבכרים בעולם הזה התחתון (כ"י
א"ת, כח"י א עז). ואף על פי שמריו בלבד אותו עליו
והפסידו נשאר לו ממנו רשמים (כ"י א"ת, כח"י א
כ, וספ"ט סכניס). כל מקום שאתה מוצא רושם
רגלי אדם וכו' שם אני עומד לפניך (מד"ג עמוס י
ו, סופמן, 181). שהגדר או הרושם נותן חבנה
ציורית במה שיש לו גדר או רושם (כ"י אלנז, עקריס
ז ו). הרושם רשמים וצורות ככותל ובששר וכיוצא
בהן בדרך שהציורין רושמים הרי זה חייב (כמ"ס
סנ"י יא יז). היתה המדה של אחד מהן והיו בה
רשמים לידע חציה, שליש ורביעה וכיוצא בהן
ביון שהגיע לרושם מן הרשמים קנה ראשון
ראשון ואע"פ שלא נתמלאת המדה שכל רושם מהם
במדה בפני עצמה שהרי של אחד מהן היא המדה
והוא מוסך על הרשמים שבה (ס"א, מכ"ס ד י).

¹ [י"א חקיקות].
² [coin].

¹ [ע"ת רשום, רושם בארמ'].

כונת מין מאלו המינים הנה כשנוכחהו בסוגו והכדלו נקראהו גדר ואם נבארהו בסוגו וסגולה מסגולותיו נקראהו רשם או חק, דמיון זה אמרנו בגדר האדם חי מדבר וכו' ואם בארנו שם האדם כשנאמר שהוא חי רחב החוץ או שנאמר הוא חי צבץ הקומה או חי צוחק הנה לאלו נקרא רשמים (מלות הסגיון י).

רִשְׁמִים, ט"ז, — כתב רשום, ואמר הפיטן: רשם כרית אשר כרת עומכם הוא חיוכם ואורך ימיכם (ינאי, קרוצי דנר, זולאי, רנג). מים לאדרך בניתה ברשם, להרגיע ברעפם לגסותי בשם (כ"א) קליה, אף צרי, ספלת גסס, שפל מרודגו עלח ולא נחפר, ברשם יקרר צופם הוקקנו לחיים בספר (שמעון נר ילסק, אני קלסאך, קליה יוס ג), דרו מלאכי צבאות שנונים בהרסם, רשם ואת רבם מסיים בקרבם (מליך בן ילסק, אדיר וילס, יול' שם אפר שצעות), ברבה החתים רשםם (של דור המבול) וברבה מחת יקוטם (נחמיה בן שלום, אכלים גנוות, עזות יוס"א, ידיעות מכוון סוקן ד, רכח), מכסה שמים בעבים ומלבישם ומחליף זמנים עלי חק ורשם (כעני"ג, מכס עמים, ציאליק-רנניקי, 55). — ואמר המשורר: גסר רשמיז ומנפת מעמיו ורוחות מר דרור נפשו מוריו לנשפתי (יסודס בן גילס, מנין עשאים, עני"ס 125). — "רשם כמשמ' שם המפורש בכתיבו; אשרי עין ראתה פרישת כהן ברשם צועק אנא השם (משלס בן קלוימאק, עזות יוס"ב).

רִשְׁמָה, ט"ז, — קמון במימונים, הגדרה, Bezeichnung; Definition; designation, definition: הכנת החכדל אשר בין שם המקרה ושם הפעל קשה וכמעט שצוורת גמנע. להלקח העצם ברשמת המקרה (פכופיאט זולאן, מעסס אטוד י, 50).

רִשְׁמִי (1), ט"ז, — מעסס השלטון, הפקירות, המשרה וכו' ולא באדם פרטי, offiziell; official: ציר אנגליה חודיע שלבקר הסלך אדוארד ברומי תהיה חכונה רשמית (סלסס סנס א 72), הנכאיב שני השופטים להעיר על אמתת ידיעותיהם בפני

(על שרשי רגלי התחקת) קרא הרשם שעושים רגליו שרשים (אוסט מעסט לחיו, 65). דכיון שנדונו בניהנם לעולם רושם ביהנם ניכר בהם כמו שניכר חרושם בשולי הקדירה (כיעני"א על ר"ס א, כג). התפעלות מעט שקרה לאם בימי עבודה יעשה רושם בולדה (כ"י עמדין, מגדל כוז, ק) — "ועשה חרון האל רשם, הכה פצעים נכרים; ויחר אף ה' במשה ויאמר הלא אהרן אחיך חלוי, אמר ר' שמעון בן יוחאי כל מקום שג' חרון אף נעשה רושם חוץ מן, ותכמים אומרים אף כאן נעשה רושם דכתיב אהרן אחיך חלוי (מס"ג שמוס ד יד, סופאן, 87). שכל הקללות ואורוים והחרמות והשחתות וכו' יהי רצון וכו' שאל ישלמו בנו ואל יעשו רושם (יהי כטון מלסינך, קד סמס נדריס). — ואמר המשורר: וריכך ריב וחוץ מקום לשלום ותשבן חרבות. אל נדנים, ולמה יעשה רשם חרוךך ושנאה תעטר מאב לבנים (משלס בן שלום דלפסיכיס, צקוד עסס, צדודי, ידיעות מכוון סוקן ד, 65). — "ובהשאלה לרשם כמשמ' הכר בוכרון האדם ובנפשו, Eindruck; impression: העקם הוא תוגה או רושם נפשי (כ"י מקיר לילון, כופס לומיס ג, 118). התתפעלויות הם רשמים אשר יגיע, בחושינו ממוחשיהם כרשמים שיקבלו סמה שימושש מן החם והקר וכו' וכמו הרשמים שיקבל חוש הריח מן הריחות (אמיר לכאני"ד א א, 6). אלו דברי תורה שהם מוסרים עושי פרי ועושים רושם מאחר שנכנסים בתוך לבו (סדק' של"ס), כל המוביה ביושר לבב דבריו עושים רושם שכחם גדול להגיע עד לב שומעם (כ"י אלשיך, לינו ו כה). ראיתי שהעכיר בקולמוס בלי נימוס ועשה הדבר קצת רושם בלבי שאותו הגאון וכו' עלה עשן באפו ח"ו על שבאתי לחשוב על דבריו (שו"ס סוס יליך מג), הספר הזה ראוי שישים לבו עליו וכו' כי הוא גולל לעינינו ציור שלם סתוי מצרים מבלי אשר ישבית בכל זאת את הרושם הכללי (נוטלוצר, סדק' ססר מולריס). — "וכמשמ' השפעה; ועוד שלכל הכוכבים ומצבי הגלגלים רושם ועוד בו (כ"י א"ס, כחריס יד). — "ורשם היום כמשמ' תאריך, רשימת היום בכתב; והוא (אלכסנדרוס) מצא מסכתב נקתיבבור וכו' את משמט מולדו ואת רשם היום והשעה והרגע (יוסיפון יג). — "ורשם כמשמ' סימון, הגדרה; וכאשר נבאר

(1) [ע"פ הערב' רשמי א] באותה משמ'.

הרבה (נצט רצח בר עולא, ילקוי שמעו' קטל' חספעו).--
 וביני פנו', תרשוע, תיב בדינו, ואמר חסימן : קורא
 לך ומתודה אני אשמי ופשוע, צדק נא דינחו ואל
 יצא רשוע (מקד כל חשש, קליפ' לנעימא, קדור
 חר"ל, מתיא).

[illegible]

(1) כנגדא אין האל חנושא בראשית המשפט
אלא הרשע, וזאת הכונה: והוא, הרשע, שקם בלבו
ויאמר: מי ירשע (אחרי), הרי האל מסתיר פניו ופני
ישראל, ולהבנה זו סתמים, שנוכרו כדברים האלה
במעטת הרשע בהמשך (לפי יוכי): אך שום (תאמר)
לא ישמע אל וחסדי לא ישורנה, אף כי תאמר לא
תשורני דין לפניו וחולל לו.

אנשים רשמים ומקירי הממשלה (הסמסות פני
לדיוקן, עס 78). בתפרסם באופן רשמי כי מיום 1
אפריל יחל מהלך הסמעות (בתפוטות ישראל, הפמירס
סנס ל 78). חוריעו בדרך רשמי כי הבקור הזה (של
מלך אנגליה) יהיה רשמי (סמלי סנס מנ 78). הוא
(תמאמר) צריך להחשב כמאמר רשמי למחצה (סמל
סנס, סמסל וסנס, סמנן סנס ל 22). למי ירע
רשמית שנו תפול את מקום המלך (סמלי סנס
43 גליון 135).

ר' ישעי' ח"ו, — עושה רשע, ביחם לרשע שבנפש;
התמעלות המיוחס אל החוש באשר יקבל
הפחיתות וכו' יקרא התמעלות רשמי (הגמט' ר'
ימס' ו' לזווי צמ' בגדיים, ערך התמעלות).

רשע ⁽¹⁾, מִפְּנוּ הַרְשָׁעָה, מֵרָשָׁעַת, רָשָׁע, רָשָׁע,
רָשָׁע, רָשָׁעָה, רָשָׁעוֹת, רָשָׁעוֹן, רָשָׁעוֹת.

רָשָׁע פֿיט, רָשָׁעִי, רָשָׁעִי, רָשָׁעִי, אַרְשָׁע, אַרְשָׁע, אַרְשָׁע, (א — חמא בודון, מַשָּׁע, עֵשָׂה הָרַע, כְּגוֹן אֶל צָדֵק²), freveln, unrecht tun; faire des crimes, tort; to commit crimes, do wrong: האַמאָן וְהַעֲוִינוּ רָשָׁעֵנוּ (מֵאֵס מֵאֵס). עַל דַּעַת כִּי לֹא אַרְשָׁע (אִי) יֵזֶה. אִם רָשָׁעִי מֵלֵל לִי וְצִדְקָתִי לֹא אֶשָּׂא רֹאשִׁי (סָס סָס יֵס). מֵל אַרְשָׁע הִרְבָּה וְאֵל תְּהִי כָּל (קָטֵל יֵזֶה). האַמאָן רָשָׁעֵנוּ (דָּבִי ע יֵס). — וְעַם הַשְּׁלֵמָה, רָשָׁע מֵאֵלֵּימ, הָאֵל וְשָׁע כְּלָמִי מֵאֵלֵּימ: כִּי שִׁמְרָתִי דִּרְבִּי יֵזֶה וְלֹא רָשָׁעִי מֵאֵלֵּימ (סָס כָּכָה: סָטֵל יֵס כָּכָה). — ב) יֵצֵא חֵיב דִּין, schuldig befunden werden; être coupable; to be found guilty: מֵאֵלֵּימ אַרְשָׁע לֵמַח וְהַכָּל מֵאֵלֵּימ (אִי) פֿעֵט. — וְכַסְפָּה: קָשִׁינוּ עֲרָף רָשָׁעֵנוּ שְׁחַתְנוּ תַּעֲבָנוּ (דָּוִי, אֶשְׁמְנוּ). — וְכַסְפָּה: אִם רָשָׁעִי מֵלֵמֵל אֶל תִּרְשָׁע

(1) [גם כארמ' ובמור' בא שרש זה במשמ' שבעבר', וכבוש' רמץ חוראתו התעלם, שבת, ובערב רשע] במשמ' רמיון ידום ורגלים. בשמות השמות הקדומות, באשור' ובאוגורית', לא נמצא השרש].

(2) [מחוז' למ' איוב אין הפעל בלל בא אלא בודוי עיונות, וגם במ' איוב אך כגוף ראשון, ונראה שגולד הפעל בכנין הפע' שבו רב שמושו].

(هـ) ووسع

לא יעות משפט (איו לד יב). חמאנו ועוינו חרשענו⁽¹⁾ וסדרנו וסור סמצותך ובמשפטך (דני ע ס). יתבררו ויתלבנו ויצרמו רבים וחרשעו רשעים ולא יבינו כל רשעים (סס ינ י). ואחז צדיק על כל האז עליונו כי אמת עשית ואמתנו חרשענו (נחמי ע לג). ואחרי כן אתחבר יהושפט מלך יהודה עם אחזיה מלך ישראל הוא חרשע לעשות (דמי כ לה). כי אמו היתה יועצתו לחרשע (סס כנ ג²). — וציי מרשעי בריה, חפושעים כברית: ומרשעי בריה יחניף בחלקות (דני יא לג). — ואמר בן מירא: אל תרשיעך בעדת שער ואל תמילך בקהלה (נבס גני ז י). מרשיע נפשו מי יצדיקנו ומי יכבד מקלה נפשו, (סס י כט). — ובתו"ס: שומע אני לשאול באורים ותומים, תלמוד לומר אשר ירשיעון אלהים, לא אמרתי אלא אלהים שהם מרשיעין (תכ"י, נסכ' נזיקין עו). אם המצא תמצא, אם המצא בעדים, המצא בדיונים, פרט למרשיע את עצמו וכו' מאשר ירשיעון אלהים, ולא המרשיע את עצמו (נ"ק סד). עדים שהרשיעו את הצדיק ואחז עידי אתרני והצדיק את הצדיק דמיקרא וכו' (עולא, סנ' י). הם תרשיעו עליו שתי רשעיות (נחמי צנז, דניס ג). — ובספ"א: ורשיי ז"ל פי' משחקת בתבל ארצו על הדורות מרשיעים⁽³⁾ שהיו מאדם ועד נח וכו' (כ"י נחמ"א, נסכ' ס לה). — ואמר המשורר: ואל תתחר במרשיעים ואל תתחר ברשעתם (כ"ס סג"י, ס"ס סומר נתי, זן נעלי, חזקוני, 138). — "ובמשפ' החמיה את פלוני, גרם לו להיות רשע: דחברים הם אומה אחת שבאה בימי רבי יוחנן וכשבאה לבבל הרשיעה את הפרסיות ואיתקלקלו מפי מארומאי (כ"י, סוק' גיטי יא, ד"ס סח נקמ').

— פט', ציי' מרשע, — רשע מרשע, רשע נמור: ויכול כל אדם להקרא רשע ופרושע לפני המקום (יקודי הסכנס פק יז, לג, צפס סכר סוס).

— ספ"י, מרשע, — נחשב ברשע, ואמר חטימן: נעגם בבכי כי הורשע כפתי והם יבכו סן צדיק ירשיעו (יוסי, אזכיר בנזכות, ענזוס יוס"כ, קצן מע"י גלו' ג, 6). — ורשע מרשע, כמו מרשע: יודע אני בעצמי שאני רשע מורשע לפני המקום (פלא יועץ, ידיעה, קטע).

רָשָׁע, מופ"ז, נק' רשעה, נ"ר רשעים, רשעי, — (א) חומא ופושע בורון, בגנור אל צדיק, חס, Frevler, Bösewicht; malfaitneur, impie; evil-doer, wicked: האף חספה צדיק עם רשע וכו' חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע וחיה צדיק ברשע (נכלס' יס כג—כד). רגלי חסירו ישמר ורשעים כחשך ידמו (פ"א ע ט). מרשעים יצא רשע וידי לא תחיה כך (סס כד יג). שבר יי' מטה רשעים שבט משולים (ספ"י יד ס). אין שלום אמר יי' לרשעים (סס נס כג). סרוע דרך רשעים צלחה (ימי יב ח). וסער מתחולל על ראש רשעים יחול (סס כג יט). באמרי לרשע מות חסות ודא הוהרתו ולא דברת להזהיר רשע סדרכו הרשעה לחיתו הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש (יסק' ג יס). תחריש בבלע רשע צדיק מסנו (סכק' ח יג). ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עבד אלהים לאשר לא עבדו (מל"א ג יס). אשרי האיש אשר לא חלך בעצת רשעים (סס"א ח א). בסעל כפיו נוקש רשע (סס ע יז). וספ רשע לצדיק וחרק עליו שניו (סס לו יג). מארת יי' בכיה רשע ונוה צדיקים יברך (סס"ג ג לג). סגורת רשע היא תכואנו ותאות צדיקים יחן (סס י כד). הן צדיק בארץ ישלם אף כי רשע וחוטא (סס יא לה). חס ורשע הוא סבלה (איו ע כג). ארץ נחנה ביד רשע⁽¹⁾ פני שפניה יבסה (סס סס כד). ועיני רשעים תכלינה ומנום אבד מנחם (סס יא כ). סרוע רשעים יחיו עתקו גם גברו חול (סס כא ז). — ובצירוף לשם נרדף, רשע עריץ: ראיתי רשע עריץ ומתערה כאורח רענן (סס"ג לו לה). — ובצירוף שבסמ"י, רשעי (ה) ארץ: ונתתיו ביד הורים לבו ולרשעי הארץ לשלל (יסק' ז כא). שמריה ימצו וישתו כל רשעי ארץ (סס"ג עט ט). לבקרים אצמית כל רשעי ארץ (סס קא ס). — ובת"ז על יד ש"ז: סורו נא מעל אהלי האנשים חרשעים האלה (ננ"ל יו כו). אף כי אנשים

(1) [ויא: רשעים ירשו ארץ.]

(2) [ברשעי שבדמו: הרשעים.]

(1) [כי וחרשענו.]

(2) [בכתוב: וכל אשר יסנה ירשעי (פ"א יד תז)]

כנראה מ"ס, וצ"ל ורשעי או ורשעי (בך השבעים) או ירשעי.

הַרְשָׁעִים ואף לא מיסורי הצדיקים (כ' ינא, סס
 סס טו). להפּרע מן הַרְשָׁעִים שְׂמַאבְרִין את העולם
 וכו'. וליתן שֹׁכֵר מוֹב לַצְדִּיקִים שְׂמַקְיָמִין את העולם
 (סס ס א). מה בין תלמידיו של אברהם אבינו
 לתלמידיו של בלעם הַרְשָׁע (סס סס יט). אוי
 לַרְשָׁע אוי לַשֹּׁכֵר (נגע' יב ו). קטנים בני רשעי
 ארץ אין להם חלק לעולם חבא (תוספס' פסס' י א).
 אמרתי לו (ליציר הרע) רשע אתה טפח ברכר
 שאינו שלך (שמעון סלדיק יום' דל' א א). יש רשע
 וטוב לו ויש רשע ורע לו וכו' רשע וטוב לו
 רשע שאינו גמור, רשע ורע לו רשע גמור
 (כ' יוסף נזכ' ז). הלעיטהו לַרְשָׁע וימות
 (כסצ"ג, צ"ק סט). וכשם שאין קוברין רשע אצל
 צדיק כך אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל (כני
 יוסן, פסס' מו). אפילו רשע וחורבן הקביה מקבלו
 (כ' יעמיה, מד' ויק' טו). גזח לַרְשָׁעִים שיהיו
 סומין שעניניהם מביאין רעה לעולם (סס נמד' כ).
 אמר לו הקביה (לפרעת) אי רשע מה אתה מבנים
 עין רעה בבני (סס דנ' א). — ופצווי בשם לואי
 לשמות צוררי ישראל, הפן הרשע, מיטופ הרשע,
 אדרונם הרשע וכדו'. — ונק' *רשעה, במשפ' אשה
 רשעה ורעה: שזה הוציא רשעה מביתו וזה הבנים
 רשעה לביתו (קוט' ו). חלך זה וגשא רשעה
 אחת ועשתה אותו רשע (מד' נלל' יז). — *מלכות
 אדום הַרְשָׁעָה, ובקצור מלכות הַרְשָׁעָה¹, בנוי
 למלכות רומי: אף בימי מלכות רשעה הואת היו
 משלשלין להן שתי קופות של זהב וכו' (כ' לוי, יום'
 נכ' ד א). פעם אחת גורח מלכות הרשעה שלא
 יעסקו ישראל בחורח (פ"ה, נכני סא:). אי אחת
 מתירא מפני מלכות הרשעה (כ' עקינא, סס סס).
 וכבר שלחח מלכות הרשעה אצל גסטרא של בית
 פעור (קוט' יג). כמה פריה ורביה ביטלה רשעה זו
 מישראל (צ"מ סד:). ותדעל מלך גוים, זו מלכות
 הרשעה שהיא מכתבת מירוניח מכל אומות העולם
 (מד' נלל' מא). ברול אין כתיב כאן לא במקדש
 ולא במשכן למה שנמשלה בו אדום הרשעה
 שהחריבה בית המקדש (סס טמוס לט). — ובתפלה: כשעמר

רְשָׁעִים חרנו איש צדיק בביתו על משכבו (ס"ז ד
 יא). מלאך רשע יפל ברע וציר אפונים סרפא (מסלי
 יג י). העו איש רשע בפניו וישר הוא וכו' דרביו
 (סס כל כט). ארי נחם ורב שקק מושל רשע על עם
 דל (סס כס יט). זה חלק אדם רשע עם אל ונחלה
 עריצים משרי וקחו (חיי' כז יג). — ובנק': להוהיר
 רשע מדרכו הַרְשָׁעָה לחיתו וכו' ולא שב מרשעו
 ומדרכו הַרְשָׁעָה (יחזק' ג יא-יט). — ב) שאין עמו
 הצדק במשפט או בריב, החיב כדון, schuldig;
 coupable; guilty: והנה שני אנשים עברים נצים
 ויאמר לַרְשָׁע למה תכה רעך (טמוס צ יג). ויי הצדיק
 ואני ועפי הַרְשָׁעִים (סס ט כז). אל תשת ירך עם
 רשע לחית עד חמס (סס כג א). ונקי וצדיק אל
 תחרג כי לא אצדיק רשע (סס טס ז). והצדיק את
 הצדיק והרשיעו את הַרְשָׁע והיה אם בן הכות
 הַרְשָׁע והפילו השפט והכהו וכו' (דנכ' כס א-ג).
 להרשיע רשע לתת דרכו בראשו ולחצדיק צדיק לתת
 לו בצדקתו (מ"א ס נג). מצדיקי רשע עקב שחר
 וצדקת צדיקים יסירו ממנו (ישע' ס כג). אמר
 לַרְשָׁע צדיק אתה יקבחו עמים (מסלי כד כד). האמר
 למלך בלעיל רשע אל נדיבים (חיי' לז יח). —
 רשע למות, מי שרינו למות: ולא תקחו כפר לנפש
 רצח אשר הוא רשע למות כי מות יומת (נמד' לס
 לא). — ובתוס': הסיד שומח ורשע ערום ואשה
 פרושה ומכות פרושין הרי אלו מבלי עולם (כ' יסוטס,
 קוט' ג ד). חתמרין רובן רשעים והגמלים רובן
 כשרין (כ' יסודס, קדוש' ד יז). שמייתן של רשעים
 הנאה להן והנאה לעולם (פסס' ס ס). שכל זמן
 שרשעים בעולם חרון אף בעולם, אבדו רשעים
 מן העולם נסתלק חרון אף מן העולם (סס יו). משפט
 רשעים בניהם יב חדש (כ' עקינא, עדי' צ י).
 מושב לי להקרא שומח כל ימי ולא ליעשות שעה
 אחת רשע לפני המקום (עקינא זן מהללל, סס ס ו).
 חרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע (נחמי סלכנאלי,
 חנו' א ז). ובשהיו בעלי הדין עומדים לפניך יהיו
 בעיניך ברשעים וכשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך
 כוכאין בשקבלו עליהם את הדין (יהודס זן טנא, סס
 סס ס). ואל תחי רשע בפני עצמך (כ' שמעון, סס
 צ יג). והגם לכו בה ראה שומח רשע וגם רוח
 (כ' ישמעאל צ"ר יוקי, סס ז). אין ביריגו לא משלות

¹ [כך יש לנקד בצורה זו, ולא הַרְשָׁעָה, כמובח
 מן הצורה *אדום הרשעה, ועיי' בהערה הבאה.]

עליהם המן הרשע בקש להשמיר להרג וכו' (על הסכס, ציני מודני, למודים). כשעמדה מלכות יון הרשעה¹ על עמך ישראל להשכיחם תורתך וכו' (ציני מהסיה, למכס). — ובסמ"א: עד שלא באה אצלי היה הקב"ה רואה מעשי ומעשה עמי ואני צדקת ביניהם, משבאת אצלי, לפי מעשיך אני רשעה² (כס"י, נחלש' יט יט). אומה רשעה שהיו בימי סרסיים ובופין את ישראל לעשות מלאכתן (סוף, ציל' ה, ד"ס סכרי). ונימא שנואה היינו רשעה דהיא שנואה לפני המסוק (מוק' צמ' כג, ד"ס וכו' יט). להטיל אימה ולשבר יד רשעי העולם (כנז"ס, מלכיס ג י). להשאת הנפשות החשוכות ואכרן הרשעות (למו"ר ס ג, 18). ושהאנשים בקשו הפררה, למה שהיו המדינות רשעות ומעיקות וכו' (כנז' לחס"ס, י:).

רְשָׁעָה, רשע, רשעה, רשעו, רשענו, — מעשה הרשע, תכונת הרשע, מעשי חסא ועון בודון, בנגור אל צדק, צדקה, אמת, Frevel, Unge-rechtigkeit; orime, injustice: אל תמן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל תמאחו (דנ"י ט כז). מרשעים יצא רשע וירי לא תהיה כך (ס"א כד יג). וידענו וי' רשענו עון אבותינו כי חטאנו לך (ינ"י יד כ). כי הותרת רשע ולא שב מרשעו ומדרכו הרשעה (ימזק' ג יט). מרשעו גרשחיהו (סס לא יח). כי לא אל חפץ רשע אתה (ססלי ס ס). מהבת צדק ותשנא רשע (סס מס ס). אל תמ לבי לדבר רע להתעולל עללות מרשע את אישים פעלי און (סס קמ"ד). לא יבון אדם מרשע (מסלי יג ג). חללה לאל מרשע ושדו מעול (לוי לד י). לאיש כמוד רשעה וכן אדם צדקתך (סס לס ס). — ובצורופים עם פעל, חרש רשע, עשה רשע: חרשתם רשע עולתה קצרתם אכלתם פרי כחש (הס"י יג). תועבת מלכים עשות רשע כי בצדקה יכון כסא (מסלי יז יג). — ועם שמות עצם: הן לריב

רְשָׁעָה, רשע, רשעה, רשעו, רשענו, — כמו רשע: אל תאמר וכו' בצדקתי הביאני וי' רשעת את הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה וי' מורישם מסניך לא בצדקתך ובישר לבבך וכו' כי מרשעת הגוים האלה וי' אלהיך מורישם מסניך (דנ"י ט ד-ס). והיה אם בן הבות חרשע והפילו השפט והבחו לפניו כדי רשעתו במספר (סס כס ז). כי בערה כאש רשעה שמיר ושית תאכל (יס"י ט י). ותמר את משפטי מרשעה² מן הגוים ואת חקותי מן הארצות אשר מביכותיה (ימזק' ס ו). צדקת הצדיק עליו תהיה ומרשעת רשע עליו תהיה (סס יס כ). וכשוב רשע מרשעתו אשר עשה ויעש משפט וצדקה וכו' (סס מס

¹ [כחב ר' אליה כחור בנסוקים לס' השרשים לרד"ק (ערך רשע): וכן ראוי לומר בכרבת על הנסים דחנוכה מלכות יון הרשעה הריש כשוא והשיון בקמץ וכו', ע"כ.]

² [בסד"ר (נחלש' כ): עכשיו שכאתה אצלי באתה להוכיח את עוני ולהמית את בני ע"כ, ומעין זה בסמ"ק רבי, ביום השמיני (י:).]

¹ [ע"י למאמר זה בדברי העורך, הלשון והספד א, עמ' 128 וכו'.]
² [באן כשה"פ מן רשע].

לכנע אללות, שם ס"ד, היילפריין, 72). ומנה ומתנות לאדוניו המלך יריח ושריו בוועדים ובישל רשעים בוורשי בוועדים ושלם בוועדים (שם ס"א, ס"ב, 171). ומסורים ממענות ובישל רשעים (ס"ב, ס"ג, 177).

רשעני, רשעני, ס"ג — עושה מעשה רשע; ויטב אדחים למילדות בחשנתו עם חיותן מצריות רשעניות חמה לבבן (כ"י אלכננאל, שמו"א).

רשעת, ס"ג — אשה רשעה, מרשעת: הלך החמיר ונשא רשעת¹ אחת (נלחשים כנסי, אלנב, 28).

רשף², ממנו רשף, רשף.

רשף, ס"ג, מ"ד רשפים, קנ"י רשפי, רשפי, כ"י רשפיה, — עוף דמויני טורף ומבלה, דמות דמוינית בעלת כנפים מורמת וחושפת³, Harpye — אספה עלימו רעות חצי אכלה במ סוי רעב ולחמי רשף וקטב מרירי (דנ' לנ' כד). לשניו ילד דבר ויצא רשף לרגליו (סנ' ג' ס). ויסגר לברד בעירם ומקניהם לרשפים (סנ' עו"מ). — ובני רשף באותה משמ': כי לא יצא מעפר און ומאדמה לא יצמח עמל, כי אדם לעמל יולד ובני רשף יגביחו עוף⁴ (א"י ס' ו-ז). — ובהשאלה רשפי קשת, רשפי

(כ"י). צדקה חמים יושר דרכו וברשעתו יפל רשע (מפ"י י"א ס). צדקה חצר תם דרך ורשעה חסלה חממת (ס' י"א). — ובצרוקים עם שם עצם או פעל: וקראו להם גבול רשעה והעם אשר ועם יי' עד עולם (מל"א ח ד). גם נבנו עשי רשעה (ס' ג' י"א). והיו כל דרים וכל עשה רשעה קש ולהם אחם היום הבא (ס' ס' י"א). — וכדמות דמוינית: וזאת אשה אחת יושבת בתוך האופה ויאמר זאת הרשעה (זכ"י ס' ז-ס). — ובתוים: בושן רשעים, שעשה שתי רשעים¹ אחת ששיעבר את ישראל ואחת שעבר על חשוכה (סופס' ס' י"א ד). רשעה אחת אתה מתייבו ואי אתה מתייבו שתי רשעים (י"א ס' כו"י ז' א). במי שיש בו שתי רשעים הכתוב מדבר (ס' כו"י ג' א). וכל העובר עבירה פסוק למיתתו דומה שלא היתה מדת רשעתו הסירה אלא אותה עבירה והשלימה (מד"כ סנ', לנחשי אני נלני על דנכס). הם הרשעים עלינו שתי רשעים (סנ' ס' נונ', דנ"י ג). מכחו כרי רשעה אחת מלפניו ושתי רשעים מאחוריו (מד"כ סנ' א"ס, דנ"י כ"ס ג). — ובתפלה: וכל חרשעה כלח בעשן תכלה (ונכ"ן ס' סדק, סנ' י"א ו"ס"כ). — מלכות הרשעה, ע"י רשע, תערות. — ואמר המשורר: והשחירו צדקות הלכנות והלבינו רשעות השחורות (כ"ס סנ' א"ס, סנ' י"א דיוח, סנ' ס' 98). אכן לצפה בסוף מוב לב בללות עם לבת עלי קשמו מן רשעה ורבנות (סנ' ס' נ' מנלי, אלנכסון, 825). לך אורה ואחידה עלי חמאי ורשעתי (כנ"י, נ"ך א"י, סנ' א' 204).

רשעת, ס"ג — יחם של רשעה, כיהוד גם יחפרע בלמי ישראל, שנאת ישראל: אמר כמה חם מרות חרשעות, אמרתי סכלות וגאווה ושמות ועזות (כ"י סנ' ס' 399). ואהיה כמו הרשעים רשע ואדבר רשעים ופניניות (דנ' סנ' א' ג, כ"ס). וע"ד תוצאות ורש'י. סחמת הרשעת שנחחדשה אין בעת מנאי לעיין בדיניהם (סנ' ס' סד

(1) במד"ר (נלח' י'): רשעה. (2) [ע"י רשף, הערה]. (3) [תוראת המלה לא יכלה להתברר כל צרכה, כל עוד לא הובן הכתוב בא"י ח' המובא בהמשך, ועל כן נחלקו המפרשים והמפרשים בפרוש המלה במקומות השונים במקרא, כגון: אש, לחבה, חפז, גיוץ, דבר, עוף טורף, ולפי זה שמוש השם במס"א. והז"ל אמר: ואין רשף אלא מויקין וכו' ואין רשף אלא יסורין (כנ"י ס'), רשפים אלו עופות (מד"כ עו"מ). וע"י בהערה שאחר זו, בכחכות הכנעניות בא רשף גם כדמות אלהות, גם בצורה רשפ"ן וכן בכחכות אחרת מקרא-טפה בצורה רשף צפ"ר. שם אחרון זה פרושו כנראה רשף חוטף צפירים או צפירים, ולפי זה אין אולי רשפ"ן לשון יורה חצים, כדעת רבים. ואסגם ויחו חיונים את האל רשף באלותם אפולון, יורה חצים]. (4) [שני המסוקים לא הובנו במסורת הפרשנית, ויש להבין אותם בהמשך לנאמר בא"י ד' ח' וכו' על

(1) [כמ"י של רשעה הבינו חז"ל רשעים בשם הסרמי בושן רשעים מלך ארם נהרים, שדרשו אותו: שעשה שתי רשעים, מלובן כרשעה וברמאות, ומשום כך זהו איתו עם לבן הארמי; ע"י בדברי חזקוני, הלשון והספר, א', 127].

רָשָׁף ⁽¹⁾, פֿי—לחם ושרף באש לחבה; (ver)brennen; brüler; to burn: גרודי מוכותיו לפניו חלכו, קשתם דרכו וחרבם שלפו, וערי עריו כבשו ולכדו ושרי צריו מרפו ורשפו (קטע מזמן סגלונים, סגלונים סעכר, 68). רשף נצוצים באור חדק (כ"א קליק, חלום גיוס מוסק, טל), רשפת צרים (סוף, חסינים, קרוב, צ. סמס), רובים ימציאוחו מחתות דקה, ריקן כף לחריקה, רד בחופניו לחוכה שחוקה, רשפה פניסה ותימר בחוקה (מסלס בן קלנינוס, חסום ספלאומיק, סגוס, Elbog., Stud., 180).

—פֿע', רָשָׁף, — שרשפו ושרפו מוחו, ואמר הפיטון: לא תשא מעות פן תרשף באש בוערה (כ"א קליק, ויכד חצי כוס, ספאנס פניס ללונץ).

—פֿע', רָשָׁף, — כמו קל, ואמר הפיטון: רגיל ועיתו חריצו לחר צוק, רץ מהיר לסלאכתו ולא קם רצון חלבים פר ושעיר הקמיר רישפם כליל (קטע מעגוס, Elbog., Stud., 164). כחשעתה קיצב פר ושעיתו למעלה, רישפחו האש ונח המים אשר בתעלה (מחזר ויערי, 449). רשף ואבד מכרסם עוללי (יחאל זכ אגנס, חצי סגס, מנסר סניס סעגריס צאיעליס, שיקון, כל).

—פֿע', רָשָׁף, — כמו גפֿע', ואמר הפיטון: תעו כחדק ממסוכתם ובכנ רשפה סכתם (כ"א קליק, קיעט סעינס עץ, קרוב, ח סכות). חבלים גפלו לחם באחלי סקרא ומשנה, חקתו בכסא רום ורשפם צריו חרולים (קעטיג, חלסיס יס אקדס, עגוס, סדור קעטיג, סי-חיל).

—פֿע', רָשָׁף, — כמו קל ופֿע': לא שוא מלות אשר יסוד מרשיפם (כ"א קליק, ספאנס פניס ללונץ). כבוקר בצאת השמש בגבורת חסתו הוא מליחב ובערב כבוא השמש בחזק חסתו מרשיף והצהרים קשה משניהם (ספס, 188: 2).

(1) [פעל גגור מן השם רָשָׁף].

(2) [כפיוטא אס ימלאו העכים של ר' נחמיה בן שלמה (זוללי, ידיעות מכון סוקן ד, רי) שורה קסט גאמר: מורא סובלם בחרק, להרשיף שרצי סיס, ופרש המהדיר: לכרוא בני רשף. אך כנראה פֿיס חיוא במק': להשריף].

אחבה ואש ברמיות עפות מכלות ומשמירות במלחמה ובאש קנאת האהבה: שמה שבר רשפי קשת מגן וחרב ומלחמה (ספלי עו ד), כי עזה כמות אחבה קשה כשואל קנאה רשפית רשפי אש שלהבתיה (ספס ס ו). — ואמר בן מירא: כרשף יניף שלגו ובארבה ישכון רדתו (ציק גני' עו יז). — ובספס"א: ואחרי הגבול הזה אש אוכלת אל חשמים עולה גחלים בוערים ורשפית סוערים לחבית בחרבים ושביכיה בכוכבים (כצטי, סי בן מקץ, כסלס ז, 49). והשמש חפרש כנפיה לחאיר נשפיה וחפיץ רשפית לחחיות בגופיה (כ"י סריי, ססכ' ס, 67). שלח קסמיו לשעירים ובני רשף עצת חושיה ספיהם לקחת (בועלונג, מעליס, 56). — ואמר הפיטון: כסם דב רשפי להב מליחב ללהב (כ"א קליק, סעגולוס, קרוב, סריס). כל רשפי רומה בקול מקדישים (סעטון זכ ילמק, כל סכני ססק, קרוב, צ. ריס). מלחי מלח סגלח מרשף (כסניג, וסרץ אספיל, צאליק-רניניקי ז, 185). צלח למובח תפוש מחתת אודם, צברה ומלאה רשפים ולא אפר (יוסמן ססמן בן יוספט, חוכר קלס, עגוס, עמי' חילי, ז, קל). וחלום ובני רשף בתרו את צאנך (כעס יסכאל סלזינס לקול ללנד, ססכ' יס"כ, סדור מנסר חלס לונס, סרכ). — ואמר המסורר: תמוז בו ירבה החם בגופים עם יבש שיבער כרשפים (כצטי, סעטו כל, כסלס ח, 185). — "בכסמם" חס: כי סמראים אסנס ימצאו סהתערב סקקרים סראשונים לכל הנמוגים הנמצאים בהתחלותיהם, והם ארבעה: חרשף והיובש וחרשף והרמיכות והקור חרמבי והיובש הקר (ס' ססמכר ללזו חלס ססקקטי, סול' סלס, קריס ססר ג, עמ' כז). — "ומי' רשפות: בערו בקרבי רשפות (מנסס בן סדוק, חלגה לססדלי חלן ססכוס, ססו' סלמידי מנסס, 86).

„חרישי און ורעני עמל יקצרוני: און זה ועמל זה שורעו ויחרשו לא יצליח: לא יצא כלל מעפר השדה און זה ופארמטם לא יצמח עמל זה שורעו; ואף אם יולד אדם — ילד — לוורעי עמל מלי, כי אז יבאו בני רשף המורפים ויחשפו ויגביהו אותו אתם בעופם. כאן באה חמלה רשף בחקכלח מלאה לשמוש חמלה harpya ביוג' וברום, ואף אפשר ששתי חמלים קרובות הן בתולדותן, ועי' ברברי העורך, הלשון והספר א, 886 ובו'.

(כ"א קליה, נעצר, מוסק כעכס סודס). — ואמר חמסורז:
הבל חרש עצומי כח וגאיים כהונים, עד תחנם
שואלי מה לחם קצוצי כהונים (כמזכר, סעקס ס,
כדודי, עכס). — ואמר חמליץ: עשק ועול ירושו
ויהרסו ארמון גאים (כ"ב, ז"ס כל ס).

— סעי' רששנו, — רשש, שר, נהם; כי תאמר ארם
רששנו¹) ונשוב ונבנה חרבות כח אמר יי צמאות
המה יבנו ואני אחרם (מלכי ח ד).

— קל, (ר'ש"ש²), פ"י, — כמו דוש, דשש: רששו
חליקא מרגום ומיסני רוששין בצניעה לצורך
המועד (הכ' פקוק) למלמדי יהודאי גאון, סכ"י סמועד,
131. ר' יומי אומר רששו צפרין הן החמירו על
עצמן שלא היו רוששין כל עיקר (עס עס).

— מַעַי, רֵשֶׁשׁ, — כִּמוּ מַעַי, וְאָמַר הַמִּיטָן : רֵשֶׁשׁ תִּינוּ
לְיוֹם נַחֲמָה לַמַּעֲדוֹת מִשְׁכִּילִים (חֲלִיטָה, חֲלוּכָה, יוֹלָג שָׁנָה
ס חֲמִשָּׁה"ס).

*רָשָׁעִים, מִי, — בְּטוֹ רָשָׁיִשׁ, חֶלֶשׁ, חֶסֶד אוֹנִים, וְאִמֵּר
בֶּן מִרְיָה: יֵשׁ רֶשֶׁשׁ וְאִבֵּד מִהֶלֶךְ חֶסֶד
כִּי וְיִוֹתֵר אוֹנֵשׁ וְעֵין וְיִי צַתְתָּהּ לטוֹב וְיִנְעֶרְיָהּ מִעֶפֶר
צַחֲנָה (בִּסְּם גִּבִּי יֵא יֵב).

רִשְׁתָּ, מִי, רִשְׁתָּ, כָּל רִשְׁתָּ, רִשְׁתָּ, רִשְׁתָּ, —
 (א) גִּרְעִינִי חֲבוּבָה וְכִדּוֹ שֶׁהֲצִיד וּוְרָה
 וּמִסּוּר אוֹתָם עַל חֲסִלְכֶּדָה בְּדֵי לִפְתּוֹת צִמְרִים
 לְבוֹא מֵלִיָּה, מִתּוּיָן, שְׂרָגוֹב³, Köder; appât;
 bait: כִּי חֲנֹה מִרְהָה הִרְשֶׁתָּ בְּעִינֵי כָל בַּעַל כֹּנֶף⁴)

יִרְשֶׁק י', ט"ז, — שם צמח בלשם, נרד, Narde; nard, ואמר המשוורר: תלמי ותנו נרדי ורשקי (מעם, אני כהנס, חילס הממר יוס ה, כג:).

רִשְׁקָה פִּיָּה — כְּמוֹ רֶשֶׁק: וּפִירָשׁ עַל זֶה בֶּעַל
מִקְחָא דַּאֲבִישׁוֹנָא שֶׁהֶרְבֵּרֹת הֶעֱלִיבוֹת הָיוּ
בַּהֲשֵׁק שְׂתִים וְלֹא בַּהֲנֵעָ כֵּן אִם הַקּוֹלוֹת הָיוּ
נִרְשָׁמוֹת בְּאוֹיֵר לְפִי דַעַת הַכִּמְיָ הָאֵמֶת בְּחִירוֹת
בְּרֻכּוֹמֵי רִשְׁקוֹת, שֶׁהָיוּ נִרְשָׁמוֹת הָאוֹתִיּוֹת בְּאוֹיֵר
וּנְחַקּוֹת בְּרֻמּוֹת וְזֹהר (סָגִי לְקוֹל יְסוֹדֵס לְכוֹחֵי אֶפֶס),
— וְאָמַר הַפִּיטֵן: אַחַת לְאַחַת מִשִּׁיקוֹת בְּחִירוֹת בְּרֻכּוֹמֵי
רִשְׁקוֹת (בְּנִמִּי צֵן מִשֶּׁה מְרוֹנָא, יוֹלֵ פֶסֶס, מִמֵּז' לִיטְנֵ'
לֵה קֵד).

רַ' יִשְׁרָאֵל, ש"ז, — קול עלי חיער ברוח ובדו', נוחג
במספרות ובדבור.

יְיָ אֱלֹהֵינוּ², מִמֶּנּוּ—רָשָׁרוּשׁ הַעֲצִים, רָשָׁרוּשׁ דְּמֵי הַנִּיר,
הַשְׁמִיעוּ קוֹל בְּתוֹעֲמָם בְּרוּחַ אֱוִי בִידוֹ שֶׁל
אָדָם; כְּשֶׁהֲרִגְשָׁתִי בִידוֹ הַנִּיר הַמְרָשָׁרֵשׁ קִפְצָתִי
בְּמַחֲיִירוֹת עוֹחַ הַחוּצָה (לִמַּד מַכִּיס, וְזִכְרוֹת הַסֵּפֶל כְּכֹךְ
שֶׁנָּה, אֲנִי נִלְכַּס מִקֶּדֶם כְּשֶׁהִשְׁתַּקֵּס שָׁמָּה, לִי מַלְלִי לְמַכּוֹ).

רשע³), ממנו רשוע, רשע, *רשע.

רַחֲמָנִי, קל לא נמצא במקרא.

— פִּזְנִי, רֵשֶׁשׁ 4), — הַחֲרִיב וְהָרֵם; וְאֵל (הַתּוֹבִיב) קִצְרִיר
וְלַחֲמֵךְ וְכוּ' וְרֵשֶׁשׁ עָרִי מִבְּצָרִיר אֲשֶׁר אַחַה כִּמֵּה בַּחֲנָה
בְּחֹרֵב (יִמֵּי' ס' יו). — וְאִמֵּר הַפִּיטֵן; וְהַכְּלִים תִּשְׁשֵׁשׁ
וְהַחֲמֵךְ תִּרְוֹשֵׁשׁ וְהַשְּׂרָפֹה בִּשְׁשׁ עָרִי אַחֵד וְעִשְׂרִים
(רַעֲשִׁי, שֹׁמֵר לֵב, אֶסְדֻסֹּת, בִּזְאֵלֶךְ רַעֲנִילִיקִי ז' 145). עֲבֹאוֹת
כָּל חֲסֵדֵת שְׂכִיּוֹת צֶאֱנֵן וְצִיעַ לְרוֹשֵׁשׁ אַרְבַּע מַלְכוּת

(1) [מן הארץ] שבתרגומים ובתנ"ך: רישא, וכן בסוד' רשקא, מן הפרס' רוסה, עי' לו, פלורה II, [15].

(2) [מלה שנוצרה כחקוי קול העלים, ועי' גם א. אבינרי, מלון הדושי ביאלוק עמ' 48 וכו'].]

(3) [אין מקור השרש ברור כל צרכו, בסוד' רש(ש) פרושו הכה בפניש. ועי' גם רש'יש, הערה, והתערות על תרש'יש בשמושו השונים.]

(⁴) [ועי' גם ריש, סוּעִי, עמ' 6740, הערה 2].

(1) [ז"א : נהרסו בתינו.]

(2) [ע"פ הקריאה רשומי במק' ד'שנשי בחי"ט.
[ע"י ד'שנש.]

[.ဃ်ဃ် ၁၃]

(3) [ו] כנראה הוראתה הראשונה של רשת
(במקור מן ירש) ועל כן שמוש הפעל וזה על יד רשת,
כדבריו רש"י לכתוב משלי א יז: כי חכם מורה הרשת,
כי העופות הרואים חטים וקמניות מוורים על הרשת
חכם הוא בעיניהם שאינם מכירים על מה היא גורל
ויורדין בה ואוכלין, ע"כ, וכחתי אוגרית (צעל א, גינצני,
28) : קה רשת כדכ (קה רשת בידך, [

(4) [ע"י בחקרה שלפני זו, והכוונה שנדמה לצפרים
באלו קבלו כאן מנחת הָזֶם מִשָּׁן. ואולי אף בהכנת
המלה רשת בהדרדור, כלשון ירושה שנפלה לפני הצפרים].

קשרים והן קשרי קיומא ופעמים שצריך ליטול חומין מרשת זו ולחוסף על זו ומתיר מכאן וקושר מכאן (כס"י, שם עד:), מסב קלע, צורות רשתות וקליעות (סוף, יומא נד), דברי גאון רשתות הן לבעליהן (ספר חסידים חסדנו, 288). — ואמר הפיטן: ודים עורכי חניתות חגורי חרבות וקשתות טרפו במכמורי רשתות וין החמה לשמות (שמעון בן יוסף, לוינס, קדוש ז סס). — ואמר חמסור: ורשת השחיתות חמחיות אלי שחת עלי ראשי נחונה (כ"ס חגיד, סמזיכ, בן ססליס סכעון ב, 77). הלא הנח אותה, לרגלם ברשתות (כס"ג, סמלס סכעון, ציליכ - כניליקי א, 71). לחנו נפלו עופות ומאין רשתות נחפשו אקו וומר (כס"ג, סעק ב, נדלי, סלג). רשת לבבות הוא (חומן) עמך ולא ירגע עד כי יהי משיב את גופך רמה (סס ס, סד). — "ובשאלה, רשח הדמיון: וסה שלא יפול ברשת הדמיון אצלו נערד וגמנע חמצואה (כ"ס ח"ס, מ"ז א מט). — "ורשת במשמי' הרשתית שבעין: ויש בעין שבע מחיצות וכו' הרשת וחשלאי והקשת וכו' (כ"ס חלדני, סזלי למונח ד א, וסוף סללות). — "ובמשמ' אחר מחלקי חוג החושים: מבעת וכרם ואם ובנות ורשת וברית וכו' (כס"ג, כל' נחופס). — "ובשאלה, רשת דרכים, הנהרות, רשת בתי הספר וכדו', נוחג בספרות ובדבור.

רְשֵׁת, קל לא נמצא.

— סעי', רְשֵׁת, — עשה או ציר בצורת רְשֵׁת, נוחג בספרות ובדבור.
— ססעי', רְשֵׁת, — פרש כְּרֶשֶׁת, ואמר הפיטן: וסדין לפרוש בראשית מעם נבדל להרשית (כמ"ס בן שלום, סלח"ס גזרות, עזות יוס"כ, ידיעות מוכן שוקן ד, כלב).

רְשֵׁתִי, מ"ז, — בעין הרשת: העור הד' חנק' רשתיות כליל רעמינא שחיא עשויה מעשה אורג כתואר חרשת ולכן נקראת עור רשתיות (נודך משקלוב, עמודי סמ"ס, ספח"ס סלס, יס:).

רְשֵׁתִית, ס"ז, — אחת המחצות המכסות את פנים העין, שצבעה שונה אצל בני האדם,

Netzhaut; rétine; retina

(משלי א יז). — 2) שבת חומים וחכלים שצדים בהם צפרים או דגים, Netz; filet; net: יארכ במסחר באריות בסכה וארץ לחמוף עני יחמף עני במשכו בְּרֶשֶׁתוֹ (ססלי יט), עוני חמד אל יו' כי הוא יוציא מְרֶשֶׁת רגלי (סס כס יס), כי שלח בְּרֶשֶׁת ברגליו ועל שבת ותחלך (לוי יס ס). — ובצורופים, פרש רשת על פלוגי, ליד מעגל או לרגלי החולך: ופרשתי את רְשֵׁתִי עליו ונחפש במצודתי (יחזק' יג יג). ופרשתי עליו רְשֵׁתִי ונחפש במצודתי (סס יז כ). ופרשו עליו רְשֵׁתָם כשהתם נחפש (סס יס ס). ופרשתי עליך את רְשֵׁתִי בקהל עמים רבים והעלוד בחרמי (סס לג), כי פח היתחם למצפה ורְשֵׁת פרושה על תבור (סוף ס א). אפרוש עליהם רְשֵׁתִי בעוף השמים אורדם (סס יז ב). ממנו גאים פח לי וחכלים פרשו רְשֵׁת ליד מעגל מקשים שחו לי (ססלי קמ ו). גבר מחזיק על רעהו רְשֵׁת פורש על פעמיו (משלי כס ס). פרש רְשֵׁת לרגלי (ח"ס א יג). — וסמך רשת: מבעי גוים בשחת עשו מְרֶשֶׁת זו ממנו בלכדה רגלם (ססלי ע יז). תוציאני מְרֶשֶׁת זו ממנו לי (סס לא ס). כי חנם ממנו לי שחת רְשֵׁתָם חנם חפרו לנפשי תבואהו שואה לא ידע ורְשֵׁתוֹ אשר טמן תלכדו (סס לז ס). — וחכין רשת: רְשֵׁת הכינוג לפעמי (סס מז ז). — ומעשה רשת, דבר עשוי בצורת רשת: ועשית לו מכבר מעשה רְשֵׁת נחשת ועשית על הרשת ארבע מבעת נחשת על ארבע קצתיו ונחתה אתה תחת כיכב המובח מלמטה וחתה הרשת עד חצי המובח (ססמ כז ד-ס). ויעש למובח מכבר מעשה רְשֵׁת נחשת (סס לס ד). — ואמר בן מירא: והיתה לך רשתה (של החכמה) מכון עז וחבלתה בגדי כתם עדי זהב עולה ומוסרתיה פתיל תכלת (צ"ס גי"ו כט-ל). דע כי בין פחים תצעד ועל רשת תתהלך (סס ע יג). — ובתו"ס, גם מ"ל רשתות: הרשתות והמכמרות והמרף הפלצור ומצודות הסכרין שמאין (כל"ס כג ס). חמים העולין וכו' במצודות וברשתות ובמכמרות אינן ככי יתן (מסמ"י ס ז). אמר להם (השועל לדגים) מפני מה אתם כורחיים, אמרו לו מפני רשתות שטביאין עלינו בני אדם (כי עקבה, נכ"ס סל). — ובסמ"א: ופירש ונפל בעצומיו חלכאים, ופלו ברשתותיו הדלים (דוגם על כס"ג 28). קישרין ומתירין, שכל רשתות עשויות קשרים

רִית: ראשי תבות.

*רתה¹, ממנו *רתה, *רתוי, *רתיון.

רָתָה, קל לא נמצא, ועי' רתוי.

— פֶּטִי, *רָתָה, — רתה על פלוגי, הקל עליו, המל עליו, mildern, erleichtern; modérer, soulager; to moderate, alleviate: שעשו (בני אהרן) דבר שלא בעצה ונשטמו, רבי אלעזר אומר קרובים היו לשטוף אלא שרית ה² המקום על אהרן (פסל טעני פסל ח, ויק, מז). לרוח היום, רב אמר, לרוח מורחית דנו, לרוח שהיא עולה עם היום, וברי בן לוי אמר לרוח מערכית דנו, לרוח שהיא שוקעת עם היום, על דעתיה דרב הקשה עליו, כל שהיום עולה הוא מרחית, ועל דעתיה דרבי בן לוי רית ה עליו, כל שהיום שוקע הוא צינן (מד"כ נחלש יט). ר' יחזקיה אמר שלחו מן ערן בעולם הזה ושלחו מן ערן לעולם הבא, רבי נחמיה אמר שלחו מן ערן בעולם הזה ולא לעולם הבא, על דעתיה דרבי יהודה הקשה עליו ועל דעתיה דרבי נחמיה רית ה עליו (סס פס כח). ויגרש את האדם וכו' רבי יוחנן אמר כבת כחן שנתגרשה ואינה יכולה לחזור, ר"ש בן לקיש אמר כבת ישראל שנתגרשה והיא יכולה לחזור, על דעתיה דרבי יוחנן הקשה עליו, על דעתיה דר"ש רית ה עליו (סס פס).

*רָתָה, פֶּטִי, — תבונת הדבר הרוחת, Sieden; bouillonnement; boiling: וימשש הרבש בכל עת בלי לנוח שלא ישפך הרבש מתוך הרית ה (טנמי דונולו, פסל סמקוס, II). והלא מצרף, כלומר וחלא נמצא מרבה רית ה האש במים (כ"ס, יומל נל:). ר' יוחנן קבר י' בנים זכרים וכו' העשירי שבהן נפל לתוך יורה גדולה שהיתה רוחת רית ה קשה וחוק ונמס בשרו ונמס (נקיס גלון, נכ"כ פ:).

¹ [מקור השרש לא התברר, ואפשר שגזור שמושו מן היוני ῥήτος, ῥήτος, ῥήτος] שמושו במשמ' רתוי, קל יותר, ῥήτος, קל, וכדו'.
² [גירסת הראב"ד והערך בערך רתה. לפיניגט שריחם.]

*רָתָה, פֶּטִי, — רתוי על פלוגי, קל לו (יותר), נוח לו, leichter, besser; plus facile, mieux; easier, better: כל המסתכל בארבעה דברים רתוי¹ לו כאילו לא בא לעולם, מה למעל, מה למטן, מה לפניו, מה לאחור, וכל שלא חס על כבוד קונו רתוי¹ לו כאילו לא בא לעולם (פני ג ח). — ואמר הפוסק: דל ודך בהונו ורעב באונו כמו מה חשוב בי אין שיחו קשוב, העירי אשר לא חוליד בן בעולם רתוי לו כמו מה בא לעולם (ינא, קרוב' נחלש, זולא, חא). וחמור רתוי לפרוע ושתוי (נכ"כ, שער נני, חזקוני, נחלש-דכנילקי, 158).

רָתָה², פֶּטִי, — מלה מספקת: והסתבי פני פהם וחללו את צפוני ובאו בה פריצים וחללה עשה הרָתָה כי תארץ מלאה משטט דמים והעיר מלאה חמם (ימקי' ז כג-כד).

*רָתָה, פֶּטִי, — מעשה המרתק בשרשרת: והכסף העליון אמנם הוא מרוחק, יוצא משולשל בשלשלת הוה, כך סוד שלשלת הוא ריתוק, וירחק הוא כמו ודשנו את המובת שריל ינתק הריתוק הוה ויקלקל הרחוק (נע"ק, אליעזר, פין טמס חמר ד פסל כג).

¹ [כן במדב"ם ובכבלי חגי' זו. בהוצאות אחרות של המשנה: רתוי.]

² [הקדמונים הבינו מלה זו ביחוק' כלשון שרשרת או פנייה מסביב. ואמנם חיתה מלה רתוק במשמ' זו כלשון: כי בסק' כל קצינך נדרו יחד מקשת אסרו, כל נמצאין אסרו יחד מרחוק ברתו (ישע' כג) יש לקרא לפי הענין בשנוי סדר המלים: כל קצינך נדרו יחד מקשת ברתו, כל נמצאין (אולי השע' נאמצ'ר) אסרו יחד ברתוק אסרו. ואולם ביחוק' זו כג אין טשט' כואת מתאימה, אלא כנראה הכונה למעשה פשע וחטאה, ואין אף היא הידיעה (חרתוק) מסתכרת לפי הענין. ועל כן אפשר שחיתה כאן מלה מעין חרתוק (מן ב, רתק, חפצ') במשמ' מכה, מהלומה והרג, כשמוש מרחיקא (ויהב ליה חד מרחיקא גו ליביה, ירוש' סו"ק ג, ועי' מרחיקא, הערה). או שהיה כאן צורף מלים כגון חרג וחנק, ואולי כך נכון.]

עומדין ומרתחין¹) ונבחרים והצדיקים יכולין לשמוע קולו (מכאן נזכר ויק' א). ולא היה יכול אותו המלך הגדול שהיה אדם מזכיר שמו על הרוחות שחן וזעות ומרתחות פניו (מד"ז ס"ט א, נזכר, ב). — ובמחמ"א: עד שיפוח היום, הרתח הב"ה אותו היום שמל אברהם (נצאס"ס נכ"ס יא, אלנב, 78). דוככות, נעות, לשון דבר שמרתח ומכצבץ (כפ"י, יצ"א, לו). נרתק יש לו לגלגל חסה ברקיע וכו' ובריכת שלמים לפניו ובשעה שהוא יוצא לעולם הוא מיתש את כוחו בה כדי שלא ילחט את העולם, שאלולי כן היה מרתח את העולם (נכ"ס כ"י, נון, מד"ג נצאס"ס כג א, מנגליה, סס"א). ובאשר הגיעה עת האכל וכו' מצאנו מקומות מוכנים ומטעמים מוכנים והקדרות ירתחו ופרחוק ירחו (כ"י סני"י, סס"י י, 105). — ואמר הפיטן: הוא רימה לבן ירתח (ינ"א, סוף אנוס, קדוש ויק', זולאי, קנב). — ומהרתח נחש, כמו הרתיע²: ר' ינאי היה יושב ופושט בפתח עירו, ראה נחש מרתח ובא לעיר (מד"ר צמד' יט).

— קל, ירתח, כתיב דק צינ' רותח, רותחת, siedend, siedende; brouillant; boiling hot לא יתן (את השמן לפני שהפרישו מסנו מעשר) לקדרה וללפס כשהן רותחין (מעש"א ז). אחר שבשל בו ואחר שערך לתוכו רותח וכו' מנגיין מרוקח ושטיפה (נכ"ס יא ז). כבוש ברותח הוא (ינ"א סני"י יא). תבשיל דרכו לאכול רותח, פת אין דרכו לאכול רותחת (סס סנ"א ו). מנגליין כצים על גב גג של סיר רותח ואין מנגליין כצים על גבי עפר רותח (כפ"ג, סס סנ"ג א). לפי שהדברים הללו רותחין ומרתחין (סס סס"ד א). ר' יודא אומר צולח אותו בשפוד של סתכת, אמרו לו, והרי הוא רותח ומרתח (סס פס"ז א). פעם אחת חלה (ר' יהודה בן בכא) ונכנסו הרופאים אצלו לבקרו, אמרו לו, אין לך רפואה אלא חלב רותח (סס קט"ט ע י). דיניה דההוא גברא במאי, מ"ל בצואה רותחת (גיט' נז). יוצק זהב רותח לתוך פיו של אותו רשע (כ"י ינ"א, סס"י נא). רבנו עשה מעורת

חרות ובא אחר וקדש הרי זה פסול (סס פס"ד ו ד). לפי שהדברים הללו רותחין ומרתחין והוא נוטלן והן תשים לתוך ידו ומחזירין והן מוסיפין רתוחה לסיכך אמרו לטמון בתן (ינ"א סס"ד א). סלעים סרחיק אותן מן הכותל וכו' א"ר יוסי לא שהסלעים מרתחין אלא שחן עושין חלודה והן מלקין ארעיותו של כותל (סס סס). ר' יודא אומר צולח אותו בשפוד של סתכת, אמרו לו והרי הוא רותח ומרתח (סס פס"ז א). מרתחין הגפת והובל וחמלה והסיד והסלעים מכותל חבירו ג' מפתים או סר בסיד, חבא את מר מפני שהסלעי' מרתחין ובא את מר אין מרתחין (סס צ"ז א). כל מיפה ופיפה שהיה הקב"ה מוריד עליהן (על דור המבול) היה מרתחיה בתוך גיהנם וכו' (כ"י יוסקן, סס סס"י יג). אין מומנין בדבר שאינו מוסף הכל משחשכה גורה שמה ירתח (סס נל). הסופגנין והדובגנין והאיסקריטין שעשאן באילפס חייבין, כחמה פטורין וכו' כמה דברים אמורים שהרתח ולבסוף הדביק אבל הדביק ולבסוף הרתח נעשה כמי שעשאן כחמה ופטורין (סס"י לו). בן יצחק, שהרתח עליו את כל העולם בצחרים (כ"י סס"י קט). (המ"ן) שנפל לתוך גריסין צוגנין וחרתיחם נעשה כמי שהשביח ולבסוף פגם ואסור (ע"ז סס). לרות חיוס, רב אמר לרות מורת דנו, לרות שהיא עולת עם חיוס, ובדי בן לוי אמר לרות מערבית דנו, לרות שהיא שוקעת עם חיוס, על דעתיה דרב הקשה עליו, כל שהיום עולת הוא מרתח ועל דעתיה דרבדי בן לוי ריתח עליו, כל שהיום שוקע הוא צוגן (מד"ר נצאס"י יט). ניקב נקב מניהם וחרתיח כל העולם כולו על יושביו לשעה קלה (כ"י ינ"א, סס סס"א). כתומו גרעכו ממקומם, מהו כתומו ברותחין, א"ר יוחנן כל מיפה ופיפה שהיה הקב"ה מביא על דור המבול היה מרתח בתוך גיהנם (סס ויק' ז). שתי משפחות של כתנים היו באלכסנדריאה אחת מקרית ואחת מרתחת (כ"י יוסקן דסיכנין נכ"ס כ"י לוי, סס סס"ט ז, ע"י סד"ק). והיה הרם תוסס ומרתח (סס קס"י קדכ"א א, ועוד לר"י). קראו הכתוב (את אחשוורוש) ארתחששתא שהיה מרתח ותש (סס סס"א, וי"א צינ"י). שגדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת, שמלאכי השרת אינן יכולין לשמוע קולו אלא

¹ (צ"ל ומרתחין).

² (ע"י רתע, הפע', הערות).

—ספעי, "רתחה, — כמו 'סע': אמכטו שהחמין נמשכין
דה מן חמעין חשיב לה ככלי ראשון שנתחחו
בו (כס"י, טנח ז, ד"ס זכלי).

—ספעי, "הרתחה, — שהרתחחו אותו: אחיתי לחננך בלב
קרוע ופורתח (פמטון זכ ילסק, חסיס, קרוב' ז
כ"ס). הנעל הנהוג בארץ ההוא וכו' הוא עשוי מעור
קשה שהורתח (כ"י לזן כספי, טעסוס כספ, סלף).

רְתַחַת, ט"ו, מ"כ פני רתחיה, — חתוכת חבשול רותח;
מבחר הצאן לקוח וגם דור העצמים תחתיה
רתח רתחיה⁽¹⁾ גם בשלו עצמים כתובה (ימק' כד ס).
— ואמר הפיטן: עת המקשרות תכברנה הקדישם
מאין רתח, גירי צדק באורה, והנבלה לתושבי פתח
(כס"ג, חס י"י חלסיך, סכ"ג מזוה, קדור כס"ג, קנט).
— ואמר המשוור: מיר היקוד נחו רתחיה ועוד
לא רעיונים מדאנה נחו (מסלס זן טלסס דלסיכיס, קו
קה, כדולי, ידיעס מכן סוק ד, ל). — "ובמשמ' רתוחה,
ובחשאלה אף התרגשות וחרדה⁽²⁾: בקצף על פני מים
סתרונו כפי ענינו כרתח על פני מים (מכסס,
מסכסס, קלף). — ואמר הפיטן: אדפס כצהרים פתח,
אשאלה שאילה כרתח (כ"ל קליה, חלסק, טסוס,
Elbog., Stud. 110). ראה רתח לכבי כרתח
שפיתת חסיר (סיסל, יעכב, קליס' סכ"י יוס"כ, מנח'
חילי, ג, לד).

רְתַחַת, ט"ז, — ספעי מן רתח, רתוח: חמת המלך
שככה, נחח מרותחו, היג מים נחו
מרותחן (כס"י, קנח' קס).

***רתחה**, ט"י, — כמו רתוחה: הנורר ממעשה קדרה
אינו אמור אלא ממעשה רתחתה⁽³⁾
(כד' ו ז).

(1) ויש מנחים שצ"ל רתחיה.

(2) [וכן בארס' שכת"ס רתחא, רתחא, אף
במשמ' רגו וכסס].

(3) [אין קריאה המלה ומכטאה כרורים כל
צרכם. ואמנם כתוב רתחתה בלב דפוסו המשנה ואף
בכבלי וכירוש', אבל במשני סג' ליוורנו: ממעשה
רתחתה (ע"י רתוחה), ובירוש' שם בחשך נשאל על
המשנה: אי זו היא מעשה רותחנה, בעדות
לקריאה וו במשנה, וצ"ע].

לאנטוניוס בשבת הביא לפניו חבשולין של צונן
אכל מהם וערב לו, עשה לו סעודה בחול הביא
לפניו חבשולין רותחין, אמר לו אותן ערכו לי
יותר מאלו (מד"כ זכלס' יא). לאחר שהיה בידו קולב
רותח, בקש ליתנו על בנו וגתנו על עכדו (כ' ידן
זסס כ' ידן זכ קימון, טס טס לס). — ומ"כ ירתחיים,
רותחין במשמ' מים רותחים: הרוצה לטהרן (את כלי
הגת ובית חבר) מיר או חולטן במי רותחין או
טולגן במי ויתים (כ' יוס', חוסס' ט"ז ח ג). כל
המנחות אין לשין אותן ברותחין מפני שאין
חולטין וכו' רבוכה לשין אותה ברותחין (טס
מכס' ז יג). אין לשין סצה ברותחין מפני שהן
חולטין (יכס' ססס' ז ז). גראין דבריו דברר שדרכו
לבוא בצונין אבל דבר שדרכו לבוא ברותחין
עד דיידא גלשח הוא מקנב (כ' לזסה, טס טס ד ד).
רב יהודה שאל לשמאל בגין דאנא חבים סחמי
סימני שפיר, מיל רישיה דרישך יכווה ברותחין
ואתה לא תיכו' אפי' בפושרין (טס כסס ג ג). (אנשי
דור המבול) ברותחין קלקלו וברותחין נידונו
(כס קסדל, כ"ס יג). הוח (אדוניו של יוסף) אמר ליה
מוג רותחין והיו רותחין (כ' חסל, מד"כ
זכלס' טו). אמר לו חקביה (למשה) לא יהיו שתי
הפנים בכעס אלא כשתראה אותי נותן רותחין
חוי נותן צונין (טס זכ' ג). — ובסס"א, אף כסעל
רתח, טסס וועלה בוועת בהסקה, sieden, brodeln;
bouillir; to boil: בימות הקיץ שכל העולם כולו
רותח ומעיונות צונינים (כ' נסן, מד"ג זכלס' כג ח,
מכיליזס, טסס). ראו פתחו של פרעה שהוא רותח
כדוד (טס טססס ח, סוססן, 48). שסכע העיף רותח
ומכעכע לפיכך צמאו רב (כ"י חלעולי, וולמד ססלמידס,
זסלס, נו). שהיין רותח בחביות (למו"כ לכזז"ד
ח ז, 87). — ואמר המשוור: ואם מעי כרבי נוליו
ירתחו, עיני ברמעי נגרו (כמז"ע, חס קסס, כדולי,
זסד). ויס מתרוצץ וקדים יפיצין וכו' ירתח בלי
אש ולב פתויש (כ"י סלוי, יעצ' ונקיס, זמורס ח, 28). —
"ובהשאלה, לב רתוח, גרעש וגרגן, ואמר הפיטן:
דורשי קרבחך בלב קרוע ורתוח, דינם הצהר
צדק קבל כנתוח (טלסס סכנלי, לוסס לזקס, קליס'
מכס' יוס"כ).

כן הוא מרתיה את המצולה שהיא גדולה ועמוקה (סוף, חיצו על כג), דיקולא דמיא, רתיות המים (סוף, ספס' מ), שאין מודדין ביום טוב וכו' ולא גרסין במתני' ספני ברורי המדות ואית דגרס ליה ותן העלאת רתיות (סוף, גילס כט), משישלה בחביות, משנתן בחביות וחוא חוסס ורתיותו עולה ומקצת סמיון קופאין למעלה וקורב שיגופו אותן חביות שולין אותן רתיות ומשליכן, דפשלי, כבר גישולו רתיותיו סמיון לחוק (סוף, ג'ט נג), סח בולעו בניצוצות, לאו בולעו אלא עיי ניצוצות שניתן רתיות שם (סוף, פ"ז פו), וקשה הוא לבלוע אלא על ידי רתיה (סוף, סולי ס), כגון שנפל אותו זית לתוך יורה רותחת דסה שכולע אינו פולט שכל זמן שאינו נח פרתיותיה אינו פולט (סוף, סס קס), כי ואת ההכמה (האלוהית) וכו' רחקו למרח לבחורים וגם מי אפשר להם לבלוע לרתיות סביעיהם ומדרת דעותיהם בשלהבת הגדול והצמיחה (כ"ט ח"ט, מ"ח א לז), לפי שרתיות הלחות מונעת זכות ההבנה (כ"י אנטולי, מלמד סטלמידיס, סופטיס, קס), ויחיה וכן בימים אשר סרה מעליו רתיות דמו (מנחם קנלוס, קופמן, 188), בעת רתיותה העלה הקדרה הבל (כד"ק, ספס', נספ), רתיות הבחרות (אגס ספוננו, JQR VIII, עמ' 617), כי רתיות השבע והמית הנערות מונעים לאדם ומעכבין אותו מליכנס בחכמות (כ"י אנטוס, מנוס"מ ד ג ג), שמלך אדום ירפוא אל חיצר מצד אדמימותו ברתיות הדם (כ"י מוקקלטו, כפולוס יסודס כט), — ואמר המשורר: ושאל על מקום אש הגדודים השיבותיו כלבי היא יקודה בחשיאה רתיות דם לבבי אלי ראשי עלי עיני ירדה (כ"ט סגניד, יסידה, בן ספליס, סכרנו ג, ט), ואל תחוש חקור חכמה יונת עדי גות רתיות הנעורים (כ"י לוי בן אגנסס, נסי ספס' וסלספס, זודוון, ידיעות מכון סוקן ס, כס),

רְתִיחוּת, פ"י, — כמו רתוח: ואביהם פתגולל ברתיות דמו בקרבן ספני ולעפות רעב (כ"י אליסו, שטע מוקר ט)

רְתִיחָה, פ"י, — משבע רתיה, מתכונת הדבר חרות: ובעבור זה נקרא ואת הקדרה

רְתִיחָה, רתחן, רותחן, פ"י, — מי שעלול לרתח ולהתקצף בכעס, קל לכעס, Jäbzornig; irascible: שלשה חייהן אינם היים, הרחמנין והרתחנין ואיני הדעת (ספס' קיג), — ובסחמ"א: רחמנים ולא רותחנים שופטים ושומרים ודינים תמימים (ספס' סגול, JQR July 1918, עמ' 176), כי האשה סנסה כתועלת לה כנסיון זה שאם תראה כי רתחן הוא שלא לקחתו (את האיש) (ספס' סקס), סוד קידושין, פ"ז), כסריכי בהן, פ"י חפ רתחנים וקפדנים כבהן (נוסס אלימלך, מפעטיס).

רְתִיחָנוּת, פ"י, — תכונת הרתחן, מהירות הכעס, Jäbzorn; colère; irascibility: אל תרצה, דאינו מועיל לך שאינו מקבל רצוי מתוך רתחנותו אלא לאחר שנחקרה דעתו (כפ"י, אב' ד יס).

רְתִיחוֹן, רתיון, פ"י, — מרתחמלה והרחמנות: שאין הננעים באין אלא על לשון הרע וכו' ואין המקום דן את האדם אלא ברתיון, חרי הן באין על ביתו חור בו מעון הליצה ואם לאו מעון נתיצה, חרי הן באין על כגדיו וכו' חרי הן באין על גוסו (ספס' נט' וז), — ואמר המשורר: לבני ברית שים אחרית טובה וריתיון (פניו, יוס אזכס, פניי פיען, 108).

רְתִיחָה, פ"י, — ספס' מן רתח, מעשה הדבר חרותה, Sieden; bouillonnement; boiling: הנודר ממעשה קדרה אינו מסור אלא ממעשה רתיותה (כד"י ו ג), האופה חמימה וכו' ורתיות גריסין של פול ראשונה ורתיות יין חדש וכו' בית שמאי אומרים חבור בשבול יום, בית הלל אומרים אינו חבור (עניי א א), איוה הוא סרים חטח וכו' כל שאין מימי רגליו מעלין רתיותה (כפ"ג מוסס כ' יסודס בן יאיר, סוקספ' ינמ' יו), לפי שהדברים הללו רותחין ומרתיתין והוא נוטלן והן תשים לתוך ידו ומחורין והן מוסיפין רתיותה לפיכך אסרו לטמון בהן (יכ"ז סכס ד א), — ובסחמ"א: אשר קר בדרך וכו' לשון קור וחום, צננך והפשירך מרתיותך (כפ"י, דנ"י כס יס), בדרך קירה שתמו מימיה ברתיותה (סוף, יסוקי כז י), ירתיה כסיר מצולה, כסיר קטן נפוח שמעל' מהרה רתיות הכופות ורצופות

(1) [כך כמשנ' מנח' ליוורגו, ועי' רתחח.]

א. **רָתֵם** ¹, ס"י, רָתֵם, — רָתֵם המרכבה לרכש, אמר את הסוס במרכבה, anspannen; atteler; to put (horses) רָתֵם המרכבה לרכש יושבת לכיש (מ"כס א' ג'). — ובמחמ"א: המליך את א' ברוח וקשר לו כתר, וצרפן זה עם זה ורתם בהם אויר בעולם, רוייה בשנה, גוייה בנפש (י"כס ג'). מלמד שחעולם הזה נברא לדבר נבון ורתום לגלגלים כמו השם הגדול השכלי, ורתום ועורך השם הגלמי הזה (סכ"ג כ' י' יודס ו', קדניאל לכוני ד כס). — ואמר הפיוט: שכינתך שכנה בתוך לבות סגלך, בניס וגם אבות, וחתך לרתם במרכבות (סכ"ג, לך אל ס' יצאליק-רבינליק ג' 58). ועת רחוקו רכוביו חיות רתומים (כ"י סלוי, ידעו סניס, זמורס ט, 589). — ואמר המשורר: יום מרכבות פורד לססס רתמו עשו לנפשי את אשר לא יוסו (כמ"כ, יוס מוככות, כרודי קכג). סאורי אור למרכבתו רתומים ומעלותם מהלכיו אמורים (סוף, סכ"ג א, סס, סד). בימי חרפי השיר על פי רתם רכבו על פי חנה (עמנואל, סס לזמני, מס' ד, סכ"ג, 126). יום ירתמו ימים לפרי הפרידה (סוף, אלס אלני, סס יט, 542). ובאשר רתם רכבי הפרידה (סס כג, 657).

ב. **רָתֵם**, ס"י, — שרף גחלי רתם באש, ואמר הפיוט: יעורות באבי היחל' להעריב במחל ליערי רתומי גחל (כ"א קלי, אקסס ס"י, קכ"ג א סכ"ס).

רָתֵם, ס"י, — קשרים שרותמים בהם את הסוס, רתם: רתם, היה ראוי על דרך הלשון להיותו רתמי, והפעם קשור, וכן דרך עובדי דרכים לקשר רתם (כ"א, מ"כס א' ג').

רָתֵם ², ס"י, מ"כ רתמים, — שם שיה מדבר שענפיו ושרשיו שמשו גחלים להסקה, Ginster, genista

(1) [אין דמיון לפעל כזה בשפות הקרובות, ויש שמציעים לקרא רתך (תשוה רתבה, מין מרכבה, בארמ' שבתרגומים), ואין להכריע ע"פ מקום בודד זה שבמקרא, אם היה פעל כזה בלשון כי אפשר שיש כאן שם מקום, בדגמת רתמה (נח"ל ג' יס וכו'), שנקרא כך כנראה ע"פ שיחי רתמים שחיו שם.]

(2) [אוריגנס, מעתיק את המלה ῥαμα, וכן בארמ' רתמא, ערב' רתם a) במשם וי.]

מהרופאים סינוק"א רתיחיות או הלחכה (סכ"ס הקדסס, כ"י כלין).

רְתִימָה, ס"י, — קשירת הסוס בעגלה: בשעה שהעגלון מתעסק ברתומת הסוסים ובעגלה (כ"א לויסל נסס סכ"ג ונכסלס, סכ"י ג, גג).

רְתִיעָה, ס"י, — נסיגה, הקש הרתיעה, הקש המוכיח שיש להתרועע מדעה מן הרעות (1): כי בעל התלמוד לפעמים מכיא וקובע בתלמוד דכרי שום חכס אע"פ שאין הדבר כמותו ויכריח שיהיה סותרו אמת וכו' וקרוי לדרך זה דרכו בעלי החגיון בהקש הרתיעה (נכס' כ' מ"ס זן מוסל לר"י כנו, כ"ס ז). — ורתיעה, במשמ' נסיגה כפחד מדבר, נוחג בספרות ובדבור.

רְתִיקָה, ס"י, מ"כ רתיקות (כתיב), — כמו רתוקה: ויצף שלמה את הבית מפנימה וזה סגור ויעבר ברת יקות (2) וזה לפני הדכיר (מ"א ו כח).

רֶתֶךְ ³, ממנו רתוקה, רתה.

רֶתֶה, קל לא נמצא במקורות.

— ס"י, רתה, — החיך, schmelzen; fondre; to melt: מעשה בשלציון המלכה שעשתה משה לבנה ונמסאו כל בליה ושכרתן ונחתן לצורף וריתכן ועשה מהן בלים חדשים (סכ"ס טו:), והאיכא חציצה, א"ר אמי בשריתכן (סכ"ס נ:). — יובמשמ' טיחדת של חבור שכרי מכת יחד בהתוך האש בפעומת פטויש, כנגוד להלחמה ע"י מכת אחרת, schweissen; souder; to weld, נוחג בספרות ובדבור.

רָתֵם ⁴, ממנו רתומה, א. רתם, ב. רתם, רתם, רתם, רתם.

(1) [ע"י הערת המחבר כעס' 1178, המכיא את דעת אי"ש, שהקש זה הוא הנקרא apagogicus והוא הנקרא גם reductio ad absurdum, ובעבר' הקש התלופ. ע"י בהערת ח. י. רות כחוצאת מלות החגיון להרמב"ם (ירושלים תרצ"ה), עמ' 89 וע"י גם קלצקי"ן צובל בערכים הקש, רתיעה.]

(2) [כך כתיב, קרי רתוקות.]

(3) [אך בממא אחר של נחר, ע"י שם.]

(4) [ע"י בהערות לערכים הבאים.]

חולכים י"ב מיל וחוזרים י"ב מיל על כל דבור ודבור ולא היו נרתעים לא מקול תקולות ולא מקול הלפידים (סמי דנ"י ע"ג). והם תוכו לרגליך, אע"פ שנרתעים לאחוריהם י"ב מיל וחוזרים י"ב מיל ישא מדברותיך, כל אשר דבר ה' געשה ונשמע (ס"ס ע"ג). עולה הייתי במעלה אדומים וראיתיו (את הירח) רכיון בין שני סלעים, ראשו דוסה לעגל, אזניו דוסות לגדי, ראיתיו ונבהלתי ונרתעתי לאחוריו (יחזק' כ"ג א'). היה אבינו יעקב נוחן את המקלות בשקתות הטיס והיתה בחסות כאה לשותות ורואה את המקלות ונרתעת לאחוריה וכו' (ע"ד נחל"ט ע"ג). שלשה דברים שמע משה מפי הגבורה ונבהל ונרתע לאחוריו (ספיק' כ"ב, סקל"ט, כ.). — ובהשאלה, נרתע האדם מחטא: הוי נרתע מחטא הקל שלא יביאך לחטא חמור (ל"ז א.). — ובספר"א: וכשיפטר מרבו לא יחזור לו לאחוריו אלא נרתע לאחוריו ופניו כנגד פניו (נח"ט ס"ח ס"ו). לא נסוג אחור לבי מדעותיהם ולא נרתעו רגלי מלפסוע אחר מפעותיהם (ע"ס קל"ח, קופמן, ע). ואני בראותי פניו (של הגבור שראה בחוץ) נבהלתי ונרתע לבי בקרבו (כ"א אלוטעפ"ס, ספר סלח"ט, ע"ס נ"י נכדו ג"כ). — ואמר הפסוק: למד נרתעתי, נבהלתי ונחפזתי (כס"ג, סמי ע"ו), ציליק-נביליק (ג, 134). — ואמר המשורר: לגאוננו פי תבעת ולשוני נרתעת פליאה היא מני נשגבת לא אוכל (כ"י נחל"ט, ידע"ה נ"ד, עול"ה ע"ד, ע"ד, ע"ד).

— סע"י, *רתיע, — חרתיע הנחש, חרתיע, השמיע קול רתיעה מחריד, החריד לאחור, zürückschrecken; ken; siffler, rebuter; to hiss, frighten away לא אמרו (שארין אדם מפסיק תפלתו) אלא (אם הנחש) כרוך אבל אם היה מרתיע ובה כנגדו הרי זה מסתיר מלפניו ובלבד שלא יפסיק את תפילתו (כ' ח"ל"א, יחזק' כ"ג א'). ר' יגאי היה יושב ודורש כפתח עירו, ראה נחש מרתיע ובה (ע"ד נחל"ט ע"ג). — וחרתיע הנחש את עץ הדעת וכדו', ועזע אותו: פחו כמים אל תותר וכו' ועזעחה חרתעתה פרחת חטא מסך (כ"י אלוטע"ס ע"ד, ע"ד, ע"ד). עמד (הנחש) ונגע באילן בידיו וברגליו וחרתיעו עד שנשרו פירותיו לארץ (לכ"י א'). כיון ששמעת הרשעה כך

raetam; genêt; broom ויבא וישב תחת רתם אחת⁽¹⁾ וכו' וישב וישן תחת רתם אחד (מ"א י"ד-ט). חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים (ספ"י ק"ד). הקטפים מלוח עלי שיה ושרש רתמים לחם⁽²⁾ (לוי' ל ד.). — ובת"כ: מעשה ברוחם אחד שהציתו בו את האור והיה דולק י"ב חדש (מ"ד נחל"ט א'). — ואמר המשורר: תוך ירך השר מחוק בצוף רתם (כמ"ע, סע"ס א', נחל"ט, ע"ד). ואם היום יאכילכם מן סחר יאכילכם רתמיו (כ"י נחל"ט, ידע"ה כ"ל, עול"ה ע"ד, ע"ד, ע"ד).

*רתמה, ס"י, — כלי הרתימה והקשורה של הבהמות לרכב ולרכיבה, נוחה בספרות ובדבור⁽³⁾.

רתע⁽⁴⁾, מפני *רתיעה, *רתיעה, *רתיע. *רתיע, קל לא נמצא.

— סע"י, *נרתע, — נרתע האדם לאחוריו, חרד ונסוג לאחור, zürückschrecken; reculer; to recoil ומביאים זכר של רחלים וכו' ומבה את הוכר ונרתע לאחוריו (ספ"ג ג'). ויעמדו מרחוק, חוץ משנים עשר מיל, מגיד שהיו ישראל נרתעים לאחוריהם שנים עשר מיל וחוזרין לפניהם שנים עשר מיל (מ"י יחזק' ע"ד, ע"ד, ע"ד). יצרנהו באישון עיניו, לשם חסם, להסות בקר.

⁽¹⁾ [במקום "אחד", בהשפעת "תחת" שלפני זה].
⁽²⁾ [אין הכונה ששרשי חרתמים שמשו כלחם לבני אדם, כמעות רבים, אלא למ"ד של לחם הוא ל ככלים כמו שראה ר"ק, והכונה ששמשו שרשים אלו לשם חסם, להסות בקר].

⁽³⁾ [בנראה כהשפעת שם המקום רתם (נחל"ט ג' י"ב וכו')].
⁽⁴⁾ [שרש זה עבר לעבר מארמ', וכן הוא נמצא בסור' במש"מ נסיגה והרפיה. בארמ' שבתרגומים הוא בא גם במש"מ רתח ממש, כגון וחטא נבוכדנצר לדמיה דמירחע בארעא (מג"ב ע"י לל"ט א'), וכן בא בת"כ במ"ב נחש מרתיע גם כנ"א: מרתיע, ונראה כי בשמוש זה, חרתיע הנחש, חרתיע הנחש, נולד שמוש זה במש"מ השמיע הנחש קול רתיעה, קול נשום ורחישת קול מים רותחים, שהוא גם קול גוער מחריד ומאיים לשומעים, עד שהוכן צדו זה אף במש"מ חריד הנחש, ומכאן: נרתע (ואף חרתיע) האדם מפני הנחש במש"מ חרד מפניו, נסוג אחור, ואך אח"כ עבר הפעל רתע לשמש גם לגבי דברים אחרים מרתיעים, מלבד הנחש, שבו נולד שמוש זה].

שכנה שלמה בהמ"ק וכו' מה עשתה בת פרעה' הכניסה לו על מטתו כמין רקיע של נחושת וכו' ועברו עליו ארבע שעות כיום שלא עמד ולא קרב חסיד של שחר וכו' מה עשה ירכעם, קבץ כל שבטו של אפרים והשכים לפתחו של שלמה להרתיעו וכו' וז"ש הכתוב כדבר אפרים רתת וגו' כשנרתע אפרים וחגיד על התמיד ששהה (1) (כס"י, אב"ז ג' ד). היציאות המתחדשות בשרשי האוניים אין צורך בהם כפי רוב הענינים שתרתיעם ותמנעם בתחלות הראותם כשאר המורסות (פדקי מש"ג, ס:). היו מפחדין ומרתיעין מסלאכת שמים ויריאוין עד למאד מן העונש (גנזי מלכים, הלכות ס"ה, לח). קדמו אתמול מכתבים שנים וכו' על דברת השמועה הרעה ההגיעה והרתיעה וכל לב הכניעה והכאיבה וכל עין הדמיעה (ד"ס של יסודי מלכים וכו' ג, יעקב עין, 81). נח הלב ושקט הנפש מהזועות סאד מועזעות ומרתיעות (סס, סס, 180). יש שם כעין בית יד או מין יתד העשוי כעין ספתה וכו' מרתיעין את הגלגל ומחזירין אותו לאחר (כסלל מלזלס, טו"ס ע"ס דניס לו"ס לח). — "וברפואה, הרתיע את הפצע, גרם לנסיגת הפצע והקטנתו, וביגוי מרתיע, חסר המרתיע את הפצע: המורסות ההמות ראויו שתקרב אליהן בהתחלה מה שירתיע ויקרר ויקבץ החלקים, ואתר זה המוג המרתיעים במרפים (קאנון א ח א ח). וגם ירשה על המצח המרתיעים וכו' ואלו הם המרתיעים כמו קלפת אבטית וכו' (סס ג ג א ז). והתחבושת הוח במרתיעו' ואח"כ במתיבים (כנזוני, ארס מייס, נסל"י ססזס ג, כ"י ניסמ"ד סכטס). שכל כאב או התלהבות העינים בתחלתו צריך למרתיעים (טוניס כ"ז, מעשה טוניס, ניס מדס י, ק.).

— ספני, "הרתע, — הרע הפצע, הרתיעו אותו, שמו מרתיע עליו: תושם קרני המציצה עד שהמטוך הליחה המוקת מתוך הגוף להצוני העור ולא איעץ להרתיע לעולם אלא כפלא שזה תורת הרתעה בשלא יהיה שום כאב ויהיה הגוף נקי (פדקי מש"ג).

אמר להן תפשיטו לו (ל' ישמעאל) צורת סניו וכו' צעק צעקה גדולה והרתיע את העולם כלו (מדכס מש"ס א ג, נגינסוט, ד:). — והרתיע החנוני את המדה, הניע אותה לאחר: אין החנוני רשאי לא להרתיע (1) את המדה ולא להקפיצה ולא להמותה על צידה (פוסמי צ"ס ס:). לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמסורה, במדה זו מדירת קרקע וכו' במשקל שלא יטמין משקלותיו במלת ובמסורה שלא ירתיח (2) (ס"ה, צ"מ סל: צ"ס ס:). — ובמשמ' פ"ע, הרתיע אדם סלפני הנחש וכדו', נרתע סלפניו ונסוג אחור: היו מהלכין בדרך ואחר בא כנגדן אחר אחר סהן הריגני נזיר שזה סלפני וכו' כשיא כולם נזירים וכו' הרתיע לאחריו אינו נזיר (ניז"ס ס-ו). מעשה כר' אליעזר שהיה יושב על גבי ספסל שספר תורה נתון עליו והרתיע סלפניו במרתיע סלפני הנחש (3) (יכ"ס צכ"ג ג ס). שמע קול קרנות והרתיע, הגפת תריסין והרתיע, צהצוה חרבות ומים שותתין לו על ברכיו חוזר (סוטס מד:). — ובספ"מ: וראה דוד חרבו של סלאך המות והיה מרתיע בכל איבריו עד יום מותו (פדכ"ל עג). אדם שסדבר סלפני מי שגדול ססנו כשר ודם מרתיע גופו וגודעוין איבריו, הסדבר סלפני סלך סלבי סמלכים כרוך הוא על אחת כמה וכמה שידבר באומה וביראה וברחת ובויע (פדכ"ל סלסיו צכס ט, א"ס-סלס, 46). סה לך אחת נבהל עכד נאמן, סה לך אחת מרתיע, וכו' אם אני לא אבהל מי הוא שיבהל, אם אני לא ארתע מי הוא שירתיע (סיכלוס ג, סולג מדכסס, 112). בשעה

(1) [ניא להרתיח. כאמור בהערה לפעל רתח, תפע', הבינו הספרשים פעל זה בקריאה רתח במשמ' עשית קצף על הנוזל שכמדה. ואולם יתר הפעלים מדכרים על המדה ממש ולא על מה שכתוכה, ולאו דוקא על נוזל שאפשר להעלות בו קצף. ועל כן יש להעדיף הבנה זו, שנתנה לעיל עמ' 6076, שהכינה לכפיסת המדה ממש לפנים, לאחר ולצדדים. וליברסן, תוספת ראשונים לתוספתא, מביא מכיון כס' להקפיצה את הגרסה להקפיעה שאמנם איננה מובנת, אך מורה היא על ספק בגרסת הספרים.]

(2) [כך בדפוסים. אבל הכונה כאלו היה כתוב ירתיע.] (3) [סעין זה בלשון אחרת ככבלי מנח' לבז.]

(1) [השוה מד"ר ויקר' יב: שם במד' י: ילק"ש ירמיה שכו.]

רתק

לב אם ובתה החלו נתקו (י"ג, חס מנכס על צה, ס"י י"ג ח, 87).

—נפע', ירתק, — נקשר¹: גבוהים הרקיע ונמש ומראם תמיד גרתקים, גם ידו יסדה יסודות וארקים (עלמס הסבלי, לומן דר חקיס, יולג סנה ג חסס"ס), משוכי בחבלים לאסרם, גרתקים בעבחות שוורם (מנחם צר' עכיר, אסור וקדם, זולג ספס' ח), ובשלששתן יתחוק הגוף וירתק (כ"י מר"י, לטון סוסג, דכ"י ספס).

—סע', ירתק, — כבל וקשר יחד, binden, fesseln; lier, enchaîner; to bind, fetter ריתק בכלל לא תרצח (קטע"ג, חסס"ס, קדור קטע"ג, חסס"ס), הקשת לברית ריתק (סול, בלדני ילדקו, ענודס יוס"ס, סס, נסג), והסת אין להפך אך ביפתק, לוומא למכחש יש לרתק (כנ סלי גלון, טעני טענעות, קבול' קונטק', ל:), רתק חול לתהום (כ"ס צן ילסק, לדון אלניי, קנז' ח טנז'), הם יהליפו ירתקו חבל כחם ברוח פיו וצבאותם (עלמס אוליויר, חג' חילג חסניס, י).

—ס"ג, — שרשרת, ואמר הפיון: והעשירים בהון עתק ברתק להאחק בתק ותק בורים (לסלל גלון, סנה מנאכל, ס"י סימור וסכנוד, סכנען, קנט).

ב. ירתק, קל לא נמצא.

—נפע', ירתק, — ירתק החבל, כמו יתק: עד אשר ירתק² חבל הכסף ותריץ גלת הזהב ותשבר כד על המבוע ונרץ הגלגל אל הבור (קס"י יצ ו). — ובסמ"א: כי חבל הסמיכה גרתק סכמה שנים (לגכוס ר' טנאל צן עלי וצני דוכו, חסק, סכנצ' ח ג, 66).

(1) [גם ע"פ הכנה זו בכתוב].

(2) [כך הקרי, כתיב: ירתק].

היו שנדחקו לפרש או ע"י הכתיב, ירתק, או בלשון קשירה מן א. ירתק, אך הענין דורש את ההבנה כמו יתק. ואף היו שהציעו קריאה זו ממש, אלא שנמצא חלף ר — ג בלשון (ברגמט דרף במשם' דרף ואפשר לקים ירתק במשם' וו).

רתק

*רתק¹ ממנו מרתק, ירתק.

רתק, קל לא נמצא.

—סע', ירתק, — רתק יין, סדר אותו כמרתק: השוכר בית מחבירו מעמיד בו רחים של חמור אבל לא ריחים של יד, לא ירתק על גבו יין מפני שטוען את הכתלים (תוספת' צ"מ ס ל).

א. רתק², ממנו רתק³, רתוקה, רתוקה, רתוקה, א. רתק, ירתק.

ב. רתק⁴, ממנו ב. רתק.

ג. *רתק⁵, ממנו מרתיק, ג. ירתק.

א. ירתק, קל לא נמצא.

—סע', רתקו, — רתק, נאמר ונקשר בכבלים, ברתוקות, gefesselt werden; être enchaîné; to be fettered ועל נכבדיה ירו גורל וכל גדוליה רתקו בוקים (נח' ג י). — ואמר המסור: שבת משוש תמים והגיל נאסף יום רתקו רגליו ויום נאסרו (כסנ"ג, צ"מ יקוסיל, ציליק-דניליקי ח, 56). בויקי גוף ותאות עיר ירותק (לוי צן אלכס, צ"י ספס והלססס ח, ידיעות וכוון טוקן ס, ל). ועבדות אהבה במ יחד רתקו

(1) [אין להכריע אם היה בלשון מראש פעל רתק, שממנו נגזר מרתק, או שמש ראשונה מרתק בלשון, אולי במלה שאולה מלשון אחרת, ונגזר מרתק כפעל משני מן מרתק; וכך נראה יותר ע"פ שמוש הנדיר של רתק, וגם משום שאין פעל כזה בלשון קרובה]. (2) [שרש זה במשם' קשירה וסגירה נמצא כנראה גם בארמ' שכתוב' במשם עצם רתקא (צ"מ קז). במשם' גר, ובערב' רתק a) במשם' חפר יחד, אהה ודבק. באוגרית' בא רתק, אך אין לקבע לפי שעה את חוראת המלה (רתקת) ואת יחסה לשרשים שבעבר' ובשפות הקרובות].

(3) [ע"י בהערה למלה זו].

(4) [ע"י ב. ירתק, הערה].

(5) [ע"י ג. ירתק, הערה].

(a) רתק

ג. *רתק¹, קל לא נמצא².

רתת¹, מסנו *רתת, *רתיתת, *רתת, *רתת,
רתת, *רתתת, *רתתת.

*רתת, פ"ע, — רעד ורטט, zittern; trembler; to tremble: איבא בינייהו רותתת²,

ורותתת מי משקין (קוטי ס.). אשה שראשה כבד עליה ואבריה בכדים עליה ורותתת ונוסה (נדס סג). שער שלא חוקם המשכן היה העולם רותת, משחוקם נתבסס העולם (כ"ס נן יוסף, מד"כ צמ"י). למה היה העולם דומה באותה שעה, למרסקל על שתי רגלים שאינו יכול לעמוד והוא רותת, כיון שעשו לו רגל שלישי נתבסס ועמד (סס סס). — ובסחמ"א: מחמת שחיה זקן היו ידיו רותתות (כנז"ס, צ"צ קצ"ו). הוקן שהגיע להיות רותת ורועד בשחוא עומד (מיוק, מלוס דעס). אבל החולה מתוך שאצבעותיו רותתות ואינו יכול להגביה אחד ולכוף את הסמוכה לו לגמרי (מסליכי, יועל צ לך כנ).

— פ"ע, *גרתת, — התחול לרעד: וכיון שראה השמן כך נכהל וגרתת והלך מעליו (תנמי צונד, סוקסס לפרשם מוקס ח).

— פ"ע, *רתת, — כמו קל: (תחלת הוקנה) עד שירתת (כ" סניכא, סול' כד). היה יושב ביניהם ומרתת (לדכ"י ו). כיון שנברא הברול התחילו אילנות מרתתים, אמר להם מה לכם מרתתים³, עין אחד מכס אל יכנס בו ואין אחד מכס גיווק (מד"כ נכאס' ס). משל לשני תינוקות שברחו מבית הספר, היה זה לוקה וזה מירתת (כ" יעמיס נן אלעזר, סס סס נח). לאחר שנכנס בפלמין של מלך וכו' יצא ותפשו וכו' והיה מירתת, אמר לו למה אחת

שהרתיע המובאת ע"י תיאודור. ולפי כל הענין נראה שאין זו אלא ט"ס פשוטה במקו' שהיה ראה מדה"ד, והשוה את הדגמאות המובאות בערך הרהר עמ' 1188.

(¹) [שרש זה לא היה בעברי הקדומה, כמבואר בהערה לערך רתת, ובתו"ס שואל הוא מן הארמ', וכן בא רתת במשמ' רעד בסורי, וכנראה קרוב הוא אל רטט.]

(²) [רש"י: אשה שאנו רואים בה שהיא רותתת מאימת חמים.]

(³) [בתוצ' תיאודור: מרתתים.]

— פ"ע, *הרתיק, — רסק, הכה, הרחיק על הפתח: כל מי שאינו תוכף לגאולה תפילה למה הוא דומה, לאוחבו של מלך שבא והרתיק³ על פתחו של מלך, יצא לידע מה הוא מבקש ומצאו שהפליג (כ' חמי, יומ' נכ"י ח א). לעולם ישקיע אדם עצמו במשניות שאם ירתק⁴ יפתחו לו אם לתלמוד לתלמוד אם להגדה להגדה (כ' נכאס, מד"כ ויק' כא; סקי' כ"ב, חסכי, נונד, קטו). — ובקצור הרתיק על אדם, דסק על פתחו: כשנגלה הקב"ה על הר סיני לא הניח אומה שלא הרתיק עליה ולא קבלו עליהם לשמרה (את התורה) (מד"כ טנוס כז). אני ישנה סמעה העגל ולבי ער והקב"ה מרתיק עלי (סס סס נג). שישאל עתידים להיות טמונים במעירות ובמחילות והקב"ה מרתיק עליהם (מד"כ סס"ס ס, נונד, 88). — ובסחמ"א: משל לאדם שהרתיק על תרעו של מלך בנוקש על דלתי רחמים (נח"י ויע"י, 818). — ואמר הפישן: צעדוני תולליו בהרתיקו פיגור מאכזביו משר עתקו (יוסף צ"י ניסן, סלכז עיקסס, קצו"ז פסס, ידיעות מכוון סוקן ס, קטו 5).

רתקת, ע"י רתוקה.

(¹) [הוראת חשרש בפעל ובשם היא מש' וו של טרק בארמ', טרק א), דסק בערב', שסמנו טרק במשמ' פטיש וכדו'; ועל כן נראה, שיש כאן שגגה הגאים רתק (רסק) — טרק, וחלוקת ט על יד ק שבמלה כדגמת קטל שהיא קתל בערב'.]

(²) [אמנם בתוספת צוק"ס (ז"ס ד ח): חוקעו טמא רותקו טהור, ע"כ, אולם בדפוס' התקו, ואולי צ"ל: דוחקו.]

(³) [כצ"ל ולא כמו בדפו' קרוטושין: והרתיק. וע"י ר"י אלנקאווה, מנוה"ם ב, ענעלאו, 106.]

(⁴) [צ"ל: ירתיק.]

(⁵) [במק"ד (נכאס' נח) נאמר: כל מי שהרתיק אחר מידת הדין לא יצא שפוי מתחת ידיה, ראוייה היתה שרה להגיע לשני אברהם וע"י שאמרה ישפט ה' ביני ובינך נסנעו סחייה מ"ח שנה, ע"כ (סול' מילודוה, 458). ולשווא נסו לבאר כאן הרתיק אחר מה"ר כלשון דמיקה על תחתה, וכמו כן אין ערך לגרסה

(⁵) طرق

מִירְתָּה, שְׂמָא נִמְלַת כְּלוֹם מִן פִּלְטִין (סֵם שְׂמֹת כ.).
וְחֵהָר מִרְתָּה שְׂנֵאִמֵּר וְיִחְרַד כָּל הָהָר מֵאֵד (סֵם סֵם
כֵּט). עֲשֵׂה עֲצָמוֹ כְּאֵלֹה מִרְתָּה וּמִפְחָד (סֵם סֵם ל.).
מִשָּׁל לַמֶּלֶךְ שֶׁהוֹשִׁיב שׁוֹמְרִים לְשֹׁמְרוֹ מִן הַגִּיּוֹם וְכו'.
עֵבֶר הַגִּיּוֹם וְהָרֶגֶן וְהָיָה מִרְתָּה עַל עֲצָמוֹ (סֵם נִמְלֵי
כ.). אֲתִמּוֹל הָיוּ מִלֵּאכִים מִרְתָּתִין לִפְנֵי וְעֵבֶשׂוֹ
הוּא אֹמֵר כִּי יִגְדֹּלְתִי וְכו' (כ' תַּמְמוֹת, סֵם דְּנִי ט.).
מִפְּנֵי מָה לְשִׁינֵךְ נוֹשֵׁךְ בְּאֵזֶר אֶחָד וְכוּלָן מִרְגִּישִׁין
וּמִרְתָּתִין (כ' שְׂמֹאל דֵּר כִּסְמוֹנִי, סֵם קֶסֶל, חֵס יֶסֶךְ
הַנֶּסֶךְ). — וּבִסְחָמָא: כִּשֶׁם שֶׁהָאֵרִי בֹהֵם אִזְ הַחַיּוֹת
מִרְתָּתִין כִּךְ הַקִּבְּתָא אִרְיָה וְכו' (אֲגָדָה דִּרְאִשִּׁית ס.).
שִׁימְהָרֵם לִכְךָ בְּרִי שִׁיחַ מִרְתָּתִים לִיגַע בּוֹ (חֻקִּי
מִגִּי: כֵּן, דִּם נִגְלָה לֵהֶם). שְׁלֵא יִתְּנוּ מִרְתָּתִים
(חֻקִּי, וִיקִי אֵל ס.). — "וּבִסְחָמָא" סִי, הָרַעֲדוּ, עֲשֵׂה
שִׁירְעָר, יָעוּעַ, zittern machen; faire trembler; to
make tremble: וְלַעֲתִיד הַמִּשְׁפָּט דְּמִקְוֵת גּוֹ בְּכִיּוּתִי
אוֹרִיד שִׁכְן מִרְתָּתִי שְׂמָה וְשִׁמְיָה נְהִיּוּתִי
(כ' שְׂמֵעוֹן דִּכְכֵּךְ, חֵלִי דִכְכֵּלִי, סֵמֶכָה, סִי' סֹפֶה יֵלִיךְ לֵהֶם).

— סֵפֶט, *הִרְתִּיתִּי, — כִּמוֹ קֵל וּפֶעֶ: הָיָה שׁוֹחֵם וְהִרְתִּיתִּי
אוֹ שֶׁעָף אוֹ שִׁדְּחָה חֲבֵרוֹ וְכו' מִסּוּלָה (חֻסְפָּסִי חֻלִּי, ז
ס.). שְׂמַע קוֹל הַגִּפְתִּי תְּרִיסִים וְנִבְעָה, קוֹל צִהְלַת סוּסִים
וּמִרְתָּתִי¹, קוֹל תְּקִיעַת קִרְנִים וְנִבְחָל (סֵפֶט דְּנִי
קִנְז). הַתְּחִילוּ כְּתִלִי הַבֵּית מִרְתָּתִים (מִדִּי דִרְאִשִּׁי
כֵּז). וְהָיָה הָעֵבֶד עוֹמֵד וּמִרְתָּתִי¹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
(סֵם שְׂמֹת כֵּז). וְיִשְׂרָאֵל מִרְתָּתִין שְׂנֵאִמֵּר וְיִחְרַד
כָּל חֵם (סֵם סֵם כֵּט). כִּיּוֹן שֶׁאִמֵּר (יִצְחָק) גִּשָּׁה נָא
הִרְתִּית גּוֹפּוֹ וְהָיָה שׁוֹחֵם כְּשֶׁעוֹה הוּא (תַּמְמוֹ דִּכְכֵּךְ,
חֻלְדוֹס יד.). — וּבִסְחָמָא: שׁוֹחֵם שִׁירְיִי מִרְתָּתִים
וְאִמֵּם הוּא מִרְגִּישׁ כְּפִגְמָה דְּקָה (סֵפֶטִי חֲסוֹנָה, י"ד
א, ח, נֶסֶם כּוֹדֵעַ צִיְהוֹדֵם). מִעֲנִדְעִירֵל מִרְתָּתִי וּפּוֹסֵעַ
אֲבֵל וְחִפּוֹי רֹאשׁ (שִׁי' אֲנִדְמוֹנִי, מִקְעוֹת דִּימִין סִסְלִישִׁי,
הַסִּדְכָה ג, 22).

*רְתָּתִי, סִי, — רָשָׁט, רַעְדָה: וְאִנִּי [רַעְדָה] וְרִתָּה
אֲחֻזּוֹתִי וְכָל גְּרָמִי יִרְעוּ (אֲנִילֵת הַסּוּדִיּוֹת ד, אֲנִילֵת
גִּיּוֹתִי, סִי, סִי, סִי). מָה לְהֵלֶן בְּאִימָה וּבִירָאָה
וּבִרְתָּתִי וְכוּעַ אֵף בָּאן בְּאִימָה וּבִירָאָה וּבִרְתָּתִי
וְכוּעַ (דִּכְכֵּי כֵּז). לְמִלְךְ שֶׁשֶּׁלַח שְׁלוּחִין שְׁלוֹ לְמִדְּיָנָה,

וְעִמְדוֹ בְּנֵי חֲסִדִּינָה וְשִׁמְשׁוֹ לְפָנֵיהֶם בְּאִימָה וּבִירָאָה
וּבִרְתָּתִי וְכוּעַ (כ' דִּכְכֵּי, מִדִּי וִיקִי כֵּז). —
וּבִסְחָמָא: וְכִיּוֹן שֶׁרָאָה דוֹד חֲרָבוֹ שֶׁל מִלְּאָךְ הַמּוֹת
מֵאוֹתָה שְׁעָה נִכְנֵם בּוֹ רְתָת וּקִרְיֹת וְשׁוֹב לֹא הָיָה
בּוֹ כֵּחַ (קִדְרֵי אֲלִישׁוֹ דִּנְסָה, חֵלִי שְׂלֹס, 89). יִרְדּוּ עָמּוֹ
חֲשָׁעִים אֲלֵפִי רִבְכוּת וְכו' רְתָת וְחִלְחָלָה אוֹחֻת לְכָל
מִי שֶׁרָוָאָה אוֹתָם (קִדְרֵי הַגִּדָּה שֶׁל סִסָּה, מוֹנֵל נֶסֶם דִּכְכֵּי
נִסְכֵּךְ דֵּר עוֹמֵם שְׂשֵׁלֵם, קס.). הַמִּדְּבָר לִפְנֵי מֶלֶךְ מִלְכִּי
הַמִּלְכִּים הַכִּיָּה עֲאֲבוּיָב שִׁיחַיָּה מִדְּבַר בִּרְתָּתִי וְכוּעַ
(דִּרְאִשִּׁית דִּנְסִי, חֲלִנְכֵי, 206). וּמִשָּׁחָ עִיָּה לֹא הָיָה כֵּן.
אֲבָל יִבֵּא אֲלֵיוֹ הַדְּבָר וְלֹא יִשְׁיָחוּ רְתָת וְרַעְדָה
בְּשׁוֹם פָּנִים (מִכּוֹס הַמִּשְׁנֵי לְנִמְסָס, סֵפֶט יא א.). אוֹתוֹת
קִדְחָת שְׁלִישִׁית וְכו' רְתָת חוֹק אֲשֶׁר יִרְגִּישׁ עֲקִיצָה
סִחָט (דִּכְכֵּי, חֲרָם סִיִּים, קִדְמָה שְׁלִישִׁית, כִּי סִעֲכֵר).
הַשְּׁלִישִׁית בְּתַחֲלַת חֲרוּשָׁה תְּחִילָה בִּרְתָּת חוֹק וְאִמֵּם
יִתְחַוֵּךְ הִרְתָּת כֵּחַ וִיקְשָׁה בְּאֶרֶץ הַיָּמִים (סֵם סֵם).
וְהָיָה שֶׁם כֹּאכַּ מוֹעֵם יִתְחַדֵּשׁ עָמּוֹ כְּעִתִּים רְתָת
וְקִדְחָת (קִלְטוֹן ג יג א ד). בְּהִנְהַגַּת חֲרָתִי וְהַסְמֹר
(סֵם ד א ז יז). וְהִרְתָּת הָיָה בְּקִדְחָת הַשְּׁלִישִׁית
עִם עֲקִיצָה יִרְגִּישָׁה הַסִּתְקִדָה כְּעִקְצָה סִחָט (קִדְרֵי
גִּלְיָנוֹס דִּכְכֵּי, חֲלִנְכֵי, כִּי סִיִּים). וִירְפָא בִּרְתָּת
וְרַעֲשׁ הַחֲבֵרִים (סִסְלִישִׁי, סִסְלִישִׁי, סִיִּים, שְׂמִים חֲקִירִים
סִסְלִישִׁי, חֲקִירִים וְכוּעִיָּה מוֹלִידִים רְתָת וְסִסְלִישִׁי
(סִסְלִישִׁי, כֵּן, מִנְסָה עוֹיָה א ד, יִקְדִּי עוֹלָם ס, ס:). וְסִסְלִישִׁי
הָרֹאשׁ וְרַעֲשִׁית הַלֵּב וְרְתָת הַחֲבֵרִים (סֵם, מִנְסָה
סִסְלִישִׁי, ג, קטו:). — וְאִמֵּר הַמִּיָּמִין: וְנִשְׁאֹר עֵינֵיהֶם וְרֹא
צִרְיָהֶם בְּקִרְבָּתָם, חִיל וְרְתָת שֶׁם אֲחֻחָם (כ' שְׂמֵעוֹן
דֵּר יִלְמָק, סִסְלִישִׁי, סִסְלִישִׁי, סִיִּים). וְעַתָּה קִרְאוּ אוֹתָם רַעְדָה
אֲחֻחָם וְיִצְאָה נִשְׁמָתָם בִּרְתָּת¹ וְשִׁבְרִים (דִּכְכֵּי, ג
חֲסוֹנָה, סִיִּים, סִיִּים). חֵהָה לְבָבִי בְּפִלְצוֹת בִּרְתָּת
וְהַדְּבָאָה (מִנְסָה דֵּר שְׂמֹאל, חֵלִי יִנְעֵט, סִיִּים יוֹס ז).
רְתָת אֲחֻחָתִי חֲלִים וְצִירִים (שְׂמֹאל דִּכְכֵּי, חֲסוֹס,
סִסְלִישִׁי, דִּכְכֵּי, סִיִּים, סִיִּים). — וְאִמֵּר "רְתָּתִים: בְּלִילִי
אֵשׁ וּמִיָּמוֹת גְּבוּרִי עִיר מְרוּמוֹת נִצְבִים כְּחֻמוֹת
בִּרְתָּתִים וְאִימֹת (דִּכְכֵּי, כֵּן, סִיִּים, סִיִּים). חֵס
סִסְלִישִׁי, סִיִּים). וְאַחֲרָיִךְ יִתְחַלֵּל בִּרְתָּת קִשָּׁה מֵאֵד
וְיִתֵּר חוֹק מִשְׁאֵר הִרְתָּתִים (קִלְטוֹן ד א ז ל).

¹ [וְאִוִּלִי מִרְתָּתִי, סִיִּים]

¹ [נִיָּא בְּרִשָּׁה, כֵּךְ בִּיאֲלִיק-רַבִּינְצִיקִי, כ, 186]

לחטא וכו' (סו' יג א-ב). — וכמו רתת¹), ואמר הפיטן: היה דברך אל בני ימים רתת היום כלבים אלמים ינבחו (משלס דאסיאירס, קו קו, ידיעות וכוון סוקן ד, ל). — ואמר המשורר: על כן לבשו כלם בגדי נקם תלבשת ורתת לבם הרבה חק כחם פרצה (י"ג, מלחמות דוד בפלסססס, סיני י"ג ו, א).

רַתְתָּהּ, ט"ו, — כמו רתת: והתנעשה כל העיר כאילו מוסדות כל העולם יתמוטטו והיתה רתתה רעדה בעיר עד שכל העם עובו את רבושם וברחו וכו' (כ"ד גזו, לנס דוד, סליא לאלף ו').

רַתְתִּי, ח"ז, — של רתת, שברתת: ידוע ששבת הקול היא חנועה רתתית מתחדשת באוויר (נצעה סמורס על מו"כ א כא).

גמגם בדבור, אפשר שהכוונה: כשאפרים מדבר הוא נכשל בלשונו, ועל כל פנים רתת צורת מעל היא ולא ש"ע, אולי בנקוד רתת. וצ"ע.]

⁽¹⁾ [עפ"י הכנה כוו בכתוב.]

רַתַּת, ט"ו, — מלה מספקת¹): כדבר אפרים רתת נשא הוא בישראל ויאשם בבעל וימת ועתה יוספו

⁽¹⁾ [תשבעים, המתרגמים מלה זו בלשון צדק, צדקות (δικαιώματα) גרסו כנראה דתת. כל יתר המתרגמים והמפרשים הקדמונים הבינו רתת כבארמית, בדברי ראביע: ואין למלה רתת חבר רק בארמ', ע"כ. ומן החדשים חיו שהציעו הצעות שאינן מניחות את הדעת. לשם ברור הענין עלינו לצאת מן המשפט הברור שבפסוק: ויאשם בבעל וימת, אשר לפיו עלינו לראות "בישראל", בהקבלת אל "בבעל" בשם אחר לבעל, הוא שר-אל. כי כך נקרא הבעל חמקצב בדמות עגל הזהב בשם זה גם באוגרית' (ת'ראל) וגם בדברי הנביא הושע במקומות אחרים. כך למשל שם ח ו: כי מישראל (צ"ל: כי מי שר-אל) והוא חרש עשתו ולא אלהים הוא כי שבכים והיה עגל שמרון. וכן גם כאן: נשא הוא ב(י)שראל, פרושו: נשא הוא משאת לשר-אל, בלשון ונשאתם את סבות מלככם (עמו' ס כו). ועל כן גם תכן המלים כדבר אפרים רתת צריך לשמש פתיחת לאיתו ענין. והואיל ובערבי כא השרש רתת (רת a) במשמ'

^(a) רַת

שער השי"ן

ש

W

השי"ן משמש כה גם במקום סמ"ך) והדרומית ובכוש'. לעמט ואת אין הכדל זה, שאינו ככתב האותיות בעבר' ובכנעני' ואף לא בכתבות הארמיות הקדומות, מוכה גם בלשונות השמיות הקדומות. הוא אינו באשור¹⁾; וגם באוגרית', שיש בה סימן ש שני (אולי בשני סמטא מסים) על יד האות הרגילה, אין סימן נוסף זה בא אלא במלים מועטות מאד, בעוד שמלים מרביות, הבאות בעבר' בש שמאלית²⁾, כתיבות בלשון זו באותה אות כמו מלים הבאות בעבר' בש ימנית³⁾. וכן אין הכדל ש—ש במטא העברי של השמרונים, שאמנם אולי משפע הוא מלשון מוצאם בכבל, וכן אין הכדל כזה בהתקפות היוניות והרומיות (המשקפיות את סמטאם של עולי כבל) הכתובות Σ, Σ', גם במקום ש (שָׁרָה — Σαρα, Σαρα) וגם במקום ש (שְׁלֹמֹה — Σαλωμών, Salomon). ועי' עוד לקמן. וכן מורות עיבודות נוספות הרבה על כך, שלא היה הכדל כזה אף בלשון המקרא. בשעשועי הלשון בדברי הנביאים אין הבחנה בין ש—ש; ויקו לַשְׁפָּט וְחָנָה מִשְׁפָּחָה (יש' ס ז)⁴⁾. כמח מלים

¹⁾ [אף שכמח שרשים מחלף בלשון זו ש ו-ם, ובמטא שתי האותיות האלה בא בחלוף בכבל לעמט אשור, ועי' גם לקמן].

²⁾ [כגון עשר, שדה (באוגרית': שד), שָׁהר, שְׁמאל, שִׁמח, שָׁנא, ועוד].

³⁾ [כמו שָׁרָה, שְׁבַע, שִׁוּחַ, שִׁכָּה, שְׁלֵם, ועוד].

⁴⁾ [במקרים אחרים, כגון שריד מוריס (יש')]

ש—(ימנית ושמאלית ועי' לקמן), אות העשרים ואחת באלף בית העברי, בין ר ובין ת ושפה שִׁין, ועין בערכים שִׁין, שִׁין. וכן נדרשה אות זו באותיות דר"ע נוס' א: שִׁין זה שיניהם של רשעים גמורים וכו', אך ביוג' נקראה האות כפי השבטים היוניים σίγμα ובפי הרוריים σάγ ובכוש' שמה שִׁוּחַ, ובכבלי (סנה קד.) פורשה במלה שָׁקָר, ואמנם אפשר שפרוש זה מתחם לצרוף שלוש האותיות ק—ר—ש יחד. במסרת התימנים נלמדות האותיות ש—ת במלים שנון תורת, האות ש היא, לפי המכטאים הנוהגים בישראל, סימן לשני הנאים שונים המכילים בנקוד המכרני עי' נקדה סימן או משמאל, ש ימנית, ש שמאלית, בקצת כתבי יד עי' נקדה בתוך האות, ש או W ובנקוד העליון הבכלי עי' ש או א ו ס הכתובות מעל לאות: ש, ש, כְּעֵדוֹת לִכְך, שכומן הנקדנים במח חלק משרשי השון במטא הסמך. וחלקה זו של ש העברית לשתי אותיות שונות במטא מתאימה למצב שבבלשון הארמית המקראית, שכמה גם בת בדרך כלל ש שמאלית או ס כתמורת ש בעברית; והכדל כזה נכר גם בערב¹⁾ הצפונית (אשר סימן

¹⁾ [בתפוד המכטא בין ש a) לש b), כגון חֲשִׁיעָה d), לעמט חֲשִׁיעָה, עֲשִׂרָה בעבר' וארמ'. ועי' לקמן].

ש a) ש b) س c) تسعة d) عشرة

לשונות אירופה באותיות עבריות מן ימי הבינים ואילך, שמצוי בה הכתיב ש במקום S הלעזית. ועי' במאמרו של י. ב. גומפרץ, תרביץ יג 107 115, המביא כי מבטא המיוחד של ש ימנית נשכח מאות שנים בפי יהודי אשכנז, ונחלש אך עם שינוי הגאים שחל בגרמנית, וצ"ע, ועל מבטא ש-ש בפי יהודי איטליה עי' א. ש. חרטום, לשוננו טו, עמ' 87. העברה שאין ההבדל בין ש-ש מסמן כתיב האותיות אלא כנקוד בלבד, גרסה למעשים למסקות או למעיוות בקביעת הקריאה.

אם היתה אפוא האות ש בתקופת המקרא סימן להגה אחר, אין הנה זה ומימנו אחרים בהשוואה אל שפות שמיות אחרות. אמנם גם באשור (עי' עוד לקמן). בכוש' וכן אף בכמה כתובות ארמיות קדומות מאד באה בכל מקום ש כתמורת אות זו בעבר', אך באוגרית', בערב' הצפוניות ובארמ' לכנותיה למן הכתובות מימי גלות בבל ואילך בא בחלק מן השרשים שיש בהם ש בעבר', בארמ' ת¹), ובאוגרית' וערב' ת²), בעוד שנשמרה ש (ש או ש) בשרשים אחרים³). חבדל זה נחשב ע"י חוקרי השפות השמיות היום כמקורי בצורה זו או זו, מע"ם שאפשר, שיש גם כאן אך תתפצלות של הגה אחר לשני הגאים שונים⁴), התפצלות שאמנם חלה בתקופה קדומה יותר ופשטה ועברה משכט זה או זה של דוברי שמית לשפות אחרות, בעוד שנשמר מצב קדום אחר באשור', כוש' ועבר' כבארמ' חקדומה⁵).

- (1) [שור בעבר' — תורא בארמ', ובכתב מסוג'ין מהמאה השמינית: שור.]
- (2) [שור בעבר' — ת'ר באוגרית', ת'ר a בערב'.]
- (3) [עשרת בעבר' — עשרה באוגרית', עשרה b בערב'.]
- (4) [כך, למשל, יכל מבטא כפול זה של האותיות בגרסיה להביא לידי כך, ששרש זה או זה לא יבטא אלא במבטא אחד בלבד שלא בשרשים אחרים. בדרך זו אומרים, למשל, רבים בטעות לחפס (במק' לחפס) או שפכתי (במק' שפכתי) כאלו יש שני סוגים שונים של האות בכלים אלו, אחת a ואחת b.]
- (5) [אמנם עפ"י הנהגה זו לא היה חבדל לשוני במבטא העברי הקדום אף בין שרשים כגון שכל

כאלו הכונה שְהָדִין (עי' עמ' 5888, ערך צֶדֶק, פֶּעַ, הערה), ואך בתקופה מאוחרת עוד יותר נקבע הכתיב בסמך בארמ' ובעבר' בעקר במלים שבתוים, לעמ' מלים סקראיות שכתובן בשין נשמר¹), עד שזו הפיטנים שין וסמך והשתמשו באותיות אלו ללא הבחנה. וכן אומרת למשל גם המסורת להושע ב ח על חבדל זה שבמבטא השין: שָה, חד מן מלין חמין ש"ן וקרינן ס"ס"ך, וסימ' ושכתי כפי עליך, בשמיכה וכו', ע"כ. וכן קראו חכמי התלמוד לשין שמאלית, בנגוד לשין ימנית, בשם סמך. עי' ס"צ סגל, יסודי הפוניטיקה, עמ' 28 למטה, ואת הספרות הרשומה שם. וכן יש לראות את השין השמאלית בקרי חסירי בסמך לעמ' הכתיב בשין (ימנית).

ואמנם אין ספק, שאף נשתנה כתיב המקרא בהשפעת המבטא המאוחר. כך, למשל, כתובה חמלה סיר (הבשר) בכל מקום בסמך, אך על הכתיב הקדום בשין מורים דברי הכתוב במשלי כה ב (עי' טוונטסינג, משלי סלמה, 58 וכו'): וְשָׂרָה בְּשָׂרִים עַל לֵב רַע, שנשמר בהם הכתיב שר, הואיל והנקודים לא הכירו את כונת הכתוב, שהיא: וְשָׂרָה בְּשָׂרִים (סיר הבשר שבסעודה) על לב רע, כחקדמה להמשך: אפ רעב שנאך האכילהו לחם. לעמ' זאת נקדו בעלי המסורת למשל שָבִין (עי' ערך זס ובספר סטוכר, משלי סלמה, עמ' 115) במשלי כג ב כאלו הכונה סָבִין בסמך, בעוד שהכותב התכוון לצורה נגורה מן שָבִין.

מחבדל זה שבין שין ושין, שהוא תוצאת התפתחות ארכה, יש להפריד את השאלה, כיצד נִצְטָמַח האות ש ונבדלה בחגייתה מן הסמך. ואמנם אין עדות מהעתקות חיונים שכתבו Σ והרומים שכתבו S גם במקום ש-ש וגם במקום ס; אבל כשם שבא בערב' ש (ס) וש בהפוך למבטאם של לב דוברי עברית וכמותו נגוד במבטא האשורי בכול ובאשור, אפשר שהיו הפוכי מבטא כאלה קימים אף בעבר' הקדומה, ושנויי מבטא כאלה קימים, כידוע, אף בניבי העבר' החיה בשכמי ישראל השונים, בין שהם מבטאים כל ש כמו סמך, ובין שהופכים את הגית שתי האותיות. ושנויים כאלה מתבטאים גם בהעתקת

(1) [כגון למשל חריסר לעמ' שנים עשר.]

לך את גמולך שנמלח לנו אשרי שיאחז ונפץ את
עלליך אל חסלע (סס' קלו ח-ט). אשרי שאל יעקב
בעורו (סס קמו ס). הגידה לי שאהבה נפשי (סס' ט
ח ז). בקשתי את שאהבה נפשי (סס ג ח). מה שחיה
הוא שיהיה ומה שפועשה הוא שיעשה (סס' ח ט).
גם מקנה בקר וצאן הרבה היה לי מכל שהיו לפני
בירושלם (סס ז ז). מי יביאנו לראות במה שיהיה
אחריו (סס ז כז). ולא יוכל לדון עם שמתקף¹ ממנו
(סס ו י). רחוק מה שחיה ועסק עמך מי ימצאנו
(סס ז כד). לא ידע האדם מה שיהיה ואשר יהיה
מאחריו מי יגיד לו (סס י יד). ויזכר את ימי החשך
כי הרבה יהיו כל שפא הכל (סס יא ס). וינחנו בירם
ההגריאים וכל שעמהם (סס' יא ס כ). ועל הכרמים
שמעי הרמתי ועל שפנרמים לאצרות חיון וברי
השפטי (סס כז כז). — ומעין זה עם שם תאר, רב ש,
יתר ש, להשוואה: אם ויליד אוש מאה ושנים רבות
יחיה ורב שיהיו ימי שניו ונמשו לא תשבוע וכו'
(סס' ו ג). ויתר שחיה קהלת חכם עוד לסר דעת את
העם (סס יז ט). — וכמלת וקה במשפטים שיש להם
גם גון של חווי, נמוק או תנאי וכו', עד שאפשר
לראות לפעמים כמין מעבר לשמוש המלה ש עצמה
כמלת קשור במשמ' פי, כגון "לולי ה' שחיה לנו"
במשמ' לולי שחיה לנו ה', או "על הר ציון ששמים"
במשמ' על שחר ציון ששם וכו': לולי וי שחיה לנו
בקום עלינו אדם אוי חיים בלעגו (סס' קכז ג-ג).
ברוך וי שאל² נתנו מרף לשניהם (סס ס ו). אל
תראני שאני שחרחרת לשפוחני השמש (סס' ס ו).
הסבי עינוך מנגדי שהם הרחיבני (סס ו ס). טובים
היו חללי הרב מחללי רעב שהם יוובו מדקרים
מחנכות שדי (סס' יא ד ט). על הר ציון ששמים שועלים
חלכו בו (סס ס יס). ושנאתי אני את כל עמלי שאני
עמל תחת השמש שאניח³ לאדם שיחיה אחרי
(סס' ז ס). וגם כל האדם שאכל ושתה וראה טוב
בכל עמלי תחת אלהים היא (סס ג יג). ושבת אני

לה יחרו ששם עלו שבמים שבמי יח עדות לישראל
להודות לשם וי (סס' קכז ג-ד). יהיו בחציר גבות שקדמת
שלף ובש שלא מלא כמו קוצר וחצנו מעמר (סס קכז ו-ז).
(וי) שהנח ככורי מצרים מאדם עד בחמה וכו' שהנח
גוים רבים והרג מלכים עצומים (סס סס מ-י). שששגנו
וכר לנו כי לעולם הסרו (סס קלו כג). אשרי העם
שנבך לו אשרי העם שיי' אלהיו (סס קמז יח). אל
תבטחו בנדיבים כבן אדם שאין לו תשועה (סס קמו
ג). בעמרה שעמרה לו אמו ביום תהנתו (סס' ג יח).
שערך בעדר העוים שגלשו מהר גלעד שניך בעדר
הקצובות שעלו מן הרחצה שפלם מתאימות ושכלה
אין בהם (סס ד ח-ז). מה נעשה לאחותנו ביום
שידבר בה (סס מ ח). חזאת העיר שיאמרו כלילת ימי
משוש לכל הארץ (סס' ז יס). זה היום שקיוונו מצאנו
ראינו (סס סס יו). מה יחרון לאדם ככל עמלו
שיעמל תחת השמש (סס' ח ג). אל מקום שהנחלים
הלכים שם הם שבים ללכת (סס סס ז). יש דבר
שיאמר ראה זה הרש הוא (סס סס י). וגם לאחרים
שיהיו לא יהיה להם זכרון (סס סס יח). ראיתי את
כל המעשים שגששו תחת השמש (סס סס יד). ומנתי
אני בכל מעשי שעשו ירי ובעמל שעמלתי לעשות
(סס ז יח). כי מה האדם שיבוא אחרי המדך (סס
סס יז). וישלם בכל עמלי שעמלתי ושחכמתי תחת
השמש (סס סס יט). כי יש אדם שעמל בחכמה
ובדעת ובכשרון ולאדם שלא עמל בו יחננו חלקו
(סס סס כח). יש צדיקים אשר מגיע אלהם כמעשה
הרשעים ויש רשעים שפגוע אלהם כמעשה הצדיקים
אמרתו שגם זה הכל (סס ס יד). אי לך ארץ שפלה
נער ושריך בבקר ואכלו (סס י יו). מקום שיפל העץ
שם יהוא (סס יא ג). וכן הנתינים שנתן דוד והשרים
לעבדת הלויים וכו' (עז' ס כ). — וגם לפני בינו: בשמן
הטוב על הראש ירד על חוסן זקן אחרן שיגרד על פי
מדותיו כטל חרפון שיגרד על הררי ציון (סס' קכז ג-ג).
חללו עבדי וי שעמדים¹ בבית וי בחצרות בית אלהינו
(סס קלס ז). כדגים שפאחיים במצודה רעה וכצפרים
האחוזות בפח (סס ס יז). — ובקשר לכנוי כולל,
מחש' פל-ש, מי ש וכו', ואף כלי הזכרת שם עצם
או כנוי, שמשפט הוקה חלוי בהם: אשרי שישלם
⁽¹⁾ [סס קלז ח: הנה ברכו את וי כל עבדי וי
העמדים בבית וי בלילות.]

⁽¹⁾ [כך קרי; כתיב: שחת קיף.]

⁽²⁾ [כלוי חואיל ולא נתנני, וכן בדרגמאות שאחר
ווי: ששופחני במק': יען כי שופחני, שהם הרחיבני
במק' יען כי הרחיבוני.]

⁽³⁾ [בנראה הכונה: שנאתי שאניח את כל עמלי
ולא: שנאתי את עמלי ממש.]

ז כז). והאלחים עשה שָׁרְאוּ מִלִּפְנֵי (סס ג יד). טוב
 אשר לא חדר מִשְׁתַּדֵּר וְלֹא תִשְׁלַם (סס ד). ומאומה
 לא ישא בעמלו שִׁילָה בידו (סס ס יד). ומה ויתרון
 לו שִׁיעָמָל לרוח (סס ס יח). — ולפני מלח שאלה
 במשמי' וז, שִׁלְמָה: הגידה לי שאהבה נפשי איכה
 תרעה איכה תרכיץ בצהרים שִׁלְמָה אחיה בעמית על
 עדרי חבריך (סס"ט ז י). — ואחרי שאלח מה... ש,
 כמו מה... בי, במשמי' וז: מה דורך מדוד שִׁנְכָה
 השבעתנו (סס ט). מה היה שִׁהֲיִים הראשונים היו
 טובים מאלה (קס"ז י). — ואחר מלות אחרות כמלת
 קשור אחת, במעט ש, עד ש, בִּשְׁ, כל-עמך ש, על-
 דברת ש: חדלו פרוון כישראל חדלו עד שִׁנְכָה
 דבורה שִׁנְכָה אִם בישראל (סס"ט ז). כן עינינו עד
 יי' אלהינו עד שִׁהֲנָנו (סס"י קכג ז). אִם תעירו ואִם
 תעוררו את האהבה עד שִׁתְּחַפֵּץ (סס"ט ז). עד
 שִׁיפֹחַ היום ונסו הצללים סב דמה לך דודי לצבי
 וכו' (סס ס יז). כמעט שִׁעֲבֹרְתִי מהם עד שִׁמְצָאֲתִי
 את שאהבה נפשי אחותי ולא ארפנו עד שִׁהֲבִיאֲתִי
 אל בית אמי ואל חדר הורתי (סס ג ד). כאשר יצא
 מבטן אִם ערום ישוב ללכת בִּשְׁבָא (קס"ז יד). בל
 עמֹת שִׁבָא בן ילך (סס ס יח). גִּם את זה לעמֹת זה
 עשה האלחים על דברת שִׁלָּא ימצא האדם אחריו
 מאומה (סס ז יד). וגם בדרך כשהסכל¹ הולך לבו
 חסר (סס י ג). וישב העפר על הארץ בִּשְׁהִיָּה (סס י
 ז). — ומלות קשור כאלה בתוספת אחרי ש, בִּשְׁשָׁם,
 בִּשְׁבָר, בִּשְׁל²: לא ידון רוחי באדם לעולם בִּשְׁשָׁם³
 הוא בשר (כנלס"ו ג). כי אין זכרון לחם עם הכסיל
 לעולם בִּשְׁבָר⁴ הימים הראשונים הכל נשכח (קס"ז
 ז י). ועי' שִׁלָּא. — ואמר בן מירא: במה שהורשית⁵
 התבונן ואין לך עסק בנסתרות (כ"ס ג"ג ג כז). אכול
 כאיש דבר ש שם לפניך ואל תעט סן תגעל (סס

את המתים שִׁבָר מתו מן החיים אשר חמה חיים
 עדנה (סס ד ז). ואילו האחד שִׁיפֹל ואין שני לחקמו
 (סס ס י). אשריך ארץ שִׁמְלִיָּה בן חורים ושריך
 בעת יאכלו (סס י יז). — ובצורה עם ל היחס להוראת
 הקנין, שִׁלְשִׁלְמָה וכדו', עי' שִׁל¹. — (ב) במשמי' מלות
 קשור לחווי כמו בי, בצירופים כגון רֹאחַ ש, ידע ש,
 עֲשֵׂה זאת (לערות) ש, dass; que; that: ועשית לי
 אות שִׁמְמָה מדבר עמי (סס"ו י). גורו לכם מפני
 חרב כי חמה עונות הרב למען תדעו ש דין²
 (חיז יע כט). מה תגידו לו שִׁחֹלֵל אהבה אני (סס"ט
 ס ס). ידעתי שִׁגָּם זה הוא רעיון רוח (קס"ז י).
 וראיתי אני שִׁישׁ יתרון להכמה מן הסכלות (סס ז יג).
 וידעתי גם אני שִׁמְקָרָה אחד יקרה את כלם (סס סס
 יד). ודברתי כלבי שִׁגָּם זה הכל (סס סס יח). ולראות
 שִׁחַם בהמה חמה להם³ (סס ג יח). החיים יודעים
 שִׁימָחוּ (סס ט ס). — ובמו בי לבסוף, במשמי' הואיל
 ו, על בי, משום ש, well; parce que; because:
 פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תפתי שִׁחֲאֲשִׁי במלא מל
 קוצותי רסיסי לילה (סס"ט ס ז). — ובמשמי' המסמנה
 ותחכילי, כמו עד אשר, וכדו': אין טוב באדם
 שִׁימָכֵל⁴ ושחה והרמא את נפשו טוב בעמלו (קס"ז

[1] [מעפ"י שאין כאן אלא צרופ של ש, ש, עם
 ל היחס, ובמקרא וגם ככתבי יד של מקורות מתו"ם
 שִׁל זו אף מצרפת היא למלה שלאחריה, נחשב שִׁל לא רק
 היום כמלה בפני עצמה, אלא שבצירופים כגון בִּשְׁל
 אשר וכדו' היא כתובה לחור אף במקרא, ואף מפני
 שמושיה המרבים היא מעונה ברור בערך מיוחד.]

[2] [כך כתיב; קרי: שִׁדון. ואמנם המשפט קשה
 ועי' בערך שִׁדון.]
 [3] [הכוונה: שבמקרה הבהמה יקרח בהם. ואולי
 יש כאן מלה אחרת בשם ובפעל הכתובה גם היא
 באותיות חס, חמה, ועי' גם שִׁכָּת, הערות.]

[4] [אמנם לפי כל דברי הספר אין המשפט
 מסתבר כך. ועל פי ההקבלה בפרק ב יב—יג "ידעתי
 כי אין טוב בם כי אם לשמח וכו' וגם כל האדם שיאכל
 ושחה וראה טוב בכל עמלו מתח אלהים היא" יש
 להניח שהשטמו כמה מלים, ועלינו להשלים גם כאן:
 אין טוב [ב] כי אם לשמח וכו' וגם כל [ה]אדם שיאכל
 ושחה והרמא את נפשו טוב בעמלו גם זה ראיתי כי
 מיד האלחים היא.]

[1] [כך כתיב; קרי: בִּשְׁשָׁבָל.]

[2] [עי' בערך שִׁל, ובהערות לעיל.]

[3] [כך לפי הכנה אחת, אך עי' שִׁגָּם.]

[4] [כלו' הואיל ובכר נשכחו הימים הראשונים,

נשכח הכל, ועי' בָּבָר.]

[5] [כך גם בככלי וירוש' חגי', רסע"ג: באשר

הורשית.]

לחור (עז). — ובתו"מ¹, א) כמלת וקה: קרא וטעה
 יחזור למקום שמטעה (נכ"ל נג). מנין הוא מתחיל,
 מתחלת הברכה שמטעה בה (סס ה ג). על דבר
 שאין גדולו מן הארץ אומר שהכל (סס ו ג). ברך
 על היין שלפני הסוון פסח את היין שלאחר
 המזון (סס סס). אכל דמאי ומעשר ראשון שנמלה
 תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו וכו' (סס ז ח).
 אלו דברים שבין בית שמאי ובית הלל (סס ח ח).
 הרואה מקום שבעשו בו נסים לישראל וכו' מקום
 שנעקרה ממנו עין אומר וכו' (סס ט ח). כל חותמי
 ברכות שהיו במקדש היו אומרים מן העולם (סס
 ט ס). אלו דברים שאין להם שיעור (פסח ח ח).
 אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה (סס
 טס). מקובל אני מ' מיאשא שקבל מאבא שקבל
 מן הווגות שקבלו מן הנביאים (סס ז ו). נכסים
 שאין להם אחריות (סס ג ו, ועוד). חורי הנמלים
 שבתוך תקפה הרי הן של בעל הבית, שלאחר
 הקוצרים העליונים לעניים והחתחונים של בעל הבית
 (סס ד יח). העומר ששכתוהו פועלים ולא שכחו
 בעל הבית (סס ס ו). העומר שהוא סמוך לגפה
 ולגריש (סס ז ג). ראשי שורות העומר שנגדו
 מובית (סס סס ג). אי זו היא קפה שהיא מצלה
 את העמר, כל שאינה שכחה אפילו קלה אחר (סס
 סס ח). כל וית שיש לו שם בשדה (סס ז ח). כרם
 שכולו עוללות וכו' לבעל הבית (סס ז ו). ואינן
 נאמנין אלא על דבר שבני אדם נוהגין בן (סס
 ס ז). ובן דיון שדן דין אמת לאמתו וכו' וכל דיון
 שלוקח שוחד ומטת את הדין וכו' (סס ט). (המקיים
 קוצים בכרם) לא קדש אלא דבר שכמוהו
 מקיימין (כלל' ס ס). ואשת אחיו שלא היה בעולמו
 (ינע' ח ח). היבמה לא תחלוץ ולא תחיבם עד
 שיהיו לה שלשה חדשים (סס ד י). תנשואות
 יתארסו ותארוסית ונשאו חוץ מן הארוסות
 שביהודה (סס סס). איוחו מסור, כל שאר בשר

שחוא בלא יבא (כ"ט, סס סס יג). הצד השוח
 שבהן שדרבן להויק (נ"ק ח ח). ואלו דברים
 שאין נשבעין עליהם (סנו"ט ו ס). יש דברים
 שהן בקרקע ואינן בקרקע (כ"ט, סס סס ו). אין
 נשבעין אלא על דבר שבמדה ושבמשקל
 ושבמנין (סס סס). היכן שורי שגנבת (סס ס
 ד). איוו היא דרך ישרה שיבור לו האדם (כני,
 חז"י ז ח). חמאת שקבל דמה כשתי כוסות (זכ"י
 ס יג). — *ובצרופים קצרים כגון תורה שבכתב, שבעל
 פה, דברים שבכנעה: כמה תורות יש לכם אמר לו
 שתים תורה שבכתב ותורה שבעל פה (פסח
 לא). דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן
 בכתב ושבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה
 (תמור' יד:). הוי דברים שבלב ודברים שבלב
 אינם דברים (כנל, קדוש' עט:). ביקש קהלת לדון
 דינין שבלב שלא בעדים ושלם כהתראה (כ"ט
 כס:). הוי יודע שלא על תנאי שבלבך אנו
 משיעין אותך (נדר' כס). דברים שבצינעה
 נוהג (האכל בשבת) (כ' יוסק' מ"ק כד). דברים
 שבינו לבינה (כסנו' טל:). ושרת בשם ה' אלהיו,
 איוחו שירות ששם הוי אומר זה שירה (כנ' יסודס
 נסס סמואל, עכ"ל ח). איווחי עבודה שששמה
 ובטוב לבב הוי אומר זה שירה (כנ' מנחם, סס סס). —
 *ובצרופים שבשליחה, אשר בנגוד לחם, בחיוב, אין
 המלה ש' כאח, כגון שלא לשמה, שלא על מנת,
 וכדו', בנגוד אל: לשמה, על מנת וכדו': למד תורה
 שלא לשמה שמתוך שלא לשמה את בא לשמה
 (יכוס' מג"י עו ג; וכעין זה פסקי' כ: ועוד). אל תהיו
 כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא
 הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת
 לקבל פרס (אנטיגנוס ח"ט סוכה, חז"י ח ג). — *שלא¹,
 במשמי' לא, במשפטים שונים: מקום שאמר וכו',
 לחתום אינו רשאי שלא לחתום, ושלם לחתום
 אינו רשאי לחתום (נכ"ל ח ד). מקום שנחנו לעשות
 מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין, מקום שנהגו
 שלא לעשות אין עושין (פסס' ח ח). אפילו הורתו

¹ [לפני מלת השלילה לא הרגשה עוד הוראת
 המלה ש' בשמושים שונים, כמו שקרה כזאת אף במלה
 די, וי, בארמ', והשוה דלא (תוא וזלח, זיא וזלח,
 עכבר').]

¹ [בשמוש המלה ש' ואף ש'ל במשנה בפרט דן
 במידת מ. צ. סגל במאמריו וכספרי על דקדוק לשון
 המשנה, וכן הקדיש לשמוש המלה במשנה Albrecht
 מאמר מפרט כ ZAW XXXI עמ' 217-205, ועי' גם
 שם. אך בהכנת החופעות הלשוניות האלה יש שנתן כאן
 ע"י העורך פרוש שונה מרעת המלמדים האלה.]

יודע איוז מהן קדש (פס סס ז). זו היא שאמר
 אוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו (פס ג ס).
 איוזו מסור וכו' כל שחיובין עליו כרת בידי
 שמים (פסוקי סמיכות, פס ד יג). איוזו פצוע דכא,
 כל שנפצעו הכצים שלו (פס ס ז). איוזו היא
 קטנה שצריכה למאן, כל שהשיאוה אמה ואחיה
 לרעתה (פס יג נ). שאם תפלו בידם ירחמו עליכם
 כמה שגאמר ויקימו האנשים אשר נקבו בשמות
 וכו' (פסוק ס ח). כל המתנה על מה שכתוב
 בתורה תנאו בטל (נז"ז יא). איוזו היא דרך ישרה
 וכו' כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן
 האדם (כני, חנו' ז ח). כל בלי בעלי בתים שיעורן
 ברמונים ר"א אומר במה שהן (כלים יז ח). מלכך
 וכו' אבניו ועציו ואפרו מטמאין בכותי, ר' אליעזר
 חסמא אומר במה שהן (נגע' יג ג). לקיים מה
 שגא' האמת והשלום אהבו (הוספי' יצ"ז ח י).
 התקינו להיות מקרין את מי שהוא יודע ואה מי
 שאינו יודע (פסוקי דנבי' פא). הלכה דבריו מי
 שהוא מיקל (כינ"ל, ירו' כלל' ו ח). מי שטיפש
 אומר מי יכול ללמוד את התורה וכו' מי שפיקח
 מהו אומר הריני שונה שתי הלכות היום שתי הלכות
 למחר עד שאני שונה את כל התורה כולה (כי חנין
 מד' ויק' יט). — ובמשפט מקצר שהפך כאלו לשם
 עצם, משהו, משהו, בל-שהו, עי' בערכים בל, עמ'
 2865, משהו, עמ' 3358. — ובצירופים שבדמיו או
 שבנגוד, כגון בין שהוא... ובין שהוא (שאינו)...
 את שהוא... ואת שאינו... וכדו': נושאי המטה
 וחלושיתן וחלוסי חלושיתן את שלפני המטה ואת
 שלאחר המטה, את שלפני צורך כהן פטורין
 ואת שאין למטה צורך בהן חייבין (נכ"ז ג ח).
 ושכתו לפניהם ולאחריהם, את שלפניהם שכתה
 ואת שלאחריהם אינו שכתה (פסוק ד ז). את
 שדרבו להסדר כנסה וסדרו בדקה מטלה דקה
 לגסה, את שדרבו להסדר בדקה וסדרו כנסה
 מטלה גסה לדקה (זמלי' ז ס). מעשר שני וכו' בין
 שנטמא באב הטומאה בין שנטמא בולד
 הטומאה וכו' הכל יפדה וכו' (מע"ט ג ט). שאור של
 חטים וכו' ויש בו כדי לחמץ בין שיש בו לעלות
 כאחד וסאה ובין שאין בו לעלות כאחד וסאה
 אסור, אין בו לעלות כאחד וסאה בין שיש בו

של ראשון שלא בקדושה וליתרו בקדושה וכו'
 (ינאי יא ז). ממאנין וכו' בפניו ושל א בפניו וכו'
 בבית דין ושל א בבית דין (פס יג ח). והן
 מתפרנסין שלא בצער (כ' פנעון זן חלעזר, קידוש'
 ד יד). — וביחוד בטפסי ברכות, גם בהשמת שם
 העצם: ברוך אתה ה' וכו' שהכל נהיה בדברו
 (נכ"ז ו ח). ברוך אתה ה' וכו' שברא מאור האש
 (פס ס ח). ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום
 הזה (פס ט ח). ברוך שכחו וגבורתו מלא עולם
 (פס סס ז). ברוך שככה לו בעולמו (נזלי' סס נס י).
 העושה סבה לעצמו אומר ברוך שהחייבו (1)
 וקיימנו וכו' (סוכ' מו). צריך אדם להטפל בכנו עד
 י"ג שנה, מיכן ואילך צריך שיאמר ברוך שפטרני
 מעונשו של זה (כי חלעזר, מד' נדלס' קג). ברוך
 שאכלנו (2) משלו ובטובו חיינו (סד' סזמן נדכס
 סזמן). — ובקצור שהכל, במק' הברכה הסלמה, שהכל
 נהיה בדברו וכדו': ועל כולם אם אמר שהכל
 יצא (נכ"ז ו ז). — ואחרי כנוי רוסו או כולל, כגון
 מי ש, מה ש, כל ש (3): האומנין קורין בראש תאילן
 או בראש הנדבך מה שאינו רשאי לעשות כן
 בתפלה (נכ"ז ז ד). כל שהוא מין קללה אין
 מכריזין עליו (כ' יהודה, פס ו ג). כל שהוא עיקר
 ועמו מטלה מברך על העיקר ופותר את המטלה
 (פס סס ז). מי שאכל ושכח ולא ברך וכו' (פס
 ס ז). גזון פאה מטה שקצר (פסוק ז ח). כל
 שאינו יכול לפשוט את ידו וליתלה (פס ז ח).
 וכל מי שאינו צריך למול ונוטל אינו מת
 הוקנה עד שיצטרך לכריות, וכל מי שצריך למול
 ואינו נוטל אינו מת מן הוקנה עד שיפרנס אחרים
 משלו (פס ס ט). שכל מה שבתצר מוכן הוא
 (נז"ל ד ו). כל שהיא אסורה איסור ערוה לא
 חולצת ולא מתיבמת (ינאי' ז ג). מי שיש לו את
 מכל מקום וזקק את אשת אחיו ליבום ואחיו לכל
 דבר חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן הנכרית
 (פס סס ח). מי שקדש אחת משתי אחיות ואינו

(1) [בתוספת' (נכ"ז ז ט) שהגיעו; בשאילת
 דר' אחאי (ק' קנא): אשר החייבו.]

(2) [במשנה (נכ"ז ז ג): ברוך וכו' על הסוון
 שאכלנו.]

(3) [בדומה לשמוש במקרא.]

(סס ז ח). מי שאכל ושבת ולא ברך וכו' יחזור למקומו ויברך (סס ח ז). האתון שחלקו נותנין שתי פאות, חורו וגשתתמו נותנין פאה אחת, שנים שלקחו את האילן נותנין פאה אחת (פסג ג ס). גדיש שלא לוקט תחתיו, כל הנוגע בארץ הרי הוא של עניים (פסג ח). שבלת של לקט שנת ערבה בגדיש מעשר שבלת אחת ונותן לו (פסג סס ז). שנים שחת חילו מאמצע השורה וכו' ושכחו לפניהם ולאחריהם וכו' יתיד שהתחיל בראש השורה ושבת לפניו ולאחוריו וכו' (סס ז ד). תבואה שנתנה לשחת או לאלומה וכו' אין להם שבתה (סס ס י). וכולם שחיו להם נשים ומחו מותרות לינשא להם (ינ"ז י). וכולן שמחו או נתגרשו צרותיהן מותרות (סס ג ז). בת כהן שנשאת לישראל לא תאכל בתרומה (סס ט ו). האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך ונשאת ואחר כך בא בעלה תצא מזה ומה (סס י ח). הגיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מיבמין (סס סס ז). השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר בונים את הכותל באמצע (נ"ז א ח). בעל הבית שקיים ורקות שדה בכרם אסור לו ומותר לבל אדם (תוספת' כלא' ג יז). — ובמשפט זקה, שאפשר להבינו לַמשפט משא לחוו דבר, הואיל ועקר המשפט מבע במשפט זה, במיחד בצירוף כגון מעשה בראובן שהיה וכו'; מעשה בר' ישמעאל ור' אלעזר בן עזריה שהיו שרויין במקום אחד וכו' (תוספת' נכ"ז א ד). מעשה בר' מרפון שהיה יושב בצילו של שובך (סס סס ד טו). מעשה בארבעה זקנים שהיו יושבין בבית שער של ר' יהושע (סס סס ד יח). מעשה בסוגנו המלך שעמד ובזבז כל אוצרותיו לעניים (סס פסג ד יח). מעשה בר' אליעזר ור' יהושע וכו' שהיו מסובין בבני ברק (תגדה של פסס). — ב) כמלת קשור בשמושים שונים¹) כגון במשפט משא לחוו,

כדי לחמץ בין שאין בו כדי לחמץ אסור (פסלס ז ו). בין שנראה בעליל ובין שלא נראה בעליל מחללין עליו את השבת (נ"ס א ח). גנה עבר או אמה נותן שלשים סלעים בין שהוא יפה מנה ובין שאינו יפה אלא דינר אחד (נ"ק ד ח). — ובמשפטי זקה מקצרים אחרים ללא נושא מפרש, שהכו כאלו לשמות עצם כגון שְׁבִיחוֹת¹), שבנגדו, שלפניו, שבעסק, שעבר, שנשטא וכדו'; הצועק לשעבר הרי זו תפלת שוא (נכ"ז ע ג). ונותן תודאה לשעבר וצועק לעתיד לבא (סס סס ד). יתיד שהתחיל בראש השורה ושבת לפניו ולאחוריו, שלפניו אינו שבתה ושל אחוריו שבתה (פסג ו ד). הכל יסדח ויאכל בפנים חוץ משבתמא באב המומאה (נ"ס ג ט). נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוין בו שינוי וכו' מגבב משלפניו ומדליק (נ"ל ד ו). ואינו היא (העוברת על) דח משח, מאבילתו שאינו מעושר וכו' (כסנ"ז ז ו). ואלו נשבעים ונוטלין, השכיר ותגנול ותנחבל ושכנגדו חשוד על השבועה (סננ"ז ז ח). היה אחד מחן משחק בקוביא וכו' שכנגדו נשבע ונוטל (סס סס ד). שהן אוכלין מכבר על שבעמק ולא משבעמק על משבחר (תוספת' סני"ז י). — ולשעבר במשמי' בוסן שעבר, בעבר: לשעבר היו הפרדות מושבות המרככות ועכשו מרככות מושבות את הפרדות (נכ"ז נסלס ח). ועי' ע"ב, 4282²). — ובמשפט זקה הבא במשמי' תנאי כגון ראובן שְׁחַלְהָ בַּמִּשְׁמִי אִם הֵלךְ רְאוּבֵן וכו'; ובשראה קרי ונדה שפלמח שבת זרע והמשמשת שראתה נדה צריכין טבילה (נכ"ז ג ו). שלשה שאלו כאחד חייבין לזמן

¹) [כך הפך אף באשור' שִׁבְתָּ (שְׁבִיחוֹת) לשם עצם במשמי' בא"כה, כִּבְן, ומלה עברית זו עצמה שאולה היא מן שִׁבְתָּ זו. עי' לשוננו יד, 65 וכו'.]

²) [א"ם לונץ ב"מסעין מבוא" להוצאת הירוש', א' מעיר, כי בא בירוש' "לשעבר, לבא במקום כדיעבר, לכתחלה שכבבלי", ולא הביא דגמאות. והשוה ירוש' תרומ' ב"ט: והבא לשעבר הא לכתחילה לא אפי' בתחילה. ויש שבא "לשעבר" בירוש', כמו במשנה ובמכילתא, במשמי' המשומה; בנוגע לדבר זה שכבר עבר, כנגד "לבא", לדבר זה שעוד עתיד הוא לבוא ולחיות. השוה בירוש' על המשנה שביע' ב' ז.]

¹) [שמושים אלו מצויים כחלקם אף במקרא, עי' לעיל, ויש לראותם במדה ידועה כקצורים במקום צרופים מלאים יותר, שכלת ש' משמשת בהם כמלת זקה; ועי' בהערות לקמן. וכן באה במקרא אף המלה אֲשֶׁר וגם בִּאֲשֶׁר, בִּאֲשֶׁר וכו' בשמושים דומים לאלו של ש'. אך נוסף לכך השפיעו כודאי גם שמושיהם המרבים של ה' בארמ' על הרחבת תחומה של ש' כמלת קשור

כשחדעון לי עדות שחבואו ותקדונו (סנו' ז'
 ט). לידע לחודיע ולחודע שהוא אל וכו'. ודע
 שהכל לפי החשבון, ואל יבטיחך יצרן שהשואל
 בית מנוס לך (לגו' ד כז). אמרו לו מה שנחזה סן
 הובח, אמר להם שהזבח דמו ובשרו ואמרויו אחד
 ולבונה אינה מן המנחה (מנח' ז ח). מקפה את בני
 שזו חלבה מקופחת (כי עכסין, סה' טז ח). ללסר
 שכל דבר שבית דין נותנין נפשם עליו סמום להתקיים
 בידם (ינסי' סניע' א ז). העבודה שאיני מביין
 (כי יוסין, סס ינא' ס ג). חייך שאני נותןך בשם
 זכר ובראש תיבה (כי הסעסין, סס סס' ו ז). למדתי
 שאין נכנסין לחורבה, ולמדתי שמתפללים בדרך
 ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל חסלה קצרה
 (כי יוסין, סס' ג). כל האומר תהלה לדוד בכל יום
 גי' פעמים מובטח לו שהוא בן העולם הבא
 (כי לניחא, סס ד'). העבודה שאגלה לך לשמים
 (דנני סני' אל סעטון סלדיק, סס' טז'). חייך שאני
 מציל בזכותך גי' מבניך מן האור (קוט' י:). קטן
 וכו' בידע שאין לו גואלין (סס' סט). אתה
 מבושר שמתחלתי לך (מד' סס' טו). חייכם
 שאני סמלא מסאלותיכם (סס' נד' ז). והיה
 מעשה ש', ובקצור מעשה ש' (י:). מעשה שבאו בניו
 מבית המסחה (סס' א ח). מעשה שזרע ר' שמעון
 איש המסחה וכו' (סס' ו ז). לא כך היה מעשה
 שהלכו זקני ב"ש וזקני ביה לבקר את ר' יוחנן
 וכו' (סס' ז ז). ועי' מעשה. — חוקה (על פלוני) ש',
 בחוקה ש...: ספריש עליהן בחוקה שהן קיימין
 ואינו חושש שמא טת חכהן וכו' (גי' ג ז). חוקה
 שאין בית דין מתעצלין (ינסי' סס' א ח). חוקה על
 חבר שאינו מוציא דבר שאינו סתמן מתחת ידו (כז
 סניכא סוזאס, עירובי' לז, סס' ט). — פעמים ש': פעמים
 שכיפול לה של תורה זהו יסודה (כס' לקיט, מנח'
 ט:). ועי' פעם. — ובמסקנת החקש, הקל וחמר וכו'
 כגון אלא ש', אינו דין ש', על אחת כמה וכמה
 ש' (מה...) כל שכן (ש' ש' סה בין חס לסועד, אלא

אחרי פעלים כמו אמר, ידע, נשבע, ראה וכו', כמו
 בסקרא: הרי אני כגן שבעים שנה ולא זכיתי (1)
 שתאמר וציאת מצרים' כלילות עד שדרשה בן
 זומא וכו' (סס' א ס). לא למדתנו רבנו שהתן
 פסוק מקריאת שמע (סס' ז ס). ואם הבטחתו שהוא
 נושא את כפיו וחוזר לתפלתו רשאי (סס' ז ד).
 בזהגין היו בבית אבא שהיו נותנין פאה לזתים
 שהיו להם בכל רוח (כגן גמליאל, סס' ז ד). ומודים
 שאם היו ראשי שורות מעורבין שהוא נותן
 פאה מאחת על הכל (סס' ג ח). ואם ידוע שיש
 לו שדה אחת בסוריא חייב לעשר (דמא' ו יח). אם
 ידוע שהיתה של חוסין עד שלא תרמה אינה
 תרומה (סנו' ג ח). משביעין אנו עליך וכו' שלא
 תשנה דבר מכל מה שאמרו לך (ינסי' א ס). התקינו
 שיהיו שלוחין ויצאין (כס' ז ז). שמעתי שהסריס
 תולין וחולצין לאשתו (ינסי' ז ד). קונם שאיני (2)
 ישן, שאיני מדבר, שאיני מהלך וכו' שבועה
 שאיני ישן וכו' (דנני' ז ח). שבועה שלא אוכל
 (סס' סס' ז). אמן שלא שפיתי ארוסא ונשואה וכו'
 אמן שלא נסמאתי (קוט' ז ס). זה ישבע שאין
 לו בה פחות מחציה וכו' (גי' א ח). ישבע השוכר
 שמתה בדרכה (סס' ג ז). משביע אני עליכם

בעבר' שבתוים. מעין שמושים אלו של ש' בסלת קשור,
 אך לא בהקף רחב כבעבר', יש גם באשור'.
 (1) [השואל במכ' בא מסכתא דפסחא מו: הרינו
 כגן שבעים שנה ולא זכיתי לדבר זה בלתי היום.
 ואין כאן זכיתי לשון זכית במול, אלא לשון
 לימוד מתוך דיוק בכתוב, בשמוש הפעל במדרשי הלכה.
 כגון במכ' שם שם יח: לא אם אמרת בלקוח וכו'
 האמר ביתוס וכו' לא זכיתי מן הדין ע"כ, כלוי לא למדתי].
 (2) [כך הנוסח בדפוס' וכן להלן. אולם בסרביים:
 שאני במקום שאיני. ואלה דברי ס"צ סגל: יש
 שהקשור ש' אחרי הבטוי שבועה כונתו בשלילה כמו
 אם אחרי אלה כמו נדרי' ב ב: "שבועה שאוכל
 לך" = שלא אוכל משלך. השואל דברי אכיו, נדרי' יו'
 ע"א, שבועות י"מ ע"כ: "שאוכל שתי לשונות משמע
 היו מסרבין בו לאכול" וכו' וכו'. וכן אחרי הבטוי קונם,
 ש' כונתו לשלילה וכו'. אולם אם יש מפעל (object)
 לנשוא או בא המפעל לפני הנשוא והנשוא להרגשה כמו
 נדרי' ב ב: "קונם סוכת שאני עושה, לולב שאני נוטל"
 = לא מעשה סוכת לא אטול לולב וכו', ע"כ (דנני'
 סקוי' ססנוס' והנדר צעצעים, לסונו ח, 226)].

(1) [בדוגמאות הסובאות להלן יש גם עדות על
 מעבר מתוך משפט זקק מלא].
 (2) [בכל הצרופים כאלה כלול כאלו פעל החוויו,
 כגון: אלא גאמר ש'; אינו דין לומר ש'; מה
 גאמר בכל כך? שכן; על אחת כמה וכמה גאמר ש' וכו'].

ש ח ת מ משלם חצי נזק מנזרו ומעדי משלם נזק שלם
 מן העליה (צ"ק ח ד). מה אם העובר עבירה אחת
 נוטל נפשו עליה, העושה מצוה אחת על אחת כמה
 וכמה ש ת ו נתן לו נפשו (כ"י מניח צד גמליאל, מכו'
 ג טו). ומה דוד מלך ישראל שלא למד מאתיאופל
 אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו ומיודעו,
 הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת וכו' על אחת
 כמה וכמה ש צ ר יך לנחוג בו כבוד (אנו' ו ג). המורם
 מהם כיוצא בהם אלא שהמורם נאכל לכהנים
 לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם (זמ' ס ז). ומה אם
 יו"ט הראשון ואחרון וכו' הרי הן מעונין חגיגה, חולו
 של מועד וכו' דין הוא שיהא מעון חגיגה (מכ"י,
 מק' דסקמ' ז). מה אם הבן שאין אביו רשאי למכרו
 הרי הוא נמכר על גניבתו, הכת שאביה רשאי למכרה
 אינו דין שתמכר על גניבתה (עס, מק' דזקין ג).
 אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו תרדין ואכלנום
 בלא מלח, ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו
 פנינו צהובין (נכ"י נע). ועי' אלא, דין, בפה, בן.
 ובמשפט חמוק, במשם' מפני ש... על ש...;
 מכרך על המליח ופטר את הפח, שחפת מפלה
 לו (נכ"י ו ז). קצר חציה וקצרו לסמים חציה פטורה,
 שחובת הפאה בקמה (פס' ז ז). הכל לענינים
 שספק לקט לקט (כ' מליה, עס ד יח). המוכר פירות
 בסוריא ומסר משל ארץ ישראל הן וכו' מעושרין הן
 נאמן, שחפת שאסר הוא הפה שהתיר (דמלי' ו יח).
 ושאר כל הוונות שואלין אותן ראשי דברים לא
 שהיו צריכין להם אלא כדי שלא יצאו כפחי נפש
 (כ"ס ז ו). ואל יבטיחך יצרך שהשואל בית מנוח לך
 שעל כרחך אחת נוצר ועל כרחך אתה גולד וכו'
 (כ' אלעזר סקס, אנו' ד נכ). מה לך מקיף לשמאל,
 (אמר לו) שאני אבל (מד' ז ז). בני לא נחוש
 לדברי חכמים תשליכו מה שבידכם, השליכו מה
 שבידן ונתן להם כפליים במעושר, ולא שעינו
 צרה אלא שחשש לדברי חכמים (פוסק' סקס' ז
 כ). הן הדברים האלה על לבבך שמתוך כך אתה
 מכיר את הקביה ומדבק בדרכיו (פס'י דכ' נג). —
 ולפני מלוח קשור. אמרות, שְׁחָרִי, שָׁבֵן: מה לכרם
 שכן' (1) חייב בעוללות קמה תוביח, מה לקמה

(1) [חשוח במקרא אשר על בן' באותה משמ'
 באיוב לד כו].

(1) [המעבר מתוך משפט זקה ברור כאן; השוה
 את הדגמאות המובאות לעיל למעבר זה].

בכרביהן של המלות העקרות שבצורף, אחר, אימת, שעה, חוץ וכדו': מאימתי קורין את שמע בערביה, משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן (נכס' א ח). סימן רע לשולחיו מפני שלוחו של אדם במיתו (סס ס). כענין שהוא מברך כך ענין אחריו (סס ז ג). בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזמון וכו' ואין מברכין על היין עד שיתן לחביו מים (סס סס). נוחנין פאה מתחלת השרה ומאמצעה וכו' ובלבד שיתן בסוף בשיעור (פסח א ג). ופסור מן המעשרות עד שימרח (סס סס). המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת המעשרות (סס ד ח). לא ישבור אדם את הפועלים על מנת שילקוט בנו אחריו (סס ו). כשם שהוא מרל בתוך שלו כך הוא מרל בשל עניים (סס ז ס). אינו מת מן הוקנה עד שעניו בחית (סס ט ע). ר' יוסי מתיר בודאי ובלבד שיודיענו (דנאי ג ג). יבאו ויאכלו ובלבד שיודיעם (סס ד ד). בדרך שאין מקלקלין ברושות הרבים כך לא יתקנו (פני' ג). מלקט אדם עצים וכו' מתוך שלו בדרך שהוא מלקט מתוך של חבירו (סס ד ח). וכל אילן כיון שבא לעונת המעשרות מותר לקוצצו (סס סס י). פודין מעשר שני בשער הוול כמות שהחובי לוקח לא כמות שהוא מוכר (מע"ס ד ג). שאימתי שירצו יחזור הדבר לכמות שהיה וכו' אימתי שיבנה בית המקדש יחזור הדבר לכמות שחיה (סס ס). עת שבאו אבותינו לארץ מצאו נסוע פסור, נטעו אף על פי¹ שלא בכשו חייב (עלה א ג). מאיזה טעם אינו מביא, משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך, עד שיהיו כל הגידולין מאדמתך (בכור' א ג). חזור וקורא אותם בכורים מאחר שיתלשו מן הקרקע (סס ג א). על שלש עברות נשים מתות בשעת לדתן, על שאינן והירות בנה בחלה ובהדלקת הנר (סס ז ו). ואין נאותין ממנו לפי שאינן מן המוכן (סס ג ו). כופין את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו (סס יב ג). מקפין שלשה חבלים וכו' ובלבד שלא יחא בין חבל לחבירו שלשה טפחים, שיעור חבלים ועובין

אסורין לשמן בששנה את שמן אינו דין שיהא חייב (ר' אליעזר, פס' ו ס). ובשנה בית המקדש קיים יוצאין אף על אייר (כ"ה א ג). ובשיחיו בעלי הדין עוסדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים ובשנסטרים מלפניך יהיו בעיניך כזבאין (יסודס גן עזאי, חז"א ס). בשחיו בני ישראל במדבר ארבעים שנה קרבו כבשים בלא לחם (מנכ' ד ג). ועי' ב. — ועם ל, לכש: אסור לו ולא תהא כהנת במגדקית, אסר להם לכשתהא פוגדקית נאמנת (יבמ' עז ז). לכשתבוא אצלי אוזנה (כחז"י יב א). הריני נזיר לבשיהיה לי בן (נזיר ז ז). — ועם מן) לפני נש: אם מבישיצאתה האבן מידו הוציא הלו את ראשו וקבלה הרי זה פסור (כ' אליעזר נן יעק, מכות ג ג). — מש, במש: משעה ש, מוסן ש: משקל לו הצדוקים ואמרו אין עולם אלא אחר התקינו שיהיו אומרים וכו' (נכס' ע ס). המקדיש פירותיו וכו' משבאו לעונת המעשרות ופדאן חייבין (פסח ד ס). מאימתי כל אדם מותרין בלקט, משילכו הנמשות, בפרט ועוללות, משילכו העניים בכרם ויבאו, וכותים משתרד רביעה שניה (סס ס א). ואם משחגרי' מת (השעיר), יבוא זוג אחר (יומ' ו א). משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין (כ"ה ד א). משבאו לארץ קרבו אלו ואלו (מנכ' ד ג). נטלו מבעוד יום מחוריו מבעוד יום, נטלו משחיבה מחוריו משחיבה (יבמ' סס ד ז). משהיתה שכינה יוצאה מבית המקדש תיחה חוזרת ומנפפת ומנשקת בכוחלי בית המקדש (מד' א ח, מ"ח). — ומלות קשור מרכבות ממלת יחם עם ש, בגון אחר ש, עד. ש, על ש¹, או משם עצם עם ככל"ם לפני ש, בגון בזמן ש, כשעה ש², ועי' גם

(1) [חלק מצרופים אלו בא גם במקרא (עי' לעיל), וכנגד צרופים אחרים בא במקרא צורף עם אשך או עם פי, ושוב צרופים אחרים נולדו כדגמת בטויים ארמיים מרכבים עם די].

(2) [במקרים אחרים, כגון: נותנו לה בחזקת שהוא קיים (גיט' ג ג), שאלכרם מונה גם אותם כאלו כצורף המשמש מלת קשור, באמת לפנינו משפט משא, האומר, מה היא החזקה, כמו חזקה ש, בחזקה ש, המוכאים לעיל].

(1) [אין במק' זה 'אף על גב ש' במקורות עכבר', אלא רק בארמ' 'אף על גב ד' (נכס' כו, נ"ב ג. ועוד)].

מִן הַבָּאָר אוֹ חֹבֵר, schöpfen; puiser; to draw (water), לעת ערב וכו' הנה מניכ נצב על עין צאת השאבה ויאמר וכו' המים ובנות אנשי העיר יצאת לשאב מים וכו' (בראשית כד יא-ג), ותכל להשקותו ותאמר גם לגמליך אשאב וכו' וחרץ עוד אל הבאר לשאב ותשאב לכל גמליו (סס טז יט-כ), והיה העלמה היצאת לשאב וכו' ואמרה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב היא האשה אשר הכיח יי' לבן אדני וכו' והנה רבקה יצאת וכדה על שכמה ותרד העינה ותשאב וכו' (סס טז-טז), ויקבצו (כל ישראל) המצפתה וישאבו מים וישפכו לפני יי' וכו' (ש"ה ז טו), החם עלים במעלה העיר והמה מצאו נערות יצאות לשאב מים (סס טז יח), ויבקעו שלשת הגברים במתנה פלשתים וישאבו מים מבאר בית לחם אשר בשער (ס"ז כג יו), וכעין זכרונות יח יח, ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה (יפ"ה יג ג), מי מצור שאבי לך (נח"ו ג יד), וצמת וחלכת אל הכלים ושתיח מאשר וישאבון הנערים (רות ז ט), ועי' שאב, שאבת, ובמגלות הגנוזות: וחבלי מות אפסו דאין פלש וילבו נחלי בלועל על כול אנפיו [מ]יום אש אוכלת ככול שואביהם וכו' עד אפס כול שותיהם (מגלת הסודיות, מנגלות גנוזות ז, סוקיק, ט), — וכתו"ם: היה תולש (את הטיט) ומשכו ממנו שלשה לוגין פסול ור"ש מכשיר ממנו שלא נחכוון לשאוב (עק"ו ז ו), מים שואבין ומי נשמים שנחעברו וכו' אם רוב מן הכשר כשר (סס ד ד), ג' מקואות כזה כ' מאה וכוה כ' מאה וכוה כ' מאה מים שואבין והשואב מן הצד וכו' היה השאוב באמצע וכו' (סס ו ג), שני מקואות של ארבעים ארבעים, אחד שואב ואחד כשר וכו' (תוספת סס ז ט), יצאתי לשאוב מים דעתי על אמי, ללקט עצים דעתי על אמי (כתוב' כז:), — *שאבה הפתילה את השמן, שאבו הפרות, החטים, השעורים את רוח היין וכו' במשמי' ינקו, ספגו אותו לתוכו, משכו אליהם¹),

מִן הַבָּאָר אוֹ חֹבֵר, schöpfen; puiser; to draw (water), לעת ערב וכו' הנה מניכ נצב על עין צאת השאבה ויאמר וכו' המים ובנות אנשי העיר יצאת לשאב מים וכו' (בראשית כד יא-ג), ותכל להשקותו ותאמר גם לגמליך אשאב וכו' וחרץ עוד אל הבאר לשאב ותשאב לכל גמליו (סס טז יט-כ), והיה העלמה היצאת לשאב וכו' ואמרה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב היא האשה אשר הכיח יי' לבן אדני וכו' והנה רבקה יצאת וכדה על שכמה ותרד העינה ותשאב וכו' (סס טז-טז), ויקבצו (כל ישראל) המצפתה וישאבו מים וישפכו לפני יי' וכו' (ש"ה ז טו), החם עלים במעלה העיר והמה מצאו נערות יצאות לשאב מים (סס טז יח), ויבקעו שלשת הגברים במתנה פלשתים וישאבו מים מבאר בית לחם אשר בשער (ס"ז כג יו), וכעין זכרונות יח יח, ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה (יפ"ה יג ג), מי מצור שאבי לך (נח"ו ג יד), וצמת וחלכת אל הכלים ושתיח מאשר וישאבון הנערים (רות ז ט), ועי' שאב, שאבת, ובמגלות הגנוזות: וחבלי מות אפסו דאין פלש וילבו נחלי בלועל על כול אנפיו [מ]יום אש אוכלת ככול שואביהם וכו' עד אפס כול שותיהם (מגלת הסודיות, מנגלות גנוזות ז, סוקיק, ט), — וכתו"ם: היה תולש (את הטיט) ומשכו ממנו שלשה לוגין פסול ור"ש מכשיר ממנו שלא נחכוון לשאוב (עק"ו ז ו), מים שואבין ומי נשמים שנחעברו וכו' אם רוב מן הכשר כשר (סס ד ד), ג' מקואות כזה כ' מאה וכוה כ' מאה וכוה כ' מאה מים שואבין והשואב מן הצד וכו' היה השאוב באמצע וכו' (סס ו ג), שני מקואות של ארבעים ארבעים, אחד שואב ואחד כשר וכו' (תוספת סס ז ט), יצאתי לשאוב מים דעתי על אמי, ללקט עצים דעתי על אמי (כתוב' כז:), — *שאבה הפתילה את השמן, שאבו הפרות, החטים, השעורים את רוח היין וכו' במשמי' ינקו, ספגו אותו לתוכו, משכו אליהם¹),

כאלו (ה) שאב במים = הריק במים, עד שחולקו המלים שלא כמוצאן, כדגשת הפעל גם בארמ', שעקרו נשאב, או כערב' גיאב (הביא) בלשון הדבור במק' גא ב, בלוי בא (ב) דבר, [ועי' מע', הערה].

¹ [וכן בארמ' שכתו"ם אנכא שאיכחא.]

ישאב האויר וכל יגיעתו בח (כסע"ג על חוי הכלכלי,
 (דודון, 70).

שֶׁאֵין⁽¹⁾, מִמֶּנּוּ שֶׁאֵין, שֶׁאֵין², שֶׁאֵין³.

שָׁאֵן⁽²⁾, סֵעַ, שָׁאֵן, שְׁאֵנִי, שְׁאֵן, שָׁאֵן, שָׁאֵן,
שְׁאֵנִים, שָׁאֵן, יִשְׁאֵן, יִשְׁאֵן, יִשְׁאֵן, יִשְׁאֵן, —

שָׁאָה הארירה, הכפיר, הלביות, צעק בקול גערה ורעם
 חוק, brüllen; rugir; to roar; והנה כפיר אריות
 שָׁאָה לקראתו (פס' יד ט), עָלוּ יִשְׂרָאֵל כְּפִירִים בְּתוֹ
 קוֹלָם (יח' ז ט), יָחֲדוּ כְּכַפְרִים וְיִשְׂרָאֵל נִעְרוּ כְּגֹרִי

ארוות (סס כל לס), קשר נביאיה בתוכה כמא
ש'אג שרף שרף (ימזק; ככ כס), ה'ש'אג אריה ביער
ומרף אין לו היחן כמיר קולו מסענתו כלתי אם לכד
(שמו' ג ד), אריה ש'אג מי לא יורא אדני יי דבר
מי לא ינבא (סס סס ס), שריה כקרבא ארוות

שָׁאֲנִים (פְּסִי ג ג), פָּצוּ עָלֵי מִיָּהֶם אֲרִיָּה מִרְפָּה
וְשָׁאֲנִים (פְּסִי כ יד), הַבְּמִירִים שָׁאֲנִים לִמְרָפָה וּלְבִקֵּשׁ
מֵאֵל אֲכָלָם (פְּסִי ק כה), — וְשָׁאֲנִים הָאֵל בְּקוֹל רַעֲם,
שָׁאֲנִים קוֹל הָרַעֲם: שָׁאֲנִים לוֹ כְּלִבְיָא וְשָׁאֲנִים⁽³⁾

כבסירים וינהם ויאהו שרף ויפליש ואין מציל (משי) כט). וי' סמרום וישאג וממעון קדשו יתן קולו ישאג וישאג על נזהו (ימ' בה ל; ושי' יולל ד יי' עמו' ל צ). אהרי וי' ולכו באריה וישאג כי הוא וישאג ויחרדו כנים מים (סוס' יא י). אחריו וישאג קול ירעם בקול גאונו (איו' לז ע) — ושאג האדם

בקול כאריוה, בכעס או כצער: נפוגתי ונדברתי עד
מאד ^{שְׁאֵנִיתִי} מנחמת לבי (ספלי לם ט). — ובתרועות
נצחון: ^{שְׁאֵנִי} צרירך בקרב מוערך שמו אותחם אתוח
(סס עד ד). — ובתוים: ועל כל משמר ומשמר וישב
הקביה ושאג כארי ואומר אזוי שהתרבתי את
ביתי וכו' (כז ימקס צד שמואל צס כז, צכז ג.).
מיד כעס יהודה ושאג בקול גדול והלך קילו ארבע
מאות פרסה עד ששמע חושים בן דן וקפץ ובא אצל
יהודה ושאגו שניהם וביקשה ארץ מצרים ליהפך
(עז"ר צכאס לג). — ואמר הפיוסן: קהלות יעקב, רשומים
בשמש, שואגים, תסובים עליך (אס אזי מועה, קד

—פֿען, יִשָּׂאבֿ, —בֿמו קל כֿמֿשֿמ' ספֿג ומֿשֿר אִלּוּי חִבֿית
שְׁחִיט מִלֵּאָה פִּירוֹת שִׁנְהֵנָה בְּתוֹךְ הַמִּשְׁקִין וְכו' וְשִׁאבֿו
הוֹכִשְׁרוּ, כֵּאלֹ מִשְׁקִין אִמְרוּ, כִּמִּים וְבִינִין וּבְחוּמִין
אֵבֶל שְׂאֵר הַמִּשְׁקִין אֵין מִשָּׂא בִּין ⁽¹⁾ מִן הַחֶרֶם כִּדִּי
שׁוֹכְשִׁירו הַפִּירוֹת שְׁבִיעִידִין (כִּמְנִיס, עוֹמֵם לֹכְכִין יִדִּי).

—הַסֵּעַ, הַשְׁאִיב, —הַשְׁאִיב מִים וּכְדוּמָה, נָתַן מִים לִשְׁאֵב, וְאָף בְּהַשְׁאֵלָה: מִי מִקּוֹה וְכוּי כְּשֵׁרִים לְהַשְׁאִיב הַכִּיּוֹר בְּתוֹכּוֹ, לְטָלְאוֹת מִן וּלְחַת לְהוֹכּוֹ (כֵּסִי, זִסָּה כֵּסִי). — וְאִמֵּר הַפִּיטוֹן: מוֹב בְּרִבִּית הַשְׁאֵב תּוֹ יִנְאִי, אֵסֶה לוֹמֵר, קִרְוֵי צִדְעֵי, וְזֹלָלִי, נֵאָה, וּמִרּוֹם גָּנוּ בּוֹ מִשְׁאִיב צִיחֵי מִים (כֵּסִי, עִי, אֲכִיּוֹן כְּלִיּוֹת, קִדֵּר יִנְרֵת, קִדֵּר כֵּסִי, עִי, מֵלֶס). הַשְׁאִיב הַמִּים בְּשִׁשּׁוֹן מִסְעִיּוֹ הַיִּשּׁוּעָה (קִלְוִיּוֹס, אֲדִנְרֵה מִסְנוֹיִס, שִׁמֵּר יִנְרֵת).

שֶׁאֵב, ט"ז, מ"ר קמ' שֶׁאֵב, — שֶׁאֵב מים, עבד
שֶׁמֶלֶכְתּוֹ לִשְׁאֵב מים מן הַבּוֹר, Wasser-

: schöpfer; puiseur (de l'eau); who draws water
 טפכם נשיכם וגורר באר בקרב מחניך מחטב עציר עד
 שאב מימך (דנר' כט י), ויהיו (הגבעונים) חטבי עצים
 ושאבי מים לכל העדה (יהושע ט כג). ארורים אתם
 ולא יכרת מכם עבד וחטבי עצים ושאבי מים לבית
 אלהי (סס טס כג). ויתנם יהושע ביום ההוא חטבי
 עצים ושאבי מים לעדה (סס טס כז).

*שְׁמֵי שְׁמֵי עֵי *שְׁמֵי שְׁמֵי

שֶׁאֵינוֹ, מ"ז, — פִּסְט מִן שְׁאֵב, שְׁאִיבֵת מִים, וְאִמֵּר
הַמִּינִין: חֲבִיעַת שְׁאֵב וְכִי בְּמוֹסָף אֲחַלֵּל
(כַּעֲמ"ה, אֲשֶׁךְ, כְּשׁוֹם, קְדוֹר כַּעֲמ"ה, מִזֵּל).

(1) [עי' שאג, הערה.]

(2) [בערב' ח'אג'א] במשמ' זו. כשאר הלשונות השמיות לא נמצא השרש.

(³) [בך כתיב ; קרי : ישאג.]

(a) ٢٠

(1) [כנראה השתמש הרמב"ם בבנין 'מע' במשמ' זו כדי להבדילה מן ההוראה המקראית, ואולי נהג לכתוב כך אף במקורות שכתו"ם].

—כַּעֲשֵׂה, הַשְׁאֹחַ, הַרִיק, הִשֵּׁם, עָשָׂה עֹוֹב
וּשְׁמָם: לְהַשְׁאֹחַ (1) גְּלִים נִצִּים בְּצִרוֹת (יִשְׁעִי לֹו
כֹו). —וּמִסֵּר הַפִּיטִן: רֹמַח הִי בְּעֹדֶךָ וְדִים לֹהֵשׁ אֹוֹת
(מַעֲמִים בֵּר דָּד, וְלֶכֶן סָפֵל רֹמֵי, קִרְבִּי יִעֲבֹה).

שְׁאָה, עִי שְׁאָה.

*שְׁאֹב, מִלֵּה מִסְפָּקָה, כָּלִי לִמִּים (?): רֹעֵה חַיִּיתִי
בְּעִירִי וְהִלַּכְתִּי לְמִלְאוֹת אֶת הַשְׁאֹב (1)
מִים (יִרְשֵׁה' כִּדְרִי חֵה).

*שְׁאוּבָה, שׁ"ב, —בְּצִרוֹף בֵּית הַשְׁאוּבָה אוֹ חֲשׁוּבָה (2):
הַחֲלִיל חֲמִשָּׁה וְשֵׁשֶׁה זֶהוּ הַחֲלִיל שֶׁל בֵּית
הַשְׁאוּבָה שְׁאִינוּ דוּחָה לֹא אֶת הַשֶּׁבֶת וְלֹא אֶת
יוֹם טוֹב, אִמְרוּ, כֹּל מִי שֶׁלֹא רָאָה שְׁמַחַת בֵּית
הַשְׁאוּבָה לֹא רָאָה שְׁמַחַת מִימֵינוּ (סוֹכֵ' ס ח). לֹא
הִיתָה חֲצֵר בִּירוּשָׁלַיִם שְׁאִינָה מְאִירָה מְאֹד בֵּית
הַשְׁאוּבָה (סֵס עֵס ג). לִמָּח נִקְרָא שְׁמַח בֵּית
שְׁאוּבָה שְׁמֵשׁ שְׁאוּבִים רוּחַ הַקֹּדֶשׁ (רִיבֵ'ל, יִרְשֵׁה'
סֵס ח ח).

כִּלְשׁוֹן הַשְׁאוּבָה הַסּוֹן יִמִּים, עֲלִינוּ לְחִכּוֹן גַּם אֶת הַמַּעַל
יִשְׁאוֹן כִּלְשׁוֹן יִשְׁאוֹן בְּשׁוֹן שְׁמַלּוּת, כִּלּוֹ יִשְׁאוֹ קוֹלֵם,
כִּלְשׁוֹן יִשְׁאוֹ גִּהְרוֹת קוֹלֵם וְכִדְרִי.]

(1) (בִּירוּשִׁי גִּיור א ו: הַנְּיוּבָה, וּבְמִדְרִי בְּמִדְרִי י:
חַנְּיוּבָה, וְעִי גִ'אֹבֵל, עֵס' 8468, וְהִעֲרַת הַמַּחְבֵּר שֶׁם.)

(2) [בְּכָלִי סוֹכֵ' ח א, בְּרַב הַנְּסַחָאוֹת: הַחֲלִיל
שֶׁל בֵּית הַשְׁאוּבָה, שְׁמַחַת בֵּית הַשְׁאוּבָה, מְאֹד בֵּית
הַשְׁאוּבָה, וְכֵן נוֹחַג הַיּוֹם בְּדִבְרוֹ. אֲבָל בְּרַב כְּתָבֵי הִיד, כְּפִי
שֶׁהִרְאָה י. ג. אֲפִשְׁטִין, תְּרִבּוּיִן א חֲבוּרָה ג, 185
וְכִי הַשְׁאוּבָה (וּבְנִקּוֹד הַשְׁאוּבָה אוֹ הַשְׁאוּבָה), הַשְׁאֹבָה
(= הַשְׁאֹבָה), וְכִלִּי הִיא: שְׁאוּבָה, וְכִתְּי דְּבָרֵינוּ יוֹ יוֹד:
וְתִיחְדּוֹן וְכִי בְּשְׁאוּבָתָהּ וְחֲלִילָהּ, וְעַל יוֹד קִרְיָהּ זוֹ גַּם:
חֲשׁוּבָה, וְלִפִּי זֶה דְּבָרֵינוּ הַכְּכִלִי (סוֹכֵ' כ:): רַב יְהוּדָה
וְרַב עִינָא חֲדָתִי שְׁאוּבָה וְחֲדָתִי חֲשׁוּבָה, אִמְרֵי מִר
וּמִרָא מִן דְּחֲנִי שְׁאוּבָה (כֵּן כְּכִי מִינְכֵן) לֹא מִשְׁתַּכֵּשׁ
וּמִאֵן דְּחֲנִי חֲשׁוּבָה לֹא מִשְׁתַּכֵּשׁ עִינָא. וְאֲפִשְׁטִין שֶׁם
רֹאֵה עֵקֶר בְּקִרְיָהּ בֵּית הַשְׁאוּבָה וּמִפְרָשׁ: מְקוֹם הַמִּים
חֲשׁוּבִים, וְאִמְנָם קֶשֶׁה לְקַבֵּל צִרוֹף כּוֹה מִצַּד הַלְשׁוֹן.
וְשֵׁי קְרוּיִם בְּתוֹסַפֵּת הַעֲרוֹךְ עֲרֵךְ שְׁאוּבָה כּוֹתֵב: «בֵּית
הַשְׁאוּבָה» — הַנְּכִיֹן בֵּית הַשְׁאוּבָה, וְגַם זֶה אִינוֹ עֵקֶר,
אַלֵּא צִיל «בֵּית שׁוּבָה»; שׁוּבָהּ בְּסוֹרִית (לֹא מִצָּאֵתִי
בְּמִלּוֹנִים שֶׁל PSm וּבְדוּקָלָמֵן. הַעֲרוֹךְ) = בֵּית הַחֲבוּקוֹת.
עֲמִדוֹ עַל זֶה גִּיּוֹר וְיִשִּׁיר וְאֶחָרִים (סִי לִינְכֵן גִּיּוֹר עִינָא קִינָא סִסֵּר

—כַּעֲשֵׂה, הַשְׁאֹחַ, הַרִיק, הִשֵּׁם, עָשָׂה עֹוֹב
וּשְׁמָם: לְהַשְׁאֹחַ (1) גְּלִים נִצִּים בְּצִרוֹת (יִשְׁעִי לֹו
כֹו). —וּמִסֵּר הַפִּיטִן: רֹמַח הִי בְּעֹדֶךָ וְדִים לֹהֵשׁ אֹוֹת
(מַעֲמִים בֵּר דָּד, וְלֶכֶן סָפֵל רֹמֵי, קִרְבִּי יִעֲבֹה).

—כַּעֲשֵׂה, הַשְׁאֹחַ, —הַשְׁתַּאֲחָה, עֲמִד רִיק מִשְׁחִשְׁכָּה, נִמּוֹל
חֲוִשִׁים (2), אֲבָד לְבוֹ, הַשְׁתוּמָם, תַּהֵה וְתַמָּה; staunen;
s'étonner; to be astonished והַאִישׁ מִשְׁתַּאֲחָה לֹה
מַחֲרִישׁ לְדַעַת הַהֲצִלִּיחַ יִי דְּרִכּוֹ אִם לֹא (בְּרַשִׁי' כִּד כֵה). —
וּבְכַחַט"א, גַּם בְּכַחַט"א הַשְׁתַּחֲחָה, הַמַּחֲחִין וְצַחַת: וּבְכַחַטוֹת
יִשְׁפֵּל הַגִּבּוֹר וְהַאִישׁ מִשְׁתַּאֲחָה, וְתַת אוֹ נִשְׁכָּר אוֹ
נִשְׁכָּה אִין רֹוֹת (כְּסִי' עֲלִיקִילָה, סִמְנֵקֵס, עוֹ). — וּמִסֵּר
הַמְשׁוּרִר: נַעֲם הַכְּבוֹד בְּעִין הַדַּעַת תִּרְאָה וּמִכָּלִי אֲבָר
אִלּוּ תִדְרָא וְתַשְׁאֵף עֲדִיו וְתַשְׁתַּאֲחָה בְּעֶרֶב
יוֹם בְּאִישׁוֹן לִילָה (כְּמִצִּי' עוֹסֵס, סִמְנֵקֵס 80). כִּי אוֹתוֹת
אֱלֹהִי אִרְאָה אִין עוֹד מִלְּכָדִי, הוּא עֲמִי וְאִידִי
אִשְׁתַּאֲחָה כֹל רַנֵּעַ לְחִסְרוֹ (כְּלִמִּי' עֵס חֲלִי, חִיגֵר
61). וְאִלוֹ תִרְאָה יִפִּיָה הַנָּאָה, וְאֲבָד לְכָךְ וִישְׁתַּאֲחָה
(כְּסִי' מִכִּי, סִמְנֵקֵס 72). —וּמִסֵּר הַמִּלּוּי: לֹא יַעֲרֹךְ
לְכַמִּיל אִמְרָת אִם לְבוֹ כֹל יִשְׁתַּאֲחָה בַּח (בְּרִי' גִּי'ס
לו כג).

ב. שְׁאָה (8), קֵל לֹא נִמְצָא.

(1) [בְּמִיבִיט כַח בְּמִקֵּי: זֶה: לְהַשְׁאֹחַ, כְּאִלוֹ מִן
הַשְׁהָ.]

(2) [כֵּךְ רַב הַמְּסַרְשִׁים לְפִי הַעֲנִין וְלִפִּי יַחַר
שְׁמִיזֵשׁ הַשֵּׁרֶשׁ. אִךְ הַתְּרַנּוּסִים הַקְּדוּמִים הִבִּינוּ אֶת הַמַּעַל
בְּדִרְבָּים שׁוֹנוֹת. הַשְּׁבָעִים: κατεμύθαιεν, וְכֵן וּלְגִ'
contemplabatur, כִּלּוֹ חֲסַחֲכִל, וְכֵן בְּקִרְבּוֹ אוֹנְקִלוֹס:
שְׁהִי כַח מִסְחַל (וְלֹא דֵק רִשִׁי כְּאִמְרוֹ: וְאִנְקִלוֹס
חֲרָגַם לְשׁוֹן שְׁהִיָּה שׁוּהָ וְעוֹסֵד בְּמִקּוֹם אֲחֵד); וְתִי: הוּחַ
מִמַּחֲחִין לֹה, וְעִי' בְּחִעֲרָה לְשִׁרְשׁ. וְאִף הִיוּ שְׂרָאוֹ בְּמַעַל זֶה
לְשׁוֹן שְׁתִּיָּה, וּבְנִגֵּד זֶה רִשִׁי.]

(3) [מִדְּקָדִים וּמִלּוֹנָאִים גִּזְרוּ גַם אֶת הַשֵּׁם שְׁאֹן
וְגַם אֶת הַמַּעַל יִשְׁאוֹן חֲבָא עַל יוֹד מִן א. שְׁאָה, וְאִוֹלָם
מִה עֲנִין שְׁאוֹן וְתַרְמַת קוֹל הַסּוֹן אֲצֵל שְׁאָה זֶה, שְׁכַל
הוֹרָאָתוֹ הִיא לְשׁוֹן רִיקוֹת, שְׁמַמָּה וְעוֹבָה! לְמַעֲשֵׂה אִין
שְׁאֹן זֶה אִלֵּא שִׁיגוֹי מִבְּמָא מִן שְׁאֹן — כְּתוּלּוּפִים רַבִּים
כְּאִלֵּה בְּלִשׁוֹן הַמִּקְרָא, שֶׁלֹא הִיָּה בַח לְמַעֲשֵׂה הַהֲבִדֵּל
הַמַּאֲחֵר שֶׁל שְׁמַלּוּת וּיְמִינִית — כִּלְשׁוֹן נְשִׁיָּאָה קוֹל, מִן
שְׁאֹא חֲבָא בְּמִקֵּי נִשְׁאָה גַם בְּצִרוֹת כְּגוֹן שְׁאֹא, כְּשִׁלּוֹא גִלּוּי,
וְגַם כְּמִלָּה תְּשׁוּאוֹת חֵן, בְּשִׁין יְמִנִית, שְׁגַם מִירוּשָׁה
בְּעֵקֶר לְשׁוֹן נְשִׁיָּאָה חֵן, וְעַל יוֹד שְׁאֹן זֶה שְׁעָקְרוֹ שְׁאֹן,

ורומ', Unterwelt, Totenreich; les enfers; Hades : כי אש קדחה באפי ותוקד עד שאול חתתיה (דנכ' לב כג). שאול מתחת דגזה לך לקדחת בואך עורר לך רפאים כל עתודי ארץ חקים מזמאותם כל מלכי גוים (ישע' יד ט). וחשלי צריך עד מרחק ותשולי עד שאול (סס נו ט). והורדרו אותה ובנות גוים אדרם אל ארץ תחתיות את יורדי בור וכו' ודברו לו אלי גבורים מתוך שאול וכו' (ימק' לג יא-כא). אהי דבריד מות אהי קשבך שאול (סס יג יד). אם יחתרו בשאול משם ידי תקחם ואם יעלו השמים משם אורידם (עמי' ע ג). וי העלית מן שאול נפשי חיתני מיורדי בור (תפל' ל ד). והצלת נפשי משאול חתתיה (סס פו יג). אם אסק שמים שם אחת ואציעה שאול הנך (סס קלע ח). ארץ חיים למעלה למשביל למען סור משאול מטה (תפליס' כד). גבתי שמים מה חפעל עסקה משאול מה חרע (איז' יא ח). אם אקוה שאול כימי בחשך רפתי יצועי לשחת קראתי אבי אתה אמי ואחתי לרמה (סס יג יג). — ירד שאול(ה), הוריד שאול(ה), הורד שאול : וימאן (יעקב

שאו¹), ח'ז, — שומם, עזוב : ושאהי יוכת שער וכו' בית שהוא שאו ויחיד מאין אדם יוכת שער, מויקון מכתתין אותו (כס"י, צ"ק כא). — ואמר המיטון : מעון לך למטה ישורון וישחרון שחויים שאוים שכנוי חבל (כס"ג, נטון לך, ציליק-דניליקי ו, 89).

שאו², שאל, שו"י, עם ה' הכוון שאול, שאלה, — מקום (משכב) חממים מתחת לארץ, ארץ הרפאים, אבדון, בור שחת כמו orcus, A'des ביוג'

י"ז 56. ע"כ. ואינו מסתבר. על הנוסחה שאובה במקורות מאחרים העיר ג. שלום, תרכ"ב כ, עמ' 260. ואסנס מצוי בסורי הצרף בית שבא, בית שבתא כמשמ' בית כנסת (צוקלמן 'נח' ז 118) שבודאי לקוח הוא מסקור יהודי, והואיל ובא במקורות מא"י הכתיב שובא, שובת במס' זה במשמ' שבת, לא מן הנמנע הוא, שזאת כונת הכמוי במקור, שמתת בית השוכה, כל' שמתת בית הכנסת. לפי זה יש לראות גם את הקריאה חשוכה ככתיב ומכאן בכלי מרושל במס' חשוכה. טעות שכנגד, שאובה במס' חשוכה, כלשון מחשבה באה במאמר מקטע כ"י מן המבילתא דרעב"י שמות יב מו המובא על ידי אפשטיין : מה מלאכה אמורה במשכן מלאכה שיש עמה שאובה אף מלאכה האמורה כן מלאכה שיש עמה שאובה.

(1) [בעקר בינ' פעי' מן שאה].

(2) [אין הפלה באה במשמ' זו ובשמוש מקורי אלא בעבר' בלבד, ואך מכאן כמלה שאולה, בצורה שאולא, שיולא, כלשון התרגומים הארמיים, אע"פ שמושג זה של שאול ואבדון (רומה, רפאים) משוחף הוא למחשבת עמי הקדם. גם נמיונו של מרד, דלימנע למצא את המלה בצורה שאול (כספרו Prolegomena עמ' 145) נדחה בצדק ע"י חוקרים אחרים. ואולם בשמוש הצרוף ירד לשאול, שאולה בא במקרא גם עבר בשלח (איז' לג יא; לו יג; וחשוה יואל ז מ; ובעד השלח יפלו, ועי' שלח הערות), וצרוף זה, שגם ש. ייבין דן בו בלשונו מו, עמ' 188 וכו', מתבאר כעת ע"י הספסר בעלילת הסלך כרת האוגריתית א, יו שמתו קרוביו במיתות שונות, במחלה, ברבר, במים, וחלק מהם נפל בשלח (בשלח חתפל) ויא נפל בנשק או בחרב, כהוראת המלה שלח (עי' שם) בכל המקרא, וכן שלחא בערב'. אלא שאין כנראה כונת הצרוף נפל בשלח, עבר בשלח, לנשקו של כשר ודם, אלא לכלי נשקם, לחרבם של האלים, שהפך אחר כך בעצמו לדמות אלהיה, כמלאך משחית. ועל זכות מקורית של המושגים שלח ושאול בחורא וזו קורות שתי עוכדות : א) שבא באכרית

שלח (מן שאל במשמ' חדר, כמו בערבית חרד מן חדר כהוראת חרב) במשמ' חרב, כלי נשק, מלה המקבילה לשאול בעבר', אך כתוספת הנקבה, כבכל המלים כגון אצבע-אצבה, ארץ-ארצת, אש-אשת, נפש-נפשת וכו', הממשות בנקבה בדרוק. ב) שבשתי הרשימות המקבילות של אבות העולם בבראש' ד מכאן (אדם — קין — חנוך — עיר, מחיאל או מחיאל — מתושאל — למך) ובפרק ה מכאן (אנוש — קינן — מהללאל — ירד — חנוך — מתושלח — למך) מתחלף מתושאל בלח' וזהו זה מקרב את הדעה, שיש לבטא במס' הנקוד המסורתי מתושלח (שאין לו מקביל) : מתושלח, כל' איש השאול, כהקבלה אל מתושלח, איש השלח, או לשם מתכפל, איש הכעל (אש-כעל) במכתבי עמרנא. הרי כמו על השאול הבולעת, כך סדבר במקרא גם על החרב, וביחוד על חרב האלהים האוכלת, והנהרג בקרב מומת "לפי חרב", לתוך פי החרב הבולעת. לפי זה יהיה מקור השם שאול בראית חרב האל, נשק האל, כדמות מלאך המות הבולע את החיים, ומכאן בשם לבור שחת, מות ואבדון כפי השאול, שהמיתם יורדים ונופלים לתומו. וחשוה את המלים אבדון, בור, מות, שאון, שחת, שלה, הבאות בשמושים דומים במשמ' שאול.]

לחתנם ויאמר כי ארר אל בני אבלי שאלה (בכחם) לו לא. והורדתם את שיבתי ביוגון שאלה (סס עכ"ל). ופעתה הארמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאלה (נמדי יו"ל). והפתח הארץ את פיה וחבלע אתם וכו' וירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה ותכם עליהם הארץ (סס עכ"ל-ג). וי' סמית ומחיה מוריד שאל ויעל (ס"א ז ו). ועשית כחכמתך ולא תורד שיבתו בשלם שאל (נ"א ז ו). והורדת את שיבתו כרם שאל (סס עכ"ל). תורד שאל גאונך המית נבליך תחתיך יצע רמה ומכסוך תולעה (יט' יד יא). כיום רדתו שאלה האבליתי בסתי עליו את תחום וכו' מקול מפלתו הרעשתי גוים כהורדי אתו שאלה את יורדי כור וינחמו בארץ תחתית כל עצי ערן וכו' גם הם אתו ירדו שאלה (יסקוז לא יד-י). ושימות עלימו ירדו שאל חיים (סס"א כה יו). בלה ענן וילך כן יורד שאל לא יעלה (ליוז ז ו). כרי שאל תרדנה אם יחד על עמר נחת (סס יו יו). — ובצרופים עם פעלים אחרים: ישובו רשעים לשאלה (סס"א ט יא). יבשו רשעים ידמו לשאל (סס לא יא). — ובצרוף מסמק: בצאן לשאל שחו מות ירעם וירדו במ ישרים דבקר וצורם לבלות שאל (ליוז ז ו). — ובצרוף מסמק: כי שבעת ברעות נפשי וחיי לשאל הגיעו נחשכתי עם יורדי כור (סס עכ"ל-ד). רגליה ירדות מות שאל צעדיה יתסכו (מס"א ס ס). מי יתן לשאל חצפנני חסתיני עד שוב אפך (ליוז יד יג). וברגע שאל יחתו (סס כה יג). — שערי שאל: ברמי ימי אלכת בשערי שאל פקדתי יתר שנותי (יט' נח י). — עשקי שאל: ולא ידע כי רמאים שם בעמקי שאל קראיה (מס"א ט יא). — תכלי שאל: חבלי שאל סבני קרמני מקשי מות (ס"א כז ו; וכעין זה מס"א יח ו). — מצרי (סס"א שאל: אפסוני חבלי מות ומצרי שאל מצאונני (סס"א קיו ג). — מִטָּן שאל: קראתי מצרה לי אל יי ויענני

(1) [הבונה: שאל (אשר) יעצור רחם, עיי' רחם, חערות.]

סבטן שאל שועתי שמעת קולי (יונה ז ג). — דרכי שאל: דרכי שאל ביתה וירדות אל חרדי מות (מס"א כז). — פרה, חציל, סלט וכדו' מיד שאל: מיד שאל אפרם מסות אנאלם (סוס' יג יד). כי לא תעוב נפשי לשאל לא תתן חסידך לראות שית (מס"א יו י). אך אלהים יפרה נפשו מיד שאל (סס נע יו). מי גבר יתיה ולא יראה מות ימלט נפשו מיד שאל (סס עט נט). אל תסנע מנער מסר כי תכנו בשבט לא ימות אתה בשבט תכנו ונפשו משאל חציל (סס כג יג-יד). — והשאל כחיה מורדת אשר לא תשבע: לכן הרחיבה שאל נפשה ומערה פיה לבלוי חק (יט' ס יד). אשר הרחיב בשאל נפשו והוא כמות ולא ישבע (מס"א ז ס). כמו פלה ובקע בארץ נפורו עצמינו למי שאל (מס"א קמא ז). גבלעם בשאל חיים ומתים כיורדי כור (מס"א ח י). שאל ואברה לא תשבענה (סס כז כ). שלוש הנה לא תשבענה וכו' שאל ועצר רחם (סס ל יא-יו). — השאל במקום אשר לא יחללו בו ולא יורו בו לאלהים: כי לא שאל תורד מות יחללך לא ישכרו יורדי כור אל אמתך חי חי הוא יודך כסני היום אב לבנים יודיע אל אמתך (יט' נח יא-יג). כי אין כמות זכר בשאל מי יודה לך (מס"א ו ו). — ובמקום שאין בו מעשה וחשבון: כל אשר תמצא ירך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאל אשר אתה הלך שמה (קס"א ט י). — וכדונבא לדבר נסתר ונעלם: שאל ואכרדן נגד יי אף כי לבות בני אדם (מס"א יא יא). ערום שאל נגדו ואין כמות לאכרדן (ליוז כו ו). — עשה חוה עם שאל: כי אסרתם כרתנו ברית את מות ועם שאל עשינו חוה (יט' כה יא). — ובמשל לעו הקנאה: עוה כמות אהבה קשה בשאל קנאה (סס"א ח ו). — ואמר בן סירא: חשבת בשרי משחת וסיר שאל הצלת רגלי (צ"ס גני' כה א-ב). ותגע לבות נפשי וחיתי לשאל ההתיות (סס עכ"ל). ארים מארץ קולי ומשערי שאל שועתי (סס עכ"ל). — ובתו"ס: ואל יבטוהך יצרך שהשאל בית מנוס לך (לכ"ז ד כז). אום' משה, רבון כל העולמים, בן הגון לחם שתחן לחם ותהרנס, אום' לו. לאדם מול

(1) [אשר, שאין "לבלות" כאן צורת פעל והבונה כמו: לבלות שאל, והעורך, הלשון והספר ב, עמ' 346 מציע לגרס: וירדו כמו שדים, לבקר יצירם (ויא והפכם), לבלות (= לבלות) שאל וכו'.]
(2) [הבונה בתקבלת: ברמי (ויא בדומה, כמות)

ימי אכלה, בשאל פקדתי יתר שנותי.]

(3) [ויא חבלי, כמו מן מצר, כרעת י. ג. אמשטין.]

של אנשים עליונים במשחה חיין, Getöse; bruit; noise: לכן הרחיבה שואל נפשה ופעה פיה לבלי חק וירד הדרה והמונה ושאונה ועלו בה (יע' ח יד). הוי המון עמים רבים בחמות ימים יהמיון ושאון לאמים בשאון מים בכירים ישאון לאמים בשאון מים רבים ישאון (יע' יז יג-יז). שבת משוש חפים חרל שאון עליונים (עס כד ח). כחרב בציון שאון ורים חכניע חרב בצל עב זמיר ערוצים יענה (עס כה ח). בא שאון עד קצה הארץ כי רוב לוי' כגוים (יע' כה לח). קראו שם פרעה מלך מצרים שאון (י) העביר המועד (עס מו יז). כי שדר יי' את בבל ואבד מטנה קול גדול וחמו גליהם כמים רבים נחן שאון קולם (עס נח נה). וקאם שאון בעמיד וכל מכצריך יושד כשר שלמן בית ארכאל ביום מלחמה (הו' י יד). ופת בשאון מואב בתרועה בקול שופר (עו' ז ג). אל תשכח קול צרירך שאון קמיר עלה חסיד (הל' עד כג). — ובמגלות הגנונות: שואון קולם נפץ ורם (גנ' גו' ז, לד). — ובצורף קול שאון: קול המון כהרים דמות עם רב קול שאון ממלכות גוים נאספים (יע' יג ד). קול שאון מעיר קול מהיכל קול יי' משלם גמול לאיביו (עס קו ז). — ובני

כבר ורד לשאול (חספ' קו' ו ז). דתני בשם ר' נחמיה כל דבר שהוא צריך למיד מתחילתו ולא ניתן לו ניתן לו ה"א בסופו כגון לחין חוצה וכו' מתיבין לר' נחמיה והא כתיב וישבו רשעים לשאול ה אמר רבא בר זבדא לר' יי' התחוננה של שאול (יכ"ט יצ"ח ו). שלש הנח לא חשבנה שאול ועוצר רחם, וכו' מה ענין שאול אצל רחם אלא לומר לך מה רחם מכנים ומוציא אף שאול מכנים ומוציא והלא דברים קל וחומר ומה רחם שמכניסין בו בחשאי מוציאין ממנו בקולי קולות, שאול שמכניסין בו בקולי קולות אינו דין שמוציאין מפניו בקולי קולות (צרכ' טו). לא חגלה הקב"ה את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאול (פס' מז). שני שערים יש לשאול אחד פנימי ואחר חצוני (פס' קי' נב). דינורא סחסי' קד: — ובספ"א: המדרג ה' נקרא שאול ושם גדונים האפקורסים והבפורים בתורה (לש"ש חמס יג, ספר סיכא, כז). ולב עכרן פחד וכו' ויאמר אך זאת עצה לא שמעו שאול ואבדון (נחמ' חסנ' ליון ח). — ואמר המשורר: לו אחרי מותי באוני יעלה קול פעמון וחב עלי שולך, או תשאלי לשלום וידרך משאול אשאל ברודיק ובשלומיך (כ"י הלוי, נס לך לביה, זמורס ז, 18). אמ לי, כרוב סמחה, ואל תשפך דמי פני ותפילם ולא נפלו בשאול (י) בעיד אישים אשר לא שאלו מקצת אנשים שכבר שאלו (אלעזר סגנלי, חט ל, דיואן צודי, קיט). ותוך כסן שאול החצב (הנמלה) מערות לה וחופרת, ובין חררי שאול תצפון אשר אוספה וציבורת (כ"י מרזי, סמכמוני ד, 40).

שואל, עי' שאל.

שאון², ס"ו, קמ"י שאון, כ"י שאונה, — קול המון והמולה, של המים או של קרב ומלחמה, או

(1) [כך, באלו נפלו בשאול, בונתו הגלויה של חרוז זה, אבל כונתו המסונה שבהידוד היא: ואל תפיל את פני ריקם, הרי לא נפלו פני שואלים, בשאול, ז"א כששאלו ובקשו, כבר (וי"א כביר, הרבה), בעוד כאן אנו אישים אשר לא שאלו אף מקצת. עי' לשוננו יא, עמ' 272 וכו']

(2) [כמבאר בהערות לערכים שמה, א. שמה,

כ. שמה, אין שאון מלה נגזרת מן שמה, שפרושו היה ריק ועזוב, אלא מכאן שונה במק' שאון מלשון נשיאת קול, כמו תשואות במש' תשואות חן, נשיאת חן, וכמו שוא, שוא במק' נשא].

(1) [אמנם המשפט סתום, השבעים מעתיקים את האותיות בשוני: Σάων 'Εσπεϊ Εμωήδ, בעוד שוולג' מתרגמת אז הנוסח שלפנינו tumultum adduxit tempus. פרושי המפרשים ואף הצעות התקון שהצעו אינם מניחים את הרעת, ואפשר שיש להבין מועד כאן, כבמקומות אחרים, כמש' סימן הנתן במשאת עשן במלחמה, ואולי בא שאון במק' משאון, כל' משאח עשן, בהכפלת המ"ם שבסוף המלה מצרים.

ואכן שים לב לכך, כי כמסה מקומות בא שאון והפעל שמה בהקבלה מבעית אל המון, הסה, וגם כאן באות במלה שהספרת קראה אותה המועד, האותיות: המו. ולפי זה אפשר שהכונה המקורית בקרוב היא: שאון העביר המו עד, כל' האלהים העביר את פרעה את שאונו ואת המונו שהיה מני עד.]

צִיגוֹנִים, קִינ' סַסר' ס"צ סַסרִד'. — ואמר המשורר: מִבְּקֶשׁ
מִסֵּךְ רִיב אֶל חֲדָיו וְבִים אֶל תְּחִי בֵּא תוֹךְ שִׁאוֹנוֹ
(ס"ג, סַעֲרִי מוֹסַר סַסְלִי, 84). וסופו לֹאנְתָה וְשִׁית
וְצוֹתָה וְשִׁאוֹן וְשִׁבְרִים (דוֹנֶס, דַּעַס לִנִּי, סַלּוֹנִי, סַס).
תִּשְׁמַע שִׁאוֹן רַעְמוֹ בַּחֲלֹלֹת אֶרֶץ יִבְקַע קוֹל חֲלִילִית (כ"ט
הַנְּגִיד, סַס יִסְדִּים, בֵּן סַסִּים, סַסוֹן, צ; סַסְכֶּנֶן, 8). ויִּוְתָרוֹן
בְּקוֹר לְבִי שִׁאוֹנוֹ יִם (סוֹל, עֲלִי מַס, סַס, כַּס; 100).
וְמָה יִסִּיר שִׁאוֹן שׁוֹטֵם וְיִפִּיל גִּבּוֹן כַּעַס, הַשִּׁיבוֹתִי
בְּקֶסֶת (סוֹל, בֵּן מַשְׁלִי, וְלוֹמַר לִי, סַסוֹן, קַס; סַסְכֶּנֶן,
181). יַחַל בִּשְׁאוֹן יִרְעֶה עַל לֵב דּוֹת לֵב שְׁרֹעָה
(סַס, יַחַל בִּשְׁכֹּל, סַסוֹן, קַלָּה; סַסְכֶּנֶן, 197). מַסַּס בּוֹמֵן
מִשְׁלַח שִׁאוֹנוֹ יִם בְּכָל לֵב וּבְכָל מוֹבֵה מִרְחַק (סַס, מַסַּס
בּוֹמֵן, סַסוֹן, כַּס; סַסְכֶּנֶן, 220). בַּחֲעֲלוֹתִי עַל לְבִי
בַּעֲרִשִׁי שִׁאוֹן סוֹת אֲשֶׁר מַחֵר יָחִי בֵּא נִמְסוֹתִי
וְהַחֲפִרְדּוֹ עֲצָמִי (סוֹל, בֵּן קַסְלִס, סַסְכֶּנֶן, סַסוֹן, כַּס).
אוֹלִי בּוֹכְרִי יִגְוִי יִשְׁקוּט מַעַם מִשְׁאוֹנוֹ יִם (כַּסְכֶּנֶן, כַּס
נַקְלָה, צִיִּק סוֹ, 4). נַפֵּשׁ אֲשֶׁר עָלוֹ שִׁאוֹנוֹ יִתָּה אֲנִי
תִּשְׁלַח רַעֲיוֹנִית (סוֹל, כַּסֵּס אֲשֶׁר, סַס, 28). וְאִיךְ אֶרְפֵּה
וְאֶרֶם וְאִיכָּה יִדְמוּ כִּים שִׁאוֹנוֹ יִם (סוֹל, עַסֵּס סוֹד, סַס,
85). וְבִרְקִי שִׁחַק כֹּאשׁ וְשִׁאוֹן רַעְמוֹ יִרְמָה אֶל קוֹל
חוֹלָה (כַּסְכֶּנֶן, סַסְכֶּנֶן, סַסְכֶּנֶן, כַּסְכֶּנֶן, סַסְכֶּנֶן, סַסְכֶּנֶן, סַסְכֶּנֶן,
שִׁאוֹנוֹ יִם (סַס סוֹ, סַסְכֶּנֶן). תַּמּוֹ דּוֹר רַשְׁעֵי שִׁאוֹנוֹ יִם
וְנִמְלֵט נִת בַּחֲסֵד שְׁכֵן מַעֲוִי (כ"י, סוֹל, סַסְכֶּנֶן, כַּסֵּס,
זוֹכֶס, 42).

שִׁאוֹנוֹ יִם, ס"ג, — מֵרִים קוֹל שִׁאוֹן: נִסָּה דָּבָר וְהַ כְּבָל
הַכִּלִּים הַשִּׁאוֹנוֹ יִם אוֹ חֲלֹלִים וְכו'. שִׁבְכֶרֶךְ
שִׁבִּין הַגִּשְׁמִים הַשִּׁאוֹנוֹ יִם כֵּן הָעֵרֶךְ שִׁבִּין
קוֹלֹתֵיהֶם (יִסִּיר עֲקִידָהָם, סַסִּים, מַעֲוִי סַסִּים ס"י מוֹ).

שִׁאֵט ¹, מִמֶּנּוּ שִׁאֵט, שִׁאֵט, שִׁאֵט, שִׁאֵט, שִׁאֵט, שִׁאֵט.
ס"ג, כִּי שִׁאֵטָה, — שִׁאֵט נַפֵּשׁ, שִׁאֵט כַּסְכֶּנֶן,
בוֹ, בּוֹיוֹן ², Verachtung; mépris;

¹ [כַּסּוֹ ב. שׁוֹט, ע"י שִׁמ].
² [כַּךְ בִּאֲדוֹ פֶּעַל וְהַ לֵּב חַסְפָּרִשִׁים. וְאִמְנֵם
בְּרִשְׁיִי לִיחֻק' כַּה וְנִמְרָה: לִשׁוֹן בּוֹיוֹן פּוֹחֲרִין בּוֹ וְכו'.
וְאִנִּי אוֹמֵר שִׁאֵט לִשׁוֹן שִׁאֵט (כַּךְ נִכּוֹן, וְלֹא שִׁמָּה,
כַּסְכֶּנֶן סַסִּים אַחֲרִים) גּוֹלּוּמֶנְט (goulument, בְּלִיעָה) בְּלִעָה
וְאִלּוּם בַּמִּקּוֹם אַחֵר (כַּס, כַּל) אוֹמֵר גַּם רִשְׁיִי: הַשִּׁאֵטִים
אוֹתָם הַבּוֹיוֹם אוֹתָם, וְעַל כֵּן נִרְאָה, שִׁאֵט הָדָעָה הַמּוֹכַחַת
בְּאוֹנוֹ אוֹמֵר" מִשְׁל רִשְׁיִי אֵלָּא מִשְׁל יָד מִאֲחֶרֶת, וְאִין
לְדַעַת. עַל סַסֵּךְ סַח נִאֲסְרוּ הַדְּבָרִים.]

שִׁאוֹן ¹ כַּכּוֹנִי לְאִנְשֵׁי מוֹאֵב: כִּי אִשׁ יִצְאָה מִחֲשָׁבוֹן
וְלִהְבֶּה מִבֵּין סִיחָן וְתֹאכַל סַאֵת מוֹאֵב וְקִדְקֵד בְּנִי
שִׁאוֹן (יִרְמ' מַס מַס). — וְכוֹר שִׁאוֹן, כַּסּוֹ בּוֹר שַׁחַת:
וְעֲלִינוּ מִבּוֹר שִׁאוֹן ² מַטִּישׁ הַיּוֹן (סַסִּי מַס). —
וְכַסְכֶּנֶן, גַּם בַּמִּשְׁל' שׁוֹאֵה וְחִרְדָּה, וְכַסְכֶּנֶן שִׁאוֹנוֹ יִם
וְגַם שִׁאוֹנוֹ יִתְחַו לְקוֹל שִׁאוֹנוֹ יִם וְהַעֲנִיקִים
נִכְחֵלוּ בַּסִּיחָן (כ"י סַסִּי, סַסִּי סוֹ, 17). וְרַעְמוֹ הַסִּיחָן
מִקּוֹל שִׁאוֹנוֹ יִתְחַו, וְנִסָּה כָּל לֵב לְרַעַם גְּבוֹרוֹתֵיהֶם
(סַס סוֹ, 82). וְעַתָּה נִמְלִטִי מִשִּׁאוֹנוֹ יִם וְנִמְלִטִי
הַמּוֹנִיחָם (סַס כַּס, 213). אֲנִכִּי חִבֵּאתִי מִמַּעַרְכוֹת הַמּוֹנִיחָם
וְהַנִּמְלִטִי מִיֵּד מִקּוֹרוֹת הַשִּׁאוֹנוֹ יִם וְחַסִּים הַיִּדְּוִנִים
(סַס סוֹ, 251). אֲבָל קֶשֶׁת וְזֶמֶן רַע חֲחֻלָּתִי וְכַסֵּס צִד
אֲפִסּוֹנוֹ שִׁאוֹנוֹ יִם (סוֹל, חִיטָּל סוֹ). שִׁהֲכּוֹנוֹהָ מִמֶּנּוּ
לְכַנּוֹתִי בַּשֵּׁם הַמּוֹרָה עַל רַעֲיוֹתִי וְשִׁאוֹנוֹ יִתְחַו אֶל
עַם יִשְׂרָאֵל (כַּסְכֶּנֶן דּוֹכָה, מַגִּלָּה סַס, ע"כ). וְיִחְרַד כָּל
הָעַם אִינּוֹ לִשׁוֹן פַּחַד אֵלָּא לִשׁוֹן שִׁאוֹן וְחִנְיָה
(מַקּוֹנִי ע"ס, יִתְחַו כַּס מוֹ). — וְאִמֵּר הַפִּיטָן: עַל
חֵר צִיּוֹן צִדוֹ שִׁאוֹנוֹ יִתְחַו מִדְּנִי (כ"י קִלִּיר, סַסֵּס סוֹ)
מִנִּי, קִינ' סַסִּי, הַשִּׁיבוֹנוֹ שִׁלֵּם שִׁלֵּם שִׁלֵּם וְתֹאמֵר
אֲפִסּוֹנוֹ מִשִּׁאוֹנוֹ יִם (סוֹל, חִיטָּה סַסְכֶּנֶן, סַס). וְלִסּוֹף
בַּסּוֹף לְחַסּוֹ נִפְצָה וְכָל שִׁאוֹנוֹ יִתְחַו בַּסַּאֲמָה לְחַצַּת
(סוֹל, עַסֵּס מַכּוֹס, קַסֵּס סַסִּי). שׁוֹב לְהַעֲלוֹת עַמֶּךָ
מִשִּׁאוֹנוֹ יִם (כַּסִּי, י"י חֲלִסִּי סַסְכֶּנֶן, סַסִּי ע"כ).
עוֹנֵם תִּכְבּוֹשׁ וְתִשְׁלִיךְ בְּצוֹל שִׁאוֹנוֹ יִם (כַּסְכֶּנֶן, כַּסֵּס
יִסְדִּים, חֲכִיכִי חֲכִיכִי, סַסִּי ע"כ). אֲלִחִינוּ אֲדִיר
בְּאֲדִירִים וְכו' שִׁאוֹנוֹ יִתְחַו מִשְׁכַּר מַלְעִים וְמַסְרָק הַרִים
(כַּסִּי סוֹל, כַּסֵּס סַסִּי, כַּךְ גִּזְרוּ כַּסְכֶּנֶן סַסְכֶּנֶן, כַּסֵּס
לִסְכָּה סַסִּי, מַסִּי חִיטָּה סוֹ, 64). בַּסּוֹף הוֹתוֹ רִאשׁוֹ
וְנִגְזַר, נִשְׁקַחְתּוּ אִמּוֹ בִּשְׁאוֹנוֹ יִתְחַו (כַּסֵּס עַמִּי חִיטָּה)

¹ [אִמְנֵם בַּסַּדִּב' כַּדִּיז כַּסְכֶּנֶן מַקְבִּיל: כָּל
כַּסִּי שִׁת, כַּסִּי שִׁבְט מַסִּי, וְע"י ב. שִׁת, הָעֵרֶה.]

² [רִשְׁיִי כַּחַב: מַאֲסִירִים שֶׁל מַצִּירִים וְשִׁאוֹנוֹ
הַמִּיטִי יִם. וְרַאבִּי: יִשׁ אוֹמֵרִים שִׁאוֹן מִגּוֹרֵת שׁוֹאֵה
וְהַגִּבּוֹן שִׁאוֹן מִים רַבִּים אוֹ מִיטָה. וְהִיוּ שִׁחֲבִים כַּלִּשׁוֹן
שִׁאוֹן וְרַעֲשׁ גַּם אֶת הַשֵּׁם סַאֵן, ע"י שִׁמ הָעֵרֶה ע"ס 2897
וְכו', וְעַל כֵּן הַשִּׁתְמָשׁוֹ גַּם בַּמִּלָּה שִׁאוֹן בַּמִּלִּצוֹת בְּנִיּוֹת ע"ס
דְּמִיִּין לְכַתּוֹב בִּישְׁעֵי מַר, הַשִּׁבְכִים חֲרָגְוִי, τάλαιπαρίας,
צַחַת, וְכֵן וּלְג' miseriae, וְמַעֲוִי וְהַ חֲרָגְוִי הַאֲרָמִי:
אֲחֶרְנוֹשְׁתָּה. אִךְ אִין כָּל אֵלָּה מִנִּיחּוֹת אֶת הָדָעָה. וְאוֹלִי
יִשׁ כַּאֲן שְׁכּוֹל אוֹתִיוֹת בַּסִּי אֲשׁוֹן בַּמִּשְׁל' בּוֹר מַחֲשָׁבִים,
וְצִיִּי. וְע"י גַּם שׁוֹ, הָעֵרֶה.]

— ואמר המשוורר: יש עת אשר תשטמו כעשו ותשאט בצעו (כ"ט הנגיד, זן הספיליס, זן הספיליס, הסנמן ח, 106), שבר שאט שפאר לאטו (כסנ"ג, סזופי סליטי, זילליק-דבנילקי ז, 221), חסרת ושאט בתאותה לעטת הנפש החטאת (ילסק זן כוזנן, ססדסי-מיליני, ססס"ט 58).

שׂאֵמ, ח"י, — נתן לבזו, verächtlich; méprisable; contemptible, ואמר המלויץ: אל תהלל איש

בחר סניו ולא תבוז אדם כי משחת מראהו כי מה שאט בעוף הדבורה¹ ומה מתוך פריה (ז"י, ז"ס י"ג).

שׂאֵמָה, ס"י, — בוז, לעג, Hohn, Spott; derision, mépris; contempt, derision והרתיה

בסור מצולות ההגיון לשאטתם, וירופת חוג הגלגל העליון לשעשעתם (כ"י, ססכמוני יו, 161), והתפוצצו לקול שאטתם ושעשעתם ההרים והנהרים (סס, ססויי נוססלוס, 483).

שׂאֵיבָה, ס"י, — מעשה השואב מים: כמה דכית שמאי אמרי משום תימין סססין בן רבי

מאיר אמר משום שאיבה ניכרת (ירוש' ערלה ז). סכלל דשאיבה דאורייתא (ז"י סו). — ובססס"א: ושייב מיניה, מי עניין שאיבה (ערך ערך ענ). שסחת בית השואבת, היו שסחים ברג לכבוד שאיבת גיסוך המים (כס"י, סוכי מנז). שאיבה מן הנהר (סלמס ז"י ססולל, ססר המליס, זכר, 17). — "ובהשאלה לחתית גחלים: כל שאיבת גחלים מתוך ההסק קרי הותה (כס"י, עסלי סס כנ). — "ובסס"ש: ששיבת דבר לדבר: כי טבע הגלגלים הסוככים אותה לשאוב הארץ אליהם כאבן חקוסה ועל כן בחיות השאיבה כשוה בכל חלקי סיכוב הגלגל תוכרה הארץ להיות באמצע אויר החלל (כ"י עסליס, חיונ סס).

שׂאֵיִדָה, ס"י, — שסמון ועזובה², Verödung; désolation; devastation נשאר כעיר שמה

(¹) [כך בן-יוזב ע"ס חסורי: ססל דשימא היא בעופא. אך בסקור העברי: אליל בעוף דבורה.] (²) [סססי זו יוצאת מן ההקבלה אל שפה, וכתב רש"י (ז"ק כח): ושאייה יוכת שער, שד שססו שאיה מכתת שער (של) בית שאין בני אדם דרין בו, לישנא אחרינא בית שהוא שאוי ויתיר אדם יוכת שער מוקין מכתתין אותו. וכזאת כונתו גם בפרושו לכתוב הסובא בסנים.]

contempt: יען סחאך יד ורקער ברגל ותשסח ככל שׂאֵמָה בנפש אל אדמת ישראל (יסזק, כסו). יען עשות פלשחים בנקמה וינקמו נקם פשׂאט בנפש לססחית איבת עולם (סס סס סס). אם לא כאש קנאתי דברתי על שארית הגוים ועל אדם כלא אשר נתנו את ארצי להם למורשה כשסחת כל לכב פשׂאט נפש למען מגרשה לבז (סס לו סס). — ובססס"א: רכיס בשאט נפסם עצמו עיניהם סראות כבוד הדר גאינד (ססס ג כז יט). ער שנמצאו עובדים על גופי חורה להכעיס בשאט בנפש ביד דמה ואוסרים שאין כזה עיון (כסנ"ס, עס"ס ז סס). לא יחל דברו שלא יחלל הוא בעצמו דרך קלות ראש בשאט נפש (סול, ססנוס ו ז). אף על מי שהיה עובר עבודה זרה ועובר על מצוות התורה בשאט בנפש להכעיס לא נחסם גזר דינו מלא על שפיכות דמים (מזס"ג, זכס"י ע ס, מנגילוס, קסג). ומה חלק סחלוק לשון אשר בשאט נפש וגיכיה כפה חנף שפלים לסרום כראש ספרו (כ"ס זלוד, ססילי עולס, קסד, 1). — ואמר המשוורר: יכורך סמרפא כשלומים שאט נפשו וסומר את לשונו (כ"ס סנגיד, זן עסלי, יכורך המכסל, ססון, קסו: סכסססון, 187). אך לא בשאט נפש כל זאת עשות, לא הכברת לכך ערפך קשית (י"ג, זכך סס עמי, כל סיידי ח, 47). — ואמר המלויץ: על קרועי בגדים כל תלעג ושאט נפסך על סר נפש (ז"י, ז"ס יח ד). — "ובקצור שׂאֵמָה, ואמר הפיון: רננו כטוב ככל שאט יראת יי' מחרורה (כסע"ג, חכני חס חסכלס, חסכ"י, קדוך כסע"ג, כטז). וישסח ככל שאט כי חכין לתתפך כאמר אסונה, רמיה כי יחלף אף גילת לו ורנן (סול, חס לפי זכסך, סוכסס, סס, סד). — "ושאט לשון: והאריך כשאט לשון סאר נגד קדוש שסכנו עליון (כ"י ח מודיסה, חרי נוסס ח, 4).

שׂאֵמ, ס"י, — כז, כזה, verachten; mépriser; to despise

חסרו וזכעט בדת הרצויה (כ"י זכס, יסוד עולס, סול' זכליכ). אל תכזו חכס וכז' יאל תקל וקן וכז' ואל תשאט כחור (ססס ז סס סס). אל יקל חסעס בעיניך כי שאט לספער כל חשיג ידו הרב (ז"י, ז"ס ו ז). לשאט כנפס את חסות ולהקל אכפו בעיניך חזאת יככד עליך בן אדם (כ"ס זלוד, חולס"ס ד, 261).

שלום, אמר רב יוסף ח"ש ובישאיִל שלום
 שבין אדם לחברו כבני אדם הנוספין למקום (פס.
 טו.), מדחק התירו שאיִל שלום בשבת (פסיק.
 רב', י" סדנכוס עליהם, קעו.). — ב) שאילת חפץ
 מאחר, Entleihen; emprunt; borrowing: אמר לו
 שואל שלח ושלחה וסתה חייב וכו' אמר רפרס בר
 פסא א"ר חסדא לא שנו אלא שהחזירה בתוך ימי
 שאיִל תה אבל לאחר ימי שאיִל תה פטור
 (צ"מ פ.). לעולם הוא חייב עד וכו' שיהו בעלים
 משעת שאיִל תה עד שעת שכורה וסתה (כנ
 המונח, צ"מ פ.). מה ת"ל בעליו אין עמו לומר לך
 היה עמו בשעת שאיִל תה אין צריך להיות
 עמו בשעת שכורה וסתה, היה עמו בשעת שכורה
 וסתה צריך להיות עמו בשעת שאיִל תה (פס פס.).
 בעי רמי בר חמא בעל כנכסי אשתו שואל הוי או
 שוכר הוי אמר רבא וכו' אי שואל הוי שאיִל תה
 בבעלים היא, אי שוכר הוי שכירות בבעלים היא
 (פס לו. וכו.), ועי' שאלה, — ובסתם"א: האומר
 לשלוחו צא והשאל עם פרחי אינה שאיִל תה
 בבעלים וכו' נשאל תעבד עמה שלא סרעת רכו' אינה
 שאיִל תה בבעלים (רמב"ם, סעלה וסקדון ז ט.). שלשה
 אין דורשין שלא יהא אחד סרוד בשאיִל תה
 הרב והשנים גושאין ונוחנין בדבר וכו' (מנח"ם
 גדל"ס ח א, מנגליה, ד. ע"ם סניגס יא.). מי
 שיוקיר פניו מן השאיִל תה ישמר לחותו (כ"י
 חז"ל, מוסרי הפלופוסים ז כא.). — ואמר הפיטן: שפלות
 ושאילת שלום תשאלו במלאכי שלום (ינאי, ויעל
 חכמים חכמים, קרוני צמדי, זולאי, כס). ועי' שאלה.

שאיִפה, פ"י, — א) מעשה השואף וגושם אויר,

: Einatmung; aspiration; inhalation

שהמריץ יהיה בשאיפת האויר מחוץ וכו'
 והשאיפה תהיה בחוש האף ולולי תאף לא היתה
 הגשימה (סקן מדכ"ל לרסנ"ג יא), האף הגה תועלותיו
 גראות וכו' אחת מהן שהוא עיקר כחלל המסקין עליו
 על השאיפה (קאנון ח א ד). אמר על הפרא
 שאיפת רוח בלא סמיכה אל אחר והנה ססך
 אותם אל התנים גראה כי עקר השאיפה היא
 בתנים (כד"ק, ירמ' יד ו). והשאיפה ג"כ חסר
 מהאל ית' כבעלי חיים היותר שלמים וכו' והבעל

ושאיִה יכת שער (ישעי כד יב). — ובסתם"א, גם במשמ'
 שאון ושואה: ושאיִה יוכת שער, על ידי שאיִת
 גלמוד שיהו הכתים שואין מאין יושב יוכתו השערים
 ע"י שרים ומוקין¹⁾ (כס"י, סס טס). — ואמר הפיטן:
 חסודות באר לו האותיות כי קצף עליו רב העלילות
 וכו' בלילה נהרג בשאיִות (פנעון צר ילסק, חמנו
 לחלטים, קרוני ז פסק). — ואמר המשורר: איך עזבה
 עיר קורטבה ותהי כים שאיִה (כאצ"ט, ססה יכד,
 טע"ס 139). וליועץ רוח עץ אין מתיח ובל מלת הן
 גמלח בשאיִה (סול, ספרוס כפ, סכסא ח, 17). מצחק
 בקוביה ומכתו פריה ואחריתו שאיִה (סול, מלסק
 צקוניס, סס טס, 161).

שאיִן, פ"י, — בור שאיִן, כמו בור שאון, עי' שאון,
 ואמר הפיטן: והסת יגל וישלף המגל וגרוץ
 הגלגל אל בור שאיִן (כסנ"ג, ציוס קל
 ספי, צילניק-דנילקי ג, 39).

שאיִלת, פ"י, — פ"י מן שאל, כפרט א) שאילת
 שלום, מעשה השואל בשלום וולתו,
 Begrüssung; salutation; greeting
 מקום שבני אדם עומדין לבושיין יש שם מקרא
 וחפלה ואין צריך לומר שאיִל ת שלום (סוקסמ)
 נכ"ז כג), אין שאיִל ת שלום לחבירים בתשעה
 באב (פס טע"ז יב). במה כדי דיבור, כדי שאיִל ת
 שלום (פס נכ"ז ס א), גט שחתמו עדים לאחר
 שאיִל ת שלום מסול שלא חתמו אלא על
 שאיִל ת שלום (פס גי"ע ט ע). קשה הריבית שאף
 שאיִל ת שלום חרי. הוא ריבית (כ' עקיבא, סס נ"מ
 ו יו). במלכי אומות העולם משיב"ש שאיִל ת שלום
 (כי חסא, ינו"ב נכ"ז ס א), שלשה דברים גורו בית
 דין שלמשן וכו' חרמה של יריחו ומגילת אסתר
 ושאילת שלום בשם (כ' יהושע דכומ"א, סס פס ע
 ס), ואיגרות של רשות, זו שאיִל ת שלום (סס מו"ק
 ג א). אילו דברים שאכל אמור בהן כל שבעה וכו'
 משאיִל ת שלום ומלעשות מלאכה (פס פס ג ס).
 שואל אני בשלום מלוני לא חתם אלא בשאיִל ת
 שלום (כ' ינאי, פס פכ"ז ס א), חברים אין שאיִל ת
 שלום ביניהן (פס"ז יד). מנודה מהו בשאיִל ת

¹⁾ [עי' בהערה שלפני זו.]

שָׁאַל מִה אֵתָּן לָךְ (מ"ג ג ט; ובעין זס דס"ג א י).
ויהי כעברם ואליהו אמר אל אלישע שָׁאַל מִה אֵעֲשֶׂה
לָךְ בְּשֵׁם אֱלֹקִים מִסֵּךְ (מ"ג ז ט). — ושאל אדם דבר
לאחר, בשבילו; ויען המלך שלמה ויאמר לאמו ולסה
את שָׁאַלְתָּ אֵת אֲבִישֵׁן הַשְּׂמִית לְאֲדֻנִּיהוּ וְשָׁאַלְתָּ לוֹ אֵת
הַמְּלוּכָה (מ"א ז כג). — ושאל האדם דבר, שאל לו
דבר, שאל שאלה, חפץ, בקצור במשם שאל דבר
מאת האלחים, רצה שינתן לו הדבר, (sich) wünschen;
désirer; to wish: ועתה הנה המלך אשר בחרתם
אשר שָׁאַלְתֶּם (ס"א יג). התפלל בעד עבדך אל
יְיָ אֱלֹהֶיךָ ואל נמות כי יספנו על כל המאחינו רעה
לְשָׁאַל לָנוּ מֶלֶךְ (סס טי). ויטב הדבר בעיני אדני
כִּי שָׁאַל שְׁלֹמֹה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵלָיו יָעַן
אֲשֶׁר שָׁאַלְתָּ אֵת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא שָׁאַלְתָּ לָךְ יָסִים רַבִּים
וְלֹא שָׁאַלְתָּ לָךְ עֹשֶׂה וְכוּ' וְשָׁאַלְתָּ לָךְ חֵכֶן לְשִׁמְעַם מִשְׁפָּט
הֵנָּה עֲשִׂיתִי כְּדִבְרֶיךָ וְכוּ' וְגַם אֲשֶׁר לֹא שָׁאַלְתָּ נָתַתִּי לָךְ
(מ"א ג יג; ובעין זס דס"ג א יא-יג). — ושאלו
עֵינֵי הָאָדָם דָּבָר: וכל אשר שָׁאַל עֵינֵי לֹא אֲצַלְתִּי
מֵהֶם (קס"ג ז). — ושאלה נפש האדם ממנו, ובכניו
שאלו נפשו: ונתתה הכסף בכל אשר תאווה נפשך בבקר
ובצאן וביין ובשכר ובכל אשר תִּשְׁאַלְהָ נֶפֶשְךָ (דנ"י יז
כו). — ושאל אדם את נפשו למות, בקש שימות:
וַיִּשְׁאַל (אליהו) אֵת נִפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר רַב עָתָה וַיִּקַּח
נִפְשׁוֹ (מ"א יז ד). וחך השמש על ראש יונה ויתעלה
וַיִּשְׁאַל אֵת נִפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי מַחְיִי
(יו"ד ד ט). — ושאל את נפש אויבו, בקש את מותו: ולא
שָׁאַלְתָּ נֶפֶשׁ אֵיבֶיךָ (מ"א ג יא). אם אֲשַׁמָּה בַּמִּיד
מִשְׁנֵאֵי וְכוּ' וְלֹא נָתַתִּי לְחֵטֵא חֲבִי לְשָׁאַל בְּאֵלָה נִפְשׁוֹ
(א"י לא ל). — ושאל במשם קבל על פי שאלתו: ויהי
מִשְׁקַל גֹּמֵז הוֹחֵב אֲשֶׁר שָׁאַל אֵלָּף וּשְׁבַע מֵאוֹת זָהָב
(סופט' ס כו). — ושאל אדם לתם ברעב, שאל ואין:
מִתָּרַף עַל לֹא יִחְרַשׁ יִשְׂרָאֵל (ל) בַּקְצִיר וְאִין (מפלי כ
ד). עֲלִילִים שָׁאַל לָחֶם פֶּרֶשׁ אִין לָחֶם (ל"א יז ד).
— וכלי כל השלמה במשפט מקצר: נדרשתי ללוא

(1) [ושאל קרי.]

(2) [במק' (ויתן לחם המזון לרב) וישאל המון נשים
(דס"ג יא כג) הציע ס. פרלס (Analecten, 47) את
הקריאה: וישא לחם נשים. ואכן אפשר שבאן הרגום
מארם, שבא בה וישא לחמן במשם וישא לחם.]

שָׁאַלוּ בַּמִּצְוָה לֹלֵא בַּקְשָׁנִי (ס"ט ס ט). שָׁאַל ויבא
שָׁלוּ (סס"י קס ט). — ושאל, בקצור במשם שאל
ודרש חשלוֹם, שחר: השר שָׁאַל וְהַשְׁמַט בְּשִׁלּוֹם וְהַגְדוּל
דָּבָר הוּא נִמְשׁוּ (מ"א ז ג). — ובתו"ם: מוכיירין
גְּבוּרֹת גִּשְׁמִים בְּתַחֲתֵי הַמֵּתִים וְשׁוֹמְרֵי אֵלֶּיִן הַגִּשְׁמִים
בְּבִרְכַּת הַשָּׁמַיִם וְהַבְּרָלָה בְּחֻגֵּן הָרַעָה (נכ"ס ט ז). אמר
לו רבי יהושע (לרבי אליעזר) הוֹאִיל וְאִין הַגִּשְׁמִים
סִימָן בְּרַכָּה בְּתָג לְמַה הוּא מוֹבִיר, אמר לו רבי אליעזר
אֵם אֲנִי לֹא אִמְרִיתִי לְשׂוֹל אִלָּא לְהוֹבִיר מִשִּׁיב
וּמוֹרִיד הַגִּשְׁמִים בְּעֻנְתּוֹ (מפ"א ח ט). אִין שׁוֹמְרֵי אֵלֶּיִן אֵת
הַגִּשְׁמִים אִלָּא סִימָן לְגִשְׁמִים (סס טס ז). מעשה
שִׁאֲמָרוֹ לוֹ לְחֻגֵּי הַמַּעֲגָל הַתְּפִלָּה שִׁירְדוּ גִשְׁמִים
וְכוּ' עַג עֻגָּה וְעַמֵּד בְּתוֹכָהּ וְאִם רְבִיזוֹ שֶׁל עוֹלָם
וְכוּ' תַּחְתִּילוּ גִשְׁמִים מִנְּטָפִין, אמר לא כך שִׁאֲלָתִי
אִלָּא גִשְׁמֵי בִּרְוֹת שִׁיחִין וְמַעֲרֹת, תַּחְתִּילוּ לִירֵד
בְּזַעַף, אמר לא כך שִׁאֲלָתִי אִלָּא גִשְׁמֵי רִצּוֹן בְּרַכָּה
וְגִדְבָה (סס ג ט). מִשְׁתַּרְבֵּי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּיוֹשׁוֹ חֲבָרִים
וְכוּ' וְאִין דּוֹרֵשׁ וְאִין מִבְּקֵשׁ וְאִין שׁוֹמְרֵי אֵל (סופ' ט
ט). נִבְסִים מוֹעֲעִין הַבְּנוֹת יוֹנוֹ וְהַבְּנִים יִשְׂאֲלוּ עַל
הַתַּחֲתִים (נ"ב ט ח). יחיד שׁוֹמְרֵי אֵל צִרְבִּי בְּשׁוּמַע
תַּפִּילָה (כ"ז עזרא נס כז סוס, יו"ט כ"ז ס ז). בשר
שִׁשְׂמָלוֹ שִׁלָּה כְּחוּגֵן נִתָּן לָחֶם שִׁלָּה כְּחוּגֵן, לָחֶם
שִׁשְׂמָלוֹ כְּחוּגֵן נִתָּן לָחֶם כְּחוּגֵן (נסס כ"ז יוסט)
כֵּן קִרְסָה, יוֹמָל עַה-עַה: עֹר גֹּא אִמְתָּךְ אֲשֶׁר
נִשְׁאֲרָתִי יִתּוֹמָה כְּלִי אֵב וְאֵם, וּמִשׁוּלָה לְעִנְיָה
שׁוֹמְרֵי אֵלֶּיִן מִבֵּית לְבֵית (נ"ד"ר חסד"ה, ופאמ
חסד"ה). — ואמר הַפִּיטָן: ויחדש אהלם, ויסלא שאלם,
ויתכיל החלם (לגיוס ר' שמואל כן עלי ונני דוכו, מרנץ
ח, 25). — ואמר הַמְשׁוֹרֵר: בְּמָה שִׁשְׂמָלוֹ יִסֹּו לְהַעֲצֹר
וְלֹא אֲבוֹ וּיִסְרָתִים וְלֹא נִבְחוֹ (כ"ג"ט, אס קדס, כדוי,
ע"ד). — (ב) שאל אדם דבר מחבירו, בקש ולקח דבר
על מנת להחזירו (1), entleihen; emprunter; to
borrow: וְשָׁאַלְתָּ אִשָּׁה מִשְׁכַּנְתָּהּ וּמִגֵּרָתָהּ בֵּיתָה כְּלִי כֶּסֶף
וְכִלֵּי זָהָב וְשִׁמְלָתָהּ (ספוט ג כג). דבר נא באוני העם
וְשָׁאַלְתִּי אִישׁ מֵאֵת רַעְיוֹ וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעְיוֹתָהּ כְּלִי כֶּסֶף
וְכִלֵּי זָהָב (סס יא ז). וכני ישראל עשו כדבר משה
וְשָׁאַלְתִּי מִמֶּצְרַיִם כְּלִי כֶּסֶף וְכִלֵּי זָהָב וְשִׁמְלָתָהּ (סס יז

(1) [בחדל זה מן לוח, שפרשו: לקח על מנת
להחזיר חזרתו ולא את הדבר עצמו.]

עת שירצה ואינו מסכתא שירצה וכו' הרי הן שאלין
אצלו ואין הוא שאל להם וביום הפרק שהכל
באין לשמוע ענין אותו מועד הרי הוא שאל להם
והם אינן שאלין לו (כמ"ס, סלסל ופקדון ד ז),
— ושאל אדם שם או מלה, השתמש בה במשם'
משאלה, שלא במשמעותה העקרית: והכמי האמות
מקדם היו מסתירים הדברים בחתולות ומדברים בהם
בחדות ואפלטון ומי שקדם לו היה קורא תחמ
הנקבה והצורה הזכר וכו' ואם הם וכו' היו
שואלים השמות ולקחים הרמיון בלמוד כל שכן
שראו לנו אנחנו, קהל בעלי הדת, שלא נכאר דבר
שיקשה על החמון להבינו (כ"ס ח"ס, מייס ח יו).
שאלות כלומר לקוחות מסלה אחרת (כ"י
מכני, ס"י העלום סזכוס). — ובהשאלה מלה שואלה, מלה
לקוחה מלשון אחרת שהתאזרח בלשון אחרת וקבלה
צורה נהוגה בלשון זו, Lehnwort; mot emprunté;
loan-word, נהוג בספרות ובדבור. (ג) שאל ראונו את
שמעון דבר, חמה ואמר, (be)fragen; demander; to ask;
ויען המלך ויאמר אל האשה אל נא תתחדי ממני דבר
אשר אנכי שאל אחך וכו' היר יואב אחך בכל זאת
(ס"ז יד יט). כה אמר יו' וכו' האחיות שאלוני על בני
ועל פעל ידי תצוני (ישי' נט יח). ואותי יום יום
ידרשון וכו' ישאלוני משפטי צדק (ס"ס נח ז). ציון
ישאלו דרך הגנה פניהם (יכו' נס). (1) — ועם משפט בשאלה
ישירה, שאל אותו לאמר, שאל אותו ואמר, שאל מי שמע
וכדו': ואשאל אתה ואמר בת מי את (נחלס' כד נז).
כי יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר למי אתה ואנה
תלך ולמי מלה לפגוש (ס"ס נג יט). וישאל יעקב ויאמר
הגידה נא שמך (ס"ס נס כ). וישאל את אנשי מקמה
לאמר איה הקדשה הוא בעינים על הדרך (ס"ס נח כח).
וישאל את סריסי פרעה וכו' לאמר מדוע פניכם רעים
היום (ס"ס נז). אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם
אב או אח (ס"ס נד יע). והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר
מה זאת (ס"ס נד יד). כי ישאלך בנך מחר לאמר מה
העדת והחקים והמשפטים אשר צוה יי' אלהינו אתכם
(דבר' ו כ). כי ישאלון בניכם מחר לאמר מה האבנים
האלה לכם (יכנס' ד ו). אם איש יבא ושאלך ואמר

(1) [הכתוב בתהלי' לה יא: אשר לא ידעתי
ישאלוני, נתן לפרושים שונים, וכנראה אין הכוונה
לשאלה מתם].

לכי שאל לי כלים מן החוץ מאת כל שבניכי
(ע"כ ד ג). — ונני' שאל: ויהי האחד מפיל הקורה
ואת הברזל נפל אל חמם ויצעק ויאמר אתה אדני
והוא שאל (ס"ס ו). — ושאל לפלוגי במשם' משאל, נתון
בהשאלה: ויהי לתקפות הימים ותהר חנה ותלד בן ותקרא
את שמו שמואל כי מיי' שאלתיו וכו' וגם אנכי
השאלתינו לוי' כל הימים אשר היה הוא שאל לוי'
(ס"ס כ-כ). (1) — ובתו"ס, אף בבנינו' שואר, שהפך
באלו לש"ע, לעמט המשאיל, כדגמט לוח ומלוח,
קונה ומוכר ולעמט יתר סוגי השומרים: שואל
אדם מחבירו כדי וין וכדי שמן ובלבד שלא יאמר לו
הלויני (ס"ס כג ח). השואל בלי מחבירו מערב
יום טוב כרגלי השואל, ביום טוב כרגלי המשאיל,
האשה ששאלת מחברתה תכלין ומים ומלח
לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן (גיט' ס ד). לא היו
ימים טובים — לישראל כחמשה עשר באב וכיום
הכפורים שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן
שאלין שלא לביש את מי שאין לו (טע"י ד
ס). ארבעה שומרין הן שומר חנם והשואל נושא
שכר והשוכר (צ"מ ז ס). השואל את הפרה ושאל
בעליה עמה או שכר בעליה עמה, שאל הבעלים
או שכרן ולאחר כך שאל את הפרה ומתה פטור
(ס"ס ס ח). אין השואל רשאי להשאיל ולא
השוכר רשאי להשכיר ולא השואל רשאי להשכיר
(פוסק' ס"ס ג ח). הניח להם אביהן פרה שאלוה
משתמשין בה כל ימי שאלתה (צ"ק קיז). —
ובמסמ"א: הרב שהוא מקריא ברצונו לתלמידים בכל

(1) [לפי דברי העורך MGWJ 74, עמ' 254 וכו'
הלשון והספר ב, עמ' 288 וכו', נקרא סוג של ילדים
שנתנו כששאלים ונתונים לשרות המקדש שואל, ושואל
רוח היה אף שמואל הנביא, ועל כך כנראה נרמז בחזרת
המלים שואל, שאלתיו וכדו' בפרשה זו, שתמלה שואל
(ולא השם שמואל) מתפרש בה בשני המובנים האלה
גם כילד שאמו שאלה (=בקשה) אותו מאת האלהות,
ואשר מסנה הוא גם שואל לאל כל ימי חייו, ועל סוג זה
של שואלים שהאם השאילתם למקדש, כבמעשה שמואל,
וברב המקרים בודאי כשלא היה אבי הילד ידוע
(השועה: ומי אביהם, ס"ס יז), ועל כן בוו לו, ולא על
שואל המלך, רמז ראשונה הפתגם העממי חנם שואל
בנביאים, כל' כלום יוכל אדם בוו כוח להיות
בנביאים. ואך אחרי שנשכח מקורו, נדרש הפתגם על
שואל המלך, וזאת בדרכים שונות, כש"א י לעמט יט].

היש מה איש ואמרת אין (סופט' ד כ). ויאמר המלך שאל אתה כן מי זה העלם (ס"ח יז כו). ויבא עד בור הגדול אשר בשבו וישאל ויאמר איפה שמואל ודוד (סס יב כב). שאלו נא בגוים מי שמע באלה (יכ"ו יב יד). וכי ישאלך העם הזה או הנביא או כהן לאמר מה משא וי' (סס כג לג). ואת ברוך שאלו לאמר הגד נא לנו איך כתבת את כל הדברים האלה מפיו (סס לו יז). שאלו נם וגמלטה אמרי מה נהיתה (סס נס יט). — ועם שאלה עקיפה, גם בצרף שאל וראה: שאלו נא וראו אם ילד ובר (יכ"ו יז). — ושאל את פלוני על דבר, לדבר, גם לפני משפט שאלה: למה זה השאל לשמי (נכ"ט לז ב; סופט' יב יח). שאלו שאל חמיש לנו ולמולדתנו לאמר העוד מביכם חי היש לכם את (נכ"ט מג ז). עמדו על דרכים וראו וישאלו לנחכות עולם (יכ"ו יז). אל תאמר מה הית שהמים הראשונים היו טובים מאלה כי לא סהבמה שאלת על זה (קס"ז יז). וישאלם על היתודים (נכ"ט ח ז). — וכלי הכעת חבן השאלה, גם בצרופים כגון שאל אותו ואמר לו וכדו: שאלו מכיר ויגדר וקניך ויאמרו לך (דנ"ז לג ז). וילכד גער מאנשי סכות וישאלהו ויכתב אליו את שרי סכות (סופט' ח יד). שאל את נעריך ויגידו לך (ס"ח כס ח). ויאמר שמואל ודמה השאלני וי' סר מעליך (סס כח י). וארא ואין איש ופאלה ואין ויעץ וישאלם וישיבו דבר (ספ"ט מא כח). ויבאו כל חשרים אל ירמיהו וישאלו אותו ויגד להם ככל הדברים האלה אשר צוה המלך (יכ"ו לח כז). שאל נא בהמות וחרך ועוף השמים ויגד לך (ליוג יז). הלא שאלתם עובדי דרך ואתם לא תנכרו (סס כח כט-ל). אור נא כגבר חליצך וישאלך והודיעני איפה היית ביסדי ארץ וכו' (סס לח ג-ד; וכעין זס סס מ ז; מז ד). — ושאל אדם את פי פלוני: נקרא לנער וישאלה את פיה (נכ"ט כד כז). — ובדברי משפט, שאל וחקר את פ' וברו: ודרשת וחקרת וישאלת חיטב (דנ"ז יב יח). — ושאל ראוכל לשלום שמעון, שאל לו לשלום במשם שאל מה שלומי, ברך אותו בברכת שלום¹), begrüßen; saluter; to greet: וישאל להם לשלום ויאמר השלום מביכם הוקן (נכ"ט מג כז). ויצא

משה לקראת תתנו וכו' וישאלו איש לרעהו לשלום (שמוס יז ז). וישאלו לך לשלום (ס"ח י ד). ויבא (דוד) וישאלו לאחיו לשלום (סס יז כב). ויאמר דוד לנערים עלו כרמלה ובאתם אל נבל וישאלתם לו בשמי לשלום (סס כס ח). ויגש דוד את העם וישאל להם לשלום (סס ל כח). וישלח תעי את יורם בנו אל המלך דוד לשאל לו לשלום ולברכו (ס"ז ס י; וכעין זס דס"ח יב י). ויבא אוריה אליו וישאל דוד לשלום ויאב ולשלום העם ולשלום המלחמה (ס"ז יח ז). מי יחמל עליך ירושלם ומי יגד לך ומי יסור לשאל לשלם לך (יכ"ו יב יח). — ושאל שלום תעיר במשמי' זו: שאלו¹) שלום ירושלם ישליו אהבך (סח"ל קכז ו). — וכלמי האלהים, שאל את האלהים, באלהים, את פי האלהים, בדבר אלהים וכו' כדי לדעת את רצונו וכו': ויחקו האנשים מצידם ואת פי וי' לא שאלו (סופט' ט יד). ויאמרו לו שאל נא באלהים וגדעה התצלח דרכנו (סופט' יב יח). וישאלו עוד בוי' תבא עוד חלם איש (ס"ח יכז). ויאמר אלו שאלו (לאחימלך) למה קשרתם עלי אתה וכן ישי בתחך לו לחם וחרב וישאלו לו באלהים וכו' ויען אחימלך וכו' חיוס החלתי לשאלו לו באלהים (סס כב יג-יח). ויוסף עוד דוד לשאלו בוי' ויענהו וי' (סס כג ד). ועצת אחיחטל אשר יעץ בימים ההם כאשר וישאל בדבר האלהים (ס"ז יז כג). החלבים לדרת פצרים ופי לא שאלו (ספ"ט ל ז). נדרשתי ללוא שאלו נמצאתי ללא בקשני (סס סח ח). — ושאל במשפט האורים, וכנגדו בעבודת אלילים שאל אוב, באוב, בתרפים, בעץ: ולפני אלעזר הכהן יעמד (יהושע) וישאל לו במשפט האורים לפני וי' (נמ"ז כז כח). לא ימצא כך וכו' סעיגן ומנחש ומכשף וחבר חבר וישאל אוב וידעני ודרש אל המחים (דנ"ז יב יח). כי עמד מלך בכל אל אם הדרך בראש שני הדרכים לקסם קסם קלקל בחצים שאל בתרפים ראה בכבד (ס"ז ק' כח כז). עמי בעצו וישאל ומקלו יגיד לו (סופ' ד יב). וימת שאלו וכו' על דבר וי' אשר לא שמר וגם לשאלו באוב לדרוש ולא דרש בוי' וימיתהו (דס"ח י יג). — ואמר

¹) [גם באשור] שאל שלם במשם' זו. ובתו"ם גם שאל בשלום פלוני, עי' בהמשך.]

¹) [אטנם בצורה זו ובמקום זה קשה חצות. ואפשר שהיה כתיב בעקר: ש לו שלום ירושלם ישליו אהבך, במשם' שָלו (וב) שלום ירושלם, והמעתיק ראה כאן שלא בצדק כתיב חסר במק' שאלו, כמו שִלְתָּך במק' שאלתך, שיא מ יו, וצ"ע.]

בשלום (בשעת התפלה) לא ישיבנו (נכני' ה' ח').
 חוברין גירין מן הגוים בשביעיות וכו' ושואלין
 בשלום ספני דרכי שלום (סני' ד' ג'). והקרובים
 באים ושואלין בשלום הדינים ובשלום העדים
 (סני' ו' ו'). מקום שנהגו לשאול בשלום אבלים
 בשבת ושואלין (תוספ' סני' כ' טו'). מעשה
 בר' יהושע שהיה מהלך באיסטראטא וכן וסמא בא
 כנגדו חניע אצלו ולא שאל בשלום (ס' סני' ז'
 ד'). לא ישא אדם ויתן עם הגוי ביום אידו וכו' ולא
 ישאל בשלום במקום שמתחשב (ס' ע"ח ז').
 פעם אחת הייתי מהלך מכויב לצור ומצאתי זקן אחד
 ושואלתי בשלום (כ' יוס', סני' דני' סנד').
 ה' שאל (כגון בפרקים שבקריאת שמע) בשלום
 רבו או כמי שהוא גדול מסנו בתורה הרשות בידו
 (יכוס' נכני' ז' ח'). שואל אני בשלום פלוני לא חתם
 אלא בשאילת שלום (כ' ינאי, ס' סני' ה' ה'). הוא
 (אבל) שואל בשלום אחרים שאחרים שרויין
 בשלום, אחרים אין שואלין בשלום שהוא אינו
 שרוי בשלום (כ' חזי' נכ' חזי', מ"ק כח'). והיו
 מטרונותא באות לשאול בשלמה של שרה והיתה
 שרה אומרת להם צאו ושאלו בשלמה של עלובה
 (מ"ד' נכ'ס' מ'ס). כיון שעלו (משה ואהרן) היה
 (פרעה) מסתכל בהן שטא יעמרו אותו וכו' ואף לא
 שאלו בשלום (ס' סני' טו' ה'). — ובקצור שאל
 כסמ' שאל בשלום: היה קורא בתורה וכו' בפרקים
 שואל ספני הכבוד ומשיב ובאמצע שואל ספני
 היראה ומשיב (נכני' ז' ח'). — ובכנין נדרים, שאל
 החכם לנודר, שאל אותו שאלות לשובתו כדי למצוא
 לו פתח להתיר נדרו, ועי' נפ'ע': אל תרצה את חברך
 בשעת בעסו ואל תנחמנו בשעה שמתו מוטל לפניו
 ואל תשא דלוי' בשעת קלקלתו (כ' סני' ז'
 ח' לעזר, חזי' ד' יח'). — ובסמ'א, ששאלת, ששאלתם (2)

את שלום (מ"ד' דני' ד').

(1) [רש"י למקום מסכס ומביא פרושים שונים,
 והגבון בפרושו הראשון: בשעה שחזר נודר אל השאל
 לו ולומר: בני, כזה וכו' אל תרור, כדי שיתירו לך
 וימצאו לך פתח לנדרך, לפי שמתוך בעסו אומר לך:
 לא כן, אלא בכל ענין שבקולם אני נודר, ונמצא
 שאינו בא לירי חרטה לעולם, ע"כ.]

(2) [וכנגדו בארמית ודשאלת, ודשאלתון. השוה,
 למשל, אסף, תשובות הגאונים, עמ' 32 ועוד.]

בן סירא: בוש וכו' מ' שואל לי שלום סתחריש (נ"ק
 גני' מא' י' כ'). — ובתו"ס: הלוקח פירות מפי שאינו
 נאמן על הפעשרות ושבת לעשרן ושואלו בשבת
 ואכל על פיו וכו' תרומת מעשר של דמאי שחורה
 למקומה ר' שמעון שוורי אומר אף בחול שואלו
 ואוכלו על פיו (דמאי ד' ח'). מוגו לו כוס שני וכאן
 חבן שואל אביו. (סמ' י' ד'). כיצד בודקין את
 העדים, ווג שבא ראשון בודקין אותו ראשון וכו' ושאר
 כל הווגות שואלין אותן ראשי דברים (כ"ס ז'
 ו). חכם וכו' שואל כענין ומשיב כהלכה (חזי' ה'
 ז'). ושננתם לבניך שיהו מסודרים בתוך סיד' שכשארם
 שואלך דבר אל תגמגם כם (סמ' דני' לד'). אל
 מעונינים ואל קוסמים ישמעו, שטא תאמר להם יש כמה
 לשאל ולי אין לי וכו' (ס' ס' קעד'). מעשה בתלמיד
 אחד שבא ושאל את רבי יהושע תפילת הערב מהו
 אמר ליה רשות, בא ושאל את רבן גמליאל וכו' אמר
 לו למחר בשאכנס לבית הוועד עמוד ושאל את
 ההלכה הזאת (יכוס' נכני' ד' ח'). כשנכנסו בעל
 תריסין עמד השואל ושאל תפלת ערבית רשות
 או חובה (נכני' כז'). שאני שונה שלש מאות הלכות
 כבהרת עזה ולא היה אדם ששואל לני בהן דבר
 מעולם (כ' ח' לעזר, ס' סני' ס'). חכם בנו שואלו ואם
 אינו חכם אשתו שואלתו ואם לאו הוא שואל
 את עצמו (סמ' קטו'). מימי לא שאל גוי אדם על
 מבת פדרה לבנה וותיה (כני' סני'ס', סול' ז'). כיון
 שנכנסו לבית המדרש עמד השואל ושאל כלום
 תילקנו בין חבר לעם הארץ (נכוס' לו'). רבי יהושע
 בן לוי בעו קוסמיה דרוש לקיש אמר ליה מהו ליקח
 עבדים ערלים מן הגוים, אמר ליה אימתי את
 שאל גוי ביום טוב (מ"ד' נכ'ס' מ'). אמר לו שאול
 (לאבנר) הלכה שנתעלמה מעיניך צא ושאל
 לשמואל (1) (ס' כוס' ה' וילמר כז'). — ושאנו יודע

לשאל, אחד מארבעת הבנים שהתורה דברה כנגדם
 בענין חפסח: ושאנו יודע לשאל את פתח לו
 (מכ' נח, תוספ' דסמ'ס' יח, כג'). — ושאל בשלום
 פלוני (2), שאל את מ' בשלום: אפילו חסלך שואל

(1) [בסמ' את שמואל, כבארמ'].

(2) [בסמ' שאל לשלום מ', שאל לפלוני לשלום,
 שאל שלום ירושלים, ועי' שם, וכן גם בתו"ס: אין אנו
 מבקשין אלא שלא ידע שעברנו כאן ולא שאלנו]

וּנְשָׂא לֵין לְנָדְרִים שְׁחָן לְצוּרֵךְ חֲשֶׁכֶת (פָּנֵם כ. ד.)
נָדַר בְּחֶרֶם וְאָמַר לֹא נִדְרָתִי אֲלֵא בְּחֶרֶמוֹ שֶׁלִּי וְכוּ'
עַל כּוֹלֵן אֵין נְשָׂא לִים לֶחֶם וְאֵם נְשָׂא לִו
עֹנֻשִׁים אוֹתָן (כִּדְי' ז. ס.), אֵין נְשָׂא לִין נָדְרִים
אֲלֵא עֲשׂוּמִי' וְיוֹשְׁבִים וְהַנְשָׂא לִיּוֹשֵׁב וְהַשְׂוֹאֵל
רִיךְ לַחֲיוֹת עֹמֵד (יִכּוֹס' סס י.). עִם בִּשְׁחָוֹ (ר"ג)
יוֹצֵא מִגּוֹיֵב כֹּא אֶחָד לַהִישָׂא לִלּוֹ עַל נָדְרוֹ וְכוּ'
(פָּס ע"ז ח ט.). — וְנִשְׂאֵל בְּאוֹרִים וְתוֹמִים: בְּאֵלֹ
נְשָׂא לִין¹) בְּאוֹרִים וְתוֹמִים, וְאֵין נְשָׂא לִין בְּהֵן
לַחֲדִיּוֹת אֲלֵא לְמַלְךְ וְלִכְתִּי דִין (יוֹמֵם ז. ס.). — וְנִשְׂאֵל
בְּאוֹב: בְּעַל אוֹב וְכוּ' וְיִדְעוּנִי וְכוּ' הָרִי אֵלֹ בְּסָקִילָה
וְהַנְשָׂא לִין²) בָּהֶם בְּאוֹחֶרֶת (פָּנִס' ז. ז.). בְּעַל אוֹב
אֶחָד הַמַּעֲלָה כּוֹכְרוֹ וְאֶחָד הַנְשָׂא לִין בְּגוֹלְגוֹלָה
(צִנְי' סס סה:). — וְנִשְׂאֵל לְפָלוּנִי בְּמִשְׁמִי' שָׂאֵל
אוֹתוֹ³): מִי שֶׁנָּדַר בְּנוֹיֵר וְנִשָּׂא לִין לֶחֶם וְאִסְרוֹ
מִנֵּה מִשְׁעָה שֶׁנָּדַר (נִזְי' ס ג.). הַנִּיית בְּנֵי עִירִי עָלִי
נְשָׂא לִין לִקּוֹן שֵׁשׁ שֶׁם (יִכּוֹס' נִדְכ' ס ד.). — וְנִשְׂאֵלָה
שְׂאֵלָה, הַלְבָּה, שְׂאֵלָה אוֹתָהּ אוֹ עָלֶיהָ: כִּמְהָ פְּעָמִים
נְשָׂא לִין הַלְבָּה זֶו בִּיבְנָה (כִּי יִקְנֶה צֶרֶךְ חִידִי צִס
כִּנִּי יוֹסֵף, יִכּוֹס' פָּנֵם ד. ח.). — וְנִשְׂאֵל חֶמֶץ אוֹ עֵבֶד
מִפְּלוּנִי, נִלְקָה מִמֶּנּוּ עַל מַתַּת לַחֲחֹרִיו: הַשְׂאֵלִינִי
פֶּרֶתְךָ י' יָמִים וְהַשְׂאֵל לִי בְּהֵן ח' יָמִים רִאשׁוֹנִים
מִתֵּה בְּחֹרֶךְ הַחֲחֹרִינִים מִשְׁעִבּוֹד הָרִאשׁוֹנִים מִתֵּה וְכוּ'
הַשְׂאֵלִינִי פֶּרֶתְךָ וְאֵנִי נְשָׂא לִין לֶךְ וְכוּ' וּמִתֵּה כִּמִּי
שֶׁהַבְּעָלִין עָמָו (פָּס צ"ט ס ג.). הָאוֹמֵר לַעֲבָדוֹ צֹא
וְהַשְׂאֵל עִם פֶּרְתִּי מִהוֹ (כֶּז עֵלִים, צִנְי' סס לו.). —
וּבִמְהֵמָּה: וּמִתּוֹךְ דְּבָרֵי הַשְׂוֹאֵל וְהַנְשָׂא לִין הַמְּשִׁיב
יִשְׁכִּיל הַמְּשִׁבִּיל שֶׁדָּבָר מְשׁוּם הִיָּה לֶחֶם הַתֵּר לַעֲבָד
בְּצוּאָה כְּלָבִים (פָּנִס' סֶרְחָצֵין הִיכָסִי, גִּנְזִי יִכּוֹסֵם,
וְנִעֲמִימֵם, כֶּז), אֲדוֹנֵנוּ הָרַב הַגְּדוֹל הַגָּאוֹן יִבְאָר לִי
בְּחֶסֶד שְׂאֵלָתִי וְאֵת שֶׁנְשָׂא לִין מִקְהַל מִרְקַסְמִיָּה
(פָּנִס' סֶרְחָצֵם קֶנֶה, פִּרְיִימֵם, 149).

הלשון, בהיותו שואל לחכם וגדול וחזק נענה לחשובתו.
ע"ב. ועי' לעיל עמ' 6803, על אבות ד יח.]

ע"ב. ועי' לעיל עמ' 6803, על אבות ד יח.

(¹) [הכהנים].

(2) [עקר חכונת לזה העושה מעשה אוב וידעוני
שהוא נשאל ע"י אחרים, וגם הם באזהרת. ויש מפרשים
נשאל במשמ' השואל לו, לצרכו, כמו במקרא.]

⁽³⁾ [קרוב לשמוש המקרא, ועיי' בהערות שלמני

[.۹۸

ובד' כפתוחה לתשובה: וישאל את הא דאמ' ר' זירא אמ' רבה בר ירמיה שני דברים שאמר חנן הלכה כיוצא בו וכו' קושיו וזו שהקשית כבר אקשוות רבנן בבבבא וכו' (תס' סגול' 189). וישאל את הא דאמ' רב גדל אמר רב כסה אתה נותן לבנך כך וכך וכו' (ס' ס' 24). וישאל את הא דתנן הלוקח פשתן מחברו לא קנה עד שיטלשלנו ממקום למקום וכו' (ס' ס'). וישאל את הא על צבור שאמרו תפילת המנחה ביום ששי עם דמדומי חמה ודחתקן העת וכו' (אולע"ג 16, לין, הספוט, 71) — 'שאל אל 1', במו שאל את: ויהושע שאל אליהם מי אחם (כ"י) לנכבנאל, יס' ע יס'.

—נָשָׂא, נִשְׂאָלָהּ, נִשְׂאָל, — נִשְׂאָל אֶרֶם מַפְלוּיָהּ
לַעֲשׂוֹת דְּבָר, שָׂאָל וּבִקֵּשׁ לַעֲצֹמוֹ רִשּׁוֹת לַעֲשׂוֹתוֹ,
sich Erlaubnis erbitten; demander permission;
to beg leave
עִירוֹ (פִּי' כ ו; וְעִנִּי זֶס עַס פִּס' כח). וּלְקַץ יָמִים
נִשְׂאָלָהּ מִן הַמֶּלֶךְ וּאֲבֹא לִירוּשָׁלַם (כס' יג ו-י). —
וּבְחַסִּי, נִשְׂאָל בְּמַסִּי, שָׂאָלוּ אוֹתוֹ שְׂאֵלָה, נָתַן
הַזְמָנָה שִׁישְׂאָלוּהוּ: חָרַשׁ שׁוֹמֵה וְקָטָן שֶׁנִּמְצָאוּ בְּמִכּוֹ
שִׁישׁ בּוֹ שׁוֹמָאָה הָרִי אֵלּוּ בְּחֻקָּת סִתְהָר וּבִי וְכֵל שְׂאִין
בּוֹ דַּעַת לַהֲשָׂא לִסְפָּקוֹ מִחֹר (פס' ג ו). וְאִין
נִשְׂאָלִין לַעֲם הָאָרֶץ עַל שְׁתֵּרֹתָיו (סִסְפָּס) זְמַל
ז כד). שְׂאִין בִּשְׂאָלִים אֵלָּא לְבַעַל הַמַּעֲשֶׂה (פס'י
נמד' סח). כֹּל דְּבַר שְׂאִינוֹ יוֹדַע שְׁהוּא מוֹתֵר וְשׁוֹעָה
בּוֹ בְּאִיסוֹר נִשְׂאָל וְהֵן מִתְּוִירִין לוֹ (כ"א גס' כ'
אָיִן, יוֹסֵ' פס' ד ח). מְבָרִי הָאִי מַחֲט דְּבַר שְׂאִין
בּוֹ דַּעַת לִישְׂאָל²) הוּא וְכֹל דְּבַר שְׂאִין בּוֹ דַּעַת
לִישְׂאָל בִּין כְּרִי"ה בִּין כְּרִי"י מִפִּיקוֹ מִחֹר (ססס,
יע:). סָפֵס מוֹמָאָה הַבָּאָה בִּידִי אֶרֶם נִשְׂאָלִין
עֲלֶיהָ (כ' יוֹסְפִין, עס כ:). שְׂאֵלָה אַחַת נִשְׂאָלָהּ
וְלֹא יוֹכַחְתִּי לְחַשְׁבָּה (כ' גַּמְלִיל, מִדֵּי כִכָּאס' כ:). —
*וְנִשְׂאָל הַנּוֹדֵר נִדְרָ עִי הַחֲסֵם⁸): מִפִּירִין נִדְרִים בְּשִׁבְתָּ

(1) [על-מי השמוש בערבית].

(2) [שישאלו אותו.]

(ג) ואלה דברי רח"י קסובסקי באוצר לשון המשנה ערך א. שאל: ובא בענינו לענין נדרים שהחכם שואל ודורש את הנודר כדי למצא לו סתם חרטה להתיר את נדרו, והנודר הוא הנשאל, ואולי בא הנודר חשואל חתרה על נדרו, כתמונה הנסעל, לתאמרת

וגם אנכי השאלתיהו לוי (פס' א' כס'). — ובתו"ס, גם כבינוי מִשְׁאֵל, המשאל חפץ לפלוני: משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעות נמה וכברת ורחיים ותנור (שני' ה ט). המשאל קנקנין למעשר שני אף על פי שנפן לא קנה מעשר (מע"ס ג יב). השואל בלו מתבירו מערב יום טוב כרגלי השואל, ביום טוב כרגלי המשאל (צ"ל ד). המודר מאכל מחברו לא ישאלנו נמה וכברת ורחיים ותנור אבל משאל לו חלקו וטבעת וטלית ונומים (כד' ד ח). המודר הנאה מחברו לא ישאלנו ולא ישאל ממנו, לא ילונו ולא ילוה ממנו (סס טס ו). השוכר פרה מחברו והשאלה לאחר ומתה כדרכה ישבע השוכר שמתה כדרכה והשואל ישלם לשוכר (צ"מ ג ז). שבר אחת ושאל אחת ומתה, המשאל אומר שאלה מתה וכו' והלה אומר איני יודע, חוב (סס ס ז). אמר לו השואל שלחה לי ביד בני וכו' או שאמר לו המשאל הריני משלחה לך ביד בני וכו' ושלחה ומתה חוב (סס סג). לפני איריהן של עבדים שלשה ימים אמור לשאת ולתת עמהם, להשאל לן ולשואל מהן, להלוותן וללוות מהן (ע"ז ח א). השאלה חלוקה לכברית או לנדה הרי זו תולה בה (קס ט ג). אין השואל רשאי להשאל ולא השוכר רשאי להשכיר וכו' (תוספ' צ"מ ז ח). אמר לו השאלני מגלך⁽¹⁾ אמר לו לאו, למחר אמר לו הוא השאלני קרדוטך אמר לו איני משאלך כדרך שלא השאלתני, זו הוא נקיטה (יוע"ב כג). השאלני ואשאלך, שמור לי ואשאלך וכו' כולן נעשו שומרי שבר זה לזה (צ"מ סא). — "ובלשון הפילוסופיה, השאל אדם תכונה לפלוני או לדבר, השאל שם לענין זה או זה, העביר אותם עליו כרמיו ובמשל, übertragen, figurlich anwenden; employer au figure, comme métaphore; to use figuratively, metaphorically: כי כל מה שידמהו ההמון חסרון או אי אפשר לציירו בתק השם יתעלה לא השאלוהו ספרי הנכונה לו יתעלה (כ"ט ח"ט, מו"ח סו).

(1) [ע"י שנויי נסחאות בד"ס].

—סע', שאלו, ושאלו, — (א) שאל באכל וכן, שאל באורים ותומים⁽¹⁾; דבר ידברו בראשנה לאמר שאלו שאלו באכל וכן חתמו (ס"ב כ יח). — (ב) שאל, שאר לחם, חור על הפתחים, betteln; mendier; to go begging: יהיו בניו יתומים ואשתו אלמנה ונוע ינועו בניו ושאלו (ספ"י קע ע"י). — ובתו"ס: ראויה היא לתבוע כתובתה ולאבד מוונותיה והבנים ישאלו על הפתחים (יכו' כחז' יג ג). — יושאל (בפלוגי) במשם שאל (עליו): כל הרגיל לבא לבית הכנסת ולא בא יום אחד הקב"ה משאל⁽²⁾ בו (צסס כ' ילסק, נכ"ו ו). והיתה יושבת על פרשת דרכים ומשאלת גדול מה מעשיו (צ"ב קנג). — ובמסמ"א: עד שאתם משאלין על מבשלים שאלו על שלמה (ספ"י רב עכ"ל גזון בסקו חגכ' דס"ה סו"י צ"מ לוי, נקסס ד, V). מגיד שפרעה מתחור ומשאל⁽³⁾ על משה ואחרן היבן הן (תוס"כ זא ס). ונוע וינועו בניו ושאלו, יהו משאלים על הפתחים (פס"י, ספ"י קע י). — ואמר המשורר: ויהלך היום משאל פת לחם וידו מחויק פלך (כמז"ע, פס"ק ס, כדורי, סג). — ספ"י, השאלתיהו, שאלו, — השאל ראובן את מ' או לפי דבר, נתן לפלוני דבר ששאל, נתנו לו על מנת שיתחור לו⁽³⁾, leihen; prêter; to lend: ווי' נתן את חן העם בעיני מצרים ושאלו (פסוק יב לו).

(1) [לפי דעת העורך (ס' הזכרון לכה"מ לרבנים ביונה עמ' 182 וכו', בא כאן "אכל וכן" במשם "אכל" (= פל, לא) וכן, לאו או הן, בשם לגורל האורים והתומים, הסכריעים בלאו או הן על שאלת השואל, ונקד אכל ולא אכל, כי בא הספור לבאר גם את שם העיר אכל על יסוד מעשה זה].

(2) [הכונה לפע' משאל ולא להפע'. ופרש רש"י: משאל בו מה סיכו של פלוני למה לא בא, ע"כ. אך ככ"י מינכן: שואל בו, וע"י ד"ס. אמנם גם דברי הבבלי ב"מ סו. לימרה תורה דרך ארץ שישאל אדם באכסניא שלו והאמר שמואל אין שואלין בשלום אשה כלל ע"כ מובאים במדה"ג כראש' (מרגליות רצט) בלשון זו: והא אמר שמואל אין משאלין באשה כלל ע"כ, כאלו בכנין הפע', ואולי היו שכתבו כך בשבוש].

(3) [ע"י לעיל כהערה על ההגדרל כחוראת הקל שאל, מו"ש לזה].

אשר שאל לוי' (סס ז כ). ועתה שאלה אחת אנכי שאל מאחך וכו' אמרי נא לשלמה המלך כי לא ישיב את פניך ויתן לי את אבישג השונמית לאשה (מ"ח ז יו-יז). ויתאו תאוה במדבר וכו' ויתן להם שאלתם (תה"ל קו יט-יז). מי יתן תבוא שאלתי ותקותי יתן מלוא (ליוז ו ס). ויאמר המלך לאסתר במשתה היון מה שאלתה ויתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש ותען אסתר ותאמר שאלתי ובקשתי אם מצאתי חן בעיני המלך ואם על המדך טוב לתת את שאלתי ולעשות את בקשתי יבוא המלך והטן אל המשתה אשר מעשה להם וכו' (תה"ל ס ו-ס). ועי' ש"ל. — ואמר בן סירא: אל תבזה שאילות דל ואל תתעלם ממדכרך נפש (נ"ס גני' ד ד). — ובתו"ס גם במש"ב בקשת חשוכה על דבר שאדם שואל את חברו, Frago; question: נשאלה שאילות ה' אם שמעו אמרו להן (תוספ' מגי' ז ט). שכל זמן שאדם רוצה לבקש שאילותיו צריך שיאמר שנים שלשה דברי החגונים ואחר יבקש שאילותיו (פסרי נמד' קס). בארבעה מקומות ביקש משה מלפני הקב"ה והשיבו לו על שאילותיו (כ"א זן עז"ס, סס סס). מהו שיאכל על שאילות חברו (י"ס ד' דמ"ד ז). מעשה שעשיתי מפרש בים הגדול וראיתי ספינה אחת ששקעה בים והייתי מצטער על תלמיד חכם אחד שהיה בחובה וכשבאתי למנינה של קפודקיא והתחיל מקרמיני ושואל לי שאילות וכו' (כ' עקיבא, סס יצ"ט ע"ג). מ"ל אכ"י לרב דומי והכתיב ומברכתך יברך בית עבדך לעולם, בשאלה שאני, בשאלה נפי הכתיב הרבה פ"ך ואמלאהו וכו' (נכ"כ כ). אמר לו (הלל לאיש השואל) בני, מה אתה מבקש, אמר ליה שאלח יש לי לשאול וכו' מפני מה ראשיתן של בבליים סנלגלות, אמר ליה בני, שאלה גדולה שאלת וכו' אמר לו שאילות הרבה יש לי לשאול וכו' (פנ"ס ל). בעי רבי יהושע בן לוי חפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו, מ"ר חנינא בא וראה שאלת הראשונים (יומא מע). בעא מיניה רב

—ס"ט, שאל, ז"י מִשְׁאֵל, — שהשאלו איתו, ואמר בן סירא: נכבד עמו ואחוב עושהו המשואל מבטן אמו נזיר וי' בנבואה שמואל שופט ומכהן (ז"ס גני' מו יג).

—ס"ט, שִׁשְׁאֵל, ז"י מִשְׁאֵל, — שהשאלו אותו: הרי היא מושאלת לך היום שחשברנה לי למחר, הרי היא מושאלת לך עד חצות שחשברנה לי מחצות ולמעלה, הרי היא מושאלת לך עד חצות שחשבור לי חברתה מחצות ולמעלה וכו' הרי הן כשומר חנם (תוספ' ז"מ ס כז). — ובספ"א, השאל שם מענין לענין וכדו', העבר לשמש בתמונה ובמשל שלא במשמעותו הראשונה, ובפרט בבנינו שם מִשְׁאֵל, übertragen, metaphorisch; figure metaphorique; figurative, metaphorical: האמר הוה ענינו הראשון לבאר עניני שמות באו בספרי הנבואה מהשמות ההם שמות משתתפים וכו' ומהם מושאלים ויקחום גם כן כפי הענין הראשון אשר הושאלו ממנו (כ"ט ח"ה, מו"ק, ספ"ח). והשמות יש מהם משותפים וכו' ויש מהם מושאלים ויש מהם מועתקים וכו' והמושאלים הם שמות אשר יושאלו מדבר אחר לדבר אחר כמו בטן האדמה (כ"ט ט עקיבא, רש"י ספ"ח כ"א, 24-25). ולפי שזה (תחת) מקום שריפת הפושעים הושאל זה השם למשפט הרשעים (כ"י חנוכי, מלמד הסלמדיס, ויל"א כ"א). שהשמות יושאלו על המושאלים אליהם משני צדדים אם מצד שידמו אליהם בדבר מה וכו' ואם מצד שיוור עליהם כהוראה רחוקה (כ"י חנוכי, עקידס ז כח). — והשאל לפלוגי במש"ב נשאל, שאלו אותו: אם יושאל לך מאיש שוגה ומפתי למה היה זה וכו' (כ"י חנוכי, זנ"ס ספ"ח סקס"ב דנ"ס סקס"ב).

שְׁאֵלָה, ש"י, כ"י שְׁאֵלָתִי, שְׁאֵלָתִי, שְׁאֵלָתְךָ, שְׁאֵלָתְךָ, שאלתם, — מִשְׁאֵלָה, בקשה שאדם שואל מחברו, Bitte, Wunsch; prière, désir; request, wish: ויאמר אלהם נדעון משאלה מכס שאלה ותנו לי איש גזם שללו (ספ"ט ס כד). ויען עלי' ויאמר לבי לשלום ואלתי ישראל יתן את שְׁאֵלָתְךָ אשר שאלת מעמו (פ"ח ח יז). ובדך עלי את אדקנה ואת אשתו ואמר ישם יי' לך ורע מן האשה הוואת תחת השאלה

(1) [נ"א הלכה].

(2) [על המשנה: הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושבת לעשרן שואלו בשבת (אם עישר) ואוכל על פיו].

מנעוריו ושקט הוא אל שמריו (סס מס יא). ושמע לי ישכן בשקט ושאנן ממחר רעה (מסלי ח לג). יחד אסירום שאננו לא שמעו קול נגש (איוב ג יס). — ואמר המשורר: אלו כפנר סת כבור שכנתי שם משקטה יותר ופה שאננתי (מסס זכום, מססס ענך, מססס הסיסס פנכרס כליטליס, סיכנס, כז). בדרך כל העיר אין קול בחוצותיה, בנוה שלום בני איש יחד שאננו (לעריס, כסיח ציסרכל, צסוף מנכריס, ח).

— פ"ע, 'שאנן' — שאנן את פלוני, נתן לו שלום ושלוח, ואמר הפיטן: ית תירגלתו למולדתו להשיבו, לשאננו להשליט, להשקטו וליושבו (ינאי, קרנזי צכס', זולאי, מז). ושבע שמחות מרשנה, הלא עברה שבע משאננה⁽¹⁾ (ר"ח קליר, מססס סי, קרנזי צ כסס). — ובסמ' פ"ע, חי בשאננות ובשלוח: טובה ורחבה ושמירה ובפירותיה משוסנה, ושיבתה מכל משונה ומסויק וממחריר משאננה (סוף, חזמס קודס, סס סס, מד).

— פ"ע, 'שאנן' — ששאננו אותו, ואמר הפיטן: ... ושוואנן, מוצע ומרוענן וזיו ככיר מוענן (ינאי, קרנזי ססס, זולאי, קיט). זכור אז יום מנוחתי אשר בו נחתי שקטתי ושכתי ושוואננתי ונפשתי מכל מלאכתי (סוף?, חססס פילססס, קדוססל לססססס, סס, סע).

א. 'שאנן' כ"י 'שאננה', 'שאננה', מ"ר 'שאננים', 'שאננות', — (א) ס"ז, שרז, חי בשלוח, ללא ראנה

ופחר, sorglos; tranquille; secure: נשים 'שאננות' שמענה קולי בנוה בשחות האזנה אמרתי (יט' לג ט). חררו 'שאננות' רגוה בשחות (סס סס יא). וישב עמי בנוה שלום ובסשכנות מבסחים ובסננות 'שאננות' (סס סס יס). ענינך תראינה ירושלם נוה 'שאנן' אחל כל יצען (סס לג כ). הוי 'השאננים' בציון והבסחים כחר שסרון (טט' ו ח). וקצף גדול אני קצף על חגויס 'השאננים' (זכ' ח יס). רבת שבעה לה נפשו חלעג 'השאננים'⁽²⁾ (ססלי קב ד). לפיד בוז לעשחות

(צסקד' חסגיס לססס חצכנחל לנצי' רלסוני' דססס ליסססס ססס). — י"ח השאלה, עין ה, 1017. — 'ובסמ' שאילה: ולקחתי בתורת שאלה סי זה עם סי' אחרים (סיד"ח, מנעל סוב, 60).

'שאנן', פ"ע, — סססס הסכיל שאלות לחות רעה, לבחינה וכד', נוהג בספרות וכדור.

'שאננה', פ"ע, — שאלה בחלכה: 'שאלות', שם ספר חלבי של רב אחאי גאון.

נשאמם, עי' שעמם.

שאנן⁽²⁾, מססו שאנן, א. שאנן, 'שאננות', 'שלאנן'.

'שאנן', פ"ע, — הרים קול 'שאנן', צעק, הריע: רגשו עליונים על איש עולה וכו' שאנו שלשים למנהולם שלישים (ינאי, ססססס, קרנזי דכרי, זולאי, כנו).

— ססס, 'השאנן', — הביא בשאנן, בחסון: היום נסע הארי מסככו, זה שאין פרש וגלגל ועם נסיכו (קסע"ג, חז צנצני, סליס' ג ססרי, קדור קסע"ג, סליס).

'שאנן', פ"ע, 'שאננו', — היה שאנן, היה בשלום ובשלוח ללא ראנה ופחד: ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריר (ינאי' ל י; סס סס כז). 'שאנן' מואב

(1) [על סי' הארס' שבסמקא (ד' ד יד). ונוהג היום בפרט בסמ' פניה סמכית בשאלה לשרי הסמילה וכד', [interpellation]

(2) [אין לראות שרש כזה בקים בלשון הקדומה. אמנם בא בסורי' שין בסמ' השקט, שם שלום, שייננא וגם משינא, חי בשלום, אוהב שלום, אך נראה שצדק ברקלסן במלונו הרוואה מלים אלו בשאלות מן הפרסית ולא בקרובות לעברי' שאנן. ולא מן הנמנע הוא שאין שלאנן הרחבה מן שאנן בהשפעת מלים כגון שלו, אלא אדרבה, שגולד ראשונה שלאן, של(א)נן מן שלה, שלא (השוה בארס' ובסורי' שלא על יד שלי, בערבי' שלא) בסמ' שלו, ואך אחיב נוצר מזה שאנן בהתדמות הלס"ד לגוין שאחריה. שם המקום בית שאן אין לו כנראה קשר למלים אלו, אלא שאן היא בו שם אלהות שנעברה במקום].

(3) [פעל משני שיצרו אותו הפיטנים מן שאנן, עי' ב. שאח, שאנן, הערות, ובפרט: ולא יכלמו כם שאננו (ח"י"ח סיס עס סיסיס, כססס מוסף כ"ס)].

(1) [האל נוהג לה שבע ושאננות].

(2) [גם בסקססס כאלה אין שאנן אלא לשון שלוח והשקט, אססס שלוח חרשע האססר לא יראני אל].

קלה משרכת דרכיה פרא¹) למד מדבר באות נפשה²)
שִׁאָף רוח (סס ז כג-כד). — ובקצור, שאף השמש
אל מקום, שאף באילו רוח זחור אל מקום מבלי
להשיג כלום; וזרח השמש וזא השמש ואל מקום
שִׁאָף³) וזרח הוא שם (קס"א ח). — ובהשאלה,
שאף העבר את צל הערב, האסיר את הלילה, מער
כאלו פיו לבלעו⁴), חכה לו בנעגועים, sehnsüchtig
erwarten; attendre avec impatience; to wait
anxiously; בעבר יִשְׁאָף צל וכשכיר יקוה פעלו (איו'
ז 3). אל הִשְׁאָף הלילה לעלות עמים תחתם⁵) (סס
לו כ). — ובסדרש: כמו התנינים שואפים רוח
כך אני הייתי שואף לתורתי (מד' סס"א קט). —

ובסחסיא: העיט הוא עוף ועל שם שהוא עט
ושואף אל⁶) הנבלות (כס'), נכאס' טו יא). שהוא
חביב לרבו עד שרבו מצפה ושואף מתי יראהו
(סוה, חגי' ד; דים ענד). מאת צעיר תלמידיו וקמן
עבדיו יהודה הלוי השאל לשלומו השואף אל
מקומו (אגדס ר"י הלוי אל יוסע זן דוסא, סעס"ס 99).
בעינים רמות שואף הכלי הומן ותענוגותיו (גן
העלך וסנזיר, סק' סעסנז). קראתי אליך משה איש
האלהים בנפש שואמת ועין דולפת ודמעה
שוטפת (ר"י סנזי, ססכ' טו, 157). — ואמר חזקוני:
איכה שאפת בשאפך לשלות ביד שוללים שלמיד
(כ"א קליק, איכה אלת, קי"א ס"ג). ולגנוב לא תשאף
ולא תחמוד חברים (כסנ"ג, אסורס, גלל סד'). ומבלי
אבר אליו תראה ותשאף עדיו ותשתאה (כסנ"ג,
לוסס נסס', סעס"ס 80). שאפני תנים ברב אונים
ועצמה (סוה, חסס לדון, סס 85). והחמת שופתני

דלים¹) ודרך עניים ימו (טמו' ז ז). שמעו זאת
הַשְׁאִיפִים אביון ולשבית עניו ארץ (סס ח ד). חנני
אלהים כי שִׁאָפְנִי אנוש כל היום לחם ילחצני שִׁאָפְנִי
שוררי כל היום כי רבים לחמים לי מרוב (סס'
נו ג-ג). ישלח משמים ויושיעני חרף שִׁאָפְנִי מלה (סס
נו ד). אשר קצירו רעב ואכל ואל מצנים יקחחו
וְשִׁאָף צמים חילם²) כי לא יצא מעפר און וכו' (איו'
ח ס-ו). — ושִׁאָף בעל החיים, הצמא למים או
לאהבה, רוח, פער פיו באילו לבלוע ולא בלע מלא
רוח והבל, נשאר רעב וצמא³), כלו עיניו; ופראים
עמדו על שפים שִׁאָפְנִי רוח כתנים כלו עיניהם כי
אין עֶשֶׂב (ינ"י יד ו). — ובצמאון האהבה: בכרה

¹) אין לצרף בראש דלים בסמ', כשעמי הססרת,
אלא הסבון הוא לצרף השאפים דלים, כמו השאפים
אביון בכתוב המוכא אחרי זה, ואפשר שנהפך סדרן של
שתי המלים בראש דלים, והעקרה למשל: השאפים על
עפר דלים, ובראש דרך עניים וטו].

²) [כפי שהביר בספרו של העורך, הלשון והספר
א, 886, כתוב זה הוא הספך לנאמר באיוב ד ח—ט:
כאשר ראיתי חרשי און וורעי עמל יקצרוהו וכו'. על וורעי
און ועמל אלו נאמר: אשר קצרו רָעָב (כך צ"ל) יאכל,
ואלם (כך, זיא כחם וחילם) צָנִים (= צִנְאָן) יקחחו
ושִׁאָף צמים חילם].

³) [שמושו של צרוף זה, שאף רוח, במקרא
לא הובן כל עקר. אין בונתו נשם אויר, כמו שפרשו
והרגמו וכשמושו בתוים ובסחסיא, מלא: פער פיו לאכל
או לשותות ולא בלע למעשה מלא רוח והבל, בתקבלה
גמורה אל רעה רוח, רעות רוח בלשון קהלת. כי כמה
בטוים כאלה, שהפכו פתגם ומליצה, באים במקרא
בהוראה כפולה, אחת ככונן המעשה עצמו ואחת כפי
תוצאתה. כן, למשל, באים כפתגמים במקרא פעלים כגון
אהב, בקש, שנא, לא רק בהוראתם הראשונה ככונת
האוהב, המבקש והשנא ממש, אלא גם בכתובים, כגון
קנה לב אהב נפשו (משלי ט ט), מנביה פתחו מביקש
שבר (סס יז יט), חושך שבטו שוגא בנו (סס יג כד),
שכונתם: התוצאה היא כאלו אהב, בקש, שנא, ולא
שאהב, בקש, שנא באמת. מעין זה בא רעה רוח במקרא
גם בהוראה העקרוית, כבדכרי הושע (יג 3): אפרים רעה
רוח ודרך קרים, כל' הוא הולך אחרי הבלים; אבל
בקהל' (א יד ועוד) הבל הבל ורעות רוח וכדו': תוצאת
כל מעשיו היא כאלו רדף ורעה רוח, אינו משיג מלא
רוח והבל. וכן שִׁאָף רוח בכתובים שבמקרא מרשו: כל
מה שישִׁאָף ויפער פיו, לא יקבל מלא רוח, הוא ישאר
צמא ורעב ללא אכל ומים].

¹) [ע'י פָּרָא, הערת].

²) [כתיב: נפשו].

³) [גם כאן זאת כנראה הוראת הפעל, כחתאם
לכל חבן הפרשה, הסדגישא, שאין יתרון בכל מעשה,
שלא ימלא הים, לא תשבט העין והאון, וכן כי יסב
השמש בדרכו שואף רוח, ברעות רוח, ללא יתרון].

⁴) [השוה: ויחלו כמטר לי וסיהם פעריו
למלקוש (איו"ב כט כג)].

⁵) [לפי דברי העורך בפרושו הכונה: אל תצפה
ללילה לעלות פְּעָמִי (זיא באפלה) מתחתם, מתחת
כבלי האל].

⁶) [ברפוס' אחרים: את, וכך נראה יותר לפי
שמוש הפעל בכתוב].

שכל מי שידע שחטא ומחטלל על החטא ומחירא
ממנו וכו' שהקב"ה מוחל לו, וכל מי שהוא חוטא
ושואפה¹ ברגליו ומעבירה כנגד עיניו הקב"ה
מבקשה הימנו (עזר' סה"ל כח).

שִׁאָף, ש"י, — מעשה השואף, שאיפה: איכה שאפת
בשואפך² לשלות ביד שוללים שלטיך
(כ"ח קליר, איכה אלה, קיני ס"ב), שאט לשון שואף
גולומס"ט בלע"ז (כס"י³), יסוק' כס ו), השואפים על
עפר ארץ, על עפר ארץ שהם הולכים עליהם כל שאפם
וכל מחשבתם בראש דלים הוא (סוף, עז' ג ז),
ושתי הרוחות הומות ומשתוחות אחת ככפיר בחרון
אפו ואחת כחור בתאותו ושואפו (כס"ט, סי צו
עק"ז, כהנא ג, 48).

שִׁאָפָה, ש"י, — כמו שִׁאָף, ואמר הפיטן: ובור
איכה אנו שפתינו אך אנו פעמי מרון
שאפתינו⁴ וכו' (כ"ח קליר, זכור איכה, קרוב'
ס"ב, עז' טע"ז א), קס"א, — ואמר המשורר: ואדאג
מינוגותי ואשם ואשאף כי שאפני שואפה⁵ (כס"ג,
זכועי על צנוט ימים, סיני שלמה דוקס, 8).

שִׁאָפִין, סס"ז, נקי' שִׁאָפִינִת, — שואף לגדולות,
arbitios, Streber; ambitieux, נוחג
arriviste; ambitious, pushing person
בספרות ובדבור.

שִׁאָפִינִת ש"י — תכונת השאפן, Strebertum;
caractère ambitieux; ambitious spirit
נוחג בספרות ובדבור.

- (1) [ושם בארמ': עקרבא דמיה (בי"א רמח)
לגמלא ושואפה בעוקבה.]
- (2) [מנק': בִּשְׁאָפָה.]
- (3) [אך ע"י שאט, הערות.]
- (4) [על חרוז זה כותב בעל לקח טוב בפרושו
לקרובה זו (בני סכנר א, 258—259), וז"ל: איכו פעמי
מרון זה הוא משמר שכן אומ' והאדיב מסריבי מרון
שהיו עולין עולי רגלים בשירה ותורה ושמה וכו'
שאפתינו שהיו שואפין ועולין בחג, ע"כ. וע"י על כל
הקרובה המסככת הואת בדברי דודון, אוצר השירה
והפיוט א, 210—212 ובספרות הנזכרת שם.]
- (5) [בחוצ' ביאלויק-כנילקי א, 128: שאיפה.]

שאפתני שרפתני (כס"ט, חני חמ"ה, אינר 68).
להשיג, לרצונך אשאף ואהים (סוף, חלמי' א),
סס 72). — ואמר המשורר: השאפה רוח תלא
חתנחמי (עזר' עז' ד, סכנ' 141). — "ובמשמי'
נשם ושאב רוח וכדו'¹): ויש מהם בלי רצון שמים
והנה שואפות רוח לחיים, והיא ריאה אשר
חמיר מפיהה ולב שואף מצוא מהם רוחה (כ"י
זכרס, בני סכנ' 168). כי לא
ישאף מי שלא יתנשם ולא יתנשם מי שאין לו
ריאה (חלמי' כס"ד א, סכ"ה, 27). ושם ישאף
מרב היגיע (י"ג, עז' יח 174). — "ובמשמי'
משך ושאב, כאלו כהבאת הנשימה, ואכן שואפת
כמו אכן שואבת: כמו שיש לאכן השואפת כח
למשוך הברזל (סלל מורכס, סכ"ה, עז' א ליון
ה י). אכן הטאכ"ו שבערבי קורא מוטון
ששואפין אותו בחומם ונותן לתוכו חמוכר מעט
סם טוב להרית בו (סלכס קטנס ל"י חלמי', ח"ס קל).
ואם לא יפול לרגליהם שדוד כי יתמאו המטרה
ישאפהו השנהב אליו בחוממו (כ"ס צלר, סכ"י
עז' ג, ע:). — "ובמשמי' השתדל, שם מנסחו,
aspire; to strive; streben; נוחג בדבור ובספרות.
— "כ"י עז' ש"י שִׁאָפִין, — ששאפו אותו, ואמר הפיטן:
נשמת שאפני חנין השם ארכו בקרבו תשבהך
(כס"ג, עז' חובי, ביאלויק-כנילקי ג, 128).

— "כס"י, שִׁאָפִין, — שִׁאָפִין, נמשך לתוך האף
וחפה בנשימה: והרמיון בזה האויר הנשאף מפני
שאי אפשר לעמוד בלעדיו שעה אחת בשום פנים
(כ"י ח"ס, מו"ה, סכ"ה ס). לפי שהאויר הנשאף
אמנם יצטרך אליו וכו' שיהיה קר בפעל (קלחון א ג
צ 3).

— "סס"י, כ"י שִׁאָפִין, — כלה בצמא, verschmachtet;
ruiné de soif; parched with thirst. ואמר הפיטן:
שדה מושאף במוך ושתח סים (כס"ג, חלמי'
כליות, סדור כס"ג, סל).

ב. *שִׁאָפִין, ס"י, — דרך ודרס ברגל²; zertreten;
fouler aux pieds; to crush under the feet

- (1) [עפ"י חבנה זו כמקרא.]
- (2) [עפ"י חבנה זו של א. שִׁאָפִין ככמה מקומות
במקרא. וע"י שוף.]

והסרתי דמיו מפיו ושקציו מבין שניו ונִשְׁאָר גם הוא לאלהינו (זכ"י ע ז). ולא נִשְׁאָר לו כן כי אם יהואחז קסן בניו (דסי"ז כל יז). — ועם כסוי הסורה על המצב שאדם או דבר נשאר בו, נשארו מעט (מהרבה), מתי מספר, פליטה, נשארה התשובה מעל, נשארה הארץ חרבה לרשתה (י); ונִשְׁאָרְתָם מתי מספר בגוים אשר ינהג יי' אתכם שמה (דנ"י ד כז), ונִשְׁאָרְתָם כמתי מעט תחת אשר הייתם ככוכבי השמים הרב (סס כס קנ). והארץ נִשְׁאָרְתָה חרבה סאד לרשתה זאת הארץ הנשארת כל גלילות הפלשתים וכל הגשוירי (יס"ט יג א-ז), כי נִשְׁאָרְנוּ מעט מהרבה (ימ"ז מז ז). ואיך תנחמוני הכל ותשובתיכם נִשְׁאָר מעל (לוי"ו כל לד). צדיק אתה כי נִשְׁאָרְנוּ פליטה כהיום הזה (עז"י ע יז). — ובמדר': אף על פי ש נִשְׁאָר ו (אחיונו שבגלות) לפליטה מתענים היו עלינו בשני ובחמישי (כ' הושעיה, מדר"ר זכ"ש עו). התאנה חננה פניה, אלו פושעי ישראל שמה בשלש ימי אגילה וכו' והגפנים סמדר נתנו ריח, אלו הגשורים שעשו תשובה ונגאלו (סס סה"ט, סה"ט חמ"ט). — ובספר"א: נִשְׁאָר לי לכתוב בכאן פירוש הא דאמר רבא וכו' (ד"ס, עיכ"י קו:). גישל הכותב ונִשְׁאָר חסוּק אם נִשְׁאָר מאורכו מלוא פס ידו טמא (מנצ"ס, כל"ס יא כ). ואע"ג דהשתא נִשְׁאָר תחת בעלה (סו"ט בנימין זכ"א כס). — ואמר הפוסק: דמי אל תחני פליטה הנשארה, הריטו קול וזעקי מרת (כ' קלוגיעוס, חמ"ט סט, קי"ז ח"ג). — ואמר המשורר: נִשְׁאָר אהובי לאלהינו ובו כתר אמונה ידעיו הכתרו (משולם דלסי"א יס, יכ"ו מזמור, ידיעות מכוון שוקן ד, קד). — "ובחשכון נני' נִשְׁאָר, מה שנשאר אחר נכויו מכוס אחד מסנהנו: (כא"נ"ט, סעקס, 117). — ובפילוסופיה, נשאר דבר, נשארו החיים, לא פסקו מלהתקיים, fort dauern; continuer; to last, וצדקתו עומדת לעד, קיימת. ונִשְׁאָרְתָה (כ"ס ח"ט, מו"י א יג). כי נצב עליו מתמיד, קיים, נִשְׁאָר (סס סט טו). ואסחת המקרה וענינו שלא יִשְׁאָר ולא יתקיים שני זמנים ר"ל שתי עתות וכשיבא המקרה החוא יאבד ולא יִשְׁאָר וכו' כי קצת המקרים יִשְׁאָר ו (י) [לא בכל מקום אפשר להכריע ממש, אם יש כאן נושא למעל או כסוי הסורה על מצב הדבר הנשאר].

בגת ובאשדור נִשְׁאָרו (יס"ט יא כז). וראש דגון ושתי כמות ידיו כרתות אל המפתח רק דגון נִשְׁאָר עליו (ס"ח ס ד). הן אני נִשְׁאָרְתִי לבדי אלה מיפה הם (יס"ט מז כח). ואני נִשְׁאָרְתִי לבדי (דנ"י י ח). — ובשלילה, לא נשאר איש, אחד, ער אחד; ויסר הערב וכו' לא נִשְׁאָר אחד (שמות ס כז). לא נִשְׁאָר ארבת אחד בכל גבול מצרים (סס י יע). ויבסו את הרכב ואת הפרשים וכו' לא נִשְׁאָר בהם עד אחד (סס יד כס). ולא נִשְׁאָר איש בעי ובית אל' (יס"ט ס יז). ויפל כל מחנה סיסרא לפי חרב לא נִשְׁאָר עד אחד (ספ"י ד יז). ויבאו כל עבדי הבעל וזא נִשְׁאָר איש אשר לא בא (מ"ז י כח). — ולא נשאר כלתי אם, וולת, כי אם, רק: לא נִשְׁאָר לפני אדני כלתי אם גוינתו ואדמנתו (זכ"ש מז יח). ויתאנה יי' מאד בישראל ויסרם מעל פניו לא נִשְׁאָר רק שבט ויחודה לבדו (מ"ז יז יח). והגלה את כל ירושלם וכו' לא נִשְׁאָר וולת דלת עם הארץ (סס כד יד). — ועם מלה אחרת הסורה על שארית, כמו פליטה, יתר, שִׁאָר; ואת יתר העם הַנִּשְׁאָרִים בעיר וכו' הגלה נכווראדן רב טבחים (מ"ז כס יח). לקנות את שאר עמו אשר יִשְׁאָר מאשור וממצרים וכו' (יס"ט יא יח). והיתה מסלה לשאר עמו אשר יִשְׁאָר מאשור (סס סט יז). ויספה פליטה בית יהודה הַנִּשְׁאָרְתָה שרש למטה ועשה פרי למעלה (סס לו לח). ובחר מות מחיים לכל השארית הַנִּשְׁאָרִים מן המשפחה הרעה הזאת (ימ"ז ס ג). — ובנשאר פלוני או נשאר דבר מרבים וכדו': כי רק עונ סלך הבשן נִשְׁאָר מיתר הרפאים (זכ"י ג יח). ותִּשְׁאָר האשה משני ילדיה ומאישת (נח"ס ס). ובד נִשְׁאָר מכל הסמכות אשר הוא גר שם ונשארהו אנשי מקומו וכו' (עז"י א ד). — ונשאר מבלין ושבי וכדו', נצל: ואכל את יתר הפליטה הַנִּשְׁאָרְתָה לכם מן הברד (שמות י ס). אתן את צדקיהו וכו' ואת הַנִּשְׁאָרִים בעיר הזאת מן הדבר מן החרב ומן הרעב ביד נבוכדנאצר (ימ"ז כל ז). ואשאלם על היהודים הפליטה אשר נִשְׁאָרו מן השבי ועל ירושלם ויאמרו לי הַנִּשְׁאָרִים אשר נִשְׁאָרו מן השבי שם במדינה ברעת גדלה (נח"ט א ג-ג). — ונשאר לפלוני, גם כמשמ' נשאר מאשר לו, ממנו; ויך יהוא את כל הַנִּשְׁאָרִים לבית אחאב ביוזעאל (מ"ז י יח).

משתין בקיר וגאליו ורעהו (ס' י' יל). וישחטום אל
 בור בית עקד ארבעים ושנים איש ולא השאיר איש
 מהם (מ"ז י' יד). כי לא השאיר ליהואחז עם כי אם
 חמשים פרשים ועשרה רכב ועשרת אלפים רגלי (ס'
 יג). — ובכטוי חמורה על התוצאה, עד בלתי השאיר
 שריד, מבלי השאיר שריד וכדו': ויכו אותו ואת בניו
 ואת כל עמו עד בלתי השאיר לו שריד (נמ' כח לה).
 סתח לאחר מהם מבשר בניו אשר יאכל מבלי
 השאיר לו כל (דנ' כח נס). ויכו אותם עד בלתי
 השאיר להם שריד ופליט (ס'ס' מ כג). ויך יהוא את
 כל הנשואים לבית אחאב וכו' עד בלתי השאיר לו
 שריד (מ"ז י' יח). — ועד השאיר, בחיוב, במשמ' עד
 בלתי השאיר אלא: והערים יחרסו וכל חלקה טובה
 ישליכו איש אבנו ומלאוה וכו' עד השאיר אבניה בקיר
 חרשת (ס'ס ג כס). — והשאיר אחריו: מי יודע ישוב
 וגחם והשאיר אחריו ברבה ונסך לוי' אלהיכם (יול' ג
 יד). — (ב) במשמ' פ"ע, כמו נפעי', נשאר: העיר
 היצאת אלף תשאיר מאה והיוצאת מאה תשאיר עשרה
 לבית ישראל (עמ' ס ג). — ובמדר': שבועה נשבע
 הקב"ה בכסא כבודו שלא להשאיר לורעו של
 עמלק (י) חתת כל חשמים לא נין ולא נכד בעמו
 (מד' סח' ט). — ואמר חמסור: ואם יכתוש אותו,
 פרי צדק יחי משאיר (כ"ס סג'ג, נן מפלי עמו,
 פסון קעצ).

— סע', צי' *משאר, — כמו נפעי', מה שהשאירו: המדל
 נותן מן השואר על מה ששייר, והמחליק מאחת יד
 נותן מן השואר על הכל (פס' א ג). מה אם
 במקום שהמחשבה פוסלת בחוץ לא עשה את
 השואר כיוצא, מקום שאין המחשבה פוסלת
 בפנים אינו דין שלא נעשה את השואר כנכנס
 (כ"י הגלילי, זמ' מ יג). הצומח מציל מיד השער
 צהוב וכו' והשואר מציל מיד שער צהוב וכו'
 (נגע' י ג). אין לי אלא הצומח בסוף והשואר
 בתחלה, מנין הצומח בתחלה והשואר בסוף
 (ספח' תרומה, נגעים סק' ט).

— סס', *השתאר (י), — כמו נפעי': רק ביאור השארנה,
 כולן ימותו ולא ישתארו מהן אלא אותן

מדת אחת וקצתם לא ישארו שני ומנים (ס'ס
 עג, סס'ד' סס'ס'). — 'ובפעל עור: וגרלה הבת
 ונשארתי צריכה יותר מב' כמסים פת לכדו בכל
 יום (סמ' סמ'ס'ס קפ"ס, פרימון, 178-179). ואם יתן
 לו מעותיו בזמן הנז' יחזור השתות לראובן כאשר
 היה ונשאר נותן לו מה שיבוא לו מהשכירות ומן
 רב (ס'ס רפ"ב, סס, 268).

— ססעי', השאיר, השארתו, השאירו, השארנו, השאיר,
 משאיר, תשאיר, נשאיר, ישאירו, — א) השאיר דבר
 או אדם, הותיר, נתן שישאר, übrig lassen; laisser
 (de reste); to leave over. ויאכל את כל עשב הארץ
 את כל אשר השאיר הכרד (סמ'ס' יג). על מצות ומררים
 יאכלהו לא ישאירו ממנו עד בקר (נמ' ט יג). ואכל
 פרי בהמתך ופרי אדמתך עד השמך אשר לא
 ישאיר לך דגן תירוש ויצהר שגר אלמך ועשתרת
 צאנך (דנ' כח נח). וישחיתו את יכול הארץ עד
 בואך עזה ולא ישאירו מחיה בישראל (סס' ו ד).
 והשארת בישראל שבעת אלפים כל הכרכים אשר לא
 כרעו לבעל (מ"א יע"ס). ומדלת הארץ השאיר רב טבחים
 לכרמים וליוגכים (מ"ג כס יג). והעם הנשאר בארץ יהודה
 אשר השאיר נבוכדנאצר מלך בבל וכו' (ס'ס סס כג).
 יבקש את עין ישראל ואיננו וכו' כי אסלת לאשר
 משאיר (ימ' כ כ). אם בצרים באו לך הלוא
 ישאירו עללות (ענ' א ס). והשארת בקרבך עם עני
 ודל וחסו בשם יי' (ספ' ג יג). ועתה כמעט רגע
 היתה תחנה מאת יי' אלהינו להשאיר לנו פליטה
 ולתת לנו יתר במקום קדשו (נמ' ט ח). — ובצדופים
 שליליים כגון לא השאיר (לפלוני) כל נשמה, לא
 השאיר איש מהם וכו', לא השאיר לו שריד, ובשבועה
 אם משאיר וכדו': ונחרם את כל עיר מתם והנשים
 והטף לא השארנו שריד (דנ' ג לד). חחרם אותם ואת
 כל הנפש אשר בה לא השאיר שריד (ימ' י כס). רק
 את כל האדם הכו לפי חרב עד השמדם אותם לא
 השאירו כל נשמה (ס'ס יל יד). ונבזה בהם עד אור
 הבקר ולא נשאיר בהם איש (ס"א יד לו). בה יעשה
 אלהים לאיבי דוד ובה יסוף אם משאיר מכל אשר לו
 עד אור הבקר משתין בקיר (ס'ס כס כג). הכה את כל
 בית ירבעם לא השאיר כל נשמה לירבעם עד השמדו
 (מ"א יס כט). הכה את כל בית בעשא לא השאיר לו

(1) [בילק' שמע' (תחלי תרמב): ובר עמלק].

(2) [בתומ' גם נשתאר, ע"י שירי].

הנשואות ביאר (מז"ר סמוס י). — ואמר המליץ: מוג האויר וכו' הסב לו כאב החזה ושיעול גורא מאד עד אשר נאלץ להשתאר כמה ימים שוכב על ערשו (בוטלנר, מערכים, 128).

שֶׁאֵר, ש"ז. — מותר, יתר, מה שנשאר, מי שנשאר, Rest; rest(e): וְשֶׁאֵר עֵץ יַעֲרֹ מִסֵּפֶר יִהְיוּ וְנִעַר יִכְתָּבם (יט"ז יט). בשלש שנים בשני שביר ונקלה כבוד מואב ככל החמון הרב וְשֶׁאֵר (1) מעט מועד לוא כביר (סס יו יד). והכרתי מן המקום הזה את שֶׁאֵר הבעל (ספ"א ד). וכימי ארתחששתא כתב בשלם מתורת טבאל וְשֶׁאֵר כְּנוּתָהּ עַל אֶרְחַשְׁשֶׁתָּא מֶלֶךְ פָּרַס (עז"ר ד ז). ויבן העיר מסביב מן המלוא ועד הסביב ויואב יחיה את שֶׁאֵר העיר (דס"א יא ס). — ושאר ישראל, גם שאר העם שישוב אל האלהים במושג נכואי, גם בש"ע הספלי שאר-ישוב: ויאמר יי' אל ושיעיהו צא נא לקראת אהו אתה וְשֶׁאֵר יִשׁוּב בֶּנֶךְ (יט"ז ג). והיה ביום ההוא לא יוסיף עוד שֶׁאֵר ישראל ופליטת בית יעקב להשען על מכהו ונשען על יי' קדוש ישראל באמת שֶׁאֵר יִשׁוּב שֶׁאֵר יַעֲקֹב אֵל אֵל גִּבּוֹר כִּי אִם יִהְיֶה עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם שֶׁאֵר יִשׁוּב בּוֹ (סס י כ-כז). — ושאר בסוף רשימת דברים, מה או מי שלא נזכר עד כאן: בשושן הכירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש וכו' פֶּשֶׁאֵר מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ מִה עָשׂוּ (סס"ז ע יז). וְשֶׁאֵר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּמִדְיָנוֹת הַמֶּלֶךְ נִקְחָלוּ וְעַמָּה עַל נַפְשָׁם (סס סס יו). ובשנת השנית וכו' החלו זרבבל בן שאלתיאל וישוע בן יוצדק וְשֶׁאֵר אחיהם הכהנים וחלוצים (עז"ר ג ס). ויאמר להם זרבבל וישוע וְשֶׁאֵר ראשי האבות לישראל (סס ד ג). וְשֶׁאֵר הָעָם וכו' מתווקים על אחיהם (נחמ"י כע-ל). ועמם חימן וידותין וְשֶׁאֵר הכוררים (דס"א יו מל). וְשֶׁאֵר דְּבָרֵי שְׁלֹמֹה הָרִאשֹׁנִים וְהָאֲחֵרִים הֵלֵא הֵם כְּתוּבִים עַל דְּבָרֵי נֶחֱמִי (דס"א ע כט). — וְשֶׁם וְשֶׁאֵר בְּשֵׁם זֶרַע שִׁישָׁאֵר מֵאֲדָם: וְהִכְרַתִּי לְכָל־שֵׁם וְשֶׁאֵר וְנִין וְנָכַד (יט"ז יד כז). — וְשֶׁאֵר רוּחַ (2) בְּשֵׁם כּוּוּ: עַל כִּי יי' הָעֵיד בִּינְךָ וּבִין

אשת נעוריק וכו' ולא אחד עשה וְשֶׁאֵר רוּחַ לוֹ וְמִה האחד מבקש זרע אלהים ונשמתם ברוחכם ובאשת נעוריק אל יבגד (מל"א ז יד יא). — ובחז"ם, בספ"א אל ש"ע, שאר גמסים, שאר ירקות: אחד ממאה סמא שיש כאן חרי בצד זה מעשר ושאר מעשר סמוך לו (דנח"א ס ח). זרע לוף העליון, זרע כרושים וכו' ושאר זרעוני גנה שאינן נאכלין פטורין מן המעשרות (מעשר"א ס). שמנה שרצים האמורים בתורה הצדן והחובל בהן חייב ושאר שקצים ורמשים החובל בהן פטור (ספ"א יד ח). שכלל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, הלילה הזה סרור (ספ"א י ד). ומכרך עליה שמנה ברכות על התורה ועל העבודה וכו' ועל שאר התפלה (יומא ז ח). ועל זרזון טמא מקדש וקדשיו שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים מכפרין, על שאר עבירות שבתורה וכו' שעיר המשתלח מכפר (סנו"א ח ו). שבעה שבטים שחטאו מביאין שבעה פרים ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיתן פר (כ"י יסוד, סוכ"א ח). כל המנחות וכו' מעונות שלש מתנות שמן וכו' ושאר השמן נאכל לכהנים (נחמ"א ו ג). ומה אתה מקיים וימירו את כבודם בתבנית שור, כשור של שאר ימות השנה, ת"ל אוכל עשב, אין לך מנוול ומשוקק כשור בשעה שאוכל עשב (כ"ט מז"ר ספ"א, לסופ"א). — *ועם כל, שאר כל הדברים: איני בשאר כל אדם, אסמנים אני (זנן גמליה, זכ"א ז ו). ולא יאמר אדם לחבירו בירושלים הילך יין ותן לי שמן וכן שאר כל הפירות (נע"א ח ח). ושאר כל הנשים מותרות לבעליהן וליבמיהן (גיט"א ע ז). תלקה הירך תחלה ואח"כ הכתן ושאר כל הנזף לא מלט (קוט"א ז). ומיט תיון ומיט היוצרים וכו' ושאר כל חמיט (מק"י ע ז). בן שהלק ואשה שנחגרשה חרי הן בשאר כל אדם (ח"כ, ז"א ז מ). — *ובלי ש"ע אחר, הֶשֶׁאֵר: נטל מקצת פאה וזרקת על השאר (פאה ד ג). המסתלק קב או קבים למאה לא יאבד את השאר (סנו"א יא ח). חניף והגיש קטן והקטיר והשאר נאכל לכהנים (קוט"א ג ז). נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו

(1) [יש מציעים לקרא כאן: וְשֶׁאֵר.]

(2) [בנראה זאת בקרוב כונת הצורה במקרא לפי הענין, כל"י על מנה כך נכרא האדם, שישאר וישמר רוח האל שבו בורעו מדור לדור, ואמנם אפשר שלא

בזו המעתיקים והנקוד לדעת חסדור, ושיש להניח כאן צורת פעל ולא ש"ע, וצ"ע.]

השאר שלא יתן לה הילדה לוקינה ולא את הוקינה לולרה (כי ליעזר זן יעקב, יוסף כסוב' ס. ס.) — ובסתם"א: אני איש דוה לב היגע חמיר על חסמי ולא משוב עד יכלה שאריו וישוב לעפרו (מנחם, מכתב אל סדאי זן ספרוט, סע"ס 8). וכן אני מתאוה להיות חלקי בשמים מפני שמי שחלקו בעליונים וידבק עמם כשיכלה שאריו ולכבו שהוא מן השאר רוצה בו האבר הידוע הנקרא כן¹) והוא הנושא לגפש ולכל כוחותיה (כ"ס ח"ט, יקון העיס, 99). — ואמר המשורר: ירא אסך ודבר טוב לרודך ולשארך וכבר את חברך (כ"ס חגיגה, יוסף כל, זן ספליס, סכנען ח, 40). נסעו מבית חסדה בשוובו לעפר חסדה כי הוא כסותה לכרה, פותה היא לשאריו ביום שובו לשאריו הוא שמלתו לעורו (ילמך זן רלזון, ספדתי מילכי, סע"ס 68). הה כי חשק אכל בחי ושאריו עוד לו לא מצא (כמנ"ע, הענק ד, כרודי, סע"ס). הבח מירעו ודמינו נשתה ואת כל השאר נובל (סע"ט, סלח). שאריו החלי בלה ועצמו ואכל הכאב בריו וגלדו (סול, נלע לננ, כרודי, נו). בלה שאר גופו ונפשו נבערה (כמנ"ע, גצסי ספקים, מכתב לני סמואל חנן גלמע, סכנען ז, 86). — (ב) שאר, שאר בשר, קרוב קרבת בשר, Blutsverwandte(r); proche parent; near relation איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה (ויק' יח ו). ערות אחות אביך לא תגלה שאר אביך הוא ערות אחות אסך לא תגלה כי שאר אסך הוא (סס סס יז-יג). וערות אחות אסך ואחות אביך לא תגלה כי את שאר הערה (סס כ יע). לגפש לא יממא בעמיו כי אם לשאריו הקרב אליו לאמו ולאביו וכו' ולאחתו וכו' לה יממא (סס כל א-ג). או דרו או בן דרו וגאלנו או משאר בשרו מסשפחתו וגאלנו (סס כס מע). ואם אין אחים לאביו ונתחם את נחלתו לשאריו הקרב אליו מסשפחתו (נמד' כז יא). — ובתו"ם: איוהו מסור, כל שאר בשר שהוא בלא יבא (כ"ט, ינו ד יג). גר שהיה לידתו בקדושה ותורתו שלא בקדושה יש לו שאר האם ואין לו שאר האב (ינמ' לס). — ובסתם"א:

ואין ספק כי הנחלה לשאר חנתן (כמנ"ע, הקד' ז לפוטו על הסוקס, סכנען ז, 82). — ואמר המשורר: בחר מות והשמן בקברך ואל חלך לבקש משארך (כס"ג, סיני מוסר סכנען, לקו"ק, 68). וקנאה תחרום חברה יסודה ותרחק שאריו לב הקרובים (כ"ס חגיגה, זן משלי, חכנען, 215). שאר אוכל שאר קרוב כסתר וקרוב את בשר אחיו ופלה, אסת כי זה שאר ככאר בחסר וזה קרוב כמו ערוב (כך!) משולח (סס סס, 320). עליו סה ישכחה גבר חבוסת זמן רע עד יכחש בו שאריו, ועצמו יתיה רקב בשחת ולרמה יתי שבר שאריו (כמנ"ע, הענק ס, כרודי, ססד). — יומ"כ שאר, בפרט בלשון הקראים: ויתחייב שיהיה אסור מן שאריו ומן המודבק בה אשר נאסר מן שאריו ומן המודבק בו (ספר היסר ליעזר זן יסודס, סכניס, 44). לא אסרם הכתוב אלא מצד חיותם שני שאריו על שני שאריו (כ"ח) הקדאי, גן עדן, עניו ז, קל). שתכנענים היו דבקים בשאריו ר"ל שהיו גושאים קרובותיהם (סס סס ו, קלג:). ומה הקישו חכמי הקראים לכל שני שאריו על שני שאריו בחקש החפוש שחפשו ומצאו השאריו שהם עקרים לא שאריו שהם שאריו שאריו (סי עניו זמס נשילי, הקדס ג ח-ג, 64). ואוסרים לקחת הששה שאריו ר"ל האם ואשת האב והאחות ואשת האח והבת ואשת הבן (כי ילמך זן חכנס, סוק חמוס ח יע). את כל שני שאריו על שני שאריו בל יקחו (חכנס סיכונזי, מסס ועניס). — ואמר הפיטן: ולא יצא מפיו להטמא לאביו ולאחותו ואחיו ויתר השאריו (כמנ"ע, צל סדי, חזכות, כיליק-כנילקי ז, 146).

שְׂאֵרָה, ש"י, — קרבת בשר בעריות: ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שְׂאֵרָה הנה זמא הוא (ויק' יח יז).

שְׂאֵרָה, ש"י, — קרובה קרבת בשר, ואמר המשורר: אני עם פנינה שארתי (סי כיליק, צל ספוק). שארתי היקרה (סול, דון קישוט).

שְׂאֵרָה, ש"י, — קרבת שאריו בשר, Verwandschaft; parenté; kinsship וחוסה דלאחר קידושין

(¹) [ע'י] כהערה לעיל על דכרי הכרנה חק כשאריו שם.]

נמי לא טהניא בפסולות לשמואל דלא שייך בהו
שארות וקירוב ביאה (ספ' ינמ' לו, ד"ס כג).
ביון דכתיב שאר בקרא וע"י הנישואין באה השארות
(ספ' סס לו, ד"ס עכ"ס).

שְׁאֵרִית, ט"ה — כמו שְׁאֵרוֹת: כי אין אנו יכולים
להקיש דבר על דבר אלא אם כן יהיה
דומה לו בכל חלקיו בין בגופים האסורים בין
במדרגת שאריותם (ספ' עכ"ס למעט ציילי, סקדס
ג א-ב, 62). והאח והאחות נקראים כנפים מפני שאין
בהם טבעיות שאריות כל שורש ועקר קבוע אלא
שאריותם הוא ארעי (ספ' סס 70).

שְׁאֵרִית, ט"ה, כ"י שְׁאֵרִיתָהּ, שְׁאֵרִיתוֹ, שְׁאֵרִיתָם, —
כמו שאר, ובמיוחד מי שנשאר מעט זה
או זה אחר הרבנו וכו' (Überrest; reste(s);
remainder: כי מירושלם תצא שְׁאֵרִית ופליטה מחר
ציון — מ"ז יע' לא, יט' לו כג). והסתי ברעב שרשך
ושְׁאֵרִיתָהּ יהרג (יט' יד לו). לפליטת מואב אריה
ולשְׁאֵרִית אדמה (ספ' יס ט), ושְׁאֵרִיתָם לחרב אתן
לפני איביהם (ינמ' יס ט), ואני אקבץ את שְׁאֵרִית
צאני מכל הארצות אשר הדחתיו אתם שם (ספ' כג ג).
ואת אשקלון ואת עזה ואת עקרון ואת שְׁאֵרִית אשדוד
(ספ' כה כ). ויבאו כל שרי מלך בבל וכו' נרגל
שראצר סגור נבו וכו' וכל שְׁאֵרִית שרי מלך בבל (ספ'
לע ג). על היום הבא לשרוד את כל פלשתים להכרית
לצר ולצידון כל שריר עזר כי שדר יי' את פלשתים
שְׁאֵרִית אי כפתור באה קרחה על עזה נדמחה
אשקלון שְׁאֵרִית עמקם (ספ' מז ד-ה). ועשיתי כך
שפטים ווריתי את כל שְׁאֵרִיתָהּ לכל רוח (יחזק' י י).
הגני נוטה ידי על פלשתים והכרתי את ברתים
והאבדתי את שְׁאֵרִית חוף הים (ספ' כה יו). יען כיען
שמות ושאל אתכם מסביב להיותכם מורשה לשְׁאֵרִית
הגוים וכו' (ספ' לו ג). והכרתי יושב מאשדוד וכו'
ואבדו שְׁאֵרִית פלשתים (עמ' א ס). למען יירשו את
שְׁאֵרִית אדום וכל הגוים אשר נקרא שמי עליהם
(ספ' ע יב). כי חמת אדם תודך שְׁאֵרִית חמת תחגר
(ספ' עו יא). ואשר נתנו שְׁאֵרִית העם והב (ספ' ז
עכ). ויבו את שְׁאֵרִית הפלטה לעמלק (דסי"א ד מג). —
ושארית ישראל, שארית בית ישראל, יעקב, יהודה,
יוסף, ירושלם, שארית נחלתו, שארית העם וכו' :

ונשתי את שְׁאֵרִית נחלתו ונתתים ביד איביהם (מ"ג
כא יד). שמעו אלי בית יעקב וכל שְׁאֵרִית בית
ישראל (יט' מו ג). ובתאנים הרעות וכו' כן
אחן את צדקיהו מלך יהודה ואת שריו ואת שְׁאֵרִית
ירושלם הנשארים בארץ הזאת והישיבים בארץ מצרים
(ינמ' כד ס). הושע יי' את עמך את שְׁאֵרִית ישראל
(ספ' לא ו). אלכה נא ואכה את ישמעאל בן נתניה
וכו' למח וככה נפש ונפשו כל יהודה הנקבצים אליך
ואבדה שְׁאֵרִית יהודה (ספ' מ יס). וישב ישמעאל את
כל שְׁאֵרִית העם אשר במצפה (ספ' מ"א י). דבר יי'
עליכם שְׁאֵרִית יהודה אל תבאו מצרים (ספ' נג יט).
ולקחתיו את שְׁאֵרִית יהודה אשר שמו פניהם לבוא
ארץ מצרים לגור שם (ספ' מד יב). אחה אדני יי'
המשחית אחה את כל שְׁאֵרִית ישראל (יחזק' ט ט).
אולי יחנן יי' אלתי צבאות שְׁאֵרִית יוסף (עמ' ס יס).
אסף אסף יעקב כלך קבץ אקבץ שְׁאֵרִית ישראל
(ינמ' כ יב). והיה שְׁאֵרִית יעקב בקרב עמים רבים
כמל מאת יי' וכו' והיה שְׁאֵרִית יעקב בגוים בקרב
עמים רבים בארץ כנחמות יער (ספ' ס ו-ז). והיה
הכל לשְׁאֵרִית בית יהודה (לפני ז). מואב כסדם
תהיה ובני עמון כעמרה וכו' שְׁאֵרִית עמי יבזום ויתר
גוי ינחלום (ספ' סס ט). שְׁאֵרִית ישראל לא יעשו
עילה (ספ' ג ג). וישמע ורבעל וכו' וכל שְׁאֵרִית העם
בקול יי' (מגי א יב). ויער יי' את רוח זרבעל וכו'
ואת רוח כל שְׁאֵרִית העם (ספ' סס יד). — והשארית,
השארית הנמצאה, הנשארים בטשמי זו: ונשאת תפלה
בעד השְׁאֵרִית הנמצאה (מ"ז יע' ד, יט' לו ד). ונבחר
מות מהיים לכל השְׁאֵרִית הנשארים מן המושפחה
הרעה הזאת בכל המקומות הנשארים אשר הדחתים
שם (ינמ' ס ג). תפל נא תהנתנו לפניך והתפלל
בעדנו אל יי' אלהיך בעד כל השְׁאֵרִית הזאת כי
נשארנו מעט מהרבה (ספ' מז כג). — ובצרופים עם
פעל, כגון לא היתה לו שארית, שם שארית לפלוני,
שם שם ושארית, נתן שארית, הוחר שארית, שם
לשארית: וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם שְׁאֵרִית
בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה (צחש' מס ז).
וככו את נחלתו אשר נשארה לנחלתו שום לאישי שם
ושְׁאֵרִית על פני האדמה (ספ' יז ז). ושְׁאֵרִית לא
תהיה לחם כי אכיא רעה אל אנשי ענתות (ינמ'
יא כג). וגם כל היהודים וכו' שמעו כי נתן מלך בבל

ענילי אמונה ד א, סנולא). ידוק שב והוא צריך וקנקנתום והוא זאג ומר ויסוד חלק כחלק (סס סס, סנמיריס). לגדנוד השנים ושים עליהם שב ומלח ועפצים שחוקים בד בכר (סס סס, סנמיריס). לסרחון השתי ימשחנו במרתך שחוק וכו' או בשב מוחר כמים (סס סס ד, סנמיריס).

שבא, עי' שבה.

***שָׁבָא** ⁽¹⁾, שְׁבָאִי, ש"י, — מי ששבה שְׁבִי, לקח בשבי; מעשה בשני בני אדם שנשבו בהר חרמל והיה שבאי מהלך אחריהם וכו' (ס"ה, סנמיריס קד). לבת מלכים שנשבת והיה אביה עומד לפדותה והיתה מרמזת לשבאים ואומרת להם לכם אני ושלכם אני ואחריכם אני (כ' חלעזר, מד"ר סה"ס, לקוה"ט). — ובסמ"א: ולפי שראתה כי השבאי רוצה לבוא ולהתעלל בה שאלה את הרב אישה אם יש חלק בתחיית המתים למשליבים עצמם אל הים (מלמד על סדר הדורות לר' סעדיה בן מיימון אבן דנאן, סעדיה גמול, כח:).

***שָׁבָא**, סו"י, — כמו שו"א ⁽²⁾, שם המימן המרכב משתי נקודות זו תחת זו ונכתב מתחת לאות: והשבא אם יהיה באות שהוא ראשון לתיבה מתחשב כמלך (קונטרס המקור, עמ' 62). ואלה משליהם, נקודה ופתיחה קבוצה פשוטה ושבא (מנחם, מנח"י, סמ"ס, ד). יש אשר תהיה הוי"ו קבוצה ויש אשר תהיה נקודה בשתי נקודות הנקרא שב"א וכו' ובהיות המלה נקודה במעם מלרע אוי תהיה הוי"ו הנוספת על המלה תהיה נקודה בשתי נקודות שב"א (סמ"י מנח"י מנח"ס, 50). קמץ חסף, וצורת נקודתו בה הוא קמץ גדול ושב"א שהוא כ' נקודות (סס, 64). ויש מאלף השבאים אשר

שְׁאִרִית ליהודה (סס ט יא). למח אתם עשים רעה גדלה אל נפשתיכם להכרית לכם איש ואשה וכו' לבלתי הותיר לכם שְׁאִרִית (סס מד ז). מלוה כמו ערמם והחרומוה אל תהי לה שְׁאִרִית (סס נ כו). ושפתי את הצלעה לשְׁאִרִית והנהלאה לגוי עצום (מ"י ד ז). — ובצורה ראין שארית ופליטה וכדו': חלוא תאנף בני עד כלה ראין שְׁאִרִית ופליטה (עז' ט יא). ועי' שְׁרִית. — ובסמ"א ⁽¹⁾, גם בחשבון, כמו שָׂאָר: כשתשליך ימי חדש הלבנה שבעה שבעה וכו' ישאר יום אחד ושתיים עשרה שעות ושבע מאות ושלושה ותשעים חלקים וכו', וזו היא שארית חדש הלבנה (רמז"ס, קד"ס ז ס). וזו היא שארית שנה פשוטה, ואם שנה מעוברת היא תהיה שארית חמשה ימים וכו' (סס סס). כשתקבץ שארית לשארית (סס יא י). ואולם מחברות מ' מאלו הנושאים המתחלפות בנושאייהן הם כמו מספר ל' אם כן מחברות השאריות שהם מחברות מ' מאלו הנושאים הם כמו מספר ל' גם כן (לכ"ג, מעשה מופת א קח, 48). — ואמר הפיטן: שומר ישראל שזור שארית ישראל ⁽²⁾ וכו' (תמנון, תפלת שמרי).

שֵׁאֵת, ש"י, — כמו שו"א ⁽³⁾, אסון: פחד ופחת היה לנו השֵׁאֵת והשבר (א"י ג מז). — ואמר הפיטן: מלך הטוב בעיניך ראה עונות לשאת, במסמין תגער להבוא עליו השבר והשאת, ויצא חסור מרוב פחד ושאת (מלך חסד, קלי"ט ע"ס). — ואמר המפורר: ומה גורא שאת נצח שאת ורצח (יל"ג, סו"א, ס"י יל"ג א, 150).

שֵׁב ⁽⁴⁾, ש"י, — מין מלח גפריתי שורף של נתר או של מתכות שינות, קנקנתום, צריך, אלום, אלון, vitriol, alumen: ואם יש בהם (בעינים) כנים יחמיד המרחץ וירחצם וגם הראש במי שב (כ"מ חלדני,

⁽¹⁾ [אין לקבל את דעת פ. האופט 22 JAOS עמ' 17, שיש להבין כך גם בסמ"א, יוא' ד ח (ומכרם לשבאים אל גוי רחוק), והשוה ירמ' ו כ].
⁽²⁾ [במה מסדקקי ספרד ראו עקר השם הזה במעיות בצורה שב"א, שראו בה צורה מן ישב, כאלו שָׁבָה, כתמורת המונח הערבי שָׁבָן א] למימן המורה על חסר תנועה. ואולם עי' שו"א והערה שם.

⁽³⁾ سکون

⁽¹⁾ [גם כשע"ס, כשם אחד מבני רסע"ג].
⁽²⁾ [בוסתאית שונות לתפלה זו, כגון: שומר ברית אבותינו שומר שאריתנו וכדו'. ועי' אצל דודון, אוצר השירה והפיטן ג, 484].
⁽³⁾ [עי' בהערה למלה זו].
⁽⁴⁾ [אמנם שאולה המלה מן הערב' שֵׁב כשמוש, וה, אך כנראה גזורה היא מן השרש שִׁבב, המצוי גם בערב' כבערב' במשמ' שָׁרַף, וממנו שְׁבִיב ועוד].

שָׁכַבְתִּי ט"ז. — שִׁיךְ לִשְׁכָּא, מִסְמֵן בִּשְׁכָּא: וְהַעֲקֵר בְּמֵלֶּכֶת הַחוּץ הַשְּׂבָאִיּוֹת הַקְּסָצוֹת וְכו' וְהוֹמֵרָה הַקְּסָצוֹת בִּשְׁכָּא (כ"י ח"ט, סקמס עו, וילנסקי, 18). אִךְ כִּאֲשֶׁר לֹא יָחִיה עֲנִינָה הַעֲחִידוֹת וְלֹא יָחִיה בָּהּ וּוְהַעֲטָף הַשְּׂבָאִית מִלֵּחָה תִּהְיֶה מִלְעִיל (סס ל, עמ"ז). אֲבָל כִּאֲה תְנוּעָה שְׂבָאִית אַחֵר תְּנוּעָה שְׂבָאִית (1) שֶׁלֹּשׁ וְיֹתֵר (סול, כחז"ז ג ס), וְלֹא נִמְצָא הוּ"ו בְּמִקְרָא שֶׁתִּכָּא שְׂבָאִית עַל וְיִי אַחֵרֶת וְנִמְצָא בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ שֶׁאִמְרוּ הֵן וּלְדוֹתֵיהֶן (כ"י קנסי, ס' זכרון, 2). כִּי בֵּן חֵיוֹ תִּשְׁעֲשְׁעוּ שְׂבָאִית כַּחוֹק בְּנִין חוֹק (סול, סגול, סא).

א. **שֶׁכַּב** (2), מִמֶּנּוּ שֶׁכַּב, שֶׁכַּב (3), שֶׁכִּיב.

ב. **שֶׁכַּב**, מִמֶּנּוּ שֶׁכַּב.

שָׁכַב או **שֶׁכַּב** (3), ט"ז, רק מ"ר שֶׁכִּיבִים, — מֶלֶךְ שֶׁלֹּא הוֹבֵרָה הוֹרָאָתָה: כִּי מִיִּשְׂרָאֵל וְהוּא חֵרֵשׁ עֲשָׂהוּ וְלֹא אֱלֹהִים הוּא כִּי שֶׁכִּיבִים (4) יָחִיה עֵגֶל

יִנְיָעוֹן בַּחֲרֵק בְּחַיּוֹת הָאוֹת אֲשֶׁר אַחֲרֵיהֶם יוֹד מוֹנֵעַת בְּאִיּוֹה תְנוּעָה תִּהְיֶה מִהַשְׁבָּעָה מַלְכִּים תִּהְיֶה תְנוּעָה הַשְּׂבָא לַפְּנִיָּה לְעוֹלָם בַּחֲרֵק (ססר דְּקִדּוֹק לִכְיִי סִיג, דוקס, 19). וְקָאֵל סִי תִּאָּהֲבוּ פְתִי, אִנּוּ אֲלֹאֲצֵל פִּיָּה תִּאָּהֲבוּ פְתִי, בִּסְגֵל תַּחַת אֲלֵתָא וְשְׂבָא תַּחַת אֲלֵאֲלָף (כ"י"ג, גוף הערני סל כסלג אלמסלסק, 14). אִם תִּהְיֶה הָא תַּפְעִיל נּוֹפֶלֶת עַל אוֹת גְּרוּנִיָּה וְהִיָּה סְקוּמָה שְׂבָא (1) תִּנְהַגֵּם בֵּן הַמִּנְהַג הוּא מִן הַתַּחֲחוֹת (כ"י ח"ט, סקמס עו, וילנסקי, 18). וְכִבְר מַעַה הַמְשׁוֹרֵר בִּאֲמָרוֹ הַעֲלִיתָ וְחִדְשָׁתָא אֲהֵבִים וְכו' וְהִנֵּיעַ הָהָא בִּשְׂבָא וּפְתַח (סס סס), וְכִי שִׁיחִיה מִן וְוִי הַעֲטָף דִּינָה לַחַיּוֹת בִּשְׂבָא וְנִפְלָה עַל אוֹת גְּרוּנִיָּה נֵעָה בִּשְׂבָא וּפְתַח לֹא יוּכַל הַלְשׁוֹן לַחֲנִיעַ הָאוֹת הִיא בִּשְׂבָא הַמוֹחַל בּוֹ וְכו' וְתוֹנֵעַ הוּא הִיא בִּפְתַח כְּמוֹ וְאֲחַלֵּל שְׂרִי קִדְשׁ (סס סס), עַל שִׁיחִיה שׁוֹעֵל כְּכֹד בִּלְבָד מִפְּנֵי הַשְּׂבָא אֲשֶׁר תַּחַת הָהוּ (מַסְסִים לִכְיִי"ג, חסב). וְכִל שְׁנִיכְפִין בִּיחָד בִּשְׂבָא בִּאֲמָרָךְ הֵלֵא כְּכִרְכְּמִישׁ וְכו' יִבְטֵל הַרְפָּא (פ"י יִלְכֵס לִכְיִי זֶלְלֹנוֹ, 181). וְשִׁבְר גְּרוֹל וְהוּא חִירָק וְקָמֵן וְחוּא צְרִי וְהַשְּׂבָא (1) מוֹנֵעַת בְּמֵלֶכֶת כּוֹלָם בְּתַנָּאִים וְכו' (כחז"ז ג ס). וְשִׁבְר הָאוֹתִיוֹת כִּאֲשֶׁר תִּכָּא וְיִי עֲלִיהֶן בִּשְׂבָא אִם תִּהְיֶינָה נֵעוֹת לֹא תִשְׁתַּנֵּה הוּיִי מִן הַשְּׂבָא וְכו' (כ"י קנסי, ססר זכרון, 2). וְעַתָּה אֲבָרָא בִּיאֹרֵר הַשְּׂבָא חֵיאָךְ הִיא נַחַה וְהֵיאָךְ הִיא נֵעָה (סס, 18). וְכִאֲשֶׁר אִמְרַי יִכְרַסֵּם מִבְּנִין חוֹק אִמְתָּ אִמְרַי, כִּי חֵשְׁבָא שֶׁל הַיּוֹד יוֹרֶה עַל זֶה (סול, סגול, סא). וְהוּא סוֹד שְׁנֵי נְקוּדוֹת הַנֶּקֶד, שְׂבָא קִמְץ נּוֹמָה לַהֲבֵרֶת הֵלֶם (כ"י גִּיקְטִילִיָּה, גִּמֵּס חֲגוּזָה, פ.ע.). כִּי שְׂבָא עֵבֶד רֵץ לַפְּנֵי הַמַּלְכִּים הַמוֹשְׁלִים עֲלִיוֹ (סס סס, ל.ד.). הֵלֵאֵל, הָא הֵלֵאֵל לַחִיסָה וְכִאֲה בִּפְתַח מִפְּנֵי שֶׁהֵלֵמֵד בִּשְׂבָא וְאִי אִפְשָׁר לִשְׁנֵי שְׂבָאִין שִׁיבּוּאוֹ בְּאֵחֶד כִּרְאֵשׁ הַתִּיבָּה (לֹאֲסֵן מִשְׁעֵט לִאֲזִינֵי, הֵלֵאֵל מִדְּנֵה עוֹלָה, סס:). וְיִוצֵא אוֹתוֹ בִּפְתַח כְּמוֹ וְיִוצֵא בִּשְׂבָא א (אֲזִנְרִנְלָה, פ' לך, וְיִנְלָה חֲסוֹה סְסוֹלָה). וְאִסְמָה הַשְּׂבָא אִין סִפְקָ שְׁהוּא עֵבֶד (כ"י עֵן סִנִּי, דִּכְיִי נֵעֵס, ס:). וְכִן צְרִיךְ לַחֲנִיעַ הַשְּׂבָא א וְכו' (סס, ט.). שְׁאוֹת רִישׁ שֶׁל אֲרָפָה נְקוּדָה בִּשְׂבָא א (כ"י מַלְכִּינְסִיק, מִתַּק סִּפְסִים, 40).

(1) [כך גם בגוף הערבי].

(1) [בגוף הערבי: שבאיה].
(2) [בערב] כֹּא שֶׁכַּב בְּמִשְׁמֵי שֶׁכַּב, וְכִן בְּסוֹרֵי שׁוֹב בְּמִשְׁמֵי זו, וְכִשְׁעֵי בִּאֲרָם' וְכִסּוֹרֵי שְׂכִיבָא (לַחֲבָה), בְּמִנְדְּעוֹת שֶׁאִמְכִּיבִיא (קְרִינֵי אֹר). וְכִאֲשׁוֹרֵי כֹא שֶׁכַּב, נִצְנִץ וְהִבְרִיק: וְכִנְרָאָה שְׁאוֹלָה הַמֶּלֶךְ שֶׁכִּיבֵי בְּעִבְרִי מִאֲרָם. וְעִי' שֶׁכַּב, הַעֲרָה.]

(3) [אִין צוֹרֵת מִיִּי שֶׁל מֶלֶךְ וּוְיִדְעָה].
(4) [חֲשִׁבְעִים חֲרָגְסוֹ *πλανῶν*, הוֹעָה (דִּרְךְ), חוֹלֹל' לְמִלּוּתָא הוּא, לִילְדוֹת, לִזְעֵר, וְחִי: לְנִסְרֵי לוחִין, וְמִעִין זֶה, בְּמִשְׁמֵי בְּקִיעִים, רַב שְׁמוּשָׁה שֶׁל הַמֶּלֶךְ בְּסַחֲסָא (אִךְ עִי' בְּדִגְמָאוֹת), אִעֲפִי שֶׁאִין הוֹרָאָה כּוֹאֵת פְּתִיאִמָּה לֹא לְגִזִּירַת הַמֶּלֶךְ וְלֹא בְּעִנְיִין, לְגַבִּי הַעֲגֵל הַעֲשׂוֹי וְחֵב וְלֹא עֵץ, וְכִן רִשִּׁי: לְנִסְרֵי לוחִים וְלִשְׁוֹן אֲרָמִית הוּא שִׁיבָא מִכְשׁוֹרָא (סִנְהָ ז) ע"כ, וְרִאכִי: כְּמוֹ שְׂכִיבִים וּפְתַח אִמְרַי בִּי עֵגֶל שׁוֹמְרוֹן יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל לַחַיּוֹת שׁוֹבֵב וְזֶה אִינְנוּ נִכּוֹן ע"כ, וְרִדִּיק: כְּמוֹ שְׂכִיבִים וְחִתִּיכוֹת כְּמוֹ שִׁיבָא מִכְשׁוֹרָא בְּדִבְרֵי רִזֵּל וְכִן אִמְרוּ וְיִשְׁבֵּי מִשָּׁה אֵת דִּבְרֵי הָעָם אֵל ח' דְּבָרִים שֶׁמִּשְׁבִּיָּן לְבוֹ שֶׁל אִדָּם כְּלוּמֵר שֶׁמִּשְׁבִּיָּן וְיִיָּת אִרִי נִסְרֵי לוחִין ע"כ, וְאִין אֵלָה אֵלָה נַחוּשִׁים (עִי' גַּם שֶׁכַּב, הַעֲרָה), וְכִן לֹא הָעֵלּוּ הַחֲדָשִׁים מִרוֹשׁ מוֹסָדֵר לְמִדָּה, אִךְ עִי' גַּם לִקְמֵן. וְאִסְמָה יֵשׁ לְשִׁים לֵב לֵכֵךְ, שְׁכוּנָה רִאשִׁיתוֹ שֶׁל

המתה (צ"ז ט). השבויה אוכלת בחרוטה ד"ר דוסא, וחכ"א יש שבויה אוכלת ויש שבויה שאינה אוכלת (ע"ג ו). הוורד לנכסי שבוים ושמע בהם שמטשטשין ובאים אם קדם ותלש מן הקרקע כל שהוא הרי זה זריו ונשכר, אילו הן גיבסי שבוים, כל שהלך אביו או אחיו או אחד מן הוורשים למדינת חים ושמע בהן שמטשטשין ובאין וירד לנחלת (תוספס' כחז"ל ט ג). אין פוסקין צדקה על היתומים אפילו לפדיון שבוים (כג סמולל נר יסודס, צ"ח ח). מעשה בפרוצפיה באשה אחת שהיתה מודה את השבוים, באתה שבויה אחת ופדאתה, שניה ופדאתה (כ' ילמק, מד"ר ספח, ויסי צימל). — ואמר המשורר: הן כל שובך אשבה ולך כל הון אגבה. (כחצ"ט, צחכמי צחלצ"ט, דיואן ח"ג 161).

— נפע, נשפה, נשפו. — ששבו אותי: וישמע אכרס כי נשפה אחיו (נחלס' יד יז). בי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשמר וזת או נשבר או נשפה (סמוס כז ט). ויבא דוד ואנשיו אל העיר והנה שרופה באש ונשיהם ובניהם ובנחירם נשפו וכו' ושתי נשי דוד נשפו (ס"ל ל ג-ס). והשיבו אל לבם בארץ אשר נשפו שם ושבנו והתחננו אליך בארץ שביהם (מ"א ס מו, וכעין זס דס"ז ו לז). כססחרים תבכה נפשי וכו' כי נשפה עדר יי' (ינ"א יג יז). וזכרו פליטיכם אותי בגוים אשר נשפו שם (יחזק' ו ט). — ובתו"ס: שתי נשים שנשבו זאת אומרת נשביתי וטהורה אני וזאת אומרת נשביתי וטהורה אני אינן נאמנות (כחז"ל ז ו). נשביית (אשתו) היב לפרותה (סס ד ט). עכד שנשבה ופדאוהו אם לשום עבד ושחעכד (גיט' ד ד). קטנה בת ישראל שנשביית וכו' חרי היא בקדושתה (כ' יסודס, תוספס' כחז"ל ג ד). אי זהו שאינו יודע עיקר שבת, קטן שנשבה בין הגוים (ינ"א סס ז ח). אני ואמי נשבינו לבין הנכרים (כחז"ל כז:). ועכשיו אני אומר לו נשבה בן אחיך והוא יוצא למלחמה ונהרג (מד"ר נחלס' מו). לבת מלכים שנשביית ביד הלסטים ובא המלך והצילה (סס סמוס כט). לרועה שיצא לרעות צאנו של מלך ונישביית הצאן (סס נמד' יט). כי גדול השובה

ואשכ משם את אראל דודה וא[ם] חבה לפני כמש בקרית (כסנת מיטע 12-18, המנול הנדול, 50). — ובלשון נופל על לשון, שבה שבי, שביה: וישמע הכנעני וכו' וילחם בישראל וישב ממנו שבי (נמד' כח ח). כי תצא למלחמה על איביך ונתנו יי' אליהך בידך ושבית שבו (דנ"י כח י). קים ברק ושבית שביך בן אבונעם (ספטי' ס יג). עלית לסרום שבית שבו (סהל' סס יט). ויתנהו יי' אלחיו ביד מלך ארם ויבו בו וישבו ממנו שביה גדולה (דס"ז כס ס). שמעוני והשיבו השביה אשר שביתם מאחיכם (סס סס יח). ועוד אדומים באו ויבו ביהודה וישבו שבו (סס סס יז). — וזינ'ו סעי' נשבה, שבת, האויב, הלוקח שבי: ונתחם לפני אויב ושבוים שביהם אל ארץ האויב וכו' ושבנו והתחננו אליך בארץ שביהם (מ"א ס מו-מז, וכעין זס דס"ז ו לו-לס). ונתחם לרחמים לפני שביהם (מ"א ס כ). והיו שבים לשביהם ורדו כנגשיהם (יסע' יד ז). עשוקים בני ישראל ובני יהודה יחדו וכל שביהם החזיקו בם (ינ"א כ לג). ויתן אותם לרחמים לפני כל שביהם (סהל' קו מז). כי שם שאלונו לשבינו דברי שיר ותוללנו שסחם (סס קלז ג). — וזינ'ו סעי', שבו, שבו חרב, ששבו אותי: ויאמר לבן דיעקב מה עשית והגנב את לבבי ונתנה את בתי פשעית חרב (נחלס' לא יז). לקרא לשביוס דרור ולאסורים סחם קוח (יסע' סח ח). — ובמגלות הגנוות: שבה שביכה איש כבוד (מנ"י גוי' ג, סוקיק, כח). — ובתו"ס: לאחד שהיה מחלך בדרך והיה סנח'ג את בנו לפניו, באו לסטים לשבותו מלפניו, נטלו מלפניו ונתנו לאחריו (מנ"י צחלס, מנ"י צ, מנ"י ס, ל). לא תצא כצאת העבדים, נהגו בה כבוד ששביית' אותה מאצלי שנאמר עלית לסרום שביית שבי (מד"ר סמוס ל). — יובפרט צינ' סעי' שבו, גם בצרופים כגון פדיון שבוים וכדו': מיתר שבוים לשבוים, מותר שבו לאותו שבו (סהל' זס). ואלו שאין להם קנס, הבא על הגיורת ועל השבויה ועל השפחה וכו' ר' יהודה אומר שבויה שנפדית הרי היא בקדושה (כחז"ל ג ז). אין פדיון את השבוים יתר על כדו דמיהן מפני תקון העולם ואין מבריתין את השבוין מפני תקון העולם, רשב"ג אומר מפני תקנת השבוין (גיט' ד ו). נושא שכר והשוכר נשבעים על השבורה ועל השבויה ועל

בכרור חיל שבו ע כן שבו ע כן (סס כחז) ח
 ה; ופני זס צנלי קס' לנ:). רב ושמואל ורב אמי
 איקלעו לבי שבו ע הכן ואמרי לה לבי ישוע הכן
 (צ"ק ס). ומיום שפסטה מלכות שגזרת עלינו גזירות
 קשות וכו' ואין מנחת אותנו ליכנס ל שבו ע הכן
 ואמרי לה לישוע הכן דין הוא שנגזור על עצמנו
 שלא לישא אשה ולהוליד בנים (צ"ק ס:). — יובבשמי
 שבע שנים רצופות: מאימתי איכלין פירות האילן
 בשביעית, הפגים משוריהו וכו' בשאר שני שבו ע
 חייב במעשרות (פני' ד ז). קונס וין שאיני מועם
 וכו' שבו ע זה, אסור בכל השבו ע ושביעית
 שעברה ואם אמר יום אחד, שבת אחת, חדש אחד,
 שנה אחת, שבו ע אחד אסור מיום ליום (נדר' ס ח).
 המקבל שדה מחברו ל שבו ע אחת בשבע מאות
 וזו חשביעית מן המנין (נ"מ ט י). שכיר שבת, שכיר
 חדש, שכיר שנה, שכיר שבו ע יצא ביום גובה
 כל היום (סס ס ח). היו בודקין אותן בשבע חקירות
 באיזה שבו ע באיזה חדש (פני' ס ח). סנהדרין
 התורגת אחד בשבו ע נקראת חובלנית (מ"ח ח י).
 אלו הם המים המכונים, המכונים אחד בשבו ע
 (פני' ס ט). ופי' המיש אשר בנת בית חדש וכו' ר'
 אלעזר אום' אנשי שרון לא היו הולכין לבתיהן
 מפני שהן מחדשין אותן פעמים בשבו ע (פוסמי)
 סו"ז יס). כל הצלמים אסירין וכו' מפני שהן
 נעבדין בכרך גדול שברומי פעמים בשבו ע (כ'
 מ"ה כד צל, יכוס' ע"ז ג ח).

שְׁבוּעָה, שְׁבִיעָה, ס"ב, סמ"י שְׁבוּעָה, שְׁבִיעִית, כ"י שְׁבִיעִית,
 שְׁבִיעִתָּהּ, שְׁבוּעָתָהּ, — אֱלֹהִים, חוֹק דְּבָרֵי הָאֲדָמָה
 ע"י קִלְלָה שֶׁתְּחַלּוּ עֲלֵיוֹ אִם אֵין דְּבָרָיו נִכְוָנִים¹, גַּם
 בְּצִרְפוּס כְּגוֹן נִשְׁבַּע שְׁבוּעָה, הִקִּים אֵת הַשְׁבוּעָה וּבְדוּי,
 Bidfluch, Schwur; serment; oath : ואם לא תאכה
 האשה ללכת אחריו ונקית מִשְׁבֻּעָתִי זאת (נלש' כד
 ס). איש כי ידר נדר לוי' או השבע שְׁבִיעָה לאסר

במצות וכו' שלש פעמים בשנה בחג המצות ובחג
 השְׁבִיעִית ובחג הסוכות (דמ"ז ס יג). — ובלי חג,
 שבעות במשם² זו: וביום הכפורים בחקריבכם מנחת
 חדשה לוי' פִּשְׁבֻּעֲתֵיכֶם מקרא קדש יהיה לכם (נדר'
 כה כו). — וחג שְׁבִיעִית ימים במשם³ חג שְׁבִיעִית ימים,
 חג הפסח: בראשון בארבעה עשר יום לחדש יהיה
 לכם הפסח חג שְׁבִיעִית ימים¹ מצות ואכל (יחזק' נה
 כח). — ב) במשם⁴ שבע שנים רצופות: שְׁבִיעִים שְׁבִיעִים
 נחתך על עֶסֶךְ ועל עִיר קֶרֶשֶׁךְ לבלא הפשע ולחתם
 חטאות וכו' ותרע ותשכל מן מצא דבר להשיב ולכנות
 ירושלם עד משיח נגיד שְׁבִיעִים שבעה ושְׁבִיעִים ששים
 ושנים תשוב ונכנתה רחוב וחרוץ וכו' ואחרי השְׁבִיעִים
 ששים ושנים יברת משיח ואין לו והעיר והקדש
 ישתיית עם נגיד הבא וכו' והגביר ברית לרבים
 שְׁבוּעָה אחד וחצי השְׁבוּעָה ישבית זבח ומנחה (דמ"ז ט
 כד—כו). — ובתו"ס² בפרט בצרוף שבו ע הכן, חג
 וסעודה ביום השביעי להולד הילד³: כך היו חבורות
 שכירושלם נוהגות, אילו לסעודת אירוסין ואילו
 לסעודת נישואין, אילו ל שבו ע הכן ואילו ללקט
 עצמות (כ' חלע' נד' נדוק, מוספי' נג' ד טו). שבו ע
 הכן ולקוט עצמות שבו ע הכן קודם לליקוט עצמות
 (סס סס). השולח סיבולנות לבית חמיו ואכל שם
 שבו ע י בנים או דברים אחרים מה שאכלו אכלו
 (סס צ"ז י). ואומר על המוגמר אע"פ שאין מביאין
 את המוגמר אלא לאחר סעודה, ר' יהושע בן לוי
 אמר ב שבו ע הכן היא מתניחא הא בעל הבית
 בתוך ביתו לא (יכוס' נדכ' ו ו). מה סימן היה להן,
 קול מגרום בעיר משתח שם משתח שם, אור הנר

¹ [אמנם כדעת רבים אך ש"ס בסמ' שְׁבִיעִית
 ימים, וכן אף כתי': שְׁבִיעָה יומין].
² [בדרך כלל בא בתו"ס בסמ' שבו ע ימים:
 שְׁבִיעָה, ועי' שם].

³ [אין שבו ע הכן בעקר סעודת ברית המילה ביום
 השמיני להולד הכן, כדעת מפרשי החלמוד בימי
 הבינים; אלא היא, כמו שהוכיח ראשונה ל. לו, חג
 וסעודה שתגנו חיונים ביום השביעי להולד הכן או הבת,
 ושקבלוהו היהודים מן חיונים, וכן נזכר גם במקורות
 עבריים קדומים אף שבו ע הכת על יד שבו ע הכן.
 השוה על שאלה זו בפרט את מאמרו של י. ברגמן
 (1982) MGWJ 76 עמ' 465—470. ועי' יְשׁוּעָה].

¹ [כל שבועה עקרה קללה, שהנשבע מחלל
 בה, אם יעשה או לא יעשה כך וכך, או אם אין דבריו
 אמתיים. ועל כן אומר הנשבע או המושבע (המחלל)
 אם אעשה או אם לא אעשה זאת (תחול עלי הקללה),
 בחוק להבטחתו שלא יעשה או שיעשה כזאת. ועי'
 שְׁבִיעָה].

והשביע הכהן את האשה שְׁבֻעַת האלה ואמר הכהן
לאשה יתן יי' אותך לאלה ולשְׁבֻעָה בתוך עמך בחת
יי' את ירכך נפלת ואת במנך צבה (נמז' ס כח).
והנחתם שמכם לשְׁבֻעָה לבחורי והמיתך אדני יי'
(ישע' סס יט) — ובה"מ: כתב לה נדר ושבועה
אין לי עליך אינו יכול להשביעה (כסוב' ט ס). הפגמא
בתיבתה לא תפרע אלא בשבועה (סס טס ז).
על מה היא אומרת אמן ואמן, אמן על האלה, אמן
על השבועה (קוט' ז ס). היה חייב להכירו
שבועה ואמר לו דור לי בחיי ראשך (קס"ג ז).
היו שניהן חשודין חורה שבועה למקומה (כ'
יוסי, סנו' ז ד). ומה שבועה חסורה אין
שבועה חלה על שבועה, נזירות קלה לא כל
שכן (נדר' יט). נשבעת ואמרת שאין אתה סביא מכול
לעולם ומה אתה מערים על השבועה וכו' איב
לא יצאתה ידי השבועה (כ' חסד, מד"ר בראש
לט). — *וסוגי שבועה שונים, שבועת כטוי: שבועה
שלא אוכל כבר זו וכו' זו היא שבועת כטוי
(סנו' ג ז). — *שבועת דינון: שבועת הדינון (2)
השענה שתי כסף וההודאה בשוה פרוטה (סנו' ו
ח). — *שבועת הסת: מנה לי בידך, אין לך בירי,
פטור, אסור רב נחמן ומשביעין אותו שבועת היסת (3)
(סנו' מ:). — *שבועת מצוה כנגוד לשבועת הרשות:
מה אם (שבועת) הרשות שאינו מושבע עליה מהר

אמר על נפשו לא יחל דברו (נמז' ל ג). כי מאהבת
יי' אחכם ומשמרו את השְׁבֻעָה אשר נשבע לאבותיכם
הוציא יי' אחכם ביד חזקה (נדר' ז ס). ויאמרו אליה
האנשים נקים אנהנו מְשַׁבְּעֶתָה הוה אשר השבעתנו
(יחזק' ז יז). ואת נעשה החיה אותם ולא יהיה עלינו
קצף על השְׁבֻעָה אשר נשבענו להם (סס ט כ).
ויאמרו בני ישראל מי אשר לא עלה בקהל מכל
שבטי ישראל אל יי' כי השְׁבֻעָה הגדולה היתה לאשר
לא עלה אל יי' המצפה לאמר מות יומת (סופט' כח
ס). ויבא העם אל היער והנה הלך דבש ואין משיג
ידו אל פיו כי ירא העם את השְׁבֻעָה (ס"ח יד כו). מקרה
אחד לצדיק ולרשע וכו' כמוב בחמא הנשבע כאשר
שְׁבֻעָה ירא (קס"ג ט ז). וכל ישראל עברו את תורתך
וכו' ותתך עלינו האלה והשְׁבֻעָה אשר כתובה בחורת
משה (נדר' ט יח). — ובטא נדר בשבועה: או נפש כי
חשבע לבטא בשפתים וכו' לכל אשר יבטא האדם
שְׁבֻעָה (ויקרא' ד). — ואמר על נפשו בשבועה: ואם
בית אישה נדרה או אסרה אסר על נפשה שְׁבֻעָה
(נמז' ל יח). — ובהשאלה, שבועה שנשבע האלהים:
והקטתי את השְׁבֻעָה אשר נשבעתי לאברהם אביך
(נדר' כו ג). כי מאהבת יי' אחכם ומשמרו את
השְׁבֻעָה אשר נשבע לאבותיכם הוציא יי' אחכם ביד
חזקה (נדר' ז ס). למען הקים את השְׁבֻעָה אשר
נשבעתי לאבותיכם לתת להם ארץ זבת חלב ודבש
(יחזק' יח ס). וזכר לעולם בריתו וכו' אשר כרת את
אברהם ושבועתו לישחק (סס"ל קס ט-ט; וכעין זה
סס"ח יו יט-יז). — ושבועת ה', שבועת אלהים,
שבועה באלהים: שְׁבֻעַת יי' תהיה בין שניהם אם לא
שלח ידו במלאכת רעהו (שמו' כג י). ויהמל המלך
על מפיבשת בן יהונתן בן שאול על שְׁבֻעַת יי' אשר
ביתם (ס"ג כח ז). זמדוע לא שמרת את שְׁבֻעַת יי'
(מ"ח ז ונ). אני מי מלך שמר ועל דברת שְׁבֻעַת אלהים
(קס"ג ס ז). — ושבועת אסר, שבועה הכאה לחוק
אסר: כל נדר וכל שְׁבֻעַת אסר לענת נפש אישה
ויקסנו ואישה ופרנו (נמז' ל יד). — ושבועת שקר:
ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם ושְׁבֻעַת שקר
אל תאמרו (זכר' ס יז). — ובעל שבועה, בעל
ברית, שהתחייב להכירו בשבועה: כי רבים ביהודה
בעלי שְׁבֻעַת לו (למוביה) (כמנ' ו יט). — ושבועה, אלה
ושבועה, שבועת אלה, במשט' קללה שבשבועה:

(1) [המלה שבועה באה לכאורה גם ביחזק' כא
כח: והיה להם בקים שוא בעיניהם שְׁבֻעֵי שְׁבֻעֹת להם
והוא מוכיר עון להתפש — ואולי יש כאן בעקר תרגום
של כטוי ארמי (בגון דבעי בעותא, השוה נדר' י ח. יד)
שאין שבו שרשית במשט': שמתפלל על חבריו, אך בתוך
התפלה הוא מוכיר להם עוון. בחבקי ג ט: עריה תעור
קשתך שְׁבֻעֹת ממות אסר סלה, מצינום כסה חרשים
צורה מן שְׁבֻעֵי, אבל אפשר שהכוונה להשקפה זו של
קדמינו, כי ברית אלהים ושבועתו נטויות במרומ
בכתב שמימי על פני הרקיע. ואפשר שבא כאן אסר
במשט' לכה ומרומ, וצ"ע.]

על ירמ' ה כד עי' לעול בערך שְׁבֻעָה.
(2) [רש"י: שהדינונים משביעין על ידי הודאת
מקצת הטענה.]
(3) [רש"י: לשון שומא ששמו חכמים עליו
שבועה כמו אם ה' הסיחך בך, ע"כ, ועי' בערך הפס',
עמ' 1189.]

סיני הרי הוא חייב עליה, (שבועת) מצוה שחוא
מושבע עליה מהר סיני אינו דין שיהא חייב עליה,
אמרו לו לא אם אמרת בשבועת הרשות שכן
עשה בה לאו בהן, תאמר בשבועת מצוה שלא
עשה בה לאו בהן וכו' (סנו' ג ו). — *שבועת עדות:
שבועת שאין אנו יודעין לך עדות וכו' (סס ד
ה). — *שבועת הפקדון: שבועת הפקדון כיצר,
אמר לו תן לי פקדוני שיש לי בידך, שבועת
שאין לך בירי וכו' (סס ס ג). — *שבועת שוא:
איזו היא שבועת שוא, נשבע לשנות את הירוע
לאדם, אמר על העמוד של אבן שהוא של זהב וכו'
זו היא שבועת שוא (סס ג ח). — *גלגול שבועה,
הטלת שבועה על הנשען אעפ"י שאינו חייב בה
מעקרו: מנין לגלגול שבועה מן התורה וכו' (קדוש'
כז:). עד היכן גלגול שבועה, אמר יהודה
אמר רב דא"ל (מוע' לנשען) השבע לי שאין עבדי
אחא (סס כח). — *ובנויים לשבועה: שבועה,
שקוקה, נדר במותא הרי אלו כנונין לשבועה
(נדר' ח ז). — *ובמקום הפעל נשבע אני ש, שבועה
ש: שבועה שאתן לאיש פלוני ושלם אתן, אחת
שנחתי ושלם נתתי (סנו' ג ס). שבועה שאינו
יודע מה אחת סח (תוספ' ז"ק ז יג). אמר לעדים
בואו והעידונו וכו' שבועה שלא נעודך הרי אלו
פטורין עד שיאמרו שבועה שאין אנו יודעין לך
עדות (סס סנו' ז יז). — *ואף בלי ש: היו ה'
ככרים ואמר שבועה (שלא אוכל) ה' ככרים
האלו (י'ס' נדר' ז ג). — *ובשבועה בשמוש זה:
אומר אדם לחבירו, בשבועה שאני תולך ואוכל
כך וכך במקום פלוני (מד"כ נדר' כג). — ובסמ"א:
אמרה לפניו (הארץ) רבש"ע תן לי שבעות
ימינך שאין אחת חובע אותם מידי ונטה הקב"ה יד
ימינו ונשבע לה וכו' שנאמר נטית ימינך תבלעמו
ארץ ואין ימין אלא שבועה שנאמר נשבע ה'
בימינו (פד"ח מנ). כי מלת כחוי היא שבועה
(ענינואל, מנ"י כג, סנדרון, 622). חמורה שבועת
מכול שנכרתו עליה שבע בריתות (מד"ג נדר' ט יג,
נכנוליות, קס). ישבע לי שבועה חמורה בנק"ח
או למעמים בפתיחת א"ה וכדין שבועות השותפין
(קטנוס נחמס שש, ס"ק ועד אלכנז אלכנז, סילנפין, 19).

יְשִׁבֵּנוּ (1), ש"ג, — עתון היוצא אחת לשבוע, נהג
במספרות וכדבור.

שְׁבוּעֵי, חג, — של השבוע, ימים שבועיים, ימי השבוע: כי לא יתכן שיחיו הימים השבועיים נקראים בשם אחד בעצמו לישוב כלו (כ"י ח"ט, כ"ז ע"ב). — ומקרא שבועי במשמ' חג השבועות, ואמר הפיוט: וראשון ושבועי תקדש חג ישעי ומקרא שבועי בבכורי קצירים (כפ"ג, סוף ל"ב מנצח, חזרות, צילניק-רעליג'קי, 188).

שָׁבוּעַ, עִי שָׁבָע.

שִׁבּוּץ ט"ז, — מעשה משבצת, ואמר המיטמן: עליו במלאך בשיבוץ ממנסיו בד כפרש מוכן ציר אמת לשולחיו (יוסי בן יוסי, אזכיר גזכות, עבודה קדור קטע"ג, דעל). תמימים בעודם. במין פרודים, שבוץ עדי עדיים אפודים (כ"א קלי, תמימים בעודם, יולד זכור). שבוץ צי' פשט וקידש בגילה (קטע מעבודה, Stud., Elbog. 180). שרה בכית אולמו אפדני שבוץ יהלבו (משלם בצרי קלוימוס, אפיק דין, יולד צ מסק). — ויבמלאכת השיר, במשמ' הכנסת דברי המקרא וכדו' לחיד מליצת השיר²).

יְשִׁעְיָהוּ ⁽³⁾, חזק, — של זמון, סגנון שבועי, סגנון המשבח בתוך דברי הנאות מן המקרא וכדו במליצה, נוהג בדבור ובספרות.

***שְׁבוּק**, מ"ר שְׁבוּקִים, שְׁבוּקִין⁴), — כמו גְּרוּשִׁים; גופו של גמ וכו' דיהוי ליכוי מינאי ספר תירוכין ואגרת שְׁבוּקִין וגמ פשוטין (גמ' ע"ב). — ובסמ"א: וזה יהיה לה ממני גמ פשוטין וספר כריתות ואגרת שְׁבוּקִין בדת משה וישראל (כ"ז) הקלא' גן עדן, כסים כס, קנו).

*שְׁבוּקָה, ט"ז, — אחד מננוי השבועה? : שְׁבוּקָה
שְׁבוּקָה שְׁבוּקָה (כ' חיי, 'יום' נד' א ז).

יִשְׁבֹּרֶךְ, עִי' א. שִׁבְרָה.

(¹) [ומזה גם דו-שבועון].

(2) [עי' ד. ילין, תורת השירה המספרית, עמ' 118 וכו'.]

(³) [קלצקין, ע"ס לוויאס, מבוא לאוצר חכמת
הלשון, עמ' יג.]

(4) [ע"פ הארמ' שבוקא בלשון התרגומים.]

להתעסק בו כי הייתי כמיני תחלואים יוצאים ונכאים ושגושים ושבושים במדינה ובדרכים (ד"ס של ירודי מלכים וכו' ב' יעקב ע"ן 39). כי אפילו אותם החוגגים שהיו מתכנסים בכל שנה נסעו מסבסוך החילות ושבשוש הדרכים (סס סס, 187). עדיין לא נזרמן לי יציאה מן המדינה מכמה שבושים וחללים (סס סס, 323). — "שבשוש בספר: חלבו דמאי, אע"פ שהוא בכל הספרים אמת הדבר שהוא שבשוש ולא יש חכם אשר ושיבנו על כנו (כס"י, חול, עד:). ושיבוש הוא מפני כמה השבוכות (סול, נדס לס.). ושיבוש הוא מפני כמה דברים (סול, סס מג.). והנה הסופר הראשון מעה ויוסף השני על חטאת הראשון פשע עד שלא יוכל אדם להנצל משיבושי הספר (כס"י, סס יתר, 41). ולפי שראיתי שבשוש גדול בכל הספרים שראיתי בדברים אלו (כס"י, ס"ה ס ד). א"א שיבוש סופר יש כאן ולא הכנתי אותו (כס"י, לנצ"ס סלומין וס). — "בפטר כשש"ט שעות, רוב חכמי דורנו בארץ צרפת אינן בקיין בסדודת הארצות וכו' ובחלקין את הקרקעות בין היורשין והשותפין לפי אמירה וגזמא וכו' וכל אחד מהם חטאו בשעות כפי שבשוש אומדנותן (כס"י, סס"ה, סכור המס"ס והספנות, סק"ד, 8). והקצור הנופל בשבושי החושים (כ"י עכ"ל, יד חסנלס לעסלי, ד"ס סלס סס). — "בכשש"ט דעה פטעות, בלכול: נסתלקו בה מעליהם השבושים וסרו עמה הספקות ונצללו להם הראיות והזכרו להם הטופחים (למוגוס ודעוס, סק"ד, ח). וראיתי בני אדם כאלו טבעו בימי הספקות וכבר כסו אותם בימי השבושים ואין צולל שיעלה אותם מסעמקיהם וכו' (סס, ג). כל זה יהיה עם הסתלקות הספקות והסרת השבושין וכו' ואולי יאמר אומר מה ענין החכמה שהכורא יתברך שם אלה השבושין והספקות בין הכרואים ונקדים הנה תשובה על זה ונאמר היותם כרואים הוא עצמו חייב להם הספק והשבשוש (סס, ד). וכן כל אשר יעיין האדם ויסתכל ויסרו הספיקות, עד אשר יודק בסוף הענינים האחד, הוא המבוקש, וישאר לבדו בלי ספק עמו ולא שבשוש בו (סס, ס). וכאשר יגלה לך השכל אופני הצדק וכו' וסור הספק הוץ וינוח לבנו שבשוש (כ"י ח"ס, סו"ה,

* **שְׁבוּרָה** ט"ז, — מעשה המשבר, שבירה חוקה: תרנגולין שירדו לגינה ושברו את התליפין וקיטמו את הירק משלם נוק שלם, סומכוס אומר על הקיטום נוק שלם ועל השיבור חצי נוק (פוסט' ז"ק ז ח). לשם סמך הכתוב מיתת אהרן לשיבור הלוחות ללמדך שמיחתן של צדיקים קשה לפני הקב"ה כשיבור לוחות (ר' יודן זי ר' שלום, ירוש' יומא ח ח). או שיבור או גירוע או נתיצה (ר' זון זר סייס, סס ע"ד ד). התחיל (משה) מצטער על שבור הלוחות (עז"ר טמוס מו). — ובסמ"א: והנה עלה זית טרף בפיה, פ' יש בו סימן שיבור ששיבתו מן האילן בפיה (כ"ס פסוק, נעננת הענין, עקף). כואי שנת סיבור וצאי שנת שיבור (כ"י חלס"ה, סס העוסק, נס"ז כד). — "ובחכמת ההנדסה, כמו תְּשֻׁבֶּת, שיעור שטחו של דבר¹), Flächeninhalt; superficie; area: מכאן ואילך צא וחשוב בשבורים כמדה הזאת ולמטה (נעננת הענין ח ז). שהמקום שיש בשבורו חמשים אמה על חמשים אמה הוא בית סאה (כס"י, ערכין ומכנין ד ד). כל כלי שיש בשבורו אמה על אמה ברום שלש הרי הוא מחוץ ארבעים סאה בלח (סול, כלס ג ד). והנה שבורן של מדות התיבה יחד חן מ"ה רבוא (סלס כסנן ז ח, כ.).

* **שְׁבוּשָׁה** (2), שְׁבוּשָׁה ט"ז, — קלקול, תכונת הדבר המשובש והמקלקל: התקין שלא יהו מקבלין עדות החדש אלא כרי שיהא שהות ביום להקריב תמידין ומספין ונסכיהם ולומר שירה שלא בשבוש, או אמרת בשלמא אמור שירה דחול הוינו דאיכא שיבוש אלא אי אמרת לא אמור כלל מאי שיבוש איכא, כיון דלא אמור כלל אין לך שיבוש גדול מזה (כ"ס ל). — ובסמ"א: ויתרבה ההרום ושבשוש הדרכים (כס"י, מונוס על סס ד"ה ססק"ד, סס"ה ג, 118). ונפטר אבי וכו' ולא זכיתי

¹ [ע"י שְׁבוּרָה פ'ע].

² [כסמ"א: בהערה לערך ב. שבש, אין כאן בעקר אלא צורת שפעל מן ביש (שעקרו באיש) ולא מן שבש, ככסמ"א שְׁבוּשָׁה, ולא שבשוש כנחוג, ואין לבאר את המלה כלשון סכור ובלכול אלא ככשש"ט הרעה וקלקול, שהיא לבר מתאימה].

הספר מידו וכו' אפילו בארץ עצמו גוללו אצלו שאין לך דבר משום שבות עומד בפני כתבי הקודש (כ' שמעון, עוז' י ג). הרבנות והכמות מחוץ לתחום וכו' אין דוחין את השבת, ר' אליעזר אומר דוחין, אמר רבי אליעזר, והלא דין הוא, מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו שהן משום שבות לא ידחה את השבת, אמר לו ר' יהושע, יום טוב יוכיח שהתירו בו משום מלאכה ואסרו בו משום שבות. וכו' השיב ר' עקיבא ואמר הואה תוכיח שהיא מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת וכו' (פסמ' ז.ו). כל שחיבין עליו משום שבות וכו' בשבת חיבין עליו ביום טוב, ואלו הן משום שבות, לא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה וכו' (גיל' ס ז). החולב והמחבץ וכו' בשבת חייב חטאת וביום טוב לוקה ארבעים דברי ר' אליעזר וחכמי אומ' בין ביום טוב ובין בשבת אינו חייב אלא משום שבות (תוספ' טז ע יג). אינו אומר שבתון אלא שבות שכן הוא פותח בשביתה ראשון (כ"ט, פסמ' אור פסמ' יא, ויט, קא:). ומניין שיום הביצורים אסור באכילה וכו' תלמוד לומר שבתון שבות (פס סס פק יז, קכ; וכעין זה יומא עז). לא כל שבות התירו במקדש (כ' יומא, יום פסמ' ס ט). שוב מה כתיב בה וזכר את יום השבת לקדשו, כלום אחם (מלאכי השרת) עושים מלאכה שאתם צריכים שבות (כ' נחום לו כ' נחום, טז פט). — ובסמ"א, אף במ"ד שביתים, שבותין: דיני המצוה כגון מה הן הדברים הנקראים עיקר מלאכות וכו' והמלאכות הקלות שאסרו הם ז"ל לגדר והדבריו גם כן הנקראין שבותין (ס' מיניך יסכו מלוס לב). שבאמת דיני השבותין חסורים והן בהררים התלוין בשערה (שליס יענץ ז קלט, מא:).

***שְׁבוּתָהּ**, פ"ה — בנוי למלה שבועה¹: שבותה שקוקה גדר במותא חרי אלו בנוין לשבועה (כד' א ז). — ובסמ"א: כגון היו אנשי אותו מקום עלגים וחיו קוראים לשבועה שבותה או שקוקה (כמז'ס, טעונוס ז ס).

¹ [בעקר כנראה מן הארמ' שבועתא, כמבטא מרשל, ועי' בדברי הרמב"ם הסוכאים כאן.]

שְׁבוּת עמי ישראל ובנו ערים נשמות וישבו (עו' ט יד). ותיח חבל לשארית בית יהודה וכו' כי יפקדם יי' אלהיהם ושכ שבותם¹ (לפני ז ז). בעת ההיא אביא אתכם ובעת קצצי אתכם וכו' בשובי את שְׁבוּתֵיכֶם לעיניכם אמר יי' (סס ג כ). מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב יי' שְׁבוּת עמו (תסל' יד ז; וכעין זס סס ג ז). רצית יי' ארצך שבת שבות² יעקב (סס סס ז). שובה יי' את שבותנו³ באפיקים כנגב (סס קנ ד). — ב) ועם הפע' השיב שבות פלוני: שרות בכסף יקנו וכו' בארץ בנימין ובסבובי ירושלם וכו' כי אשוב את שְׁבוּתִי נאם יי' (ירמ' לג מד). והשבתי את שְׁבוּת יהודה ואת שְׁבוּת ישראל ובנתים ככראשונה (סס לג ז). כי אשוב את שְׁבוּת הארץ ככראשונה (סס סס יא). כי אשוב את שְׁבוּתם ורחמתיים (סס סס כו). ואחרי כן אשוב את שְׁבוּת בני עמון (סס ע"ו). והיה באחרית הימים אשוב את שְׁבוּת⁴ עולם (סס סס לט). עתה אשוב את שְׁבוּת⁴ יעקב ורחמתי כל בית ישראל (יזק' לט כט). בימים החמה ובעת ההיא אשר אשוב את שְׁבוּת יהודה וירושלם (יוא' ד ח). נביאך תוו לך שוא וחפל ולא גלו על עונך להשיב שְׁבוּתָהּ⁵ (איכ' ז יד). — ואמר המסורר: אך עד יעבר ועם חכי אחר עיניך אפקחה ושבותך אשוב משבי ואקבץ ערה נדחה (כאז"ע, חילת על, ח"כ 149).

***שְׁבוּת**⁶, שְׁבוּת, — שביתת שַׁבָּת, כפרט בדיני שביתה שבת שנגזרו ע"י החכמים, Sabbatruhe; repos du sabbat; sabbath-rest הנוצל צפרניו זו בזו וכו' ר' אליעזר מחיב והחכים אסרין משום שבות (טז י ו). היה קורא בספר וכו' ונתגלגל

¹ [כן הכתיב, וכך נראה. הקרי: שְׁבוּתֵם.]

² [הקרי: שְׁבוּת.]

³ [קרי: שְׁבוּתֵנו.]

⁴ [כך הקרי, והכתיב שְׁבוּתֵי.]

⁵ [כך הקרי, והכתיב שְׁבוּתֵךְ.]

⁶ [כך כנראה עקר, שְׁבוּת, בדרך שמוש של

משקל פעול גם על יד הפעלים בבנין קל, ומה גם כאן שהמלה נגזרה מן שַׁבָּת, ואין מקום לא לקריאה המרשלה שְׁבוּת, ואף לא לקריאה שְׁבַת, שְׁבוּת (כמנכד בקטעי כ"י משנ' מנכ' אדלר 2182 ושם גם רשז' במס' רשז', וכדו') כמקור, שאינה מתאימה כרב המקומות.]

שֶׁבַח⁽¹⁾, מָמְנוּ^{ה' שְׂבַחָה}⁽²⁾, ה' שְׂבַחָתָם⁽²⁾, שְׂבוּת^{שְׂבוּת}

שְׁבַח, שְׁבַח*, שְׂבַחָה*, שְׂבוּת*, תְּשַׁבְּחָה*

ישיבת קל לא נמצא במקרא.

סע, יִשְׁבַּח, כִּי יִשְׁבָּחֵהוּ, תִּשְׁבַּחוּהוּ, תִּשְׂבַּחְתֶּם, וְיִשְׁבַּח, יִשְׁבַּחְתֶּם, יִשְׁבַּחְנֶה, — א) שְׂבַח האד את גלי הים,
הרניע אותם, beruhigen; calmer; to calm
מושל בנאות הים בשוא גליו אתה תִּשְׂבַּחְתֶּם (ססל) פע
(י³ — ב) שבה האדם את האלהים, הלל אותו
וחורה על גדולתו⁴, loben, preisen; louer, glorifier;
to praise, glorify
יִשְׁבַּחְנֶה (ססל קג ד), הללו את יי' כל גוים
יִשְׁבַּחוּהוּ כל האמים (סס קז ח). דור לדור יִשְׁבַּח
מַעֲשֵׂךְ וּבְנוֹתֶיךָ יִגְדוּ (סס קמט ד). שְׁבַחֵי ירושלם
את יי' הללי אלהיך ציון (סס קנז ז). — וְיִשְׁבַּח מרה
מן המדות: וְיִשְׁבַּחֵנִי אני את השמחה אשר אין טוב
לאדם תחת השמש כי אם לאכל ולשתות ולשמח
(קסל ס יא). — ובמשמ' שבח אותו במאשר, אשר

(1) [יש שרואים כאן שני שרשים, אחד שהוראתו שבת והודיה, שכנגדו בערב' שבת באותה משמ', ואחר במשמ' הרגיע, שכנגדו בערב' שבת' במשמ' זו, ואולם אין לראות שבת במשמ' שבת והודיה (בתפלה) בערב' כמקורי בלשון זו, אלא כשאל מן הארמ', ועל כן בא כאן ח ולא ח', שאינה בארמ', ועקר משמ' השרש היא הרגיע (את האל), גרם לו נחת רוח (השות את הצרף רוח נוחה), וזאת ע"י דברי שבת והודיה, ומכאן משמ' נוספת זו של השרש האחיד, אין השרש בא כך לא באשור' ולא באוגרית'; אך אפשר, שאין שבת במשמ' הרגיע בערב' אלא שרור של בנין שפעל שמשח (או שבעה) באשור' במשמ' הרגיע וכן גם יבון, ZA IV, 288, ובפרט הרגיע את לב האלחים בתהלה, ושים לב, כי ח זו שבעלה האשור', ח' מקורית היא, כבערב' שבת', במשמ' הרגיע. ואפשר שעבר כל השרש אף לעבר' דרך הארמ' מן האשור', וע"י גם בחקרה לבנין התפ' והפעל.]

(2) [גוהג בדבור ובספרות. ועי' שבת, הערות.]

(3) [במשלי] כט יא, כל רוחו יוציא כמל וחכם
באחור ישכחנה, כנראה מים לפנינו, ובמס' האחות
שבמכתב החסר הקדום, באחרישכחנה, הכונה וחכם
פאחריש פחנה, החכם טהריש ובוחן בטרם ידבר, עי'
בספר חנוך. משלי שלמה, עמ' 88.]

(4) [ובן בארמ' (דני 3 כג ; 7 לא. לד ועוד).]

אָתוּ: וְשִׁנְתִּי אֶת הַחֲמִישׁ שֶׁבָּרַח מִן הַחֵץ
אֲשֶׁר הָמָּה חָיִים עֲדָנָה (סָד ז ג). — וּבְזֹמָם: לִפְיָךְ
אֲנַחְנוּ חַיִּים הַיּוֹדוֹת לַחֵלֶל לִשְׂבַח לִפְנֵי לְרוֹמָם
לַהֲדָר לְכַרְךָ לַעֲלֹא וּלְקַלֵּם לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאֲבוֹתֵינוּ וּלְנוּ
אֵת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלֶּי (סָס י יס). אֲגִידוֹם הַמִּלֵּךְ עֲסָד
תִּבְלֵל וְקָרָא עוֹמֵד וּשְׂבַח הוּא חֲכָמִים (סָו י ז ס).
וְהוֹדֵר וּשְׂבַח הוּא אֲוִיבִים (מִכִּי ז בל, מִסִּי)
וְסִפְסָל יג). שֶׁכָּל מִי שֶׁשׁוּמַע הַנִּסִּים הָאֵלֶּי שֶׁעָשָׂה
הַקִּבְבִּי לְיִשְׂרָאֵל בְּצִרְיֹן צִרְיֹן לִשְׂבַח. (סָס סס).
וְשֶׁאֵף אֲהָרֹן שׁוּמַע מִמֶּה בְּצוּמַע מִמֶּי הַקִּדְשׁ וְכוּ'
וְכֵן הַכְּתוּב מִשְׂבַּח בְּקִבְלָה בְּרִיתִי חִתָּה אֲתוּ
(סִפְסָל ו יס, סָס י, סָס י). עֲמָנוּ הִיא בְּשִׁוִּירָה
יִירֵד הַגִּיּוֹם עֲלֵינוּ וְנִתְלָה בִּיחּוֹר שֶׁל זִית וּפְשָׁחוּ וְרָף
הַגִּיּוֹם וְחֹר, נֹסֵמִי לֹו בְּנֵי מִשְׂבַּח אֲנִי בְּאִירִי (2)
(יִסְרִי יִמִּי עֲז ג). מִשְׂבַּח אֲנִי אֵת הַעֲצָלִינִי שֶׁאֵין
וְצוּאִין מִכְתִּיחַ בְּרָגֶל (כִּנִּי לְעִנְיָה, סָס י כז). אֲמָרוּ
לָהֶם בִּיה לְבִישׁ לְדִבְרֵיכֶם מִי שֶׁלֶקַח סָקָה רַע מִן
הַשּׁוּק יִשְׂבַּח בּוּ בְּעִינָיו אֲוִיגִנּוּ בְּעִינָיו, הוּא אֲמָר
יִשְׂבַּח בּוּ בְּעִינָיו (כִּסְוִי יז). אֲמָרוּ עֲלֵיו עַל אֲגִידוֹם
הַמֶּלֶךְ שֶׁעָבַר מִלִּפְנֵי הַכֹּהֵן וּשְׂבַח הוּא חֲכָמִים
(סָס סס). אֲמָר לֵה שׁוֹשְׁבִינָה אֲלוֹאִי אֵת שׁוּמַעַת שֶׁהָ
גִּלְעָד מִשְׂבַּח (מִדִּי כִמִּי ז). כִּיֹּן שֶׁרָאָה הַקִּבְבִּי
הַחֲקִירִיב (נִתְנָאֵל—בֶּן צוּעֵר) עַל סִדְרֵי הַתּוֹרָה הַתַּחֲתִּיל
מִשְׂבַּח אֵת קִרְבָּנוּ (סָס סס יג). בּוֹא וְרָאָה זִי
נִמְלֹוֹת שֶׁנִּמְלֹוֹתִי אֲתֶכֶם וְחִיּוֹתִים חִיבִין לִשְׂבַח זִי
שֶׁבַע עֶשְׂרִים (סָס סס כ). נִאֲמָר שׁוֹרִים וְגִשְׁבַּח
לְמִי שֶׁעָשָׂנוּ שׁוֹרִים בְּעוֹלָם (סָס סָס י, סִי סִי יס).
וְשֶׁחֹרוּ מִמְלַחְמַת מִדִּין הַתַּחֲתִּיל מִשֶּׁה לִשְׂבַח אֲפִילֹו
וְיִקְנִין שִׁבְכָם רְצוּפִים מִצּוֹת וּמַעֲשִׂים מִזִּבְחִים בְּרִמּוֹן
סָס סס, כִּסְלֵם (כִּמְיוֹן). — וּבִתְפִּלָּה: עֲלֵינוּ לִשְׂבַח
לְאֲדוֹן הַכֹּל לַת גְּדֻלָּה לְיוֹצֵר בְּרָאשִׁית (עֲלֵינוּ, סָסֵל
סָסֵל י). — וְאֲמָר הַיִּמִּין: בְּרִית שְׁלָמוֹ שֶׁעָתָה, שֶׁבַח
שֶׁמֶשׁ שִׁיבַתָּה (יִנְאִי, כִּיִּס, קִדְשׁ, כִּלְשֵׁי, זֹלָתִי,
יג). — וְאֲמָר הַמִּשְׁמֹרֵר: בִּיגֹן אֲשֶׁר פִּתְּחוּ הָדָר וְסִיֹּן

(1) יִשְׁמַחַנִּי אני את המטים הוא לדעת הפרשנים חעברים תאר במקום על (כדק, מכלול, ליק, נח), ושמושים קרובים לכך מצויים בכתבת הכנענית מקרמסה בקוליקיה, כגון: יחו אנך, ירחב אנך, מלא אנך וכו' במק' החייתי, הרחבתי, מלאתי וכו'.

(2) [משבחך אני שבתך בארי (קרבן העדה).]

מעשי הנהגתו והשגחתו בכל חלק מחלקיו וכו' י ש ת ב ח מי שנצחנו שלמותו (כ"ס ח"ט, מ"ז א עב). כתב אברהם את כל אשר לו בסתנה ליצחק ונתן הכתב ביד העבד לילך ולהשתבח בו בבית אביו ובמשפחתו (כ' שמעיה, מד"ג נדל"ט כד לו, מרגליות, סד). אל תשתבח בעצמך ששרפת את את התורה שמאש ניהנה ולאש חורה (סס כז ג, סס, סקס). יוכנו הצור להשתבח עם איוטאו (סס סמוח יב, סופון, 128).

הפע' מְשַׁבֵּחַ — השבִּיחַ האל את שאון הגלים, הרגיע אותם, כמו פע'. מְשַׁבֵּחַ שאון ימים שאון גלים וחמון לאמים (הה' סס ס). — ובתו"ס, השבִּיחַ הארים את השרה, התכלין את המאכל, תשיבו אותו, עשו שיהיה טוב ומשכח יותר¹, verbessern; ameliorer; to improve אין מבשלים יין של תרומה מפני שהוא ממעיטו, ר' יהודה מחיר מפני שהוא משבִּיחו (תכונ' יא ח). מעשר שני וכו' נפל לתוכו דבש ותכלין וה'שִׁבִּיחו השכח לפי חשבון (מע"ס ז' ח). הניח בנים גדולים וקטנים השבִּיחו גדולים את הנכסים השבִּיחו לאמצע (ז"ב ג). כל דבר שהשבִּיח הגולן יד הגולן על העליונה (כ' שמעון זן אלעזר, סקס"ט ז"ק יג, ומעין זס ז"ק לד). מין (פרות) אחד השבִּיח את חבריו מותר (לערב) (כ' יהודה, סס ז"מ ג כו). אין לי אלא אכילה ושתייה, מנין אף משבִּיחי אכילה ושתייה כגון הקושט והחיסום וראשי בשמים (ספרי דנ"ק קז). האומר לחבירו שפחה וולדנית אני מוכר לך, בניה משבִּיחין אותה (יב"ט ז"ק ס ו). אין שמין בית כור מפני שהוא פוגם ולא בית קב מפני שמשבִּיח (סס ס ו ז). גברי שחיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הן וכו' לא אמר כלום, לא נתכוון אלא להשבִּיח מקחו (יב"ט קכז). יהומים אומרים אנו השבִּיחנו ובעל חוב אומר אביכם השבִּיח על מי להביא ראיה וכו' (ז"מ ק). שחיה גזול שדה מיהומים ומשבִּיחה ומחזירה לחם (ז"ב עו). הרי שפכר שדה לחבירו והשבִּיחה ובא בעל חוב ומרפה (סס קנו). — יוהשבִּיח את פלוני, נתן לו ויתרון על אחר; אם אומר כן נמצא

בשיר עליו נכל י ש ב ח ובעת גבר יין במימי ים גליו ברן קולו י ש ב ח (כונ"ט, סעק ז, נדודי, סכז).

הפע' הַשְׁתַּבַּח — השתבח אדם בתהלת האל, לקח שבת לעצמו מתהלה זו, sich rühmen; se vanter; to boast הושיענו יי' אלהינו וכבדנו מן הגוים להדות לשם קדשך להַשְׁתַּבַּח בתהלתך (הה' קו מז; וכעין זס דה"א יו לס). — ובתו"ס, נשתבח, גם במשם' שהללו ושכחו אותו¹: כן והוצדק היה משתבח בקפיצותיו (יב"ט סכ' ס ד). * לפי שאותו רשע משתבח ואומר, שהוא אלוה (סס סמוח ט). וכן אחת מוצא באחרון שלא נשתבח לפני המקום אלא בשלום (סס נד"י יח). ושלף (טומס) חרבו וקיצץ את ספר התורה, נעשה גם והתחיל דם סבצבץ מפני, התחיל משתבח לומר² שעצמו הרג (סס סס יח). שהיה הקב"ה מתנאה ומשתבח במעשיו (תכונ' שניי ג). והתחיל הולך ומשתבח בביתו לאשתו ולבניו (סס קדוש ס). — ובתפלה: י ש ת ב ח שםך לעד מלכנו (ישמנה, ספלה סכית). — ובסה"מ: שהקב"ה משתבח כך ואומר יש באברהם אוהבי שבוקנותו עמד וחתך את בשרו (מד"ג נדל"ט כז ח, מרגליות, סמו). — * ובמשם' השבִּיח, נעשה משבח יותר³: הפשטני רוח בשעה שהוא יודע שהפשתן שלו יפה כל שהוא כותשה היא משתבחת (כ' יוס', מד"ר נדל"ט לד). אין סבין מתחרדה אלא בירך של הבירחה כך אין תלמיד חכם משתבח אלא בחבירו (כ' סמ"א זכ מניח, סס סס סט). מה יין כל זמן שהוא מתישן בקנקן משתבח כך דברי תורה כל זמן שהם מתישנין בגופו של אדם הן משתבחיין בגדולה (סס סה"ס, כי טו"ס). מה השמן הזה אין משתבח אלא עיי כתישה כך. ישראל וכו' (סס סס, לריס סמניך). — ובסה"מ: והסופת יעמר על מצאות

¹ [וכן בארמ' שבתו"ס ובתפלה: יתגדל וכו' וישתבח].
² [בספ' זה כניט' גו: כסבור שהרג את עצמו].
³ [גם הוראה זו נולדה כנראה מו"ל של שבת ותחלה, תואיל והמשבח נחשב כטוב וכיפה, ואין לקשר את הפעל, אף במשם' זו, בשרש אחר, כדעת לוי בסלונז, למשל, חמשה בערב' שבע א].

¹ [עיי' כהקרה לבנין החפ'].

נכסים לאחר מיתת אביהן אבל לא בשבת שהשביחו יתומים לאחר מיתת אביהן (ז"צ קד). שבת ששבו נכסים מאלוהם מהו (נבא, שם קלח: א').

—סעי' *שָׁבַח, רק צ"ל מְשַׁבַּח, —ראוי לשבח, שמשבחים אותו, טוב ביותר, rühmenswert, vorzüglich; louable, excellent; praiseworthy, excellent בשלשה פרקים משערים את הכלכלה וכו' המונה משוּבָּה והסודר משוּבָּה ממנו והשוקל משוּבָּה משלשתו (תקנו' ד'). החובט משוּבָּה (סע ט ג). כל המרבה בבריות הרי זה משוּבָּה (קס"ה ס ג). כל הירד המרבה לבדוק, בנשים משוּבָּה (נדס ז ח). מפקחין על ספק נפשות בשבת וחורין הרי זה משוּבָּה (תוספ' שם עו יג). אשירה לוי שהוא נאה, שהוא הרור, שהוא משוּבָּה ואין כערבו (מכ' נשלמי ספס' הסיני ח, מל"ט, לה). משוּבָּה בגופו משוּבָּה במראיו, משוּבָּה בגופו קודם (ירוש' יומא ו ח). שכל המרבה בעסק על אביו ועל אמו הרי זה משוּבָּה (סע מו"ק ג ס). מעשה ששילח המלכות שני אימפטרטיוויות ללמוד תורה מרבין גמליאל וכו' ובסוף אמרו לו כל תורתכם נאה ומשוּבָּה חוץ משני דברים הללו וכו' (סע ז"ק ד ג). כרוו וכו' קולו נשמע בשלש פרסאות וכו' ואעפ"כ כ"ג משוּבָּה ממנו דאמר מר וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו ביריחו (יומא כ:). מכבין ומפסיקין בסני הדליקה בשבת וחורין הרי זה משוּבָּה (סע מד:). היא השקתו ויין משוּבָּה בכוסות משוּבָּה (קט"ו ע). ואף משה יצא מחול שנאמר ותרא אותו כי טוב הוא, וכי מה ראתה אמו בו שנאה ומשוּבָּה מכל אדם, אלא שיצא מחול (אד"כ ז). אל תכנס במבוי זה שזונה יש שם נאה ומשוּבָּה (סע סס). וחברין שבע שנים נכנתה, להודיעך שבחך של ארץ ישראל, שהפסולה שלה משוּבָּה הרבה יותר מן המשוּבָּה של מצרים (מ"ד נד"י עו). לעתיד לבא הקב"ה מעלה מנן עדן אילנות משוּבָּה (סע דנ"ח ח). שיר חשירים, חמשוּבָּה שבשירים (סע פה"ט, פ"ד ספיר). משל את הצדיקים במשוּבָּה

משבית את הניזק (ירוש' ג"ע ס ח). — ובמשמ' ס"ט, נעשה מְשַׁבַּח וטוב יותר, besser werden; improve, devenir meilleur; to go better במים חמוררים, אינה יולדת ואינה משבחת אלא מתנונה והולכת (כ"ג, קט"ו ג ס). אם כן משהאשה יולדת משבחת (כסנ"ג, ז"ק ס ד). עבדים נמכרים בכסותן לשבח שאם תלקח לו כמות בשלשים דינר משבית הוא מנה, וכן פרה אם מסתנינים אותה לאשלם משבחת היא, וכן מרגלית אם מעלין אותה לכרך משבחת היא (עכ"ו ו ס). השבית חניוק וכו' עד שלא עמד ברין והשבית אין לו אלא כשעת ניזוקו (תוספ' ז"ק ג ס). שמה (את הכהמה) במנה וחשביתה והרי היא יפה מאתים וזו (סע ז"ג ס יג). אין תכור נוסל פי שנים בשבת שהשביתו נכסים לאחר מיתת אביהן (סע זכורטו ו טו). מה חגפן בשבעלים מבקשין שתשבית מה הם עושין עוקרין אותה ממקומה ושולחין אותה במקום אחר ותיא משבחת (כ' תנחומא זר אבא, מד"ר שמוע מד). כל הנטיעות את מכסה את שרשיהן והן משביות, האגוז הזה את מכסה שרשיו ואינו משבית (פסיק' ר"כ, טוזה, נזכר, קט"ו). — ובספ"א: לאדם שהיה לו חלוק והוציא לשוק למכור ולא היה ניכר אם נאה הוא וכו' הוציא חלוק אחר שהוא פחות ממנו ונתנו בצדו והשבית אותו החלוק הראשון (מדפיג שמוע ח, סומקן, 2). שמוע שמעתי כי היה מוכית תכב באיי הים, ישבית גלי המליצות ודכים (כ"י סר ז', סמ"י ז, 28). — ואמר הפ"ט: בכן שאון מצרים מנו השבחת (יבא"י, 2, אמרסק, זולאי, סנז). — ואמר המשורר: וסיר ירתיה וקול יצריה ואין משבית להמן קשים (כ"י הלוי, יען גמקיס, זמורה, 28). אועק חמס אל הימים ולחק גלגל כי השביתם¹, מדוע דרכב צלחת או מה ראה כי חרויהם (עמנואל, מחזי ים, הכרמון, 500).

— קל, *שָׁבַח, ס"ט, — שבו נכסים, השביחו, נעשו מיבים יותר: בכור נוסל פי שנים בשבת ששבו

¹ [בן צירי לומר ולא: השכיחם, כנדרס, השוח דב ירדן, עיוני לשון ומליצה במסכתות עמנואל, לשוננו יו, 18.]

¹ [אפשר שבאה בח"מ גם צורת כינוי 'שָׁבַח' כמשמ' נותן שבת, ראה את הנאמר על הציוף שובתי הרגל (תוספ' פוסק ז ח) בערך 'שָׁבַח'.]

שכמינים וזבם שובח שבאותו המין (קס עס, סא, מכללת). בשעה שבקשו עשרה צדיקים לומר ספר תהלים אמר להם הקב"ה כלכם נעים וחסידים ויבם שובחין לומר חיסון לפני (קס קסל' קדלג נ, הסכנה העו). וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח (סגדס של ססא). — ובתפלה: הללך המרום לבדו מאז המשיב והמפואר והמתנשא מימות עולם (סמאלי, זככות ססא). — ובסמ"א: ולבחירה סבות משתלשלות אל הסבה הראשונה ובו' והנמש וכו' תעשה מה שחיא רוצה מהם וצריך שתשובח או שתגונה על הבחירה ההיא (כ"י א"ט, כזח"ס ס). אתמה במי שישוּבח במה שאין בו אויב ישמח (בן העלך והנזיר ס). כי לא ישוּבח מי שיעשה כלום שוים כבר כסף לעשות מהם ברול אחד כמו שישוּבח מי שיעשה כלום שוים עשרה אלפים כבר כסף לעשות מהמים מבלתי תכלית (כ"י אגנ, עקרים, סקל'). ולתות זאת תאהבת המשובח שכמיני תאהבות ולא תמצא אלא לבעלי שכל ובינה ישוּבח האדם או יגונה עליו (כסל מורל, מרסל לנס, כל:). — ואמר הפיסן: כי שוּבח בנשים ידיר מרובה ליבוק (ינא, כי סאוסר, קדוב' ויקר', מלאל, קנז).

— יִסְעִי, "נִשְׁבַּחַת, — בְּמִן קֵל וְחִפְעִי: וְחֵא אִמְרַת נִתְרַבַּח
כִּי דְהִיבֵא דְנִשְׁבַּח אִין מִתְשַׁבֵּין לוֹ אֵלֵא שַׁעַת
מִקְנָחוֹ (כִּסִּי, קְדוּסִי: כ:).

—סַעַד, אֶתְשֶׁנָּח, — כְּמוֹ קֵל וְהַפֶּעַי: וּמִיָּה הַיְצִיָּה
שֶׁחִיצִיָּה חֲלוּקָה יִשְׁלַם לּוֹ הַנִּגְזָל שֶׁהָרִי מִחוּץ בֶּךְ
הַיְצִיָּה הַזֶּה יוֹתֵר (סוֹל, צִיּוֹ י:).

*שִׁבְחָהּ, שִׁבְחָהּ⁽¹⁾, טוֹב, — א) תהלה, תפארת, יתרון,
Preis, Ruhm, Vorzug; louange, gloire

עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח בהן קרקע והוא

(1) גם בארמ' שכתו"ם שכתא, בסור' שובתא.

מסורת הדבור של אשכנזים והנקוד הכבלי (פורת, לשון חכמים) וסדורי התימנים מכאמים שֶׁבַח או שֶׁבַח, אך בסדורי האשכנזים והספרדים שֶׁבַח, שֶׁבַח וכו', ומבטא זה עודף בדבור היום, ועי' בהערות שאחר זו. ולא מן הנמנע הוא שנתערבבה כאן גם מלה אחרת, שעקרה הִשְׁבַח מן הַשְׁבִּיחַ, ושראו בה ה"א הידיעה במק' ה"א של בנין הפעיל.

אוכל מירות, רבן ששעון בן גמליאל אומר לא תמכור
מפני שהן שבת בית אביה (כתוב' ס' ס'). שבת
סעודה⁽¹⁾ ביניהן, בשמסך עמחן להאכילן דבשני
חולין והאכילן דבשני תרומה (כ' חנוה' נסס רבי יוסי
בן חנינאי, ירוס' סומו' ו' ג'). שאין שבתו של תלמיד
חכמים לחיות מניח את ביתו ברגל והולך לו (סס
כ"ג ס'). מי יוכל לספר כל שבתיו ובבורותיו
של הביה (מדי' סמו' לד.). לשון שירה, על שבתן
של צדיקים (סס ויקר' יד.), כל זמן שהפסולת הו
בכסף אינו מראה יופיו וכו'. נסתנה הפסולת מסנו
מיר הוא מראה שבתו (סס צמדי' ז.). ולא במקום
השבת אלא במקום הפסולת של ארץ ישראל וכו'
(סס סס ע"ז). כשם שהפרש בין כסף לזהב כך יש
שבת מסון הים מכות מצרים (סס סס"ט, סו"י וסז.).
מה השדים הללו כבודה ושבתה של אשה כך
משה ואהרן כבודן ושבתן של ישראל (סס סס,
פני סיד.). למלך שמשויא בתו חוץ למדינה, אמרו לו
בני המדינה, אדונינו המלך, שבתך הוא ובדין
הוא שתהא בתך אצלך במדינה (סס סס, נכס סיס.).
אדונינו המלך הוא שבתנו הוא חיינו (סס סס,
סו"ס נכס נכס). גדול שבקיר הוא ויות והוא חודה
והוא חדרה והוא שבתה (רבי עזריה נסס רבי יוסוס
צ"י סימון, סס כוס ג, וסל' מן סקוס). ואתו אהליאב
בן אחיסטך למטה דן, שבת לו, שבת לאכיו,
שבת למשפחתו ושבת לשבטו (ססססס ססס
ויקסל ג.). — ובשמושים וצורפים שונים, כגון לשבת,
בנגוד אל לגנאי, לשבתו של פלוני, הזכיר לשבת
ובדו': אף על פי שחור וקרא אברהם אברם אינו
לגנאי אלא לשבת (סססס' צכ"ח ע"ז). כל מקומות
שנקראו לשבת עבודה זרה מכנין אותן לגנאי,
את שקורין אותה פני אלה קורין איהה פני כלב
וכו' (סס ע"ז ו' ד.). כדברים הללו מזכירין אותן
לשבת שלא יצא ביד. בניהם סח נקיה מעולם,
שלא יתו אומרים טמעשה לחם הפנים הן אוכלין
(יכוס' סקל' ס' ס). אין דורשין שיר השירים לגנאי
אלא לשבת שלא נתן שיר השירים אלא לשבתן
של ישראל (כני יוסוס, מדי' סס"ט, סד ססססל.).
ולרבה בן ושמו לבן, ר' יצחק אומר לשבת,

סדרבסיוס¹), ור' ברכיה אומר לגנאי, מלכין ברשע (מד"כ נכס' ק, ועוד). — דברו שבת: שכן מצינו בנביאים הראשונים שהיו הותמין את דבריהן בדברי שבת ובדברי נחמות² (ינ"ס' נכס' ס א). ויאמר ה' אל משה לאמר, מחר לאמר, מ"ל הקב"ה צא ואמור להם דברו שבת ונחמות² (מד"כ ס"ס ו, יס"ס א' רע"ט). — לשונות של שבת: בעשרי לשונות של שבת נאמר ספר חילים, באישור, בניצוח וכו' המאמר שבכולן הללויה שהשם זה שבת כלולין בו (כ"י סימון נכס' ר' יוסט' הן לוי, ינ"ס' קוכ' ג יב, וכעין זה צנ"ל פס"י ק"א). — מנה שבחם של חכמים: חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זבדי וכו' הוא היה מונה שבתן (א"י צ ס). — אמר שבחו של אדם, מקצת שבחו: מקצת שבתו. של אדם אומרים בפניו וכולו שלא בפניו (כ"י ינ"ס' צן אלעזר, ערוך י"ס:). — וסדר שבחו של הקב"ה: נסתכל דוד במילה והתחיל. סודר שבת עליה שנאמר למנצח על השמינית סומור לרוד (קמ"י דנ"י לו). לע"ל יסדר אדם שבתו של הקב"ה ואח"כ יתפלל (נכ"י לנ). — ונתן שבת: על כולן צריך שיתן הוראה ושבח לפני המקום (ס"ה ס נד). — להודיע שבחו של פלוני, להגיד שבחו: ויצא בן אשה הישראלית, להודיע שבתן של ישראל, שלא היה בניהם אלא זה ופרסמו ופרטו הכתוב (מכ"י זא, מקמי דמסמא ס, ה). וידבר משה אל ה' לאמר, להודיע שבתן של צדיקים שכשהם נפטרים מניחים צורך עצמן ועוסקין בצורך צבור (קמ"י צמ"ד קלס). בכלה שנמצאת שלימה בבית חמיה ורדופה לילך ולהגיד שבתה³ בבית אביה (כ"י יוסין, כמז' ע"א). ותכרון שבע שנים נבנתה להודיע שבתה של ארץ ישראל, שהפסולת שלה משוכת תרבה יותר מן המשובח של מצרים (מד"כ צמ"ד טז). — שבת הוא לפלוני, הוא שבחו של פלוני, ובנגוד, אין שבחו של אדם לעשות או שיעשה כך או כך: לפי שאין שבת לתלמיד חכם שיצא מבושם (מסמ"י נכס' ו ס). שאין שבתו של מלך להיות

¹ [περιόδῳ] ור"ו בשתי ידים, ביוני, ועי' בדברי העורך, הלשון והספר א, עמ' 128 וכו'.
² [חש"ה: לעילא, מן כל ברכתא ושירתא תשבתתא ונחמתא די אמרין בעלמא (קד"ס).]
³ [ועי' לעיל, עמ' 6455.]

שנים עשר איש משמשין אותו אלא שנים עשר משמשין את האחד והאחד משמש את המלך (ס"ס צ"ג ז י). וכלבר שלא תצא ילדה בשל זקנה וזקנה בשל ילדה, בשלמא זקנה בשל ילדה שבת הוא לה אלא ילדה בשל זקנה אמאי גנאי הוא לה (ס"ס קד:). ועיני לאה רכות וכו' רכות ממשי, ולא גנאי הוא לה אלא שבת הוא לה (נ"י, צ"י קכג). אמר הקב"ה, אין שבתן של בני שאהיה מדבר עמם בפרהסיא (כ' עזריס מ"ס ר"י יסוד' צ"י סימון, מד"י צמ"ד יב). לעתיד לבוא הקב"ה מעלה מנן עדן אילנות משובחים, ומה הוא שבתן שהן מרמין את הלשון (ס"ס דנ"י א). הקב"ה ברא את האדם ונתן ביבו על פתחו ואי זה זה ביה חמסו והוא נואו והוא שבתו (ס"ס קס"י קדכ"א א, ופיס"י א"י). — נתן טעם לשבת, בנגוד אל נתן טעם לפגם: אחד נותן טעם לשבת ואחד נותן טעם לפגם הרי זה אסור (כ' מ"י, מוסמ"י חנו"י ס ס). — עשה לפלוני את כל השבת הוה, ראה כל השבת הוה וכדו': והיו מתפללין בתוך בתיהם והקב"ה מעלה עליהם כאילו מתפללין בבית המקדש, אבותי שעשו לך את כל השבת הוה על אחת כמח. ובמה (ינ"ס' נכ"י ד ד). ראה חכמה שיש בה (בנמלה) וכל השבת הוה שיש בה (מד"י דנ"י ס). מה עשה אותו הארץ, מלא כלכלי של האנים מפירותיו של פורס ונתנן על פתח הפרדס, בשחיה המלך עובר ורואה כל השבת הוה אמר כל השבת הוה כפתח הפרדס, בפרדס כולו על אחת כמה וכמה (ס"ס ס"ס ז, מ"דוליס). שונמית זו קיר אחד עשתה לאלישע והתתיה את בנה, אבותי שעשו לך כל השבת הוה עאכ"ו (כ' סמולל צ"י נסמן, ס"ס קס"י א, כי צדק מלומות). אמר לו (תורקנוס לאליעזר בנו) בני, לא על כך באתי אלא לנרוחך מנכסי, עתה שכאתי לראותך וראיתי כל השבת הוה הרי אחיך מנודים מהם והם נתונים לך כפתנה (פד"א צ). — ובחפלה שבת שבחים: אין תימר שהיה (יואב) בוזו ובונה להן דימוסיות ומרתצאות שבת, ואין תימר שהיה בוזו ומאכיל חכמים ותלמידיהם שבת שבתים (כ' מנסומל, ינ"ס' מ"ס ז ז). — שבת, שבת קרקעות, שבת גבסים וכדו' במשמ' השבתה והמכה שהשביחו והוטבו ועלו בשוים, Wertzuwachs plusvalue; increment-value: דגים שנחכשלו עם

בגנאי או שב'ח' (כחצ"ט, שמש, כסנא ח, 40). כלחה נפשי לרע, נעמו למאד שב'חיו (הול, נעלי כיני, סס, 55). והוא מיטב דמי בכר'ושב'ח, ובו יתפרנסו הלב ומוחו (כ"י זכר, נתי הנספ, בקסר טענעיס, דודון, 166). — "ובכרבה, שבח לאל, כמו תלה לאל, ברוך השם: גם זה ידוע ענינו לכלנו שב'ח לאל (חזן כספי, טענות כסף, 80).

שִׁבְחָה, ט"ה, מ"ר שִׁבְחָה, — כמו שִׁבְחָה: כי לך נאה יי' אלהינו וכו' שיר ושב'ח הלל וזמרה (ישחנא, ספלת סחית). — ואמר המשורר: ועל גרגרות מעלתו ענק חן וטוריו מלאים באבני שב'חות (רמז"ט, סנו ל"ז, הענק, סקד, כרודי, ט).

שִׁבְחִי, שִׁבְחִי, ט"ז, — של שבח: ואמנם ימצא במאמרים תשיריים השב'חיים שיחקו אלו השלשה דברים (בזכר ספר העירי ללכיסט, לחייו ט).

שִׁבְחָה (1), ממנו שִׁבְחָה, שִׁבְחָה, שִׁבְחָה, שִׁבְחָה.

שִׁבְחָה (2), מיו"ע, — רדד וישר בשבט, בקולמוס וכדו', glattstreichen; aplanir; to level: השובט והמדקק על גבי אריג כל שהוא חרי זה חייב (ספספ' טנא ס ז), שנים אווחין בטלגו ולוגיון בכרבר'ושובט'ין בקולמוס ובוחבין בקנה וכו' (סס ט י). חשובט והמקטקט על האריג חרי זה חייב (יכנ' סס יז). שובט חרי הוא בכלל מיכר (נעלי סס לו). — ובסחמ"א: כוכבא דשביט מ"י הכוכב הנראה בשמים יתח מסקום למקום כמו שובט בשבט וטוריד השבט על המקום

(1) [גם בארמ' ובסור' שִׁבְחָה, ובסור' אף שִׁבְחָה, רדד ושטח: בשבא' שִׁבְחָה, מכת שבט, בכוש' סִבְחָה, הכה, באשור' שִׁבְחָה, שבט, שרכיט, שבט, הכה, ובגראח אין גם שפס' אלא מבטא אחר של שרש זה, שעקר שמושו בשם העצם שבט, שרכיט וכדו', שגם שז' הוא אך מבטא טשטש ממנו].

(2) [בגראח נגזר שמוש הפעל מן שִׁבְחָה, או בארמ' מן שִׁבְחָה, ומעין זה בלשונות אחרות. ועי' בחערה שלפני זה].

הקפלות של מעשר שני והשב'חו השב'ח לפי חשבון (מע"ט ז ח). אין מוציאין לאבולת פירות ולשב'ח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תקון העולם (בני' ח ב). אם השב'ח יתר על היציאה נותן לו את היציאה ואם היציאה יתר על השב'ח נותן לו את השב'ח (ב"ק ט ד). לקח ממנו שדה והשב'חתה והרי היא יוצאה מלפניו גובה מנכסים משועבדים ושב'ח קרקעות אין גובה אלא מנכסים בני חורין, במה דברים אמורים בזמן שקדם מקחו של זה לשב'חו של זה (ספספ' ז"צ ו כח). אין חבכור. נוטל מי שנים בשב'ח שהשב'חו נכסים לאחר מיתת אביהן (סס זכור' ו טו). המוציא את תבנו וקשו לרה"ר לזבלים והוזק בהן אחר חייב בגזקו וכל הקורם בהן וכה וכו' אמר רב בין בגזפן בין בשב'חן (ב"ק ל-ל-ז). אמר ליה רבינא לרב אשי, מי אמר שמואל בעל חוב ללוקח יהיב ליה שב'ח והאמר שמואל בעל חוב גובה את השב'ח, אמר ליה לא קשיא, באן בשב'ח המגיע לכתפים ובאן בשב'ח שאין מגיע לכתפים (סס לה:). כשהן גובין (לחוסת העיר) לפי נפשות גובין או דילמא לפי שב'ח ממון גובין (רבי אלעזר, ז"צ ז:). — ובתפלה: ואם אפיק שב'ח במימי הים וכו' לא אשיג אחת' מני אלף מנמול הטוב וכו' אשר עשית עמדי (רמז"ג, הסקסס הפניס, סדור רמז"ג, סט). ושב'חך אלהינו מפניו לא ימוש לעולם (קדש ח טז' נעולס, קדוסס). — ובסחמ"א: אפילו ענין השיר ההוא שב'ח הגבורה או הנדיבות וכו' או בשב'חי חיון ירחיקו זה בכל צד מן הרחקה (מ"י העש' לרמז"ט, חז' ח יז). כל מי שעצר בתאותו ואמר את קיבתו רבו שב'חיו והביא לירי בריאות כל נתחיו (כ"י זכר, טענעיס ט, דודון, 84). למלך שעשה חופה לבנו ותלה בה כל מיני שב'ח (כ' יהושע זן קדס, מד"ג כחא' ו ז, מרגליות, קמג). ונותנין שיר שב'ח גדולה ותפארת ונצח והוד למי שהשלחמה שלו (סס טענ' יד ט, סטען, 188). לויתן זה יצרת לשחק בי, והלא לויתן בכלל מעשים שבים היה, אלא מגיר שיש שב'ח בלויתן כנגד כל מעשים שבים (סס טס כ יא, סס, 226). — ואמר הפיטן: שב'ח וצדק תתן לצור בחכמים (ינא, קדנ' ויקר, זולאי, קל). — ואמר המשורר: לא אנועה ופיך תפחח

וַיִּשְׂרֵי הַמַּחֲלָקוֹת וְכו' (סס כח ח) ⁽¹⁾. — וּשְׁבִטֵי עַמִּים אֲחֵרִים: הִתְעוּ אֶת צִמְרִים פֶּתַח שְׁבִטָה (יִסְט' יג יג). — וְגַם בְּמִשְׁמֵי מִשְׁפַּחַת שְׁבִטָה: אֵל תְּכָרִיתוֹ אֶת שְׁבִטֵי מִשְׁפַּחַת הַקָּהָתִי מִתּוֹךְ הַלְוִיִּם (צמד' ד יח). וַיִּשְׁלַחוּ שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל שְׁבִטֵי בְנֵימִן (סזע' כ יג). וּמִשְׁפַּחַתִּי הַצֶּעֳרָה מִכָּל מִשְׁפַּחֹת שְׁבִטֵי בְנֵימִן (ס"ח ע כח). — וּבְכַנּוּי לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל: לֹא כֹאֵלָה חֶלֶק יַעֲקֹב כִּי יוֹצֵר הֵבֶל הוּא וְיִשְׂרָאֵל שְׁבִטָה ⁽²⁾ נִחְלָתוֹ (יִכמי' כ יא). וְעֵינִן זֶס סס כח יט). — וְאִמֵּר בֶּן סִירָא: עַד יוֹדִישׁ שִׁבְט וְדוֹן וּמִטָּה רִשֶׁע גְּרוֹעַ יִגְדַע (צ"ס גני' לז כג). וַיִּצְיִבָה לְשִׁבְטִים לְחֶלֶק לְשָׁנִים עֶשֶׂר (סס מד כג). — וּבְתוֹמִים: וְעַמְהָן כְּהֵנִים וְלוֹוִיִּם וְכָל מִי שְׁמַעָה בְּשִׁבְטוֹ ⁽³⁾ (סעני' ד ס). לֹא הֵשִׁבֵט (שְׂבִיד חֲמוֹנָה) קִדְּשׁוּ (אֶת מַעֲשֵׂר הַבְּהֵמָה), וְמָה אֵלּוּ מַעָה וְהִנִּיחַ אֶת הַשִּׁבְטֵי עַל שְׁמֵינִי וְעַל שָׁנִים עֶשֶׂר שְׁמָא עֲשֵׂה בְּלוֹם, אֵלֹא כְּחוּב שְׂקִדְשׁ אֶת הַעֲשִׂירִי הוּא קִדְשׁ הַתְּשִׁיעִי וְאֶת אֶחָד עֶשֶׂר (נזי' ס ב). שֶׁשֶׁה שְׁבִטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הָרִ גְּרוֹוִיִּם וְשֶׁשֶׁה שְׁבִטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הָר עֹבֵל (סו"י ז ס). אִין דְּנִין לֹא אֶת הַשִּׁבְטֵי וְלֹא אֶת נִכְיָא הַשְּׂקֵר וְלֹא אֶת כְּהֵן גְּדוֹל אֵלֹא עֵיפִי בִּידֵי שְׁבָעִים וְאַחֵר (סס"ח ח ס). עֲשֵׂרֶת הַשִּׁבְטִים אִין עֲתִידִין לְחֹזֵר (כ"ע, סס יג). מָה הַיּוֹם מֵאִפִּיל וּמֵאִיר, אֶף עֲשֵׂרֶת הַשִּׁבְטִים שְׁאִפֵּל לָהֶן כֶּךָ עֲתִיד לְהֵאִיר לָהֶן (כ' חֲלִיעֲזָה, סס סס). הוֹרוּ בֵּית דִּין שֶׁל אֶחָד מִן הַשִּׁבְטִים וְעֲשֵׂה אוֹתוֹ הַשִּׁבְטֵי עַל פִּיהֶם אוֹתוֹ הַשִּׁבְטֵי הוּא חַיִּיב וְשֹׁאֵר כָּל הַשִּׁבְטִים מְטוֹרִין (כ' יִסּוּדֵס, סו"י ח ס). כּוֹנֵסֵן לְרִיר וְכו' וּמִנָּה בְּשִׁבְטֵי אֶבֶר דְּכו' וְהַיּוֹצֵא עֲשִׂירִי סִקְרוּ בְּסִיקְרָא וְאוֹסֵר הָרִי זֶה מַעֲשֵׂר (צִמְרוֹס ע ז). אֲבֵרָהִם הוֹלִיד אֶת יִשְׁמַעֲאֵל, יִצְחָק הוֹלִיד אֶת עֲשׂוֹי, יַעֲקֹב הוֹלִיד יִבְ שְׁבִטִים ⁽⁴⁾ שֶׁלֹּא הָיָה בְּהֵן שׁוֹם דּוֹפִי (כ' חֲזָח צד

שִׁבְט מִבֵּית עֵדֶן (עמו' ח ס). — מוֹשֶׁךְ בְּשִׁבְט מוֹזֵר, אוֹתוֹ בְּשִׁבְטֵי שֶׁל מְקִירֹת נְבִיחָה מְטַעֵם הַמֶּלֶךְ: מְנִי סִכִּיר יִרְדּוּ מִחֻקִּים וּמוֹכּוֹלִין מִשְׁכִּים שְׁבִטָה סִפֵּר (ספ"י ס יד). — ג) בְּהַשְׁאֵלָה, בְּדִמּוּיִן לְאַחֵר וְעֵנָף הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ, חֶלֶק מִן הָעֵץ, הַמִּתְחַסֵּם לֹאֵב אֶחָד, אֶחָד מִשְׁבִּטֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ מִטָּה בְּשִׁמּוֹשׁ וְה, Stamini; tribu; triba: דִּן יִרְדּוֹן עָמָּה בְּאַחֵר שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל (צִלְחֵס' מֵט יו). כָּל אֵלֶּה שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנִים עֶשֶׂר (סס סס כח). וְשָׁתִים עֶשְׂרֵה מִצְבָּה לְשָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל (סַמּוֹז כד ד). פְּתוּחֵי חוֹמֶם אִישׁ עַל שְׁנֵי תַּחֲתִין לְשָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבִטָה (סס כח כח). וַיִּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁבֶן לְשִׁבְטוֹ (צמד' כד ז). וַיִּתֵּן לָהֶם מִשָּׁה לְבִנֵּי נָד וּלְבִנֵּי רֵאוּבֵן וּלְחָצִי שְׁבִטֵי מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף וְכו' (סס לז ג). הִבּוּ לָכֵם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנֹבְנִים וַיִּדְעִים לְשִׁבְטֵיכֶם וְכו' וְאָקַח אֶת רֹאשֵׁי שְׁבִטֵיכֶם וְכו' (דנ"ח ח יג-יח). וְאָקַח מִכֶּם שָׁנִים עֶשֶׂר אֲנָשִׁים אִישׁ לְשִׁבְטֵי (סס סס כג). בָּעֵת הַהִוא הִכְדִּיל יי' אֶת שְׁבִטֵי הַלְוִי לְשִׁמָּה אֶת אֲרוֹן בְּרִית יי' (סס יח ס). כִּי אִם בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יי' בְּאַחֵר שְׁבִטָה שֶׁם תַּעֲלֶה עֲלֵהֶךָ (סס יז יד). לֹא יִהְיֶה לְכַתְּנִים הַלְוִיִּם כָּל שְׁבִטֵי לְוִי חֶלֶק וְנִחְלָה עִם יִשְׂרָאֵל (סס יח ס). אֲתֶם נִצְבִּים הַיּוֹם כְּלֶכֶם לִפְנֵי יי' אֲלֵהֶיכֶם רֹאשִׁיכֶם שְׁבִטֵיכֶם וְקִנִּיכֶם וּשְׁמִירֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל (סס כט ט). מִן יֵשׁ בְּכֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפַּחָה אוֹ שְׁבִטֵי אֲשֶׁר לְבָנֵי מָנָה הַיּוֹם מֵעַם יי' אֲלֵהֶינוּ (סס סס יז). וְנִקְרַבְתֶּם בְּבִקֵּר לְשִׁבְטֵיכֶם וְהָיָה הַשְּׁבִטֵי אֲשֶׁר יִלְבְּרוּ יי' יִקְרַב לְמִשְׁפַּחֹת (יִסּוּס' ז יד). וַיִּתְּרוּ בְּכֵנִי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא חֶלְקוֹ אֶת נִחְלָתָם שְׁבָעָה שְׁבִטִים (סס יח ז). חֲטוֹב הַיּוֹתֵךְ כְּהֵן לְבֵית אִישׁ אֶחָד אוֹ הַיּוֹתֵךְ כְּהֵן לְשִׁבְטֵי וּלְמִשְׁפַּחַת בִּישְׂרָאֵל (ספ"י יח יט). הֲלֹא בֶן יִמִּינִי אֲנִכִּי מִקְטַנִּי שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל (ס"ח ע כח). הֲלוֹא אִם קָטָן אֲתָהּ בְּעֵינֶיךָ רֹאשׁ שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל אֲתָהּ (סס יח יז). רַק אֶת כָּל הַמַּלְאכָה לֹא אִקְרַע שְׁבִטֵי אֶחָד אֶתֵּן לְבִנְךָ (מ"ח יח יג). וְלִקְחָתִי הַמַּלְאכָה מִיד כֵּנוּ וְנִחְתִּיחָה לָךְ אֶת עֲשֵׂרֶת הַשְּׁבִטִים (סס סס לט). בְּשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל הוֹדַעְתִּי נִאֲמָנָה (סו"י ס ט). וַיִּטָּאֵם בְּאַחַל יוֹסֵף זִכְלִשְׁבֵט מִפְּרִים לֹא בָחַר וַיִּבְחַר אֶת שְׁבִטֵי יְחֻדָּה אֶת הָרִ צִיּוֹן אֲשֶׁר אֲהַב (ספ"י עס סז-סח). שֶׁשֶׁם עָלוּ שְׁבִטִים שְׁבִטֵי יִהּ עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל לְהַדוֹת לְשֵׁם יי' (סס קכז ד). אֵלֶּה שְׁרֵי שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל (דס"ח כז כג). וַיִּקְהַל דָּוִיד אֶת כָּל שְׁרֵי יִשְׂרָאֵל שְׁרֵי הַשְּׁבִטִים

(1) [בכתוב: הדבר דברתי את אחד שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוִּיתִי לְרַעוּת אֶת עַמִּי (ס"ז ז) אֲוִלִי הַכּוֹנֵה, כְּדַעַת רַבִּים, שְׁפָטֵי יִשְׂרָאֵל.]

(2) [אֲנִסֵּם הַמִּלִּים, וְיִשְׂרָאֵל שְׁבִטֵי אִין לָהֶן תְּמוּרָה בְּתַרְגּוּם הַשְּׁבָעִים, אֶךְ אִין זֹאת אֵלֹא מַעֲשִׂית הַמַּתְרַגְּמִים.]

(3) [שְׁאִינוּ יוֹדַע מֵאִיזָה שְׁבִטֵי מִשְׁבִּטֵי יִשְׂרָאֵל מִיּוֹצֵא.]

(4) [כָּאֵן בְּהַשְׁאֵלָה לְבִנֵּי יַעֲקֹב, אֲבוֹת שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל.]

horse-tail : אף מי העשב הנקרא שבט ט'
ישתה עם ממטיבין (לחק 53:).

***שִׁבְבוֹמִי**, ש"י, — שבט רר, נצר רר מעץ וית,
Zweiglein; ramuscule; sprig
אליו היונה וכו' מהיכן הביאה אותו, ר' אבא בר
כהנא אמר ש שב בו וי² **שבא** הביאה אותו
(מד"ר בראשית לג ומעין זה עס ויקר' לא וסס עס"ט, ספר יצא).

שָׁבִי, עֵינֶיךָ בַּחֲסֶכֶּךָ שָׁבוּ; כִּמְיָ שָׁבִי, כֹּל שָׁבִי.
שָׁבִי, שָׁבִי, שָׁבִי, שָׁבִי, שָׁבִי, שָׁבִי, — א) הַגְלִית בְּנִי
אֲדָם מִמְקוֹמָם בְּמַלְחָמָה: אֲשֶׁר לִמְּוֹת לִמְוֹת וְאֲשֶׁר
לְחָרֵב לְחָרֵב וְאֲשֶׁר לָרָעַב לָרָעַב וְאֲשֶׁר לְשָׂבִי לְשָׂבִי
(יִדְמִי יֵשׁ ז; וְכַעַן זֶה עָסַמְנִי יֵשׁ). וְכַשְׁלֹו בַּחֲרֵב וּבִלְחָבָה
בְּשָׂבִי וּבִכְבוֹה (דִּל יֵשׁ לֵג). וּבְעוֹנֻתֵינוּ נִחְנוּ וְכוּ
בְּשָׂבִי וּבִכְבוֹה וּבִכְבוֹת פָּנִים (מִזִּי ע ז). — וּבְצִרּוּפִים עִם
פַּעַל הַלֵּךְ כְּשֶׁבִי, הַלֵּךְ שָׁבִי: בָּנִים וּבְנוֹת תּוֹלִיד וְלֹא
יִהְיוּ לָךְ בִּי וְלֹכּוּ בְּשָׂבִי (יִדְמִי כֵס מֵח). לֹא יִכְלּוּ מִלֵּט
מִשָּׂא וּנְמָשֶׁם בְּשָׂבִי הַלְכָה (יִשַׁע מו ז). וְאַחַח פִּשְׁחֹור
וְכֹל יִשְׁבִּי בִיתְךָ תִּלְכוּ בְּשָׂבִי (יִדְמִי כ ו). כֹּל רֵעִיךָ
תִּרְעָה רוּחַ וְאַחַהֲבִיךָ בְּשָׂבִי וְלֹכּוּ (עֵס כֵּז כֵּז). לָכֵן כֹּל
אֲכִלִיךָ יֵאָכְלוּ וְכֹל צִירֶיךָ כֹּלֵם בְּשָׂבִי וְלֹכּוּ (עֵס ל יו).
בְּגוֹלָה בְּשָׂבִי וְלֹכּוּ (יִזְחִי יֵשׁ יֵשׁ). בְּחֹרִי אִין וְיִי פִסֵּת
בַּחֲרֵב יִפְדּוּ וְהִנֵּה בְּשָׂבִי תִלְכָּנָה (עֵס ל יז). וְאַחַח יִלְכוּ
בְּשָׂבִי לִפְנֵי אִיבִיחֵם מִשֵּׁם אֲצִוָּה אֶת הַחֲרֵב וְהִרְגָּתֵם
(נִמֵּ ע ד). גַּם הִיא גִלְגַּל הַלְכָה בְּשָׂבִי (כִּמְיָ ג י).
עוֹלִלִית הִלְכוּ שָׂבִי לִפְנֵי צֹר (אִיִּי א ס). בְּחוֹלִיתִי
וּבְחֹרִי הִלְכוּ בְּשָׂבִי (עֵס עֵס יֵשׁ). — וְהִבְיֵא בְּשָׂבִי:
וְגַם אֱלֹהֵיהֶם עִם נִסְכֵּיהֶם עִם כָּלִי חֲמִרְתָּם כִּסֶּף וְזָהָב
בְּשָׂבִי יִבֵּא מִצְרַיִם (דִּל יֵשׁ ט). — נִחֵן לְשָׂבִי: וְיִחֵן
לְשָׂבִי עוֹו וְחִטָּאֲרָתוֹ בִּיד צֹר (פִּסְלִי עֵס פִּסְלִי). — לֵקַח
בְּשָׂבִי: אִין לָךְ מִזָּאֵב אֲנִי עִם כְּמוֹשׁ בִּי לִקְחוֹ בִּינִיךְ

כסאל, שם קמו). האספו מעשרת השבטים והקבצו לשבט יהודה ובנימין, ציה אותן להיות נוהגין בשבט יהודה ובנימין בכבוד (י' חנו', מד"ר צלאש' למ'). זה שבטו של לוי שהם יושבים ומקוים לחסדו של הקב"ה (סס צמד' ה). ושבט של אש בידו ופרוכת פרושה לפניו וכו' (מד"ל ד).—ואמר המשורר: שבט בני או בוס עליכם עברה אל תשכרו בה עוד ואל תתקרו (כס"ב), צינו יקוסילל, צ"ל ח, 69). — ואמר המליץ: כמו תראינה עינינו דמות עם רב משוממים לשבט או לחסד (מסר, אסנח ליון ח).

שָׁכַמְתִּי¹, ש"ה — שם החדש האחד עשר מן החדש שבין
חל חג המסכה, החדש החמישי בשנה מן החדש
שבו יחגו היהודים ראש השנה: ביום עשרים וארבעה
לעשתי עשר תרש הוא תרש שְׁכַמְתִּי בשנת שתיים
לדריוש (זכר' א ז). — ובתנ"כ: באחד בשבט ראש
השנה לאילן בדברי בית ששאי, בית הלל אומרים
בחמשה עשר בו (כ"ה א א). ופירות הגמיעה זו
אסורין עד חמשה עשר בשבט (תוספ' ד"ה א א).
חצי בסלו שבת וחצי שבט חורף, חצי שבט אדר
וחצי ניסן קור (כ' שמעון זן אלעזר, סס מעני א ז).
לא אחד בשבט הית אלא מ"ו בשבט היה
(כניאל, ד"ה יד). ואלו הן שנים עשר חדשים בשנה,
ניסן אייר וכו' שבט אדר (ילכס א ז). — ובסמ"א:
ואם נולד בחודש שבט ששם מלאך ראש משמרתו
שמואל גבריאל ארור הוא מפיו ומפי כל משמרתו
(סכס גדול בספר זכרונות יסן על וינס, בספר נצח
אנכסס לכבוד כלנינס). — ואמר המשורר: שֶׁבֶט אֵל
חאבל בו את התדרים וכו' (לכז"ע, שמעון נא, כהנא
א, 183).

(1) [יעיד בדברי אסף הרומא (50): ועיד עשב הנקרא בלשון יון פוליקינבוס ובלשון ארם שבט ביטא, ע"כ, והגהה מן הצד: הוא בינמונודיא].

(2) [גרסה זו, המקימה ע"י כחכי ידו והערוך, נראית ככוננה, ולא שבשוכין (בלשון שבשחא בשמם שריג הגפן) שברפוסים, כי על עץ זית מדבר כאן ולא על זמורות הגפן. וכן יש לדרשה את הגרסאות שבששין, שמשוין, שבשין, שבשין שבשחא ע"י תיאודורבהוצתה, שגולדו כנראה בשעת הכתוב וההכנס את שבשין.]

שַׁבְּחָה ⁽²⁾, סוף—שם עשב בר מויק, *equisetum*
Schachtelhalm; préle; shave-grass,

[illegible]

הרגתי בחרב בחוריקם עם שְׂבִי סוֹמִיכָא (עמ' ד י).
— ואמר המשרור: שחתי לעפרה נוסעה עמי כחי אהב
שבי, ותענה פתי ואיך תשב זאת הולך שבי
(רמב"ם, סניק ז, כדודי, טעג).

שְׂבִיב ², ס"ו סמ"י שְׂבִיב, — להבה, לשון אש, קרן
אור, Flamme, Strahl; flamme, rayon;

flame, ray: גם אור רשעים ידעך ולא יגה שְׂבִיב
אשו (חיוז יח ט). — ואמר בן מירא: אל הצלה
בגהלת רשע פן הבער ב ש ב י ב אשו (נ"ס גני' מ י).
וירא יי' ויהאנף ויכלם בחרון אפו ויברא להם אור
ויאכלם ב ש ב י ב אשו (סס סס' טע). וחשום
ב ש ב י ב להוב (מגלת הסודות, עני' גני' ז, סוקיקי,
ט). — ובסמ"א: ואחרי הגבול הזה אש אוכלת וכו'
להביה בחרבים ו ש ב י ב יא ככוכבים (כאצ"ט, אגס
סי זן עקק, ססל ז, 49). ויעבירני אל המדורת וארא
הלהבים לפנינו משקים, וה ש ב י ב ים סביבוינו
דולקים, והרשפים אותנו מקיפים (סס סס, 50). וחפיל
רפאים, ותקים רפאים, בניבים, מיקוד להב חצובים,
ומסקור עדן שאובים, פעם ופיצו ש ב י ב ים, ופעם
ימיפו רביבים (כ"י חז"י, סמכמוני, סקד, 9). וכשמוע
העם ניבו, חתקבצו כלם סביבו, לקדוה להם ש ב י ב ו,
ולהרעיף עליהם רביבו (סס יח, 178). ונחלי רביבו,
ונחלי ש ב י ב ו, כל זה שכתחם, ודרך אחרת לקחתם
(סס כז, 238). וזה ש ב י ב ים העובדים בגופים
הזכים אל המעיון אליו או שהיו ישרים או מתעקלים
וכו' ונאמר כי הש ב י ב ים הישרים הם אשר
כשיצאו מהראות הם נמשכים על יושר וכו' (כס"ט
מלקיח, ראשית סמ"א ז, 44). ומחם תחבולות
במלאכת המראות ובעמידת מהמראות אל המקומות
אשר ישיבו הש ב י ב ים כשיעקלו אותם וכו' וזוה
יעמוד האדם על מראה סמיני המראות אשר ישיבו

שְׂבִי ונחתיך בשביה (יח' מס וו). — שב, בא, עלה
מהשבי: ואלה בני המדינה העלים מִשְׂבִי הגולה
(עזר' ז א; וכעין זס נסמ' ז ו). ובשנה השנית וכו'
החלו ורכבל וכו' וכל הבאים מִהֶשְׁבִי ירושלם (עזר'
ג מ). הבאים מִהֶשְׁבִי בני הגולה הקרבו עלות לאלהי
ישראל (סס מ לס). ויעשו כל הקהל חשבים מן
הֶשְׁבִי סכות (סמ' מ י). — וסלובי בשבי: והנה נפלו
אבותינו בחרב ובנינו ובנותינו ונשינו מִשְׂבִי על זאת
(דמ"ז כט ט). — ובצורף לש"ע, ארץ שבי: הנני
מושיעך מרחוק ואת ורעך מארץ שְׂבִיב (יח' ל י;
סס וו כז). והשיבו אל לבכם בארץ אשר נשבו שם
ושבו והתחננו אליך בארץ שְׂבִיב וכו' ושובו אליך
בכל לבם ובכל נפשם בארץ שְׂבִיב אשר שבו אתם
(דמ"ז ו לו-לס). — שמלת שבי: והסירה את שמלת
שְׂבִיב מעליה (דנר' כא יג). — ושבי הגולה כמו שבי:
ואלה בני המדינה העלים מִשְׂבִי הגולה אשר הגלה
נבוכדנאצור מלך בבל לכבל (עזר' ז א; וכעין זס נסמ'
ז ו). — ב) שבי במשמ' בני אדם החלבים בשבי,
חשבוניים, גם על יד שלל, מלקוח: ויבאו אל משה
וכו' את הֶשְׁבִי ואת המלקוח ואת השלל אל התחנה
(נמד' לא יב). בן ינחנ מלך אשור את שְׂבִי מצרים
ואת גלות כוש נערים ווקנים ערום ויהא (ישע' כ ד).
היקח מנכור מלקוח ואם שְׂבִי צדיק ימלט כי כה
אמר יי' גם שְׂבִי גבור יקח ומלקוח עריץ ימלט וכו'
(סס טע כד). התנערו מעמר קומי שְׂבִי ירושלם
התפתחו מוסרי צוארך שביה בת ציון (סס נב ז).
ואשאלם על תיחודים הפליטה אשר נשאר מן הֶשְׁבִי
ועל ירושלם ויאמרו לי הנשארים אשר נשאר מן
הֶשְׁבִי שם במדינה ברעה גדלה ובחרפה (סמ' ח
ז-ג). — ובצירופים עם מעל, שבה שבי: וילחם
בישראל וישב ממנו שְׂבִי (נמד' כא ח). כי חצא
למלחמה על איביך ונתנו יי' אלהיך בידך ושביה
שְׂבִי (דנר' כא י). קום ברק ושבה שְׂבִיבך בן אבינעם
(סמ' ס יב). ועי' שְׂבִיב. — ואסף שבי: בלה להמם
יבוא מגמת פניהם קדימה ויאסף כחול שְׂבִי (סנך' ח
ט). — ובכור השבי, בכורו השבו של אדם: ויי' הכה
כל בכור בארץ מצרים מכור פרעה הישב על כסאו
עד בכור הֶשְׁבִי אשר בבית הכור (סמ' יב כט). —
ומלקוח השבי במשמ' שבי: שא נא את ראש מלקוח
הֶשְׁבִי באדם ובבהמה (נמד' לא כו). — ושבי סוסים:

(1) [אמנם אין הענין מחפש כך יפה, לא שמוש
המלה שבי לגבי סוסים ולא שנהרגו הסוסים דוקא, ולא
שצרך "שבי" הסוסים עם הריגת הבתורים. ולפי צירופים
כגון בחיים וקנים יחרו (יח' לא יב), יונק עם איש
שיבה (דנר' לז כו), גם שְׂבִי גם ישיש (חיוז יח י) ועוד,
אפשר שהכונה בעקר לכגון: בחוריקם עם שְׂבִי
ישיש. וצ"ע].

(2) [במקרא רק בסמ' שְׂבִיב. ועי' שְׂבִיב, הערה.]

שְׁבִיבוּת, ט"ז, — מצב השבוי והשבויה, שבי: יחירות
על בנות ג' שנים וכו' בחוקת הפקר הן
ונבעלות בנדרותן והשבויה בשבי וזה (י"ט),
כמו: לו:).

שְׁבִיט², ט"ז, — כוכב שביט, כוכב נודד, Komet;
comète; comet: ימצאו עוד תחת ממשלתה
הגדולה והרחבה חברת כוכבים אחרים גם חסה
מתנועעים ויסוכו בלכתם את השמש ונקראים כוכבי
שביט ובל"א (קאמפטון) (כ"ד מפריזסון, מוסדות
סבל, לו:).

שְׁבִימָה, ט"ז, — מעשה השוכט ומישר³:
ושבימה בכרבר ובתיבה בקולדוס
(כ"ח, ט"ז, לו:).

א. שְׁבִיל, שְׁבִיל⁴, ט"ז, כני שְׁבִילָה, מ"ר קמ"ו
שְׁבִילִי, — נתיב, מעגל, דרך צרה, Pfad;
sentier; path: כי שכתני עמי לשוא יקטרו ויכשלו
בדרכיהם שְׁבִילִי עולם ללכת נתיבות דרך לא סלולה
(יכו' י"ט), בים דרכך ושְׁבִילִיךָ⁵ במים רבים
(ספ' עז' כ), — ואמר בן סירא: אל תהי וורה לכל
רוח ואל תלך לכל שְׁבִיל (ג'ס גמ' ס' ט), —
ובתו"ם: ואלו מספיקין למאה, הנחל והשלולית,
ודרך היחיד ודרך הרבים ושְׁבִיל הרבים ושְׁבִיל
היחיד תקבוע בימות רחמה ובימות הגשמים (פס'
ז' ח), מצא אחר הנפה או אחר הגדר נוולות מקושרין
או בשְׁבִילִין שבשרות היו זה לא יגע בהן
(צ"ז ע' ג), שני שְׁבִילִין אחד טמא ואחד טהור
הלך כאחד מהם ואין ידוע באיזה מהן הלך וכו'
ר"ע מטמא (ספ' ס' ח), איזו היא רשות הרבים
שְׁבִילִי בית גלגול (ספ' ו' ו), השְׁבִילִים
המפולשים לבורות ולשיחים ולמערות ולגתות רשות

שְׁבִיבִי השמש אל גופים אחרים (ספ' ו' ז, 18),
ושיר לבוראנו חירשנו שלא כיבה אורנו ולא הרעיק
שְׁבִיבִנו (ד"ה של יסודי מלכים וכו' ז, יעקב מן, 218),
עושו ובואו כל החושקים מסביב, וכבו מלבי אש
ושְׁבִיב (עמואל, מספ' ג, ספ' 108), — ואמר הסימן:
אשרי עין ראתה קיר היכל החביב, והכבוד מחוסף
בקרן בוגה ושְׁבִיב (יוסי בן יוסי, אשתי עין, מוסף
י"ה"כ), למעלה שְׁבִיבִים תלחט ולמטה רשפים
תלחך (יחזקאל, קצו' טמות, זולא, עז), אשר אימתך
בישְׁבִיבִי אש (הול, אשר אימתך, קצו' י"ח)
נוכחם, ספ' ט"ז, — ואמר המשורר: ושובים ושבבים
בפתרונם שוים ופשרו כשְׁבִיבִים לאש הכיורים
(דונס, לדונס הסכמות, ספ' דונס על מנחם, 4), ידידי
שעו מני אמר בכביתו ואולי שְׁבִיב לבי אכבה
ברמתי (ספ' 26), יידיי טעו נדודי, 26, מבניו
מ שְׁבִיב לבי שרופות (כ"ה הלוי, יפי קול, זמורה, 58),
נחנו הרוגי אש שְׁבִיב יופי (כאצ"ע, שור כי צנות,
ספ' 85).

שְׁבִיבוּת, ט"ז, — כמו שְׁבִיב, ואמר הסימן: הקורא
למי הים ושפכם כרביה, הרם ונשא
בכם שְׁבִיבוּת (הלוי, ספ' י"ח).

שְׁבִיבָה, ט"ז, — כמו שְׁבִיב: וראית שְׁבִיבָה אשת יפת
תאר (דנ"ר כא יח), מרם הלל וְשִׁבָּה (ספ' כז
נז), אוי לך מואב וכו' כי לקחו בניך בשבי ובנחיד
שְׁבִיבָה (יכו' נוס מו), והשב חרפתם אל ראשם ותנם
לכזה בארץ שְׁבִיבָה (כחמ' ג לו), ויתנהו יי' אלהיו ביד
מלך ארם ויכו בו וישכו מטנו שְׁבִיבָה גדולת (דס"ז
כח ס), ששעוני והשיבו השְׁבִיבָה אשר שְׁבִיבָה מאחיכם
(ספ' ספ יח), לא תביאו את השְׁבִיבָה הזה (ספ' ספ יג),
ויהיוקו בְּשִׁבָּה וכל מערמיהם הלבישו מן השלל (ספ'
ספ יח), — ובתו"ם: הבא משרינת הים ומביית
השְׁבִיבָה (נ"ק ג ח), — ואמר המשורר: והיתה לו
יחידתו לשלל ושְׁבִיבָה (כ"ס הנגיד, זכור לזי, בן ספ' 172),
ספ' 172).

שְׁבִיבִין, ט"ז, — כמו שְׁבִיב, ואמר הסימן: ורויך קבץ
שְׁבִיבִין שְׁבִיבָה (אליה זר טעמ, חלמי
בספ' קליק' ז עש"ה).

- (1) [כצ"ל, כדפוסים: בשביותה].
- (2) [ע"פ הכנה זו של הארמ' כוכבא דשביט
בתו"ם (צכ"ז נ:)].
- (3) [ע"י שְׁבִיט].
- (4) [גם בארמ' ובסור' שבילא, ערב' שְׁבִיל a]
במשמ' זו כנראה בעקר צורת שפעל מן יבל, הוביל,
שאוילה מאשור, שְׁבִיל, הוביל, וע"י שבל, הערה].
- (5) [קרי: וְשִׁבָּה].

(a) سبيل

לשני חלקים ונקראים בתים ומגיעים אל החלל שבמחצית המזרחית שבכדור הארץ והוא הנקרא שבי'ל והחלק האחרון אין בו אלא חלל [אחד] ונוגע לחלו בחלל השבי'ל שבאמצע והשבי'ל שבאמצע הוא שמערכ בין חלל האחרון ובין שני חלקים הקדמונים (כ"י עק"י, פ"י חזק"ה כ"א) — "שבי'ל הזהב" (א), הדרך המסערת במרחק, נוהג במסעות ובדרכים, — "שבי'ל בשערות הראש", קו חוצה בתחלקת השערות המסדרות סמנו לצדדים, נוהג בדרכים.

ב. *שבי'ל (2) — (א) מלת יחס, רק עם ב: פֶּשְׁבִּיל, בנלל. לשם, מפני, בעבור, wegen, für; à cause de, pour; because of, for

בית מאה חורשין כל בית מאה בשבי'ל וכו' היו עשויות שורה ומוקפות עמדה אין חורשין להם אלא לצרכן (פני' א ו'). נכרו שהדליק את הנר משחמש לאורו ישראל, ואם בשבי'ל ישראל אסיר (פנ' עז"ה). מעשה וילדה בלחם של שמאי הוקן ופתח את המעויבת וסכך על גבי המטה בשבי'ל הקטן (פנ' ז ח'). כל אחד ואחד חייב לומר בשבי'ל נברא העולם (פנ' ד ח'). אמרו לו עקביא חזון כך בארבעה דברים שהיית אומר ונעשך אב בית דין לישראל, אמר להן מוטב לי להקרא שומע כל ימי

(1) [בעקר שבי'ל הזהב האמצעי, ע"פ הלועזית הלוקחה מדברי חירציוס: auream mediocritatem diligere]

(2) [במלונים רשום אף בשבי'ל כצורה מן שבי'ל במשם' דרך, ואפשר להשוות בגרמנית את מלת היחס weg, הקרובה אל Weg במשם' דרך, אך בעבר' אין כל מעבר מן ש"ע שבי'ל, שאינו מצוי במשם' הכלליה של דרך אלא רק בלשון נתיב ומעגל קטן וצר בלבד, אל ההוראה למען, בגלל של בשבי'ל, ואין התפתחות כזאת גם בארמ' שכולא או בערב' שבי'ל. מצד אחר בא בעבר' באותה משם' כמו בשבי'ל גם פֶּשְׁל, אף במקרא, כגון "כשל מי הרעה הזאת לנו" (יז' א ו') שדרשו: בשבי'ל מי (ועי' פֶּשְׁל), ועל כן יש לראות בשבי'ל בהרחבה לשונית, בהכפלת הכית מן פֶּשְׁל, כדגמת ההכפלה של כדיר, דידו (=ששלי, לשלי), בארמ' שבת"ם. ואף אפשר, שמשם ראשונה על יד פֶּשְׁל וכו' גם פֶּשְׁנִי, (כלי' במה שיש בו, שנוגע בו), עד שבא בשבי'ל לשמש במק' שתי צורות אלו יחד.]

היחיד לשבת ורשות הרבים לטוטאה (סס טס). לאחר שהיה יושב במרשת דרכים וחיו לפניו שני שבי'לים (פנ' דנ' נג). התורה חזו דומה לשני שבי'לים אחד של אור ואחד של שלג וכו' (יז'ס' מג' ז ח'). בארבעה שבי'ליון חמה מהלכת, ניסן אייר וסיון מהלכת בחרים וכו' (פנ'ס' נד:). ומהלכים בשבי'ל הרשות עד שחיד רביעה שניה (ח"ה, ז"ק פח). ודרך לחזיו קולות, אפי' קול שיוצא מן הרקיע עשה לו הקב"ה שבי'ל בפני עצמו (נדי' ויק' עו). ועשה לו הקב"ה שבי'ל שבו יצא הדבור עד שגיע למשה (פנ'ס' ויק' ח' א'). — ואמר הפיוט: סמך נפלי וישר את שבי'ל. (י"י ח' כד, כלית' יוס'ס' עמ' ח'ט"ג, ג קט). — ואמר המשורר: ועש יורה שבי'ל שחק לבניו ויורני שבי'ל בשאיה (כ"ס הנביא, הכל סיוס, בן סהלים, הנוון ג, ד). מוליך לבנה על שבי'לים לא ידעה וחזו ידע שבי'ליה (פנ'ס' ח'ס' ימית', סס טס, 8). להלך על שבי'לים גם ותכיר עקלקול מנחיבה הנכונה (פנ'ס' בן סהלים, אצטמקו, 216). אמר אחלי יכנו שבי'לי לפני אל (כ"י הלוי' י' לנחלים, זמורה ז, 200). שבט רשע על צדקים לא ינוח ויעברו בתוך שבי'ל פתוח ומצרים רודף רוח העו במדבר בשימון דרך (פנ'ס' ח'ס' נס'ס, סס טס, 70). גביר על חוג חבונות משכנותיו ובשבי'ל המזמות לו צעדים (פנ'ס' דרעי, ח'ס'ס מור, לקו"ק נג). — ובתורת' הרמזאה, צנור בגוף המוליך נוזל, שבי'ל מי רגלים (2) וכו': השבי'לים הם עורקים בלתי טבעים (פנ'ס' ח'ס'ס על חזו' ח'ס'ס סינ'ה). והשבי'לים שבתן מתבשלת שכבת זרע' שלה מקום זה הוא הנקרא עליה (פנ'ס'ס' ח'ס'ס' ח'ס'ס' י' ד). ניקב חוט מחטי הביצים לשבי'ל מי רגלים והרי הוא מטייל מים משני מקומות משבי'ל המים וס'שבי'ל שכבת זרע' חזו בשר (סס עז"ה). והחלק הראשון מחלק

(1) [אכינורי, היכל רש"י א קסח מביא בשם רש"י לסנה' קו שבי'ל, מ"ד שכולות, במשם' מעבר בשערות תרא' או הוקן, אבל הנוסחה ברש"י (אף בדפוס וילנא) היא: ויש ב"ן (לא: בו) שבי'לות הוקן כמין מעבר, וברור שהנכון כנרס הדפוסים: בין שבי'לות הוקן, ועי' פֶּשְׁל'ה.]

(2) [אולי בחשפעת שמושו של השרש שכל בלשון שְׁבִיל־מים וכדו'.]

כמלת קשור, כמו כרי ש, למען, ואף בשלילה, אומרים ב ש ב י ל שררה חור בו (ע"י ס' ו). ב ש ב י ל ב ס הריני מוחל לו (סע"י כ). אפילו משפחות הדורות באדמה אין מתכרכות אלא ב ש ב י ל ישראל (ינ"י סג). אם קטן אני אחיה (נזיר) ב ש ב י ל אבא, אם גדול אני אחיה ב ש ב י ל עצמי (ר' חנינא, נזיר כט). ומה חסן שהיה מין אחד נהפך לבסח מינין ב ש ב י ל צורך כל אחד ואחד (מד"כ סמו"ס). ובי ב ש ב י ל חגברים הללו אנו מסריהם על הצבור (רבי אלעזר, סס נמ"ד ס). בשעה שהייתי יורד מן סדין לפצרים חית דרכי ליטול מהן חמור ש ב ש ב י ל צרכיהם יורדתי ולא נמלתי (סס סס יח). התכנן והסוף והקש חיו מדיינין זה עם זה, זה אומר ב ש ב י ל י גורעה השרה וזה אומר ב ש ב י ל י גורעה השרה אפרו להן החטים המתינו לי עד שתבא הגורן ואנו יודעין בשל מי גורעה השרה (סס סס"ט ז, סכ"ד). מעשה באחד שהיה לו דין עם מלך ממלכתי בית חשמונאי וכו' אמר להם שמעון בן שמח וכו' אם מסגר אני ב ש ב י ל חמלך אחם מוכיחין אותי, אמרו לו הן, שוגר ב ש ב י ל ו וכו' (סמ"ס פסחים פ"ט ו). — ולפני סקור של פעל, בשביל לצאת וכדו': הציקנין שורפין אותי לפני הבירה ב ש ב י ל להנות מעצי המערכת (סס"ז ס). אין קירין אותה בבית הכנסת ב ש ב י ל לצאת ידי חובתו (ר' יוסי, ירוש' נרכ"י א ח). ב ש ב י ל שלא להשיבה דבר אחד מן החוריה אוברת מסנו שלש מאות כור מעשר בכל שנה (סוכה פ"ג ס' ע"ד). כמה בירכוין כרכר ב ש ב י ל להשיח עמה (רבי חננ' נר ספ"ג נסס רבי יחזק' מד"כ נכ"לס' כ). גדול השלום שאף הכתובים דברו בדוים ב ש ב י ל להטיל שלום בין אברהם לשרה (סס סס נ"ט). מבן חדש ומעלה חפדקם, למה מבן חדש ומעלה וכו' ב ש ב י ל לכפול להם שכר (רבי חננ' ספ"ג נסס רבי סמואל נר זעירא, סס נמ"ד ג). גדול שלום שהשם שנכתב בקדושה אמר הקב"ה ימחה על המים ב ש ב י ל להטיל שלום בין איש לאשתו (סס סס יח). מי שהיה נרדף מן הגוים וכו' מלל את השבת ב ש ב י ל לטלט את נפשו (סס סס כ). כשהיתה אחת מהן לובשת את תכשיטיה היתה משה מכאן לכאן את גרונה בשביל להראות את תכשיטיה (סס ח"כ, סוכו ט"א). — ב בשביל ש

כמלת קשור, כמו כרי ש, למען, ואף בשלילה, אומרים ב ש ב י ל שררה חור בו (ע"י ס' ו). ב ש ב י ל ב ס הריני מוחל לו (סע"י כ). אפילו משפחות הדורות באדמה אין מתכרכות אלא ב ש ב י ל ישראל (ינ"י סג). אם קטן אני אחיה (נזיר) ב ש ב י ל אבא, אם גדול אני אחיה ב ש ב י ל עצמי (ר' חנינא, נזיר כט). ומה חסן שהיה מין אחד נהפך לבסח מינין ב ש ב י ל צורך כל אחד ואחד (מד"כ סמו"ס). ובי ב ש ב י ל חגברים הללו אנו מסריהם על הצבור (רבי אלעזר, סס נמ"ד ס). בשעה שהייתי יורד מן סדין לפצרים חית דרכי ליטול מהן חמור ש ב ש ב י ל צרכיהם יורדתי ולא נמלתי (סס סס יח). התכנן והסוף והקש חיו מדיינין זה עם זה, זה אומר ב ש ב י ל י גורעה השרה וזה אומר ב ש ב י ל י גורעה השרה אפרו להן החטים המתינו לי עד שתבא הגורן ואנו יודעין בשל מי גורעה השרה (סס סס"ט ז, סכ"ד). מעשה באחד שהיה לו דין עם מלך ממלכתי בית חשמונאי וכו' אמר להם שמעון בן שמח וכו' אם מסגר אני ב ש ב י ל חמלך אחם מוכיחין אותי, אמרו לו הן, שוגר ב ש ב י ל ו וכו' (סמ"ס פסחים פ"ט ו). — ולפני סקור של פעל, בשביל לצאת וכדו': הציקנין שורפין אותי לפני הבירה ב ש ב י ל להנות מעצי המערכת (סס"ז ס). אין קירין אותה בבית הכנסת ב ש ב י ל לצאת ידי חובתו (ר' יוסי, ירוש' נרכ"י א ח). ב ש ב י ל שלא להשיבה דבר אחד מן החוריה אוברת מסנו שלש מאות כור מעשר בכל שנה (סוכה פ"ג ס' ע"ד). כמה בירכוין כרכר ב ש ב י ל להשיח עמה (רבי חננ' נר ספ"ג נסס רבי יחזק' מד"כ נכ"לס' כ). גדול השלום שאף הכתובים דברו בדוים ב ש ב י ל להטיל שלום בין אברהם לשרה (סס סס נ"ט). מבן חדש ומעלה חפדקם, למה מבן חדש ומעלה וכו' ב ש ב י ל לכפול להם שכר (רבי חננ' ספ"ג נסס רבי סמואל נר זעירא, סס נמ"ד ג). גדול שלום שהשם שנכתב בקדושה אמר הקב"ה ימחה על המים ב ש ב י ל להטיל שלום בין איש לאשתו (סס סס יח). מי שהיה נרדף מן הגוים וכו' מלל את השבת ב ש ב י ל לטלט את נפשו (סס סס כ). כשהיתה אחת מהן לובשת את תכשיטיה היתה משה מכאן לכאן את גרונה בשביל להראות את תכשיטיה (סס ח"כ, סוכו ט"א). — ב בשביל ש

ולבש עדינך וקשר שביסי שהרניך (חול, קוס
הזמן, סס סס, 66), ואל תפחד לקול חלילה בצואר
לעת נשף ורגשת השביסים (רמז'ס, סריס מר,
נכודי, קס). כבת העדה עגיל ותחפי בשביסים
(חול, זמן יקאל, סס, קסל). אי השביסים ועטרות
כלות וחפזות חתנים (עמנואל, כולו ויודעי, מה' כל,
הנרען, 601).

שְׁבִיעִי, ס"ו, קי' שְׁבִיעִית, שְׁבִיעֶת, שְׁבִיעַת, —
מספר פדורי שאחר המספר ישי, siebenter;

septième; seventh) במניית בני אדם או דברים
שאין בהם רוח חיים לפי זמנם או מקומם: ויהי
בפעם השְׁבִיעִית תקעו הכהנים בשופרות (יחזק' יו').
למטה בני דן למשפחתם יצא הנזיר השְׁבִיעִי (סס יט
ט), אצם הששי דוד השְׁבִיעִי (דמ"ח ז יח). עתי
הששי אליאל השְׁבִיעִי (סס יב יג). לחקין השְׁבִיעִי לאביה
השמיני (סס כד ז). השְׁבִיעִי ישראל (סס כה יד). —
ב) ובמניית ימים, שבתות ושנים לתאריך, החל מבריאת
העולם, מסעשה ידוע, מראשית המלכות, מימי החג,
משכירות העבד וכו': ויכל אלהים ביום השְׁבִיעִי
מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השְׁבִיעִי מכל מלאכתו
אשר עשה ויברך אלהים את יום השְׁבִיעִי (נחלס' ז
ג-ג). שבעת ימים מצות תאכלו וכו' מיום הראשון עד
יום השְׁבִיעִי וכויום הראשון מקרא קדש וכויום
השְׁבִיעִי מקרא קדש יהיה לכם (שמות יז יח-יט).
שבעת ימים תאכל מצות וכויום השְׁבִיעִי חג לוי' (סס
יג ו). כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד
ובשְׁבִיעֶת יצא לחפשי חנם (סס כה ז). וראהו הכהן
ביום השְׁבִיעִי (ויקרי יג ט). ובכס המטהר את בגדיו
וכו' וישב מחוץ לאהל שבעת ימים והיה ביום
השְׁבִיעִי יגלה את כל שערו (סס יד ט-ע). עד מסחרת
השבת השְׁבִיעִית מספרו המשים יום (סס כג י). ביום
השְׁבִיעִי נשיא לבני אפרים (צמדי' ז נח). וביום
השְׁבִיעִי תסבו את העיר שבע פעמים (יחזק' יז ד).
וחכך עליו שבעת הימים אשר היה להם המשתה
ויהי ביום השְׁבִיעִי ויגד לה וכו' ויאמרו לו אנשי העיר
ביום השְׁבִיעִי בטרם יבא ההרסה מה מתוך מרבש ומה
עו מארי (סס' יד יז-יח). ויהי ביום השְׁבִיעִי וימת
חילד (ס' יז יח). — ג) ובמניית ימים, חדשים
ושנים בתוך יחידת זמן גדולה יותר, בשבוע, בחדש,

שיתלח לך אנקליטיון לא תעשה משפט (סס סס מט).
בשבייל ששטעתי עליך שאתה בעל הגדה (כי למי
לנני סמולל נר נחמן, סס ויקר' לה). — ובסמ"א:
אקף, הרבה בשבילי את הדרך להקיף ההר
(רס"י, גילס כס:).

שְׁבִילָה, ס"ה, — כמו שְׁבִיל. במש"י קו חיצה
בחסלקת השערות המסדרות ממנו
לצדדים, וגם במש"י רצועת בד ששמים אותה על
מפת שלחן לגור, נוחה בדבור.

שְׁבִים ⁽¹⁾, ס"ה, במקרא רק מ"ר שְׁבִים, — מין קטש
לראש האשה, כנראה בצורת עגולים קטנים
כדמות שמש קטנה, Sönnchen; petit soleil; little
tune: ביום ההוא יסיר אדני את תארת העכסים
והשְׁבִים והשהרגים (סס' ג יח). — ובתו"ס גם
בצורות כגון שבים של שבכה: סבכה וכו' שבים
שלח טמא בפני עצמו (כלים כח י). כל הראוי לטמא טמא
מה אעפ"י שאינו ראוי לטמא מדרם טמא כנגעים
כגון קלע של ספינה, וילון, ושבים של סבכה
(ננ"י יא יח). שבים של שבכה טמא בפני עצמו
מפני שהוא מתקינו לסבכה אחרת (חוספ' כלים ז"ב
ס עו). השמין והצפויין וחליות שבו מהורין ומשום
חיבורי שבים טמאין (סס סס טז). השבִים
(ישע' ג יח) שלמוניה, כמא דאת אמר שבים
של סבכה (יחזק' טז ו ד). — ובסמ"א: וכל בית
מעט במינו שבים, ומשרשי רקמה עליו
פרושים (ר"י חזקוני, ספ"י ג, 86). והיה כתוכם אור
הבוק, הנערץ התוק, וחב המוקק, אשר בלבו כל חק
מתקק, מרכיין שבים הענק בפניו, ופולל נפיל
הענק בצניו (סס יו, 160). — ואמר המשורר: בחר
מתחלי מבחר שבים וודי לך מענן בקר רסימו
(רס"ג, צמר מוסלי, ציליק-רנליקי' ח, 45). קום הומן

⁽¹⁾ [השבעים הרגמו σοσπύρους, בלורית
הראש, ת"י שביסא, אך בירוש' (פנח ו ד): שלמוניה,
לשון שלמים קטנים. אבל כנראה אין כאן אלא טמא
של לשון אחרת כמס' שמש' במש"י שמש קטן, עגול
בצורת שמש, לעטף שהרגים שאחרי כן. והשוה ערב'
שמש, באוגרית' שמש' כמס' שמש. להוראה זו מתאים
גם שמוש המלה בששנה (ועי' שביין), ובתיב המלה
במגלת ישעיה מן הגנוזות, שהוא שביש.]

בשנה, בשנות שמטה ויובל וכדו': תחנה תחנה בחדש השביעי (צדקס' ס ד). ששת ימים חלקטוהו (את המן) וביום השביעי שבת לא יהיה בו ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקט ולא מצאו (עמוס יו כו-כז). אל יצא איש ממקומו ביום השביעי וישבתו העם ביום השביעי (סס כט-ג). וזש שנים תורע את ארצו וכו' והשביעית חשמתנה ונטשתה וכו' ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת (סס כו יא-יג). בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נאשתיכם (ויקרא יו כט). בחמשה עשר יום לחדש השביעי הוה חג הסוכות (סס כג לד). ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ (סס כה ד). — ובקצור השביעי במשם' החדש השביעי בשנה: השביעי בחמשה עשר יום לחדש כהג ועשה כאלה שבעת הימים (יחזק' מה כה). השביעי בעשרים ואחד לחדש היה דבר יי' ביד חני הנביא (מגי ז ח). כי צמתם ומסור בחמישי ובשביעי וכו' הציצ צמתני אני (זכר' ז ה). צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לכית יהודה לששון ולשמחה (סס מ יט). — ובשביעית במשם' בפעם השביעית: ויאמר שב שבע פעמים ויהי פשעית ויאמר הנה עב קטנה ככה איש (מלא יח נג-נד). — ובתו"ס: זכ שראה שתי ראיות שוחטין עליו בשביעי, ראה שלש שוחטין עליו בשמיני שלו (פסס' מ ס). יום שביעי של ערבה שחל להיות בשבת, ערבה שבעה (סוכ' ד ג). על השביעית הוא אומר מי שענה את דוד וכו' הוא יענה אתכם (תנ"י ז ד). תגלחת הטומאה כיצד, היה מזה בשלישי ובשביעי ומגלח בשביעי (מזכ' וו). סרח (גוול) מן (הקן) הראשונה לשניה, לשלישית, לרביעית, לחמשיית, לששית, לשביעית, חור פוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו (ק"י ז ג). אין הויה פחות משלישי ושביעי (כ' יהושע, כלס יד ז). הוה מששית שביעית חור והוה שביעית ססולה, מששית שמינית וחור והוה שמינית כשרה (סס' ד ז). כל השביעין חביבין לעולם, למעלן השביעי חביב, שמים ושמי השמים ורקיע ושחקים וכול ומעון וערבות וכתוב סולן לרוכב בערבות ביה שמו, בארצות שביעית חביבה וכו' נדורות שביעי חביב וכו' באכות

שביעי חביב וכו' ככנים השביעי חביב וכו' במלכים השביעי חביב וכו' בשנים שביעי חביב וכו' בשמטים שביעי חביב וכו' בחדשים שביעי חביב (מד"כ וק"י כט). — ובספח"א, גם בצרף שביעי לפלוני, במשם' בן הדור השביעי שאחרי פלוני, מעין שמוש זה בספחים סדוריים אחרים: והמעם כאשר אמרו חכמינו כי עדה וצלה נמנעו כי פחדו להוליד בנים בעבור שיחיו שביעיים לקין ויהרגו או ימותו (כאצ"ע, צדקס' ד כג). — *ונק' שביעית במשם' שנה שביעית שבשמטה, גם מ"ר שביעית: שדה שנמייכה בש"א אין אוכלין פירותיה בשביעית (פנ"י ד ז). אין מוכרין פירות שביעית לא במדה ולא במשקל ולא במנין (סס מ ג). אין לוקחין עכרם מדמי שביעית (סס מ ס). שביעית שמטת את חמלה (סס י ח). בתחלה היו קורין אותן אופסו שביעית, משרבו האנשים חורו לקרותן מוחרי שביעית (כ' שמואל, סס' ג ג). מחר שביעית זהו חגר שביעית, אי זהו חגר שביעית, ישב לו כל שני שביעית ובשביעית התחיל נושא ונותן בפירות שביעית אין מקבלין אותו עד שתגיע שביעית אחרת ויבדק ויחזור חורה גמורה, חגי ר' יוסי שני שביעיות (יב"ט סנ"י ז ד). היהודים הללו שומרי שביעית הן וכו' היהודים הללו שומרי שבתות הן (מד"כ ח"כ פס"ה, כני חכ"ה פס"ה). — *ובצדוקים, ערב שביעית, מוצאי שביעית במשם' השנה שלפני שנה השמטה ושאהרית: פגי ערב שביעית שנכנסו לשביעית ושל שביעית שיצאו למוצאי שביעית לא מכין ולא מנקבין אותן (סנ"י ז ס). בארבעה פרקים הדבר מתרבה ברכיעות ובשביעית ובמוצאי שביעית ובמוצאי החג שכל שנה ושנה (חז"ס ט). — ובקצור שביעית במשם' פרות שביעית, דמי שביעית, קדושת שביעית: סודה ר' יהודה בנותן לחסיתו שביעית שאינה חשודה להחליף להאכיל את בתה שביעית (דמאי ג ו). המומן לפת וכו' אינו חושש לא משום כלאים ולא משום שביעית ולא משום מעשרות (כל"ה ח ט). כלל גדול אמרו בשביעית, כל שהוא מאכל אדם וכו' יש לו שביעית ולדמיו שביעית (סנ"י ז ח). שביעית נתנה לאכילה וכו' וכן

פססו ו, נג). — ואמר המשרור: קצץ חוט שביעי וציצי (כסנ"ג, ארוממך, ציליך-רנליקי 3, 98).

שְׁבִירָה, ח"ג, — משתבר, נתן להשבר, zerbrechlich; fragile, נוהג בספרות ובדבור.

***שְׁבִירָה**, ח"ג, — סה"פ סן שבר, מעשה השובר: היא חוייה היא הקמה היא שביירה היא נתיצה היא גאולה היא פרייה (יוסי עמ"ל א 3). שלא יבא לידו שביירת עצם (סס פסס' ו ס). — ובסחמ"א: זה יקרה מחמת שביירת הנצוצות מהאדים העבים אשר על האופק (טוניס כן, מעסה טוניס, עולם הגלגלים ז, 101). — ז'ברסואה, חולי השבירה, Bruchleiden; hernie; — באשה שיש לה חולי השבירה והיא למורה לראות בכל עת שבורקת (נדע ציסודס ס' נס נח). — ז'ובחמט הלשון, חנועת החירק, הקרובה אל יוד¹: והדומה לו (להאלף) בקלות הוא היור והיא הברה נקראת שביירה ומהם מי שקורא נמיכה (כ' נקיס, פ' ספר יליס, קונטרס סנקורס, דוקס, יג). — ז'ובשט' שביירת כלים בקבלה: כאשר רצה הקב"ה שחיה במירה לאדם ע"כ רצה שיהי טוב ורע וכו' וע"כ עשה ענין השבירה שהיא שורש כל שליפות הרע בסצואותיו (רנח"ל, פסחי סכמה 3 כע).

***שְׁבִירוֹת**, ח"ג, — חכונת הדבר השבור, ושְׁבִירוֹת הלב נקרא מירור דכח' לב יודע מרח נפשו (מדי"ג סמון א יד, הופמן, 8). מתורה אני לפניך יי' אלהי בכפיפת ראש וכו' בשְׁבִירוֹת לב בנמיכות רוח וכו' (רצינו נקיס, רצנו סל עולם, ודוי הגדול, קדר יוס כסור קטן). — ז'ובשט' חכונת הדבר השְׁבִיר, הנתן להשבר, נוהג בספרות ובדבור.

א. שְׁבִיט, ח"ג, — כמו שְׁבִיט: אוי לך מואב אבדת עם כמוש נתן בניו פליטם ובנתיו פְּשִׁיט למלך אסרי סיחון (צמד' כל כע).

בתרומה ובמעשר שני, קל מהם שביעית שנחנה להחלקת הנז (סס ח 3). — ז'ושביעית במשמי צרוף של שבע והידות, של ימים, או של דורות וכו': שבע כפולות בגד כסרת שבהן נחקקין שבעה עולמות, שבעה רקיעין, שבע ארצות וכו' למיכך חכב עלינו את השביעיות תחת כל השמים (ילידס ד טו). כי שבעתים יוקם קין, קין שהרג סויר נחלה לו עד שבעה דורות, אני שהרגתי שוגג לא כל שכן שיהלה לו שביעיות הרבה, שבעים ושבעה, לשון רכוי שביעיות אחו לו (כס"י, נכאס' ד כד). שבעתים, שבע שביעיות, באור של שבעה הימים, הרי ארבעים וחשע שביעיות (סול, יסע' ל כו). חשוב צ"א יום כולן שביעיות חסומית הן (סול, עכו' נ). האמנם הקף השביעיות סדור בהרבה מסצותינו, הננו מחזיקים במלאכה ששת ימים ובשביעית נשבות ואחר שבע שביעיות של שנים ג"כ נשבות שנה (ס' סמון). בג"ד כפר"ה שבהם נכראו כל השביעיות למעלה ולמטה ובהם מצויורים הו' כוככי לכת (גימטריה, סערי אורס, מנענס, ס). — ז'ובחורת הגנינה, שביעית במשמי צרוף שבעת טונים רצופים בסלם הקולות, שהוא גדול או קטן יותר בסולמים השונים, septima או septima maior minor ואם יערכו הקולות וכו' כמו ט' אל ח' שביעיות הגדולה (ילוועל, למודי סענע, עא). ואם יערכו הקולות וכו' ובמו ט' אל ח' שביעיות הקטנה (סס סס). — ז'ובחשבוין, שביעית במשמי חלק שביעי מן היחידה: והמדקדק. במדידת העגול אשר בתוך המרובע המושש לעגול בארבע צלעותיו ימצא המרובע מוסוף על העגול שביעית המרובע ומחצית שביעיותו (כאצ"ס סנסיה, סנור סנסיהס והסנסנס, סקדי, 4). אתה לוקה מחצית הקושרים ותחברם ותרבעם ותוציא ממרובעם שביעיותו ומחצית השביעיות (סס 3 ד, 68).

***שְׁבִיט**¹, ח"ג, — כמו שְׁבִיט: יכול כגד גדול לבן מטמא בזב וכו' הא קטן צבוע עד שאתה מרבה שביט של סכמא והגנגלים² ח"ל בגד כגדיו ריבה (פסחא סמיני פסס ד, וק, נא: וכעין זה סס

¹ [בעקר רק ג"א במק' שב ס, כנראה כחשפעה שמושי השרש שביט, ע"י שס.]

² [ע"י לו אצל קרייס II Lehnw., 170.]

¹ [תרג' הערב' כְּשִׁיחַ a) במשמי' זו.]

שְׂבִיתָתִי בַמְּקוֹמִי זָכָה לוֹ מְקוֹמוֹ אֲלֵפִים אַמָּה לְכָל רוּחַ (עֲרוֹב' ד ז-ס). הַהוֹלֵךְ וְכוּ' וְנוֹכֵחַ שִׁישׁ לוֹ חֶסֶק הַתּוֹךְ בֵּיתוֹ וְכוּ' יַחְזוֹר וַיִּבְעַר וְכוּ' וּלְשִׁכּוֹת שְׂבִיתָת הַרְשׁוֹת יַחְזוֹר מִיד (פֶּסֶק' ג ז). הַשּׁוֹאֵל פּוֹנֵדֵק מַחֲבִירוֹ לְלִיגָה אֵין פָּחוֹת מִיּוֹם אֶחָד, לְשְׂבִיתָתָה אֵין פָּחוֹת מִשְׁנֵי יָמִים (תַּפְּסֵיט' צ"ג ס כז). מִנֵּין שְׁלֹא יַעֲלֶה בְּאוֹלָן וְלֹא יִרְכֵּב עַל גְּבִי בַּהֶמֶה וְכוּ' תַלְמוּד לֹמֵר שֶׁבִתּוֹן שְׁבוֹת, אֵין לִי אֵלָא שְׂבִיתָת רְשׁוֹת, שְׂבִיתָת מַצוֹת מִנֵּין לֹא יִקְדִּישׁ וְלֹא יַעֲרִיךְ וְלֹא יַחֲרִים וְכוּ' תַלְמוּד לֹמֵר שֶׁבִתּוֹן שְׁבוֹת (פֶּסֶק' אֲחִמֵּי, פֶּקֶד ג, ו יס, סג). שְׁהוּא מַצוֹה עַל שְׂבִיתָת בַּחֲמַתּוֹ כְּמוֹהוּ, שֶׁנֶּאֱמָר לַמֶּעַן יִגִּיד שׁוֹרֵךְ וְחִסּוֹרֵךְ כְּמוֹךְ (יִרְמִי' סֵפֶק ס ז). מִשְׂבִּיתָתָה אַחַז לִסְדּוֹ כַּחַז שְׂבִיתָתוֹת (רַבִּי חִינְיָה, מֶס עֲרוֹב' קוף פֶּקֶד י). הִיוּ שְׁנַיִם א' מִבֵּיר וַא' שְׁאִינוֹ מִבֵּיר, זֶה שְׁאִינוֹ מִבֵּיר (1) מוֹסֵר שְׂבִיתָתוֹ לַמִּבֵּיר וְהַמִּבֵּיר אוֹמֵר שְׂבִיתָתִי בַמְּקוֹם פְּלוֹנִי

(פר' כז): — קנה שביתה, ע"א קנה, 0013. —
ובס'ס"א: קנו שנים ש ב י ת ה ב י ת ר מ ב י ת ס א ת י מ
ואחר כך בא לחם שלישי אסורין למלמל אלא
בארבע אמות כשהיו קודם שיבוא זה, ש ה ש ב י ת ה
היא הגורמת לא הדיוורין (ממ"ס, סנה ע"ז). —
"ושביתה מעבודה ומעשה ככלל, חדילה: ותמצא
השובת הרשע וכו' צריכה אל שלשה דברים, האחד
ש ב י ת ה מן המעשה ההוא, והשני ש ב י ת ה הפה
והלב מלהרהר ומלדבר וכו' (פ'ס"ס סנה"א, פ"ג)
סנה"א, כ"ז). וישבת כיום השביעי, וכו' יש יגיעה למעלה
או ש ב י ת ה אלא לומר מה אם למעלה שאין שם
עמל ויגיעה נהגו בו ש ב י ת ה, למטה שהן בני עמל
ויגיעה על אחת כמה וכמה שצריכין לנהוג בו
ש ב י ת ה, ד"א וישבת וכו' ששבת מן הדיבור, ומגין
שהשתיקה מן הדיבור קרויה ש ב י ת ה, שנאמר
וישבתו שלשת האנשים האלה מענות את איוב
(מ"ד, כ"א, כ"ב, ו"ג, ו"ד, ו"ה, ו"ו). כל המעשים אשר
נעשו תחת השמש על ידי בני אדם וכו' וכל תנועותיו
וש ב י ת ו ת יו ב ל ב י דו א מ ר צ ה ל נ ו ע מ ת נ ו ע ו א מ
(רצ"ה) לשבות שובת (כ"י, עקנין, פ"א ארז' ע"ז). כ"י
זאת התנועה אשר נקרא שמה מבוששת יש בין
רצ"ה יותר ש ב י ת ו ת מן האחרת אשר נקרא שמה

ב. **שְׁבִיתָ**, סִיג כִּי **שְׁבִיתָהּ**, **שְׁבִיתוֹ**, **שְׁבִיתָם**, **שְׁבִיתֶם**, **שְׁבִיתָהֶן**, **שְׁבִיתָהֶם**, **שְׁבִיתָהֶן**, **שְׁבִיתָהֶם** — (א) שֶׁב הַאֱלֹהִים אֶת שְׁבִית הָאָדָם; וְיִי שֶׁב אֶת שְׁבִית (1) אִיּוֹב (לִזְוֹנִי). — וְאֵת שְׁבִית הָעָם וְהָאָרֶץ; וּשְׁבִית אֶת שְׁבִיתָם (2) וּקְצַצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם (יִזְנִי כֵּעִיד). וּשְׁבִיתִי אֶת שְׁבִיתָהֶן (8) אֶת שְׁבִית (1) סָדָם וּבְנָתֶיהָ וְאֵת שְׁבִית (1) שִׁמְרֹן וּבְנֹתֶיהָ וּשְׁבִית (4) שְׁבִיתָהָ כַּחֲבוּהָנָה (יִמְזְקִי יֶזֶק). וְהִיא חָבֵל לְשֹׂאֲרֵית בֵּית יְחֻדָּה וְכו' כִּי יִפְקָדֶם וְיִי אֱלֹהֵיהֶם וּשְׁבִיתָם (5) (לִפְנֵי ז. ז.). רָצִית וְיִי אֶרֶץ שֶׁבֶת שְׁבִית (6) יַעֲקֹב (סִפְרִי, סֵפ. ז. ז.). שׁוֹכֵה וְיִי אֶת שְׁבִיתָנוּ (7) בְּאַפְסִיקִים בְּגִבֵּי (סֵפ. קָבוּ (7. — ב) וְעַם סִפְרִי, הַשִּׁיב שְׁבִית פְּלוֹנִי; וְהִיא בְּאַחֲרֵית חִימוֹם אֲשׁוּב אֶת שְׁבִית (1) עִילָם (יִזְנִי מֵעַ לֵט). עֵתָה אֲשׁוּב אֶת שְׁבִית (1) יַעֲקֹב וְרַחֲמֵי כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל (יִמְזְקִי לֵעַ כֶּסֶף). נִבְיָאִיק חוּל לָךְ שׁוֹא וְחִפֵּל וְלֹא גָלוּ עַל עֹנֶיךָ לְהַשִּׁיב שְׁבִיתָךְ (8) (לִפְנֵי ז. ז.). וְעִי שְׁבִיתָ.

שְׁבִיטָה שָׁמָּה – מעשה השוכת כיום השביעי, שמירת שבת, בטול מלאכה בשבת, ואף הפצא האדם במקום זה או זה בשבת⁽⁹⁾: המעלה פירות מן הגליל ליהודה וכו' אוכל מהם וכו' עד שהוא מגיע למקום השביטה והרובלן המחזירין בעירות אוכלים עד שמגיעים למקום הלינה (מעט"ז ג). נכרי שבא לככות אין אוסרים לו ככה ואל תככה מפני שאין שביטתו עליהן אבל קטן שבא לככות אין שומעין לו מפני ששביטתו עליהן (פנ"ט טז ו). מי שבא בדרך והיה ירא שמה תחשך⁽¹⁰⁾ לו והיה מכיר אולם או גדר ואמר שביטתי תחתיו לא אמר כלום, שביטתי בעקרו מהלך ממקום רגליו ועד עקרו אלפים אמה וכו' אם אינו מכיר וכו' ואמר

- (1) [כך הכתיב, הקרי: שְׁבוּתִי].
 (2) [כך הכתיב, הקרי: שְׁבוּתִיכֶם].
 (3) [כך הקרי, הכתיב: שְׁבוּת חֵי].
 (4) [כך הכתיב, הקרי: וּשְׁבוּתִי].
 (5) [כך הקרי, הכתיב: שְׁבוּתִי].
 (6) [כך הקרי, הכתיב: שְׁבוּתִי].
 (7) [כך הקרי, הכתיב: שְׁבוּתִי].
 (8) [כך הכתיב, הקרי: שְׁבוּתִי].
 (9) [עֵינַי מוֹרֹאוֹת אֵלֹוּ שֶׁל הַפֶּעַל שֶׁבֵּת, רָאָה אֶת

חלוקתן בערך ות.)

(10) [במק' ד' מלים אלו בנ"א : וחשבה, וחשיבה.]

(1) [על המשנה ערוב' ד ו', המובאת לעיל.]

מהירה, וכאשר הקשו מן החץ אשר יורחו מקשת חוקה. אמרו גם כן יש בין רוחי תנועותיו שביחות (כ"י חז"י, מ"ז א ע"ז, הסק' סג'). והנה החכם רבינו אהרן נ"ע באר שתוף מלת שביחה בכמה ענינים (כ"א סקל' ג' ע"ז, סג סג' ב, מו). באופן שלא יעמדו המעות הנ"ל בשביחה כלל ועיקר (כוסס) סער לסח רניה קללה, סער ולסך עכ"ל מנסה מנעל סלסס, קמא). — יושביתת פועלים וכו', הפסקת עבודה כדי להשיג תנאים טובים יותר מן המעביד, Streik; grève; strike, נוהג בספרות ובדבור, גם בצרופים כגון שביחת רעב, שביחת שבת. — יושביתת נשק בשש"ה הפסקת הקרבות למעשה לפני כריחת שלום בשש"ה, Waffenstillstand; armistice, נוהג בספרות ובדבור.

שִׁבְךָ, שִׁבְךָ¹, שִׁבְךָ, מ"ז שבכים, שבכות, — ארבת יונים, Taubenschlag; pigeonier; dovecot; גיפול הנמצא בתוך חמשים אמה הרי הוא של בעל השוכך וכו'. נמצא בין שני שוככות קרוב לזה שלו, קרוב לזה שלו (נ"ז ז). חוקת הכתים והבורות והשיתין והמערות והשוככות והמרחצאות וכו' וכל שהוא עושה פירות חריר חוקתן שלש שנים (ס"ג א). מבר בורת מבר בדורים, מבר שוכך מבר יונים (ס"ג א). הלוקח פירות שוכך מחברו מפריה בריכה ראשונה (ס"ס ס). הקדיש וכו' שוכך מלא יונים וכו' פועלים בהם ובמה שבחוכן (מ"ג ג ו). הווין והגוריות והשוככות והשקופים והסלעים וכו' (א"ל ח ז). מעשה ברכי טרפון שהיה יושב בצילו של שוכך בשבת במנחה (חוקמ' 288).

(1) [אין ספק, שעקר המלה בשין שאלית ולא כיסנית, כלשון חלון וארבה, בערב' שפאכא], מקביל אל שִׁבְכָה (ע"י סס) בעברי, וכן בא כתי' שוככא בתרג' של ארבה (י"ע) ס"ח, בסורי במקומו פותא, חלון). ואמנם נוהג הסכסא בשין ימנית במסרת הלמוד והדבור. ואשר לנקודה המקורי של המלה (בארמ') הוא לפי עדות הערב' שִׁבְכָה או שִׁבְכָה, בנקוד המלה סלס, שהוא בנראה סנח שאול בעבר' כבערב'. ואמנם בא במשנ' מנח' גם שִׁבְכָה, אך בירוש' שבגניוה (י"ע א, גינלדונג, 168): שִׁבְכָה[י].ח.

שִׁבְרָא¹, ממו א. שִׁבְרָא, שִׁבְרָא (שִׁבְרָא?), א. שִׁבְרָא, ב. שִׁבְרָא.

(1) [חללים הסובאות כאן כגורות משרש זה, על אף רחוק הוראתן המיוחדת (ועי' בהערות לכל מלה ומלה), אפשר לראות בלן כשאלות בעבר' וביתר חלשונות מן

ב. שבל¹, סמנו שבל.

שבל², סמנו — שבל הנגר או של גוף האדם: קחי רחים ושחני קסה גלי צמחק חשמי שבל גלי שק עברי נהרות (יט' מז:).

שבלול³, סמנו — שבלת מים (?): אלהים חרם שנימו בסימו וכו' ימאסו כמי מים ותחלכו

האשור' שובל, שובל, צורת שפעל מן ובל, בעבר' ובל. סמנו שובל, הדרך המובילה, שפלי התבואה, כיבול השרה, שפלת הנחר, כלשון ובל, וכלי מים, המיכלים מים. על סוצא המלים האלה כשאולות מורה שמושן, המגבל כרב הוראותיהן ללשון השירה, חוץ משבלת הדגן, שאקורה באשור' שבלת במשם' זו ברור לסר, ושהשאלה לעברי' ולשפות אחרות כמנה מסתרי, ואך צורה אחרת של אותו פעל שאול הוא סבל במסר, ועי' ג. שפלת, הערה.]

(1) עי' בהערה שאחר זו.]

(2) [בערב' בא סבלה a) במשם' שולי השמלה התלויים ונסתכים על הקרקע, מן הפעל סבל b), היה תלוי ומסרוב לסמנו. אך בעקר יש לראות שבל כמכאס אחר בסק' שאל, ואף שול, במשם' שפל הגוף ותבנה, ואמנם חיו שפרשו שבל במשם' השער היורד על הלחיים ונקרא כן על דרך משבלת הנחר' (לשון חנן גיקטילי, סוהננקי, 101), אך אין פרוש זה טחאים לענין.]

(3) [השבעים, הוולג' וחסורי' תרגמו סלה זו בלשון שעוה (σφαγή, cetera, שעותא), והתרג' הארמי' חיכללא (מלה שאיננה בשום מקום אחר), כשם לבעל חיים הבינו או דרשו תול את השם, ופרוש זה בא מצל הפרשנים שבימי הבינים על יד ההכנה: שבלת מים, וזה לשון מנחם: קבון מים; וריכ'ג מוכיר פרוש זה ומשיך; ויכשר אצלי שאומר בשבלול ענין אחר וחוא שאיננה לדברי רבותינו ו'ל אפר רב יהודה אפר רב כל שכרא הקב'ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה ברא שבלול לבתית וראיתי בפרוש לרבנו חאיי שהוא ממיני השרץ והבתית היא סמיטה ואין ספק שהוא רמש רך ולת ראוי לרכך הסמטות ע"כ, וראכ'ע: וחוא בדמות דג במים שיסם כחליבתו ויש אומרים כי למיד שבלול כפול והוא כס שובלת מים גם הוא נכון, ע"כ, ובפרושו הראשון הוא סתכון למיני ה-medusa שבים. שמוש המלה במשם' חלון, המקבל במסמ'א ביותר, מיסד הוא

(a) نبله (b) نبل

למו וכו' כמו שבלול חסם יחלך נסל אשת כל חוו שמש (סמל' נס ו-ע). — ובחומ' במשם' בעל חיים קפן¹, לא ידוע: שבלול לחווית², סמטית לעקרב (יכנס נכ' ע ג). כל מה שברא הקב'ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה, ברא שבלול לבתית, ברא וכו' לצירעה וכו' (פנח עז:). כמו שבלול חסם וכו' כשם ששבלול זה סמטסס והולך ורשמו גיבר, כך לשון חרע סמטסס והולך וחיוקו גיבר (מדנח סמל' נס ג).³ — ובסמט'א במשם' חלון, Schnecke; limaçon; snail: על ציוריהן חרווי שבלולי חים (מעער שנעקען) לבנים מוחירים ויקרים (ר"פ נלוח, סגילי עולם ג, מו:). הן אנכי סמטתי את השבלול תועבת נפשך (מלכו, סמט' ליון, 62). הרום קפן בעל ארבע רגלים תוכו הנמר אשר נעשה לשבת עליו רצוף קליפת שבלולי מרגליות וחתיכות זכוכית ראוי (גוטלונד, מנללים, 168). — ואמר חסשורר: וילך חומן אחרי פעמיו כאלו שבלול חלך בתסמו (פנ'ג, נחכ מהמל, נדנ' ג). אראה ירוסם את קרניו שבלול, אראה וקרני כל צבי גידעו (יעקב מלנטיק, על מה חזניך, סמט' למסך סמט'ס, 96). לולר בלבי לחבך הרגשתי וכשבלול אלך למאן חסם (סול, מנכר סמט'ס סמט'ס נחטילי, סמט'ס, כעו). — "ובמשם' גולם חוחל: כמו חרמש הנקרא (אופער מאו) אשר מיד בצאתו מהשבלול (פופע) ישרין ויטול ביצים ויפוט בו ביום (לינדל, חלסיס למודים א ה, כג).

בעקר על פרוש רש"י למקרא (יש מותרין ליסצ"א—חוא limax כרום') ולגמרה (פנח עי'ז:).

פרושה הנכון של המלה תלוי בהכנה כל המשפט, הקשה בסמט'א: כמו שבלול חסם יחלך, ואולי יש לחבין חסם לא כש"ע או כפעל בנקבה, אלא כפניה בגוף שני אל מנהים, בהמשך לצווי שבסמ' ו: כמו שבלול חסם את חרשע ויחלך, ולמי זה יהיה חפרוש שבלת מים, ורם מים, הקרוב ביותר, בהמשך אל: ימאסו כמו מים יתחלכו למו שבסמ' ח.]

(1) [או כדעת ראכ"ע, או כדעת ריכ'ג ורש"י, שנוכרו בהערה הקודמת.]

(2) [נ"א: שבלון לחווית.]

(3) [וכן בארמ' שבת"ס שבלולח, שבלולית (יכנס'

נדס ג ג.)]

באור בטבלו (סס מעשר ד ח). אימחי שבֹּלִים
אומרות שירה בניסן (כ"ה ס). — *ושבֹּלֶת שועל¹,
: sorghum; Durra, Mohrhirse; doura(h); durra
החטים והזונין אינן כלאים זה בזה, השעורים
ושבֹּלֶת שועל, הכסמים והשיפון וכו' אינם כלאים
זה בזה (כלל' ח ח). אלו דברים שאדם יוצא בהן ירו
חובתו בפסח כחטים ובשעורים ככוסמין ובשבֹּלֶת
שועל ובשיפון (פסח' ז ח). מה לחם האמור להלן
חמשת המינין אף לחם האמור כאן חמשת המינין
ואלו הן חימיו ושעוריו וכוסמים ושבֹּלֶת שועל
ושיפון (פסח' נמד' קי). השיפון מין כוסמין, שיבֹּלֶת
שועל מין שעורים (יבום' סה ח ח). — *שבֹּלֶת נרד,
קנה של בשם²: פיטום הקטורת הצרי והצפורן
החלבנה והלבונה וכו' מור וקציעה שיבֹּלֶת נרד
וכרכום (יבום' יומא ד ס; ס"ד, כתי' ו). ועי' נרד. —
*ושבֹּלֶת הוקן, במשמ' פאת זקן, ציצית שערות
שכזקן³: פאת זקנו סוף זקנו ואיזהו סוף זקנו
שבֹּלֶת זקנו (פ"ד, מכות כ:). — ובסמ"א:
מאן דאית ליה מעברתא בדקניה, שזקנו מחולק
ומסוצל ויש בין שני שבֹּלֶת כמין מעבר (כס"י,
פסח' ק:). ושבֹּלֶת הוקן והוא מקום חיבור
הלחיים למטה הנקרא כלעז מיגטוין' (פ' סמוך, מלוס
כנז). פאת זקנד, הוא שבֹּלֶת הוקן (כד"ק, סס"ט,
פסח). והנה האורות האלה הכח"ב שלהם קבלו אור
מן האורות אוון פה חוטם כשבֹּלֶת הוקן אך
חשאר לא קבלו אלא מן האור הפה שבֹּלֶת
הוקן (נעמ"ל, פסמי סכנס ז, ח). החוט הבולל כל
שבֹּלֶת הוקן שהוא כלפי פנים צד הצואר כלפי
הגרין והחזה (נפמ"ל ז"ר יעקב אלמנן, עמק המלך,
קני' סכנס נח, קס). בשני שבֹּלֶת הוקן החוליים
למטה שלא יתפשטו יותר (סס, יפסח דועיר סנפין נט,
קנט). ולכל אחד יש לו שני פאות למעלה ולמטה
ועם השערות המכסים הגרין שהיא כתר לאבא

יא. **שִׁבְלֶת**¹, ס"י, מ"ר שִׁבְלִים קמ"י שִׁבְלִי², —
ראש הקנה של צמחי הבואה בגרעיניו,
: Ähre; épi; ear : ויחלם שנית והנה שבע שִׁבְלִים עלות
כקנה אחד בריאות ומכות והנה שבע שִׁבְלִים דקות
ושדופות קרים צמחות אחריות וחבלענה השִׁבְלִים
הדקות אח שבע השִׁבְלִים הבריאות והמלאות (נלס"ס)
מא ס-ז; ונעין זה כז-כד, כו וכו'). והיה כאספ קציר
קסה וזרעו שִׁבְלִים יקצור והיה כמלקט שִׁבְלִים בעמק
רפאים (ישע' יז ח). מלכה נא השרה ואלקמה
בשִׁבְלִים (יבום' ז צ). והסכו בכל יקסצון וכראש שִׁבְלֶת
ימדו (ליז' כד כד). — ובמשמ' ראש ענף של זית,
אשכול הזית: מה שתי שִׁבְלִי² חותים אשר ביד שני
צנתרות הוהב (זכר' ד יג). — ובתו"ט גם מ"ר שובליון:
שבֹּלֶת שבקציר וראשה מגיע לקסה, אם נקצרה עם
הקסה הרי היא של בעל הבית (פסח' ס ז). שבֹּלֶת של
לקט שנתקברה בגדיש, מעשר שבֹּלֶת אחת ונחתן
לו (סס סס). שתי שבֹּלִים לקט ושלש אינן לקט
(סס ו ח). מצא בראשו (של מרקולים) וכו' פרסילי
ענבים ועשרות של שבֹּלִים וכו' אסור (ע"ד ז צ).
והשררה של שבֹּלֶת והלכוש שלה וכו' וקנה של
שבֹּלֶת שלשה טפחים וכו' ומלעין של שבֹּלִין
הרי אלו טפמאין (עק"י ח ז-ג). שיבֹּלֶת של
קסה הרי היא של בעל הבית ושבקציר הרי היא של
עניים (תוספ' ססח' ז יח). השובליון שבקשין
ושבשורות הרי אלו של בעל הבית (סס סס כח).
הכנים שובליון לתוך ביתו לעשותם מלילות הרי
זה תורם שובליון (סס סכומ' ג יס). עשה להם
ציר של קנים שובליון ושל כל דבר פותחין
ונועלין בהן בשבת (סס סכומ' יח יז). סיכך
בשובליון אם היה הקש מרובה על הדגן כשירה
(סס סכס' ח ו). נרה שנה ראשונה ושנייה וכו'
והיתה עושה קנה זרת ושבֹּלֶת ורחיים (סס ונכס'
ע ג). תופתר בשחיה שם קלה אחד וכו' חמש
שבֹּלִים (יבום' סה ח ס). המהבהב שיבֹּלִין

¹ [גם בארמ' שבתו"ט (פסח' לט). שבול
העלא, ופרש רש"י שבֹּלֶת שועל אבינו"א (avoine), שבֹּלֶת
שלה עשויה כזנב שועל, ע"ב, וכן שמוש חלשון היום.
אך עי' לו, Flora I, 788.]

² [בערב' בא שנבלה, שבֹּלֶת גם במשמ'
אזוביון (lavendula).]

³ [בערב' בא שנבלה גם במשמ' שפס.]

¹ [באשור' שִׁבְלֶת, ארמ' שִׁבְלֶת, מור' שִׁבְלֶת,א,
ערב' שִׁבְלֶת (a) וגם שִׁבְלֶת (b), כוש' סִבְלֶת, ועי' ג.
שבֹּלֶת, הערה.]

² [נ"א: שִׁבְלִי, שִׁבְלִי.]

(a) سِبْلَة (b) سِبْلَة

ולאמא עם שיבולת חוקן החולה מן הסמור
למטה (סס סס סל, קנט:).
ב. **שִׁבְלַת** ⁽¹⁾, שִׁיב, — יאור, נהר, Strom; fleuve; river: והיה ביום ההוא יחבט יי
מִשְׁבַּלַת הנהר עד נחל מצרים (ישעי כו יג). מבעתי
ביון מצולה ואין מעמד באתי במעסקי מים וּשְׁבַלַת
שטפתני (ססלי קט ג). אל חששני שִׁבַּלַת מים ואל
הבלעני מצולה (סס סס י). ועי' לקטן. — ואמר
כן סירא: אל תבוש לשוב מעון ואל תעמוד לפני
שבלת (צ"ס ג"ד כו). — ובמשמ' שביל ⁽²⁾: אל
תהי וורה לכל רוח ואל חלך לכל שבלת (סס סס
ס ט). — ובתו"ס: כלי בית הכר וכו' בזמן שהם של
עץ מנגבין והם מהירים, בזמן שהן של גפי מיושגן
כל שנים עשר חדש או חולפן בחמין, רבי יוסי
אומר אם נתנן בשבלת הנהר היו (סס"י ס).
הנותן פירותיו בשבלת הנהר להביאן עמו אינן
בכי יתן (מסכ"י סו). לגבור שחיה עובר בנהר ובנו
עמו וכו' באה השיבולת לשטוף את הכן וכו' התחיל
הכן צועק מלמטן אבא אילולי שאתה מחויק בי
כבר הייתי שטוף ביר השיבולת ומת (מסכ'י
כ"ו, וסאמר ליון, קנט). — *ובהשאלה, הִלְכוּ שְׁבַלַת,
הלכו כאלו בזרם אחד, בצותא, באמצע הדרך ⁽³⁾: בשעת
הרגל השחריון מהלכין שיבולת והטמאין מהלכין
מן הצד (יוס' סקל' ס ח). — ובסמ"א: וכן רועה
שהעביר הבהמות על חגורה ודחפה אחת מהן להביתה
ונפלה לשיבולת הנחר הרי זה חייב (כ"ז"ס,

שבע ⁽⁴⁾, מסנו הַשְׁבַּעָה, שְׁבוּעָה, שְׁבוּעָה, שְׁבוּעָה,
א. שְׁבַע, ב. שְׁבַע, שְׁבַע, שְׁבַע, שְׁבַע, שְׁבַע,
שְׁבַע, ועי' שְׁבַע.

(1) [עי' לעיל בנוסח ב"ס שבגניזה].
(2) [כאמור בערך האות ש אין כאן ענין
להבחנת שני יסודות, אלא למבטא כל ש כמו
ס בפי בני אפרים, ואם, לכאורה, לא שאלו על מבטא
של מלה אחרת, כגון שנים, שלוש, חמש, שבע וכו',
אין הדבר כן אלא לפי ניסוחו המקוצר של הסיפור
במקרא; אבל למעשה אין כוונת המספר לומר, כי מסש
כך שאלו את העובדים לאפור מלה זו, שבלת, שחרי או
היו אלה מכירים בכונת השואלים והיו מתאמצים לבטא
את המלה כמו ששמעו אותה מפי השואל. אלא בודאי
היו מדברים אתם על ענין כזה, שהביא את הנשואים
לידי כך להזכיר מלה זו, ותוא מענין אותו מעשה,
כגון ששאלו אותם: ולמה אין אתם עובדים במקום
אחר, והם ענו: בכל מקום אחר תשטפנו שבלת (או:
שבלת) הנהר, ואת המכה למה שמשח דוקא מלה זו
במבטא המבטא, ועל כן שבלת זו היא המשמשת גם
בכתוב זה ולא שבלת הדגן. כסימן להבדל ש"ש בא
ברשימת השעמים של המספרים: שְׁבַלַת שְׁבַלַת, שבלת
משמשת גם בלשונות אחרות בלשון מבחן מכריע].

(3) [במשמ' המספר באה המלה בכל השמות
השמייות, ככנעני' ובכחבת מישע שבע, שבעת, בארמ'

(1) [המלה באה גם בצורת זכר שבל (בנראה
שְׁבַל) בצורה פֶּם שְׁבַל, במשמ' פִּיטִי יאור, קני היאור,
papyrus, בסוף כתבת. שעל ארון הסלך אחרים מנבל
(סלוטן, לולר הכתוב ספיקות מס' 1) במלים: והא.
ימת. סמרה. לפס, שבל, שכונתן: והוא (עצמו) יפתח ספרו
(ספר החיים, במקום ששמו רשום בו) ויהיה (שוב)
לקני ספיו, עי' טורטשינר, חלשון והספר א, עמ'
411 וכו'.]

(2) [וכן בשולי הדף: שְׁבַל].
(3) [קשה לראות כאן שבלת בלשון שְׁבַל, ואמנם
אפשר שיש כאן תמונה משבלת הדגן, כיחס הבטוי
בצותא אל "של תשלו לה מן הצבתי" (יוס
ז יס), כלם ביחד כגבעולי השבלת הרבקים יחד, וצ"ע,
ואין להשתמש בכטוי זה במ"י לגבי אדם אחר].

(כג.) ואת חמשתתוים הנשבעים לוי' והנשבעים במלכם (למי ח ט.) וישבעו לוי' בקול גדול ובתנועה ובחצצרות ובשופרות (דמייז יט יד.) — ונשבע האלהים לאדם, המטיח לו כשבועה, גם במשא ישר, נשבע לאבות את הארץ, את הברית; וי' אלהי השמים — שר לקחני וכו' ואשר נשבע לי לאמר לזרעך אתן את הארץ וכו' (בראש' כד ז.) כי וביאך וי' אל ארץ חבנעני וכו' אשר נשבע לאבתיך לתת לך (שמוס יג ט.) להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם (נמד' יד יו.) לא ישכח את ברית אבתיך אשר נשבע להם (דנ' ד לז.) ושם וי' אלהיך לך את חבית ואת התמר אשר נשבע לאבתיך (סס ז יג.) לשבח על האדמה אשר נשבע וי' לאבתיך וכו' לתת להם (סס ל כ.) במרם אביאנו אל הארץ אשר נשבעתי (סס לז כח.) נשבע וי' לרוד אמת לא ישוב ממנה (סס' קלז יח.) — ונשבע אל סלוני במשמי' זו: וישבע המלך צדקיהו אל ירמיהו בסתר לאמר חי וי' וכו' אם אמיחך (ימ' לט יו.) — ונשבע על דבר, נשבע שכן הוא הדבר או שכן יהיה: וישם העבד את ידו תחת ירך אברהם אדניו וישבע לו על הדבר הזה (נלס' כד ט.) מכל אשר ישבע עליו לשקר (ויקר' ס כד.) — ועם במוי המתאר את השבועה כשבועת שוא ושקר, נשבע לשקר, על שר וכו': או מצא אברהם וכחש בה ונשבע על שקר (סס סס כז.) ואם חי וי' ואמר לכן לשקר ישבעו (ימ' ס ז.) הנגב רצה ונאף והשבע לשקר וקטר לבעל (סס ז ט.) ובאה אל בית הנגב ואל בית הנשבע בשמי לשקר (זכ' ס ד.) והייתי עד ממחר במשפטים ובמנאפים ובנשבעים לשקר (מל' ג ט.) לא נשא לשוא נסשו ולא נשבע למרמה (סס' כד ד.) — ונשבע לבטא בשפתים, כמבטא בשפתיו ללא מחשבה: או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו (ויקר' ס ד.) — ובתו'ם: בני העיר ששלחו את שקליהן, נגנבו או שנאבדו, אם נתרמה התרומה נשבעין (השליחים) לגזברים, ואם לאו נשבעין לבני העיר, ובני העיר שוקלין תחתיהן (סל' ז ח.) שאין נשבעין לעבור על המצות (נדר' ז ז.) נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות וכו' וזוקקין נכסים שאין להם אחריות את הנכסים שיש להם אחריות.

לוי' והנשבעים במלכם (למי ח ט.) — ונשבע האלהים, נשבע בו, בימינו, בנפשו, בגאון יעקב וכו': כי נשבעתי נאם וי' וכו' כי ברך אברכך (נלס' כז יו-י.) ובר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם כך ותדבר אלהם אברהם את ורעכם (שמוס לב יג.) וישמע וי' את קול דבריהם ויקצף וישבע לאמר אם יראה איש וכו' (דנ' ח לז-לח.) וי' התאנף כי על דבריהם וישבע לבלתי עברי את הירדן (סס ד כח.) כי נשבעתי יצא ספי צדקה דבר ולא ישוב (ימ' מס כג.) אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומגער כך (סס ד ט.) נשבע וי' בימינו ובורוע עזו אם אתן את דגנך עוד מאכל לאיביך (סס קז ט.) כי נשבעתי נאם וי' כי לחרבה יהיה הכית הזה (ימ' כז ט.) הגני נשבעתי בשמי הגדול אמר וי' אם יהיה עוד שמי נקרא וכו' (סס מד כז.) נשבע אדני וי' בקדשו כי הנה ימים באים וכו' (שמוס ד כז.) נשבע אדני וי' בנפשו (סס ו ט.) נשבע וי' בגאון יעקב אם אשכח לנצח כל מעשיהם (סס ח ז.) אחת נשבעתי בקדשו אם לרוד אכזב (סס' ט ט.) אשר נשבעתי באפי אם יבאון אל מונחתי (סס טס יח.) נשבע וי' ולא ינחם (סס קי ד.) — ונשבע האדם בפלוני במשם' נשבע שיהיה כסחו אם לא יקים את דברו, התקלל בו, היה לו פלוני לאלה ולשבועה: כל היום חרפוני, אויבי מהוללי כי נשבעו (סס קז ט.) — ונשבע ראיבן לשמעון, איש לאחיו, נשבע לו שבועה ודוד': השבעה לי באלהים הנה אם תשקר לי ולוני ולנכרי (נלס' כח כג.) וישכיתו בבקר וישבעו איש לאחיו (סס כו לח.) אחת אדני המלך נשבעת לאמתך לאמר כי שלמה בנך ימלך אחרי (מ"ח ח ג.) — ונשבע לחברו במשם' ברת לי ברית שלום: ועש להם יהושע שלום ויברת להם ברית לחיותם וישבעו להם נציאי העדה (יסו' ט יט.) והגבענים לא מבני ישראל הטה יכו' ובני ישראל נשבעו להם (סס' כח ז.) — ובמשם' חשביע אותו: או נשבעו אנשי דוד לו לאמר לא תצא עוד אתנו לכרמלח ולא תכבה את נר ישראל (סס סס יז.) — ונשבע לה', גם כמ' נשבע אמונים לו: כיום ההוא יהיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת כנען ונשבעות לוי' צבאות (ימ' יט יח.) כי לי תביע כל ברך תשבע כל לשון (סס מס

לִישָׁבַע עֲלֵיהֶן (קִינִים א' ט.). הַגּוֹל אֶת חֲבִירוֹ שׁוֹת מְרוֹמָה וְנִשְׁבַּע לוֹ וּלְיֹלִכְנו אַחֲרָיו אִפּוּלִי לְמַדִּי (צִק ט ט.). הַמַּסְפִּיד אֶצֶל חֲבִירוֹ בַּהֲמָה אוֹ כְּלִים וְנִגְנְבוֹ אוֹ שׂאֲבָרוֹ, שִׁילֵם וְלֹא רָצָה לִישָׁבַע שֶׁהָרִי אִמְרוֹ שׁוֹמֵר חֲנָם נִשְׁבַּע וְיֹוצֵא, נִמְצָא הַגִּנֵּב מֵלֵם חֲשׁוּמִי כָּסֵל וְכו' (צִמ ג ט.). שִׁבִּיר בּוֹמְנוֹ נִשְׁבַּע נִוְטֵל, עֵבֶר וּמְנו אִיבּוֹ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל (סֵס ט יג.). אִיזוֹ הִיא שְׂבֻעַת שׁוֹא, נִשְׁבַּע לִשְׁנוֹת אֶת הִירֹעַ לְאֵדֶם וְכו' נִשְׁבַּע עַל דְּבַר שְׂאִי אִמְשֵׁר וְכו' נִשְׁבַּע לְכַטֵּל אֶת הַמַּצּוֹת וְכו' (סֵנֶזֶג ג ט.). כֵּל הַנִּשְׁבָּעִין שִׁבְתוּרָה נִשְׁבָּעִין וְלֹא מִשְׁלֵמִין (סֵס ז ט.). וְאִלּוֹ נִשְׁבָּעִין שְׁלֵא בַּמַּעֲנָה הַשְׁתַּמִּין וְהֶאֱרִיסִין וְהֶאֱמַסְרוּתִין וְכו' אִמֵּר לוֹ מִתְּ אַחַת מוֹעֲדֵי, רָצוֹנִי שִׁתְּשָׁבַע לִי חַיִּיב (סֵס סֵס ט.). הַאֲזִיבֵר נִשְׁבָּע אֲנִי חַיִּיב, בְּתוֹרָה וּבְשִׁמִּים מִטּוֹר (מִסְפָּסִי סֵס סִקֹּף מִקֵּץ צ.). בְּרֹאשׁוֹנָה חָיו נִשְׁבָּעוֹת לִשְׁקֵר וְקִוִּית אֶת בְּנֵיהֶם (יִרְמִי נִינִי ד ג.). אִין נִשְׁבָּעִין עַל מַעֲנַת חֶרֶשׁ שׁוֹמֵת וְקָטָן (כַּמְנִי יט.). אֲוֹמֵן אֲוִמֵּר שְׁתִּים קִצְצַת לִי וְהִלָּה אֲוִמֵּר לֹא קִצְצַתִּי לָךְ אִלֵּא אַחֲתִי מִי נִשְׁבָּע וְכו' כּוֹז יִשְׁבָּע בְּעַל הַבֵּית וְיִמְסִיד אֲוֹמֵן קִצְיֹהָ (סֵנֶזֶג מו.). אִי זֶה מֶלֶךְ רוֹצֵחַ שִׁיחִי נִשְׁבָּעִים בּוֹ וּמִשְׁקִרִים (כ' מִיכָס, מִדִּ"ר נִנִּד' ט.). — נִשְׁבָּעֵנִי שֶׁ, שִׁיעֵשָׁה דְּבַר אוֹ שְׁלֵא יַעֲשֶׂה וְכוּרִי: נִשְׁבָּע אֲנִי בַּמֶּשֶׁךְ הַגָּדוֹל שְׁאִינִי זֶה מִכָּאֵן עַד שְׁתֵּרָחֵם עַל בְּנִיךְ (סֵנֶזֶג ג ט.). זֶה יִשְׁבָּע שְׁאִין לוֹ בַּח מַחֹת מַחְצִיָּה וְזֶה יִשְׁבָּע שְׁאִין לוֹ בַּח מַחֹת מַחְצִיָּה וְיִחְלֹקוּ (צִמ א ט.). שֶׁנִּשְׁבָּע לֵחַ שִׁמְעִין שְׁהוּא נִוְטֵלָה (גֵּז סִנְכָה, מִדִּ"ר נִנִּדָּס' ט.). — וְנִשְׁבָּע בְּחַיִּי מְלוֹנִי חִיקֵר לוֹ! : מִשָּׁל לֹאשָׁה שֶׁהִיתָה אֶצֶל אֲוִהְבָה וְנִשְׁבָּעַת בְּחַיִּי בַּעֲלָה (סֵס וִיקִר' כו.). * וְנִשְׁבָּע רֵאוּבֵן עַל דַּעַת שִׁמְעֹן, נִשְׁבָּע שֶׁכֶּךְ הָעִיד שִׁמְעֹן לִפְנֵיו: אִמֵּר לְבָנָיו גּוֹיֵלָה זֶה שֶׁל מְלוֹנִי הִיא, אִבִּידָה זֶה שֶׁל מְלוֹנִי הִיא, כּוֹמֵן שְׁחָן נִשְׁבָּעִין עַל דַּעַת אִבִּיָּהֵן מִטּוֹרִין, עַל דַּעַת עֲצֻמֵּן חַיִּיבִין (מִסְפָּסִי צִק ו יג.). — וּבִמְסָסִי א': יִתּוּמִים שֶׁהוֹצִיאוּ שִׁמֵּר חֹב עַל אַחֲרִים וְאִמְרוּ לָחֵם לִיתּוּמִים מְרוּעַ הוּא נִשְׁבָּעִים

(1) [אין זה דומה לשבועה המקראית, הי"י, שבועתה הי' האל ויוכל לעשות לי כה וכה אם אשקר. אלא כאן קיצור מרעיון כגון: נשבע שיש ג' האל בחייו או בחיי בנו וזרומה. ועי' גם גדר.]

שפוע הווא, שביון שהלכה כרב פמא, שמי שמוציא שטר על חבירו ואמר לו שטר פרוע הווא נאמר למלוה חי שבע עכשו שאינו למלוה, נשבע לזה (סלכי פסוק). למלמדי דב יסודאי גאון, 42). וענין הכשתל בב' צדיקין כגון שנשבע על דבר ידוע שאינו כן וכו' הצד השני כגון שנשבע על הירוע שהוא כן (סוה, מלוה ל).

—סע', השביע, השביעני, השביעה, השביעו, השבעתני, השבעתי, השבעתיה, משביעה, השבע, השבע, אשבע, אשביעה, אשבעה, אשבעם, ישבע, ישבעני, תשביעני — השבע ראובן את שמעון, השביע אותו באלהים, המיל עליו קללת שבועה, אשר יעשה או לא יעשה דבר, אם יעשהו או לא, אם יקים דבריו¹, beschwören, vereidigen; conjurer, assermenter; to conjure, administer an oath : שים נא ירך חת ירכי ואשביעה ביי' אלהי חשמים ומלהי הארץ אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני (ברא' כד ז-ג). וישביעני אדני לאמר לא תקח אשה לבני וכו' (סס כז). אבי השביעני לאמר וכו' בקברו אשר בריתי לי כארץ כנען שמה תקברני (סס כ ט). כי השביע השביע את בני ישראל לאמר וכו' והעליהם את עצמותי מזה אתכם (סמטו יג יט). והשביע אתה הכהן ואמר אל האשה אם לא שכב איש אחר וכו' הנקי ממי המרים המאורים האלה ואת כי שמית וכו' והשביע הכהן את האשה כשבעת האלה וכו' ויתן יי' אותך לאלה ולשבעה בחור עסף וכו' (נצמז ס יט-כח). נקים אנחנו משבעתך הוזה אשר השבעתנו (יסטו ז יג). ויונתן לא שמע בהשביע אביו את העם (ס"ח יד כו). השביע השביע אביך את העם לאמר ארור האיש אשר יאכר לחם חיום (סס סס כח). הלוה השבעתיה ביי' ואער כך לאמר כיום צאתך והלכת אנה ואנה ידע חרץ כי מית חמות (מ"ח ז נח). חי יי' אלהיך אם יש גוי וממלכה אשר לא שלה אדני שם לבקשך ואמרו אין והשביע את הממלכה ואת הגוי כי לא ימצאכה (סס יח י). עד כמה פעמים אני משביעה (סס כז יג). ויברח לחם ברית וישבע

(1) [אין זו במקרא המלה] של חובת שבועה על אחר, אלא הבעת קללות ואלות, שיחולו על מפר-הברית וכדומה. ואמנם יש שהמשבע מצדו נשבע, ובנוהג שבתלמוד המשבע עונה אמן.]

עדות שתבואו ותעידוני (סס סס ט). מ ש ב י ע אני
עליכם, מצוה אני עליכם, אוסריכם אני, הרי אלו
חייבין (סס סס יג). — 'וחשביע האדם את יצרו,
התגבר עליו ע"י שבועה שנשבע: צריך להשביע
את יצרו שכן אתה מוצא בכל הצדיקים שהשביעו
את יצורם וכו' וכשם שהצדיקים מ ש ב י ע ין יצורן
שלא לעשות, כך הרשעים מ ש ב י ע ין יצורן לעשות
(כ' יאסיס, ספרי דבר' לג).

— ספרי, *השבע, כי' משבע, משבע, — שהשביעו איתו:
מה אם הרשות שאינו מושבע עליה מהר מיני הרי
הוא חייב עליה, מצוה שהא מושבע עליה מהר
מיני אינו דין שיהא חייב עליה (כ' יסודס זן כסילס,
סנוע' גו), הס מושבע מפי אחרים חייב (סס סס יא),
אזאי חייב, מושבע ועומד מהר כיני הוא (גנלי
סס כנ), מה לפקדון שכן לא עשה בו מושבע
בנשבע, מויד כשוגג וכו' (סס לז), — 'משבע במשם'
שומט או פקיד המשבע לדון דין צדק (1): כי
באותו יום המיתו אותו מושבעי רומה בכלי ברזל
(כ"ס אלמולי, סמרון מלומות, י). ואז נקרא לעדה
שהו שש מושבעי רומה הוכרח לצאת (סס עח).

ב. 'שבע, קל לא נמצא.

— ספרי, 'שבע, — אמר שבע פעמים, ואמר המיטין: דון
פגיעות לפגור ירבעו, רחש הלולך ביום י ש ב עו
(נעלס זכ קלוינומס, מורס מטלס, קרובי ספרי יוס"כ).

— ספרי, כיני 'משבע, — כפול שבע, עי' משבע (2).

א. 'שבע, סס נספר נקי, סמי' שבע, זכ' שבע (3),
סמי' שבע, כי' שבעתם, — מספר המוסף
אחת על ישי, ועי' גם שביעי, שבעים, שבענה,
שבעתים, (7; sieben; sept; seven, — א) כמספר
לפני דברים הסנויים כס', שבעה אנשים, שבע

אתם בבית יי' (מ"ז יא ד), השבעתי אתכם בנות
ירושלם בצבאות או באילות השרה אם תעירו ואם
תעוררו את האהבה עד שתחפץ (ספ"ס ז, ג ס).
מה דורך, סדור שבכה השפ' תנו (סס ס ט), ויקם
עורא וישבע אז שרי הכהנים הלויים וכל ישראל
לעשות כדבר הזה וישבע: (עזרי' יס), ואקרא את
הכהנים ואשבעם לשות כדבר רזה (כמ"ס יז).
ואשבעים באלהים אם תתנו בנתיכם לבניהם וכו'
(סס ג כה), וגם כמלך נבוכדנאצר סדר אשר השביעו
באלהים (דמי"ז לו יג), — וכמו נפק', במשם' נמל
על עצמו שבועה: ובשם אלהיהם לא תובירו ולא
תשביעו, ולא תעבדום (יזשי' כג ז), — ובתנ"מ:
והעלהו (את הכהן הגדול) לעליות בית אבטינס,
השביעוהו ונפטרו והלכו להם (יו"ט ח ס).
כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול
להשביעה, אבל מ ש ב י ע הוא את יורשיה ואת
הבאים ברשותה (כמ"ס ט ס), חורשים מ ש ב י ע ין
אותה על העתיד לבא ואין מ ש ב י ע ין אותה
על מה שעבר (סס ס ו), אין אלמנה נפרעת מנכס'
יחוסים אלא בשבועה, נמנעו מלהשביעה (גיט'
ד ג), ריבין סקדוני אפר לו נאכד, מ ש ב י עך אני
ואמר אמן (צ"ק ט ז, ועי' סנוע' ג יא, ס-ס ועוד).
חלקו השותפין והאריסין אין יכול להשביעו (סנוע'
ז ס), והשביעים משח בכל מה שקבלו בסיני
שהמים יברקו אותן (מד"כ צמד' ט), מפני מה
מ ש ב י ע ים את האדם ונותנים לפניו גדות מנופחות
ותוקעים בשופרות, לומר אתמול היו מלאים גידין
ועצמות ועכשיו הם ריקות (כ' סימון, סיקת' רבי,
"סדנרס סנינוסל, קג:), — 'וחשביע על פלוני:
מ ש ב י ע ין אנו עליך במי ששכן את שמו בבית
הזה שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך
(יו"ט ח ס), שבועה שאין אנו יודעין לך עדות או
שאמרנו לך אין אנו יודעין לך עדות, מ ש ב י ע אני
עליכם ואמרו אמן הרי אלו חייבין, השביע
עליהן ה' פעמים חוץ לבית דין וכו' חייבין על כל
אחת ואחת (סנוע' ד ג), מ ש ב י ע אני עליכם
אם לא תבואו ותעידוני שיש לי כיד פלוני סקרון
וכו' (סס סס ס), מ ש ב י ע אני עליכם כשתדעו לי

(1) [בתרג' של הרומ' iuratus במשם' זו, ומכאן
Geschworener; juré במשם' שומט משבע, כלשונית
אירופה, וכן שם: מתרגמן משבע מטעם בית המשפט
וכדו']

(2) [עי' גם שבע, פער']

(3) [ביחוק' מ כו בא שבעה על יד שיג: ומעלות
שבעה עלותיה, כנראה במעות הסעתיק.]

(1) [כדעת רבים צ"ל תשבעו.]

נשים וכו'; ויצב אברהם את שבע בבשת הצאן לבדה ויאמר אבימלך אל אברהם מה הנח שבע בבשת האלה אשר הצבת לבדנה ויאמר כי את שבע בבשת תקח מירי (נחש' כח כס-ג). מעברך שבע שנים כרחל בתך הקטנה (סס כז יח). והנה מן היאר עלת שבע פרות וכו' (סס מא ז). בנה לי כזה שבעה מוכחה והכן לי כזה שבעה פרים ושבעה אילים (נח' כג ח). פרים בני בקר שנים איל אחד שבעה כבשים בני שנה (סס כח כז). ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות היוכלים לפני הארון וביום השביעי חסבו את העיר שבע פעמים (יסו' ו ד). ויותרו בבני ישראל אשר לא חלקו את נחלתם שבעה שבטים (סס יח ז). ואתם תכתבו את הארץ שבעה חלקים (סס סס ו). ויהי ארון יי' בשדה פרשתים שבעה חדשים (ע"ח ו ח). יתכן לנו שבעה אנשים מבניו והוקענום ליי' (ס"ב כח ו). ויולדו לו שבעה בנים ושלוש בנות (א"י ח ז). — ואחרי הרברים העומדים למנין¹, הנוברים במיר, בנים שבעה, פרות שבע וכו'; ועשית את נרתיה שבעה (פסוק כס ז). כבשים בני שנה שבעה חמישים (נח' כח יא ועוד). פרים שבעה אילים שנים (סס כז ז). חממות בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה (מסל' ט ח). ובני אליועני חוריוהו ואלושיב וכו' זעני שבעה (דמ"א ג כד). כל האם למלא ירו כפר בן בקר ואילם שבעה והיה כחן (דמ"א יג ט). ויביאו פרים שבעה ואילים שבעה וכבשים שבעה וצפירי עזים שבעה לחמאת (סס כז כח). — ולפני שם מספר אחר, המשלים את הסכום, שבע שנים ושמונה מאות, שבע ושמונים שנה². וכו'; ויהי שת וכו' שבע שנים ושמונה מאות שנה (נחש' ס ז). ויהי מתושלח שבע ושמונים שנה ומאת שנה (סס סס כח). ובחדש השני

משבעה ועשרים יום לחדש (סס ח יד). שבע שנים ומאתים שנה (סס יא כח). ושני היו לוי שבע ושלושים ומאת שנה (סמ' ו ז). שבעה וחמשים אלף (נח' ח ל). שבע שנים וששה חדשים (ס"ב ז ח). עשרים ושבעה אלף איש הנותרים (מ"ח כ ז). שבע ועשרים ומאה מדונה (חש' ח ח). — ואחר המספר הגדול, כחורה על הדבר המנוי: מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים (נחש' כג ח). מאה שנה ושלושים שנה ושבע שנים (סס כח יז). — ובצורה כמספר אחד עם הדבר המנוי במ"י: בשנת עשרים ושבע שנה לאסא מלך יהודה (מ"ח יז יח). בשנת שלשים ושבע שנה ליואש מלך יהודה (מ"ב יג י). — ובצורה בזכר שבעה עשר (ו): בחדש השני משבעה עשר יום לחדש (נחש' ז יח). ותנה התבה בחדש השביעי משבעה עשר יום לחדש (סס ח ד). בני חרם אלף ושבעה עשר (עז' ז נט). כל אלה וכו' גבורי חילים שבעה עשר אלף ומאתים יצאי צבא למלחמה (דמ"א ז יח). לחזור שבעה עשר להפצץ שמונה עשר (סס כז יח). — בסמ' בזכ' שבעה בצרופים שבעת ימים², אלפים וכו'; ויחל עוד שבעת ימים אחרים (נחש' ס י). את שבעת המוכחה ערכתי ואעל מר ואיל במוכת (נח' כג ד). עשרון עשרון תעשה לכבש האחד לשבעת הכבשים (סס כח כח). שלש מאות אלף ושלושים אלף שבעת אלפים וחמש מאות (סס לא זג). אם הגר תגידו אותה לי שבעת ימי המשתה ומצאתם ונחתו לכם שלשים פדיונים וכו' (סס' יד יז). ושבעת ימי החג יעשה עולה ליי' שבעה פרים ושבעת אילים חמישים ליום שבעת הימים (יחזק' וס כג). ויהי מקנהו שבעת אלפי צאן ושלש אלפי גמלים וכו' (איז' ח ג). וישבו אתו לארץ שבעת ימים ושבעת לילות (סס ז יג). עשה המלך וכו' משתה שבעת ימים (חש' ח ס). אמר למחומן נחא וכו' שבעת המרוסים וכו' (סס סס י). שבעת

(1) [בנוגד אל שבע עשרה; וכן שלושה עשר, חמשה עשר וכו'. אך במספר השנים, שמים, כא שנים עשר, וכן שמים עשרה, ולא שנים עשר, שתי עשרה, בנוגד לארץ תבי עפר; ובמספר אחד: אחד עשר.]
(2) [מעין זה: שני ימים, שלושה ימים, ארבעת ימים וכו', על יד שנים כרובים, שלושה בנים, ורחים וכו'.]

(1) [במקום שיש צורך עניני להקדים ולאמור מה מונים ואחר כך תוצאת המניה, ובוז' ההבדל בעמדת המלים, ולא כזמן שנכתבו בו הדברים במספר זה או זה. ואולי אף ניסחו הרברים כחלקם על פי טבלאות ורשימות ששמשו מקור לכוח, כאלה שנמצאו כבכל במספר רבי ברשימות כאלה היו המספרים רשומים במספרות, שנמצאו כמותן בכתבות, ולא כמלים.]
(2) [במקרים כאלה בא המנוי במ"י, לפי הנהוג אחר שם המספר שמונים וכו'.]

שרי פרס ומדי (סס סס יד). — ובסמ' בנק', רק בצרופים שבע עשרה, שבע מאות (1): יוסף בן שבע עשרה שנה (נחש' לו ז). אלפים שבע מאות וחמשים (צמד' ד לו). שש מאות אלף ואלף שבע מאות ושלשים (סס כו כל). — ובכני שבעתם (2): ויקח הטלך את שני בני רצפה בת איה וכו' ואת חמשת בני מיכל בת שאול וכו' ויפלו שבעתם (3) יחד (ט"ז כח ח-ט). — ג) בשמוש פלוגי או כולל, שבעה שבעה, שבעה ימים ושבעה ימים, שבעה לוח ושבעה לוח, במשמ' כל שבעה ושבעה לחור, וכדו': מכל הבחמה המתורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו וכו' גם מעוף השמים שבעה שבעה ובר ונקבה (נחש' ז ג-ג). שבעה (שכבים) רכתרת האחת ושבעה לכתרת השנית (ח"א ז י). ויעש שלמה בעת שהיא את החג וכו' שבעה ימים ושבעה ימים ארבעה עשר יום (סס ח סה). שבעה ושבעה מוצקות לגרות אשר על ראשה (זכ' ד ז). — ובפחמני מספר שש ושבע, שבעה ושמונה וכדו': בשש צרות יצילך ושבעה לא יגע בך רע (ח' ס יט). תן חלק לשבעה וגם לשמונה (קל' יא ז). — ובמסמ' הכפל, שבעה כמו שבע פעמים, וכדו' (4): ויספתי ליסרה אחכם שבעה על חמאתיכם (ויק' כו יח). כי שבעה ופול צדיק וקם (מעל' כו יו). — ושבעים ושבעה בשמוש כזה: כי שבעהים יקם קין ולמך שבעים ושבעה (נחש' ד כל). — ובתוים: אם יש ביניהם ממין שבעה מברך עליו (נכ"ו ד). עד אימתי נקראו נשיעתי רבי אליעזר בן עזריה אומר עד שיחולו, רבי יהושע אומר בת שבע שנים (פנינים ח ס). לא מנו חכמים שבעה משקין כמוני פסמים (ר' יוסע, חנו' יא ז). אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים (נכורים ח ג). ופסח דורות נוחג כל שבעה (ימים) (פסח' ט ס). שבעה דברים התקינו בית דין וכו' (ר' שמעון, סקל' ז ו). שבעת ימים קודם יום

הכפרים מזרישין כהן גדול מביא ללשכת סלחדרין וכו' (יומא ח א). והוא ממנו אחת למעלה ושבע למטה וכו' וכך היה מונה אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים וכו' אחת ושבע (סס ג ג). כראשונה היה לולב נמל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיחא לולב נמל במדינה שבעה וזכר למקדש (סוכ' ג יז). בשלשה בפרחשין שואלין את הנשמים, ר' גמליאל אומר בשבעה בו (פני' ח ג). הגיע שבעה עשר בפרחשין ולא ירדו נשמים התחילו היתירים מענין שלש תעניות (סס סס ד). חמשה דברים ארעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וכו' בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות וכו' (סס סס ו). ספק בן השעה לראשון ספק בן שבעה (חדשים) לאחרון (יבמ' ד ז). מעשה בחילוני המלכה שהלך בנה למלחמה ואמרה אם יבא בני מן המלחמה בשלום אהא נזירה שבע שנים ובא בנה מן המלחמה והיתה נזירה שבע שנים ובסוף שבע שנים עלתה לארץ ותורו בית הלל שתחא נזירה עוד שבע שנים אחרות ובסוף שבע שנים נשמאת ונמצאת נזירה עשרים ואחת שנה (נזיר ג ו). היו בורקין אותן (את העדים) בשבע חקירות, באיזה שבוע, באיזה שנה, באיזה חדש, בכמה בחדש, באיזה יום, באיזה שעה, באיזה מקום (ספ' ס ח). אחד אומר בחמש (שעות) ואחד אומר בשבע עדותן במלה, שבחמש חסה במורה ובשבע חמה במערב (סס סס ג). שבעה דברים כגולם ושבעה כחכם וכו' (אנ' ס ז). שבעה מיני פורעניות באין לעולם על שבעה גופי עבירות (סס סס ס). אלו שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים כלם נתקיימו כרבי ובכניו (נצי' נעמן זן נוסף, סס ו ס). שבע הויות שבפרה מעכבות זו את זו, שבע הויות של בין חברים ושעל הפרוכת ושעל מוכח חוהב מעכבות זו את זו, שבעה קני מנורה מעכבין זה את זה, שבעה גרותיה מעכבין זה את זה (נמ' ג ו-ז). שבע מדות של לח היו במקדש חין וחצי ההין וכו' (סס ט ז). כשהוא (הכבש) חי קולו אחד וכשהוא מת קולו שבעה, כיצד קולו שבעה, שת קרניו שתי תצוצרות, שני שקיו שני חלולין וכו', (ר' יוסע, קני ג ו). עצם כשעורה שהיא מטמא

(1) [ובן שלש עשרה, שלש מאות, שלש-אלה וכדו'.]

(2) [השוח שניהם, שלשתם וכדו'.]

(3) [בך קרי; כת' שבעתי, ועי' שבעתיים].

(4) [כידוע בא המספר שבע, שבעה, במקרא כבלשונות ובתרכבויות אחרות, במספר עגל או קדוש, ולא תמיד הכונה למספר מיוחד זה אלא למשג הרבה ככלל].

בסדרן או שהעבירין שבעתן כאשר לא עשה ולא כלום (ספ' מט' ז'). שבע מצות נצטוו בני נח (ס' ס' כו'). שבעה אותיות צריכות שלשה ויונין ואלו הן שעשנ"ו ג"ק (כזל, מנח' כט'). שבעה עשר יובלות מנו ישראל משנכנסו לארץ ועד שיצאו (ערכ' יג'). שבע (שנים) שכבשו (את א"י) ושבע שחלקו נתחייבו, כחלה ולא נתחייבו במעשר (כזס מז'). שבעה אין להם חלק לעולם הבא וכו' (חז"ל לו'). שבע בריות זו למעלה מזו וכו' שבעה דברים רובן קשה ומיעוטן יפה וכו' בשבעה דברים ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו וכו' שבע מדות משמשות לפני כסא הכבוד וכו' שבעה מדורות הן וכו' שבעה רקיעין הן וכו' כנגדן קרא לארץ שבעה שמות וכו' שבע מעלות בין צדיק לצדיק וכו' שבע מדות דרש הלל הזקן לפני בני בתירה וכו' (סס לז'). שבעה הבלים אמר קהל וכו' כנגד שבעה ימי בראשית (כ' יסדס כז' פיוון, מדרש ספלים לז ג'). — ובספ' יא: ואמר קדושתא שהיא אחת מעין שבע [ברכות] (קד' רז עורס ססלס ג, י'). המתפלל ברכת מעין שבע, קונה שמים וארץ, מן אכית בדברו (כס"י, סס כד ז'). ואומר ברכת אחת מעין שבע ברכות (קדור כס"י ס' סס, 242). בלילי שבתות חוזר ש"ץ וכו' אבל אינו מתפלל שבע אלא ברכה אחת מעין שבע וכו' (כזכ"ס, ספסל ע י'). שבעה כוכבי לכת (כ' צמ"י, וי"ל). שבעה מי יודע (סגדס סל ססס). — השבע ברכות, בנוי לשבע ברכות חתנים. — יושב שבעה, נהג שבעה ימי אבלות. — יושב שבעה נקיים על מאמר וכדו', בהשאלה, שהחזן רב (על פי דרכי לא). — ההשגות בשבע עינים, בהשאלה, עין ודקדק ביותר בדבר (על פי זכ"ל ג ט).

ב. *שבע, — רק בצירוף פת"שבע¹, ס"י ע"כ פגות-שבע, תאנה לבנה: היה עושה בלבסם

טומאת שבעה (ימים) (גל'ס ח ד). חתן שנראה בו נגע נוחנין לו שבעת ימי המשתה (נגט' ג ז). ומטמאין בשבע אחד שהוא שבעה ימים (סס סס ד). נכנס לפנים מן החוטה מנודה מכיתו שבעת ימים (סס יד ז). שבעת ימים קודם לשרפת הפרה מסרישין כהן חשורף את הפרה מכיתו וכו' וסוין עליו כל שבעת הימים מכל הטאות שהיו שם (ססס ג ח). שבעה משקין הן, הגל וחמים וחיון וכו' (מכס"י ו ד). בשבעה דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק לויבה, במאכל, במשחה וכו' (זכ"ס ג ז). שבעה ימים סובבין את ארץ ישראל (יכוס' כלל' ט ד). שבעה שמות נקראו לו (לשער המזרחי), שער סור, שער היסוד וכו' (סס עכ"ז ס ח). לאחר שבעה (ימים) כבר עבר האכל (סס מו"ק ג ס). שבעה שמות נקראו לו (ליתרו) (מכ"י יתרו אסכח דעזלק ח). שבעה גנבין הם, הראשון שבגנבים גונב דעת הכריות וכו' (מכ"י מעטעס, אסכח דזיקין יג). שבע ביתות של צדיקים כגן עדן זו למעלה מזו (ספ"י דכ"י י). לשבע ששמות פניהם של צדיקים ראויים לעתיד לבוא, לחמה וללבנה, לרקיע, לכוכבים ולברקים ולשמש ולמנורת בית המקדש (כ' סענען זן יוסי, סס סס). בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו ראות מיפת דם כהרדל וישובות עליה שבעה נקיים (כ' זכ"ל, ככ"ל לא). שבעה שמות יש לגיהנם וכו' (כ"ל, ככ"ל יט). שבעה דברים מבוסים מבני אדם וכו' (ס"י, סס"י כד). שבעה והכים הם, וחב, וחב טוב וכו' (כ' ססדל יומל מד:). שבעה שמות יש לו ליצר הרע (כז עורל חו ריז"ל, קוכ' כז). שלא התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר (מג"י כז). דאסקיה (שהעלתו דוד את אבשלום) שבעה סדורי גהינם (סוטס י'). שבעה פרושין הן, פרוש שיכמי, פרוש נקפי וכו' (ס"י, סס כז). צבוע זכר לאחר שבע שנים נעשה עמלף, עמלף לאחר שבע שנים נעשה ערסר וכו' (צ"ק טז). שבעה נביאים נתנבאו לאומות העולם (צ"כ עו:). שבעה לא שלט כהן רמה ותולעה (סס יז). שבעה קפלו את כל העולם כולו (ס"י, סס קכא:). שבעה סמנים מעבירין על הכתם, רוק חפל ופי גריסין וכו', העבירין שלא

¹ [וכן בארמ' שבתים ברת שובעין (יכוס' צ"ז ג ז). במקום זה בא גם פת"ש, ומה שנאמר במדר' (נחל'ס' סוף פי עו) על בנת שובעין, נאמר בכבלי (ככ"י מ:)] על בנות שוה. וכן כתוב במקום השם הפרטי בתישבע שבמקרא גם פת"שוע (דס"ל ג ס), ונראה

שִׁבְעִיתִים, סס נקסר, שִׁבְעִיתִים, — שבע פעמים, כמול שבעה, sieben mal; sept fois; seven times; כל הרג קין שִׁבְעִיתִים יקם (נלכס' ד יס). ויהי אור הלבנת כאור החמה ואור החמה יהיה שִׁבְעִיתִים כאור שבעת הימים (יטע' ל כו). אמרות יי אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מוקק שִׁבְעִיתִים (סס' יז ז). והשב לשכנינו שִׁבְעִיתִים אל חיקם חרפתם אשר הרפוך אדוני (סס עט יז). לא יבוזו לגנב כי יגנובו ובו' ונמצא ישלם שִׁבְעִיתִים (מסל' ו לז).

א. **שִׁבְי** ⁽¹⁾, מסנו משפצת, א. שִׁבְי, תִּשְׁבִּי.

ב. **שִׁבִי** ⁽²⁾, מסנו ב. יִשְׁבִי, שִׁבִי.

א. **שִׁבִי** ⁽³⁾, קל לא נמצא במקורות הקדומים.

— סע', שִׁבְצַת, — שִׁבִי, קשט ורקם בטבלאות וחב וכדו': וְשִׁבְצַת ⁽⁴⁾ הכתונת שש וכו' (שמוס כס לט). —

⁽¹⁾ [גוניוס (Thesaurus, ע' 1856) השוה אל הפעל הערבי חנריר תִּשְׁבִּי (a) במשמ' היה (העץ) מסבך בענפיו וכדו', ואחרים אל השם שִׁבְכָנוּת באשור' המורה על מין ממיני המלאכות שבאמנות. אפשרות אחרת היא להבד' שרש זה עם שִׁבִי, הבא בארמ' שכתו"ם במשמ' תקן וחזק בדק.

ואולם השבכים כבר תרגמו משבצת σοσυμβωτοί מציצות, כמו שתרגמו שביסים σοσύμβουι בלוריות, ציציות. ואם נכון הפרוש הנתן לעיל למלה שבים, כשלט קמן ועגול. בדמיון לשמש, כי אז אין הוראת הפועל שִׁבִי אלא קשט בשלטים קטנים כאלה, של והב או של כסף, ואף בלוחיות של אבנים יקרות. ועי' גם בהערה להלן, ובהערה לערך שִׁבִי.

⁽²⁾ [עי' שִׁבִי, הערה.]

⁽³⁾ [עי' בהערה הבאה.]

⁽⁴⁾ [השבכים מתרגמים וְשִׁבְצַת כאלו במאו וְשִׁבְצַת, σοσυμβωτοί, מציצות מעשה שביסים, אבל משבצים וחב (סמיוס כס כ): περικαλαλυμένα χρυσίω; עמוסים זהב. ולג' מתרגמת וְשִׁבְצַת, stringesque, וקשרת, ועי' בהערות שלפני זו. בתרג' הארמיים כא בכל מקום רמץ במק' שִׁבִי, ועי' ב. רמץ. וריכ"ג פרש כל לשון שִׁבִי כמעשה עינים קטנות ברכמת תארג.]

(8) תבס

לא יאכל בבנות שבע, בבנות שבע לא יאכל בלבסום (מעשרי ז ח). ויתים מאימתי חייבות במעשרות, משיבכר צמיוא קיימא, לא ביבכר צמיוא קיימא, משיבכרו בנות שבע (כ) חייס נסס ל' חניס, יכום' סס ח א).

שִׁבְעִים ⁽¹⁾, סס נקסר זויג, — שבע פעמים עשרי שִׁבְעִים; siebzig; soixante-dix; seventy; שבעות יקם קין ולמך שִׁבְעִים ושבעה (נלכס' ד כד). ויהי כל ימי למך שבע ושִׁבְעִים שנה ושבע מאות שנה' (סס ח לז). ויהי כל נפש יצא ירך יעקב שִׁבְעִים נפש (שמוס ח ס). פִּשְׁבְעִים נפש ירדו אבתוך מצרימה (דנר' י כג). ועי' שִׁבְע. — וכתו"ם: הרי אני כבן שבעים שנה (כ) אלעזר בן עזריא, נכח' ח ס). אין דנים לא את השבט ולא את נביא השקר וכו' אלא בכית דין של שבעים ואחד (קס' ח ס). והיה (מרדכי) יודע בשבעים לשון (מ"י יג). ועי' לִשׁוֹן, 2739. — יגוהג השם שִׁבְעִים ככנוי לתרגום היווני של המקרא המיוחס לשבעים הוקנים, Septuaginta.

שִׁבְעָנָה ⁽²⁾, — כמו שבעה: ויהי לו שִׁבְעָנָה בנים ושלוש בנות (לוי' נג יג). — ובסמ"א: ועשה הארבע חולדות וכו' מתחשכים כפי הפוך והכת לשבענה הככבים וראשי החלי וחמולות, וכל הככבים יש להם כח עם שבענה המשרתים במפעליהם (רלצ"ע, ספר לנשאלם נקדוה, ז).

שגם כאן הוראת השם הפרטי היא ככמשה, ולא נתברר מקור השם ולא צורתו המקורית. ובחמל"ץ א יה, עמ' 262 מעיר מ. ליכטנפלד בצדק על כך, כי מאמר חו"ל מראויה היתה בת שבע לרוד אלא שאכלה סנה' (עי' פג) מתכונן להוראה זו של בת-שבע בחרוד: לא בת-שבע בשלה היחה או אלא סנה. ועי' בדברי לו ברך I, עמ' 241 ואילך.]

⁽¹⁾ [אין כאן כמובן מ"ר סתם מן שבע (שכן שבע עצמו הוא רבוי), ושום לב להבדל בסמנה המלה שלשים, ארבעים, שבעים וכו' המורות על עשר פעמים שלוש, ארבע, שבע, למלת עשרים שהיא כאלו מ"ר או מ"ז מן עשר(ה), ולא כסמנה המלים, zwanzig, twenty, בלעיו, כצורה מרחכת מספר השנים.] ⁽²⁾ [אולי מ"ם, כדעת רבים. וכדרש בתרגום הארמי: והוה ליה ארבער בנין, כלו' כאל סנה שהיו לו בראשונה.]

משובצים (קטע"ג, חז"ל יעד, הוספא, סדור קטע"ג, כחא). נוהלים לבסותו משובצים (חא, חלסיס יח מקדס, סס, ח"צ). רע יאחזנו השכין וגבר מוב ככל פאר ישובין (אל ס, קרוב, חלגיל, סנע"ל). — ואמר המשרר: כשריונים משובצים כגלים, ומגנים אדמים כגוללים (כ"ס חנניד, חלי חעס, סדנא ח, 18). אזי באו אלי מצע משובין בארגמן ומכלולים רקומים (חא, חדע חס פעלי, סס ג, 12). וספירים יפור אל ספרים משובצים בכל ששי ורכסא (יוק סן חסדי, חלגיל ס, סע"ס 29). כחנות תהלות ארגו אחס ידי אמן וכוהב אחבה שבו (רמנ"ט, רכני כדלי, כדודי, קלס).

קל, ניני מ'שפין, — כמו מ'שפין: צוארך אפדתי דברותי וכו' הרי חמשים ותשע מצות שבוצים במצות לא חגנוב (קטע"ג, חזקת, סדור קטע"ג, ח"צ). והנהן שבוין בהוד אבני זכרון (קטע"ג, חסלי עין, מוס' יוסי ספדל, ציליק-דניליקי ב, 216). מסור וקדה קרועה וכתן והוד שבו צה (מנחם יודס סינא חסי, טעס זקס ס, ח). שבוצים מעשה אמן ולא מחור וארגמן (מעס סכ דון ימק חרועי, דניי חכסי, חא).

סע, ח'שפין, — כמו סע, ואמר הפיטן: בשנן בשקר בשבת שירות ישוב יצו, בלהג בלמד בלקח לבכות וליצו (קטע"ג, אל קדס, ציליק-דניליקי ב, 189).

ב. ישובין, קל לא נמצא.

סע, ח'שפין, — מי שאחזו השכין, ואמר הפיטן: שקצתי חיי משבצת סרב בשח, מעונה כלמות ורק מני דבשח (שלמה סנלי, חסנעס לדעס, זולס סנח כדאשית).

ישובין¹, ח' — חלשה, חתעלפית מוח וכו': עמר נא עלי ומתחני כי אחזני השכין כי כל עוד

(1) [כך בקרוב הוראת המלה לפי הענין, ועל כן אפשר שיש לחבר מלה זו, כדעת אחרים, עם הערב צ'בש' (a) (בשכול ההנאים), בוש' צ'בס, חלש, מחעלה, וקרוב לך חרג' השכנים (αὐτός δεινός), חשך חוק, והוולג' סתרגמא angustiae, סחר וסחר, ח'י רחיתא, רעורה, ועי' רש"י, הסוכר גם את דרשח חו"ג: ואין

ובתו"ס: ואלי הן גולמי כלי מתכות שהן מהורין, כל שהוא עתיד לשוף ולגרר ולכרכב לשכין ולהקיש בקורנוס (חוססח' כלס ח"ג זי, — ובסחמ"א גם בהשאלה: מכתב שלחחם ולכב לקחחם, החור בחכלת שבעתם וחסהם בסוך הרבצחם (כ"י חלי, מחס צסס כ"י ח"גס לחכני כדננה, חסיק חכ"ד, 151). ושבין משבצות מלים ארונים בשכל לא בארגמן ובשרד (כ"י חרני, סקד' סכס, 1). ויטח לשוני פחיל רעיוני ובגרי זמני כשירי אשבין (סס, 6). ובתוכם איש וקן יקבין מן התעודות נפוצותיהם וישובין מן המליצות חליצותיהם (סס ח, 84). חליצות המליצות משובין ונפוצות החכונות מקבין (סס ג, 388). אמנם מי ששובין אכן מקור או כלס מעין סה כבוד יהיה להם סזה (כ"י חצנחל, נחלת חנוס ד, חסח מכוד). לפי שחכבוד הנעשה לחכמים הוא פרסום מעלותיהם. כשבין הוהב לפרגלית (סס סס). דת אל תערב באגדות של דמי, אבני יקר בכלי כדיל שבעת (פרסיס, חני מודס, קנן על יד, 118). — ואמר המשרר: וחסיו שבו חוהו ומחשבו ארגוהו (כ"י חלי, על מ'סכני צלילות, זמורס ח, 62). כוס בלבנת ספיר אחזה עינים וככתם אופיר שבעת ידים (חא, סכוס, סס ג, 384). דמיונו באריה לשונו אדמרת, עיונו אדם פטרה בחריהן שבו צו (לעריס, נסיל ציסחל, מנחלים לגוטונר, 9).

סע, ניני מ'שפין, — מ'שפין, ששבצו אותה, שמלאו בו לוחיות לוחיות: ועשית חשן וכו' ומלאת בו מלאת אבן ארבעה טורים אבן וכו' מ'שפין¹ והב יהיו בסלואתם (שמות כח יט-כ). — ובסחמ"א: ובכפלי יריעות שובצו אכנים יקרות (סי סן מ'קן, סקד' ו). הכתונת בין של כ"ג בין של הדיוט משובצת היתה שהיא בתים בתים בארינתה (רמנ"ס, כלי סנקדס ס עז). ולחבר מליצות כוהב היופי משובצות (כ"י סרני, סכס' ח, 19). ואקום ואחבר תפלה נסרעת, כחוכחות מוסר משובצת (עמנואל, מנח' כו, סדנא, 747). — ואמר הפיטן: עלמות קוסה ימלא ככתנת כפולה משובצת עד ססי יד (יוסי סן יוסי, חזיק גנכות, סדור קטע"ג, חא). זמן לשרתך בחריטים

(1) [יש גורסים גם כס' יא: משבצות במקי

מ'שפין, ועי' מ'שפין.]

***שֶׁבַע** (1) ממנו יִשְׁפֹּק, יִשְׁפֹּק.

יִשְׁבֵּק (2), פ"י, — עוב, נפש, הניח, ואמר המשורר:
לחץ הארץ בחוקה והביאה כדחק ובצוקה,
לארצו הגלם בבוקה, נפשם וחיותם לשבֵּק
(חסיונען נן פלטיאל, לחן דק, מנחם הסירה סענרית
באיעליס, סירען, כו). — שֶׁבֶק היום לכל חי, שבֵּק היום
לכל ישראל (3) וכדו', הניח להם חיים כשנפטר ומת:
ראובן נפטר לבית עולמו וחיי לטרנא גאון שבֵּק
וכו' ראובן נפטר לבית עולמו וחיי לאדוני שבֵּק
(פס' הגלו' סרכני סכנ-7), אחר ימים נפטר ראובן
וחיים לבר שבֵּק (סו"ט מהסד"ס, ייד טס), אחר
כך נפטר ראובן לבית עולמו וחיים לכל ישראל
שבֵּק (טו"ט ר"ע אלשיך טט), חלך לעולמו וחיים
לעמו שבֵּק (מנחם מנחם ס"ח, וסעטין I, 317),
ובעוה"ר ב"ב תמוז חלך ח' שבי"ח לטבול בים בלי
יריעתי ונטבע וכו' ברוך דיון האמת וחיים שבֵּק
לנו ולכל ישראל (סיד"ה, מעגל עוז סעס, 48), וזה
גרם כי בעוה"ר אח"כ רבים מישראל אשר כבדו
חוליים ונפטרו לב"ע חל"ש (4) (סס 52, ומעין זה
סס, 66), ועי' ח' 1520.

— נִשְׁפֵּק, — עוב, ואמר המשורר: מר צעקו
גם נאקו כי נשִׁבְקוּ, גם שרקו כלם בצאן גועים

(1) [עי' בהערה שאחר זי].

(2) [ע"פ הארמ' יִשְׁבֵּק (דני ד יז ועוד), השכיח
בתו"ס ובתרגומים, וכן בסור' ובערב' יִשְׁבֵּק a), במשמ'
השאייר מאחריו, קדם לפלוני. במקורות שבתו"ס אין
שבֵּק בעבר' כדגמאות מסמכות. במקום יִשְׁבֵּק בבית
האמורים וירעב"ב בפסוק רב' מר הופאה בילק"ש הנמחה:
חבשהו. שובֵּק הכא בלשון הגאונים במשמ' כלי
כאפיה, אינו עבר' אלא פריס', ועי' אפשטין, פרוש
הגאונים, 89].

(3) [במליצה על פ' הארמ' שבתו"ס: לא שביק
מר חיי לכל בריה (נכ"ס קא): לא שבֵּקת חיי לבריותא
(נ"ק 45: 1), לא שביק אימי חיי לכל בריה (גימ 35),
ודומה לה: חניח חיים לכל ישראל (מזכר עסכס סדנכס
ג, ילינץ ח, 72; חזונוסעין ג, 454).]

(4) [בדפוס: כבדו].

(5) [לבית עולמן חיים לישראל שבֵּק].

(a) سبق

נפשי כי (ס"ז א ט), — ובסחמ"א גם במשמ' עוית
ושחוק, Krampf; orompe; oramp: שאחוזו השבֵּק
וגדלו המומותינו ורבו אנחיתנו בבוא שמועת חתהנו
(צ"ל חתננו) כי טבע בים וכל ממנו אכר (ד"ה טל
יחודי מלכ"ס וז"ל, יעקב מן, 3, 40), — ואמר הפוסק:
פלג ושבֵּק לבשוני בעת אחוז מוני יקמים (מלכ
נ"ל חלעזר, זיון לפרס, קי"ה ס"ב), שבֵּק אחוזתני
כיוולדה ובה אין ללדה (לוחמי מעגל סנח, קלימי ד'
עסי"ח), שבֵּק אחוזני עצמי חרו (סנן לחוזני, קלימי
סמ"י יוס"כ, מס' חילי, 3, 75), — ובספרי רפואה:
עשתונות החולים האבדנה ובמעט קש יגועו החולים
ומחי, לפעמים יאחזם לפני מותם השבֵּק (י. עוניס,
סידפסטיס, 25), — ושבֵּק הפצעים, tetanus: לא
ינגפו לעלם התרגולים במחלת שבֵּק הפצעים
והיונים בשמות רבלים (סס, 31), — ושבֵּק הלב,
במשמ' שפף דם פנימי חנגרם ע"י בקיעת עורקי
הדם וסביא לידו שחוק או מוח, Herzschlag;
apoplexie; (y) נוהג בספרות ובדבור.

השבֵּק אלא בנדי כהונה (סכמו' מלרע ד) כרמו
להריגת כהני נב, ובדרך הדרש חלך רלב"ג וז"ל:
שחלוש שהיה לבוש היה משובץ, היסוף לו חווק
באופן שלא יוכל החרב לחתכו בקלות ואמר שאול
שהחנית שנצל עליו אחז לו השבֵּק ולזה לא היה יכול
לעבור לדקרו וכו', ע"כ. ורד"ק אינו קובע הוראה
מדוקת אלא אומר: שם חולי אולי יקרה לאדם מחמת
מכת חרב, ע"כ. תמוהה דעת ריב"ג, הרואה גם כאן,
בבבל שרש שבֵּק, לשון עינים (שכאריגה), עיון בערב':
תפשו העיון ר"ל החקפה שהקיפוהו אנשי המלחמה
וסכנוהו ולא יכל להנצל מהם.

אך אחרים תבינו שבֵּק במשמ' אחוז ושחוק
האברים כדברי ר' ישעיה בפרושו: כשאדם מתפחד
הרבה כל איבריו נקמטין והוה כתונת השבֵּק שהיתה
ארוגה קמטין שהחוטאים נקמטין ע"י אריגה ונעשין
גומות גומות ע"כ. וכן נוהגת המלה היום, ומעין זה
רשם החכר בשולי מלון גוניס: שנג"א בערב',
orompe, ואמנם לא מן הנמנע הוא שגם יִשְׁבֵּק זה, כמו
א. שבֵּק וכן שָׁבִים, קשורים הם בלשון עם שִׁמְשָׁ, ושעקר
היראת השם היא מכת שמש וכו' נתבאר שחוק פתאומי
במחשבת הקדמונים כמכת השמש, ולפי זה יהיו גם
מלם אלו קרובות אל א. שבֵּק.]

(a) تسبج

(8) **فیر**

[.2948 'מָע]

(¹) [באותה משמ' בא (יסעי ג ל) גם: הסיר

נג צג, צ"ק כז): ועד שיחיו בעלים משעת שאילה עד שעת שבורה ומתה (צ"מ ט:). איר, ואיר יעלה מן הארץ, שהוא שובר לבעלי¹ שערים, ענן, שהוא עושה בריות עננים אילו מאילו (מד"ר נחל' יג). נזכרת אני את הצברים שהיית שובר את המלכיות בעבורי כלילה ובו² בא עלינו מנהריב שברת אותי כלילה (פס סמוט יס). נטל את הטבלה מלפנינו שהייתה יפה כששה בכרו זחב ושברה (פסיק' ר"כ, חס קצנני, צוצה, נט:). — ושבר את לבו של אדם, במשמ' שָׁנָה את רוחו, את יצרו, לרעה (לפחד) או לשוכה²: סצוה לפרוק עם השונא כד לשבור את לבו³ (תוספ' צ"מ צ כו). שלא אמרו (ישראל) האיך נחזור לאחורינו שלא לשבור לב מן ונשים (מכ"י נטל' ח; מד"ר סמוט כח). נחבוננו המרגלים לשבור לבן של ישראל (תוספ' סל' ט). — ושברה האשה את כתבתה, ושברה על הכתבה, בטלה את חביעתה על הכתבת בשובר⁴: אם אמרה מראה אני, שוברת כתובתה ויוצאת (קוט' ח ד). שברה לו סקצת כתובתה, שברה לו על בולה (תוספ' כחז' ד יח). כונסה ומגרשה והיא שוברת לו על הכתובה (סס סס ט ח). שברה לו כשהוא תחתיו וגרשה וחחוריה אליו ומת נוטלת כתובתה (סס סס ט ו). כתוב לזון את בת אשתו ושברה לו לא כל היסוד, שובין לקטן ואין חבין לו (סס סס י ג). ועי' שובר. — ובהשאלה, שבר דבריו לזני, בטל אותם, סתר אותם: כל מדרש שאתה דורש ושובר מדרש ראשון אין זה מדרש (כ' נון נכ חיים, יוס' סני' ס ח). שלא לשבור דבריו של

¹ [צ"ל: למעלי, כי אין ספק שנדרשות כאן המלים ואיר יעלה (בשם שנדרש בהמשך ענן — עננים) במשמ' יביא איר ושבר למי שיעלה את השערים, למעלי שערים, ולא לבעלי, ולא עמר תיאודור בהוצאתו על כונת המלים.]

² [השוה לקטן, סע', שִׁבַּר את האון, הערה:]
³ [במקום זה כאותו מוכן בבבלי (צ"מ נג:): מצוה בשונא כדי לבזף את יצרו. ג"א לשבר אינו אלא מעות.]

⁴ [שמוש זה של שִׁבַּר מקורו בזמן שכתבו תעודות כאלה על חרסים, הנתינים להשבר ממש, והשוה כארמ' שכתובים בטויים כגון: חמי שטרא חספא בעלמא חוא.]

אבר מן האברים: עורת או שִׁבּוּר או חרוץ או יבלת ובו¹ לא תקריבו אלה לוי (ויק' כז כג). — ובהשאלה לתכונות נפשיות, שבר לב האדם, גרם לו כאב גדול: תרפה שִׁבְרָה לבי ואנושה (פסלי סע כח). הרוסא לשִׁבּוּרִי לב ומחבש לעצבותם (פס קמז ג). — ושִׁבּוּר גאון עזו, הסיר את עזות לבו הנאה: ושִׁבְרָתִי את גאון עזכם (ויק' כז יט). — ושבר האדם את צמאו¹ רִוָּה אותו, den Durst stillen; étancher la soif; to quench one's thirst: ישקו כל חיתו שדי ושִׁבְרוּ מראים צמאם (פסלי קד יח). — ובתו"ם: שרה שקצרוה כותים ובו שברתה² הרוח או בהמה פטורה (פסל' ז). שובר אדם את החכית לאכול ממנה גורגרות (סנה כג ג). ובי ידיו של משה עושה מלחמה או שוברת מלחמה³ (כ"ס ג ט). כיצד הרגל מוערת, לשבור בדרך הלוכה, הכהמה מוערת להלך כדרכה ולשבור, היתה מכעפת או שהיו צרורות מנתוין מתחת רגליה ושברה את הכלים משלם חצי נזק וכו' (צ"ק צ ח). ראה אותן רצין אחר מציאה, אחר צבי שבור וכו' (צ"מ ח ד). נושא שבר והשוכר נשבעים. על (הכתבה) השבורה ועל השבויה ועל הסחה (פס ז' ח). אין מוכרין להם (לגויים) כהמה גסה, עגלים וסיתים שלמים ושבורין (ע"ז ח ו). שיחא חולש את מעותיו כלשכה ויהא שובר את הדלת ונכנס (ע"כ ע ד). כלי מחכות מיטמאין ומיטמחין שבורין (כ' חלעז' כלס יד ז). ומה, סיתתו בודי שמים, או נשבר, ששברתו חיה (מכ"י מנפעים טז). אוכל תשכרו מאתם, באוכל תשברו, האכלתו שברתו, שאם היה קשה עליך כאוכל תשברו (יח' סנה ח ט). לאדם שנשברה רגלו וחיתה, מצאו רופא ואמר לו כלך אצלי שאני שוברת וארפאנה (כ' מאי, מ"ק כח:). אל תכנס לחצר חבירך ליטול את שלך שלא ברשות וכו' אלא שבור את שיניו⁴ ואמור לו שלי אני נוטל (צן

¹ [גם ברום' frangere sitim: כשש' זו.]
² [במדרש תנאים (דב' כד יט, סוסי, 160): שיברתה, סע'.]

³ [יש להעדיף את גוסת המכילהא מסכתא דעמלק: וכי ידיו של משה מגכרות ישראל או ידיו שוברות עמלק.]

⁴ [ובתוספ': רבי ינאי אמר מאי שבור את שיניו, בדין, ע"כ, כלומר נצחתו בדין.]

מה שיש לפניו בחיריק (דקדוק לר"י מיוג, דוקס, 90).
גדה היא, והוא חאר אעפ"י שהיא שבורה הפה
כאשר הוא צחה צמא (ר"י ח"ת, ספרים לר"י, 27).
וירשתם, שבור הריש בעבור שבר הווי"ו (רמב"ם,
דבר יא ס). כי היה ראוי להיות שבור בחיריק
(סוף, ספר יסר, 21).

— כפ"י, נשבר, נשפר, נשפרה, נשפרת, נשברו, נשפרו,
נשפרו, נשפר, נשפרים, נשפרו, נשפרה, נשפרת,
נשפרת, הנשבר, הנשבר, הנשבר, הנשבר, הנשבר, הנשבר,
נשברו, הנשברנה, — נשפר הטטה, הקנה, השבט,
הפטיש, הפח, בלי החרס, הפסל, נשברת הדלת,
הקין, הקשת, שברו אותם, חל בהם שבר, zerbrochen
werden, zerbrechen; se casser; to break, be
broken: וכלי חרש אשר חבשל בו יִשָּׁבֵר (ויקרי ו
כח). אל השמחי פלשת בלך כי נִשְׁבַּר שֶׁבֶט מִכָּךְ
(ישי' יד כט). כיבש קצירה תִּשְׁבְּרֶנָּה נשים באות
מאירות אותה (סס כו יא). איכה נִשְׁבַּר מִטָּה עוּ מִקֵּל
תפארה (ירמ' נח יז). איך נגדע ויִשְׁבַּר פִּטְיוֹשׁ כֹּל
הארץ (סס כ כג). הציות משכנתיה נִשְׁבְּרוּ בריחיה
(סס נא ז). ונשמו מוכחותים ונִשְׁבְּרוּ חֲמִיכִם (יחזק'
ו ד). למען יחרבו ויאשמו מוכחותים ונִשְׁבְּרוּ ונשכחו
גלולים (סס סו ו). נִשְׁבְּרָה דלתות העמים נסבה אלי
(סס כו ז). בחפשמ כך בכף חרוץ ובו ובהשענם
עליך תִּשְׁבַּר (סס כט ז). נפלו דליותיו ותִּשְׁבְּרֶנָּה
פראתיו (סס לא יב). חרבם חבוא בלבם וקשתותם
תִּשְׁבְּרֶנָּה (ספ"י לו יח). נפשו כצפור נמלטה מפה
יוקשים פח נִשְׁבַּר ואנתנו נמלטנו (סס קכ ז). וחרץ
גלת הוהב ותִּשְׁבַּר בך על המכוע ונרץ הגלגל אל
חבור (קס"י יז ו). — ונִשְׁבְּרָה האניה: יהושפט עשה
אניות חרשים ללכת אופירה לוהב ולא הלך בו
נִשְׁבְּרוּ (אניות בעציון גבר (מ"א כז ט). והאניה
חשבה להִשְׁבַּר (יחזק' ח ד). ויִשְׁבְּרוּ אֲנִיּוֹת וְלֹא עָצְרוּ
ללכת אל תרשיש (דס"ז כ לו). — ובור נִשְׁבַּר, בור
סדוק: אחי עובד מקור מים חיים לחצב להם פארות
בארות נִשְׁבְּרִים אשר לא יכלו המים (ירמ' ג י). —
ונשברה עצם אדם או בהמה, ורועו, מפרקו: ויפל
מעל הכסא אחרנית בעד יד השער ותִּשְׁבַּר מפרקו
ויסת (ש"ל ד יס). ושברתי את רועתי את החוקה

ר' יוחנן (ספ"ה נו). סופו של פסוק שובר את
ראשו (ר' שמואל זר נחמן, ספ"ה ויל"ג). דתבריא,
שחם שוברים את הדברים (מ"ד פ"ה, חמתי
לע"ה נחמן). — ובספ"ה: ואין מה שאמר הכתוב
ובו שובר מה שאמרנו (ר"י ח"ת, ספרים א, 4).
כי הצמידנו אותו איננו שובר לדברנו זה, אע"פ
שכא מן צידה (סס יד, 27). ואיננו שובר עלינו
מה שאמרנו וכו' (סוף, ספרים לר"י, ספ"ה). ואלו
היתה הפכרת מחוקת אותו היתה לו תחורה שוברת
וסתרת (רמב"ם, ספ"ה, 27). אינו חולק עליהם וכו'
כל זמן שאינו שובר את מעמם (סוף, מגלת סנבלת,
עד). ושברתי כל אמתן הראיות (רמב"ם, ספר אגדה אל
ספ"ה מונטפלי, HUCA ג, 358). ראה רצו זה כמה
הוא אוכל וכמה הוא שותה עד ששוברים את
שיניו (מספ"ה לר"י אלנקלופ, ד, 280). שהבעל חושב
שאמרה ככה שהיה מאוס עליה משום שהוא בקוע
ושבור והוא עני (ספ"ה ר"י מיינץ ור"מ סלדוף, 27,
כו). — ושבר שני פלוני במשפט (1), הרשיע אותו
כדינו: אבל לפועלי און המשפט מתחת מפני
ששוברים את שיניהם במשפט (מספ"ה לר"י
אלנקלופ, ד, 228). — ואמר המשורר: שבר את לבך
מתאנתו ושום חכמה ומועצה מנחו (ר"מ ספ"ה, ספר
חל לך, בן משה, ספ"ה, 818). אשר דמח לאיל
על אפיקי מים ולא יוכל שבור צמא (רמב"ם,
קדש ספר זס, ספ"ה ח, 76). — "ושבר שער, כמו
השקיע שער, שבר את המחיר הקבוע בשוק (2): בשבר
אשר הם שוברים, הן הן שהיו שוברים השערים
מעצמן, היתה שורה פוגעת בחברתה ושואלין אלו
לאילו, בכמה לקחתם היום, והן אומרים בשמונה
סלעים, והן לא לקחו אלא בששה סלעים, באין אלו
ונותנין שמונה סלעים מעצמן ונוטלין (מספ"ה בראש,
מגלילוס, ספ"ה). — "ובתורת הלשון, שֶׁבֶר מלה, כמא
או נקד אותה בתנועת חירק (3): לפי שמה אמולה
לבחך הלי' בו שבור (דוקס, ספ"ה על דס"ג, 152,
עמ' 54). ומנהג העברים כאשר יאמרו מאלה (מפעלי
ל"ח) פעלתי שהפכי ההא ליווד געלם ויִשְׁבְּרוּ

(1) [עפ"י ב"ק כו, ע"י לעיל].

(2) [ע"י פקע, הערה, עמ' 5118].

(3) [ע"י א. שֶׁבֶר, הערות].

(1) [כך קרי, כתיב: נשברתי].

נשברה כדו ברשות הרבים (נ"ק ג ח). השובר את המרה לתרוש בחר וחרש בבקעה, אם נשבר הקנקן פטור (נ"מ ו ד). אמר לשומר חנם היכן שורי, אמר לו מת, והוא ש נ ש ב ר או נשבה וכו' (סנוג' מ ג). נשבר העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו (סו"ל ד ו). נמלה האוזן נשבר החרדור טהור (כל"ס ד ח). חתור שנפגם מטא עד שיגמל רובו, נשבר מקומו טהור (פס"ג ג). המצניע החבית שלא תשבר (פס"ז ח). ישול אח חספל וישרנה או יעברו עליה ואם נשברה נשברה (י"ס' נ"ק ג ח). וכן אגוזים וכן קשואים וכן כל בלי זכויות וכן כל הנשרים כאלו (י"ס' לחלום) (נכ"ל נז). וראיתי ספינה אחת שנשברה (נכ"ל גמליאל, יצ"ל קכח). נפלה פרתו ונשברה, לטובתו נשברה פרתו (מ"ד נראש' מנ). נשברה החבית נשברה לסרסור (פס"ז נז"ג). *ונשבר קל וחמר, הפרך ופקע כחו: מה אם חכמך שאינו מוציא הרי הוא סכנים, שטר שהוא מוציא אינו דין שמכנים, לא אם אמרת בכסף שהוא מוציא להקדיש ודי פדיונו, תאמר כשטר שאינו מוציא להקדיש ודי פדיונו, נשבר קל וחמר וחזרתה למקרא (י"ס' קידוש' א ח). — ובסמ"א: עכו"ם שנשברה מאלה שבריה אסורים בהנאה (נמנ"ס, עכו"ם ס יא). — ואמר הפוסק: (אדם) משול כהרם הנשבר, כחציר יבש וכציץ גובל (ונמנ"ס סקף, מוסק כ"ס). — ובמליצה: מי שהוא מלוה לאחר שהוא פחות מן כ"ה שנים וכו' הוא כמל ומכוסל כהרם הנשבר (פנקס ועד ארבע אלפים, היילפין, 48). וחיטתו היא במלה ומכוסלת כהרם הנשבר שאין בו ממש (פס"ד 70). — *ונשבר חלוה או הסוחר, משמ את הרגל, אין לו לשלם, bankerott sein; faire faillite; to be bankrupt: ראובן נשבר ונשבה וחלך אל המקום אשר היה רוחו ללכת ושרם נמיעתו הפקיד סך מעות שהיו לו בידי שמעון (פוס' מוסק"ז קל"ט). ראובן ושמעון היו שותפים זמן מרובה בנכסים רבים ונשברו וחיו חייבים חובות רבים ליהודים (פס"ס נז). נשבר בעיני מסחר (לס"ס נכ קסג). ראובן ושמעון שותפים היו חייבים ללוי ויהודה ויששכר וכו' ונשברו ראובן ושמעון בתוך חומן (פוס' מוסק"ז קל"ט). על ענין מאמר

ואת הנשפרת (י"ס' ל כג). שטר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשפרת (פס"ל ל כח). כי ורועות רשעים הנשברנה וסוסך צדיקים י"י (פס"ל נז). כחמי משכמה הפול ואורעי מקנה תשבר (ח"ו לא כג). — ובקצור, נשפרת הכהמה, במשמי' נשברה ידה או רגלה: כי יתן איש אל רעהו חסור או שור או שה וכל בהמה לשטר ומת או נשבר או נשבה אין ראה (פס"ס כג ט). את הנחלות לא חוקתם ואת החולות לא רפאתם ולנשפרת לא חבשתם (י"ס' ל ד). הנכחות לא יפקד הנער לא יבקש והנשפרת לא ירמא (זכ"ל י"א יו). — ובתמונה, נשבר איש, עם, חיל, מלכות, קריה וכדו', הכה וגוף: וכשלו במ רבים וגמלו ונשפירו ונוקשו ונלכדו (י"ס' ס יו). נשפרת קרית תחו (פס"ס כד י). כי שבר גדול נשפרת בתולות בת עמי מכה נחלה מאד (י"ס' יד יו). וצעקי מעברים כי נשפירו כל מאהבך (פס"ס כג כ). נשפרת מואב (פס"ס מ ד). נגדעה קרן מואב וזרעו נשפרת (פס"ס כה). פתאם נפלה בכל והשבר (פס"ס כח ט). עת נשפרת מימים במעסקי מים מערכך וכל קהלך בחוכך נפדו (י"ס' כז לד). וידעו כי אני י"י בחתי אש במצרים ונשפירו כל עריה (פס"ס ל ח). על כן פתאם יבוא אידו פתע ישבר ואין מרפא (פס"ס ו יא). ועל שר שרים יעמד וכאפס יד ישבר (דני" ח כה). ובעמדו תשבר מלכותו ותחן לארבע רוחות השמים (פס"ס יא ד). וירדפם אפא וכו' ויפול מבושים לאין לחם מחיה כי נשפירו לפני י"י ולפני מחנהו (דסי"ז יד יג). — ובתמונה, נשבר לב האדם או רוחו, במשמי' רבן עזי רוחו: שלחני לחבש לנשפירי לב (י"ס' סא ח). נשבר לבי בקרבי רחמי כל עצמתי (י"ס' כג ט). קרוב י"י לנשפירי לב ואת דבאי רוח יושיע (פס"ל ל יט). ובחי אלהים רוח נשפרת לב נשבר וגרבה אלהים לא תכוה (פס"ס נא יט). — והעולות: והשבר כעין עולה (ח"ו כד כ). — ובמשמ' פ"י, כמו שבר: אשר נשפירתי¹ את לבם חזונה אשר סר מעלי (י"ס' ו ט). — ובתו"ס: וכן קורה שנשברה סוסבין אותה כפספסל (פס"ס כג ט). ודחף אחד מהן את חברו ונפל ונשברה רגלו (י"ס' ז ג). הציר והצינור והקורה והמנעול והמפתח שנשברו מתקנן במועד (מ"ק א י).

¹ [אולי, כדעת רבים, אך מ"ם במקום שברתי.]

שצוהו הבעל בית שיבטיח את סתורותיו והבטיחם
והא"ב וכו' הרוות לו הזמן ונשבר המכשית (עס
שאלס קס, קס). ובהיות שנתבטל המשא ומתן
ופרענות המסים רבו עליו נשבר עד שנכל מח
שנמצא לו כנכסים וסתורות היה ח"ק גסים (טו"ס
סוכס סקד לפסיכיא, ק' כסס). ולוקח סחורה וכו' ואחר
כך מראה שנשבר (פלא יועץ, גזל, לע). והרי אנו
דומים למי שהייב הזב גדול ונשבר ואין ידו
משגת לפרוע (עס, סססס, רסס). — "ובחירת הלשון,
בשברה המלה, כמאה בקול שבור; ומפסיקון במלה
הנפסקת, ומצטידין במלה הצצצרת, ומגביהין במלה
הגבבהת, ומשכיבין במלה הנשברת (סוכס סקוכס'
דכנכנס, 74). — "ושברה האות, כמאה או נקדה
כתורס!; קחי, הקיף (נשבר 2) בעבור החית שהוא
בשבר (ססד דקדוק נכ' סודס סינג, דוקס, 4).
"ובמשקל חשירה, חרוז נשבר, חרוז שאינו כנוז לפי
חקי המשקל; והנה נתתי לך כלל איות חרוז הוא
שקול או איות הוא נשבר (כאכ"ט, למות, 2).

[illegible]

(1) [בפסיק' ר"ב (עשר העשר, צונד, לו): מ'שבר
בחיבות].

(2) [כך בבוורי הוצ' צפרוני (בסוף הספר עמ' לו) ; בדפוס' אחרים: שוברים.]

(2) [כמכשף השוא בתנועת חירק קצרה לפני חירק שבאות גרונית].

אף הוא מושבר⁽¹⁾ ומולקה (כי יין, מד' ויק' י). וראתה אותו פניו נפוחות וגופו מושבר ומוכה (תנחומי קדוש ס).

—סעי' אשפר, צני' משבר, — ששפרו אותו: ואמלטה רק אני לבדו וכו', רק מיעוט, אף הוא מושבר⁽²⁾ ומולקה (מד' רות, וימותו גם שנים; מעין זה גם סקי' רצ, ויסי צנלי סליס, טע). — ואמר המשורר: אבל דמם אלי מים גנובים ואל בורות משברים (כ"ס סגיד, טמול קדמה, סגדן ח, 68). ביום נוח ועת השקט רוח אניתו משברת (סול, טיכס צפי, סס ז, 40).

—סעי' אשפר, נשתפר, — כמו נפע': נפל לחוכו (לחך הכור) שור וכליו ונשתברו, חסור וכליו ונתקעו (צ"ק ס ו). שהיה מביא גרוגרות בספינה ונשתברו חביות של יין נסך על גביהן (ע"ז ס ז). נפלה סן הגג ונשתברו רוב צלעותיה (סול' ג ח). עושין מחיצה בכלים ריקנים ובמלאין שאין דרכן להשתבר (סנז קכ:). הרי שהיה טוען כדי יין וכדי שמן וראה שהן משתברות לא יאמר הרי זה חרומה ומעשר וכו' (צ"ק קטו:). עכשים שעובדים אותה במקל, שבר מקל בסניה חיוב, ורק מקל לסניה פטור וכו' בעינא וריקה משתברת וליבא (ע"ז נ:). שננסית עינו ושנקמעה ידו ושנשחברה רגלו (צכוכס לו:). ראשי תנינים אין משתברין אלא על הסלעים (לד"ז ג). כיון ששמעו קולו נפלו על פניהם ונשתברו שיניהם (מד' צלש' לא). כמה דיו משתפך וכמה קילומין משתברין (תנחומי לו י). איזה יוצר מבקש שישחברו קנקניו (סקי' רצ, נחש הסניע, קקז:). — ובשמוש מספק⁽⁸⁾: הנכנס למרחץ אינו

חברו ולא יכלו לעמר על דין אחר (מכנס מלך כוז לנז מסדלי). תרועה, שהיא כאדם גונח ומיילול וכו' כדי שישבר יצר הרע, כמו שעושין במלחמה שמתריעין כדי להכחיל אויביהם ולשברם (מנוס"מ לנ"י חלקאס ז, 378). — אשפר את עצמו, קנה את נפשו: ישרה בעיניו (של העורב) הליכת היונה; יהיה משבר עצמו בהליכה (א"צ סל צן קיכל, חוזר מדכסיס ח, 48). — אשבר את התקיעה, תקע אותה בשבירת הקול לשברים; וכעושין תקיעה ומשברין אותה בסופה אינה יפה ריעצ"ל, כ"ס סד' ד, מז). — יוכחשאלה, שפר את האון⁽¹⁾, שפך את האון, בקע ופתח את הלב כדי שיבין: וכתוב זה לא נכתב כי אם לשבר את האון שלא תחמה (כ"י, טמס י. יס). ומה ה"ל כבשן, לשבר את האון מה שהיא יכולה לשמוע (סס יע יס). שאין לה בעצם שום מין ממיני התנועה, ואמרנו בה עליוה וירידה אין זה אלא בדרך משל כדי לשבר און (כ"ס מיונס, סגמולי סנס, ג). כדי לשבר את האון מה שהיא יכולה לשמוע (כ"ס, סמיך, מלס ל, פי ימח). שדברה תורה כלשון בני אדם לשבר את האון (כ"י מוסקלט, קול יסדס לכוזי ח, יס). — יוכתירת החשבון, שפר את המשלש, חשב את שטחי כתשברת: כי המשבר שני השלשים ההם ומצרף תשברתם ימצא תשברות המרובע אשר הם חלקיו (כ"ס, סגור סנסיס וסנסנסס ז ג, 59).

—סעי' אשפיר, — השפיר, שבר ופתח את משפר הרהם: האני אשפיר ולא אוליד וכו' אם אני המוריד ועצתי (יסעי סו ט). — כתורת הלשון, השפיר במלה, במא אותה בקול שכור: (המשרת) העשירי נקרא חברה וכו' קבועה כתוך חתיבה כקורה מהפכת היר והתיבה משבירה (סיריס סקול, דכנזנג, 72). ומססיקין במלה הנפסקת, ומסמדין במלה הנצמדת ומגביחין במלה הננכחת ומשברין במלה הנשברת (סס, 74).

—סעי' השפירתי, — כמו נפע': על שבר כת עמי השפירתי קדתי שמה ההוקתני (ינ"י ס ח). — וכתוב"ס: ואמלטה רק אני וכו' כל מקום שנאמר רק מיעוט,

(1) [כך גם בילק' שמע' (א"י סה"ז); נ"א עי' פ'.

(2) [ועי' לעיל הפעל].

(3) [רגילים לבאר את הצרף השתבר (במרחץ) על השיש כשמי השכוב עצמו על השיש לשם עסוי גופו, כאילו כשבירת שרירי גופו. ואולם לא זו בלבד, שאין הנוסח מוספך (עי' בשנויי הנוסחאות המובאים בהערות הכאות) אלא במקום זה נאמר במשנה שבת כב ועל הרוחצים במרחץ: ואין מעצבין את הקמן ואין מהוירים את השבר. ואולי זאת הנוסח גם כאן].

(1) [כך נכון, כחסירת הכסוי התלמודי שכן את האון, שעקרו שבר, כמבואר בפרט בדברי העורך בלשוננו, יא, ע"ב 259—268. ועי' שכן הערות].

אֶכֶּל, קנה תבואה, מזונות, Getreide, Lebensmittel kaufen; acheter du blé, des vivres; to buy corn, victuals וכל הארץ באו מצרימה לִשְׁבֹּר אֶל יוֹסֵף כִּי חֹק הָרַעַב בְּכָל הָאָרֶץ (נַחֲשׁׁי מֵאֵל נז), יֵשׁ שֹׁבֵר בַּמִּצְרַיִם רָדוּ שָׂמָּה וְשִׁבְרוּ לָנוּ מִשָּׁם וְנָחִיָּה וְלֹא נָמוֹת וַיֵּרְדּוּ אֲחֵי יוֹסֵף עֶשְׂרֵה לִשְׁבֹּר בַּר מִמִּצְרַיִם וְכו' וַיֹּאמֶר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִשְׁבֹּר בַּחוּךְ הַבָּאִים (סס מנ ז-ס), וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֵאִין בָּאתֶם וַיֹּאמְרוּ מֵאָרֶץ כְּנָעַן לִשְׁבֹּר-אֶבֶל (סס סז), יַעֲבֹדִיךָ בָּאוּ לִשְׁבֹּר-אֶבֶל (סס סז י), שָׁבוּ שִׁבְרוּ לָנוּ מִעַתָּה אֶבֶל (סס מנ ז), נִרְדָּה וְנִשְׁבֹּרָה לָךְ אֶבֶל (סס סז ד), אֶבֶל תִּשְׁבְּרוּ מֵאֵתָם בְּכֶסֶף וְאֶחָתָם יָגֵם מִים חֲבֹרוּ מֵאֵתָם בְּכֶסֶף וְשִׁתִּיתָם (דנז ז ו), לָנוּ שִׁבְרוּ וְאֶכְלוּ וְלָנוּ שִׁבְרוּ בְּלוּא כֶסֶף וְבָלוּא מַחִיר יִין (וּחֹלֵב 1) (יטז' נה ח), — וּבְמִשְׁמֵי בְּנֵי הָעָם, מִכָּר תְּבוּאָה: וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּחַשׁ וְיִשְׁבֹּר (2) לַמִּצְרַיִם (נַחֲשׁׁי מֵאֵל נז), — וּבְמִדְרֵי: וַיֵּרְדּוּ אֲחֵי יוֹסֵף עֶשְׂרֵה וְכו' תִּשְׁעָה חֲלָקִים לֵאחֹתָהּ וְאֶחָד לִשְׁבֹּר בַּר (כ' בְּנִימִין, מִדְ"כ נַחֲשׁׁי לא), אָף יוֹסֵף יוֹדֵעַ הִיָּה שְׂאֵחָיו וַיֵּרְדּוּן לַמִּצְרַיִם לִשְׁבֹּר אֹבֶל (כ' יְהוֹדָס זר קִימֹון, סס סס), כֹּל מִי שֶׁנִּכְנַס לִשְׁבֹּר אֹבֶל בָּחַשׁ שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו (סוֹח, סס סס), — וַאֲמָר הַמִּשְׁשׁוֹר: אֵלֹו כִּימִי יוֹסֵף תְּחִיָּה, מִכָּר שֹׁבֵר כֹּל מִיֵּשׁ שִׁבְרוּ (כַּנְעִי, עַנְקֵן ח, כְּדוּזִי, סכז).

— הַפֶּעַי, מִשְׁבִּיר, תִּשְׁבִּירָנִי, נִשְׁבִּיר, נִשְׁבִּירָה, — הַשְּׁבִיר, אֶכֶּל וְכָדוּ, מִכָּר תְּבוּאָה: וַיּוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיטָה עַל הָאָרֶץ הוּא הַשְּׁבִיר לְכָל עַם הָאָרֶץ (נַחֲשׁׁי מנ ו), אֶבֶל בְּכֶסֶף תִּשְׁבִּירָנִי וְאֶחָתִי מִים בְּכֶסֶף תִּתֵּן לִי וְשִׁתִּיתִי (דנז ז כס), מִתִּי יַעֲבֹר הַחֲדָשׁ וְנִשְׁבִּירָה שֹׁבֵר וְחִשְׁבָּת וְנִפְתַּחָה בַּר וְכו' לִקְנוֹת בְּכֶסֶף דָּלִים וְאֶבִּיּוֹן בַּעֲבוּר נַעֲלִים וּמִפֶּל בַּר נִשְׁבִּיר (עו"מ ס ס-ו), מִנַּע בַּר יִקְבְּחוּ לֹאֵם וְזִכְרָה לְרֹאשׁ מִשְׁבִּיר (מַסְלִי יא נז), — וַאֲמָר הַפִּיטֵן: בְּרַכְתִּי תַעֲלֶה דְרָאֵשׁ מִשְׁבִּיר מִחוּלָּל וּמִוֹלִיד צָדִיק כְּבִיר (פִּיכ כַּנְדוּ), — וַאֲמָר הַמִּשְׁשׁוֹר:

אֶת הִירְדֵּן, בַּעֲדֵי שֶׁהִשְׁרֵשׁ שֹׁבֵר (שַׁעֲקָרוּ בְּנֵי שַׁעֲלָה) שְׂאוֹל הוּא מֵאֲבָדִית.

1 [אֵין הַמִּלִּים יִין וְחֹלֵב קְשׁוּרוֹת כֹּאֵן יִשָּׁר עַם שִׁבְרוּ, וַאֲיִן לְהַנִּיחַ שְׁנַחַג צִרוּף כְּנֹון שִׁבְרִי יִין וְחֹלֵב בְּלִשׁוֹן הַקְדוּמָה, וַיֵּשׁ לְהַשְׁלִים בַּהֲכַנַּת הַכְּתוּב אֶת הַמִּשְׁגָּ קֵנָה, הַלְלוֹל בְּמַלְחָה שִׁבְרוּ.]

2 [אֵמֶנֶס כְּדַעַת רַבִּים אֹוִלִי צִרִיךְ לְבַטֵּא: וְיִשְׁבִּיר.]

מִתְעַמֵּל וַאֲיִנוּ מִתְנַגֵּר וַאֲיִנוּ מִשְׁחַבֵּר עַל הַשִּׁישׁ (1) (דל"כ י), הַמִּשְׁחַבֵּר (2) עַל שִׁישׁ חֲבִירוֹ שֶׁל חֲמוֹר (כַּנְעִי, סס סס), — וּבְמִסְמָ"א: מִיד מִשְׁחַבֵּר תְּגִלָּה רֵאשִׁי וּמִתְנַתְּקִין רֹב רֵאשִׁי צִלְעִתִּיו (סִיכִלֹס כַּנְח, בִּימִינִי יִלְנִק ג, 86), שְׂבִינָה מִתְאֻנְנָת וּמִשְׁחַבֵּר עֲלִיו (כַּנְעִי, קוֹעַס ס, דִּים וְנִזְנֹס), מִשְׁקָלוֹת שֶׁנִּשְׁחַבְּרוּ אֵמֶיִם שֶׁהַחֲוִירֹן וְשׁוֹקֵל בָּהֵן אֵינֶן מִקְבִּלִין שִׁמְמָה (כַּנְעִי, כִּלִּים ע ט), וְהַשְּׂבִיכִים הָעוֹבְרִים בְּנִיפִים וְכו' אוּ שִׁיחֵיו יִשְׂרָאֵל אוּ מִתְעַקְלִים אוּ מִתְחַמְּכִים אוּ מִשְׁחַבְּרִים (כַּנְעִי, פִּלְקִינָה, כִּלִּים סִכְמָה ג, 44), וְהַמִּשְׁחַבְּרִים (הַשְּׂבִיכִים) הֵם אֲשֶׁר יִשְׁבּוּ מִפְּנֵי הַמִּרְאָה אֶל צֶד הַחֲעִיָּין (סס סס 45), מִכָּת רֹב הָרִים וְנִכְעַת מִשְׁחַבְּרִים הָעַם מִטּוֹרָה עֲלֶיהָ וַיִּירֹדָה (פַּעֲנָה כֹחַ עֲסִיָּה, חֲמַשְׁעִרֹס סִכְמָה, פִּי סִלִּם, כ:), — וַאֲמָר הַפִּיטֵן: וְסָרְקוּ אֶת בִּשְׁרוֹ בַּסִּרְקָה בְּרוֹל לְהַשְׁחַבֵּרָה (כ' מִלִּיךְ זֵן יִמְלֵא, חֲרִיזִי הַכְּנֹון קִינִי ס"ב).

ב. **יִשְׁבֹּר** (3) מִיֵּעַ, שִׁבְרִים, לִשְׁבֹּר, לִשְׁבֹּר, שִׁבְרוּ, יִשְׁבֹּר, נִשְׁבִּירָה, תִּשְׁבִּירָנִי, — שִׁבְרִי הָאֵדֶם כַּר,

(1) [בְּחִלְסוֹר (סַנֵּחַ קִמֹון): וַאֲיִן מִחֲוִירִין אֶת הַשְּׁבִיר.]

(2) [אֵמֶנֶס יֵשׁ נִפְתַּחֹת אַחֲרוֹת: הַמִּשְׁחַבֵּר,

הַמִּשְׁתִּין, עִי' מִחֲדוֹרֶת הִיגֵר, ע"מ 300.]

(3) [הִיוּ שֶׁהָשׁוּ לְפַעֲלֵי הַעֲבָרוֹ מִלִּים אֲשִׁרִיּוֹת כְּנֹון הַפֶּעַל שִׁבֵּר (עִי' בַּסִּדֹּךְ) אוּ שִׁבְרָה בְּמִשְׁמֵי מַחִיר. אֶךְ אֵין שִׁבֵּר אֵלֹא כִּמּוֹ א, שִׁבֵּר בַּעֲבֹר בְּמִשְׁמֵי שְׂבִינָת חֲאֲדָמָה וְחֲרִישְׁתָּה, וַאֲיִן שִׁבְרָה אֵלֹא כְּתִיב לֹא מִרִיק עַל יַד הַנִּכְנֹון שִׁפְרָה מִן שִׁפֵּר (שִׁחֵא סַזַּר בַּעֲבֹר), כִּמּוֹ כֵּן קִשָּׁה לְקַבֵּל אֶת גְּזִירַת הַפֶּעַל שִׁבֵּר כְּחֹרָאָה וּזֶמֶן א, שִׁבֵּר אוּ אֶת הַשְּׂוֹאֲתוֹ לְעֶרֶב הַיִּמְרָה a) בְּמִשְׁמֵי פִרִי וְכו', וַיִּזֵּר נִרְאָה, שִׁישׁ כֹּאֵן צוֹרֵחַ שֶׁפֶּעַל קְדוּמָה, שְׂאוֹלָה מֵאֲשִׁירִי, מִן עֲבֹר (שִׁמְסִנֹּו עֲבֹר, בֹּאֲרִם' עֲבֹרָא כֹאשׁוֹר' אֲבוֹר, תְּבוּאָה), כְּחֹרָאָה צוֹרֵחַ וּזֶמֶן, שִׁבֵּר (מִקְוֹר), הַעֲבֹר וְהַוִּבִּיל, כִּי כֵּן נִקְרָאָה הַתְּבוּאָה לֹא רַק עֲבֹר אֵלֹא גַם יִבּוֹל, תְּבוּאָה (הִיא בֹּאֲרִם' עֲלִלְחָה) כְּדַבֵּר הַמִּזְבֵּחַ וְהַמִּזְבֵּל מִן הַשִּׁדָּה אוּ מִמִּקּוֹם הַקְּנִיָּה, וְכֵן בְּלִשׁוֹנוֹת אַחֲרוֹת, לְמַשֵּׁל Getreide בְּנִרְמִנִי, שַׁעֲקָרוּ Getreide, סָה שְׂטִיבֵל וּמִשְׁמָא, וְעִיר, וְאֵמֶנֶס בְּלִשׁוֹן הַמִּקְרָא אֵין עֲבֹר (הָאָרֶץ) בְּמִשְׁמֵי תְּבוּאָה כֹא אֵלֹא לְגַבִּי אֲכִילַת מִצִּית בְּכֶסֶף (יִסְפֹּעַ ס יא-יב) אַחֲרֵי שֶׁעֲבָרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

א. ثمره

תעלות: ואשבר עליו חקי, עשיתי לו (לים) שברים סביב לעכבו בתוכם והם לו חוק אשר לא יעברם כמו וירדמם לפני השער עד השברים והם תעלות סביב לעיר (1) (כס"י, ח"י לם י). — שֶׁבֶר, שְׁבָרִים, קול שבור בתקיעת שופר: שיעור תקיעה בתרועה, שיעור תרועה בשלשה שברים (כ"ס לז). איתקין רבי אבהו בקסרי תקיעה ג' שברים תרועה תקיעה (סס סס). — ובסתמ"א: ונראין הדברים שהשבר קמן מתקיעה וכו' וגם גדול הוא מן היבכות של בני אדם, וכיון שכן נמצא שהשבר אינו אלא כדי כ' יבבות ויותר מעט וכו' וכן השבר בעצמו אינו נעשה לשברים, שא"כ חור יבבות, ועל כרחנו שבר ותקיעה קול פשוט (כ"טנ"ז על ל"ס סק"ד, מו:). שכוונת התורה בתרועה לעשותה מקולות ושרים, ובתחלה היה עושה זה שברים וזה יבבות כפי מה שנראה לו שהוא יותר יפה (סס סס, מם). למה הזכיר הכתוב הללוהו בצלצלי תרועה ולא אמר הללוהו בצלצלי שלשה שברים ותקיעה (עמנואל, מחצ"כ, סכנ"ו, 621). — "ובמשמ' סתירת דבר ובטולו: ולא יתכן שיחיה להם מענה עליכם בתורתכם ולא שבר לאמונתכם (כ"י ח"ס, לו"ד, סק"ד). אבל בזכור אלה השנים עשר שרש וזכור השבר עליהם בטלתי בות סעופיהם ונכרתו פארותם (סס ח). — ובתורת הלשון, שֶׁבֶר או שבר גדול במשמ' חירק, וְשֶׁבֶר קמן במשמ' צירי (2): והוא נעימה תקרא אצל הערב השבר והוא מן קול רוח יוצא מן הריאה יתחכהו סוף הלשון בעור המלחעות מן השנים (אננסל זונס לזן פנים, פנים ספר ילידה, כ.). ויהיה המקור עוד מהם על מפעל בשבר הםם כמו למשכב זכר, למשכב דרים (כ"י ח"ס, סקנ"ה יד). כאשר כבר עליהם השבר תחת החו (בטלת תמח') עם שבר החת

מגופת חבית שנשברה היא ושריה נישלון בשבת (תוספ' סנה יד ג). וחזרו בוקן ששכה תלמודו מתמת אינסו דאמרינן לוחות ושרי לוחות מונחות בארון (צרכי ס:). — ובסתמ"א: עוד שאלת על מיני היסורים הרעב ותלתי וחזר והשור והשברים וחחום וחקיר (קס"ג, סנסו על סו"י 102, עמ"י 42). ונקרא הרחם משבר מפני חבלי היולדה ושריה שיש לה בחיות הולך ברחם ולא יוכל לצאת מהרה (דד"ק, הופע יג יג). השבר הוא פרוק חביר מיוחד בעצמות וכו' ורבים יקראו מיני השבר בשמות מתחלפים ויאמרו לשבר הגדול החולך ברוחב ועסק הצניני וכו' ויאמרו להולך ברוחב השבר המפסיק הנקרא אלמשטב, והחולך בארך עם התיחבות הירחוי והסחריי (קלנ"ד ס ז ח). ואז עלו מהבריאה שברי הכלים ועמדו באצילות (עמנואל סי ריקי, מענה מקידים). — ואמר הפוסט: אויבי לנגדי בגבולי ונחלתי הם לשכים צדי עת שברי ונחלתי (כ"י"ל גיאת, סקנ"ב, סס"ס 26). ויצאה נשמתם ברמט ושרים (1) (כס"ג, אסרות, צליק-רננילקי ג, 186). רפה שברה, היה שברה ועזרה (סוף, לך נפשי, סס סס, 110). כך שברי, חבוש שברי וכל שבר ערתך (כס"ג, חני העס, איג 63). — ואמר המשורר: וראשו בהנחה וסופו לאנחה ושיח וצוחה ושואן ושרים (2) (דונס, דעס לני, חלוקי, סס). ושיריך שקולים וחוקים ומשבר וענין רע מנועים (כ"ס סנניד, דנניך בסוף לזוט, סכנ"ו ג, 68). חברי אל תדמו איר לאירי ולא שברי בסות יצחק לשבר (סוף, סתמונים, סס סס, 108). אצפה לעברם ואעמף בקברם ועיני לשברם ופיצון נהרים (כ"י סלוי, סיוכלו סנניס, זמורה ח, 60). אני הגבר ראה שבר ומשושו גלה (כס"ג, חני סנ, איג 205). — "ושבר כח: ומתני מלכים אפתח, לי תלשות היא זה ושרבר כח (כס"י, יעניס עס ח). — וחלי השבר, Bruchleiden; a hernie: ומורי ול"ה עם חיות שהיה לו חולי השבר שחקור מו"ק לו עב"ו לא היה מונע מלמבול בכל עת (כ"ס וטאל, סקנ"ה ע"ח). — "ושברים במשמ'

(1) [אמנם במקום ההוא (יחוסע ז ס) אין רש"י מפרש בן אלא הולך אחרי ת"י: עד השברים, עד דתברינון. ואפשר שהמלים האחרונות בפרוש רש"י לאיוב תוספת הם מיד אחרת.]

(2) [בתרגום של בֶּסֶרָה (א) (שבר) כשם לתנועת i

בערבית.]

(a) كسرة

(1) [בשברי ל"ב.]

(2) [כמו השאת והשבר.]

המירוהו בסגול (סס עו). והלשון הוח דומה ללשון הערב מפני שהם אומרים למריטה אי־פראט בשֶׁבֶר המם ורגשותה (סול, סה"ס לניצ"ג, מנע), ושֶׁבֶר גדול והוא הירק קטן והוא צרי והשבא מונעת באלה כלם בתנאים (סול, כחני צ ס). שהיה שזור בלכבות בפתחא והקמ"ץ והשֶׁבֶר והנטיה והשווא והמעשים (סס נ לא). הפתחא לאל"ף והה"א והקמין לוא"ו והשֶׁבֶר לוי"ד (סס ד ג). וירשתם, שבור הריש בעבור שֶׁבֶר הוי"ו (כלצ"ט, דנני יא ס). ומפני שבהוצאתו מן הפה נראה הקורא כחורק שינוי קראוהו חיריק וחכמי דקדוק לשון ישמעאל יקראו שֶׁבֶר (סול, לטוט, ח). — "ובחשבון, שֶׁבֶר במשמי מספר מחלק במספר אחר, כגון חצי, שלישי, שני שלישים, וכו'": וכשאתה מתיר את החלקים האלה גודלן אל קיטנן עד שיעלה כיוך מנין שחיה מוצא בו כל השברים האלה אין אחת מוצא כי אם אלף ושמונים, מפני שאתה מוצא בו תשעיות ושתות וחומש ורביעי ושלישי וחצי וכו' (כלצ"ט, סענור, 87). השער חה' שער השברים והם על דרכים רבים (כלצ"ט, ס' העסק, 4). שבלשון הערבי קוראים חלקי הסודת שברים וכן חלקי הסגוים שלא יהיה אחד שלם בשליש וברביעי (כ"ס ח"ה, פ"י סגולות מזכות, סענור). לפי שבעלי השבון חלקו השברים לששים מפני שבמספר הזה נמצאו חלקים רבים שלמים יותר מכל מספר שלפניו (כ"י אנטולי, נולמד הסלמידיס, עקף, לו). ואם תרצה להבר שברים עם שברים ויהיו השברים משברים חכמת התכונה, כתוב השברים מהמספר האחד בסור אחד כפי מדרגתם (כלצ"ג, מעט מוטצ ח, 52). — ואמר המשורר: ויחד אחזה צורות משנות ואם רבו בלי חלקי שברים (כלצ"ט, מדעס מעטס אל, כחנל ח, 61). — "ושבר ראשון, חלק אחד מששים, ושבר שני, אחד מששים בשבר הראשון וכו'": ואם אתה חולק ש"ס חלקי חרקי על י"ב מולות חרקי יהיו כל חלקי מול ומול בהם שלשים חלקים ואנו קוראים לכל חלק וחלק מהם חיל וכו' וכל חיל וחיל נחלק לס' חלקים וכו' וחכמי ישמעאל קורין לו שֶׁבֶר (כלצ"ט, לונס סלכץ, ס). כמו שיעשו חכמי התכונה כבואם לדקדק השבון מה יחלקו האחד לששים ויקראו שברים ראשונים, וכל אחד מהשברים הם יחלקו לששים ויקראו שניים,

וכל אחד מהשניים יחלקו לששים ויקראו שלשונים (כלצ"ג, מעטס מוטצ ח, 50). והנה המדרגה אשר שברה יותר דקים באלה הטורים היא השלישית וכו' (סס סס, 58). — "ושֶׁבֶר השֶׁבֶר: וכאשר התכאר זה כלו נודועך דרך לקחת המורה בשֶׁבֶר השֶׁבֶר ונאמר שהמורה על שֶׁבֶר השֶׁבֶר הוא המספר המורכב מהמספרים המורים על השברים ההם, והמשל ששלישית חמישית שלישית אחד מורכב ממספרי שלשה חמשה שלשה כאחד ולוח יהיה חלק מ"ה באחד (סס ס ס, 71). — "ושברים של צורות הנדסיות: וידוע הוא כי שברי העגול הם שלשה שברים בשברי כל התמונות, וכל שבר ושבר משברי העגול יש לו מיתר וחץ וכו' (כלצ"ט, העיסס והסענור, 64). וכל עגול שאלכסונו פחות מעשרה יהיו שברי המשולש השווה לקו העגול בערך העגול אל עשרה (כלצ"ט, יסוד מולל יא, עו). ואם נשים עגול שיהיה אלכסונו עשרה ונעשה יתר בשלישית החץ מפאת הנקודה מבי' הזאת או נמצא מרובע שיהיו שבריו כמדת קו העגול (סול, ס' סס, קנולת קונטרס, ו). יש בעגול דברים רבים, האחד קו העגול והשני האלכסון וכו' והחמישי החץ והששי השברים (סול, סס סססס ז, 76). — "שבר אמחי, מדמה, מִשְׁלֵב וכו', נוחג כחורת החשבון בוסינו.

ב. **שֶׁבֶר** ¹, ש'ז, שֶׁבֶר, — תבואה, Getreide; blé; grain, corn: וירא יעקב כי יש שֶׁבֶר במצרים (נלצ"ט וצ ח). לבו הביאו שֶׁבֶר רעבון בחיכס (סס סס יט). כאשר כלו לאכל את השֶׁבֶר אשר הביאו ממצרים (סס וצ ח). ואת גביעי גביע הכסף השים כפי אמתחת הקטן ואת כסף שֶׁבֶר וסס מד צ). וילקט יוסף את כל הכסף וכו' שֶׁבֶר אשר הם שברים (סס וצ יד). מחי יעבר החדש ונשבירה שֶׁבֶר וחשבת ונפתחת בר (ענוו ח ס). ועמי הארץ המביאים את המקחות וכל שֶׁבֶר ביום השבת למכור לא נקח מהם (כמ' י צ). — יאמר המשורר: בידו מעיני השכל לצמא ומכלת לכל רעב ושֶׁבֶר (דמנ"ט, מעזוט, נדוד, ג). אלו בימי יוסף היה, ממך שבר כל איש שברו (סול, סענל ח, סס, סכ).

¹ [עיי' ב. שֶׁבֶר, הערה].

לסמוך עליו (נודע ביהודה, ח"ט לה, כ:). — ומ"ר
 "שְׁבָרוֹתָ: שהפסידו והגבירים הספד מרובה בזה
 ועוד היו שתי שברונות מנוי וישראל סמך ש'
 אלף פלוריונים (סיד'א, מעגל עונ סעלס, 189). — ואמר
 הפישן: נכון (יוסף) בשורו שברון לב, סחו לו
 אחים בכל לב, על אח נישפוך נפש ולב (ינאי, מי
 ענוקים, קרנ' צבאסיה, זולאי, קג). רוח נבאה דבאות
 לב שברונים, רצון יעלו כחלבי קרבנים (כ"י,
 ה' חלסי סלזאוס, קליס' עכ"ס). מוכח אבנח בשברון
 לבי ואשברה אף רוחי בקרבי (סיד' סימוד ליוס ח').
 כי חס עונך ומשנה שברוניך (כ' יוסף ססן, ליון
 צמפט, קי' ח"צ). — "ושְׁבָרוֹן השטר, כמו שֹׁבֵר:
 כתוב על גבו (של השטר) שברונו (כ"י סדסי,
 חסכול סספר, לא ססמוד, ססס חוס כ').

ב. *שְׁבָרוֹן, ס"ז, — מסחר חבואה: משל למדינה
 שהיתה מסתפקת מן החמרים והיו
 שואלין אלו לאלו מה שברון נעשה במדינה
 היום (כ' חסא צר מינא, עז"ר צבאס' ח').

*שְׁבָרוֹת, ס"ח, — מצב הדבר השבור, שְׁבָרוֹת האון (א'
 כי הוא אדון תומנים ולמעלה מהם וכו'
 וזהו שרבותינו ז"ל קוראין לזה שברות האון
 (כצ"ח, ססו י').

*שְׁבָרִי, ס"ז, — אונים ובצ"ז: ואמנם כי כל אלו
 הענינים והדעות הם הכרחיים שברים
 (ס"י האמעיאלוס לק' ססמיס וסעולס של חרסעו, סו'
 לכדויאל, 114). וזה כי התנועה השברית מכת מה
 ובשתי התנועות על כל פנים, כלומר השברית
 ואשר בשבע (סס, 115).

*שְׁבָרוֹךְ⁽⁸⁾, ס"ז, מ"ר שְׁבָרִירִים, — קרני אור מסירות:
 ואשר במים מתחת לארץ, להביא את

ג. **שְׁבָר**⁽¹⁾, ס"ז, שְׁבָר, — פירוש, Auflösung, Deutung; solution, interpretation ויהי
 כשמע גרעון את מספר החלום ואת שְׁבָר וישתחו
 (ספ"ז יס). — ובסמ"א: פותרי התלומות והיודעים
 שבריהם (כס"ט סל'דל, סענקס, כה). — ואמר
 חסשור: כי הסדע כחלום סתום היה, אכן אחת
 שברו (כעצ"ט, סענק ח, צדוי, סכו). שמת אח
 יסותיהם חלום סתום ואך סות שברוך ופסרוניך
 (סוה, סגל סני, סס, קיח).

א. **שְׁבָרוֹן**, ס"ז, סמ"י שְׁבָרוֹן, — כמו א. שְׁבַר, שבורה,
 אסון: הביא עליהם יום רעה ומשנה
 שְׁבָרוֹן שברים (ינאי י' יס). — ושְׁבָרוֹן סתנים כהכעת
 כאב גדול: האנה שְׁבָרוֹן סתנים (ימזק' כה יח). —
 ובסמ"א: וסויה אסיקים ריפה, לי שברון כה
 (כס"י, יס' עס ח'). אס כן הסעשה ענינו הוא
 שברון התאות בחסור אותם סבור תחתיתם אל
 חצר העליון האלהי (מלזני לך סללזללי, 45). וגם הם
 מיחלים ליום שברון המלכים והשלטונים (מעגל
 חנעיוסוס). ובקור שברון חסום עד שיהיה פושר
 (חמו"ר לכצ"ד ח ו, 25). מן המוסרים ססבויוין
 לפרישות והכנעת הנפש ושברונת וסניעתה
 סלבקש מה שיויקנה (חצודסס, קד ימי סעווער וסעוועס).
 לחגן על הדור שחטאו ולא שבו והיה עתיד לבא
 שברון ויוסורי הצדיק סגיוגים שלא תבא וכו'
 (חלסיך, חיוצ ח יס). ורמו לשברון כה יצר חרע
 אשר הוא כחרבות לגוף (כ"י מוסקסעו, נעלוס יסודס
 כט). אחת והם חלכו לשברון כי לפני שבר גאון
 (סענקס חז עס"ח, קרס, כה:). אסנס מה שהוכיר
 סהסמרת למדו נפלאות וגם שברון רוחו וסמירת
 פיו ולשונו מדברים בטלים ככר יש לו יסוד גדול

(1) [אמנם ספס אמ יש לחבר סלה זו עס א. שְׁבַר.
 י. בארט, Etym. St., ע' 27, חבר שְׁבַר זה עס פשר;
 ס. האופט עס האשור' שְׁבָרו (כעקר צורת שפעל מן
 ברו, ראח, חוח) כסשם' חווח, קוסס. ואולי עקר חמלה
 היא שְׁבַר, ועי' בערך שְׁבַר. ואולם יחכן, כי חסכו
 הקרסונים, כי כה פסרונו של החלום לטובה כדי לשבר
 את השפעתי לרעה, וסכאן סמוש חמלה שבר כסשם'
 פסרונו, לפי זה אפסר, שאין כאן אלא סמוש נוסף של
 א. שְׁבַר.]

(1) [עי' שְׁבַר, הערות, שְׁבָה, הערות.]

(2) [כך עפ"י קלצקין (חולר סעוועס ספילוסופייס
 73), ובהערה שם נאמר: בגוף הערכי היה כתוב
 כפי הנראה קסרי = אנוס, ונתחלף לו לסחרגס שם
 קסר = חכרת, אונס, ב ססר = שבר, ע"ב.]

(3) [היא חמלה שברירי בארם' שכתים, כגון
 שברירי דשמשא (יומי כס:), וכנראה היא צורת שפעל
 שחילה מן האשור' כסכטא ככל, מן כרר, שהוראתו
 Die Bibl.- Talm. Med. ועי' פרויס, ועי' פרויס, ועי' פרויס,
 עס' 112. ואין סקום לפרושים סלשון פרס שחעני.]

א. **שָׁבַשׁ**, קל לא נמצא במקורות.

—סע', **שָׁבַשׁ**, — צר עופות במלכדת או בזמורה; מנהג מפרחיה יונים שמעמידן שובבין ופגמין ומציבין בהם יונים שבאשוי¹ שם שבשין בהן יונים של בני אדם אחרים כדי שיעמדו עם יוניהם ויצדו אותם (ערוך ערך חלח).

—הספ', **שָׁבַשׁ**, — נהפחה; זה שהמלכתיו ועשיתיו מלך על כל העולם כולו היאך נשתבש ואכל סירות האילן (חלח' ח).

ב. **שָׁבַשׁ**, קל לא נמצא במקורות.

—סע', **שָׁבַשׁ**, ציט' **שָׁבַשׁ**, כעקר צורת **שָׁבַשׁ** מן בוש, חורע, קלקל, נפסד; sich verschlechtern, verderben; détériorer, être corrompu; to deteriorate, get spoiled: אמור להם משמי אהם יורעים שהמדינה הזאת משובשת בגייסות² (רבי עקיבא צטס נחמיה ח'ס צ"ט דלי, יצ"ט טז f), משל למקום אדרימון שהוא משובש בגייסות, מה עשה המלך, הושיב בו קוסטרינוס כשביל לשמרו (רבי לוי, מ"ד ויקר' לט), למדינה שהיתה משובשת בגייסות והיה בה זקן אחר והיה מזהיר לכל בני המדינה וכו' וכל מי שלא היה שומע לו היו הגייסות באות והורגין אותו (ספיק' ר"כ, סנה, קנז). — ובספ"א: התוגגים שהיו כתבנמים בכל שנה נמנעו מסכסוך החילות ושובש הדרכים וכו'.

ונראה שנולדו מלים אלו מן ב. שבש (שעקרו שפעל מן בוש, באש) בעברית ולא כארמית, ואך אחר כך נתערבכו במושגים של א. שבש שבארמית.

ערכוב זה של שני השרשים מתכטא יפה יפה בבטוי המחדר של חז"ל על הצורך ללמד את הבן בספר מנהג: אמר רבא ואיתימא רב משיאי בחדתא שבשחא כיון דעל על (פסס' קיז, וכן צ"ב כל), אין כונת הסאמר הזה כעקר לשבוש ולקלקול, אלא לשבשחא במובן הזמורה המשמשת מלכדת לצפור: מלכדת זו, כיון שנכנס (על, כוכר!) בה העוף, נכנס (ושוב לא יצא). ואך משום שראו בשבוש, ואח"כ גם כארמי שבשחא, אותה מלה, חשבו כי נקראה כך הטעות משום שהיא דומה לשבשחא, למלכדת.

(1) [בארמ' שבחום שָׁבַשׁ, שָׁבַשׁ, ציד צפרים

כשבשחא.]

(2) [ואינו יכול ללכת כעצמי.]

הכוביא, דבריו ר"ע, ויש אומרים להביא את השברירים¹ (מכ"י, נמס' צמח' ו). — "ושברירים שבעין, מחלת עין, שהלקוי בה אינו יכול להסתגל למעוט האור בלילה, Nachtblindheit; héméralopie; night-blindness, nyctalopy מרפאין בהן בעלי שברירין שבעין שנקראין בל' ישמעאלי עלעשא ואלשבכרה (רס"ג, מס' הגא' סרכני צל, 209; מונא גם בערוך ערך רת).

א. **שבש**², סמנו א. שָׁבַשׁ, א. שָׁבַשׁ.

ב. **שלש**³, סמנו ה'שָׁלֶשֶׁת, שְׁבוּשׁ, ב. שָׁבַשׁ, ב. שָׁבַשׁ, שָׁבַשׁ.

(1) [הורוין ורביין בהוצאת המכילהא מביאים גם גרסאות: השדורין, הסורורין. ובכפרי דבר' שב נאמר כאותו ענין: עובדים לבכיהא ולא לבכיהא בלכר אלא להכל זה שעולה מן הקדירה, אך אין בזה פרוש של שברירים אלא דרוש מוסד על לשון וכתוב: כענין שני' בעפוני בהבליהם.]

(2) [שרש קדום זה בא בארמ' (ומכאן אחר כך בעברית) בשם עצם במשמעות שריג וזמורה (כלשון התרגומים הארמיים תלחא שבשין, חוורו שבשחא במק' שלשה שריגים, הלבינו שריגיה, וכן שבשחא - שריג, זמורה בארמ'), וכן בפעל במשמ' השחרג והסתכך כשריגי הצמחים (כלשון התרגומים: ווייתניא פחדיו משבשין, אשבשו כשבשין דגופנא, במק' גירי פחדיו ישורנו, ישחרגו), ובמשמ' משאלת בא כך גם במקרא: אדין מלכא בלשאצר שגיא מחבל וכו' ורברכנוהי משתבשין, וי"א כאילו נצודים במלכדת שריגים וזמורה, ועל כן בא שָׁבַשׁ בארמ' גם במשמ' פתח ולכד (כאלו במלכדת), כגון שבשחני ה' ואשתבשית כתרג' של פתיתני ה' ואפת וכדו'. ועי' בהערה שאחר זו.]

(3) [מפרשים ומלונאים גזרו גם את המלים המותסות כאן לשרש כ. שבש מן א. שבש כלשון סוכך וערכוב, אבל למעשה אין הוראות המלים האלה מתבארות כלל בגזירה כזאת. אין "משובש" שכלשון חז"ל מסוכך ומעורבב, אלא: מושחת, מקולקל, ואין שבוש, שיבוש אלא קלוקל, ואין פסק כי לפנינו במלים אלו כעקר צורת שפעל (בדגמת שכלל, שעצם וכדו') מן בוש (שעיקרו: באיש מן באש) במשמ' רע, בהתאם לצורות כגון (בן) מכיש, (אשה) מבישה (מפלי ים; יצ' ד ועוד) במקרא. ועל כן עקר הצורות האלה: שָׁבַשׁ, שְׁבוּשׁ, שְׁבוּשׁ, במקום שבאש, משבאש, שבאוש.

דרך כלל הוא דבר מִשְׁכָּשׁ דעת המאמין בחרה וישתית לאיש החכם אמונתו מאד מאד (ר"י חרין, מו"נ ז כז). וכמה גדולים וכו' הלכו בוו המחשבה וכו' משה שראו בדבריה גדות המִשְׁכָּשׁ את הדעות (הראב"ד על הסנוז"ס סנוז"ג ז), הדברים אשר דרכם להטעות האדם מהאמת ולִשְׁכָּשׁ אותו (רש"י מלקיח, ראשית חמשה ג, 38). ורוב הרופאים יטעו ותושבים שעוורים הטבע והם מִשְׁכָּשׁ פעלה (הוא, הנוקס, לד). וכן ההרות אוכלות הפחם וכיוצא בו מפני שגברה עליהם ליחה נכריה ותִשְׁכָּשׁ תאוחם (רש"י דוקן, מנן חנוס, הלך יעקב ד, ו). — ואמר הפימן: קלקלנו ישרים ותורות שִׁבְשֵׁנו (פלמה הסגלי, חצא לפיך, פלמי יוס ז). נשמה אשר נתתה עמדי היא תִשְׁכָּשׁ (משפ פן יוסף, חנו ילון, מנחם הסירה העצרים בחילוס, סימן, קיז). — וביחוד שִׁבְשֵׁב גרסה, ספר: ואפשר הסופרים שִׁבְשֵׁנו כאשר היו מִשְׁכָּשׁ כמה העתקות (האנ"י, מניס דעיס, סי' קב). הפיק השנים עשר לכאר בשויושי גירונטו המִשְׁכָּשׁ המעתיק ספרי הקודש מלשון עברית אל לאטינו (פרוט ד'רן, כלום הגויים, הלופה נאלץ סגר ג, 104). — ובמש"ק קבע כי יש שבוש בספר: הרשב"א שִׁבְשֵׁנו וכו' ואין לשִׁבְשֵׁב הספרים (ר"י, מו"נ ו). מה שאחא מִשְׁכָּשׁ הששנה וגורם שלא יתא זכיר כהא חליגנא עלך כי אין צריך לשִׁבְשֵׁב (אור זרוע להר"י, חנו, הלכו עיוס"כ, סג:).

—הספ', *השִׁבְשֵׁב, נִשְׁתַּבֵּשׁ¹), —התקלקל, לקח: או אשר יִשְׁכָּשׁ יסודי הגוף (הספ' 130). וכבר נשקע יוני סן העולם ונִשְׁכָּשׁ ואבד (רמז"ס, מפלין ח יע). כי הסיר (הרמב"ם) מחברו שמות המפרשים והדרשות והדרושים וכו' אשר כס הרעיונים מִשְׁכָּשׁ (ר"י חרין, מפל' ו, 352). ונִשְׁכָּשׁ כל ארץ ישראל בגייסות (ד"ס של יסודי מלכים ולי"ג, יעקב מן, 181). ורבתה קטטה בעולם ונִשְׁכָּשׁ דרכים בגייסות (חורס לדיקס, סער ססורס). ובהיות מבעי הגוף נחלים או יִשְׁכָּשׁ השכל (משפ פן יוסף, סג:).

¹ [כך גם בשמוש הפעל אשתבש בארמ' שבתו"ס, כגון: אמר רב נחמן מאן דחני מסיקין לא מִשְׁכָּשׁ, מאן דחני מסיקין לא מִשְׁכָּשׁ (ב"ק קטז:). ועי' בהקרה לשרשים א. שִׁבְשֵׁב, כ. שִׁבְשֵׁב.]

וארץ ישראל מִשְׁכָּשׁ מהם כרעב ומהם כדבר ומהם כפחד (ד"ס של יסודי מלכים ולי"ג, יעקב מן, 187). אם הוא שעת מלחמה והדרכים מִשְׁכָּשׁ בין זה לזה יכול לומר לא ידעתי (לכנס מו"נ קמג ח). הדרכים היו מִשְׁכָּשׁ (סיד"ח, מנעל טוב הסלס, 150). — יִשְׁכָּשׁ מִשְׁכָּשׁ: ואם יחיה כאמצע (רם החקוק) שרשט מקצה אל קצה עמוק בלא שבוש דרך מוסנת לו ואם מִשְׁכָּשׁ לא יוכל לילך (ר"י חלדני, סגלי חנוס ד, לידע נסחולס). — "בית מִשְׁכָּשׁ: וביתו קטנה וצרה מעופשת ומטונפת ומִשְׁכָּשׁ (סיד"ח, מנעל טוב הסלס, 54). — ובמיוחד ספר מִשְׁכָּשׁ מקלקל בשגיאות המעתיקים: יש ספרים מִשְׁכָּשׁ וכתוב בהן וכו' וגירסת שומים היא זו (רש"י, כחנז' ס). ופי' מִשְׁכָּשׁ היא מאדם חריף ומפולפל (הוא, חולי' סח). גירסא זו הכתיבה בספרים מִשְׁכָּשׁ היא ועל ידי פרשנים מועין שלא היו בקיאים בשמועה ופירושה בשויושי כתוך הגירסא (הוא, קמס:). — "ודעה מִשְׁכָּשׁ, מדה מִשְׁכָּשׁ: השיאוך ויכלו לך קבלותיך החלושות ויפחך דעותיך המִשְׁכָּשׁ (כ' זכמים סלוי, חולס כחמל ג, קיז). מצא דעתו מִשְׁכָּשׁ ולכו מרוד אסור לו להתפלל עד שתתישב דעתו (רמז"ס, סלס דטו). כל מי שנמרפה דעתו ונמצאת דעתו מִשְׁכָּשׁ תמיד בדבר מן הדברים (הוא, עיוס ט ט). כל סרים קולו דק ומדותיו גרועות ומִשְׁכָּשׁ בדעתו (גרסון פן סלמה, סער הסמים, נאלח 6, לח). ואחד הנכפה מוטן לוסן או הנכפה תמיד בלא עת קבוע והוא שלא יתא דעתו מִשְׁכָּשׁ תמיד שיש נכפין שגם בעת בריאותו דעתו מטורפת עליהן (טור ח' עיוס לס). — "ודיעה מִשְׁכָּשׁ, וידעה לקויה: ועל כן היו הקטנים וידעתם מִשְׁכָּשׁ וזה כי רוב התנועה והשבוש נמצאים בהם חנועים אותם מלהבין (רש"י מלקיח, ראשית חמשה ח, 10).

—פעי' יִשְׁכָּשׁ, קלקל והשחית, verderben; corrompre; to spoil: שישחלל לספק עליך אמנותיך ולִשְׁכָּשׁ מה שנחבר לך (כ"י ח"ס, סו"ס, יסוד העעס ס). וכאשר יתיאש היצר מגבור עלינו מן הפנים האלה יספק עלינו נמל העולם הבא ועינינו וישחלל לערבב ולִשְׁכָּשׁ עלינו מצד מעוט מציאותו (סס סס). ועל

נכרי, המלחם צמערנעם). — ואמר הפסוק: וימי קהילון
יובשו והשואבים נשתבשו (ד"ס של יהודי ערלים
וה"י ב' יקצן מן, 28). — והשתבש הספר וכדו', לקה
בשבשים: ואפשר הספרים שבשוה וכו' עד
נשתבשה כל התשובה (רש"י, מנחם דעים קי'
ב). — 'והשתבשה דעתו של אדם, ובקצור השתבש
האדם, נתקלקלה דעתו, מעה, לא ידע, irren,
fehlgehen; se tromper, faillir; to be mistaken,
be wrong: ואמנם כי משומו של זה הדבר נראה
שאינו מתקבל על הדעת שמשבשוין בה ואינו
ברחמי שמיא פירשתי פירוש צח (נכס גלון לנכנס
לנב). ולא דיוק בלמוד התינוקות שלא ישבשו
(ד"ס, צ"צ כא). ורבים השתבשו לחקור למה
קילל הנחש (רש"י, צלח"ג ב א). ודור רביעי, רבי
המפרשים השתבשו בפ' דור (סוף, מס עו עו),
נבוכד נכו' כאדם שהשתבש ולא ידע מה יעשה
(סוף, חסד"ג עו). שתי יכול דבר בפני המלך
ואינו משבש (רמב"ם, סנה"ד יו). ודרכי החשבון
יש בהן מחלוקות גדולות וכו' ואנשים חכמים גדולים
נשתבשו בהן ונתעלמו מהן דברים וגולדו להן
מסקיות (סוף, קדוש"ס יא ב). אפילו אכל תמרים או
שתה חלב ונשתבשה דעתו מעט אל יורה (סוף,
צ"ס המקדס א ב). ואמרו כי במלמדים לא הרגיש
בוה ומסני כן נשתבש במדת זמן! השנה (ר"י
היסטוריאלי, יסוד עולם ג א, ע). וכבר השתבשו
האנשים בחבנת מודות הלשון הזה ודרכי שמושו עד
שלא ראיתי מעודי לא תלמיד ולא רב שעמד על
יסוד (פרופ"ט דורק, וועטס חסד, סק"י, יו). — 'והשתבש
החולי על הרופא, מעה הרופא בטפלו בו: וכבר ביאר
גלינגוס כי היונים כלם כשיהיה משבש עליהם
החולי שהם לא היו מרפאים אותי בדבר והיו עוברים
ואותו אל המבע (רש"י מלקיח צ"ס רמב"ם, סנה"ס,
).

א. "עֵרְבֵי, ט"ז, — ומורת הגפן⁽²⁾; Weinranke; sarment de vigne; vine-shoot ומסר
המשורר: ושמה לבי במסחה ענבי משומר אנכי
וגפן שבשוי (כ"ט טז), ליומה המשי, סירי חמק, אילנלון-

(1) [וְיָא בַחֲשׁוֹב מִדַּת הַזֶּמֶן].

ב. **מִשְׁטָּה**, ט"ו, — שיבוש ופקול, Verderbnis, Fehler; corruption, erreur; corruption, mistake: ואת המדינה אליה כל בשר יבואו מסוף העולם ועד סופו, אך הדרך אליה רב השבשים והמכנות (לכן צמח, ויכילם, ט.)

***שֶׁשֶׁבֶת** ⁽¹⁾, ט"ז, — זמורה, שְׁצִיר צִמְרִים מִשְׁתַּמֵּשׁ
בה ⁽²⁾, Leimrute; gluaux; lime-twig.
דבק כדי ליתן כראש הששבת ⁽³⁾ (סנה מ ד).

*שבת שש, מלה מסמקה, ע"י שבטוט.

שִׁבְעִין מו"ח, — שדרבו לשבש ולקלקל: וכל המרפאים האחרונים נמשכו אחר שבשן אחר ושבשו וחלקו את המרוש ד"ה תאית לשלשה חלקים: (אזכרם בכליכ, כס"י על ספורס מסד' שניח, סקד', XIII).

שבת ⁽⁴⁾, מסנו *הַשְּׁבִיעָה, מִשְׁבַּח, שְׂמֹחַ, שְׂכִיתָה,
שְׁבַת, שְׁבַת, *שְׁבַת־אֲחוּזָה, *שְׁבַת־אֵי,
שְׁבַתוֹ, *שְׁבַתוֹ.

[illegible]

(1) [בירוש' סוּטח מ, קרוב לסוף כתוב: ר' ירמיה ש י ב ש ב ולבש עטרה וכו', אבל במקומו במדר' אינ', נפלה עטרת ראשו: ר' ירמיה דשכשא (נ"א דשכשבת), או כשם מקום, או ככינוי מלאכתו, ר' ירמיה ציד עופות (שפָּשָׂא בארמ'), ואין כאן מעל.]

(2) 'עו' א, שבש, הערות. וכן בארמ' 'שכח'מ' שבשבה, כמו שבששא: וזאת עכירת כמו ש שבשה דהרס (מד'ר צדלס' נט).]

(3) [בערוך (ערך שפשא) הובאה גם הנרסה:
שששפת, ובבבלי (סנה ס.): שמשפ, ועי' שפשא.]

(4) [עֵי' בַּחֲעֲרוֹת לַעֲרֹבִים שָׁבָה, שָׁבָה.]

(⁵) [הפעל שבת קדום הוא בעבר', ואך ממנו נגזר ש"ע שבת (ע"י ערך זה), ואמנם נולדו בלשון אחיב שמושי' דרשו' של הפעל ע"פ קביעת יום השבת וסנהגיה. ולא צדקו החוקרים שרצו לראות את יום השבת (ולפי זה גם את הפעל) כשואל סתרכיות אחרת].

הארץ, שִׁבְתָּהּ שִׁבְתָּהּ, לא עבדו אותה בשבת השבת, שנת השמיטה: כי הכאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וְשִׁבְתָּהּ הארץ שבת לוי' (סס כס ז). אז הרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה ואת הארץ איכוסם או תִּשְׁבֹּת הארץ והרצה את שבתותיה: כי ימי השמה תִּשְׁבֹּת את אשר לא שִׁבְתָּה בשבתותיהם בשבתכם עליה (סס כו לד-לה). למלאות זכר יי' כפי ירמיהו ער רצתה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה שִׁבְתָּהּ (דמ"ז לו כח). — ואמר בן סירא: אשרי איש לא הסרתו נפשו לא שבתה תוחלתו (צ"ס גמ"י יד ז). בשבות מת ישבות וזכו והנהם עם צאת נפשו (סס סס לח כג). — ובחז"ם: ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, וכי אפשר לו לאדם לעשות כל מלאכתו בששת ימים, אלא שבות כאלו מלאכתך עשויה, דבר אחר שבות מסתשבת עבודה (מכ"י יסרו, נוסף דמחזס ז' עט:). שבת לוי' שבות כח, מה הקב"ה שבת ממאמר אף את שבות ממאמר (כי חסדו, יוסף שנת עו ג). שבא איש ירושלים בניסותו אומר שלום וביציאתו אומר שבת היא מלועק ופואה קרובה לבא ורחמי סרובין ושבתו בשלום (סנת יז). נשמה יתרה נותן הקב"ה באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש (ר"ס צן לקים, צילס עו). לא ישבתו, מכלל ששבתו (דני יוסטס, מד"ר דלח"ס' לג). — *ובשמי' עשה שבת במקום זה או זה: אין פוהחין לעני העובר ממקום למקום טכבר בפוגדיון וכו' לן נותנין לו פרנסת לינה, שבת נותנין לו מזון שלש סעודות (פסח ס ז). חמש חבורות ששבתו במרקלין אחר בשיא ערוב לכל חבורה וחבורה (עכו"ו ו). הסניח ביתו ורלך לשבות בעיר אחרת אחר נכרי ואחר ישראל הרי זה אסור (סס ס ס). ההולך לשחוט את פסחו וכו' ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו אם יכול לחזור, ולבער ולחזור למצותו יחזור ויבער וכו' ולשבות שכיתת הר"ש יחזור מיד (פסמ' ז ו). הנזדר משוכותי שבת אסור בישראל ואסור בכותים (דנ"ג י). כלל שבתו תלמידים כיבנה ולא שבת שם רבי והושע וכשבאו תלמידיו אצלו וכו' אמר להם זמי שבת שם, אסור לו ר' אלעזר בן עזריה, אמר להם אפשר ששבת שם ר' אלעזר

נאמר וסמק, ; to cease, end, עור כל ימי הארץ זרע וקציר וקר וחם וקיץ וחרף ויום ולילה לא וְשִׁבְתָּהּ (דלח"ס ס כז). וְשִׁבְתָּהּ הכן ממחרת כמכלם מעבוד הארץ ולא היה עוד לכני ישראל מן (יוס"ס יג). שבת משוש חפים חדל שאון עליונים שבת משוש כנור (שע"י כד ס). גרש לך ויצא מדון וְשִׁבְתָּהּ דין וקלון (פסלי כז י). שבת מסו' לכנו נהפך לאכל מחולנו (ח"כ ס יח). מלאכה גדולה אני עשה ולא אוכל לדרת למה תִּשְׁבֹּת המלאכה כאשר ארפה (ממ"ו ו ג). — וְשִׁבְתָּהּ האדם במשם' וו, חדל להיות: ונשאת המשל הזה על מלך ככל ואמרת איך שִׁבְתָּה נגש שִׁבְתָּה (1) מרחכה (שע"י יד ד). נשמו מסלות שִׁבְתָּה עבר ארה (סס לג ס). וקנים משער שִׁבְתָּה בחורים סנניחם (ח"כ ס יד). — וְשִׁבְתָּה מחיות במשם' וו, חדל להיות: אם ימוש החקים האלה מלפני נאם יי' גם זרע ישראל וְשִׁבְתָּה מחיות גוי לפני כל חיים (ינ"ו לא לה). — (ב) ושבת העובר, המדבר מעבודתו, מדבורו וכו', חדל מלעבד, מלדבר, הפסיק מעבודתו: ויכל אלהים כיום השביעי מלאכתו אשר עשה וְשִׁבְתָּה כיום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שִׁבְתָּה מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות (דלח"ס ז ג-ג). וְשִׁבְתָּה העם כיום השביעי (ממ"ו יז ל). ששת ימים תעשה מעשך וכיום השביעי תִּשְׁבֹּת (סס כג יג). כי ששת ימים עשה יי' את השמים ואת הארץ וכיום השביעי שִׁבְתָּה וינפש (סס לא יז). ששת ימים תעבד וכיום השביעי תִּשְׁבֹּת בחריש ובקציר תִּשְׁבֹּת (סס לד כח). כלם מנאפים כמו חנוך בערה מאזה וְשִׁבְתָּה מעיר (2) מלוש בצק עד חמצתו (פסע ז ד). וְשִׁבְתָּה שלשת האנשים האלה מענות את איוב (ח"י לז ח). — וְשִׁבְתָּה האדם שִׁבְתָּה (3): שבת שבתון הוא לכם וכו' מערב עד ערב תִּשְׁבֹּתוּ שבתכם (ויקרי כג לג). — ובחשאלה שִׁבְתָּה

(1) [במכאז בערך ב. שִׁבְתָּה, הערה, הסכין בקרוב:]

שִׁבְתָּה חס רחכה.]

(2) [ויא יחדל משפד.]

(3) [בנראה אין צורך זה בא בעקר במשם' שבת האדם כיום השבת, אלא כהכפלת הפעל לשם חזוק במשם' שבת שבתה גמורה וכפולה בהתאם לצורך שבת שבתון שבאותו פסוק. ועי' שִׁבְתָּה שִׁבְתָּה, הערות.]

(יִסְדִּי ו'ו). וּבַתְּחִלָּתָם הִשָּׁךְ הַיּוֹם בְּשִׁכְלוֹ שֶׁם אֵת
מִטּוֹת מַצִּיּוֹת וּנְשֵׁפֶת כֹּה גֵאוֹן עוֹה (סֵס ל' יִס). וּבַתְּחִי
הָאָרֶץ שִׁמְשָׁה וּמִשְׁמָה וּנְשֵׁפֶת גֵּאוֹן עוֹה (סֵס לֹ כֵח).

[illegible]

— ובקצור השבית אשה מזונה, כמק' השבית אותה מהיות זונה ⁽¹⁾: והשְׁבִיתָהּ מזונה וגם אמן לא תחני עוד (יסק' יו עה). — ובשניו המשא, השבית את המלאכה, המלחמה, הריב וכדו' כמק' השבית את האדם ממלאכה וכדו', עשה שיתחילו מנוח וקצתו על תכל רעה ועל רשעים עונם והשְׁבִיתוּ גאון ורים וגאות ערצים אשכיל (יסק' יג יח). והבאתי רעי גוים וירשו את בתיכם והשְׁבִיתוּ גאון עוים ונחלו מקדשיהם (יסק' כד). והשְׁבִיתוּ כל משושה הנה חדשה ושבתה וכל מועדה. (סוֹפֵט ז יג). מדינים יִשְׁבִית הגורל ⁽²⁾ ובי עצומים יפריד (מסלי יא יח). ויאסרו ציריו לא ידעו ולא יראו עד אשר נבוא אל תוכם והרגנום והשְׁבִיתנו את המלאכה (כמ' ד ס). ויהי כשמע בעמ' ויחדל מכות את הרמה ויִשְׁבֹּת את מלאכתו (דס"ז א ס). — (ב) והשבית פלוני דבר או כעל חיים מפקום, מאנוש, מפני האדם, כמשני השבית אותו מלחיות שם, עשה שלא יהיה, הכרית אותו, austilgen; — atexterminar: שבעת ימים מצות תאכלו אך יום הראשון תשביתו שאר מכותכם (סוֹפֵט יג יח).

בן עזריה ולא חדש לכם דבר (נח"י זא, מסכ' דפסח טו, יח:). בכל מקום אדם לן ואין אדם שובת ככל מקום (ידוס' מעשר' ז ג), שבת בחל שהיא גבוהה עשרה וכו' מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה (ערוג' טו). עכ"ם ששבת חייב מיתה (ר"ל, מסכ' יח:). — *ובצורף מספק, שובתי הרגל¹: ומעשה ברי' אילעאי שהלך אצל ר' אליעז' ללוד אמ' לו מה זה אלעאי אי אתה משובתי הרגל לא אמרו אין שבתו של אדם להניח ביתו ברגל (תוספ' סוכה ז ח). — ובתפלה: לאל אשר שבת טבל המעשים ביום השביעי התעלה וישב על כסא כבודו (לחל אסר עתה, מסכ' לשנת). — *ושבת האור, דלך בישת, ביום הכפורים וכו': שמואל אמר לפיכך מברכין על חמש במוצאי שבתות שהיא תחילת ברייתה, רב הונא בשם רבי אבהו בשם רבי יוחנן אף במוצאי יום הכפורים מברך עליה שכבר שבת האור כל איתו חיוס (ידוס' צרכי סו). אמר יוחנן מברכין על האור בין במוצאי שבת בין במוצאי יום כיפור וכו' מיתובי אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת וכו' כאן באור ששבת כאן באור חיוצא מן העצים ומן האבנים (מסכ' נד). — *ושבתה המלח: ולא תשנית מלח, הכא מלח שאינה שובתה² ואיוו וז מלח סדומית (ננס' כא). — *ושבת מתוך מקום, נעדר משנו: דבר אחר על משבתיה, זה רכנ יוחנן בן זכאי ששבת מתוכה (מד"ר איכה א ז). — ציני' טיני' *ששבת: ותיחה שבת הארץ לכם, מן הששבות בארץ אתה אוכל ואין אתה אוכל מן השמור, סיבן אמרו שדה שנמייבה בית שמאי אוסרים אין אוכלים פירותיה בשביעית ובית הלל אוסרים אוכלים (קמח' תרס פסד א, ויס, קר).

נִשְׁבַּח, נִשְׁבַּח, — כְּמוֹ קֵל, חֵדֵּל מִלְחָמוֹת: וְנִשְׁבַּח
מִבְּצֵר מֵאֲפֻרִּים וּמִמְלָכָה מִדְּמָשֶׁק (פֶּסֶק' י' ג'). דַּמְעָן
יִתְרָבוּ וַיֵּאשְׁמוּ מִזִּבְחֹתֵיכֶם וְנִשְׁבְּרוּ וְנִשְׁבַּח גְּלוּלֵיכֶם

(1) [אין צירוף כזה מסתבר ביותר, ולפי שאלה חשואלים '(כלום) לא אמרו אין שבו של אדם להגיה ביחו ברגלי אפשר שהעקר: אי אתה משובחי הרגל.]

(2) [שמצויה בקיץ ובחרף ומלח סדומית חים משליכה לאגמה (כ"י), ובעין זה בערוך, עין שם.]

(1) [יאמנם אפשר היה לבטא בכתב חקרום
החמר בצורת מקור מזנה ו"א מזנות.]

(2) הגורל בא כאן בחרוד כראשי חבות במק':
הגירש לך, ע"י מורמשינר, משלי שלמה, עמ' 78.]

שַׁבְּתֵיכֶם, שַׁבְּתֵיחָהּ, שַׁבְּתֵיחָהּ, — א) היום השביעי בשבוע הנתן כיום מנוחה מעבודה, אף כצורפים כגון שמר שבת, חלל שבת: ואמר משה אבלוהו היום כי שַׁבַּת היום לוי' היום לא תמצאוהו בשדה

(ו"א כחוראחו הקדומה של הסוגה: בראש חדש וביום מלאה הלבנה), וגם בקביעת החגים הגדולים כיום 15 לחדש, כיום שבתון, עד שאפשר היה לדבר על יום א' של חג הפסח בשם שבת, כצורף: לסתרת השבת (ב) כמו כן ראו, כי שומר הכורא תקופה של 6 ומנים (שנקראו ימים) של עבודה לגבי השמש: 6 שעות לעליית השמש, 6 חרשים ליצירה בימות החמה, וכדו', שאתריהם שוכנת האל ממלאכתו, ומכאן למדו, כי האל הכורא שומר על סדר זה של 6 ומנים (ימים): לעבודה: שאתריהם הוא שוכנת, כשם שהוא קובע גם תקופה של 6 שעות כפולות לאור היום לעומת 6 שעות כפולות של חשך ואפלה, בעדות לכך, כי רצצה הוא בהפסקת כל עבודה אחר 6 ומנים מלאכה, וא: העובדה, שראו בה עדות לכך במצע, "כי ששת ימים (ומנים) עשה יי' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש", ועל כן קבעו ימי שבת וחג לאחר כל תקופה של ששת ימי עבודה (היא יום השבת השביעי) וימי שבתון כחג אחר ששת חרשי הקיץ, כחג הסוכות בחדש השביעי, ובחג הפסח אחר 6 חרשי החורף, וחגים אלו נקבעו ביום 15 בחדש הירח, ו"א ביום השבת שבשבוע וביום השבתון שבשנה, ומכאן מקורו הראשון של הצורף שבת שבתון, ו"א שבת שבחדש הלבנה החל בשבתון שבשנה (ואמנם בחורה לגבי יום הכפורים שהיא קודם לעקר החג ביום 15 בחדש).

מכאן גם מקור השבוע, שנולד עם רעיון השבת, ואמנם (עיי' במחקר חנ"ל) היה גם מחוץ לישראל בתקופה קדומה המדר בצורף של 6 ימי עבודה, כחמישית (בסוגה האשורית: חֲמִשָּׁה) החדש של 30 ימים במצע, אבל רעיון של יום שבת ומנוחה של האל הכורא, אשר גם על החרושים לשבות ולנוח בו עם בוראם, לא היה יכל להתולד בעמים אחרים, שראו את השמש והירח והכוכבים עצמם כאלים, ולא האמינו באל אחד שכרא ובורא את כלם, ועל כן אמנם עבר השם שבת בצורה זו או דומה לת' לאשר ולמצרים כמשמ' היום החמישה עשר בחדש הלבנה, אבל רעיון המנוחה של אלהים ואדם ביום כזה זר הוא להם, ועל כן אין אצלם אף זכר לרעיון השבוע של 7 ימים, שלא נולד (כדעת רבים) מתוך קדושת המספר 7, אלא בהוספת יום השבת לששת ימי המלאכה, ועיי' בנפיקים ובהקבלות שנחנו בפרטים מרכיבים במחקר הנוכחי, לפי הנאמר שם אין לשבת כל קרבה אמיתית לכללים שבלוח האשורוי והבבלי על ימים רעים מסימים בחדשי השנה, אשר אך במעות

ששת ימים תלמסוהו וביום השביעי שַׁבַּת לא יהיה בו וכו' ראו כי יי' נתן לכם הַשַּׁבַּת עד כן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי וישבתו העם ביום השביעי (סמות יו כס-ל), ושמרתם את הַשַּׁבַּת כי קדש הוא לכם מחלליה סות יומת כי כל העשה בה מלאכה ונכרתה חנפס החוא מקרב עמיה (סס לא יד), ושסרו בני ישראל את הַשַּׁבַּת לעשות את הַשַּׁבַּת לדרתם כרית עולם (סס סס יו), ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שַׁבַּת לוי' אלהיך לא תעשה כל מלאכה (דננ' י יג-יד), אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה שמר שַׁבַּת מחללו (יטני יו ג), אם תשיב מַשַּׁבַּת רגלך עשות הפצוץ ביום קדשי וקראת לַשַּׁבַּת ענג לקדוש יי' מכבד (סס נס יג), בימים ההמה ראיתי כיתודה דרכים גחות מַשַּׁבַּת וכו' וזוכרים מַשַּׁבַּת וכו' ויהי כאשר צללו שערי ירושלם לפני הַשַּׁבַּת ואמרה ויסגרו הדלתות וכו' עד אחר הַשַּׁבַּת וכו' מן העת ההיא לא באו מַשַּׁבַּת (כסמ' יג יח-כח), 1) — ויום השבת,

השזו איתם חוקרים שונים (כגון דאחרונה St. Laugdon בסזרי Babyl. Menologies, עמ' 85-96 ועוד) לרעיון השבת בישראל, ועיי' גם בהערות שאחר זו.

בסדרו הערך הזה אי אפשר היה לשמר בכל על סדר ההתפתחותה של הוראת המלה הסלאר כאן בראשי קיום כלבד, הואיל וההתפתחות זו ברכה כבר חלה לפני תקופת המקרא, שהוא המקור הקדום ביותר שבידנו לחיי הלשון העברית.

(2) (לעמ' 6877) רַק בישע' נז כו, ו בוכר: שמר שבת מחללו, ואין ללמד ממקום בודד זה על שמש לשון המקרא. צורת המלה היא בנקבה גם באשור', וגם לפי מכנה בעברי, אף כדעת המרדקיים העברים מימי הכינים, ואלה דברי ראבי"ע בס' צחות, שער השמות: ולפי דעתי ככת דקדוק המלה היתה בתחלה שַׁבַּת בשלוש נקודות תחת הכית וכן תחת התי"ו הראשון שהוא שורש על משקל דִּלְקַת יַבֵּשֶׁת ובעבור ההתחברות שני תווי"ן הסרו האחד כמשמטם כמלת וחמשה, אותו תשחית וברת, ופחתו הכית להיות לאות על לשון נקבה, כאשר עשו כמלת מַשַּׁר את המלך, ודנה עולת שַׁבַּת מַשַּׁבַּת דגוש התי"ו דהתכלע תי"ו השורש, ע"כ, אין לראות אפוא שַׁבְּתָן (כחו רסויה) כנגזר מן שַׁבַּת אלא כמלה אחרת גזורה מן השרש שבת.

(1) [על מוסך (או מוסך) חשבת (תי"ו יו וכו') עיי' הערת המחבר בעמ' 2876].

שוא קטרת תועבה היא לי חדש ושבת קרא מקרא לא אוכל און ועצרה (יטע' ח יג). והשבת כל משושה חגה חדשה ולשבתה וכל מועדה (סו' ז יג). לאמר מתי יעבר החדש ונשבירה שבר והשבת נפתחה בר (עו' ח ס). שבת יי' בציון מועד ולשבת (לוי' ז ו). — ובצורף ממחרת השבת במשמעות זו⁽¹⁾ : והניף את העמר לפני יי' לרצונכם ממחרת השבת וניפנו הכהן (ויק' כג יא). וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות חמישה תהיינה עד ממחרת השבת⁽²⁾ השביעית תספרו חמישים יום (ס' ס' יח-יט). — ונמ"כ, לשבתות, שבתות וחדשים וכדו'; ועל הנשיא יהיה העולות והמנחה והנסך בחגים ובחדשים ולשבתות ככל מועדי בית ישראל

(1) [ידועים דברי חז"ל בספרא (למז' סק' יג, יט ע"י ק; וענין זה צנלי נמחז' קי) על כתיב זה : ממחרת השבת, ממחרת יום טוב, יכול ממחרת שבת בראשית, א"ר יוסי כרבי יהודה כשהוא אומר עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום כל ספירתם לא יהיה אלא חמישים יום, ע"כ, וכן ידועות טענות הקראים נגד פרוש זה, ועיי' בסכומי דבריהם של ראשונים ואחרונים בענין זה בספרו של ד. הופמן על ספר ויקרא, לסקום. ואמנם, לפי הנאמר בהערות שלפני זו, נקרא יום טוב הראשון, הואיל והוא חל בט"ו בחדש, בתקופה הקדומה שבת מסש, אבל לשון הכתוב, המדבר גם על "ממחרת השבת השביעית" באותו ע"י, במשמ' : ממחרתו של (סוף) השבוע השביעי, חיו שמראה על שמוש אחר, אולי באשמת הכותב האחרון שלא דיק בלשונו כל צרכו, והאחמס במלת שבת גם במשמ' שבוע וע"י כך נתן מקום לספקות. בדבר' מו' מ נאמר בס' ממחרת השבת : שבעה שבעת תספר לך מהחל חרמש בקמה תחל לספר שבעה שבועות, ואמשר היה לחשב כי נתן כאן לא המריך קבוע, אלא מועד משתנה בכל שנה ושנה ובכל מקום ומקום לפי התחלת הקציר ממש בהר ובשפלה, שהרי אין מועד חג השבועות מסמן בתורה לפי יומו וחדשו, כיתר שני הרגלים. והנה מלמדות אותנו בעת תעודות אשוריות קדומות הרכה מסדוקות, כי "החל חרמש בקמה" היא שם העונה (באשור' sibat nigalli, אחיות המגל), ראשית עונת הקציר, המשמשת גם בתעודות משפטיה אלו כתאריך קבוע, ולפי זה נקרא בישראל יום ט"ו בניסן, יום ראשון לעונת ימי החמשה : החל (עונת) חרמש בקמה, ראש עונת הקציר, ואין כאן סתירה לגבי הדברים שבפרשת אמור (ויקל' כג).

(2) [כאן, באמור בהערת הקודמת, במשמ' שבוע].

כמו שבת : וזכור את יום השבת לקדשו וכו' כי ששת ימים עשה יי' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בה וינח ביום השביעי על כן ברך יי' את יום השבת ויקדשהו (שמות כ-ח יא) ; וענין זה דברי ס יב יח). כל העשה מלאכה ביום השבת מות יומת (שמות לא יא). וימצאו איש מקשש עצים ביום השבת (במד' יב לב). וביום השבת שני כבשים בני שנה חמישים (ס' כח ט). השמרו בנפשותיכם ואל תשאו טשא ביום השבת וכו' ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכו' וקדשתם את יום השבת (ירמ' יז כח-כ). שער החצר יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח (יזק' מו ח). והעלה אשר יקרב הנשיא ליי' ביום השבת ששה כבשים חמישים (ס' ס' ד). מזמור שיר ליום השבת⁽¹⁾ (תס' לב ח). ועמי הארץ הביאים את המסכות וכל שבר ביום השבת למכור לא נקח מהם (נחמ' י לב). בימים חמשה ראיות ביתודה דרכים גתות וכו' ומביאים ירושלם ביום השבת וכו' ואריכה את חרי יהודה ואמרה להם מה הדבר הרע הזה אשר אתם עשים ומחללים את יום השבת וכו' ומנערי העמדות על השקרים לא יבוא משא ביום השבת (ס' יג יט-יט). ובנגוד אל חדש בצרופים קדומים שנוצרו בלשון כשעוד היתה למלה הוראה זו של יום מלאת הלכנה⁽²⁾, ושנשמרו בה גם בשמוש המלה בהוראתה ביום שביעי בשבוע ; ויאמר מדוע אתי הלכתי אליו היום לא חדש ולא שבת (מ"ז ד כג). לא תוסיפו הביא מנחת

(1) [אמנם לפי דברי תעורך ב"הלשון והספר" ב, ז וכו' אין כונת הדברים במקרא, כפי השמוש בבית השני, שיאמרו הלויים מזמור זה מדי שבת בשבתו בכל שבוע ; אלא לקוח השיר מתוך תאור של חג תפסת בימי דוד, ובכל יום ויום משכעת ימי חג זה אמרו הלויים שירים לפאר את מעשה האלהים, אשר אחר ימות הגשמים שוב יסד ארץ על המים (אף תבין חבל כל תמוט), ופרק זה מתוך סדרת שירים אלו נאמר ביום השביעי, יום השבת של חג זה.

ועיי' גם בהערה לערך שבת, שבתות].

(2) [עיי' בהערות הקודמות. ואמנם אולי אין להכין עד במקרא בצרופים אלו "שבת" במשמ' זו של יום טו בחדש מסש (ברעה כמה חוקרים), אבל יצירת הצורף בלשון על כל פנים בתקופה קדומה זו, שמשמש בה "שבת" גם במשמעות זו].

ובל מלאכה לא תעשו וכו' שַׁבָּת שַׁבָּתון היא לכם (סס יז כג-ל). אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא וכו' כל מלאכה לא תעשו וכו' שַׁבָּת שַׁבָּתון הוא לכם (סס כג כז-לז). ועי' שַׁבָּתון — ובמש' שבוע, בפרט בסמיט שביעות אחרים, Woche; semaine; week: וספרתם לכם ממחרת השבת¹ מיום הבואכם את עמר התנופה שבע שַׁבָּתות תמימת תהיינה עד מחרת השַׁבָּת השביעית תספרו הששים יום (סס כג יז-יט). — ובצרופים, באי השבת, יוצאי השבת, הבאים למשמרת במשך שבוע² וכדו': ויצום לאמר זה הדבר אשר תעשון השלישית מכס באי השַׁבָּת ושמי משמרת בית המלך וכו' ושתי הירות ככם כל יצאי השַׁבָּת ושמרו את משמרת בית יי' אל המלך וכו' ויעשו שרי המאיות ככל אשר צוה יהוידע הכהן ויקחו איש את אנשיו באי השַׁבָּת עם יצאי השַׁבָּת ויבאו אל יהוידע הכהן (מ"ג יא ס-ט, וכעין זה דס"ז כג ד-ה). — ובסמיט השנים, שבת, שבת שנים, השנה השביעית במחזור, שנת השמיטה ששבתו בה מעבורה בשרה, Sabbatjahr; sabbatical year; année sabbatique: כי תבאו אל הארץ אשר אני נחן לכם ושבתה הארץ שַׁבָּת לוי' שש שנים תזרע שרך ושש שנים תזמר כרםך ואספת את תבואתה ובשנת השב עית שַׁבָּת שַׁבָּתון יהיה לארץ שַׁבָּת לוי' שרך לא תזרע וכרםך לא תזמר את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי גיורך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ (ויקל' כה ז-ס). וספרת לך שבע שַׁבָּת שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שַׁבָּת השנים תשע וארבעים שנה (סס סס ח). או תרצה הארץ את שַׁבָּתיה כל ימי השמה ואתם בארץ איביכם או תשבת הארץ והרצת את שַׁבָּתיה כל ימי השמה תשבת את אשר לא שבתה פְּשַׁבְּתִיכֶם בשבתכם עליה (סס כז לז-ל). והארץ תעוב מהם ותרא את שַׁבָּתיה בהשמה מהם (סס מ). ולמאית דבר יי' בפי ירמיהו עד רצתה הארץ את שַׁבָּתיה כל ימי השמה שבתה (דס"ז לו כח). — ושַׁבָּת הארץ, במש' תבואת השנה השביעית: והיתה

(ימזק' עס יז). והשתחויו עם הארץ פתח השער ההוא בַּשַּׁבָּתות ובחדשים לפני יי' (סס מו ג). והעמדנו ערינו מצות לתת עלינו שלושית חשקל בשנה לעבדת בית א הינו ללחם המערכת ומנחת המסיר ולעולת המסיר השַׁבָּתות החדשים למועדים ולקדשים ולחמאות (כמ"י י לג-לד). ולכל העלות עלות לוי' לשַׁבָּתות לחדשים ולמועדים (דס"ח כג לח). הנה אני כונה בית לשם יי' אלהי להקדיש לו להקמיר לפניו קשרת סמים ומערכת מסיר ועלות לבקר ולערכ לשַׁבָּתות ולחדשים ולמועדי יי' אלהינו (דס"ח ז ג). — ובצרופים שבחכפלה, שבת שבת, שבת בשבת, ביום השבת ביום השבת: עלת שַׁבָּת מַשַּׁבָּתו (נמד' כח י). והיה מדי חדש בחדשו אמרי שַׁבָּת מַשַּׁבָּתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני (ישע' מו כג). וטן בני הקהתי מן אחיהם על לחם המערכת להבין שַׁבָּת שַׁבָּת (דס"ח ט לג). — ובכניו הבעלות ביחס לאדם ולאלהים: אך את שַׁבָּתִי תשמרו כי אות היא ביני וביניכם לדרתיכם (כמוס לח יג). איש אמו ואביו תיראו ואת שַׁבָּתִי תשמרו (ויקל' יט ג). אלה מועדי יי' אשר תקראו אתם מקראי קדש וכו' מלבד שַׁבָּת יי' ומלבד מתנותיכם (סס כג לז-לח). יען במשפטי מאסו וכו' ואת שַׁבָּתִי חללו וכו' ואשר אל בניכם וכו' בחקותי לבו וכו' ואת שַׁבָּתִי קדשו וכו' (ימזק' כ יז-כ). והשבתי כל משושה חגת חרשה ושַׁבָּתה וכל מועדה (סס' ז יג). — ושבת שבתון בשמוש ליום השבת: שַׁבָּתון שַׁבָּת קדש לוי' סחר את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו ואת כל העדף הניתו לכם לשמרת עד הבקר (כמוס יז כג). ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שַׁבָּת שַׁבָּתון קדש לוי' כל העשה מלאכה ביום השבת מות יומת (סס לח יס). ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שַׁבָּת שַׁבָּתון לוי' כל העשה בו מלאכה יומת (סס לה ז). ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שַׁבָּת שַׁבָּתון מקרא קדש כל מלאכה לא תעשו (ויקל' כג ג). — ושבת, שבת שבתון, כשמוש ליום הכפורים¹: בחדש השביעי כעשור הענו את נפשותיכם

[1] [עי' על מקום זה לעיל, במש' יום מ"ז בחדש].
[2] [בנראה לבך הכונה, ולא לשמור ליום השבת דוקא].

[1] [באסור בהערות הקדמות נולד צרופ זה בשמוש בלמי מועד כוח, שחל בו שבתון גם מצד השמש וגם מצד הירח, ואך אחר כך הועבר על ימי מנוחה אחרים].

(כני ילסק, העני ס:). שבת עולה ואינה מסמקת (לענין אכלות) (מ"ק יט.). מי שטרה בערב שבת ואכל בשבת (ע"ז ג.), ישראל מוטר משמר שבתו בשוק מבטל רשות (סס קד:). נובלת העולם הבא שבת (כ' ע"ג) נז' ילסק, מ"ד נכאס' יז.). שנים וחמשים שבתות יש בשנת החמה (סס נמד' יד.). לא ניתנה השבת אלא לתענוג (כ' נרכיס נסס כ' מ"א נז' חנא, סק"י כ" כ', י' הדנכות חליחא, קכא.). לא ניתנה השבת אלא לתלמוד תורה (כ' סגי נסס כ' עמאל נז' נחמן, סס סס.)—ובמיוחד בצרופים כגון: — *בגדי שבת: ושבת שטלוך, וכי ערומה היתה, אלא אלו בגדי שבתה (כ' מנינא, יכס' ססס ס ס.). — *ברכת שבת: ברכת יי' היא תעשר, זו ברכת שבת (סס מ"ק ג ס.). — *הוצאת שבת: כמה הוא שעורו (של הערוב) וכו' כנרוגרת להוצאת שבת לכל אחד ואחד (עכו"ז ס.). לעולם ישכים אדם להוצאת שבת שנא' והיה ביום הששי וחבינו את אשר יביאו, לאלתר (כס ססדל, סנז ק"ז:). כל מונותיו של אדם קצובים לו מראש חשנה ועד יוה"כ חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יו"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה וכו' (כס ססליס חסוס דנכנלי חוסס, נילס עו.). — *חלכות שבת: הלכות שבת חגיגות והמעילות הרי הם כהררים החלויין בשערה, שהן מקרא מועט והלכות טרובות (מ"א ח ס.). — *חלבי שבת: וחלבי שבת קריבין ביום הכפורים (סנז עו ג.). — *חלול שבת: בעון שבועת שוא ושבועת שקר וחילול חשם וחילול שבת חיה רעה רבה ובהמה בלה וכו' (סנז נג.). אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת (כס יסודס נכיס דנז עמאל נסס נז, סס קיע:). כל המטיל אימה יתירה בתוך ביתו סוף הוא בא לידו שלש עבירות גילוי עריות ושפיכות דמים וחילול שבת (כס יסודס נסס נז, גיע' ו:). — *יציאת השבת, הוצאה מרשות לרשות בשבת: יציאות השבת שתיים שהן ארבע (סנז ח א; סנז ח א ח.). — *כבוד שבת: אין מדליקין בעשן מפני כבוד השבת (סנז נז). בשני ממין עם חשיכה ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת (סנז ח א:). אנשי משמר ואנשי מעמד אסורים מלספר ומלכבס, ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת (סס נז). ולא היו מתעניין ערב שבת מפני כבוד השבת

שבת הארץ. לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך וכו' חתיה כל תבואתה לאכל (ויק' כס ו-ו). — ובגגוזות ממרבר יהודה: הוי משקה רעיהו מססח חמתו אף שבר לסען חכס אל מועריהם, פשרו על חכוהן הרשע אשר רדף אחר מורה הצדק לבלעו כנעס חמתו אכית גלותו ובקץ מועד מנוחת יום הכפורים הופיע אליהם לבלעם ולכשולם ביום צום שבת מנוחתם¹) (סס סנזק נ יס.). — וכתו"ס: ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם, לכם שבת מסורה ואי אתם מסורין לשבת (כ"ס נן מניסל, מ"י ססל מניס' דנכנל ח, ק:). אות היא לעולם, מגיד שאין שבת בטלה מישראל (סס סס קד:). גדול שנשבת בין חגוים רב ושמאל הד אשר מונה ששה ועושה שבת וחרנה אסר עושה שבת ומונה ששה (יכס' סנז ח א.). אין אכל בשבת (סס מ"ק ג ס.). ברוך שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל (כרכ' מ"ט.). שבת אחד מששים לעולם הבא (סס נז:). מ"ל הקב"ה למשח, מתנה מוכה יש לי ככית נגוי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל (סנז י:). הנכנס לבקר את החולה (בשבת) אומר שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לבא (מ"י, סס יז.). הדלקת נר בשבת חובה (נסס נז, סס כס:). וחזנה משלום נפשי, מ"ר אבתו זו הדלקת נר בשבת (סס סס.), ובכרתו, שלא יחא מלבושך של שבת כמלבושך של חול וכו' מעשות דרכיך, שלא יהא הילוכך של שבת כחילוכך של חול וכו' ודבר דבר, שלא יחא דיבורך של שבת כדבורך של חול (סס קיג-קיג:). עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות (כ' עקינל, סס קיס.). כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש סורעניות וכו' (נסס נז' קכא, סס סס.). יהא חלקי מאוכלי ג' סעודות בשבת (כ' יוקי, סס קיס:). רבי חנינא מעמף וקאי אפניא דמעלי שבתא אסר כואו ונצא לקראת שבת המלכה (סס קיע:). כל מצות שנתן להם הקדוש ב"ה לישראל נתן להם כסרהמיה חוץ משבת שנתן להם כצינעא (כ' יומנן נסס נכנ"י, ניל' עו.). שבת קובעת (מוקצה למעשר) (כס נחמן, סס לד:). שמש בשבת צדקה לעניים

¹ [ו"א ביום צום הכפורים, שהוא להם שבת

מנוחה.]

עשרתן ערבתן חדליקו את הנר (סס ז ז). מי שהיו לו שני תינוקות וכו' אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת ושבת ומל את של ערב שבת בשבת ר' אליעזר מחיב בחטאת ור' יהושע פומר (סס יע ז). נולד וכו' בין השמשות של ערב שבת נמול לעשרה (סס סס ט). יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל אדם בחלה מיום טוב לשבת (גילג ז ח). ולא היו מתענין ערב שבת מפני כבוד השבת (סני ד ג). אין דין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב (קס"ד ח). עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות (חז' ס ו). לא תמלא אשה קדירה עפסיות ותורמוסין ותתן לחוך התנור ערב שבת עם השבת (חוספ"ט סנה ג"ד ח). שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מביא הכנסת לביתו וכו' (כ' יס"י נ"י יסודס, סנה קי"ט). לעולם יסדר אדם שלחנו בערב שבת אע"פ שאינו צריך אלא לכזית (כ' חלעזר, סס סס). נשמה יתרה נותן הקב"ה באדם ערב שבת ולמוצאי שבת גושלין אותה הימנו (כ"ט זן לקיס, גילג טו). — *ערבי שבתות: עד מתי מותר להחזיר בברכים, עד כדי שיראה לשולחני, ובכפרים עד ערבי שבתות (נ"מ ד ו). — *מערב שבת לערב שבת: כל העולם כולו ניווין בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת (כ"ט יסודס נסס כ"ט, נכ"י יז). — *קדושת שבת: כי אנו יי מקדשכם לעולם הבא כגון קדושת שבת בעולם הזה (נכ"י טס"א, נכ"י דענח"א, קג). — *שובתי שבת: הנודר משבותי שבת אסור בישראל ואסור בכוהנים (נכ"י ג י). — *שמירת שבת: אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת ירש את העולם במרה וכו' יעקב שכתוב בו שמירת שבת וכו' ירש את העולם שלא במרה (כ' יוסנן נסס כ' יס"י נ"י חלפח"א, מד"ר נחל"ט יח). — *תחום שבת: אפילו עבר אפילו שפחה נאמנין לומר עד כאן תחום שבת (ענו"י ס ס). אלף אמה מגרש ואלפים אמה תחום שבת (קוטס ס ג). מעשה באחר שחיה רוכב על חסוס בשבת וחיה ר"מ מחלך אחריה וכו' א"ל מאיר חזור לאחריו שכבר שיערתי בעקבי מוסי עד כאן תחום שבת (פ"י, סני טו). — ועם פעלים, *רתה שבת: כל מלאכת שאפשר לעשותה מערב שבת אינה רוחה

(סס ד ג). שבת שחל השעה כאב להיות כתוכה אסורין מלספר ומלכבס וכחמישי מותרין מפני כבוד השבת (סס סס ז). אמרו עליו על שמאי חוקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה אומר זו לשבת וכו' (גילג טו). — *כלכלת שבת, מל פרות מיוחד לשבת: כלכלת שבת ב"ש פומרין וכו' מחיבין (נענ"י ד ג). — *לילי שבת: היה אוכל באשכול (שלא הפרש מפני מעשר) וכו' חשיבה ליל שבת ר' אליעזר אומר יגמור ור' יהושע אומר לא יגמור (מכו"י ס ג). ומציעין את המטות מלילי שבת לשבת (סנה טו ג). נותן לה מעה כסף לצרכיה ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת (כסו"י ס ט). אמר קונס שום שאינו מועם עד שתהא שבת, אינו אסור אלא עד לילי שבת (נכ"י ס ו). נדרה כלילי שבת יפר כלילי שבת וביום השבת עד שתחשך (סס י ס). ונתתי סמך ארצכם בעתו וכו' מלילי שבת לליל שבת (כ' נק"י, סני דנ"י, ט). — *מוספי השבת: מוספי שבת קורמין למוספי ראש חדש (נכ"י י ח). — *מוצאי שבת: תתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון עד מוצאי שבת (נכ"י ז ט). חלוקה פרות וכו' ושבת לעשרן וכו' חשבה מוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר (דמ"י ד ח). ומציעין את המטות מלילי שבת לשבת, אבל לא משבת למוצאי שבת (סנה טו ג). במוצאי שבת מכדילין ולא חוקעין (סו"י ח ז). לא תמלא אשה קדירה עפסיות ותורמוסין ותתן לחוך התנור ערב שבת עם השבת, ואם נתנה למוצאי שבת אסורין עד כדי שיעשו (חוספ"ט סנה ג"ד ח). אם לא הכדיל במוצאי שבת מכדיל אפילו בחמישי בשבת (נכ"י כ' יודה נכ"י, יוס"י נכ"י ס ג). ועי' סו"א, 2858. — *ענג שבת: וקראת לשבת עונג וכו' זה עונג שבת (כ' יסודס נסס כ"ט, סנה קיס). — *עקר שבת: כל השונה עקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חיב אלא חטאת אחת, היודע עקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חיב על כל שבת ושבת (סנה ז ח). — *ערב שבת¹: שלושה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם השבת

¹ [בשבעים בראש סומור צג: Elz

הָהָרָאן תּוֹת הַקּוֹסָאָבְדָּתוֹן

שכלו שבת ומנוחה לחיי עולמים (תמיד ז ד). קדושת שבת בעולם הזה נמצונו למידין שהוא מעין קדושת העולם הבא וכן הוא אומר מוסור שיר ליום השבת לעולם שכלו שבת (מכ"י ספ"א, מנכ"י דסנח"א, קג:). — *שבת בראשית, שבת משש, יום השביעי בשבוע המזכיר את מעשה בראשית, שלא במלת שבת סתם, שהוראתה גם יום חג, ובנגוד אל שבתות שנים במשש' שנות השמטה: ומניין שיום הכיפורים אסור באכילה ובשתיה וכו' תלמוד לומר שבתון שבות, יכול תהא שבת בראשית אסורה בכולם, תלמוד לומר שבתון הוא לכם ועיניתם, הוא אסור בכולן ואין שבת בראשית אסור בכולן (ספ"א חמ"ד פס"י, וי"ט, קג). אין לי אלא יום הכיפורים, שבת בראשית מניין, תלמוד לומר שבתון, ימים טובים מנין, תלמוד לומר שבתכם (פס"ט). כתיב שש ימים העשה מעשיך וביום השביעי תשבות וכתיב בחריש ובקציר תשבות, מה אנו קיימין אם לענין שבת בראשית והלא כבר נאמר שש ימים תעבד ועשית כל מלאכתך, ואם לענין שבתות שנים והלא כבר נאמר שש שנים תורע שדך ושש שנים תזרע כרמך, אלא אם אינו ענין לשבת בראשית ולא לענין שבתות שנים תניהו ענין באיסור שני פרקים הראשונים וכו' (ירוש' פ"ט, וי"ט, א). וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל וכו' מועדי נאמרו ולא נאמרה שבת בראשית עמקן (דני י"ט, ע"א). מועדי ה' נאמרו ולא נאמרה שבת בראשית עמקן, והא כתיב שבת עמקן (דני ח"א, נ"ד, פס"ט). מועדי ה' צריכין קידוש ב"ד, שבת בראשית אין צריכה קידוש ב"ד (דני ע"א, פס"ט, ע"א). ממחרת השבת ממחרת יו"ט, או אינו אלא למחרת שבת בראשית, רבי יוסי בר יהודה אומר הרי הוא אומר תספרו חמשים יום, כל ספירות שאתה מוסר לא יהו אלא חמשים יום ואם תאמר ממחרת שבת בראשית פעמים שאתה מוצא חמשים ואחד ופעמים שאתה מוצא חמשים ושנים וכו' ר"י בן בתירא אומר אינו צריך הרי הוא אומר תספור לך, ספירה תלויה בבית דין, יצתה שבת בראשית שספירתה בכל אדם, רבי יוסי אומר ממחרת השבת ממחרת יום טוב, אתה אומר ממחרת יו"ט או אינו אלא ממחרת שבת בראשית, אמרת וכו' נאמר ממחרת השבת

את השבת (רי עקיבא, פס"ו ז). מנין לפיקוח נפש שדוחה את השבת וכו' (רי יוסי, מוספ' פנה עו ע"ז). יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת וכו' (יבמי ס:). ועין א. דהת, 914. — *חלל שבת¹: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו בה את השבת (אנ"י, ענה ק"ע:). שגורה המלכות גזרה שלא יעסקו בתורה ושלא ימולו את בניהם ושיחללו שבתות (רי"ט, יט.). חלל עליו שבת אחת בדי שישמור שבתות חרבה (רבי שמעון בן מנסיא, יומא פ"א, וי"ט, א. חלל, 1581. — *בצר שבת¹): עשירים שבא"י במה הן זוכין וכו' בשביל שמכבדין את השבת (ענה ק"ע.). — *נכנס לשבת, התחיל את השבת, ראה ב"מ, 214. — *עגב שבת: כל המעגב את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים (רי יוסן משוס רי יוסי, פס"ט, ס. קס.). כל המעגב את השבת נותנין לו משאלות לבו (רבי יהודה פס"ט, ס. קס.). — *עקר שבת: ואם אתה מבקש לעקור אותם עקור את השבת ובטל אותה (מ"ד חסד"ז). — *שפר, שפר שבת: כי קדש היא לכם, טגיד שהשבת מוספת קדושה על ישראל, מה לפלוני חנוחו נעולה, שהוא משמר את השבת, מה לפלוני בטל ממלאכתו, שהוא משמר את השבת (מכ"י ספ"א, מנכ"י דסנח"א, קד.). כל המשמר שבת כהילכתה אפי' עובד עבודה כובכים כדור אנוש מוחלין לו (רבי יוסי בר אבא פס"ט, רבי יוסן, ענה ק"ט:). אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון (רי יהודה פס"ט, ס. פס.). אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהילכתן מיד נגאלין (רי יוסן מוספ' פס"ט, ס. פס.). שפעם אחת גזרה המלכות גזרה שלא ישמרו את השבת (מנ"י יו.). — *קדשה עליו השבת: מפסיקין לשבת וכו' מעשה כרבן שמעון בן גמליאל ורי יוסי בן חלפתא שהיו מסובין בערב שבת בעבו וקדשה עליהן השבת², אמר לו רבן שמעון בן גמליאל לרי יוסה בן חלפתא רצונך שנפסק לשבת וכו' (ירוש' פס"י ח.). — *יום שכלו שבת, עולם שכלו שבת: השור שהיו הלויים אוסרים וכו' בשבת וכו' מוסור שיר ליום השבת, מוסור שיר לעתיד לבא ליום (ניא לעולם)

(1) [על פי השמוש במקרא].

(2) [בתוספת' ברכ' ה ב וכן פסח' ק. וקדש

עליהם היום].

שבתוך הפסח וחלל לא נאמר אלא ממחרת השבת, דכל השנה כולה מלאה שבתות, צא וברוך איוו שבת (מנ"ס: סס: סו.) — *ובמשמ' שבוע: ולא היו מתענין (אנשי המעמד) ערב שבת מפני כבוד השבת ולא באחד בשבת כרי שלא יצאו ממנוחה ועונג ליוגעה ותענית ויומיותו (פנ"י ד ג.) שבת שחל חשעה באב להיות כתובה אסורין מלספר ומלכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת (סס סס ז.) ראש חדש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים, חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת (מנ"י ג ד.) שפעמים בשבת כתי דיגין וישיבין בעירות ביום השני וביום החמישי (כמנ"י ח א.) המדיר את אשתו מתשמיש המטה בש"א שתי שבתות, בה"א שבת אחת, וחלמירוס יוצאים לחלמוד תורת שלא ברשות שלשים יום, הפועלים שבת אחת, העונה האמורה בחוריה, הטילין בכל יום, הפועלים שתיים בשבת, החמרים אחת בשבת (סס סו.) המורדת על בעלה מותרת לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת וכו' וכן המורד על אשתו כוסיפין לה על כתובתה שלשה דינרין בשבת (סס סס ז.) קונם וין שאיני טועם וכו' שבת זו אסור בכל השבת ושבת שעברה וכו' ואם אמר יום אחד, שבת אחת וכו' אסור מיום ליום (נדר"ס ח.) שכיר שבת, שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר שבוע (שמיטה) יצא ביום גובה כל היום (נ"מ ע יא.) החנוני סקנה מרותיו מעמים בשבת ומפחה משקלותיו מעם אחת בשבת (נ"מ ס י.) וכו' את יום השבת לקדשו, תהא וזכרו מאחד בשבת שאם יתמנה לך מנה יפה תהא מתקנו לשם שבת (אלעזר בן חנניס, מנ"י יסו וסכ' דמחש' ז קט.) אם לא הברדל במוצאי שבת מברדל אפילו בחמישי בשבת (נ"מ ר' יודס נד', יוס' נכ"י ס ג.) אפילו יום טוב שחל להיות באמצע שבת ואמר בין יום השביעי לשבת ימי המעשה (כ' זעורל נ"ס כז יסודס כזי חנל נ"ס חנל נד' ינ"מ, סס סס.) שדי מוכרת יום אחד, שבת אחת, חדש אחד, שנה אחת, שבוע אחד (סס נדר' ד י.) חל (תשעה באב) להיות באחד בשבת מותר לכלם כל השבת כולה, בשני בשלישי ברביעי ובחמישי לפניו אסור לאחריו מותר (פנ"י כט:.) לא דומה אור מניו של

אדם כל ימות השבת כמו שהוא דומה בשבת (מנ"י נדל"ס יא.) נהר סמכטיון ויכיה שמושך אבנים כל ימות השבת ובשבת הוא נח (סס סס.) לשני פרגמטיון שנכנסו למדינה, ענה אחד מהם ואמר להכרו אם פוחדין אנו שנינו באח' במדינה אנו עושין אסרניים במדינה, אלא סתם אתה שבתך ואני שבתך (כ' חנל נד' מניל, סס סס"ס, מ"ס יסו.) — *ושבת המיוחדת למי שכתב בה בתפקיד מן התפקידים: שבת ח' חית' (י) וחלכתי אחר ד' מרפון לביהו, אמר לי, יהודה בני, חן לי סנדלי ונתתי לו ופשט ידו לחלון ונתן לי סמנה מקל (כ' יודס, יוס' קוטס ג ג.) שבת ח' חית' אצל ר' אליעזר ור' יחושע ולשתי להם עיסה ביין ושמן ודבש ולא אמרו לו דבר (סול, סס"ס לו.) שבת של מי חית'ה, שבת של ר' אלעזר בן עזריה חית'ה (מנ"י ג.) — וכסח"מ: באה(ה) שבת באה(ה) מנוחה (נ"מ, נדל"ס כ ג; סול, מנ"י ע; סוקי סס"ס לס' ד"ס מלכס.) שבת (ראשי הכות) שנה בשבת תענוג (לק"ד חסח"ס.) — *ובקבלה, שבת כשם לספירה העשירית: הנה באומרכם אמרה שבת לשון נקבה יורה שירסו על מדה שהיא משפעת ולא משפעת והוא השכל העשירי (כ"י חלנז, עק"ס יא ג.) שהשכל האחרון שהוא השכל העשירי והוא השכל הפועל והוא הספירה העשירית שיקראוהו שבת (סס סס.) — "בכך (וכך) בשבת: בכך בשבת בכך ימים לירח סל' שנת כך וכך לבריאת עולם וכו' נכתב שטר המורה דוח במדנה פלנית (נוסס כחונס יוסלמית, סכ"ד מנ"י ג.) — *קבלת שבת, עין מ. קבלה, 5696. — ושבתות מיוחדות, "שבת בינתיים, השבת שבתוך עשרת ימי תשובה (לכ"ד סמוך כי שחל ד' סד, ג-ג; ספ"ן ס"ז ק"י ינ"ס.) — "שבת בראשית, שבת ראשונה אחר סוכות, שפותחים בה מתוור חדש בקריאת

(י) [ומעין זה בארמ': שבתא דרב ביבי היאי ואוקלעו רבי אמי ורבי אסי שדא קמיהו כלכלא דפירי וכו' (ססס עד.), ופרש רש"י: הגיע יוסו להיות עומד ומשמש על התלמידים, ע"כ. אך לפי הענין הכונה: שמש אחד מן החכמים מעין ראש בית דין מדי שבוע בשבוע, ומעין מנהג זה נמצא בתעודות קדומות מאד מקדוניה, ועי' בחקירות הקדומות בערך זה ובערך שביעי.]

לנכרים ושבֿת טוב לכולא ציבורא (ספר מטייל,
הלכות שמות), — "שבֿת שלום ומכרך (1): יבא אל
ביתו ברוב ששונים ויאמר קול כרם שבֿת שלום
ומכרך (מנחם מייסל יד, פה): — "שבֿת שלום, ברכה
מקבלת בימינו.

שֶׁבֶת (2), שֶׁבֶת — צמח ששמש תבלין, Dill, anaethum
graveolens; aneth; dill: וסודים חכמים
לרבי עקיבא בורע שבֿת או חרדל וכו'. שהוא
נותן פאה מכל אחד ואחד (פאה ג ז). ר' אליעזר
אומר השבֿת מתעשרת זרע וירק וזירין וחכמים
אומרים אינו מתעשר זרע וירק אלא השחלים והגרניר
בלבד (מעט' ד ס). השבֿת משנתן טעמו בקדרה
אין בו משום תרומה ואינו מטמא מומאט אוכלים
(עקל' ג ד). השבֿת שורעה לזרע מתעשרת לזרע
ומטורה זירין וירק (פוסט' עניני' ג ז). שורשי
השבֿת לא מטמאין ולא מיטמאין ולא מצטרפין
(פס' עקל' ח ג). — ובמהמ"א: ויפושט עורו ויבושל
במים ושמן וית מועט ושבֿת וברתי (פקי' משה ט,
כו). וחמיק באוזן שמן שבֿת (כ"מ חלדני, עניני
חמונים ד ח, האזנים).

שֶׁבֶת (3), שֶׁבֶת, כל שֶׁבֶת: וכי יריבן אנשים והכה
איש את רעהו וכו' ונפל למשכב אם יקום
וחתהלך בחיון על משענתו ונקה חמכה דק שֶׁבֶתו

(1) [נמח ברכה מסרתי אצל ספרדים וחסידים]
(2) [באשור' שֶׁבֶת וגם שֶׁבֶת, מרס' שֶׁבֶת, מור'
שֶׁבֶת. מוצא המלה לא הברר כל צרכו, ולפי כ, גיגר,
חוספת הערוך 891, אין מקורה בפרסית אלא כנראה
באשור', וצ"ע.

לפי עדות יתר הלשונות יש לבטא מלה זו,
שעל כל פנים אין מקורה בעבר': שֶׁבֶת (ובכני' שֶׁבֶתו
וכו') או שֶׁבֶת, ולא שֶׁבֶת, ובכ"י פרסה (פאה ג ז,
מעט' ד ס) מנקד שֶׁבֶת, וכן עקרי.

(8) [מקור מן ישב שהפך ש"ע, או ש"ע מן
שֶׁבֶת, כדברי ראב"ע: ופי' שבתו מגזרת שביחה ששבתה
מלאכתו, ונכון הוא, והוא על משקל שברו כי התיזו
שורש, ויתכן להיוותו כמו זה שבתה הכית מעט, שהוא
מגזרת ישב, והמעט זמן ישיבה בכית שובת כלי מלאכתו
והעד על זה הפי' שהוא הפך וחתהלך בחיון, ע"כ.
וחשבעים תרגמו לפי הענין הענין ὁ αὐτὸς ὁ αὐτὸς, לשון
במלה מעבודה, וכן התרג' הארמיים בושלנית, וחולג'
תרגמה operas eius, ו"א עבודתו (שחחסי).]

התורה בפרשת בראשית: על אשר נהגו ק"ק
א' שבֿת ברשית קורא בתחילת התורה א'
מן חקל אשר יצא לו הגדול (פוס' מ"ס רניס מלולס
ד' מ"ס חו"מ). — "שבֿת הגדול, שבֿת שלפני
הפסח: שבֿת שלפני הפסח נהגו לקרותו שבֿת
הגדול וכו'. ועל שנעשו נסים לישראל באותו
שבֿת אשר לפני הפסח לפיכך נקרא שבֿת הגדול (1)
(פדק, מיוסס לרס"י, מוצא בספרי סלקט, פסח דס).
טעם אחר לפי שמאחרין העם בשבֿת שלפני הפסח
לשמוע הדרשה וכו' ומפני משך זה נראה בעיני
העם חיום גדול וארוך יותר מיום אחר ועל כן קראו
לשבֿת זה שבֿת הגדול (פזלי סלקט, פסח דס). עד
כאן אומרים בשבֿת הגדול (כתבה בסגדה של פסח).
— "שבֿת זכור, שבֿת שלפני פורים שקוראים בה
פרשת זכור את אשר עשה לך עמלק: וציערת"י
בעצמי על שבֿת זכור שהיינו פורשים משוב של
יאודים וברחמיו ית' רצה להתעבב בעזה שבֿת
זכור (מיד'ל, מעגל עוז הפלס, 2). — "שבֿת חזון, שבֿת
שלפני תשעה באב, שמפטירים בה בישעיה א':
חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלם
וכו'. — "שבֿת נחמו, שבֿת שאחרי תשעה באב,
שמפטירים בה בישעיה מ': נחמו נחמו עמי
וכו': ויגש התמשה ושלשים ויאמר הושיעה אדני
כי מעי ככנור יחמו, מה נאכל בשבֿת נחמו
(עמנואל, מטייל כז, הערך 629). — "שבֿת פרה, שבֿת
כחדש אדר, שקוראים בה פרשת פרה אדמה,
במדרב יט. — "שבֿת שובה, שבֿת שלפני יום כפור,
שמפטירים בה בחושע יד: שובה ישראל עד יי,
אלהיך וכו'. — "שבֿת שירה, שבֿת שלפני חמשה
עשר בשבט או שבת שחל בה חמשה עשר בשבט,
שקוראים בה בפרשת בשלח שירת הים, או
ישיר משה וכו'. — "שבֿת שקלים, שבֿת בר"ח אדר
או לפניו, שקוראים בה פרשת שקלים, שמות כא
יא-יז. — "שבֿת תשובה, ראה שבת תשובה. —
ונסתי ברכות לשבת, "שבֿת טוב: ויצא מבית הכנסת
וכו' ולא נתן שבֿת טוב לשום אדם כאשר היה
נוהג לעמוד כל שבֿת לפני כ"ה מעט ונתן שלום

(1) [דעה אחרת, משום שמפטירים בה במלאכי
ג: לפני בוא יום יי' הגדול והנורא, ואמנם נקראת גם
השבֿת שלפני הפסח הנוצריה קצת שמות שבֿת גדולה].

יטלם ברזל ועץ חנית וכאש שרף ישרא' (שַׁבְּתַי¹)
(ס"ז כג ו-ז).

שַׁבְּתַאי עי' שַׁבְּתַה.

*שַׁבְּתַאי, שַׁבְּתַי², ש"ז — שמו של כוכב הלכת
סטורנוס, שמקומו בין יופיטר (צדק)
ואורנוס, Saturn; — נפלה תקופת ניסן בשבתאי
(צדק נע:). ויש מול שהוא גומר הלכות לשלשים
שנה והוא שבתאי (מד"ר צדקס י). ואחריו מה
אתה בורא שבתאי שעתידים אומות העולם למשול
בהם בישראל (פסיק' רצ' כ, לנ). ושבעה שמשים בו
עליהם שיהיו רצים וכאים בייב מולות האלה ואלה

(1) [אין למלה פרוש מסתבר במקומה, ואולי
עקר הדברים בקרוב: וכאש שרף ישרא' וישַׁבְּתַה, וכנראה
השפע הנסח ע"י ישב בשבת שבפסוק שאחר זה].
(2) [שם זה אינו במקרא ואינו גם ביחזר השמות
השמייות. שמו הקדום של הכוכב הזה הוא באשור'
כִּי־נִן, ביוונית, והוא בסור' כִּי־נִין, ביוונית, בערב' כיוואן (א)
וכן היה שמו בעבר' שבמקרא, והשוה את דברי ראב"ע
על כיון צלמיכם (עמ' ס כו): ומלת כיון ידועה בלשון
ישמעאל גם פרס כי הוא כיוואן והוא שבתאי כי עשו
לו צלם, ע"כ. והשם שבתאי, שבתאי, הנגזר משמו של
יום השבת, המצא אך אחרי שלמדו ליחס כוכבים שונים
לימי השבוע, כנהוג עד היום בשפות שונות. ואמנם
נראה כי גם מנהג זה נולד בישראל, הואיל ורק בישראל
נחגו יום השבת השבועית והשבוע בכלל. וידועים גם
דברי טקסוס בהסתורית V, 4 על השבת ועל סטורנוס
מצל' היהודים: septimo die otium placuisse ferunt,
quia is finem laborum tulerit; dein blandiente
inertia septimum quoque annum ignaviae datum.
alii honorem eum Saturno haberi, seu principia
religionis tradentibus Iudaeis, quos cum Saturno
pulsos et conditores gentis accepimus, seu quod
de septem sideribus, quis mortales reguntur,
altissimo orbe et praecipua potentia stella Saturni
feratur; ac pleraque caelestium viam suam et
cursus septenos per numeros commeare. וכן קורא
לה Tibullus (80 למנה"ס) Saturni sancta dies. דעה
אחרת מובעת וחמר רב לענין מוכא במאמרו של ש.
גאנר, The origin of the planetary week, בחרך
Proc. of the Amer. Acad. f. Jew. Research XVIII
(1949), עמ' 218—267].

(א) קיוואן

יתן ורמא ירמא (שמות כל ימ-ע). — ובתו"ס: החובל
בחברו חייב עליו משום חמשה דברים בנוק, בצער,
ברמיו, בשבת ובבשת וכו' שבת רואין אוחז
כאלו הוא שומר קשואין, שכבר נתן לו דמי ידו
ודמי רגלו (צ"ק ס ח). הקושע ידי עבד חברו וכו'
נוטל נוקו צעריו ריפיו שבתו וכו' (כ' יוסקן,
יכוש' סס ס ס). הכחו על ידו וצמחה וסופה לחזור
אביו אמר נותן לו שבת גדולה ושבת קטנה¹
ורכא אמר אינו נותן לו אלא דמי שבתו שבכל
יום ויום (צצלי סס סו). (2)

ב. שַׁבְּתַי, שַׁבְּתַה, — מלה מספקת: ומצרים הכל וריק
יעורו לכן קראתי לזאת רחב הסַבְּתַה⁸
(יסעי' ל ז).

ג. שַׁבְּתַי, שַׁבְּתַה, — מלה מספקת: וכלועל בקין מנר
כלהם כי לא ביד יקחו ואיש יגע בהם

(1) [בנראה אין להבין כאן גדולה וקטנה על
חשלוס שבת כפול, אלא שבת גדולה וקטנה פרושה:
תשלום שבת שהוא גדול בהתחלת המחלה, שהוא חולך
ופוחת לפי מדת הכראת היר, המאפשרת לנחבל לעבד
להשתכר יותר ויותר, ולא כפרוש רש"י שפרש גדולה:
דמי ידו, וקטנה: כל ימים שיופול למשכב רואין אותו
כאילו הוא שומר קשואין].

(2) [בידוש' ב"ק ח א ו: למטה) בא בתוך משפט
ארמי גם מ"ר סן שבת: חרין שבתין אינון וכו'].
(3) [במשפט זה התקשו רבים, ואף הציעו בו את
הקריאה: רחב השַׁבְּתַה, שאינה מסתברת. אך, כאמור
בהערה עמ' 6460, אין להתעלם מדמיון הצירוף רחב
שבת על דברי הנביא על ככל (יד ד): איך שבת נגש
שבתה מרחבה (הקריאה הנכונה, כדעת רבים, וכן
בגגוזות: מרחבה) ונדמה שבאותיות אלו, שבתהמרחבה,
מסתתר ש"ע הם, מעין אותה מלה, שלא הכרה גם
כאיוכ ה"ה: וישע מחרב מפי הם ומיד חוק אכיון.
שבונתו (ע"י עורכטיני, עשלי טלמה עמ' 62) וישע מחרב,
מפי הם (מפי צר, הכא להמו ולאמרו) ומיד חוק אכיון.
ולפי זה הכונה בדברי הנביא על ככל: איך שבת נגש
שבת הם רחבה, ומעין דברים אלו על ככל קרא הנביא
גם על מצרים: על כן קראתי לזאת רחב הם שַׁבְּתַה,
ז"א: רהבו של ההם, הצר והאיוכ הנוגש הזה שַׁבְּתַה.
וכמוער בספר הנ"ל, אין גם השם חָנָן בעקר אלא
חצר, צורר חיחודים, שבקש להם ולאבדם].

הראשון שאנו רואין הוא גלגל הירח ובו' ששי גלגל צדק, שביעי גלגל שבתאי (מקום המצוי' לנפח כ"ס ד' כ' ע"ב, י"ן לנכון, ט). שראש האדם המשילו הראשונים אל הגלגל והעינים כנגד שני המאורות שהם השמש והירח, והמשילו האזנים לכוכבים העליונים שהם שבתאי וצדק וכו' (עולם קטן, סוף סוכי'ן, כד). למה לא התחייב מהשכלת שבתאי מה שלמעלה ממנו דבר אחר ומהשכלתו הסלאך הראשון דבר אחר ותהייה צורות אצילות שבתאי ארבעה (כ"י א"ס, כוז' ד כס). ואמרו כי שבתאי ישפיע ממנו כח רוחני ויתפשט בכל העולם ובו מתאחו הצורת בחומר (כפ"ע פליקס, המצקס, סב). מי בשבתאי אל החכמה האלהית וכו' (עונואל, מסד' כז, המצקס, 759). מי בשבתאי מעיד על שבתותיו (סס, 760). ומגלגל שבתאי כח השפיעה והבחניה (מנסת קלאוס לכ"י מסיסל, 55). הכוכב השביעי נקרא שבתאי לשון שבת והנחה יען שתנועת זה הכוכב יותר בכידה ויותר במהון מכל שאר כוכבי לכת (דוד גנז, כממד ונעיס ח ס). מור השבת המבשל ומשדר המערכת של כוכב שבתאי המורה הריסה ושכיתה (נפסל' צ"ר יעקב אלסון, עמק המלך, מעד עולם הכינס כג קעו:). — והמלה משמשת בשע"ס¹: שבתו דונולו, שבתו צבי, שבתו כהן, וכדו'.

שִׁבְתָּאִית, ש"ס. — אסונה במשיחיותו של שבתאי צבי².

שִׁבְתָּאִי, ש"ס. — השיך לכת שבתאי צבי².

שִׁבְתָּא, ש"ס. — מחלה מדבקת המשחקת את אברי הגוף, שחוק ולדים³, meningitis: ומביאים ראיה שהרי התירו להדיח ידה בשנותנת

הם חשמים שבתאי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה, שבתאי סמונה על העניות ועל הסכנות ועל הדויה ועל ההריבה ועל חולי ומכה הממונה כגוף (נתיחא ד' עונואל הקטן ס). כל הכוכבים משרתים לשבעה כוכבים של שעות ושמן כלש צמח'ן כוכב לבנה שבתאי צדק מאדים חמה נוגה וחס משרתים לשבעת ימי השבוע יום א' כוכב חמה יום ב' צדק לבנה, יום ג' נוגה מאדים, יום ד' שבתאי כוכב, יום ה' חמה צדק, יום ו' לבנה נוגה, יום ז' מאדים שבתאי (מכ"א ו). חמה נוגה כוכב לבנה שבתאי צדק מאדים (ס' יליכס ד ד). — ובסמ"א: ויקראו לו עוד שם צמו ואנום על שם החיה ושטורנום על שם הכוכב אשר היו עובדים לו בימים ההם ושם הכוכב שבתאי (יוקסון, גינלזוכ, ח). שבתאי על אשר הוא קר ויבש למאד נתמנה על הסיתה ועל העיניו וכו' ונתמנה על יום השבת שאין בו מלאכה ופעל ונתמנה על העצלות וכו' על הרעה והוא למשה (כ"ס דונולו, סמכוי ליליכס, ורסה, סג:). האון היסנית דומה לנוגה, האון השמאלית דומה לשבתאי (סס כד). ברקיע העליון שעל כלן הוא השביעי חנושא את המים העליונים תחיה מעונתו של שבתאי (סס, ע:). מי ישוחח גדלתך בהקיפך על גלגל צדק גלגל שביעי וכו' שבתאי בתקופתו וכו' ומעורר מלחמות וכוה ושבי ורעב ומחריב ארצות ועוקר מלכיות (כפ"ע, כסר עולכות, ציליך-דנליק, ג, 68). והסביסו בו' כדורים הנשארים כי העליון בכולם כידור שבתאי וכו' והיו מסדרין כוכבי לכת על הסדר הזה: שבתאי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה וסימנם שצ"ם חנכ"ל (כפ"ע, לוכס סלכז, יח). שבתאי חולך בכל יום על עוקס גלגל הקפתו ג"ו שברי מעלה מחשבון ש"ס מעלה כהקף הגלגל ההוא (סס, נג). ודרך סדורן ברקיע כך הוא העליון אשר ככולן והוא המתחיל לשמש הוא שבתאי ואחריו צדק וכו' וסימנם כדרך סדורן שצ"ם חנכ"ל (סול, ספס סענוכ ח י, 28). שעה ראשונה של ד' בשבת שימש שבתאי ובשניה צדק וכו' (כפ"ע, סס קט:). תחילת ליל א' בשבת משמש כוכב ואחריו לבנה ואחריו שבתאי צדק מאדים וכו' (סול, ענוכ' כו). וגורו על שבתאי שהוא זכר ומכוכבי היום (כפ"ע, לוכס סכסס ח), שחגלגלים עשרה זה בתוך זה, גלגל

⁽¹⁾ [כנראה בהוראה: שולד בשבת].

⁽²⁾ [לפי מכתב ספרט של פרוס' ג. שלום אל העורך, אין עדות לשמוש זה לפני סוף המאה הי"ט, ועד אז משמשים המנחים כת שבתאי צבי, שציו"ת, שציו"ס, ובאיריש שעכמיל. ואולי היה שפ"ר בתרגום ספרו גרין (ע'י למשל בדרך VIII, 588) הראשון שהשתמש במלים שבתאי ושבתאות. — ובמליצה: אחוזו השב"ץ (פנקס ועד לרענא אלכס, סיינליקין, 848).

⁽³⁾ [על פי הכנה זו של האר"ם שבתאי, שיבתא, בתו"מ (מעני כ:)] איבא דאמרי מילתא דשיבתא היה גסיר, ואחרים פרשו כמשמ' רוח רע, וכן מסתבר.]

שביעי זה גלות עשרת השבטים שגלו לפניו מנחם שבתיון, ולמח בקרא שבתיון, לפי שהוא נח בשבת (מדעם עשר גליות נקמה ב, גימ' ילינס, 115). וכן הם מעידים על נח שבתיון. שהאבנים מחנועעות כל השבוע ונחת כל השבת (קדקס, מו"י: ב סק' יב).

שַׁבְּתִיָּה, ס"ז, —בן כח נוצרית שובת שבת ביהודים, Sabbatianer; Sabbataire; Sabbatarian נוחג בספרות.

שג, כנוי מרמז של גמאי; אמר רב הונא וכו' שרי ליה לבר ישראל למימר ליה לעובד כוכבים שקליה לעבודת כוכבים ואנחיה בשון תיו⁽¹⁾ שלו. אמר רב אשי האי מאן דסנאי שומעניה שרי ליה לבזויה בשון גימל⁽²⁾, האי מאן דשפיר שומעניה שרי לשבוחיה ומאן דשבחיה ינוחו לו ברכות על ראשו (נ"י כ:).

סבטיון, וכן אצל יוסף בן מתתיהו, מלחמת היהודים ו א, ואצל פליניוס, Hist. Nat. XXXI, 2, בצורה Σαββατικός, Σαββατεῖον ועי' בערך סבטיון עמ' 3914.

(1) [ו"א מַשְׁתִּי].

(2) [כדפוסים: בגימ'ל ש"ן, אך הנכון: בשון גימל, והפסוק רשם בפסוק: וגרסת ר"ח בשון גימל, וכן גרסת הרא"ש בגמל"ה שם וכן מסכים קרבן נחמאל שם, והוא שג מקביל ל"ש — שג, והוא מקום האשה, ע"כ. ואמנם אין הדבר דומה ללשון חגנאי "ברברי רב הונא, שהם במשפט שלם, וכאן אין כל יסוד להניח הוראה מיוחדת זו או זו של המלה, ומסתבר, שלא היה כתוב בעקר אלא ש"ג בלבד, בראשי תבות של המלים שם ג ג א י; ועל כך מורה בפרוש דבר הגמרא במסכת ע"ז (מו.) : א"ב מה ת"ל ואבדתם את שמם מן המקום ההוא, לכנות לה שם, ויכול לשבח, לשבח ס"ד, אלא יכול לא לשבח ולא לגמאי, ת"ל שקץ חשקצנו וכו' הא כיצד היו קורין אותה בית קליא קורין אותה בית כריא וכו' ע"כ. ורק הואיל וכתבו המעתיקים במקום ש"ת: ש"ן תיו, באותיות בודדות ולא במלה, כדי שלא יבטאו מלה גסה כזאת במפרש, על כן ראו גם בקצור ש"ג מלה שמש שאין לבטאה, וכתבו גם כן את שמות האותיות שמש: ש"ן גימל, ללא צורך, ומפרשים אלו, שגרסו גימל ש"ן, דרשו ואת בראשי תבות: גימא ש"ן, ולא זו כונת הגמרא.]

פת לתיוק משום: ש"ב ת א (מאלי יומא ס, עז:). מ"ם אחר שהסית דעתו יש לחוש משום ש"ב ת א מועמט (סס סס). — ובמש"י רוח דע: ולי המחבר נראה שטוב לישול ידו לכתחלה כשיש לו מים דרוח ש"ב ת א שורה על הדידים (לנדל, סלגור ג, ג).

שַׁבְּתוֹן, ס"ז, — שבתה ממלאכה, שנהנה בימי חגים⁽¹⁾, Feier, Ruhe; repos; repose, rest.

בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שַׁבְּתוֹן וזרון חרועה מקרא קדש כל מלאכת עבדך לא תעשו (ויק' כג כד-כס). אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי וכו' תחגו את חג יי' שבעת ימים כיום הראשון שַׁבְּתוֹן וכיום השמיני שַׁבְּתוֹן (סס סס לט). — וביום השבת, בצרופ שבתון שבת קדש: הוא אשר דבר יי' שַׁבְּתוֹן שבת קדש ליי' מחר (ספוט יו כג). — ובחפלה שבת שבתון⁽²⁾, שבתה מחלטה, שנהגה כיום השבת וכיום הכפורים: ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שַׁבְּתוֹן קדש ליי' כל העשה מלאכה ביום השבת מות יומת (סס לא יח). בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשיכם וכל מלאכה לא תעשו וכו' שבת שַׁבְּתוֹן היא לכם (ויק' יו כט-לא; וכעין זס סס כג כז). — ושבתון לארץ, שבתה הארץ בשנת השמיטה, ושנת שבתון, שנת השמיטה: שש שנים תורע שדך ושש שנים חומר כרמך ואספת את תבואתה ובשנה השביעית שבת שַׁבְּתוֹן יהיה לארץ שבת ליי' שדך לא תורע וכרמך לא תזר את ספיה קצירך לא תקצור ואת ענבי גוירך לא תבצר שנת שַׁבְּתוֹן יהיה לארץ (סס כג ג-ס). — יושנת שבתון, הפשה שבתון, הפשה הנתנת לעובד אחת לשבע שנים, נוחג בספרות ובכבוד.

שַׁבְּתִי, ס"ז, — ש"ך לכוכב שבתאי, מתכונת השבתאי: ומפני מה קוראים לאיזה אנשים שבתיים, לפי שגם טבעם קר ויבש כמו ככב זה (עונים כז, מעשה עונים, עולס סגנלס ט, כ).

שַׁבְּתִיּוֹן⁽³⁾, ס"ז, — שם הנהר סבטיון: גלות

(1) [ע"י בהערות לערך שַׁבְּתִי].

(2) [בסבאר בערך שַׁבְּתִי, נולד הצרופ שבת שבתון ראשונה כלפי ימים אלו חלה בהם שבת כפולה, לפי מחלך השמש והירח יחד, ועי' שם].

(3) [בתו"ם רק בצורה יוני סבטיון, סבטיון,

את מעשה ידיך (קהל' ס ד-ס). אם רוח המושל חעלת עליך מקוסך אל תנח כי מרמא יניח חטאים גרולים יש רעה ראיתי תחת השמש שגגה (1) שיצא מלפני השליט (סס י ד-ס). — (ב) במשם' חסר כונה רעה, חטא שלא מרעת; נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות יי' אשר לא תעשינה ועשה אחת מהנה וכו' והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר חמים לוי' לחטאת (ויקרי' ד ג-ג), אשר גשוי יחטא ועשה אחת מכל מצות יי' אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו שעיר עזים וזכר חמים (סס סס כז-כז), נפש כי תפעל מעל וחטאה בשגגה מקדשי יי' והביא את אשמו לוי' (סס ס יס), ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות יי' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו והביא איל חטאים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו (סס יז-יז), ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמיתו עליו ונתן לכהן את הקדש (סס כז יד), וכו' תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וכו' והיה אם מעיני הערה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעלת וכו' וכפר הכהן על כל עדת בני ישראל ונסלח להם כי שגגה הוא והם הביאו את קרבנם אשה לוי' וחטאתם לפני יי' על שגגתם ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה ואם נפש אחת תחטא בשגגה וחקריבה עו בה שנתה לחטאת וכפר הכהן על הנפש השגגת בחטאה בשגגה לפני יי' לכפר עליו ונסלח לו האזרה בבני ישראל ולגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה (צנז' יס כז-כז), והקריתם לכם ערים ערי מקלט תחיינה לכם וגם שמה רצת מכה נפש בשגגה (סס)

בשגגה בראשית שמושו במשם' חטא מתיך טרף הרעת שבכעם, ללא כוונת ודין קודמת (malice aforethought), ואלו אחר כך הקסידו והחמירו, ועל כן צמצמה הוראת הפעל והשם למקרים שנעשה החטא בלי ידיעת האדם ככלל, כגון שנשל הברזל מן העץ וכדו', ואך במאחר יותר קרבו שני המושגים שגג ושגגה האלה בתוראתם, על פי דמיונם בשמיעה, ואף אפשר שיש לגקר במקום זה או זה, למשל, ישגו במק' ישגו וכדו'.

(1) [עי' בהערה שלפני זו].

ושמשון עם דלילה (יחסך חכן עזרא, יריבזני, בן-אנחס, עז), ומרותי יבאוך ואך לא להוכיח אבל דרך זכירה וכו' ויוכיחו לנפשי בתחלת ושכלי כאשר שגג והמרה (פמניאל, חצי סכסס, מחצי' ס, סכסס, 220). פעם ודו ופעם שגגו (סול, מחצי' סס, סס, 821).

—ססס', השגגה, — כמו שגג: והוהרו מן תשלו, חלילה לכם השגגה (JQR January 1918, עמ' 865).

שגגה, שגג, ס"ז, — כמו שגגה, במשם' חטא שלא מרעת: כי אין בעולם מי שיגכה מן השגג וחשלי (דוסס, ססו על קס"ז 5). סוף המאמר שראוי להתפלל משני המינים לכד שיהיה בלי שגג וטעות (חסן סקלר, גן עדן, ספסל ח, ע"א). — ואמר הפוסט: שגג לב הותל עוד בל ישגו (יוסי צן יוסי, חסוסס לפוסס, מוסף צ כ"ה). מפילת שוא שגג הורייחו (ינאי, חלד עזר, קצוב יוקר', זוללי, קלו). ורו רשעים שמו כוב בשאף, וזה מחבוק בשגג לשאף (כ"א קליק, חלופיס, ספסלס סיסס ללונן). יוצלל ודון ויבסר חטא שגגי, אמרי האזינה יי' כינה הגיגי (חליס צד סמיעה, חריס ציער, סליס יוס ד). יח מעלים נושא וגם פוסס, שגג לכפר לאשר גונח (יסעיס צד-מלי מערללי, חיסס ספסי, מנחל סססס סעצריס צליעליס, סירמון, סס).

שגגה, ס"ח, כז' שגגתו (שגגתו), שגגתם (שגגתם), — (א) כעס רבנו, דבר המעורר רגז (1): טוב אשר לא תרר משחדור ולא תשלם אל תתן את פיך לחטוא את בשרך (2) ואל תאמר לפני המלאך (3) כי שגגה (4) היא למה יקצף האלהים על קולך וחבל

(1) [עי' בהערות שאחר זו].

(2) [בגדר].

(3) [בנראה הכונה: אל תאמר דבר לפני המלאך].

לפני שגגתו ותחשב עליו יפה].

(4) [אין המשם' של חטא שלא מרעת, ואף לא זו של שגיאה וטעות (שאיננה למלה שגגה בסקרא), מתאימה כאן. הכסוי למה יקצף האלהים על קולך, מורה כי על כעס וקצף מדבר כאן, וכן בא גם במקום השני בס' קהלת (י ס) בשגגה שיצא מלפני השליט כהמשך ברור אל סס' ד: אם רוח המושל ועלה עליך, שפרושו: אם כעס המושל והשליט יצא ויעלה עליך. ולפי זה יש לראות גם את הצרופ נפש כי תחטא

(1) [כארמ' ובסור' שגא, כוש' שג' במסמ' תעה, כבער'.]
 (2) [בשני מקומות באה צורת הפעל יִשְׁגוּ או תִּשְׁגוּ במקום שמדבר על שגגה ולא על שגיאה. כן ביוקר' ד יג; ואז כל ערת ישראל ישגי, אחר נפש כי תהמא בשגגה (סס' ב) ולפני אשר נשוי יחמא ועשה וכו' כשגגה ואשם (סס' כב); ושוב בכמד' יח; (סס' ככ), וכי תשגו ולא תשגו, לפני נעשתה לשגגה (סס' דב), כי שגגה הוא, כי לבל תעז בשגגה (סס' חב - כ), וגרמא, כי כונת הכתוב לצורה יִשְׁגוּ, תִּשְׁגוּ מן שִׁגְגָה, ולא מן שגה].

(1) [על פי הבנה זו בקהלת ה ה ; י ה.]
(2) [ועי כ. שגיון.]

עור בדרך (דני' כו יס). מִשְׁנָה ישרים בדרך כשחותו
הוא יפול (משלי כס י). — ובהשאלה: בכל לבי
דרשתוך אל תִּשְׁנֶנִּי סמכותך. (משלי קט י).¹ —
ואמר בן־סירא: כי רבים הפחיתו וחב והון חֲשָׁנָה
לב נדיבים (צ"ס גני' ח ג). — ובסמ"א: ומגורחו
אנכי אחטנה, השגויה אנכי, השגויה לי
והשלמתי² (מנחם, מנחם, מטח). אל תִּשְׁנֶנִּי
עד גמרך אותו המסר לכל תחנות (פקד' ס' סגרים).
— ואמר המסורר: השגו נעורים בארח לא מללה
הליכותי ועל מעגל תעה מרוצתי (יסודס חנן גילס,
מזין עפ"ס, טע"ס 124).

שְׁנוּנָה עי' שְׁנִיָּה.

שְׁנוֹם עי' שָׁנִים.

שְׁנוּרָה, סיון — שומך, הולך בשמך, "geläufig;
courant; fluent, עי' א. שְׁנֵר.

שְׁנוּרָה³, ט"ו — מחומה, בהלח, פרעות, "Störung,
Unruhe; trouble, émeute; trouble, disturbance;
ושגושים שהיו כאותו זמן לא שמשו התלמידים
כל צרכן (לגנז' ס' סכיל גלון, ד' ג). שהיו כאלו
אובדות בשיגוש חחרבן והשמד ומחלוקת ביה
שמאי ובית הלל (סס, ד' ד). המהומה, שגוש,
קול בהלות (כש"י, דב' כ כ). ונפטר אבי וכו' ולא
זכיתי להתעסק בו כי הייתי במינוי תחלואים ווצאים
ובאים ושגושים ושכושים במדינה ובדרכים
(ד"ס סל יסודי מלכים וד"י ג, יעקב נון, 89). וקרא הוא
את השיעור הזה הסכמה ותקנה כרי שלא יבא אדם
לירי שיגוש (פעמי לך, סמו' גלון' לג, נח). וגם
לא יפחד מאימת המחומות ושגוש הרחבים (נכניס
סנקדן, סול' גלון, סקס' ג). לפיכך צריך להתקין
פעולתם בפרטות בכדי להבריאים ולהחכיםם, להפירותם
ולחמציא להם מתסורם למנעם מן השיגוש
והבטלה ולבצרם מצר ואויב. (לגנז' סכמס' א, מודע

שנה האדם כיון, באשה, כאלו השחקר בהם¹;
אילה אחבים ויעלת חן דריה ירוך בכל עה באהבתה
תִּשְׁנָה תמיד ולמה תִּשְׁנָה בני בורה ותחבק חק נכרית
(משלי ס יע-כ). לץ תיון חמה שכר וכל שְׁנָה בו
לא יחכם (סס כ ח). — ואמר בן סירא: רודף חרוץ
לא ינקה ואיכה מחיר בו ישגה (צ"ס גני' לד ס).
— ובסמ"א: וזו תשובת רש"י ושכתבת על היקף
וכו' ואני כבר נשאלתי על זאת והשכותי כדברי
האומר שיש היקף ושגויותי בה (לזכ' זכוע לסניץ
מיון, סוכס ולולב טעו, טע). אלו השוכחים את האמת
בהבלי הומן ושגוים כל שנחם בחבל וריק (רננ"ס,
סמונ' ג' ד). חקר תענוג המתענגים האוכלים ושותים
וחוגגים. ובאהבת העלמות שוגים ויחבקו חיק
נכריה ובורח שוגים (כש"י סלקיכל, סנקס, יד).
הכנים שורו להצר חכירו שלא כרשות וכו' אם הויקו
בעל הצצר ספור, שיכול לומר כיון שהכניסו שלא
לדעת לא ידעתי בו עד ששגיתי (סו"ע סו"ע, נק'
סל"ח). עורה לתמר אהובתך ושגה באהבתה ואל
חשגה עוד בחיונות שוא (מלסו, ססס' ליון, 210). —
"ובמשמ' שג, ואמר המסורר: וחיו מתמול שגים
והיום להרגני בערמה הם סוידים (כשנ"ג, ססס' לי
מוזון, ציליך-כניליק' א, 68). — ואמר הפיסן: באורה
נחיבותך תחלך בשוגה (עזלס' סגלי, סוכס' מוס'
י, סז). — זכיו טעו', שְׁנוּי: השגויה אנכי
השגויה לי והשלמתי (מנחם, מנחם, מטח).

—סמט', מִשְׁנָה, תִּשְׁנֶנִּי, — השגה, השנה ראובן את
שמעון, עשה שישנה ויתעה בדרכו: ארור מִשְׁנָה

¹ [חיו מן הפרשנים שראו כאן פעל אחר,
ואלה דברי ריב"ג בס' חשרשים, ערך שגה: ומה
שגיתי הכינו לי וכו', כבר נזכר בספר אותות הרפיון
וספקנו עליו אנחנו בתוספת הבאתו באהבתה חשנה
תמיד בכלל הענין הזה ובארנו שמה שאיננו ראוי
ונמינו בו אל ענין אחר, רוצה לומר, ענין השמחה
והערבות כמו שגיון לדוד או בענין ההתעסקות באהבתה
מאהוב וולחה וכבר אמרנו כי קצת הספרשים והוא
יהורה בן קריש ואמר שהוא שמע האיש הני אומר
יש לי שגויה (ועי' בערך שְׁנִיָּה) בענין יש לי עסק,
ומזה הענין אצלי וכל שגוה בו לא יחכם, ע"כ ואולם
אפשר שאותו פעל לפנינו, בתחלת תורתו, ואין
ראיות בידנו כדי להכריע בענין. ואמנם יותר מתאים
חיה כאן פעל כמשמ' : באהבתו השמח תמיד, וצ"ע.]

¹ [על איוב יו (לו שגג ומִשְׁנָה) עי' בערך

שְׁנֵנִי.]

² [פי' אנכי השכחתי לשגגה שלי ואנכי שלמתי
תמורתה (הערת פילוסופסקי בהוצאתו).]

³ [ע"פ האר"ם שכתב"ס.]

שדה (סוף, טוען ונטען עז א), ולא אשגח למי שדבר וזולת אריסטו, מפני שדעותיו הם הראוים להתכונן (כ"ש א"ה, מ"ז צ י). הוא (אריסטו) רואה שהש"י משגיה בגלגליו ובמחשבתו (סס ג י), הדעת (סז), ולא יתחייב לי גם לפי זה הדעת השאלה לומר למחשבת השגיה בבני אדם ולא השגיה בהשגחה החיה לשאר בעלי חיים (סס, והדעת סז). שכבר יראה בחקירה שכל מה שהיו אלו הנמצאים השפלים יותר נכבדים השגיה הטבע יותר בשמירתם וכו', ובהיות הענין כן והיה האדם הנכבד המוחלט שבכל הנמצאות השפלות וכו', הנה השגיה בו הטבע השגחה עצומה והושמו הגרמים השמימיים בלם משתתפים בשמירתו והנהגתו (מלסמות ססס צ ג, ס). מפני שטבע האל השגיה להשגיה ביותר שפיל (סנע יסוד). — ואמר הפוסק: יציין צור מחרבו וישגיה אל ספתחו לכורע על כרכו ושופך מרי שיחו (יסעיסו צן חליטה, ילך לור, מוס' חט"ז ב, ס). הביט ותציין ותשגיה לרחומך (חליטה ציטטל, קליח' לפני, קר רצ עומס ססלס ס"צ). — ובינו' 'משגיה' במשג' מי שמשגיה על הכשרות, על ישר התנהגותם של פקידים וכו', Aufseher; surveillant; overseer: כי מכתבך הראשון בא לידי בעת טרדה רבה בעת עווב השגיה שלנו את בית ספרנו וילך לו אל עיר אחרת (יל"ג, חגרות א ט). — 'משגיה' המשחר, במשג' המשגחים על המשחרים והמפקדים כארץ: מ"ע אשכנזי, מלבר אשר בבית מ ונו לא מצאנו כי אם כבתי משגיהי המשחר Consulatzen (בוטלונז, מולרס, ד).

— הפע', 'השגח', — שהשגחו עליו: אבל בת החכמים ועושי המצות שקראם צדיקים וישרים בשני אלו המסוקים הוא בת מושגח מאתו ית' אשר אינם נעזבים לפגעים ולמקרים (זכסיה מצללונס, גלור מללי, ססמכ ג, 109). האנשים חסו שגחים מסנו (לכ"ג, מללי ג במלח). שהוא במלחמת ההשגחית ויעיל אל השלם המושגח בתועלות בלן (ידעיס ססניני, גלורס, 15). הנה ראוי שנהקיר בה בג' עניינים, האחד בבחינת המשגיה, הב' בבחינת המושגחים, הג' באופן ההשגחה (פסדלי קטקס, לור ס' צ ג א). לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה ולא יושגח אל תכוריו מי שיחיה מהם בעל דברים (ספופיע זולקן, פעם אסור, קד"י, 18). והמצפח לחיותו מקום מושפע ומושגח מאד (כ"י לברנבל, ס"א ז, ופעם עמול). שחוקק (יעקב) לצאת חוצה לארץ המושגחת (סוף, זכס, ססס, ויכד מלכיוס). והנה הקדים לזה לחוד, שהצלחתו כלם מושגחת מאתו ית' (סוף, ס"ז כג, כי חסס). ולפי שעדיין לא היה בוונת הכל ראוייה מכל וכל לא הושגח להנצל מכף מעול וחוסין (פסלל מוולז, מפסל לנסס, י). ואחר שיש לאדם זה היתרון לא יתכן שנאמר שיחיה משולח ונעזב וכלתי מושגח בפרטי מעשיו (סס, כד:). שאחר שכל איש ואיש נסמך מפי משה ואהרן חרי הושגח מהנביאים הגדולים האלה ובמסעות' יושגחו מהש"י (סנכדוס ילמך לסניין קלור, גולדנר, למעטרכס, ק). שהאוכה הישראלית לא די שהם מושגחים מהש"י השגחה עצומה בעתו אלא גם אחרי מותם יש להם אחרית טוב (ילמך כג לברנס סקללי, סזק מווסס א יס). באופן שיושגחו ויודרכו לעומת ההצלחה האמתית (כ"י עמלין, מגדל עוז ס).

— הפע', 'השגח', — שהשגחו עליו: אבל בת החכמים ועושי המצות שקראם צדיקים וישרים בשני אלו המסוקים הוא בת מושגח מאתו ית' אשר אינם נעזבים לפגעים ולמקרים (זכסיה מצללונס, גלור מללי, ססמכ ג, 109). האנשים חסו שגחים מסנו (לכ"ג, מללי ג במלח). שהוא במלחמת ההשגחית ויעיל אל השלם המושגח בתועלות בלן (ידעיס ססניני, גלורס, 15). הנה ראוי שנהקיר בה בג' עניינים, האחד בבחינת המשגיה, הב' בבחינת המושגחים, הג' באופן ההשגחה (פסדלי קטקס, לור ס' צ ג א). לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה ולא יושגח אל תכוריו מי שיחיה מהם בעל דברים (ספופיע זולקן, פעם אסור, קד"י, 18). והמצפח לחיותו מקום מושפע ומושגח מאד (כ"י לברנבל, ס"א ז, ופעם עמול). שחוקק (יעקב) לצאת חוצה לארץ המושגחת (סוף, זכס, ססס, ויכד מלכיוס). והנה הקדים לזה לחוד, שהצלחתו כלם מושגחת מאתו ית' (סוף, ס"ז כג, כי חסס). ולפי שעדיין לא היה בוונת הכל ראוייה מכל וכל לא הושגח להנצל מכף מעול וחוסין (פסלל מוולז, מפסל לנסס, י). ואחר שיש לאדם זה היתרון לא יתכן שנאמר שיחיה משולח ונעזב וכלתי מושגח בפרטי מעשיו (סס, כד:). שאחר שכל איש ואיש נסמך מפי משה ואהרן חרי הושגח מהנביאים הגדולים האלה ובמסעות' יושגחו מהש"י (סנכדוס ילמך לסניין קלור, גולדנר, למעטרכס, ק). שהאוכה הישראלית לא די שהם מושגחים מהש"י השגחה עצומה בעתו אלא גם אחרי מותם יש להם אחרית טוב (ילמך כג לברנס סקללי, סזק מווסס א יס). באופן שיושגחו ויודרכו לעומת ההצלחה האמתית (כ"י עמלין, מגדל עוז ס).

שגח (סוף, טוען ונטען עז א), ולא אשגח למי שדבר וזולת אריסטו, מפני שדעותיו הם הראוים להתכונן (כ"ש א"ה, מ"ז צ י). הוא (אריסטו) רואה שהש"י משגיה בגלגליו ובמחשבתו (סס ג י), הדעת (סז), ולא יתחייב לי גם לפי זה הדעת השאלה לומר למחשבת השגיה בבני אדם ולא השגיה בהשגחה החיה לשאר בעלי חיים (סס, והדעת סז). שכבר יראה בחקירה שכל מה שהיו אלו הנמצאים השפלים יותר נכבדים השגיה הטבע יותר בשמירתם וכו', ובהיות הענין כן והיה האדם הנכבד המוחלט שבכל הנמצאות השפלות וכו', הנה השגיה בו הטבע השגחה עצומה והושמו הגרמים השמימיים בלם משתתפים בשמירתו והנהגתו (מלסמות ססס צ ג, ס). מפני שטבע האל השגיה להשגיה ביותר שפיל (סנע יסוד). — ואמר הפוסק: יציין צור מחרבו וישגיה אל ספתחו לכורע על כרכו ושופך מרי שיחו (יסעיסו צן חליטה, ילך לור, מוס' חט"ז ב, ס). הביט ותציין ותשגיה לרחומך (חליטה ציטטל, קליח' לפני, קר רצ עומס ססלס ס"צ). — ובינו' 'משגיה' במשג' מי שמשגיה על הכשרות, על ישר התנהגותם של פקידים וכו', Aufseher; surveillant; overseer: כי מכתבך הראשון בא לידי בעת טרדה רבה בעת עווב השגיה שלנו את בית ספרנו וילך לו אל עיר אחרת (יל"ג, חגרות א ט). — 'משגיה' המשחר, במשג' המשגחים על המשחרים והמפקדים כארץ: מ"ע אשכנזי, מלבר אשר בבית מ ונו לא מצאנו כי אם כבתי משגיהי המשחר Consulatzen (בוטלונז, מולרס, ד).

— הפע', 'השגח', — שהשגחו עליו: אבל בת החכמים ועושי המצות שקראם צדיקים וישרים בשני אלו המסוקים הוא בת מושגח מאתו ית' אשר אינם נעזבים לפגעים ולמקרים (זכסיה מצללונס, גלור מללי, ססמכ ג, 109). האנשים חסו שגחים מסנו (לכ"ג, מללי ג במלח). שהוא במלחמת ההשגחית ויעיל אל השלם המושגח בתועלות בלן (ידעיס ססניני, גלורס, 15). הנה ראוי שנהקיר בה בג' עניינים, האחד בבחינת המשגיה, הב' בבחינת המושגחים, הג' באופן ההשגחה (פסדלי קטקס, לור ס' צ ג א). לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה ולא יושגח אל תכוריו מי שיחיה מהם בעל דברים (ספופיע זולקן, פעם אסור, קד"י, 18). והמצפח לחיותו מקום מושפע ומושגח מאד (כ"י לברנבל, ס"א ז, ופעם עמול). שחוקק (יעקב) לצאת חוצה לארץ המושגחת (סוף, זכס, ססס, ויכד מלכיוס). והנה הקדים לזה לחוד, שהצלחתו כלם מושגחת מאתו ית' (סוף, ס"ז כג, כי חסס). ולפי שעדיין לא היה בוונת הכל ראוייה מכל וכל לא הושגח להנצל מכף מעול וחוסין (פסלל מוולז, מפסל לנסס, י). ואחר שיש לאדם זה היתרון לא יתכן שנאמר שיחיה משולח ונעזב וכלתי מושגח בפרטי מעשיו (סס, כד:). שאחר שכל איש ואיש נסמך מפי משה ואהרן חרי הושגח מהנביאים הגדולים האלה ובמסעות' יושגחו מהש"י (סנכדוס ילמך לסניין קלור, גולדנר, למעטרכס, ק). שהאוכה הישראלית לא די שהם מושגחים מהש"י השגחה עצומה בעתו אלא גם אחרי מותם יש להם אחרית טוב (ילמך כג לברנס סקללי, סזק מווסס א יס). באופן שיושגחו ויודרכו לעומת ההצלחה האמתית (כ"י עמלין, מגדל עוז ס).

— הפע', 'השגח', — שהשגחו עליו: אבל בת החכמים ועושי המצות שקראם צדיקים וישרים בשני אלו המסוקים הוא בת מושגח מאתו ית' אשר אינם נעזבים לפגעים ולמקרים (זכסיה מצללונס, גלור מללי, ססמכ ג, 109). האנשים חסו שגחים מסנו (לכ"ג, מללי ג במלח). שהוא במלחמת ההשגחית ויעיל אל השלם המושגח בתועלות בלן (ידעיס ססניני, גלורס, 15). הנה ראוי שנהקיר בה בג' עניינים, האחד בבחינת המשגיה, הב' בבחינת המושגחים, הג' באופן ההשגחה (פסדלי קטקס, לור ס' צ ג א). לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה ולא יושגח אל תכוריו מי שיחיה מהם בעל דברים (ספופיע זולקן, פעם אסור, קד"י, 18). והמצפח לחיותו מקום מושפע ומושגח מאד (כ"י לברנבל, ס"א ז, ופעם עמול). שחוקק (יעקב) לצאת חוצה לארץ המושגחת (סוף, זכס, ססס, ויכד מלכיוס). והנה הקדים לזה לחוד, שהצלחתו כלם מושגחת מאתו ית' (סוף, ס"ז כג, כי חסס). ולפי שעדיין לא היה בוונת הכל ראוייה מכל וכל לא הושגח להנצל מכף מעול וחוסין (פסלל מוולז, מפסל לנסס, י). ואחר שיש לאדם זה היתרון לא יתכן שנאמר שיחיה משולח ונעזב וכלתי מושגח בפרטי מעשיו (סס, כד:). שאחר שכל איש ואיש נסמך מפי משה ואהרן חרי הושגח מהנביאים הגדולים האלה ובמסעות' יושגחו מהש"י (סנכדוס ילמך לסניין קלור, גולדנר, למעטרכס, ק). שהאוכה הישראלית לא די שהם מושגחים מהש"י השגחה עצומה בעתו אלא גם אחרי מותם יש להם אחרית טוב (ילמך כג לברנס סקללי, סזק מווסס א יס). באופן שיושגחו ויודרכו לעומת ההצלחה האמתית (כ"י עמלין, מגדל עוז ס).

האיש הדני, אומר יש לי שגויה¹, בענין יש לי עסק (ספ"ט לרי"ג, ספ"ט). תשנה תמיד, ראיתי בדברי ר' משה הדרשן תשנה תעסוק תמיד והוא לי ערבי והביא ראיה כמו לבקש שגיה לבקש עסק, ולא ידעתי איפה נשנית (כ"ט, מפלי ה יט). ויעור משנתו ושגיותיו בהבלי הוסן (דונ"ס, מפלי ו יג). ששמען קריש את ר' אלדר הדני אומר שגויה¹ יש לו בבית ושאל אותו מעם שגויה והושיבו ששמען שגויה כמו עסק (כ"י נן כמח"ס, פי' מפלי ה יט).

א. **שְׁגִינָה**, ש"ז, מ"ז שְׁגִינָה, — סוג מסוגי השירה שבטקרא²; תפלה לחבקוק הנביא על שְׁגִינָה (ספ"ג ג ח). שְׁגִינָה לדור אשר שר לוי על דברי כוש בן ימיני (תפ"ז ח). — ואמר חסשור: והנה פרי רעיוני, ומכחם שגיוני, ומיטב הגיוני (כ"י סלוי, חגה לר' נתן ספ"ט, זמורה ח, 72). לך נגנים חמלות שרפים בהגיון ודרי מטה ישרו בשגיון (סול, לך חגה, סס ט, 488). רבנו וסרגו, בשמנו וסרגו ושגיון וסורגו (סול, חגה ליוסע זן דוסל, טפ"ט 98). פארוהו שרים ועמם נוגנים, קצינים וסגנים וילדי נאמנים ושכחו שגיונים סתת והגיונים (יסי' חזקת, מוסר ויעני, ספ"ט). צור תהלתי שוכן רום הביון על כל אלהים סאר נעלה

(1) [צ"ל: שגויה].

(2) [אין הוראתו המדקת ומקורו של שם זה ידועים, ואין בשני המקומות הכורדים, שהמלה באה בהם, כדי להגדיר אותה ביתר דיוק. השבעים בתחלי' תרגמו: αλμύς מוסר, ובתחב' αὐτὸς μετὰ, כשירה, וכן ולג' בתחלי' psalmus (כמו: מוסר), אבל בתחב' pro ignorantibus (על שוגים), והתרג' הארמי בתחלי' באפן הפשי: תרגומא דאוריתא לדוד וכו' ובתחב': צלותא דצלי חבקוק וכו' דאם יתוכן לאוריתא וכו' ישחבק להון ויתון כל חוביהון דחבו קרמוהי הא בשלוחא. והחדשים השוו בערב' שגע (דבור במקצב שירי) או שגא, קול נחקת הגסל, או באשור' שגו (לשון שגעון), ובל אלו השערות בלבד הן. וכתב הראב"ד: דבר ידוע וזכור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שישנה בה תמיד, א"א, ות השגיון לא ידענו לאי זה דבר כיון, ואנו ספרשים אוהו בשני ענינים, לשון שיר כמו שגיון לדוד, וענין אחר בעבור אהבתה תשנה בענינוך שלא תשים אליהם לב].

errour, faute; error, mistake: שְׁגִיאוֹת מו יבין סנסתרות נקני (תפ"ז יט יג). — ובספ"ט: עד שישנה באהבה כשגיא את חשק הנשים החוק (כ"י אנטולי, מלמד סתמדיס, חיי ספ"ט, יט). כי השיר אשר חשב היותו במאזני צדק מאזן, בדרך שיר כל חרון, היו מויו שגיאיותיו מלאים מפיקים מון אל זן (עמנואל, מנסרס כג, ספ"ט, 644). — ואמר חסשור: בחר בוכים להכרת וחסידים וסור משוחקים ומתי שגיאיות (כ"ט סגני, בחר נוכים, זן קסלס, ססון, כסו). אלהים אלי אתה, שטר שרעפי לבל יוניחוני, שגיאיות שפתי כל ידיחוני (כס"ג, חלסס חלי, זיחליק-דכילקי ז, 178). השמוני שגיאיותי וחרפה לבי שברה (כ"ט יט, חין לי ספ"ט, חג"ט 289).

ב. **שְׁגִינָה**, ס"ה, — משנה, מעות: ודע ששמן נגזר סגורת שטה מעלי ועבור וכו', מפני שהוא חמסה סדרך האמת בלא ספס ויורנו בדרך התעות וח שגיה (כ"ט ח"ט, מו"כ ג כג).

א. **שְׁגִינָה**, ס"ה, — כמו שְׁגִיאוֹה, מעשה השוגה וחטועה, גם במשם' שגינה, מעשה השוגג: הוחר בני מודון ומשגיה (דונס על קס"ג 61). והנה כבר השיכותי על משקלך ותחילותי לגלות שגיותך ולשכור סתברתך (סס"י סלמיזי מנסס, 28). הנה הרשע ימות ועדין לא לקח מוסר ובורח אולחו יהיה שוגה בענינים אשר ירצה להרשיע בהם עד ששגיותו בהם תהיה סבת חפלתו (כ"ט יט, מפלי ה כג). — ואמר הפיטן: דת עכ"ס המסיתים סן תאבה ספן תשפע לשלש שגיותם אשר פרצו בסרץ (כ"י זכ דאונן, חספס חל סק, חזססות). מלך סלכי סמלכים תתחשוב כודון שגיה (כ"י נסחלל מנקיון, ייס מן סק"י, סיכי סיסוד וסכנו, ספ"ט, עז). — ואמר חסשור: ולא וזה לכן ישיב בכל זרון ובשגיה (כ"ט סגני, סססות זן ססלס, ספ"ט ז, 182).

ב. **שְׁגִינָה**, ס"ה, — עסק, מעשה המתעסק בדבר¹, בלשון אלדר הדני: ובכר אמר בו קצת חסרשים והוא יהודה בן קריש ואמר שהוא שמע

(1) [ע"פ הבנה זו של שְׁגִינָה (ע"י שם) ככמה

משמשויו במקרא.]

שגל ⁽¹⁾, סמנו 'הַשְּׁגָלָה' 'מִשְׁגָּל', 'מִשְׁגָּל', 'שָׁגַל', 'שָׁגַל', 'שָׁגַל'.

שָׁגַל, ס"י, ישגלה, — שָׁגַל אדם אשה, שכב אחת: אשה תאשר ואיש אחר ישגלה (דני' כט). — ובספרים: האנשים ההם אשר ישבו נפשם לגופותם ההם ואכלו וישתו וישגלו ויולידו (כ"ט חלדני, סבילי חנוכה, נתיב עשירי). — ובכינוי: שָׁגַל, ואמר המפורר: ותוכחותיו לכל ראשים עמורות ובצפירות עלי קדקד סבולות, אשר קנה בעיניו בתולות וכמונו ועמנו שגולות (כסני, סהמ חל, נילליק-רעניליקי ח, 79).

— נפעי, תשגלה ⁽²⁾, — נשגלה אשה, ששכב גבר עמה: ועלליהם ירמזו לעיניהם ישמו בתיהם ונשוחם תשגלה (ישעי' ג י). ואספתי את כל הגוים אל ירושלים למלחמה ונלכדה העיר ונשמו הכתים וחנשים תשגלה (זכרי' יד ז).

— סע', שגלח ⁽³⁾, — כמו נפעי: שאי עיניך על שפים וראי איפה לא שגלח על דרכים וישבת להם בערכי בסדר ותחנפיו ארץ בנותיך וברעתך (יחזק' ג ז).

— סע', 'הַשְּׁגָלָה'—השגיל את האשה, גרם שישכב גבר עמה, ואמר הפיוט: למו חשיבה גות ופיסיה, לי איך תיסרוני ברמיה, לערל וממא תשגילוגי עריה (יוסף בר שלמה, חודך כי חנפת, יולד טבת ח חנכה).

שָׁגַל ⁽⁴⁾, ס"י, — אשת מלך או פילגשו: בנות מלכים ביקרותיך נצבה שָׁגַל לימינך ככתם אוסיר (ספרי).

⁽¹⁾ [חז"ל ואנשי הספרות ראו את השמוש בשרש זה כבלתי טהור, ועל כן המירו את הכתיב שגל בכל מקום בשרש שכב, ובנראה שמש השרש בעקר לגבי כחמה, כמבאר בערך שָׁגַר, ע"י שם, ובוה הגסות שבשמושה.]

⁽²⁾ [למעשה אין בנקוד, השיך לקרי' ולא לכתיב, ערות לבנין הרקדוקי, ואפשר שלא היה נפעי במקרא.] ⁽³⁾ [אך גם כאן חנקוד שייך לקרי' שגלח.]

⁽⁴⁾ [וכן בארם' שבמקרא (דני' ח טז, ג' כג), ועי' שָׁגַר, הערת. וחז"ל אמרו: מאי שגל וכו' כלבוא וכו' ואי בעית אימא לעולם שגל מלכתא וכו' ואמאי קרי לה שגל שהיתה חביבה עליו בשגל, אי נמי שהושיבה במקום שגל (כ"ט ד).]

הקשב רנתי כשיר שגיון וחיש קרבה אל נפשי גאלה (כ"י ג' לחה, חודך יס, עולם חמיר, סזמי, קעג).

כ. "שָׁגַר", ס"י, — כמו שָׁגַר, שגיאה, גם במשמ' חמא: יתברך ויתקדש אל עליון, שאין בדבריו לא שקר ולא שגיון (נסי' זכ' נח, סח' ס' י" הדברה, לקוטי קדמוניות, נספחים, 8). ואיך יהיה הוא המה כדברך איש ודוגות ושגיונות (סגני' כסע"ג על סוי סלכני, דוידזון, 68). וסחל (השותף לחברו) על שגיונות ועל מעיות (סר' סלס, ססוי גלוי' קס, קסל, ס"י מע). ואני מודה על האמת ולא חיתתי עושה סניגורין לדברי כי טוב היה לי למחוק שגיוני' מלהעמיד בלא רגלים (כ"ה ס' סיס, סו"ס נו ז). ואשרי מי ששגיונותיו מועטים כדבר איש האלקים הרמב"ם ו"ל בהקדמתו ⁽¹⁾ (סחילה יענץ ח' נג, למענה, כס). כני, מי הרשך לעמוד במדרשיהם וללמוד נימוסיהם ללכת אחרי ההכל וחשגיון, לבלות זמן במלאכת ההגיון (סס' סס מח, לס). — ואמר הפיוט: אלה בשגיון עין רעיון ואלה בהגיון שוא קנאוני (סמחל' סהס ויכל). המו כיונים כדבר תחנונים, מרוב שגיונים חרבו פחדו (ישועה זן יעקב, קליט' יוס"כ סימני'). — ובמשמ' דבר שהאדם שוגה ומתעלם בו, שהוא אוהב אותו, ואמר הפיוט: ולמי אועקה אל עליון ואני רק אמתך, אין לי כדברים שגיון בלתי אחתך (כ"י סלוי, קחלו מלכני, זמורה ס, 871).

"שָׁגַר" ⁽²⁾, ס"י, — הסקה, הפחת אש בתנור, Heizung; chauffage; heating : ואין שם מלאכת ישראל כל עיקר, לא נתינת עצים ולא שגירה ולא אפיה ולא רדייה (סו"ס סגלוי' מן סגני', 224). אין שגירת התנור מועלת אלא כפת אבל בשאר התכשולים אין שגירת התנור ולא חלקת האש מעלה ומורדת (סו"ס י"ד קי ז).

⁽¹⁾ [על פי הכנה זו של א. שָׁגַר, ועי' כחערה לערך וחי.] ⁽²⁾ [ע"פ הארמ' שבח"ט, כגון שג' תנורא (טבת קע): ובת"י יחזק' לש (ובערו וחשיקו) ויהון שגרון ובסתוברין.]

*שגם⁽¹⁾, קל לא נמצא במקורות.

— פִּעִי, *שגם, — שגם גמרים, חכר אותם בשגמים; הנספים שבמרחץ ששיגמן רבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרין, שאינן עשויין אלא שיהיו המים מהלכין תחתיהן (כלים כז י). — ובהשאלה, בדרשת המלה בשגם בכראשית ו ג: אני אמיתי שתהא רוחי דנה בהם והם לא בקשו, הרי אני שגמן בייסורין, אני אמרתי שתהא רוחי דנה בהם והם לא ביקשו, הריני שגמן אילו באילו, דאמר רבי אלעזר, אין לך (שהוא) סתחייב באדם (הזה) אלא אדם כיוצא בו (מד"ר נחלשי כו). אינן דנין רותן בעצמן שבי' הן אלא הרי אני מביא עליהם מיעוט שנים שקצתה עליהם בעולם הזה ואחר כך אני שגמן בייסורין (כני יסופע' נכ נחמית' סס סס). מי גרם להם שימדרו בן, לא על שלא שייגמתי אותם בייסורין, אתמהא, הדלת הו' מי מעמידו, שגמיו (כני חיצו סס סס).

*שגם⁽²⁾ או שוגם, ש"ז, — ציר הדלת, Türangel; gond; door-hinge: עשאו (אח הנסרים) בסינין

בעבר'. לפי זה יהיה שעור המשפט: לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם (ו"א בנף), היא (האדם) בשר (כן הסותה), והיו יסיו מאה ועשרים שנה. והשוה את דרשת חז"ל (מד"ר נחלשי כו), שדרשו בשגם: אני משגמו בייסורים וכו', המובא לקמן בפעל שגם. וכל דברי אלהים באים בתגובה על זיוג בני אלהים עם בנות בשר ודם, וצ"ע.

(1) [כנראה נגזר הפעל מש"ע שגם].

(2) [מן הארמ' שגמא, שיגמא, ובבבלי (ערוז' קא). גושמא במש"ז. וז' פרוש הגאון על בשגמין (כלים יו) מכאן: איכא דאמ' בשוגמין ואיכא דאמ' בשגמין כמין כיווראן (ו"א קנה במבוק) עץ הוא והוא רך ואינו משתבר בין לח ובין יבש ועושין ממנו כלים כמות אילו הצפחת, ע"כ. ואפשיטין בהוצאתו ע"כ 20 מביא את דברי הערוך והרמב"ם הרואים גם הם במלה את שם קנה הכמבוק, והמזהים אותה עם שעם, והאחרון אוסר: ושוגמין ושועמין אחד ושעם אלכ'זיראן, אך אין פרוש זה יוצא יפה בענין, ועי' שעם. והמלונים האחרונים מכארים ציר הדלת, וגם היו שהבינו את המלה שגמין במש"ז ומורות: שגמין, ומורות שמתחין מקיר אל קיר ושוחטין עליהם בנדרים (מלון למס דוד, נכניס, כ"ט).]

מה י, ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו עד מתי יהיה מהדכך ומתי תשוב (נחמ' ג ו). — ואמר המשוור: כך רוח בשם נקבה היה בשגל נצבה (כחצ"ע, חל מהנסח, טעמ' 145). — "ובסמ' שגל, ואמר המשוור: החר וגל שד קם כנל בשדרי שגל חן ועש דרי (כ"י הלוי, חסר גלות, ומורה ג, 15). — "ובמשמ' כלבה, בפרוש חז"ל: כלבים קטנים כמיני שגל ששוחקין בהן (ערוך ערך קסן).

*שגלוגה⁽¹⁾, שגלוגת⁽¹⁾, מ"ר שגלוגות, — כמו שגל: בא עליהם מנחריב הרשע בארבעים והמשה אלף איש בני מלכים יושבים בקרנות של זהב ועמיהן שגלוגות וזוגות (כ"י יסודע' נסס רכ, נחמ' לס:). — *שגם⁽²⁾, ממנו *שגם, *שגם.

*שגם⁽³⁾, — מלה מספקת: ויאמר יי' לא ידון רוחי באדם לעולם פִּשְׁגָם הוא בשר ותיו יסיו מאה ועשרים שנה (נחלשי ו ג).

(1) [ואמנם אפשר, כי שגשה כצורת יחיד שגל, כדעת לוי ויסטורב במלוניהם. ויתכן שאין שגלוגות אלא "ס"ם במק' שגלות, בהשפעת זוגות שאחריו.]

[עיי' שגם, הערה.]

(2) [פרושים שונים הצעו למלה זו, מבלי שהסירו את הקסי שבכתוב. רב המתרגמים והמפרשים רואים אותה כמרכבת מן ש הוקה (עיי' שם) וממלת הקשור גס (שלא בנקוד בקמץ). בדברי רש"י: כמו בשגם כסגול, כלומר בשביל שגם זאת בו שהוא בשר וכו', ובדרך זו הלכו אף התרגומים הקדומים. ואמנם קשה כאן מלת גס, שאינה באה כאן להוסיף ולחזק, ואין השמוש בצרוף "בש" בסגנון התורה. אחרים גזרו את המלה משרש שגג, וגם זה קשה.

לפי הנקוד אפשר היה להבין (ב) שגם כש"ע שג ככנוי הרבים, ואף היו שהשוו בכוש' שג' במשמ' בשר, ולפי זה ראו במלום הוא בשר תוספת פרוש למלה שג(ם) הקשה. וגם בפרוש זה קשה כנוי הרבים בשג"ם, בעוד שכל המשפט מנסה במ"י, וכנראה אין להניח שהיתה מלת שג הכוש' בלשונות שם העתיקות. אפשרות אחרת היא לראות במלה "שגם" את תמורתה העבר' הקדומה של המלה גשם, גושמא בארמ', ג'שם a) עבר' (שהחזירו אותה אח"כ גם לעבר' כצורת ב. ג'שם) בשביל ההגאים, כדגמת שמלה — שלמה, וכן בא עבר' תיגם b) וכסור' שגם במק' ג'שם (מטר)

a) جيس b) نج

ומחבלבול ג ש ת ג ע ו הפירות להפילנו (סיד"א, מנגל טוב השלם, 3). — ואמר המשרור: לא יצלתה בערת משגעים אבל איש יהפך נפשו למשגעת (כ"י הלוי, לא סלמין, זמורס ג, 116-117). אויה זמן, אל מי בכורך תחלק ביום, לכל סבל ומשגת (עמנואל, מסכ"א, סכמן, 27). — ופתגם: לולי המשגעים נשאר העולם חרב (כ"י סריו, הקד' סרוס סמסני לכמז"ס).

— קל, "שגוע" — כמו התפ': אם אין עדי' שראו ברבר מכוער לא אסרי' לה על בעלה וכו' כ"ש הכא שיש לתלות משק שדים אלא ששגוע וסן השוגעון הוה הי' ששגוע קול גניוחיהו (מסכ"ס מוטנצרג סערי סמוכס ג ס).

— סעי, "שגוע" — כמו התפ': ורבים נפתו לאהבת האשה ורבים נסכלו וגשגועו למענה (יוסיסון גינלצורג, מל).

— פעי, "שגוע" — טרף את דעתו של אדם, גרם לשגועין: ואלה חולדות המחלה לסינוי, קרחת חרה משגעת (אסף, 128). המעט ממנו (מן היין) ספקה הלבכות והרב ממנו משגוע שותהו (כ"י נן נחמילס, פי' משלי כג ב).

שגועין ט"ז — תכונת המשגוע, טרופ הרעה, מחלת רוח, Raseri, Wahnsinn; rage; raving: יבכה יי' בשגועין ובעורון ובתמהון לכב (דנ"י כס כס). ויגד הצפה לאמר בא עד אליהם ולא שב והסנהג במנהג יחוא בן נמשי בי בשגועין ינהג (מ"ב ע כ). ביום ההוא נאם יי' אכה כל סוס בתמהון ורכבו בשגועין ועל בית יהודה אפקח את עיני וכל סוס העמים אכה בעורון (זכ"י יד ד). — ובסהמ"א, גם במ"ר שגוענות: ואם הסות אורב לבני אדם, הבטחה בעולם שגועין (מנכר הסניניס מג מל, סכמן, סל). ואמנם בארתי לך זה שלא תחשוב השגוענות אשר ישקרו בהם חכמי הכוכבים אמיתות (כ"ס ל"ט, סי' פקי' לכמז"ס ס). יתהללו קצתם כשקריהם ובסרמותם, וקצתם בשגוענותם, וקצתם כרכילותם (כ"י זכרס, טעטעיס יג, דודון, 142). אמר לו אין זה אלא שגועין גסור ודבר נסנע, ויען האיש יותר שגועין ויותר נסנע מה שאתה חושב לדעת (כ"ס"ע סליקל, סננקס, סז). ומפני שרוב

או בשוגגין¹) אינו צריך למרה מן האמצע (כלים י ו). הדלת הוה מי מעמידו, שגמיו²) (כני לינו, מד"ר נכלס' כו).

שגוע ³) ממנו "השגועות, משגוע, שגוע, שגועין, שגועוני."

שגוע קל לא נמצא במקרא.

— סעי, "שגוע" — שטרף שכלו, נינו' משגוע, עי' ערך זה. — סמס, "השגוע, השגוע" — השחנע האדם, נטרפה דעתו, אף ברוח הנבואה, to rave; to rase; être hors de soi: וישנו (דוד) את מעמו בעיניהם ויתהלל בידם ויתו על דלתות השער ויורד ריוו אל קנו ויאמר אביש אל עבדיו הנה תראו איש משגוע למה הביאו אותו אלי חסר משגעים אני כי הבאתם את זה להשגוע עלי הוה יבוא אל ביתי (ש"ס כל יד-י). — ובסהמ"א: וישגוע סופסיוס בראות הוד העיר (יוסיסון גינלצורג, כ"ס). הוה קא מפרול, משגוע ומתעסק לנתקה היסנו (כ"ס, גיט' סס). וכן הסכוהלים והנחפוסים ברעתם והמשגעים ביותר אלו ככלל השוטוס (כמז"ס, עזות ע י). כי הביא מענות בויות וכו' וכל דבריו תעתועים, ומענות המשגעים (כ"י סריו, סמכמוני כז, 225). רבים סמי שישגוע וישגוע בדברים האלהים עד שמקצתם יגידו מה שיהיה לעתיד לבא (כ"ס"ע סליקל, כלסיס כמסג, 75). וחאיש הוה אשר תראהו משגוע, הוה חובר חברים סכסם ודרדע (עמנואל, מנכנס כס, סכמן, 699). וכמו כן רבוי התקצה מיבשת רשיבות הגוף והמוח עד שישגוע האדם (כ"י סלדזי, סזלי סמוסס ו).

¹) [כן תנקוד כמשי' סנקדת ליוורנו, ובכ"י פרמה שוגגין].

²) [בסדרש הגדול (נכלס' וג, ענגליוס, קלס): הדלת הוה מי מעמידה, שוגמין שבה].
³) [באותה משמ' בכעבר' בא ככוש' זנגע, השחנע. אחרים משוים בערב' שגוע a) (קול הנית היונים, ורבור כחרוים) או שגוע b) (שעקר הוראחו: אפיץ לב, ואמנם גם כתאר חנמל הסשנתע), או האשור' שגו; אך עם זה מסתבר, שיש כאן בעקר צורת שפעל קדומה מן נגע, כמשי' נגע האלהים באדם, ומכאן עבר הסעל כשרש חדש לשפות אחרות].

a) جمع b) جمع

ח ס). וקללת המלך שגורה בפיחם (מד"כ אסתר, חס על המלך טו). — ובסחמ"א: ואל תהי שבויעה שגורה בפיר (מדכס עשרם סדנכות, גיטח"ד ילינק א, 72). כשמוגיל לשונו לישבע נשבע היום נשבע לסתור ונעשית שבויעה שגורה בפיו וקלה בעיניו (סס סס). וגיבו נבזה אכלו, גיבו של מוכח השגור בשפתותיכם, והו תמיד, נבזה אכלו אתם אומרים עליו (כס"י, מלכ"י ח י). לא חשחין אנחנו, לא חוששין אנו על זאת לויטל עצה מה להשיבך, כי המענה מוכן ושגור בפיו (סול, דני"ג יו). כי מעשים הם מאד מי שיבינו אמת העולם הבא ואע"פ שהמלה שגורה בפיחם (כס"ע פלוקיל, ספר המעלות, 24). — "ואדם שגור לעשות דבר, רגיל לעשותו: ונראה לי שהגרמנים לפי מרוצתם שגורים להרגיל בגירסתן המלך המשפט וגם המלך הקדוש (קדוש כס"י, צונק, קט). שקודם בא יעקב היה עשו שגור ללכת בשעיר (כ"י אצננאל, ושלם, ואלה חולדות עשו). — *ושגרה בעלת החיים ולד מסעיה, המילה, מלטה: אין ספר שגר בהמה אלא ששגרתו אמו (מכ"י נא, מסכ"י דסכ"א יס, איס-טלוס, כג).¹ מה יונה זו שוגרת רוגליות הרבה וחוזרת לשובבה כך ישראל (מד"כ סס"ס, סנך יס). — ובסחמ"א: מנין סימן לולד בהמה דקה טינוף ובגסה שליא ובאשה שפיר ושליה, ת"ל שגר בהמה, כל שהבהמה שוגרת (מדכ"ג סמוס יג יב, סוסון, 125).

—סע, *שגר, הויל, חוריד, שפך, יצק, giessen; verser; to pour (out): מיר עיניהם משגרות דמעות (מדכ"א כה ע, איס-טלוס, 48). — *ושגר פלוני דבר בפיו, חור עליו עד שיחא שגור בדבורו: חנניה מישאל ועזריה בשירדו לכבשן האש לא ירדו אלא בסימן, כיצד, לא לנו יי לא לנו, אמר חנניה, לשמך תן כבוד וכו' וגבריאל היה עונה אחריון למח יאמרו הגוים איה וגומר, כיון ששיגרו כל הלילה בפיח' נטלו אותו סימן וירדו (מד"כ סמוס ע).

¹ [כנראה על יסוד דברי הסכילחא מפרש רש"י בדבר' כח ד: שגר אלפיר, ולדות בקרך שהבהמה משגרת ממעיה, ע"כ, אלא שראה גם כאן בנין סע' מן כ. שגר במשמ' שלח.]

השמימה בלכד ועוצם האהבה לא יכונה אל השגערון וזה מנונה במחשבה הראשונה חקר כמו כן השגערון אשר אומרים שהוא מנונה (סול, ראשית סכנס ג ב, 76). כי השגערון מסנו אנושי ומסנו אלהי, ומה שהוא אנושי יש מסנו בהמי עד שיהיה מסנו מי ששגערון דובי ויש מסנו מי ששגערון אריי (סס סס). והאכורים הם תאוות הגוף הכמלות והנפסדות שאינם מוכרחות לא לגוף ולא לנפש בשום ענין אבל הם מותרות ושגערונות (זכסיה מזכללונס, ס"י משלי ס"י, הססר ב, 122). ואם היו דברים כאלים ושגערונות לא היו מיחסים הסכלות לראשי חכמי ישראל (מכסס קנלסס לכ"י ממסח, קוסמן, 51).

*שגערונ, ס"י — מתכונת השגערון, מתיך שגערון, נוחג בספרות וברבור.

א. *שגר¹, מסנו *אשגרה, *השגרה, *שגור, א. *שגר, שגר, *שגרה, *שגרת, *שגרת.

ב. *שגר², מסנו *שגירה, ב. *שגר.

א. *שגר³, ס"י — הויל, חוריד, שפך, יצק, נסצא בפרט זכ"י סעו, *שגור, נגר ונשפך בשטח, גם כהשאלה⁴, giessen; verser; to pour (out): אם שגורה⁵ תפלתו בפיו יתפלל שמונה עשרה ואם לאו מעין שמונה עשרה (כ"ע, נכ"ד ג). אמרו עליו על ר' חנינא בן דוסא כשהיה מתפלל על החולים היה אומר זה חי וזה מת, אמרו לו מנין אתה יודע, אמר להם אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מסורף (סס

¹ [עי' א. שגר, הערה.]

² [עי' שגר, הערה.]

³ [מן הארמ' שגר, וכן בא כסורי שגר במשמ' שפך, ועקרו (עי' ברוקלמן במלונז הפורי) כבנין שפעל קדום מן גר, כמו הגר עבר', כלשון והגרת לגיאו אכניה וכדו'.]

⁴ [עקר הוראת חצרוף שגורה תפילתי בפי בתו"ם היא: תפילתי כאילו יצוקה (מגרת) לתיך פי מבלי שאדע מהיכן היא באה לירי.]

⁵ [ברפוסים: שגורה, אבל במדכ"ס, ככ"י קוסמן (שגרה) ובירוש' לברכ' שם, ובתוספת' ג' ג: שגרה.]

(לדרכי יו). פלוני חברך שגרני אצלך (לפנים)
(כלל דרכי ג). מה אשיב לחבטים ששגרני (דני)
יחוסע, דל"ר ו). כשיבואו אנשים אלו לדרך תפוש
אותם ושגר אותם לפני (מד"ר נחל'ס לז). אמר
לו (משה למסאל) מי שיגרך, אמר לו מי שברא
את כל הבריות (סס דני יח). — ב) ושגר דבר או
ידועה אל מקום או אל פלוני: חזקיהו חסלך וכו'
קצץ דלתות של היכל ושגרן למלך אשור (נחל'ס)
נחמסס סס"ד ז ט). מעשה שנפלה דליקה בחצירו של
יוסף בן סימאי משיחין ובאו אנשי קצמרא שבצפורי
לכבותה וכו' שילח להן למוצאי שבת סלע לכל אחד
ואחד ולהיפרכום שלהן שיגר לו חמשים דינר
(סוקס"ט סנה יג ט). לא כתבים אני ששגר לכם,
לא עדים אני מעמיד (מכ"י יסכו). מקסי דנמסס ז,
מל"ס, סג:). מעשה באדם אחד שהיה זחיר במצות
ציצית, שמע שיש זונה בכרכי הים והיתח נומלח ד'
מאות והזובים בשכרה, שיגר לה ארבע מאות
הזובים וקבעה לו זמן (ספרי צמדי קטו). וכולן
משגרין להן (תרומה) לבתיהן (יצי"ק). מעשה
באגריסס חסלך שהיה בא בדרך ושמע קולו (של
רב גביני כרוז) כג' פרסאות ובשכא לביתו שיגר
לו מחנות (יומא כ:). וארגו ששגרו שלשטים
דורון לאלהי ישראל (סס כג:). כין שהגיע הזמן
ולא ירדו גשמים בשחיתת שלח לו שגר לי או
מים או מעות שיש לי בידך (ספרי יע:). זה
המשגר לאשתו בשר שאינו מתוחך בערכי שבחות
(נחל, מני ה). למלך בשר ודם שבסע על בנו וכו'
והך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך
לא דורון ששגר לו (צ"ג י). מעשה באדם אחד
ששגר לבית חמיו יין חדש ושמן חדש וכלי משתן
חדש בעצרת (סס קמו). ולא ישגר אדם לחבירו
חבית של יין ושמן צף על פיה (סו"י לז). למלך
בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו ומשגר לאחביו
ממה שלפניו (ר' סילא, נס"ט:). הששגר כוס של
כרבה לאשה שלא מדעת בעלה חייב מיחה (מכ"י כהנא).
ובכן הכלה שמשגרת לפני חכלה משאות השולחן
(כלל דנתי ח). עברו שלשה ימים ולא באו, מיד נשל
יוסף שבעים נכורים מבית המלך ושגר בשכילם
לבקש אותם (את אחיו) בשוק (מד"ר נחל'ס לז). —
בבבסח"א: מיד שגרו בשכילו (לחבואו), אמרו

—ספני, **הַשְּׁגִיר** ⁽¹⁾), — השמיט המתפלל דבר מה בתוך
דבריו: **שְׁגִיר** ציבור שהשגיר שתי שלש כרכות
אין מחזירין אותו (כ' קימון) נכס רני יושע בן לוי,
ירוש' גרמ' ג. ג.) — **הַשְּׁגִיר** עשה דבר מה שגור
בפיו: ריש דוכנא, שומע עם התינוקות מפי המלמד
ותחור ומשגירו בפי התינוקות (רס"י, ג"כ כ.א.).
וברביעית ועמידתו על הספר, או ילמדוהו קצת על
פה תורה צוה לנו, כדי להשגירו בפיו (מחזק)
ועתי, (550).

—מֵעַ, מִשְׁגֵּר, — נִעְשָׂה שְׁגֹר כְּמוֹ; וּבִיאוֹר הַנְּבִיא עִיָּה
שֶׁהֵם הָאֵב וְהָאֵם וְכו' וּמִפְּנֵי שֶׁהֵם שׁוֹרְשֵׁי הָאִישׁ
וְעַקֵּר הוּיָתוּ שׁוֹר בְּמֵי הַחֲכָמִים כְּשֶׁם עֲקָרִים (מִסֵּפֶר
בְּסִינְי, סֵפֶר עֲרִיטָה, סֵקֶל ג', 70).

ב. *פְּשָׁנָה, קל לא נמצא.

—פע, יִשְׁגֵּר, יִשְׁגֵּר, — א) שגר ראובן את שמעון אל פלוני או אל מקום, הריץ אותו²), schicken; envoyer; to send: ב) סדרו (ר' יהושע לחינוק אחר) במסין הרבה ושיגרו בארץ ישראל (מסכת סו"ט ז ו). למלך ששיגר את בנו לבית המשתה (ספרי דברי נג). מעשה שחלה בנו של ר"ב, שגר שני ת"ח אצל ר' חנינא בן דוסא לבקש עליו רחמים (בבלי זר:). גרדים שהנחת נעשו תישים בעלי קרנים והם שגרו בו אצלך (סס קג). לא הגלה הקביה את ישראל לבבל אלא וכו' מפני ששיגרן לבית אמן, משל לאדם שבעם על אשתו, להיכן משגרה, לבית אמה (כ"י יומקן, סס"ז סז). אפילו שיגרה בעלה אצל חנווני להביא לו חפץ משלו ואסרה אי אפשר בפלוגי בעלי אין לך מיאון גדול מזה (כ"י יומי נד יהודה, סס קט). שאלמלא [לא] נתקלל נחש כל אחד ואחד מישראל היו מודמנין לו שני נחשים טובים, אחד משגרו לצפון ואחד משגרו לדרום, להביא לו סנדלבונים טובים ואבנים טובות ומרגליות (כ"ס זן ענכיא, סס"ז נע). כיון ששמע את דבריה שגרה בת חורין היא ועשר שפחותיה

(¹) [ע"פ שמוש ות של הארמ' אשגר בתו"מ.]

(2) [בשמוש זה בא הפעל כשפעל מן גרר במשמ' סחב ומשך. אף אפשר שבכמה מקומות בת"מ הכונה לבנין קל, אך אין הוכחה ברורה לכך.]

פטר רחם לוי' וכל פטר שגור בחמה אשר יהיה לך הזכרים לוי' (שמות יג יז). וברך פרי בסנך ופרי אדמתך דגנך ותרשך ויצחקך שגור אלפיך ועשרת צאנך (דברי יג). בריך פרי בסנך ופרי אדמתך ופרי בהמתך שגור אלפיך ועשרת צאנך (סס כח ד). ואכל פרי בהמתך ופרי אדמתך וכו' שגור אלפיך ועשרת צאנך (סס סס כח) — *במשמ' נטע ונצר: שגור ונטע יפריחו שם (כ"ס גני' מל יע). — ובחז"ם, כמשמ' הטלת ולדות: מרחיקין את השוכך מן העיר חמשים אמה וכו' ר' יהודה אומר בית ארבעת בורין מלא שגור היונה (כ"ז ז ס). — ואמר הפסוק: דון ידון שופך חלף בחלף דמי ענייך הנשפכים בשגורן אלה (דוד כז משולם, אלהים אל דמי, קלימי מוסף יו"כ).

שִׁגְרָה, ש"י, — שגרת הפה, הדבור, הלשון, מצב הדבר השגור, שגירות, Geläufigkeit;

aisance; fluency ואני מבקש מן המעיינים בספרים האלה, שאם ימצאו בקצת מלות ההעתקה טעות, שיבינו שהיתה וכו' מפני השגנה וטרחת הלב במליצה, כל שכן עם שגרת הלשון חררכי בפיו וברעיונו (כ"י ח"ט, הקד' סתכנס לספר סתקנס), וכן דרכי או לאחזו בקולמוס לפי תומי ולעובה לשיטת שגרתה

וכנראה יש לקשר אותה עם האשור' שגרת, מ"ר שגורתי, כמשמ' שגל, אשת המלך ופילגשו, ושים לב לכך, כי מלים רבות המשמשות בעבר' במין נקבה, כגון אצבע, ארץ, אש, נפש וכו' מקבלות באשור' גם סיום הנקבה בתי"ו, על כן באשור' שגרת לעומת שגור בעבר'. ב) על הוראה זו של רחם הבהמה מורה גם הצירוף פטר שגור, המקביל אל פטר רחם באדם. ואין לתמה, כי באה מלה כגון שגור, שגרת, או שגל, שעקרה בבהמה, גם לגבי אשה או פילגש, כי כן משמש גם בעבר' גקרת, בנות מלכים ביקר דוד (סלי מ"י) בהקבלה אל נצבה שגל ליסינך. ולפי זה תהיה גם שגל, וגם פלגש (בתוספת הדייקה המצרית) אותה מלה בעקר כמו שגור. והואיל ועקר שמוש הטלה בכתמה, על כן כנראה ראו קדמונינו גסות בשמוש הפעל שגל, והמירותו בכתוב כ"שכב.

ובצירוף פטר רחם, פטר שגור באה הפלה פטר, כפי שהוכיח העורך לאחרונה (הלשון והספר כרך ב, עמ' 294 וכו') כמשמ' פדיון, כי כבוד הבהמה משמש פדיון בקרבן לכל ולדות הרחם. והואיל והמפרשים הבינו כלשון המלה וזריקה, מן א. שגור.]

לו רי יהושע שגור בשכולך, אמר להם מי אני ומי אבותי שר' יהושע אור ישראל שגור בשכולי (בראש' דברי לז מ, חלנך, 147). שגור זמתיכחא (אולך הגלויים ז, ליון, לו). כך הוא דרך התחנים, לאחר מעידת ארומים חוזר וסגור סבלנות לארומתו וסועד שם (כס"י, סמ"י מ"ט). וכו' לא היה להקב"ה מלאך או שליח לשגור לעשות נקמה במצרים (מדרש סנעלס נוסף וידא, וילנא סמ"ז, ק"ז). ויאמר עשו אל יעקב הלעמיני נא מן האדום האדום הזה כי כן דרכי לבלוע הדם ולשגור לשאר האברים (פס מולדות קלס). ואחר שיבדל הדם משתי המרות ומהלחוחית הלבנה ששגרת הכבד אותה אל הלב (כ"י זן יסודס, ספר מוסר ז יג).

— נפטי, שגור, — בשלח: ורבו אנחותינו בבוא שמועת חתננו כי טבע בים וכל סמונו אחד והרבה היה שם עמו מה שגור והנשלח (ד"ס סל יסודי מלרים ולי"י ז, יעקב מ"י, 40).

— פטי, שגור, — ששגרו אותו: ואחרי כן הגיעה האגרת וכו' ובמעט היתה שגרת אל און סגרת וסגרת (כ"י סלוי, חלנך לכ"ס הגיד, זמורה ח, 67). בשתי ונבלמתי, ודוממתי ונאלמתי, על כי התעלמתי, להשיב על המסגרת מאת הבחור הנעים החכם והנכון (סלוי, חלנך סל כ' דוד ככרני, סס ג, 188).

— חסס, השגור, — ששגרו אותו: ששטר שמשותג מסקום למסוקסאם שנים מעורים עליהם שהאנשים הללו טובים ונאמנים ואנו מכירים החיפס ידן מקיימין אותו על פיהם (כ"ז למס גלון, אולך הגלויים ח, ססנוס, ליון, 82).

שִׁגְרָה (2), ש"י, קמ"י שגור, — שגור הכתמה, רחם הכתמה, ופטר שגור הכתמה, פדיון רחמה: והעכרת כל

(1) [ואולי ש"ע משגרת].

(2) [מלת שגור זו שכמקרא אין לה קשר אל הפעל א. שגור שבתו"ם, שהשאל מארם ושעקרו בכנין שפעל מן גר, על הוראתה המקורית של מלת שגור מורות עובדות אלו: א) שגור שכבקר בא כמשפט כמקבילה אל עשירות שבבהמה, וכ"ס שמלת עשורת) באה בעקר כדמות (אבר) הנקבה, עד שהפכה בכל השמות השמיות הקדושות לכנוי ושם לאלות ולנשי אלים, כך יש לראות גם שגור כמלה כחוראה דומה,

מלכו של זה גדול ממלכו של זה ושגרירו של זה משל זה ואין שגרירו של זה גדול ממלכו של זה (יטו' שנו' ח א).

שְׁגָרְתִּי, ט"ז, — הולך לפי השגרה, נוהג בדבור ובספרות.

שְׁגָרְתִּי, טו"ז, — בעל שגרה, שרכש לו נסיון ועושה לפי שגרה, Rutinier; routinier. נוהג בדבור ובספרות.

שגש⁽¹⁾, מסמ' שגוש, *שגושיה, שגש.

שְׁגָשְׁ⁽²⁾, קל לא נמצא במקורות.

— טע', שגש, זיל' שגש, — שבלבלו והממו אותו: to confuse: משגש אותו ביינו (מדע לקח טז, חסר, ציוס הסניע), איך ישגשוני בעותי הוסן (מוקדוס טבל, יושני טבל, הסם דרכנור, מלמד טני, הכילי, ג.), — ואמר המשורר: שגש אויבינו בקולו, טבעו פרעה וחילו (כ"ט טני, אז טענו, טני סימן, חידלון—טורטטיק, 178).

— טע', שגש, זיל' שגש, — שבלבלו והממו אותו: הנה באותו הזמן המושג (של שלטון רומא בא"י) הכא אחרי הרע לעשות מן הראשון ונתמעט הלמוד על ידי המלחמה והשגשים (קדומל, מוכה כזכר הזמן טע' א).

— טע', השגש, — החבלבל: שכל הממשים הנרגשים בחושים מתעוותים ומשגשים במיני הספק (הקד' טמסר לכתוב הקדום של חמונות ולעט), מכללים נעלמים, וענינים נעממים, ומחשבים מסתפים, וההורים משגשים (ס).

שְׁדָּ, שד⁽⁴⁾, ט"ז, מ"ז שדים, שדי, שדי, שדיה, שדיה, שדיה, — אבר ההנקה שבחזה האשה, וההורים משגשים (ס).

(1) [השוה בכלי שבוטות ו:]

(2) [ע' בהערה שאחר זו.]

(3) [מן הארמ' שבתו"מ, וכן בסור' שגש, הסם ועבר, ערב' שג' a], דלה, אשרי' שגש, שגש, שגש, והשמיר.]

(4) [בארמ' ובסור' בס'ר שדיא, ערב' ח'י b],

טאלי' (טענו, מודע לניס, יט), — יבשש' דרך עבודה לפי המנהג השגור, Rutine; routine, ובעל שגרה, שגרתן, נוהג בדבור ובספרות.

שְׁגָרְתִּי⁽¹⁾, ט"ז, — מחלת פרקים, Ischias (goutte), sciatique; sciatica, נוהג בדבור ובספרות.

שְׁגָרְתִּי⁽²⁾, ט"ז, — משנה למושל, מסקד משנה: ותי בוי דמר ר' חנינה, לב' מלכים וב' איפרכו, מלכו של זה גדול ממלכו של זה ואיפרכו של זה מאיפרכו של זה ואין איפרכו של זה גדול ממלכו של זה, שמואל אמר לשני מלכים ושני שגרירי הו,

(1) [ע"פ הארמ' שיגורנא שבתו"מ, שעקרו שיגורנא, מן היוני' Ischias].

(2) [מקור המלה לא הברר. היו שגורו אותה מן הפרס', שאמנם אין בה כמלה זו, ואין זה מסתבר לגבי כלה הכאה במקור מאי בלכר. ב. גיגר כחוספת הערוך רואה בקרוב יותר לחבר את המלה עם הסור' שריר במשם' נאמן המלך, כחוספת ג ע"פ הכנה עממית כנגזרת מן הפעל שגר; וגם זה קשה. היו אף שגורו את השם טרום' ויוני' secretarius או σακρινάριος ואין אף פרושים אלו מסתברים.

ואולם, כמקרים אחרים, אין לראות את דברי ר' חנינא מכאן ואת דברי שמואל (אולי שמואל חתנו של ר' חנינא, הנזכר בסד'ר בראש' יד) מכאן כדעות שונות, אלא כמסירת נוסח שונה של אותו מאמר. והנה בהרכבת המלה ביוני' π-αρχος (תחת-מושל), כן מביעים אותם שני היסודות ברומ' במלים sub-rege (ובמקומם sur-rege) וכדור', ועל כן קרוב הדבר להפש כאן מלה מרכבת מיסודות אלו. ועל פי שאלת העורך העיר מ. ה. ריון על המלה surregulus, המגדרת במלון Lewis-Short: a petty prince, a feudatory vassal. המלה כאח אצל אימאנוס-מארקלינוס (17,12,21) ואצל סולפיקיוס סיניורס (Historia Sacra 2,10,1), שחיו בראשית המאה החמישית אחר המסירה. שינויי הגאים כגון surregulus — surregulus (מכאן שגור, שגריר) מצוי הוא גם ברומית, אבל קל הוא ביותר בשלה שאולת' בלשון אחרת. דגמה דומה לכך היא כמלה נקדוד' (לעיל, עמ' 8788) כמאמר המד'ר על נח: אין גנאי למלך לדבר עם נקדודו (כך בדפוסים); כי לפי עדות כתבי היד, הנכון: נקדודו ברוש, והיא היוני' ναυαλῆρος, מנהיג הספינה, וכמוכן נקרא כך נח המנהיג ספינת התכה כמי המבול. ובשמוש הלשון היום משמש המלה במשם' שליח הדינה בחו"ל, Gesandter; — or, ambassadeur.]

(a) سچس (b) ئدى

רבצת תחת ברכת שְׁדִים ורחם (נכס' מע כס). על שְׁדִים ספרים על שְׁדִי חמד על גֶּפֶן פריה (יטו) לז (ג). — ובתו"ם: מה שד זה עיקר לחינוק והכל מפילה לו וכו' (חוספ' סו"י ד ג). חינוק יונק מ שד' אמו ואשה מספרת עם בעלה (נכ' ג). מה שד זה חינוק מועם בה כמה טעמים וכו' (יו"ט עה). מה השדים הללו הורה והדרה של אשה וכו' מה השדים הללו כבודה ושבתה של אשה וכו' ומה השדים הללו מלאים חלב וכו' ומה השדים הללו כל מה שהאשה אוכלת החינוק אוכל ויונק מהם וכו' (נז"ר טה"ט, טזי טדי). והיונקים (אוכלים את המן) כחלב מ שד' אדם (מסנ' סנוס כס). — ובספ"א: והבריות מקלות שדים שונק מהם (רש"י, נכס' ג יז). ולענה ינקתם מחלב שדיה ושוריה (כ"י מנין, מסכ' ג, 30). וכלם בקומות געסות כנגלות אימות, ולהם שדים נצבו כחומות (פס כ, 198). ושפתותיה כחוט השנים, ושניה כסנינים, ושני שדיה כשני רמונים (כ"י זכרס, טעסועיס, דודזון יב, 134). — ואמר המשורר: ושכנתי וכו' שדי קוצות מרוקות מר עלי רקת אדמה (יוסף בן מסדי, סלנ"י, טעס"ט 28). עפר חנה אדם שפתיך מגדי

בהקבלה אל "על שרי חמד על גֶּפֶן פוריה", ועל בן הציעו לקרא שְׁדִים כמ"ר מן שְׁדָה, ואמנם אין זה מסתבר לפי הנאמר כאן בהמשך. כי מעין אותו ענין יש לראות גם בבראש' מט כה. כי לא זו בלבד, שאין "ברכת שדים ורחם" המשך מתאים אל "ברכת שמים ותהום", אלא, כאמור בהערה לערך ב. רַחַם, עמ' 6538, מקבילים דברי הכרכה כאן "ברכת שמים מעל ברכת תהום רבצת תחת ברכת שדים ורחם" לנאמר בברכת יוסף בדבר' לג יד: "ממגר שמים ממל ומתהום רבצת תחת וממגר תבואת שמש ומסגד גרש ירחים". ועל בן כבר היו שחשבו בצדק, כי בא גם כאן ורחם במקום ירחים כמ"ר מן ירח. והנה בהקבלה שבדבר' לג בין תבואת שמש ובין גרש ירחים, אין גרש כנראה בעקר אלא גֶּדֶשׁ, סמ"י מן גֶּדֶשׁ, ועל בן יש לבקש גם באותיות שדים שבבראש' מט מלה במשם קרובה לזו. כנראה יש להכיר כאן מלה שדים מן שדם, בקרוב במשם בצור הכרמים: ברכת שדים ורחם. ואות מלה כנראה היא שבאה גם בישע' לב יב: על שְׁדִים (ו"א על הבציר) ספרים, על שְׁדִי חמד, על גֶּפֶן פריה. ועי' שד"ם, שְׁדָה, הערות.]

מקום מוצא החלב מנופה⁽¹⁾; sein; (Mutter)Brust; breast: ותרבי ותגדלי וכו' שְׁדִים נכנו ושערך צמח (יסק' יז). שמה מעכו שְׁדִיהֶן ושם עשו דדי בתוליהן (פס כג ג). בעשות מצרים דרך למען⁽²⁾ שְׁדִי נעוריר (פס סס כה). ושחית אותה וסצית ואת חרשיה תגרמי וְשְׁדִיָּךְ תנתקי (פס סס לד). וחמר וזנויה מפניה ונאפוזיה מכין שְׁדִיָּה (סו"י ג ד). תן להם רחם משכיל וְשְׁדִים צמקים (פס ע יד). כי אתה גחי מבמן מבמחי על שְׁדִי אמי (ספ"י כז י). מדוע קדמוני ברכים ומה שְׁדִים כי אינק (ליו"ג יז). צרור חמר דודי לי בין שְׁדִי ולין (פס"ט ח ג). שני שְׁדִיָּךְ כשני עפרים (פס ד ט). ואת קומתך דמתה לתמר וְשְׁדִיָּךְ לאשכלות וכו' ויהיו נא שְׁדִיָּךְ כאשכלות הגפן ורית אפך כחפוחים (פס ז ט-ט). אחות לנו קשנה וְשְׁדִים אין לה (פס ח ט). אני חומה וְשְׁדִי כנגדלות (פס ט י). — ובצרופים כגון יונק שְׁדִים, יונק שְׁדִי אמו, עתיק משדים: גפולי מחלב עתיקי מְשֻׁדִים (יט"י כה ט). אספו עוללים ויונקי שְׁדִים (יול"ז יז). מי יתנך כמח לי יונק שְׁדִי אמי (פס"ט ח ט). — ובחשאלה לגבי בעלי חיים כנגוד למעשיו בני אדם: גם תנין חלצו שְׁד⁽³⁾ היגיקו גוריהן (ליכ"ז ג). — ובשמוש מספ"א: ברכת שמים מעל ברכת תתום

וגם באוגרית ת' ד (ובנראה לא בצדק ראו אותה מלה בלשון זו בכמה מקומות אף בכתוב שד או זד) המלה נולדה במ"ו שְׁדִים, ואין להניח, כי היתה גם בעבר צורת מ"י אחרת, בכתוב שד י, ברעת אחרים. כמה מפרשנינו העבירו ראו מלה זו כמעות גם בש"ע לְשֵׁד, ועי' שם.]

(1) [רק בהשאלה בא במקום אחד במקרא שְׁד לגבי בעלי חיים אחרים, כחמונה דומה לאדם (עי' בהערה להלן), ואין לראות שמוש כזה במקורי. כי שונה מקום אבר ההנקה בבהמת הבית מסקומה באשה, וכן משמשות מלים שונות לאברים אלו באדם ובבהמה ביחוד הלשוניות.]

(2) [יש מציעים: למערך.]

(3) [ס"א: שְׁד. הואיל ועקר הכונה בהמונה שבנגוד למעשה בני אדם, מדבר גם על ההננים במלה הנוהגת לגבי אדם.]

(4) [בשני המקומות האלה אין המלה שְׁדִים מתאימה לענין. בכתוב בישע', שנאמר בו גם ספרים כלשון וברים, כבר היו שראו, כי בא "על שדים"

סח). ושאיה יובת שער, שד ששמו שאיה מכתת שער בית שאין בני אדם דרין בו (סול, ז"ק כל, ד"ס ומח"ס). וישידיים המפוניים על הוונות מויקין את השותח וונות (סול, ז"מ סול, ד"ס אסקיה). ויצות אותו שלא יפנה אל השדיים המחשבים והמתדמים ולא יקבלם ולא יאמין בם (כ"י ח"ס, כוזבי ג ס). ויגער במחשבי ובישידיי מבלבל האמת ומספקו (סס סס). דע באסת כי שד הוא או מויק ההורג אותם (כ"י זכאס, סעטעיס ו, דזנון, 59). השכתיד מן הידידים ואתה מכני השדיים (סס יא, 128). והם נקראים שדיים בעבור שנמצאים כסוקם שרוד כגון הסדכר (כ"מ חלדני, סבלי חמונה ט). שאצבע חבוהן שולמים בו שדיים הנקראים שרי בוחן (ספר גזלות). על שם ששורדון דעתו של אדם נקראו שדיים (סזקוניי על הסוקס, דכ' לז י). הן שדי יום הן שדי צהרים הן שדי ערב הן שדי לילה (סולנוס חס, ס" קלד). — ואמר המשורר: דמית שד על פני אשה מפתח, נחתי כחות וופיה חנתח (כ"י זכאס, סעטעיס יב, דזנון, 141). — ועי' שדה.

א. **שד**, ס"ז, — מעשה השודד והחוסס, וגם שד מלחמה, Plünderung, Raub; pillage, מלחמה rapine; plundering, robbing אפרים רעה רוח ודרך קדים כל היום כוב וְשָׁד (1) ירבה (סוסי יב ג). האצרים חסם וְשָׁד בארמנותיהם (עמוי ג י). למה תראני און ועמל חביט וְשָׁד וחמס לנגדי (2) (סנאי ח ג). כי שד יהנה לכס ועמל שפתיים חרבנה (מסלי

כתו"ס. ואולם באשור' משמשת אותה מלה שד כחוראת אל מן האלים ממש, המסמל כדמות שור, ושעקרו (כדעת דלימנצש) אולי אל סופה וועם, כדגמת אלים אחרים המסמלים כדמות שור. והואיל ונבלעו באשור' א, ה, ו, ה, י, ע בסבטא, קשה לקבע את שרש המלה, אם בכלל יש להפש אותו כשמות. שמושה המאחר של המלה שד, הנוחג כתו"ס, בא כנראה כתוצאה מתהליך ידוע זה, שירדו שמות האלילים בהתפתחות הדת מגדולתם והפכו לשם כני אלהים נחותי דרגה.

(1) [יש גורסים כוב ושווא, כקריאת השבעים ἀνὰ καὶ μάταια].

(2) [אמנם כא בשמוש דומה גם הצירוף חמס וְשָׁד, ועי' שָׁדָה].

ועשות שדך אשבר (כמנ"ע, הענק ב, כרודי, סכט). תושיט ימינה כוס וידה מתחת פתיגיל שד לאט תעש (סס סס ג, סלס). חשק קומה כמו חמר ושריה בקרנים (סס ד, סכ). — ובהשאלה: ופה לא אפתח פי ושרי דעתי צומקים (כאנ"ט, כרודי ססיי חגי, כהנל ח, 28). הה על שדי חמר אשר צמקו (עמנואל, מחני יב, הכרמן, 377). — "ובמשמ' בלימות בדומה לשדיים: היו כנגד אותן גקעים במין קרנות ושרים בולמין לחויץ (כס"י כנדי כל טו).

שד (1) ס"ז, מ"כ שדיים, — דמות אלילית: יובחו לשדיים לא אלה אלהים לא ידעים (דכ' לז י). ויעבדו את עצביהם וכו' ויובחו את בניהם ואת בנותיהם לשדיים (סס"י קי לו-לז). — ובתו"ס: מה דרכו של שד נבנס לאדם ובופה אותו (ספרי דכ' ס"ח). ששה דברים נאמרו בשדיים, שלשה במלאכי השרת ושלשה בכני אדם (מ"י טו). וכשהוא מספר מגלה טפה ומכסה טפה ודומה עליו כמי שכפאו שד (כד' כ). שאין השד יכול לבראות כריה פחות מבשעורה (ר' חליעוק, סנסי קז). ואין שואלין בדבר שדיים בשבת (רמב"ם, סס קא). מתרה שאמרו, אפילו מפי עצמו ואפילו מפי השד (כנל, מכות ו:). היוצא מבית הכסא ושימש הווין לו כנים נכפים, מפני ששד של בית הכסא מלווה עמו (מסכת כלה) אלו השדיים שכרא הב"ה אז נשמתן וכא לבראות את גופן וקדש השבת ולא בראן. ללמדך דרך ארץ מן השדיים וכו' (מד"כ כנלס ז). ואין שעירים אלו אלא שדיים (סס ויקר' כג). — ובסמ"א: ונקראו שדיים של בקר צפירי (ענוך ערך לפר). שידא ושידתין, שד זכר ושד נקבה (כס"י, גיט).

(1) [התרגומים הקדומים והפרשנים המסרתיים פרושו מלה זו גם כמקרא כחוראתה כתו"ס בעבר', ובארמ' שידא, וכן בסור' שארא, רוח רע מויק, ואכן ככתובים שבמקרא השדים כמ"ר הם סוג של אלילים ממש, שובחו להם זכחי אדם. ואמנם אפשר, שיש להוסיף על מקומות אלו עוד שני כתובים: א) באיוב כא: בשוט לשון תחבא ולא תירא מְשֵׁד (כנראה צ"ל מְשֵׁד, מְשֵׁד, שהרי שד נזכר בסוק שאחרי זה: לשד ולכפן תשתק) כי יבוא; ב) בתהלי' מ"י, בתאור המחים היורדים שאולה: מות ירעם ויורו כם ישרים (כנראה צ"ל: ויורו כמ' שדיים), וכאן אולי באה המלה בשמושה

אובא לִגְן בֶּשֶׁם ואשכח שד ואעטה גיל (רמז"ע
הענק ג, צדודי, שלעז, בצור העט תחי הרג משנאים
וכו כל אהבים ש שד תמלט (סס י, סס, חח), העבר
שד י, גאלי ופדי, וזכר מרודי, ופנה באידי (כ"י סלוי,
יוסז חננל, זמורס ג, 273). בה עמי בבי ואל חרובי,
ל שוד יום זה השומי (כ"אצ"ט, חוי כי לזי, חגיג 172).
למי אנוס לעזרה מחסי, אשוע ספני שוד הובוכים
(כוח, למי חנוס, כהנא ח, 21). וקדמו אחכם שוד י
ואידיה, ושרפו לכבכם לפידיה ופידיה (כ"י מרזי,
מחמי ג, 30).

ב. **שֶׁד**, ש"ז, — כמו שֶׁד: וינקת חלב גוים וְשֶׁד
מלכים תינקי (ישעי' ס יו). למען תינקו
ושבעתם מֶשֶׁד תנחמיה למען תמצו והתענגתם מויו
כבודה (סס סו יח). יגולו מֶשֶׁד (1) יתום ועל עני
יחבלו (חיוז כד ט). — ואמר המשורר: אם בחסדים
הזמן שלח רוון, ביד השר יהו שד'ם (רמז"ע, הענק
ח, צדודי, סס). אסרו אל משקה, אל ש שד הכוס
אחי יגמל (סס ג, סס, סעח). ורחק מבית עשיר למין
מידו שד בכוד או זיו (סס ט, סס, ססע).

שֶׁדֶד (2), ספני א, שֶׁד, שֶׁדֶד, שֶׁדֶדֶת, שֶׁדֶדֶת.
שֶׁדֶדֶת.

שֶׁדֶדֶד (3), ש"י, שֶׁדֶדֶד, שֶׁדֶדֶד, שֶׁדֶדֶד, שֶׁדֶדֶד,
שֶׁדֶדֶדֶד, שֶׁדֶדֶדֶד, שֶׁדֶדֶדֶד, שֶׁדֶדֶדֶד, שֶׁדֶדֶדֶד,
שֶׁדֶדֶדֶד (4), שֶׁדֶדֶד, שֶׁדֶדֶד, שֶׁדֶדֶד, שֶׁדֶדֶד, שֶׁדֶדֶד,
עיר או ארץ, חסס וההריב, אותן, plündern,
verheeren; piller, ravager; to plunder,
devastate: קימו עליו אל קדר ושֶׁדֶדֶד (4) אח בני

(1) [ואמנם עי' הערת המחבר לערך מֶשֶׁד].

(2) [אין שרש זה באותה משמ' ביחר השפות
השטיות, וספק אם יש לחבר אליו פעלים כגון שֶׁדֶד
בערכ', סדר כבוש' במשמ' סתם ודחף, שעקרו כנראה
בססך ולא כשין, ורחוקים הם מהוראת השרש בעבר'.
ואולי נולד שרש זה כצורת שפעל קדומה מן נדר
במשמ' הגלית יושבי ערים וארצות במלחמה.]

(3) [המלה נולדה בשמוש לגבי מלחמה, ואך
מכאן השאלה לשמושים אחרים.]

(4) [רד"ק: צווי מן הקל בא שלם והוא בפלם
חרבו מאד, משכו אוחה, ע"כ.]

כד 3). — ובצורה קרא חסס ושֶׁד, שפע חסס ושֶׁד,
שפע קריאה על חסס ושֶׁד: חסס ושֶׁד ישמע בה
על פני המיד חלי וסכח (ימ"ו ו ז). כי מדי אדבר
אועק חסס ושֶׁד אקרא (סס כ ח). — ובהשאלה במשמ'
אסון ככלל, גם מבחינת השדוד, וגם בצדופים כגון
שֶׁד ושֶׁבֶר, Verheerung, Unglück; ravage(s),
malheur; devastation, misfortune: כי אפס המין
כלה שֶׁד חסו רסס מן הארץ (ישעי' יו ד), אל האויז
לנחמני על שֶׁד בת עמי (סס כז ד). שתים הנה
קראתיך מי יגוד לך השֶׁד והשֶׁבֶר והרעב והחרב מי
אנחך (ישעי' נא יט). מחשבותיהם מחשבות און שֶׁד
ושֶׁבֶר במסלוחם (סס נט ז). לא ישמע עיד חסס
כארצך שֶׁד ושֶׁבֶר בנבוליד (סס ס ח). קול צעקה
מחרנים שֶׁד ושֶׁבֶר גדול (ימ"ו נח ג). כי הנה חלבו
שֶׁד (1) מצרים תקבצם מף תקברם (סס"ט ו). וכל
מבצריך יושד בשֶׁד (2) שלמן בית ארכאל ביום מלחמה
(סס י יד). הסבליג שֶׁד על עו ושֶׁד על סבצר יבוא (3)
(עמ"ס ט). כי חסס לבנון וכסך ושֶׁד בחמות וחיתן
(חזקי' ג יז). שֶׁד רשעים יגורם (נעלי כא ז). לשֶׁד (4)
ולכפן תשחק וסחית הארץ אל תירא (חיוז ס כב). —
ובלשון נופל על לשון, שֶׁד מֶשֶׁדֶד: כי קרוב יום יי'
בֶּשֶׁד משדי יבוא (ישעי' יג ו, יחל ח יס). — וכמלת
קריאה שֶׁד לפלוגי, אוי לו: אוי להם כי נֶגְדו ספני
שֶׁד להם כי פשעו בי (סס"ז ז יג). — ואמר המשורר:

(1) [אולי בא כאן חלבו במשמ' קרובה לזו של
פעל זה בערב', שהיא אברו וכלו. ויש מציעים לקרא
אֶשֶׁד במק' מֶשֶׁד.]

(2) [אפשר שאין כאן שלמן שמו של המלך
השודר, אלא שֶׁד שלמן פרושו: שֶׁד שלם, בדגמת גלות
שלמה וכדומה.]

(3) [אין שֶׁד הראשון במקומו. הבונה, בהמשך
למשפט הקודם (הקרא למי הם וישפכם על פני הארץ),
היא: הַפֶּלֶל יִגֹּשׁ עַל עוּ וְשֶׁד עַל סִבְצֵר יָבִיא.]

ובכבלי (סס"ט ז): נאמר: אימת חלש על גבור
וכו' מאי קרא, הסבליג שוד על עו, ע"כ. ואמנם אפשר
שהבינו כאן שד במשמ' שֶׁדֶדֶד, אך יתכן שאין כאן
אלא דרשת הענין בלבד.]

(4) [בסגית שש ושבע צרות בא על יד זה
בפסוק כא, כדבר שונה מזה: ולא תירא מֶשֶׁד כי יבוא.
ועי' בערך שֶׁד.]

לִשְׁדָּדִים (צ"ס גנ"י ד יט). — ובמדרש: יבואו השודדים וישדדו! אותה (פסיק' רנ"י ויסי בעת סקסס, קעט). שחיה הוא (ריש לקיש) ושני רעיו גזולים וחוססים וכו' מה עשה, הנית לשני רעיו שודדים בהרים ושב לאלהי אביו (פסל'א זנ"י). — ובסמ"א: אוי כי שדוד אני מרוב רחבת ידיך וטובותיך אשר עשית עמי (ויקסון, גינלנורג, שמ"א). ליום אחד השכים הסלך ומצא איצרותיו שודדים וכל מחשדיו בוזזים (מנח"מ ל"י חלקאום ג, 97). — ואמר הפסמן: קרקרוה ורים והיא שדודה (קסע"ג, טריז מקרנזס לייז נחמז, קדור קסע"ג, חכנ). בקום חמן בזה הזמן כשוד שלמן שדדוני (ח"ק זכ"ס, קליס' טע"י חסר, קסל'). — ואמר המשורר: ואשה אין להשביע בערה לעיני כל כמו סוטה שדודה (כס"ג, טע"י טנונוס, קדולס קונטקס"ס, 185). דרור נקרא לפשע השדודה (כ"ס חגיגה, יסדסי, סננמן ג, 10). אשר הרבה מריבות ומדינים עלי לבה שדודה (סול, סיג"ס יסכילה, סס ג, 68). אהה כי רדפוני התלאות והיינו לעין ימים שדודים (רסנ"ג, חס"י לי זמון, ציליק-בנילקי ח, 63). — "שדוד במשם" משולל, חסר: וחסר לב יושב שאנן מתארה כאורת-רענן וישליו אוהלים לשדודי השכל והאולילים (ל"י סיגון, 5). — "שדוד" שם של רוח מטא: בהיכל זה רוח מטא אחד שהוא שולט על הכל ושמו שוד"ר והוא מעורר שוד ושבר (כ"י אליהו הכסן, ראשית סמטה, טע"י חס"ס, כס). — "שדוד" האל את מערכות השמים, במל את גורתן: בכח ידי אשר אני שודד בו המולות ועוזר לבחירי (כסנ"ג, סנוס ו 3). כי הוא אל שדי שודד המערכות ומשנה הטבע והגלם בעונם והושיעם כרצונו בנסים ובנפלאות גדולות (כ"י חזקוני, מנוסס סמלור כג ג א ד 3). שהשם יתברך הוא שודד המערכות בעבור צדיקים (כ"י חזקוני, נסר פיסון, צמדנכ). ועי' ערך מערכה, עמ' 8199 ולהלן מע'. — "שדודה" מין אנית קרב: אין להם רק ח' ציי אדיר (קריגסשיפע) ועשרה שודדות (קאפערשיפען) (כ"ס צלוד, טנילי עולס 3, ט:).

קדם (ימ' מע כט). ושדדו את גאון מצרים ונשטד כל המונה (יסק' ל"י). שדוד נשדדו חלק עמי יסיר איך ימשי לי לשוב שדדו יחלק (מ"כ ב ד). מפני רשעים זו שדדוני איבי בנפש וקיפו עלי (סהל' יז ט). — ושדדה היה רעה, שדר רוח ושד: הכם אריה מעיר ואב ערבות ישדרם (ימ' ס ו). מרבר באפל יהלך מקטב ישור! צהרים (סהל' לא ו). — ובהשאלה, שדר אלהים את הארץ וברו: קול צעקת הרעים ויללת אדירי הצאן כי שדר יי את מרעיתם (ימ' כס לו). כי שדר יי את פשעים שארית אי כפתור (סס מז ד). — ובמשם' גרם לשד ולשבר, לאסון: חמת ישירים חננים וסלף כגדים ישדרם (מעלי יא ג). — וצ"י, שדוד, גם כש"ע, חוסס ומחריב: יגורו כך גרתי מואב הוי סחר לסו מפני שדוד (יסע' יו ד). הכוגד בוגד והשדוד שודד (סס כא 3). הוי שדוד ואחה לא שדוד וכו' ולא כגדו כך כהתמך שדוד תושד כנלחך לבגד יכגדו כך (סס לג ח). כי פתאם יבא השדוד עלינו (ימ' ו כו). על כל שפים במדבר באו שדדים (סס יב יב). ויבא שדוד אל כל עיר ועיר לא המלט (סס מח ס). על קיצר ועל בצירך שדוד (סס נפל סס) סס לנ. כי סצפון יבוא לה השדדים (סס נא מק). כי בא עליה על ככל שדוד (סס סס נו). אם גנבים באו לך אם שדודי לילה איך גרמיתה הלוא יגנבו דים (ענדי ח ס). ישליו אהלים לשדדים (4) ובטחות למרגיו אל (חיי' יו 1). קול פחדים באזניו בשלום שדוד יבואנו (סס יס כא). — וצ"י טע"י, שדוד: באשר ברע שם נפל שדוד (ססטי ס כז). הוי שודד ואחה לא שדוד וכו' ולא כגדו כך (יסע' לג ח). ואתי שדוד מה תעשי כי תלכשי שני וכו' (ימ' ד ל). — ובמשם' כיני פועל: בת ככל השדודה (5) אשרי שישלם לך את גמולך שנמלת לנו (סהל' קנז ס). — ואמר כן סירא: אם יסיר ונמשתיחו ואסגורנו

(1) [אמנם ב בעים ושד במקום ישור, ואינו נראה.]

(2) [כך קרי: הכתיב: ושדס.]

(3) [כפסוק המקביל (יע' יו ט): הירד.]

(4) [ו"א: כבוא השודדים, וכן בחששך כבוא מחיריים (מרגיו) מאת האל.]

(5) [ויש מניחים כאן צורה כגון שדודה או

שדודה.]

(1) [בידק' שמע' (ימ' רכב): וישודדו, עי' פוע'.]

(א.) כשהוא מִשְׁדֵּד וּמַנְחֵה מַעֲרַכַת הַכּוֹכָבִים (רמב"ם נור"י, קטף סוף ז', מהם גמלו). ודרך רשעים יעוה, ר"ל שֶׁמִּשְׁדֵּד עֲלֵיהֶם דַּרְכָם לְשִׁדּוּמָן לָהֶם הַכֹּל שֶׁלֹא כִסֵּד (ר"ס פסחים, יריעות סלמה א', י:). ועי' מַעֲרַכָה 3199. — 'וְשִׁדְד' מוֹלֵחַ וּכּוֹכָבִים, כַּמֶּשֶׁם' זו: שְׁמִי שְׁמֹרֵכִי בָלָאִים מִשְׁדֵּד כַּחַת שֶׁל מַעֲלָה וְיָמִי שֶׁאֶקִּים מִצִּוֹת הַתּוֹרָה מִשְׁדֵּד מַעֲרַכֹת הַשָּׁשִׁים (ר"י קלח, 'מולמות יצחק, קדושים, חמטע, גנ:). וגם שִׁדְד הַמּוֹלֹת שֶׁהַיִּצְאָם מִכֵּה עֲבָדִים נִגְדַּ מוֹל מִצְרַיִם הַמַּחֲיִיב שֶׁעָבַד לֹא יֵצֵא לְחִירוֹת (חלפני, חז"ק כב כב). בּו הוֹחַל לְקַרָּא כִּבְיָד שֶׁל מַעֲלָה שֶׁר עֲלִיּוֹן שֶׁל מִצְרַיִם לִשְׁדֵּד כַּח מוֹל מֵלָה שֶׁלָּהֶם לְהַכִּין לְנו הַדֶּרֶךְ (ר"י מוֹקֶמֶט, כְּפֻתוֹת יְהוּדָה כג).

— פֻּעֵי, יִשְׁדֵּר, — כְּמוֹ פֻּעֵי: הוּא יַעֲרֵף מִזְכָּחָתָם יִשְׁדֵּר!)

מִצְבֹּחַתָּם (פֻּס' י' ז).

[illegible]

כִּסְיִי, נִשְׁדָּנוּ, — נִשְׁדָּה, שִׁשְׁדָּנוּ אוֹתוֹ, אֶת רִכּוּשׁוֹ: שִׁדּוֹד
נִשְׁדָּנוּ חֶלֶק עַמִּי וַיִּמָּר אֵיךְ יִמָּשׁ לִי לְשׁוֹכֵב שְׂדִינוּ
יֶחֶק (מִיכִי זד.) — וּכְתוּ"ם, *נִשְׁדָּה: אִפְּלוּ אֶת סִקְמִי
אֵלֶּךָ עַמִּים אֵינִי קָם, אִיחָתִי אֵנִי קָם, לְכִשְׁתָּרֶאֱת
עֲנִים נִשְׁדָּרִים, אֲכִינוּם נֶאֱנָקִים (מִדָּר כֹּחַס' עֵם),
— וּבִסְהִמָּא: אֵילוּ כָתַב נִשְׁדָּנוּ חֵיהָ הַלְשׁוֹן מִסֹּבֵב עַל
הַנִּשְׁדָּרִים וְלֹא עַל הַשּׁוֹדְדִים, וְאֵם כָּתַב שְׂדִינוּ
חֵיהָ מִסֹּבֵב אֶל הַשִּׁדְדִים וְלֹא לְנִשְׁדָּרִים (כִּסְיִי,
מִיכִי זד.) — "וּבִסְהִמָּא" שִׁשְׁדָּנוּ וּגְזָלוּ אוֹתוֹ מִיָּד אַחֵר:
וְהֵם עֲבָדֵי עֹלָם הַנֶּקֶמִים אוֹ הַנִּשְׁדָּרִים מִכִּי לֵב
וּמִדְּבָרִים כְּלָשׁוֹן נֹאחַ לְאוֹנוֹן שׁוֹמֵעַת (רָ"ס כְּלוֹךְ, שְׂכִילִי
עֹלָם ז, מ.)

סע, **תִּשְׁדֹּד**, **תִּשְׁדָּד**, — **שָׁדַד**, החריב, הרס, **מִשְׁדָּד־אב** : zerstoren; détruire; to destroy יכריח¹) אם בן מבוי ומחפיר (משלי יט כ), אל תארב רשע לנזה צדיק אל **תִּשְׁדֹּד** רבצו (סס כד יס), — ואמר הפיוט: וישימו כד גבולך ויִשְׁדָּד ו ונתקו יריעות אהלך (כ"ט קליה, חלסים חל דמי, סקוק זכור), לו ישקד לדרשו סבף **מִשְׁדָּדִי** וחרשי (משנכס כד קלנימוס, חפיק כנו, יולד נ ססס), — **וְיִשְׁדָּד הָאֵל** אח מערכות השמים, כטל אח גורתם: (שדי), מגורה שורד כלומר מנצח ו**מִשְׁדָּדִי**²) מערכות השמים³) (רמב"ן, נחלס' י ז א). שהוא מנצח ויִשְׁדָּד מערכה העליונה ועושה נסים נסתרים לצדיקים (כ"ט חלדני, סגילי חמוס א). בדרך החורה והמצות והתפלות יוכל לִשְׁדָּד המערכת השמימית וכו' אל שדי השורד המערכות (נחמס קחלוס, קוסמו, 51). אע"פ שהכ"ה לא יִשְׁדָּד המערכות העליונות וכו' אבל לִשְׁדָּד המערכה ולכטל כחות העליונים וכו' (כ"י אכרנחאל, זנס ססס, כמה מעלות), שססר ספתחות העולם הוה בידם וולתי כעתות מה שִׁישְׁדָּד אותם לעשות כרצונו האנשים הנגשים. **אֵל ה'** (כ"י חלדניס, לחסית דעת ג

(1) הוואיל ואין לבנין זה במקום אחר, שיער העורך לפני שנים רבות (1912) בתקן ZDMG 66, כי א ל ו המכוון באן ישרך, וזא ישרף לשיר, כלשון הכתוב; והי' כל אבני מוכח מאבני גר מנפצות (יפע' כ ט), וקשה להוכיח מה הנוון.]

(2) [אך כנראה כונת האותיות בעקרה: כי שֹׁדֵד מפתים פא.]

(1) [כנראה צ"ל : יחריב.]

(2) [נ"א: ושודד, כנראה בטעות.]

(3) [השיח את דברי ראב"ע למקום: ורבים פירשוהו מגזרת שורד, שהוא מנצח ומתנבא ע"כ, ולא פירש מי הם רבים אלו, ובפרשו לאיוב כד א (מדוע משדי) כותב ראב"ע: רובי המפרשים יפרשו שדי במקום הזה שרד.]

ובמהמ"א: דרך אחד מהם על צוארו של ר' אליעזר ויצאתה הש"ך ספיו (סלכות גדולות, פקק מעילס, סולי הילדסהיים). שידה ששם: חמץ ושורה על אותו בלי של שמן שלוחשין עליו (פנך ענך רק). (דרך) שתהא שידה יכולה להלך בו (כשי, פסמי קיס, ד"ס חלל דליכא). השידה מנשבת (סול, גיעי למ: ד"ס סדיל). שידה השולטת בששוחה ויון הרבה מניחו (סול, סס, קז: ד"ס מי סלסו). באוחה שעח חלה ר"ש עיניו לתרן של ספינה וראה שדה יושבת עליו (מעשיות, ציפונ"ד ילינק ה, 129). ואמר (האר"י) לחלמיריו עתה אני רואה שתי שידות מלובשות בלבושי משי אדומים (מנסי סלכ"י, נספר סעלומות סכמס ליפ"ר מקנדיא). — ואמר המשורר: במגיד חקצור את שדותי ובתוך הקבר ילחצוך שידותי (עזרא סנצלי, סוכס' מוסק, סוכס' יד, פס).

משולל: המשוררים המחתות האנושי (פליס סקב, על סכסוסים).

— ספעי, יושד, תושד — כמו פעי: כהתמך שורד תושד כנלתך לבנדו יכנדו כך (ישעי לג ח). וכל מבצריך יושד כשר שלמן בית ארבאל (סופ' י יד). — השודד, כמו השוד, ואמר הפיסן: שורד השדר וברשתו נוצד (י סעען זכ ילסק, סלס סלל, פליס' סעכ' ססכ). בכל להב וכדור זכור נא אחריך ביום תושדר (יעזוב סעס כסיכס, פליסי סעס סונס, סדור סלס לונס, סקמל).

— סספ', השתדר, — כמו פעי: שהיא השקפה לרעה כנגד המולות והמערבות המשתדרים (סכס"ל דוכן, ססלסס יסלל ז, כג:).

שִׁדְרוֹת, ש"י, — תכונת השודד: מרוב שודרות האנשים ינולו היתום ויקחו למשכון הכנר אשר על העניים (כלצ"ג, סיוז כד).

שִׁדְרָה, ש"י, — זרק, הטיל, שדה נרגא ברבר, זרק בו באלו אלה, חפריך אותו כסענה (י), *einwerfen; objecter; to object*: סעתה יש לשדות נרגא בקידושין אילו ולום' מאה' שאבשלוס היה סכוסה סמנה ולא ראחה אותו לא היה כאן רק עד אחד ורוב הגאונים פסקו דהמקדש בעד אח' אין חוששי' לקידושין (סו"ס סכ"י מיינן וסכ"ו סדוסס לז, כס). אמנם דרך משא ומתן אדון לפני מעלתך כדן לפני רבוהיו בקרקע לחקשות קושיות ולשדות נרגא בראיות מעלתך (פס מ, סד). מכח שיש לשדות נרגא ולומר שנדון זה לא יקרא נדר מעות (פס ע, פל:). לשדות נרגא (סו"ס סוס יליז ז).

שִׁדְרָה (2), ש"י, — נקבת השדר, דוח רעה נקבה: עד שלא חטא שלמה היה רודה בשידה ושידות (3) (פ'יק' רכ, ססוסס, כונס, מס:). —

(1) [ע"ס הארס' שדא ביה נרגא בתימ' (כ"ס יב, ועזר).]

(2) [ע"י שדר].

(3) [בפסיק' רב' (ססוסס, סע): עד שלא חטא שלמה וורה בשרים, דכתב בני האדם שדה ושדות, שדים ושדות].

(1) 'אין פרוש המלה במקומה ידוע, ואין אף נקודה, שבחרו בו הנקדנים כנראה כלשון שדה חכה ומגדל (ע"י ב' שדרה), מסתבר לפי דרכי לשון המקרא: כי אמנם באים במקרא צרופים סרבים כלשון נופל על לשון כדגמת בני בנים בסמי' או כדגמת בן ובת, בנים ובנות, וכן באותו פסוק לזרים ושרות, כחבור שני נושאים שאינם מודחים משם, אבל אין כצורת זה של שדה ושרות, או בן ובנים, אשה ונשים כלשון, הואיל 'בכלל הבנים כלול הכן, ובכלל הנשים כלולה האשה, וכן שדרה כלולה היא בכלל שדות; והוא הדין אלו הבינונו בנקוד אחר, למשל שדרה ושדות, כל עוד נראה כאן אותו שיע בשני המספר בלבד. התרגומים הקדומים לא בטאו את המלה בנקוד שלפנינו, השבעים *olvochoon kai olvochoas* גרסו באלו שדרה (ו"א יוצק, כבארמית) ויון ושדרת יון, וכן בפשיטתא: שקיתא ושקיתא, משקים ומשקות. כלשון השקאת יון מתרגמים הדברים גם בולג': *seyphos et urceos in ministerio ad vina fundenda* גביעים וכדים בשרות ליציקה ויונות, כעוד שהתרג' הארמי רואה כאן ענין יציקה סים למרחץ: ודימסיא ובי בנין סרובין דשדון סיא פשוירי וסרובין דשדון סיא חמיסי. גם חו"ל התקשו כהכנת המלה, ואלה דברי הכבלי (גיטין סס): שדה ושדות הכא תרגימו שירה ושירותין (רש"י: שד זכר ושד נקבה), כמערבא אמרי שירתא (רש"י: שירה, עגלה למרכבת נשים ושירים,

וקרירות (כאצ"ע, אפסו כף, כסא ח, 19). ושרה על שפת היאר ושרת עבדותה, אבל שהם כבודות (כ"י סלי, ספסע המעין, זמורה ח, 41). נעיסות ירך שרה ושרות ובנורות וצנורות ועופות (סוף, ים קול, סס, 47). ויתענג במצפון רבידה בשבתה לנגדו כשרה (סוף, בלו כלא, סס סס, 76). שרות ועלמות רבות ויפהפיות (מכ"ל, קהלת). — ואמר המלך: כי ירבו להם נשים ושרות (שקלאפנינון) הכלואות בארמון (הארעם) בית הנשים (כ"י בלך, סלי עולם ח, מלכים, כו). ועי' בערך הבא.

ב. *שדה, ס"ה, — מין ארון, תיבה¹; Kiste; caisse; box: פורמין קור של גדי על גבי שדה

כתב וז"ל: וכן הענין הזה שדה ושרות כבודה וכבודות, ע"כ. ומתחם בערך שד: מתחלק לה' מחלקות וכו' החמשי שדה ושרות ענין תענוג המה, ע"כ. רש"י: מרכבות נוי עגלות צב ובלשון גמרא יש שדה תבה ומגדל, ע"כ. ראב"ע: ונהלקו המפרשים במלת שדה והטוב שבכולם שהוא מן שדר, הנשים השדודות הנלקחות בחוק בשוד ושביה שיבחר מהן כפי חאותו. וענין שדה ושרות אחת ורבות כמו רחם ורחמים לראש גבר, בעלת רחם, אשה אחת ושתיים, והענין שלא תאמר אחת לכרה כי יש מי שתפש שתיים, ע"כ. ורד"ק בשרשו מסבס: וכן השרש הזה (שדר) והענין הזה שדה ושרות פירוש כבודה וכבודות, ויש מפרשים כלי זמר, ועוד מפרשים אותם נשים יפות חאר לקוחות במלחמה וענינים שדורה ושרדות, אבל להיותם כלי זמר הוא הנכון, וכן אמרו רבותינו ז"ל (גיט' סס). מאי שדה ושרות, תבא תרגמו שדה ושרתין, ופירשו בו הגאונים שהוא כלי לניגון המוסיק"י היה נמצא בזמן שבית המקדש היה קיים, ע"כ.

גם החדשים לא הצליחו למצא פרוש מנוח את הדעת, ויש מציעים תקונים כגון שרים ושרות, או שרואים שדה ושרות כנוסח אחר שעל יד שרים ושרות שלפני כן, וכל הנסיונות האלה רחוקים הם. ולפי מכנה המשפט אין לבקש כאן אחרי הסבוכים במלים ותענוגות בני האדם עוד תענוג ותפנוק מיוחד, אלא בשני כולל, ואפשר שלפנינו שתי צורות תה"פ בסיום שונה, כשמוש הנוהג בערב' כגון מרחב מרחבתין (שלום ושלומים) בכרכה, כאן כשש' מאד מאד, יפה ויפות וכדומה. אבל כמו כן אפשר, שאין מלים אלו שיוכות כלל לפסוק זה אלא עקרון בהתחלת פס' ט, ויש למצא פרוש בצורה עם מה שאחריהן: שדה ושרות וגדליה וחוספתיה, וצ"ע.

(1) [לא נתחבר בדיוק מה ההכדל בין שדה תיבה ומגדל, ואף פרושי הגאונים (אפסעין, 62) והערור

ושדה (קס"ז ס). — ובסמ"א בחוראות שונות לפי הפרושים השונים שנתנו למלה במקרא: לא נאזה לרשע להיות לו תענוגות בני אדם אנשים שדה ושרות ובני בית אשר מתוך חסם בא לו (פכנע' כ"ס כגד דוקס, 11). הסירותם לכבכם מסגנות הסופרות והצועקות לנגינות השדות המצחקות. (כ"י חכ"י, איסאל יא). — ואמר המפורר: ולו בתי מדות, ושרה עם שדות, מקשרות קדוח, וקנה עם מרים (דוקס, דפס לני, אלוני, קז), ואמאם השדות, וקרצוף

מן ב' שדה, אמר ר' יוחנן שלש מאות מיני שדים היו בשיתין (נ"א כי שיתין) ושירה עצמה אינו יודע מה היא (רש"י: מה דמותה ומה מיכה, ויש אומרים שירה עצמה, ראש כולן ואמן, אינו יודע מאי היא), ע"כ. ועי' שדה.

ושונים ומשנים גם דברי המפרשים והמדקדקים על מלה זו. דוד בן אברהם אלפאסי כותב: וקאל הפאמאט וליס לה גמיר, ע"כ, כל' אומרים במרחצאות ואין לו רע. ובכ"י של תנחום הירושלמי (מנז' בלניכ XV, 20): מסר פיה קינה וקינאת וקול מגינה ומגניאות וענר אלערב אלסרו טיב אלצות פהו אדיא סת'ל שרים ושרות פיסמן אן יכון שרים ושרות שערמ מגשון ואצפון ושרה ושרות אלמטרבין באגנא וחרכאח ואלאת מטרב'ה וקיל אלאת יוצ'ע פיה אלקמאש אלרפיע שבה אלצנרוק ונהוח מן קול אלאואיל זל שידה תבה ומגדל. וקיל חסאם ותמאמיות וקיל גואר מנהדאח מן שד וקיל אלה מן אלאת אלגנאם ואלמלהא אללד'י'ה אלספתכ'רה כנאת תערף פי זמאנהם קאלו משחרב בית המקדש בשלו שדה וקאלו שמונים חנויות של מוכרי שדה של מתכת היו ושרה אחת לא נראתה בימינו, ע"כ. ובעבר': פירש בו מוסרת ומוסרות, ונאמר משוררת ומשוררות, ואצל הערבים אל-סדו הוא מיטב הקול והוא אז כמו שרים ושרות, ויתכן שיהיה שרים ושרות שיר משוררים מתארים, ושרה ושרות המענגים בזמר ובתנועות וכלי זמרה, ונאמר (שהן) כלים שיושם בהן הכגד המעלה בדומה לארגו, ודומה לו מלשון הקדמונים שידה תבה ומגדל. ונאמר (שהן) מרחץ ומרחצאות, ונאמר גוסות(?) ממלאות, מן שד, ונאמר כלי מכלי השלל והשעשועים הנחמדים המפוארים שהיו ידועים בזמנם. אמרו משחרב בית המקדש בשלו שדה ואמרו שמונים חנויות של מוכרי שדה של מתכת היו ושרה אחת לא נראתה בימינו.

ורביב"ג בסה"ש בסוף ערך חשין והרלת הכפולה

מיחדת בעלת מגרות שמחזיקים בה לבנים וכדו',
Kommode; commode; chest of drawers

שִׁדְדָה, ש"ז, — שה"פ מן שדר, כמו שְׁדִידָה, מעשה השודד במלחמה; Plünderung; pillage; ובהנהגת מלחמה עד משוללת הכנה אך יאמר כד"א עד דיבון שהוא לשון בליה ושדוד (אלט, חיצו כס ט). — ובפרט שדוד מערכות השמים וכדו', בטול וחריסה של סדרי בראשית; Umwälzung; revolution; revolution: אשר הוא (הקביה) עושה ההפכויות אם בשדוד המערכה אם בשנוי השבע (כע"ל דוכא, מכלל ספר). ובין כך היו אובדים וכלים לולי ה' עזרתה לנו בשדוד המערכה (כ"י מאקאטו, נפול יסודס ד).

שִׁדְדָה¹, ש"ז, מ"כ שדוכים, שידוכין — דברי פתיו ושדול לאשה למען תתרחצה להנשא; Zureden; exhortations; persuasion לוקח ותופסין קדושין (טעמל, ינוס' קידוש ג י). — ובסמ"א גם בשמש' קשירת קשרים להתחתנות ויווג ככלל; Heiratsvermittlung, Eheschliessung; (médiation de) mariage; match-making, contracting marriage: ובשרגילין לעשות שידוכין צריך ליתור בדבר ופה שיאמר הרי אני מקנה לך כך וכך בגוף החפץ וכו' ושמה בשדוכין לא אמרינן מנה אין כאן משכון אין כאן דכיון שכשהאחד מהן חוזר בו השני מתכייש בדבר (פוס' קידוש ט; ד"ס מנח). ויש מקומות שנהגו לכתוב תנאי השידוכין (ס' סעטרות ל"י נללנוני, סער עכ, 128). והמקדש בלא שדוך מכין אותו מכת מרדות (למנצ"ס, חיקוי גילס כ"א יל). ועל דרך זו חיינו עושין בכל התנאין שבין אדם לאשתו בשדוכין ובכל הדברים הדומין להן (פוס', מכיכס יא יט). ואם יעבור החתן ויגמור השדוך מחויב להתחורר הכל (פנקס ועד אלכנע אלכנא, היילפרין, 46). אף שאחר משך זמן הג"ל

(1) [עפ"י שדוכא כארמ' שכתומים ועי' שדרה. וכן מפרש למשל בדברי הגאונים: וזהו סירי שדאמא, ריבוק, כאשר שנינו משדכין על התינוקות ליארם ו:ל התינוק ללמדו תורה וללמדו אומנות וכן כל שידוך כמו ריבוק, ע"ב (ש"ס סגלוי מנח"י, 42)].

תיבה ומגדל שאתו בהן האור (פנח עז ט). נתן לחרש שידה חיבה ומגדל לתקן וקלקל חייב לשלם (נ"ק ט ג). אונקלי של דרגש ממאה וכו', של שידה ממאה (כלים יב ג). השידה והתיבה והמגדל וכו' הרי אלו מחזירין (סס עו ט). השידה, בש"א נמדרת מבפנים וב"א אוסרים נמדרת מבחוץ (סס יט ט). השידה והתיבה והמגדל שנישלה אחת מרגליהן (סס טס ג). קערה שקבעה בשידה חיבה ומגדל בדרך קבלתה ממאה (סס כ ט). שידה שנישלה העליון ממאה מפני התחתון (סס כז ט). אלו מביאין (את השמאה) וחוצצין, השידה והתיבה והמגדל (אלס"ס ט). לגין שהניחן בשידה בתיבה ובפלסגר הרי זה אמור (פוסקט' מרומ' ז עז). נתנו (את הגש) בשידה חיבה ומגדל ונעל בפניו ואבר הפסתה ואחר כך מצאו כשר (סס ג"ע ז יח). נגר שקבע מסמר בשידה בתיבה ומגדל (סס נ"ק י ט). שידה שהמגרות שלה מבפנים נמדרות עמה ומבחוץ אין נמדרות עמה, אבל מורד את חללה (סס כלים נ"ט ט). וכן החסם אשר בכפיתם וכו' מה שהיה בכף ידיהם החזירו, מה שהיה בשידה חיבה ומגדל לא החזירו (כ"י יומין, ינוס' הענין ט ז). שמינים שידות (1) של מתכת היו בשיחין (כ"י ינוס' נסס ר' סיים נר נל, סס טס ד ט). דלת של שידה ושל תיבה ושל מגדל נוטלין אבל לא מחזירין (פנח קכז). אני ראיתי אביבן שהמטין טעות בשידה חיבה ומגדל (פנח ל). לאחר שהיה לו קצצה של ארזון ומכרה בדבר קל וחלך הלוקח ועשה בה תיבות ומגדלים שדה ושדות (מד"כ ש"ס ד, נן נטול). — ובסמ"א (2): ורבה, היא השידה שעל הרגלים חלול בדרך מגרות כסף שלפני השרים (כש"י, נמדי ט ד). — החמלה נתיחדה בוסינו בשמש' חבה

אינם מסתמכים ככאור המלה אלא על לשון הכתוב בקהל' בלבד: כדאמ' ותענוגות בני האדם שדה ושדות. ולא התברר מקור המלה.

(1) [ובהמשך שם: אמר ר' יניו שידה לא היתה בימינו, וגי'א שירה. ובבבלי (גי'ט סט): אמר ר' יוחנן שלש מאות מיני שדים היו בשיחין ושדה עצמה אינו יודע מה היא. — ועי' בדברי נחום ירושלמי חס"באים בהערה לערך א. שדה].

(2) [גם בשמש' מרכבה בצורת תיבה, ואלה דברי רש"י (ערוך ל'): שידה מרכבת נשים, עגלה עשויה כקוסמא].

ולא ישערו (מסלם דלפיליכה, יכנו מומות, ידעו מוכן סוקן 7, קח). בשירים המפורים על כמה אופנים מסודרים ובפי כל אדם יעידון יגידון למען' חרעון שדון (כ"ז) חלל'אסרי, ק' המוקר, מוכז' מם, מעמוני נכסרים, כג).

שְׁדוּךְ, ש"ז, — משלוח דברים ששלחו אותו מן הישיבה וכדו': שדור מתיבתא (1) (חולר גלואניס, סעניס, 11 ; סס, 40). — יונוהגת המלה בפרט במשם' שדור דברים באל-חוט, וגם בצרופים כגון שרות השדור, ועוד. ועי' שדר.

שְׁדִי, ש"ז, — כנוי אלתי העברים בימי האבות (2) ; וירא יי' אל אברם ויאמר אליו אני אל שדי

(1) [וכן : ושדור מתיבתא וכו' (חולר גלואניס, סעניס 39)].

(2) [עקר השם הוא אל שדי, וכן כמעט בכל מקום בדברי הספור המקראי, ורק בסגנון המליצה והשירה שבתנ"ך חלק הצירוף בתקבלת, עד שנאמר תכופות במשפט אחד אל או אלה, ובשני שדי, ואף בחלוקת הדברים לשני חרוזים, וגם במקום שנאמר שדי בלבד, יש לראות זאת בקצור מן אל שדי, שם זה, אל שדי, הוא שמשמשים בו גם איוב ורעיו, שהכתוב רואה אותם בכני התקופה הקדומה, וכן בלעם בדברו על אלהיו, בעוד שהוא מדבר על אלתי ישראל בשם' ה', שהודיע את שמו זה למשה. השם אל שדי, אשר לפי התורה עבדו בו אפוא את האלהים לא רק אבות עם ישראל אלא כל העברים, לא נתגלה עד כה בכל כתבת קדומה, וגם מטעם זה אין בידנו אלא השערות על מרושו וכונתו, וקשה לפרש את עצם העובדה, שלא נזכר שם זה מחוץ לישראל במקרא, אף בתוך רכבות השמות הפרטיים המרכבים בשמות אלהים, שככתבות שבידנו, וכנראה יש לבאר עובדה זו על ידי כך, שאין אל שדי בעקר שם אלהות ממש, אלא, כמו אל עליון (שבמקומו גם אלוה ממעל ושדי ממרומים) אך תואר קדום לאלהות. אם כך הדבר, כי אז אולי הקרוב ביותר לראות בצורה שדי מלה על משקל ציר, מלה (עי' גם בדברי ראב"ע המוכאים בהמשך) במשם' השודה והמשליך חצי ברכ ורעם, שנולדה ראשונה בארם' מן שרא, שבא כנגד ירה, השליך, רסה בעבר, ועי' כך מתבטלים פרושים אחרים שהציעו בספרות (עי' Albright, LIV, 180 וכו').

התרגומים הקדומים, כגון השבעים: παντοκράτωρ, שליט על כל, עקילס, תיאודוטיון וסוכסוס: αληός, שהוא די, הולכים על פי דרשות

התחיל שם שדכן אחר לשדך השידוך קודם שהתחיל השדכן הראשון (68, 65). אם התחילי' הם רחוקי' ובשעת הגמר לקחו הקרובי' לגמור השידוך אין לתקריבי' כלום בהשדכנות (סס, 468).

שְׁדוּךְ (1), ש"ז, — פתוי, מעשה המְשַׁדֵּל והמפתה, Überredung; persuasion: שדול כלשון ארם' כפתוי כלשון עברי (כס"י, סמות כז טו). כשרואין איהו דבר שנעשה למכור ונראה בתחלת ההכטה שהיא טוב ויפה וכשמעיינין בו היטב נמצא שהוא גרוע ולא יצלח לכל, קורין אותו שדול, שהוא נעשה לפתות בו האדם שיקנהו (כ"ד מן הספומים, למס דוי, רכ, נכריות). — ובמשם' התאמצות והשתדלות, Bemühung; effort: וכרוב שידול ופצור הם נרשמים ונחקקים במחשבה (סמגוס סקדוס סל למונות ודעוס לקטע"ג, 1870, MGWJ, 453). הקנאה והשידול על השמירה (ספר הישר ליעוסה נן יסודס סקכא, 41). ולות חיה החוב כוו השאלה שתחיה משער השדול (סס, 51).

שְׁדוּךְ (2), — מלה מספחה: גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען חרעון שדון (3) (איוב יט כט). — ובסמ"א: חמה יעבדון שדי ולא ידעון שדון (כי ידעיס ספניני, נמינס עולס יצ). — ואמר הפישן: על זאת אותם ידון למען ידעון שדון בדון (כ"א קליה, למען אדיוני, מוסף ח כ"ס). ולמען חרעון שדון הן מול אלה יעידון יגידון וכו' (כנף פנניס, ממוניס ליוס"כ, סז). — ואמר המשורר: על דעתך כי הנפשות יאברו ולא ידעון שדון

(1) [עי' א. שדל, הערות.]

(2) [עי' בהערת הבאה.]

(3) [כך הקרי; הכתיב: שדין. רב המפרשים ראו כאן צורה מן דין או דון בתוספת מלת הקשור ש', ש', וכן למשל, בוולג': scitote esse iudicium, כסור: דחרעון דאית דינא, בתרגום הארם': דחרעון דרין קשום הוא מרא דינא. ואילו בשבעים: ἡ ὑλὴ ἐστὶν αὐτῶν, כאילו איה שריהם. אבל כנראה אין המשפט שלם במסופ, ויש להשלים, למשל: למען חרעון שדי נ[שני] ואלוה שכחני] או כדו'.

אך בסמ"א השתמשו בצירוף ידע שדון כלשון הכתוב בסליצות שונות.]

גדולות, וינס' נע"ם). אמנם מלת שדי היא נעתקת מן השמיטה כאשר קול מים רבים בקול שדי (למזי' לרש"י ד' ח' 88) — ואמר הפיוט: וי' י' אל רחום וחנן אלהי ישראל שדי איום וגורא (הכני סעני, סנסוס לש"ן קדם הספסל לנ"ס ויוס"כ). אל מלך נאמן שדי מלך עליון (אל מלך נאמן, סס). — ואמר המסור: נקרא שמו שדי וספסל כי לא יחי נצרך לזולתו (עמנואל, לשם נכס, מנח"ד, סנסון, 146).

שְׁדִי, ח"ו — מחבונת הַשֵּׁד; ונקרא זה הסין (של נכראים) הַשִּׁדִּי, שהיא מין הַשֵּׁדִים (דכ"ה' ח' א'). שנפשות חצדיקים יעקשו לעצם סיטני ו שדי (סוף' לסנמולי סנס, כס).

שְׁדִידה, ס"ג — מעשה השודד וההורס: בהתמך, להיות שודד, ככלותך שדירותך באותם שנגזרה גזרה עליהם להיות שודדים על ירך חושד (כס', יעני' לג' ח'). לשדי, לחלוח שלי וכו' וסנחם חכר לשון שדירה, כמו ששוד עניים (פול, ססלי' לב ד). — ואמר הפיוט: בלי פשיעה וכו' בלי שדירה (יני, צלי חסון, קנני, סנס, זוללי, קו).

***שדך**², מסנו *שדוף, *שדף, *שדך, *שדכנות, *שדכנית.

***שדך**, קל לא נמצא בעבר' שכתוב"ם³.

— סע', *שדף, — שדך ראובן את שמעון, הרגיע אותו, ובפרט שדך על החינוקת, שדך את אבי הנערה, הרגיעם שיסכימו לארסום ולנשואים, beschwich-tigen, zureden (zur Ehe); apaiser, persuader au mariage); to appease, persuade (to be

התהלך לפני והיה תמים (נרש' י' ח). ואל שְׁדִי יכרך אתך (את יצחק) ויפרך וירכך (סס כס ג). ויאמר לו אלאים (ליעקב) אני אל שְׁדִי פרח ורבה גוי וקהל גוים יהיה סמך (סס לה יח). ואל שְׁדִי יתן לכם רחמים לפני האיש וישלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין (סס מג יד). ויאמר יעקב אל יוסף אל שְׁדִי נראה אלי בלון בארץ כנען ויברך אתי (סס מח ג). מאל אביך ויעורך ואת שְׁדִי ויברך (סס מח כס). ואמר אל אברהם אל יצחק ואל יעקב כאל שְׁדִי ושמי יי' לא נודעתי להם (סמח ו ג). נאם שמע אמרי אל אשר מחוה שְׁדִי יחזה (סס כד ד). נאם שמע אמרי אל וידע דעת עליון מחוה שְׁדִי יחזה (ננ"ד כד טו). ואשמע את קול כנפיהם בקול מים רבים בקול שְׁדִי כלבתם קול המלה בקול מחנה (ימז' ח' כל). וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר התיצנה בקול אל שְׁדִי בדברו (סס י ס'). ישב בסתר עליון בצל שְׁדִי יתלונן אמר לוי' מחסי ומצודתי אלהי אבטח בו (ססלי' לא ח-ג). הנה אשרי אנוש יוכיחנו אלוה ומוסר שְׁדִי אל תמאם (ליוז' ה יז). למס פרעהו חסד ויראת שְׁדִי יעווב (סס ו יד). מדוע שְׁדִי לא נצטון עתים וידעו לא חזו יסיו (סס כד ח). למח תקראנה לי נעמי ווי' ענה כי וְשְׁדִי הרע לי (כוס ח כח). — ובספ"מ: כי שמו נקרא [שדי] מסתפק אשר אין לו צרך במציאות זולתו (פרס) סנסיוס לנצ"ס סדק חלק, סנסר סנסון, כסס מקראות

חז"ל (עי' סד"ר בראש' סו ובחערות חאודור שם, עמוד 460) או שהם משתמשים בשם העברי סכלי לפרש אותו (ת"א: שדי, ת"י: דמתקרו שדי; תמורי: אילשדי), ועי' גם בדברי הרמב"ם המובאים בפנים, בספ"מ מסס' השם במיחד את נוראות האל וכתו, והמדקדקים וחזרשנים העברים התלבטו הרבה בבאור השם. ואלה, למשל, דברי ראב"ע בשמות ו ג: מלת שדי קשה בפירוש, והנאון אמר כי הש"ן נוסף בש"ן שאתה מדבר עמי, והטעם שאמר לעולם די. ולא אדע טעם לפירוש זה כי איך יקרא שם אשר די, רק להיותו תא' כמו טוב וסלח, עלי לכו דוי. והנגיד רב שמואל פ"י בו כלשון ערבי אלקהאר, ופירושו מנצח ותקיף, והיו"ד תחת אות הכפל, כיו"ד דלוי שוקים מסס' ואל"ף אשר בואו נהרים, ובמחו בקול שדי, והיה שדי בצריך, וישה פירש, ע"כ. — בתהל' סח סו (בפרש שדי מלכים) אולי צ"ל: בפרש ידי מלכים, כתנועת כניעה ותחנון.]

[¹] עין גם, למשל, בשימט הפיוטים הפותחים במלת שדי, דודון, אוצר השירה והפיוט ג, 419-423. [²] עי' בהערה שאחר זו.]

[³] [אין פעל זה, הכא גם באר' שכתוב"ם ובסורית מא"י בא"ה משמ' בשמושים כגון שדכן סילויא (שכנו, נרגעו הרברים), שְׁדָף (השדך והרגיע), אשתריך (נרגע), ושלא התכבר מקורי, כעקר אלא כנין שפעל מן דכי, שאול מן האשור' דכו(א), שפעל שדכו, כאוחה משמ' כמו שדך בתו"ם. השוה בפרט את הצרופים השנתיים כאשור' כגון (האל) מרדוך אשדכני' ל', שְׁדָף את לבכי, נתן רצון לבכי, לעשות דבר זה או זה, הרשומים במלונים האשוריים כערך דכא, אבל כנראה יש לגזר אותם ביתר דיוק מן דכה במשמעות הכניע.]

(married): אין משרבין את התינוקת לארם ולא את התינוק ללמדו ספר וללמדוהו אומנות (סנה. ינ.). משרבין על התינוקות לארם בשבת (ספ.ק.). קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה וכו' צריכה נט וכו' והוא ששירבין (י) (קידוש' מז:). — ושדך בין איש לאשתו וכו': ואין משרבין בין איש לאשתו (בשבת) (תוספס' סנה עז כג.). — ובסמ"א: וכן הנותן לבעלי מנאפים הרי כאילו סייע ושירדך ביניהם (ספר חסידים סתתססו). — "ושדך את פלנית לפלוני, ושדך אותה לעצמו, (zur Ehe) antra-gen, vermitteln; proposer, faire un mariage; to propose (marriage), mediate (איעסק לכריה, שירדך לו אשה (כס"י, כחז"י ס.). האחד ששדך אשה ולקח הסודך סבלונות ושם בחיקת (כס"א חקס). הלכה למעשה החד ארזני אבי לאחד ששדך נערה אחת והכין צרכי חופה (סו"ט סח"ט כז ס.). ראובן שדך לו את לאה וקבלו קנין סודר שינשאו זה לזה (סו"ט סנה סדס, כז). והוא מנהג צנועים וקדושים שנהגו חושבי הארץ התיא שהם שדך לא יתא רשאי לבא בבית אחד עם משורכתו ולא אפילו להתראות פנים עד שיגיע תור הוויגו והנישואין (סו"ט סנה יס"ט סא, קי). התחיל שם שדכן אחר לשדך השירור (סנה עז חכע חללות, סילפסין, 68). — "ושדך באשה: מי ששירדך באשה ונתתה וקדם ושלח סבלונות בעדים חוששין שמה קידושין הן (כס"י, קידוש' נ:). ואמר רבינו תם דמקדשה, ולא מוכעיא אם שירדך באחת מהן בשם ואחר כך קידשה סתם וכו' אלא אפילו לא שירדך בשם (סו"ט סס כג, ד"ס סילפסא). — "ושדך איש את בתו לפלוני וכו': ששדכו אנשים בינינו ותיא מן השמים ונתקיים המעשה ושדכתי אני פלוני את בתי פלונית לפלוני בן פלוני (קי' סעעיות לכ"י בלללני, 128). אין לי כי אם בת אחת ושדכתיא ולאחר מכני עמי נתתיא (כ"י זכרס, סעעעיס ס, דודון, 46). ראובן היו לו שתי בנות וכו' והשיא הגדולה בחייו לשמעון והקטנה שירדכה בחייו ללוי (סמ"א, סו"ט סנה ססד עז). — "ושדך את את אחותו

לפלוני: ועמד שמעון המשרד הנ"ל ושלח כתב ללאה משורכתו יען אחיך שירדך אוהך עמי תשים לדרך פעמך בסול (סס כג).

— קל, "שדך, — חרגיע, השקיע, ניני' סע' "שדך, ואמר חפסין: גלף ופתח בלוח לב, אוי נשקטת כמה בשלוח שדוכה על דרדיך (מליך בן חלעזר, ליון לפיכת, קיני).

— סע', "שדך, ניני', מ"שדך, נק' מ"שדכח, — ששדכו אותו (איתח): ומעשה באחת משורכת שמת אחיה לאחר הוסנת קרואים ססוך לחופה (סו"ט ינ' נג: ד"ס סלני). אין לי כי אם בת אחת ושדכתיא וכו' ואחסול הבאתי הנער הסשודך ואביו לביתי (כ"י זכרס, סעעעיס ס, דודון, 46). שדך משורכת (סמ"ג י"ע נס). שכל נתינת טבעת סמשודך לסשודכת אינה אלא קידושין (כס"א קסע). מי ששלח סבלונות לסשודכת שלו כמנהג העיר כרו לפרסם הסשודכין (ססניץ נג). וחנן לכננו יעקב ולסשודכתו שתלקח לו לאשה (ססנר סססססס). ראובן ושמעון אחים שמת אביהם והניח' בנות, האחת משורכת בחי' אביה שהכסית לסשודך זוסן הנשואין מי מאות סקודי לנרדוניה (ססני' קקלנעי סססססססס). מעשה היה פה ק"ק קראמא באחר שמו אברם היה משודך עם כחולה אחת (סו"ט כח"א ל). ושמעון שלח תבשופין אל זהב שתתקטט בהם משורכתו (סמ"א, סו"ט סו"ט ססד סס). ואם יתרפא שלמה קאספילו משודרך מה תעשי (מוססססס, סעס לזסס ז). וכמה צוחות צוחו רבנן קסאי ובחראי וכו' על המנהג הרע שנחגו קצת כי הסשודך סובר שבעשיית שמר שירוכין הותיה לו משורכתו כנשוק וחבוק (לסני' סמ"ד סו). אם הסיק הסשודכת רצון (דח"א, קיית ססר נג, 68).

— ססס', "חש"שדך, — שדך את עצמו: ואם היתה כונתו על ענין כחו של כס"ר וכו' וכו' שששדכה לאחר' סצלית (ססססס ססני"ק ק:). נששדכתי (סו"ט ססססס סס"ע לס). באם שאיות איש ישדך את כחו לאיות איש וכו' לא תששדך כ"א ברצונה (ססס עז חכע חללות, סילפסין, 68).

(1) [כששירדך בה לאכיה קודם קידושין דאכא לספוקי שמה נתרצה (כס"י)].

א. *שדל¹), קל לא נמצא במקורות.

—שדל, שדל — שדל ראובן את שמעון בדברים, החניף לו כדי לפתותו, flatter, schmeicheln, überreden; flatter, persuade; to flatter, persuade: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאדם מכבד אסו יותר מאכיל² לפי שהוא משרד לתו בדברים (מכ"י יחנו מנכחא דכחש מ, מא"ש, ע.). בכל יום ויום היתה אשת פוטיפר משרד לתו (ליוסף) בדברים (יוטא ל"ה:). שדילתניו בסיני ואמרת לי וכו' חוקתני וחובל (פסיק' רב, י' סדנכות קמייסא, מא"ש, ק"ג). — ובמסמ"א, גם שדל בפלוגי: כשהיו בעליהם יגיעים בעבורה פך היו הולכות ופולכות להם מאכל ומשתה ומאכילות אותם ונוטלות המראות וכל אחת רואה עצמה עם בעלה במראה ומשרד לתו בדברים (רס"י, שו"ת ע"ס ח). כי הוא (סיסרא) לא היה מאנסה (ליעל) ואדרבה היא משרד לתו בדברים להביאו עליה כדי להתיש כחו להציל ישראל (חוק' יצ"י, ק"ג, ד"ה וס"ה). דבר נא באוני חר' חוקיה ושדלתו בדברים שנלך ביהד (סו"ת סל"ס ח"ג). אם ילדה אשתו והיא מניקתו והיא משתוקקת אליו והוא מבין בה שהיא משרד לתו ומרצה אותו (טו"ח דרך חן נט). והיתה (לאה) מתחמדת לינשא ליעקב ושדלתה באחותה ויכלה (מז"ג נח"ל כג א, מנצלות, ט"ט). ארבעה פעמים הוא אומר בפסוק הזה שובי שובי, כנגד ארבע מלכיות שהן משרד לין את ישראל ואומרים להן שובי אצלינו ואני עושין אחכם דוכסין ואפרכין (פ"ס ס"ג ל"ז ד, פ"ס, חקני). וזו ראת באסמנניות שלה שעתידיה להעמיד זרע מיוסף לפי

—ספ"י, *השדך, — הרגיע, beruhigen; calmer; to calm (down): כל רוחו יוציא בסיל, זה המחשורוש, וחכם באהור ישכחנה, זה הקדוש כרוך הוא, שהוא משרדך המחשורוש, המד"א משכית שאון ימים שאון גליהם וחמון לאומים (מד"כ חסד נ, כהמלה). — ואמר הפיטן: ראה שיה נדכו, בגדי רובך להשרד יכו (ר"א קלי, יסמא חן, מפלת גס).

*שדך, מו"ג, — שעסקו לשדך שדוכים בין איש לאשה: ורבו אברתם הנזכר שלה השדכן לרבי מנחם לקרוא לו לבא לגשוואין (פסד נר פס"ק קנ"ג). שיכרת אדם מחיות שדכן, כי לא ידע מה ילך יום וכו' (פס"א יען, חסד יען, ויון קלד). ואפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים שיחיו שדכנים וכו' לא ירבה בהפצרות ושכחים כמנהג המשרדכנים (פ"ס ט"ט). כאשר רבו היריעות של השדכני' שכל אשר מצו שפתיו לרבר דבר לתועלת השדך שבין איש לרעהו וכו' היו מבקשי' לטול שכר כנגד כולם וכו' לקחה מרת הדין של השדכן גמור (פס"ק נמצג ס"ע, קפ"י ז). — ואמר הפיטן: בהגיע זמן חסה בראשון לחדשים, בערה שחה שדכנים ישרים וקדושים (יוסף נן שוואל, חז' כחכמה, זולת שנה סגול).

*שדכנות, ט"ז, — מלאכת השדכן: בעסק השדכנות ינהגו בחקנות הנעשין בטישוויץ (פס"ק קח"ק ט"ז, חל"ס ד, 598). — ושכר שדכנות: שכר השדכנו' יחא ממאה ראשונה שני פראצענטי (פס"ק נמצג ט, קפ"י ז). ולמה יפטר לגמרי מן שכר השדכנות (לנוש, סלוסיס, קפ"ה). שכר שדכנות מכל מאה מוזמנים (פס"ק ועד חרנע חל"ס, סילסרין, 60). ומתיית הרב לגופו הרוב היה שכר שדכנות (ק' מסר"ל, סל"י מוכס). — ובכתיב מרשל: ועל דבר השדכנות נר' לפום ריהט' דאין לך זכות לחבוע (פס"ק סד"ס ס"ה, סיועל חק"ס, י"ז).

שדל², מסנן *השתדל, *השתדלות, *שדול, א. *שדל, *שדלן, *שדלנות.

(¹) [אין עדות אחת לצורה שדכן ואשר שאינה אלא טעות-דפוס במק' השדכנים].
(²) [ע"י א. שדל, הערות].

כך היתה מִשְׁדָּלָתוֹ (עַם סָס לֹא נָ, עַם, חֲנֻכָּה).
אבל יוסף עמדה לו בת מלכים ופרעה עצמה לו
ושדלתו ולא שמע אליה (עַם סָס לֹא נָ, עַם, חֲנֻכָּה).

—הַסֵּס, *הַשְּׁדָלָה— השתדל ראובן עם שמעון, התחנף
לו: והיו משתדל (1) עם אדם שהשעת משחקת
לו (סָסִי קִיב). — ובמשמ' פחה עצמו לחשב:
אוי לי אמי שהייתי משתדל בכדרך והריני מכור
(סָסִי קִיב, ויסי צנח סָסִי קִיב, קִיב). — ובמשמ' סבילות,
ששדלו ופתו אותו: הלב משתדל שנאמר וידבר
על לב הנערה (מִדָּרֵךְ קִיב ח, 2)

—הַסֵּס, *הַשְּׁדָלָה— השדיל ראובן את שמעון ללוי,
פחה את שמעון לידדות עם לוי, כִּמוֹ שְׁדָלָה, —
ואמר הַסֵּס: פתיגיל ועגיל בדלי, ענוק פנוק קדלי,
פנים בפנים השדילי, דודי לי (סָלֵם סָסִי קִיב, חֲנֻכָּה).
יסע, יולר ח סָסִי קִיב.

ב. *יִשְׂרָאֵל⁸, קל לא נמצא במקורות.

—הַסֵּס, נִסְסִי, *הַשְּׁדָלָה⁴, נשדל, — כִּמוֹ הַשְּׁדָלָה,
טרח ועמל: מה יעשה אדם, יִשְׁתַּדֵּל ויִלְמַד את
בני אומנות קטנה (יִנְסִי קִיבִי דִיבִי). לעולם יִשְׁתַּדֵּל
אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל (כִי יִמְנִי, נִכְסִי ע:).
— ובמשמ' 1: והגבון המסביל יִשְׁתַּדֵּל לחקור על
מה שיש בכחו ובמצפונו מן ההכמה לגלותו
ולהראותו (כִי חֲסִי, מִיִּסִי קִיבִי). בי יותר היו זרעוים

(1) [ואת הכונה כאן, בלשון חנפה והכנעה,
ולא בלשון מפול והתעסקות. וכן בארמ' שבחום: אית
בלבין ברומי דירעין למשדל לא (כִי חֲסִי) חֲסִי נִכְסִי
מִיִּסִי, מִדָּרֵךְ נִכְסִי נִכְסִי].

(2) [במשמ' אין עוד שמוש זה, בהשפעת
כִי שְׁדָלָה].

(3) [עיי' בחערך שאחר זו].

(4) [נאמור בחערות לשרש א. שדל, גולד המעל
השתדל במשמ' טרח ועמל, מן השתדל, ואולי ביתר
דיוק בתוך הצרוף המצוי השתדל, בהצטרף להנה
ל שאחריה. באותה דרך הסך, למשל, גם המעל נתן,
מתוך הצרוף השכיח נתן ל, בצורת העתיד בסור' לִנְתַל.
שנוי זה של השתדל לִהְשַׁתְּדֵל גולד בנראה כבר
בתקופת האמוראים, עד שיש להניח צורה זו (השתדל)
קיימת בגמרא, בעוד שאין להניח את קיומה בלשון
המשנה. ואמנם חדר כתיב זה גם במקורות קדומים
בשעות המעתיקים].

ומשתדלים בחוכת עצמם ממה שהיו משתדלים
בתולדות הרונים והשאלות הנברות המסופקות (עַם
סָס). והיו אנשים שהוסיפו על כל מה שזכרנו בעיון
התלמוד והשתדלו בגרסתו וקריאת הלכותיו וכו'
(עַם, עֲנֻכָּה סָלֵם ד). שִׁבְעִיל הַכִּימִיָּה אִם יוֹדֵעַ
ענינו היתה סיבת מותו מפני מה שהוא משתדל
ושורר בו (עַם, סָנְעֻמִּין ח). אבל דאגתו ואכלו על
מה שתוא מקצר בו מחובות הכורא ומשתדל
לפרוע מה שיוכל לפרוע מהם (עַם סָס ח). ותחלה
מה שישפס אותך בו היצר ויִשְׁתַּדֵּל לברר אותו
אצלך הוא שנפשך אין לה קיום מכלתי הגוף וכו'
וכאשר יתיאש מפסק אותך בזה יִשְׁתַּדֵּל לספק
אותך בכורא ויתברך וכו'. וכאשר יתיאש מסך בפנים
האלה יִשְׁתַּדֵּל לפתוֹתָךְ מצד תיוב עובדת הכורא
וכו'. וכאשר יתיאש מפתוֹתָךְ בפנים האלה יִשְׁתַּדֵּל
לספק עליך בענין הנכונה וכו'. וכאשר יתיאש
לפתוֹתָךְ מן הפנים האלה יִשְׁתַּדֵּל בזה מצד הגמול
והעונש וכו'. וכאשר יתיאש היצר וכו' בכל מה
שקדם זכרו יִשְׁתַּדֵּל לעצל אותו במעשי העבודה
(עַם, יִמּוֹד סָנְעֻסִי ח). השתדל אולי חניע אל
המדרגה הזאת (עַם סָס). השתדל בכחך וטרח
בכל יכולתך. (עַם סָס). השתדל בעניני התורה
השתדלות מי שנתכרך לו כי במעשיו יהיה לו גמול
ועונש (עַם סָס). וכאשר יהיו עניניך הולכים כרצונך
יאמר לך (היצר) זה פרי השתדלך ותחבולותיך
והבמחך, על כן השתדל בעניני עולמך וטרח
בהם (עַם סָס). ואם לא תשמע לו ותשתדל
ותתחוק וירה אותך בחצי הקנאה בחבירך (עַם סָס).
והשתדל במה שאתה צריך לו לאחריתך (עַם, סָס)
חסנון סָנְסִי ג). וידע (הקראי) כי בעמים הרבה
אנשים משתדלים יותר מהשתדלותו (סָס, חֲנֻכָּה)
ג כ). ובכר קם יהוא בן נמשי לפחות את מעשי
אחאב והשתדל להשתדלה ההיא בתחבולה ההיא
(סָס ד יד). בכל מקום משתדל לין שיהיה המקרא
אותן ישראל (כִּמְנָס, נִסְיֻסִי סָסִי יד). מי שנמרפה
דעתו של אביו או של אמו משתדל לנהוג
עמהם כפי דעתם (סָס, מִיִּסִי ו י). ואנחנו אמנם
השתדלנו לבאר עניני הדרשות וגלויי הנכונה
לחמו (כִּי חֲסִי, מִיִּסִי סָסִי). הם בולם דעות בנאות
על גזרות וחקמות לקוחות מספרי היונים וחארמיוס

איך היו לשמה כרנע ונשחטו כרמי שדם (דקע"ג, מקדס שפתי, סליח' ח"ג, קדור דקע"ג, עג).

שְׁדָמָה, ש"ט, מ"ד שְׁדָמָה, מ"ו שְׁדָמָה, שְׁדָמָה, — כרם, כרם הגפן⁽¹⁾, Weinberg; vigne,

vignobles; vineyard: כי גפןן שדם גפנן וּשְׁדָמָה עמרה ענכסו ענבי רוש אשכלת סררת לסו (דג"ל נג לנ). ויצו המלך וכו' לחוציא מתיכל וי' את כל הכלים העשויים לבעל ולאשרה וכו' וישרם מחוץ לירושלם שְׁדָמָה קדרון (מ"ג כג ד). כי שְׁדָמָה חשבון אמלל גפן שבטה (יס"י יו ט). וישביון קצרי יד חחו ובשו חיו עשב שדה וירק דשא חציר גגות ושְׁדָמָה לפני

(¹) [הוראת המלה איננה יוצאת ברורח כל צרכה מן הכתובים, ועל כן בחרו התרגומים הקדומים וראשוני המפרשים בפרושים שונים. השבעים מתרגמים בדבר' לב: ἀμπελῆς, וסורה, וסורת הגפן, וביתר המקומות ע"ם רב: αἶνες, מישורים, אך בישע' לו כו אין תמורת המלה בשבעים וכן בכל התרגומים הקדומים (ועי' בהערה שאחר זו) ובמ"ב כג העתיקו: ἀμπελῆς, ובירם' לא: ἀμπελῆς, בשע"ם. הו"ל' בדבר' ובישע' יו: suburbana, פְּרֻרִים, כמ"ב: in convalle, כנחל, בירם' לא: regionem mortis, בל' שדה מות (בהמשך אל: עסק הפגרים, ועי' עוד לקמן), ובחבק' יא, שדה, הסורי בדבר': שתלתא, שחלים, וסורות; כמ"ב: גחלא; בישע' יו: הקלחא, שדות; שם לו: איך בוחשינא (מלה לא מלאה כראוי במלונים סוריים); ובחבק' יא, ואדרא, גרנות (בירם' לא אין תמורת המלה). תהרג' הארמיים לתורה מתרגמים את הענין בדרוש ולא את המלה, אבל וי' למ"ב כג: במישר (לפי ריב"ג: גחלא) קדרון, וכן מישרא בירם' לא. דוד כן אברהם אלסאסי במלונ' מכאר שדמות עמורת, שדמות חשבון: דואלי, דליות הגפן, אבל שדמות קדרון, וכל השדמות: מאכל, מקומות אשפה וזבל, ושדמה לפני קסה: גניפת רוח, כלשון שדמה ושדפון. מעין זה ריב"ג, אלא שבבאר שדמות קדרון הוא מביא את התרגום: גחלא קדרון. מנהם על כל המקומות: ענין שורק הסה רש"י (כמדבר לב): שדה תבואה, ובמקומות אחרים: בקש קני התבואה שנשארים בקרקע. ראב"ע בדבר': ומשדמות, כפול (וי"א תורה על ענין גפן שלפני זה) וכן אשכלות כדורות, ומעין אלו יתר המפרשים.

למעשה נראה לכאר שדמה בכל מקום כלשון כרם, כרם גפן, וגם בישע' לו כנראה הנכון לפי הענין: ושדמה (וי"א כרם) לפני קדים (כספ' קסה), ולא ושדמה כמ"ב יט. משמ' זו מתאימה היא בכל מקום, ובמשמ' זו באה המלה גם באוגרית' (גינזברג, כחגי חוגרית, 78)

אשר השתדלו לחלוק על דעות הפילוסופים ובשול מאסריהם (סוף, עס ח עה), כי הוא בעת החיאם ששתדל עליהם בבחתי כלם (לנוקדע ח, 5). שיחיה אחר מהם ושתדל שמירתו והאחר בשולו (כ. מלכסס הסגיון כ ז). אין ראוי לאיש אשר כוח להתמנות ש"צ וכו' וכל מי שיחפלה אחריו וכו' או מי שלא ושתדל על בשולו הוא עובר על התורה (מסננס סננע"ס ע"ג, סנינע"ס, 16). ופירוש נפתולי מלחם נפתולי, נחתפתי וגשתדלתי עם אחותי לנצחה (כד"ק, ספ"ס, ספל). בשגשתדל כוח נמצאהו בלתי מחוייב (כ"ס קקסס, חוכ"ס ח, הכלל ספ"י, נסקרס: נסקרסס הסניניס). שהיה דל: ונקלה וברוב שכלו גשתדל וקנה ממון (כ"י גן נסניסס, נסני יע ט). סוף דבר ושתדל אדם עם כנו⁽¹⁾ ביוסורין וחוכחות (לנוסס, מנוס"מ ח נכ"ג סקג ג כלל ג, עג). על כל פנים ושתדל (הרומא) בחולה לרפאתו (כ"י חלנקלסס, מנוס"מ ג' נסנלסס, 651). הייתי משתדל במותו (עס ד, עס, 298). משתדלת בצרכי ביתח (עס עס, 448). והשתדלו עליו כל מה שיוכלו (כ"י חלנקלסס, סנססס כ יז). והיו משתדלים לכבדני ולנשאני (סיד"ח, מענ"ע, 25). — ואמר הפיוסן: עובים וצלעות כלולי וסוכי גשתדלה להצילי עמירת גויר לגאלי: ואת כל גפחלי (יסודס ניכני מנסס, חמנס ככ, מנח' חיעלי ג, קסע:). — ואמר המסורר: בעת אשר ושתדלו לבות לחקור יסוד חודו וסוחות, תשוב וירעתם אוי סכלות (פמנוסל, חסנס ניכנר, מנח' ד, סנסנן, 149—150).

— הספ', הַשְׁתַּדֵּל, הושתדל, — שהשתדלו בו: כי ענין העבודה בלשון העברי אמנם הוא מה שחושדל בו (למו"כ ג, ק).

שדם⁽²⁾, ממנו שְׁדִים⁽³⁾, שְׁדָם, שְׁדָמָה.

שְׁדָם, ש"ג, — כרם, כרם הגפן⁽⁴⁾, כרם שְׁדָמָה, ואמר הפיוסן: חקרא שפתי קינה על מחסורי קדם,

(¹) על יסוד חשמוש של א. שדל בחו"ם, בהוראה אחרת.

(²) ע"י שְׁדָמָה, הערות.

(³) ע"י שְׁדָה, הערות.

(⁴) על פי שְׁדָמָה במקרא.

(כז). — ובתוים: ובלכד שבלין, היו דקות רואין אותן כאלו הן מליאות (רני יוסף, יוסף פלס וו). ואם אין אחת מוציאת מעשרותיכם כראוי, רוח אחד של קדים אני שולח והוא שודפתן (פסיק' כ"ב, עשר מעשר, ט"ז). שדף גדילה ובאה עד שנעשית שיכולים וכו' הריני מבשל את הגריות במעי אמותיהם ורוח קדים באה ושודפת (פסיק' כ"ב, כה, עשר מעשר, מ"ט, קכז:). ¹ — וכסתמ"א: והן נכסים שדופין חרבין שהיו עריות וגשרו ונתחתבו (ספ' סג' סכני' נצ). רב לנו דבר מהתלות יבשות ושדופות קדים כי חובקי ידים ופושקי שפתים לא יצליחו (מלס, סכס' ליון טו, 128). — ואמר המשורר: ושכתי מורע הידידות בקצר שדפה רוח קציריו (כס"ג, כסכס עז, צילניק-דנילקי ח, 21). וגשפתי בשכלה יגונים והייתי כשכלה שדופה (סול, סס סס, 128).

— נפע, *נשדף, — שדמה אותו הרוח: המסכל שדה מחברו ואכלה חגב או נשדפה, אם סכת מדינה היא סנכה לו מן חכורו (צ"ע ו). פעם אחת נשדף כל העולם כולו ולא היו יודעין מאיכן (כ' יוסף זי נון, יוסף סק' ח ב). חכך גדול נעשה באותו היום, כל מקום שהיתה עינו של רבי ליעזר מכסת היה נשדף ולא עוד אלא אפי' היטח אחת חצייה נשדף והצייה לא נשדף (רני יעקב, עו"ק ב א). שמעתי שכל הוורע ברביעה שניה שדפון מלקה אותו, הלך וורע ברביעה ראשונה, של כל העולם כלו נשדף ושלו לא נשדף (ככ"י יח:). נשדף חלם אחד על פני כולה (צ"ע קס:). אם ברח וורעת ברביעה ראשונה ושנייה שוב לך וורע ברביעה שלישית שמא יבא שדפון לעולם וישדפו ראשונות ויתקיימו אחרונות (אלכ"כ י). — ואמר הפוסק: ראשיתו מין נהדף, ואחריתו קש נדף, ובחיוו כעשב נשדף (כס"ג, כסר מלכוס, צילניק-דנילקי ב, 76). — ואמר המשורר: עד אן נשדף ובמך נדף חבל נדף חיה חסד (עמנואל, מחז' יל, סכנ' 329). עורם

(1) [בסדרש תנאים לדברים כה ג כתוב: ד"א מכה רכה למה נאמ' לפי שהוא אים' והפילו השופט והכהו שופע אני מכה שדופה תל' מכה רכה ע"כ, והעיר חופמן שם, עמ' 168: מכה חלושה כמו חבואה שנשדפה שהיא מלאה רוח בלי זרע, ע"כ, ואינו מסתבר, וכנראה יש כאן שבוש במק' מכה רפה או כרו']

קמה ¹ (סס לו כז). וכל העמק הסגרים וחדשן וכל השדפות על נחל קדרון עד סנת שער הסומים מורחה קדש ליי' (ינ"י לא נט). כי האנה לא תפרח ואין יכול כנפנים כחש מעשה וית ושרמה לא עשה אכל (סנ' ג י). — ואמר המשורר: והגיעה לצדיה ועפדה עלי וגב בארו או שדמה (כ"ס סכניד, סלכסל, סכנ' ג, 24). וסגור לבח הוא קידע יכת הירך ובנהרי נחלי דמה השדמה מצפת (יל"ג ו, מלחמות דוד צמלשחיס, מ"א).

שדה

שדה ², סיי, ציני ספ' מ"ר ק' שדפות, שדופה, — שדף הרוח את הקטף, השכלים, השחיר אותם במחלת השדפון, schwarzen; noirir; to blacken: והנה שבע שכלים דקות ושדופה קדים צמחות אחריון (כס"ס מ"א ו, וכעין זס סס סס כג). ושבע השכלים חרקות שדפות חקדים יהיו שבע שני רעב (סס סס

בצרופים כנון: יזכרנו וברם גפן, יצמדנו צמדנו גפן, ישקל שדמחה כמגפן, כליו: יומרוהו וזמרי גפן, יקשרוהו קישרי גפן, יתלו (3) כרמיו כמו גפן. לפי זה יש להכין גם את האותיות שדים בכראש' סס כה, ישע' לב יב (ע"י שדף, הערות) כלשון כרם או בציר, כנראה בסבמא שדים. אין למלה שדמה כסוכן כל קשר אל שדה.

באדר"נ בדפוסים החלמוד כתוב: ראה אבן שדיוסח ונטלה וכו' אך כשהי' שבטר ע"פ כ"י עמ' 30 (נוסחה א, ו) נכון: ראה אבן, תריסה ונטלה, ואין כאן אלא ט"ס, במק' (ש) הרימה.]

(1) [אסנס במקום זה אין תמורת המלה בשבעים כלל, ובת"י תרגם: דשלוק, כת"י לסי"ב יט כו, שכתוב שם ושדמה, ומשש כך ביו"לג' לשני המקומות quae exaruit, ובעת לפנינו: הנסחה במגלת וישעיה מן הגנוזות: הציר גנות הנשדף לפני קדים (ויד' נוספת מעל לשורה).]

(2) [גם בארמ' שבתרגומים, כתמורת המלה בעבר': דאשדמו, שדופמא, וכן בא הפעל אף בתלמוד (צ"ק קו), ובערב' בא חשרש שדף a) במשמ' היה שחור ואפל. אך עקר המלה כנראה כשפעל מן הדף, כתוראת המלה בארמ' (ע"י התפע'), וכל כן הצרוף לרוח קדים. ע"י על השדפון כמחלת הצמח כמיתר בדברי א. הראובני, לשוננו ב, 176 וכו']

באבם. יבשו נשדפו (מלכזי הכהן, חזי כי שפן, מנחם הסירה סעצרים נחטלים, פירמן, טלט).

—פני, *שֶׁרָף, שֶׁרָף, — כמו קל: שאם אין אתם מוציאין מעשר כראוי רוח אחד של קדים אני מוציא ומשדפתן (תנחומא לזח טו). — ובסמיא: שדפין מנקה חרץ ואינו משדף הקשה (כס"י נכ"י יס:). — ואמר הפיטן: שדפו ברוח קדים וחכיעו (חסה חלח, יולר לחנון ספס).

—ספס, *שֶׁרָף, שֶׁרָף, — השתדפה התבואה וברו, כמו נפע: מכת סדינה וכו' כגון שנשדפו ד' שדות מד' רוחותיה (עולא, ג"מ קס:). נשדפו כל שדותיו של מחביר (סס קו). — ובסמיא: השוכר או המסבל שדה מחבירו ואכלה חגב או נשדפה וכו' מנכה לו מחכורו (רענ"ס, סכיות ס). והאריך זמן ללוה ובנתיים נשדפו הנכסים גובה מהערב (פוע"מ ח"מ, עכז קלא). — "ובמשמ' נדחק ונרדף", ואמר המשורר: שעיר בחמאו נשרף, נשדף ברגו ובחמה (כ"ס מצוי, לני למכס, פירי חינון, 198).

—ספס, *שֶׁרָף, שֶׁרָף, — גרם שנשרף, ואמר הפיטן: [שכת] מל השליו שעשועים להשמיין ולא להשדיף (ינאי 2, חזק על, זולא, ספס). וור והצרי וחבוש ועמר וכת מלה שדיף ולהציר בוכר שמר (כס"ג, חנוני מונחים, סדור כס"ג, ס).

*שֶׁרָף, שֶׁרָף, — כמו שֶׁרָפון, שֶׁרָפָה, ואמר הפיטן: קמתם בשדף אל תפוצל, ואל יירשה הצלצל (כס"ג, חזק על ס, נסוח, סדור כס"ג, טו).

*שֶׁרָפָה, שֶׁרָפָה, — תבואה שנשרפה: וישבוהן קצרי יד חתו ויבשו היו עשב שדה וירק דשא הציר גנות ושֶׁרָפָה (למני קמה מ"ז יע כו).

*שֶׁרָפון, שֶׁרָפון, — מחלת התבואה שכאח בעקבות רוח הקדים, המשחירה את השבלים, (schwarzer Brand; charbon; blight: יכבה י"י כשחפת ובקדחת וכדלקת ובחרחר ובחרב ובשֶׁרָפון ובירקון (דנ"י כס כז). רעב כי יהיה בארץ דבר כי יהיה שֶׁרָפון וירקון ארכה חסיל כי יהיה (ע"ל ס לו). הכיתי אתכם

בשֶׁרָפון ובירקון הרבות ננתיכם וברמיכם ותאניכם וזיתים ואכל הגום (ע"ל ד ט). הכיתי אתכם בשֶׁרָפון ובירקון וכברד (סג ז יז). וע"י שֶׁרָף. — ובתנ"ח: על אלו מתרועעין ככל מקום, על השדפון ועל הירקון על הארבה ועל החסיל וכו' מפני שהיא מכה מהלכת (ספ"ג ג ס). מעשה שירדו זקנים מירושלים לעריהם וגורו תענית על שנראה כאלא מן חגור שדפון באשקלון (סס ג ו). היתה שנת שדפון או ירקון (עכ"ז ט ח). אדם שלא ע"ל ולא חרש ולא ניכש וכו' ובעת הקציר בא שדפון וירקון והילקה ואין בכך כלום, אבל אדם שע"ל וכו' ובשעת קציר בא שדפון והילקה הרי שנינו קחות (ספסל נספסוי סקס ס). ד"א יערף, לא כמטר הזה שבא מן הדרום שכולו לשדפון, כולו לירקון, כולו לקללה, אלא כמטר הזה שבא מן המערב שכולו לברכה (ספ"ג דכ"י טו). שכל הזורע ברבועה שניה שדפון מלקה אותו. (כס"י יס:). — ובסמיא: החנה עליו בעל הקרקע שזרענה חטים וזרעה שעורים וכו' אע"פ שבא חגב או שדפון והוכחה רוב המדינה אינו מנכה לו מחכורו (רענ"ס, סכיות ס ס). — "ושם למחלה: ולי מרפא לכל איש נכפה ולכל לב נרפה ונפסח ולתחלואי חפה ולנשור מאפעה או שפיון ולירקון ולשדפון (כ"י סכ"ז, ספסל ג, 258). והנה הרופא ומרפאים חורה לנו ה' אופנים בסתומים, הא' יקרה לעת שתורידים אינם מוצצים את הקילוס כפי הנצרך מן צינורי המעים וחוזר לאחוריו ואז תחלה השדפון וכו' ולכן טוב דבר הרופא פאבל"ו ברכיט"ו שלא ימצא שדפון שאין מקורו מסתומי חגלאנדול"י המיונדיריו"ם (טובים כ"ז, מעסס טובים, צית סדס ו, קד:).

*שֶׁרָפָה, שֶׁרָפָה, — מתבוננת השדפון: וממנו מה שנקרא (דפס) רעשי ומתם מה שירשם שדפוני, והדפס הרעשי יורה על הקוץ והנרשם בשדפוני דומה לו (פוסם חזן כסד על סכתי חזן סיכא, 14).

*שֶׁרָף, שֶׁרָף, — מפני *שֶׁרָפָה (2), *שֶׁרָפָה (2), *שֶׁרָף.

(1) [ע"י שֶׁרָף, שֶׁרָף, שֶׁרָף, שֶׁרָף, הערות.]
(2) [שמות אלו, ושמוש המעל שֶׁרָף, נחקבל על

(1) [ע"ס שֶׁרָף בארם' שכתומים, כמשמ' דהף, חרף.]
(2) [בישועי' לו כו שֶׁרָפָה, וע"י כהערות למלה ווי]

*שִׁדְרָה⁽¹⁾, קל לא נמצא בעבר במקרא ובתו"ס.

—הַשְׁתָּדֵר, —השתדר אדם לעשות דבר, חדרו, טרח ועמל⁽²⁾; sich bemühen; faire des efforts; to take pains להיות איש (סלל, סלל) זכר. אל תרצה את חברך בשעת כעסו ואל תנחמו בשעה שמתו מוטל לפניו ואל תשאל לו בשעת גדרו ואל תשתדר⁽³⁾ לראותו

פי הצעת מורטשוניר בגליון הספח של העתון Judische Rundschau משנת 1925 להפצת דברים באלחוט ולכלי המשמש כהפצה זו.⁽¹⁾ [ע'י' תפס', הערה].

⁽²⁾ [כל שמושם של הפעל 'השרש בעבר' שאולים הם מארמ'. בלשון זו נמצא הפעל שדר בקל ובהתפ' בדגמאות קדומות מימי המקרא. בבנין קל במלי אחיקר, הוצ' קאולי, 165: שדר [בנ]יא לרמנא לם, כל' שלח הסנה לרמון לאמר וכו'. ובבנין תפס' בדני' ז ח: ארין מלכא וכו' שם כל לשיוכותה ועד מעלי שששא הוה ששתדר להצלוחה, ובאותו שנוש בהעודות יב 38, 4 וכו': צחא וחור וכו' אשתדרו עם וידרג וחרנופו בסלל אלה שמיא עד שובוני, כל' צחה וחור טרחו (השתדרו) אצל וידרג וחרנופו בצל אלהי השמים עד שתצילוני; ועי' בספדך, יגס בנאמר בהמשך על אשתדרו (עזר' ד יח). ובאותם שמושם כא הפעל בארמ' שכתו"ם, ובסורי שדר — שלח, אשתדר — נשלח, שדרא, תשדרתא — משלוח. בבאור תוראת התפס', טרח ועמל (שבסור' איננה), היו שהבינו את הפעל כאלו במשם' שלח את עצמו, ועל כל פנים אין להסכים עם דלימצש, Prolegomena 101 וכו', שהציע כאן גזירה מן האשור'. כמו כן אין לקבל את הצעות החוקרים בהשוואת הפעל לשרשים דומים כצלצלום בלשניות שמיות אחרות, הרחוקות מן שדר הארמי והעברי כהוראותיו.

לעומת זאת אפשר לראות בפעל שדר בעקר מכאא ארמי במק' שור שבעבר', שכן בא שדר, שדרא בארמ' (ומכאן גם בעבר' שבתו"ם) במפרש במק' שורה שבעבר' ועל ידו, ועל כן יהיה שדר, כמו שור בעקר לשון שוירת מתילים לחושים, ובבנין תפס' לשון השתדרות והתפתחות בחושים לחגורה, כמו חדרו, שעקרו: חגר מתנים. והשתדרות כזאת ממש שמשא אולי בגפתולי אל תים, וכן בתעודת יב (ע'י' לעיל): אשתדרו בסלל אלה שמיא. לפי זה יש אולי לבאר אשתדרו בעור' ד יח, וצ"ע.]

⁽³⁾ [כך נכון, בגרסת הערוך. וכמבאר בערך כ. שדל הסך השתדר בלשון חו"ל ובמא השתדרל.]

בשעת קלקלתו (י' שמעון בן אלעזר, סס ד יח). —קל, שדר, —שלח: משעה ששדר לוי על ידי ראובן לשמעון וכה לו ע"י שמעון (סס' סגל, קוטטני' מדי' מנטונל ססיו). שלח שבער על דכרי משלחו לא עשה כלום וכו' שהרי הוא אומר לתקן שליחותי שדרתיך ולא לעוות (כמזכ' סלומין ס ז). האגרת אשר שדרתי להרב כמחיר פלוני וכו' (ילמק עונדים, סגס דוסי סזען).

—סע', שדר⁽¹⁾, —שלח והפיק, ובפרט הפיק דברים באל-חוט, נוחג בספרות ובדבור.

*שִׁדְרָה⁽²⁾, ס"י, — כמו שדרה, שורה, קנה או חוט העובר בדבר לארכו, ובפרט קנה של חילות שבגב בעלי חיים, Rückgrat; épine dorsale; spine: עשרה דברים טביאים את האדם לידו תחתונות, האוכל עלי קנים ועלי גפנים ולולבי גפנים וסורגי בהמה ושדרו של דג וכו' (נכס' נס). שדרו של לולב צריך שיוצא מן ההדס מפח (י' יומן, סס' זכ:). שדרו של אדם לאחר שבע שנים נעשה נחש, והני מילי דלא כרע בסודים (נ"ק טו). — ובסהמ"א: אינו על שדרו של חסור אלא בצידו החסור אני משפשא (עמוך ערך סנד). גולד בתחלת יצירתו בשדר ועצמו ונידו ועורו ועורקיו וקרמיו (צדללוני ליליס, 278).

*שִׁדְרָה, ס"י, — כמו שורה⁽³⁾, קנה העובר לארכו של דבר, וביותר שדרה שבגוף בעלי החיים, חוט השדרה, Rückgrat; épine dorsale; spine: על אלו שומאות הנזיר סגלה, על חט ועל כוית מן חט וכו' על השדרה⁽⁴⁾ ועל הגלגולת (ניכ' ז ז). אלו טרפות בבהמה וכו' נשברה השדרה ונפסק החוט שלה (סול' ז ט). היה חיתך ויורד עד השדרה ולא היה נוגע בשדרה עד שהוא מגיע לשתי צלעות רכות (סמ"ד ז ג). ושמונה עשרה חוליות בשדרה (סל' ס ט). כמא הוא חסרון בשדרה בית שמאי אומרים שתי חוליות, בית הלל אומרים

⁽¹⁾ [ע'י' בהערות לשרש.]

⁽²⁾ [ע"פ הארמ' שדרא.]

⁽³⁾ [ע'י' ערך זה, ובהערה שם.]

⁽⁴⁾ [כך ברב הרפוסים, ועי' על נסחת בתכני היר

בערך שורה. ועי' גם שדרה.]

*שֶׁדֶה¹, מִסְנוּתֶהָהָה, הַשְׁחִיה, *שֶׁהָה, *שְׁהוּ, *שְׁהוּת, *שְׁהִיָּה *שְׁחִיָּה.

*שֶׁהָה², סִיט, — עִבְד וְהִמְתִּין לֵאלֹא מַעֲשֶׂה, (untätig) abwarten, verweilen; attendre

(sans faire rien), s'arrêter; to bide one's time
(idly), linger : חסידים הראשונים היו שוהים
שעה אחת ומתפללים, כדי שיכוננו את לבם למקום
(נכב' ס ח). שלשה משקין אסורין משום גלוי, הסיס
וחיין והחלב, ושאר כל המשקין מותרין, כשה ישחו
ויהיו אסורין, כדי שיצא הרחש ממקום קרוב וישהה
(מכיל' ס ד). הולכין מיל וחוזרין ושוהין כדי
מיל ויודעין שהגיע שער למדבר (יומא ו ס). נשא
אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו
רשאי לבטל (מפריה ורביה) (נצ"ו ו ו). מי שלא
שהתה אחר בעלה שלש חדשים ונשאת וילדה
ואין ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה
לאחרון וכו' (ס יא ו). מעשה בסומא שירד לשבול
במקרה וירד מושכו אחריו ושהו כדי שתצא
נפשו והשיאו נשותיהם (כ' יוק, סס עז ד). בוגרת
שהתה שנים עשר חדש וכו' הואיל ובעלה חיב
במזונותיה יפר (כ' אליעזר, נכ"י י ס). בנכסה עמו
לבית הסתר ושהתה עמו כדי שומא אסורה לביתה
ואסורה לאכול בתרומה (קט"ו א ז). רבי הושיב בית
דין ונסנו שאם שהתה (השרה) בפני סקריקון
שנים עשר חדש כל הקודם לוקח וזכה (ניע' ס ו).
נעלם ממנו זה וזה והשתחווה או שהתה בכרי
השתחווה, בא לו בארובה חיב, בקצרה פטור (שנו"ע)
ז ג). השחיו את הסכין ועף ובא חכרו ושחש, אם
שהתה כדי שחישת פסולה, ר' שמעון אומר, אם
שהתה כדי בקור (מולי ז ג). דרסה ומרסה בכוחל

אפילו חוליא אחת (סס ז ג). שדרה שגורר רוב
חליות שלה¹ אף על פי ששדרה קיימת מהרה
(מספסי' אסיל' ז ס). המתפלל צריך שיכרע עד
שיחפיקו כל חוליות שבשדרה (נכב' כח:).
שדרתו עקומה (נכס' כד). שהלולב הוה דומה
לשדרה של אדם (מכמואל אמוך כח). — ומ"ר
שדראות: אין לו גבינים, אין לו אלא גבין אחד,
הוא בן האמור בתורה וכו' ר' חנינא בן אנטיגנוס
אומר כל שיש לו שני גבים ושתי שדראות
(נכונוס ז ג). השמועה בריא בפני עצמה היא שיש
לה ב' גבין ושני שדראות (מולי ס:). המפלת
בריה שישלה ב' גבים וב' שדראות (נכס' כד). —
*חוט השדרה: עד שלא ירחק חבל הכסף, זה חוט
השדרה (סנה קנא:). — *שדרה של שבלת:
והשדרה של שבלת והלבוש שלה וכו' חרי אלו
מיטמאין ומטמאין ומצטרפין (עק"י א ז). — *שדרה של
לולב: השדרה של לולב דומה לשדרה של אדם
(מד"ר ויק"ר ז). — *לזו של שדרה, ע"י ג. לזו, 2638.
— ובסהמ"א: החוצין שבשדרה כשנתחבין מן
השדרה נקרא הפיא (ערוך ערך סהמ). עד היכן
חוט השדרה, תחלתו מבחוץ לפולין שבתחלת
העורף עד סוף פרשה שניה וכו' וחוט השדרה
בעוף עד בין אנפים (כנצ"ס, שמיטה ט ג-ד). ויש
מבני אדם שישבור שישודות הארץ על שדרת
הרגלים הגדולים (קלוגינוס, צע"י מ"ס ז י). — ואמר
הפיוטן: פלול חסידים שמונה עשרה כמו שמונה
עשרה שבשדרותיהם (כ"א קלי, ואסא און,
מוסף א כ"ס). — ואמר המשורר: יצרו יפה מראח
ותאר והכין את צלעיו ומפרקתו וערך שדרותיו²
(כנצ"ע, צסס אלה, צדודי, כמא).

שדש, מִסְנוּתֶהָה³.

שֶׁהָה, ע"י שֶׁהָה.

¹ [בגורר נכ: שדרה שגורר רוב עילעין (צלעות)
שבה מותרת].

² [ברודי וכן כהנא, שירי ראבי"ע א, 198
מנקדים שדרותיו מן שדרה בשין שמאלית, ואינו נראה].

³ [ע"י א. שש, הערה].

¹ [ע"י שֶׁהָה, הערה].

² [אין מעל זה בעקר אלא מבטא ארמ' שהא,
שהי (ובן בסור' שהא, ובערב' שהי a) במק' שֶׁהָה
בעבר' במשמ' היה ריק ובטל ממעשה כמו שֶׁהָה
(במשפעות היה מנוי ממלאכת, ומה פנאי), ומכאן
בחדראת חמתין ובלה זמן בכלל; וכן בא שהי, אשתהי
כצדק כתרג' הארמי במק' השתאה שובקרא, וע"י שֶׁהָה].

(a) سبي

או שרצתה בהמה ומפרנסת ושהתה מעת לעת
ושחטה כשרה (סג גג), איזהו חורור הקבוע, כל
שהה שמונים יום (בכורס וג), וכמה ישהה
האיכלן, כאילו אכלן קליות, דר מאיר, וחכמים
אומרים, עד שיששה סתחלה ועד סוף כדי
אכילת פרס וכו' ששה רביעית וין ונכנס למקדש
ושהה כדי אכילת פרס וכו' פסור (כתיב גג).
כמה תשהה (הסומאה) במעין, שלשה ימים מעת
לעת (חלה יא ז), צורע שנכנס לבית, כל הכלים
שיש שם טמאין וכו' ר' יהודה אומר אם שהה
כדי הדלקת הנר (נע"ג יג יא), כל ששה שלשים
יום באדם אינו נפל (פס"ב, חספ"ט סג טו ז, שאל
ביתוס בן זונג ל כס"י מפני מה אין עושין סריקין
המצויירין בפסח, אמרו לו מפני שהאשה שוהה)
עליהן ומחמצין (כי ידוע, סס עס"ח ז), תמיהני
עליך אם תאריך, לא שהה שלשה ימים עד
שנתנוהו בקברו (סס יוס"כ ח א), קונס שאני נהנה
לפלוגי ושהה כדי דיבור יחור ואם לפלוגי אמור
בראשון ומחר בשני (סס כתיב ס א), נפלה מן הגג
ונתרסקו איבריה אם שהתה מעת לעת ושחטה
כשרה (סס ח"ג ג ד), ולא סוף דבר עד שיהלך די
אמות אלא אפ"י שהה כדי חילוף ארבע אמות
(כצי חכ"א, יוס"ב ככ"ג ד), זאת אומרת שאמור לאשה
לשהות בטומאתה (כי מנינה, סס נדס גג), כמה
יששה בין תפלה לתפלה וכו' כדי שתתחונן דעתו
עליו (נכ"י ל:), אחת (איוב) יושב ושוהה בחור
ביתך ואורחין נכנסים אצלך וכו' אבל אברהם לא
עשה כן אלא יוצא ומחדר בעולם ובשומצא אורחין
מכניסן בחור ביתו (לד"כ ז), מוגו לו את הכיס
יששה וישתחו (כלל כתיב י), ולא שהו ימים
מיעשים וכן זומא בעולם (על"כ כח"ט ג), מעשה
באחד מגדולי בבל שהיה משיא את בנו וכו' אמר
לבנו עלה וחבא לנו חבית וין פלוגית מן העלייה,
עלה לעלייה, הכישו נחש בין החביות וטה, המחין
אביו עם המסובין ושהה ולא בא (הסומא סג"י
ג), — *ועם פעל אחר, שהה לבא, לחור, לירד,
לצאת, וכדו', התממה, פג"ר; ומעשה כדי גמליאל

שהלך ליטול רשות מ-נסון בסוריא ושהה לבא
(על"כ ז), איזהו סימניה וכו' כדי שיהא נותן ידו
על העוקץ וחוא שוקע ושהה לחור (כי יוס'),
נדס סס), מעשה באחד שאמר חרו עלי עולה
ושהה להביאה וכו' (יד"ס כתיב ח א), אוחז את
הכרך בראשי הצבעותיו וכו' וחור ומחורית לחור
חפניו וצוברה כדי שיהא עשנה שוהה לבא (יומל
עט:), לילד וקן שהיו מחליפין בדרך, כל זמן שהיו
בדרך ילד שוהה לבא, נכנסו לעיר ילד מסהר
לבא (כתיב ס), מכאן שהפרענית שוהה על
הצדיקים לבא וזרת הטוב מסהרת לבא (על"כ עמות
ג), כיון שעלה משה התנה עם ישראל שירד לארבעים
יום, כיון ששהה לירד וכו' נכנסו כל ישראל
אצל הוקנים וכו' (סס עמ"ד טו), פעם אחת שהה
ר' עקיבא לבא לבית המדרש (סס עס"ט, לתיב ס"ג ד),
— *וכמו פע' וחפע': ספני ארבעה דברים בעלי
בתים ושר' נמסרין למלכות, על ששוהין שטרות
פרועין ועל שמליון בריכות וכו' (חספ"ט ס"ב ג), —
ובספ"ט א: וצוברה על נחלי המחתה כדי שחאה
מעובה על נחלים, שיהא עשנה שוהה לעלות
(כ"ט, יומל עט:), כשהביאה סימני גערות אינה
שוהה להיות כוננת אלא ו' חדשים (כס"י קיו"ט)
עט, ד"ס חי כ"ח), ואח"כ מתחלת (הלכנה) להתחפר
ומאו שוהה לצאת תחילת כל הלילה ומספת
בכל לילה לשהות מלצאת יותר ויותר עד סוף
החדש (סוס"כ כ"ב כ:), וירוקה שעל פני המים, והיא
הירק שגדל סביב הספינה כששוהה לעמוד
במקום אחד על פני המים (עול"ס ס' סג"ט כס"ד),
אפילו אם שהה ביד האומן כמה שנים, בעל הכלי
נאסן (סו"ע סו"מ, חזקת מעטלי, קלד ח), — ואמר
המשורר: בחכמה לא זוחה, ומהאל רוחה, ובדינים
שוהה (ד"ס של יסודי מלכים וס"י ג, יעקב ע"ן, 22), —
*ובספ"ט א: מקק, לא החלוט דבר: ושהו או ומעו
מקראו אותו משכיל (הספ"ט והמוסכלות ללפסנאזי,
רוזנשטיין, ח), — *וביננו' פעו' שהיו, בפרט מים
שהויים, מים שעמרו זמן מה וע"י כך פני טעם
וצנחם⁽¹⁾, abgestanden; vieilli; stale.

(1) [ועי' חספ"ט].

(1) [הצעת העורך].

עוה דכתיב וידבר ה' אל יחושע לאמר וכו' תנו לכם את ערי המקלט וכו' מפני שיש להם (מכות י: א-ב). מתוך שיש להן עצמן כבטן כרי שיוצרו נשותיהן תחלה שיהיו בניהם זכרים מעלה עליהן הכתוב כאילו הם מרבים בנים ובנות בנים (נדב לא-לא). בשביל ד' דברים מסון בעלי בתים נמסר למלכות, על משהי שטרות, טרועים וכו' (ד'א ג). היך שאנו משהה בשמחה בניך שבעה דורות (מד"כ נחלס' נד). כל מי שנדד ומשהה את נדדו סוף שבא לידי עיו וכו' ממי אתה למד בלחן-מיעקב, על ידי שנדד ושהה את נדדו בא לידי כולן (כי טוולל נד נמסר, טס ויקר' לו). בשעה שיצאו ישראל מסצרים היו כל רוכן בעלי מומין וכו' אמר האלהים כך היא כבודה של תורה שאתן אותה לדור בעלי מומין, ואם נמתיך עד שיעמדו אחרים הרי אני משהה במתן תורה (טס נוד' ז). כשם שהצורף הזה מכניס את הכסף לאש ואת הזהב לכור ואינו משהה בהם, כך הקב"ה צורף את הצדיקים כל אחד ואחד לפי מעלתו (פסיק' נב, כי פקד' ס' חס מנס, קאא). — ובספ' א: כל בלין המשהה בהן חסן בשאר ימות השנה אמור ללוש בהן מצה (ספ' פסוק' למלמדי יסודאי גלון, ספ' פס' 14). וזה שחש בהרדוקין שהיה משהה את נקביו (ס'ס הגלוי מן הגל' 828). ומדת רחמנות חיתה לשהות אותו (את העגל) אותה יצעה (ספ' הגל' הכני טעם, 191). הא למדנו שהקב"ה מקדים לרשעים ומשהה לצדיקים (נחלס' נכני ל מ, אלנק, 134). ספר תורה שאינו מוגה אמור לשהותו יותר על שלשים יום (רננס' ס'ס ז יב). משנמסר דינו אין משהה אותו אלא יהרג בומו (פס' פסחדין יב ד). ואם קיבל (המתניר) אין משהה אותו אלא מלין אותו מיד (פס' ספ' נחלס יד ס). — *ושהה בעצמו. עצר בעצמו, se retenir; to: sich zurückhalten; hold back: הנצרך לנקביו: אל יחלל ואם התפלל תפלתו תועבה, אמר רב זביר ואיתימא רב יהודי לא שנו אלא שאינו יכול לשהות בעצמו אבל אם

— פני, *שהה¹), — שהה דבר, שהה בדבר, נחן לו דשחות, דחה אותו לזמן, המתין ולא עשה בו מה שהיה עליו לעשות²), stehen lassen, aufschieben; : laisser (en place), suspendre, to defer, postpone שרץ שנמצא במקדש בהן מוציאו בחמיני, שלא לשהות את המומא (כי יוסקן בן נדוקל, טכונ' יעו). מביא אדם את אבניו ומפרקן על פתח ביתו ברשות הרבים לתעלותן לראש הדימוס, אם לשהותן חרו זה אמור (מקסמ' צ"מ יא ס). מוציא אדם ויבלו וצוברו על פתח ביתו ברשות הרבים להוציאו לובלחו, אם לשהותו הרי זה אמור (טס טס ס) — וירי משה כבדים, מכאן שלא ישהה אדם במצות (אכ"י נסלס, מקס' דעמלק, מל"ס נד). אין הקב"ה משהה מתן שכרן של עושי מצות בנשים (ירוס' פסח א ס). ויין שנחנלה אמור לשהותו ואם שירתו והמתין מאיליו אמור, תמינים וענבים שניקרו אמור לשהותן ואם שיהן וצמקו מאיליהן מותרות (צסס כי יוסקן, טס מרומי ס-ס). הכשיל שנחכשל כל צורכו מותר לשהותו על גבי כירה שאינה קטומה (כי נון נד כסנל צסס נכנן, טס טנל א ט). כל המשהה מיבלו עובר (כי יוסק, טס טקל ג א). כירה שהסקוה בקש ובגכבא משהה עליה תכשיל, בנפת ובעצים לא ישהה עד שיגדוף (פסל לו). אשר ישכבון את הנשים, מתוך ששהה את קניניהן² שלא חלבו אצל בעליהן מעלה עליהן הכתוב כאלו שכבסו (פס נח). אמור לשהות שטר פרוע (פס טמ). לא מל (העכר העברי) חוזר ומוכרו לנכרים, רשב"א אומר אין משהה אותו בא"י מפני הפסד מותרות (יבני נוס). הכל משהה בפני השמש חוץ מבשר ויין (כמוני סל). ואע"פ שאמרו אין מגדלין בהמה דקה אבל משהה הוא קודם לרגל שלשים יום (צ"ק טע). אמור לאדם שיששה מרה חסרה או יתירה בתוך ביתו (צ"צ טע). ממתין אותו ואחר כך תולין אותו, הא כיצד משהה אותו עד סמוך לשקיעת החמה וגומרין את דינו וממתין אותו (קס' מו). מפני מה נאמרה פרשת רוצחים בלשון

(1) [במדרש הגדול (נחלס' יע כו, מלגליות טכנ) : בשמשחניין עצמן כבטן תחלה.]
(2) [שלא הפרישם לאחר שחלקו מיד עד שנאמר לו ספי הקב"ה (רש"י).]

(1) [לפי המקורות שבידנו נראה כי שמש במשמ' זו בתקופת חויל בעקר בנין פני' ולא הפע', ואמנם לא בכל מקום אפשר להכריע.]
(2) [את קרבנן, עי' קו.]

יכול לשהות בעצמו תפלתו תפלה (נכס' כג.).
 —ספס', *השחה, — כמו ספס': מביא אדם עפר וצוברו
 על פתח ביתו ברשות הרבים לשרותו לשיט, אם
 להשהותו הרי זה אסור (מספס' ג"מ יא ו). כל
 שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר להשהותו על
 גבי כירה (פנח כג.). משלשין וכו' מים מגולין מפני
 שהן ראויין להחול, רשב"ג אומר כל עצמן אסור
 להשהותן מפני הסכנה (פס קסא:) — ובסה"א:
 מקצה שלש שנים, כא ולמד שאם השהה
 מעשרותיו של שנה ראשונה ושנייה לשמטה שיבערם
 מן הבית בשלושית (כס' דבר' יז כז). במקום
 שרגילין להשהות המים בכלי עד שהו צלולים
 (סוה' ע"ז לא:). ולא היה כנו כה להשהות
 אותן השפרות עד שיגדלו היתומים מפני יפוי כח
 דינם (פי' הסעכות לר"י זללנוני, 10). לכן האדם המורה
 יש לו לישא וליתן בדבר ולהחמין המחשבה
 ולהשהותה (כ"י, סנה' ח א). ולפי דעת זה אסור
 להשהות את החמין על גבי כירה קפומה (כ"י
 על סני"ג, פנח כג.). יודע הקבי"ה בכלב שמונותיו
 מעומין לפיכך השהה מוונותיו במעו ג' ימים
 (פסל' ונוכלי, מנח' לנסח, כס:). ואם הסריח ופחחה
 דמים (הנבלה) משעת מיתה עד שעת העמדה בדיון
 פסידה דניוק הוא ועממא משום שהיה לו ליטפל
 בה מיד שמתה ולא היה לו להשהותה עד
 שתפסד (לנח, נזקי ממונ' סג ז).

—ספס', נכס', *השחה, נשחה, — התמהמה, התאחר
 sich verweilen; s'arrêter; to abide
 נשתהו העדים מלבוש ונתקלקלו הליום בשיר
 (כ"ס ד ד). וכבר נשתהה ר' טרפון לבא לבית
 המדרש, אמר לו רבן גמליאל מה ראית להשתהות
 (פסני נמדי קעז). שאל בייח' בן זונין את רבן
 גמליאל וחכמים כיבנה מהו לעשות מריקין המצוירין
 בפסח, אמרו לו אסור מפני שהאשה משתחא¹
 בהן והן באין לידי חמץ (כי יודס, יומ' פסח' ז ד).
 כשחלק ר' יומי לציפורי מצא המין שנשתהו על
 גבי כירה ולא אסר להן (פנח למ.). המורד הנאה
 מכני העיר וגם יש אדם שנשתחא שם י"ב חדש
 אסור ליהנות ממנו (קס' קיג). מעשה ונשתחא

¹ [ועי' קל.]

הולד אחר חבירו ל"ג יום (כ' ילמך, נדס כז.). בשעה
 שחלק קרה על משה בא מלאך הסות לצאת על
 ישראל ולהבל אותם וכו' מיד אמר (משה) לאהרן
 קח את הסחתה וכו' מהרה בדילוג, ורו ענכך, מה
 אתה עומד ומשתחא (נמדי נמדי ס). להודיעך
 ענותנותו של משה שלא נשתחא לבקש עליהם
 רחמים (פס סס יט). בשרום כתיב, מלמד שנשתחחה
 שש שעות כמנין הוי"ו (פס נח ז). גדולה הצלת
 קטנים מהצלת גדולים, שהצלת גדולים פעמים שהיא
 משתחא עד ארבעה דורות, אבל הצלת הקטנים
 מכפרת מיד (מסנ' רבי אליעזר ס. עטלח, 98). —
 ובסה"א: ואם לא יהיה ריוח לבית לקח ולצאת
 ישתחו שם כמחילה ויקלקלו הכותל (נמניס, ז"ב
 נט). כגון שהיה חייט והניח מלאכתו והלך להשיב
 את האכירה ונשתחא בהשבתה כשיעור תפירת
 בגד (כ"ס, ג"מ לא:). אבל שאר בעלים שלא נשתחו
 בקרקע להוציא מהן זרע או שנשתחו אלא שלא
 נחקשו והגיע לזאת אין נמנעין מהן (פסוק ערך נחם).
 ובת ק"ל שנה היתה (בת לוי), שגולדה כבואם למצרים
 בין החומות ומאתים ועשר נשתחו שם (פס'י,
 טעז ח א). ולאחר שעצין להוציא שמן בבית חבד
 ומשתחא התפוח של גפת בעקלים שהוא אגוד
 בהן בבית חבד חוזר מוחל וזכ מהן (סוה' פנח קמז:).
 ששהו את קניניהן, שהיו מביאין במלאות ימי לידתן
 לישהר לאכול בקדשים והם היו בעלי גיאות והיו
 מתרשלין כהקרבתן והנשים מסחינות שם עד
 שיקריבו ומשתהות מלחזור למקומן אצל
 בעליהן (סוה' יומא ע:). נתעכבו במדבר שוב שלשים
 ושמינה שנה וכו' הרי שבע נשתחו לכיבוש
 (סוה' זנסי קיס:). מה יעשה מן הפירות שאכל
 ראובן מן השרה אם נשתחית בידו השרה (ק'
 הסעכות לר"י זללנוני, 16). נשתחא הסת ימים
 רבים ואח"כ נקבר, כל אותן הימים שאחר יום
 המיתה עד יום הקבורה הוא אינן מדכריתן (נמניס,
 מעסר סני ג ו). — ואמר הפיטן: שוקקה נפשי תוהי,
 שואלים כחפך משתחית¹, תפן לפנות מכלהי

¹ [משתחי, השוחים בגלות, וי"ס כמו משתחי
 באל"ף ול' מיה כמר והאיש השחאה (נלחמים כ"ד,
 כ"ח) (פר.)]

(מנחם צנני נכיר, חסור וקדם, צד, 662).

שְׁהָיָה עִי שְׁהָה.

*שְׁהָיָה, ש"ז, — מעשה השְׁהָה והמאחר מעשה: וירא העם כי בושש משה, ואין בושש אלא שיהיו (חכמותא נונר נהעלוסך כד). — ובספר"א: אבל להניח חפצין להתעטף בציצית יש שיהיו במצותן (מכדי פסמים מקלם). אפי' השהיו כחנור ואפי' גרופ וספוס אסור (החנור נלדא, פיטקוב, סג). בשהיו קדרה ע"ג כירה שאינה גרופה ואינה קטומה (כ"כ על סקף, סג יז). כי השהיו והמתין גורם שהאשה מורעת תחלה (כ"כ על סקף, חמ"ד טו"ו). פסמים ד'. וכן אמרו הרופאים כי השהיו סכנה גדולה לעקריות וצריך שלא ישהה רגע לא יחיה סכח למנוע מצות פרי ורבי (כי חליעזר חוקרי, ספר סכרים, חג).

שְׁהָיָה עִי שְׁהָה.

*שְׁהָה, שחז"ל, ש"כ, — תכונת הדבר השהה,

ומן הנחת לאדם דשהות, סנאי, Wartezzeit ;

disponibilité; bidding time: בהמה מסוכנת לא ישהה

אלא אם כן יש שחז"ל ביום לאכול סמנה כות

צלי (צ"ג ג ב). תהולך לשחוט את פסחו וכו' ונוכר

שיש לו חזק בבית, אם יש לו שחז"ל כרי שילך

ויחזור חזור (חוספי סס"י צ יב). בנוהג שבעולם

אדם מותח אהל, על ידי שחז"ל רפה (כ"י יומן,

יכ"ט נכ"י ח א). בנוהג שבעולם אדם נוסך כלים,

על ידי שחז"ל הוא מעלה חלודה (כ"י שמעון

צן לקיט, סס סס). נותנין לו שחז"ל לפצע

כה פעם ראשונה שנייה ושלישית, רבי יונה

בשם רבי ועירא שאם ליקט את השנייה בתוך כדי

שחז"ל השנייה נטבלו שחז"ל (סס מעט"ב ג ס).

רבי חגי בעי קומי רבי יומי לא מסתברא נותנין לו

שחז"ל כדי טרופה (סס ינ"י טו ג). שני קדרים

שהיו מהלכין כו' ר' יוחנן בעא מהו שיתן לראשון

שחז"ל כדי עמידה (סס נ"ק ג ס). (בור של שני

שוחטין) עבר עליו הראשון ולא כיסחו, השני ולא

כיסחו השני חייב, ר' נא בר בונא ר' יסא בשם

לוי במלוגו ואחרים, אך במסרת חלומדים: שחז"ל.

(1) [כך הנקוד במשנ' מנ' ליוורנו, וכן מנדר

לוי במלוגו ואחרים, אך במסרת חלומדים: שחז"ל.

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא שחז"ל ביום מוכא

(שנ"ט ט:).]

(2) [כן הנקוד כקטעים ממשניות בנקוד הכבלי.

(שנ"ט ט:).]

(1) [ובתוך מימרה ארמית: אילומא סמור

למנחה גדולה אמאי לא, האיבא

—פֶּעַ, "שָׁהָם, נִינִי מִשָּׁהָם, — מִקְשָׁשׁ כִּמוּ בִּאֲבָנִי
שָׁהָם, וְאִמֶּר הַמְּשֹׁרֵר: תַּעֲרָה עָרִי וְחָב וּמִינִי בְּדִלְחִים
וּבְכָל יָקָר אֲבָן סָפִיר מַעֲלָפָה, כִּסְהָר בְּמֹלְדֹו כְּתָרָה
עָלֵי רֹאשָׁהּ, שֶׁהָיָה מִשָּׁהָם בְּלֹה מִשְׁפָּה (כִּשְׁנִי,
וַיִּזְחַק, בִּזְחִיק־דִּבְנִילָקִי ח, 61), וּמִדְּבָרֵי מִשָּׁהָם
בַּעֲת יָנוּב וַעַת יִפְצָה (סוֹל, מִנְחָה, סס, 113).

שָׁהָם. שִׁי, — שִׁמָּה שֶׁל אֶחָד מִן יְיָב הָאֲבָנִים הַטּוֹבוֹת
שֶׁבַּמְּפֹד הַכֶּהֱן הַגָּדוֹל, כִּנְרָהָ אֲבָן אֲדַמְרֶת⁽¹⁾:
וְהָב הָאֶרֶץ הָהִוא מִזֵּב שֶׁם הַבְּדִלָה וְאֲבָן הַשָּׁהָם
(כִּנְרָה, נ יג), אֲבָנֵי שָׁהָם וְאֲבָנֵי מְלֹאִים לֹאֲפֹד וְלִחְשֵׁן
(מִנֹּחַ סס ז), וְלִקְחָת אֶת שְׁתֵּי אֲבָנֵי שָׁהָם וְשִׁתַּחַת
עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (סס כס ט), וְהַטּוֹר חֲרִיבְעִי
תִּרְשִׁישׁ וְשָׁהָם וְיִשְׁפָּה מִשְׁכָּצִים זָהָב יִהְיוּ בְּמִלֹּואֲחֶם
(סס סס כ), וְיַעֲשׂוּ אֶת אֲבָנֵי הַשָּׁהָם מִסַּכָּה מִשְׁבָּצוֹת
זָהָב מִפְּתָחַת מְתוּחֵי חוֹתֶם עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (סס
לט ו). בַּעֲרֵן נֵן אֱלֹהִים הֵיית כָּל אֲבָן יָקָרָה מִסַּכְתָּךְ
אֲדָם פִּטְרָה וְיִהְלֵם תִּרְשִׁישׁ שָׁהָם וְיִשְׁפָּה סָפִיר נָפֶךְ
וּבִרְקָת וְזָהָב (יִמְזִק, כס יג), לֹא חִסְלָה בְּכֶתֶם אֹמִיר
בְּשָׁהָם יָקָר וּסְפִיר (חִיזֹו כס יו), וּבְכָל כְּחֵי חֲבִינֹות
דְּבִית אֱלֹהֵי וְכוּ' אֲבָנֵי שָׁהָם וּמִלֵּאִים אֲבָנֵי סוֹךְ
וּרְקָסָה וּבֵל אֲבָן יָקָרָה וְאֲבָנֵי שִׁישׁ לָרֶב (דִּמִּיֹּח כס ז).
— וּבִסְהָמִיָּה, לְפִי הַכְּנָה שׁוֹנָה: וְאִשָּׁר יִקְבֵּל אֹרֶה
(שֶׁל חֲשֵׁמֶשׁ) קְבוֹל שְׁלֵם יוֹתֵר, הַפְּנִינִים וְהַשֹּׁהָם⁽²⁾,
עַל הַדְּמִיּוֹן, וְהַאֲוִיר הַצֵּה וְהַסִּים (כִּי חִיָּם, כִּזְכִּי ד
טו), מִיֵּן עוֹשִׁין מִשְׁקִלוֹת לֹא שֶׁל כְּרוֹל וְלֹא שֶׁל
עוֹפֶרֶת וְלֹא שֶׁל שֹׁאֵר מִינֵי מִתְכוֹת כֹּאֲלוּ מִפְּנֵי שְׁמַעֲלִין
חִלּוּרָה וּמִתְחַסְרִין, אֲבָל עוֹשִׁין שֶׁל צִחִית מַלְע וְשֶׁל
וּכּוּכִית וְשֶׁל שׁוֹהָם וּכְיוּצָא בָּהֶן (כִּמְנִיס גִּנְזָה ס ד).
כַּעֲבוּר אֹרֶה הַשֶּׁמֶשׁ בִּשְׁהָם וּבְפְנִינִים (עֲמִנְחָל הַרְוּמִי,
פִּירוֹס סְמוּכֶס, Archiv Merx, 372). — וְאִמֶּר הַפִּיטָן:
אֲמוֹנֵי שְׁלֹמִי יִשְׂרָאֵל גִּוְרָתָם כִּשְׁהָם גִּטְשָׁתָם
וְנִתְחַם (כִּי חֵלֶל צ' יַעֲקֹב, חֲמוּנֵי מְלֹמֵי, מִלִּיָּח מוֹקֶף
יִחִיָּכ). — וְאִמֶּר הַמְּשֹׁרֵר: וְהוּא לִאֲבִינֹים כִּמוּ אֲב

רְבָא, נוֹרִי וְהוּא בְּכִית הַקְּבֵרוֹת מְחוּ, כַּעֲי שְׁהֵיִת
לְמַלְקוֹת אוֹ לֹא (כִּזְכִּי יו), כַּעֲי רֶב, צָרִיךְ שְׁהֵיִת
לְמַלְקוֹת אוֹ מִיֵּן צָרִיךְ שְׁהֵיִת לְמַלְקוֹת (פְּנִנְעוֹת
טו): כַּעֲי רְבָא, שְׁהֵיִת מְחוּ שִׁינְצִרְסוֹ וְסִי יו),
מֵה לֹאֲדָם שְׁבֵן צָרִיךְ שְׁהֵיִת בְּכִית הַמְּנוּגֶע (סוֹל'
טא): לִסְה לִי שְׁהֵיִת דִּקְחֵנִי וְשִׁתָּה (כִּרְסִי יג): —
וּבִסְרָט, שְׁחִית הַשּׁוֹחֵט בִּשְׁעַת שְׁחִיטָהּ, הַפּוֹסֶלֶת אֶת
הַשְּׁחִיטָה: וְאִלּוּ הֵן הַלְכוֹת שְׁחִיטָהּ, שְׁהֵיִת דִּרְסָה
חִלְרָה הַגִּרְסָה וְעִיקוֹר (סוֹל' ט). — וּבִסְהָמִיָּה: שֶׁאִם
שְׁחָה בֵּין תְּחִילַת אֲכִילַת הַשְּׁעוֹר לְגִסְרֵי אֲכִילָתוֹ יוֹתֵר
מִכְדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס מִיֵּן מִצְטָרֶף עַד שִׁיאֲכֵל כָּל הַשְּׁעוֹר
כְּתוּךְ כִּדִּי שְׁהֵיִת סְעוּדָה וְהוּא אֲכִילַת חֲצִי כִּבֵּר
(כִּסְי, יוֹמָל ס): מִסְכֵּי, שְׁהֵיִת זוּ בְּהִסְבָּה שְׁעוּרָה
(סוֹל, עֲזוֹכִי ד), שְׁחָט מַעֲט וְשְׁחָה מַעֲט וְחֹרֵר וְשְׁחָט
מַעֲט וְשְׁחָה מַעֲט עַד שֶׁגִּסְרֵי הַשְּׁחִיטָה וְלֹא שְׁחָה
בַּפֶּעַם אֶחָת שִׁיעוֹר הַשְּׁהֵיִת, אֲכָל בְּשִׁתְחָשׁוּב
כָּל זֶמֶן הַשְּׁהֵיִת וַיִּצְטָרֶף מְכוּלֵן שִׁיעוֹר שְׁהֵיִת
הָרִי זוּ סַק נִכְלָה (יִמְנִיס, מִפְּטִיט ג ד), יִצָּא בְּקִצְרָה
וְחִלְךְ מַעֲט וְעַמֵּר וְשְׁחָה מַעֲט עַד שֶׁנִּצְטָרֶף מִכָּל
הַשְּׁהֵיִת כִּדִּי הַשְּׁתַּחֲוִיָּה, בְּמִזִּיר מִיֵּן לֹקָח,
כִּשׁוּגֵי מִיֵּן מִבִּיָּא קֶרֶבֶן מִפְּנֵי שֶׁהִדְבֵּר סַק (סוֹל,
צִחֵת הַמִּקְדָּשׁ ג כד), וְכוּיֵן שֶׁהִגִּיעַ יוֹם הַשְּׁמִינִי וְהוֹלִיכֹו
אֶת הַנֶּעֱר לְבִיָּה לְחִסּוֹל וְהָיָה אֲבִיו מִסַּכְתָּל לְכֹאֵן
וּלְכֹאֵן אִם אֲמִיתוֹ וְלֹא שֶׁם וְלֹא רֹאֵהוּ וְעָשָׂה אֲבִיו
שְׁהֵיִת מִכֹּאֵן וּמִכֹּאֵן כִּמוּ חֲצִי שְׁעָה (כִּסְמִלִי נִי
יַעֲקֹב חֲלִמְנִי, עֲמֵק הַמִּלָּךְ, הַקִּדָּה ג פֶּקֶד ג י). כִּי מִטְּבַע
הַחֹלָה שְׁצִרִיךְ לִשְׁחֹת מִסְמִנִּי לְרִפּוּאֲתוֹ וְכוּ' נִפְשׁוּ
סוֹלֶרֶת עֲלֵיו מִלְשִׁתוֹתָם כִּי מֵרִים הֵם וְעוֹשָׂה חֲכִנִית
וְשְׁהֵיִת קוֹדֶם שִׁינִיחָם אֵל פִּיָּהוּ (כִּיָּס מִסְמִיָּס,
יִדְעוֹס עֲלֵמָס ח, כג).

שְׁהִיָּה. שִׁי, — מִי שְׁנוֹהֵג לִשְׁחֹת וְלִהֲאָרִיךְ חֲרָבָה:
שְׁנִים מִסְתַּיִנִּין זֶה לָזֶה בְּקַעֲרָה, וְהוּא שְׁלֹא
יִתִּיה שְׁהֵיִן חֲרָבָה וְשְׁלֹא יִסְמִיק בְּדִבְרֵי שִׁיחָה
(יִדְס לִדְכָּ ח ג).

שָׁהָם.⁽¹⁾ מִסְנֵי שָׁהָם, שָׁהָם.

שָׁהָם.⁽²⁾ — קָל לֹא נִמְצָא בְּמִקְרוֹתָה.

(1) עִי' שָׁהָם, הַעֲרָה.]

(2) [פֶּעַל שְׁנוֹר רִשְׁבִּיג מִן שָׁהָם.]

(1) [לֹא נִקְבַּע בְּכִדּוֹר לִמִּיֵּן אֲבָן הַכִּינָה. הַתְּרַגּוּמִים
הַקְּדוּמִים נֹחֲתִים בְּסָקוֹס זֶה אִי שְׁמוֹת הָאֲבָנִים Onyx,
Beryllion, Sardius, Sardonyx, בִּירְלִיֹון, בִּירְלִיֹון חֲלָא
(שֶׁל חֲחוֹל), וּבִסְרִיר: פֶּרֶאֲלוּקִין (בְּסִי' Beryllieum).
וְהַחֲדָשִׁים מִשְׁוִים סָאֲתָה, שֶׁם אֲבָן אֲדַמָּה בְּאִשׁוּרִי.]

(2) [בְּמִקְרוֹ הַעֲרָבִי: אֲלִבְלָאֵר.]

שׂוֹא ^{שׂוֹא} — דבר שוה וזכון, דבר אמת; Wahrheit; verité; truth : והוא מחזיק בשוא ומכנה שוה, ועליו נאמר אל יאמן בשוה נחמה וכו' (כ"י ח"ה, סלמונות והדעות, סמלם הסקדעם). — ואמר המשורר: וסור משמע שוא והאמן (1) בשוה (לשנ"ה, שער לני, זילחיק-דנילקי ז, 143). איך רבסי חשק יהי דרך אחי, אשר לא יאמין בשוה (למש"ע, סעק ד, נדודי, ס"ח). והאמן כי נדיב לב אין כשר ובי לא יאמין בשוה (עלדוס חזו אלעלסיה, גן המשלים וסמיות, ילין ח, 69). ושם השוא אשר נשחז ונחשב כשם השוה (למלסס חלדעס חלזס נגעים, כ"י וינל, 218, לפי קלאר, ספר סיונל לקקוס, 9). אל תאמן נחמה בשוא כי נחשב אל שוה (חל סלעס, סס, 821). — ובמש"ע ^{שׂוֹא} ^{שׂוֹא}, ואמר המשורר: עניים מצאו מים, עוללים לחם אכזרים, ש"תן סלא דשן סכלי שוה ומחירים (חלמן זיכזי סמריסו, חסרי חלס, JQR 1918, ע"ו 69).

שׂוֹא ^{שׂוֹא} (2), סמנו מִשְׁוֹאָה (?), מִשְׁוֹאָה, שְׁוֹא, שְׁוֹאָה. **שְׁוֹאָה** ^{שְׁוֹאָה} (3), שׂוֹא — שקר וכו', Trug, Lüge; déception, mensonge; deception, lie : כי שכתני עמי לִשְׁוֹאָה יקסרו (כע' יח יח), שְׁוֹאָה ודבר כוב הרחק סמני (עסל ל ס). אם הלכתי עם שְׁוֹאָה ותחש על מרמה רגלי (חיו לל ס). אך שְׁוֹאָה לא ישמע (4) אל (סס לנ יג). — ובספרם עם פעל, אלה, דבר, חוה, קסס, ראה שוא: אין קרא בצדק ואין נשפט באמונה בשוה על תהו ודבר שְׁוֹאָה (5) תהו עמל והוליר און (יסע' כע ד). יען דברכס שְׁוֹאָה וחזיהם כוב לכן הנני אליכס נאם אדני יי (יסק' יג ס-ע). יען הכאות לב צדיק שקר וכו' לכן שְׁוֹאָה לא תחזינה וקסס לא תקסמנה עוד (סס סס כנ-כג). בחזות לך שְׁוֹאָה בקסס

- (1) [ע'י במסמר הנ"ל של קלאר, ד.]
- (2) [ע'י שְׁוֹאָה, הערות.]
- (3) [חיה חללה שְׁוֹאָה a] בערב'י, שפרושח רע, רע, וכן בא שרש זה בערב'י גם בפעל, וכוש' סיא, רשע, וע'י בהערות שאחר זו.]
- (4) [הכונה, כנראה: אך שוא מה שאמרת, כי לא ישמע אל.]
- (5) [במנלה ישע' מן הגזווח: שוה.]

לבנים, ובפיו כעגנים לעורכי השירים, כוחב וכחמים ו שהם ולשמים, בחרף פנשימים וקיק ססמיריס (דונס, דעס לני, חלוני, ע). ופתי (חיון) לו מלוכה על חכמים במראהו וטוב מעמו וריחו והחכמו במוסות ה שהם מים (ר"ס סנגיד, סדעס חל פעלי, סדמן ג, 14). תלחט אש תבוסת: צלעי וכת עיני כים דסעה ורומה, אשר היחח כעין : הם והגה ברם לבי כעין אדם אדמה (למש"ע, סדעס לנסס, נדודי, קיע). ויון כסו אדם ככום ש שהם (סול, סעק ז, סס, סל). ולדי ימים על פוך ערי ש שהם מחו כיום מח (סס ס, סס, סס). סלב יששה ש שהם אמר (סס י, סס, סלס). תחת לבוש קדרות תספא לכן ש שהם (כ"י סלוי, לפי ככז, זמורס ג, 105).

שֶׁחָק ^{שֶׁחָק} סמנו שֶׁחָק, *שֶׁחָק, שֶׁחָק.

שֶׁחָק ^{שֶׁחָק} קל לא נמצא במקורות.

— סע, *שֶׁחָק, — נתק חחמור: והוציאוה (את חחמור) ותיתח משה קח (1) ותילכת עד שהגיעה אצל רבי חנינא בן דוסא וכו' שפע בני קולה (חלד"ס, סכס, נוסחא ח, 38).

שׂוֹ ^{שׂוֹ} — סלה סספסה: אל יאמן בשוה (2) נחמה כי שוא תהיה תפורחו (חיו יח לל).

(1) [בכ"י"ע וגם בנו"א שבספרים ש שחקת והנוסחת הרגילה היא ומושבת, וחמחדיר חקן: מנחקה, אך ברור שהנכון מנחקה, כשמוש שֶׁחָק a] בערב'י בסמ' בהק (חחמור). וכשמוש הפעל בערב'י קבעו את הפעל שחק בימינו כשמש' הוציא מהסס בלי רצון קול מיוחד ומשנה, אגב סרכוס חקרוס הפנימי הסכדיל בין החוה והכמן, וגורו סמנו שֶׁחָק, שֶׁחָק.]

(2) [כך הכתיב, אך ברב הספרים קרי שְׁוֹאָה, וגם הנקוד מכוון כבל מקום לקרי זה ולא לכתיב. אבל המקום קשה (ע'י בסרושו של העורך), ועל כן היו מדקדקים ופרשנים עברים, שהבינו כאן שְׁוֹ (ע'י במסמרו של ב. קלאר בס' היוכל לש. קרויס, 5-6) כש"ע: גגור מן שוה, אולי גם ספני שלא היה בספרים שלפניהם הקרי שְׁוֹאָה, שהנקוד מכוון אליו. וע'י שְׁוֹ.]

וכר לכב אשר לא נשא לשוא נפשו ולא נשבע
למרמה (ספ' כד ד), אשר יסרוך לסומה בשוא לשוא
עריך (1) (ספ קלט כ), — ב. במשם' אכוכה (2), ומכאן
גם במשם' הכל ורוק, Enttäuschung, Nichtiges;
désillusionnement, futilité; disappointment,
vanity: אם גלעד און אך שוא (3) היו בגלגל שורים
זכחו (ספ' יז יז), אמרם שוא עבה אלהים ומה
בצע כי שמרנו משמרתו (עלל' ג יד), אל יאמן בשו
נתעת כי שוא תהיה תמורתו (אין יז לז), — ובצורף
עם שיע, ירחי שוא בחקבלה אל לילות עמל: כעבר
ישאף צל וכשכיר יקוח פער: כן הנחלתו לי ירחי
שוא (4) ולילות עמל מנו לי (ספ' ז ג-ג), — ושוא,
לשוא במשם' חח'פ, חנם: לשוא הכיתי את בניכם
מוסר: לא לקחו (ינני ז ל), ואחי שדוד מה תעשי
כי תלבשי שני כי תערי עדי זהב כי תקרעי בפור
עניך לשוא תחיס (ספ' ז ד), נחר ספה מאשחם
עפרת לשוא צרף צרף ורעים לא נחקו (ספ' ו כט),
עלי גלעד וקחי צרי בתולת בת מצרים לשוא הרביתי
רפאות תעלה אין לך (ספ' מו יא), הבח לנו עורת
מצר ושו תשועת אדם (ספ' ס יג-ג קס יג), ובר
אני מה חלד על סה שוא כראת כל בני אדם (ספ'
סע מ), אם יי לא יבנה בית שוא עמלן בוגיו בו
אם יי לא ישמר עיר שוא שקר שומר שוא לכס
משכיו קום מאחרי שבת אבל לחם העצבים (ספ'
קצו ח-ג) — מ"כ שאים (5): אדני כמה תראה
השובה נפשי משאיהם (6) מכפירים יחירתי (ספ' נ

לך כוב (ספ' כח לד), ונביאיה מהו להם חסד היום
שוא וקסמים לחם כוב אמרים בח אפר אדני יי ויי
לא דבר (ספ' כז כס), דברו דברים אלות שוא (1)
כרת כרית (ספ' י יד), כי תחרשים דברו און והקוסמים
חוו שקר וחלמות השוא ידברו הכל ינחמון (זכ' י
ג), שוא ידברו איש את רעהו שפת חלקית כלב
ולב ידברו (ספ' יז ג), שוא ידבר לבו יקבץ און לו
(ספ' מו ז), העבר עיני מראות שוא (ספ' קט לו),
אשר מיהם דבר שוא וימינם ימין שקר (ספ' קמד ס,
יא), נביאיך חוו כך שוא ותפל ולא גלו על עונך
לחשיב שביחך (אין ז יד), — ובצורפים עם שיע,
הכלי שוא, חבלי שוא, הון שוא, מחה שוא, מנחת
שוא, משאות שוא, מתי שוא, נפת שוא, עד שוא,
קסום שוא, שמע שוא: לא תשא שמע שוא אל
תשת ירך עם רשע להיות עד חסם (שמות כג ח),
ולא תענה ברעך עד שוא (זכ' ס יז), לא חוספיו
הביא מנחת שוא קמרת תועבה היא לי (יע' ח יג),
היו משכי העין כחבלי השוא (2) וכעבות העגלה
חטאה (ספ' ס יס), הנה שם יי בא מסרחק וכו'
להנפה גוים בנפת שוא (8) ורמן מתעה על לחי
עמים (ספ' ל כז-כס), כי לא יהיה עוד כל חוון
שוא וקסם חלק בתוך בית ישראל (יסקו יז כד),
הלא מחה שוא חיותם וקסמם כוב אמרם ואמרים
נאם יי ואני לא דברתי (ספ' יז ז), והיה להם בקסום
שוא בעיניהם, בעי שבעות להם והוא מזכיר עון
להתפש (ספ' כח כס), משמרים הכלי שוא חסדם
יעזבו (יו"ט ז ס), לא ישבתי עם מתי שוא ועם
נעלמים לא אבוא (ספ' כו ד), כי הוא ידע מתי
שוא וירא און ולא יתבונן (אין יא יא), ויחוו לך
משאות שוא ומדותים (אין ז יד), — ולשוא, במשם'
לשקר, נשא את שם האל לשוא: לא תשא את
שם יי אלהיך לשוא כי לא ינקת יי את אשר ישא
את שמו לשוא (שמות כ ז; דכ"ז ס יא), נקי כפים

(1) [אמנם כל לשון הכתוב קשה].
(2) [כך מתבארת ההוראה הכל ורוק של המלה
בהתפתחות מו של שקר וכו', כי כן בא גם כוב
במשם' אכוכה במקרא, כגון: ישוב רש מאיש כוב
(ספ' יז כז), שפרשו: טוב לזה שהוא עני כל הימים
מאיש מתאה שמוזז אכוכה (ע"י נקסר העורך עשלי
שלמה 15 וכו').]

(3) [ואולי במשם' שקר וכו'],
(4) [אין הכונה כאן לירחים במשם' חרשים,
אלא כהקבלה אל לילות עמל, למיר' מן ירת, כלו'
הירח בעלותו בערב לא הביא לי אלא אכוכה].
(5) [במשם' זו תרגמו השבעים: μαχαλ, μαχαλ,
מעישים רעים, תהרג' הארם' משלתהין וולג' malignitas,
ויש גוזרים את המלה מן שאה, אחרים מניחים כאן
מ"ס בספ' שאגים או שאמים, וצ"ע].

(1) [ע"י הערת המהבר בעמ' 220].
(2) [במגלת ישעיה מן הגנוזות: השו', אמנם
בא כאן חבלי השוא (בשבעים: μαχαλ, אך) בהקבלה
אל עבות העגלה (בשבעים: δαμάλλεως, העגלה), ועל
כן יש שמציעים כאן כעקר: כחבלי השוא].
(3) [כפי שתראה ת. א. גינזברג, יש להכין נפה
וגם גוף בעקר כלשון על].

יז). — ואמר בן סירא: טוב למות מחיי שוא וזנות עולם מכאב נאמן (צ"ס גנ" ל יז). — ובגנויות ממדבר יהודה, גם בכתיב שו: והמה סוד שוא ועדת בליעל (מג" גנז, סקניק ב, לג). למורות יבקעו אפעה ושוא (פס סס, לד). על מטיפ הכוב אשר חתעה רבים לבנות עיר שו: ברמים ולקים עדה בשקר בעבור כבודה לוגיע רבים בעבורת שו: ולהרוחם ב[מע]שי שקר (פסר סקוק X). — ובחיי"ט, שבועת שוא: שבועת שוא חייבין על זדונה מכות (סנו"ג ז). איוז היא שבועת שוא, נשבע לשנות את חידוע לאדם וכו' (פס סס ח). הוא נשבע וניטל והן נשבעין וניטלין, אמר בן ננס, כיצד אלו ואלו באין לידו שבועת שוא (פס ז ס). החושך עצמו מן הדין מורק ממנו איבה וגול ושבועת שוא (כ' ישמע"ל, חז" ד יז). ידוע לשנים והו שבועת שקר, לג' זה שבועת שוא (כ' יוסקן, יכוס' כד' ג ז). — *תפלת שוא: הצועק לשעבר חרי זו תפלת שוא (גכ"ט ע ז). — *אנשים של שוא: אנשים הללו של שוא הם, של תחו הם (חילול בן חמי כני יוסע, גנלי סס קנ). — ובסמ"א, גם במש"י חבל, בטול: דע שכל הנמצאים לא יטלטו מאחד מארבעה חלקים, או שיהיה עומד בעצמו, או שיהיה עומד כוולתו וכו' או שיהיה עומד בעצמו ובוולתו כאחת, וזמן חשוא להיות עומד בעצמו ובוולתו, שדכר זה אינו בנמצאים (עולם קען, סוכין, ח). ואל יעלה בדעתך כי ידיעה זאת חשלם לאדם מאין דרישה וחקירה, שדכר זה שוא ברור (פס סס, כח). כי שוא הוא שיתן חסר שלמות לוולתו (פס סס, לח). ובחצו"ש הנפש לנפש אחת והנפש האחרת הצטרך גיב לנפש אחת וכו' וזה עד לאין תכלית, וזה שוא, ואם זה שוא, גם שוא להיות הנפש גוף (פס סס, לב). וזמן הצד האחד יתחייב קדמות החדש, וזמן הצד השני יתחייב חידוש הקדמין, וזניהם שוא, ורחיקם השכל (פס סס, נג). וזה תכלית השוא (פס סס, עט). האמת הוא רחב על השוא (כ"י סכ"י, מוסקי הפילוסופים ז ג). ואל תסנע האמת מבעליו, כי כל סנוע האמת יפתח לו האל שערי השוא (פס ז יז). דע הפעלים נחלקים לפי התכונות תכליתם על ארבעה חלקים או פעל

ריק, או פעל שחוק, או פעל שוא ובטל¹), או פעל נכון ונאה, אך הפעל שיאמר כי הוא שוא הוא הפעל אשר כונתו פועלו לתכלית אחת ולא ישיג התכלית ההיא (סוף, מו"ז ג כס). למה לא נשים כל ויגיענו ועמלנו וכו' אלא כו עד אשר יגיע לנו ממנו האמת מן השוא (אברהם בן ססול, בן סמך וסד"ר עז). שהאדם קודם שיוסר ויתחנך ירחיק דברים רבים וכו' וידמה כנפשו שהוא שוא, וכשיוסר בחכמה ויתחנך בגמיונות תסורנה ממנו אותם המחשבות וישובו הדברים אשר היו אצלו שוא אל האמת (כ"ט פלקיאל, כלסית חמס, ס). ובגדירות העולם חבא שהוא רחוק מן השוא (עמנואל, מ"ז יט, סדנמן, 588). — ואמר המשורר: בהכיטר בעיני שוא לך חון וקנין רב ומסלה עצומה, והתבונן בהכיטר בעיני אמת כי אין לך ככל מאומה (ד"ס סכ"י, נסצ"ט, בן סקסל עג, ססון, רכז). וסוד משמע שוא וכו' ולא תשא לשוא שטותי היקרים (כסצ"ג, סמך לב, ציליק-צביליקי ג 143). מצוף שפת עפר עלי אפי, אחי, ביום אגיע להחיות שו, וקחה לך מפיו לכל אמות ועד, ואם כל דברתי שוא (כמנ"י, סעק ד, צדוק, סנח). נטעו שוא נטעו וגדל עונם מנשוא (כ"י סלוי, כלס רכס, ומוסר ט, 587). דוד על ימינך שים וכוס מלא ברכת אדני על שמאלך שו, ושפת והשתעשע ואונך אל תט למוכותים בדברי שוא ושפת, והאמן כי גדיב לב אין כשר, ומי לא יאמין בשו (מדרס חזו אל עלסית, דוד על ימינך, ילין ח, 68). עלי חסד בשם חסד יכנה וגם חרש בשם חרס ארקים, ושם השוא אצר נשתו ונחשב בשם השו ונקשב אל מצוקים (למחלום חננעס חזות נגעס, כ"י וינל, 218, לפי קלסר, ספר סינל לקניס, 9). אל תאמן נתעה בשוא כי נחשב על שו (אל סלמן, פס, 821). ובעת אשר נטעו נטע חשק ושוא, ורע צדקה אהיה וזרע (עמנואל, חלס זמני, מוס' ח, סדנמן, 27-28). כל נמצא גשמי צריך אל מקום גשמי ימצא בו, אם כן אם המקום נמצא הוא צריך מקום למסכו, גם ילך זה אל לא תכלית הוא נמנע על שוא

¹ [בתרג' ר"ש א"ח: סעולת ריק.]

מצבו (סוף, כל נמל, חס' כ, סס, 558-559).
שׁוּא ¹, שׁוּה, ס"ו, — שם הסימן המרכב משתי נקודות זו על זו, הבא בנקוד המכרני תחת האות או אף בתוכה, והמציג, ברב המבטאים, חסר תנועה או חסר תנועה מלאה: סדר שׁוּא המשרתת לכל האותיות וכו' ואשר תצא בלשון ואשר לא תצא (דקדוקי סעעיס, נצר-סעלסק, 18). וכן אם יהיו שתי שׁוּוֹת בתבה, כמו וישמעו וישלחו ויקראו נבראו נשלחה נשלחה (סס, 18, נסערה). ואם באות שני מן התיבה, ויקדם לה שׁוּא נצבה וכו' כמו ופה נוף מוש בל הארץ, תלא ודעו וכו' (סס, 24). ויש געיה בשׁוּא ופתחה באות אחת כמו וַיֵּשְׁבוּ, ויש

(1) [מקור השם בארמית מורחית, בקרוב לשם שׁוּיָא, כמ"ר, שנקרא בו כסור' אחד מטעמי הפסוק במשפט, שגם צורחו שתי נקודות זו על זו, ועקר הוראת השם נבראה כמו שׁוּא a), שוה בשוה, ביחד בערב'. הכתיב שׁוּבָא (עי' ערך זה), שבחרו בו כמה מסדקדיקי ספרד, אינו מקורי. בהתאם למקורו של השוא, כסימן פסוק, ולא כחלק מנקוד התנועות, אפשר לשער, ששמש הסימן בעקרו כדי לצין לא תנועה מן התנועות ואף לא חסר תנועה, אלא הפסקה במלה לפני הכוה חדשה. בשמוש זה הורה השוא למשל, שאין לבטא את הכוה השם אברהם ביחד, אלא בהפסקה בין שתי ההכרות, ובדומה לזה אין לבטא שלמה או פני ביחד, אלא יש להפסיק אחרי האות הראשונה. ובעקר אפשר להבין בדרך זו גם את שמו של סימן השבון בערב', כמציין הפסקת מה בתוך הכעת המלה. ולפי זה אפשר כי קרוב סימן השוא במקורו למימן חמלוק הבא בסוף פסוק, וסתוך מקור כזה נתן כאור גם לעובדה זו, כי מה שבטא למעשה עם האות במקום השוא היה שונה לא רק לפי הברלי המבטאים, אלא לפי שנוי עמדת השוא במלה, כאן כשוא נח בתוך תנועה, וכאן כשוא נע בתנועה קצרה או אף ארכה. ועי' בספרי המדקדקים ובדגמאות המובאות כאן ובערך שׁוּבָא על דרכי מבטאו של השוא וסוגיו.

בנקוד העליון בא כמק' סימן השוא סימן אחד הנקרא חיטפא, ומכאן בעבר' חטף (עי' ערך זה). על מבטאה של המלה שׁוּא ומקורה הופעו ע"י המדקדקים העברים דעות שונות, כגון אלו שהובאו כאן בדגמאות לשמוש המלה, ובערך שׁוּבָא.]

(a) שׁוּא

געיה בשני אותות שיש בהם שתי שׁוּוֹת ¹ בתיבה אחת (סס, 81). שׁוּא (התנועה) (רספ"ג, גוף סעריני סל פסוקו ליליפס). ודע כי ההא שבלשון שאלה אם יתיה אחריה שׁוּוֹת תתיה דגש כמו הבצעתה (דונס על רספ"ג d 108). שׁוּוֹת עי"ן לַעֲנֹת חונה כמו ב"ית (לַבְנֹת) והיא נעה ונקודתה לא בנקודת ב"ית לבנות, כי נקודת הב"ית שתי נקודות בלבד והם הנקראים אצלנו שׁוּא (סס' מלוי' ונסס, 24). מבלי ספק שהיה (ספר התורה) שמור בלבבות בפתחא והקמ"ץ והשכר והנטיה והש"ו א והטעמים (כ"י ח"ס, כוזי ג לז). כי השוא יתחלק לשני חלקים האחת שחתי תחלת המבטא בראש המלה או בתוכה כשי"ן שֶׁמַע ומ"ם תִּשְׁמַעוֹן כי הש"ו איננו נקרא בעצמו רק בעבור תנועה אחריו או לפניו, ואם התנועה אחריו הנה ש"ו א מתנוועע ואם התנועה לפניו הנו ש"ו א נח וכו' ואמר רבי יהודה המדקדק כי ראוי לקרוא תי"ו וַיֵּשֶׁת מן תי"ו ש"ו א מתנוועע דבוק עם מלת מן, והנה מה יעשה במלת יפת אלהים, כי אין כח בלשון לחבר שני שו"א ין מתנוועעים כי ניקוד אלהים ש"ו א עם פת"ח קטן, ויאמר החכם הנוכח כי אנשי סביריא וקראו ש"ו א המתנוועע אם אחריו יו"ד בתנועת החיריק יתויהו ורמיהו ויקראו ש"ו א אחריו קמ"ץ גדול. כמו בַּרְכָּה שְׁמַרְיָם בפת"ח חטף והטעם ש"ו א עם פת"ח, ואם אחר הש"ו א המתנוועע אחת מאותיות אהח"ע שהם אותיות הגרון לעולם תתיה תנועת הש"ו א כפי התנועה הבאה אחריו כגון דעו אפו שיקרא הרלית כדמות שור"ק ובמלת דעי כאילו הוא בחיר"ק, ובמלת דעה כאילו הוא בפתח קטן, וכן מנהג מקרא המדקדקי כאשר אמר באותיות הגרון וביו"ד רק בתנועת הש"ו א שהיא אחר ש"ו א לא תאבד לו ולא תשמע אליו, כי הנה העברים הוצרכו כאשר התחברו שני שו"א ין מתנוועעים לחניה השני ותנועו גם הראשון בהבנס

(1) הסהדירים נקדו שׁוּוֹת, הואיל וחשבו שהכוונה לשתי אותיות שוות במלה, והם מביאים כפוגרים תוספת שאינה בכתבי היד: כמו הַלֵּל וְצִלְלוּ וְיִלְלוּ, ואין זה נכון, וצ"ל שׁוּוֹת כמ"ר מן שׁוּא. ועי' בדברי נ. ברגרין, לשוננו יו, עמ' 177.]

ח שוא יש בקריאתה שמנה כללים, הכלל הראשון כל שוא נע שאחריו אות גרונית תנועתו נוטה לתנועת האות הגרונית החיה וכו' (כ"א דגלת, מקם אצנס, צמסיני סקודות נסכנס). וזה טעם השם "שוא", שלא ימעה בה התמון שהיא גיב איוו תנועה חרשה, יורה שמה זה שהיא לשוא ולחנם, ורק לאות על חריקות (לדס, ימון ללס, מלמוד לפון עכ"ל, 8). וכן יאמר התמון רצה תחת רצה, ישמחו תחת ישמחו, ויקראו את הסדר ראה בשם ראה, ואת היות עצמו בשם שוא — ומטה שלא יטוהו במבטאם לתנועה אחרת, מוכח כי הוא כטבע מין הצירוף והסגולה, וכן יעתיקוהו כל סופרי העמים בסגולה, כנודע (סס סס). — ובמליצה, ואמר המשורר: לך הרוזנים בשוא⁽¹⁾ ואמנם כמו שבע נקודות⁽²⁾ את במלים (אלפזר בן יעקב הסגלי, לך סדונים, דיואן, כרוז, לד).

א. שְׁוֹאָה⁽³⁾, שְׁוֹאָה, שִׁי, קמ"י שְׁוֹאָה⁽⁴⁾, — שמה ושואה, חרבן ריק וחרוה Verwüstung, Zerstörung; dévastation, destruction; devastation, destruction ומה תעשו ליום פקדה וְשְׁוֹאָה מטרחק חבוא (יט"ג). ובא עליך רעה לא חרעי שחרה ותפל עליך חוה לא חוכלי כסרה וחבא עליך פתאם שְׁוֹאָה לא חרעי (סס מו יל). ועלית בְּשְׁוֹאָה חבוא כענן לכסות הארץ תהיה (ימק"ל סט). יום עברה היום ההוא יום צרה ומצוקה יום שְׁוֹאָה ומשואה יום חשך ואפלה יום ענן וערפל (נמ"ל סט). תבואהו שְׁוֹאָה לא ידע ורשתו אשר ממין תלכדו בשואה⁽⁵⁾ יפל בה (סס"ל סט). כבא בְּשְׁוֹאָה⁽⁶⁾ מחדכם ואירכם כסוזה יאחה כבא עליכם צרה וצוקה (מס"ל סט). אל חירא מפתח פתאם וּשְׁוֹאָה רשעים כי חבא (סס ג סט). כפרץ רחב יאחיו תחת שְׁוֹאָה התגלגלו (ליזנ ל יד).

(1) [ויא כשיום לך. עי' במאמר העורך, לשוננו יא, 276].

(2) [ויא כמלך בין המלכים].

(3) [מן א. שְׁוֹאָה].

(4) [על שְׁוֹאָהֶם (סס"ל סט) עי' ערך שְׁוֹאָה וחקרה שם (עמ' 6927)].

(5) [במקום זה הנכון כדעת אחרים: בְּשְׁוֹאָה].

(6) [כך קרי; כתיב: בשואות].

אחת מאותיות בוי"ל שהם משרתים לטעם כמו שְׁמַעְעוֹן שְׁמַעְעוֹן שְׁמַעְעוֹן וְשְׁמַעְעוֹן אמרו לְרֹאשׁוֹן בְּרֹאשׁוֹן בְּרֹאשׁוֹן והנה השו"א השני נח גראה ואם היה יו"ד יעלומהו כמו גִּמְיִנִי גִמְיִנִי לְיִמְיִנִי גם הסימנים גִּמְיִנִי אש דת למו, גם הוא יו"ד וְיִסְיִנִי חסעדני וכו' ודע כי מלת שו"א מנורת נְשִׁמָּה כי היא כנגד הגלגל העליון שיש לו תנועה אחת שוה (לכ"ז, למוס, א: 3—3). שוא נח ונע (סס, מלזי לפון סקס, סמסיס ופניסיס). לא יתכן התחברות שני שואין געים (סס, ססולין). דרך ידיעת השוא נחלק לשני מחלקות אחד נח ואחד נד, סמני הנח שהוא מישב את האות ומיניחו ומושכו עם המלך שלפניו כמו יִשְׂרָאֵל, השוא שתחת השין נח והיא נמשכת עם היור במלך היור והיא חרקה וכו' והשוא הנד נמשך עם האותיות שלאחריו כמו וְיִשְׂרָאֵל, השוא שתחת השין נח לפי כך הוא נמשך עם היור והשוא שתחת הכף הוא נד לפיכך הוא נמשך עם שלאחריו (סוכס סוכס, 60—61). כל אות שיהיה תחתיו שוא והיה סמוך לאחר מאותיות אֶהֱחֶק יצא אותו השוא במלך שהוא תחת אות אֶהֱחֶק הסמוך והוא במלך חטף קל כמו ואם-נכה, יצא הואו בחרק חטף, ואם יש ע"ש השוא געיה יצא בחרק בשווה כמו ואם יותר, נקרא כאלו הוא נקוד ואם, וכן ואמרידלי יצא השוא בקמץ חטף, ואם יש עמו געיה יצא במלך בשווה כאלו הוא ואמרו וכו' כל שוא שיהיה על אות חוץ מאותיות אֶהֱחֶק וסמוך לאותו האות יור יצא היור במלכו ויצא השוא הסמוך לו בחרק קל לעולם וכו' ואם יש עמו געיה יצא בחרק שלם כמו כי גִּיד אשה, כאלו היא בִּיד⁽¹⁾ (סס 61—62). שאלה איך יכתב שוא או שכא וכו' כפי טעם הכותב שוא הוא היות שתי נקודות וזו על גב זו מצבות ועומדות בשווי מנקודות וכו' הכותב שבא וטה טעם יש בו נאמר לו יתכן היותו על מכתב זה נגזר מלשון שבי וכו' יען היותו טעם שובה וטעם נשכת וכו' דבר אחר על השוא, דע כי נקרא שוא וכו' כי הוא משוה למלכים ולקוראים בם (יוקף סקוטעדיני, עמ' דנוריס, Zur Masoret. Grammatik, Kurt Lewy, לט).

(1) [כל השיטה הזאת מפורטת בדגמאות מרבות בספר זכרון לר"י קמחי, עמ' 18].

(a) ثوب

אלהי ישראל וישב למקומו (פ"ח ס יח). לא תעלו ולא תלחמין עם אחיכם בני ישראל שובו איש לביתו (מ"ח יב כד). אלך אשובה אל מקומי (סו' ס יח). לא ישוב עוד לביתו (ח"י ז י). לבנת שִׁבְנָה אשה לבית אמה (דו' ח ס). — ושב בשלום, שב לביתו בשלום; ושבתי בשלום אל בית אבי (נחל' כח כח). בשובי בשלום אחץ את המגדל הזה (ספ"ט ח ט). שִׁבְנָה העיר בשלום (פ"ז יב כז). אם שוב תשוב בשלום לא דבר יי' בי (מ"ח כז כח). והאכילחו לחם לחץ ומים לחץ עד שובי בשלום (דח"י יב כז). — ושב והלך בשלום; ועתה שוב ולך בשלום (פ"ח כט ז). — ושב ללכת; וישמעו את דבר יי' וישבו ללכת (י' כדבר יי' (מ"ח יב כד). כאשר יצא סכסן אמו ערום ישוב ללכת בשבא (קס"ז ס יד). — ושב על סביבותיו; סוכב סכב הולך הרוח ועל סביבותיו שִׁבְנָה הרוח (סס ח ו). — ושב ריקם: קשח והונחן לא נשוב. חור וחורב שאל לא תשוב ריקם (פ"ח כז). כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם (יט"ז נס יח). באו על גנים לא מצאו מים שִׁבְנָה כליהם ריקם (ימ"ז יד ג). חציו כגבור משביל לא ישוב ריקם (סס כ ט). — ושב לא על, ללא הועיל (2); ישובו לא על היו בקשת רמיה (סו' ז יו). — ושב נכלם, בבשת פנים: אל ישוב דך נכלם (סס"ז עד כח). וישב (מלך אשור) בבשת פנים לארצו (דח"י ז כח). — ושב הכסף: על דבר הכסף תשוב באמתחתינו בתחלה אנהנו מוכאים (נחל' מג יח). — ובלי השלם: כי עתה שִׁבְנָה זה פעמים (סס סס י). שבו בירתו עד יצאת זקנכם ושבִּתֶּם (פ"ח י ס). בא המלאך עד הם ולא שִׁבְנָה (מ"ז ט יח). יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב (יט"ז מה כג). שכו נא אל תהי עולה ושבִּתֶּם (8) עוד צדקי כח (ח"י ו כט). שובי שובי (4) השולמית שובי שובי ונחזה בך (פס"ס ז ח). ושבִּתֶּם

ישראל (מ"ח יב ז). ועדת לאמים חסובך ועליה למרום שִׁבְנָה (י' סס"ז ז ס). ותשב נעמי ורות המואבית כיתה עמה תשב משדי מואב והמה באו בית לחם (דו' ח כז). בערב הוא באה ובבקר היא שִׁבְנָה אל בית הנשים שני (פס"ז ז יד). ובא במלכות מלך הנגב ושב אל אדמתו (דח"י יח ט). — ובהשאלה, שב הנבול, נסה, פנה: ושב (הגבול) מורה השמש כות דגן ונגע בובולן וכו' ויצא אל כבול משמאל (סו' יב כז). ושב הגבול חרטה ועד עיר סכצר צר ושב הגבול חסה ויהיו תצאתיו היטה סחבל אכויבה (סס סס כט). — ושב מעשות דבר, שב למקומו לאחר שעשה את הדבר; אחרי שובו מהכות את בדרלעמר (נחל' יד י). וישבו סחור הארץ (נחל' יג כח). שִׁבְנָה דוד מהכות את הפלשתי (פ"ח יב ו). וישב שאל סרדף אחרי דוד (סס כג כח). ודוד שִׁבְנָה מהכות את עמלק (פ"ח ח ח). ויעש דוד שם פִּשְׁחוֹ מהכותו את ארם. בניא מלח (סס ס יג). — ושב לדרכו: וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה (נחל' לג יו). כך שוב לדרבך סדברה דמשק (מ"ח יט יח). — ושב בדרך אשר הלך כח: ולא תשוב בדרך אשר הלכת (סס יג ט). בדרך אשר בא בה ישוב (יט"ז לו לד). — ושב אחור, אחורנית: הלך הצל עשר מעלות אם ישוב עשר מעלות וכו' לא כי ישוב הצל אחרנית עשר מעלות (מ"ז כ ט-י). שִׁבְנָה אויבי אחור יכשלו ויאכדו מפניך (סס"ז ט ד). או ישובו אויבי אחור ביום אקרא (סס נו י). גם היא נאנחה ותשב אחור (יכ"ח ח ס). — והלך לשוב, נתן ראש לשוב, נתן ראש ושב: בלכתך לשוב מצרימה (פסוק ד כח) נתנה ראש ונשובה מצרימה (נחל' יד ד). ויקשו את את ערסם ויתנו ראש לשוב לעבדם (נחל' ט יז). — ושב עם פלוגי, שב ובא את פלוגי: ושוב עמי ואשתחזה ליי' (פ"ח יב כז). לא אוכל לשוב אתך ולכווא אתך (מ"ח יג יו). — ושב לביתו, למקומו ואברהם שִׁבְנָה למקומו (נחל' יב לג). וילך וישב לבן למקומו (סס לג ח). ושב אל בית אביה כנעוריה (ויק' כז יג). מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו (דח"י כ ס). שלחו את ארון

(1) [אך אולי חסכו: ועלה למרום שִׁבְנָה, כלשון

חל' סח יט: עלית למרום שִׁבְנָה שבי].

(1) [בדח"יב יא ד: מלכת אל ירבעם].

(2) [זאת משפ' חצרוף, ובן גס וו של אל-על (כמו אל-על): ואל על יקראתו יחד לא ירוסם (סו' יח ז).]

(3) [כך קרי: כתיב: ו ש ב י .]

(4) [כמבואר לאחרונה בספרו של העורך, הלשון והספר ב, עמ' 285, שיכות לפסוק זה גם חזקוניות. האחרונות של הפסוק שלפניו, בקריאה: פת עמינרב שובי, שובי השולמית וכו'.]

העבים אחר הגשם (קס"ז י"ג). — ובצרופים וזוגיים, גם במשם' הליכה ושיבה חזרת כמה פעמים, הלך ושב, יצא ושב, עבר ושב, רץ ושב; ויצא ויצא וישוב (נלס"מ ז). עברו ושובו משער לשער במחנה (סמו"נ כז). וידד הלך ושב מעל שאול (ס"ח י"י). והחיות רצוא ושוב! כמראה הכוכב (ימק"א י"ד). ונחתי את הר שעיר לשממה ושממה וזכרתי ממנו עבר ושב (ס"ח ז). והארץ נשמה אחריתם מעבר ושב (זכ"ז י"ד). וזנתי לכיתי סבבה מעבר ושב (ס"ט ט). — הלך ושב, במשם' הליכה אחת בדרך; אל תאמר לרעיק לך ושוב וזמר אתן ויש אתך (תנ"י ג כח). — ובמשם' של שיבה ממשכת אחת; וישובו המים מעל הארץ הלוך ושוב (נלס"מ ג). — ובמחנה: ככלב שב על קאו כמיל שונה באולתו (תנ"י כו יח). — והעבים אחר הגשם: עד אשר לא תחשך חשמש והאור והירח והכוכבים וישובו העבים אחר הגשם (קס"ז י"ג). — ועל מות האדם, שב האדם אל העפר, אל האדמה, שאלה וברו'; כי עפר אתה ואל עפר תשוב (נלס"מ ג י"ט). וישובו רשעים לשאולה (תנ"י ט י"ט). חסף רוחם יגועון ואל עפרם ישובון (ס"ס קד כט). תצא רוחו וישוב לאדמתו (ס"ס קמ"ד). ערם יצתי מכטן אמי וערם אשוב שמה (א"י ח כח). יגוע כל בשר יחד ואדם על עפר ישוב (ס"ס ל"ח). הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר (קס"ז ג כ). כאשר יצא מכטן אמו ערום ישוב ללכת כשבה (ס"ס ח י"ד). וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה (ס"ס י"ז). — הלך ולא שב, ובתאור השאל בארץ או בדרך שאין לשוב ממנה (ס"ס י"ז): ויזכר כי בשר חמה רוח הולך ולא ישוב (תנ"י ע"ט). כל באיה לא ישובון ולא ישיגו אדמות חיים (תנ"י ז י"ט). בסרם אלך ולא אשוב אל ארץ חשך וצלמות (א"י י כח). וארח לא אשוב אהלך (ס"ס י"ז כג). — ובנגוד לכך, שבה רוחו של

(1) [ע"י בהערה ע"מ' 6694].
 (2) [כאלו בתערובת של שתי תמונות קרובות בענין: א) ערם יצאתי וערם אשוב, ב) מעפר יצאתי ושמה אשוב].
 (3) [ככנוי האכדי לארץ הסמים: ארצת לא תר, ארץ ללא שוב].

(1) [כך קרי; כתיב וישוב].

(2) [בהוש"יב ז כחוב; ואחא באלהיך תשוב, אבל כרעת רבים חכונה כנראה: באהליך תשב].

תשוב ולא תשובה (יכ"ג ז). אם תשוב ישראל נאם
 יי' אלי תשוב (ס"ד ח). לא יחנו מעלליהם (י) לשוב
 אל אלהיהם כי בנים זרים ילדו (סו"ס ד), שובה ישראל
 עד יי' אלהיך (ס"ד ז). ולא שבתם עדי (עמ"ד ד
 ו). ויזכרו וישובו אל יי' כל אפסי ארץ (סל"ג כ כח).
 אם תשוב עד ידו תבנה תרחיק עולת מאהליך
 (ח"ו כ כג). נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד יי'
 (ח"ג ג ו). כי בשובכם על יי' אחיכם וכניכם לרחמים
 לפני שוביהם (דפי"ג ל ט). — ובלי השלמה, שב
 במשם חור בתשובה: שובה משבה ישראל וכו' שוכו
 בנים שובכים (יכ"ג יג-יד). — וצ"ל שב, במשם שב
 אל האל: ציון במשפט חפדה ושבתי (בצדקה יסעי"ח
 כז). — ובתוך שם עצם פרטי: אתה וישראל ושוב בך
 (ס"ג ז). — ושב האלהים אל עמו, לעמו: שבתתי
 לירושלם ברחמים (זכ"ל ח י). שבתתי אל ציון ושכנתי
 בתוך ירושלם (ס"ס ג). ולחפך, שב האדם מאחרי
 האלהים וכו', מר מעליו: מה המעל הזה אשר
 מעלתם באלהי ישראל לשוב תיום מאחרי יי' (יס"ס כ
 י). כי אם שוב תשובו ודבקם ביתר הגוים וכו' (ס"ס
 כג יז). כי שב מאחרי ואת דברי לא הקים (ס"ח יס
 יא). אבי תקראו לי ומאחרי לא תשובו (יכ"ג ג
 יט). — ושב האל מאחרי האדם: ולא יראה בך ערות
 דבר ושב מאחריך (דנ"י כ"ס). — ג) ושב מעצתו, שב
 מסוב, מרע, מדעתו, מחורו וכו', נחם מהם ועוב
 אותם: שוב מחרון אפך ונחם על הרעה לעמך (סמ"ח
 נ"ז יז). צייתי מי אל יי' ולא אוכל לשוב (סמ"ט יא
 ל). אחר הדבר הזה לא שב ויבטח מדרכי הרעה (מ"ח
 יג לג). אך לא שב יי' מחרון אפו הגדול (מ"ב כג כו).
 על כי דברתי וסחי ולא נחמתי ולא אשוב ממנה (יכ"ג ד
 כח). החזיקו בחרמית מאנו לשוב (ס"ס ח). כי הוהרת
 רשע ולא שב מרשעו ומדרכי חרשעה וכו' ושוב צדיק
 מצדקו ועשה עול וכו' (יסוק"י י"ג-כ). אם אחפץ במות
 הרשע כי אם לשוב רשע מדרכו ויהי שוכו שוכו מדרכים
 הרעים (ס"ס נ"א). מי יודע ושוב ונחם האלהים
 ושב מחרון אפו ולא נאכזר (ינ"ג ט). — ובצדק

שכבני' פוע' ופעו', שכי פשע, שובי מלחמה, ששבו
 מסשעם, שחורו מן המלחמה: ובה לציון גואל
 ולשבי פשע ביעקב (ישעי נ"ב). מסול שלמה אדר
 תפשוטון מעברים במח שובי (י) מלחמה (מ"כ ז ח). —
 ובניד, שב אדם על עונו, הוסיף לחטא: שבו על
 עונת אבותם הראשנים אשר מאנו לשמוע את דברי
 (יכ"ג יא י). — ובשנוי הנושא, שבה חטא האדם, כמו
 שב האדם מחמתו: וישבת עמו ימים אחדים עד
 אשר תשוב חטא אחיך עד שוב אף אחיך מסך ושכה
 את אפר עשית לו (ברל"ט כז-מז). ככל זאת לא
 שב אפו ועוד ידו נטויה (ישעי ח כח). כי לא שב חרון אף
 יי' ממנו (יכ"ג ד ח). ארפא משוכתם אהבם נדבה
 כי שב אפי ממנו (סו"ס יד ס). ושב נא אפך וחמתך
 מעירך ירושלם הר קדשך (דנ"י ט"ו). ובהכנעו שב ממנו
 אף יי' ולא להשחית לכלה (דפי"ג יב יז). — ד) ושב
 ועשה האדם דבר, שב לעשותו וכו', עשה את הדבר
 אחר כך, עוד פעם, nachher, nochmals tun; —
 faire plus tard, de nouveau; to do after-
 wards, again. אשובה ארעה צאנך. אשמר (ברל"ט ל
 כל). שבו שברו דנו מעט אכל (ס"ס נ"ג). וחיה
 בשבתך חיון וחפחתה בה. ושבתי וכסית את צאתך
 (דנ"י כג יד). לא יוכל בעדה תראשון אשר שלחה
 לשוב לקחתה להיות לו לאשה (ס"ס כד ד). ושוב מל
 את בני ישראל שנית (יסו"ס ז). ויפצר בו חתנו
 וישב וילן שם (סמ"ט י"ז). לא קראתי שוב שוב
 (ס"ח ג ס). וישב וישלח שר חמשים שלשים וחמשים
 (מ"ב ח יג). ועוד בה עשיריה ושב והיתה לבער
 (ישעי ו יג). אם תבעינו בעיו שבו אחיו (ס"ס כ"ג יז).
 ונשחת הכלי וכו' ושב ויעשהו כלי אחר (יכ"ג י"ד).
 שוב קח לך מגלה אחרת (ס"ס לו כח). לכן אשוב ולקחתי
 דגני בעתה (סו"ס ז יא). לא אשוב לשחת אפרים (ס"ס
 יא ט). ושוב ירחמנו ויכבש עונותינו (מ"כ ז יט).
 ושבכם וראיתם בין צדיק לרשע (מל"ג ג יס). הלא
 אתה תשוב תחיינו (סל"ג ס"ז). כל ישבון לבמות
 חארץ (ס"ס קד ט). לא תשוב עיני לראות טוב (ח"ו
 ז). ותשב תחפלא בי (ס"ס י"ו). אך כי ישב והפך
 ידו כל היום (ח"ג י). — ח) במשם שב והיה, חור
 והיה כאשר היה וכו', wieder werden; redevenir;

(1) [אולי צ"ל: לא יחנו עלליהם.]

(2) [תכונה: ושבתי בצדקה, עי' בדברי העורך.]

[חלשון וחסר ב, 420]

(3) [קרי: תקראי, תשובי.]

(1) [אמנם יש מציעים: שכי מלחמה.]

(כ' יוסן, סס נמד' ז). ועבשו שניתנה לי רשות לא
אנביה את קולי ותשוב נפשו עלי (סס סס ד).
וראה בו שושנה אחת של ודר ונטלה וחרית בה
ושבת נפשו עליו (סס סס"ס, כסוססס זין ססוסס).
שהיתה ספיקא בידך לשוב ואילו שבתה היה
טוב לך (סס קטלי, מעוט לא יוכל לקנן). — עובר
ושב, עוברים ושבם¹, חולכי דרך: שלא יהו עוברין
ושבין אומרין ראו פלוני שקצר שדהו וכו'
(תוספ' ססס א ו). שהקריא אברהם אבינו לשמו של
הקביה כפה כל עובר ושב (קוט' י): עד שלא
סלחי היו העוברים וחשבים באים מצלי
(כ' ינלי, מד' כסל' מס). — ובחפלה: ולורשלים עירך
ברחמים תשוב (ספלת י"ס). ותחוינה עוינינו
בשובך לציון ברחמים (סס). שובה אלינו
בהמון רחמיך (ח"ל עולך דמקו. מוסף סלס דגליס).
ובסחמ"א: יש לך חורש רעה וסופה לשוב עליו
(כס"י, קטלי י"ח). צדיק ורשע, ועובר ומטרה, ושלם
ומקצר, וחוטא ומייד, ושב וכופר (כ"י ח"ס, ח"ד ס).
שכל שב כבר היה צדיק קידם שיחמא, ואין כל צדיק
שב (סול, מוס', תפוסה, ססס ססער). — שוב אלי, היה
יסודו ומרכו בו: כי מי שרצה לבקש האמת אשר
אין גמגום עליו ראוי שילך דרך ארוסמ"ו והוא אשר
אליו ישוב הכל (סס טוט, פי' מו"כ ז ד). —
'ובסחמ"א' נהפך לדבר², נהיה, נעשה; werden;

(1) [בהרחבת השמוש שבמקרא, עי' עמ' 8033].

(2) [בתרג' של הערב' צאר א].

(א) طار

to become again, once more
ותנה שבה ככשרו (סמות ד). ורחצת שבע פעמים
בירדן וישב בשרך לך וטהר (מ"ז ס י). וישב בשרו
ככשר נער קמן ויטהר (סס סס יד). כי עד צדק
ישוב משחמ' (סל' לז י"ח). — ובסחמ"א נהפך, נשחמה,
sich verwandeln; se changer, transformer; to
change, transform; ולשב לבנון לכרמל והכרמל ליער
יחשב (סס' כט יז). — (ו) בצרופ שוב שבות, שוב שבות,
בסחמ"א השיב. לקדמותו, קום¹,
wiederherstellen; rétablir; restore; ולשב יי' מלהיך את שבותך ורחמך
ושב וקבצך מכל העמים וכו' (דנ"י ל ג). פשוני את
שבותיכם לעיניכם אמר יי' (לנ"י כ). שובת יי' את
שבותנו כאפיקים בנגב (ססלי קכ ד). ועי' שבות,
ב. שבות. — ובחמ"ס: האומר אחמא ואשוב
אחמא ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה
(יו"ט ס ט). שיטול את דמיו ספני הקנת חשבים
(גיט' סס). ושוב יום אחד לפני מיתחך (כ' חנינוז,
חנות ג י). השב מדיעתו סביא קרבן על שגגתו,
לא שב מדיעתו אינו סביא קרבן על שגגתו
(כ"ס, סורי ז). תשובי לתשוקתך, תשובי
לתשוקי אישך (מד' כסל' כ). ונטל כבר ואכלה
ושבת נפשו עליו (סס ויק' לד). ואכל מן פירותיו
ושחה מן המעיין וערב לו ושבת נפשו עליו

(1) [כמבאר בערך שבות אין כאן למעשה עדות
לשמוש של הפעל שוב בבנין קל בסחמ"א של ס"י, אלא
התפתחות של פעל בהכפלת השרש, שעקרה ששב, ש
כדגמט גלגל, כוכו וכדו', והספלה זו בלבד, ולא בנין
קל של הפעל הששום, כאח כאן בשמוש מיוחד זה.
ואין חוראת ס"י לבנין קל גם בחרת המסומות, שאמרו
למצא אותה שם. כמסד' י לו, שובת יי' רבבות וכו'
העקר: שבה יי' רבבות (עי' בהערות לערכים רבבה,
רבו); בתחיל' סה ה, שובנו מלהי ישענו, הכונה: שוב
אלינו, כרגשם: פאחנו, תבואנו, במקום כאח אלינו,
תבוא עדינו וכדו'. ואין בירי המקום הבודד בנחו' ב ג
(כ' ש' יי' את גאון יעקב כגאון ישראל כי בקקים
בקקים וסמריהם שחתו) לחובית שמוש כזה, וכנראה יש
לגרם כאן כי ישוב, כמקרים אחרים שהששמה י בראש
תבה אחר זו שבסוף התבה הקודמת לה].
(2) [כלב השאזשים נדחה הפעל שוב בתו"מ
עי' חור, ועי' שם וכערך תשובה].

חשוב נפשו מטהרה מן המסקות וכו' ותשוב
כאילו היא מלאך ותשוב גם במדה המלאכותית
הנפרדת מן הגופות (פול, כחרי א ח). מפני ששב
הוא ואותו דבר אחד (פס פס). ושב הקצף מחמיר
עליהם ועל המונם (פס פס ד). שכל מי שנכבד
ונפרש ואמר עליו ש שב פילוסוף (פס ד יס). כאשר
שב ב ההא הקלו היין ברוקס (פול, סקקס
ו וילנסי, פד). וכמו שהביאו משל מתיקון המעיף
קודם שיגדל ישוב שישוב אילן יקשה לתקנו
ולתעתיקו (סקן מדע' כח). והנה יהיה האות שהוא
לפניו פתוח פתח גדול וכ' דק אם היה באהנה או
בסוף פסוק ישוב או סוף גדול (כחצ'ע, למס, ה).
אם יכנס ואז' על סימן העתיד והוא פתוח וידיגש
אות המימן ותשוב המלה למעל עבר (פס יד).
והעתידים אבנה תכנה וכו' ופתח הוא' וישוב עבר
ואבנה יוכן חבריו (פס, לז). וכן שוב נעדר
הרגשת ההנאה נזהר וירא חטא יותר קל ויותר קרוב
לשוב משוב בעל התאות נזהר (כיס ח"ס, סמוס
סקיס לכחצ'ע ד). והאמצעי הוא שוב הים אויר או
הארץ מים להיות הקר במים חזק והחום באויר חלוש
(כיס ח"ס, יקו פסיס ז). בתחלה היה בהכרח ובאחרונה
שב טבע (מלני לזק לללגולי בלור יג, 80). אבל
אשתו והוא חומר הנפש תשוב נציב מלה
וכו' (כ"י לללגולי, מלמד סלמלידיס וילא, יט). שכל אדם
ששב מוטבע בדבר גופני אין ראוי שיעזוב אותו
(פס, סלולוס, כד). וימשיך את מינו מטיפה בזויה ונמאסה
ומתבשרת בחדר מלובלך עד שובה נקפאה ונקרשה
(קלוגיוס, בעלי פסיס ח ד). בשמחון והשפע להם,
המבריות ישובו כיתיות (גססון נן שלמס, סער
סמסיס ד ח). האם חשכל התולאמי אפשר בו
שזשוב נצחי אם לא (לכצ'ג, מלמסי ס' א ס). כל
איש לפניו שב נאלם (פמנו, מלמי יס, סרמון, 482).
והנה שבו יוכלות כל הכוכבים שני אלפים ארבע
מאות וחמשים שנה וכו' (לססן סקלס, נן עזר, סג
ססנוסו פ, כס). קודם היה שלם בכח ואחר שב
שלם בסועל (מלמס קללות, קוססון, 1). ומי שלא השלים
נפשו ויאבד הכח השכלי שנתן בו, הנה הוא שב
במדרגת הבעלי חיים (פסל מלול, מלמס ללמס, כד). —
ואמר המפורר: אחמה איך קרובי שבו הרגום
(כ"י סלוי, דוניס כסעו, זקדס ג, 208). ושב

השמות צורות ומנחות (הול, לעולם סוף, מס ד, 185).
 כי שבנו לחוצים ורחוקים (לכאנא, לדוד הסיי לוי,
 סהסל א, 25). — שב בשם: התיחס בענין, היה
 מוסב, sich beziehen; se rapporter; to refer
 וילדו, שב אל אשת אביסלך ואמתיו, לא אל
 אביסלך (לכאנא, נחלס כ יז). אשר עבדתי אחר
 בהן, שב אל נשי, לא אל ילדי (הול, מס ד כו).
 ועבור ה' על פניו, ויהיה הבנוי בפניו שב לו
 יתעלה (כ"ס ח"ס, מו"נ ח א). ומן החוב שלא
 ישוב זה אל העושה, אבל לעלה (פוסט צן יהודה
 סקלר, סייניק, 29).

— מוֹטֵי, שׁוּבָה, לְשׂוּבָה; שׁוּבָתִי, שׁוּבַתְךָ, שׁוּבַתְהוּ;
לְשׁוּבוֹם, מְשׁוּבָה, יִשְׁכֶּבֶה, הַשְׁלוּבָה, — עֲשֵׂה שִׁשְׁנוֹ
zurückführen; — bringen; retourner; to
return : ועתה אשר יי' יציר מכפן לעבר לו' לְשׁוּבָה
יעקב אליו וישאל לא יאסף וכו' ויאמר נקל
מהיותך לי עבר להקים את שבטי יעקב ונציורי
ישראל לחשוב וכו' ('סעי' מט ס-ו). וְשׁוּבָתִי אֵת
ישראל אל נוה ועד חרמל והבשן (ירמי' ז ט),
וְשׁוּבָתִיהָ (!) וגתתי החיים בליחייך ('יסוף למ ד').
בְּשׁוּבָתִי אותם מן העמים וקבצתי אתם מארצות
איביהם (סל לט כז). — ושוכב לאדם באותה משמ':
אלהים וג-חנו מרחצנו אנפת תְּשׁוּבָה לבו (ספרי קג.) —
ושוכב בחיבות, שב יוקםם אותם; wiederherstellen;
restituer; to restore : ובנו ממך חרכוב עולם מוסדי
דור ודור תקומם וקרא לך גדר פוך. מְשׁוּבָה בחיבות
לשבת⁽²⁾ ('סעי' כס יז). — ושוכב את הנפש, השיב
והחיה אותה: כנאות דשא ירביצני על מי מנוחות
ינהלני גפשי יִשְׁכֶּבֶה (ספרי כג ג-ז). — ושוכב את
פלוגי, הפך אותו מן הדרך הנכונה, עשה שיתקומם
ויסדר; abwendig machen; détourner, aliéner; to
detach, alienate : וחכשתי ברעתך אמרת אין
ראני כחסכתך ודעתך היא שׁוּבָתִיךָ ותאמרי כלכלך
אני ואפסי עוד ('סעי' עו י). צאת אחדות היה עמי
רעהים התקום הרים שׁוֹכֻמוֹם⁽³⁾ מהר אל נבעה הלכו

(1) [אמנם במקום זה קשה הפעל, ואולי העקר:
ושביתוך כלשון לקיחה בשבי.]

(2) [המלה לשבת שיכתה, כדעת רבנו, בקריאה לשבת, להמשך פס' יג: אם תשוב משבת וגלך.]

(3) [כך קרי; כתיב: שו בבים.]

ישיבה והוא מקור, ר"ל אם ישיבני ירושלם שאשכ בה,
ע"כ. אך ת"י: אם אתבא יתיבינני, עפ"י הכתיב,

ולא יכלו (ינסא יג). אף תשוב צור חרבו ולא הקטתו במלחמה (ספלי פ: נד). ויטהרו הלשכות ואשיבה שם כלו בית האלהים את חמנחה והלבנה (כמי יג ט). וישמע תחתו וישיבהו ירושלם למלוכתו (דמי יג לג יג). — והשיב את הצל, השיב אותו אחורנית; הנני משיב את צל המעלות וכו' אחרנית עשר מעלות (סע' לס ס). — והשיב את האדם, את נפשו, משחת, מסכנה שעמדו לנפל כתוכה: השיבה נפשו משאיהם מבגורים ויחירתי (ספלי לס יז). להשיב נפשו סני שחת לאור באור החיים (ליז לג ל). — והשיב שבות האדם, העם, העיר, השיב אותו למצבו הקודם (1): שדות בכסף יקנו וכו' כי אשוב את שבותם (ימי לג נד). והשבתי את שבות יהודה ואת שבות ישראל ובנתיים כבראשנה (סס לג ז). כי אשוב את שבות הארץ כבראשנה (סס סס יא). אשוב את שבות בני עמון (סס נט ו). עתה אשוב את שבות יעקב ורחמתי כל בית ישראל (יסק' לג כס). בימים ההמה ובעת ההיא אשר אשוב (2) את שבות יהודה וירושלם (יח' ד ח). ולא גלו על עונך להשיב שביחך (ליכ' ז יד). — השיב נפש, השיב רוח, כמו לשוב; הורת יי' חמימה משיבת נפש (ספלי יט ס). לא יתנני השב רוחי (ליז ט יח). והיה לך למשיב נפש ולכלכל את שביחך (כח ד יח). נתנו מהמוריהם באכל להשיב נפש (ליכ' ח יח). כי רחק ממני מנחם משיב נפשי (סס סס יז). כי בקשו אבל למו וישיבו את נפשם (סס סס יט). — ובקצור השיב במשט' השיב שבות, קימם: אלהים השיבו והאר פניך ונושעה (ספלי פ ד, וועין זה סס סס ס, כ). — השיב דבר, הלך כשלוה וחבוא בשובו ידיעות אל שולחו (3), Bescheid (zurück)bringen; לק נא וראה את שלום איך ואת שלום הצאן והשיבני דבר (נכאס' לו יד). וישב משה את דברי העם אל יי' (סמוס יט ס). וישיבו אתם דבר ואת כל הערה ויראום את פרי הארץ (צמ' יג כו). לינו סה הלילה והשבתי אתכם דבר (סס כנ ס). גשלה

לא ישוב אלי (פ"ג יג כג). — ובמשט' רוחנית, השיב ראובן את שטעון (ואת לבו) אל אלהיו, אל חירתו, השיבו מעון, סדרכו הרעה: וישמעו דברי את עמי וישבום סדרכם הרע ומרע מעלליהם (ימי כג כג). השבני ואשובה כי אתה יי' אלהי (סס לא יז). ורבים השיב מעון (מל' ז ו). השיבני יי' אליך ונשוב חדש ימינו בקדם (ליכ' ס כח). ואז נביאוך חרני אשר העידו במ להשיבם אליך (כמי' ט כו). ותעד בהם להשיבם אל חורחך (סס סס כט). וישלח בהם נביאים להשיבם אל יי' (דמי' כד יט). — והשיב את פלוני, השיב אותו בדרך שבא, השיב אותו אחור, עשה שימיג ויחור כלעמח שבא: ושמי: חתי באפך ומחגי בשפתיך והשיבתך בדרך אשר בא- בה (מ"ג יט כח). משיב הכמים אחור ודעתם יסכל (סע' מד כח). השיבני אחור מני צר ומשנאינו שסו למו (ספלי מד יח). פרש רשת לרגלי השיבני אחור נחנני שממח (ליכ' ח יג). — והשיב אותו רוקם, עשה שיושב רוקם: אני מלאח הלכתי ורוקם השיבני יי' (כח ח כח). — ועל בהמה וגם על דברים שאינם בעלי חיים, השיב את האניה אל היבשה, כלום למקומם, חרב אל תערה, את המסוה על פני האדם, השיב דבר בידיו וכדו', zurückbringen; ramener; to return: וישב את כל הרכש וגם את לוט אחיו ורכשו השיב וגם את הנשים ואת העם (נכאס' יד יז). וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר למקמה (סס כט ג). והשיב משה את המסוה על פניו עד באו לדבר אתו (סמוס לד כס). ואפו עשר נשים להמנם בתנור אחד והשיבו להמנם (1) במשקל (ויקר' כו כז). השיב את מטה אחרן לפני העדות (צמ' יז כס). לא חראה את שור אחיך. או את שני נדחים וכו' השב משיבם. לאחריך (דנר' כג א). השב משיב לו את העבוט ככוא השמש (סס כד יג). השב את ארון האלהים העיר (פ"ג יג כס). יקם יי' את דבריו אשר נבאת להשיב כלי בית יי' וכל הגולה מבבל אל המקום הזה (ימי' כס ו). חרב חרב וכו' השב אל תערה במקום אשר נבראת (יסק' כח כס). ויחחרו האנשים להשיב אל היבשה

(1) [עיי' בתערוות לערכים שבות, כ. שבות ולבנין

קל בערך זה.]

(2) [כך קרי: כתיב: א שו ב.]

(3) [ומה עקר הוראתו של השיב (דבר) בשמוש

זה, אף בהכחא מכתב כחוס ממש.]

(1) [המדרב כנראה על תשבת הלחם האמני מן

חת ור.]

אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ ויָשְׁבוּ אִתָּנוּ
דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר
נבא אליהן (דנ' א כב). דע וראה מה אָשִׁיבְךָ שְׁלָחִי
דבר (ס"ז כז יג). ויָשֶׁבְנִי בְּנִיָּה אֶת חֶמְלֶךְ דָּבָר
לאמר (נ"א ז ל). ויבא שָׁמָּה חֶסֶד אֶל חֶמְלֶךְ ויָשֶׁב
אֶת חֶמְלֶךְ דָּבָר ויאמר וכו' (מ"ז כג ט). הִשָּׁב
לעבֶדְךָ דָּבָר בִּיד קִשְׁבִּיָּהוּ (פְּעוּזוֹת לְכִישׁ ט' 4-7,
טוֹנֵטְסִינִי, 176). — והשיב דבר, מלים, אמרים, במתן
תשובה מפי עצמו, ענה, antworten; répondre; to answer
השיב ידו אל פיו, אל חיקו, על אדם או דבר, הפנה
והעביר אותה שמה: וישלח את קצה המטה אשר
בידו ויטבל אותה ביערת הדבש ויָשֶׁב יָדוֹ אֶל פִּי (פ"א
יד כז). ואֲשִׁיבָה יָדִי עֲדֶיךָ ואצרף כבר סניך (ישע' א
כס). הִשָּׁב יָדְךָ כְּנֹצָר עַל סִלְגֹּת (יח' ו ט). לְשַׁלֵּל
שָׁלַל וּלְבֹר כֹּז לְהָשִׁיב יָדְךָ עַל חֲרֻבוֹת נוֹשְׁבוֹת וְאֵל עַם
מִאֲסָף מְנוּיִם (יִמְזִיק לֹא יג). והכרתי יושב מאשרור
ותומך שֶׁבֶט מִאֲשַׁקְלֹן וְהִשְׁבֹּתִי יָדִי עַל עֲקָרֹן וְאֶבְדּוּ
שְׂאֵרֵי פִלְשְׁתִּים (עמו א ס). הִךְ אֶת הָרָעָה וְתַפְצִין
הַצָּאֵן וְהִשְׁבֹּתִי יָדִי עַל הַצְעָרִים (זכ' יג). בִּשְׁעַת
אֲוִיבֵיהֶם אֲבִינִיעַ וְעַל צָרֵיהֶם אָשִׁיב יָדִי (תְּהִלָּה פ"א יס).
מִמֶּנּוּ עָצַל יָדוֹ בַּצִּלְחַת גַּם אֶל פִּיָּהוּ לֹא וְשִׁבְתָּ (מְסִלִּי
יע כז). מִמֶּנּוּ עָצַל יָדוֹ בַּצִּלְחַת נִלְאָה לְהִשְׁבִּיבָה אֶל פִּי
(סס כו יס). — והשיב פני, הפנה אִתָּם; וְשַׁעַל כָּל
חֻזְבְּהֵיכֶם הָשִׁיבוּ פָנֵיכֶם (יִמְזִיק יד ו). ויָשֶׁב פָּנָיו לְאִיִּים
וּלְכָד רַבִּים (דנ' יא יס). — ובקצור, השיב, במשם
כו: שובו וְהִשְׁבֹּתִי מֵעַל גְּלוּלֵיכֶם (יִמְזִיק יד ו).
שׁוּבוּ וְהִשְׁבֹּתִי מִכָּל מִשְׁעֵיכֶם (סס יח ל).
וְהִשְׁבֹּתִי זַחֲוִי (סס סס לז). — ובשמוש לא
ברור: ויך דוד את הדדעור בן רחב מלך
צוכה בלכתו לְהָשִׁיב⁽¹⁾ יָדוֹ בְּנֶחֱר (פֶּרֶת⁽²⁾) (פ"ז
ס ג). — והשיב אדם את רגליו אל דבר או מדבר:
אִם תָּשִׁיב מִשְׁבַּת רִגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲסָדָךְ כִּיֹּם קָדְשִׁי
(ישע' כס יג). תִּשְׁבֹּתִי דְרָכִי וְאֲשִׁיבָה רִגְלִי אֶל עֲרֻתִּיךָ
(תְּהִלָּה קט נט). — והשיב דבר אל לבי, על לבי, באלו
העביר ושם אותו אל לב: וידעת היום וְהִשְׁבַּת אֶל לִבְכָּךְ

אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ ויָשְׁבוּ אִתָּנוּ
דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר
נבא אליהן (דנ' א כב). דע וראה מה אָשִׁיבְךָ שְׁלָחִי
דבר (ס"ז כז יג). ויָשֶׁבְנִי בְּנִיָּה אֶת חֶמְלֶךְ דָּבָר
לאמר (נ"א ז ל). ויבא שָׁמָּה חֶסֶד אֶל חֶמְלֶךְ ויָשֶׁב
אֶת חֶמְלֶךְ דָּבָר ויאמר וכו' (מ"ז כג ט). הִשָּׁב
לעבֶדְךָ דָּבָר בִּיד קִשְׁבִּיָּהוּ (פְּעוּזוֹת לְכִישׁ ט' 4-7,
טוֹנֵטְסִינִי, 176). — והשיב דבר, מלים, אמרים, במתן
תשובה מפי עצמו, ענה, antworten; répondre; to answer
השיב ידו אל פיו, אל חיקו, על אדם או דבר, הפנה
והעביר אותה שמה: וישלח את קצה המטה אשר
בידו ויטבל אותה ביערת הדבש ויָשֶׁב יָדוֹ אֶל פִּי (פ"א
יד כז). ואֲשִׁיבָה יָדִי עֲדֶיךָ ואצרף כבר סניך (ישע' א
כס). הִשָּׁב יָדְךָ כְּנֹצָר עַל סִלְגֹּת (יח' ו ט). לְשַׁלֵּל
שָׁלַל וּלְבֹר כֹּז לְהָשִׁיב יָדְךָ עַל חֲרֻבוֹת נוֹשְׁבוֹת וְאֵל עַם
מִאֲסָף מְנוּיִם (יִמְזִיק לֹא יג). והכרתי יושב מאשרור
ותומך שֶׁבֶט מִאֲשַׁקְלֹן וְהִשְׁבֹּתִי יָדִי עַל עֲקָרֹן וְאֶבְדּוּ
שְׂאֵרֵי פִלְשְׁתִּים (עמו א ס). הִךְ אֶת הָרָעָה וְתַפְצִין
הַצָּאֵן וְהִשְׁבֹּתִי יָדִי עַל הַצְעָרִים (זכ' יג). בִּשְׁעַת
אֲוִיבֵיהֶם אֲבִינִיעַ וְעַל צָרֵיהֶם אָשִׁיב יָדִי (תְּהִלָּה פ"א יס).
מִמֶּנּוּ עָצַל יָדוֹ בַּצִּלְחַת גַּם אֶל פִּיָּהוּ לֹא וְשִׁבְתָּ (מְסִלִּי
יע כז). מִמֶּנּוּ עָצַל יָדוֹ בַּצִּלְחַת נִלְאָה לְהִשְׁבִּיבָה אֶל פִּי
(סס כו יס). — והשיב פני, הפנה אִתָּם; וְשַׁעַל כָּל
חֻזְבְּהֵיכֶם הָשִׁיבוּ פָנֵיכֶם (יִמְזִיק יד ו). ויָשֶׁב פָּנָיו לְאִיִּים
וּלְכָד רַבִּים (דנ' יא יס). — ובקצור, השיב, במשם
כו: שובו וְהִשְׁבֹּתִי מֵעַל גְּלוּלֵיכֶם (יִמְזִיק יד ו).
שׁוּבוּ וְהִשְׁבֹּתִי מִכָּל מִשְׁעֵיכֶם (סס יח ל).
וְהִשְׁבֹּתִי זַחֲוִי (סס סס לז). — ובשמוש לא
ברור: ויך דוד את הדדעור בן רחב מלך
צוכה בלכתו לְהָשִׁיב⁽¹⁾ יָדוֹ בְּנֶחֱר (פֶּרֶת⁽²⁾) (פ"ז
ס ג). — והשיב אדם את רגליו אל דבר או מדבר:
אִם תָּשִׁיב מִשְׁבַּת רִגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲסָדָךְ כִּיֹּם קָדְשִׁי
(ישע' כס יג). תִּשְׁבֹּתִי דְרָכִי וְאֲשִׁיבָה רִגְלִי אֶל עֲרֻתִּיךָ
(תְּהִלָּה קט נט). — והשיב דבר אל לבי, על לבי, באלו
העביר ושם אותו אל לב: וידעת היום וְהִשְׁבַּת אֶל לִבְכָּךְ

⁽¹⁾ [במקום זה במ"א יב יב: וישיבו העם את חמלך דבר לאמר.]

⁽¹⁾ [במק' זה בדח"א יח ג: להציב ידו בנחר פרת, וכן בשבעים גם כאן (ἐπιστάται), וכך כנראה נכון.]
⁽²⁾ [קרי ולא כתיב עפ"י הכתיב בדח"א יח ג.]

סס סס כח). והשיבתי לך את כל שדה שאול אביך (פ"ג ע
 ז). היום ישיבו לי יית ישראל את מציבות אבי (סס
 עז ב). השיב את כל אשר לה ואת כל תבואת השדה
 (פ"ג ח ו). גולות גול חבל לא ישיב (יסקי יח יב).
 חבל ישיב רשע גולה ישלם (סס ג יס). אשר לא גולתי
 או אשיב (פסל סס). בניו ירצו דלים וידיו
 תשכנה אונן (איוג כ י). — ובהעברת המושג גם על
 דבר הנדן, יוסף על המושב; והשיב את אשמו
 בראשו וחמישו יסף עליו (נמד' ס ז). אל תשלחו
 אהו (את ארון ה') ריקם כי השיב תשיבו לו אשם
 וכו' מה האשם אשר נשיב לו (ס"ז ג ד). ואת כלי
 הוחב אשר השבתם לו אשם השיבו במרגו מצדו (סס
 סס ח). ואלה מחרי הוחב אשר השיבו פלשתים אשם
 לוי' (סס סס י). — ובהשאלה, השיב האדם לוילחו את
 הרעה, השיב רעה תחת טובה: לו ישפטנו יסף
 והשיב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אותו
 (נלש' ג י). והשיב לי רעה תחת טובה (נ"ל כז
 כח). — והשיב האל טובה, גמול ונקם, השיב את
 החטא, את הדם בראש האדם או על ראשו, אל
 חיקו, השיב לו הפעלו: כי דם עבדיו יקום ונקם
 ישיב לצרו (דנ"ז ג נג). ואת כל רעת אנשו שבם
 השיב אלחים בראשם (שפ"ז ע נז). ואת רעת נבל השיב
 יי' בראשו (פ"א כח נט). השיב עליך יי' כל דמי בית
 שאול אשר מלכת תחתו (פ"ז י ח). והשיב יי' לו
 מ בה תחת קללתו יום הוה (סס עס יב). וגמלנו יי'
 בצדקתי כבר ידו ישיב לי (סס כז כח). והשיב יי' לי
 בצדקתי כבר לגנר עיניו (סס עס כח). והשיב יי' את
 דמו על ראשו (מ"ח ז לב). והשיב יי' את רעתך בראשך
 (סס עס מד). ופקדתי עליו דרכיו ומעלליו אשיב לו
 (סו"ד ט). ודמיו עליו ימוש והרפתו ישיב לו מדניו
 (סס יב יס). קל מהרה אשיב גמלכם כראשכם
 (יואל ד ד). והשיבתי גמלכם בראשכם (סס ד
 ז). גם היום סגיד טענה אשיב לך (זכ"ע יב).
 חן להם כפעלם וברע מעלליהם כמעשה ידיהם תן
 להם השיב גמולם להם (פסל' כח ד). ישיב⁽²⁾ הרע

(1) [הצאן שבידו הנוקר וכדו' נחשבות כקנין
 הבעלים, ועל כן אין חמיו מהן בעיקר אלא כמשיב
 חלק מן השיר לבעלים, אשר בעצם הוא חוב להשיב
 להם במיום החיות את הכל. מעין שימוש זה גם כלשונו
 אחרות, כגון ברוש' readere, debitum refert, [שלו
 (ע'י בראש הערך כהערה על משזב, שבמגלות

הגנוזות (עמ' 6981)]

(1) [אמנם קשה כאן המלה או, וקשה לצרף
 "אשיב" אל "אשר לא גולתי". ואולי המלים "או אשיב"
 שיבות לפניו, כלשון פניה לאחיהם בדבור: או אשיב
 אלהים אתה ידעת לאולתי.]

(2) [כך קרי; כתיב ישוב.]

אותה עד שתשיב נפשה (יו"ט ס). עקיבא, דבריר בשני יבמין, מה אחת משיב על יבם אחד (כ' יוסט, כד' י' ז). ותשבותו לו, ראה היאך תשיבנו לו (כ"מ ז). מפני שחזא במשיב מכרה לבעלים (סס ג ו). למלכותו השיבו (ה' את מנשה) ולא לחיי העולם הבא השיבו (קנ"ה י ז). אין משיבין במרחק (כ"ג, ע"ז ג ד). ודע מה שתשיב לאמקורם (כ' אלעזר, חנוכ' ז יד). ואינו נבהל לחשיב, שואל בענין ומשיב כהלכה (סס ה ז). שואל ומשיב, שומע ומסית (סס ו ו). אמר עקיבא אם הלכת נקבל, אם לדין יש תשובה, אמר לו (ר' יהושע) השב (כ"ה ג ע). דבר חדש חדשו סופרים ואין לו מה משיב (כ' יוסט, כ"ה ג). מכאן ואילך היינו משיבין לסניו מי גשמים ויביתו (כ"ה, מנכ"י ו ס). ה"ך את משיבני (ב) דבר שהוא אסור משום גול (ט) דבר שהוא מותר משום גול (ינ"ט כ"א ז ו). משיבין מקיו ואין משיבין סגוריה שזה (סס סס"ו ח). שתחומין משיב את חנפשי (כ' ינ"ט סס"ו ח), סס יומא ס ג). לאחר מיתתו של ר' אליעזר נכנסו ארבעה זקנים להשיב על דבריו וכו' אמר להן ר' יהושע אין אתם משיבין את הארי לאחר מיתה, חשיב² ר' מרשון וכו' (סס ג"ט ח). עלובין שומעין חרפתך ואין משיבין (כ"ה, סנז סח). מה תשובה השיבתו בת קול לאותו רשע (סס"ו כד). עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור לחשיקן כו"ט ואל תשיבני (פענין) ביצה (כ' יוסט, כ"ה ד). שלשה שאלו שלא כהוגן, לשנים השיבו כהוגן ואחר השיבוהו שלא כהוגן (כ' יוסט, סנ"ז ד). ויגידו למרדכי אז דברי אסתר, ואילו איהו (התך) לא אול לגביה, מכאן שאין משיבין על הקלקלה³ (ע"י טו). אבל, ג' ימים הראשונים

(1) [כך יש לגרס גם בסכ"י דו ע"י כ"י ולא כדפוס' שם, להשיב, והוא ע"ד הכתוב מה משיב ליו'; ועי' אפשטין, מכאן לנוסח השנה, 1130].
(2) [בתוספת' (גי' ע ח) : אסר ; בכבלי (סס סג.) : גע.ה.]

(3) [שתיהא אסתר מונעת לבא א"ל המלך לפיכך לא השיב התך את שליחותו ואסתר שלחה דבריה על ידי אחרים (כ"י).]

(1) [ע"י קל, הערת.]

(2) [בערב' : ומרדך פיהא (פול' יוסט, 110).]

(ח) תמיד (כִּסֵּא מִלֵּךְ מִיָּדָה) — והשיב ענין על
 ענין, יחם וצרף אותם וליז; beziehen; rapporter;
 to refer: בשחרצה לחלוות בידך כל מה שכללו
 פרקי זה המאמר ובו' חשב פרקיו זה על זה (2)
 ובו' (סוף, סם, פס"ם). להשיב מנין על מנין
 (יסודי הסבבה ומגדל הסבבה לראשית, ע ס קלקין, חולך
 סמוכמים הפלוקסומי ד, 68). — ובסמ"ס חרנגם ללשון
 אחרת, rendre, traduire; wiedergeben, übersetzen;
 to render, translate: והיו קוראין לשנת הלבנה
 אשר יש בה ייב חרשש בלשונם, אם אתה משיב
 אותו אל לשון הקודש תקרא אותה פשוטה (לכ"ס,
 ק' הסבוק, 39).

הַפֶּתִי, הַיּוֹשֵׁב, מוֹשֵׁב, מוֹשָׁבִים, יוֹשֵׁב, — הַשְׂבִּיבוּ
 אִתּוֹ; הַיּוֹשֵׁב כִּסְפִי וְגַם הֵנָּה בִּאֲמַתְחָתִי (בְּרַלֵּשׁ) מִנִּי
 (כֵּס). וְזֹאת הַכֶּסֶף הַיּוֹשֵׁב בְּכִי אֲמַתְחָתִים תְּשִׁיבוּ בְּיָדְכֶם
 (פֶּסַע מִנִּי). הָאִשָּׁם הַיּוֹשֵׁב לִי לֵכֶן. (נִמְדִי ס.)
 הֵנָּה בְּלִי בֵּית יוֹי מוֹשָׁבִים³ סִבְכָּלָה (יִמִּי כִי יוֹי). —
 וְהַיּוֹשֵׁב אֶת מְלוֹנִי וְיוֹשֵׁב אֶת מִשָּׁה וְזֹאת אַחֲרָן אֵל
 פֶּרֶעָה וְיֹאמַר אֱלֹהִים וְכ' (פֶּסַע ס.) — וְכִתְּבוּם:
 לְמַעַשְׂר הַיּוֹשֵׁב כֹּה דָבָר שְׂמִין זְרַעוּ כֹּלָה (יִמִּי) זִיכּוֹר
 ז. כִּיֶּצֶד הַשֵּׁן מוֹעֲדָת וְכו' רִישׁ לְקִישׁ אִמֶּר עַל
 הָרֵאשׁוֹנָה הַיּוֹשֵׁבֶת, ר' יוֹחָנָן. אִמֶּר עַל כּוֹלָה
 הַיּוֹשֵׁבֶת (פֶּסַע זֶקֶק ז.). — וּבִסְתֵּמָא: כִּי כָל אִשָּׁר
 יִחְסֹן לְהַכּוֹיב רִעְתּוֹ בְּחִירוֹנִי צִירָה לְעִסּוֹד מִרְם
 הַשְׂבִּיבוּ עַל חֻצּוֹת חֶסֶד הַיּוֹשֵׁב עֲלֵיו וְרִקְדּוֹקוֹ
 (פֶּסַע חֲמִיִּי מִנְּכֶס, 85). — לְכַבְּשָׁם שְׂכָפְלוּ וּשְׁלִשׁוּ
 אֹתוֹ, חֲזֹרוּ עֲלֵיו: הַדָּבָר הַטּוֹב אֵין לְחֹשֶׁא אִם יוֹשֵׁב
 מַעֲמִים רִבִּית (לְמוֹרִי לְכַאֲדִי זִי גִי, 87).

ב. *שוב, חז"ם, - עוד⁴), עוד פעם, wieder,
nochmals; encore (une fois); again,
once more : מעשה בסומא שירד לשבול במערה

(1) [בערב': פלא. ג ע י ד הד'א (הוצ' יואל, 279).]

(2) [בערב': סרדד פצולהא בעצ'הא עלי

ביעץ' (שם, 9).

(⁸) [בישעי' מד כו (האומר לירושלם תושב)]

הכוינה לחמעי מן יושב, כמו והושבתם לבדכם (עס ה ח).

(4) וכנראה נולד השמיש במלה ו' בחרג' פארסית

תשוב, הו. המלה משמשת בתוים מסש כמו עוד בלשון
המקרא בחלק מהוראותיה.]

וכו' ושוב מעשה בעמיא באחד ששלשלוה לים
 וכו' (ר' יוסף יצמי טז ד). מעשה באחד שעמד על
 ראש ההר וכו' ושוב מעשה בצלמון באחד שאמר
 אני איש פלוגי בן איש פלוגי נשכני נחש וכו' (פס טס
 ו). מעשה בתלמיד אחד שעבר לפני רבי אליעזר וקצר
 בכרבותיו וכו' שוב מעשה בתלמיד אחד שעבר לפני
 ר' אליעזר והיה מאריך ברכותיו וכו' (מכ"י נצטס מס"ד,
 ויסע משם ח, מה): מעשה בקולאר של בני אדם שהלכו
 לאנפוכיאו וכו' שוב מעשה בששים בני אדם שירדו
 לברקום ביתר וכו' (תוספת' יצמי יד ז-ס). מעשה
 באשה אחת שהיתה אורגת בגד בטהרה וכו' שוב
 מעשה באשה אחת שהיתה אורגת ספה בטהרה וכו'
 (סס כל"ס כ"ב ח ז-ג). מעשה באשה אחת שהיתה
 ספלת כמין קליפין אדומין וכו' שוב מעשה באשה
 אחת שהיתה ספלת כמין שערות אדומות וכו' (פס
 נכס ד ג-ד). מעשה בחינוק אחד שהקדיש קרדום
 אחד לשמים וכו' שוב מעשה בחינוק אחד שהיו
 באין בספינה וכו' (פס טס ט טז-י). מעשה במקום
 שבין אושה לשפרעם וכו' שוב מעשה ברומ בית
 ענת וכו' (פס מק"י ו ג-ג). מעשה שנכנסו זקנים
 לעליית בית גדדיא ביריחו וכו' שוב נכנסו זקנים
 לעליית ביבנה וכו' (רבי יעקב נב אידי נכס רי"ג),
 ידע' (סוד ג ז). מעשה בעכו"ם אחד שבא לפני
 שמאי וכו' שוב מעשה בעכו"ם אחד שבא לפני
 שמאי וכו' (ה"כ טכס לא). אמר לפניו (משה) רבשיע
 תורה שאתה ניתן לי מה כתיב בה אנכי ה' אלהיך
 אשר הוצאתיך מארץ מצרים וכו' שוב מה כתיב
 בה לא יהיה לך אלהים אחרים וכו' שוב מה
 כתיב בה וזכור את יום השבת לקדשו וכו' שוב
 מה כתיב בה לא תשא כו' שוב מה כתיב בה
 כבד את אביך ואת אמך וכו' שוב מה כתיב בה
 לא תרצה לא תנאף לא תגנוב וכו' (ד"צ"ל, סס
 פס-סע). ראה (רנן יוחנן בן זכאי) ריבה אחת וכו'
 אמר לה כתי מי את, שתק, שוב אמר לה כתי
 מי את, שתקה, אמרה לו הממן לי וכו' שוב
 אמרה לו רבי זכור אחת כשחתמת על כתובתי וכו'
 (הרד"ק יז). מ"ל ר' יהושע לרי גמליאל ר' אלך
 ואקבל סניו של פוליסופוס חברנו מ"ל לאו, שוב
 מ"ל ר' אלך ואקביל סניו של פוליסופוס חברנו
 מ"ל לך לשלום (כלה נחמ"ז). למלך שהיה מבקש

(כ"ח, הכרעות, טצצ"ס, 86). כי שובבות ופרעות תושבית ואבוריות מושלית בעוכרה (כ"ט נלוך, טצילי עולס א, יח:).

***שוֹבְבִי**, ט"ז, — כמו שובב: בתולה צלינית ואלמנה שובבית (1) וקטן שלא כלו לו חדשיו הרי אלו מבלי עולם (ט"ח, קוטס כג).

שׁוֹבָה עִי שָׁבָה.

***שׁוֹבָה**, ט"ה, — מלת מספיקה: כי כח אסר אדני יי' קרוש ישראל פְּשִׁיכָה (2) ונחת תושעון בהשקט ובכשתח תהיה גבורתכם (יט"ז ל יס). — ואמר המשורר: וחליפות וצבא המכעו ביצורים, יש לשעה קרובה יש לימים ספורים, עת לנחת ושובה עת להשפיל וחרים (כ"י הלוי, יס ארכס, זמורס ז, 287). ביום גיל ותורח שבה דור בשובה (עמנואל פנטיס, מקס טפטיס, 48).

***שׁוֹבֵר** (3), ט"ה, — כתב השובר את כחו של שטר וגם בעדות לשחרור החיוב סחובו, Quittung;

(1) ע"י מה שנאמר לעיל בערכים צילני, צימני, צמויני על ענין זה, ואת דברי הערוך המובאים בערך שׁוֹבֵב.

(2) [התרגומים הקדומים תרגמו בשוובה (ונחת) כלשון שיבה וחזרה משם, כגון ח. בעים $\sigma\tau\epsilon\nu\acute{\alpha}\lambda\eta\varsigma$ $\delta\epsilon\pi\alpha\sigma\sigma\alpha\phi\epsilon\tau\iota\varsigma$, כאשר בשוכך (או שובב) נאנחת (1), ולג': $\sigma\tau\epsilon\nu\acute{\alpha}\lambda\eta\varsigma$, אם תשובו ותנוחו, si revertamini et quiescatis, מן דחבתון ואחתנחתון, ט"ז: די תחובון לאוריתא תנוחון; אבל למי ההקבלה אל נחת השקט ובטחת דרושה גם כאן מלה כאותה משם, כלשון רש"י: "לשון ישוב ומרגוע", ובעין זה ראב"ע, שפת יתר, קנר, בשם הגאון. ואמנם אין הוראה כזאת לשרש שוב בעבר', ואפשר שהיה כתוב בעקר פְּשִׁיכָה ונחת, כלשון משבית שאון ימים וכדו', וזה מה שנקרא פְּשִׁיכָה, פְּשִׁיכָה].

(3) [שם זה, שכנגדו בארמית תברא, מקורו בתקופת שכתבו שטרות על לוחות טון בכתב יתדות, כנסתה התוורח בתעודות תשלום מכלל: כל שטר חוב שיעלה על חוב זה יִשְׁבֵּר (ihipi), והשיה את הנאמר בתלמוד על שטר כטר: הסמא בעלמא הוא. ויש שהיו נוקבים חור בתעודות מסים וכדו' לתורות על במול פרט זה או זה בו (השוה בספרו של חקורק על Altbab. Tempelrechnungen עמ' 70 וכו' על נהג זה). הנקוד שׁוֹבֵר, הנמצא במשני מנקדות, אינו סבון.]

סוג, חלוני, נו). תאות אנשי לבב תהלתך לחביע, ומרוץ ישר ושובב מקום חפצך להגיע (ילחק לכן גיחה, יס כל, טעס"ט 17). פקוד פעינה ופריקה עם חברך והתירא מן החכמים מן תהיה שובב (כ"ז נר רלובן, חמנס כי חסס, חזסרנס, יצ:). שובב מה זה יענה יום במשפט יעונה (כ"ז צ, חמונתך נודעס, ח"נר 201). הכינות אדם בדמותך, ותשכונם גן חמדתך וכו' משם הוציאם שובב (1), לחשיא האשה סבב (סול, אל מי נמשיך, טס 228). שופט בצדק חרלים, יום יום קרא לשובבים, שלח גם מלאכים קלים, בשר אסלח אל השבבים (משס כסן זן קנדיס, מי העמוד, כסוס לנסמס יס"כ, מסו' ח"טל' ב, עז:). כסר מצאתי תשמיעי לשובבים (ילסק הססן ססנר, חלון נסקדך, קליס' עכ"ס). (2) — ואמר המשורר: גבה לבב יקרא למשחרר עלי את כלב שובב (כ"ט סנ"ד, גסס לז, זן משלי, חזרנסקון, 84). שם יחרו (תתולעים) שובב אל חררי לבב (חז"ס, סכל סכל). — יסוסס שוכב, סוס פראי, ואמר המשורר: ובסוס שובב לעצור ירו השביליה (כ"ז, דוד ומיכל 7, 41). — יולד שובב, יולד שטרם לסר לתחנהג כראוי, לא מנמס, אף כלשון תבה, גוהג בספרות וברביר.

***שׁוֹבֵב**, ט"ז, נק' שׁוֹבְבָה, — כמו שובב: עד מתי תתחמקין תבת השׁוֹבְבָה כי ברא יי' חדשה בארץ נקבה סחובב גבר (י"ח' לא כל). — ואמר הפיוטן: ותן אחרית טובה להתהלך למניך ונפשי השׁוֹבֵבָה תאור באור פניך (חלוס כס נמלכוסו, סדור חסס לונס, חלס). נפש שובבה, די לך כפת חרבה, ושכחי מעצבה, ווכרי מצבה (כסנ"ג, טכסי יגונך, ציליך-כננילקי 3, 86).

***שׁוֹבְבוֹת**, ט"ה, — תכונת האדם השׁוֹבֵב: בשתעשו תשובה פעלה עליכם כאילו תחילה תחמא ע"י נערות ושמות ושובבות (כס"י, יונס סו). כי שבבים יהיה עגל שטרון, פתרונו אלא שובבים ושובבות ועון ותמא הוא עגל שטרון

(1) [חנחש].

(2) [כפיוס יעלה תחנונו (מסו' עכ"ס יס"כ) נאמר למי נוסח אחר: יעלה תחנונו מערב ויבוא שובב (כ"א: שועתנו) סבקר. אך למי סבנה הפיוס צריכה לבוא כאן מלת ספחיסת ככנונו, ואולי הנכון: שׁוֹבְבוֹ.

quittance ; discharge : הוציאה וכו' כתובה ואין עמה גט, היא אומרת אבד גמי והוא אומר אבד שוֹכֵר וכן בעל חוב שהוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו (כחז"ט טז). האשה כותבת את גטה והאיש כותב את שוֹכֵר ו (גיט' נה; ע"ז ג). כתב סיפר גט לאיש ושוֹכֵר לאשה ושעה ונתן גט לאשה ושוֹכֵר לאיש ונתנו זה לזה ולאחר זמן הרי הגט יוצא מיד האיש ושוֹכֵר מיד האשה הצא מזה ומה (גיט' סח). כותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו ושוֹכֵר לאשה אף על פי שאין בעלה עמה (גיט' יג). מי שזרע מקצת חובו ר' יהודה אומר ויחליף, ר' יוסי אומר וכתוב שוֹכֵר, אמר ר' יהודה נמצא זה צריך להיות שומר שוֹכֵר מן העכברים (סו' יו). שוֹכֵר כומן שהאשה מודה יחזיר לאיש (מקס' ג"מ ס"ז). כותבין שוֹכֵר לאשה שלא מדעת האיש (סו' ג"ז ס"א). מצא שוֹכֵר כומן שהאשה מודה יחזיר לבעל (ס"ה, ג"מ יט). הרי שהיו נושניו בו אף וזו ופרע מהן ה' מאות וזו וכו' שטר זה יהא מונה במסכמו ויכתבו שוֹכֵר ומפני שני דברים אמרו כותבין שוֹכֵר, אחת כדי שיוכף לפורעו ואחת כדי שייגבה מוכן ראשון (רי' יוס' ג"ז קע"א). — מ"כ שוֹכֵר, שוֹכֵרין: ואלו כותבין כמערך קדושי נשים וגימין ושוֹכֵרין (מ"ק ג ג). מצא גמי נשים ושחרורי עבדים דיתוקי מתנה ושוֹכֵרִים חרי זה לא יחזיר (ג"מ ס"ז). — ובסמ"א בפ"ט במש"מ שוֹכֵר על שטר חוב וגם במש"מ תעודת קבלה על תשלום כלשהו ללא שטר, או כתודעה על קבלת הפרעון שרשמוה על השטר: מעשה בשוֹכֵר אחד שהיה כתוב עליו רב ירמיה בר אבא⁽¹⁾ (הלכ' סקו' לחלמידי יבול' בלון. 54). פלוני זה אפטרופוס של פלו' אחריות שטר שוֹכֵר זה ופסקא זו קבלתי עליו ועל יורשיו אחרי כחומר כל שוֹכֵרין ושטרי פסקאות (ס' הסע' לר"י דגלגוני, 88). וחשטר האחד וששים הוא שטר שוֹכֵר וכבר פירשנו לעיל בענין מסמון שאעפ"י שהשוֹכֵר והמסמון אחד הם מה בין שוֹכֵר ומסמון והשוֹכֵר הוא נעשה על שטר חוב שנאבד שכותבין עליו שוֹכֵר כי אולי

שמה ימצא חיום או מחר ויתבעוהו היורשין וכו' שבות' לו שוֹכֵר על השטר עד שילך למדינתו ויחזירנה לו וכו' (סס, 100-99). המדקדקים עושין שוֹכֵר מכתב ידו של מלוה על שטר של נאמנות (סו' ע"ט ס"מ הלכות ע"ד). ראובן נפטר ונמצא באחד משטרותיו בכתב ידו שטר זה פרוע או שנפרע כך וכך עושין כמו שכתוב בשוֹכֵר (לנוס' הלכ' ע"ט ס"ה כ"א). — ואמר הפוסק: פנקס חוב ימחק חסד צו סופר כתוב שוֹכֵר (סלמה בן יהודה דגבלי, אך נ"ך לדל, פלי' ע"ה). — "וגם מ"ר שוֹכֵר⁽¹⁾: ועתה יצאו שוֹכֵרֹת על החובות שב"ד נתנו לשמעון כמה זמנים זה אחר זה להראות השוכרים על החובות ועברו הזמנים כיון שאמרו לשמעון להראות שוכרי השטרות ונתנו לו זמן אחר זמן ועברו הזמנים ולא הראה השוכרים (עו"מ"מ חונסל כ"ז ס).

שׁוֹדֵד עו' א. שׁוֹד, ב. שׁוֹד.

שׁוֹדֵד עו' שׁוֹד.

שׁוֹדֵד עו' שׁוֹד.

שׁוֹד⁽²⁾, מסנו "השואה, "השוה, "השמות, "משואה⁽³⁾, "משויה, "משוית⁽⁴⁾, "שוא, "שואה.

- (1) [כנראה בדמיון אל שמות מן שטר.]
- (2) [כן גם בארמ' ובסור' שוא, שוי, בתעודות יב גם בכתבי שוה, בערב' שוי a] באותה משמ' כבעבר'. אמנם באוגרית' ובאשור' אין השרש שוה, אבל יש באשור' פעל אמו, שבטא אוו, מקביל אל היה, הוה בעבר' ובארמ' ומסנו בכנין שפעל שוט, שווי, בעבר' אשמי, אשוי, עשת (דבר) כמו (דבר אחר), שוה אותי, כנון אשוי כרמש, עשה כתלי חרבות, מרצש אשוני, עשה (שוה) אותי (ב)חולה, וכדו', ועל כן נראה, שאין השרש שוה בעקר אלא צורת שפעל קדומה מן הוה, חיה. מכאן שאין יסוד לדעת חוקרים אלו, המבחינים מן השרש שוה במשמ' השויון והדמיון, שרש אחר, שמסנו הם גזורים את הפעל שוה במשמ' עשה; ואין כאן אלא כאותו מעבר שבין התאר parare (שוה) לפעל parare (שוה), עשה, הכין) ברומ' וכדו'.]
- (3) [Gleichung ; équation ; equation, נוחג כחשבון.]
- (4) [מחלקי המקצועה. עו' עמ' 8287.]

(a) سوی

(1) [על פי ב"ב קסו: בארמית: ההוא תבאר דחוה תחם עלה רב ירמיה בר אבא.]

בחרתי משפטיך שויתי (סס קט ז.)⁽¹⁾ — ואמר הפיטן:
 יה [לאש]ת איתן ציון השויותה בניסוי וספה אשר עליה
 שויותה (ינאל, ים ללסט, קרוב, נלסט, זוללי, כט), ואם
 עות ולא שוה דרבו והיא רחום וכפר שגנתו (מלור)
 טכל, סיני הימד והכנוד, הכנוד, סט), — ואמר
 המשרור: ובית דין משוה עניים ושרים (כ"ט)
 סניד, חלל ככס, צן סלס, סנרמ, ח, 119), בעת
 ירבו חלוקות בין אנשים ישלח אל משוה החלוקות
 (סול, צפת יכד, בן עסלי, חכנמקון, 58), מסכת נשו
 על שפת הכרבה ונשים גבול מסרחים לגלות
 (כנצ"ט, הענק ג, כדוי, טנאל), מר שחק בעת דרתו
 פני הנן לאש שוה⁽²⁾, ועל פניו כמות ססס ומשי הוסן
 שוה⁽³⁾, ונשא כל שתיל פריו ולא כחש ולא שוה
 (סס סט, טננ), וכרם ישוה לי אבר כמו יונה
 (כ"י סלוי, לפני כרוב, זמורס, ג, 106), ישלף יקודה
 בצלעותי ערי שוה ת כשחור לכבי וכשלג קצתי
 (יחודס חנן גילס, מנין פסלס, סטס"ס, 124), והמשיב
 יהי מקשיב לשואלו, ולרבו ישו קרבן בשכלו
 (סלנס סכניס סוסס, מריס סססס, לק"ק, 19), דמעי
 אשו נכסי (ינוני, קונט' ספיוס, כדוי, 45).

— הפע', אשוה, משוה, — חשוה דבר לדבר, חקיש, כמה
 וחמשיל אותו אליו, vergleichen; comparer; to
 compare: למי תדמינוי ותשוו ותמשילני ונרמה
 (יסע' מו ס), מה מעודך מה אדמה לך הכת
 ירושלם מה אשוה לך ואנמר כחילת גת ציון כי
 גדול כים שכרך מי ירמא לך (ליכ' צ יג), —
 ובחיים, גם במשמ' בנין פע' ובסמוס, עשה שוה,
 חבר יחד, gleich machen, vereinheitlichen; égaliser,
 uniformiser; to equalize, unify: רואה אני את
 דברי ד' אליעזר מדברי ד' יהושע, שר' אליעזר
 חשוה את סדתו ור' יהושע חלק (כ"ט, סקל' ד ז),
 הסחלק נכסיו לכניו על פיו וכו' והשוה להן
 את חכבור, דבריו קימין (צ"ס ס), אליהו בא לטמא
 ולשחר, לרחק ולקרב וכו' ר' שמעון אוסר להשוות
 הסחלוקת (עד' ס ז), כל חקירות אחד האיש ואחד

האשה שוין כמכות ובקרבו, ובשעה לא חשוה
 את האיש לאשה כמכות ולא את האשה לאיש בקרבן
 (כרס' צ ד), אם עתיד להשוותו אפילו פסח מותר,
 משויתו לאורכו ואין משויתו לרוחכו
 (סוסס' צ"ק יל ד), זה שעומד וסתמלל צריך
 להשוות את רגליו (ירוש' נרכי ח א), חשוה
 הכחוב מצוה קלה שבקלות למצוה חמורה מן החמורות
 (כ' חנל נר כסל, סס קידוש' ח ז), לא מצינו
 שהשוות חתורה כניובה ואכידת בשואל לכן
 גשוה שומר חנם ונושא שכר שבר שבויה ומתה
 (כ' חנל, סס סנוע' ח א), חשוה פצימיה פסולה
 (כנצ"ט, ג), כשהשוה את קירוו (כנל, סוכ' יע),
 חורני על כל צדרי חכמים ולא מצאתי אדם
 שהשוה סדותיו כקטנה כריא (כ' יחודס נסס
 סמולל, ינני קס), איש או אשה כי יעשו מכל חטאת,
 חשוה הכחוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה (כג
 יחודס נסס רב וכן חנל דני כ' יסמולל, צ"ק עו),
 ואיוהו סוף ראשו, זה המשוה צדעיו לאחוריו אונז
 ולפדתו (מכס כ), חשוה הכחוב הקטן כגדול
 לודון שבועה ולאוסר ולכל יחל (כס עו), אמרו להם
 בית שמאי חשוו סדותיכם, אם שווה לו לטומאה
 ישוה לו לקרבן (סס עב), שאל אנשוינוס את רבינו
 מיל מאימתי יצר הרע נחון באדם וכו' אמר לו עד
 שלא יצא מפני אמו, מיל לאו וכו' ותורה לו ד'
 שהשוה לדעת המקרא שנאמר כי יצר לב האדם
 רע מנעוריו, ועוד שאל אנשוינוס את רבינו אמר לו
 מאימתי נשמה ניתנה באדם וכו' והורה לו ד'
 שהשוה דעתו לדעת המקרא וכו' (מזכ' כנלס' לד),
 גוי אחד שאל את ריב"ק כתיב כחורבכם אחרי רבים
 לחטות, אנו מרובים מכס מפני מה אין אתם
 משוין עמנו בע"ז, מיל יש לך כנים וכו' אמר
 הרבה כנים יש לי, בשעה שהן יושבין על שולחני
 זה סכרך לאלהי פלוני וזה סכרך לאלהי פלוני
 ואינם עומדים משם עד שספצעין את סוחן אלו את
 אלו, מיל וסשוה אתה עמך, מיל לא, מיל
 עד שאתה משווה אותנו לך חשוה את
 בניך (סס ויק' ד), לעבדו של סלך שעשה סעודה
 לחיילותיו ווימן כל לגיונותיו של סלך ולרבו לא
 קרא, אמר לו הסלך חלואי חשוות אותו ככל
 חיילותיו (כ' לוי, סס חסל, גס וסחי), וחציף להם

(1) [כחיים אין דגשה לשמיש הפעל בכנין זה, ואין
 לבקשו גם כסאמר הסובא בערך שויה סתחומא נשא כה].

(2) [במשמ' א.].

(3) [במשמ' ב.].

את הכבשן והעלה אותו וְהָשׁוּה אֹתוֹ לָאָרֶץ
שָׁחִה עִמּוֹק (תנחומא נח י). וְהָשׁוּה לָהֶם אֶת
הַהָרִים וְאֶת הָעִמְקִים (תנחומא בנעז נד' ז). שִׁבְשַׁעַה
שָׂרָא הַקְדוּשׁ בִּרְדָּה הוּא כָּל אֹחֶם הַדְּרוֹת שֶׁהֵיוּ עֲבוּרֵם
וּבִכְרָם עֵמֶד וּפִירֵשׁ מֵהֶם וְלֹא הָשׁוּה לָהֶם
יְבוּי (שְׁקִי' כ"ז ג), חֲכִי חֲכִי, קנ.). — *וְהָשׁוּה אֶת
עֵצָם לְאַחֵר, עֵץ אַחֵר: מִה לֵךְ לְהָשׁוּת עֵצֶמְךָ
לְמַלְכֶּם הַשּׁוֹתִים יוֹן וּמִשְׁתַּכְּרִין וְכו' (מדר' צמ' י).
שֶׁהָשׁוּה הַקְדוּשׁ בִּרְדָּה הוּא עֵצָם עֵץ לִבְכוֹת
הַנְּמוּכִים (תנחומא בנעז ו' ג). — *וּבִפְעַם בְּמִשְׁכַּן נַעֲשֶׂה
שָׁוֶה: הַכִּסֵּף הָעֵלִיּוֹן וְהַשּׁוֹה (1) לְתַחְתּוֹן זֶהוּ
לֵילָה (שֶׁנֶּה ל'ז). עֵמֶק שׁוֹה וְכו' שֶׁשֶּׁם הַשּׁוֹ
כָּל אֹמֹת הָעוֹלָם וְקִצְצוּ אֲרוּמִים וַעֲשׂוּ לוֹ כִּימֵה גְדוֹלָה
וְחֻשְׁבוּ. אֹתוֹ לְמַעַל מִמֶּנָּה וְהָיוּ מְקַלְסִין לְפָנָיו
(מדר' צמ' ג). — וּבִסְמִי' א: טִיט שֶׁעַל רִגְלָיו
מִקְנָהוּ בְּכוֹתָל וְאִין מִקְנָהוּ בִּקְרַקַּע שְׁמֵא יִבְוֹא
לְתַשׁוּת גּוֹמֹת (2) (סל' מִקְ' לְתַלְמִידֵי כֹהֵן יְהוּדִי
גִּלְיוֹן ס). וְקוּשׁוּ מַעֲשִׂיכֶם, הַשּׁוֹ מַעֲשִׂיכֶם לְרַעַת
קוֹנֵכֶם (כ"ט, ל' ז ח). בְּמִצָּא שֶׁהַכֹּלֵב מִשׁוֹחַ
אֶת (מַחֲוִיר) כּוֹלֵם (סוֹחַ, צִנּוּרֹת נז.). גוֹתֵר עוֹד
שֶׁמֶר אַחֵר שְׁעוּשִׁין וְקִנִּי הַקָּהֶל וְהַדְּיוּטִין לְהָשׁוּה
בִּינִיחָן כִּמֵּה יֵתֵן כָּל אַחֵר וְאַחֵר כִּבֵּךְ וְכֵךְ מִסִּ
אוֹ בִּכֵּךְ וְכֵךְ צִדְקָה (ס' הַסְּעוֹת לר"י נַלְלוֹנִי, 187).
הַמִּשְׁוֹת שֶׁנִּי הַשְּׂדֵה כְּגוֹן שֶׁהַשְּׂפִיל הַתֵּל וְרָדְרוֹ אוֹ
מִילָא הִגִּיא וְכו' וְכֵן כָּל הַמִּשְׁוֹת גּוֹמֹת (כַּמֶּנֶס, שֶׁנֶּה
ס ח). וַיַּעֲנוּ כָּל הָעָם יַחְדָּו, לֹא בַחֲנוּפָה עָנוּ
וְלֹא נִשְׁלוּ עֲצָה זֶה מִזֶּה אֲלֵא הַשּׁוֹ לֵב אַחֵר
(מדר' ס' עוֹמֶה י' מ, סוֹמֶה, 205). וְהַעֲיֹבֹר נִכְנֵם
לְהָשׁוּת יְמוֹת שְׁנוֹת חֲמִשָּׁה עִם יְמוֹת שְׁנוֹת הַלְּבָנָה
וְהַחֲמֵה (מדר' ז), וְהַכּוֹנֵה הֵנֵחַ אֲמֵנָה הִיא לְהָשׁוּת
בֵּין שְׁנֵי הַשְּׁמוֹת (כ"ט ח"ט, מו"ז ח ט). וְהֵנָּה לְשׁוֹן
חֵק הוּא כְּנוֹי לְמִשְׁוֹת הַמֵּאוּנִים (סל' סִמּוֹן ט
ג, ל'ד). — וְאַמֵּר הַפִּיטִין: מִלִּלּוֹ כּוֹלֵם זֶה שׁוֹ וְאוֹמֵר
לְחֻלּוֹק עַל עוֹשֶׂה כָּל כְּאוֹמֵר (ינא, חֲסִידִים צִנִּים,
קִרְצִי צִנֵּאס', זִלְאִי, ג). יֵה [לֹאשׁ] אֵיתָן צִיּוֹן
הַיִּשְׁרוּיָתָה (סוֹחַ, י' לֹאשָׁה, ס' ס, כט). אִין
דוֹמֵה [לך] וְדִמִּיתִים לך וְאִין שׁוֹה [לך] וְהָשׁוּתָם

(1) [כמו הלכין, חשחיר, ואף הכסף כ"ע].

(2) [על פי לשון התלמוד, שבת קמ"א, בארמ':

דילמא אתי לאשוויי גומות].

ל[ך] (סוֹחַ, חֲסִידִים עוֹלֵה, קִרְצִי עוֹמֶה, ס', קנ.). הַשּׁוֹה
וְהָשׁוּה קִטּוֹן לְגְדוֹל (1) (סוֹחַ, חֲסִידִים צִנִּי, קִרְצִי לִימִים
נוֹכָחִים, ס', סל'). הַסְּכִימוּ דַעְתָּם וְהָשׁוּה עֲצָתָם
(סמ"ע צד ילסק, סְעֻסְעוּ יוֹס יוֹס, קִרְצִי צ צִנּוּעוֹת). —
וְאַמֵּר הַמִּשְׁוֹרֵי: וְעַל מֶלֶךְ לְחַוֵּחַר וּלְשִׁמּוֹר וּלְשׁוֹת
דִּין גְּבוּחִים מִנְּמוּכִים (ר"ס חֲנִיגָה, לֹאשָׁה צִנֵּלָה, צן
מַסְלִי, חֲנִיגָה, 211). חוֹמֶן הַלּוּנִי יָמִים יָמִי עֵצֶם עָרִי
הַשּׁוֹבִי מֵאֵל מִחֲנוֹתָהּ הָאֵל אֲשֶׁר מְגִשְׁתִּי (עֲמֻנָה, הַפְּחָלִים
חִיד, מַסְמַח י'ס, סִמּוֹן, 405). אֲנִי הַשּׁוֹתִי בְּיוֹם
אֶת שְׂרִירָהּ אֵל פֶּרַחָהּ (סוֹחַ, חֲסִידִים צִנִּי, ס' ס, 500). —
*וְהָשׁוּה הָרִין בֵּין הַיְרִיבִים וְכו', חֲלָקוֹ בִּינִיחָם
כְּשׁוֹה וְכו': וְכִדִּי לְשִׁכַּךְ עֲבֹרָתָם וְחִמְתָּם נִכְנָסוּ שְׁנֵי
אֲנָשִׁים יַחְדָּו כִּדִּי לְהַטִּיל שְׁלוֹם בִּינִיחָם וְלְהָשׁוּתָם
עַל עֵינֵן הַחֲפֻרִּים הַנִּי' (סו"ס חֲסִידִים חֲסִידִים סִמּוֹן
קנ', קנ'). — וְכִינִי מִשְׁוֹה, כְּמִשְׁוֹה בְּצִרְפוֹ הַקּוֹ
הַמִּשְׁוֹה, הַמַּעֲגֵל הַגְּדוֹל עַל כְּדוֹר הָאָרֶץ, הַנְּמִצָּא
בְּמַחֲקָה שׁוֹה מִשְׁנֵי הַקְּשִׁיכִים כְּמִשְׁוֹר מֵאֵנֶךְ לְצִיר,
Aequator; equateur; equator: כִּי הַגִּלְגָּל הַתַּשְׁעִי
הַיְדוּעַ כְּמִשְׁוֹת הַיּוֹם וְכו' וְהוּא הַמַּעֲתִיק לְכָל
הַגִּלְגָּלִים (דְּנָנוּ נִקִּים, מִיָּדֵם יִלְדִים, קוֹנְטֵרַס סִמּוֹן, דִּקָּס,
80). וּמַעַתָּה אִם תַּחֲשׁוּב בְּמַתְשַׁבַּח עֲגוֹל גְּדוֹל
כְּאִמְצַע גְּבוּיָתָהּ הָאָרֶץ מְמוֹרָה לְמַעַרְבֵּהּ חֲסִידִים אֹתָהּ
לְשֵׁנִי חֲצִימִים שׁוּיִם אֲשֶׁר חֲצִי הָאֶחָד הוּא חֲצִי הַצִּפוֹנִי
וְהַשְּׁנִי חֲצִי הַדְּרוֹמִי, הָעֲגוֹל רוֹת יִקְרָא קוֹ הַמִּשְׁוֹת
(עֲקוּוֹטָאֵר) אוֹ מִשְׁוֹת הַיּוֹם (כ"ט צִנּוֹן, סִמּוֹן עוֹלָם
ג, 8). וְעִי' קוֹ.

— סִמּוֹן, *הַשּׁוֹה, — שֶׁהָשׁוּה אֹתוֹ: מ"ר יְהוּדָה אֲמַר
שְׁמוּאֵל י"ח גִּזְרוּ וְכו' חֲנַלְקוֹ, וְהַתְּנִיחַ הוֹשׁוּ, וְכִי
בּוֹ יוֹם נַחֲלָקוֹ וְלִמְחֵר הוֹשׁוּ (שֶׁנֶּה עו'). וְכִי
כְּמִקּוֹם שְׁלֹא הוֹשׁוּ קִרְבֵּן לְקִרְבֵּן דֵּהֲאִי פֶר וְהֲאִי
שְׁעִיר הוֹשׁוּ מַעֲשִׂים לְמַעֲשִׂים וְכו' מִקּוֹם שֶׁהוֹשׁוּ
קִרְבֵּן לְקִרְבֵּן דֵּהֲאִי פֶר וְהֲאִי פֶר אִינוּ דִּין שֶׁהוֹשׁוּ
מַעֲשִׂים לְמַעֲשִׂים (זִמְסִי, מ'). — וּבִסְמִי' א: אִם יֵשׁ
אֲדָם חָשׁוֹב בִּינִיחָם אוֹ הוּא דְּבָרִי שְׁכָל הַסּוֹחֲרִים
וְהַתְּגָרִים וְכִנִּי הָעִיר הוֹשׁוּ בִּינִיחָם (ס' הַסְּעוֹת
לר"י נַלְלוֹנִי, 80). וְהַפְּעוּלָה חֲשִׁנִּית אַחֵר מִצִּיּוֹת
הַמִּצְוִיר וְהוּא שִׁישִׁימוּ בּוֹ מִקְרִים אִישִׁיִּים עַד שֶׁיְהִיָּה
מִקּוֹבֵצִים בְּלִתֵּי מִשְׁוֹת וְיַחְתִּיבִים מִזֶּה שְׁלֹא יִדְמָה

(1) [במקוורים: וגדול].

איש לאיש לעד ולעולמי עולמים (אמור' נלחצ"ד ג
ד, 66). ואיה מלך המשפט שהושוו שניהם בחטא
וזה נענש וזה לא נענש (כ"ס נ' וירנה, סנה' יודוס,
סומט-נר, נל).

החפץ, נחש, נשמה, — היה שור זה לזה, einander
gleich; être égal(es); to be alike : דלף מורד
ביום סגריר ואשה מרונים נשמות¹ (משלי כז יא). —
ובתנ"כ: אין דעתי משתוית עמכם (מד"ר צמד'
צ). — ובספרה"א, גם במש"נ נמשל, היה דומה ל:
ואחר כך קבץ השבעים וקנים השניים וחל עליהם
מאור הנבואה מה שנשתוו עמו בו (כ"י ח"ה,
כוזי ד יא). ובכר אמרו על אחד מן החסידים שאמר
לחבירו הנשתוית? אמר לו באיזה ענין? אמר
לו נשתוה בעינוך השבח והגנות? (סוף, סו"ה,
יסוד המעשה ס). יש מן השבים שישתוה אחר
התשובה עם הצדיק אשר לא חטא (ספ, המעשה ס).
כשיצטרפו עם ואו רבים כולם ישתוו (נלחצ"ט,
מאזנים, נס). עמק שור, שנשתוו כולו להמליך
את אברהם (מד"ג נלחצ" יד יז, נלחצ"ט, כנ). —
ואמר המיטן: אשר החוו התוות בחבות נשתוות
במספר המצות (נלחצ"ג, סנה' לבי, אזהרות, נילחצ"ק-נלחצ"ק
ג, 185). — ואמר המפורר: הישתוה אויל מחירוש
וחכם אשר שחק להמעיט באמרים (כ"ס הנגיד,
סימסום, נן מנלי, נלחצ"ט, 108). וישתוה לחומר
טוב וחמר יבואוך ולו מיתה משונה (סוף, נלחצ"ט, 28)
סס סס, 145). הישתוה ידיר קדם בחבר וליד
אחמול וישקל בשקלו (סוף, כפי חסנה, סס סס, 200).
אשר לא יתוה במעון גם נוח לבלתי ישתוה
בשבת הניצרים (נלחצ"ג, סלח' המעשה, נילחצ"ק-נלחצ"ק
ה, 70). שאל ירדו ושכבו ראש וזנב והשתוה
בזוים עם נסיכם (כ"י סני, סנה' קל, נלחצ"ט, 64).

נפע' 2, "נשמה, — נעשה שור: ונשיב כזו המענה
ונאמר איזו חייב ר' מעדיה שלא יכוא מן המילין
בלתי שהלפו ביטוייו ונשוו מעמיו לא צירף מן
1 [אמנם תמותה צורת נחש' כואת במקרא,
ועל כן מניחים רב החדשים כאן שכול אותיות במק
נשמה בבנין נפע' ובנקבה].
2 [ועי' בהערה שלפני זו].

מילה י"ט מלך מילה קמ"ט מילה (סני' דונס על
נלחצ"ג 122). — ואמר המיטן: חאל בחשבו העולם
לישבו התיעץ במחשבו המשהקת במושבו ובה נשוח
ודעתה השוח והמכימה במחשבה (סלח' סנלי, חל
נשח, יולר סנה נלחצ"ט). נדמתי כחגור כלי זין
וסלחמות יפרה, נשיותי כאכוס פר ולאורח
ירק ארה (חליה נר סמעה, נלחצ"ט, סני, נלחצ"ט, נלחצ"ט)
הסירה העצרים נלחצ"ט, נלחצ"ט. — ואמר המפורר: כי
כל בני אדם כבר נשוו יחד והנשטר והשומר (נלחצ"ט
נלחצ"ט, נלחצ"ט, 505). כי כל בני אדם כבר נשוו
יחד והנעל והנעל (כ"ס סנלי, כפי סלחצ"ט, סלחצ"ט)
נלחצ"ט, נלחצ"ט, 10). נשוו סני דורי ברשע (כ"י
סני, סני סני, נלחצ"ט, נלחצ"ט, סני, 56).
— מע', "נשמה, נשמה, — ששוו וישרו אותו, שקול
בחלקיו, ebenmässig; proportionné; — ionic : ואם
חיתה השנה משווה ומישרת ענינה ורוחותיה
בלא זעף (סלח' 127). כוורת זו עשויה סלחצ"ט של
קנים והיא עגולה והיא צריכה ששה ספני שחחיתה
לא יעשה משווה מרובע אלא סלחצ"ט, ובהיות
בין זוית לזוית ד' טפחים והוא משופע ועולה ונצא
יתרונן כ"ט, ואילו חיתה מרובעת משווה לא
הצריכה אלא רוחב ד"ט, ולא הצריכה ו"ט אלא
במשופע כדי שימצא בה ד' משווין (כ"ס, סנה
ס). אם לא ראיתי נחש בקורת בית חבר, אמר
שמואל בטרופ², פי' רב "זירא נאון פי' טרופ
משווה וכו' שפניו משווין דוגמת הכתוב הלא
אם שוח פניה, כי משווין פני קורת הכר וכו' ובזראי
לא נמצא נחש שנבו טרופ ומשווה ומרובע אלא
גבות נכונים ומשופעים (ערוך ערך טרף).

נ. "נשמה, קל לא נמצא בספרות.
— מע', "נשמה, נחש והכזיב, היה לשוא⁴, (ent)täuschen;
décevoir; to deceive, ואמר המפורר: מטר שחק
1 [באמור בהערה לבנין נפע', אפשר שבא גם
בנין נפע' במקרא].
2 [ו"א שמות, מלשון המורף את נגו, ועי' עמ'
1938].
3 [עי' בהערה שאחר זו].
4 [שמוש זה מוסר על הכנה ממעית במש"נ זו
בכחוב כחוש' יא (פרי ישות לו), כלשון ריב"ג

כני אדם בענין זה או זה ש' מסכימים הם בדעתם, אחדים, *einig, einstimmig; uni, unanime; united*, *unanimous*: ושוין אלו ואלו (בית שמי' ובית הלל) ששוענין קורות בית הכר ועגולי הנח (פנח ח ט). בית שמי' אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים תבשיל אחד, ושוין כדג וביצה שעלו שחן שני תבשילין (בילס ח ט). ושוין שמשקין את המים בכלי אכן לשהרן (פס ס ט ג). הכל שוין שאין מתנה עמה לא על קודם שחתאום ולא מאחר שתתגרש (קוטס ז ו). המטה הכר והכסף של מ' ר' מאיר אומר אין ממאין והכספים אומרים ממאין מדרם מפני שהנשים יושבות עליהן ומבכות את מתיהן ותכל שוין שהן ממאות ממאות המ' (מוקמ' כלס ג' ז ט). הכל שוין בכאר שירד לתוכה שטף של גשמים שהוא צריך להמתין לכמות שהיו (פס ס ט ג). ושוין שבוחשין את השתות בשבת ושותים ויתום הצעיר (בכ' ל ט). וכן היה ר' אבין ור' אילעא וכל רבותינו שוין בדבר (ג' ט ט). ושוין שאין פורסין בתוכן מצודות ואין מסשילין לתוכן הכלים (מכס י). — ודברים שוים, דברים שהכל מסכימים עליהם: נפל הבית עליו ועל אמו אלו ואלו מידין שחלוקן, איר עקיבא, מורה אני בזה שהנכסים בחזקתן, אמר לי בן עזאי, על החלוקין אנו מצטערים אלא שבאת לחלק עלינו את השוין (ב' ט י). — וגורת שוה, משפט הבא לרמות שני ענינים זה לזה מפני שלשון הכתובים בשניהם שוה או המושגים שוים, וראה ג' ורה, עמ' 746: אדם דן ק"ו לעצמו ואין אדם דן ג' ורה שוה לעצמו, לפיכך משיבין מק"ו ואין משיבין לג' ורה שוה (כ' יוס' ז' כ' זון צס כ' זל זכ מנל, יוס' סק' ו ח). — ובסהמ"א בהשאלה: ודנת כל הצביות בגורה שוה (פנחול, עמ' ג, סהמק, 98). — והיה שוה בשם' עלה במחיר זה או זה, נערך בכך וכך, *wert sein; valoir; to be worth*: אלמנת שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה (כסנ' יא ד). שור שוה מנה שנגח שור שוה מאתים ואין הנבלה יפה כלום נוטל את השור, שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים ואין הנבלה יפה כלום איר מאיר על זה נאמר וזכרו את השור

בעת דרתו פני הנן לאש שוה, ועל פניו כמות פסים ומשי חזון שוה, ונשא כל שחיל פרוי ולא כחש ולא שוה (כענ'ע, הענק ג, כדודי סנב).

***שׁוּה** ח"ז, — שוה דבר לדבר, שוים הדברים, זה כמו זה בכל תכונותיו, *gleich; égal; equal*: מאימתי קורין את שמע בערכין כ' אכן תנינן משעה שרבתנים נכנסין לובל בתרופתן, חני ר' הייא משעה שדרך בני אדם נכנסין לאכול פיתן בלילי שבת וחני עלה קרובים דבריהן להיות שוין (יוס' זכ' ח ט). אבל בשבת הראשונה אינו הולך לבית הכנסת וכו' בדביעות שוה לכל אדם וכו' ר"ש אומר אבל בשבת הראשונה הולך לבית הכנסת ואינו יושב במקומו וכו' בשלישית שוה לכל אדם (פס מ"ק ג ט). — ושוים הדברים, שוה דבר לדבר כתבונה זו או זו: שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שניהם שוין במראה ובקוטה וברמים (יומא ו ט). בניה של רחל נסן שוה וגדולתן שוה, נסן שוה ויהי בדברה אל יוסף יום יום, ויהי באמרם אליו יום ויום וכו' גדולתן שוה ויסר פרעה את טבעתו, ויסר המלך את טבעתו (כ' יוד, צס כ' זנינין, מד"ר בלס' סו). עד שלא עלה עליה עול עיניה שוות, עלה עליה עול עיניה שורות (ספיק' דצ' פס, כו). — והצר חשונה שבשני דברים, הצד המשתף שבהם, ראה מ. צד, 5376. — ושוים

בערך השין ותואו ותהא: וראיתי על זה מה שאמר הכתוב. גפן בוקק ישראל פרי ישוה לו אשר לא יתכן להיות פרושו בשום פנים (רצוני לומר ישוה לו) כי אם יכחש לו כאלו אמר פרי יכחש לו על ענין ותירוש יכחש בה, כחש מעשה וית ויהיה אמרו ישוה לו על זה מסכים לאמרו גפן בוקק וכבר פרשנו גפן בוקק בשערן ואם כן הוא ענין רביעי בפרש לא שם לבו אליו רבי יהודה ולא זולתו מאשר קדמוני ושם העלה בכחש המידות להם מה שזכר אחר כן מאמרו כרוב לפרוי הרבה למזכחות: והראיה על אמתת מה שביארנוהו בישוה לו חשנות הענין הזה בנבואת הווא וזה אמרו כי רוח יורעו וגו' גרן יוקב וגו' הכה אפרים וגו'. ואין דברי מי שאומר שישוה לו בענין יעשה מאומה והוא אומר כי הענין בו כי ישראל כתחלה גפן בוקק וכאשר רב פרוי הרבה למזכחות כי זה ענין דק וביאור חלוש, ע"כ. ומעין זה גם רד"ק, שרשים, ואחרים. אך ר' אה הנאמר על כתוב זה לעיל עמ' 8948 ולשונונו יו, 118.]

הרע באמנה אלא או שתיחן בשויהן או שתיחן באמנה (מוקפת צ"ג נ כג). מישכן לו בית ומישכן לו שדה ואם לו בשתכרם מוכרם לו ברמים הללו אסור, אם אמי לו בשויהן מותר (פס סס ד ו). שלש עשרה נפה היו זו על גב זו, התחונה שבכולן בשויה שחמא קולפת את הסלת (פס ימס ח יד). אף המקבל בן הגוי אף על פי שאינו רשאי חרי זה סעלה בשויו (פס נכוחות ז ח). הכנים לו זהב בשויון ותני כן וכו' דינר לעשותן הקשימין בשויהן (יבוס כמזי ו ב). גזל מריש ובגנא בכורה, כיש אומרי יקעקע כל הכירה ויתננו לו וכו' הלל אופרים נותן לו דמיו בשויו (פס גיט ס ס). והיתה הוקינה מוכרת לו את חתפין בשויו והנערה אומרת לו בא ושול לך בשחות (פס קמ"י ז). הכניסה לו זהב שמים אותו והרי הוא בשויו (כז טמן כז חא גסס כ' ימנן, כמזי סז). דינרי זהב חרי הן ככספים, רש"ג אומר במקום שנהנו שלא לפורשן שמים אותן והרי הן בשויהן (פס סס). יתר על כן מוכרה בשויה (צ"ג כג). — וצוה כחמים: מי שהיה נשוי שלוש נשים וסת, כתובתה של זו מנה ושל זו מאהים ושל זו שלוש מאות ואין שם אלא מנה הולקות בשויה (כמזי י ד). ישראל שקיבל שדה סכחן, תרומה לכהן, מעשר ראשון ושיני חולקין בשויה (מוקפת ימלי ז ג). האימר וחלקו בניו נכסיו בשויה וחיה שם בכור אם וכו' בנכסים בחיי האב אין נוטל פי שנים (פס צ"ג ז יא). יורשי תראשונה או ליורשי השנייה אם כבעל חוב אתם שלו את שלכם. וצאו ואם לאו אנו ואתם נחלק בשויה (בן עזאי, יבוס כמזי י ח). — ושוה בשויה כשם: זו: שאינו נחנה מישראל מוכר בפחות אבל שוה בשויה לא (כזי לא). — בשויה, במחיר שוה: אומרת לו הוקינה אי אתה מכש כל י שחן, זקינה אופרת לו בשויה וילדה איפרת לו בפחות כ' ונ' פעמים (קנ"ק). — ושוה דבר אחד משנהו, שוה יותר, עדיף, מוטב: רבי דודק וכו' נטלחו מטרונתא אתה ושגרה לו ספחה אחת יפה, כיון שראה

חתי וחצו את כספו (צ"ג נ כ). אמר לו סלע חלויחך עליו ושקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע חלויחני עליו וילע היה שוה פטור (סנועות ו ז). דמי ידו עליו שמים אותו כמה היא שוה ביר וכמה הוא שוה בלא יד (ערכי ס ג). מבר לו חלוק שוה חמש בשש יד חלוקה על העליונה (מוקפת צ"ג ט). ר' ברכיה ורבי חייה דכפר תחומין, חד אמר אפילו כל העולם כולו אינו שוה לדבר אחד של חורה, וחד אמר אפילו כל מצותיה של תורה (י אינן שוות דבר אחד מן החורה (יבוס סס ח ח). — ובצורה שיה דינר, שוה פרוטה: האשה נקנית וכו' בדינר ובשוה דינר (צ"ג קנ"ס ח ח). חמש פרוטות הן התרומה שוה פרוטה, ותאשה מתקדשת בשוה פרוטה, והנהנה בשוה פרוטה מן התקדש מעל, והמוצא שוה פרוטה היב להכריו, והגזול את חברו שוה פרוטה ונשבע לו ויליכנו אחריו אפילו למדי (צ"ג ד ז). — פחות משה פרוטה: המקדש שתי נשים בשוה פרוטה או אשה אתה בפחות משה פרוטה (קנ"ס ז ו). בן נח נהרג על פחות משה פרוטה (דני ימנן, ע"ג צ"ג). — ומ"כ שוים⁽¹⁾, מחיר שוה ומתאים Wert; valeur; כיצד פורין נשע רבעי, מניה את הסל על פי שלשה ואומר כמה אדם רוצה לפדות לו כסלע על מנת להוציא וציאות מביחו וכו' ובשביעית סודרו בשויו (מנ"ס ס ד-ה). אחד שהעריך את הנאה שבישראל ואת הכעור שבישראל נותן חמשים סלע, ואם אחר חרי דמיו עליו נותן את שויו (ערכי ג ב). אחד המקדיש כחולת הפחיו ואחד המקדיש כפרדות סכסמי נותן בורע חומר שעורים חמשים שקל כסף, ובשדה סקנה נותן את שויו (פס סס ג). אחד שהסית את הנאה שבעבדים ואת הכעור שבעבדים נותן שלשים סלע, הסית בן חורין נותן שויו (פס סס ג). אחר אחד חרי היא שלי כעשר סלעים ואחד אומר כעשרים וכו' חור כו של עשרים פמשכנין מנכסיו עד עשר, חור כו של עשר מוכרין אותה בשויה וכו' (פס ס ג). לא ימכור לא את היפה בשויה א ולא את

(1) [כך נכון כמו בבבלי בכורות ב, ולא בשויו כנדפס בחצ' צוקים, וכן צ"ל בירושלמי ע"ז או ולא בשויו, כנדפס שם.]

(1) [אמנם הענין קשה ואולי נשתכשה הנגסה.]
(2) [כך נכון, ועי' שו"י הערת.]

אותה נתן עיניו בכותל שלא יראנה וכו' לשחרית הלכה והקבילה אצל גבירתה אמרה לה שׁוה לי הסות משחתנני לאיש הזה (חז"ל טו). — *שׁוה לכל נפש: אמר קרא אך אשר יאכל לכל נפש, דבר השׁוה לכל נפש (רז מסא, כחז"ל). — ובמשמ' ישר רגלים, לא פסח: וכל מסח נעשה שׁוה (פסיק' רז' מנ, מל"ט, קטו). — ובמסמ"א: מעמים שאין הכל גלוי לפניו, אין דעתו שׁוה עליו (רע"ה, נמד' כז טו). כסם יכסמו וכו' לשון מרת דבר השׁוה, לא גווית ראש ולא גדול שער אלא במדה שׁוה (סוף, יסקי' מד כ). ועלחה כאור כלה, ובמקום אחר הוא אומר ועלחה כיאור כלה, וי"ת שניהם ב שׁוה (סוף, מ"מ ס ס). אין נוהר בין מקום מקום לשלא מקום מים דסבור שהכל שׁוה (סוף, סס"י יא). שכבוד שניהם שׁוה עליך (סוף, קידוש' לא). שלא היחה זקופה ב שׁוה אלא משופעת ונומה כלפי חוץ (סוף, מ"ח' לו). עם השופי, ב שׁוה לשופי יתחכנו (סוף, מולי' לז). והוא שאנו מוצאים אותו (את העולם) וכו' מתדמה בתולדותיו ושׁוה בחלקיו (ר"י אל"ט, סוף, סיפור ו). הלוכה מחבירו חפץ ב שׁוה (רמב"ם, מלוה ולוה ס ז). והמושכלות הראשונות שהכל גדול מהחלק וכו' ושהדברים השׁוים לדבר אחר בעצמם כלם שׁוים (מלוה ססגין ס). ואברהם ושרה זקנים וכו' וכיון שהן שׁוין בוקנה הרי יישובן נאה ומשובח (מדה"ג נחל"ט י' יא, מנגליות ס). אמר לו (יעקב לעשו) וכו' בוא ונכתוב שטר אני ואתה שכל צרות הבאות נקבלם ב שׁוה (סס טס לז ה, מנגליות, סקס). והאנשים חאלה שלמים הם, כלן שׁוים לטובה (מיד"א, מנגל טו, ג). — ואמר המשורר: יעצר לבך מה לא יעצר אשר שכלו כמו שכלך ב שׁוה¹, עצתו לך עשה, כי לך עצתו בלי אה, ואת תיעץ באות (כ"ס סגיד, יעלך לנך, זן מסלי, אצנמקון, 188). לא אשר נוצרו ב שׁוה יצורים, יש אשר לו שטאל כימין לזרים (סוף, לא אסח, סס טס, 222). — *שׁוה במשמ' המדה השׁוה והנכונה: ואם משפיע אותה (את השפוטרת) כלפי מטה וכו' צופה מדה קטנה

כעשר וכעשרים וכשלישים אמה, וכל זמן שמחסר את שיפועה ומקרב אותה ל שׁוה ולנכונה מוספת מרת מה שצופה ומכיוו בה (מס' סגול' סוכני ט"ז, 147). — *שׁוה במשמ' ישר: כל מקום שנאמר ונסב או ויצא מלמד שלא היה המצר שׁוה אלא הולך ויוצא לחוץ (רס"י, נמד' לד ד). — *שׁוה, במשמ' במישור: והענין שהיה הולך לפניו היה משה לפניו הדרך, ממלא את הגומות ומשפיל את ההרים, והיו הולכין על הדרך ב שׁוה (ר"י אלנקאוס, מנח"מ ב, ענעלח, 404). — *שׁוה, כמו בשׁוה: אלו ת"ח, ששימשו חכמים הרבה ללמדם מעמי משנתם זה בוו וזה בוו שאין הכל בקיאות ב שׁוין (רס"י, ז"מ לז). — *שׁוה דבר עם דבר, כמו שׁוה לדבר: את שגראח עם הגיוה, כשישהטנו ויגזונו לאחר שתיטה יהא צמר מדולדל שׁוה עם שאר הגיות (סוף, נכונות כס). — שאינו מתמקך, שאינו שׁוה עם הגיות אלא נראה עולה למעלה (סוף, סס כו). — *שׁוה בערכו לדבר אחר. גם בשמושים שאינם בחי"ם: דשמן ערוגה של גיוק לפי מה שהיא, ואם מויק בא ליתן לו קרקע בדמי גיוק נותן לו מיטב שדותיו שׁוה אותן דמים (רס"י, ז"ק ו). מה שענין חולבות מכור לך וכו' מותר, שהיו קיבל עליו חסד ושכר, חלכך אפילו ימצא יותר מ שׁוה הדמים אין כאן אגר נמר ליה (סוף, ז"מ טז). בשׁוין, שנותן עשבים שׁוה דמי החמור לכהן (סוף, נכונות ט). אין כל אשר חשב שׁוה חצי ערמון (ר' זכריה כסן, סוף, חמ"ט, Monatssch. 1894, עמ' 413). ועי' ערמון. — *והיה שׁוה את הדבר, היה בו כנגד ערכו: דאיהו לא מיכווין לחללו בדמים פחותין אלא מכור שיתו החולין שׁוין את דמי ההקדש (רס"י, מנח"מ כז). — *שׁוה במשמ' רחוק מן הקצוות, ממצע ומכון, ישר: כי הוא (האדם) שׁוה ומכוון במזג מכל בעלי חיים (מקון מזג ססס לכס"ג ס). ועם היות האדם וכו' בין שאר החיים בקומה זקופה, וזה היה לשתי עלות, האחת להיות טבעו שׁוה וגופו זך ודק וכו' שטבע האדם יותר מיושר ו שׁוה משאר בעלי חיים וצמחונים (עולם קטן, סוכני, כד). אבל חזק גיפך ותקונו שחפדקנו במיני המאכלים הטובים הערכים והמשקים הראויים לסוגו והרחיצה במים השׁוים (ר"י אל"ט, סוף, סוף, סססן ססס ג), ועבר היה סגולת

[1] [לפי החרו בצורת נקבת: שׁוה, וכמובן אין ללכת אחרי נקוד כה"י שׁוה, שלפי סבטא הספרדים לא הובחן בו בין פתח לקמץ.]

בראש' יד יו, עי' שוה.

שְׂוָה ¹, ט"ז — ערך שכנגד, ערך שוה; *Gegenwert*; *équivalent*; e — ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחד מפור ומפורד בכל מדינות מלכותך ידתיחם שנות ככל עם ואת דתי המלך אינם עשים ולמלך אין שוה להניחם (אסתר ג ט). ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי וגם לסחר אני קרא לה עם המלך וכל זה איננו שוה לי ככל עת אשר אני ראה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך (סס ט יג). — ובמליצת הכתוב בשמוש חיוכי, היה שוה, הית כדאי, ואמר המשוור: וכל זה יהיה שוה ערי כי תאדים שלטה (חלצ"ע, הכחש, כסא ח, 79).

שְׂוָה ², ט"ז — מקום מישור; *Ebene*; *plain* — ויכו אז רפאים בעשתרת קרנים ואת הווים בהם ואת האמים בשוה קריתים (נחל' יד ט). ויצא מלך סדם לקראתו וכו' אל עמק שוה הוא עמק המלך (סס טס י). — ובמליצה, הגיעו הצדדים לעמק (ה) שוה, השתוו, התפשרו, נוחג בספרות וכדבור.

שְׂוָה ³, ט"ז — כמו שוה, נוחג בספרות וכדבור בפרט בצרופים שבסמ', כגון שְׂוָה-אֶרֶץ, שְׂוָה בְּיוֹן, שְׂוָה-מִדָּה, וכדו'.

שְׂוָה ⁴, ט"ז — א) תכונת הדברים השווים זה לזה, שוויון ⁵, דמיון מלא, *Gleichheit*; *égalité*;

¹ [כנראה יש להבין את המלה כך, כש"ע על משקל קרש' (כמו שְׂוָה, שְׂוָה בלשון חו"ל) ולא בכ"ו פוע'; כי מן שוה, שהוא פ"ע, היה צ"ל בכ"ו במשמ' זו שוה ולא שוה, וגם הענין דורש ש"ע בכתובים המובאים. על אסתר ז ד עין שוה].

² [אין לראות במלה זו ש"ע בלכר אלא מלה קיטת בלשון משמ' מקום שוה וחלק (בלשון שוה מניה בישע' כח כה), במקץ סתקים כנשיה, כהנחח כמה חוקרים כבראש' יד ה, במשמ' מישור קריתים. אבל גם בפס' יו יש לפרש עמק שוה בלשון העמק שבחור המישור הנ"ל, ולא בשע"ס].

³ [אפשר שבכמה מן הדגמאות להוראה זו התכוונו כותבי הדברים למלים שווים, שְׂוָה, שְׂוָה, שנכתבו כאותן האותיות].

שם ושם מגולת נח, מפני שהוא יורש האיקלימים השווים אשר אמצעותם והסדתם ארץ כנען (סוף, כוזרי ח ט). עד אשר ימצא אדם שוה הטבעים והפני המדות אצלו ברשותו כמו שוה כפות המאונים הישרים ביד השוקל, ומה איתם אל אשר ירצה (סס ט י). כסוג השוה אשר הוא תכלית שווי המין ההוא וכו' וכבר ידעת שענין צדיקים שווים (ר"ס ח"ט, מו"ק ז ט). אלו הם המדות השוות בלא ספק אשר הם מכלל חוקים ומשפטים צדיקים (סס ג ט). המעשים הטובים הם המעשים השווים הממוצעים בין שתי קצוות ששתייהן רע, האחת מהן תוספת והשנית חסרון (ס' פקיס לנעז"ס ד). — "מהלך שוה במשמ' מהלך ממצע, מהירות מסע: ה' החמה אינה הולכת בכל יום במהלך הזה השוה, אבל היא מוסיפה עליו וגורעת ממנו למראית העין, והחוקרים על סדר התוספת והגרעון מצאו תמיד הימים אשר בין מהלכה המתין עד סוף מהלכה השוה מוסיפין על מספר הימים אשר בין מהלכה השוה עד סוף מהלכה הנחמין (חלצ"ס, לוגס סלח' יג). ואני מסדר בשני האופנים האלה מהלך החמה השוה והאמתי (סס, יג). לבנה וכו' הולכת בכל סדרי המהלך, המתון והמהיר והשוה (סס, יז). ותמצא הלבנה מהלכה פחות ממהלכה השוה בחיותה בפאת גובה הרום מגלגל הקפה, ומשם אתה אומר שהיא מהלכת יותר ממהלכה השוה בחיותה בשפל הרום מגלגל הקפה (סס, יט). והיא (החמה) וכו' פעמים היא הולכת במתינות פחות ממהלכה השוה ופעמים היא הולכת מהלך בינוני ממהלכה השוה ופעמים היא הולכת במריצות יותר ממהלכה השוה (סוף, ס' סענו, עז). וכל זה בא מפני מהלכם המתחלף, אשר הוא פעמים מסתין ופעמים מריץ, ואנו סדרנו החשבון על המהלך השוה (סוף, מנגלס סענלס, קיז). — "קו השוה, כמו קו המשוה, עי' קו, 5818. — "ובצרופים בסמ' כגון משלש שוה הצלעות, שוה השוקים: והמשלש נחלק לשלושה מינים, מהם משדש שכל צלעותיו שוות ונקרא משלש שוה הצלעות ומהם משלש אשר שהים מצלעותיו בלכר שוות ונקרא משלש שוה השוקים (חלצ"ס, סנור המסיסה ומסנצורס ח, 10). — "מקח השוה, עין מקח, 3278. — "כאו לעמק שוה, השתוו והתפשרו ביניהם, על פי

אחד (סס ג י). שלמות תכנית הנוף ותכונותיו וצורתו, ר"ל שיהיה מוג האיש ההוא בתכלית השוויון ואבריו נערכים וכו' (סס סס ד). כמו שחגוף כשיצא מן השוויון נראה על איותו צד נטה ויצא ונעמד כנגדו בהפכו עד שישוב אל השוויון, וכשישתווה נסלק ידינו מן ההפוך ונשוב לעשות מה שיעשירנו על השוויון (פונקס פקיס לנננ"ס ד). ואמנם כונה (התורה) לחיות האדם טבעי, חולך בדרך האמצעי, ואכל מה שיש לו לאכול בשוויון וישתה מה שיש לו לשתות בשוויון וכו' (סס סס). ומונ הרבנותיו בתכלית השוויון (כי משה נביא, מלמד נעמקם). בקו השוויון (סס). שהיסודות הפכים, ואמנם ישארו בשוויון והיושר אשר בין כוונותיהם (אנן כסד, הנלוק סלמלני לסעט הפעני ג ג ד, כס"י, על-מי קלנקין-לונל, אלזר פמונמיס העילופופייס ד, 21). וכאשר יבחנו המינים יהי היתר קרוב מהם אל השוויון האמתי הוא האדם (קלנון א א ג א). כי קצת המוגים יהיה בהם סחרוע והמרחק מה שוויון בענין לא יהיה אפשר שיקבל אלא צורת המחזקים לבר, וקצתם שהוא יותר קרוב אל השוויון ויהיה אפשר שיקבל נפש הצמחים, וקצתם יהיה גיב אל השוויון יותר קרוב ואפשר שיקבל נפש הבעלי חיים, וקצתם והוא היותר קרוב מן המוגים אל השוויון וכו' אפשר שיקבל נפש האדם (למויכ ללח"ד א ז). משל העולם אצל כחות האנושים כפרס נאח ונחג בעליו שישקחו בכל יום פעם אחת ותחיה ההשקאה החימא מסופעת כי השזזי ויעיל לצמחים והמותר זויק (כ"י נדנ"ס, פדנ"ס, חלופ"ס ג). וכאשר הרבו לפשוע (היהודים) אז יותר ראוי לכבדם ולא לבקש עליהם עלילות ברשע וצואות מה ששויון וטבע השכל (אנן וינגל, סנע יודנ"ס, סנע יי). —"ובכמו שוים, שוי בשמש' ערך שוה, תפורה שוה, e—Gegenwert; équivalent; e—השרה לדעת אברהם שאולי לא יתן לו שיוזיון (סולדוס ימק לסניץ קלנו, ס"י פנס, לא). = השוויון וכויות, היות זכויות כל אדם בנדינה שוות, גם בצרופים כגון סתן שוויון זכויות וכדו', נוחג בספרות ובכדור. —שוויון משקל, Gleichgewicht; équilibre; e—נוחג בספרות ובכדור.

equality: והבנת השוויון בשם עז ההתחלפות בענין (כ"י א"ס, מו"כ א לט). יוציא תחלה המרה הירוקה, מפני שהיא יותר קלה שבליחות וכו' ויותר מסהרת בתנועתה, לשוויה לשבע האש, אחר כן יוציא הליחה חלבנה בעבור שהיא נגרה ונחכה, לשוויה לשבע הפיס, אחר כן יוציא המרה השחורה לעכיה וכברותה, לשוויה לשבע הארץ (אנריס נן מלדל, סי סיקודוס לר"י סיפדללי, יע). וזו (התשברת העיונית) חוקרת הקוים והשמשחים והמנושמים על דרך כלל וצורותיהם ושעוריהם ושוויונם ומותרם וכו' (כס"ט פלקיונל, כלסית כנסנ"ס ג, 43). גוסן וחשרי שתי נקודות השוויון, תמוז וטבת שתי נקודות ההפוכין (כ"ל הקדמל, גן עדן, ענין הדלל סנס משנס, יד). — ואמר הפישן: שוויון שפה אחת ושייכותם ושייבה [אחת] (ינלי, אלסידס נסית, קרנ"ס נללשי, זולללי, יד). כי אם כתיב ובשוויון (סול, קרנ"ס נמית, סס, קו), חור כבוד הדרך, הסולת שיווי הוגים (סול, אלסנן, קרנ"ס נעיסס כוללס, סס, סלל). —"ועל השוויון, בידר: לא ימנעו אותם הסכבות והעלות אם שיהיו על השוויון נמצאות יחד, ואם בבוא זו אחר זו (מלמד חלנחלי נמנסנס סללות, מלמד, לט). — (ב) בשמש' מעמד הדבר חמשה, התאם והמישר בעצרתו ובמדותיו, חשקול והמבנה כמדוי"ז, 2, Gleichmaß; (belle) proportion; (right) proportion: שהשם שם אלו חייב אותיות כמדת י"ב מאות וכו' והם מביטים אל ראש מלה וראש מאוננים מאופק השוויון ואופק כלל מדיונות הארץ (לנוקסל דנס נן חמיס, פנס ילד"ס, קו). כמוג השוה אשר הוא תכלית שוויון המין ההוא, כי כל מוג יוצא מן השוויון תהא ויהיה בו חסרון או תוספת, כן הענין בואת התורה כמו שנתבאר מן שוויון וכו', ובשנברכר בזה המאמר בתת עלת טעמי המצות יתבאר לך מן שוויון ותכנתה מה שצריך שיתבאר (כ"ס ח"ס, מו"כ ג לט). או מי שלא ידע טבעי הענינים כולם, כמי שלא ידע שהביומות בכלל הוא שוויון

(1) [כלם יחד, מה אחר.]

(2) [שמוש המלה נקבע כהרג' הערב' תשויה a],

[כשה"פ מן שוה].

(3) تسوية

כנ). שוּחַת עִמְקָה קי ורות ועום וי יפול שם (עשלי כז יד). כי שוּחַת עִמְקָה וונה ובאר צרה נבריה (עס כז כז).—ובסחמ"א, גם כתמונה לשואל: מהרה תהיה זו האילה שלוחת לאשכנים באתים ויורדת לשוחח (כע"ע סלקיאל, הענקס, לנ). וראובן ווען שכבר עשה מקום בבית התבשיל שיפכו הקים לשוחה שעשה בצד המעבר, והשכנים מוענים שגם בשוחה הנוכרה מוחין בידו (פסח מעה חסין עב, קלע).— ואמר הפיטן: ומהם אוצרות אש וגחלי גפרית, לעוברי בריח, ואוצרות שוחות עסקות לא תכבה אשם, ועום וי יפול שם (כע"ג, כסר מלכות, זילליק-דנילקי כ, זי). צוריהם ופיל בשוחות, ונפשתם תחיינה שחות, בכל רע סוכחות. חסר זס סדסס, יולר לסנס סמזס).— ואמר המסורר: וסור סרין וססרין ברחת, ובל העמוד עלי חוף בור ושוחה (כס"ג, ס"י מוסר הסכל, לק"ק, 66) ואל שח בן ימי ראשית לגפלים בקרית מעין שוחה הסורה (כ"ג ס"ג, חלום עז, בן ססלס, הננין ח, 8). וחאמר לו להנחותך בעמק וישליכך בתוך שוחה עמקה (סול, ייזינסד, עס עס כ, 66). יום הת סקדתם שגת ה"ח היתה ביום אשר שוחת לפניו ברו (כע"ג, יעמי יקוחיל, זילליק-דנילקי ח, 66).— "ובכנוי גנאי לקבר קרוש של בני דת אחרת: וקלקלו השוחה (פסר נלסון יס, Wagenseil, Tela ignea Satanae, עמ' 99).

שוּחַת, ס"ז. — בפרט בצורף שוחת ובידק, ובר"ת שו"ב, אדם מססר לשחט בהמות ועופות, מי שפרנסתו משחיטת בהמות ועופות: Sch(l)ächter; boucher; butcher: יש צורך לקבץ מנכדרי קחלתנו לסנות שוחמים בעפע בעפע (סקטס קנזילס, 48). עוד הסכמנו שהשוחמים ויתירו הקצבים לבל ישלחו יד בבית השחיטה לחוציא שומן כסנחגם עד אחר הכדיקת (עס, 60). השוחמים והכודקים צריכים להיות יראי שמים ויבדקו החלפים הישב ובכ"מ יחסנו נאמנים שיבדקו פתאום סכין של שחיטה, כדי שיהורו השוחמים בו היטב, גם לכדוק השוחמי' והבדקי' בכל הגליל, אם הם בקיאים כהלכתם וכו' (סנס נעד חרצע חלום, עמ' עס"ו, סילסרין,

(1) [במסורות הקדומים בא שוּחַת רק בכינוי פוע' בכנוי לכל אדם מישראל השוחט בהם ועוף, ועי' שחמ"א]

שוּחַת, ס"ח. — הצד השוח שבכמה דברים: ואנחנו והם מסכימים שהשוות (ג"א שהשוותפות) אשר בינינו ובין שאר החיות שאינם בעלי סבמא היא הגשמות והחיות (עולם קטן, סוכין, לס).

*שָׁחַת, שוּחַת, עי' א. שָׁחַת.

א. שָׁחַת, עי' שָׁחַת, שָׁחַת, שָׁחַת.

ב. *שָׁחַת, ס"ח. — רק בצורף בת שוח, שם למין מסיני התאנים (1): הקלין שבדמאי השיתין וחריסין והעוזרין ובנות שוח ובנות שקמה (דמאי ח א). בנות שוח שביעית שלהן שנית, שהן עושות לשלש שנים, ר' יהודה אומר הפרסאות שביעית שלהן מיצאי שביעית שהן עושות לשתי שנים, אמרו לו לא אמרו אלא בנות שוח (פנ"י ס ח). אלו דברים מסורים למכור לעבדים מעטרובליון ובנות שוח ופטרותיהן (ע"א ח ס). הנודר מן הבלכלה וחיו בה בנות שוח שבע אמי אילו הייתי יודע שבנות שוח כחוכה לא הייתי נודר אלא בשאר כלכלה, הותר בבנות שבע ואסור בכלכלה (חוספי נד"ס ס ח; וכסין זס נד"ס כו).

ג. שָׁחַת, ראה ערך אִשּׁוּחַ, הערה.

*שָׁחַח (2) שחח, — סלח מספקה: ואינו מודר לא בחוט ולא בשלשלת ולא בשוח (2) של גמי אלא במשיחה (חוספי עכו"ו יג).

שוּחַת, ס"ח. — ביר חפור באדמה, ובהשאלה גם גיא עמק בארץ, ערבה, Grube, Tieftal; fosse, vallée, basse; pit, hollow בארץ ערבה ושוחת בארץ ציה וצלמות בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם (ינ"ב נ ו). הישלים תחת טוכה רעה בי ברו שוּחַת לגפשי (עס יס כ). בי ברו שוּחַת (3). ללכדני ופתים מסנו לרגלי (עס עס

(1) [עי' בנאמר לעיל עמ' 6967 בהערה על בת שבע].
(2) [בך בכ"י שאתריו חלך צוק"ס: שוח, בדמיסים: שחח (של גמי), והגרי"א מגיה: כגמי. ובהוצאת ראם: חכל של גמי. אבל כנראה היתה תגרסת המקורית: שוחל (וי"א שחל) של גמי כלשון חכל שחול, חכל משוחל בירוש' שבת סו ב, גע' שחל].
(3) [בך קרי: בתיב: שוחתח].

א. **שומ**, שט, ס"ע, שטו, שטום, שוט, (ש) שוט, שטו, —
 החתול, הלך הנח והנה: שטו העם ולקטו
 (נמ"י י"א ס). ויאמר המלך אל יואב שר החיל אשר
 אתו שוט נא ככל שכטי ישראל מן ועד באר שבע
 ופקדו את העם וכו' ויצא יואב ושרי החיל לפני
 המלך לפקד את העם את ישראל ויעברו את הירדן
 וכו' ויבאו הגלעדה וכו' ויבאו מכצר צר וכל ערי
 החוי והכנעני ויצאו אל גבגב יהודה באר שבע ושטו
 בכל הארץ ויבאו מקצה תשעה חרשים ועשרים יום
 ירושלם (ס"ב כד ז-ס). ויאמר י"י אל השטן מאין
 תבא ויען השטן את י"י ויאמר משוט בארץ ומחתהלך
 בה (ח"ב א, ו) וכעין זה (ז, ב) שטו (שטו) לשון תחבא
 ולא תירא משור כי יבוא (ס"ב ס כ). — ושט באניה,
 הולך אותה במשוט; כמים רבים הבאוך השטום
 אותך (יחזק' כז כו). ועי' שט. — ובתו"ס גם במשט
 עבר במים, שטח: לא עולין באילן (ביום טוב)
 ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני
 המים (ב"מ ס"ג; ר"ס ד ס). אלו לא מביאין (את
 הטומאה) ולא תוצצין, הורעים ותיקרות המחוברים
 לקרקע וכו' ומפינה שהיא שטה על פני המים
 (ספ"ק ס ס). השט על פני המים, הנתון אינן
 כבי יחן (מכ"מ ס"ב ז). מלאכה שאין חייבים על
 מינה כרת מניין שלא יעלה באילן ושלא ירכב על
 גבי בהמה ושלא ישוט על המים (ספ"ק ספ"ק ספ"ק
 ספ"ק ז, י"ב, סג). כי גאו המים מי שחו, מהו מי
 שחו, מל שוט (יחזק' ספ"ק ו ז). מצות שהאב
 חייב לעשות לבנו למחלו לפרותו וכו' ר' עקיב'
 אוי' אף ללמדו לשוט על פני המים (ספ"ק ספ"ק
 ס"ז). ושמע שתי רוחות שמספרות זו לזו, אמרה
 חדא לחברתה, חברתי בואי וגשומ בעולם ונשמע
 מאחורי חפזי מה סודענות באה לעולם, אמרה לה
 חברתה איני יכולה וכו' אלא לבו את וכו' הלכה
 היא ושטה ובאה (נכ"י י"ב). הבא מסדינת הים
 לא יגלה (במערך) וכו' אשר רבא לשוט (דברי
 הכל אסור, למנוגות דברי הכל מותר (מ"ק יד).
 ויען השטן וגו' אמר לפניו רבש"ע שמתו בכל

16. ולא יתא (החשיד באמונה בשבתי צבי) סופר
 מה"ס, ולא שוחט ובורק (ס"ב, 417). — ובפתגם: לפי
 השור השוחט (1).
 א. **שומ** (2), ממנו השטה (3), משוט, משוט, א. שוט,
 שוטמות, שוטמת, שוט, שטומה, שט,
 *שט, *שטמת, *שטמת, ועי' שטן.
 ב. **שומ** (4), ממנו שוט, ב. שטם.
 שומ (5), ס"ה, מ"כ שומים, — שטם, מקל שקשורה בו
 רצועה ושטכים בה את הסוס וכו' כדי לזרוז
 לריצה: אבי העמים עליכם על כבד ואני אסיף על
 עלכם אבי יסר אתכם בשומים ואני אסיר אתכם
 בעקרבנים (מ"א י"ב י"א) וכעין זה דמ"ב י"א. ועורר
 עליו י"י צבאות שוט במכת מדין כצור עורב ומטהו על
 הים (יע"י י"ב). קיל שוט וקול רעש אופן וסוס דהר
 ומרכבה נדקדה (נח"ס ז ג). שוט לסוס מתג לחמור
 ושכט לגו כסילים (מש"כ כו ג). אם שוט ימית פתאם
 למסת נקים ילעג (ח"י ע"כ). ועי' א. שוט, שוט-שומה,
 שטם. — ובתו"ס: שוט שוישראל לוקין בו סופו
 ללקות (מ"י נעלם, נעכ"י דעמלק ז).

(1) [ע"פ הארם: לשון תורא מבחא (ספ"ק י"ז),
 סמוכין].
 (2) [גם בארם' כבעבר' בא שרש זה כפעל ובשם
 במש"ל הלך ועבר במקום בהליכה כרגל או בשחיה
 וברכיבה במים, וכן בא באשור' שט (מן שוט במש"ל גרר
 ופחך, בדרך הפעל בלשון זו לבוא במש"ל ס"י בכס' זו
 של פ"ע כעבר' (עי' על סבת החופעה הוזהר במספרו של
 העורך, הלשון והספר א, עמ' 251 וכו'). ומבאן יש לגזר
 גם שטן, שעקרו שטן, סקיר משומט בארץ.
 לעמ"ת זאת אין לחבר עם שרש זה את הפעל
 הושיט בעבר', אושיט בארם', ששקרו במבטא צלילי
 אושט בארם' במק' אפשט מן פשט (עי' ערך זה), ואין
 הושיט את ידו אלא הפשיט אותה. ואין כל שיכות
 לשרש זה גם לש"ע שוט, שיש לראותו במבטא משמש
 (ללא סגירה מלאה של השפתים) במקום שכתב. על
 שומ-שומה עי' בערך שומ-שומה].
 (3) [פעלת השטים על פני המים, נחוג בספרות
 ובדבור].

(4) [עי' בהערה הקודמת].
 (5) [כערב' שומה], ועי' בהערה לשרש א. שומ].
 א. **שומ**

(1) [כמו במש"ל הרים מן שומ, כדעת רמ"ג,
 בחכמה אל כי יבוא שבעל השניה, ולא כש"ע שומ].
 (2) [רש"י: אם יצא שלא לצורך ולא יצא אלא
 כדי לשוט בעולם ולראותו וחור בסוער].

העולם כולו ולא מצאתי נאמן כעבדך כאברהם (צ"ב טו:). אותן שנים שעתיד הקב"ה לחדש בהן את עולמו וכו' צדיקים מה הן עושין, הקב"ה עושה להם כנסים ושטין על המים (קס"ה נג:). וכלילא מאי עביר וכו' רובך על כרוב קל שלו ושט כשמונה עשר אלף עולמות (ע"ג ג:). עוף שנחבט על פני המים כיוון ששט בלא קוסתו דיו (סו"ל נא:). שלש מאות וששים וחמש חלונות ברא הקב"ה ברקיע וכו' מהן ברא לשמש ומהן ברא ללבנה שיהא העולם שט אחריו (מד"ר שמו"ט טו:). לאחר שהיה שט על פני הנתר, היה רץ ורצין אחריו (כ"י שמעון בן סלפתא, מד"ר קס"ט, קדחא מליפתא, שם צמור). — ובמגלות הגנוזות: ו ת ש ו ט ב ש כ י כ ו ל ח ו ב (מג"ג גז"י ג, סוקניק, ט). ומלחמת גבורי שמים ת ש ו ט ב ח ב ל (ס"ס ס, נצ). — ובספ"א: ופן תשא עיניך השמימה וכו' כלומר שפא ת ש ו ט ב עין לכך תראה שאלו הן המנהיגים את העולם וכו' ובענין חוזה צוה ואמר השמרו לכם פן יפתח לבבכם (דמנ"ס, עכו"ס צ א). אתח (איו"ב) יושב בתוך ביתך וענייך באין אצלך וכו' אבל אברהם אינו כן, אלא שט ומחור בעולם ובשמוצא אורחין מכניסין לתוך ביתו (מדס"ג צדא"י כ"ג, מהגליות, מד). מעשה בשלמה המלך אשר היה שט בכל יום לרקיע (מעשה בשלמה המלך, צימ"ד ילינק ג, 86). — ואמר המפורסד: יהוסף כל אשר אשא ואסכל כעבורך, ולולא את כבר שטתי בחבל והייתי⁽¹⁾ כמו רבים בדורך (כ"ש סג"ד, יהוסף כל אשר, צן סהלים, הדמון א, 89). יחידתי בעת ת ש ו ט מהומה נטי מעל דרכיה ושחי (סו"ל, יסודות, צן מפלי, אצמקסון, 184). — "שוט על דבר במשם" הסף על דבר: והצורות השכליות י ש ו ט ו על הצורות הגפשיות (סלל קופמן, ו' גצירול 24, ורלה ס"ס 60).

הספר עד עת קץ ילשטו⁽¹⁾ רבים ותרבה הדעת (ד"י יז ד). כי וי' עיניו מלשטות בכל הארץ (דס"ז יו"ט). — ובתוס': וציר שאין בה דגה (כלבית שוטטת בו) (ע"ז צו). שבעה, אלו שבעת הנרות, כנר ו' כוכבים שמשוטיין בכל הארץ (מד"ר צמד"י טו). ומה שינת חלילה אדם שובב וישן ורוחו שוטטת בכל הארץ ומגדת לו בחלום כל דבר שיהיה וכו' כך המותים רוחן משוטטת בכל הארץ ומגדת להם כל דבר שיהיה (סד"א לד). משיב הקב"ה ואומר להם (למלאכי השרת) לבו ושטטו בארבע רוחות העולם וכו' מיד הולכים וכו' וס' שוטטים בארבע רוחות העולם וכו' (א"צ דר"ע, ע"ס, צימ"ד ילינק ג, 81). — ובספ"א, גם כמשם' עין, הסתכל: בגלי חים שהאבנים משונים במראיתן זו מזו והענינים המסתכלות בהן שוטטות ונראות כאילו גלי חים הם נדים ונעים (כס"י, סוכס נא:). ולא תהא שיטה קצרה מזה כדי שלא יהא הדף באיגרת, ולא אורכה יותר על זה כדי שלא יהו עיניו משוטטות בכח: (נמנ"ס, מוזס"ז ד). כיון שנגמל איתן זה התחיל לשוטט ברעתו וכו' ולבו שוטט ומבין עד שהשיג דרך האמת (סו"ל, ענודס כוכבים א ג). ואחר כן זכר הנביא ע"ה שחשבתו שוטטה כוח עד שהתבאר לו שהדברים אין לעיין ולהשתכל בהם רק בסופם ולא בתחלתם כ"ס א"ס, מו"י ג יע). והיו לימים וי שוטטו האנשים לתור סביבות בית דניאל לדעת את אשר יעשה (יוקסון גינלונד, כב). היו שוטטים על הבתים כל יום (פ"י המנ"י למנ"ס סלח ס"ז). וכשת שוטט בציור העצם הרוחני חדע כי יחסו אל העצם הגשמי כיחס האור אל האוויר (לקועי מוקר סיים למנ"ס ס"ט). אחר שיצא אברהם מן המערה היה לבו שוטט ביצירת העולם (מדס"ג צדא"י יא כח, מהגליות, דד). והיה שוטט ברעתו ואומר עד סתי אנו משתחווין למעשי ירינו (ס"י יז א, סס, כ"י). כאשר הייתי מתעמק במלאכת המסחר הייתי משוטט בכל הארצות והולך בכל המדינות

(1) [אמנם אין הסלה במקום מובנת. לפי הענין דרוש מעל בנן וי' ש' לו, והשווה יא, לג: ומשכילי עם יבינו לרבים. ולפי זה השמוש בספ"א.]

(1) [בן צ"ל, ולא: וחיות, כנדסס.]

—סו"ט, "שומט, — כמו קל: בן מצאנו החסידים וכו' משומטים על דת השו"ס חקצות הרחוקות (לגנח סימן, ספסר 27). גם החשוד ישומט על חוקנים (מן II, 121).

"שומטות, ש"ס — חנועה, מרין: כי הששון היא חנועה ושומטות טבעי מחדם ותחום הטבעי ותחשטו בגוף וכו' (ר"י סיפסלני, ק' סיפורות, נג). — ובהשאל: בשמש' עיון והסתכלות: כי העיון בעצמים הששונים וכו' היא המנוחה הגדולה והתעניג הגדול לנפש המדברת וכפי כח הנפש ביריעתם והשומטות בהם וכו' יהיה כחה ביריעת הרבנות, כלומר האלהות (לקוטי מקוד מ"ס לנש"ג נ"א). וצורת הנפש המדברת תשיג מקצת הצורות השכליות ותכירם עם החנועה והשומטות בהם (ס"ד כס). פשוט שכל מהעצם הנשמי והעסק השומטות בעצם הרוחני (ס"ס נט). אחר זה התיישרתי זה חוקן בדרך השומטות, כלומר כאשר מצאחי השכל על זה השלמות באופן הוא מתישר אל החכמות והיריעות, גודרותי לחלוך בכמו דרכו ולקנות ההכמה ולהשלימה (באור נ' זילא ללגנח מי בן מקץ של חנן קינא, סול' קויסמן, ט). ולכן הסתפק בשומטות מעורב בעסירה, כלומר השכלה בלתי נקיה מעורב הרמיון והחוש (ס"ס). — ובפרט בצרף, שומטות נפש, מהלך הנפש, הלך רוח: כי כל נביא רוח נבואותיו כפי העת אשר הוא בו לקרבם מן הפועל ושומטות נפשו עליהם (כרובני, מו"כ מט).

שומ-שומ ¹, ש"ז מרכב, — שמשון עו"2, זרם מים כבירים שוממים; Überflutung;

(1) [במגלת יציעה מן הגנוות בשני המקומות: שומ שומט כפ"א כפופה, שלא כגוהג בכתוב הסגלה במלים אחרות.]

(2) [רב המפרשים ראו כאן לשון שומ שמש, אך אין שומט תאר מתאים לשומ, ועל פי הענין הכונה לאותו זרם מים כבירים שוממים שמדבר עליו שם בפס' ב. ועל כן היה אף מי שהציע את הגרסה שמש שומט, אך גופתה הסתרת מקומה היא בשני המקומות. וי. ברש Et. Stud. 14) ועוד) מצא כאן מור מן שומ בשמש' הליכת זרם מים, ובשמוש פעל זה בצורת סומ בכוש' בשמש' שפך ויצק. אך יותר גראה, שאין שומ

(ר"י זגלרה, מעשיות ו, דודון, 56). אני הגבר, מסבחר ולדו עבר, שומטתי בכל עבר ועופסתי מים ועד מורח בלי אבר (ר"י סרני, סמ"כ, 202). סבכתי בכל העיר וכו' ושומטתי על המצרים (ס"ס כג, 216). וכל הנוסע הוא לחפצו גוגע, וכל ההולך הוא על חפצו מולך, והמשומט פרי חפציו ולקט (ס"ס כו, 235). וזה כי בשומט השכל האינשי סביב הנמצא העיוני יקרא שכל עיוני ובשומט סביב הנמצא המדעי יקרא מעשו ואם ישומט לבד סביב הנהגת נפשו יקרא חסיד או משכיל (זכור חזק, 11, נקנץ יין לננון). לרוב שומט מחשבתו בדרוש אשר יחקור בו (לכ"ה, קס"ז, 3). שאין מודיעין לו לאדם בחלום אלא מה שמחשבתו ששומט לדעת עניינו (כ"פ אלמולי, פסחן פלומות ד, ג, כ:).

—הספ', התשומטנה: הילולי חשבון כי שדרה עי צעקנה בגית רבה חגרנה שקים ספרנה והתשומטנה ¹ בגדרות (יכ"מ' ע"ג).

—הספ', הששט, — עשה שישומט, למד לשומט, לשחות: מי חטאת ואמר חטאת לא יעבירם בנהר ובספינה ולא ישוטם על פני המים (ס"ס ע"ו). איוו היא מצות האב על הבן, חייב לסולו ולפדותו וללמדו תורה וללמדו אומנות ולהשיאו אשה ויש אומ' אף להשיאו בנהר (מוקפת קידוש' ח"א). — ובסמ"א: שומט לסוס, אלו דור הסבול שהיו כסוסין שאינן נכשלין ² חשיט' במים (מדה"ג שמו"ז טו, סופמן, 61; מרגליות, קט"ז, ³).

ב. **שומט,** ש"י, — כמו שומט, בוח, הקל, לעג: חמש עבירות עבר אותי רשע באותו חיום, בא על נערה מאורסה והרג את הנפש וכפר בעקר וכפר בתחיות חמטים ושומט את הבכורה (ר"י יוסף, נ"ז ע"ז). ועין שומט.

(1) [אמנם קשה מעל זה במקומו, ובגראת צדקו המנוחים כי עקר הנסח היה בקרוב: ותשתרשנה בגדרות, כלשון לא תתגדרו (דנ"י י"א), ובכשרם לא ישרשו שרשם (ויקר' כ"א) במנהגי אבלות.]

(2) [בלי ספק ש"ס, וצ"ל: שאינן נבל מין.]

(3) [בזוספת' צוקים כלים ב"מ כ' יד: נתנו בחרש שלא ישמט המשיש טמא, אך בדמיוס: המסויט, וע"י מסיט, 3116.]

(כס ז ח). חרואה יום אחד עשר בין השמשות תחלת נדה וסוף נדה וכו' חרי אלו טועות אמר ר' יתושע עד שאתם מתקנים את השוטרות בואו ותקנו את הפקחות (סו יד). שומה היה זה (מנהריב) שלא היה יודע לפתות (כ"ט נן יוס', קפרי דנ' לו). איוה הוא שומה, היוצא יחידו בלילה (י) והלן בבית הקברות מקרע את כסותו והמאבד מה שנוהגין לו, פעמים שומה פעמים חלום זה הכלל 'כל זמן ששומה חרי הוא כשומה לכל דבר (תוספת' סו"ט ח ג). המסרע על בשרו, ר' אליע' מחיב וחכמ' פוטריין, א' להם ר' אליע' וחלא בן 'סדא לא למד מלא בכך, אמרו לו ספני שומה אחד נאבד את כל הפיקחין? (סס ענא יא עו). שומה פעמים יש לו בושח ופעמים אין לו בושח (סס ז"ק ע יג). אין שומה נפגע (סס ענא יג). ר' יומי הגלילי הוה קא אויל באורחא, משכחה לברוריה אמר לה באיוז דרך נלך ללוד, אמרה ליה גלילי שומה לא כך אמרו חכמים אל תרבה שיתח עם האשה, היה לך לומר באיוז ללוד (עכוני נג). א"ר יצחק דבר תורה שומה מתגרשת וכו' היכי דמי אילומא דיודעת לשמור גיטה ויודעת לשמור עצמה וכו' אלא דאין יודעת לשמור לא גיטה ולא עצמה דבר תורה שומה מתגרשת (ע"י קיג). אמרו לו לרבי יהודה סקחת תנשא, שומה לא תנשא? (ע"י קטז). מיום שחרב בית המקדש נישלה נבואה מן הנביאים ונתנה לשופים ולתינוקות (כ"ג ז). ובי ספני ששומה זה עושה שלא כהוגן אנו נאבד שבועתינו (ע"י נה). בעי מינה רב הונא מרב בחרוזין סחו, א"ל תחי שומה, בחרוזין (ג) חרי זה מיסן (מולי נה). אמר להם שופים וריקים, על שאני אומר לכם אתם מתוירין לי כך (סלל, אדריג יג). בשביל שומה זה שעשה שלא כהוגן אנו נאסור כל המקלין (כי, מולי נה). כהן שומה וכו' ר"א ברבי צדוק אומר עושין לו כים של עור, אמרו לו כל שכן שסביא לידי חיפוס,

inundation: כי אמרתם כרתנו כרית אח מות ועם שאול עשינו חוה ש"מ (ש"מף כי עבר לא יבואנו כי שמונו כוב מחסנו ובשקר נסתרגו) (סע' כח יח). ובפר בריתכם את מות ותותכם את שאול לא תקום ש"מ ש"מף כי יעבר והייתם לו למרסם (סס עס יח).

שומה (ס), חו"ט, — שאינו שפוי בדעתו, ובמשמ' מחלש, אויל, חסר דע', toll, nārrisch; insensé, fou; mad, fool(ish) ואם חרמו אין תרומתן תרומה, החרש והשומה ותקטן וכו' (סו"ט ח ח). תלה בקטן עד שיגדיל וכו' או בחרש או בשומה אין שומעין לו אלא אומרים לו עליך מצות או חלץ או יבם (ע"י ד ו). האונס והמפתח והשומה לא פוסלים ולא מאבילים (סס ז ח). שור של פקח שננת שור של חרש שומה וקטן חיב, ושל חרש שומה וקטן שננת שור של פקח פסור, שור של חרש שומה וקטן שננת, בית דין מעמידין להן אפוסטרוסוס ומעידין להם בפני אפוסטרוסוס, נתפסק החרש, נסתמה השומה והגדיל הקטן חזר לתמותו (כ"ק ד ז). שאלו את חוקנים אם אין רצונו בעבודה וזה למה אינו מבטלה, אמרו להן וכו' חרי הן עובדין לחמה וללכנה ולכוכבים ולמזלות, ואבד עולמו ספני שופים? (ג) (ע"י ד ז). והגם לבו בתוראה שומה רשע וגם רוח (כי ישמעאל, ח"י ד ז). הכושי והגיתור וכו' ותחרש ותשומה וחשבור וכו' פסולין באדם וכשרין בבהמה (בכורות ז ו). שומה אחת בעיר או נכרית או כותית, כל הרוקים שבעיר טמאין (טהר' ס ח). חרשה ושומה וחטומא ושנטרפה דעתה אם יש להן פקחות מתקנות אותן והן אוכלות בתרומה

שומף אלא קצור לשוני במקום ש"מף שומף, בהכלעת הפ"א הראשונה, כדגמת קצורים כגון חפר"פרות, שחרתרת במק' חפר"חפרות, שחר"שחרת וכו', ואין לרין ש"מ במלה לחיד, אלא כהתחלת חצרוף המכפל שומ(פ)שומף, אשר בדבור מהיר השמיטו בו את הפ"א שבין ט — ש.

[כך קרי, הכתיבו ש"מ].

(2) [ש"מ, ע"י שם, וכן באר"ם שמיא מן שמי].

(3) [בתוספת' ע"י ו ו נוסף כאן: אלא חנה

העולם שינהגו כסנהגו והשופים שקילקלו יבאו ויתנו את הדיון].

(1) [כנראה הכונה לפי שיוצא כליל הירח בשמותא

ישן, mondstüchtig; somnambule; lunatic]

(2) [אין פגע רע בא עליו, כלומר אינו מכיר

בפגעיו (כ"ט י).]

(3) [עין חרוז, ע"פ 1746, הערה 4.]

וּבְבִלְבַד (סס ח'כס, חלמל ביחל קדמלח, מעשה נמרים). —
 ובנקבה גם *שומית: ואמר לה אברהם הלא שומית
 שבעולם את, אלמלא לא שפל הוא מכלם לא היה
 יושב למטה תחת כלם (אליו זועל כס). ועי' עזלם. —
 *שומה שבשומים, שומה גמור, שומה מלג: אמילו
 שומה שבשומים אין מאכר כל מה שנותן
 לו 'יכס' מכו' ח א). — *חסיד שומה: חסיד שומה
 ורשע ערום ואשה פרושה ומכוח פרושין הרי אלו
 מכילי עולם (רי יוסע, סעי' ג ד). — *ופהגם, אין
 מביאין ראיה מן השומים: אמר להן רבי אליעזר
 לחכמים והלא בן סטרא הוציא כשפים ממצרים
 בסריטה שעל בשרו, אמרו לו שומה היה, ואין
 מביאין ראיה מן השומים (ענפ קד). ואמר
 ר"ש אני ראיתי נחש ששחה ציר בצידן, אמרו לו
 שמיא הוה ואין מביאין ראיה מן השומים (מולי
 עט). אמר להם רבי ישמעאל מעשה בקלפטרס
 מלכת יוגית וכו' אמרו לו אין מביאין ראיה מן
 השומים (גדס ל:). — *וכל שומה, כלב חולה
 במחלת הכלבת: חמשה נהרגין בשבת, ובוב מצרי
 וכו' וכל שומה שבכל מקום (יכס ענפ יד ח).
 סימני כלב שומה פיו פתוח, רירו יורד וכו' (סס
 יומל ח ס, וכתין זה צנלי סס פג). — *צאן שומה:
 צאן, לרבות כל משמע צאן, אף החרש, אף השומה,
 אף הננסה (ספרל ויקרל, דיעולל דמונל סוף פכס יג,
 ויס, פז). — ובתאר לצמח לא חרבותי, *הרם שומה,
 *לוף השומה, הרם הכר, לוף הכר: הרם שומה
 לסוכה ועץ עבות ללולב (כס סקדל, סוכי יג). כל
 שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה ומסין הצובעים
 ואינו מתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית,
 יש לו ביעור ולדמיו ביעור, ואיזה זה עלה הלוף
 השומה ועלה הדגדגה וכו' כל שאינו מאכל אדם
 וכו' אין לו ביעור ואין לדמיו ביעור, ואיזה זה עקר
 הלוף השומה ועקר הדגדגה וכו' (עני' ז ח-ג).
 הפיגם והירבוין השומים (סס ט ח). ועלי הלוף
 השומה אינן מסמאין שמא אוכלים (פקל' ג ד).
 ועי' הרם, לוף. — ובסחמ"א, בכור שומה: בכור
 שומה שאינו כל כך עיקר בכור כי הוא מן האם (כנמ"ס,
 ג"כ קנו:). — *ונאמר בפתגם: שאל שאלה השומים,

אמר להן לדרככם שומה אין לו תקנה? (גדס
 יג:). נטמל להם רבי יוחנן בן זכאי א"ל שומים,
 זו מניין לכם (מנ"י סעניס ח, ג). אמר להם ישמעאל,
 שומים אתם, אני בכור ואני נטמל פי שנים
 (מד"ר צכס"י ג). חלום קשה ונבואה קשה אבל שומה
 אריכות ימים מכמלת וכו' מיצחק דכתיב ויהי כי
 ארבו לו שם הימים מיד והנה יצחק מצחק (סס סס קד).
 שאמרו המצרים לפרעה בא וגדורוג לאומה זו, אמר
 להם שומים אתם, ער עכשיו משלהם אנו אוכלים
 והיאר גדורוג להם, אלולי יוסף לא היינו חיים (סס
 סנמ ח). אחר ימים היה לו דין וכא אצלו וחייבו, יצא
 מלפניו ואמר אין דיון שומה היסנו (סס סס לה).
 שמעו נא המורים, שומים, שכן בכרכי הים קורין
 לשומים מורים (סס צמ"י יט). עשו אמר
 שומה היה קין שהרג את אחיו בתיי אביו
 (רי לוי, סס חסס, ויקרלו סופני סולך). ראה הבן אדם
 אחד, א"ל ראית את אבי, א"ל שומה, אתה רוכב
 על בתיי וכו' (פסיק' ר"כ, זכור, כח:). בשילדה שרה
 כל סומא שהיה בעולם נפתח, וכל פסח [נעשה] שוה,
 וכל אלם נפתח, וכל שומה נתרפא (פסיק' רצ' מנ, וס'
 סקד חס סרס, קנו). ועי' הרש, קטן. — ובצורפים כגון
 *שומה שבעולם: שומים שבעולם, בטובה
 שהשפעתו לכם אתם מתנאים (מכ"י צמלס, עכ"י דסכסל
 נ, לה). *לאחד שהיה עומד וצוהב כנגד אביו, אמרו לו
 שומה שבעולם, כנגד מי אתה [עומד] וצוהב, כנגד
 אביו (ספרי דנ"י ט). אמר להם הקב"ה (למלכות
 רומי) שומים שבעולם, כל מה שעשיתם לצורך
 עצמכם עשיתם (פ"י ג). אמר להן הקב"ה שומים
 שבעולם, מי שמרע בערב שבת ואכל בשבת וכו' (סס
 ג). שומה שבעולם, ולא תהא תורה שלנו
 כשיחה בטילת שלכם (מנ"י סעניס ח, ג). שומה
 שבעולם, דרבן של מתים להיות נתבעין אצל חיים
 (רי לוי, מד"ר ויקרי ו). אמרה לה אי שומה
 שבעולם, ישמעו אוניך מה שפיר מדבר וכו' (סס
 סס"ס, חל סכס"י). אמר לו שומה שבעולם, כל
 עצמו של אבא לא מסרני לידך אלא ע"י שלא
 הייתי שומע לו (סס סס, כנמ"י). והן משיבין לו
 ואומרין שומה שבעולם, אין אתה יודע שעולם
 חוה דומה לשבת (סס רוס ג). אמרה לו שומה
 שבעולם, כבר קיימת כל המצות ולא נשאר לך אלא

(1) [עי' פכזר, עמ' 640, הערה ג.]

עס י). ויבן לשמרי בני ישראל אשר שמו עליהם נגשי פרעה לאמר וכו' ויבאו לשמרי בני ישראל ויצעקו אל פרעה לאמר למה העשית כה לעבדך וכו' ויראי לשמרי בני ישראל אתם כרע (עס עס יד-ט). אמסח לי שבעים איש מוקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם ולשמרי (נמו יא יו). ואקח את ראשי שבטיכם וכו' ואחן אותם ראשים עליכם שרי אלפים ושרי מאות ושרי חמשים וצרי עשרת ולשמרים לשבטיכם (דני ח יא). שפטים ולשמרים חתן לך ככל שערך (עס יו יא). ודברו לשמרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חננו ילך וישב לביתו וכו' ויספו השמרים לדבר אל העם ואמרו וכו' והיה ככלל השמרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם (עס כ ט-ו). אתם נצבים היום כלכם לפני יי' אלהיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם ולשמריכם (עס כט ט). הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם ולשמריכם ואדברה באזניהם את הדברים האלה (עס לא כט). ויצו יהושע את השמרי העם לאמר עברו בקרב חמחנה וצו את העם (יהושע ח יא-יח). ויהי מקצה שלשת ימים ויעברו השמרים בקרב חמחנה (עס ג ג). וכל ישראל וזקניו ולשמרים ושפטי עמדים מזה ומזה לארון (עס ח לג). ויקרא יהושע לכל ישראל לזקניו ולראשי ולשפטי ולשמרי (עס כג ג). לך אל גמלה עצל ראה דרכיה וחכם אשר אין לה קצין שמר ומשל (משלי ו-ז). מאלה לנצח על מלאכת בית יי' עשרים וארבעה אלף ולשמרים ושפטים ששת אלפים (דמיא כג ד). ליצתרי כנניהו ובניו למלאכת התיצונה על ישראל ולשמרים ולשפטים (עס כו גט). ובני ישראל למספרם ראשי האבות ושרי האלפים והמאות ולשמרים המשרתים את המלך (עס כו ח). והנה אמריהו כהן הראש עליכם לכל דבר יי' וזכריהו בן ישמעאל הנגיד לבית יהודה לכל דבר המלך ולשמרים הלויים לפניכם (דמיא יו יא). ויהי לעוניהו חיל עשי פלחמה ויצאי צבא לגדוד במספר פקרתם ביד יעואל הסופר ומעשיתו השומר (עס כו יא). ומחלויס סופרים ולשמרים ושוערים (עס לד יג). — ובתוים: וכל שהחזקו אבותיו משומרי הרבים וגבאי צדקה משיאין לכהונה ואין צריך לבדוק אחריהן (קדוש ד ט). — ובמחמא: מכאן אמרו לא תתירא מפני איש שומר ומשל אלא מפני איש שאין בו יראת שמים (גמל' רנתי לג

ושמר שמירת הנדיבים) (מנחם המנינים ח מב, הנדמן, ט). השתיקה מענות השומה טוב מענותו (עס ג יד, עס, טו). הדעתו כשהוא מבקר מי שהיא כבר עליו, אינו שונה לבקרו, והשומה אינו מרגיש בכווין (עס יח ה, עס, כח). טוב לסבל שומה מחצי שומה (עס יח כ, עס, ל). כל אהבה היא בלום ואהבת השומה אינה בלום (עס כ ד, עס, לא). חברת השומה סכנה, ושנאתו שמחה (עס כ כז, עס לג). ורוב החזק סמן השומה (עס נז יד, עס, נד). השומה אין לו חקנה והוא מדוה שאין לו רפואה (עס נז כא, עס עס). וכל ארוך שומה (כי זכאנה, טעמנים, דודון, 19). חזן בגימטריא שומה (1) (עס 48). אין לגנב טוב מן החבל ולשומה טוב מן החבל (עמנואל, מסכ' יע, הנדמן, 585). חלי השומים לא ירפא כי אם בשומים (עמנואל, סלחנסקי, סקור מנעס סנח' לג, קצן על יד, 188). לב השומה בפיו (ר"י זן נחמילס, סי' משלי י כ). סכין ביד שומה סכנה (אליסו נמור, סנח' סכין). שומה אחר יכול לתקשות מה שלא יוכלו אלף חכמים לתרץ (יענץ, סוכס הקנאות, מב). שומה אחד יכול לקלקל מה שאי אפשר אלף חכמים לתקן (ניס יסונס, ח:).

שומות. ש"ה. — חכונת השומה: שבחולי האוה ותרה בו תמיד רחמה פתוח וחבקש השגל וכו' ולפעמים תצא מן הדעת וגקרא בלשון פוריר אוטורינו ר"ל שומות הרחם (עוניה כ"ג, מנעס עוניה ג, נן כעול ד, קיט:).

שומר. שמר, שמר לשמרים, קנאי לשמרי, כני לשמריכם, לשמרי, לשמריהם, — פקיד צבורי רושם וכותב², Beamter; fonctionnaire; officiel: ויצו פרעה ביום ההוא את הנגשים בעם ואת לשמרי לאמר לא תאספון. לתת חבן לעם ללבן הלכנים (שמוס ה-ו-ז). ויצאו נגשי העם ולשמרי ויאמרו אל העם לאמר כה אמר פרעה אינני נתן לכם חבן (עס

(1) [עי' בהערות המפרטת של דודון למקום].

(2) [מן שמר (עי' שם), שערק הוראות כתב, רשם. וגקרא הפקיד הצבורי בשמות סופר, שומר, ומעין זה בשפות אחרות, בעקד על פי הפקידו של הפקיד למנות, לספר ולרשם רכוש והכנסות לצרכי מסים].

Wert, Gegenwert; שו"י, ערך שוה, שווי, (montant de la valeur; value, equivalent):

ישומו ויחקרו הדיונים המשפט וכערך שווי וזמן האד' ובכודו וכו' כן יגבו מן המכה ויתנו למוכה (כ"י הדמי, למכול הכפר טע), משימים על המכה קנס וענש כשוויין האיש או העכר כמה שישוה מומו בכחו וגבורתו ומלאכתו (טס טעל), צעד והלך ומכרו בלי שווינו ודמי שהרשוהו ובררו רשאי עוד המרשה להשיב אותם הדמי לקונה ויקח דברו (טס טע), וחצי הנזק כפי שבארנו ויהיה לפי שוויין הנזק (כ"ל סקללי, גן עדן, דין נזק סטור, קטל), ואם ראה שאם יפרנסנה (את הבתמה) תצא הפרנסה בשווינה והוא המפר על הכעל ימכרנה וישמור המעות לבעליו (טס, דין סלדס, קטל), גמל המטבע שהלוח מחזיר לו המטבע הנמשך לפי העת חותירותיו או פחתותיו פורע לו לפי שוויין המעות שהלוח (טס, דין הסך ומסדנים, קטל), כמו שאין שבר ושוויין הוחב והמרגליות בארץ התבולת כך שבר מצוה בהאי עלמא ליבא (מנחם עלוננו, דרך מייס), ואעפ"י שמתהפך בשוויין (מנחם סגולה, לקטי קמנויות), וצאל עוד לרבו של השר באיוו שוויין מבר והשי' לו שוויין יותר סמח שאמר שמעון לראובן (ש"ס סמח יסדים טל, קטל), כאשר זה נודע לכל הנה מפני זה הוכרח למכור סתורותיו בשוויין פחות מאד וכו' והמסיר ראובן מאותם הסתורות שקנה משמעון כך רב שכבר לקחם בהיות המטבע בעילוי עתה כבר נפחתו משווינם (ש"ס סמח חמש סטון, טל), ובאה לאה אלמנתו וכו' ותובעת מיורשי בעלה שיופיעו לה מה תוגרמה שוויין של אותם הדוקאדום כמספרם וכו' ויורשי ראובן טוענים שאין להם למרוע לה סכ' שפר כתובה בדוקאדום גרושם הנו' רק כפי השוויין שהיו שוים בוֹפן שנשא ראובן את לאה (ש"ס מוסס"ך סלך ג, כל), —

(ב) במש' תבונה הדבר השוה לזולתו, Gleichheit; égalité; equality: בקיום המעשה הרע יש דעות הדוב קפיו ואית קפיו רב מן דין, ע"כ. ולפי זה סופר בדרשה זו בעיקר (כארמית), כי ש"ר יוסף יותר מן אותה דוב, ובר"ת מן אד"כ, ויך ככאן נולדה הנוסחה: כי שוה יוסף יותר מן אדם (הראשון), שקשה לחלמה בענין.]

ינ, סלנק, 147). — "במשמ' פקיד צבורי השומר על סדר ובטחון, איש משמרה, Schutzmann; agent de police; constable, נותן בספרות וכדבור, גם בצרופים כגון שומר צבאי, שומר תנועה וכדו'.

שו"י, שו"י, שו"י, — ערך שוה, Gegenwert; שווי, equivalent; equivalent

*שו"י, ש"י, — מלה מספקת: ויהי איש מצליח, לא הית צריך לומר אלא (איש) צדיק, למה כתיב איש מצליח, אמר לית הקדוש ברוך הוא שוית (אתה) מה שלא שוה אדם הראשון, שאין מצליח אלא (לשון) שויה (2) שנאמר וצלחו הירדן (סכמוול נשל כס; סכמוול נזכר טס נב).

(1) [בצורה זו נותנת המלה בלשוננו, וכן הנקוד בחוצאות מאחרות של המשנה, כגון: ואם אמר הרי דמי' עלי נותן את שויו (פרכי' ג' וכו'), אך אין נקוד זה בדפוסים ובכ"י קדומים. ובמשנ' מנקדת ליוורנו הנקוד: נותן את שויו, ובקריאה זו נקט סוכספי, בעוד שליו ויסמרו בנרסים: שויו, שויו וכו', אך למעשה אין הצורות המצויות כח"מ מתאימות למבטאים אלו, והנכון במקורות הוא שויו, כמיר מן שוה, ובכ"י שויו וכדו', בלו' דמים שוים. ועי' שוה, ואת הדגמאות המובאות שם.]

(2) [אין בכתוב הנזכר, וצלחו הירדן לפני המלך (פ"ג י"ט), עדות להוראה זו של צלח בלשון שויה; ואמנם בא צלח במש' זו בכתובים אחרים כגון לא יצלח לכל (ינ' י"ז), היצלח למלאכה (ימז' י"ד), כל' לא ישוה לכל, הישוה למלאכה, ועל כן אפשר היה לחשב, שהיה כאן דרש כזה, שהסתמך על כתובים אלו, ואך אחר כך נזכרה, בדבר אחר, דרשה נוספת כגון זו המובאת במדיר פו ועוד על ויהי איש מצליח: ר' ברכיה אמר גבר קפיו (קופץ, מדלג) היך דאת אמר וצלחו הירדן לפני המלך, ואולם אין שוה בשמוש כזה במקום אחר בחו"מ, ודרשה זו נופא מובאת במקורות אחרים, בערוך ובמדרש חגדול (עי' מרגליות הרנח, ובמקורות הנזכרים בהערות שם) גם בנוסחה זו: ויהי איש מצליח גבר שוור (ויא קפץ) כמא דאת אמר וצלחו הירדן לפני המלך ע"כ, וקרוכ להניח שיש כאן שבוש מלשון שוור, שוור אל שוה, ואף זו שהובא שם (ובילקוט) אחר דרשה זו: משל לרוב שהייתה עוסדת בשוק והיא מקושמת בקישוין הרבה, אמרין כל מן דקפו לה נמיב מה דעלת, היה שם פקח אחד אמר לחון אחון מסתכלין במא דעלת ואנה מסתכל בניהב, אמר ר' ברכיה כל אותה

נחלקות, מהם אומרים שכל המעשים שוויון אחד יש להם וכו' (אסון בן אליהו, סף מ"ס ס, ק). — "שוויון נפש, הכוונה הנפש השווה בכל מצב, Gleichmut; égalité d'âme; equanimity, נוהג במסורות ובדבור.

שוויון, ס"י — כמו נשך, ואמר המיטן: ישוך כ' ששן שמיטון (מנחם נד וזכר, חין מוסיף, זולת שנה 3 חכמה).

שוֹבֵב, ע"י שֶׁבֵב, שֶׁבֵב.

שוֹבֵבָה, ע"י שֶׁבָה.

שוֹבֵב, ס"י — כמו שול, שמונו שול.

שול (שול'ס), רק מ"י שול'ס⁽¹⁾ או מ"י שול'ס, — שוליו הכנר, שֶׁבֵל, Schleppe; traîne; trail: ועשית את מעיל האפור וכו' ועשית על שוליו רמני הכלת וארגמן ותולעת שני על שוליו סביב ופעמני זהב כתיכם סביב פעמן זהב ורמון פעמן זהב ורמון על שוליו המעיל סביב (שמות כח לא-לד') ויעשו על שוליו המעיל רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני משור ויעשו פעמני זהב טהור ויתנו את הפעמנים בתוך הרמונים על שוליו המעיל סביב בתוך הרמונים פעמן ורמון פעמן ורמון על שוליו המעיל סביב (סס לע כד-כו), בשנת מות המלך עזיהו ואראה את אדני ישב על כסא רם ובשא ושוליו מלאים את החיכל (יחזקאל ו ח), ברב עונך נגלו שוליוך נחמסו עקביך (יחזקאל י כב), וגם אני חשפתי שוליוך על פניך ונראה קלונך על פניך והראיתי גוים מערך וממלכות קלונך (יחזקאל נ ס), כל מכבדיה הויג'ה כי ראו

(1) [ע"פ תרומ' mens aequa, כלשון הורציוס שוויון הנפש וכו', aequam memento... servare mentem, וזכור לשמור על

(2) [ע"י בהערה שאחר זו].

(3) [בערב, בא שול'ס], היה רומף ותלוי למטה, ובנראה אין כאן אלא סמטא מנשם, רפוי, במק' שפל, שבל, כרעת רבים].

(4) [בך מסרת חלומדים במבטא המלה במשנה].

(5) سول

ארויות כמו כפי שחלים, לקח ומשתלמת בעון שוליים (פשוטל הסכן, מלככי כחמים, קלימי יוס ד). שובנו תוקף ליראתך ולא נחשף שוליים (אל נא נחש נא, קלימי לתפנית שני). — ואמר המשרור: ואת יונה חבצלת שרונים, ושוללך מלאים מעכונים (רענג, ואת יונה, זילליק-רענגליק א, 48). עדרי המונך וכו' המחויקים בשוללך ומתאמצים לעלות ולאחזו בסמנטי תהריך (כ"י הלוי, ליון סלח טשליק, קיני ח"ג). לו אחרי מותי באוני יעלה קול מעמון והב עלי שוללך (סו, מה נך לזני, זמורה ג, 18). לך החם והישר כפעמנים לשוללך (סוף, קצנתי, סס ס, 190). שם הנחלי חמדת חיכליך וחצלצלי בפעמני שוללך (סוף, ישע חכי, סס ז, 169).

שול, שול, עי' שולל.

שול (?), הסעי' השיל, עי' שחל.

שולל, סה"ס — משולל¹, גמיל; *beraubt, entblößt; delpourvu, privé; deprived, stripped* (א) במשם' מוחשית, הלך שולל, גמול נעלים ובגדים, יתק, ערס; על זאת אפשרה ואילולה אילכה שולל² ועורס אעשה מספר כתנים ואכל ככנות יענה (מיכס א ס). — (ב) במשם' רוחנית, משולל סגלות רוחניות שונות: מוליק יועצים שולל³ ושפטים יהולל לבארה.

(1) [מן שולל, עי' שם].

(2) [כך קרי; כתיב: שילל. השכעים כאן: ἀνυπόδεδος, לא נעול; הולג': *spoliatus*, גמול בגדים, ופרוש זה בא גם בפרשנות העברית (עי' ראב"ע, רד"ק). אמנם רב הפרשנים העברים מבינים גם כאן כמו באיוב יב (עי' בהמשך) במשם' משולל דעה, כלשון רש"י: משחגע כשומה כחמחון לב וכו', ואין זה מתאים לענין כאן. ה"י, בשולליא, משתמש כלשון הכתוב מכלי לבארה.]

(3) [השכעים (*αἰχμαλώτους*) הבינו שולל כאן כלשון שולל ושכי, וכן החרג' הארמי (בכזתא), והולג' *in stultum finem*, ובמקום השני (*inglorios*) והפרשנים העברים כלשון שמות של משולל דעה, כדברי רש"י: הוליבם בשמות, ראב"ע: שולל מדעת וכו', וכן ניהג הצרופ בסהמ"א. אך אין דברים אלו מדויקים, ואין לפנינו אלא משפטים מקצרים כלשון השירה הקצרה, ועקר הכונה היא: מוליק יועצים שולל — ממעדרם כיועצים, מוליק כתנים שולל — מכתנתם, כלומר: הוא נוטל מהם כל תפארתם, ולא דוקא את דעתם, ובחקבלה

כלים צ"ג יא), כוורת שעשאה מן החלמא ושוליה מן הגללין מהורה, עשאם מן הגללין ושוליה מן החלמא הכל הולך אחר שוליים דברי ר' נתן, רבי אומר עד שיחא שוליים מקבלין (סס סס צ"ג א ד). באותה שעה נהפכו פני כל שונאי דוד בשולל קדירה (סס ל, מ"ק ע"י, קנתי קצ). עדשים שבשולל קדרה מוסך עליהן משום עירובי תבשילין (גילה ע"ג). ופניהם דומין לשולל קדרה (כ' ילסק נכ חגי, כ"ס י"ג). שהשחיר פניהם של ישראל בשולל קדירה (כ' יוסעס נן קכס, מ"ד חסכ, ויסי צי"י). ועי' קדרה — ישוליה החיה, שפוליה: כלב שאכל כשר חט ומה הכלב ומוטל על האסקופה וכו' פיו לחוק הבית ממא שהמומאה יוצאת דרך שוליו (חלל יא ז). — ובסהמ"א גם בשמושים נוספים: ויהי בהיות אורודם נער וכו' ותפשו החכם (מנחם) ויכהו כידו בשוליו כאשר יכו את הנערים (יוסיסון, גינלצונג, ע"ג). וי"ן שיי"ן סמ"ך צד"י כולן יוצאין מסוף הלשון ושולל השניים (רש"י, נחם ג יס). במקום שנקרמין פניה של פת כתנור דהיינו מלמעלה או מסכיכות הפת או משולל אבל באמצע לא, שאם הביאו לפניו פרוסה של לחם לא יחא בוצע ומברך אלא משולל הפת ולא מאמצעיתו (סוף, קנתי קצ). ובלבד שלא יוצאו ידיהם מחתת שולל מעיליהם בדרך שעושין בחול (רענג, עניסס עשור ג ו). ומכנים שני פחילי התכלת שבשולל החושן בשתי המבעות שלמעלה מחשכ האפור (סוף, כלי המקדש ע"י). אחז בכנף מעיליה והפך פניה על שוליה (כ"י זנאכס, כ' טעטועיס יג, דודזון, 140). ועל כן האנוש יאחו בשולל ולפני כל יהי מסיך לרגליו (סוף, נמי סנסס, סס, 164). ולו ראו בוסמם אשה בבחוליה וכו' תסחב שוליה על פני הארץ באמתים (עטולל, מסכ' כה, סנצנון, 624). ולא ילבש בגדים ארוכים ביותר וכו' אלא שולל בגדיו עד עקיבו (כ"י אלנאקוס, מוס"מ ג, עטולל, 191). נקראתי וכו' לברכ הערה זו בפקודת הנאונים התתומים בשולל היריעה (פנקס ועד חנצס אלנאס, סיינלפנין, 25). אנכי עבדכם תחתוב בשולל היריעה (סס, 42). — ואמר הפיטן: אחרית למחר שוליים, מהר לשלש בכפלים (שלמס סנצני, סמורס ונאוס, יולג' א ססס). כטחר שוליים פצחו רננו יחדו חרבות ירושלים (מליד נכ ילסק, אור יוס, מעניז ליל ג ססס). לעומה

א. **שום**⁽¹⁾, ס', מ"ד שומים, — שם ירק חריף
משפחת הבצלים, *allium sativum*,
Knoblauch; ail; garlic: זכרנו את הדגה אשר נאכל
במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת התציר
ואת הבצלים ואת השומים⁽²⁾ (צנז' יא ט). —
ובתנ"ך: והשום והבצלים אינן מצטרפים לסאתים
אלא של עניים חם (פס' ו ט). תבואה שנתנה לשחת
או לאלומה וכן באגודי השום ואגודות השום
והבצלים אין להן שכחה וכל המסונים בארץ כגון
הלוי והשום והבצלים ר' יהודה אומר אין להם
שכחה וחכ"א יש להם שכחה (ס' פס י). הלפת
והגפון והקרוב והתרבותור החרדים והלעונים אינם
כלאים זה כזה, הוסיף ר' עקיבא השום והשומנית
הבצל והבצלצול והתורטום והפלסלום אינן כלאים זה
כזה (כל' א ז). איוהו דבר שאין זרעו כלה, כגון
הלוי והשום והבצלים, ר' יהודה אומר השום
כשעורים (פס' ט ו). עלי שום ועלי בצלים לתים
כגורגרת, יבשים כמלא פי גדי (פס' ז ד). הגורד
וב' מאוכלי שום אסור בישראל ואסור בכותים
(כ"ד ג י). מן המקפה אסור בשום וכי' מן
השום מותר במקפה (ס' ו י). אסר קונם שום
שאינו מועם עד שהוא שכת אינו אסור אלא עד
לילי שבת שלא נתכון זה אלא עד שעה שדרך בני
אדם לאכול שום (ס' ט ו). השום והבוסר
והמלילות שרסקן מבעוד יום (פ' ז ו). המעלה את
האגודות ואת הקציעות ואת השום לגב בשביל
שימחינו אינן כבי יותן (מכס' ו ז). המקפה של
תרומה והשום והשמן של חולין שנגע מבול יום
במקצתן פסל את כולם, המקפה של חולין והשום
והשמן של תרומה שנגע מבול יום במקצתן לא פסל
אלא מקום מגעו, ואם היה השום מרובה הולכין
אחר הרוב (ענז' ז ג). שרשי השום והבצלים
והקשלות בזמן שהן לחין (עק' א ז). היה עתיד
ליקלע בשום ולאגוד בבצלים אינו חייב עד שיקלע

מוסר מלכים פתח ויאמר אזור במתניהם מוליך כהנים
שולל ואיתנים יסלף (חזק' יז יט). — ובסמ"א:
ותחכך בסבל חבריך, ותורין כהכלים בני גילך,
ותחיה שולל ממסרי החכמים (כ"י א"ס, חז"ס, יסוד
המעטס ה' ד"ס וכאשר יאנז קצנו מנך). — ואמר
המשורר: וגלאית ראות שולל ואיש חלל (כ"ס
הנניד, כמו זאס, הנדען א, 67). ואהלך בשמחת לב
כשולל (סוף, סיוס ילך, סס ז, 68).

שוללות, ס"ל, — תכונת מי שהוא שולל: שוללות
והנגזר ממנו מושאל מענין ושלל שללה
וכי' והשם ממנו יקרא שלילה ושוללות בשורק
בואו (כ"ס א"ס, ס"י המלות הזרות). אם היו הדברים
אשר נחייבם לו יתברך נאמרים בו יתברך ובנו
כשתוף נסור, לא יהיה כאן שם משמות הדברים
אשר אצלנו שהיה יותר ראוי בשוללות השם
יתברך מבחיוב ובחיוב מבשוללות (כלכ"ג, מלחמות
ס' ג ג, קלד).

שוללי, ס"ז, — שלילי: כי המדות מתחלקות וכו'
לשלשה חלקים, שתהיינה מעשיות או
מפלות או שולליות וכו' אבל השולליות,
כמו חי ואחד וראשון ואחרון, מופר עליו באלה כדי
לשולל ממנו הפסכ, לא לקיים לו אלה על הדרך
שאנחנו מבינים מהם (כ"י א"ס, חזק' ז ז). ונבאר
שאתרות האל ית' שבה אל ענין שוללי (למו"ר
לכא"ד ז ג ג). וענין שהוא אחד הוא ענין שאין
במותו דבר, והוא שב אל ענין שוללי (ס' פס).
השולליות הם צורקיות בהשיי יותר מן המהייכות
(כ"מ דוטכיל צמ"י ס' יל"ס, לזכ, כו). שכאשר תארנו
השיי בשום תואר הן שהיה שוללי או חיובי מן
התארים שאפשר שיתואר בהם השיי (כ"י לזכ, עקד"ס
ז כס).

א. **שום**⁽¹⁾, ממנו א. שום, *שומנית.

ב. **שום**⁽²⁾, ממנו ד. *שום, ה. *שום, א. *שומה, *שומה.

לכך אין גם ושפמים והולל אלא: הוא יהבלל (ע"י על
מלת הולל בספרו של העורך הלשון והספר כ, עמ' 397)
אותם, הוא והפסכ להבל וריק.

(1) ע"י א. שום, הערה.

(2) בעקר שמוש סיחך, שאול מבבל, של שום,

שום, ע"י ג. שום, הערה.

8 [בארמ' ובסור' תוסא, ערב' תוסא, אשור'
שום, באותה משמ'.]
(4) [נגד מפקות בהוראה זו של המלה כיס,
הקדם ע"י דברי לו, II Flora, 140.]

רשאלה והרא דשכירות, שום שאלה אחז היא ושום שכירות אחת תיא (מזכר דכחש, כ"מ לח:). ועי' ג. שום. — ובפרט בצרופים כגון אפר ראובן משום שמעון: רכי אומר משום רבי ישמעאל (כלל ג ז). אבטלמוס העיר משום חמשה וקנים (ערוג ג ד). משום ר' ישמעאל אמרו (פס"ה א ז). שלשה דברים אמרו לפני ר"ע, שנים משום ר"א ואחד משום ר' יהושע (ע"ז ג ז). העיר ר"ע משום נחמיה איש בית דלי (פס"ה ס). ר' יוסי מטמא משום אביו (כלים כו ו). — ובמלת יחם עם למד של בבל"ם לשום¹, לשם, בשביל²; *pour; for*: הכותב נכסיו לבניו ושומר לאשתו קרקע כל שחוא איכרה כתובתה, אמר ר' יוסי, במה דברים אמורים בזמן שקיבלה עליה לשום כתובה, אבל לא קבלה עליה לשם כתובה מה שנתן נתן וגובה כתובתה משאר נכסים (תוספת' סנה' פ"א ח"א יב). פועלים שהיו עושין אצל בעל חבית וכו' משיירין כדי פיאח ואינה פיאח עד שיפרשנה בעל חבית לשום פאח (פס"ה ס ז). האומר איני מתפרנס

וואנדר (תוספת' מעש"כ א ו). משל אומר לאשה אל תאכלי שום ובצל מסני החינוק (קפרי כמ"ד סט). המינין האסורין בכית שאן חקצת והשומשום והחררל והשום (כ' יוסי דכפר דן גסס כ' בן מעניה, ירום' דמלי ז א). אין לו אלא חבואה, קיטנית מניין, ח"ל ובל מעש' הארץ מורע הארץ מפרי העץ לה' הוא, לרבות ורע שום שחללי' וגרר (פס"ה סט א). כדכח אם יש בה שום בטלמלין אותה (פס"ה סט א). השום והשתללים והחררל נידוכין בדרבן (כז מוה"ר דני ירמיה ר' חיי' גסס דני יוסק, פס"ה סט א ט). הוא (עורא) חתקין שיהו אוכלין שום כלילי שבתו' שהוא מכנים אחבה ומוציא חמוח (פס"ה סט ד). מי שאכל שום וריתו נודף יחזור ויאכל שום אחר כדי שיתא ריתו נודף? (נכ"י נא). שום שריסקו מערב שבת למחר נותן לחי' פול וגריסין (סנה' קט). שום ירק (ערוג נו). המנכש בשומים ובכצלים הואיל ואין גמר מלאכה אין פועל אוכל בהם (נ"מ פט). הלך משם (רבי יהושע) יותר ומצא תינוק אחר אמ' לו מימיה של עיר מה הן, אמר לו מה איכפת לך, השום והכצלי' מרובין (מ"ד ח"ב א). מעשה גרני יחוטע). — *קליפת השום, עין קליפה, 5970. — *ראשי שומים: וקראת לשבת עונג, במה מענגו וכו' בתבשיל של חרדון ודגים גדולים וראשי שומין (גסס כז, שנה קיס:). לא יאכל אדם שום ובצל מראשו אלא פעלו (כלה דכ"י י). — *שום בעל בכי¹: שום בעל בכי ובצל של רכסא זכו' פטורים מן המעשרות (מעש"כ ס ט). איהו שום בעל בכי², כל שאין לו אלא דיר אחד המקיף את העמוד (תוספת' מעש"כ ג יד). — *צלע של שום: כרא דחובא, בן השום, צלע של שום (כ"י, עני' כה).

ב. *שֹׁמֵם, ש"ז, — כמו שם³, Name; nom; name: אין לו עליהן אלא שתי פרות, חרא

(1) [שם מקום, היא כנראה Baalbek בלבנון, וכן עין בכי, ע"ז יאז. ועי' לו, II Flora, 142].
(2) [כך בהוצאת ראם. בהוצאת צוק"ם נשמטה המלה בכי. ובירוש' מעש"כ ה: בעל בכי, אך במשנה שבירושלמי לנכון: בגל בכי].
(3) [היא המלה שם עצמה בצורתה הארמית (במקרא רק שמה, שמה' וכו', ובארמ' שבתו"ם שום או שום). ואמנם פס"ה הוא אוחה מלה משל לפנינו

בש"ע שם, שום ובשומים עם בבל"ם, כגון לשום, לשם, משום וכו'; כי כן בא, למשל, באשור' במק' אשום (במשמ' משום, סמני), בקצור מן אַן (ו"א אל) שום גם אש, או אש, כאלו היתה המלה מרכבת מן אַן ש (ו"א על ש) וכדו'. ואמנם באה גם צורה המקבילה לעבר' שם ממש בכמה שפות שמיות כמלת יחם, כגון בכוש' אַסַּם (= משום ש), בערב' חסדכרת בלהגים שונים אַסַּם אן וכדו'. ועי' שם, הערות.]

(1) [אך עי' בהערה שאחר זו].
(2) [בכמה מקומות (עי' אשע"ן, מנח' לנוסח סמס"ה 1282, י. קועסר, חגיג' כה, 208) בא לבאורה במק' לשום או לשם במקורות גם: לשון, כגון: או אל תקראני עבר לשום בויון, מכילתא חורבין-רבין 247: לשון, וכדו'; ואמנם אפשר שיש כאן שנוי מבטא בין ס—ג כרעת אפשטין, אבל יתכן, כי בדגמאות כגון הנזכרת דוקא "לשון" הוא הנכון, וכן מסתבר, תואיל ואין עדות מספיקה לצורה לשום במשנה, וכנגד הכתיב לשום בקצת הוצאות בא ברב המקורות לשם בלבד, וכן בא בתוספת כנוי רק לשמו, לשמת, כצורת המלה במקרא (ועי' שם, משום). ואף זו שבמקרה זה או זה היה כתוב בקצור לשו', והמעתקים השלימו זה לשום וזה לשון, לפי הכנתם, וצ"ע.]

משל אחרים וכו' נותנין לו לשום מלוח, הוורין ונותנין לו לשום מתנה (כ"ו, סס פס ד יג). תרם את השלישית ואס' הרי זו לשום בכל ולשום מדי (סס פקל' ג ד), הבא על יבמתו לשום נוי ולשום נכסים הרי זו בעילת גנות (סס יצ"ו ו ט), בא עליה לשום אישות (סס פס יא ט), נתעכבו בחולין תמימים וקדושים לשום אותי הוכח (סס זכ"י ס ג), שתי קריבות הם, אחת קריבה שהיא לשום שמים ואחת קריבה שאינה לשום שמים (ספרי צנז' קל), מה אם זה שינע בתורה שלא לשום שמים ראו מה העמיד, מי שהוא יגע בתורה לשמה על אחת כמה וכמה (כ', יכ"ט מ"ג ז ח), אמר רבן גמליאל לר' יהושע מי זה שמראה עצמו באצבע, אמר לו, יהודה בן פפוס הוא שכל מעשיו לשום שמים (סס צ"ז ס ח), פעם אחת הלך ר' חנינא בן עקיבא למקום אחד ומצא חריות של דקל שגדדו לשום עצים (ספ"ג), המפרוש את פסחו ופח, אם בנו ממנה עמו וביאנו לשום פסח (ספ"ג ל"ח), המודר הנאה מחברו ואין לו מה יאכל נותנו לאחר לשום מתנה (נדר"מ), אדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשום מקדון (כ"ו, כ"ג טו), במתנה בקש ליתנו לה, ולמה כתב לה לשום מבר, כדי ליפות את בתה (צ"ג כ"א), אדם יודע שאין ערך לכלי וגמר ואמר לשום דמים (ספ"ג טו), השוחט לשום ימים, לשום נהרות, לשום מדבר וכו' הרי אלו זכתי מתים (ע"ז מ"ג), לשני בני אדם שצלו מסתיהם, אחד אכלו לשום מצות ואחד אכלו לשום אכילה גסה (כ' יומקן, סוכ' י'), עשה דברים לשום פעולתן לדבר בהן לשמים (דל"ז ג), שנים אוהוין בסכין ושוחטין, אחד לשום אחד מכל אלו ואחד לשום דבר כשר שחיטתו פסולה (מנ"י מ"א), כל המתגיר לשום אשה, לשום יראה, לשום אהבה אינו גר וכו' וכל שאינו מתגיר לשום שמים אינו גר (מקס"ג ג' א, קידקס"ס, ss) — ועם ס(ן) היחס, משום, במ"ס ספני, בגלל, wegen; a cause, do; because of וגם במש"ס כמה שנוגע ל, was anbetrifft; quant à; as far as הסרי תוררך משום עת לעשות לה' (כ' נקן, ככ"ט ט), אם שייר קלח אחד סופך לו משום סאה ואם לאו

אינו נותן, אלא משום חסד (כ"י, ספ"א ח ג), אם היו מקצה העליון מגולין אינו חושש לא משום בלאים ולא משום שביטית ולא משום מעשרות (כל"א ח ט), אין אסור משום בלאים אלא צמר ופשתים (סס ט ח), השירים והכלל אין בהם משום בלאים (סס טס ג), יוחת הגרדין ואותות הבוכסין אסורות משום בלאים (סס טס י'), עשה שני ראשית (של תכופה) לצד אחד חבור ויש בה משום בלאים (סס טס), מצא קציעות בדרך וכו' מותרות משום גזל (מעשר' ג ד), יוצאין בכיצת ההרגול וכו' משום רפואה (ד"מ, ספ"א ו י'), יושב וזיכה שהתירו בו משום מלאכה ואסרו בו משום שבות (כ' יחזקע, ספ"א ו ג), המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזור (גיט' ד ז'), יש חורש חלם אחר וחייב עליו משום ה' לאוין (מכ"ה ג ט), את שנוהג בה משום אלוה אסור ואת שאינו נהוג בה משום אלוה מותר (ע"ז ג ד), אלא שלא עלו לבעלים משום חובה (זכ"י ח ג), אכלה סם חמות וכו' מותרת משום מרפה ואסורה משום סכנת נפשות (הול' ג ס'), לא נחלקו על דבר שהוא משום שם אחר שהוא חייב ועל מה נחלקו על דבר שהוא משום שני שמות (כרית' ד ג), דכון וכו' מחור משום בירה וטמא משום בלי קבול (כל"ס ז ג), לא היתה פרה רוצה לצאת אין מוציאין עמה שחורה שלא יאסרו שחורה שחמו וכו' ר' יומי אומר לא משום זה וכו' (פס"ג ז), גזירה משום יום המעונן (כנ"א, ספ"א י'), גזירה משום מחימה (ב"י י"א), בשלשה דברים אדם משתנה מחבירו בקול במראה ובדעת, בקול ובמראה משום ערוה (ספ"א ל"ח), וין תוסס אין בו משום גילוי (סס ע), — ובפרט בצרוף לדברי התורה וכו', כגון (עבר) משום כל תשתית: אפי' שום¹ קורבה אסור משום² לך לך אמרי נזירא, מחור מחור לכרמא לא תקרב (ספ"ג י'), פרות המרכסות בחכומה וכו' אינו עובר משום בל תחטום (ת"כ, כ"ג פט:—ג), — ועם ש, משום ש, כמלת קשור: שחמו (את הפסח) קודם חצות פסול משום שנאמר בין הערבים (ספ"א ח

[¹ ע"י ג, שום, הערה.]

[² בדפוסים אחרים: שם, ככ"י מינכן: משום.]

ג). יוצא דופן והבא אחריו וכו' שניהן אינן בכור, הראשון מ'שום' שאינו מ'ר'חם והשני מ'שום' שקדמו אחר (כ"ט, נכונה ז ט), לא היתה פרה (אדמה) רוצה לצאת אין מוציאת עמה שחורה וכו' מ'שום' שנאמר והוציא אותה, לברה (כ"י יוסף, פס' ג ז), למה, מפני בכורו של מת או מ'שום' שאין לו מ'י' שישא משואו (יחז' נכ"ג ח). — ועל שום, על שום מה, על שום ש'וכד' במשמ' זו: פסח על שום שפסח¹) המקום על בתי אבותנו במצרים (פסח' י ט). ונפרצו מהם שתי פרצות צדוקים וביתוסין, צדוקים על שום צדוק, ביתוסין על שום ביתוס (לדני' ט). האומר חרי עלי מרחשת יהא מונח עד שיבא אליהו, מספקא להו אי על שום כלי נקראו או על שום מעשיהן (מנכ' סג). — ובסמ"א: ואפילו מגילה שאין בה שום אינה כשרה עד שיכתוב אותה כהלכה (לולג' סנאונים מגילה, לין ה, 23).

ג. *שום, — כנוי כולל, שום דבר, שום איש וכדו', כל מה שנקרא בשם איש²), כל סוג איש, *beliebig; n'importe quel; any* קורבה אסור משום לך לך אמרי נזירא, מחור מחור לכרמא לא תקרב (פנח יג). מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול, מפני שלא היה בו שום דופי (כ"ג יסוד' נסס סמולל, יומל כ"ג). כל אשבולות שעמדו לישראל מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר איש צרידה לא היה בהם שום דופי, מכאן ואילך היה בהם שום דופי (ממורכטו:). שום שרץ קתני ושום שכבת זרע קתני (כ"ג חלל נר חסנה, כ"ג מנ:). חנם, בלי שום פצע מבעלה שוחקת עם אחר (נד"ר נמל' י). דך ויחיד לפני אמי, העת שהייתי דך והייתי יחיד, שלא היה שום אדם בחבורתי לפני אמי (פנמו' מקדיג). — ובסמ"א: מניין למחזקס בקדשים שפסול, כלומר שנתכוון לחתוך שום דבר ושחט בקדשים המאח או עולה אינו כשר עד שיתכוון לשחיטה (כנני'ס, מול' יג). שיד העיבוד כוכבים

באמצע שיש לו שום חלק בה (סוף, נכונה ז). כגון שנתכוון לחתוך שום דבר אחר ושחט העור בלא מתכוון (סוף, סס י). והלכתא, בשיחלוקו ב'שום' דבר חלכה הוצרכו לומר הילכתא כך וכך (עצוב ספלטוד, והלכתא). ושנוי הוא בשיחלוקו על שום חכם (סס, ופניו). והגדה הוא כל מ'י' שיבא בתלמוד על שום ענין שלא יהיה מצוה (פס, והגדה). מן נפון, שמה יבוא עלינו שום מכה להפיצנו (כס"י, נחלס' יל ד). שהיה משפטם (של הולכי רביל) לאכול בבית המסביל דבריהם שום הלעטה (סוף, ויקל' יע יו). כי כל סאון סאון ברעש, כל נצחון שום נוצח בפלחמה (סוף, יפני' ט ד), לשלשת, שום דבר מיאום, כגון רוק או צואה (סוף, סנס קמנ:). לאחר יו"ט לוקח ממנו שום חפץ ומעבכו (סוף, סס קמנ:). היאך אנו אוכלים שום קדירות בלילי שבתות (סוף, זילס כז). לא אומניה לבר קפרא, לפי שהיה איש ברתן ומתירא שמה יעשה שום דבר שישחוק (סוף, נדנ' נ). אל תשאל לו בשעת נדרו, בזמן שחוא נודר שום דבר לעשות אל תשאל לו (סוף, חנ' ד יס). עד שיעבדו בו שום עבודה לצורך עבודה כוכבים או משיכת קרון או שום דבר שאסור וכו' לא אין מוקצה אסור אלא עד שיעבדו בו שום דבר, שיעשו בו שום עבודה לצורך כומרי עבודה כוכבים אבל משיעבדו בו שום עבודה לא מיתסר (סוף, ממורכטו כט). החסכל (חקב"ה) והביט כל מעשיו וכל מעולותיו שעשה אם יש לחקן שום דבר בהם (כנני'ס, ממורכטו ז ט). חיכן מצינו שום פרשה שמתחלת בן (סוף, נמל' ל ז). דמאתר שיוכל לבא לאוננו של מחויק ב'שום' ענין בעולם היא מחאה (סוף, נ"ג נטו:). לנפילה דרכים חיישינן, כלומר שמצאו שום אדם בעולם, אבל לשמצאו יחיד יוסף בן שמעון לא חיישינן (סוף, סס קמנ:). אבל בשאר חבלות אין חרות מויק כל כך שיוכלו לשמור יפה מבלביל רוח לכרוך על הסכה שום דבר (סוף, כנני'ס לג, ד"ס דילמל). ושמה שום מדרש יש (פס' מנכ' לה, ד"ס וכמס). אל יעלה בלבך כי אפי' אמר שום חכם לחוקיק כ"ד להרוג כל איסור חנאה וכו' הייתי תפיה (ס' היסר לכ"ס, חלק שו"ס, סיען פג). ואם חראה בו (כספרי) שום טעות, תקנחו (כ"י ח"ס, סוף, סקד'י). ונמנע שיהיה הדבר עושה את עצמו ב'שום' פנים

¹) [בחגדה של פסח: על שום מה, על שום שפסח.]

²) [בהתפתחות מן ב' 'זום' במשמ' שם.]

על שמוש חיובי זה העיר במיוחד י. בניאל

(ברלינר) במאמרו בלשונונו ט, עמ' 317—319.]

תִּיעָה עָלָיו (טומוֹיִם, עֲדוּם לֹא ס), שֶׁכָּל אָדָם שִׁישׁ בּוֹ שׁוּם מוֹלִי יִלְךְ וִירָחוּץ בָּהֶם (בְּמִרְחֻצָּאֵי מִים חֲמִים) וַיִּסְצֵא מִרְפָּא וּמִרְגֻעַ (מִקְעוּם ר' בְּנִימִינָא, בְּרִינְחוּת, 11), וּבִשְׁתֵּי מִפְרָשֵׁי שׁוּם מִסּוּךְ בְּצֵד זֶה הָיוּ אוֹמְרִים דְּרֵז פְּלוּנִי (כִּי אֶצְרֵז, מוֹנִיִּם, קִדְי), וְאִם אֲשִׁיג שׁוּם כּוֹנֵנָה שִׁימְכֹל הַעֲנִין וּשְׂתִיכָאֵר הַדְּבַר וְיִתֵּר קִרְבֵּי אֵל דַּעַת אֲפֻרְשֵׁנוּ (סֵס סס), וּבְדִבְרֵי שֶׁאִמְצֵא בּוֹ דַּעַת מְבוֹאֵר שׁוּם פֶּרֶשׁ גִּיכֵּי אֲכַתְבֵּנוּ (סֵס סס), כִּשְׁהָאֲדָם נִהְנֵה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בִּשְׁוִים פְּנִים חִיב לְכַרְךְ לֵאדֹרֵן הַכֵּל (סֵס נל ג פֶּקֶד כִּלְג מֶלֶךְ ג), שֶׁאִם בְּאִיזָה קֹהֵלָה יִבֵּא שׁוּם אָדָם וְיִגְלֵל לְאִיזָה רֹאשׁ הַקֹּהֵל אִיךְ שֶׁשׁוּם בִּי יִשְׂרָאֵל מִתְחִיל לְהַתְּעַסֵּק בְּדִבְרֵי הָאֲסוּרִיָּה, אִזּוֹ יִתְאַסְפוּ רֹאשֵׁי וּמִנְהִיגֵי אוֹהֶה הַקֹּהֵלָה וַיִּצְוּ דְּבָרָיו אוֹתוֹ הָרֹאשׁ כְּפִנְיָהּ וְכו' (פִּקְסָה וְעַד אֶרְבַּע חֲלָלוֹת, הִילְפִּיקִין, 12), וְכֵן כְּשִׁישׁ לְאָדָם שׁוּם יסורים יִשְׁמַח (לֹחֶכָּה לְדִיקָס, סַעֲרֵה שְׁמַחָה), וַיְחִי אִךְ יִצְוֹא יִצְאָה מֵאֵת פְּנֵי הַהֶגְמוֹן שֶׁם הַדְּבַר לִלְבוֹ עַל אֲשֶׁר כָּכָה יִצְאָה מִפְּנֵי לִשׁוֹן סֶפֶק שֶׁהִיא צָרִיךְ שׁוּם עֲצָה וּמַחֲשָׁבָה לְכַסּוֹר בְּאִלְקִים חַיִּים (לֹחֶכָּה וְזוֹנֵי לִסְרִיץ מוֹיִן סִי רִיִּם רַעָה קֵב), — וּבִשְׁשֹׁפֶת חֲנָאִי: שֶׁאִם יִבֵּא שׁוּם אָדָם וַיַּעֲרַר עָלָיו וַיִּצְוֶה מִידוֹ שִׁיחֲזוֹר וַיּוֹפֵל חֲצִי מַחֲלָקוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ (רַגְמִיָּה, גִּיכֵּי מַג), וְאִם נִתְּגַלְתָּה לְאַחֵר מִמֶּנּוּ לְאַחֵר הַיּוֹם עַל חֲבִירוֹ שׁוּם זְכוּת (סִי הַעֲרֵפֹת לְכִי נִלְלֹנוּ ל, 50), אִם חֵם וְשִׁלּוֹם יוֹדֵמֵן שׁוּם הַפֶּסֶד נִפְלֵא אוֹתוֹ (סֵס קִד, 116), וְאִם חֵם וְשִׁלּוֹם עֲרַעְרָתִי עָלָיו כִּלְוֹם עֲרַעֵר אוֹ שׁוּם מַעֲנֵה כְּעוֹלָם (סֵס ע, 121), וְאִם נִסְצֵא בִּשְׁכֻלְנוֹ אוֹ בְּהַרְגְּשׁוֹתֵינוּ שׁוּם רַבּוֹי נִדְעַ וְיִדְעָה בְּרוּרָה בִּי הָאֲחֵדוֹת קִדְמָתוֹ (כִּי אִיִּם מוֹיִס, סִימוֹד ז), וְאִם חֲנִיעַ לּוֹ שׁוּם מוֹכָה עַל יְדֵי מִי שֶׁלֹּא כִּיּוֹן כָּה אֲלִיבּוֹ יִסְתַּלְקוּ מַעֲלִינוֹ תִּיּוֹבִי הַהוּדָאָה לּוֹ (סֵס, עֲנֹדֶם הַחֲלִיסִים, מִסִּיִּם), מִי שֶׁחָוֵא בֵּא מֵאֲרֵץ מִרְחָקִים אֵל יִסְפֵּר בְּגִנּוּתָם וְכו' אִם רָאָה שׁוּם דּוֹפִי בָּהֶם (סַעֲרֵה מִסִּידִים מִתְּתַקְּסֵט), וְהוֹצֵרְכֵתִי מִפְּנֵי זֶה לְחִבְיָא בְּחִיבּוּרֵי זֶה בְּמָה עֲנִינִי נִפְלָאִים וְכו' שְׁמָא שׁוּם אָדָם יִדְמֵה לּוֹ בְּתַחֲלִילָה וְכו' שֶׁאִין בָּהֶם שׁוּם תּוֹעֵלָה (כִּי יִסְכְּלִי, יִקוֹד עוֹלָם א, ס), תִּקְרַשׁ שֶׁל עֲנִיִּים וְכו' אִין לָהֶן חוֹקָה שֶׁאִין מוֹהָה בְּעִבּוֹר הַתִּקְדֵּשׁ שֶׁאִם יִרֵד בּוֹ שׁוּם אָדָם וַיִּמְרוּ הָעוֹלָם שִׁירֵד בּוֹ לִקְבֵּץ הַסִּירוֹת (טומוֹיִם, מִכִּיִּים קִמֵּט), אִם כֹּאֲתָם לְשֹׁאֹל שֶׁאֵלָה

(סֵס, סִימוֹד ח), וְכֵן מְבַלִּי מִפֶּק הִיִּיתִי עֹשֶׂה לְמִי שֶׁהִיא שׁוֹאֵל מִפְּנֵי שׁוּם חֶפֶץ (סֵס, יִמּוֹד מַעֲסָה ס), כְּשִׁירָאָה שׁוּם קִלְקוֹל הָלֵא יִשְׁאֵר מִתְּחַרְטָם עַל מָה שֶׁקָּשֶׁר נִמְשׁוּ אֲלָיו (סוֹל, כּוֹחֵי ג א י), מִי שֶׁמִּתְחַרְטָם עַל מָה שֶׁעָבַר כִּאִילוֹ לֹא חֲטָא, וְזֹאת הַסֵּרָה מְשׁוּבָחָתָה עַל הַדֶּרֶךְ הַזֹּאת, אִךְ הָעֲנִיִּין הַמְּגִנָּה שֶׁבָּה בְּגוֹן שִׁיאֲמַר הַיּוֹם הֵן עַל שׁוּם דְּבַר: אַחֵר כִּךְ יִתְחַרְטָם (סוֹל, סִקוֹן מִדּוֹם סִפְסָה לֵט), אַחֵר שִׁישׁ שׁוּם צֵד אֲפֻשָּׁרוֹת לְהִיּוֹתוֹ מוֹב (סִי הַעֲשֵׂי לְנִנְצִים אִנִּי א ו), וַיְהַפּוֹךְ הַיָּמִים הָאֲמִיתִיִּים הָהֵם וַיְחַזְּרוּ אֲמַעֲשִׂיִּים הֵן יִהְיוּ עוֹדִפִּים עֲלֵיהֶם אוֹ חוֹסְרִים מֵהֶם בִּשְׁוִים רַגְעִים (כִּי יִסְכְּלִי, יִקוֹד עוֹלָם ג ז), וְהֵנָּה בִּפְרָק הַרְבִּיעִי א'—ח' לְמִטְיָאֵו אֲמַר כִּי חֲשַׁמֵּן הִבִּיא יִשׁוֹ לְמִדְבַּר לְהַסִּיתוֹ וּלְהִרְיֹחוֹ וְכו' וְכֵל זֶה רְחוֹק וּמִגִּנָּה הוּא שִׁיִּיאֲמַר עַל הָאֵלּוֹהַ בִּשְׁוִים פְּנִים (מִכּוֹסִיט דּוֹכָאן, כִּלְמַת מְגִיִּים), נִשְׁאֵל לְרִיִּם עַל אָדָם שֶׁהִיא רְגִיל בִּשְׁוִים מַצּוֹת בְּגוֹן בְּגִלְלִילָה אוֹ בְּסִיִּת שְׁנִיָּה (מִכְדִּי, גִּיכֵּי חֲקִלְגִי), הַלֵּכֶךְ מוֹב הַדְּבַר לְסַחֵם סִי הַחֲבִיתָה בְּעִירוֹת אוֹ שׁוּם דְּבַר (סוֹל, גִּיכֵּי מִתְּנִיִּי), אֲלוֹ אִירַע לְבִנִּי שׁוּם מִקְרָה הִיִּיתִי מוֹדָה אוֹתוֹ בְּכֵל נִכְסִי (מִנּוֹסִיִּם לְכִי אֶלְנִקְלוֹס ג, עֲנִלְלוֹ, 81), נִפְלָה לּוֹ יִירוּשָׁה אוֹ בֵּא לִידּוֹ שׁוּם רִיחַ וְכו' מִכְּרֵךְ שֶׁחֲתִינּוֹ (סֵס סס, 405), הִיא אוֹכֵל עִם אֲבִיו וּבִקְשׁוֹ מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת שׁוּם דְּבַר, אוֹ לִילֵךְ לְשׁוּם מְקוֹם, לֹא יִאֲמַר הַמִּתִּינוֹ לִי עַד שֶׁאֲכַל (סֵס ד, 23), וְאִם יִירַע לֹאֵב שׁוּם מְרִיבָה עִם אָדָם וַיַּחֲרֹפוּהוּ, יִסְכּוֹל וַיִּכְסֵּה הַדְּבַר (סֵס סס, 146), וַיִּטֵּב לּוֹ לְחַיּוֹת נִשְׁכָּר לְחַפּוֹר אוֹ לְפַחּוֹן אוֹ לַעֲשׂוֹת שׁוּם מַלְאכָה וְכו' כִּלְאֲכּוֹל עַל שׁוֹלְחַן חֲבִירוֹ (סֵס סס, 240), וְאִפְּיִי הָיוּ (הַסִּידִים רֵאשׁוֹנִים) רּוֹאִין לְאָדָם עֹשֶׂה שׁוּם דְּבַר שֶׁהִיא נִרְאָה לָרִים שֶׁהִיא עוֹבֵר עֲבִירוֹת, הָיוּ מוֹכִיִּין אוֹתוֹ בְּלִבָּן (סֵס סס, 315), וְאִם חֲטָא לּוֹ חֲבִירוֹ, אוֹ עֹשֶׂה לּוֹ שׁוּם דְּבַר שֶׁלֹּא כְּדִין וְכו' יִסִּיר מִיד הַכֶּעַם מִלְּבוֹ וַיִּמְחַל לּוֹ מִיד (סֵס סס, 333), וְמִי שְׁבוֹפֵר בִּשְׁוִים דְּבַר מָה שֶׁנִּמְצֵא בְּתוֹרָה וְכו' נִקְרָא כּוֹפֵר (כִּי אֶלְנֵה, עֲקִיס א א), שֶׁכֹּאֲשֶׁר תִּאֲרֵנוּ הַשִּׁי בִּשְׁוִים תּוֹמָר הֵן שִׁיחִיתָ שׁוֹלְלִי אוֹ תִּיּוֹבִי מִן הַתִּאֲרִים שֶׁאֲפֻשֶׁר שִׁיחֲזוֹר בָּהֶם הַשִּׁי (סֵס ג כח), כִּשְׁמִיכָאִין לְחֵכֶם שׁוּם שֶׁאֵלָה אִיסוּר וְהִיתָ אוֹ שׁוּם עֲצָה יִאֲמַר תְּחִלָּה יִהְיֶה רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ (סֵס סִיִּים מִתְּתַקְּסֵט), בְּגוֹן שִׁישׁ לּוֹ חוֹב אוֹ שׁוּם

כל זמן ועת שירצו ולא יעכב שום אחד בידם (מקנח קדילס, 40). עוד הסכמנו ששום א' מן הקצבים שלא יורשה לבתר שום בחמת וכו' עוד הסכמנו ששום אחד מן הקצבים לא יורשה להוציא בשר מן המטבחיים וכו' (סס, 61).

ד. *שום¹, ס"י — העריך מחירו ושוי של דבר; יחוסה שהשיאתה אמה או אחיה מרעהה וכו' שמי' את הנכסים וגותנין לה (כחז' ו ו). פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע וחוא אוכל פירות, והמחזיקין בקרקע איר מאיר שמי' אותן כמה היא יפה בפירות וכמה היא יפה בלא פירות והמותר ילקח בהן קרקע וחוא אוכל פירות (סס ס ג. ז). אם אמרו יחוסים אנתנו מעלין על נכסי אבינו יתר דינר כדי שישלו כתובת אמן אין שומעין להן אלא שמי' את הנכסים בכית דין (סס י ג). הניזקין שמי' להן בעיריות ובעל חוב בכינוניות וכתובת אשה בזבירות (בי' ס ח). כיצד משלם דמי ולדות, שמי' את האשה כמה היא יפה עד שלא ילדה וכמה היא יפה משולדה, אמר רשב"ג אם בן משהאשה יולדת משבתה, אלא שמי' את הולדות כמה הן יסין וגותן לבעל (צ"ק ס ד). כיצד משלמת מה שהזיקה שמי' בית מאה באותה שדה כמה היחה יפה וכמה היא יפה (סס ו ג). בנוק כיצד, סמא אח עינו וכו' רואין אותה כאלו הוא עבד נמכר בשוק ושמין כמה היה יפה וכמה הוא יפה (סס ס ח). אין מושיבין תרגולין למחצה ואין שמי' עגלין ומיתין למחצה (צ"ט ס ד). שמי' פרה וחמור וכל דבר שהוא עושה ואוכל למחצה (סס ס ט). שמי' עגל עם אמו

מ שום אדם (צ"ט מדס, ונעלם הקדמות, סד). אם עוות שום דבר יהודה על הדבר בהיותו (כ"י חלקות, מנח"מ ג, נעלמה, 110). וכל הנכסים וחומות מה שהשיג או מה ששיג עוד וכו' הן מדיא יציו הן בשום אופן בעולם, כולם כשילין ומכושלין (מקס ועד חרנע חלקות, היילפין, 471). — וכפרט במשפט שלילי: שמתירא אני שלא יבעום עליו בשביל שום דבר (כנ"מ, ונעילת יז). וכן מלת הנקודה אני אומר אותה על דבר שאין לו ערך כלל, לא אורך ולא רוחב ולא עומק ולא שום שיעור (כנ"מ הנעיל, מנח"מ הנעילה והספנות ח, 8). ואם יאמרו לכם שלא יהיו רוחו בשום ממין מה תעשו (כנ"י, נכח' מנ יד). לא הטיבו להם שום טובה (סוף, דנ"י כט כח). ואין שלשון של שום מלך ניכר ביום מותו (סוף, קס"י ס ט). שלום עליך נפשי, לא יאונך שום רעה (סוף, סס"י מע יע). שהרי אין צריך לבוא לו שום אדם מיוחד להמליכהו (מ"מ לכנ"י, דה"ל יב כד). שאינו רוצה לדבר בזה הספר שום וילות לבית דוד (סוף, סס יז יג). ואף כי הכהמה שאין לה שום שותפות עם רוח המלאך כבן אדם (כנ"מ, ננ"י כט כח). ועשה לו שטר מכר משרתו מעבשו בלא שום תנאי ושוור (עוס'מ, מלוט ולס כח). לא היה לו שום טענה נגד השטר (סס, גנ"י מלוט לע ח). כן יאות לכל צדוק להשים בטחונם בשם אלהיו כחבליהם הבטחון, שלא יבטח שום בטחון בזולתו (כ"י נן כחמ"ס, ס"י מעלי יס י). — וביחוד בצרופים שליליים כגון בשום אמן לא, בשום פנים לא¹, בשום אמן (ש)בעולם לא, וכדו': וצריך שלא ירגישו ההמון בשום פנים² במקום הסתירה ביניהם (כ"ס ח"ט, מ"י, סס"י). אין הענין כן בשום פנים² (סס ח כו). שלא ידפוס שום אדם בעולם וכו' שום סדור וכו' כדי שלא יזיק את מהר"ש הג"ל בשום פנים (ועד חרנע חלקות, סס ענ"ז, היילפין, 82). ועי' ב. פנים, 4009. — ואין שום אחד וכדו': ואם יש בידו שובר מאחד סהם אין שום אחד סהם יכול לתבעו (סס ח"ט, מלוט מע ז). ושיוכלו היחודים לקנות מהשוק

¹ [כן גם בארמ' שנתו"מ. בעקר אין כאן אלא התפתחות בבליה במבטא ובהוראה מן שום, שים, במשמע שים מסים על פלוני, ולשם שימת המסים באה ההערכה. וזאת כהתפתחות חרש עמר דרך האשור' אמר (עי' על כך נמלמכו על י. קוטער, למונני י, 305—200) במש"מ הטיל מסים, והעריך למסים, ומכאן אמר במש"מ העריך בלשון חז"ל. ואמנם בא באשור' מעל ש"מ (הוא שום) גם במש"מ קנה ומכאן שים, מחיר, ואפשר שגם עקרו בלשון קביעת המחיר והמסים, כשם שבא בלשון זו שָׁקַל (כלשון שקילה), ואף שָׁקַל בעבר' (שמות כז יו ועוד) במקום שָׁלַם, ועי' בהערה שאחר זו.]

¹ [עי' אותם שמושים בחיוב בדגמאות שהובאו לעיל.]
² [תרג' הערב': בוג'ה.]

בא לחלוק בתוך זמנו חבירו מעכב עליו (פ"ד, ז"ח קט.), השם בתמה לחבירו ער מחי חייב לשפל בולדות, בדקח ל' יוש וכנסח ב' יום (פס כס.) — ובספחם"א: שהוא אוכל מנכסי מלוג שלה כגון נכסים שנמלו לה משניסת או שהיו לה קודם לכן שלא שם אתן לו כנדוניית כתובתה (כ"ט, כס"ג מז:). מאחר ששם אה ברמים וכו' הוויא ליה מלוה גבית (סוף, ז"ח קט.), שאינו נודר אלא מה שישומוהו ב"ד (סוף, ערכ' ג.). כך היא שומא, בכך וכך שם אותה ב"ד (סוף, פס כא:). אחר ששמו לפלוגי בשומה שהיתה כירו (כמנ"ס, מלוה ולוה ככ"א), אף על פי שהמלה היא לנו נגדית, למעלה הנוקין נשום להם בעידי עירית (עמנואל, חסני כג, ספרק, 602). שמו"ה (את הקרקע) ואמר הלוי ישומו אותה ב' אחרים שבקיאום יותר בשומא אין שומעין לו (פ"ט ח"ה, גבית מלוה קב ג.).

—כפי, יִשְׁשׁוּן, — שִׁשְׁשׁוֹן: הַחֲתָן מִקְבֵּל עָלוּ
עֲשָׂרָה דִינָר לְקוֹפָה וְכו' בְּעֵי רֹב אֲשֵׁי בִמְנָה
הַנִּישׁוּם אוֹ בִמְנָה הַמִּתְקַבֵּל (כְּמוֹת' סו:), כֹּל
הַנִּישׁוּם דָּמִים בְּאַחַר בֵּינן שׁוֹכֵחַ זֶה נִחְתִּיב
בְּחִלּוּפֵין (קִדּוּשׁ' כס:), — וּבִמְסַמֵּא: וְהַבִּיאָה זֹאת
פְּלִי מִכֵּית אֲבִיָּה לְכֵית בְּנֵדִים וְכֵלִים וְנִישׁוּמוֹ
עַל יְדֵי אֲנָשִׁים יְהוּדִים: נִאֲמָנִים וְהַעֲרִיבוּ אוֹתָם לְפִי
דַּעֲתָם (נוֹסֵף כְּמוֹסֵף יוֹסֵפִלְטִים, מִכֵּיד מַעֲיֵץ, ג:), וְהִיא
לֹ עֹבֵד הַנִּישׁוּם עֲשִׂשׁוֹ עֲשָׂרִים זָוֹ (כִּשְׁ"י, עכ"ל
כד:), כֹּל הַנִּישׁוּם כְּעֹבֵד אֶת גּוֹבִין אוֹתוֹ דִּינָר
חֵינן לֶאֱרִינן (כְּמוֹסֵף, סְסֵאֲדִרִין ס' י:).

ח. *שום, שום, — שה"ס מן ד. שום, הערכת, ערך שכנגד, ובפרט ערכם של חצוי האשה הרוסטים בכחכתה לפי הערכתם ושומתם: ואלו כותבין במועד וכו' אגרות שום ואגרות טון (מו"ק ג ב), פסקה להכניס לו אלף דינר הוא פוסק כנגדן חמשה עשר מנה וכנגד השום הוא פוסק שתיים חומש, שום במנה ושתי מנה אין לו אלא מנה, שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר (כתובי ו ג). שום הדינים שפחתו שתיים או הוסיפו שתיים מכרן במל (ס"ס יא ט). שום כסף ושתי כסף בסני בית דין וכו' (נ"כ א ג). מצא אגרות שום ואגרות טון וכו' חרי זה יתור (נ"כ א ט). שום

ויסח עם אמו (רמב"ם, ס"ט ס"ט). המקביל שדה מחברו והזכירה שמי' אותה כמה ראוייה לעשות ונותן לו (ס"ט ג). משקל ידי עלי וכו' שמי' את היד כמה היא ראוייה לשקול (ערכ' ס"ה). דמי ידי עלי שמי' אותו כמה הוא שות ביד וכמה הוא שות בלא יד (ס"ט ס"ג). אין שמי' בכורות תמימים לישראל (סופס' ג"ט ס"ג). אין שמי' לא את העיונים ולא את הרחילים (ס"ט ס"ד). השוכר את הפועל וס' לו ס' או שאחתות ס'ה הרי אילו שמי' לו (ס"ט ס"ז ג). השוכר שדה מחברו והיה בה תבואה לקצור וכו' הרי אילו שמי' לו, תבואה קצורה וכו' אין שמי' לו וכו' כיוה צד שמי' לו, אם היה שכיר נותנין לו לפי שכירותו וקבלן נותן לו לפי קבלותו (ס"ט ס"ט ח). המקביל שדה מחברו משוכה בה הכירה שמי' אותה כמה היא ראוייה לעשות ונותן לו ואין שמי' אותה כנגד שדות שבצידה (ס"ט ס"י). ובעלי חתוב כבינוניות מפני הרמאין וכו' מעתה לא ישרומו לו אלא בזיבורית א"ר יודה וכינוי אלא שלא לנעול דלת בפני בני אדם (יב"ט ג"ט ס"ה). אין שמי' בית כור מפני שחוא פוגם (ס"ט ג"ט ז). אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום. (ר"כ, כחז"ל). אין שמי' לפרה בפני עצמה ולולד בפני עצמו אלא שמי' לולד על גב פרה, שאם אי אתה אומר כן נמצא אתה מבחיש את המזיק (ר"כ, ג"ט ז). — ובחשאלה: כל השם אורחותיו בעולם הזה זוכה ורואה ביצועתו של הקב"ה שנאמר ושם דרך ארמנו כי ששע אלהים, אל תיקרי ושם אלא ושם דרך (ר"כ, קט' ס"ז). — ובמיוחד, שם ראובן מחברו או לחברו לחלק דבר: ישראל ששם בחמה (ס"ט) לא ואכלנה כרשני תרומה וכן ששם פרה מישראל מאכלה כרשני תרומה (מנ"י י"ט ט). השם ה' תרגומה מחברת' מיטפלת באפרוחין כל זמן שצריכין לאיסן (יב"ט ג"ט ס"ז). השם בחמה לחברו עד מתי חייב לטפל בה, סומכוס אומר באחונות שמונה עשר חדש, בגדרות כ"ד חדש ואם

(י) [כל'י שקבע מחירה מבלי שקנה אותה.
ואכן קרוב שמוש זה לשמוש הפעל שם כלשון קניה
באשור'.]

בלעלה ושמו אותם הנכסים עליו בשומה כך
וכך (ספ' הגל' ע"ד) מנעונו ס' (נז). ואין להם מהם
אלא שומה מה שהכניסה (סס עס). ודבר שאין
יכול להכניאו למקדש פודהו בשווי מאחרים ואם
רצה לישלו לעצמו יש עליו לתת שומתו ומוסיף
חמש (כנז נכס), עפ"ם דכ"ח, גולדעטל, ט. ש"מ
את האשה כמה האשה יפה בשביל זלרות הללו
עד שלא ילדה וכו' ונוקה של אשה אינו ככלל
שומא. זו (כ"ה) ד"ק (ע"ט). אלא ש"מ נוק בפני
עצמי, חיינו כחש חגוף מחמת מכה ודמיה פחותים
משהיתה ריקנית בריאה ואין כאן שומה פחת
ריקון (סוף, סס עס). ולאחר כתיבת האדרכתא
מכריון על שומה הנכסים ובותבין לו שטר
שומא (ס' סעטות ל"ח בללונג, 8). והחכמה בנתים
בין האדרכתא והשומא ואותה השומא
היא שטר אחד ידוע שהיא שטר שומה חוב
(סס, 15). אמנם אשר הוא כפי השומה דברים
צדיקים (ס' סעטות ללכ"ט ט). כי אם מצד
השומה הרחית (סס עס). אבל אם היה חלק אחד
ממנה (פ"ן השדה) טוב או קרוב לנחר יותר או קרוב
לדרך ושמו אותה חיפה כנגד הרע ואמר תנו לי
בשומא שלי מצד זה אין שומעין לו אלא נוטל
בגורל (כנ"ס, עכ"ל י"ח). לא מצאו מי שיעלה
שומת מוכרין אותה בכדי שומתן (עומ"מ
ק"ז). אבל בשומה המקט אין בו כל כך אופנות
וכל התגרין בקיאים בשומתו (סס כז טו). ואחרי
שטרף עושים שומה מה שוה מה שטרף ונובה
מ"ן חקין ומ"ן השבה להספיק חובו (לס"ן סקל', ג'
ע"ז, ד"ן ק"ס סלנ"ס, קע"ט). הואיל ואין יד חענינים
משנת והדבר יבא ב"ב לירי שומת ממון החי'
פריעת השכר לפי הממון (פלנ"ס ח"ט נ"ב). חסלות
את חברו על טבעת שיש בו אבן וגאבד, אם הלוח
מורה שאותו שכיר השולחני שוה לשלו משום שנלך
אחר שומה הבקאים (סו"ע חו"מ, סלנ"ס ע"ט).
צבור שהוטל עליה' מס והמכיסו כולם לברור ח'
אנשים להעריך כל איש ואיש ולתת המס לפי אותה
שומה (סע"ט סע"ט, סע"ט סע"ט סע"ט).
אסור למכור מחורח בהקפה יותר משווי בדבר
ששומתו ידוע (פסק"ע ארנ"ט סלנ"ס, סילנ"ס, 21).

היתומים (1) שלשים יום ושום התקדש ששים יום
(עלכ' ו ח.). הכניסה לו בין שום בין כספים ונתן
עיניו לברשה היא לא תאמר תן לי שומי (פוסמי)
נמי ס ה; סס כחז' ו ח.). מקום שנחגו שלא לפחות
מן השום ושלא להוסיף על הכספים אין משנין
מסנהג המדינה (כי יקמי סס כחז' ו ח.). השם קמתו
של הכירו בעשרת בורין חיסון ועשר בפתות או
ביותר נותנין לו את שומו (סס צמ ע ט.). אמר
לאדם עילוין עלי, מידורו עלי, שומו עלי, ערכו
עלי נותן את ערכי (יורם' גזר צ ח.). המבנסת שום
לבעלה אם רצה הבעל לסכור לא יסכור (צמ' סו:).
בסמינו ובסמינו פחת שחיות או הותר שחיות הרי
הוא כשום הדינין (צמ' קו.). — וכסמ"א: משימא
שבתים שבחצר מתחלקין בית' כנגד בית במדה
ב שום ואין חייבין על כל בית בפני עצמו (פסו')
סמ"א סככי נח.). ועוד כיון שיש שום שלשקר
חיוך אפשר לעסוד על שיעור שום זה (פסו' סמ"א
מן סמ"א, 78). ראובן נשא אשה ונכתב מה שום
והנרדנייא הדעלית ליה לראובן כך וכך זהובים
(פסו' סמ"א קצב.).

שְׁמֵרָה, מוֹסֵף, — כִּסּוּ מַשְׁמֵר, מַשְׁמֵר, יוֹחֵרִי שְׁהֵמֵר
 רְחוּ וְהַנֶּצֶר²; שְׁחִיתָה מִנִּיעָתָם בִּי רַעָה
 מַסִּיבֹת הַיּוֹהֵר רִגְלִי מִנְעוּרִי לְהַחֲבֹכָה עִם הַשּׁוֹמְרִים
 מֵאֻמָּתֵינוּ (כִּי"ל מוֹדִיעָה, לֹא כִּי נֹסֵס ה', ע). שְׁאֵחַת
 מַסִּיבֹת הַמִּנִּיעָה מִעֵינֵי הוּא חֵיה מֵהֶרְגֵל כְּוִיכִיחַ עִם
 הַשּׁוֹמְרִים מִנְעוּרִי (סס, סִכַּל אֶמְרוּן).

א. *שׁוּמָה³), שׁוּמָא, מִנְ—הערכה, שימה, אָמֵן,
עַרְךָ מִשְׁעָר, כְּמֵרֶס הָעֵרְכָה תְּבִיעוּתֵיהֶם
של שני צדדים בְּמִשְׁמַט לִשְׁם מִשְׁרָה; Abschätzung;
estimation; assessment : שְׁלֹשָׁה שִׁירְדוּ לָשׁוּם, אַחַד
אוֹמֵר כְּמִנָּה וּשְׁנַיִם אוֹמֵר בְּמִנָּהִים וְכו' עוֹשִׂין אוֹתָהּ
שׁוּמָא⁴) וּשְׁמִין אוֹתָהּ שְׁלִישׁ (תּוֹסֵפֶת כְּמוֹן י"ל ז.) —
וּבִבְחָם"א, גַּם שֶׁמֶר שׁוּמָה : אִשָּׁה שֶׁהִכְנִיסָה בְּדוּמָא

(1) [ז"א נכמי היתומים כפי שנשומו בב"ד.]

(2) [ע"י בהערות לערכים משמר, ב. שמד.]

(8) [בעקר ע"ס שומא, ש"ן במש"מ' זו בארמ' שבתו"ם, ועי' שום.]

(4) [בכ"ב קו: עושין שומא ביניהם.]

ב. *שומָה¹⁾, שומָה, או שומָה, מִי, — בלוימה
וגדול בעור הגוף, Mal, Muttermal; marque (de naissance); mole
אם יש בה שיער סמל, אין בה שיער כשר, גדולה
סמל, קטנה כשר, וכמה היא גדולה, רבן שמעון
בן גמליאל אומר עד כאיסור ה' ושלמי (סופס')
נכוחות (ס. ס), מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין
שערות אדומות וכו' וקראו לרופאים ואמרו שומא
יש במעיה לפיכך היא מפלת שערות אדומות (עס
נד ד 7). בן תשע שנים ויום אחד עד בן שתיים
עשרה ויום אחד שהביא שתי שערות הרי זה שומא
(יבמ' יצמי י יד), שכל רמזין המוסלין בבהנים
פוסלין בנשים, הוסיפו עליהן באשה ריה הפה וריח
הזיעה ושומא שאין בה שיער, ר' חמא בר
עוקבא בשם ר' יוסי בן חנינ' בעור הפנים שנו,
(עס קידוש' ד ה), שומא שיש בה שיער, בין
גדולה בין קטנה, בין בגוף בין בפנים, הרי
זה מום (עס עס), אין מעידין על השומא
ר"א בן מחבאי אומר מעידין וכו' הכא
בשומא מצויה בכך גילו קסיפלגי וכו' ואיכא
דאמרי הכא בשומא העשויה להשתנות לאחר
מיחה קסיפלגי וכו' ואיכא דאמרי וכו' בשומא
סימן מובהק קא מיפלגי וכו' (יצמי קכ. קכ:).
— ובספ"א: תלחול בעין שומא של כשר
שתולה בעור (נגמ'ס, נכוחות ו:), ולקח מלכות
ארבע זרועות יעמר מלך גדול וכו' ואלה הם
אותותיו, אדמדם, שפוף העין ויש לו שלש שומות²⁾,
אחת במצחו, ואחת בידו הימנית, ואחת בורועו
השמאלית (נכתוב על דפני, מדכסי גלולה, סנן-סנאול,
188). וכרודים, מגורת ברר, שיש לו שומות לבנות
(כחצ'ס, נכח'ס ל נט), ובחיר לשון צחות ונקיות,
לפיכך נקראת השומה הלבנה בחרת (מעין נניס
לחיוב לז. כח).

שומירה, עי' שומרת.

שׁוֹמֵם⁽¹⁾, שָׁמַם, חָזַן, נָקַי שְׁמָמָה, מִיר שׁוֹמֵמִים, שׁוֹמֵמִין, שְׁמָמָה, שְׁמָמָה, — רִיק, וְעוֹב, leer, wüst; vide, désert; empty, waste
וְשָׁמָּה בֵּית אֲבִשְׁלוֹם אַחִיהָ (סֵפֶן י ב.). לְהִקִּים אֶרֶץ
לְהַנְחִיל נִחְלוֹת שְׁמָמָה (יִשְׁעִי מֵע ט.). כִּי רַבִּים בְּנֵי
שׁוֹמָמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה (סֵפֶן נ ד ח.). כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְיָ
לְהַרְיוֹם וּלְגִבְעוֹת לְאִסְקִים וּלְגִמְלוֹת וּלְהַרְבּוֹת הַשְׁמָמָה
וּלְעָרִים הַנְּעוּבוֹת (יִסְקִי לו ד.). דְּרָבִי צִיּוֹן אֲבִלּוֹת
מִבְּלִי כֹאז מוֹעֵד כָּל שַׁעְרֵיהָ שׁוֹמֵמִין (אִכִּי ח ד.).
נִחְנָנִי שְׁמָמָה כָּל הַיּוֹם דוּחַ (סֵפֶן ט יג.). הִיוּ בְּנֵי
שׁוֹמֵמִים כִּי גִבֹּר אֹיִב (סֵפֶן ט טו.). דְּרָבִי מוֹרֵר
וּיִשְׁתַּחֲוֶה שְׁמִנִי שְׁמָמָה (סֵפֶן ג יא.). עַד מִתִּי חֲחוּן הַתְּמִיד
וְהַמִּשְׁע שְׁמָמָה⁽²⁾ תַּח רִקְדָּשׁ וּצְבֵא מִרְסָם (דִּלִּי ח יג.).
וְאַחֲרֵי הַשְׁבָּעִים שָׁשִׁים וּשְׁנַיִם יִכְרַח מִשִּׁית וְאִין לוֹ
וְהָעִיר וְהַקִּדְשׁ יִשְׁחִית עִם גִּבְרִי הַבָּא וְקָצוּ בִשְׁטָף
וְעַד קֵץ מַלְחָמָה נִחְרַצַּת שְׁמָמָה וְהַגְּבִיר בְּרִית לְרַבִּים
שְׁבִיעַ אֶחָד וְחִי הַשְׁבָּעִי יִשְׁבִּית וְכֹה וּמִנְחָה וְעַל כִּנָּף
שְׁקִיצִים מִשְׁמֵם וְעַד כֹּלָה וְנִחְרַצַּת תַּחַד עַל שְׁמָמָה⁽²⁾
(סֵפֶן ט כו—כז.). וּמִעַת הוֹסֵר הַתְּמִיד וְלֹחַ שְׁקִין שְׁמָמָה
יִסִּים אֶלֶף שֶׁלֶשׁ מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וְהַמִּשְׁע (סֵפֶן י ב.).

שְׁמִימָה, (לַשְּׁמָה ³) , כִּי, מִיָּד סִמִּי שְׁמִימָה, כִּי
שְׁמִימָתִינוּ, — מִקֹּמם שׁוֹמֵם וְיוֹק, אֶרֶץ
עֲזוּבָה: כִּי הִרְבִּיתִךָ וְשְׁמִימָתִיךָ וְאֶרֶץ הִרְסִיתִךָ כִּי
עָתָה תִּצְרִי מִיוֹשֵׁב (יֵשֶׁע' נַע יֵט), וּבָנֵינוּ חֲרֻבוֹת עוֹלָם
לַשְּׁמָה רֵאשׁוֹנִים יִקְוָמוּ וְתִדְּעוּ עֵרֵי חֶרֶב לַשְּׁמָה
דֹּר ודֹר (פֶּס קל ז), הִנֵּה אֱלֹהֵי אֲנֹכִי וְשִׁמְעַתְּ קוֹלִי
עֵינֶיךָ וְרֹאה לַשְּׁמִימָתִינוּ וְתַעֲזֵר אֲשֶׁר נִקְרָא שִׁמְךָ עָלֶיהָ
(דִּכ' ע יס).

שוממות, עי' שוממות.

שומן, עי' שמן, שפון.

(1) [בינו' סוע' מן שָׁמַם, שהפך לחאמר.]
 (2) [אמנם קשה שמוש המלה בשני מקומות אלו. וואולי היא באה ככנוי למושג, שלא נקרא בשמו.]
 (3) [ת"ג שהפך ש"ע.]

(1) [ע"פ שומא או סומא באר' שבת' כסמ' וו, כגו: דאי משתכחי לאחר הפרק שומא ביניהו (כלה מ"ה); וכן בסור' שומא, שומתא, ובערבי שַׁמְתָּה].

(2) [המהדיר נקד שְׁמוֹת, ואינו מסתכר].

*שׁוּמְנִית¹, ש"ה — מין ממיני השומים והבצלים, *allium sativum* L. b. *Ophioscordon* מילי
Don, Perlzwiebel; Rocambole; pearl-onion
רבי עקיבא השים והשומית, הבצל והכצלצול
והתירמוס והמסלום אינן בלאים זה בזה (כל"ח א.ב.)

שֹׁמֵר ²שָׁמַר, שָׁן, כִּי שָׁמַר, עִיר שְׁמֵרִים, עַל שְׁמֵרִי, — מִי שְׁדָּרְבוּ אוֹ אוֹמְנֹתוֹ לְשֹׁמֵר עַל אֲדָמָה, עַל בֵּית, שְׂדֵה וְכֹרֶם, עִיר וְכוּ', Wachter; gardien; guard(ian) : וַיֹּאמֶר יי' אֶל קִין אֵי הַבֵּל אַחֲרָי וַיֹּאמֶר לֹא יִדְעִי הַשֹּׁמֵר אֲחִי אֲנִי (כֹּלֵם ד ט). וַיִּרְאוּ הַשֹּׁמֵרִים אִישׁ יוֹצֵא מִן הָעִיר (פֶּסֶק א כד). וַיָּבֹא גִדְעוֹן וְכוּ' בִקְצֵה הַמַּחֲנֶה רֹאשׁ הָאֲשֵׁמֶרֶת הַתְּכוּנָה אֶךְ הָקֶם הָקִימוּ אֶת הַשֹּׁמֵרִים (פֶּס ז יט). וַיֵּשְׁבֶם דָּוִד בְּבֶקֶר וַיִּשֶׁשׂ אֶת הָעֶזְרָא עַל שֹׁמֵר (פֶּס י כ). וַיִּשֶׁשׂ דָּוִד אֶת הַכְּלִים מֵעֵיִו עַל יַד שֹׁמֵר הַכְּלִים (פֶּס פס כג). וַיֹּאמֶר אֲכִישׁ אֶל דָּוִד לֵכֵן שֹׁמֵר לְרֹאשִׁי אֲשִׁימְךָ כָּל הַיָּמִים (פֶּס פס צ). וַיִּקֶּט יִחְזִירֵעַ הַכֹּהֵן אֲרוֹן אֲחָד וַיִּקֶּב חֵר בְּדִלְתּוֹ וְכוּ' וַתִּבְנוּ שְׁמֵת הַכֹּהֲנִים שְׁמֵרֵי חֶסֶף אֶת כָּל הַכֶּסֶף הַמּוֹבֵא בֵּית יי' (עִזִּי יז י). עֲרָה אֶל חֲלֻקֶיהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַתֵּחֶם אֶת הַכֶּסֶף הַמּוֹבֵא בֵּית יי' אֲשֶׁר אִסְפוּ שְׁמֵרֵי חֶסֶף מֵאֵת הָעַם (פֶּס כז ד). חֲלָהּ הַנְּבִיאָה אִשֶׁת שְׁלֹם בֶּן חֲקוּהָ בֶן דִּרְחָם שֹׁמֵר הַבְּגָדִים (פֶּס פס יד). וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ אֶת חֲלֻקֶיהוּ וְכוּ' וְאֶת שְׁמֵרֵי חֶסֶף הַלְּהוֹצִיא מֵחִיבָל יי' אֶת כָּל הַכְּלִים חֲעֻשִׁים לִבְעַל וְלֹאֲשֵׁרָה (פֶּס כז ד, וּכְעַן זס דִּמִּיִּז לֹד כג). אֱלֹי קְרָא מִשְׁעִיר שֹׁמֵר מִלִּילָה שֹׁמֵר מִה מִלִּיל אֲמֵר שֹׁמֵר אֲחָא כֶּקֶר וְגַם לִילָה וְכוּ' (יִעֲשֵׂי כֹא יא—יג). בְּשֹׁמֵרֵי שְׂדֵי הָיוּ עֲלִיהַ מַסְבֵּב (יִרְמ' ד י). אִם יי' לֹא יִשְׁמֵר עִיר שֶׁ אֵין שֹׁמֵר (פֶּס קכו א). מִצְאוֹנֵי הַשֹּׁמֵרִים חֲסֻכִּים בְּעִיר (פֶּס פס ג ג). אֶל תִּתְּמָה עַל הַחֹמֶץ כִּי גִבָּה מַעַל גִּבָּה שֹׁמֵר (קִסְלִי ז י). וַיִּקְבְּצוּ אֶת כָּל גִּזְרֵה בְּחֹלָה וְכוּ' אֶל יַד הַגָּא סְרִים הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנְּשִׁים (אֶסְכֶּר ג ג). וּבְבֶקֶר הָיָא שְׁבָה אֶל בֵּית הַנְּשִׁים שְׁנֵי אֶל יַד שְׁעִשְׁגוֹ סְרִים הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַמִּילִנְשִׁים (פֶּס פס יד). בַּיָּמִים הָהֵם וְכוּ' קִנְיָן בְּנִתָן וְחֲרָשׁ שְׁנֵי סְרִים הַמֶּלֶךְ מִשְׁמֵרֵי חֶסֶף

(1) [בארמ' שבתו"ם: תומניתא, ועי' לו, Flora

II, עמ' 142 ועוד.]

(2) [ציונו' סלע' מן שֶׁמֶר שֶׁהִמָּךְ ש"ע.]

(ס ע ס כח). ואגרת אל אסף לשׁר חדרם אשר לשלך (כמ' ז ס). ואחריו חתוק שמעיה בן שבויה לשׁר שער המורח (ס ג כט). מניה ובקביה עבדיה משלם שלמן עקוב - לשׁרים שוערים משמר באספי השוערים (ס י כס). ושלום בן קורא וכו' ואחיו וכו' לשׁרי הספים לא-ל (דס"א י ט). - ובצורה שומר משמרת הקדש ובד', עי' שׁמר. - ובכנוי לאלהים שומר ישראל; אל יתן למוס רגלך אל ינוס לשׁמך חנה לא ינוס ולא יישן לשׁמר ישראל וי' לשׁמך וי' צלך על יד ימינך (ססל קס ג ס). ועי' שׁמר - ובתוים: שומרי ספחים בשביעית נוטלין שכן מתרומת הלשכה (סל' ד ח). רואין אותו כאילו הוא שומר קשואין (כ"ק ס ח). אין לזקתין מן הרועים צמר וחלב ולא משומרי פירות עצים ופירות (ס י ט). המפקיר מעות אצל חברו, צרון והפשילן לאתרויו וכו' חיב, שלא שמר בדרך השומרים (צ"ג ג י). כל האומנין שומרי שבר הן, וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר הנם, שר לי ואשמר לך שומר שבר (ס ו ו). ארבעה שומרים הן, שומר הנם והשואל, נושא שבר והשומר (ס ז ס). שומרי העיר ביום פטורין מן הסוכה ביום ותיבין בלילה וכו' הדא דאת אמר בשומרי גיסות, אבל בשומרי ממון עשו אותן בשומר גנות ופרדסיין (יב' ס כו' ז ס). שומר שסמר שומר חיוב (כסא, כ"ק יא:). שומר אבידה, רבה אמר בשומר חנם (סס נו:). וכולן פטורין משבועת שומריין (כז, סנו' טז:). מה גפן זו השומר שלה עומד למעלה, כך ישראל השומר שלהם למעלה (מד' ויק' לו). - *שומר העולמים, כנוי לאלהים; אמר לו שומר מה מליל, מה מליל שומר העולמים (יכס' טכ' ח ח). - *שומר הפתח: פתח עליה (על ר' יוחנן) ההוא ספרנא, אמילו שומר הפתח (של גיחנם) לא עמד לפניך, רבינו (מנ' עו:). - *שומר לפרי ובד', חלק הצמח חמנן על פריו ובד'; וערלתם ערלתו את פריו, את המפל לפריו, ומאי ניתו, שומר לפרי (ככ' לו:). שומרים למוטאה קלה ולא שומרים למוטאה חמורה, שומריין למוטאה קלה מגלן, דתא רבי רבי ישמעאל על כל רוע, בדרך שבני אדם מוציאין לרועה, חטא

שׁוֹמֵר, עי' שָׁמַר.

א. **שׁוֹנֶה**⁽¹⁾, מ"ז, מ"ז שְׁנִים, שְׁנֹת, — שלא כוולחן, נבדל בחבונותיו מאחר, anders, verschieden; différent; different והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שְׁנִים (חפז ח ז), ישנו עם אחד מפור ומפורד בין העמים בכל סדינות מלכותך ודתיאם שְׁנֹת מכל עם (סס ג ח). — ואמר בן מירא: כלם שוֹנִים זה מזה ולא עשה מהם שישאיר (צ"ס גני"ז כד), ועי' שָׁנַת.

ב. **שׁוֹנֶה**, מ"ז, מ"ז שְׁנִים, — רע, פושע⁽²⁾; ירא את יי בני ומלך עם שְׁנִים אל תתערב כי פתאם יקום אידם ופיד שניהם מי יודע (מסלי כז כל-כז). — ואמר המשוור: ואל תהיה כנרגנים ושוֹנִים (רעצ"ג, עוז הגיון, צאליק-רענילקי ח, 60).

ג. **שׁוֹנֶה**, מ"ז, — תכונת הדבר השונה מוולחן, שְׁנִי, נוהג בספרות ובדבור.

שׁוֹנֶה, עי' שָׁנַת.

שׁוֹסֶה, עי' שָׁסַה.

א. **שׁוֹע**⁽³⁾, מסנו א. שׁוֹע, א. שׁוֹע, "שועות.

ב. **שׁוֹע**⁽⁴⁾, מסנו ב. שׁוֹע, ב. שׁוֹע, ג. שׁוֹע, שׁוֹע, שׁוֹע.

א. **שׁוֹע**, מוס"ז, — אדיר, עשיר⁽⁵⁾, mächtig(er), reich(er); puissant, riche; mighty
wealthy: אשר לא נשא פני שרים ולא נבר שׁוֹע

(1) [עי' ב. שְׁנֹה].

(2) [משם] כואת בקרוב מתאימה לענין הכתוב, בנגיד למי שירא אלהים ומלך, ואמנם אפשר, כדעת רבים, שאין כאן בעקר: לא כתיב חסר אלה בסמ' שנאים, ולמי זה גם בסמ' כב המכון: ופיר שניאיהם (של אלהים ומלך). והשבעים הרגמו גם בסמ' כא כאלו היה כחוב שניהם.]

(3) [עי' א. שׁוֹע, הערה.]

(4) [עי' א. שׁוֹע, בסוף התערה.]

(5) [אין שוע בעקר לשון שר ומושל נדיב וכדו', אלא הוראתו חיסודית היא חזק, ובהשאלה: אדיר ברכוש, עשיר. ועי' א. שׁוֹע, הערה.]

בקליפתה ושעורה בקליפתה וערשים בקליפתה, ולא שומרין לשוממה חסורה מנלן, דתנו רבנן בנבלתה ולא בעיר שאין עליו כו"ז בשר (מנ' קיז). שני שומרין מהו שיצטרפו, היכי דמי, אילוסא כזה על גב זה ומי איכא שמר על גב שומר וכו' (סס קיע:). — ובחפלה: שומר ישראל, שמר שארית ישראל וכו' (תפלה סמריה). — "שומר קרום המה, שם מכשיר רפואי: והבריהו הענין וכו' שנכנים תחת גלגלת העצמות על דרך השמירה הכלי הנקרא שומר קרום המות (פסקי מפס כד). — "שומר המושבה, הקבוצה וכו', נוהג בדבור ובספרות.

שׁוֹמֵר, עי' שָׁמַר.

***שׁוֹמֵרָה**⁽¹⁾, שומירה, מ"ז, — סבת השומר בשדה ובכרם: שומרה שבכרם גבוהה עשרה ורחבה ארבעה זורעין כתובה⁽²⁾ (כלל' ס ג). הגנה והקפת וכו' מטלטלין כתובה, ובלבד שיש בה שומרה או בית דירה (כ' יהודה זן צנל, עוז' צ ס). המוכר את השדה מבר את האכנים שהם לצורכה וכו' ואת השומרה שאינה עשויה בטיט וכו' אבל לא מבר לא את האכנים שאינן לצורכה וכו' ולא את השומרה שהיא עשויה בטיט (ב"ז ד ח-ט). המוכר את השדה לא מבר לא את חגת ולא את השומירה אף על פי שהן כרם (חוספס' סס ג ד). למלך שהיתה לו שומרה⁽³⁾, כיון שעמד בנו מסרה לו (כ' יוסף צו מניס, יוס' כ"ה ח ג). — ובסמ"א: שומרה שבכרם אם גבוהה עשרה ורחבה ארבעה פותר לורוע בראשה ירק וכו' אבל אם היתה השומרה עגולה צריכה שיהיה כתובה חלל ארבעה טפחים כדי שתהיה מופלגת מן הארץ (רעצ"ס, כללים ז כז). ואת השומרה שאינה טוחה בטיט מע"פ שאינה מחוכרת לארץ (עוז' ח"ס, מכינס רעו).

(1) [כן גם מדב"ס בכל המקומות. אמנם אפשר, שאין זה אלא כתיב מלא או צורת הפסק של המלה שִׁמְרָה שבמקרא, ועי' שם.]

(2) [מדב"ס: בראשה.]

(3) [בקמטעי הירושלמי מן הגניזה, עמ' 146: "שומירה, וכן בפסקי' ריב ה, פרשת החודש, בוכר, גג, ובכ"ז אוקספורד לפסקי' ר"ב, וכן בפסקי' רב': שומרים.]

לפני דל (חיוב לדייט).¹ — ובסמ"א, גם במשמ' אציל, נדיב, edel; noble: ויפלו במלחמה משועי המלך ח' מאות לבר מיתר העם (ויסיון, גינלנזכ, קנט). בי האיש הזה אנטיסטר משועי יהודה היה (סס, רז). וילך (אנטיגנוס) אל ארץ פרס ויד גדולה עמו משועי יהודה (סס, רנב). ויקראו את רוסיתאים אחד משועי יהודה ויאמינו בו ויגלו לו חסוד (סס, רעג). ובעת ההיא נהרג גם אריסטיוס חסודר מבני השועים (סס, סנב). כל אדם ראוי לו להיות צדיק במשה רבינו או רשע כירבעם או חכם או סכל או רחמן או אכזרי או כילי או שועי (רמב"ם, סמונה ס ב). אדם שוע שהוא נותן צדקה יותר מן הראוי לו וכו' אסור לתובעו ולגבת ממנו צדקה (סול, ממונה עניים ז). יסרוני בליותי לנשוש ומירות הירידים והרעים וכו' ולשמור לפי מחסום מלשכת הנדיבות והשועים (רמ"ט פלקיח, סמנש. ט). אחר הדברים האלה בקש המבקש להתכונן בסדות החמודות, ולדעת הכלית מעלת השועים הנכבדות (סס, ט). והפעלים הגופניים הוא בהם האדם נמצא, וברוחניים הוא בהם נדיב ושוע (סול, קסר המעלות, 51). כי השוע היא נדיב ואין כל נדיב שוע (ססר סמדות לאיסקטו ג). כילי, מי שנותן במרה או קצר חיד וכו' וההפך הוא השוע, והמסומע הוא הנדיב (למח דוד, עכירות, ס:). נחתי כתב מקידי א"י וכו' ונמצא כתוב דברים קשים נגד הפקידים הישנים וכו' והם משועי הארץ ואין בהם חטא כלל (מידה, מעגל טוב, 4). דפקו שועי אפרים דלתותי (אנכרה מלסו, אהנה ליון ח). שאון קריה חלק מלהים לשועים (סס ד, 28). — ואמר הפיטן: קצובה היא זאת לשועים וקלים, קצינים ורשים יחד בה שקולים (כ"א קליכ, אז מלז, קרובי שקלים). נכל בנדיב וכילי בשוע שלט (חליט נר סמעי, ססס סוד, קליט ליוס ז). ספרים עת יקראו לברואי עולסך, שאת חיים והחלף לשוע ומך (סלמה, אנה עורכס, קליט ערה). תן אין לפניך משוא פנים, ושוע ודל בשוה נדונים (בנימין, חליך סלל,

קליט ג עטיס). — ואמר המשוור: לישא ולא מרף רחלית, שועה ושנא את נבליה (כ"ס סגיה, ססס ימדיס, סנרמן ב, 8—10). הירע חוסן לך ויש לי חון ויד נדיב ושועים (סול, דנדיך ססוד לזוט, סס סס, 54). ואיך חגרע וחסנע הידידות ואתה סנדיבי עם ושועיו (רמב"ג, סריבון חיס, נילליך-רננילקי ח, 125). חפרו סני יום נחברתי אל דוד נחשב עמי שוע (רמב"ג, סענן ה, נדווי, ססד). ולבי יחיה פנים בפנים בהתחבר שני ילדי נדיבים בני שועים נטעו נעשנים (כ"י סלוי, סלז סלז, זמורס ב, 115). מי זה ירחם דל יליד שועים צנח לארץ סגדלתו (כ"י סריז, מי זס ירסס, סססי כס, 215). אני אציל וכן שועים (עמנואל, חלי יסן ולזי עכ, מסיט ט, סנרמן, 281). — ינכני: נככרנו וסענו (סס סס, 702). — "ונכנ" שועה, בת נדיבים: וילך אל פגורים סלך סרס וידרך לו אנטיגנוס אלף ככרי וחב ות' סאי נשים מן השועות ותיקרות אשר ביהודה (ויסיון, גינלנזכ, רנב). ואשר נדר לו לתת שמונה מאות נשים משועות יהודה (סס, רנב). — ואמר המשוור: נדיבה נכלה לא מדברת וכו' ושועה ואולם לא ביסיה או כלחם כהנה ור מכלכלה (כ"ס סגיה, כמו זלס, סנרמן ח, 85).

ב. **שוע**, ס"י, —שועה, צעקה: בי יום מהומה ופכוסה ומכוכה לאדני יי צבאת בני חיוון סקרקר קר ושועי¹ אל החר (יפס' ככ ס). — ובסמ"א: כל עשרים ושמונה יום היה סקרקר ושוע אל החר (קדר עולס רנב כז). ועי' גם ב. שוע, שוע.

א. **שוע**², ס"י, כ"י שועה, — כח, חיל, עשר, Kraft, Vermögen; force, fortune; strength, wealth: הוערך שועה לא כצר וכל סמסצי כח (איון לו יט).

ב. **שוע**, קל לא נמצא במקורות.

¹ [כנראה אין כאן שוע שפ עם, כדעת אחרים, אלא לשון צעקה ושועה, כפרוש רש"י: וקול שועה לזוט אל ההרים. והשבעים והולג' תרגמו בקרוב כמו א. שוע. ובמגילות הגנוזות: סקרקר קרשו על החר.]

² [עקר הוראתו של חרש שוע היא כלשון חזק וכת, אלא שסלים במשמ' זו, כגון לח, חיל, כצר, סו, תועפות ועוד, סקבלות בכל לשון גם את המשמ'

¹ [חשבעים ראו אותה מלה גם בתהלי עכ יד (כי יציל עני משוע), שהסמרת קראה ש: משוע, ותרגמו συσσωρευτος, אדיר, מושל. ועי' גם בהערה שאחר זו.]

חללים תִּשְׁוֶעַ (סס כד יג). כי אמלט עני מִשְׁוֶעַ
(סס כט יג). מי יבין לערב צידו כי ילדו אל אל
יִשְׁוֶעַ (סס לח וזא). גם כי אועק ואֲשֻׁעַ שחם תפלתי
(לכ"ג ח). — ואמר בן סירא: וארים מארץ קולי
ומשערי שאול שוֹעֵתִי (צ"ס ג"ח נא ע). —
ובתו"מ: אם בפירו להן שוֹעֵתִי (י) וכו' בשכר
שִׁמְשׁוֹרֵי עֵין לפני אנו מושיע אותם (ע"ז ד). —
ואמר הפיטן: נתגלגלו רחמיו וכו' והטה מון וסכת
שית מִשְׁוֶעִים (משנן בן קלוינוס, חדני מלך, קרובי
חסרון ססס).

ג. **יִשְׁוֶעַ**, פ"י. — צעקה, צעקת עזרה: אך לא בעי
ישראל יד. אם בפירו לחם שוֹעֵתִי (2) (ליוז ל
כד). — ובתו"מ: היערוך שוֹעֵתִי לא בצר וכו' ערוך
שוֹעֵתִי (3) כלפי בן-אך (כ"ס בן לקיס, מ"ד ששנח כח). —
ואמר הפיטן: אערך שוֹעֵתִי ולא אפטר בניב המפטר
(כ"א קלי, חסיד מען, תפלה גסס). שוֹעֵתִי עקובם שעת
(הול, חסידים, קרובי צ ססס). לפירה נתן שוֹעֵתִי
(הול, חז על כל מימח סס). ורצית שבת מהומי ברגש
ועורכי שוֹעֵתִי (4) (אשר חוץ, יולר ליו"כ). — ואמר
המשורר: לזאת תערך שוֹעֵתִי (4) לאל (כ"ס סגדי, חסל
חשך, בן חסלים, סגדן ח, 46). — ואמר חמלין: בערוך
שוֹעֵתִי (5) אל יצר רוחך (צ"ז, צ"ס ז).

ד. **יִשְׁוֶעַ**, ע"י שוע.

ה. **יִשְׁוֶעַ**, פ"י. — כמו שְׁוֶעָה, פגת, ואמר הפיטן:
והביט קדוש ללב ולא לעינים ושוע ערך

(1) [ע"י ג. שוע].

(2) [כך לפי הנקוד, וכן הבינו את המלה גם
באיוב לו יט, ולפי זה שמוש המלה בתפלה ואצל
הפיטנים. אמנם לפי הענין נראה, בדעת רבים, שהכוונה
לצורת פעל (שְׁוֶעַ) ולא לשיע, וע"י בפרושו של העורך
למקום].

(3) [ואולי בטאוי כאן שְׁוֶעַ, ואף בטאוי שְׁוֶעָה
בכתוב, או שראו שְׁוֶעָה כסמ' מן שְׁוֶעַ].

(4) [צ"ל: שוֹעֵתִי, על פי איוב לו יט, ולא שְׁוֶעַ,

בגמס].

(5) [הצרוף ערך שוע בשמוש זה מקורו בהבנה זו
באיוב לו יט].

(6) [בנראה פעל שיצרו הפיטנים כסמ' שְׁוֶעָה,

בגמס פון כסמ' פצה וכדו'].

— מנ', שְׁוֶעָתִי, מִשְׁוֶעַ, שְׁוֶעִי, שְׁוֶעַ, אֲשֻׁעַ, אֲשֻׁעַ,
אֲשֻׁעָה, תִּשְׁוֶעַ, תִּשְׁוֶעַ, יִשְׁוֶעַ, יִשְׁוֶעַ, — הגביר
והרים קול בצעקה, צעק לעזרה, בפרט אל אלהים,
(um Hilfe) schreien; erier (au secours); to cry
out (for help): או תקרא וי' יענה, תִּשְׁוֶעַ ויאמר
הגני (ישע' גסס). קראתי מצרה לי אל י' ויענני, מכבן
שאול שְׁוֶעָתִי שמעת קולי (יו"ב ג). עד אנה
שְׁוֶעָתִי ולא תשמע, אועק אליך חסם ולא תושיע
(מנ' ח צ). בצר לי אקרא וי' ואל אלהי אֲשֻׁעַ (1)
(חסל' יס ז). יִשְׁוֶעַ ואין מושיע (סס סס ז), כי לא
בוה ולא שקין ענות עני וכו' ובשְׁוֶעַ אליו שמע
(סס כג כס). שמע קול תחנוני בְּשִׁוֶעִי אליך
(סס כג כס). וי' אלהי שְׁוֶעָתִי אליך ותרחמיני (סס כג).
כי יציל אביון מִשְׁוֶעַ (סס עג יג). אליך וי'
שְׁוֶעָתִי ובבקר תפלתי תקדמך (סס סס יג). קדמתי כנשף
ואֲשֻׁעָה (סס קט קמז). הן אצעק חסם ולא אענה, אֲשֻׁעַ
ואין משפט (ליוז יט ז). מעיר מתים ינאקו ונפש

של רבוש, עשר, ביכלת בספית. ועל בן אין שוֹעֵתִי
באיוב לו יט אלא כח ועשר, בהקבלה אל בצר
ומאצצי כח כאותה הוראה, ובנראה עקר שיעורו של
כתוב זה הוא: היעריך (ו"א היספיק בערבי) שוֹעֵתִי בְּלֹא
(בעקר בארמ'), ו"א כל עשר, בצר וכל מאצצי כח (ו"א
כל תועפות הון). וכן אין שוֹעֵתִי בעקר אלא חוק, בעל כח
ועז, ולא שר ממש. וע"י בהמשך על בת שוֹעֵתִי.

ואמנם אפשר שאין גם השרש ב. שוֹעַ, שמשני
שְׁוֶעַ, שְׁוֶעָה אלא גזירה מאותו שרש כמשמ' הגביר
וחוק את חקול, ומכאן בלשון צעק. כי כך קבלו גם
מלים כגון נשא, אמר את הוראתן כפעלי הדבור בלשון
קצרה כסמ' נשא קול, אמר (ו"א חרים) קול (בדבור),
ואין גם נפר אלא הגביר (את הקול) מלשון עזי וזמרה
יה וכדו'. ואכן קשה להכריע, הואיל ואין שוע בהוראות
קרובות ביותר הלשוניות השמיות. אמנם ספעל שוֹעֵתִי
כמשמ' חוק אפשר לגזר גם כמה שיע' כגון אבישוע,
אלישוע (ו"א אבי הוא חוק וכו'), שבנגדן בבבלית קדומה
אֲבִישֻׁעַ, ובערב' דרומ' אבית' וכדו', מה שיותר על
מציאות שרש כזה גם ביהר הלשוניות האחרות. אחרים
רואים בשמות אלו פעל שוע אחר כסמ' ישע (שהוא
ושע a בערב'), אך הכתיב כח' בערב' דרומ' סוחר
דעה זו].

(1) [כש"ב כב ז: אקרא].

(2) [שוע]

אלהי אקרא וישמע מחיכלו קולי וְשׁוֹעֲתִי כְּאוֹזְנוֹ
(פס' כג ז, ובעין זס חסל' יס ז), הנה קול שׁוֹעֲתָ בַת
עמי מארץ מרחקים (ירמ' ה יט), עיני יי' אל צדיקים
ואוזניו אל שׁוֹעֲתָם (ספלי' לד יו), שמעה תפילתי יי'
וְשׁוֹעֲתִי הַמִּזִּינָה אֶל דַּמְעָתִי אֶל תַּחֲרֹשׁ (פס' לג יג),
קוֹה קוֹיָתִי יי' וַיֵּשׁ אֵלַי וַיִּשְׁמַע שׁוֹעֲתִי (פס' מ ג),
יי' שִׁמְעָה תִּפְלָתִי וְשׁוֹעֲתִי אֲלֵיךְ תִּבְרָא (פס' קג ג),
רצון יראוי יעשה ואת שׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעַם (פס'
קסג ט), קולי שִׁמְעָה אֶל תַּעֲלָם אוֹזְךְ לִרְחוּתִי
לְשׁוֹעֲתִי (חס' כג נ), — ואמר בן סירא: שׁוֹעֲתָ
דִּר עֲבִים תִּלְפָּה וְעַד תִּנְיַע לֹא תִנּוּחַ (ב"ס גני' לג
כא), — ובתו"ס: שִׁמַּע שׁוֹעֲתָ עֶמְךְ יִשְׂרָאֵל וְעִשָּׂה
מִהֲרָה בְּקִשְׁתָּם (רי יסעס, נצח' כט:), ¹ — ובתפלה:
היה נא קרוב לְשׁוֹעֲתֵנוּ, שְׂרָם נִקְרָא אֲלֵיךְ אַחֲרָה
תַּעֲנֶה (ענינו, תפלת י"ס), יעלה תחנונינו מערב ויבא
שׁוֹעֲתֵנוּ מִבֶּכֶר (ענינו ליל יוס' כסור), שׁוֹעֲתֵנוּ
קִבֵּל וּשְׁמַע צַעֲקָתָנוּ יוֹדַע תַּעֲלֻמוֹת (חזק' כס), —
ואמר הפייטן: וְתִקְשֹׁב לְשׁוֹעֲתָה וְדַמְעָתָה בִּרְחֶתָה
(רמב"ג, לך נפשי, ביחליק-דבנילקי ג, 110), — ובמ"א
שׁוֹעוֹת, ואמר הפייטן: וְאַחֲרָה יי' אֶל לְמוֹשְׁעוֹת, עֲלֵיךְ
בִּשְׁפוֹךְ שִׁיחַ שׁוֹעוֹת, לְגֹאֲלֵנוּ וּלְעֹשְׂרֵנוּ, בּוֹבֵעַ
יִשׁוּעוֹת (מטעון נר אֲזוֹן, נרס' דודי, יול' פס' מוסי'ע),
שׁוֹמַע תִּפְלוֹת וּמֵאוֹזִין עֲתִירוֹת וּלְחִישוֹת וּמִקְשִׁיב
שׁוֹעוֹת (חס' יי' אל כחוס ומנון, פזמון תַּקִּיעַת
סופר, מוסי' חט"ל ג, מנ:).

"שועות", ט"ה — הכונת השוע והגדיל, Grossmut; largesse; generosity: השועות שהיא חותרנות הגדול (כי ימנן חליתא; סער סמסן, ליווכן, כו:).

***שועית**, — מלח מספקת: מקנהוין בונב הסוס ובונב הסרה ובונב השועל ובמספה של קיציס ובשוער של שועית⁽²⁾ (מספסי טנב עז ס).

(1) [ואמרו חז"ל: עשרה לשונות נקראת חמלה
ואלו הן שו"ע, צעקה, באיקה וכו' (מדי"כ דכ"ו).]
הנה קול שוקת בת עמי, אי"ר יוחנן דבור זה משמש
שלשה לשונות ועקב שו"ע נהגה וכו' רב הונא
רבח דצמורין אומר לשון דפדור ואמר וכו'.]
(2) [בדפוסים: שועל, עמר, ערר זה].

ניחוח צעיר (יסקי בן יוסי, עמודים). מדוע על הים מענם
ש ע ת י (ינאי, חמו נסחזנס, קרובי לחלת דמורענותא,
יולאי, טו). חבבני ב ש ע געציה (משלם צר קלונימוס,
לסיק רנו, יולר צ ספס).

שָׁוֵי, כִּי שָׁוֵי, — שׁוּעָה, צַעֲקָה, קִיּוּמָה לַעֲוֹתָהּ;
הַקְּשִׁיבָה לְקוֹל שְׁוֵי מַלְכִּי וְאֱלֹהֵי כִּי מֵלִיךְ
אֶתְחַלֵּל (סֵפֶלֶי ס ג.) — וְאִמֵּר הַפִּיטוֹן: יוֹם עֶרֶךְ
שׁוּעָה בּוֹרְקִינֵנוּ מִנְּסַחְרוֹת קִבְּיוֹ (יִנְיֵלִי, קְרוֹבֵי יִנְיֵמִס
נִכְרָסִיס, זֹלֵמֵלִי, סִכֵּסֵלִי). שׁוּעָה פְּגִיעוֹת אֲרַכֵּעַ (כִּיֵּלִי קִלְיִי,
סוֹסֵן עֲנֵק אִימֵסֵלִי). מִטְּעֵמָקִיס צוֹעֲקָה וְשׁוּעָה שׁוֹפֵכָה
(יִוסֵּף בֶּן אֲבִיטוֹרֵה, אֶלֶסִּיס אֲמֵן, הַסֵּעֵנֵסֵלִי, סֵפֶלֶיֵּס 15).
בִּינָה יִדִּיר שׁוּעֵי (רֶכֶּשֶׁיֵּנִי, אֲכַעֵס צִיֵּס, אִינֵר 64).
שׁוּעָה מִחֲנִינֵי יִרֵךְ (עֵפֶסֶלִי בֶּר קִלְוִינְעוֹסֵלִי, אֲמֵנוּ לֶאֱלֵהִיסֵלִי,
קְרוֹבֵי יִיֵּכֵלִי). רִצְוֵי תִשׁוּרָה לִפְנוֹךְ הַעֲלָה, רִצְוֵי נִיחּוּחֵי
וְשׁוּעֵי עֵלָה (סוּא, אֲסוֹסֵס נִפְלֹאֲחֻדֵּי, Elbog., Stud.,
127). סִכֵּת שׁוּעֵי וִירֵךְ (סוּא, אֲפִיקֵי כֵּן, יִנְלֵר בִּסִּסֵּלִי).
אוֹנֵךְ הַפִּיטָה שׁוּעֵי לְקִשּׁוֹב (יִוסֵּף בֶּר סֵלֵמֵסֵלִי, אֲוִדֵּךְ
כִּי אֲכַסֵּסֵלִי, יִנְלֵר סֵנֵס אֲסִכֵּסֵלִי). — וְאִמֵּר הַמִּשׁוּרֵר: וְלִי
אֲכוֹת בַּעַת כּוֹאֵת בִּשׁוּעָה וְחֲתֻנּוֹבִיס מִנִּי אֵל מִחֲלִיס
(רִיֵּסֵלִי הַנְּבִיֵּי, אֵלֵיֵּיֵּסֵלִי, בֶּן אֶסֶלִיסֵלִי, הַכֵּנֵן אֵל 20). שָׁבִיס
אֵלֵי צוֹרֵם בִּסְחֵר וּמִפִּילִיס שׁוּעָה (סוּא, עוֹנֵסֵלִי לֵאֵלִי, סֵס
סֵס, 65). מִמְרוֹסִיךְ לִמְעַן שֶׁמֶךְ הַקְּשִׁיבָה לְקוֹל שׁוּעֵי
(רֶכֶּשֶׁיֵּנִי, סֵמֵעַ עֲלִיֵּן, בִּיֵּאִיקֵי־בִּינְלִיקֵיֵלִי בִּי 101). שִׁעָה
שׁוּעָה מְגַלָּה תַעֲלוּמוֹת (סוּא, אֲסוֹסֵס הַמִּשׁוּרֵר, סֵס
סֵס, 104). לֵךְ תִּבְאֵה תַפְלִיֵּי וְשׁוּעֵי (סוּא, אֲסִיקֵי־
בִּדְעִיקֵיֵלִי, סֵס סֵס, 105). כִּי בֵּא שׁוּעֵם לִפְנוֹי וְיוֹשִׁיעֵם
בִּי חֲסוּ בִּי (כִּיֵּיֵלִי, אֶסֶסֵּסֵלִי סִעִיֵּיֵלִי, זִמּוֹרֵסֵלִי ג 33).
חֲמִיסֵם שׁוּעֵם קָבֵל (סוּא, אֲסִסֵּר מִעֲמֵנוּ וְנִדְעֵסֵלִי, סֵס
סֵס, 97). אֲדִבְנֵי הַמֶּלֶךְ לְשׁוּעֵי אוֹנֵךְ (סוּא, אֲדִכֵּיֵלִי יוֹסֵ
לֵךְ, סֵס ע, 508).

לְשׁוֹנָה מִי, מִן שׁוֹנֵה, כִּי שׁוֹנֵה, שׁוֹנֵה, — צִקָּה, צִקָּה עוֹרָה: וַיְהִי בְיוֹמֵי הָרָבִיּוֹת הָהֵם וַיִּמָּחַ מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאֱחָז בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֶבֶדָה וַיּוֹעֲקוּ וַתַּעַל שׁוֹנֵהם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֶבֶדָה (שְׁמוֹת ז כג.) וְהַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא מָתוּ כְּבוֹעָלִים וַתַּעַל שׁוֹנֵה הָעִיר הַשָּׁמַיִם (שֵׁשׁ ס יג.) בְּצַר לִי אֲקֹרָא וְיִי וְאֵל

(י) [פניתי אל תפלתם.]

(1) [כמו ששמאר בקצור בערך צֶעַר לגבי הציוֹר]
 צֶעַרִי הלוים שבשמשנה, שבמקומו בא גם סוערי (צ"ל
 סוערי, שוערי) הלוים, שששה בלשון מלת שוער, שְׁוֹעַר
 שניה, המקבילת לערב' שְׁאֶרֶץ, משורר, ולמלה זו, ודא
 לשומרי שְׁעָרִים בספס, היתה הכונה במקורות קדומים
 אלו, שספרו על הלוים המשוררים והשוערים מבני אסף
 הימן וירחון ששמשו במקדש דוד, כיוצא מפורש מצרף
 תדיר זה של משוררים ושוערים, המקביל לצרף
 משוררים וצוערם שבשמשנה. אלא שהמסרת המאחרת,
 שהרחיבה את הידיעות הקצרות שבמקורות הקדומים,
 לא הכירה את המלה, ועל כן הפכו בה המשוררים
 והשוערים מבני אסף (בסתי האספיים), לשומרים ושוערים
 בספס וכדו', וכן בארמית (עזר' ז נד): וזרוא תרעיא,
 כלפי אותם הלוים, שלפי שירי המסרת הקדומה שמשו
 כעוזרים למשוררים, ועי' על כל ההתפתחות הזאת
 בארמים בספרו של העורך, הלשון והספר מ, 480 וכו'.
 לאיבך קשה הוא לקבוע בכל מקום, אם הכונה (כחלק
 מן העבוד המאחר) לשוערים שומרים בסת הכות, או
 (כחלק מן המקור הקדום) לשוערים המזמרים במקלה.
 ועי' גם בערכים ב. שְׁעָר, ב. שְׁעַר (בדברי הכריתא:
 משורר ששוער ומשוער משורר אינן במיתה). לפי
 המבואר של תקופת המסרת יש לראות מלה זו כשן-
 השמלית, אבל כאמור בערך ש, לא היה הבדל ש-ש
 בלשון הקדומה.

א. שוּף, מסנו א. שוּף⁽¹⁾.

ב. שוּף⁽¹⁾, מסנו *פִּיפֶה, ב. *זִיף, *שׁוּפִין.

א. שוּף, פִּי, חָקַף, התקיף⁽²⁾; angreifen; attaquer; to attack ואיכה אחיה בינך ובין האשה

ובין ורעך ובין ורעה הוא יִשׁוּף ראש ואתה תִּשׁוּפֶנּוּ עֵקֶב⁽³⁾ (נחלם ג יח). ואמר אך חֲשֵׁךְ יִשׁוּפֶנִי וְלִילָה אור בעדני גם חֲשֵׁךְ לא יחשיך סָךְ וְלִילָה כיום יאיר כחשיכה באורה⁽⁴⁾ (סל' קלט יח-יז). אשר בשערה יִשׁוּפֶנִי והרבה פצעי חנם⁽⁵⁾ (חזק ט יז). —

נאמר בשבעים בקרוב: והנה שְׁעֶרֶת (θύρα) חיות הכות הכרה, חיים ותנם ותישן. אבל קשה לחניה שהיחה שוערת לבית המלך בימי הקדם, וצדד אחר אין קשר בספור לפסיקה על מפיכשה (כן חמש) ואומנתו (שנאמר עליה שם: ותנם, כרמיון אל: ותנם) אלא אם כן מדבר בס' ו על אותה אומנת ולא על אשה אחרת, שוערת הכית. ובכיון כזה יש לבקש את הנסח המקורי, שמסנו נולדו גם נרמס המסרה וגם גרמס השבעים יחד. וצ"ע.]

(1) [עיי' בהערות שאחר זו.]

(2) [אין חוראת הפעל ברורה כל צרכה. מפרשים ומתרגמים בארו אותה בקרוב אל שאף או נשף או אף כמו ששף, שששף בארם' ובעבר' שבת'ים. אך אין הוכחה לכל הפרושים האלה. ועיי' בהערות שאחר זו.]

(3) [בכתוב זה יש להבין ראש ועקב (עיי' בפרט בספרו ש העורך, הלשון והספר א, 460) במשם' מפנים ומאחור, מכל צד, ועל כן אין כאן הכונה לחבונה סתבונות הנחש דוקא, אלא ליחס של שנאה ואיבה בכלל בין יריבים העוקבים ואורבים זה לזה מפנים ומאחור. וכדאי יש כאן בטיי שכתבנם, שנהג כלפי בני אדם. ואפשר שנכת' הפעל הזה דוקא בלשון נוסף על לשון, הכא לכאר את המלה שפיון בשם למין מסיני הנהשים. ואמנם לפי זה היה ראוי לבטא כאן צורת מן ששף או אף מן שאף (המשמש לגבי הנחש, עיי' שאף) במשם' זו או זו. וצ"ע.]

(4) [לפי הענין וההגדר אל ההמשך: לילה (ויא אבל הלילה) אור בעדני, גם חֲשֵׁךְ לא יחשיך סָךְ וכו', מסהברת כאן במשם' הפעל יִשׁוּפֶנִי חוראת כנון: יסתיר ויחשיך עלי. ואולי כאן לפנינו בעקר פעל קרוב אל נשף במשם' חשכת הלילה, וצ"ע.]

(5) [אם המדבר כאן כאמת על שְׁעֶרֶת, כי אז קרוב להבין תשופני כלשון נשיפה ברוח, כלוי, אלו נסיתי למען גנדי במשפט, חיה דוחה מעונתי כאלו ברוח והיה מרבה עוד יותר את פצעי חנם. ועיי' גם בפרושו של העורך לספר איוב למסוס].

ובתוים: ושם הנהר השני ניהון, זו מדי, שהיה המן שף עמה⁽¹⁾ בנחש, ע"ש על נחונך חלך וכו' (תד"ר נחלם טו). סזחת, זו מדי שרעמיר המן הרשע ששף בנחש (סס ויז' טו). — *ושף דבר מן העקב: רבים אימרים סי יראנו טוב, אלו אומות העולם שאומרים לישראל מי יתן לספות עמכם באותה טובה של עולם הבא, וישראל אומרים להם, בכמה צרות, בכמה שעבודים, בכמה חריגות מסרנו עצמנו על קדושת השם, ואתם באים לשוּף אותם על העקב⁽²⁾ (מדכס סהלים ד י). — ובסמ"א, בעקר במזם' שאף והשמיר⁽³⁾: ורעיוני עמו על ששם, כי היצר שאסם וששם (ריי מריי, סמכ' יד, 149). ואיך יאזור חלציו לדבר בנבונה ולשוּף בסערה נכד אשר דרכו נסחרה (סמכ' מלניל, נכסד חלססליל על ומ"ה, נכ). — ואמר המשוור: באישי חומן יהי חרץ וכלה ויִשׁוּף חומן ראשי צפעיו (דסנ"ג, סניצון ח"ס, גילוי-דגנילקי ח, 126). אוחיל עלות שחר בליל פורד ואחתה חשך יִשׁוּפֶנִי, אך בעלות אורו כלי מראית עפרי יגוני ראש יִשׁוּפֶנִי (כננ"ט, הענק ז, כדודי, ססס). יליד ליל אשון חשך יִשׁוּפֶנִי ובור המאפל שבע צרפו (ד"י מריי, יליד ליל, סמכ' ד, 52). קם כהרי אף כן לגבור כח שב מלאו יסיו וכוניו ששו ראשי שניאיהם וגם לשכות את סתנות האויבים דרפו (סלמס חוליויו, סססז נגלה, ס). בני סרין נרושך יפרצני יִשׁוּפֶנִי (יסוים חנכנחל, זמן ססס סמק, חולר כסנוד ג, עב). — ואמר הפיטן: תנוסה תעופנו, תרדסה תעופסנו, תחו יִשׁוּפֶנִי, עד מתי יסליך (מלך עליון, נוסף ח' כ"ה). סתח לגבי היום שער ואל

(1) [כך הנוסחה ברב הדפוסים ובכ"י, אז שף עמא, כלוי ארץ מדי אשר המן היה סדכא ומשמיד את עמה בנחש, בדרוש של הוא יִשׁוּפֶנִי ראש וכו', ואין לקבל את הגרסה שף עינים, אשר תיאודור ראה בה עקרי.]

(2) [בכ"י ו' לשון אותם מן העקב, ובילקוט לשון עצמכם מן העקב, ובכ"י כ' ד' ו' ואתם באים לקבל מן העקב, ובכ"י ג' ובגרסם (בדפוסים הראשונים) ואתם באים לשוב אותה מן העקב, יש לתקן שצ"ל לשון אותם על העקב, והוא מלשון ואתה תשופנו עקב, ות"י למעכד שפיותא בעקבא, ובכ"י ח' השמים המלה לשוב, ומוכא שם ואתם באים אותה מן העקב (הערת כוכר).]

(3) [בעקר כחקוי לשון הכתוב, ללא דיוק בכונת המלה.]

י שׁוּפֵנוּ סַעַר (אֵלֶּה אֵלֶּן סַחֲמִים, סִלִּים סַמֵּי יוֹסֵב).

ג. *שׁוּף, פִּי — שָׁף אֶת הַכֹּל וּבִדְרוֹ, שָׁף דָּבָר מִנְקָה
עַל כָּלִי וּבִדְרוֹ, הַחֲלִיק אוֹ נָקָה אוֹתוֹ בַּחֲכוּךְ,

שִׁשֵּׁף אוֹתוֹ!), abreiben, verstreichen; polir,
(כִּרְשִׁינִי תֵר טַה) בִּטְהִרָה (צִי, מַעֲסֵס זֶד; עֲדִי חֵה).

סִים כְּדִי לְשׁוּף בָּהֶם אֶת הַקִּילּוֹר (סַנֵּה סֵה).
וּאִין שׁוּרִין אֶת הַכִּרְשִׁינִי וְלֹא שִׁפִּין אוֹתָן (סֵס כֵּ

ג). הַאֲשֵׁה לֹא תִשְׁרֶה אֶת הַסֶּרֶסֶן שֶׁחֹלֶץ בִּירָה
לְסַרְחִין אֲבֵל שִׁפָּה הִיא עַל בִּשְׂרָה יִכֵּשׁ (סַסֵּי זֵ

ז). שִׁפִּין אֶת הַסֶּדֶקִין וּמַעֲגִילִין אוֹתָן בַּמַּעֲגִילָה
כִּיד וּבִרְגֵל (יִוִּיק חֵי). וְהַסִּכִּין שִׁפָּה וְהִיא טְהוּרָה

(עִיִּי חֵי). הַסִּיף מֵאִימָתִי מִקְבֵּל טוֹמָאָה, מִשִּׁי שׁוּפֵנוּ
(כִּלִּים יֵד סֵה). הַמָּטָה וְהַעֲרִיסָה מִשִּׁי שׁוּפֵס כַּעֲזֵר

הַדָּג, גִּמְרִי שֶׁלֹּא לְשׁוּף טַמָּאָה (סֵס עֵז חֵה). שׁוּלִי
קַעֲרָה וְשׁוּלִי אִמְקוּמָלָה שֶׁל וּבֹכִית שֶׁהַתְּקִינָן לְחַשְׁמִישׁ

טְהוּרִין, קֶרֶסֶסֶן אוֹ שִׁפֵּן בְּשׁוּפִין טַמָּאִין (סֵס לֵחֵה).
שִׁפִּין כָּלִי כֶסֶף בְּקִירָטוֹן (מוֹסַפִּי יִוִּיֵּט דֵי). הַסִּכִּינִין

וְהַשְּׁפִידִין וְהַאֲסַבְלָאוֹת מִלִּבְנֵן כְּאִיד וְהֵן טְהוּרִין, וְכֹלֶם
שֶׁנִּשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶן עַד שֶׁלֹּא שָׁף יִגְעִיל (סֵס עִיִּי חֵי זֵה).

וְאִלוֹ הֵן גּוֹלָמִי כָּלִי מִתְכּוֹת שֶׁהֵן טְהוּרִין, כָּל שֶׁהוּא
עֲתִיד לְשׁוּף וּלְגַרֵּד וּלְכַרְכֵּב לְשִׁכָּן וְלַחְקִישׁ בְּקוֹרְנוֹם

(סֵס כִּלִּים זֵיֵט זֵה). הַסִּיף וְהַסִּכִּין שֶׁהֵעִלוּ חֲלוּדָה
טְהוּרִין, שִׁפֵּן וְהַשְּׁתִּיּוֹן חוּרֵי לְטוֹמָאָתָן רֵאשׁוֹנָה (סֵס

סֵס גֵי). לְבִין שֶׁהוּא מֵלֵא מִים שְׁאוּכִין וְנִתָּן עַל פִּי
יִטֵּם טוֹפֵת, אִם הִיוּ הַמִּים שׁוֹקְעִין בְּשִׁיטָה וְהַמְבִּילִין טְהוֹר

וְכוֹי וְיִי יוֹסִי טַמָּאָה כִּשְׁל מְרִיקָה מִפְּנֵי שִׁפִּין כִּי
סִידְקִי כִלִּים (סֵס מִזֵּי וִי גֵי). מֵה מַחִיקָה הִיתָה

בַּמִּשְׁכָּן, וְעִירִי בִר חִינָנָה בִּשְׁמֵרִי חִינָנָה שֶׁהִיוּ שִׁפִּין
אֶת הַעֲזֵר עַל גְּבִי הַעֲמוּד (יִכּוֹשׁ סַנֵּה זֵה גֵי). בּוֹרִית כִּרְשִׁינָה

לִמָּה הִיתָה בָּאָה, שֶׁבָּה שִׁפִּין אֶת הַצִּפּוֹרֶן מִפְּנֵי שֶׁהִיא
נֹאחַ (סֵס יוֹמָלֵד דֵי סֵה). מֵלֵח לְשׁוּף וּמִים לְדִיחַ (כֵּז

יִסוּדֵס, סֵס עִיִּי גֵי). הַשִּׁף בֵּין הַעֲמוּדִים בִּשְׁבַת חַיִּיב
מִשּׁוּם מִחָכָה (סַנֵּה עֵסֶה). בּוֹרוֹת שׁוֹתִין וּמַעֲרוֹת שֶׁל יָחִיד

כּוֹנְסִין מִים בְּתוֹכָן אֲבֵל לֹא חוֹטְטִין וְלֹא שִׁפִּין אֶת

י) [בְּנִרְאָה עִיִּם שִׁמּוֹשׁ הַפַּעַל חוֹה בְּאֶרֶם
שִׁבְחוּיִם, וְכַשֵּׁם קְרוּבָה בָּא שׁוּף גַּם כְּסוּרִי. וְעִי
כְּרוֹקְלָמָן, מֵלֶן סוּרִי סַחֵרִי, פִּי, מֵאֵל. וְקִרְבֵּן לִכְךָ גַּם
א. לְשִׁפָּה, עִיִּי שֵׁס.]

סִדְקִיחָן, וְשֶׁל רְכִים חוֹטְטִין אוֹתָן וְשִׁפִּין אֶת סִדְקִיחָן
(מִוִּיק סֵה). תִּנְאָה, שָׁף אַחַת בּוֹעֵט שְׁתִּים, שָׁף

שְׁתִּים בּוֹעֵט שֶׁלֶשׁ (מִנְכֵי עֵי). הִיוּ מְבִיאִים אִפְסוּלִסְמִין
וְשָׁף בִּאֲכָן וּבִאִים כִּלְיָה וּמְרִיחִים וְחוֹתְרוֹם (מִדִּיכַ

זִלְשֵׁי כֵי). — וּכְפִיֵּעַ, שָׁף דָּבָר בְּדָבָר, חֲכָךְ כִּי, הַחֲחֲכָךְ
כִּי, sich reiben (an); se frotter; to rub oneself

הִיָּה הַשֶּׁרֶן תִּלּוּי בֵּין הַקִּירוֹת, שָׁף כִּי וְנִפֵּל
עַל בְּגָדָיו אוֹ עַל כֵּבֶר תְּרוֹמֶט טְהוּרָה (מוֹסַפִּי עֵסֶה דֵי

גֵי). שִׁיחֵי הַמִּים שִׁפּוֹת זֵי כִּי וְנוֹשְׁרוֹת סוֹלְתָן
כִּאֲרֵץ וְאַחַה בָּא וְנוֹטֵל (סַפִּיר זִכֵּי טַטוֹ). דֶּרֶךְ בְּנֵי

אֶדֶם לַחֲיוֹת שִׁפִּין כֵּה (כִּדְבִילָה) וְהִיא נּוֹפֶלֶת
(יִכּוֹשׁ סַנֵּה יֵחֵ גֵי). אִמֵּר לִוִי, גֵי דְבָרִים קוֹלֵן

הוֹלֵךְ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ וְהַבְּרִיּוֹת בְּנִחִים וְאִינֵם
מְרַגִּישִׁים וְאִלוֹ הֵן הַיּוֹם וְהַנִּשְׁמִים וְהַנֶּשֶׁשׁ כְּשֶׁעָה שֶׁהִיא

יוֹצֵאָה מִן הַגּוֹף, הַיּוֹם מְנִין, אִמֵּר יִהְיֶה אֶת כְּסוּר
שֶׁהוּא שָׁף בְּרִקְעֵי וְאִינוֹ אֲלֵא כִּסְסֵר הוּא שֶׁהוּא נּוֹמֵר

כַּעֵץ (מִדִּיכַ זִלְשֵׁי וֵי). אִין אִינוֹ יוֹדְעִין אִם פִּירְחִין הֵן
(גִּלְגֵּל חֲמָה וּלְבָנָה) בְּאִוִּיר וְאִם שִׁפִּין בְּרִקְעֵי וְאִם

מַחֲלִכִּין הֵן כִּדְרָכָן (זִכֵּיִי, סֵס סֵס). זֶה הַכּוֹכָב שֶׁהוּא
שָׁף בְּרִקְעֵי אִינוֹ אֲלֵא כִּסְסֵר הוּא שֶׁהוּא נִתָּן כַּעֵץ

(סֵס סַטוֹם סֵה). כְּשֶׁעָה שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל נּוֹסְעִין הִיוּ שְׁנֵי
נִיּוֹצִיּוֹן שֶׁל אִשׁ יוֹצֵאִין מִתִּיד שְׁנֵי כְּדִיוֹ שֶׁל אֲרוֹן

וְכוֹי וּבִיּוֹן שֶׁהוּא הַנִּיּוֹצִיּוֹן יוֹצֵאִין הִיתָה הָאִשׁ שִׁפָּה
בְּטוֹעֵנִי אֲרוֹן וְהִיוּ נִשְׁרָפִים וּמִתְחַפְּטִין (כִּי יוֹסִי כֵן זִמְלָה,

סֵס זִמְלָה סֵה). אִף בְּגִדֵּיהֶם (שֶׁל יִשְׂרָאֵל) שֶׁהִיוּ מַעֲשֵׂה
שְׁמִים הִיָּה הָעֵנָן שָׁף כֵּהֵן וְאִינוֹ מוֹקֵין (סֵס זִכֵּי זֵה) —

וּבַסֶּהֱמָ"א: וְהַנִּשְׁמִים שִׁפִּין מִפְּנֵי פְּנִיָּהם (עֵרֶךְ עֵכָךְ
חֲרִיעֵי). נִתָּר, מִין אֶרֶמָה שֶׁחֲפִין וְשִׁפִּין כֵּה אֶת

הַבְּגָדִים (זִכֵּיִי, יִכְמִי זֵה כֵּז). הַכּוֹזֶהם וְכֵהֵן שֶׁהוּא: וְהֵם
בּוֹעֵתוֹ רִיחָן וְשָׁף כָּל גּוֹפּוֹ בְּכּוֹשֵׁם וְעוֹכֵד

(זִכֵּיִיִּס, נִילֵחַ סַמְקֵס זֵה גֵי). כְּסוּי שֶׁל מַחֲכָה שִׁפּוֹ
וְלִמְשׁוֹ וְעֵשָׂא מֵרָאָה חֲרִי זֶה מִקְבֵּל טוֹמָאָה (סֵס כִּלִּים

עֵזֵה). וְחֵשׁוֹף וְתַקְטִיר מִי הָרַחֵם כְּבַשְׂתָּחָה (כִּיִּי
חֲלָדִי, סַנִּילִי חֲמוּנָה דֵי).

—כִּפִּי, נִשְׁוֹף, — שִׁשְׁמוֹ אוֹתוֹ: גּוֹל וְכוֹי מִטְבַּע
וְכִי שׁוּף (מוֹסַפִּי זִכֵּי דֵי). כְּשֶׁעָה וְכִלִּים מוֹצִיא אֶדֶם

וּיְכַלּוּ וְיִצְבְּרוּ עַל סַתַּח בֵּיתוֹ בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים כְּדִי
שׁוּיִשׁוּף י) בְּרַגְלֵי אֶדֶם וּבְרַגְלֵי בָּהֶמָה (כִּי יִסוּדֵס, סֵס

י) [בְּכִכְלִי (זִכֵּי לֵי): כְּדִי שִׁיחָה נִי שׁוּף.]

במהלך דוד שָׁפֵט ודרש משפט וסחר צדק (סס יו ה). והכרתי שֹׁפֵט מקרבה וכל שריה אחרוני עמו (עמ' ג ג). בשבט יבן על הלחי את שֹׁפֵט ישראל (חמי' ד יד). הִצֵּר שׁוֹאֵל וְהַשֵּׁט בשלום והגדול ידבר חית נפשו הוא ויעבדותו (סס ז ג). שריה בקרבה אריות שאגים שֹׁפֵטִים ואבי ערב (סס' ג ג). מוליד וועצים שולל וְשֹׁפֵטִים וחולל (ליו' י ז). ויקם את דברו אשר דבר עלינו ועל שֹׁפֵטִינו אשר שפוטנו (דמ' ע יז). יעמדו נא שרינו לכל הקהל וכו' ועשהם וקני עיר ועיר וְשֹׁפֵטִיה (עמ' י יד). מאלה לנצח על מלאכת בית יי' עֲשִׂים ואדבעת אלף ושטרים וְשֹׁפֵטִים ששת אלפים (דמ' י כג ד). ליעהרו כנניהו ובניו למלאכה ההוצינה על ישראל לשטרים וְשֹׁפֵטִים וסס כו כט). ויאמר שלמה לכל ישראל לשרי האדמים והמאות וְשֹׁפֵטִים ולכל נשיא לכל ישראל ראשי האבות (דמ' י כ ג). ויעמד (יהושפט) שֹׁפֵטִים בארץ ככל ערי יהודה הכצרות דעיר וְעִיר ויאמר אל הַשֹּׁפֵטִים ראו מה אתם עֲשִׂים כי לא לאדם חשפטו כי דיו' ועטכם כדבר משפט (סס יע ו-י). — וכמש' שופ: מושל על עיר (2) או ארץ, גם בצרופ שופט ארץ, ובפרט שופטים מושלים אלו שהקים האל להושיע את ישראל ולמשל עליהם: ויקם יי' שֹׁפֵטִים ויושיעום מיד שֹׁפֵטִים וגם אל שֹׁפֵטִיהם לא שִׁמְעוּ וכו' וכו' הקים יי' להם שֹׁפֵטִים והיה יי' עם הַשֹּׁפֵט ויושיעם מיד איבירם כל ימי הַשֹּׁפֵט וכו' והיה כמות הַשֹּׁפֵט יִשְׁכּוּ והשחיתו מאבותם (סוגע' צי-יט). ולמן היום אשר צִוִּיתִי שֹׁפֵטִים על עמי ישראל והניחתי לך מכל איביר (ס"ז ז יא, וכעין זה דמ' י י). כי לא נעשה כספת הזה מימי הַשֹּׁפֵטִים אשר שפטו את ישראל וכל ימי מלכי ישראל ומלכי יהודה (מ"ז כג כז). הנותן רוזנים לאין שֹׁפֵטִים ארץ בתתו עשה (יע' ו כג). ואכלו את שֹׁפֵטִיהם כל

צ"ע יא ח). בנות עשירים צר ימין מסחר לבוא שני שוֹף באפרוסתו (ר"ס בן אלעזר, נדס וס): — ובסמ"א: אבק וקש שני שוֹף וזו מסקמו (ערוך ערך נספ). והאיכא ניצוצות קטנות יח ניו שוֹפֵטִים באחרונה סחור הספולת (רס"י, סנה קלט:).

שׁוֹפֵט, שֹׁפֵט, שִׁיט

שִׁיט, שִׁיט, שִׁיט — איש שהפקידו לשפט את העם, דין (1). Richter; juge; judge: והנה שני אנשים עכרים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך ויאמר מי שמך לאיש שר וְשֹׁפֵט עלינו (סמות ג יג-יד). ויאמר משה אל שֹׁפֵטִי ישראל הרנו איש אנשיו הנצמדים לבעל פקור (נמל' כס ה). ואצוה את שֹׁפֵטִיכם בעת ההוא לאמר שמע בין אחיכם ושפוטם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו (דמ' ח יו). שֹׁפֵטִים ושטרים חתן לך ככל שערך אשר יי' אלהיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק (סס יו יח). יבאת אל הכהנים ה וים ואל הַשֹּׁפֵט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט (סס יז ט). והאיש אשר יעשה כודון לבלתי שמע אל הכהן וכו' או אל הַשֹּׁפֵט וסמ האיש ההוא (סס סס יג). ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני יי' לפני הכהנים וְהַשֹּׁפֵטִים אשר יהיו בימים ההם ודרשו הַשֹּׁפֵטִים היטב וכו' (סס יע יז-יח). ויצאו וקניד וְשֹׁפֵטִיה ומדרו אל הערים אשר סביבת החלל (סס כח ג). והיה אם בן הכות רדשע והפילו הַשֹּׁפֵט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר (סס כס ג). וכל ישראל ווקניו ושטרים וְשֹׁפֵטִים עטדים מזה וסזה לארון (יספ' ח לג). ויקרא יהושע לכל ישראל לוקניו ולראשיו וְשֹׁפֵטִים ולשטריו (סס כג ג). ויאסף יהושע את כל שבטי ישראל שכמה ויקרא לוקני ישראל ולראשיו וְשֹׁפֵטִים ולשטריו (סס כד ח). והיה כאשר זקן שמואל וישם את בניו שֹׁפֵטִים לישראל וכו' שֹׁפֵטִים כבאר שבע (ס"ח ח-ג). ואשיבה שֹׁפֵטִיה כבראשונה ויעציר ככתחלה (יס"ג ח כו). כי הנה הארון יי' צבאות סמיר מירושלם ומהודה וכו' גבור ואיש מלחמה שֹׁפֵט ונביא וקסם וקן (סס ג ח-ג). והוכן בחדר כסא וישב עליו באמת

(1) [בתהלים קט לא: כי יעמד לימין אביון להושיע משפטי נפשו, אולי הנכון בקרוב: להושיע מִשִּׁטָּה נפשו. במקום: נשפטו בידו סלע שפטיהם (סס קעל ו) הסכון בקרוב: שָׁמַן מִזֵּב יִלָּם עָלַי שִׁמְּהָם, ע"י טורסיני, הלשון והספר ב, 144 וכו'.]
(2) [במש' זו שמש השם כידוע גם בערי הכנענים הטניקים, כערות סופרי רומא, הספרים על suffetes שמשלו בקרת חרשח (Carthago).]

(1) [כעקר בינו' פיע' מן שֹׁפֵט (עו' שם), שהפך לז"ע, ולא בכל מקום ברור, אם הכונה לפי הרגשת הכותב לש"ע או לצורת הס' ל.]

אמקוטלא של וכוית שהתקין לתשיש מחורין,
קרטסן או שפן כשופין טמאין (כלים ל ח).

שופכים, שופכין, עיי' שפך.

שופט, עיי' שפט.

שופר (1), שפר, ס"ז, סמ' שפר, מ"ד שופרות, שופרות,
שופרותים, — קרן מיל, שמשש כלי נשוח
בתקיעה להועקת הצבא ולקריאת העם למקראי חג
וסועד, Widderhorn; corne de béliar; a ram's
horn: ויקח את צדה העם בידם ואת שופרותיהם
(סעי' ז ס). ויהן שופרות ביד כלם (סס סס יו).
ויתוקין ביד שמאולם כלמידים וכיד ימינם השופרות
לתקוע (סס סס כ). קרא בגרון אל תחשך בשופר
חרם קולך (סעי' נס ח). אל חכך שפר כנשר על בית
י' (סעי' ס ח). יום שופר ותרועה עד החרים הכצרות
(סעי' ח יו). כדי שפר יאמר האת ומרחוק יריח
מלחמה (חיי' נט כס). וישבעו לוי' בקול גדול
ובתרועה ובחצצרות ובשופרות (סעי' יס יד). —
ובצדקים רגילים עם פעל, תקע בשפר, תקע שופר:
והכהנים יתקעו בשופרות (יס ס ד). הלוד ותקוע
בשופרות (סס סס ט). ותק חיי בשופר אנכי וכל אשר
אתי ותקעם בשופרות גם אתם (סעי' ז יס). ויתקעו
שלש מאות בשופרות (סס סס כז). כנשא נס הרים
חראו ובתקוע שופר תשמעו (סעי' יס ג). יתקע
בשופר גדול ובאי האבדים בארץ אשר וכו' (סס

לחרמא, ע"ב, ואסנס מכתבר שפקר צורת המלה היא
שפיןא, ובעבר' שפין' בסק' שפין, אך המכנה שופין
השתרש בשבטי ישראל. באותו חרנום ערבי, אל-מכבר,
מבאר גם הרמב"ם את המלה. וכן כל המפרשים.
(1) [גם בארמ' שופרא, בערב' סיר שואפר a)
כמשמ' זו, אך בעקר הוראתה באה הלח בשפות
השמיות הקדומות. כשם לזכר מן הכבשים והעווים,
כסו שפר, תיש (הבר), באשור', קריב אל צפיר עווים
בעבר', וכנראה בא שפר כמשמ' זו גם בעבר' הקדומה
(עיי' שפר, הערות), ואך קצור לשוני הוא כשמוש המלה
שופר בסק' קרן השופר, כשמוש המלה יוכל (שעקר
הוראתה מיל, וזכר בכבשים) בסק' קרן יוכל, קרן האיל].

(a) سوافر

מלכיהם גדלו (1) (סעי' ז יז). ועתה מלכים השבילו
הוסרו לשפטי ארץ (סעי' ז י). מלכי ארץ וכל לאמים
שרים וכל לשפטי ארץ (סס קמא יח). בי שרים ישרו
ונדיבים כל לשפטי ארץ (סעי' מ יו). ויהי בימי שפט
השפטים ויהי רעב בארץ (כח ח ח). — ובהשאלה
על האל השופט, שופט האדא והארץ (2): כי ויי
שפטונו ויי מחקנו ויי מלכנו הוא וישיענו (סעי' נג
כז). כי עשית משפטי ודיני ישבת לכסא שפט צדק
(סעי' ט ס). ויגידו שמם צדקו כי אלהים שפט הוא
מלה (סס כ יו). כי אלהים שפט זה ישפיל וזה ייזם
(סס עס ח). הנשא שפט הארץ השב גמול על נאים
(סס לז ג). ארץ נתנה ביד רשע סני שפטיה יבסה
(חיו' ט כד). שם ישר נוכח עטו ואפלטת לנצה
משפטי (3) (סס כג ז). — ובתפלה (4): השיבה שופטינו
כפראשונה ויועצנו בכתחלה (תפלה י"ח, סעי' נ). —
ובמחסימא: אם מצאת צרכך ביד השופר לא תלך
אל השופט (סעי' סט העפלה).

***שופטה**, שופטת, ס"ג, — משה שופטת את העם:
נפתלי מילה שלוחה וכו' [מכבר
ב שופטות] (5) הה"ד ותשלח ותקרא לכרך וגו'
(מ"ד כחא' סודוק-חלנך לט, 1267).

שופי, עיי' שפי.

***שופין**, שופין (6), שופין, ס"ז, — פצירה, מגדרה,
Feile; lime; file: שולי קערה ושולי

(1) [ע' בס' העורך הלשון והספר א 89 על
כתוב זה. בהושע יג י: אתי מלכך אשוא וישיעך ככל
עריך ושפטיה, הכונה, כדעת רבים: ושפטיה].

(2) [השוה כצורת בינו' מן הפעל: השפט כל
הארץ (נחל' יס כס)].

(3) [יש מציעים לבטא: משפטי, כשבעים:

σου σφατά το]

(4) [בתו"ם נדחתה מלה זו מפני דין, עיי' שם].

(5) [כ"ה כב"ו, וכן מדה"ג בראש' טז כא,
מרגליות, תחנה].

(6) [מן תארמ' שופינא, ומלה דברי הנאון כפרוש
המשנה כלים ל א (לשעין, פיוט סמלונים, 78): ושפו
באל מכרד וכו' ושפן בשופין ס' ואכות אתו מחון
חרנום ושפית יתיה בשופינא וא' ותיחה הפצירותם
(צ"ל הפצירה פים) ומתרגם רב יוסף והוא להון שופינא

כז יג). ואמר ותקעו שופר בא ין (ימ' ד ס). ובתקוע תקעו שופר ועל בית הכרם שאו משאח (סס ויל). שאו גם בארץ תקעו שופר בנזים קדשו עליה נזים (סס כז). תקעו שופר בגבעה הצצה ברכה (סס) ס ס). תקעו שופר בציון וחריעו בחר קדשו (ינל ב ח). אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו (עמ' ג ו). תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו (ססל טל ד). — העביר שופר, העביר שופר בארץ, תקע כשופר: והעברת שופר חרעה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכסורים תעבירו שופר בכל ארצכם (ויקל כ ט). — ובצורף קול שופר: במשך בקרן היובל בשמעכם את קול השופר יריעו כל העם תרועה גדולה (יהוש' ו ס). כי קול שופר שמעתי נפשי תרועת מלחמה. (ימ' ד יט). עד מתי אראה גם אשמעה קול שופר (סס סס כל). ושמע השמיע את קול השופר ולא נזר (ימ' ג ג). בהצצות וקול שופר הריעו לפני המלך יי' (ססל טל ו). — וקול שופר, בתמונה לקול רעם האלהים: ויהי קול וברקים וענן כבד על ההר וקל שפר חזק מאד (שמות יט). ויהי קול השופר הילך וחזק מאד (סס סס יט). וכל העם ראים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן (סס כ יס). עלת אלהים בתרועה יי' בקול שופר (ססל טו ו). — תקע שופר: הללוהו כתקע שופר הללוהו בגבל וכנור (סס ק ג). — שופר תרועה: והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש (ויקל כ ט). — שופרות היובלים: ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות היובלים לפני הארון (יהוש' ו ד). — ובתו"ס: כל השופרות בשרים חזן משל פרה מעני שהוא קרן, א"ר יומי וחלא כל השופרות נקראו קרן (כ"ס ג ב). שופר של ראש השנה של ועל פשוט ופיו מצופה והב ושתי תצוצרות מן הצרדין, שופר מאריך ותצוצרות מקצרת, שמצות היום בשופר (סס סס ג). דבק שביר שופרות פסול (סס סס ו). אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא (סס סס ז). ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין (מ"ד ויקר' כט). ובראש השנה נוטלין שופרותיהן ותוקעין (סס סס). — *שופר, פסוק שנזכר בו ענין שופר ותקיעה: אין פותחין מ' מלכיות מ' זכרונות מ' שופרות וכו' אין

מוכירין זכרון מלכות ושופר¹) של פורענות (כ"ס ד ו). — *שופרות, ברכה שלישית משוש הברכות האמצעיות של מוסף ראש השנה, שמוכאים בה פסוקי שופרות: אימר אבות וזכרונות וכו' זכרונות ותוקע, שופרות ותיקע (סס סס ס). — *ובמשמ' קרן לפיסים ולנדרות: שלשה עשר שופרות היו במקדש. וכתוב עליהן חקליו. חרתיין. וחקליו. עתיקין וכו'. (מקל' ו ס). האומר הרי עלי קן מביא דמי קני ונותן לשופר וכו' הביא ביותר בהן נוטל ונותן לשופר והמותר לא יפול לשופר של נדבה וכו' (חזקוני סס ג ב). — ובספרי: אלו בלו הדיונין, מקל ורצועה סנדל ושופר²) וכו' מקל למכת מדרות עד שיחזור בו, רצועה להלקות, סנדל להליצה, שופר לנדרות (מנחות"ע ל"ז חלקקס ד, 220, ע"ס וזוטל' ח, 106). העמדתו נביאים המשמיעים אחכס את הפירעניות הבאה וכו' והוא בשופר תקיעות הצופה, הקשיבו לקל השופר הזה והתלצו (כס"י, ימ' ו יז). ותקבל ברהמים וברצון סדר שופרותינו (לכשת פסטינו, מוסף כ"ס, חמי ככס שופרות). — ואמר הפיטן: לרצוהך בשופר (כשבת: בזכרון שופר) בזה ראש השנה (כ"ס קלי, חזון אדיר, מוסף ח כ"ס). — יוצים לאתרום מן הטעמים המשרתים טעמי חגיגה בסקרא, שופר מישב, שופר הולך, שופר ישר, שופר מורם, שופר הפוך וכו'³): פור הגדול מרפא רתק שופר שופר הפוך מרפא ענלה (דקדוקי טעמים. 17). שביעי הוא שופר, תוארו בו יושפר, סנגה כשור ופר, נעיסתו כל תופר, ושופר הפוך המשרת, עם חברו ברת ברת (סס, 19). כבר אמרנו שהשופר שהוא מכלל המשרתים נחלק לשלשה, שופר מיושב ושופר מורם ושופר מברבל וכו' וכל המשרתים אי אפשר שיצמדו ויתחברו זה לזה אלא שופר מיושב ושופר מורם (סודות הקודל, 87). המשרת השביעי שופר הפוך (סס, 89). ואחל

¹ [בגמרא (כ"ס לז): מלכיות וזכרונות ושופרות, במ"ד.]

² [בבבלי (סס' ז): בארמ'.]

³ [בספרי המאחרת, בעקר כזו של האשכנזים, בא במקום אחרים מסיני השופר השם מונח ובמקום השופר ההפוך השם מהפך.]

מכרעת 1): ויך אותם לשוק על ירך מכה גרוגה (פער) ים ס. — ב) ולשוק הבחמה: ואת לשוק הימין תתנו תרומה לבחן (ויקרי' ז לב). כי את חזה תתנוסח ואת לשוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל מוכחי שלמיהם ואתן אותם לאהרן וכו' (סס טס לד). ויקח את החלב ואת האליה וכו' ואת לשוק הימין (סס ט כס). ואת החוות ואת לשוק הימין הניף אהרן תנוסח לפני יו' (סס ט כח). וירם הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול (סס ט כד). — ובתנ"כ: ובשילין של ברול בידיהן וכל הסבשק לחזור (מ' המלחמה) הרשות בירן לקפה את שוקיו (סוט' ס ו). שהן טעונים מתן ארבע וסמיכה ונסכים ותנוסח חזה ושוק (זמ' י ז). ואמורי שלמי יחיד וחזה ושוק שלהן (זמ' ס ו). איזה חורוע, מן הפרק של ארכובה עד כף של יד וכו' וכנגדו ברגל שוק, ר' יהודה אומר שוק מן הפרק של ארכובה עד סוכך של רגל (מולי' י ד). שתי קרניו שתי חצוצרות, שתי שוקיו שני חלילין (קניס' ג ו). מאתים וארבעים וששנה אברים: אדם וכו' י' בקורמל, ב' בשוק, ה' בארכובה (אסלי' ח ט). הוואה כחם על כשרה וכו' על שוקה ועל פרסותיה מכפנים טמאה, מבחין מהורה (כס' ח ט). שוק מארכובה ולמטה דברי ר' יהודה, וחכמים אומרים מארכובה ולמעלה (מספס' מולי' ט י). הספסא את עינו והספסא את שוקיו והספסא את בריסו אינו נפטר מן העולם עד שיהי לו בן (ירוש' סס ט ט). שוק באשה ערוה, שנאמר גלי שיק עברי נהרות וכתוב חגל ערוחק (נצ סקדא, נכנ' כד). למעלה מן חיות הקדש, רגלי החיות כנגד כולם, קרסולי החיות כנגד כולן, שוקי 2) החיות כנגד כולן, רכובי החיות כנגד כולן, ירכי החיות כנגד כולן וכו' (מגי' יג). עשית כפחחים שנשחברו שוקיהן במים (מד'ר נכלס' לח). — ונסתמ"א: והללו סימנין של חלדה שרצא וחרצא ושוקיה דקין 3) (מס' סנח' מן חגי', ביבצורג, 240).

לבאר ענין סמך במאריך ובשופר (פלטס ספני דקדוק לר"י חיוג, נוט, 127). ולאלה הי"ב טעמים ח' משרתים ואלה שמותם כלשון אנשי טבריא שופר ותלישא ועירא ותלישא רבא ושופר המיך וכו' (סס, 128). — ועי' סנח, מברבל, ערלי.

שוק 1), ממנו א. שוק, ב. שִׁשִּׁק, א. שוק, ב. שוק, שִׁשִּׁקאי, שִׁשִּׁקאית, שִׁשִּׁקה, שִׁשִּׁקי, שִׁשִּׁקה.

א. שוק 2), ט"ה, ט"ז שִׁשִּׁק, שִׁשִּׁקי, שִׁשִּׁקיו, — א) עמוד רגל האדם הוקף שמעל לכף הרגל, בפרט מן הברך ולמטה, (Unter)schenkel, Bein; (bas de la cuisse, jambe; shank, leg : יכנה יו' בשחין רע על הברכים ועל השִׁשִּׁקים אשר לא חוכל לחרפא (נכ' כס לס). גלי צפתך חשמי שכל גלי לשוק עברי נהרות (סס' מז ז). לא בגבורת חסום יחסך לא בשִׁשִּׁקי 8) האיש ירצה (ססלי קמו י). דליו שִׁשִּׁקים מססח ומשל כפי בסילים (מסלי כו ז). שִׁשִּׁקיו עסודי שש מיסדים על אדני פו (סס' ט יט). — וכצרוף הכה את האויב שוק על ירך, הכהו מכה שלשה,

1) אין בידנו לקבע כבורר, אם לפנינו בסלים אלו שרש אחד, גם לפני הטעם שאין הוראתן המדויקת של הפעל שוק ושל שִׁשִּׁק השוקה ברורה כל צרכי. ועי' בהערות לכל מלה ומלה הנזכרות כאן, עיש כנגד חלק מהן גם בשפות הקרובות. 2) [גם בארמ' ובמורי' שִׁשִּׁקא וגם שִׁשִּׁקא, בערב' שִׁשִּׁקא] ובאשור' שִׁשִּׁק (ומולי' גם שִׁשִּׁק, עי' H. Holma, Die Namen der Körperteile im Assyrl. עם 184 וכו') באותה ממש' כבערב'. וקרוכה הוראת שִׁשִּׁק ו, שִׁשִּׁק, שִׁשִּׁקים, אל הוראת הפעל שִׁשִּׁקא, חוליק, נהג בערב', כ' רכת מלים כמו Glied(er), Gelenk(e), אברים, פרקים כגרמנית למעליס leiten, lenken (באנג' to lead), חוליק, נהג; ואפשר לראות את המעבר שבין הוראות אלו במקרים כגון אלו, שראת ראובן, למשל, עדר נהוג, ושמעון, שראובן אמר לו זאת, הבין כי ראה חברו שוקי. נעות, וכדו'. ועי' בהערה שאחר זו. 3) [בדגמה זו, שלמי ההכנה המאחרת כלשון הובאו בה השוקים כסמל למחירות הרץ, אפשר להכיר למעשה שריד של הוראתו הראשונה של השרש, כאלו הכונה: במרוצת האיש, ועי' בהע' הקודמת].

א) ساق

1) [בנראה, בעקר הכה אותו עד שברע בנגיעת שוקיו בירכו].
2) [רש"י: שוק, הוא עצם הנמכר עם הרגל, רכובי, הוא עצם הירך הסמוך לשוק, ירך הוא עצם הקולית החקוע במתנים].
3) [בתלמוד (גי' ס): דקמיני שקי].

שחוקי, כל שהוא מכיר את אמו ואינו מכיר את אביו, ואסופי, כל שנאסף בן השוק ואינו מכיר לא אביו ולא אמו (קדוש ד נ). בנוק ביצר וכו' רואין אותו כאילו הוא עכר נמכר בשוק (נ"ק ס ח). פרע ראש האשה בשוק נותן ארכע מאות זוז (פס סו). אבל עושה כלים ויוצא ומוכר בתוך השוק (נ"ב ד ג). אמר לאחר בשוק היכן שורי שגנבת (פנני' ס ד). שקרב העומר יוצאין וסוצאין שוק ירושלים שהוא מלא קמח וקלי (ר"מ, ננח' י ט). נבלת בהמה מהורה בכל מקום ונבלת העוף המהור והחלב בשוקים אינן צריכין מחשבה ולא הבשר (עקל' ג ג). שכן דרך השוק להיות עומד בעיירות מערב שבת לערב שבת (תוספ' נ"ג ג כ). פתח שהוא פתח לגג ולגינה וכו' הר הוא כפתוח לשוק (ירוש' מגל' ד יב). אם לא הכירה משנתגזיר כל עמא מוריי שהוא בנושא אשה מן השוק (פס יצני' יל ד). אין בונין אותה (את עיר המקלט) אלא על השוק (י' נחמיס, פס מ"ז ז). במה נאים מעשיהן של אומה זו, חקנו שווקים, חקנו גשרים, חקנו מרחצאות (י' יוסה, פס נג:). הואיל ושוקי ירושלים עשוין להחכבד בכל יום (נ"ב פנניס נ"ב יזל, פס יז). שותה כפלים דמו בראשו וכו' אימתי בזמן שלא ראה פני השוק אבל ראה פני השוק הרשות בידו (פס קי). שלש מאות וששים וחמשה שווקין בדרך גדול וכו' (פס קיס:). אתהלך לפני ה' בארצות החיים, אמר רב יהודה, זה מקום שווקים (י"מל ע"א). תאובל בשוק הרי זה דומה לכלב (קדוש י:). כל זמן שבשוק אביו ואמו נאמנים עליו, נאסף מן השוק אין נאמנים עליו (נ"ב ד נ, פס נג:). ערים הללו אין עושין אותן לא טורים קטנים ולא כרבי' גדולים וכו' ואין מושיבין אותן אלא במקום שווקים (נכ' י). והיה כאשר תרד, אם יש לך ירודים שווקים והוא יש לו שווקים וכו' (מ"ד נחש' טז). לחכם שפתח לבנו חנות של בשמים בשוק של זונות (י' סנח, פס פנניס נג). אם כן יעלו ששים וירד עמהם לשוק (פס ויקר, נד). — ובצורפים, *בית השוקים: כל האגודות של

רבת תעשרנה פלג אלהים מלא מים (ספ' ס"י). ועי' שוק.

ב. **שוק** ⁽¹⁾, ש"ז, מ"ד שווקים, — דרך בעיר, חיצה, רחוב, Strasse; rue; street: עבר בשוק אצל פנה ודרך ביתה יצעד (נפלי' ס). מקומה נא ואסוכבה בעיר בשוקים וברחבות (פ"ס ג ג). וסגרו דלחים בשוק (קס' יז ד). וסבכו בשוק הסופדים (פס פס ס). — ובתו"ם, גם כמשמ' רחוב או רחבה למכירה ולקניה, Markt(platz); marché; market: המחליק כצלים לחים לשוק וסקיים יבשים לגורן נותן פאה לאלו לעצמם ולאלו לעצמם (פס ג ג). הלוקה יורק מן השוק ונמלך להחזיר לא יהויר עד שיעשר (נפלי' ג ג). בעל הבית שהיה מוכר ירק בשוק בזמן שמביאין לו מגנותיו מעשר מאחד על הכל וכו' (פס ס ז). את שדרכו לאגוד אותו בבית אוגדן אותו בשוק (פנני' ס ג). נחתום שהוא עושה למכור בשוק וכן האשה שהיא עושה למכור בשוק (פס נ"ז). מעשה בשוק של פססין שחיה בירושלים שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי המפתח, ר' יוסי אומר, שוק של צטרים היה (פנני' י ע). שנים שנתעברו סתיהם וכו' זה מסנה לו אחד מן השוק וזה מסנה לו אחד מן השוק (פס פ"ט י"ח). ראה סדברת עם אחד בשוק (פנני' ח ט). ואיוו היא (תעוברת על) דת יהודית, יצאה וראשה פרוע וטווה בשוק (פס יז י). היה עובר בשוק ושמע קול סופרין מקרין (פנני' ג ח).

(1) [כארמ' שבתעודות יב, בתו"ם ובסור' שוקא, ובנראה שאולח המלה מאשור' שוק, רחוב, דרך, שעל ידה גם סקק באותה משמ' (מכאן שוקא' כארמ' ובסור'), והמלה העבר' ותעבר' שוקא] (כמשמ' שוק ויריד (בכתו"ם) שאולות הן מצדן מארמ' וכן בערב' וקאק b) (מן 'ארמ' שוקא). לעמ' זאת אין לקשר עם מלים אלו, כדעת אחרים, את הכוש' פכות, פכת, הקרובות לערב' שבה ס, דרך (גדולה). את מקור חוראתה של המלה באשור' יש לגזר ממשמ' השרש (עי' בהערות לערכים שוק, א. שוק) נהג, הוליר, כבעבר', ואין מקום להצעות אחרת שהצעו.]

¹ [במקום שיש שוק.]

(a) سوق (b) زقاق (c) سكة

שוקאית, ט"ז, - אשה שפרנסתה מן השוק, רובלת בשוק, נוהג בדבור.

***שוקד**, מופ"ז, - שם או כנוי שנחננה בו אחד האמוראים: מעשי ירי חבת של מי וכו' שוקד אמר לעצמה, טני שוקד שמואל (י) כסמן צד יעקב וכו' חיוני צד פני, ירוסי כחוצי ד (ח), ועי' שוקד.

***שוקה**⁽²⁾, ט"ז, - כמו ב. שוק, ואמר הסימן: בש ח שאין בני אדם מצויים בשוקת, אור הנר יפה לבדיקה (כיע"צ, חלפי הכומס, יולר שנת הגדול).

שוקי, עי' שוקי.

***שוקי**, ט"ז, - שיד לשוק: וישלח לאשקלון וקיסרין וחיה וימנה במו שליחים שוקים פסולים ומשולחים, זנים ומצירעים ונאלחים (קטע מכתב לאביסר סתן עוזמן סגלונים, סעידלס סכטר, 91).

א. **שור**⁽⁸⁾, מסנו א. שור.

ב. **שור**⁽⁴⁾, מסנו ב. שור, ג. שור, תשורה.

ג. **שור**⁽⁵⁾, מסנו שור.

ד. **שור**⁽⁶⁾, מסנו ה. שור, ב. שורה, ועי' שר.

(1) [כבבלי כתוב: מג: הגרסה: א"ל אביסר בר פפי שקוד אמרה, שקוד מנו שמואל, הא רב אמרה, איבא אף שקוד אמרה, עיב, ופרש רש"י: הו קרו לי שקוד על שום דהילכתא כוותיה בדון ושוקד על דבריו לאוסרם בהילכתא, ובערך: שהיה שוקד על דלתי תורה, ומעין זה גם מפרשי הירושלמי, ואולם אם קשה להכין, לסה נקרא כאן, במסירת הלכה, שמואל בכנוי ולא בשמו, על אחת כמה וכמה קשה לראות פרוש של סמך בתרוץ זה, שנקרא כך מפני ששקד על דבריו תורה, ואולם לא מן הנסנע הוא שכא כאן שוקד או שקוד בעקר כראשי תבונה של שם סמך כגון רב שמואל קסודקאה (עי' חולין כז), ועל כך נשאלה השאלה שקוד זה, שמואל קסודקאה זה מנו, ונתנת תחשובה שהוא שמואל (ירחינאח) הירדוע (ולא, בדעת אחדים, מאחר לו), וצ"ע.]

(2) [ע"פ הארמ' שוקא, ש"ו.]

(3) [עי' א. שור, הערה.]

(4) [עי' ב. שור, הערה.]

(5) [עי' בהערה לא. שור.]

(6) [עי' שורה, הערה.]

בית השווקים ממאין (מכסי' ו ז). - *בעל השוק: לשולחנו המשקד במשקלה, בא בעל השוק והרגיש בו (סס ננד' כ). - *וקני השוק: זקניך ויאמרו לך, וכול זקני השוק (סדר עולם כנה ל, כענכ, ע:). - *שער השוק: היה חייב לו מעות ובא לישול מסנו פירות בגורן ואם' לו צא ועשה עלי בשער השוק וכו' (תוספ' צ"ט ד כג). - *תקנת השוק, תקנה שתתקנה לשם החזרת גנבה שנקנתה בשוק: אם גנב ספורסם היא לא עשו בו תקנת השוק (נבל, צ"ק קטו). - *אנשים שבשוק, אנשים סתם, שלא היו באותו מעמד: אל כל ישראל, אלו הוכיח סקצתם הרי אלו שבשוק היו אומרים כך היתם שומעים מבן עזרם ולא היתם משיבים לו דבר וכו' (ספרי דב' ח). - *לשוק, לכל אדם: התרת יבסח לשוק (יבמי נג). - ואמר המשורר: לך שיחים כמו נחם מחוקים, לך חידו ירועות בשוקים (כ"ט סג"י, לך שיחים, זן סג"ס, סנמן ז, 85). אדמה ליצורים שוק וכלם בעלי חנות (סוף, חדמה ליצורים, זן עשלי, חנמסון, 82). במסחר טוב כיר מאין שוקים מלא חכמה ואין דורש להכין, ובשוקים בלי מסחר כמו כן מבקש דת ואין מורה ומבין (סוף, כמסחר, סס סס, 202). לשוק סחרים יש ולו יובא יום שוק במרוץ אל אגוש חצו (סוף, לשוק סחרים, סס סס, 285). קח את אשר תקח בשוקך (סוף, קס סס, סס סס, 296). שוקים יש לכל מסבר וקנין ומושב החכמים שוק לתורה, ובשוק סוחרים רבים ובשוק סחיר נמצא לכל אבן יקרה (סוף, סופים יס, סס סס, 310). ונכבה על ימי נער כסוחר אשר יבכה עלי רע שוקיו (רפניג, כאן נשאו, ציליק-רנילקי ח, 84). - ויז'ר 'שוקות: כנים, על שיעשו ישראל מכבדן. להם את הדרכים ואת השווקות (1) (עזס"ג סמון יג, סופמן, 79). - *ישוק שחור, שוק סתרים, בעלם מעיני הרשות, נוהג בדבור (2).

שוקאית, ט"ז, איש שפרנסתו מן השוק, רובל בשוק, נוהג בדבור.

(1) [בסדר אליהו רבה ח, איש-שלום, 41:]

מכבדי רחובות.]

(2) [ע"פ הלועזית black market וכדו'.]

א. **שׁוֹרָה** ⁽¹⁾, שׁוֹרָה, שׁוֹרָה, שׁוֹרָה, שׁוֹרָה, מִדְּשׁוֹרִים, —
 הזכר מן הבקר, המשמש לעבודת השדה,
 לסאכל האדם ולזבח לאלהים, Stier, Ochse; bull, ox
 taureau, boeuf; כי באדם הרגו איש
 וברצונם עקרו שור ⁽²⁾ (בראש' ז' ו'). לא תחמר אשת
 רעך ועבדו ואסתו ושורו וחמורו וכל אשר לרעך (שמות
 כ"ז). וכי יגח שור את איש או את אשה ונת סקול
 וסקל השור ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי
 ואם שור נגח הוא מתפל שלשם וכו' השור יסקל וגם
 בעליו יומת (ס' כ"ח-כ"ט). וכי יפתח איש בור
 וגפל שמה שור או חמור (ס' ס"ג). וכי יגח שור איש
 את שור רעהו ונת ומכרו את השור החי וחצו את כספו
 (ס' ס"ד). חששה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן
 תחת השה (ס' ס"ז). אם המצא תמצא בידו הגנבה
 משור עד חמור עד שה חיים (ס' כ"ג). על כל
 דבר פשע על שור על חמור על שח על שלמה על
 כל אברה אשר יאמר כי הוא זה (ס' ס"ח).
 בן תעשה לשורה לצאנך שבעת ימים יהיה
 עם אמו ביום השמיני תתנו לי (ס' ס"ט).
 כי תפגע שור איבך או חמור תעה (ס' כ"ד). למען
 יגוח לשורה וחמור יונפש בן אמתך והגר (ס' ס"ז).
 כאשר יורם משור זבח השלמים (ויק' ד' י'). כל חלב
 שור וכשב ועז לא תאכלו (ס' ז' כג). וישחט את
 השור ואת האיל זבח השלמים אשר לעם (ס' ט' י').
 אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה

(1) [בן באשור] שור (על יד אלף, חצוני יוחר),
 באוגרית' תר, בארמ' וסיר' תורא (עי' בהמשך). כערב'
 דרומית וצפונית ת'ורא, וכן בהעתקות מכנעני ליוני
 קטט, ובמלה שאולה ליוני ταῦρος, ברום' taurus.
 בכתבת הארמ' הקדומה מסוג'ין, המראה ש במקום ת'
 מאתרת, כנעני, באה גם צורת הנקבה שרה, במשם'
 פרת. המלה שור כלולה גם בשם המרכב שריאל
 (באוגרית' ה'ריאל), שנקרא בו יומי המקרא האל
 המעצב בדמות עגל הזהב, עי' שפכ, הערות.

מקור המלה בראשית הכשונות השמיות אינו
 ברור, ואף לא מן הנמנע הוא, שכמה המלה אל השמות
 השמיות מן החוץ.

(2) [רסע"ג פרש משלשון שור וחומה, וכך גם דעת
 ראב"ע (ספ' יסר קמ', עמ' 88) ואחרים].

(a) ثور

קדש הם (נמל' י"ז). עתה ילחכו הקהל את כל
 סביבותינו כלחך השור את ירק הגדה (ס' כ"ד). זאת
 הבחנה אשר תאכלו שור שח כבשים ושה עזים (דנ'
 י"ד). לא תעבד בבכור לשורה ולא תגז בכור צאנך
 (ס' י"ז). לא תחמס שור בדישו (ס' כ"ד). שורה
 טבות לעיניך ולא תאכל סמנו (ס' כ"ח). ויחרמו
 כל אשר בעיר מאיש ועד אשה סנער ועד וקן ועד
 שור ושה וחמור לפי חרב (יסו' ו' כ'). ולא ישאורו
 מחיה בישראל ושה ושור וחמור (ספ' ו' ד'). את שור
 מי לקחתי וחמור מי לקחתי (ס' י"ז ג'). ויוכח שור
 ופריו (ס' י"ז ג'). ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו
 (ספ' א' ג'). והיה למשלח שור ולמרמס שח (ס' ז' כ').
 אשריכם זרעי על כל פים משלחי רגל השור והחמור
 (ס' ל"ג כ'). שוחט השור סכה איש זוכה השח עורף
 כלב (ס' ס' ג'). ופני אריה אל היטין לארבעתם ופני
 שור מהשמואל לארבעתן (ימק' א' י'). בגלגל שורים ⁽¹⁾
 זכחו (ספ' י"ז ג'). וימירו את בכודם בחבנית שור
 אבל עשב (ספ' ק' כ'). הולך אחריה פתאם בשור אל
 מבח יבא ובעבם אל מוסר אויל (עפ"י ז' כ'). באין
 אלפים אבוס בר ורב תבואות כח שור (ס' י"ד ד').
 טוב ארחת ירק ואהבה שם משור אבוס ושנאה בו
 (ס' י"ז). הינהק פרא עלי דשא אם יגעה שור על בלילו
 (אי"ז ו' ה'). שורף עבר ולא יגעל הפלט פרתו ולא
 תשכל (ס' כ"ח י'). ואשר היה נעשה ליום אחר שור
 אחד צאן שש בררות וצפרים נעשו לי (נחמ' ס'
 יח). — ובשמוש בולל, כמו מקר: ויהי לי שור וחמור
 צאן ועבד ושפחה (בראש' ל"ז ו'). ויוכח שור ופריו
 וצאן לרב (מ"א א' כ'). — וגם העגל והעגלה הנולדים:
 שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת
 אמו (ויק' כ"ז). — ובצורף שור-פר, פר-שור: קח
 את פר השור ⁽²⁾ אשר לאביך ופר השני שבע שנים
 (ספ' ו' כ'). והיטב לוי משור פר מקרן ספרים
 (ספ' ק' ל'). — ובתמונה של גבורת האדם והשכט:

(1) [יש מציעים: לשדים, בהשפעת למר שכראש
 המלה אחר זו שבסוף הבח גלגל, ואינו מוכח].

(2) [אמנם קשה להבין מה בין פר השור לבין פר
 השני שבע שנים שבכתוב זה, ובהמשך מדבר על הפר
 השני (ספ' כו, כח) בלבד, אשר העלה על המזבח, ועל כן
 הצעו חקונים שונים, סכלי שנמצא דבר מניח את הדעת].

(סס ג ח). שור שהוא מועד למינו ואינו מועד לשאינו מינו, מועד לאדם ואינו מועד לבהמה (סס ד ט). — *ומיני שורים, שור הבר, שור המדבר: שור המדבר, שור התקדש וכו' הרי אלו חייבין מיתה (סס טס ז). שור בר מין בהמה (יכוס' כלל' ס ו). — *ובצורף, כחב על קרן השור (השור'): שאמרו להן כתבו על קרן השור שאין לבם חלק באלהי ישראל (יכוס' מניח' ג ז). — *ובלזון חירות, שור משמש: עשו לי שור משמש² בשור מסכן³ (כ' יומי' גר חסין, עיכוי' נג). — "שור, שם לאחד מי"ב המזלות, taurus: שנים עשר מזלות ברא הקב"ה הסדרין ברקיע וכו' מלה שור תאומים פרשן וכו' (נתיב' דני' שמאל' סקטן ס). המליך אות ו' וקשר לו כתר וצר בו שור בעולם ואיר בשנה ויד שמאל כנפש (ילנה' ס ז). וכלם משרתים ליי"ב מזלות וכו' מלה שור תאומים וכו' (פד"ח ו). סידורן דמזלות מלה בניסן ושור באייר (ערוך ערך כנה). ומזל שור משמאל לאיש, מסקומו לא ימיש (דלצ"ט, מכתב ל"ט אן גלמע, פהל ג, 37). וג' מעפר והשם שור בתולה גדי (סול, ספר למשלח' נקדמות, ז). ובנגדו קצור כשהחטא בשור ותאומים (דלצ"ט, ס' העבור, 81). שמואל מלה ל' מעלות ומזל שור ל' מעלות (דעני"ט, קדש' יא ט). וקרני השור בלי עבות אקשור, ועובתי תאומים בהי ראם ותומים (כ"י מנין, סח' כג, 210). — ואמר הפיוט: יללה השמיע שור במרומים על כי בכור שור שחו קרניו (אז' במעלות, קני' ס"ג). ועל מלה ושור מצלת כחך בהתיתרם (דעני"ט, פסל' מלכות). — "ועין השור השמאלי, כינוי לכוכב כימה שבמזל שור: והנכון בעיני שהוא (כוכב) אחד והוא כוכב גדול יקרא עין השור השמאלי ובסיל כוכב גדול הו' לב מזל עקרב (דלצ"ט, חיו' ל' לא). — "שור הים, שם חיה שבים: וכן בשור היםים עמדו עליו דייגים פעמים רבים וכו' (כ"ט קדש'ט, מ"ג למנז'ס ג, הקד' יג). שכן קבלו החלמוזיים שיש

בכר שור¹! הדר לו וקרני ראם קרניו (דנ"י לג יז). — ובתי"ט: כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך (פסח' ז יא). שור שחור שיצא מביתו ראשון הרי הוא הקדש ויצא לבן, כ"ש אומרים הקדש (נזיר' ס ח). החליף שור בפרה או חסור בשור (קידוש' א ו). שור שנגח ארבעה וחמשה שוורים זה אחר זה ישלם לאחרון שבהם (ג"ק ד ח). שור האצטרין אינו חייב מיתה (סס ד ז). שור שחיה מתחכך בכותל (סס טס ו). שור האשה, שור התימים, שור האשורופוס וכו' שור ההקדש, שור הגר שמת ואין לו יורשין, הרי אלו חייבין מיתה (סס טס ז). אסר לשומר חנם היכן שורי, אסר לו טה, והוא שנשכר או נשבת או נגנב או נאבד (פנעו' ס ג). הרי עלי שור, יביא הוא וגסביו במנה (מנח' יג ט). אפילו שור שזה אלף דינרין ואין לו ללוקה אלא דינר כיפין אותו לשחוט (חול' ס ד). שור זה עולה ובית זה קרבן, מה השור ונפל הבית אינו חייב לשלם (ערכ' ס ט). שני שוורים מצאתי לך והחזרתו לך את שניהן (כ' זל, יכוס' גי' ס ג). וראיתך מושך שני שוורים קשורים (כ' יומי' סס טס). בשור שחור וכיומי דנים מפני שהשטן מרקד לו בין קרניו (שמואל, נכ"י לג). שור בן יוסו קרוי שור (דנל, ג"ק סה). לא שנו אלא דאמר אחד משוורי הקדש, אבל אמר שור בשוורי הקדש הגדול שבחן הקדש (דנל' גר' אגוס, מנח' קרי). משור אחד יצאו שורים הרבה (כ' יסוד'ט, ע"ד' דלצ"ט). — *ובפרט בדיני נזיקין, שור כאחד מאבות הנזיקין: ארבעה אבות נזיקין, השור והבור והמבעה וההבער, לא הרי השור כהרי המבעה ולא הרי המבעה כהרי השור (ג"ק א ח). ג' אבות נאמרו בשור, הקרן השן והרגל (ס"ה, דנלי סס ג). ואי לרב דאמר כולם משורו למדנו היינו שור (סס ג). — *ומגוים שונים בדיני השור המזיק: ושור המועד ושור המזיק כרשות הגזוק (מנח' סס א ד). שני שוורים תמים שחבלו זה את זה משלמים בסותר חצי נזק

(1) [ע"י א. קרן, הערה בעמ' 6193 וכו']

(2) [כך בכ"י מינכן, ע"י ד"ס. בדפוס: במשפט.]

(3) [כונת המליצה: תרדיון בתרדל; שור משמש —

תרדיון, שור מסכן — תר דל — תרדל.]

(1) [אמנם לפי הענין והתקבלת נראה שצ"ל: בכרו

הדר שור לו וקרני ראם קרניו.]

ידידות, זמורה א, 6). לו שר בנו עמים פני דודי
מתארכים העת שחות שכר (כ"י סמ"ז, לו פה, סמ"ז, 6,
480). — ואמר חסלין: שור מראה הקשת בענן
(צ"י, צ"ס מד יב).

— פועי, שורר, — כפי שור, הכימ, ואמר המשורר: בת
רמון ברב קנאתה תחניד לברה וכו' ותשורר
בעין האותה לצבית חסודה (פמ"ט, צמנוני
ידידי, גדולי, רעט).

ד. שורר, פ"ט, תשרי, — פעל ספסוק: ותשרי¹ למלך
בשמן ותרבי רקחך ותשלחי צריך עד
מרחק (יפעי נז ט).

ה. שורר, פ"ז, — כפי שורה, שורה כחוכה במכתב או
בספר: כתבתי שני שורי הנחופים על האב

אחי מלבנון בלה אחי מלבנון תבואי תשורי¹ מראש
אמנה מראש שגור וחרמון מסענות אריות מהררי
נמרים (סמ"ט ד ט). — ואמר הפיסן: שר הדבר
בי [נח] ויץ (יח"י, חסם מקדש כמקום, קרני, נחלמי,
זולמי, מנ). יח שר רעתו מכלה (סול חסם חסר מנ,
סס, נג). קיפת לפידים שר ונסלא (סול, חסוסני,
קרני, שמוס, סס, עד). חווק לבו כשר לבת אש
(סול, סס, סס, עו). וישחתו עם ישורון יום ישורון
היכלם (חלניע, ובן ככל לני, חניג 249). השר כל
ומנו לא נעלם (מסלם נר קלנימוס, הסכן מחסם.
סמרים יח"כ). — ואמר המשורר: ראיחך ואת תשאג
כשחל וכו' ושרת יך ואת תנאה ותצרה (ר"ס
הנני, הלי טעם, נן חסליס, סנרען א, 28). אשור
שחקים עלי ראשי וכוכבים כדמות ערונה כנצנים
ספתחה (סול, סלעטור, סס סס 112). וסי שר בעין
לכו דרכיו וספתעלם (סול, סנומס, סס סס, 133). וסי
לא שר כואת לא שר גרלה (סול, יחוקק יט, סס
ג, 84). הלא שרת אחי עשר קצר לב קצר דעת
ונבהו כברושים וכו' ובמה תחוח סכה אלהים קצר
קומה ולבב לו בלישים (סול, נן חסלי, חנרנאסון, 182).
ושרתני בעין קלון כשורך נסכוה וחדל אישים
ונכלם (רפניג, וסלסני, ציליק-כננילקי א, 183). ואדע
כי בעת אשור דמותך אוי ארץ ויסור דאבוני
(סול, סלח גדל, סס, 198). עדי שרתי בחקרי
האחבים (סול, סקר סיטיג, סס, 198). ראה אחי
ושורה (סול, סמורס טעסס, סס, 206). שור את
פני שמש בעת יעל (רפניג, סעק א, גדולי, סנ).
ואשו תנוצץ לעברי דרכים ומראש גבעות מאורה
ישורון (סס סס, סיג). חעת יכרע לפני הכים
שור עין שמש מפיו מצק (סס ג, סס, סל). יאשי
לעד משור אותו (סס ג, סס, סס). איך סכלו לראות
יאור יגר בתוך עיני ו לשור אש בקרבי בערו (סס
ז, סס, סס). הביאני הלומי מקרשי אל ושרתי
מלאכותי החסודות (כ"י סלוי, סלסי "סכנוחין

[1] [מן המשרשים העברים היו שראו כאן את המעל
שור כלשון ראית פנים, כמו אשורנו ולא קרוב (סמ"י),
ועם זה אף קשרו אותו כענין תשורה בהמשך הדברים,
כפרוש רש"י: וכן ותשורה אין להכיוא, דורון של הקבלת
פנים, ע"כ; ואחרים בארוהו כלשון הל כה בשירה, וכערב
שאר a) במשמ' הלך בשירה. אשור' שר (מן שור)
התהלך, ועי' גם בערך א, שרה, על שרותיך (יסקי) כו
ס). ואלה דברי דוגש בתשובותי (סמ"י דוגש על רפניג
68): ופחר ותשורי למלך בשמן והסנתחה למלך השמן,
והחליף סחרון הבי כהא, ואין סחרונו כשאמר אבל
דיסויו אשורנו ולא קרוב ופרשתי והרבייתה לו הבישול
בשמי בשמים ושנדטה לו כי היא מן מנתה כמות
ותשורה אין להכיוא, ואין תשורה אלא מן אשורנו, ע"כ.
ואולם תרג' השבעים *καὶ πορεύεται ὡς σου μετ' αὐτόν*
et ornasti te regi unguento, כלו' ומלאת ונוניך כהם, שהוא על
כל פנים רחוק מלשון המקור: "לפנינו; הוולג' סתרגמת;
et ornasti te regi unguento, כאלו: התקשמת למלך
בשמן, וכן הסורי: ואשתבחת למלכא כמשחא, וחי'
כדרשה: כד עכדת ליד אוריחא אצלחת במלכותא וכו'.
א. גיגר, שחשב למצא כאן את ענין חקרן למלך או
למלך, הציע לגרס: ותשורי במשמ' ותסליכי, ועי' בנגד זה
בדברי העורך, הלשון והספר א, 89, המנסק את
הקריאה: ותרי למלך בשמן ותרבי רקחך ותשלחי
צריך עד מרחק; ואמנם הכתיב החסר ותשורי (כן גם
במגלות ים המלה) מרשה גם את הסכסא ותשרי מן שרה
כלשון ותפתחי וכד', ואולי כך עקר.]

(a) سار

אני ככרוש רענן, במק' וישב לאנוש צדקתו ישר על
אנשים (חיוג לג כו), הסבון כנראה: ישרו, כחקבלת אל
צדקתו.]

[1] [ויש סבארים תשורי כאן כלשון הליכה, ועי'
ד. שור, הערה.]

ובכרם, Reihe; rang; rank: שנים שהתחילו מאמצע השורה, וכו' יחיד שהתחיל בראש השורה וכו' (ס"ט ז' ד). וזה שנמצא עומר בין שלש שורות שלשני מלכנים (ס"ט ז' ג). הנוטע שתי שורות על קשואין, שתי שורות של דלועים, שתי שורות של פול הסצרי, מחר, שורה של קשואין, שורה של דלועים, שורה של פול הסצרי, אסור וכו' וכלל ג' ד). הנוטע שורה של חמש גפנים, כשי"א כרם, ובה"א אינו כרם עד שיהיו שם שתי שורות (ס"ט ז' ט).

מאימתי שורפין הקשין שבשורות השרה (מקפ"ה פ"ט ג' ט). מה הנמן הזה אין נוטעין אותה ערכוביא מלא שורות שורות (מדי"ק י"א). — ושורות של חביות במרתף וכו': מי שחיו לו עשר שורות של עשר עשר כרו יין ואמר שורה החיצונה אחת מעשר ואין ידוע איזו היא נוטל שתי חביות לזכמן, חצי שורה החיצונה אחת מעשר ואין ידוע איזו היא נוטל ארבע חביות סארבע וזיות (דמ"ז ז' ט). כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה, ולמה אמרו שתי שורות במרתף, מקום שאכניסין בו חמץ, כשי"א שתי שורות על פני כל המרתף, ובה"א שתי שורות החיצונות שחן העליונות (פס"ה ז' ט). בעי ר' ירמיה (היו המטבעות מופלים) כשיר מהו, כשורה זה, כחצוה מהו, כסולם מהו (נ"מ כ"ט). — ובמש"ש שרשרת של בני אדם המסדרים בזה אחר זה, סדרת אנשים: קברו את דמת יחורו, אם יכולים להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה יתחילו וכו' העומדים בשורה הפנימים פטורים והחיצונים חייבין (נכ"ז ג'). הכהנים עומדים שורות שורות וביריחם בזיכי כסף ובזיכי זהב, שורה שכולה כסף כסף ושורה שכולה זהב זהב (פס"ה ט' ט). אבל עומדין בשורה ומנחמין ופוטרין את הרבים (מ"ק ג' ז'). ושלש שורות של תמידים חכמים יושבין לפניהם (פס"ה ד' ד'). נטל רגל השמאלי וכו' נמצאו כולן עומדין בשורה והאברים

י"ב כ' כ"ג (כ"ג ח"ב כ"ז). וזמנם כנראה שאול מעכ"ל. מסתבר שאין לראות את המלה כקרוכה אל שור במש"ש חומת אלא אל שור, שרשרת במש"ש טבעה ושלשלה, ועי' שר, הערות.]

היקור (ד"ה ט"ז יסודי מל"ס וכו' ג, יעקב ק"ן, 145). טגמט שורים אלה להדר בכורו (פ"ט ט"ז, 345).

א. **שורה**, ט"ז, מ"ב כ"י שולחם, — מלה מספקת: ערם הלכו בלי לבוש ורעבים נשאו עמר בין שולחם⁽¹⁾ יצהירו יקבים דרכו ויצמאו (ליזב כד י"ב).

ב. **שורה**⁽²⁾, ט"ז, — שורה של ורעים וכדו', סדרה של נטעים ורעים או שתולים בשדה

(1) [הפרשנים העבריים, בין שהם מבארים את המלה ובין שעוברים עליה כעל דבר ידוע, רואים כאן את שורות בית הכד, אשר שם יצהירו את השמן, מן ב. שורה שבלשון חז"ל, אך הולג': acervos, ערמות, התרג' הארמי: אשותהון או אשיתהון, כלשון שור וחומה, וכן רס"ג: אש"ארהם, אך הסור: ובזמן נכסנון כשרותהון, ו"א בעת שירעכו בסעודתם, והשבעים $\epsilon\upsilon\sigma\tau\epsilon\nu\sigma\iota\varsigma$ ג"א $\epsilon\upsilon\sigma\tau\epsilon\nu\sigma\iota\varsigma$ (כהבדל שהיה יכל לתולד ביוגית או גם מתוך פרוש עברי או ארמי של המלה כלשון מחשכים כשין שסמית או ימנית). אבל מה שהיה הנרסה הנבונה בלוג, מסתבר שלא ראו כמלה ראשונה: ובין, אלא כאלו ב—ינשורתם בכיית של ככל"ם. החדשים הציעו הצעות תקין שונות ומשונות. לפי ענין הכתובים שלפני משפט זה ומהירו (ורעבם נשאו עמר — יקבים דרכו ויצמאו) יש לבקש גם כאן לא קביעת המקום אשר בו "יצהירו" עלובים אלו שהכתוב דן בהם ושיצאו לסדבר (פ"ט ז'), אלא הבעה לחומר הצלחתם, לאמר: לא באשר יצהירו בני אדם הסבורים כמעשיהם יצהירו אלה, אלא: בדבר, שאין בו יצטר של מש"ש. בכיון כזה נאמר בפסוק דומה לזו באיוב ל' ד על העורקים ציה, אשר עליהם אמר כל"ה, ו"א אשר מצלם אמר הקציר: הקמפים כלות עליו שית ושרש רתמים להם (ו"א לשם הסום), וגם כאן כנראה זכונה בקרוב, שיצהירו (ו"א ידליקו יצטר לבר) לא בשמן, אלא בענפי להם, ובמזוי בקרוב במש"ש בענפי להם, בשרשי להם וכדו', הוא שמתחבא באיחיות בינשוריתם, שהמסרת נקרה אותן: בין שולחם. אמירות אחרת היא, שדובר כאן על נשורות, שנשרו מן העצים, איך אין חסונה זו מתאימה כל כך לתאור המדבר, שאין בה עצים אלא שיתו רתמים בלבד, ואולי דקרוב ביותר הוא דהנית כנוסחת המקור: בנשוי להם, ו"א בחם נשבת, שלא קשף אותו אחר, ידליקו להם נר, וצ"ע. והשוה בתהלי לב א: אשרי נשוי משע, שעקרו: נשוי, והשוה גם: כי יצח לך מלוח מעונך (ליזב י"א ו), וצ"ע.]

(2) [גם בארמ' שכתרגומים שורחא (ח"י טמח

בירם. (מגיד ד ג). כהן גדול וכו' עומד בשורה הסגן בימינו וראש בית אב בשמאלו וכל העם אומ' לו. אלו כפרתך והוא אומ' להם תחברו מן השמים עומד בשורה לנחם את אחרים הסגן והכהן שעבר מגדולתו מימינו ואכל משמאלו (הוספת קמ"ד טו, וכעין זה צמח"ס יע). מלך ישראל אין עומד בשורה להתנחם ואין עומד בשורה לנחם אחרים (ס"ס ט"ז) לא יטמא להם כמית. כמותם אין מטמא, אבל עומד הוא כהספד ובשורה (פס"ז צמ"ז כו). היו כולם בשורה אחת, העומדין משום כבוד חייבין, משום אבל פטורין (כ"י יוסף, יומ' נחמ' ג' ג). דרש"י א' בן עזריה לפני חכמים בכרם ביבנה, וכו' כרם היה שם, מלא אילן תלמודי חכמים שהיו עשויין שורות שורות ככרם (ס"ס ט"ז). אב בית דין שנכנס עושין לו שורות⁽¹⁾, רצה נכנס כזו, רצה נכנס כזו (ס"ס נכ"ס ג). עומד הייתי בין אחי הכהנים בשורה והמיתו אותי כלפי כהן גדול (כ"י טרפון, ס"ס יומ"ג א). אדם שסרה לחבירו וביקש סנינו ולא קיבלו ועשה שורות בני אדם ויפייסנו, דכתיב ישור על אנשים⁽²⁾ (י"ג, ס"ס צ"ק ט'). אין שורה פחותה מעשרה בני אדם (כ"י יאס"פ נחמ' קמ"י יע). כיון שראותו מלאכי השרת (לאברהם) אף הם קשרו הספד שורות שורות (מ"ד"ר ח"כ פס"ס טו). — ובצדושים כגון ראשי שורות: ומורים שאם היו ראשי שורות מעורבין שהוא נותן פאה מאחת על הכל (ש"ס ג ט). ראשי שורות, העומד שננגדו מוכיח (ס"ס ו ג). — ובהשאלה לדברים ממששים, שורת הדין, סדת הדין, קנה טדה: צודק: עכר שעשאו דבו אפוזיקי לאחרים ושחררו, שורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תקון העולם כזוין את רבו ועושה אותו בן חורין זכותו שטר על דמיו (גיט"ד ד). המוכר פירות לחברו ואמר לו פירות שסברתי לך שגלים הם וכו' שורת הדין אינו נאמן (הוספת' סו"ט ז ט). — לפנים משורת הדין, במדת החסד ולא במדת הדין: ואת המעשה, זה שורה

הדין, אשר יעשון, לפנים. משורת הדין (מכ"י יחנן מס' דעמלק ג, ח"ט, ט"ז). ועי' פנים, 5006. — ונהג בשורה, שלא בשורה: אילו העושה דבר שלא בשורה שמא מתירין ערוה שלו (יב"ט יצ"י יג ט). מעשה באדם אחד שלא היו בניו נוהגין בשורה, עמר וכתב בכסיו ליונתן בן עוזיאל (צ"ח קל"ג). אמר להם הקב"ה אחם עשייתם שלא בשורה אף אני אעשה שלא בשורה (מ"ד"ר נחמ' טו). וכשתתיר פניו מהם מי אמרו לו שלא עשית בשורה (ס"ס ט"ז). ולינו ורחצו, אברהם מקדים רחיצה ללינה ולוט מקדים לינה לרחיצה וכו' ויש אומרים אף זה עשה בשורה (מ"ד"ר נחמ' טו). ולא יכול יוסף להתאפק וגומר, רבי חמא בר חנינא אמר לא עשה יוסף בשורה שאילו בעטו בו אחד מהם מיד היה מת, ר' שמואל בר נחמן אמר כהוגן ובשורה עשה וכו' (ס"ס ט"ז). — קלקל את השורה, המה משורת הצדק, מן הדרך הישרה: אהבה מקלקלת את השורה ושנאה מקלקלת את השורה (כ"י פנעון זן יומ"ט, מ"ד"ר נחמ' נה). — ובספ"ס: ושאלה ראובן שמכר חצר וכו' מה שורת הדין (ספ"ס סג"א הכני נח). אמר אחד לחבירו כמה פחוד השלטון, אמר לו וכו'. ובלבד שתהא שורתך טובה (וסמ"ק לו, נ"ד). שלשה שנכנסו לבקר את החולה ויש מי שחולק בדבר ויודיענו שורת הדין (ס' הספדו לנרללוגי, 87). וכשם שהרקיע עשוי שורות שורות שלכוכבים כך גן עדן עשויה שורות שורות שלעדיקים (מ"ד"ג נחמ' ג ט, מ"גליות, טו). היתה שורה פוגעת בתכרתה (מ"ד"ג ס"ס י"ז, ס"ס, ספ"ס). — ואמר המשורר: פתאים חשבו סבלות לחשוות עצי עדן בשורות הארנים (כ"כ"ג, ע"ס י"ד, נחמ' י"ג). כל אורחותם דין ושורה (כ"י אלנקאזה, נס"ס חלפ"י מוס"ט טו, טו). קבע בשורה עתים לחורה (נחמ' מ"ג, וכעין I, 200). — "שורה של אותיות בכתב או בדפוס, Zeile; ligne; line: ומה שנוהגים לכתוב י"ב שורות שגשג אור"ת משום דגמ גימטריא י"ב (הוס' גיט"ז, ד"ה סמ"ח). ורציתי שתחבר שתי שורות (עמנואל, מס' כ, סכנון, 568). — "וביחוד בצורה שורותים, שתי שורות: ויכתוב שורותים אחת בכרסה ואחת

(1) [בדפוס: שירות].

(2) [בכ"ל, יומא טו]: אמר רב חסדא וצריך לפייסו בשלש שורות של שלשה בני אדם שנאמר ישור על אנשים וכו'.

כנבה (ספר צד שטת, חסונה טח). ואכתוב לכם שורותיים להליץ בערי (ד' ילמך צד שלמה צד חגי ססולה הקד' למרסו על סיד הסינים, מעמזני כספרים, לצ). הווקקתי אני החותם בסוף שורותיים להודיע להדרת ארוננו כי הנני באתי (ד"ה של יהודי וזכרים וז"י ב, יעקב מן, 288). שהראני אביו הקצין נר"ו שורותיים מעשה מצבעותיו בשולי הריעה (סו"ח מוס יליד קנא. אחרי דרישת השלום כמשפט לאוהבי שמו שורותיים אלה להשמיע במרום קדשו איך הגיעו לידי דבריו הנעימים (סו"ח מוסה מסד פכמי"ח ח). ואח נפשי הצלתי בשורותיים אלו (פס יז). הרימותי ידי אל אדוני בשורותיים אלו על הצעשה שבא לידי וכו' (פס קד). אמרוני לכתוב שורותיים אלו (סו"ח מוסה חמט טסון, ויניחא טו, טז). אמרתי ארוצה נא ואבשרה בתשורות שורותיים ובאותיות זה מטה אהרן (פסח מטה חסון כן, קא). ע"כ יצאתי כחיום הזה בשורותיים הכוויות הללו להשמיע למרום קדושת מלכות (מכתב סכמי סכמי מכתב סכמי, בספר פסלומות סכמי ליט"ר מקדוה). — יו"ב שורות ככנוי לגמ, נוחג בדבור.

שורִי, שׁוֹרִי — מחכונת השור: צורת שוריות לשור במה שהוא שור וצורת העוסות לעוף במה שהוא עוף (חמ"ה חספס, כו).

שורִיק, שׁוֹרִיק — שם כולל לתנועת הניצרת בקבוצת השפתים⁽¹⁾ והמסמנת בנקוד השכרני על ידי בנקודת בתוכה, ו או בשלוש נקודות מתחת לאות, כתוכות כאלכסון משמאל לימין, כגון א, ב ובנקודת הבכלי ו קטנה מעל לאות, ובארץ-ישראל הקדום שתי נקודות זו על יד זו, כמו צירי שכרני, מעל

⁽¹⁾ [במשמעות כוללת זו שמש השם שורק או שרק, שרק, אצל ראשוני המדקדים, ויש מן החדשים שמנקדים שרק, שרק, שורק, ואלה דברי ד' ילין (דקדוק הלשון העברית, 74): ר' יוסף קמ"ז במספר ספר חוכרון (17), בהכדילו בין התנועות הגדולות והקטנות (הוא הראשון בשיטה זו בין המדקדים), קבע את השם שורק לנקודה הבאה בתוך הווי"ו ולסימן נתן את השם קבוצת שפתים. אך חרדיק בנו קורא עדין לסימן בשם שורוק כאשר קראוהו המדקדים הראשונים, ע"כ.]

לאות: שם הנקודות קטנה מתחת צירי סגול חלם ש ר ק חרק (דקד' סטעמ', 12). השביעי והוא ש ר ק מקבץ את השפתים ושורק כחן לסעלה (סו"ח סקולה, דכנזכר, 58). ועשה לדוחק המשקל הששום וחשבור ותעבור אמר בשלשון ש ר ק אם אתה צריך עליה לדוחק בחורה (דונס, ססו' על דסעי"ג 108, עמ' 38). והוא שורק בפירוש, כמו לשמוע שריקות עדרים, לפי שבשארם שורק בשפתיו ומשמיע קול נשמע כמו אז (טעמי הסקלה לר"י בן נלסס, 16). הפועל העתיד מאלה הפעלים בהנחת העין והשיבה זו נחה נסחרת מונע האות אשר לפניו בשורק ברוב הטלים או בחולם במעוטם (כ"ט גיקעניאל, חסו"ח ססמ וסמסן לר"י מיוג, כוט, 34). השורק מורכב מן החולים וסן החיריק על כן היא נקודה בתוך חוא"ו בעבור היות החולים עליון והחיריק שפל ובמקום שאין שם וא"ו ישימו צורתו שלש נקודות וכו' ונקרא שור"ק מגורה שרקו כי כן הוא ויש שיקראוהו קיבוץ סו"ם (כחנ"ט, לחוט, 3-4). ואם אמר האומר למה אינו בשור"ק כמו עליו שור נשיב כי החולם והשור"ק יתחלפו (חול, ססמ יסר קטו, 38). השורק⁽¹⁾ נקוב על שלש חבונות, יבוא אחריו המשיך ויבא אחריו הדגש והנח הנראה (כ"י ח"ס, כו"ז 3 ס). קסון גדול והוא קא"ץ: קסון כינוי והוא חולים וקסן והוא שור"ק (סס סס). ושוללות בשורק בואו, כ"ס ח"ס, ס"י המלות ססו"ח, הרביעית או ושמה שורק (כד"ק, מכלול, קלו). האשכנזים קוראים לקבוצת שפתים שלנו שורק (כחנ"ד לינירס ח ט, וכסה, לז). — ב) בספרי המדקדים האחרים, שם לתנועת ו הארכה בלבד, המסמנת כווי"ו ונקודת בתוכה, כנגד לקבוצת המשמש בשם לתנועת הקצרה.

שורִר, עי' נ. שור, א. שיר, שרר, שרר.

שורִש⁽²⁾, ש"י — שם צמח שעצו פחוק מאד, שורש: glycyrrhiza, Süßholz; liquorice

⁽¹⁾ [בנוף הערבי (הירשפלר, 182) ו אל שורק].
⁽²⁾ [ע"פ שושא במשם' זו בארמ' שכתובים, שושא] בערב', ועי' לו, Flora II, עמ' 485 וכו'.

(8) سوس

האהוב והשונא, אי זה הוא האוהב, זה שושבינו, והשונא, כל שלא דבר עמו שלשה ימים באיכה (קמ"ג נ"ה). שושבינים וכל בני חופה מסיפין על מנותיהן (כ"י שמעון ז' חלוצה, חקמ"ט סנה"ד). ביהודה היו מעידין שני שושבינים, אחד משל בית חתן ואחד משל בית בלה, אף על פי כן לא היו מעמידין אלא לגישואין, ובגליל לא נהגו כן, ביהודה היו שני שושבינים ימינים מקום שחתן וכלה ישיגין, ובגליל לא נהגו כן וסם כחז"ל (א' ד'). שושבינים וכל בני חופה פסדין סן הסוכה (ב"א ז"ל ז"ל, יומ"ט סוכ' ז' ס'). ולא יעשה ישראל שושבין לגוי משום לא תחתן כס (כ"י יומ"ט ז"ל חנינה, ס"ט ע"ז א' ט). ויביאה אל האדם וכו' מלמד שנעשה הקב"ה שושבין לאדם הראשון (כ"י יומ"ט ז"ל חלוצה, זכ"י ס"א). מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשתו לגרשה והיתה כתובתה מרובה, מה עשה, הלך וויסן את שושביניו והאכילן והשקן שיכרן והשביכן על מיטה אחת והביא לזכרן ביצה והטיל ביניהן וכו' (נ"ט נ"ז). יכולה היא שתאמר תנו לי בעלי ואשמה עמו, הכא נמי נימא תנו לי שושביני ואשמה עמו (נ"ט סמול, ב"י קמ"ד:—קמ"ה). פעם אחת נעשה הקב"ה שושבין לאדם, מכאן ואילך אדם קונה שושבין לעצמו שני' עצם מעצמי וכשר מכשרי' (אד"כ"ד). מיכאל ובכריאל הם היו שושבינים של אדם הראשון (כ"י יהודה ז"ל קינן, מ"ד ז"ל ס"א). למלך שהיה משיא בתו ונמצא בשושבינה דבר של שמצא⁽²⁾, אמר המלך אם הורגו אני עכשיו אני מערכב שמחת בתי וכו' (ס"ט ויק"ב). שני דוחות העדות, כנגד שמים וארץ, כנגד חתן וכלה, כנגד

(ע"י ברוקלמן, מלון סורי מחד' 2 למלה) בצורת שבינא (א) גם לערב' באותה משמ', וכדבר היום גם בהוראת סנדק, וכן בנק' ש"ינח"ב באותן המשמ'. על התפתחות נוספת של המלה בעבר' ובלועזית ע"י בהערות שאחר זו. (1) [ע"י גם מדה"ג בראש' כ כב, מרגליות, פה]. (2) במד"ר במד"ב ב' ונמצא בשושבין שלה דבר של לונמיא, בתחומא כוכר אחרי, לבו: בשושבינו שלו דבר וזהמא (וועיין ז"ל זילק"ס סמ"ט מקמ"ה) ; בפסיק' ר"ב אחרי, קענז: בשושבין שלו דבר שלא וינומיא.]

(a) شيبين (b) شيبنة

ה ש"ש החתן הוא גליקורא (אף סנסל, 41).⁽¹⁾

*שושבין⁽²⁾, ש"ס — א) מרע וחדר לחתן או לכלה המטפל בנושואיהם והמשתתף במעודה

החתונה, Bräutigamsfreund, Hochzeitsbeistand ; garçon d'honneur ; best man, bride's friend

(1) [במלונים מוכחא כמלה עכרית הצורה שושמ או שושמא במשמ' שומר דכים, מנהיג דב וכדומה, על פי המאמר במד"ר ויקרא ה' משל לשושפה (ג"א לשושפה) של דוב שאכל סדרים של דוב, אמר המלך הואיל והוא אוכל סדרים של דוב תאכלנו הדוב, ע"כ. ואולם אין כאן מלה בריית ואין הכונה כאן כלל לאדם, אלא שושמ היא המלה היוג' σφύραט, האוכל עם חברו יחד (עד כאן ראה ואח"כ גם מוסמא, וע"י בערוך השלם, ערך שישמא) והכונה כאן לחיה או בחסה אחרת, האוכלת יחד עם הדב, והיא שאכלה מה שהיה סדור בשביל הדב.]

(2) [בהוראה זו של מרע החתן, המטפל בחסה (ע"י גם בהערות של ל' ל', Graphische Requisiten, עמ' 202 ובדברי א. גינר הנזכרים שם) ובמעודה חתונה באה המלה שושבין, שושבינא גם בארמ' שכו"מ ובסור', אף בח"י בספור חגיגת שמשון בשופט' יד ב ובשמיטתא שם ס"פ יא ועוד, וכן גם בתרגום של רעה ש"ב י"ה לו: מ"א ד"ה, ובשמיט דומה בח"י דבר' לב ז (ובין ליה שושביני וכו') ובעני שושביני למיכר ריפתא) והיא המלה האשור' סופסין, צופסין או שופסין, שהחוקרים ראו בה ראשונה לשון פקידות, עד שתברה והותה במלת שושבין, שושבינא בעבר' ובארמ'. את חלוף ס — ש במלה באשור' יש לבאר מתוך הכדלי סכמא בין אש' ובבל (ע"י בערך ש' עמ' 6777 על כך), ואפשר שקרה בצורת שפעל מן ישב (באשור' שושב) ככניו לאיש המושב חתן וכלה כחפחם או כביחם, והשוח בעבר' כפרט את לשון הכתיב: ש"ש יב' עקרת הכית אם חכנים שמה הללויה (ספ"י קי"ט). את משמ' המלה בסור' מנדר המלונאי בר בתלול, כך ב, עמ' 1590 במלים: שושבינא אלשושבין אקרון, ואף זכרנא אלעגאן והם אלמנח"ן ואלקיסון עלי אלאכלין פי אלאעראם, ובעבר': שושבינא הוא החבר והיודיד, וכמו שהזכרנו: הסחור (בשכיל החתן) על אשה, והם המכשלים והנעצים על האוכלים בחגיגה, ע"כ.

כחיים באה על יד שושבין, שושבינא והמינה המפשט שושבינות, שושבינותא, גם בארמ' צורת הנקבה שושבינתא (קדום ס"א), כנראה במשמ' הכלה אשר מלוני משמש לה שושבין. לעצת זאת אין שושבינה במשמ' רעית הכלה במקורות שבת"מ. מן הארמ' והסור' עברה המלה

שני שׁוֹשְׁבִין, כנגד העולם הזה והעולם הבא (תנחומא צונד ססל יב, 112; וכעין זה תנחומא סגול סזי תנחומא עקב י). ויצא משה למחנה ישראל והיה מעורר אותם משינתם אמר להם עמדו משינתכם כבר בא החתן ומבקש את הכלה להבניסו לחופה ומסתין לה כדי ליתן להם את התורה, בא השׁוֹשְׁבִין והוציא את הכלה כאדם שעושה שושבנות לחבירו 'שנא' ויוצא משה את העם לקראת האלהים וגו' והחתן יוצא לקראת הכלה ליתן להם את התורה שנאמר אלהים בצאתך לפני עמך (כי מביא, מדכ"ל חל, — ב) וידך של אשת המלך, הדואג לה גם אחרי חתונתה! : למלך שהיה מכה אותה אמר לו שׁוֹשְׁבִין ער מתי אתה מכה אותה (מדכ"ל סווס חל), למלך שקדש מטרונה וכו' עם שהיתה משחקת עם אוהבה מכדה את ב' המרגליות שנחן לה המלך, כיון שידע המלך שאכדה אותן מדרה מביחו, בא לו שׁוֹשְׁבִין לפיכך למלך, אמר אדוני הזלך אימתי אתה מוצא משובחת וגאח

(1) [במשמ' זו של האיש המטפל באשה גם אחרי חתונתה כדכ"ס שבינה ובין בעלה, אין המלה באה בת"ס לגבי אדם מישראל, אלא רק באותם מדרשים המביאים משל למלך, אשר רכב נאספו גם בספרו של א. ציגלר, D. Königsgleichnisse d. Midrasch beleuchtet durch d. römische Kaiserzeit, עמ' 336, וכן CXXII וכו', המשקפים מנהגים שנהגו כרומי בתקופת חז"ל, ועל פי המדרשים באה המלה במשום זר שוב בלשון הקבלה (עי' בדגמאות לקמן). מנג' מעין זה, שהיה לאשת אצילים צעירה כאיטליה וידך, שעל תפקידו התנה אף בתעודת הנשואים, שלוח את האשה בצאחה לכנסיה ולנשפים, ידוע מתקופה מאחרת, מסיף ימי הבינים וראשית חזון החדש, וידיד זה 'ל האשה נקרא בשם Cioisbéo (מכאן בצרפתית Cioisbée, Sigisbéo) והמנהג גם בלשונות אחרות, Cioisbeat, Cioisbeism(us), בשם שלא התבאר בבאור מסתכר, אך אין ספק כי היו אלה יהודי איטליה שקראו ראשונה לאיש בזה במלה העברית שושבין ומכאן כפי האיטלקים Cioisbeo במבטא c (ז"א טש) במקום ש, שאינה באיטלקית, ובמס' ס, כרכו"י, כרגיל בלשון זו, וכן אה יש לבאר אף את הולדו של כל המנהג המזור הזה סתך נוחג זה המקום במדרשי חז"ל ובלשון הקבלה, שהשושבין שטפל בכלה בשעת תחתה המשיך לדאג לה ולטפל בה גם אחרי כן, כאחראי לווג זה שהוא בצע אותה].

כמותה (ד"ס: צסס ריג"ל, סס סס מד), למלך שנטל אשה וכחכ לה כתובה ונתנה ביד השׁוֹשְׁבִין (1), לאחר ימים יצא עליה שם רב, מה עשה השׁוֹשְׁבִין קרע את הכתיבה אמר מוטב שתהא גירונת בפניה ולא כאשת איש (סס סס מו), וכעין זס תנחומא עקב יח), למלך שנשא את האשה וכחכ לה בסיסקוס משלו, לאחר ימים קלקלה ומדרה מביחו, בא שׁוֹשְׁבִין וריצה אותה למלך, אמר המלך לשׁוֹשְׁבִין הרי נתרציתי לה וכו' (סס סס מו). למלך שנטל אשה ראשונה ולא כתב לה כתובה, גירשה ולא כתב לה גט, כך לשנייה ולשלישית ולא היה כותב לה כתובה ולא גט, ראה עניית יחוסה בת אבות, ביקש לטול אותה, אמר לו שׁוֹשְׁבִין (2) אל תנהג כה כראשונות וכו' (סס צמדי ח), למלך שנכנס לביתו וראה לאשתו מנשקת לסרוס, אמר לשׁוֹשְׁבִין מגרשה אני וכו' אמר לו מארי לסת וכו' (סס סס צ; עסיק' צב' יח, מו), למלך שנטל אשה היה או' אין נאה הימנה, אין משובחת הימנה, אין מיושבת הימנה, נכנס שׁוֹשְׁבִין לבית, ראה אותה מנוולת וכו' אמר השׁוֹשְׁבִין אם כשהיא מנוולת כך הוא משבחה, אלו היתה מתוקנת על אחת כמה וכמה (סס סס), לשׁוֹשְׁבִין בתו של מלך שהיו עדותיה כידו, עמד אחד מן המסובין וקלל את השׁוֹשְׁבִין ואמר לא היו בתולים לבתו של מלך, עמד השׁוֹשְׁבִין כנגד המלך ואמר לו אם אין אתה תוכע בפניו שלך ואין אתה מוציא את זה והורגו בפני הכל אף אני אומר כודאי שלא נמצאו בתולים לבתו של מלך, אמר המלך מוטב לי להרוג את זה ולא ויוצא השׁוֹשְׁבִין שם רע על בתי (סס סס יט), וכעין זה תנחומא קרם צנ, תנחומא צונד סוסס לפסס קרם, סס). למלך שנשא אשה והיה לה שׁוֹשְׁבִין, ככל זמן שהמלך כועס על אשתו השׁוֹשְׁבִין ספיים ומתרצה המלך לאשתו, בא השׁוֹשְׁבִין למות ה'חיל מבקש מן המלך בבקשה סמך הן דעתך על אשתך (סס סס חל), למלך שכעס על אשתו, מרפה

(1) [כעין זה מד"ר שמות סג, ושם: הסרסור; אדר"ב ב: שליח].
(2) [כך צ"ל ולא: לשושבין כנגדת הדפוסים, שהשתבשת מתוך הקצור מ"ל שושבין].

הסות לעתיד לבא ע"י שר הנבירה (כסל"ז נר ועקצ
חלמק, עמק המלך, סער קרית חרנע יד, מד). — ואמר
הפיטן: וכן אבי כלה שושבינ בחור מורס
סעצ, וזהר אפריון חפה בענני נועס (כ"ל נר חלונק,
חי זס מקוס, חזכרות). זה חתן יקופותו שושביניו
(סמנון סגדול, "מסות סולן, "חז"י ויערי סגד), ושטרס
כחתן בתוך שושביניו (עניס ענד חלי, סלימי
לחפונס כסור, סדור חלי, סקעס). — ואמר ה' שורר:
באו וראו חור החן וזהר שושביניו סביבו
(ר"י סלוי, נלו וכלו, וזורס נ, 76). שושבינים
בואו נחור חור רעיה (כ"ס סנז, סוסניסי, סיני
סימן, 205) ¹.

שושבינה ², ס"י, — רעית הכלר, Brautjungfer;
demoiselle d'honneur; best girl

ויברך את החתן ואת הכלה ואת השושבינים ואת
השושבינות (עמזוק ויערי, 602). ורעית החתן
דהיינו השושבינים ששחים ומוכי לב וסרקדים
במהלות עם השושבינות עד עת מנחה ערב
(ספר חזקוני עסס לז, סרק כל, ספסר קאזילניג על
סיודיס ססורטובל).

*** שושבינות**, ס"י, — מעשה השושבין לחתן או
לכלה, הקצבת מנחות השושבינים
לחתן או לכלה: האחין שעשו סקצתן שושבינות
כחיי האב חורה שושבינות חורה לאסצע,
שהשושבינות ננכית בכית דין (נ"ג ע ד),
סעשר עני אין פורעין היסנו סניה וכו' ואין עושין
ססנו שושבינות (סוסס"י סלס ד ט), אחד
שביעית ואחד סעשר שיני אין פורעין סהן סלוח
וכו' ואין עושין בהן שושבינות (סס סניע' ז
ט), שולח האב שושבינות כשהיא חוורת
חוורת בעיניה, נשתלחה לאב שושבינות כשהיא
ננכית ננכית מן האסצע (סס נ"ג י ז), השושבינות

והוציאה מביתו, שמעו בו השושבינ, הלכו
אצל המלך ואמרו לו הא סרי כך ארס עושה
לאשתו, מה עשתה לך (סס דברי ח; ילק"ש סלז).
למלך שנשא אשה וכו' ורכנסה לביתו, ראה אותה
המלך שוחקת לעבר אחר משלו, כעס עליה והוציאה,
כא שושבינה אצלו ואמר לו וכו' (סס סס נ).
למלך שמסה את אשתו, אמר לו שושבינה
וכו' (סמיו עסעסיס יח), למלך שהלך לסרינות היס
והניח אשתו ¹ עם השפחות וסחור שהיתה עססה
יצא עליה שס רע, שמע המלך ובא ובקש לתורנה,
שסע שושבינה עמד וקיע כתיכתה אמר אם
יאמר המלך כך וכך עשתה אשתי נאמר לו ערין
אינה אשתך, ברק המלך אחריה ולא סצא בה ערות
דבר וכו' מיד נחרצה לה, א"ל שושבינה סרי
עשה לה כתובה אחרת וכו' (סס ססל לז, למלך
שהיתה לו ססרנות וכו' עסס אחת כעס עליה המלך
וכו' שושבינה שהיה שם עוסר כיון שראה
כן מיד בא אצל המלך וכו' (סקי' נצ"י, וסלסר ליון,
קידה, וכעין זס ילק"ש נ, סלז, חע), — ובססה"א:
וכיון שגויע יום כניסתה לחופה יבא החתן בלילי
אותו היום הוא ושושביניו אל בית אביה
וסובילין אותה היא עם קרובותיה וקרוביה עסה
כדברי שסחות וחלל (סס"י סגול' סכנני סה), וחמשה
סוככו אל כשושבינים ססוררים בקול המלה
(סמזולס, ססז' סז, ססננו, 761), וישסחו עסו (עס
החתן) כל שושביניו ורעיו ונאמנו (זכריס נן
סעדיס, ססר סוסר ס), — ובסכלה, כסססעות ססוך
בין אשה לבעלה ²: והיות סלכית חחת יסוד היא
סוכרחה כי היא סקכלת ססנו, והיא השושבין
כיונה ובין בעלה (כ"י, קורדוניר, נסורס סקנלס סל
כ"י קורדוניר לס. ח. סורדולקי, לס), כי השושבין
אשר היה כיונה (בין חלילית) ובין בעלה יאכל סס

(1) [רש"י שמות לד א, כספרו את דברי
הסדרש כוחס: ארססו, בלי ססס סשום סקשה היה לו
ענין השושבין באשה נשואה. אך הסדרש ססבר ססרוש
על אשת המלך, שהיתה לה כתובה, והשושבין קורע אותה
כרי שיוכל לאמר כי עדין אינה אשתו].
(2) [על יסוד שסוש ססלה בסדרשים הנזכרים
לעיל, ולפי זה נס שושבינות, מעשה הסחוך בין אשה
לבעלה, ע"י שושבינות].

(1) [הסלה באה בתעידות צרפתיות של יהודי
אויניון, כסי שד"ר בצלאל רות סעיר קעורר,
גס כחעתיק susvins כסס"י סכססות].
(2) [כאסור לעיל כהערות, אין שסוש ססלה
כסס"י זו כח"ס].

מַעֲשֵׂה שׁוֹשׁן בַּאֲוֶלָם (מִיֵּחַ ז' י"ט). וְעַל רֹאשׁ הָעֲמֻדִים
מַעֲשֵׂה שׁוֹשׁן (סֵס סֵס כג). וְעִבְיָו שִׁנָּח וְשִׁנָּחִי בַּמַּעֲשֵׂה
כֹּחַם מִרְחַ שׁוֹשׁן (סֵס סֵס כו). לַמִּנְחָה עַל שִׁשְׁשִׁים
(חֲסִילֵי מֵחַ א; סֵט א). לַמִּנְחָה עַל שׁוֹשׁן עֲדוּת (סֵס ס

ראו במלה העבר' ובארמ' וסור' שושנחת את מיני
ה'ilia (כרב שמושה של שושן או שושן a) בערב'
הספרותית והמקברת), אחרים את הלש' (lotus) וגם את
ה"ranunculus asiaticus" (Spoor, AJSL 22, 298)
כחוראת ש(ש)ן במצרים, שושן בקופמית, בעוד
שפרשנים עברים, על פי השמוש של שושנה של ורד
חזים, ראו בשושנים את הורד (rosa), גם משום שהיה
לרד יפה זה ידוע להם ביותר ולא מצאו והיו נאה מסוג
לשושנה שבמקרא. סופרים יוניים מאחרים מזכירים מלה
σοῦσον (עי' 48 Fremdw. F. Lawy) כמשמ' ilia.
שאינה מצויה בשמוש יוני מפורסם, ושמולי שאולה היא
מצמית. ואמנם היו גם מן החקנים (עי' במלגום של
נגוים-בוהל מהר' 10-17 מלה), שהשכו כי שמש השם
שושן כנני כולל לכמה צמחים, בדרך הלשון העממית
בכל העולם. ואולם יש לשים לב לכך, שאין כונת
הכתוב בדבריו על השושנים למרד יוצא מן הכלל ביפו,
ואין דברי חרעיה בשח"ש. אני חבצלת השרון שושנת
העקבים' אלא דברי ענוה, לומר: אין אני אלא
בצמחים רגילים אלו, ואך בתשובה לכך ענוה דודת:
אמנם אינך אלא שושנה, אבל כשושנה העומדת בין
החוחים, בין צמחי קוצים, שאין בהם כל יפי וכל
חועלת. ומצד דובר חתיר העורך (לשוננו מז, 253,
ומחר כך השמר ב, 81) על כך, שאין לבאר את
שמוש המלה בכתובות המסומרים בצרופים כגון: על
שושנים, על שושן עדות, על שושנים עדות, אלא גם
שמשו שושנים אלו חמר כתיבה; והרי באשור' שישנ,
שישנ (עי' Holma, Kl. Beitr. z. assyr. Lexikon עכ'
87, ברוקלמן, מלון סורי מהר' 2 עכ' 776 וכן בסור'
שישנא היא מין קנה וסוף, וביתר דיוק קנה הנפוח,
פיפאיור (papyrus), שעליו שמשו חמר הכתיבה הרגיל
והחשוב ביותר בתקופת המלכים בישראל. ועל כך
מוסיף העורך הערה זו: כמובן היה אפשר לחשוב, שלא
בכל מקום שושן, שושנה הוא אותו צמח, ושבתעברכב
כאן שני שזות. אבל למעשה אין זה מסתבר. הוראת זו
של הצמח cyperus papyrus מתאימה במקרא בכל
מקום. כי צמח זה, קנה המפירות הגבוה, עם כותרת
העלים והפרחים בראש, דומה לעמוד כעל כותרת
ומצטין בפי רב. מימי ההרשם חוקר הצמחית
האפריקנית ג. שווינפורט (G. Schweinfurt) עד כר

(a) سومن

אין : בהן משום רבות, חמשה דברים נאמרו
בש"ש ב' ינות אין בה משום רבות וחזרת בעיניה
וב' (ס"ס ס"ח). עשה עמו ש"ש ב' ינות באומכי
ומבקש שיעשה עמו בצניעה וכל לומר לו בדרך
שעשית עמי תאמרי אף אני אעשה עמך באומכי,
עשה עמו ש"ש ב' ינות בכתולה ומבקש שיעשה
עמו באלמנה וכל לומר לו בכתולה אני עושה עמך
בדרך שעשית עמי בכתולה, עשה עמו ש"ש ב' ינות
בשתי נשים ומבקש שיעשה עמו באשה אחת וכל
לומר לו לכשתינשא באשה אחת אביא לך בשנייה
(ס"ס ס"ט). ויביאה אל האדם, אמר ר' ירמיה בן
אלעזר מלמד שנעשה הקב"ה שושבין לאדם הראשון,
מכאן למדת חזרת דרך ארץ שיה' יר גדול עם קמן
בש"ש ב' ינות ואל ירע לו (נכ"י ס"ח). ויביאה
אל האדם, מלמד שעשה הקב"ה ש"ש ב' ינות
לאדם הראשון (ערו' י"א). שלח לו אביו
ש"ש ב' ינות כשהיא חזרת חזרת לו, נשתלחה
לאביו ש"ש ב' ינות כשהיא חזרת חזרת מן האמצע
(נ"ב קמ"ד). חמשה דברים נאמרו בש"ש ב' ינות,
נגזרות בבית דין וחזרת בעונתה וב' (ס"ח, ס"ס
קמ"ה). — ובס"מ"א : בא השושבין והוציא את הכלה
באדם שעושה ש"ש ב' ינות לחבירו (פס"ח ס"ח).
אני עושה עמך ש"ש ב' ינות אלא אם אשמה
עמך שמה גדולה בדרך שעממת כי (ס"ס ס"ח)
יביאה לו. ולקנית מנדקאות וש"ש ב' ינות (פס"ח
יו"ט, ד"ק ד"ק, כ"ח). — ד"בכ"ח, מעשה השושבין
הפתוח בין אשה לבעלה : והתני חזר הוא עושה
ש"ש ב' ינות בין סמאל ולולית (כפס"י כ"ז יעקב
לחמן, עמק שמעון, ערך קנים חרצני י"א, פ"ד).

שִׁשְׁיָן, מִשְׁכָּן, כְּהֵמָה שִׁשְׁיָן, מִיֵּד שִׁשְׁיָן,
שִׁשְׁיָן, -- שֶׁם לְצִמָּה וּמִרְחָ, וּבְמִיחָד לְצִמָּה
הַפִּימְיוֹר (cyperus papyrus), לְעִלּוֹ וּלְכֹחֶרֶת
הַפְּרָחִים (שְׁעִלּוֹ): וּבִתְרָת מִשֶּׁר עַל רֹאשׁ הַקְּמָטִידִים

[1] [מתרגמי המקרא (ע') בהערות שאתרו (ו)]
 ובמסמרינו הבינו דעות שונות על זהו הצמח הנקרא
 שושן, שושנה במקרא, גם לפי שמושם של שעות קרובים
 במצרים ובשפת השמיות, אשר אמנם בחלקם השפיעו
 מחלוקת המקרא וכן המליצות שכבר החדשנו, רב
 מחוקרים החריש (ע') בדבריו לו Flora כמסמקטות)

ח. למנצח אל ששנים (סס ט ח). דודי לי ואני לו
הרעה פשושנים (סס ט נ יו). בני שריך כשני עפרים
חאומי צביה הרעים פשושנים (סס ד ט). שפתותיו
פשושנים (סס ט יב). אני לדודי ודודי לי הרעה
פשושנים (סס ו ג). כמנך ערמת חיים סונה פשושנים
(סס ז ג). ועי' פשושנה. — ובתו"ס, במשמי' פרח
בכלל¹). Blume; fleur; flower: חינוק שנמצא
בצד בית הקברות והשושנים בידו ואין
השושנים אלא במקום המוכתה מהור (טסכ) ג
ו). למנצח על שושנים לבני קרח משכיל יציר
ידידות, זהו שאמר הכתוב דודי ירד לגנו וגו'
וללקוט שושנים וכו'. ובני קרח שהיו שושנים
נלקטו מבין הקוצים וכו' למלך שנכנס למדינה וכו'
יצאו ואטרו להם אין המלך מבקש מהם אלא עטרה
של שושנים וכו' כך היו בני קרח ועדתו וכו'
אמר להן הקב"ה וכו' מה אני מבקש שושנים
אמרו בני קרח אנו שושנים וכו' (מנצח סס ט)
וה ח. בני קרח הלכו עם אביהם, בלעה הארץ
לקרח, ובניו שעשו חסוכה נעשו נביאים שושנים
(סס טס ח). — ובספר יצא: ושושן השפחים וברד
השנים (עמונאל, נחמ"ד עז, ספרנו, 430). נטלה פטמחו
והוא העץ שהשושן שבראשו מורה בו פסול
(סלנס ח"ס חרמ"ו). — ואמר המפורד: כאו לבנתי
שושנים רחם כדית מר דרור בצרו (ר"ס הנניד).

כר, שהוא אימר: 'עיני לא יכלה לשבע סמראה
הצורות הנפלאות האלה' (פוכא מצל ע. לו. פלורה א,
560). ובדואי נאה לקרא לעמח זה, הגדל בעמקים
על יד הנהר ובתוכו: שושנת העמקים, ולחשוות לעמח
צמח יפה וגבה זה את החותים (כשושנה — בין
החותים) הדלים, בחשוות עץ החפוח לעמח עצי היער.
המלה שישנא היתה ידועה גם בארמית של יהודים
ושמשה שם עצם פרטי (כגון רב דימי בר שישנא).
אפשר, שעקר הוראת השם שושן, שישן, קרובה היא לזו
של שושנה, קוצח הראש, שקעות הראש, כערבית
הסרובה בארץ ישראל ובסוריה, אף בצירוף אכז'
שושה, בעל הקוצה, קנן; למעשה דומה עמוד עם שושן
שבכחתו לבעל שקעות, בעל בלויות. על השם פפורוס
ומקורו העברי עי' בספר העורך, הלשון והספר א, 411
וכו'. אפשר שגם המלה היוונית σχοίνος, קנה וסוף,
שנקראה הלשוני לא הכר, שאולה היא מן השמית
שישן, שושן.

¹ [ועי' שושנה].

שושנה¹, פ"ה, סמ' פשושנה, מ"ר שושנים, ששנים, —
כמו שושן: אהיה כמל לישראל יפרח
פשושנה ויך שרשיו בלכנון (סס י י). אני כנעלה
השרון פשושנה העמקים, פשושנה בין החתים בן
רעיתי בין הבנות (סס ט ג ח-ג). ושפתו כמעשה
שפת כוס פרח פשושנה (דס"ג ד ס). — מ"ר שושנים
עי' שושן. — ובתו"ס במשמי' פרח בכלל, ועל כן גם
בצורפים כגון שושנה של ורד וכו', Blume; fleur;

¹ [וכמ"ד רק שושנים, ועי' שושן, הערה].

אחרת יום זה בשנה, תרופה וצרי שמתו לשושנה
(עמלם נר קלויזמוס, חסיד, קרובי יוס'כ). שושנת יעקב
צחלה ושפחה (מוסמם יעקב, סיוט לפוריס). — זוברפואה,
מחלה הנקראת שושנה, rosa (כסיעם סנטולות
על ספר רפואת העם, חסידים סמכמם). — שושנת
הרוחות, ציור בדמות פרח ועליו המראה את כונו
רוחות השמים, Windrose; rose des vents; —
compas-card, נוגה בספרות.

שושנה⁽¹⁾, ש"ה — מעיל, ואמר המשורר: שכלי
אוי התעטף בשושנה (ר"ס סנוי, לני למכמה,
ס' כי העין, חידלון-טוכטעניג, 197).

שוות, עי' שות, שות.

שוותף⁽²⁾, ש"ה — חבר לאחר בקנין או
בפעולה, Tailhaber; associé; partner (in
business) השותפין שתרמו זה אחר זה
ר' עקיבא אימר תרומת שותפין שותפים ותבטם
אומרים תרומת הראשון ירופה (סנוי ג'ג). בעל
הבית שהיה שותף לשכנו לוח ביין ולוח ביין
אינם צריכים לערב, לוח ביין ולוח צריכים
לערב (סנוי ו'ס). האתון השותפין שהיו אוכלין
על שולחן אביהם וישנים בביתם צריכים עירוב לכל
אחד ואחד (סס ס'ו). עבד של שני שותפין לא
ימכר משל שניהן (פס' מ'ח). השותפין שגדרו
הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר (נדר' ס'ח). טוב
שכרופאים לגיהנום, והכשר שבטבחים שותפין
של עמלק (כ' יסודם נסם חנל בנזיל, קדוש' ד'י). בור
של שני שותפין עבר עליו הראשון ולא כסהו

flower: כשושנה בין החוחים וכו' מה שושנה
זו כשהיא נחונה בין החוחים היא קשה על בעלה
ללוקשה כך היתה נאולתן של ישראל (מד'ר ויקרי
כ). בא המלך והציון בפרסם וכו' וראה בו שושנה
אחת של ורד, נמלה וחריה בה ושבת נמשו עליה,
אמר המלך בשביל שושנה זו ינצל כל הפרס
(כני עזרים נסם ר' יסודם נ"ר קינון, סס סס). מה
שושנה זו אינה אלא לרית וכו' מה שושנה
זו עולה על שולחן של מלכים וכו' מה שושנה
זו מתוקנת לשבתות ויסים טובים וכו' (כני עזרים, סס
סס). — אבשל לרם הנדה: הוא בא לוקק לה
והיא אומרת לו כשושנה אדומה ראיתי ופורש
סמנה מיד (מד'ר סס"ג, סס"ג). — שושנת המלך⁽¹⁾,
שושנת כרמל, שושנת העמקים⁽²⁾, שושנת ההרים
במשם⁽³⁾; זו: הארם והקיסום ושושנת המלך וכל
(מיני) ורעים אינם בלאים ככרם (כלל' ס'ס). ושושנת
המלך, קרישמן (יכוס' סס סס). אי וחזו ירדק
שבירוקים, ר' לעזר או' כשעוה ובשושנת כרמל
(סס סס' ג' ו'). שושנת העמקים אינה כמושה
ושושנת ההרים כמושה (נדרס סס"ג נ' גרימטו,
י'ס). — ובהשאלה, שושנה של מסמר, בותרת
המסמר שכראשה, Nagelkrone, — kopf; tête de
clou; nail-head: שהמסמר של ברזל שיש לו
שושנה מעט'י שקשה נוח הוא ליעקר (מד'ר נמדי
י'ד). והמסמר שיש לו שושנה נוח לשלוק (סס
סס). — שושנה של אחרון, שמתו: נישלה פיסמתו,
תמן אמרין שושנתו (יכוס' סוסס ג' ו'). —
ובספריא: יתן הרופא שבר פרי החוחים וכו'
או מימי השושנה (סנסי. דונולו). השושנה
הנקראת בערב' סיסאן (לגודרסס, סלכום נר'י, קי'י). —
ואמר הציטן: והתח חרול וקיסום שושנתי
החדק (כע"ג, חני נקתי, קדור כע"ג, סיו). כמויות
על דדו ונקבים החסרים סכל דבר, שושנתו
קיימת בו ודמותו הדור כמדובר (לרנעס מיינס נלונג,
סזמונים סל סכות, קדור מנסג חסם לונג, ססלס). —
"שושנה כהשאלה ככנוי לכנסת ישראל: כיום
ראש חשנה בחר בשושנה (קדור דע"ג, סז).

⁽¹⁾ [וכן בארמ' ובסיר' שושנת סלכא (סכנס
נן קינדל כ').]

⁽²⁾ [על פי הכנה זו בספרא].

⁽¹⁾ [ע"פ הארמ' שושיפא].

⁽²⁾ [המלה נמצאת בצורה שחפס במשם' חבר
כאשור', ונמצאת כבעבר' ובארמ' בצורה שושיפא,
בנק' שושיפא באיתה משם' בסור', ומכאן בסור' גם השם
המפושט שושיפא, המעל שושיפא, אשתיפא וכו', אך
במסורת היהודית (פ' פוסק, לטון סכמס, כמ' 125)
שושיפא בשירק ובסיסן הרפס (קפיא) מעל לחייו, וכן נכון
יותר, ולא שושיפא, כבמסורת הדבור המאחרת. ואמנם נגזר
מן השם פקד, שצורתו בעבר' שחפא (ולא שושיפא, כבסור'),
ועי' שם.]

והשני ולא כסחו השני חיב (צ"ק סו). השותפין
 שרצו לעשות מחיצה בחצר בונין את הכותל באמצע
 (צ"ק סח). האומנין והשותפין והארוסין
 והאפוסרופין אין להם חוקה (סג ג). לא יפתח אדם
 חלונותיו לחצר השותפין (פס סס ז). הצבור
 והשותפים אינן עשין חסורה (פסוק סו). שני
 שותפים שחלקו אחד נטל עשרה ואחד נטל תשעה
 וכלב, שכנגד הכלב אסורין (פס ו ג). מטה שננגב
 חציה או אבר חציה או חלקיה אחין או שותפין
 מהורה (כלים יט ט). ישראל וגוי שהיו שותפין
 בקמה חלקו של ישראל חייב וחלקו של גוי פטור
 (פוסקם פסס ט ט). שותף כל זמן ששותף
 (פס כחזי ע ג). אם אמר לו בשליש את שותף לי
 והשליש עשוי לך בכמלה מותר (פס צ"מ ד יח).
 המוכר שדה לחבירו ואמר לו על מנת שאהא בה
 אריס, על מנת שאהא בה שותף וכו' מותר
 (ירוש' צ"מ ס ג). שותף שירד ונטע בנוטע ברשות
 (פס צ"מ ג ס). שותף ליסמים בליסמים (רבי יוחנן
 בן זכאי, פס קפ"ה ט ד). כיון שעשאה שותף בין
 הבנים אברה בתובתה (צ"ק קלג). אדם נכרא בערב
 שבת וכו' שלא יתו צדוקים ואסורים שותף היה לו
 להקב"ה במעשה בראשית (תרי, קפ"ה לח). שלשה
 שותפין יש באדם הקב"ה ואביו ואמו (פרי, נדס
 לח). מי היה שותף עמי בכרייתו של עולם
 (מד"ר נחל"ט ג). בולבם הייתם שותפין במכירתו
 של יוסף (פס סס טט). — ואמר בן סירא: על חשבון
 חובר (בשולי הספר: שותף) וארח ועל מחלקות
 נחלה ויש (צ"ק נח"ט ט ג). — ובסמ"א: השם ית'
 בורא העולמים אין שותף לו ולא חבר (אנוקסל
 דונס בן פמיס, פי י"ה כח). כל זמן שישראל בירידה
 כביכול הקב"ה שותף עמה בירידה (בראשית רבא
 מ"ד, חלנא, 222). הנח לי החצר השותף ואחן לך
 שכירות כפי חלק המגיע מסנו (פוסקם סוכר פסו ג).
 השותפין שבאין להשתתף אין השתתף נגמר
 כדיבור (לגוס, פוסקין קעו). מענו עדין שותפי
 אתה נשאר לי אצלך כך וכך וזה אומר כבר חלקנו
 ולא נשאר לך אצלי כלום או לא היית שותפי
 מעולם (פוסקם סוכר פסו ט ג). — ופחנס: קררה של
 שותפים לא קרה ולא חסה (ע"פ הלכמי עכו" ג).
 וצ"י שותף.

*שׁוּתָּהָ, שְׁתָּהָ, ש"ה — חבורה, יחס השותפים זה
 לזה, עסק י"שנים או יותר שותפים בו:
 מכ"ו חוץ באחד ממאה שבו או שהיתה לו בו שותפות
 (צ"ק זס). שותף כל זמן ששותף, יוצא משותפותו
 הרי הוא כאחד מכל אדם (פוסקם כחזי ע ג). ישראל
 וגוי שלקחו מקח בשותפות (פס ע"ז ג יז). לקרב
 כליל אינה יכולה מפני שותפות' של אשה,
 לאכל אינה יכולה מפני שותפות' של איש
 (ירוש' סו"ט ג ח). מה למעלה שאין בה שותפות
 אף למטה שאין בה שותפות (ינ"ט קח). אסור
 לעשות שותפות עם העכו"ם (קפ"ה סג). אסור
 אוי לנו שלא היה לנו שותפות במלכות
 המשכן (חז"ק יח). מתחלת כרייתו של עולם גזאזה
 הקב"ה לעשות שותפות בתחתונים ורי שמואל נר
 חמי, נד"ר נחל"ט ג). — ובסמ"א: שאם שומר זה
 מקצת המסין שבשותפותם וזה מקצת ונגנב
 מבות אחד או אבר אינו בש"ח אלא חייב לשלם
 (רמ"ה, צ"מ טז). שותפות העכו"ם חייבת בתרופות
 ומעשרות (רמ"ה, סוכות ט ב). כשחבט ראובן ללוי
 חלקו אסור אינו חפץ ליתן הרי נקער משותפותם
 (פוסקם סוכ"ט קעו חח). — ובסמ"א: חבנת
 הרבר השתתף לכסה נושאים, שותף, יחס: שיסור
 השותפות היתדות ויסוד החלוק הרבוי (עולם
 קטן, סוכות, מט). הצרעת הוא שם האסור
 כשותפות, כולל ענינים רבים שאין דוסין זה לזה
 (רמ"ה, טומאת צרעת טו י). כי שם המפורש הוא זה
 השם בן ארבע אותיות וכו' הוא לבדו המורה על
 ישות הבורא מבלי שותפות לענין אחר (ר"י
 הכיז, מו"ט ס ס). ואין שותפות בין מדענו
 ובין מדעו, כאשר אין שותפות בין עצמנו
 ועצמו (פס ג כל).

*שׁוּתָּהָ, שְׁתָּהָ, ש"ה — חברה לעבודה, לעסק:
 אשרי מי שהוא רואה במסלחה של תרמוד
 שהיא היתה שותפת בחרבן הבית הראשון ובחרבן
 הבית השני (רי יומי, ירוש' פנ"ד ט). — ובסמ"א: וכל
 זמן של[א] חלקו היתה השותפותם ועברה לכך
 (פסוקים רפ"י, קנול' קונטרסים, ז). שאפילו אינו מודה
 שהיא שותפתו (פס סס).

"עֲזֹב ⁽¹⁾, מִמֶּנּוּ **יָשׁוּב**.

יִשְׁכּוֹב², קל לא נמצא.

וּבְרוּחַ יִרְחָף וּבִבְרָק אֲשֶׁר אֵין לוֹ שׂוֹיָה (1) (רמב"ג,
זרועי, ציאל-רבניץ: ט, 124).

ב. "שְׁזִיפָה" (2), ס"ג, – השחרה, תריכה, חמוס:
שחרה אנו על ידי שזיפת השמש

(כס"י, ספ"ט א"ה). מגישת קצת מה שיחמם בחוץ
בסו מה שיקרה משוים השמש (ס"ו ספ"י
גליקס, כ"י פני). שבל הרואים היה ראוי יצמרו
עליו באומנם אך קדרת בלא שוים חסה (כ"י
אלשיך, לזכר ל כס). — ואמר הפיוט: והתיצב ב[ש]חית
שוים שמש (ינאי, והסילב בלימס, קרובי שמוס,
וזללי, ספ).

שְׁזוּרָה, ס"ג, — שח"פ מן שְׁזֹר, פתול של כמה חוטים יחד: רתיבת מסור גמר סמסור

דחתם, מה להלן השוירה. כיד אף כאן השוירה
כיד (תוספות יומא על: ד"ס וילנא), שש משור פתיל
וזה הלשון יודע בלשון הערב כי השוירה היא
הפתילה (כ"י ח"ט, ס"ס לכיכא, ס"ז), ויקשרתו (את
המבור) בצצר בקי שיפותר שוירה דקה שלא
יכאיב (קלנון ח ה, נפמיתס הנכילא), כופל את
החוטים ונמצאת שוירתו שנים עשר (המילני
ליומא ז, על:), ולפיכך המכונה רחל בקריאת שם
גפתלי עד לידת בן השני כי בן הראשון לא היה
השוירה מחווקת עדין שהתניב רביסה אחת
אינה חבור אבל כבן השני נעשה חגדיל שוור היטב
(כ"ס פמתיס, יריעוס שלמא ח, מא:), -- ובמש' שורה,
שדרה: מושכין אבריו של קמן ומיישב בידו חוליות
של שוירה אחת על חברתה (כ"ס, שפס קמז:).

עֶזְרָה ⁽⁴⁾, מִמֶּנּוּ א. "שׁוֹפָה, ב. "שׁוֹפָה, שׁוֹף, "שׁוֹף.

שָׁזַק, ט"ז, שׁוּמְטִי, — הַשִּׁיב, כָּפַשׁ^ט, packen, erfassen; saisir; to seize עין שׁוּמְטוֹ וְלֹא

(י) [כואליק-רבינצקי מבארים: ובברק אשר לא תשומנו (תראתי) עין מרוב מתירות].

(2) [על פי הבנה זו של 'שופ' במקרא. ועי' שם.]

(8) [כל'י בעת תשובה השמש את האדם.]

(4) [ע"י בהערה שאחר זו.]

רמיה (לפי המקומות בן חיוג) או בלשון שריפה (ע"פ ספ"ט א'), ועל כן לא מצאו את המעבר בין תוראות אלו ואת לא כל דומה לו בשמות הקרובות. ואולם עקר

—הַטַּעַם, הַשְׂוִיב, — הַצִּיל, retten; sauver; to save
וְאָמַר הַיָּטָן: הֵנָּה לֹא שׁוּבָה וְלֹא חֲלָטָן מִשְׁשׁוּבָה,
וְחִזְזוּ לְהַכְתָּ הָרִאשִׁינָה מִפֶּר כִּרְיֻתָּ בְּהַמְּוִיב
(מִנֶּסֶס בִּר מִכִּי, אֲדַעַי, זֶלֶס מִנֶּסֶס חֲמוּבָה).

* עֲשֵׂהָ, יִשְׂרָאֵל, שִׁוּף ⁸, — שם עץ קוצי, שעליו דומים לשל זית, ועל כן חשבו חז"ל בטעות כי

נולד כחרובת וית ברסין, Zizyphus vulgaris, Judendorn; jujube, — ier והשיוסין והריסין אף על פי שדומין זה לזה כלאים זה בזה (כללי א ד). השיוסין חייבין בפאה (כ' אלעזר נד נדק, חוספי' פאה א ז). ויתין וריסין מה נסק מביניהן שיוסין (יבום' כללי א ד). — ובסחמ"א: זר זבלע שוסין של תרומה והקיסין (כזנ"ס, סומו' י ט). — יושוף בסחמ"א prunus, Pflaume; prûne; plum ובהג בדבור ובספרות היום⁽³⁾.

א. **שׁוֹיפָה** (4). ש"מ — הבטה, ראייה: שׁוֹיפָה
לשון הבטה כמו לא שופתה עין איה
(כסנ"ס, ספ"ט טו). — ואמר המשורר: נדיב רוח

(1) [עיי' בהערה שאחר זו.]

(2) [פעל משני שגור הפיטן מן הפעל הארמי
שׁוּיב, שִׁיב, שמצדו שאיל הוא מן האשר' שׁוּיב,
שׂוּבוּ, צורת שפעל מן אוב (הוא עזב בעבר')
במשמ' הציל.]

(3) [למי הברור המקיף אצל לו III Flora 188]

יבואי' חובא עין זה במאה הראשונה אחר סה"נ מסוריה
לרומי ומבוא, מן שוית, נולד שמי' ביוני' (Ἰουλιανός);
ביוני' zizyphus; ואמנם גם לא"י וסוריה בא העין הזה
ושמו מן שמות הרחוק. השם היווני-רומי תור גם לשפות
שונות בצורות שונות, ועי' בדברי לו"ס. ועי' גם
שם, הערות.]

(3) [על מי צבעו השחום של הפרי, שהוא כאל שווף ששש, בגזירה עמסית מן שוּף.]

(4) [מן שָׁוָה, על פי חבנה זו של הסעל במקרא, ועי' שוה].

יו:). — ואמר הפישן: גיווי שׁוֹף קרח וגופו שׁוֹף קרח (ינלי, חיטור ותפססך, קרנזי נכלס, זולא, מג). שׁוֹפֵה גוֹפֵה בשבֿלת שטופה (פסנ"ג, מוֹפֵה נזופס, ציליק-רננילקי ג, 13). שׁוֹפֵה שמש, יחוצת פתרוכים (סול, מוֹפֵה ממס, סס סס, 124). שׁוֹפֵה פליטי, אפופי עיטוי (סול, מוֹפֵה פליטי, סס סס, 220). עלי משע אשר עותה סולל דרך אשוריה ועל צבאות קהליה שׁוֹפֵה שחוריה (אלי ליון, קיני סי"ג). מערכה גרושה שׁוֹפֵה בכירה לא קטומה וגרפה (ילסס נרנזי, סלוס, חין נמנן גאלמיס, יולר ענח ח חמר פסח). והחמס שׁוֹפֵה נזי שאפתני שרפתני (כחנ"ע, חזי חמס, חנ"ג 63). שורדים כש-עו חמלת חמסון, שקרו להקיץ המלך ולכסון, שׁוֹפֵהו מת מושכב בארמון (יוסף נר סלמס, חוֹך כי חנפס, יולר סנח ח חמסס). — ואמר המשוור: שמש שׁוֹפֵה ותך עליה ומנוחה לא מצאה (מנחס נן סיקוק, חפודס נזר, מנחז למלך סכונכיס). ועין מות מצפה אל עיני קהלוח להשמירם ושׁוֹפֵה (כ"ס סנני, נכליס ימסס, נן ססליס, סנמון ח, 141). ידידי, הלכן עשר וששה ססר ובכות עלי יום האמיפה, אשר היה להמשך בילדות בלחי כחבצלת שׁוֹפֵה (סנ"ג, מלילתי צדלנסי, ציליק-רננילקי ח, 8). וכוכבי הערגות ורחו בו בעין שמש לאפס היו שׁוֹפֵים (רמנ"ע, גדודי ליל, נדודי, קסו). ולו נשאו אלי חמס מניהם אוי עזבו פני חמס שׁוֹפֵה (כ"י סלוי, יפי קול, זמורה ח, 44). האבד נצחי שחור מחלפות וכו' שחרו כי הם בשמשך שׁוֹפֵה (סול, צל ידידי, סס ג, 62). עסדה כמסך בין ברק שמש ובין העם לבלתי תחיה שׁוֹפֵה (סול, חסס עלי, סס סס, 102). עין אשר חשקף בעין שמש אבל היא מענקת אור ולא שׁוֹפֵה (סול, סעוד לילדות, סס ג, 162). שלום לחמס מ-שׁוֹפֵה (סול, סלוס נלס, סס סס, 171). וגפשו בגן עדן בעין רצון שׁוֹפֵה (חלנעז סנכל, יסידסי, נדודי, קס). לואת סרר וחלהב שׁוֹפֵה (כ"י סניני, יליד ליל, ססכ' ד, 68). שׁוֹפֵה הדופה ורדופה (כ"י נחלסס, מומוכיס, מ"ל סנידלנדר כח). עיני ראשונה שם השמש שׁוֹפֵה (יל"ג, מלחמות דוד נפסססס ח, כל סניני ג, 31).

— פני, שׁוֹף, — ששופתו השמש, ואמר הפישן: ובענגנים בארבעים סכנפ, בלא שרב ולא מורכ אסורים,

חוסף ולא עוד חשורנו סקסו (חינז כ"ט). נתיב לא ירעו עיב ולא שׁוֹפֵה עין מיה, לא חרריכוהו בני שחן וכו' (סס כח ז ח). אל תראני שאני שחרחרת ששופתני השמש (סס"ט ח ו). — ובסדרש, רק במליצת הכחוב: כך אנו אם שמש של עבדה ורה שופתנו אבל אחס שופים סמעי אסכס, עד שאחס בסעי אסכס עבדחס עבודה ורה (מדיר סס"ס, חל סלחוני). — ובסחס"א כסס"א ראה, או שרף, השתיר, sehen, brennen; voir, bruler; to see burn: יהיו כנות מצריות מצערות על החומס ומשליכות עליו (על יוסף) סכעות זהב אולי יסחכל כחן אח יופי חוארן ולא שופתו עין ארס (סנ"א לט). סרו שאפרוש עליה סרין לצל שלא חשופה' השמש (סס"ג סכס כז). אמר הלילה הה ליום וכו' ובסה יתגאה עלי כי אפ כשמשו חשופת ואשו השורפת (כ"י סניני, ססכ' לט, 310). ואס תפחד בפנים משיגוי השמש שישוף העור (ססס חנן ססר על סרוזי חנן סינל). והעס הוח (סעכר לנחר ססכחיון) שופים סעס סחוס חססש נונסס נן יסרלל, נקוס יסרלל, טי: אח כל אשר רצו להעלים ולהסתיר לבלתי חשופו השמש (יוסף, חנכס לסד"ל ו). שופי השמש אבל לא מסחתו חואר (חס ססצרים) (כ"ס נלנך, סנילי עולס ח, מלרס,

חוראת הפעל היא השיג, חפס, כשמוש הפעל שר"ס א) בערבית, המבואר במלון אלמגנדר בלשון זו: יקאל סא שרפס סנה שיא אי סא אצבת, ולא יסחעסל אלא סי אלנפי, ובסכר: יאמר לא שופתי ססנו דכר, כלוי לא חשגתי, ואינו סססש אלא בשלילה, ע"כ. וסיוס לב לשמוש הדומס של שוף העכרי בשלילה בס' איוב ובחקבלח אל הדריך באיתה ססס', ובס"ה חנונה (עי' דכרכי העורך, חלשון וחספר כ, עס' 382 וכו'): אל תראני שאני שחרחרת כי חסשחני השמש כשחיייתי נודדת כנות ירושלם.

ולפי צורת הפעל בערבית בר' בסס' ו' העכר', אפשר ג'אן גם שרף וחנגזר ססנו כסקר מ'א סכסא ארסי של שוף כעכר', עד שיש לכאר שרפון כלשין שויסח חחכואה עיי רוח חשרב, וצ"ע על סי חכנת הפעל כלשון ראייה או שרפס כא שמושו בסחס"א, וגם כשיע' א. שופה, ב. שופת, שוף.]

[י' ציל: חסופר.]

(א) شَف

ואין שזר ואין מוזר ונוף, כאלו הענינים במ תסורים (כי לכלל גלון, ללור יעקב, סירי סימור והכנוד, הכנמן, קס).

— הפע', ה'שזר, — עשה שתשזר השמש. ואמר הפיטן: צמאון צהרים כל י'שזר ערבים אחורים (כ"ח) קליה, אלס ציס מ'סן, טל, ח ססן).

— הפע', ה'שזר, — ששזפתו השמש, נוהג בספרות וברבור.

שזר, ש"ז, — מראה, ואמר הפיטן: בשמר ספיר לרן מפליא, בשזר יחלם להוכיר נפתלי (רעצ"ג). וצקן מה נהדר, צילליק-רננילקי, צ, (215).

שזר, ראה שזיף.

שזר⁽¹⁾, מסנו צ'שזרה, שזר, שזר, שזר, שזרה.

שזר, אין בנין קל במקרא.

— הפע', רק ביו' בצרוף שש מ'שזר, פשתן לכן מפתל לפתילי חומים⁽²⁾. gezwirnt; (re)tordu; twined, twisted: ואת הששכן תעשה עשר יריעת שש מ'שזר ותכלת וארגמן ותלעת שני (סמות כול). ועשית ערב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש מ'שזר (סס סס לל). ועשית מסך פתח האהל תכלת וארגמן ותולעת שני ושש מ'שזר (סס סס לו). ועשית את חצר המזבן לפאת נגב תימנה כלעים לחצר שש מ'שזר (סס כז ט). ועשו את האסד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש מ'שזר (סס כז ו). — ואמר הפיטן: פשטי אדר כנתת מ'שזרת (פטי סדיק, יולר ססס מוסימ ססס).

— זל, שזר, — פתל חומים לפתיל; (re)tordre; zwirnen; to twine, twist: ונתנו על ציצית הבגן פתיל תכלת טווי ושזר (פסטי צמד קטו). אילו אמר חוט אחד, כפול לשנים, קלועה לגלשה, שזר לששה, משור

(1) [השרש נמצא גם בארמ' שבהז"מ יבסור' מא"י וכן גם בערב' שזר (א) היראה דומה, אבל במקום זה בשון חז"ל בארמ' ובערב' גם שדר (עי' שדרא, שדרה).]

(2) [חז"ל, שהשתמשו גם בבנין פע"ו מבנין קל, ראו הברל חוראה בין שזר לבין משור, ועי' בדוגמאות המובאות בהמשך לבנין קל.]

(a) שזר

לשני' עשר (יחסי שקל' ס ג). המוצא תכלת בשוק לשונות מסולות חומין כשרין, מאי שנא לשונות דאמר אדעתא דגליסא צבעניהו חומין נמי נימא אדעתא דגלי' מוניהו, בשזר'ים, שזורים נמי נימא אדעתא דציפתא דגליסא עייפיניהו, במספסקין (ערוג' לו). חמשה קראי בחיבוי, חד לגופיה יב' וחד שיהיו שזורין (יומל ע"ל). בר שיהיו של כוין, בר שיהיו חדשים, בר שיהיו שזורים (ת"ר, זמני ימ). סביא תכלת וארגמן ותלעת שני שזורין ועושה אתן כמין רימונים (פס סס). המוצא תכל' מע"ם שהיא שזורה מסולה (מסס לזית, קיכסיס, צח). — ובספ"א: שזר ב' קצית של הוצא ונעצן בהושענא עצמה (כ"ס, סוכי לנ). מוין צמר לבדו ופשתים לבדו וחזירין ושזורין ב' חומין זה עם זה (ערוך ערך שז). זהב תכלת וארגמן ותלעת שני ושש משור, חמשת מינים הללו שזורין וכו'. שכל המינים חומין כפול ששה חומ' זהב עם כל אחד ואחד ואחר כך שזר את בלם כאחד וכו'. לטרגו שחוט של זהב שזר עם כל מין ומין (כ"ס, סמות כז ו). נזו לשון דבר הנמלל ושזר זה עם זה (סול, ויקרי יע יע). מ' הג ששסנה חומין שביציות אינם שזורים שנים יחד וכו'. ונראה בעיניהם שאם ישזר שנים יחד נמצא שמרבה בחומין אבל של מכות לותר מיהא שזורין אותן (סדור רש"י סדור). והקלקין השזורין מן השיער (למנ"ס, כלס כל צ). כשחוט אחד ניתק פוצע ראשיתה ושזורן ביד עד שיהיה נארג (כ"ז על סד"ף סנה לל, כיתס). פתיל תכלת, חוט כפול ושזר (כד"ק, סס"ש, סתל). נפתלתי עם אחותי ג"כ מל' פתיל וקלועה שנעשיתי שזורה עם אחותי (כ"ס פסחיס, יריעות סלמה ח, מל:). — ואמר הפיטן: נרתקים בעבתית שזורם, כמחו ביו' עורם (מסס צד מניכ, סמור וקס, זולס סנה סל סססס כלססס).

— הפע', שזר, — כמו הפע': מחרוזו חכמה ומפדרו ערמה ומכתבו רקסה ברקסת משזורים (לס מי ססס, ססטי סלמליי מנס, 4). פאר בקוריה באגד משור פעלתה בסגן בערי משור (ממס ססס, יולר סס).

שִׁוּר, שׁוּר, ס״ו — שמלאכתו לשור חוטים; Zwirn(dreh)er; retordeur; twister. נוהג בספרות וברבור.

שִׁוּר, שׁוּר, ס״ו — כמו שוירה, מעשה השוור חוטים, ואמר הפיטן: אשרי עין ראחה שושנת השרון והכבוד מחוסף כשור ענק על גרון (כסג׳, חסגי עין, ציחליק-דננילקי, 3, 215). ור כשש שור יהיה לכם (ד״ס של יחודי מלכים ולי׳ נ, יעקב ע״ו, 38).

שִׁוּרָה, ס״ו — מחיל השוור מחוטים, ובהשאלה שרשרת החוליות שבגב האדם ושל סוגי בעלי חיים אחרים; Wirbelsäule; colonne vertebrale; vertebral column.

אין בן שורה⁽²⁾ סמט אחד (ינפ׳ נכ׳ א 3). אי זו היא נטף? תלויות בשורה ויורדות (סס סלס 7). מיכן שמצינין על השורה ועל הגולגולת (סס מע״ס ס ח). שורותא דנונא מיתעביר גדל ודבר נשא חיו, אמתי בזמן שאינו בורע כל קיסתו עד השורה (סס סס א 2). ר׳ זעורא בעי לולב מפה סלכר שורה (סס סוכי ג ח). אי זו חמרת שאינה מרופת, כל שהראשים וחשורות שלה קיימין, רבי לעזר בשם ר׳ ריגנה מעשה בספינה אחת מל בית רבי שהיו בה יותר משלש מאות חביות ובדק רבי את כוליהן ולא מצא אלא אחת שהראשים והשורות שלה קיימין (סס ע״ו ג י). אררינוס שחוק עצמות שאל לר׳ יחושע בן חנני מאיכן הקביה מינך את האדם לעתיד לבוא, אמר ליה מנין שורה (מדינ גלס׳ כמ, סלודוק, 261). — ובסמ״א: ואילו מריפות בכהמה וכו׳ נשברה השורה ונפסק החוט שלה (סלכ׳ ססוק׳ לסלמידי יסודלי גלון, סמיס, 190). ונשברה השורה שנפסק החוט שלה (שורה יסודס סדס, חסכל

⁽¹⁾ [ואת צורתה העברית המקורית של המלה במקורות מא״י (גם בנוסח המשנה שבסד״ס), כמובא בפנים, ואך במבטאם של דיבורי ארמית ככלית השתנתה המלה והפכה לשדרה. ואלה, למשל, דברי י. ג. אפשטיין בספרו מבוא לנוסח המשנה עם 1056 על המשנה חולין ג א (= ספרא ג ו וכו׳): פרו וק(אופסן) ופ(ארסח) והיר יהוסף: נפסק חוט של שדרה, ״שדרה״, וכן בח״כ שם: נפסק חוט השדרה, רומי: חוט של שורת, ע״כ. והשוה גם בארמ׳ שבחומ׳ שורת א.].

⁽²⁾ [כך בשרידי ירושלמי מן חגניוה, גינצבורג, 2. ובדפוס: שדרה.].

הכפר סקד, ק״י ולחי). עד אשר לא ירחק, שרם ירחק מכל שורתו של אדם (כסג׳, קסלי יו ו). — ואמר הפיטן: בכפות לכפר שורה סול לב (כ״ח קליכ, חקסס בראסון, יולר א סכוס).

שַׁח, ס״ח — משמל למטה, נמוך, שפל, nieder- gesenkt; abaissé; bent down. כי השטילו ותאמר גוה וְשַׁח עינים יושע (חיוג כז כט). — ובסמ״א: ועצר כל שח ונקשר כל מיץ ויהי הקשר אמיץ (כי ילחק חלדועיל, מעסה סרנדין מספר דברי סכמים, 3).

שַׁחַד, ס״ח, מבטו שַׁחַד, שַׁחַד, שַׁחַד.

שַׁחַד, ס״ח, מִשְׁחָדִי, שַׁחַדִי, — נתן מתנה כדי להשפיע על אחר למכותו או לטובת זולתו, (be)schenken; donner (comme cadeau); to present with. לבל ונות יתנו נדה ואת נחת אח גדנך לכל מאהבך וּמִשְׁחָדִי אותם לבוא אליך (״סוק׳ יו ג). הכי אמיתי הבו לי ומכחכם שַׁחַדו כעדי (חיוג ו כז). — ובסמ״א, כמו סע׳: והוברת מעשה נסים של נעילה דלת עזרת על הרב ידעתי כי לא לכבודו אך לשוחדו בדברים (כ״ח, ק״י סיסח, סו״ח מס).

סע׳, שַׁחַד⁽¹⁾, — שַׁחַד ראיובן את שמעון, נתן לו שַׁחַד, bestechen; corrompre; to bribe. מיל: לסני

⁽¹⁾ [מן שחת.].

⁽²⁾ [גם בארמ׳ שבחעודות יב ובחומ׳ם ובסור׳ בא הפעל שחד, ושׁיע שוחדא, באותה משמ׳ כבעבר׳. וכדעת רבים יש לראות גם שַׁחַד (א) (נתן מתנה), שַׁחַד (א), (מתנה, שַׁחַד) בערב׳ כשואל מן הארמ׳. והמחבר באחת מרשימותיו השוה הערב׳ שחת (b) במשמ׳ פצע בצע (סגנה).]

ואמנם במשמ׳ העקרית, נתן, בא באשור׳ שוח׳, שהוא שפעל מן אח׳, שהוא בארמ׳ (שאחר המאה חח׳) אחר (ועי׳ במלונו הסורי של ברוקלמן), ועל כן אפשר שלפנינו בעקר מִנַּח שואל מן הארמ׳ של בכל, וצ״ע.

⁽³⁾ [כן בארמ׳ שבחומ׳ם בבנין פַּעַל: שחודי שחדיח. כמילי (סס׳ מנ:)].

(a) شك (b) سحت

משוחדות מאהבת נפשם (כעל"ה, קריס ספר כד, 85). אמנם אל ידמה מע"ל כי אזני משוחדות מאהבת ר' גרשון הג"ל עד כי התנגסנה לשמוע דבה קלה עליו (סס מנ, 68). — משפט משחד, משפט מברע מראש באזו על ידי שחד, משפט מקדם, ללא דיון, Vorurteil; préjugé; prejudice, נוחג בספרות וכדבור.

שַׁחַד, ט"ז, — מתן שאין כנגדו תמורה; Geschenck;cadeau; gift, ובמיוחד מתן הנתן לשופט למען יטה את הדין למובת הנותן; Bestechung; bribery; corruption: הנה שלחתי לך שַׁחַד בסף וזהב לך הפרה את בריתך את בעשא מלך ישראל (מ"ח י"ה י"ט). ויקח אחז את הכסף וזהב הנמצא בית י"י ובאצרות בית המלך וישלח למלך אשור שַׁחַד (מ"ז י"ז ס). הוא יבנה עירו וגלותו ישלח לא במחיר ולא בַּשַׁחַד (יפ"ט מ"ז י). — וכמשמ' מתן הנתן לשופט כדי שיכריע את הדין: וַשַׁחַד לא תקח כי הַשַׁחַד יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים (עמוס כג ס). כי י"י אלהיכם הוא מלתי האלהים וכו' אשר לא ישא פנים ולא יקח שַׁחַד (דנ"י י"ז). לא חטה משפט לא חביר פנים ולא תקח שַׁחַד כי הַשַׁחַד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים (סס י"ט). ארור לקח שַׁחַד להכות נפש דם נקי (סס כו כס). ולא הלכו בניו (של שמואל) בדרכו וישו אחרי הבצע ויקחו שַׁחַד וישו משפט (ס"ח ס ג). שריך סוררים וחכרי נגנים כלו אהב שַׁחַד ודרך שלמים יתום לא ישפטו. וריב אלמנה לא יבוא אליהם (יפ"ט ח כג). מצדיקי רשע עקב שַׁחַד וצדקת צדיקים יסירו סמנו (סס ס כג). הלך צדקות מאם בבצע מעשקות נער כסיו מתסך בַּשַׁחַד (סס לג י"ט). שַׁחַד לקחו כך למען שפך דם (ימק' כג יג). ראשיה בַּשַׁחַד ישפטו ובהניה במחיר יורו ונכימיה בכסף וכספו (מ"כ ג י"א). כספו לא נתן כנשך וַשַׁחַד על נקי לא לקח (סס"ז י"ט ס). אשר ביריהם ומה וימינם מלאה שַׁחַד (סס כו י). לא ישא פני כל כסר ולא יאבה כי תרבה שַׁחַד (מס"ו ו לס). אכן חן הַשַׁחַד בעיני בעליו אל כל אשר יפנה ויכיל (סס י"ט ס). שַׁחַד סחק רשע יקח לחטות ארחות משפט (סס סס כג). מתן בסתר יכפה אף וַשַׁחַד בחק חסה עות

מלך בשר ודם היו מוליכין אותי, שחיום כאן ומחר בקבר וכו' ואני יכול לפיוסו בדברים ולשחדו במסון מעפ"כ היותי בוכה (כנן יוסמן בן זכאי, נכ"כ כח:). — ובסחמ"א: או אשיב, כשהם נאספים עלי אני משחד אותם במסון מה שלא גולתי מהם (כס"י, סס"ז סט ט). מעשה רצינו להקריב לו קרבן וכו' ואשחדנו (סול, עכ"ס קי). — ובהשאלה במשמ' שכנע, לקח את הלב, נוחג בספרות וכדבור.

—פעם, "השחיד, — כמו מע": נתן שוחד: כדי שלא יהיו מקריבין ומדריגין⁽¹⁾ אותי כיום אידם עצמו אלא לסתר, ועוד השחיד שלא להדריגו לחן חי אלא שחוט (כ"ס, ע"ז טז). ויהנכלו עליו להפילו על ידי שוחד שישחידו את שריו לבגוד בו (כס"י, דניאל י"א כס). דבירה להשחידו במסון וישאנה בחיתר (סול, גיט' מד:). שחדיה במילי, השחידו בשוחד דברים (סול, קס"ז מ"ג). ויש לו להתלות בשלטון ולהשחיד ולהספיד וכו' וכל מה שישחיד ויפסיד עלי יצא משלי (ס' סס: כוס ל"י גלגלני, 18). שיהא רשאי להתלות בשלטון ולהשחיד ולהפסיד עלי בקנסות ובשחדים (סס, 68; וכענין סס, 88). ועל ידי היה מעשה על א' שקידש בת ר' שמואל וכו' והשחידוהו במסון ובדברים עד שגורש (סס"ז כ"ח, 42). וצריכין לעשות הוצאה על זה להשחידם לבלום פיהם (כענ"ל חלף לא). והשחידו הבת בדברים כדי שתודה בדבר (סס"ז מסי' ק סל). מעשה היה כשני בני אדם שחיו שונאים זה לזה והלך האחד והשחיד ערמילאי אחד שיוציא לעז על בתו של חבירו שקדשה (מכדי קיוסין תפסע). והעשיר קרין לו (לדין) בעיניו והשחידו חרש (סס"ז, עכ"ל י"ט ס). שכמו שהוא ית' השחידו כדי שיגיה בניו ביוח"ב גם אחם מבחבם שחדו בעדי (חלטיך, חיוג ו כג).

—פעם, "בַּשַׁחַד, — לקח שַׁחַד: נערה שנחפזתה על איש מריקי המה אשר נשחחד מצד אחד מקרובי הנערה (סו"ס ר"כ גימדי לז).

—פעם, "השחד, גי' משחד, — מי שנלקח לבו (באלו) בַּשַׁחַד: ואין ספק לדעתי כי יראו בעינים בלתי

(1) [נותנין כדורין].

לעבריים (יפני) לא כנ). — ובתו"ם: שחה לגסך וחניף חסנן בסודרים (תמיד ז ג). השו"ח לשחות המים העולים בפיו ובשפתו כפי יתן (מכסיר ד ל). אלו ברכות שו"חין בתן, ברכה ראשונה תחלה וסוף, ובסודרים תחלה וסוף, ושו"ח ח בכל ברכה. וברכה מלמדין אותו שלא ישחה (תוספת' גר"א יא). מעשה שחלך ר' יוחנן בן ברוקה וכו' ומצא גבי וכו' ושהח ושהח היסוד (כ' יעמלל) וכו' של ר' יוחנן בן ברוקה, עס תכונ' ז יד). בן שמונה (ימים) הרי הוא כאבן ואסור למלטלו אבל אסור שוחה עליו ומניחתו (עס ענה טו פ). מי שנחתור לו מעותיו לבית עבודה וזה לא יהא שוחה לפניו ופלקט מפני שנראה כשוחה לע"ו (עס ע"ו ז ד). ומהו אחד יורד לאמת בית השחי, שהיה שוחה (אמת-עד שלא יאחז (כ' יוס', יכוס' סוף' ג ז). ישב לו קוץ בפני ע"א לא ישחה וימלגה מפני שנראה כשחתה לע"א (ע"ו יב). (2) — ואמר המשוור: יחידתי בעת חשובה מהומה נמי מעל דרכיה ושחי (כ"ס סג"ד, יפידתי, בן מעלי, אלנמקון, 184). שחי לאל יחידה החכמה ורוצי לעבוד אותו כאימה (תפ"ג, עמי ללל, ציליק-רננילקי ג, 50). לו קומסיות הלכה אמר שחי (פמנולל, מבני ז, סכמ"ז, 207). — ובינו פט"ו שחי: ופעמים יבואו לדרך הקרקעות החלויות בראש החר וגירות או שחיות וישפלות או עגולות ועקובות (לכ"ס סג"ד, מנור המסימה והסכוכה ג ס, 70). ויש לך לחזור על תענין ולתחבונן בו ולשמוע אותו ומתוכו אתה יכול לנודד סנהג החשבורה בקרקעות השחיות והנסוכות (עס סס, 81). שאל מלך אחד לזקן נכבד ראהו שחי הקומה ולכן השער רב הקסמים כמה ימי שני חייך (תמליכי מעלי ס"ף ק ד). —

(1) [כשרידו וירושלמי מן הגניזה: ואחר פותח כיון שהוא אחד יורד אמת שיחי ואחר פותח כיון שהיה שוחה.]

(2) [בסד"ר תנחומא כוכר תולדות נאמר: אמר ר' יהושע כיון שאמר גשה נא הרתית גופו ותיה שוחה בשערה חזו וכו' ואמר לו יעקב למח אתה מתירא וגופך שוחה עליך וכו' ואל ישוח גופך ע"כ. אך המקומות המקבילים (ע"י כוכר נח): לבו רפה בשערה ובדיו, ואולי הנכון שחת, וישח כלשון וליגת דמעות, וצ"ע.]

(עס כל יד). כי אין עם יי' מלתינו עולה ומשא פנים ומקח שחר (דמ"ז יע ז). (1) — ובתו"ם: שחר שואל איכן הוא השו"ח ליקח (יכוס' עמי ג ח). כא וראה כמה סמיות עניניהן של מקבלי שחר (כ' סג"ד, כפוזי קס). ושחר לא תקח אינו צריך לוטר שו"ח סמון אלא מפילו שו"ח דברים נמי אסור (עס קס). תוספת נפשם של מקבלי שו"ח, ומה אני שלא נשלתי וכו', כך, מקבלי שו"ח על אחת כמה וכמה (כ"י יעמלל כנ"י יוס', עס עס). — ובסתמ"א, גם מ"ר שחרים: יעורו עור מעט על ירי שחרים ומסון (כפ"י, דינלל יא לד). שאם עשו חקל היצאה לצרכי צבור כגון חלק השחרים של יום אירם (רננילל תמ"ד). ואם יבא (אדם) אל חצר אחד ממלכי כשר ודם וכו' יתן שחרים לשוערים ולשרים (כ"י סג"ד, מלמד סתמדיס, לט). ושונא סתנות ריל השחרים (תמליכי, מעלי יס כט). לסתרת נתנו שחרים לשושים ולשופטים לחקור ולשפסש ביד חאנשים הנחשרים (מכזכי צ"מ רנז).

שחה (2), מסנו *השחתואה, השחתויה (3), *השחתוה (4), שחה, שחות, *שחי, *שחית, שחת, וע"י שוח, שחה.

שחה, ט"ט, שחי, — הוריד את גופו לארץ, sich niederwerfen; se jeter (aux pieds de); to prostrate oneself: ושמתיה ביד מוגיך אשר אמרו לנפשו שחי (5) ונעברה ותשימי כארץ גוך ובתוין

(1) [כאמור יה לך נאמר: כי עדת חנף גלסור ואש אכלה אחלי שחר. אך בחקבלה אל חנף דרושה מלה כגון בופר ומשקר, וכנראה היה כחוב בארמ' נפרא, והמתרגם הכין זאת כלשון בפר ושחר. וע"י גם שחר, תערות.]

(2) [גם בארמ' שחא כאותה סג"ד, ובאשור' שחי בשמוש כפ"י כמשמ' שחת והכריע, וע"י שוח, שחה ובהערות למלים הנגזרות מן השורש.]

(3) [גם במקרא: בהשחתותי בית דמן (נ"ב ס יח), ואמנם אפשר שצ"ל: בהשחתותי, כדעת רבים.]

(4) [ובל חכא אל בית השחתות אל יבוא טמא בכוס (כ"י דמק ג יד, סתל כו, 501).]

(5) [אמנם במגלת ישעיה מיד-המלת: שוחיו.]

ואמר הסימן: טעון לך למטה ישורון וישחרון
שחוריים שאויים שכנוי תכל (כסנ"ג, טעון לך, ציליק-
כציליק, 80). אל תצוה כלשונך הרע נפשות
השחוריים ונצור סוף ושפתיך וכחרת לך בחיים
(נזכר סביל, סוכסס עוסק ב, יג).

ספני, ישחנה, — השחה, הוריד לארץ, niederbeugen;
courber vers la terre; to bend down
בלב איש ישחנה (1) ודבר טוב ישמחנה (משלי כס). —
ואמר המשורר: ואיכה אנחם אזי עז ולחם בחוגות
וישחם כנפש הצפה (רמב"ע, סיעמוד לנצי, כרדני, ק"ה).

ספני, השתחוה (2). השתחווית, השתחווית, השתחוה,
השתחוויתם, משתחוה, משתחווים, משתחוויתם, השתחווה,
השתחוו, השתחוה, השתחוה, השתחוה, השתחוה,
ישתחו, ישתחו, השתחוה, השתחוה, השתחוה,
ישתחוה, השתחווין, — הפיל את גופו והשחטח על
הארץ, כפרט בפני אלהי ישראל או בפני אלהים אחרים,
sich niederwerfen; se jeter (aux pieds de); to
prostrate oneself: ויאמר אברהם אל עריו שבו לבם
פה עם החמור ואני והנער נבלה עד בה וגשתחוה
ונשובה אליכם (נחל"ט, כס). ויקר האיש וישתחו לוי
(סס כד כו). וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחו לי
(ענוה יא ס). לא תשתחוה להם ולא תעבדם (סס כ
ה, דנ"ט ס). וראה כל העם את עמוד הענן עמד
פתח האהל וקם כל העם והשתחוה איש פתח אהלו
(סמות ג ס). ואבן משכית לא תתנו כארצכם
להשתחות עליה (ויק"י כו ח). ופן תשא עיניך
השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים
כל צבא השמים ונדרת והשתחווית להם ועבדתם
(דנ"ז יט). והיה כל הנוחר בביהר יבוא להשתחות לו

(1) [בנראה הכונה: ישחנה, את (לב) האיש,
בגוד לפעל שבצלע השניה: ישחנה, שעקר הוראתו:
ירם את הלב, ע"י שמה, הערה].
(2) [בעבר' הקדומה בשאו כמה הגאים, וביניהם
ח זו המקבילה לאות ח' בערב', בשרשים סמיכים
בתוספת ו, כהוגו למשל בפרט בכוש' (וע"י בהערות
לערכים ק, קוצה ועוד), ועל כן בשאו השתחוה בספי
השתחה, וכן בכתבת הלוח מגור: ירחו (ויא ירחו)
בספי ירח (ויא ירחי) וכדומה].

לאגורת כסף וככר לחם (ס"ח ז לו). ככרני נא נגד
וקני עמי ונגד ישראל ושוב עמי והשתחווית לוי
אלהיך (סס יט ז). וילך ויעבד את הבעל וישתחו לו
(מ"ח י"ח). והיה הוא משתחוה בית נסרך אלהיו (מ"ג
ט ז, יט ז, יט ז, יט ז). ויקם סוכתה לבעל וכו' וישתחו
לכל צבא השמים ויעבד אתם (מ"ג כ"ג). ביום ההוא
ישלך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו אשר
עשו לו להשתחוה (סס"י כ). ובאו האבדים בארץ
אשור והנדרים בארץ מצרים והשתחוה לוי בהר
הקדש בירושלם (סס כ"ג). אף יפעל אל וישתחו
עשהו פסל ויסגר למו (סס מ"ח). והנה פתח היכל
וי' וכו' כעשרים וחמשה איש וכו' והם משתחווים (1)
קדמה לשמש (סס"ח י). ואת המשתחווים על הגנות
לצבא השמים ואת המשתחווים הנשבעים לוי (לפני
ח ס). והיה כל הנוחר סכל הגוים הכאים על ירושלם
ועלו מרי שנה בשנה להשתחוה למלך וי' צבאות
(זכ"י י"ד י). ואני כרב חסרך אבוא ביהר אשתחוה
אל היכל קדשך ביראתך (סס"ח ס). הבו לוי כבוד
שמו השתחוה לוי בחדרת קדש (סס כ"ג). לא
יהיה כך אל זר ולא תשתחוה לאל זכר (סס ס"ח י).
באו לשחוח ונכרעה נכרעה לפני י' עשנו (סס כ"ג
ו). השתחוה לו כל אלהים (סס ז"ז). רוממו י'
אלהינו והשתחוה להדם רגליו (סס כ"ג ס). רוממו י'
אלהינו והשתחוה להר קדשו (סס כ"ג ט). אתה
הוא י' לבדך וכו' וצבא השמים לך משתחווים (סס
ס"ח). ולפני המלאך: וישא עיניו וירא והנה
שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם
מפתח האהל וישתחו ארצה (נחל"ט י"ג). ויבאו שני
המלאכים סדמה בערב ולווש ישב בשער סדם וירא
לוט ויקם לקראתם וישתחו אפים ארצה (סס י"ח).
ויגל י' את עיני כדעם וירא את מלאך י' נצב
בדרך וחרכו שלפה בידו ויקד וישתחו לאפיו (נמד'
כ"ג כ"ג). ויאמר לא כי אני שר צבא י' עתה באתי
ויפל יהושע אל פניו ארצה וישתחו (סס"ח י"ד). —
ולפני בן אדם, לאות הכנעה וכבוד: ויקם אברהם
ושתחו לעם הארץ לכני חת (נחל"ט כ"ג). והוא
(יעקב) עבר לפניו וישתחו ארצה שבע פעמים

(1) [לדעת הפרשנות המסורתית הרכבה מכינוי
ועבר, ולפי החדשים צ"ל משתחווים].

ומשחחים ומודים לפני מלך מלכי המלכים
הקדוש ברוך הוא (פסלם עליו).

שְׁחָרָד, מ"ז, — מתן שחר, קניית לב בשחר, נוהג
בספרות וכדבור.

שחרה, השחחיה, ע"י שָׁחָה.

שְׁחָרָה, ע"י שָׁחָה.

שְׁחָרָה, ע"י שָׁחָה.

שְׁחָרָה, ע"י שָׁחָה.

שְׁחָרָה, ע"י שָׁחָה.

שחולית, שחולת, ע"י שָׁחָה.

שְׁחָרָה (1), מ"ז, — חום, braun; brun; brown: ומה
תקנה היה עושה לכבשים שילדו שחומים,

היה נותן כראש הצאן כל העקודים, והשחומים
היו עומדים אחריהם, והיה מעמיד הכבשים אחר
השחומים כדי שיסתכלו העוים השחומים
בעקודים שלפניהם וילדו כיוצא בהם שחומים
(בראשית רבתי ז' לט-מ, אלנק, 142). חום, שחום
דומה לאדום ר"ש בלע"ז, לשון משנה שהסתית
ונמצאת לבנה לענין החכמה, והיה שכרי, אותן
שילדו מכאן ולהבא נקודים וטלואים בעוים
ושחומים בכבשים יהיו שלי (כפ"י, בראשית ל' ז').
היה הצמר שלחן אדום או שחור או שחום
חיובות בראשית הגז (רמב"ם, בכורים י' ו'). היו שני
מיני גיזה כגון גיזה לבנה וגיזה שחומה
(שם שם יח).

שְׁחָרָה, ע"י שָׁחָה.

שחורם, ע"י חֲשָׁחֹם, סְחָחֹם.

שְׁחָרָה, ע"י שָׁחָה.

שְׁחָרָה, ע"י א. שָׁחָה.

שְׁחָרָה, ע"י שָׁחָה.

שחור, ע"י שָׁחָה.

עד גשתו עד אחיו (1) (שם לב ג), ויאמר השבעה לי
וישבע לו וישָׁחָהוּ ישראל על ראש המטה (שם מז
לח). ויצא יוסף אתם מעם כרכיו וישָׁחָהוּ לאפיו
ארצה (שם נח יז). ויצא משה לקראת חתנו וישָׁחָהוּ
וישק לו (שמות יח ז). ודוד קם מאצל הנגב וישָׁחָהוּ
לאפיו ארצה וישָׁחָהוּ שלש פעמים וישקו איש את
רעהו (ש"ל כ נח). וישָׁחָהוּ (מפיכשח לדוד) ויאמר
מח עבדך כי פנית אל הכלב המת אשר כמוני (ש"ב
ע ט). והיה בקרב איש להשָׁחָהוּ לו (לאבשלום)
ושלח את ידו והחזיק לו ונשק לו (שם יח ט). ויאמר
יואב לבושי לך הנד למלך אשר ראיתך וישָׁחָהוּ
בושי ליואב וירץ (שם יח כח). ויקרא אחימלך ויאמר
אל המלך שלום וישָׁחָהוּ למלך לאפיו ארצה (שם
שם כח). וישלח המלך שלמה וירדהו (את אדניהו)
מעל המזבח ויבא וישָׁחָהוּ למלך שלמה (מ"ל ח נג).
ותבא בת שבע אל המלך שלמה וכו' ויקם המלך
לקראתה וישָׁחָהוּ לה (שם ז יט). אפים אין וישָׁחָהוּ
לך ועפר רגליך ילחכו (ש"ב ח כב) וכל עבדי
המלך אשר בשער המלך כרעים וישָׁחָהוּם לחמן
וכו' ומרדכי לא יברע ולא וישָׁחָהוּ (אסתר ג
ז). — ובחלום, השתחוו אלמות לאלמה: שמעו נא
החלום הזה אשר חלמתי ותנה אנהנו מאלמים אלמים
וכו' והנה תסבינה אלמתיכם וישָׁחָהוּם לאלמתי
(בראשית ל' ו-ז). — ובתו"ס: ומניחו (את סל הככורים)
כצד המזבח והשתחווה ויצא (בכורים ג ו).
והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים שם
המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול היו כורעים
ומשתחווים ונופלים על פניהם (יומא ו ז).
העובד כו"ס וכו' אחר המשתחווה ואחר המקבלו
עליו לאלוה (קמ"ז ו). עשרה נסים נעשו לאבותינו
בבית המקדש וכו' עומדים צופים ומשתחווים
רווחים (א"י ס ט). בזמן שכהן גדול נכנס להשתחווה
שלשה אותיו בן וכו' נכנס והשתחווה ויצא
ונכנסו אחיו הכהנים והשתחוו ויצאו (מעיל ז
ח). הניעו לפרק תקעו והשתחוו העם (שם טס
ג). המשתחווה לבחמה צמרה מתו להכלת
(כז ספא, ע"ז נז). — ובחפלה: ואנחנו כורעים

(1) [צורה עברית, כתמורת שחום, שחומא
בתרגומים הארמיים (במק' חום העברי) וכבכלי.]

(1) [השתחווה כזאת מצויה היא גם במכתבי
עמרנא מארץ ישראל המתרגמים מעברית.]

שִׁחָרִי (2), עי' שִׁחָרִי.

שִׁחָרִי (1), ט"ז — מין מסיני הדיו השחורים: כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר (כי מילא, סנה קד). אין כותבין וכו' לא בשחורו לא בשיחורו (סופר א ט). ידם שנותנין לפניו מרגלית ושיחור מניה המרגלית ונופל השיחור? (מדרש סנה א). — ובסתמיא: חיי יותר קצרים מהקטת וגופי יותר כחוש מהשרטוט ולכי יותר אפל משיחור (בן העלך ומזיר ט).

שִׁחָרִי, ט"ז — צבע שִׁחָרִי, שחור, שחם, Schwarze, Russ; noir(ceur), suie; black(en)ing, soot: השך שִׁחָרִי (2) תארם לא נכרו בחוצות (א"כ ד ח). — ובסתמיא: שחור שיש בו אפר כותשין אותו (מס ג יא). נטל עצם או שחור וקדש בו חרו. זה לא עשאת כלום (סופר א ט). כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר (כי מילא, סנה קד). אין מכסין אלא בעפר וכו' הוסיפו עליהן השיחור והכחול ונקרת פיסולין (סול' פס). אין כותבין וכו' לא בשחור. ולא בשחור ולא בקומים (סופר א ט). — ובסתמיא: לא תראה לובן שניך לקטן שיראה לך שחור קרוחו (כס"ט עלקים, אגדה המוסר, קע"א ט). — ואמר המשורר: לא חגרו שק כי לבושם משחור הלכ וכדמי הכני צבעו (רמב"ם, נטפי דענות, נדנדי קסז). ילכין דיו פי את שחור כמל פחי ואחו יתנה מרון (סול' הענק י טס, סלד). ותאמרנה יהי חשך יהי אור כאור פנים ובשחור מחלפות (כ"י סלוי, יפי קול, זמורה א, 44). עד נבקעו משחור מוריו שחרים (סול' עין נדינה, סס ג, 288). ישלם יקודה בצלעותי עדי שותה בשחור לבבי וכשלב קוצתי (יסוד חזן גילס, מנין עפליס, טע"ס 124). שחורות משחור או זפת (עמנואל, נטפי בקדני, מסנ' ט, סנכנן, 438).

(1) [רגילים לבטא שחור ע"פ שם הנהרות שבמקרא, אבל לפי דרכיה של לשון חז"ל חכונת כנראה למשקל שחור, וצ"ע].

(2) [ואמנם אפשר, שאין כאן אלא מקור מן עורב שחור מעלי (א"י ל, ז, ועי' אה שחור) שהוא לשון שרפה, ושיש למרש כאן: השך תארם מסיני שנשרף, כס"ס הסבה, וצ"ע].

שחור, ט"ז (1), ט"ז (2) — מין מסיני הספרים: והשחור וזוג של ספרים שנחלקו חרי אלו מאין (כלים י א).

שחור, עי' שחור.

שחור, ט"ז — כור, שותה: משנה ישרים בדרך רע בשחור הוא יפול (אפלי כ"י). ועי' שחור. — ואמר המשורר: וסלך אשר נאה רמיה ורמיהו שרפים והעסיקו שחור (2) ובשחורו (כ"ט חגיגה, אגדה נעלה, בן סתלים, סנכנן א, 128).

שחור, ט"ז — תכונת האדם או הדבר השח והשפל, כניעה, שפלות: כל מרבע שחור שחור בצלעותיו וכול הא שיהיה שחור בוויחיו או לא מפני שהוויחיו סמקום בראית העין ויכול הוא שלא יהיו נצבית ויראו לעין נצבית ויהיה בצלע הקרקע מעט שחור שאינו מתגלה לעין מרה (כ"ט חגיגה, סנכנן פנסיס והסנכנן ג א, 24). הכניעה היא שפלות הנפש ושחורתה (כ"י חגיגה, סנכנן פנסיס א). ראש התשובה השפלות והשחור ותכניעות (פס ס ט). ויתכן גם כן מצלי בויקד להיות דומה לדברי רבותינו ז"ל בקדירת היום ובכליעת גאיות, כלומר שחורתם ושפלותם (סול' סס"ט לריצ"ג, נקד). ועי' התנהגו בכבוד ראש ושחור עינים (סלד יוצק, ערך ספלות, וין, קסא). — ואמר הפוסק: נשאתי נדרך עפעפים, נכחך נצבנו בשחור אפים (כס"ט חגיגה, סנכנן פנסיס, סנכנן פנסיס, 170).

שחור, ט"ז — מעשה המשחית, קלקול, ואמר הפוסק: תולדות נקי ומנובל, נקי לשירות ומנובל לשיחות (ינאי, מולדות חמוני, קדנ' גילס, זולאי, לז). — ובספרות הקראים, תכונת הדבר המטל

(1) [גם צורתה וגם גזירתה והוראתה המדיקת של המלה לא התבררו כל צרכן. בדפוסים המשנה והערך כתוב: השחור, אבל במדב"ט ועוד, ובפרוש הגאונים (עי' אפשיטין ע"ט 28) השחור: והשחור פ' מספרים ולמה נקרא שמה שחור שמשחורין את השער כדגסנין משחורין פירות דרך, ע"כ. ובמסנ' סנכ' כ"י מרסח: והשחור. ואולם כנראה העקר השחור, השחור, בשם הפעלה מן השחור, ועי' ג. שחור].

(2) [לא שחורו, כנקוד המהדיר. ואמנם הדברים מסידיים על לשון הכתוב כהוש' ט טז העסיקו שחורו].

יוצאות צורות (שם ט ז). רחלים יוצאות ככונות למילת, שחורות שיעלה (נ"א שעולות) עליהן ובר, ככולות שלא יעלה עליהן ובר (תוספת' טס ד ט). ח). ועי' ב. שחור.

ב. **שחור**, קל לא נמצא בתי"ט.

—סעי' *השחור¹), — למש, שחן; schleifen, schärfen; aiguiser, émoudre; to grind, sharpen מ שחיוין את הסכין ביום טוב אבל משימה על גבי חכרתה (גילג' ז ו). השחיון את הסכין ועף ובא חברו ושחט וכו' פסולה (מולי' ז ב). הסוף מאימתו מקבל טומאה משישופנו והסכין משישחיונה (כלים יד ט). אין סיביון להן (לעכו"ם) לא ויין ולא בלוי ויין ואין משיחיוין לחם את חוויין (תוספת' ע"ז ז ד). הסייף והסכין שהעלו חלודה טהורין, שפן זה שחיון חורו לטומאתו ראשונה (סם כלים צ"ג ג י). סכין שנשגם אין משיחיוין את פנימיתו (זבחי' פס.). — וכסה"מ: בסכין זה, כל זמן שמשחיון במשחות מתסרק החלודה שעליו ומתגלה צמצחות (כ' חליטו, סעט מוסר יח). — ואמר הסייף צוארה פשטה ומאכלת השחיון וחדרה (קלנוניוס מקטן, חכמי סט, קי"ט פ"ג). — ואמר המשורר: עטי לו

לפי זה, שמוכא בהשואה לכך לשון הכתוב שית וונה דוקא. ואפשר שהיה עקר ההבדל בנפחה אחרת שחורות בסק' שחורות, בחלוקה ח-ח ככתב (עי' למשל בית ממויה בסק' ממויה, והנאמר על כך עמ' 4008), ונשטטה ח של שחורות בחורת אותה אות באותה מלה ולפניה (אית תניי חני). ואשר לפרוש המלה שחורות כלשון השחיון את הסכין (שכנגדו בערב' שחר' א), אין כאן אלא באור עממי על פי דמיון האותיות בלבד. ועל כל פנים אין לראות שחורות כלשון גלוי, כדעת

בסם מלמדים, ואין לשון גלוי כוונתו כדברי הבבלי.¹ [פעל זה בא גם בארמ' שכתוי"ט, בחרג' חרבו ילמש (סלי' ז יג): חרביה שחיו, ועד, וכן בערב' שחר' א) בקל ובאפעל, באותה משמ', ומקביל לו באשור' שאל, בחלוקה א בסק' ח, ול בסק' ו, על יסוד צורות המסתמימות בתי"ט, כגון משלר בסק' שחור, אכן משחות, כרגיל כלשון זה. ועי' שאל, חקירות.]

(a) شحذ

והנפסד בחניון, y; — Widersinn; absurdité; ולא יתכן עוד שייתה תלוי כל א' מ' סב' הדברים על האחר, לאש' יהיה בו מן השחור אשר כבר גודע (יטעם צן ידוע, ק' הערכות, פסימ'). ואם האמר כי הצווי והרשות עמדו בעשיית הכטל וכו' היה שחור דברך גלוי (פס, עני' XIV).

א. *שחור¹), סמנו א. *שחור.

ב. *שחור²), סמנו *השחור, *משחור, ב. *שחור³).

א. *שחור⁴), פ"י, רק צינ' פנ' שחור⁴), — (בקבת הצאן) שונכה קשור למעלה לשם עליה הוכר עליה⁵): וברים יוצאין לבובין, רחלות⁶) יוצאות שחורות⁷) ככולות וככונות, העוים

(1) [עי' א. שחור, חקרה.]

(2) [עי' ב. שחור, חקרה.]

(3) [שחיות, הרשום בסלונים, לא נמצא במקורות.]

(4) [אך עי' בהערה שאחר זה.]

(5) [לפי הענין אמנם שחורות לשון קשירה היא, אלא שקשירה זו באה לפי התוספתא והבבלי (שם נג): שאוחיון אליה [נ"א באליה] שלהן למעלה כדי שיעלו עליהן וברים, ע"כ. ואולי צ"ל שוחיון וי"א קושרים (בסק' שאוחיון) לשם חודגות הוכר בנקבה, ועל כן יש מקום להשוות בערב' שחור⁴), שהוא כנוי גם לוונג, כלשון לשון אל ערב' אלשחו כלמ"ה מרע"ב ענהא יכני כחא ען אל נכח, ובערב': שחו היא מלה שירחק ממנה, שיכונו בה הנשואים, ע"כ, וכנראה ראו כזה מלה נסה, הואיל ונתיחדה המלה, בכלשון חו"ל, להודגות הכהמה. אבל מקור המלה הוא, כפי שמסתבר, במלה שאולת מאשור' שחור', בנין שפעל מן אחו במשם' נתן אשה לנשואים, בצרוף אשחם אשחם (בסק' אשח' ו'ש, האחיז אותו), נתן לו אשה בנשואים; ומכאן נולד פעל בצרוף שחו רחל לוכר, הכין אותה לוונג לו, בפרוש חירוש' למשנה: מעתדן.]

(6) [כירוש': רחלים.]

(7) [כירוש' שם נאמר על המשנה: אית תניי חני שחורות ואית תניי חני שחורות, מאן דאמר שחורות מעתדן כמא דתימר שית וונה ונצורת לכ, מאן דאמר שחורות כמא דתימר משחיותין את הסכין, ע"כ. ואמנם אפשר שאין כאן אלא משמוש בכמא ה' יית כדעת אששין, מכא לנחם המשנה, עמ' 108, אבל קשה להכין

(a) شحز

[.839 'cy ,24 ZAW

(a) شو خط

אח בנה כאורגת בעומדין לשחי ליד חיטנית (נני' ז ד). — ובית השחי באותה משמ' אלו מקומות כדמ' שאינן מיטמאין בשרת, תיד העין, חיד האון. וכו' ובית השחי (ס' ו ס). אלו שאין הוצעין, קלקי הראש ובית השחי ובית הסתרים באיש וכו' (מק' ע ג). המעביר בית השחי ובית הערות הריו זה לזה (נני' ז ד). בית השחי מהו שיתחין (נני' יט). — ובסמ'א: לפרתון השחי ימשחנו בשרתך שחוק (נני' חלדני, סנילי חנוני ד). — ואמר הפוסק: שרוד עד שחי פחות כיון (מלי' נני' ימק, סמל סקת, סלי' ע'ס).

שחיטה ש"ס. — שהי' מן שחה, מעשה השוחה ומשתחווה: ולשון נחון שחייה שחולך שח ונשל על מעיו (נני' ויק' יא עא). ואסמי, לשון שחייה, שחי והשפילי יותר משפלות ארץ (סול, ינו' יו). כל לשון שחייה בחרנים ונתן סבר (סול, סמל' סט עא). — ובמנחם בנהני: וחיו על פה כותבין חיבות הפוסק בלא מלכים ולא מעשים וקורין אותו כחוקן כמו ששענו משה בדרך הרום ובדרך שחיה ובדרך נצב וכו' ודע כי יש לאלה המלכים דרכים נסוכים אחת באחת נסמכים ועיקר תולדותם על שלשה דרכים דרך הרום ודרך נצב ודרך שחייה, דרך הרום אז או, ודרך נצב אז, ודרך שחיה אז (סוכים סקול, דנננני 64-66). ויבא לשעבר כמו האכיל החוק החשו ושקלם הראשון מן השחיה והוא צירי יבאו לשעבר כמו הקים השיב העיר (ס' 57). והשעמים חשירם נחלקים לשנשה חלקים סהן דרך גיבס וסחן דרך רום וסחן דרך שחייה ואינה שחייה אלא קול נצב שאינו לא למעלה ולא למטה (ס' 76).

שחיטה ש"ס. סמ' שחיטה, — מעשה השוחט: והלויים על שחיטת הפסחים (נני' ז ל י). — ובתו'ם: אלו דברים בזמם דותין את השבת שחיטתו וזריקת דמו וסיהיו קרביו (סמ' ו ח). בקש להתנמנם פרחי חנונה סכין לפניו באצבע צרדה וכו' ומעסיקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה (יומא ז י). הכיאו לו את החסיד, קרצו ופרקו את שחיטה על ידו (יומא ג ד). קשר לשון של וחורית בראש שעיר המשתלח והעמידו כנגד בית

זעלה על הסגן האחת (מ"א י ל) וסני' זה דני' ע יא-י). — וחין שחוט: חין שחוט' לשונם סרמה דבר (ינו' ע ז). — ובסמ'א: נמצאת למד שמשקל של והב ייב של כסף וזה לפי משקל שלנו כשהוא מוקק ושחוט (סוכ' סוכני' לט, ד"ה סח).

— נפס', ישחט תשחט, — נשחט, ששחטו אותו: במקום אשר תשחט העיה תשחט החטאת לפני יי' (ויק' ו יא). הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם (נמל' יא כג). — ובתו'ם: הפסח נשחט בשלש ברות, שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל, קהל ועדה וישראל (סמ' פ ס). קשר לשון של וחורית בראש שעיר המשתלח והעמידו כנגד בית שלוחו, ולנשחט כנגד בית שחיטתו (יומא ד ג). האבר והבשר המדולדלין בכהמה וכו' נשחטה הבהמה הוכשרו בדמיה (סול' ע ז). שכל הקדשים נסמכים באמלם ונשחטין באמלם. ונשקלין בלטרם (סוכ' ג ס). אלו מבקש לי הקב"ה להשחט אינו מעב' (נני' נכח' סח).

— ספס', השחיט, — סקר על אדם לשחט: בארבעה מקומות אלו משחיטין את הטבח בעל כרחי, אמילו שור שוח מלך די דין ואין לו ללוקח אלא דינר: כיסין אותו לשחוט (סול' פ ד).

שחטה מלה מסמקה⁽²⁾: כי פה הייתם למצפה ורשת סרושה על תבור ושחטה ששים העסיקו ואני מוסר לכלם (סוכ' פ ח ג).

שחי שחי⁽³⁾, ס"ז. — מקום הכניסה שבין הורוע לכחף, Achselhöhle; aisselle; armpit. כעל אוב זה פיתום המדבר' שחי' (סמ' ז י). ושחי משחוחת, אחד קורר לאסת השחי ואחד סוחת. כיון (סמ' ג ו). כיצד ראיית הנגע, האיש נראה כעורר ובמוסק ויתום. האשה כעורבת וכמנוקה

(1) [כך קרי, כתיב שוחט, ועי' לעיל].

(2) [הנקוד והמפרשים הבינו מלה זו כלשון שחיטה, ורב החדשים ראו כאן לשון השחחה או שגרסו ושחח השמים, כלשון שוחה. אבל לפי ההקבלה אל הרשת סרושה על תבור דרושה כאן לשון שחיטה, וצ"ל: ושחח השמים, ויא שחיטה רשת בהשמים (סוכ' סוכני, הלשון והספר ב, 138).]

(3) [וכן באר' שחי' שחי'].

שלוהו ולנשחט כנגד בית שחיטה (סד ד ג). כל היום כשר וכו' לשחיטה (מ"י ז ט). שהוכח נפסל בארבעה דברים בשחיטה ובקבול ובהלוך ובזריקה (זכ"י ח ד). איוהו מקומן שלובחים, קרשי קרשים שחיטתן בצפון (סס ס ח). וחכף לסמיכה שחיטה (מנ"י ט ס). הכל שוחטין ושחיטתן כשרה חוץ מחרש שומט וקטן שמא יקללו בשחיטתן (מול"ח ח ח). מה מצינו בשרפה ששחיטתה מותרת אף שחיטת בהמה תטעה את האבר (סס ד ד). השוחט את הבהמה וכו' מצא כן תשעה חי טעון שחיטה (סס סס ו). דם שחיטה בבהמה בחיה ובעופות וכו' חיבים עליו (ככ"י ס ח). נטל את חפרר ונתנו על בית שחיטת הראש מלמעלן (מנ"י ד ג). הראש בימינו וחוטמו כלמי ורועו וקרניו בין מצבעותיו ובית שחיטתו מלמעלן (סס סס ג). שלושה עשר דבר בנבלת הקוף הטחור וכו' שחיטה ומליקה מותרת את מרפחת (פס"י ח ח). סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה (כ"י יוסף, נכ"י יז). שמע מינה אינה לשחיטה אלא לבסוף דאי ישנה לשחיטה מתחילת ועד סוף כיון דשחט בה סורתא מסרה (כ"י מנ"י נפולא, ז"ק עג). כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה מסור לאכול משחיטתו, ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרסה ועיקור (כ"י יהודה נסס עמולל, מול"י ט). הצאן ובקר ישחט להם וכו' נחורה שלהן זו היא שחיטתן (סס יז). שחיטה העשויה כמסרק כשרה וכו' מהו דתימא בעינן שחיטה מפורעת ולויכא, קמ"ל (סס יע). כל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר במליכה (כ"י יח"י נסס עמולל, סס כ). אין שחיטה לעוף מן החורה (סס סס). מניין לשחיטה שהיא מן הצואר שנאמר ושחט את כן הבקר, ממקום ששח ח"הו (סס כז). — יושחיטה קרשים (ז"י קט). "שחיטת חלין, כשמות למסכות ובחים, חלין, נוחים במסרי הראשונים.

שחיין, ש"י — פצע סמאיר ומחלת פצעים ממאירה, כפרט בצרופים שחין מצרים, שחין מורה אבעבועות, שחין רע⁽¹⁾, Geschw., Aussatz;

(1) [ע"י שחין, הערה].

abscess, lèpre; abscess, leprosy (סיה הכבשן) על האדם ועל הבהמה לשחיין מרח אבעבועת ככל ארץ מצרים ויקחו את פיה הכבשן וכו' ויורק אהו משה השמימה ויהי שחיין אבעבועת מרח כאדם וכבהמה ולא יכלו החרטמים לעמד לפני משה מפני השחיין כי היה השחיין בחרטמים ובכל מצרים (ממוט ט ט-י ח). ובשר כי יהיה בו בערו שחיין ונרמא והיה במקום השחיין שאת לבנה וכו' נגע צרעת הוא פשתיין מרחו וכו' ואם תחתיה תעמד הבהרה לא פשתה צרבת השחיין הוא (ויק"י י"ח-כג). וככה י"י פשתיין מצרים ובעפלים ובגרב ובחרס אשר לא חוכל להרמא (דנ"י כס כז). וככה י"י פשתיין רע על הכרבים ועל השקים אשר לא חוכל להרמא מכף רגלך עד קדקדך (סס סס לה). ויאמר ישעיהו קחו דבלת תאנים ויקחו וישמו על השחיין ויהי (מ"ב כ ז, וכעין ז"י יט"ז לו כח). ויצא השטן מאת פני י"י ויך את איוב פשתיין רע מכף רגלו ועד קדקדו (לייז ג ז). — ובתו"ט, בפרט בצרופים מכה שחין, מחית השחיין: כיצד שותה בעציו, אפילו היא חגרה, אפילו היא סומא ואפילו היתה מוכת שחין (כמו"י ג ט). ואלו שכופין אותו להוציא, מוכה שחין ובעל פוליוסם וכו' (סס ז י). שכך היו מוכי שחין שבירוצלים עושין, חולך לו ערב פסח אצל הרופא וחותכו וכו' וחלה עושה פסחו (ככ"י ג ט) היה בו שער וכו' אחת לבנה ואחת שחורה וכו' נספך השחיין לשחיתו או לאחת מהן, או חלקן השחיין, ומחית השחיין וכו' (ננ"י ח ט). השחיין והמסכה והקדח המורדין אינן מיטמאין בנגעים (סס ו ח). שאלו את ר' אליעזר מי שעלתה לתוך ידו בחרת כסלע ומקומה צרבת שחין, אמר להם יסגרו (סס ט ג). הקיטעין ומוכי שחין אף על פי שאין יהם דמים יש להם ערכין (מקסמי עכ"י ח ג). נחום איש גס זו היה מוליך דורון לבית חמוי, פגע ביה מוכה שחין אחד וכו' (יב"ט ס"א ס ט). פגע בי וקן אחי מוכה שחין מציפורן, אמר לי כ"ד מיני שחין הן (כס"ג, סס כמו"י ז יח). ראה וכו' את הקטע וכו' ואת המוכה שחין ואת הבהקנים אוסר כרוך דיין אפח (נכ"י כס:). עיר המסוכה לבית הקברות כולחו לבית הקברות אולי א"ר חנינא מתוך שהנשים קוברות שם נפליהן

שְׁחִיץ, ש"ז, — יחיר, גאות⁽¹⁾; hochmütig; haughty; hautain: הוא סלך על כל בני שחין, הם סמאל וגו' שריו שהם שחיצים ויחירים (מסכז חלילום ס, חגדס נחשית, פז).

שְׁחִיצָה, ש"ז, — תכונת בן שחין, ואמר הסימן: קש חושב תוחח במתניו שחיצה⁽²⁾ (רעז"י הנצלי, חמץ דה, יולר סמג ג חספ"ס).

שְׁחִיק⁽³⁾, ש"ז, — שְׁחִיק עֲצָמוֹת, שִׁשְׁחָקוֹ עֲצָמוֹתיו: אדריגום שחיק עצמות שאר את ר' יהושע בן חנינא מ"ל סחיבן הקביה סניץ את האדם לעתיד לבא (מד"ל נחש"י כח), מה עת להשליך אבנים, עת הוא שיעלה אדריגום שחיק עצמות וינפץ אבני בית המקדש (ר' נחמנאל, סס דנ"ג). אדריאנוס שחיק עצמות הושיב שלש טשטירות (סס ח"כ ח, על חלפ ח"י ציכס), בימי מרכיוס שחיק עצמות ילדה אשתו כליל תשעה כאב (סס חספ"ח ח). נבוכדנצר שחיק עצמות התחיל מונב באשכולות (סס סס) — ושחיק מחיק⁽⁴⁾: הן הרשע שחיק מחיק התחיל עוקר בנפנים (סס סס), נבוכדנצר שחיק מחיק סיגל כל מסונו של עולם (ר' נחמנאל, סס סס).

שְׁחִיקָה, ש"ז, — שח"פ מן שח"ק: בו ביום גורו על פיתן (של גויים) וכו' ועל השחיקה⁽⁵⁾ (ר"ס נן יומי, ירוס' סמג ח ס), עושין וינימילין בשבת, ר' יסא בשם ר' יוחנן ויין ורבש ופילפלון, ר' יסא בשם ר' יוסי מותר לערב ואסור לשחוק, ר' יוסי בשם ר' יא את שהוא משום תערוכת מוהר, משום שחיקה אסור (סס סס יד ז), שום ששחיק אם היה מחוסר שחיק' אסור (ר' חננל נסס ר' יוסנן, סס סס). גזירה משום שחיקה סמסנין (עולא, נצלי סס נג); שוחק וזורה לרוח וכו' עכו"ם רלים המלח קא אולא

ומובי שחין ורועותיהם (כסוז כ:). שחין שהביא הקביה על המצרים לה מבחין ויבש מבפנים (צ"ק פ:). והיו הדמעות יורדות על לחיהו וכו' ונושרות על לחיהם בצרבת השחין (מד"ל ח"כ ח ז). ומצא מוכה שחין אחד מוטל בפרשת דרכים (סס קס"י קדנא חליטחא, לך חכל), — ובסמ"א, גם מ"ר שחינים: בשחינים, מאמר כללי בשחינים וחם הנגעים, ובלטין אולסור, השחין יולד מחום ומציאה שנבקעה ומצמחים, והנה פרוק החבור בבשר אם יתפשט ויתמגל יקרא שחין (קלחנ ד ד ג ח), ואם יהיה הקושי על השחין שחין יקרא שחין שרפוי (סס סס), נולד לי חבור ושחינים ורים (לקוטס מדברי יוסף קמנז, נצליכ, 28), — ואמר המשורר: יהוסף נחלה מלא שחינים (ר"ס סגיד, יגוי לב, נן סחלס, סנכנן ח, 48), בו (בניסן) ירבו הסגירות והשחינים בבשר ונגעים בגרונים (רלצ"ב, סטנו נל, סנכח ח, 184), כי הכאיב לבי יום נדו, יום שובו לשחיני יסרה (סמנול, ח"י זס סדך, מנז"ד, סנכנן, 118), — ואמר המליץ: המעז צחנת שחינים כחמת תינים אמצא מחוק (ר"י ספניני, סמיס עולם י).

שְׁחִים, שח"ש, ש"ז, — צמיחה ועוסה הצומחת ללא וריעה מגרגרי ורע שנשארו בשרה⁽¹⁾: וזה לך האות אכול השנה ספיה ובשנה השנית שְׁחִים⁽²⁾ ובשנה השלישית ורעו וקצרו ונטעו כרסים ואכלו פרים (יסני לו ל). — ואמר המשורר: ורע כי נוצן אין די להשיג ספיה קצרך אף כי שחיסו (רעז"י, נמז מסמלי, נילחיק-נצליקי ח, 45).

שְׁחִיף, ע"י שְׁחִיף.

שְׁחִיפָה, ע"י שְׁחִיפָה.

⁽¹⁾ [כן הרגמו השבעים כמ"ב αὐτόματα, ובישע' αὐτόματα, ועקילם ותאודוטיון בישע' αὐτοφύα, וכן ולג': quae sponte nascuntur; ות"י תרגם לפי הענין ספיה: שְׁחִים, ושחים: שְׁחִיפִין, ואמנם לא התברר מקור המלה, וזא אויו צורה ערופה, שחים שבישע' לו או סחיש שבמ"ב ימ, אבל כנראה שחים עקר, ויש לחבר המלה עם ב, שחץ שבלשון חז"ל, שהיא לשון נגאי, וע"י שם, ובמגלה ישע' מסדבר וחורה הנוסחה: ובשנה השנית שעים, וצ"ע.]

⁽²⁾ [במ"ב יט כט: סְחִיש.]

⁽¹⁾ [ע"פ חכנח וז של שחין כח"מ.]

⁽²⁾ [ע"פ איוב מא כא (בקש נחשבו תוחח) ושם פס' כו (הוא סלך על כל בני שחין).]

⁽³⁾ [ע"פ הארמ' שחיק, שחיק סמאי; ואולי הנכין במקורות העברים: שְׁחִיק, שְׁחִיק עֲצָמוֹת.]

⁽⁴⁾ [מן הארמ'.]

⁽⁵⁾ עכו"ם ששחק דברים המותרים ואין להבזרם שאמר ליקח מהם דולמא ערכי בהו דברים אמורים (קנצן סעדה).]

(יוסיפוס ג'ולבנוב לד.) כי החולך באורחותם לא ינצל
משחיתותם (כאז"ל, מי בן מקי, ח"ב, 140). —
ואמר המסור: ואמה העלית משחיתות ויחירתי
ומיון ובורות (כ"פ הנגיד, חלפים חלפין, בן חלפים,
הנכחן ח 101). ורשת השחיתות המחישות אלי
שחת עלי ראשי בתינה (הול, סמכר, סס ב, 77). אוי
לי כי נוקשתי בשחיתות חסא ומשע (ילג, ודו, כל
סיכוי ח, 39). ככה נפלה היא בשחיתות השחת
שרם נפל גזה על הר גלבוע (הול, דוד ומיכל ח, סס
ב, 81).

שחיקה ¹א, ש"ה — קלקול, ואמר-בן סירא: אל
תמשילהו בנעוריו ואל תשא לשחיתותיו
(צ"ס נג"י ל"ח). — ובסמ"א: וכל שחיתות האלה
הרבה יש בשירך אשר השחתה למען רוע משקלך
(ספ"ו סלמדיי מנחם 26). כי בעת החימא יתיה
(הארם) נעוה ונתעה משאר ב"ח ואשר שישחית עצמו
בשחיתות ובחטאות (כ"י ח"ט, סו"ס, עמוד
החלפים, סמ"ס). וקודם שיתחטא (את הכתבת) בדקיה
והוגהו אותיותיה לראות אם יש בה עולה
ושחיתות ²א (לנכנס גניסון, עמר חסכס).

שחיתות, ש"ה — תכונת מי שהוא שחת ברע,
ואמר הפיטן: צואר עבדים בפרך אין
סחות, לקונם כי לא נמכרו לצמיתות, כי בשביעית
יצאו משחיתות, או בשנת יובל הפשי לחליפות
(ילקו, יקופ נעניו, בלול ססס חסכס"ס). — שחיתות
המדות, פריצות, נוחג בספרות ובדביר.

א. שחל ³א, סמנו א. שחל, ג. שחל, שחלה,
שחלון, שחלנית, שחלת, שחלת.

ב. שחל ⁴א, סמנו א. שחל, ב. שחל, שחלת,
שחלת.

ג. שחל ⁵א, סמנו ב. שחל.

¹ [ע"פ הארם, דג' ו ח, והכנה זו בתחל' קו
ב; איב' ד ב, עי' שחית].

² [ע"פ דג' ו ח: וכל עלת ושחיתה לא יכלין
להשכחה].

³ [עי' א. שחל, הערה].

⁴ [עי' א. שחל, הערה].

⁵ [עי' ב. שחל].

לא בעי שחיקה, חפץ דלשאר נהרות קאוויל
בעי פירור (סמ"א ח"א). מחול שוחק ¹ כל מיני
שחיקות, קורקבן שוחק כל מיני אכילות
(מדגס חסמיה דרבי עקיבא, למ"ד, ורטימור, לה). —
ובסמ"א מה שנשחק סדר: אין לי אלא עפר,
סנין בשחיקת אבנים, בשחיקת חרסום,
בנעורת של פשתן דקה (ספרא חסמ, סק יא, וס,
פדג, וכעין זס מולי פס). — ובסמ"א: עפר סלפלי,
שחיקת סלפלין (כס"ה, סגס כ). שכל אלו וביצא
בתן אין עושין אותן בסמנין כדי לחוש לשחיקה
(כמנ"ס, סגס כל ח). והדיבה אינה כל כך דקה
כמו השחיקה (כד"ק, סס"ס, דון). סוף דבר לא
יכסה אדם כי אם בעפר ובשחיקת זהב (כ"ח
הקכל, גן עדן, סמיתס יו, כג). שידוק חלודי ברול
ועופרת שרופה בד בבד שחיקה טובה ויורה על
השחורים (כ"מ חלדני, סגלי חמוס ד). — ובסמ"א
עמל ודכוי נפש, ואמר הפיטן: טוב בשחיקתה ²
ראח (פמעון ססס, ח, מחוסס, מוצל ע"י זוללי, ידעו
מכון סוקו ג, לל).

שחיקות, ש"ה — דכוי נפש, עמל, ואמר הפיטן:
שחיקותם אשר שמעו וידעו, שלוחים
השמיעו וחודיעו (ינלי, קרובי נמדו, זוללי, כס).

שחית, ש"ה, מ"כ כמ' שחיתותם, — שחת, שוחת,
Grube; fosse; pit: ישלח דברו וירמאם
ויומלט משחיתותם ³ (ספ"י קו כ). דוח אפינו משיח
וי' נלכר בשחיתותם (חכס ד כ). — ובתו"ס: ששי,
שמשים את הארץ בשחיתות (יומל י). —
ובסמ"א: ואלהי חשכני משחיתותם ואת
שלשת רעי הכיאו אל כבשן האש לישרף

¹ [כך נכון בשין ימניה, ולא כלשון שחיק,
ברעת אחרים, ועי' שחק].

² [עי' בדכוי וולאי בסקום חג"ל, ושם הובא
גם לשון התרגום האחר למשל' לא ז (ועמלו לא
יזכר עוד): ושחיתון לא נזכרון טוב, ועי' שחיקות].

³ [יש מציעים לגרס: משחת חיתם, ואינו
מסתבר, יותר נראה לחנית כאן כחיבת מ"ס אחת בסק'
שחים בהפלוגסיה, ושחקר: ויומלט משחיתותם, וכן
כירס' יח א שלח מעל פני בסקום שלחם מעל, באיוב
ד יט: ורכאום לפני עש, סבקר לערב יכחו בסק' ורכאו
מלפני עשם, סבקר וכו'].

ואטרף פראים בטלאים (סוף, אגרת לשון הספר, דברי חסד). ומה יענה השועל בסוכת השחלים (כ' חנוכה, מכתב, חמ"ט גנוז, כ"ג). — ומ"ד "שחלות" (1) : והעונה לדניאל ברחמי וסלאך חלצהו מן שחלות (כ"ג סוף גלון, סמך קול, מכתב "ענת, ספרד"). — ומ"ד "שחלים, שני אריות : אולי ירחם לקחה בכפלים לעושה אריות כמו בפי שחלים (מלכא כממים, סליח לפני קמח). — יובשם לחיה אחרת : שחל (פאנפר טיחר, פארדער) משכנו באפריקא וכו' וגם הוא ינחם בקול גדול (כ"ג לניחל, רש"י למד"ס ח"ו י"ג).

ב. *שחל⁽²⁾, רק מ"ד שחלים, שחלים, שם צמח מצמחי הירק, *lepidium sativum*, *Gartenkresse*; *oresson*; *garden-cress* : אינו מתעשר זרע וירק אלא השחלים והגרניר בלבד (מסעי ד' ה). השחלים והגרניר שורען לזרע מתעשרין זרע (חוקפת' סניע' ז' ט). שחלים שמרפן⁽³⁾ מערב שבת גותן לתוכן חומץ ושמן ואינו שורף (סס סנה י"ג). השחלים והגרניר בוסן שנים בהן את הקררה מטמאין שואת אוכלין (סס טהרות ז' ג). מורע הארץ לרבות שום ושחלים וגרניר (ספרי דברי קס). השום והשחלים והחרדר גיריבין בדרך (יב"ט) צילי ח' ט). י' דברים מחזירין את החוזה לחלו וחליו קשה, אלו הן האוכל בשר שור וכו' והגלחת ושחלים (דברי ח' ט). התיר ר' חנינא לשחות שחלים בשבת (כ' יוסע ציל, יומא מט). הקיו דם לא יאכל לא חלב ולא גבינה ולא ביצים ולא שחלים ולא עופות ולא בשר מליח (כ"ד נד').

א. שחל⁽¹⁾, מ"ד, שחל, — אחר משמות האריות במקרא, *Löwe*; *lion* : כי אנכי בשחל לאפרים וכנסר לבית יהודה (סס' ה יד). ואחי לחם בכו שחל כנסר על דרך אשור (סס' יג ז). אמר עצל שחל בדרך ארז בין הרחבת (מסלי כו יג). שאגת ארית וקול שחל ושני כפירים נתעו (חיו' ד י). בשחל⁽²⁾ הצודני וחשב תתפלא בי (סס' י"ו). לא הרריבוהו בני שחין לא עדה עליו שחל (סס' כח ח). — וגם במסמ' היה גדולה אחרת, סוזחלי עפר : על שחל⁽³⁾ וזאת הדרך תרסם כפיר ותנין (ססלי לא יג). — ובתו"ס : ששה שמות יש לארז אלו הן ארז כפיר לכיח ליש שחל שחין (כ' יוסקן, סנה' לה). — ואמר הפיטן : חתני ברשפי גחל ושאג עלי בשחל (ססל' חסד, יולר סס' חסד, מחז' חיעלי ח, קסד'). וגבורים וכבירים הרוגיו וכל שחל וכל ליש חללו (ד"ס סל יודי מלכ"ס וס', יעקב מן, ז' 18). — ומ"ד "שחלים" וערג לאילים בנחם לשחלים וגעה לעגלים (דוגס, סס' על מכתב, 18, 8, מוצל נסס דוגס גס נדס"י, יולל ח' כ). קנינך פרים ואילים, וחישום ושחלים באונך (כ"ג גיח, קנינך, סס"ס 20). מגבר חילים בפי עט ומלים ולו עו שחלים ותן הצמאים (כעצ', אלכסי לבנות, נדודי, י"ו). מנוה השלום תמאה גורי שחלים נאספים לטרף השח דלת רחלים (כ"י סלוי, כס' חסד, זמורה ז', 184). אוכל דמותו כאכור שורף כמו השחלים (כעצ', חסד לבנים, ח"ג 44). וססו חסידים זנוחרו חסידים וסחו השחלים וקסו אחריהם שועלים (כ"י סכ"ז, סס"י מן, 309). ואלכיר שחלים כרחלים,

(1) [ע' גם שחלת].

(2) [הוא תחלוא בארם' וסור', שחלת באשור]. המלה כתובה בסימני חסידות שחלים ביו"ד בפולה, ויש סבסאים שחלים ואין זה ססתבר. אין לקבל גם נקוד בגון שחלים, כאלו סן שחלי או שחליה (כרעת לו, Flora I, עמ' 507), ואולי אין כאן אלא סבסא לס"ד בתוספת יו"ד כמו לולוא בארם' בס' ליל(ח) בעבר' וכדו'. אין להזוית למלה זו שמות צמחים אחרים, הקרובים לכאורה כצלצולם, אך אינם דומים מצד התגוי והענין. גם באוגרית' בא שחלת כשם צמח, שאינו מודחה בשחלים שבסנסנה, שחם תחלוא בארם'.

(3) [בכבלי (ענת קמ.) : שחחין].

(1) [אפשר שהמלה קרובה אל נחל ומצינה בעקר בעלי חיים הסתגנבים וזוחלים בסתר כדי להחנפל על טרפם או מלת תקוי לקול שאגת החיה, ואף אפשר : יש כאן מלה שאולה מלשון אחרת, כשמוש חללה לכיח, שבנגדה *leo*, *léon*, *Löwe*, *lion* כלשונוה רחוקות וקרובות, שעברה מעם לעם ומלשון דלשון].

(2) [המלה ויגאה שבראש חסדוק נסשכת לתרוו שלפני זה : וראה (ויא ורזה) ענין ויגאה כמסמ' יגון].

(3) [אף בפיר שבהקבלה לשחל אינו כאן ארית אלא חיה גדולה ססס. ע' בספרו של העורך, הלשון וחסד מ, 890—892].

ושחול הנשאר מקטל (מלמס סבנלי, חין כמדס,
קליס' יוס ג), סווריק שחול, קדש מחול (סוסענוס
יוס ז).

—סעי, רק ציני *משחל, —סויד דרך חזר עי קל:
בחבל שחול הוא סחני, הכל שהוא שחול (כי נח,
יכוס' שחט טו ז).

—סעי, *השחיל, —השחיל דברים דרך חלון וברוי,
חגיר והוריד אותם דרך החור, כהגרת נטמי סיס
דרך עבי השחקים: משחילין⁽¹⁾ פירות דרך
ארכוב ביום טוב (ציל' ס ח). סידר עד שלא תרם
משחיל וחירם, ספרך וחורם (יכוס' יומל ז ח).
היה שם חלון משחילין דרך חלון (סס צילס
ס ח). השחיל עשו עצמו ונכנס למערה וכו'
נסחבל יהודה וכו' השחיל וצף הוא כעצמו ונכנס
(מדכס ססלי יס, ולוי' נחסס לי עורק). —והשחיל חוט
דרך חטט, ורק אותו דרך נקב החטט, ומכאן כסשם'
העביר חוט ככלל, einfadeln; enfiler; to thread
חוט שהשחילו למחל⁽²⁾, אמילו קשור מיכן ומיכן

(1) [כך בכ"י סרמח וכ"י קופמן וכך מובא
בפרוש הגאונים לטהרות (כלים יג א, אפסטיק, 28), עי'
אפסטיק, מבוא לנוסח המשנה, 818, וברפומי הסשניות
ושל חירוצלמי והכבלי: משחילין, ואסרו בכבלי על
משנה זו; רב יהודה ורב נחן חד תני משחילין וחד
תני משחילין, א"ר מר דוסרמא מאן דתני
משחילין לא משחבש ומאן דתני משחילין לא
משחבש, מאן דתני משחילין לא משחבש דכתיב כי ישל
זיתך ומאן דתני משחילין לא משחבש דתנן השחול
והכסול וכו' א"ר נחמן בר יצחק מאן דתני משחירין
לא משחבש דתנן וכו' ספני שמשיר את השער, ומאן
דתני משחירין לא משחבש דתנן השחור והווג של
ספרים וכו' ומאן דתני משחירין לא משחבש דתנן
מי שנשרו כליו כמים סהלך כהם ואיגו חושש, אי נמי
סחא דתנן איוהו לקט חבושר בשעת קצירה (ציל' לס).
ועי' גם בערך גשיל (עמ' 3831) ובהערה שם וברברי
אפסטיק, מבוא לנוסח המשנה 318-320, אולם למעשה
אין לראות עקר אלא בנוסח משחילין, שהוא לברו
מתאים לשמוש המיחר בצרוף תשחיל דרך ארכוב,
אף על פי שאין הברל נבר בענין קבלת הנסחה משחילין
או משחירין. כירוש' מגילה א ח סיבאח משנה זו
בנוסח משחילין.]

(2) [ירוש' שחט ז: שהשחילו ב"ס חט.]

בסר שחיליים שהיתה פרנסתן מן שחליים (כז
סקי, גיט' גז). —ובסחמ"א: היו וחירין לשמרו (אח
הכחן הגדול) שלא להאכילו דברים המרגילים לדי
קרי כנון סלחית מבושלות וכו' שום ושחליים
ולגלוגות וכו' (ס. חירי יומל ח). או תקבל ברחם עשן
השחליים או חטיפה ברחם שטן שושן (כ"מ
חלדני, סבילי חמוס ד). שחליים הגדולים בשדה
פשתן מותרים לכל אדם לטלם ספני שחן הסקר
(עור סו"מ רעג).

א. *שחל⁽¹⁾, רק ציני' סעי' שחול, —נגרר ומחלחל
דרך נקב, וכסמיו קצר בעל חיים שחיל,
שאברו שסוס ווירר דרך נקב שבגופו: בעל חמש
רגלים או שאין לו אלא שלש ושרגליו קלוטות
כשל חסור ותשחול⁽²⁾ והכסול, איוה הוא
שחול, שנשמש ירכו, וכסול שאחת מירכותיו
גבוהה (כסיוס וז). —וחבל שחול, משחל: בחבל
שחול היא סחני, חבל שהוא משחול (כי נח, יכוס'
סחט טו ז). —ובסחמ"א גש במשם' משה והוציא, ואמר
הפיטן: ופה היא לשחול, בשחט ובחול, ואם
עונות כחו, ביום הכפירים תחול (לוי כן יסס
הקדמי, לקדק, נספס, 92). ואין צריך לומר בחול
שיכול לשחול, לשחול קסח במדה התירו
(מסור ויערי, 580). כח הסכל הכשיל נמל, כסול

(1) [בארמ' שחט"מ בא שחל כססור' במשם' נול
(גיול) וירר דרך נקבים דקים, כנון: כסא דכספא מלא
אסיר, חסר שרי, דפחרא אירי ואירי אסיר משום
דמשחל שחיל (יומ' עס): ופרש רש"י: פולט מים
שבולע, ע"כ. ובח"א כסמ' מן חמים משחיתו (סמס ז
י): מן סיא שחלתה, וכן ח"י. ולפי זה גם הכסוי
כמשחל בניתא מחלבא (נכ" ס). וכן שמוש הפעל
כסור', ועי' במלוגי הסורי של ברוקלסן, מהד' ב, 768,
המשה גם בערכי שחל^(א), חוריד הענן סטר, שחיל^(ב),
גשם. וגם לגבי החבל השחול והמשחל לגינו תסונת
הנוול המחלחל דרך הנקב, כנוילת הסמר חומים
חומים דרך נקבי העבים, לפי דעת הקדמונים. ובגראח
יש לגזור גם את חמלים שחלה, שחלה סחוראח
יסודית זו.]

(2) [עי' בהערה להפע' ובערך שחור.]

(a) שחל (b) שחיל

—פעי, 'שחל' (1) —כסו הפע', ואמר הפיטון: נתחיים הקריב וחביתים שיהל, ניסוך חיון ושיר החל (עטולס בן קלונימוס, אפוסס, עבודה יוס כ, Elbog., Stud., עמ' 120).

ג. 'שחל, קל לא נמצא.

—הפע, 'השחיל, — שאג בשחל, בארי, ואמר הפיטון: שאגי וערכ ולא במשחיל (יקוטיאל, ירחמי נפלותי, רשום שמרי א ר"ס).

'שחלה' (2), פ"ה — אשכל הביצים בנקבת בעל היום, נוחג בספרות.

'שחלון, פ"ה — מלה מרמה, שפסלות מדרקים, מן א. שחל: ולכן לא יתכן לגזור מן אגם אגמון כסו שלא נגזר יאורון מן יאור ולא נחלון מן נחל ולא שחלון מן שחל (מס' סלמדי מנסס על דונס, ערך אגמון, 92).

*'שחלנית, שחלנית, פ"ה המצין כנראה את נקבת בעל החיים המעבדת: ואין לי אלא הבא ואין לו גבחת, הבא ויש לו גבחת, הבא ואין לו זנב, הבא ויש לו זנב מנין, תלמוד לומר הרגול זה רשון, למינהו להביא את הכרספת (3) ואת השחלנית (4) (מנ' ספ').

'שחלת, פ"ה — שם אחד חסמים ששמשו בקטרת במשכן, לדעת רב התרגומים והמפרשים חמר נודף ריח דומה לענבר בהשרפו, והעשוי מקלפות חלונים מסיסים, צרפן השמן, unguis odoratus; Räucherklause; ongle aromatique; onycha ויאמר

(1) [באדר"נ ניסב ב סג (שכטר, 122) בחוב: ו' שמות נקרא ארית וכו' שחל שחל: משחל לין לפניו. אבל כשאמר הזה הוכח כילקוט משלי כ (תתקנא) ושם נאמר: שחל, שחלים לפניו, וכך נכון.]

(2) [ע"פ הארמ' שחלא (צ"ק נס.).]

(3) [ע' ברספית, עמ' 2525 ובהערה שאחר זו.]

(4) [כך בדפוסים, אבל בכ"י מינכן: השחלנית, ובעל ד"ס מעיר: וכו' בילקוט ובכ"י ר' א' השלחין ובכ"י ר' ב' השחלנית ובכ"י ר' ג' השחלנית, ע"כ, אבל הערך גורס: הכרסנית השחלנית, ולפי זה תהיה הכונה לנקבת החנב כשהיא כרסנית, עבת הכרס, וכששק הביצים (כשמוש שחלא בארמ' שחליתם) מלא ביצים, ואולי כך נכון.]

אינו חיבור לבגד (ינ'ס' כלל' ע ז) (1). — ואמר הפיטון: שפרו להנחילו, לעם נחילו, מן בהשחילו, הששיעו התחילו (סלמס הנזל, חל כשא, יולר סנא נחלסית). סיפי כראש זה אחחיל, סננרון משנאי חסור השחיל (יוסף נר סלמס, חודק, יולר סנא חסכס). מראש אמנה ולפנים גליות משבבים בהשחיל (אמונך, זולס סנא ר"ס). יראתי בספוצתי שית להשחיל (יקוטיאל, ירחמי נפלותי, רשום שמרי א ר"ס) (2).

—נפעי, 'שחל, — נגרר והורר, ואמר הפיטון: נקטה נפשי לעפר בוחלה, סמכה כטן לארץ גשחלה (סלמס הנזל, חס עונינו, קליס' יוס ג).

ב. 'שחל, קל לא נמצא.

—הפע, 'השחיל, — נתן שחלת לקטרת, ואמר הפיטון: לחשי ירצה כמנטוף ומשחיל, בטויי יומחק כצוף נחיל (יקוטיאל, ירחמי נפלותי, רשום שמרי א ר"ס).

(1) [בפסיק' רב', ויהי כחצי הלילה, מחר' מא"ש מן גדרשו דברי דודר בתהלי קיש על מעשה רות ובעו בלשון זו: ד"א על משפטי צדקך וכו' על צדקה שעשית עם וקיני ועם וקינתי שאילו השחיל לה קללה אחת מלמטה מהיכן הייתי עומד, ע"כ, ובחר מא"ש בגרסה זו ע"פ דפוס ישן, אך בהערה הוא מביא נוסחאות אחרות מדפוסים וכתבי יד וכן ממדר"ר רות ג ובילקוט רות חריג כגון השאיל לה, התחיל לה, החיש לה, ומעיר גם כי מלת מלמטה (נ"א מלמטן) ליתא במדר"ר ובילקוט. אך כנראה היתה הנוסחה המקורית: שאילו הטיח לה קללה אחת מלמטה (כלפי מעלה), בלשון הטיח דברים כלפי מעלה — או כנגד מישוה, ומכאן שתי הגרסאות היסודיות חשחיל לה מכאן והתחיל לה מכאן, וצ"ע.]

(2) [במלונים מוכח גם צורת הפע', כינ' משחל, ממדר"ר ויקר' לו (צנוסס דסוק וינ'ס) : ורע צדיקים (במלם) אין כתוב כאן אלא וורע, ורע שמושחל מבין שני צדיקים נמלט, ע"כ, ובכתבי היר, כפי שמוסר ד"ר מ. סרגליות לעורך, שנויי נוסחאות, כגון: ורע שהוא מושחל מבין וכו' שהיה מושחר בין (כ"י לונדון). אבל אותו מאמר נמצא גם בירוש' סנה' ו בנוסח: ורע צדיק אין כתיב כאן אלא ורע צדיקים נמלט, ורע שהוא מושחל בין שני צדיקים נמלט, ע"כ, ואולם כשרירי ירושלמי מן הנגזות, עמ' 280 הנוסח: ורע שהוא מושחל מן שני צדיקים נמלט, וכך בלבד נכון, ועי' שחל.]

כחה. — ב) שׁי צבע בצבע שחם, הקנה לדבר צבע חום-כהה, נוחג בספרות וברבור.

שחם, ט״ו, — שח-חום, brun; (dunkel)braun; brown, ע״י שחום.

שחם, ט״ו, — אבן שחם, אבן חגרעניח, Granit; granit, נוחג בספרות וברבור א״י.

*שחמתי², ט״ו, — שחום, מקצת, קצת חום, שחבה כשרפת השמש: שחמתי ונמצאת לבנה, לבנה ונצאה שחמתי וכו' שניהם יכולין לחזור בהן (ב״ס ח״ו). קצר חצי איגרו וחצי שחמתי וכו' איגרו ספריש מן האגרו על השחמתי וכו' (יכוש סלס ח״ס). כל מין חיטין אחד לכן צריכה אסילו מאגרון על שחמתי וסן שחמתי על אגרון (סס סכומ׳ ד״ז). מדין מן החיטין על השעורין וכו' מן האגרו על השחמתי וכו' השחמתי על האגרו (סס ״ע״ס ד״ח).

*שחן³, סמנו ״השחנה״, שחין, שחן, שחן.

(1) [ע״י איינחורן, תורת עבודת האדמה, 211].
(2) [הנוסחאות שחמתי, שחמתי שבכמה מקומות אינן אלא סימן למבטא הממשמש של החנה הגרונה, ובכל מקום הנסחה שחמתי עקרי].

(3) [גם בארם׳ וסור׳ שחן, ערב׳ שח׳ג א], אשרי שח׳ג היה חם, במכתבו עסרנה מאי שח׳ג חם, וע״י שחין, הערה, ואף אפשר שאין שחן אלא מבטא אחר במק׳ שחם, וע״י שם. מן המפרשים חכמים בימי הביניים היו (ע״י רד״ק) שהבינו ע״ס הערב׳ שח׳ג א], שמבטאו כמו סכנ, גם את השם סכנ׳ במ״א א ב (יבקשו לאדני הסלך גערה בתולה וכו' ותהי לו סכנ׳ ושכנ׳ בחיקך ותם לאדני הסלך) כלשון חום, ולפי זה בותב, למשל, אלעזה הבכלי: לו יסכנו (ז״א יחממו) חוגות בתור נכמרו מעי (לשונ׳ יא, 278). בפעל זה בארם׳ משתמש גם הפתגם הכא בנוסחאות שונות בספרות חז״ל, שעקר צורתו דבוק בשחין וישחון לך, כל׳ דבק ברבר חם ויחם לך (ע״י הערות תאודור למד״ה בראש׳ פו, עמ׳ 145, ופרה״ג דבר׳ א ו, הסגלה), ואין כל יתר הגרסאות כגון הרבק בשחור, בשחור (ספרי דבר׳ ו, וכן רש״י) וישחון לך אלא בשושים, ואמנם בא בסור׳ מאחרת שחנא (בערב׳ שחנה) כלשון נציב ופקיד, אך אין גם זה עקר בסתגס.

י״י אל משה קח לך סמים נטף ושחלת וחלכנה סמים ולכנה וכו' כד בר יוחי ועשית אתה קשרת הקח מעשה רוקח מסלה טהור קדש (טמון ל לך-לם). — ובסהמ״א: זה שחלת היא הצפור שנותנין אותה בני האדם בסוגמרות (רמז״ס, כלי המקדש ד״ז). נקרא (האריה) שחל ספני שהוא דורס בצפרניו, נגור מן שחלת שהוא סם דומה לצפורן (לופס נפסס לאיוז ד י, נס). השחלת האמור בתורת מהו, הוא שורש בשם חלק ומצהיר בצפורן וכלשון המשנה קרוי צפורן ותרגום אונקלוס וספרא (נלח סולס ד״ג, קסס). — ואמר הפוסק: ניבם ערוב אותו כמו שחלת (פדי גדולסו, סלים׳ ר״ס, סדור נכסג אר״ל, ססס). שמעתי וגם ראיתי עמך כדל על דלח, המבשר אותך רציתי כלכונה ושחלת (1). (מסי ססן, פנוניס על ססס, סס, ססלס).

*שחלת, ט״ו, — סחלת כלים שכאלו גולה ונפלה מהם בשעה עשיתם, Abfall; déchet(a); waste: העושה כלים מן העשה ומן החררה וכו' מן השחולת ומן הגרודת טהורין (כלים יא ג). אין סכסין לא כתבן ולא בקש וכו' ולא בשחולית ולא בגרודות ולא בקצוצות (סוסס׳ סולי ו יא).

*שחלת, ט״ו, נקבת האריה, לביאה, — ואמר הפוסק: למנצח על מילח, כנסול עצלות סתגבר בשחלת (ס׳ הישר לר״ס, חלק סו״ס, וי, סג).

שחם², סמנו ״שחום״, שחם, שחם, שחם, שחם, שחמתי.

*שחם, קל אינו נוחג.

— ססס, ״השחים״, — א) ס״י, הפך שחם, נעשה חום-

(1) [אמנם מנקר שם: שחלת].

(2) [ע״ס הארם׳ והסור׳ שחם, היה שח-חום, שחמא, כתם חום, בתו״ס. וכן בערב׳ שחם א], שח״ס ב) כמש׳ קרובה. ואפשר שיש כאן בעקר צורת שפעל קדומה מן חם, וע״י א. שח, הערות, וגם שחן, הערה. ובמדרש אגדה כובר (REJ 1803, עמ׳ 302) נדרש: ולמה נקרא חושים שחם (במד׳ כו עג) שהיה שחור בגופו].

(a) سخن

(b) سخم

(a) سخم

א. *שחף¹, מסנו ב. *שחף², א. *שחף³, *שחף⁴, *שחף⁵.

ב. *שחף⁶, מסנו א. *שחף⁷.

ג. *שחף⁸, מסנו ב. *שחף⁹.

א. *שחף¹⁰, ס"ז, — שם עוף שגא מן המורפס, לפי הדעה המקבלת עוף הים המצוי בקרבת החוף⁸, Seemöwe; mouette de mer; sea-gull היענה ואח החחסם ואח השחף (ויקרי יל יד דבני יד ית). — ובסמ"א: ובסגולות הראב"ע ויל נמצא כי עין העוף שחף שקורין קוק"ו בלעז ולשונו מעושן עם קאסמורו אם יחל' על האדם ויעיל מאד נגד השכחה (כ"ח מדינא, לנ האדם לו). השחף (דער קוקוס) נקרא על שם קולו לחיות קורא תמיד בראשי ההרים קוקוס קוקוס (כ"ז לנדל, כלשים למודים ו, יו).

ב. *שחף¹¹, ס"ז, — כמו שחפת, ואמר הפיטן: לא תענה עדות שקר ותורן בחלי שחף ודילר (כס"ג, חנכי הכליט, קדור כס"ג, ספה).

א. *שחף¹², זיני פטו, *שחף, — שאין בו כח להוריע⁴, im potent; impuissant; impotent מיהו

(1) גם בארמ' בא שחפתא, שחפתא, וכן שחפתא (a) בערב', כמו שחפת בערב', ויש שרואים בשרש זה רק מסמא אחר במקום סחף, אך אפשר שנגזר הפעל א. *שחף שכתובים משם העצם שכתמרא. (2) [אין לעסד על שרשו של שם העוף שחף, שאולי אף לא נולד בעבר].

(3) כך לפי השבקים והולג' (λάσος, larus). ח"א ציפור שחפתא, ואחרים חשבו על עופות אחרים, ועי' באמר המובא מן הסהמ"א. וכתב חוקני וו"ל: השחף משמריא וי"א מוייסוין מוליד שחפתא, ע"כ, כנראה ע"פ ראב"ע, הכותב: מוליד השחפתא. (4) [כלשון הערוך: שחוף, הכולל בדרכו ואינו מוריע, ועי' שחפת. הערות, ובספרו של פרויס Bibl. Talm. Medizin עמ' 187].

בנוסחאות המשנה חולין, יא ב כתב: היו לו שני מינים (גוזה) שחופות ולבנות, סבר לו שחופות אבל לא לבנות וכו', ובכ"י מינכן (עי' ר"ס) סחופות, בסרביים, בערוך ובכ"ר מחופות, ועי' שחף, עמ' 187.

(a) سحاف

*שחן, ס"ז, — היה חם, זיני פטו, *שחן, חם ביותר: יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתחא השנה הזאת שנת שובע, שנת משא ומתן, שנת גשומה ושחונה ומלולה (ספלו של כסן גדול זיוס הכפירים, ירוס' ימל ס ג, וכעין זה מד"ר ויקר' ב, סחומל חסני ד, פסיק' כ"כ חסני, קעל). ומתלל ספלה קצרה בבית החיצון וכו' יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתחא שנה זו גשומה ושחונה, שחונה מעליותא היא? אלא אימא אם שחונה תחא גשומה (יומל נג, וכעין זה סעני כד): — ואמר הפיטן: אסומה מלולה גשומה אם שחונה (ספן נמכון, קרני ס ר"ה).

— פט, *שחן, — חסם: חמשה דברים נאמרו בשום משביע ומשחין¹ ומצהיל פנים ומרבה הורע וכו' (3"ק סב).

— ספני, *שחין, — השחין את בשר החולה, הבהו בשחין: וכשתשפך המרה השחורה אל הבשר ותחיל עוקצת אוכלת כל בשר הנלוה אליו וישחין ו (פסקי משפ כג, 8) ועי' החפ'.

— ספני, *שחין, — הבה שחין: וכשתשפך המרה השחורה אל הבשר וכו' וישחין או נקרא סרמן המשתחן, ובשוחין שוח יחדש סרמן בלחי משתחן (פסקי משפ כג), ושרשו לגרם משתחן (קלון, לוח הסמים, ספלו).

*שחן, ס"ז, — כמו שחין, ואמר הפיטן: אם תם תחלווא ותאבינו, אם שכך שחנו ושיבינו (ינאי, חס חס, קרני ויקל, וזלחי, קעל).

שחם⁴, מסנו שחם.

(1) [כננין מע' ולא הפע' (אפע') בארמ' שכתובים וגם בסור' ובבבית של מכתבי עמרנה מא"י (עי' בהערה לשרש)].

(2) [השוח בארמ' שכתובים: חסרי משחן משכען משלשין וכו' (כמוני י:)].

(3) [בסדרש הגדול מרגליות לבראש' שנג מוכא מאמרו של רב חסא בר חנינא בנוסח: בשם שחין עי' עימן בכתן תחלה ע"כ, אך הנוסחה הנכונה, המוכחת גם שם בהערה ע"פ מקורות שונים היא זו שכבלי: בשם שחין, ועי' שחף, הפע'].

(4) [עי' שחם, הערה].

חוא מרות אשר, זה הקולוסוס שנבנסה רוח באשכיו
ד"ר עקיבא. ד"ר ישמעאל אומר זה השחף
(תוספת נכונים ד). ואת השחפת וכו' או עתים
שחוא שחף¹) אבל גוף ואינו מקדיח תלמוד לומר
ואת הקדחת (ספול נמוקו פק ד). שחף מקנין
על ידו ופוסל בהרומה (פמול, קוטס כו:), שעשגו
סרים המלך שומר הזילגשים שחוף היה והיה
מסוגל על הנשים (מד"ר אסתר, ויסקד המלך). —
ובסחמ"א: ואסורה מלאכול בתרומה מסני שנעשית
וונת או חללה וכו' מפילו היה שחוף (למנ"ס,
מנומס ס יא). שבא עליו חלי שלא יחאה כענין
השחוף (למנ"ס, נלסס לע יט). — ואף שאר
מחלות, ואמר הפיסן: גיווי שחף²) קרה וגופו
שוף קרה (ינלי, חיסוק וספסל, קרוב נלסס, זוללי,
נג). — ואמר המליץ: וישראל שחופים וסחופים
באורך הגלות (למנ"ס, סוקר ומקבל, 68).

— נסע, נשחף, — נעשה שחוף, חלה בשחפת: יש לך
אדם שחוא חולה ומוטל במטה ובשרו שמוך עליו
מחלל ואת השחפת סלסר שחוא נשחף (ספול
נמוקו פק ד). — ובסחמ"א: בשחפת, שבשרו
נשחף ונפוח (למנ"ס, דנני כס כג), שבשרו נשחף
וכלה ויבש ואין בו כח (סול, קוטס כו: ד"ס סמוק).
ואין אנהנו במעלה הסת אך אנהנו במעלה החולח
חנשחף שנתואשו מרפואתו (למנ"ס, כוחי צ לד).
קנה אותו במתים ונשחף וחרי הוא עתה
שוח מאה (למנ"ס, ענדס י). ובסבת החים ההוא
נשחף ובטל מסנו כח תאותו (ספר צר שסח,
סולס סיע).

— נסע, נשחף, — שחף החלי את הבשר, גרם לו מחלה
שחפת: חולי שמשחף את הבשר, אנפולייש
בלעיו, רופה לנפוח שחוקלה נפחתו ומראית פניו
ועיפה (למנ"ס, ויקר כו עז).

1865. ואולם חרסבים בתלכות כבורים יא כוחב: היו
שני מיני גוף כגון גוף לבנה גוף שחום וכו',
וגראה שכוך לנפוח הנכוך במשנה, וכן כשלחן ערוך
(ייד סג ס): שחופת, ובהנחה בצד: מי אדומה.

¹) [ברש"י לחורה (ויקרי כו יז): נשחף,
עי' נסע].

²) [בנקוד המהדיר: שחף, ולא סח שחף].

— נסע, נסע, נסע, — חולה במחלת השחפת, נוחג
בדבור ובספרות.

ב. נשחף¹) נסע, — חול, krieohen; ramper; to
creep, ואמר המשורר: כפעמי רגליך
תדרוך יחף ועל גחונך חלך שחף (פולס סגלי,
חוכס' מוסר, ט).

נשחף, נסע, — חולה במחלת השחפת, נוחג בספרות
ובדבור.

נשחפת, נסע, — מחלה שעקר סימנה בליון בשר
החולה²) Schwindsucht; consomption;
consumption: והסדתי עליכם בהלה את השחפת
ואת הקדחת מכלות עינים ואדיבת נפש (ויקרי כו יז).
יכנה יי' נשחפת ובקדחת ובדלקת ובחרחר ובחרב
ובשדפון ובירקון (דנני כס כג). — ובסחמ"א: וקשה
בסו השחפת הרביעית וכל מיני שגיון (למנ"ס
דונול, סמוני ליניס, וכסס, סד:). — ואמר המשורר:
ובשחר חיי אכול אש שחפת על הריסותך נוספות
אשיתה (לימ, סוי לס, ב).

נשחפת, נסע, — נשחף, חולה שחפת: אין ללכת
ברחוב ובגן כי שם הלא יתחלכו גם
השחפתנים המסלאים את האוויר באקצילוסים
(ד"ר פנכקל, פסני עז ססיס, סלסיס 1900, גל 216,
עמי 873).

א. נשחף³), מסנו א. נשחף.

¹) [עפ"י שמוש הפעל בארמ' שבת"ם במשם'
לא ברורה ובנסחה לא מסמכת כל צרכה, גם במקומות
שבתרגומים כגון: על סעך תחא שחף (למנ"ס ויקרי
יא עז), ולאחריה שחף ואויל (תנכס ספול ס ס),
הנכוך כנראה שאף ולא שחף].

²) [הקדמונים, אשר בסיהם נולד שם זה, לא
ידעו על סיבות המחלה הזאת ולא רגדירות אלא על
פי תבונה אחת הנראית לעין, והיא כנראה בליון מתיר
של בשר חחול; ובהכנה זו אסשב שקרובה משם'
המלה אל שחף, סחף, בלשון הסתחפות חנוף, ועי'
שחף, ערה. ואמנם חו"ל הבינו את המלה כנראה
כמורה על מחלה באבר ההולדה. ובסחמ"א נקבע
השם למחלת ה־tuberculosis, וזוגרמה לכליון חנוף
בחלקים שונים הסוחקפים עי' מחלה זו].

³) [עי' א. נשחף, ערה].

ואמר הסלוק: ועל כל לב חושן שחן, ופי כל שר צבאו נחון (סנלי סלקט, סלכות סחטט, קלג:). — "וגם שלא כבינוני, ואמר הפיטון: זה שחן וזה נחן וזה לחן וזה מחן כלי ארך (אלעזר בן יודם, יי, כדוד-ויזר, מנצח ססירס סענדס, קסס).

— ססס, *השחן, — היה לשקון ולחרפה: סלכות וז סתגאה וס שחצת (1) (ססס נמדי קלס). שחן, שהכל ששחן (אלדריג נוססס צ סקס מנ, סססס, 122). ובססססס במסס' התגאה וסתחצף: כי תחת יופי, כי זאת הונגת להיות להם תחת יופי שהיו מ שחצות בו (סס', יסס' ג כד), ככחור שארסססו חביבה ועריבה עליו ועיניה נאות ואוסר לה סססי עיניך סנגדי כי כראותי אותך לבי מ שחחן וסתגאה עלי ורוחי נסה בי כי איני יכול להתאסס (סול, סס' ס וס), כי אהבתי אהבה רבה מאו חכרתי וס שחחן על אהבתי (כינל, נלל ילסס, 176). — ואמר הפיטון: הטה אלתי אונך לרובת אני ואססי עוד וססס גרופיה וחרופיה מ שחחצת עד כסאך עוד (ריס קליה, ססס, קינ' ס'ס). — ואמר הסשורר: כל כת מ שחחצת מנאצת (ריס לויסל, סלסס על יסססל, קדי).

— נסס', *בשחן, — נעשה שחן, ואמר הפיטון: אם ורנזית השיאו לב ססס ונשחן, נא כל סדה נכונה חלף אותם וי ססחן (סלסס בן נססס, סלס עססס, קליס' ססס' יוס'ס).

ב. שחן, קל לא נמצא.

— ססס', *השחן, — כרא בני שחן, ואמר הפיטון: חשרין סעוסף וס שחין לנוסף העיס לעוסף חשרין לרסס (קטע מנסדה, Elbog., Stud., 177).

*שחן, ס'ס, — כמו שחן: אם ר' חנינה שחצית גדולה היתה בכני כהנים גדולים שיותר מששים ככרי וסס היו סוציאין כס וכו' אית לך סימר שסעון חצדיק שיחן היה? (יכוס' סקלי ד ג 2).

(1) [כלי משום שחיתת מתגאה, ולכן היא נעשית שחן ושקין].
(2) [ובסתוססס כוכר חקת כס, 118, כאותו ענין: וסתנן שסעון חצדיק עשה וכו' אית לך לסימר על איתו חצדיק שחיה שחן, ובעין וס ססס' ר'ס, סרה, ס.ס].

את העליונים ואת התחתנים, וטראהו שחן לבריות, למה שחן מתגאין ועושין עצמן מלוהות, ואת כל גבוה יראה הוא סלך על כל בני שחן, שהוא סולך על כל אותן שמתגאין ועושה אותן שחן (סס סס, 25). — ובססססס גס כססס' נאוח ויהירות: הכנים יוצאים בזין הארונים להם בכסותם, אבל אם אינם ארונים לא, שגם הכנים יש להם שחן וססלסו וסססו (סלגסס ח'סס סססס כג), נאים ואנשי שחן (ססססן סלגס, ססלי עילס ח, וססס, י:). — ואמר הפיטון: צהל לתת ידיו על שורו ובקש צרי לשחצו ורשות לצלעו (קטע מנסדה, Elbog., Stud., 187).

א. *שחן⁽¹⁾, כינ' ססס', שחן, — סרוין בסדותיו: תכשיתין למה חן אסרוין, א'ר כס על ידי שהנשים שחצניות והיא סחרתן לחבירתה והיא שכוחה וסהלכת כחן ד' אמות וכו' והאיש על ידי שאינו שחן סותר (יכוס' ססס וס), סס הארי חס שחן כך היו סיחון ועוג שחוצים (וגבורים⁽²⁾) שלא הית בין וס לוח אלא סהלך יום אחר בלכר ולא וס כס לסיוע של וס ולא וס כס לסיוע של וס (מדי' סס'ס, ססי מלגססן).⁽³⁾ — ובססססס שחן, בעקר במסס' נאה, נאותן⁽⁴⁾, ואמר הפיטון: גשק וסנה אל חרק כססיר שחן (קסס'ג, ססס מרנססס, סד ללססס, קדור קסס'ג, סלג), ענף עץ עבות חסות סכוחן וכו' צסוי לכסר בעד לב שחן (ריס קליה, סלסס מלסס, צ סססס). — ואמר הסשורר: דברה הנחון ככר גרסס כחון, ואישה חשחון ביר דוטס נחבס (ונכיס בן עסדיס, ססס ססססס יצ). —

(1) [עי' ב. שחן, הערה].

(2) [כלי ססס חוססת חסעתיק, שחרי רק על מעשה סנגת ולא על גבורה סדכר כסן].

(3) [באדריג נוססס ב' סרק סג, סכסס, 122 כתוב: שחן שחוא שחן כסיו ע'כ, אבל אין זה אלא שבוש כסס' שחן כסיו (עי' סעין וס על מ. שחל לעיל עס' 7000), כל' שחוצץ שניו כסיו כנוסס חידקוט משלי כ, חתקסס: חן כסניו, וואת כלשון משלי כ יו: ואחר יסלס סיהו חצן, שכונתו: ואחר שיסכע ויסלס, חצן את סיהו ויאמר לא אכלתי (עי' כססר חעורר, משלי סלסס, עס' 37)].

(4) [עי'ס חכנה וו כחוי'ס].

אדקם ארקעם (ס"ז כ"ז זנ). — ואמר בן מירא: ראה מי יבין ושחריהו ית שחוק בסיפוי רגלך (צ"ס כנ"ו ו לו). לכפירים שחק כגדורים ולרובים ככני בשן (סס מז ג). — ובתוים: אם לא שחק את הכמון מערב שבת ילועם כשינוי ונותן (פנח יט ג). ושוחקין את הפלפלין (ביום טוב) כריחים שלחם (י' אלעזר צן עזרים, צלח צ ס). כלי כסף וכלי נחושת משתמש בהן לצרכן אבל לא לשוחקן (צ"ע ז ס). שוחק (כלים שיש עליהם צורות ע"ז) וזורה לרוח או מטיל לים (ע"ז ג ג). עני שנחנו לו פרומות וגרונות מעשר מכל אחד ואחד, שחק את הפת ועשאו פירורין, גרונות ועשאו רבילה מעשר מאחד על הכל (תוספת' דמ"ס ס). והביאו לפניו אניגרון ואכסירגון ועליהן פלפלין שחוקות ומשך אמא את ידיו, אמר לו רבן גמליאל אל תחוש להן, מערב יום טוב היו שחוקות (י' אלעזר צ"ל לזק, סס יו"ע צ עז). שחקן אומר עליהן שהכל נהיה בדברו (י"וס' נכ" ו ח). ויון לא שחק הוא וכו' שאר הדברים אף על פי ששחקין בעינין הן (סס סס). השום והשחלויים והחרדל ששחקו בשדה נטבלו (סס ע"ע"ר ד ח). שום ששחקו אם היה מחוסר שחיקה אמר (י' אלעזר צ"ל יוסקן, סס פנח יד ג). מחול שוחק¹, קרקבן טוחן, קיבה ישנה, אף נעור (ס"י, נכ"י קל:). הפת שעוששה חייב לבער מפני שראויה לשוחקה ולהסע בה כמה עיסות אחרות (סס"י זנ:). ובשהוא שוחק² (את הסממנים) אומר הדק היטב היטב הדק (כ"י"י ו:). למה הוא קורא אותן (את העננים) שחקים וכו' שהם שוחקין את המים (כ"ס לק"ס, מ"ד' נכ"ס' יג). הססם לשחון והשחיל לשחוק (סס ויקר' ד). — ותאנה שחוקה, במשמ' דלח וצונמה: ותא רבילה כבוצרה, שחוקה היא (י"וס' דמ"י צ ח). — ובסממ"א: כשהתיר רב לנחל ב ששחק הסממנין מאתמול אבל לשוחקן בשבת ולהביאן ארבע אמות ברי"ה לא החיר רב (ווס"י, נכ"ס, י'). מטבע חיוצא ותמיד הוא שוחק וחמר (כ"י, צ"ע קל, ד"ז כמה

וימת נדב ואביהוא וכו' רבי לוי אמר שחצים¹ היו, חרבה נשים היו יושבות עננות מסתיבות להם; מה היו אומרים מלך וכו' אין זו אשה הוגנת לנו (מ"ד ויקר' כ).

שחצות, ס"י, — תכונת השחצן²: שהם (השדים) מתאמים לעבודת בני האדם לשחצותם (י"ס' מקדשים, מלך לטכנה, יס:).

שחצית, ס"י, — נכוות, גסות הרוח: שחצית גדולה היתה בכני כחנים גדולים שיוחר מששים בכר' זהב היו מוציאין בה, היה ככלשה של פרה עומד ולא היה אחד מהן מוציא פרתו בכבשו של חבירו אלא סותרו ובונה אותו משלו (י' סניס, י"וס' סק"ד ג).

שחצין, ס"י, — פרוץ במדותיו: תכשטין למה הן אמרין א"ר בא על ידי שהנשים שחצניות וחיא סחרתן לחבירתה וחיא שכוחה ומהלכת בהן ד' אמות (י"וס' פנח ו ח). — 'ובמשמ' גאוחן, ניהג בספרות ובדבור.

שחצנות, ס"י, — סדרתו של השחצן, גאוח, יחירות, נוהג בספרות ובדבור.

שחק³, ממנו שחיקה, שחיקות, שחק, שחקי, שחיקות, שחקי.

שחק, ס"י, שחקת, שחקו, אשחקם, — חכך ופורר, ושחקת מסנה הדק (שמו"ל לו). — ושחקו המים את האבנים: אבנים שחקו מים תשמה ספיחיה עפר ארץ (ל"ז יד יט). — ובתמונה להשמדת אויבים: ואשחקם כעפר ארץ⁴ כמיט חוצות

⁽¹⁾ [בסדרש תהילים ע"ח יח, בוכר, 366: שקרנין, וראה הערת בוכר שם.]

⁽²⁾ [קשה לקבוע בדיוק באיזו משמ' השתמש כאן הכותב במלה.]

⁽³⁾ [גם באר"ם ובסור' בא שחק 'זבערב' שחק א) כמו שחק בעבר', ואולי גם שחק באשור' באותה משמ'. ועי' שחק, הערות.]

⁽⁴⁾ [בסמוך המקביל בתה"ל (י"ח זנ): ואשחקם כעפר על סני רוח.]

⁽¹⁾ [כך נכון ולא שחק. עי' שחיקה, הערת.]

⁽²⁾ [בירוש' יומא ד ה: ובשהוא מיד ק.]

הסמך, הניח יושבים כל בעלי המלאכה ובראשם שוחקי הסמנים (סנט יודס, סנט ז). — ואמר הפיטן: רד בחפזי לחוכה שחוקה, רשפה פנימה וחומר בחוקה (עסוס צי קלוימוס, אסוסס נכלאזי, Elbog, Stud., עמ' 180). — ואמר המשורר: הנה העב חניק הגן וחלפיו כאבק שחק (נמצי, סנטס ג, נרוד, סנט). מימי דעות לחבה אשר וגם אכני לבבות שחקו מימך

(כ"י הלוי, עמ' לך נצי, זמורס צ, 19). הכי יד הומן תשחק גופך ולא תשאיר לך גרם (כ"י סכני, סנטק לוס ג). — שחקי מיס, עננים¹, ואמר הפיטן: וילון מרש והעסימו שחוקי מיס (סנטני, אכני כליות, סדור סנטני, סנט). — שחקו עצמות², לשון קללה לרשע גדול: וכשחקורא אומר נכודנצר הם אומרים שחוק עצמות וכשחוא אומר הרבונא אומרים ובור לטוב (מח)

היעל³, ח, סנט). — נפש שחוקה, עיפה: הפועל הזה עושה מלאכתו כל היום ונפשו יגעה עליו ושחוקה ושחרית היא חוזרת לגופו בריה חדשה (לקי סנט) סמל, כס).

— סעי, נשחק, — ששחקו אותו: כיון שהיה חבבור מה לאחד מהן היו עושין לו איקונין ומעמידו בכיתו ואותו היום נשחקות ונידקות ונורות⁴ והיה אותו היום קשה להן כיום הקבורה (מכ"י נסכ' דסמחא י). — יועל רשע או בן רשע, נשחק במשמ' מת: נשחק⁵ (הולד של מרכונס) בחנוכה (סנטני, מד"ר אסס, ויסי ציני). — ונשחקו עצמותיו: אל חבואני רגל נאווה זה טיטוס שנשחקו עצמותיו (אדני ח). — ובסמח"א: העושה כלי בשברי כלי מהכות ופן הכלים שנשחקו מרוב הומן (נמצי, כלים ס ז). שלא תמריץ בשחיקתו ולא יסכן כי אם ישחק היטב היה החלק הקטן מסנו אם יפגע הלחות יפגע ויסתכך בדפני האצטובא (קלנין, לוס

— סעי, השחק, — כמו קל ונפע: כלי נחשת משחמש בהם בחמין אבל לא ישים הכלי ע"ג האש מפני שמשחקין² (פוי"ט מ"ו כס).

שחק, ע"י רב מי רב וי"ר שחקים, — בהשקפה חקדמונים עב הענן, חמלא מיס כנאר, שנשחק ונבקע בהם הקיץ עד שטפות הגשם ויורות

(1) [כך בכ"י ויגא וברפוס, צוק"ס: שמשחקין, כל' שמשחקין, ועי' הפע'.]
(2) [ע"י פוע, הערה.]

הסמל). היו יושבים כל בעלי המלאכה ובראשם שוחקי הסמנים (סנט יודס, סנט ז). — ואמר הפיטן: רד בחפזי לחוכה שחוקה, רשפה פנימה וחומר בחוקה (עסוס צי קלוימוס, אסוסס נכלאזי, Elbog, Stud., עמ' 180). — ואמר המשורר: הנה העב חניק הגן וחלפיו כאבק שחק (נמצי, סנטס ג, נרוד, סנט). מימי דעות לחבה אשר וגם אכני לבבות שחקו מימך (כ"י הלוי, עמ' לך נצי, זמורס צ, 19). הכי יד הומן תשחק גופך ולא תשאיר לך גרם (כ"י סכני, סנטק לוס ג). — שחקי מיס, עננים¹, ואמר הפיטן: וילון מרש והעסימו שחוקי מיס (סנטני, אכני כליות, סדור סנטני, סנט). — שחקו עצמות², לשון קללה לרשע גדול: וכשחקורא אומר נכודנצר הם אומרים שחוק עצמות וכשחוא אומר הרבונא אומרים ובור לטוב (מח) היעל³, ח, סנט). — נפש שחוקה, עיפה: הפועל הזה עושה מלאכתו כל היום ונפשו יגעה עליו ושחוקה ושחרית היא חוזרת לגופו בריה חדשה (לקי סנט) סמל, כס).

— סעי, נשחק, — ששחקו אותו: כיון שהיה חבבור מה לאחד מהן היו עושין לו איקונין ומעמידו בכיתו ואותו היום נשחקות ונידקות ונורות⁴ והיה אותו היום קשה להן כיום הקבורה (מכ"י נסכ' דסמחא י). — יועל רשע או בן רשע, נשחק במשמ' מת: נשחק⁵ (הולד של מרכונס) בחנוכה (סנטני, מד"ר אסס, ויסי ציני). — ונשחקו עצמותיו: אל חבואני רגל נאווה זה טיטוס שנשחקו עצמותיו (אדני ח). — ובסמח"א: העושה כלי בשברי כלי מהכות ופן הכלים שנשחקו מרוב הומן (נמצי, כלים ס ז). שלא תמריץ בשחיקתו ולא יסכן כי אם ישחק היטב היה החלק הקטן מסנו אם יפגע הלחות יפגע ויסתכך בדפני האצטובא (קלנין, לוס

(1) [ע"י שחק, הערה.]

(2) [עפ"י האר"ם שחיק ממיא, ועי' נפע' והתפ'.]

(3) [בפסיק' רי"ב (ויסי נפלי הלילה, נוצר, סד):

היתה נדקת ונשחקת ונורות.]

(4) [במדר' איכה, על אלת: נשחתק, עי'

התפ'.]

(עו). — ואמר כדסירא: על שחק מאונים ועל ועל תמחות¹ איסה ואכן (ג'ס גני' ענ' ד). — ובחז'ס, שחקים במשם' בגדים שחוקים ובלויים², abgenützte; Kleider; vêtements usés; worn out clothes בקרחתו אילו השחקים, בנכתתו אלו החרשים (סמל מוריע עק עו, ויס, קט). ואינו נותן לה לא חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא נותן לה כלים של חמשות וזו בימת הגשמים והיא מתכסה בבלאותיהן בימות החמה והשחקים שלה (כמו'ס ס). נתנו לו (לעני) חדשים ומחזור להן שחקים מקבלין חימונו (תוספ' סס ד י). בנה בית חדש וקנה כלים חדשים כו'. אמר רבי חייא בר בא, לא סוף דבר חדשים אלא מפילו שחקים באילו הם חדשים לו (יוס' גכ"ז ע ד). אלא מה חלמוד לומר ולבש, לרבות את השחקין (יוס' יז). לבנים אבל לא צבועים, חדשים אבל לא שחקים (כ' ע"ה, סמ"י ז). — ובסמ"א: ליתיה בליחא, מעט שחק של בגד (ס"י, סמ"קל). כרכה בשלית של צורפי נחצת שנותנים לפניהם לקבל עפרורית שחקי נחשת (סול, חול' נז). מעינים מנוולו שחק שאובים (כ"י סול, חג"ה ל' ססן חלעמאלי, זמורה, ח, 61). בגדים אלו שמקנחים בהן צריבין שיהיו של פשחן. שחקים (דע"ס, חסידי צ"ח ד עו). הספר השלישי וחבארו בו ענין ההויה וההפסד וכו' ודקות רמזות האלחית בקשורת העצרים והשחקים וכו' (דע"ע סליקל, חלפ"ס סכ"ס ז, 62). את חשבת להוריד מעלתה אל שואל תחתיה והיא הרימה מעלתך עד רום שחקים (עמנואל, עמ"י כד, סכ"ס, 686-687). האלהים בשחקים והשרים רחוקים (בן זלז, ענו געני-ענני, ערך Here). — ואמר הפיסן: הלא שחק וכסיליו לא חגהו (קס"ג, חיליל קלי"ח ס"ג, קדור קס"ג, ס"ע). — ואמר המשורר: ואיך ישפיל אשר ביתו בארץ למי שחק מעונתו. וביתו (כ"ס סג"ד, סכ"סל, בן סל"ס, סכ"ס ז, 24). הבשחק בכי

דרך בקעיו¹, Wolkenfetzen, Regenwolke; (lambeau, de nuage; ragged clouds, rainy cloud כאל ישרון רכב שמים בעורך ובגאותו שחקים (דנ"י ג' כו). וישת חשך מכיבתו סכות חשרה מים עבי שחקים (פ"ז כ"י, וכעין זה סמ"י י"ז). הרעיו שמים ממעל ושחקים יולו צדק (יסע' ע"ה ס). רפאנו את ככל ולא נרפאת עובות ונלך איש לארצו כי נגע אל השמים משפטו ונשא עד שחקים (יכ"י ח' ט). וי' בהשמים חסדך אמונתך עד שחקים (סמ"י לו ו). כי גדל עד שמים חסדך ועד שחקים אמתך (ס"ז י"ח, וכעין זה ס"ס ק"ה). חנו עו לאלהים על ישראל גאותו ועוון שחקים (ס"ס ק"ה). ורמו מים עבות קול נתנו שחקים (ס"ס ע"ה). ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח (ס"ס ע"ה כג). ברעחו החומות נבקעו ושחקים ירעפו מל (עמ"י ג' כ). בהכינו שמים שם אני וכו' באמצע שחקים ממעל (ס"ס כז-כח). אשר יולו שחקים ירעפו עלי אדם רב (חיו"ז לו כח). חרקי² עמו לשחקים חוקים כראי מוצק (ס"ס לו יח). מי יספר³ שחקים כחכמה ונכלי שמים מי ישיב (ס"ס לו ז). — וז"ל, שחק, כמו שחקים, במשם' מרומי העבים, שמים: כי מי בשחק יערך ליוי ידמה ליוי בבני אלים (סמ"י ע"ז). בירח וכו' עולם ועד שחק נאמן סלה (ס"ס ע"ה). — ושחק מאונים⁴, מרומ ענני הגשם: הן גוים כמר מדרי ובשחק מאונים נחשבו הן איום כדק וס"ל (יסע' ע

¹ [ראה גם את ההערות בערך רקיע, ואת דברי העורך, לשוננו טו, 12-19, על רקיע ושחקים].
² [כלו': האם תשים רקיע, סלילת, לעננים השחוקים, למען יהיו שוב חוקים כמראה (בראי) המרומ המוצק].
³ [יספר"י זה פרושו: ימלא, עי' בספר העורך,

הלשון והספר א, 385].
⁴ [בסבאר במאמרו הנזכר של העורך, לשוננו טו, 12-19, אין מאונים כאן לשון משקל, אלא הכונה כאן למלה מונים (בן הכתיב במגלת ישעיה א. ספדבר יהודה), שפרושה- בערב' מונ' א), עננים, וכל הצורך שחק (א)ונים פרושו שחקי עננים, עננים שחוקים (בשמוש המלה במשם' בגדים שחוקים בחי"ם), ענני הגשם. ואמנם תרגמים ומפרשים הכינו צורך זה במשם' אבק שנשחק ממאונים שמש, ולפי זה השמש כסמ"א].

(א) מזן

¹ [צ"ל תמחות כלשון סתיה, כדעת רבים].
² [כאמור. בהערות שלפני זו אין כאן אלא שמוש אחר של המלה המקראית. וכן בארם' שבח"ס: הא בחדתי הא בשחקי (גדס י"ו)].

וקולות ויוחש בן מררי (הוא, הנשחק; סס ג, 188).
 כסיל השחקים נחזה כי קרוב לעין והוא תלוי
 בחדרי מרום (הוא, כסיל הנשחקים; זן וסלי, אצמקון,
 206). גביר דומה בשחק על אדמה וגם כפיו
 להסמיר בעננים (כמצי, ואם ינסה, גיאליק-דנליקי א,
 40). בימי יקותיאל אשר נגמרו אות כי שחקים
 לחלוק יצרו (הוא, בימי יקותיאל, סס 80). ירוו ארצכם
 עבי שחקים (הוא, כלין נסאן, סס, 84). והיום
 גבהו מני שחקיו (סס סס, 85). וביום עצר שחק
 מטר בידו אור (כמצי, הענק א, צדודי, טו). עד כי
 חמר שחק ביתו גם בינתו חמדו אליו (סס סס,
 87). תרו בני שחק עדי נגב להם יקר דרכו (סס
 סס, טו). היתכן עלות אישים לשחק ואם יררו
 אלי ארץ כסילים (סס סס, טו). למשרות עו ימינו
 נחשבו כל מטר נוולי שחקים כשעירים (סס סס,
 88). נגדר יברעו יונים כחכמת השחקים (סס
 סס, טו). שפל לב ודרך עלי מפלשי עב ונמשו
 עלי גב שחקים ורוחו (סס סס, טו). אראה
 צבאים על פני שחק (סס ג, סס, טו). הנה העב
 זניק חנן ותלמיו כאבק שחק, עד כי שחקי מית
 צציו העת בכו עיני שחק (סס סס). יועץ ומקים
 במרום שחקים ועל ים רחוקים צדקו מרה (כ"
 סלי, יועץ ומקים, זמורה א, 28). מי כוננת שחק
 ואותו מטחה וכו' הלא ירך (עמנואל, אלא אדני, ממני
 יע, הסדמן, 541). — "בוככי שחק, ואמר המשורר:
 פוש ממאור פניו והורה לו עם בוככי שחק וכל
 אדם (כמצי, הענק א, צדודי, טו). כל בוככי שחק
 וחילם נחנן חנן והיפי בעובוניך (עמנואל, לא יאמרו,
 ממני כז, סדמן, 782). — "מטר שחק, ואמר המשורר:
 באו שחו עמי בצל קורה על קול מטר שחק
 בירח כול (כמצי, הענק ג, צדודי, טו). ביום רוח
 מטר שחק תלמים (סס סס). מטר שחק בעת
 רדתו פני הגן לאש שוח (סס ג, סס, טענ). — "ענן
 שחק, ואמר המשורר: חרבו מעיניהם במי עיני
 ובמי ענן שחק אשר הריק (סס סס ד, סס).
 יחן ויתגרב בגדבת ענני שחק (כ"י, מדיני, טולל
 צעז, ססכי ג, 458). ויחמל עליו ענן שחק (כסצי
 סליקיה, סן ספרי, אגדה סמוס, סדמן, קנז עז יא
 י"א, סס). ומתח כעב פשעי וחמאי בענן שחק
 (עמנואל, אלא אדני, ממני יע, סדמן, 541). היא גולח

אלי אתה מִשְׁחָרֶךְ צִמְחָה לךְ נִפְשִׁי כִּמְהָ לךְ בְּשָׂרִי (מסנ' כג. ז). אם חָרַגְתָּ וּדְרַשְׁתָּהּ וּשְׁבִי וּשְׁחָרֵהוּ אֵל (סס עמ' לד). או יִקְרָאנִי וְלֹא אֶעֱנֶה וּשְׁחָרְנִי וְלֹא יִמְצָאנִי (מסנ' ח כס). על כֵּן יֵצְאֵנִי לִקְרֹאֲךָ לְשַׁחַר מִיָּד וּמִצֶּמֶךְ (סס ז יס). אֲנִי אֲחִיבָהּ אֲחֵב וּמִשְׁחָרִי וּמִצֶּמֶרִי (סס מ יז). וְכֵּן לֹא תִשָּׂא מִשְׁעִי וְתַעֲבִיר אֶת עֵינִי כִּי עָתָה לַעֲפֹר אֲשַׁכֵּב וּשְׁחָרְנִי וְאִינִי (ליוז ז כל). — וּשְׁחָר אֶל אֵל: אִם אֲתָה תִשְׁחָר אֶל אֵל וְאֵל שְׂרִי תִתְחַנֵּן (סס מ ח). — וּשְׁחָר לְמֶרְק: הֵן פְּרָאִים בְּמִדְבָּר יֵצְאוּ בַּפֶּעַל מִשְׁחָרִי לְמֶרְק עֵרֶכָה לוֹ לֶחֶם לְנַעֲרִים (סס כד ס). — וּשְׁחָר אֶת פְּלוּגֵי מוֹסֵר, יִסֵּר אוֹתוֹ: חֲשָׁךְ שֶׁבָטוּ שׁוֹנֵא כְּבוֹ וְאֲחֵבֵי שְׁחָרֵי מוֹסֵר (מסנ' יג זד). — וְאִמֵּר בְּיִסְרָא: כֹּל שִׁיחָה חֲפוּץ לַעֲמֵעַ וּמִשָּׁל בִּינָה אֶל יֶצֶאֱךָ, רֵאָה מִי יִבִּין וּשְׁחָרִי הוּא וְתִשְׁחָק בְּסִיפּוֹ גִלְגֵּל (ז'ס נ"ג ו לו). דֹּרֵשׁ אֶל יִקָּה מוֹסֵר וּמִשְׁחָרָהּ יִשְׁוֹג רִצּוֹן (סס לט יז). — וְכֹתוּם: מִרְחֵם מִשְׁחָר, מִרְחֵמוֹ שֶׁל עוֹלָם שְׁחָרְתִּיךְ לִי (מִדִּי בִּלְשׁוֹן לֵט). הִיָּה יִצְחָק מִשְׁחָר מוֹסֵר לִיעֲקֹב שֶׁלֹּמְדוֹ יִצְחָק תּוֹרָה וִיפְרוּ בְּבֵית תִּלְמוּדוֹ (סס סמוח ח). אִם עֲשִׂיתָ דְּבָרִי בְּשִׂמְחָה פִּסְלִיָּה שְׁלִי תִצָּא לְשַׁחֲרֵךְ (דל"ז ד). — וְאִמֵּר הַפִּיטוֹן: וִירָא שְׁבָטִים וַיִּשְׁרֹק וַיִּשְׁחָר לְשַׁחֲתָם (יכא, ו יכא חֲסוֹנִים, קִדּוּבִי בְּמִדְבָּר, זֹלָתִי, רִיבִי). — וְאִמֵּר הַמְּשׁוֹרֵר: נִשְׁחָר אֶת מְקוֹם שַׁחַת וּרְמָה וּנְשָׂא אֶת מְקוֹר חַיִּי נִצְחִים (כ"י סלוי, דְּנִינִךְ, זִמְרָה ח, 12). הַצִּיִּקְתָּנִי תִשְׁחָרְתִּי לֹאֵל הִי לְשַׁחֲרֵךְ אֶת מְקוֹם כְּסִמּוֹת מִשְׁחָרִי (סול, סִלְקִינִי סס סס, 19).

שְׁחָר ⁽¹⁾ חֹשֶׁךְ, שְׁחָרִים, שְׁחָרָה, שְׁחָרֹת, קוֹדֵר בְּצִבְעוֹ, בְּצִבְעַת הַחֹשֶׁךְ, black; noir; schwarz: וְהִנֵּה אֵין מִרְאֵהוּ עֵמֶק מִן הָעוֹר וְשַׁחַר אֵין בּוֹ (ויק' יג לא). וְאִם בְּקִינִי עֵמֶד הִנֵּתָ וְשַׁחַר שְׁחָר צִמְחָה בּוֹ (סס סס לו). בְּמִרְכַּבְהָ הָרִאשׁוֹנָה סִימִים אֲדָמִים וּבְמִרְכַּבְהָ הַשְּׁנִיָּה סוּמִים שְׁחָרִים (זכ' ו ז). אֲשֶׁר בָּהּ הַסִּמִּים הַשְּׁחָרִים יוֹצִאִים אֶל אֶרֶץ עֲצוֹן (סס סס ו). שְׁחָרָה אֲנִי וְנִאֲחָה ⁽²⁾ בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֵהֶלִי

— חֹשֶׁךְ, שְׁחָרָה, — נִעֲשֶׂה שְׁחָר: אֲכַל אִם חָיו (הַפְּלוּסִים) יִשְׁנִים וְנִשְׁחָרְרוּ נִרְאִים כּוֹכָבִים בַּקֶּעֶרֶת (כ"ס, סנח' עו:). וְלֹא יִשָּׂאֵר זֶה הַשְּׁחָרֹת אֲשֶׁר כִּרְאוֹ הַשֶּׁם בְּהַחֲבֵר הַמִּשְׁתַּחֲרֵה אֶל הַשְּׁחָרֹת (כ"ס ח"ה, מו"י ח עב). כִּי הָאֵדָם הַמִּתְחַוֶּה יוֹשֵׁב גְּדוֹל וְקָטָן וַיִּצְמַח וַיִּחַסֵּר וַיִּתְלַכֵּן וַיִּשְׁתַּחֲרֵה (סס ב, סק' ס). שֶׁאֲשֶׁר עָלָיו הַתְּלוּנָה הַתִּרְמִיד אוֹ הַשְּׁתַּחֲרֵה (כ"י מִסִּיךְ לִיחֹן, נִסְמָה לִּפְסִים, 72). עוֹרֵי נִשְׁתַּחֲרֵה מַעֲלֵי מַעֲצֵם הַחֹמֶם (רַבִּנִּי, לִיזֵנִי, חִיזֵנִי לא).

ב. שְׁחָר ⁽¹⁾ יָקַד צִינִי שְׁחָר, — בָּקַשׁ, דֹּרֵשׁ, aufsuchen; יָבֹקֵשׁ רִצּוֹן וְדֹרֵשׁ רַעְיָה כְּחִימוֹתָיו (מסנ' יא כז). — וְכֹתוּם בְּמִשְׁמָ' קָם בְּשַׁחַר: נִבְּוִדְנִצֵּר הִיָּה מִשְׁחָחֹחַ לְשִׁמְשׁ וְכִי וְדִינָאֵל הִיָּה שׁוֹחֵר וּמִתְפַּלֵּל לַמְּקוֹם וְכִי וְלִמָּה הִיָּה שׁוֹחֵר וּמִתְפַּלֵּל כְּרִי שִׁירְחֵם הַקֶּבֶ"ה עַל יִשְׂרָאֵל, וְעָלָיו אִמֵּר שְׁלֵחָה שׁוֹחֵר טוֹב יִבְקֹשׁ רִצּוֹן (מִדִּי סמוח עו). — יִפְדֵּרֶשׁ שׁוֹחֵר טוֹב בְּשֵׁם לְמִדְרֵשׁ תְּהִלִּים, עַל מִי תִתְחַלְתָּ. — וְאִמֵּר הַמְּשׁוֹרֵר: שְׁחָרְתִּיךְ מִחֲלָל כֹּל נִפְשִׁים כּוֹמֵרִי מְקוֹם קֶרֶבֶן וְאִשִּׁים (כ"ס סגנִי, סִמְכִינִי, בֵּן סִסְלִים, סִנְקֵן ג, 150). שְׁחָרְתִּיךְ כֹּכַל שְׁחָרִי וְנִשְׁמִי, וּפִרְשִׁיתִי לֶךְ בְּפִי וְאִמֵּי (רַבִּנִּי, סִמְכִינִי, כֹּכַל, בִּלְשׁוֹן-רַבִּנִּי, 47). זַעֲתִי וְנִעֲתִי עַת כִּי שְׁחָרְתִּיךְ, וְחִלְתִּי וְחִלְתִּי יוֹם וּכְרִיתִיךְ (סול, וְלִכֵּן אֶפְסִיל, סס, 184). יָסִים הַפְּסוּ עֵצֶר לִבִּן אֲכֹן לִבִּי לֶחֶם שְׁחָר (רַבִּנִּי, סִנְקֵן ח, בְּרִדִּי, סס). מִרְחָץ יִכְשׁ תִּבְחָר, בְּשָׂר צִלִּי תִשְׁחָר (רַבִּנִּי, סִנְקֵן ח, כִּתְלָה ח, 184). — יִבְצָרוּפִים שׁוֹחֵר שְׁלֹם, שׁוֹחֵרִי הַפּוֹסֵד, נִוְהַג בְּסִפְרוֹת וּבְדִבְרוֹ. — יִבְצָרוּפִים קָם בְּשַׁחַר, בְּבִקְרָה, וְאִמֵּר הַפִּיטוֹן: שְׁחָר וְהַשְּׁכִימִם לְהִלּוֹךְ בְּכִקֵּר (עַם סִנְקֵן לִלּוֹן, סִלְקִינִי כ"ס, סִנְקֵן ח"ה, חֲנָנִי).

— סִנְקֵן, שְׁחָרִי, שְׁחָרְתִּי, שְׁחָרִי, מִשְׁחָרִי, לְשַׁחַר, — מִשְׁחָרְךָ, מִשְׁחָרִי, יִשְׁחָרְנִי, — כְּמוֹ קָל: נִפְשִׁי אֲוִיתִיךְ בְּלִילָה אֶת רֹחִי בְּקִרְבִּי מִשְׁחָרְךָ (יִסְעִי כו ע). עַד אֲשֶׁר יִאֲשִׁמוּ וּבִקְשׁוּ מִנִּי בְּצִר לֶחֶם יִשְׁחָרְנִי (סוֹס' ס יס). אֱלֹהִים

⁽¹⁾ [גַּם בְּאִרְמִי' וּבְסִינִי' שְׁחָר, הִיָּה שְׁחָר, וְעִי' אִי-שְׁחָר, אִי-שְׁחָר, הַעֲרוֹת].

⁽²⁾ [בְּמִבְאֵר בְּסִפְרוֹ שֶׁל הָעוֹרֵךְ, הַלְשׁוֹן וְהַפֶּסֶד כ, 281, הַכּוֹנֵה: שְׁחָרָה אֲנִי וְנִדְרָה כְּנִוָּה (בְּחִירָה]

⁽¹⁾ [כְּנִוָּה צִדְקָה אֱלֹהִים בַּפֶּעַל זֶה וּבְשִׁרְשׁ שִׁימָה מִמֶּנּוּ אֶךְ הַתְּפַחְחוֹת מִן אִי-שְׁחָר בְּמִשְׁמָ' הַשְּׁכִימִם בְּבִקְרָה, כִּיחֵם הַפֶּעַל בְּקִרְבִּי (בְּמִקְוִים) אֶל בְּקִרְבִּי וּבְשִׁמּוֹשׁ הַפֶּעַל בְּחֹתוּם, גִּדְרִית אֲחֵרוֹת שְׁחָרְעִי, אֵינִן מִתְּכַבְּרוֹת.]

קדר כיריעות שלמה (פס"ט ח ט). קיצוהו תלתלים
 שחרות בעורב (פס"ט ח יא). — ובתו"ס: תאנים
 שחרות מעלות את הלבנות והלבנות מעלות
 את השחרות (מכיל"ד ז ט). ויסן שחרים
 ומצא לבנים, לבנים ומצא שחרים וכו' מותרים
 (צ"ח ח ד). קונם שאיני נושא את פלונית בעורה
 והרי היא נאה, שחרה והרי היא לבנה וכו'
 מותר בה, לא מפני שהיא וכו' שחרה ונעשית
 לבנה וכו' אלא שהגדר מעות (נד"ב ע"י). הנותן צמר
 וכו' לצבוע לו אדום וצבעו שחר, שחר
 וצבעו אדום וכו' (צ"ק ע ד). אם היה שחר
 על גבי הלבן נוטל את הכל (ס"י י). הרי
 עלי שור וכו' שחר והביא לבן, לבן והביא
 שחר וכו' לא יצא (מנח"י י ט). בני ישראל,
 הריני כפרתן, הרי הן כאשכנז לא שחרים
 ולא לבנים אלא בינונים (כ"י יממלל, נג"ט ז ט). יש
 לצייירם סמנין שהן ציין צורות שחרות
 ולבנות ובינוניות (כ"י עקינז, ס"ט ט). כהרת וכו' שער
 לבן או שער שחר טמא, אין חוששין שם מיעט
 מקום שער שחר את הבהרת (ס"ט ד ד). חמשה
 דמים טמאים באשה, האדום והשחר ובקרן כרכום
 וכסימי אדמה וכמוג וכו' איהו אדום, כדם חככה,
 שחר כהרת (נד"ב ז ט). תינוקת שהביאה שתי
 שערות אינה יכולה למאן, ר' יהודה אומר עד שירבה
 השחר על הלבן (ס"ט ו יא). יש גמן שיינה אדום
 ויש גמן שיינה שחר (ס"ט ע יא). לאדם שיש לו
 כ' נשים, אחת ילדה ואחת זקונה, ילדה מלקטת לו
 (שערות) לבנות, זקונה מלקטת לו שחרות (צ"ק
 ס:). (ד"ס) שחר אדום הוא אלא שלקה (כ"י מניכא,
 נד"ב יע.). שחרה אני במעשי ונאווה במעשי אבותי
 (מד"ר פס"ט, פסוקה ח"י). תלמודות של תורה שנראו
 בעורות ושחרות מלאומין ברבים (פס, נל"ט), ועי'
 לבן. — השחר שבעין, אישון העין, כת עין: הגלגל
 הזה של עין אין אדם רואה מתוך הלבן שיש בו
 אלא מתוך השחר (מד"ר ויק"י נא). אמו מורעת
 אדם שממנו הרמים והעור והבשר ושער ושחר

שבעינים (פס קס"ב, צננות טוונס). העה"ז דומה
 לגלגל עינו של אדם וכו' שחר שבו זה העולם,
 קומט שב שחר זה ירושלים (ד"ח סוף פק"ט).
 — *שחרים במשם' בגדים *שחרים: קונם שאיני
 נהנה לאיש פלוני כל הזמן שהוא לבוש שחרים,
 לבש לבנים מותר בו (כ"י לעזר, יוס' נד"ב ט ג). אם
 רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ולך למקום שאין
 מכירין אותו וילבש שחרים ויתעטף שחרים
 ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא
 (מו"ק יז.). — *שחריו הראש, במשם' בני אדם (י'
 הגורם ששחריו הראש אסור בקרחין ובעלי שיבות
 ומותר בנשים ובקטנים, שאין נקראין שחריו
 הראש אלא אנשים (נד"ב ג ט). רבי מאיר אול לסמלא,
 ראה אותן כולן שחריו ראש², אמר להם תאמר
 ממשפחת בית עלי אחם דכתיב ביה וכל מרכיה ביתך
 ימותו אנשים (מד"ר *נרס' נט.). — ובספ"א: משל
 למלך שהיו לו שני בנים וסת אחד מהם ולבשו כל
 בני המדינה שחרים, אמר המלך לבשתם
 שחרים עתה במיתתו של בני הראשון, אני
 אלבישכם לבנים בשמחתו של בני השני (פס"י נס"ח
 וס' אליהו, ציט"ד יליק ג, 78). שחיים, שחרין
 בעין ישינים (פס"י, צ"ק לו:). הלבן שחור מקוץ
 לקרם הקרניית מכל צדדין סביב לשחר העין,
 ר"ל סביבות המקום הנראה מן העין שמתחפץ למראה
 השחרות או התכלת (ס"י סמפניוס לרנ"ס, נכונות ו צ).
 לסכות הליחות הקרות שהם השחרה והלבנה
 (מנח"י קנאות, קושטן, 108). הבוסולא הוא קלפי אשר
 בתוכה נחננו הסולין דהיינו השחרים למיטן
 ההסכמה והלבנים למיטן הדחיה (פס"י מע"י, 17. קונן
 על יד ה.). — ואמר המסורר: ואמר מה שחרים
 נאהבים ונשנאים לבנים או צהבים (כ"ס הנגיד, זן
 מש"י, אצמקון, 180). או יעמר חירת לפני השמש
 כעב שחרה ויסתיר מעין כל ראייה מאורה (נפניג,
 כסר מלכות, גילליק-רננילקי ג, 65). אמר זמן, חכם
 היה רופא תלבוש לבוש שני בעד ערמה יתרון לך על
 כל נכני לב כי ילבשו שחר בעד חכמה (כ"י מלמה
 דאסיאחא, מונח פס"ר פסעוים ל"י, נזאכס, דולון,

(1) [כך בא גם הצירוף גלגל מקר, שחורי הקדקד,

בכתובות מאשור ומבבל.]

(2) [ולא וקנים בעלי שיבה.]

הפעל גוי"א) בערב'י) באחלי קדר וכיריעות שלמה
 השחרים והגורדים.]

(a) نوی

ידעתה שֶׁחַר מִקְמוֹ (ליוֹג לֹא יֵשׁ). מִי וְאֵחַ הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שֶׁחַר יֵשׁ כְּלִכְנָה כִּרְחַב בְּחֶסֶד (סִפְּרֵי ו' י.) — וּבְצִרּוּסֵי הַקְּרוּסִים, נִבְקַע הַשַּׁחַר, עָלָה הַשַּׁחַר, עָלָה הַשַּׁחַר: וְכִמוֹ הַשַּׁחַר עָלָה וַיֵּאֱמַר הַמַּלְאָכִים בְּלִט (נִכְלָשׁ יֵשׁ יֵשׁ). וְיִוְתָר יַעֲקֹב לִכְרוֹ וַיֵּאבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עָלָה הַשַּׁחַר וְכו'. וַיֵּאמֶר שְׁלַחֲנִי בִי עָלָה הַשַּׁחַר (סִפְּרֵי לֵב כֹּה-כִז). וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיִּשְׁכְּמוּ בַעֲלוֹת הַשַּׁחַר וַיִּסְבּוּ אֶת הָעִיר (יִסּוּסֵי ו' יֵשׁ). וַיִּתְּעַלְלוּ בָּהּ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וַיִּשְׁלַחוּ בַעֲלוֹת הַשַּׁחַר (פִּשְׁטֵי יֵשׁ כֹּה). וַיִּשְׁכְּמוּ וַיְהִי בַעֲלוֹת הַשַּׁחַר וַיִּקְרָא שְׂמוֹאֵל אֶל שְׂמוֹאֵל הַגִּגִּי לֵאמֹר קוּמָה וְאֶשְׁתַּחֲוֶה (סִפְּרֵי לֵב כֹּה). אִם יִבְקַע שֶׁחַר אֲוִיר וְאֶרֶץ כְּסִיחָה תִּצְמַח (יִסְטֵי לֵב כֹּה). וַיִּסְּן הָאֱלֹהִים תּוֹלַעַת בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר לִמְחַרַת (יִסְטֵי ד' ז').

וַאֲנִחנוּ עֹשִׂים בְּמִלְאָכָה וְהַצִּים מְחַוִּיקִים בְּרִסְחִים מַעֲלוֹת הַשַּׁחַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים (כִּמְעֵי ד' יֵשׁ). וְעִי' בִּקְעָה, עָלָה. — וּבְחִמּוֹנָה, כִּנְפֵי שַׁחַר, עִפְפֵּי שַׁחַר⁽¹⁾: אִשָּׁא כִנְפֵי שַׁחַר אֲשֶׁכְנָה בְּאַחֲרִית יוֹם (סִפְּרֵי קֶלֶט ט'). וַיִּשְׁכְּמוּ כּוֹכְבֵי נִשְׁפּוֹ יָקוֹ לְאוֹר וַאֲנִי וְאֵל יִרְאָה בַּעֲפֵפֵי שַׁחַר (לִיּוֹג ג' ט'). עִפְפִּישְׁתִּי תַּחַל אֲוִיר וְעִינֵי בַּעֲפֵפֵי שַׁחַר (סִפְּרֵי מֵל י'). — וּבְכַתְרָת מוֹסֵר בְּצִרוֹף אֵילַת הַשַּׁחַר: לִשְׁנֹא עַל אֵילַת הַשַּׁחַר⁽²⁾ מוֹסֵר לְדוֹד (סִפְּרֵי כֹה א'). וְעִי' בִּי, שַׁחַר, גִּי, שַׁחַר, דִּי, שַׁחַר. — וּבְמִגְלוֹת מִדְּבַר יְהוּדָה: וְכִשְׁחַר נִכּוֹן לְאוֹרָתוֹם (מִנִּי גִי ג', קוֹקִינִי, מִנִּי). — וּבְחִי'ס, גִּם בְּצִרוֹף עִמּוֹד הַשַּׁחַר, אֵילַת הַשַּׁחַר: מִאֲמִיתִי קוֹרִין אֶת שְׁמֵעַ בַּעֲרִיבִית, מִשְׁעָה וְכו'. עַד שִׁיעָלָה עִמּוֹד הַשַּׁחַר (נִכְכֵי א' א'). בִּשְׁחַר מִכְּרַךְ שָׁחִים לִפְנֵיהֶם וְשָׁחִים לְאַחֲרֵיהֶם (נִכְכֵי א' ז'). שְׁלֹשׁ אֲבָעִיּוֹת בַּיּוֹם בִּשְׁחַר וּבְחִצּוֹת וּבְמִנְחָה (סִפְּרֵי ד' ס'). נִכְכֵּם לְהַקְטִיר קִשּׁוֹתָה שֶׁל שַׁחַר (יִזְמֵל ג' ז'). קִשִּׁיתָ שֶׁל שַׁחַר

123. — וְמִרְחַ שַׁחַרְהָ, גִּם בְּשִׁשׁ' נִמִּית לִיּוֹג וְדִמְיוֹת, melancholia, עִי' מִרְחַ, מִרְחַה. — וְהַשַּׁחַרְהָ, כְּמוֹ מִרְחַ שַׁחַרְהָ: כִּי הַשַּׁחַרְהָ הַפּוֹדֶה הַמִּלְכָּנוֹנִיָּה אֲמִנָּם תְּהִי' אוֹ שַׁחַרְהָ מִבְּעִית אוֹ לִכְנָה תִּשְׁתַּנֵּה אֶל הַשַּׁחַרְהָ (קֶלֶטוֹן ג' ד' ט'). וְלִשְׁחַל וְשִׁלַּח הַשַּׁחַרְהָ לִכְלִיתִי תִּחִיתָ בְּרֵם מוֹרֵה (נִמִּי סִנְסֵם, ק' עִפְפִּישְׁתִּי לִכְי' זִכְלָה, דוֹדוֹן, 161). וַיִּרְאֵהוּ מִן אִפּוֹל בְּחִלּוֹ הַשַּׁחַרְהָ שְׁחִיָּא חִלּוֹ הַשְּׁמוֹת אֲשֶׁר מוֹב מִסְּנוֹ הַסּוֹת (מִלֵּךְ חִכְעוֹס, מִגְזִין לִכְלִיכֵי יֵשׁ, א'). — יִשְׁחַר, בַּעַל מִרְחַ שַׁחַרְהָ: וְכִי שְׂחִיָּא קִשָּׁה לִשְׁמוֹעַ הוּא קִר וְכִשְׂחִיָּא קִשָּׁה לְאִבֵּר הוּא יִכְשׁ וְהוּא מִבַּע הַשַּׁחַרְהָ, אִם כֵּן מִי שְׂחִיָּא שַׁחַרְהָ הוּא קִשָּׁה לִקְבֹּל הַדְּבָרִים (כִּסְפֵּי דוֹקָן, מִנִּי חִצּוֹת יֵשׁ, נִסְסֵי יִזְמֵל).

א. **שַׁחַר**⁽¹⁾, סִפְּרֵי, — שַׁחַר, דְּמִדּוּמֵי בֹקֶר, וְרִיחַת אוֹר הַבֹּקֶר, Morgengrauen, Morgen; aube du jour, matin; early twilight, dawn: אִם לֹא יֵאמְרוּ כְּדָבָר הוּא אֲשֶׁר אֵין לוֹ שַׁחַר⁽²⁾ (יִסְטֵי ס' כֹּה). וְנִדְרָה נִדְרָה לִדְעָתָה אֵת יוֹי' בְּשַׁחַר נִכּוֹן מִצִּיָּא (סִפְּרֵי ו' ג'). כִּכָּה עֲשֵׂה לָכֶם בֵּית אֵל מִפְּנֵי רַעַת רַעַתְכֶם בְּשַׁחַר נִדְרָה נִדְרָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל (סִפְּרֵי יֵשׁ). כִּי חִנָּה יוֹצֵר הָרִים וְכִרָא רוּחַ וְכו'. עֲשֵׂה שַׁחַר עִיפָה וְדָרַךְ עַל בְּחִי' יֵשׁ (עִי' ד' ג'). וְיֵשׁ חִשָּׁךְ וְאִפְלָה יוֹם עֵנָן וְעִרְפָּל בְּשַׁחַר פֶּרֶשׁ עַל חֲחִירִים (יִזְמֵל ג' ג'). עוֹרֵה הַנִּבֵּל וְכִנּוֹר אֲעִירָה שַׁחַר⁽³⁾ (סִפְּרֵי נִזְיֵס, קֶס ג'). הַמִּימִיךְ צוּיָה בִּקְר

(1) [בְּאִתּוֹת מִשְׁמֵי גִם כִּכְחַבַּת מִשְׁעֵי 15: שַׁחַרְהָ בְּאִשּׁוֹר' שַׁחַר (בִּמְסֵי שַׁחַר), שַׁחַר, וּבְאִוְגִרִית' כִּנְרָה שַׁחַר כִּשְׁמֵי לֹאֵל הַשַּׁחַר. אִךְ בַּעֲקֵר אֵין שַׁחַר כִּנְרָה אֵלֹא לִשּׁוֹן אֵפֶל שַׁחַרְהָ הַפְּרוֹשׁ עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה לִפְנֵי עָלְתוֹ, וְאֵין שַׁחַר בְּשִׁשׁ' בֹּקֶר אֵלֹא קִצּוֹר לִשּׁוֹנֵי קְדוּם בִּמְסֵי הַבִּקְעָה הַשַּׁחַר, עָלָה הַשַּׁחַר, עָלִית הַשַּׁחַר מִעַל הָאֲדָמָה, וְעִי' שַׁחַר, הַעֲרָה.]

בְּשַׁחַר, בִּבְקֶר. וַיְדוּעָה דְרִשְׁתָּ חוּלִי, הַסּוֹבֵאת בְּדִבְרֵי רִשְׁיִי: אֲנִי מַעֲוֹר אֶת הַשַּׁחַר וְאֵין הַשַּׁחַר מַעֲוֹרִנִי. (1) [גִּם עִפְפִּישְׁתִּי פְרוּשׁ בַּעֲקֵר: כִּנְפִים לְעוֹף, וְאִךְ כִּשְׂאֵלָה נִקְרָא גִם גְּבוֹת הָעִינִים בְּרִיטִיָּה: עִפְפִּישְׁתִּי, כִּנְפֵי הָעִין.]

(2) [חֲצִרוֹף קִשָּׁה, וְעִי' אֵילַת. וְאִפְשֵׁר שִׁישׁ כִּכָּה רְמוֹ לְמַעֲשֵׂת שְׁמֵר עַל דוֹר (עִי' שַׁחַח, הַסֵּעִי עַל אֵל תִּשְׁחַח), וְאִפְשֵׁר שְׂחִיָּא הִנְרָם בְּחִיךְ הַסּוֹסוֹר (סִפְּרֵי כ') בְּמִלִּים: אֵילוֹתִי לְעוֹרִיתִי חוֹשָׁה, וּבְחִי'ס בִּיא אֵילַת הַשַּׁחַר. כִּשָּׁשׁ לְשַׁחַר, עִי' מִלִּיצָה חֲכִתוֹב.]

(2) [לִפְנֵי דְבָרֵי הָעִירִךְ, הַלִּשּׁוֹן וְחִסְפָּר בִּי, 248 וְכו'. (עִי' שִׁשׁ) אֵין חִכּוֹנָה כִּכָּה לְדָבָר שְׂבָדְבוֹר, אֵלֹא שִׁאֲמִרוּ הָאֲבוֹת וְהִידְעָנִים, בְּשִׁישְׁאֵלוֹ אוֹתָם, לֵאמֹר: אִם לֹא (יִתִּיהָ רַעַב בְּאֵי-י) כִּלְכֵּר הוּא אֲשֶׁר אֵין לוֹ שַׁחַר, כִּלְכֵּר בְּמִדְּבַר חִשָּׁךְ וְצִלְמוֹת שְׂאִין בֹּקֶר וּזְרַח בּוֹ, וְהַעֲוִיר כּוֹ יִרְעַב וְיִחְסַרְמֵר. אִךְ בְּפִרְשָׁנוֹת הוֹכְנָה הַמִּלָּה בְּדִרְכִּים שׁוֹנוֹת, גִּם בְּשִׁשׁ' (דְּבַר שְׂאִין לוֹ) מוֹכֵן וְעִינִין בְּרִיר, וְעִי' גִּי, שַׁחַר, וְגִם בְּלִשּׁוֹן דְּרִיזָה וְחִפּוּשׁ, וְעִי' בִּי, שַׁחַר, וְהַשְּׁבָעִים נִרְסוּ כִּכָּה לִשּׁוֹן שַׁחַר.]

(3) [כִּנְרָה בְּזִנְת הַדְּבָרִים: אֲעִירָה נִבֵּל וְכִנּוֹר

א, 20). ועל כנפי שחרים קול מכשר (כנפ"ע, חכים זכ, גדודי, קט), ונצני שחקיז בעלמו כי כמי בחלי שחרים הם גרופים (סול, גדודי ליל, סס, קסו). ועורה כבודי והעיר שחרים (סול, הענק צ סס, סלח). פני השחרים בעיניו שחורים (כ"י סלוי, סיוכלו אנגיס, זמורה א, 68). וקשרי כנפך בכנפי שחרים (סס סס, 61). אשרי מחבה ויגיע ויראה אורך ויבקעו עליו שחריך (סול, ליון הלח ספאלי, סס סס, 67). ונשפי חשק שחריו (סול, אגרת לכי כתן ססס, סס סס, 70). שחריו קנאו לו בערבו (סול, נזוח ליל, סס ג, 141). צמח שחורה לחי שחר שחרת (סול, עין נדיבה, סס, 282). עד נבקעו משחור טוריו שחרים וכן חברו בהתחברות אפל באשמת טוריו כליל ועניניו בשחר (סס סס, 283). נפשי לרוח השחרים שחרה (סול, אכן כילדה, סס סס, 317). אשר התערבו בו מר וכפר כהתערב שחרים עם נשפים (סול, ספילח, סס סס, 321). מי זה אשר טהציתו מבני שם וחציו מבני הם ובו שחרו וגם ערבו (כנפ"ע, נגד אשר דה, כהנא א, 96). שחרית חשבים ומאוריה נדעכים (כ"י סלוי, ססס, ג, 29). והבינו סברקיו מטוריו, והכירו ש שחריו מאוריו (סס ג, 89). שחרים יושנו אישים והיא תעור באשמורת (סס סס, 49). לחיה מעלה שחרים ושערה סררי ערבים (סס ג, 71). — ונ"י שחרים, ואמר הסיוט: יענו קדושמבור לערבים, ידברו ברוך מערב לשחרים (כנפ"ע, אכין כליות, סדור כנפ"ע, סלח).

ב. **שַׁחַר**, כנ"י שַׁחַרָה, מלה מספקת: ובא עליך רעה אשר לא תדעו שַׁחַרָה¹ ותפל עליך הוה לא תוכלי כפרה (סע"י יז יא).

ג. **שַׁחַר**, שַׁחַר, מלה מספקת: איך נפלת משמים הילל בן שַׁחַר² נגדעת לארץ חולש על גוים (סע"י יז יב).

¹ [לפי החקבלה אל לא תוכלי כפרה רואים רב החדשים כאן עקר בקריאה שַׁחַרָה, כלשון שַׁחַר ולפר, וכן בודאי נכ"י. והפרשנים הסמורתיים ראו כאן לשון פרוש וסובן, ולפי זה השמוש כסחמ"א. ועי' די. שַׁחַר.]

² [פרשנים וסדרקים ראו כאן שמוש של א. שַׁחַר

חיתה קרבה בין דם לאברים (סס סס א). בשחר חיה לובש פלוסין של שנים עשר מנה וכו' דיר מאיר וחכ"א בשחר חיה לובש של שמנה עשר מנה ובין הערבים של שנים עשר מנה (סס סס ו). עם חסיד של שחר היו קרבין (כ"ע, סס זג). אין סותחין מאחד ועשרים תקיעות במקדש וכו' חשע לתמיד של שחר וחשע לתמיד של בן הערבים וכו' (סוכ' ס א). מאיילת השחר עד שיאור המורה אד- מהלך ארבעת מילין (יכנס' ככ"י א א, סס יומא ג צ). ר' תימא רובא ור"ש בן חלפתא חוו מהלכין בהדא בקעת ארבל בקריצח' ראו אילת השחר שבקע אורה (סס יומא ג צ). — ומ"י ששחרים, שחרין: מאימתי קורין את שמע בשחרים¹), משכירו בין תכלה ללכך וכו' עד הנץ החמה (ככ"י א ד). — ובסחמ"א, ביחוד מ"י שַׁחַרִים, ואמר הסיוט: שחר מבקשך צורי ומשגבי, מערך לפניך שחריו וגם ערבי (כנפ"ע, ססר אנקסך, ביאליק-רנניליק, ג, 46). שחרים מקראה עורת כבורי (סול, ססס, סס סס). ליתר אל אים שתי פעמים ביום, להתפלל יום יום ערבים ושחרים (סול, ססס, סס סס, 186). וריחת שחרים בעלות עסוד השחר לשכני חדרשו ושמי חסליכו (כ"י נד כלזון, אה קולך סענעס, סססס). דרשתיך במחשבי מצאתיך בשעפי ושחרתיך ערבי לילי ושחריו ונשפי (כ"י סלוי, כסמ"י סלחתי, זמורה, 582). ידירי בשחרים קחו נא חישרים עמכם דברים (סול, כלני ורעיוני, סס סס, 601). וטוב כי תעירין שחרים לעברו ואל תישנו עד יעירוך שחרים (סול, יזעס סססס, סס סס, 625). בהקת אור שחריך (מפלס נד קלוניוס, ספיק ננ, יולג צ ססס). טוספי שור לו להשיר בשחרים ובנשפים (לכוגי עוז, אסנן ססס א ססס"ע). — ואמר חסשור: לדורש החכמות ועצות וסוסות וגוער בתוסות נשפים ושחרים (זונס, דסס, כלני, סלוגי, עא). אשלח בכנפי שחרים ספרים (כ"י ססס, אשלח ככנפי, צן סססס, ססססס א, 118). ובגור לעירר ישינו שחרים (סס סס, 123). ושסתי סלבוש ליל לבושי ותסרתה כסות ככסות שחריו (כנפ"ע, סססס עץ, ביאליק-רנניליק

¹ [כך חגרסה במדכ"ס, ובחוספת' רב' א ד: שחרין, ובחוצאותינו: בשחרית.]

וְשַׁחֲרֹרֵי עֲבָדִים וכו' חרי זה לא יחזיר (צ"מ א ז). שחרור העבד שכתבו שלא לשמה מסול (מוקדם) גי' (ז). האומ' לשפחתו חרי זה גם שחרור מן חיוס ולאחר מיתור' אומ' חרי זה גם שחרור וחכמ' אומ' שחרור עבדים כגויי נשים (סס ז ג). גם שחרור¹ בומן שחרב מודה יחזיר לעבד (סס צ"מ א ז). קל הוא בשיחרור כהדא דתני העושה עבדו אפותיקי מכרו אינו מכור, שיחררו חרי זה משוחרר (ד' ידן, ידוס' פס' ז צ). נראין דברים שיקבל העבד גם שיחרור ואל יקבל גם בוותיק (כ' יוסק, סס גי' ז ו). ולא כן חני וכו' האומר לשפחתו חרי שמר שחרור' לפני מיתתי שעה אחת שהיא אסורה לוכל בתרומה מיד (סס ג ג). מימא שתי עיניו כאחת וכו' צריך לכתוב לו גם שחרור (סס ס ד ז). חרי גם שחרור מעכשיו לאחר שלשים יום על דעתיה דרבי חרי זה גם (סס ס ז ג). נראין דברים שיוכה העבד כגם שיחרור שיש לו גם שיחרור ואל יוכה כגם אשה שאין לו גם אשה (כ' יוסק, סס קדוש' א ג). הקדש חמץ ושיחרור מסקיעין מדי שיעבוד (ינח' מו). לא ינאל באלה, ר' יוסי הגלילי אומר באלה לשיחרור, בשאר כל אדם לשעבוד, ר"ע אומר באלה לשיעבוד, בשאר כל אדם לשיחרור (קדוש' טו:). — וכסמ"א: אמנם כחג השבועות שהשיגו שחרור הנפשות מהעבודה הקשה כיום החמשים בהגיע השחרור לעבדים בשנת החמשים (כ"י א: עולי, מלמד הסלמדיס, קכא:).

א. "שַׁחֲרָרָה"², ס"ז, — צבע שחר: ונאה לחכם לידע עוד לבתור את הדבש שיחפץ לשום כמשקיות להיות חרש ומתוק למאד ועב ושמן וריחו טוב ומראהו אדום כשחרור וכירוק ורך ומתור (פנתי דוולו, I). ורסו ג"כ כזה כי זה השחרור אינו טבעי בו אלא מצד שופתני השמש (לכז סמור על סמור, קלס'). — ואמר המיטן: סנת מגדל עדר עפלה כשחרור קדר (אלז סכז, זולס צ סכות).

(1) [בככלי ב"מ ט: שחרור].

(2) [ע"פ הארמ' שבתוימ].

ר. "שַׁחֲרָה", ס"ז, — מוכן, ענין 1: ומה שמצאת נוחים וכו' אני אומר שזה המנהג אין לו שחר (גי' ס' א). ואשר אמרו אותו המרדקים החדשים בסבת דבר זה הוא דבר שאין לו שחר (גי' ס' זולאן, מעשה סמור י). ודבריהם (של המפרשים) בזה אין להם שחר (כ"י אכנזלל, מ"א י, סלעס). על גבעה וכו' נראו עמורים וכו' אשר עליהם חרותים דברים לא נודע שחרם עוד (פמסון בלז, פנילי עולס ג, לג:). אפס האיש אשר תכליתו רק לאחר את ארץ מצרים חנה ועלה בידו ציור בלתי שלם אשר לא ידע שחרו אם אפס קצהו נראה לו (בועלזכר, מועלדיס, ו).

"שַׁחֲרוֹן", ס"ז, — כמו א. שַׁחַר, פקר, ואמר המיטן: באנו לחלוות בעתות שחרון, קסים ושיר גואמים למול הארון (בלזו למסוק, קליס' כ"ס, קדור כר"ל סז).

"שַׁחֲרָה", ס"ז, — מעשה השחרר את העבד, השבוי וכדו', גאולה מעבדות ושבי, כפרט בצרופים גם שחרור, שחר שיחרור: אחד גמי נשים ואחד שחרורי. עבדים שוין למוליד ולמכא, וזו אחת מן הדרכים ששוו גמי נשים לשיחרורי עבדים (גי' א ז). כל-גם שיש עליו עד כותי מסול חוץ מגמי נשים ושיחרורי עבדים וכו' כל השמרות העולים בערכאות של נכרים אף על פי שחותמיהם נכרים כשרים חוץ מגמי נשים ושיחרורי עבדים (סס סס ס). האומר תנו גם זה לאשתי ושחר שיחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהם יחזור, דברי ר' מאיר, וחכמים אומרים כגמי נשים אבל לא בשיחרורי עבדים וכו' האומר תנו גם זה לאשתי ושחר שיחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה (סס סס ו). גופו של גם שחרור חרי את בת חורין, חרי את לעצמך (סס ט ג). מצא גמי נשים

במשמ' פקר. אך לפי דברי העירך, הלשון והמסר ב, 266 וכו' הליל בן שחר הוא שעי' אשורי Ellil-ban-šahur שפרושו: (האל) חילל (Ellil) הסב חסד, שמו של שר צבא אשור שגלהם בישראל.]

(1) [על פי הכנה זו בלשון הכתוב בישע' ח כא ושם מו יא ועי' א. שַׁחַר, ב. שַׁחַר, הערוח].

סוחרתי, והשחרות אומנתי (עמנואל, מסנ' טו, סכנמן, 423). — ואמר הפיסמן: הרעתי בילדותי ומפסעתי שחרותי נהייתי ונחליתי (כנז"ט, זמורה, סט"ט, 81), לא יחולו זקנה וכתות עלך, גם שיבה ושחרות (פיקיסיס ליוס ג). — ואמר המשורר: ומימי שחרות דודי דבקים בדורוך כמו דבק רגבים (כ"ט סגניד, חזק סקן, זן סהלים, סכנמן ג, 15). ולא יושב לבית ספר ודת עמי בשחרותי (סול, ימסר יוס, סס סס, 108). אהה על וסן יקרא למי השחרות חרב (כנז"ט, סעניס, סגניד, סס). עברתיך שני ילדות ושחרות (כ"י סלוי, ססניד, זמורה ג, 7). הלעד ימי השחרות (סול, ימסר סמיק ילדוס, סס י, 846). לכה רוד מחלפות ילדות ושחרות נגלה בתער החבורה וכו' כבר חלפו ימי ילדות ושחרות ונפשו ערן אחור נורה (עמנואל, חזי סכמס, מסנ' ס. סכנמן, 228). — "ובמסמ' צבע שחר בכלל: אלו היה מבקש השחור החמור היה לו לומר אל תמאני שאני שחרת לפי שקושי השחרות שמו שחור (זונס על קטע"ג 85). האשה הבשית, סניד שהכל מודים ביפיה כשם שהכל מודים בשחרותו של כושי (כס"י, נדמי יז ח). קררתי, לשון שחרות ואפל (סול, ימס' ס כל). ואקדיר, לשון שחרות (סול, יסוק לא טו). קצו פאורד, שחרות בקדירה (סול, יולס ג ו). שחירה אני ונאוו וגו', אתם רעיותי אל אקל בעיניכם אף אם עובני אישי ספני שחרות שבי (סול, סס"ס ח ס). שאני שחררת, לפי שאין שחרותי וביעורי סמעי אמי אלא על ידי שויפת השמש שאותו שחרות נוח להתלבן בשיעמור בצל (סול, סס סו). ולא ישאר זה השחרות אשר בראו השם בהתחבר הסתחר אל השחרות אכל יאבר לשעתו ויכרא שחרות אחר (כ"ט ח"ס, מו"כ א טג). וכל שה חום, הוא השחרות ויתכן שנקרא השחרות כן ספני החום כי השחרות יותר חום מן הלכן (כנז"ט, נכאס, ל נג). עד עלות השחר, עד סור שחרות הלילה (סול, סס נג כל). אל תראוני בעין קלון וחסרון, כי זה השחרות לא נולדתי בו (סול, סס"ס ח ס, סס נג). השבע לי באשר ברא ימי הצורות ההדרות וכו' ויצר שחרות חקוצית (כ"י סקני, מסננס חיסלל י, סקן, 80. סביבות המקום הנראה מן העין שמתחפר למראה השחרות או התכלת

כ. **שַׁחֲרֹרֶת**, ט"י, — שם עוף שחר סנעים ופר, עי' ב. שַׁחֲרֹרֶת.

א. **שַׁחֲרֹרֶת**, ט"י, — כמו שַׁחֲרֹרֶת, תכונת סח ששחר ונעשה שחרת: תתייפי חנה ונתייפת וכו' תחזור חנה לשחרותה וחזרה חנה לשחרותה (סעני נג). — ובסמ"א: והסוככים חיינו ששחרותים יבש עליהן (כ"ט, מקי ט נסוק). לכך יהא הסמפרים מצלו לאדם כדי לחתוך שחרות צצורנים כי חלב וטנופת נשאר שם (סס סקידס ססנעל). כגון שהיה חבית חרש וזה חסרו כסה שהשחירו אע"פ שאין הססר אותו שחרות אלא מועם על ידו סגלגלן עליו כל השכר (סויס סויס, גזילס ססג).

כ. **שַׁחֲרֹרֶת**, ט"י, — נקבת הצפור שחרור¹, Amsel; merle; blackbird: לא ימצאו כמו שאמר אריסטו שני שחרותים לסשכן אחר² (כ"י חננאל, מפעלות סלסיס ג, 7).

שַׁחֲרֹת, ט"י, — תכונת האדם הצעיר שחר השערות³, נעורים, Jugend; jeunesse; youth: וחסר כעס מלכך והעבר רעה מבושר כי הילדות והשחרות הכל (קסלס יא י). — ובסמ"א: וחלב נעור מן הנערות וריק מן השחרות (כ"י סלוי, חננל ל' חסן חלמעמלני, זמורה ח, 84). ואנער לנערות, ואשחר את השחרות (סול, חננל ל' נסן ססנל, סס סס, 72). וכאשר סנו לערוב ימי עלומים וכו' וחשכו כוכבי נשף השחרות (כס"ט סלקיכא, ססנעס, ט). היתה התאווה

(1) [ע"פ הערב' שחרור a], ואמנם כנראה מקור השם בצבעה השחר של הצפור, כהוראת השרש שחר בעבר'.

(2) [נוסחה אחרת של מאמר חז"ל (מד"ר נכאס' עה): אין שני ורורים ישנין בדף אחד].

(3) [לדעת אחרים כאלו שחר החיים, ואינו מסתבר. וי. ברט, Mt. Stud. 49 חשב, שיש כאן מלה משרש אחר, סכיל אל 'שחר' b) ע"ס, כחר, אך אין כאן אלא צבע שחר של השערות ככנוי לנעורים, כנגוד אל שיבה ככנוי לזקנה].

(a) شحرور (b) شارخ

כמוריעות שלמה והיא נאוח שחרת'ה (סוף, ע"נ)
נדיבה, עס עס, (288). ובת חיל שחרת בתוך
בנות מאשרת (כ"י מדיז, ובה חיל, סה"כ 7, 49).

שְׁחֵרְרֵת, שְׁחֵרְרֵת, שֵׁן, — תְּכֻנַּת מִי שְׁחָא שְׁחֵרְרֵת: כִּךְ אִמְרָה בְּנִסְתַּ יִּשְׂרָאֵל לְנִבְיָאִים אֵל תְּרַאנִי בִּשְׁחֵרְרֵתוֹי (מִדֵּר שֵׁן), כְּאֶסְלִי קִדְרִי.

שְׁחֹרִי, שְׁחֹרִי, — בעל מרה שחור, נגזר על פי שהגיע לקצה חכמת הפילוסופיה וקרבו בלבול שחורי או ברמאס ושכח כל חכמתו (כ"י ח"ט, כוזרי ס יד). ואמנם המורמות בלתי חסות הנם אם שתהיין מחסר שחוריי או לבניי או מימיי או רוחיי (קלטון ח ב, לעוד ח פקס ס). והשחוריי יחשב ויתאוו לעמד יחיד ויעמד בראנה ויגון ופחד (סס ח ב ג, בלומס סמנסי). הליחה השחוריי ת מה שלא יתחדש ממנה בשתשפך על הארץ אבעבעות ופיחות שחוריות הגה הוא יוצא מהטבע וכו' (פנסי נסס ב). לפעמים יתהפך הרם וישוב אדומי או שחוריי (סס י). כל המורמות הסרסניות אמנם יהי' חולרם ממחר שחוריי (סס כג). כמשפט הנשים השחוריים (כ"י אצננאל, פולזס, וימללו ימיה). ומהם אמרו שהי' (רוח הרעה של שאול) חולי טבעי שחוריי (סול, ס"א עז יד). על הרוב השחוריים והמגננים הם שחוריים ואדומיים (סול, סס טס). והדמיי והשחוריי הם פועלים שני מיני האמצעים (סול, כסלס חנות ס). שיש ארבעה מיני המזגות דמיי אדומי לבניי שחוריי וכל אחד מאלו מיני המזגות מכינה לחליים מיוחדי וכו' והשחוריי לקדחת רביעית (פולזס ילפס לפסיץ קלטו, מזיק, פוז). וכל הגולה ונודד מסקמו מפילו אינו נודד ללחם הוא ירוקיי שחוריי בערך השקט על שמריו (כ"י עמדי, צינס מגדל עז, לו). — ובששמי' שחרה: ופריו הגדל עליו (על עץ הקאפעע) דומה כחארו למרי קירשע ירוק כעשב בראשונה וכאשר יבשול יהפך כחארו לאדום שחורי (פינסקי, פולזס סלפץ ב, כא). קיול שופער, הוא שחורי (סול, סס טס, ע).

(פי) סמני' לנצנצ'ס, נכורות ו צ), ו שחרות השיער
הוא יופי באיש (מנוחל, פי סק"ס הי, עשוועס, 28).
— ואמר המשורר: שחרות סממח שד היסין (סוף,
לסוף סעכ, עמכי יא, סכרען, 830). לא תלביני
שחרות עורך עד תלביני את הזפת (סוף, עס לכ
סס, עמכי כ, סס, 580). — 'שחרות של כירה: קח
מלה ושחרות של כירה ותכתוש שניהן בחד
זבוי' (דכך, יסכס, סער סקנולות, עע). — 'זבכמח
התכונת קו השחרות, כמו קו לקוחי, ecliptic': כי
סמלות כל שאר כוכבי לכת בלחי נטויות הרבה
ויסין ושפאל מסמלת הארץ הנקראת בלשון לעז'
(עקליפטיק) ובלשונינו קו השחרות (כ"ד מפרינסטון.
נוקדום סנל לו, כע). — 'זבמסמ' תכונת בעל הסרה
השחרת: כי בעת שידאג האדם יתקבץ מותר הרבה
במרה השחרה כי היא מנושכת השחרות והראגות
(כ"ע אלדי, סנילי למוסס ד).

שְׁחֵרָהָר ⁽²⁾, כ"ה נק' שְׁחֵרָהָרָה, — מִשְׁחָר בקרני השמש: אל תראני שאני שְׁחֵרָהָרָה שזפתני השמש (פס"ט א ו). — ואמר הפיוטן: ויכין תפה מיפה לכבוד ולתפארת, וחבקני ובשקני מרם היותי שְׁחֵרָהָרָה (כ"ז נכ רחצן, יוס זס סוכה, חזקוני, נ.א. 3). ואני שְׁחֵרָהָרָה, תהלה בפי סודרת (לבעל הספארת, יולד סנא ג חספ"ט). — ואמר המשורר: וכל נפש שְׁחֵרָהָרָה וכל לב כמו דונג וכל פנים צהבים (כ"ט סגיד, סמואל קדוה, זן ספלים, סנצון א, 61). אוי אורו שתי עיני ואיבתי שְׁחֵרָהָרָה (סוף, סלח יונה, סס סס, 42). קבל תהלתי מקום שירך ואם לא תתן שְׁחֵרָהָרָה מקום ברה ויפה (סוף, לכל זמן, סס סס ז, 17). שמש שזפתנו מלהבי חשקך אל תחזה נא כי אנחנו שְׁחֵרָהָרָה (כ"י סלי, לפני כדו, זמורה ג, 105). טורים כמו אהלי קדר וגליון

(1) [עי' קו, עמ' 5818.]

(2) [הכפלה השרש בצורות כגון אדםם, ירקק, שחרתר באה בלשון הקדומה בעקר לחזוק, ככל הכפלה שבלשון, בדברי רד"ק: ואפשר כי הכפל בא לחזק הענין ואינו מורכב כי כן דרך העברים כמו ירקק או אדםם (ויקרא י"ג) שֶׁחֲרָתָה שֶׁל (א"ר) מַלְאָכָה, ויורעה המַחֲלָקָה שֶׁל הַמְּדַבְּרִים: כִּימָה בְּחִינַת עוֹנֵה הַזֶּה, ואך אחר כך פרשו מלים אלו כאלו בנזקק למען, כמש"ל אדם, ירק, שחר בצמצום].

שחרית במזרח וערבית במערב (כ"ט ז ס). במה יגע אדם הראשון ולא מעט לונמא אחת וכו' ואנ עומד שחרית ומוצא אני את כל אלה לפני (חוקסי נכ"ז ז ס). ויגש הפלשתי השכם והערב, אמר ר' יוחנן כדי לבשולן מקריאת שמע שחרית וערבית (קוטס מז:). — ובצרופים, *טובלי שחרית: סת טובלי שחרית עושין פה (כ' חגיגה, י"ח, נכ"ז ג ד). — *פת שחרית: י"ג דברים נאמרו בפת שחרית, מצלת מן החמה ומן הצנה ומן הויקין ומן המוקין וכו' (ס"ה, צ"ט קז:). — *שנה של שחרית: שנה של שחרית ויין של צהרים וכו' מוציאים את האדם מן העולם (כ' דוסק בן סכניס, א"ג ג י). — *קריאת ששע של שחרית: מעשה ברכי אליעזר ורבי יהושע וכו' שחיו מסבים בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל איתו הלילה עד שכאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית (סגס סל פסס). — *תפלת שחרית, עי' תפלה.

***שחרני**, ס"ה, — שחר, מקצת, וגם שחרית: העילה הנוכחית שבעליה כואב ועסוס נואש מטוב וכל תוחלת ותקות ובכלל בעלי כלכל שחרני בשכיל השתתפות פי האצטוסכא למח ויחוק חוליים (פרכי משה ט, כג). — *שחרית: ולבשנו שחרית ותלכנו קדורנית (ד"ס סל יסודי מלכים ו"א ז, יעקב מן, 89).

א. ***שחרר** (1), ס"ה, — עשה לבן-חרין, גאל; befreien; délivrer; to deliver כחנת שנתערב ולדה בולד שפתחה, הרי אלו איכלים בתרומה וכו' הגדילו התערבות ושחררו זה את זה נושאים גשים ראויים לכהנה וכו' (צ"ט י"א ס). עכד שעשאו רבו אפותיקי לאהרים ושחררו וכו' כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכוחב שטר על דמיו, רשביג אומר אינו כוחב אלא ששחררו (גי' ד ד). מסור שנשא שפתה הולד עכד, שחררו נמצא הבן בן חורין (כ' עכסו, קדוש ג יג). עכד של ב' שוחפין צריך להימנית על המסה, שיחרר אחר מהן חלקו צריך להימנות על מסה אחר (י"ח סס').

(1) [בעקר בנין שפעל מן חרר].

***שחרירון**, ס"ז, — שם מלאך: חשר הד' שחרירון, גוויזו כולו שחורים (כפחלי נ"כ יעקב חלסון, עמק סמלך, עמק קריח חכנע ט, פד:).

***שחרירות**, ס"ה, — כמו א. שחרות: ואדמות בשחרות דמיון, דלאו מין ירוק הוא וזה שחרירותן ולבשיבוש מעט יותר יהיו שחורים (כ"ט, סוכס לג:). תהו זה קורק וכו' שאינו לכן ולא שחור וכו' אבל יש בו הלבון והשחרירות (כ"ט חכנכחל, מפעלות חלסים ג ס). לכן יש לוחר שלא ללבוש שני חגוונים על גזו ביום השבת וכו' אלא לבוין ללבוש לבנים לרחוק אדמימותו ושחרירותו (כפחלי נ"כ יעקב חלסון, עמק סמלך, עמק רישא דעזרי חלסין, קנו:).

***שחרית**, ס"ה, — עת עלות השחר, פקר: מאימתי קורין את שמע בשחרית, משיכיר בין הכלה ללבן (נכ"ז ח ז). נפלה דליקה בלולי שבת מצילין מוון שלש סעודות, בשחרית מצילין מוון שתי סעודות, במנחה מוון סעודה אחת (פנס טו ז). בכל יום מקריב פרס בשחרית ופרס בין הערבים (יומא ד ד). אין רואים הנגעים בשחרית ובין הערבים (נבטי צ צ). ובשחרית ורחה החמה והכיר פתחה של מערה (כ' י"ח, י"ח טו ג). לשחרית בקריה הגבר הלכו ועמדו על פתחו של פולוסוס (כלס נכ"ז ז). בימי תורדוס המלך היו גשמים יורדין בלילות, בשחרית גשבת תרוח, בתסורו העבים, ורחה החמה (מ"ד ויקר' לס). — *שחרית, במשם' תפלת השחר: בשלשה פרקים בשנה כהנים נושאים את כפיהן ארבע פעמים ביום, בשחרית, במוסף, במנחה ובנעילת שערים (סע"ד ד ח). — *ובמשם' סס"ט, כמו בשחרית: הכותב שתי אותיות בשתי העלמות אחת שחרית ואחת בין הערבים רכן גמליאל מחיב וחכמים פוטרין (פנס יו ו). בורקין אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הביעור (כ' יסודס, פס"א ח ג). ערב יום חפסורים שחרית מעמידין אותו בשער המזרח ומעבירין לפניו פרים ואילים וככשים כדי שיחא מכיר ורגיל בעבודת (יומא ח ג). לא נטל (לולב) שחרית יסול בין הערבים (סוכס ג ט). מעשה שכאו שנים ואמרו ראינוהו (את הירח)

ואנו שאנו מצטערים בכל אברינו על אחת כמה וכמה (מדרש ספ"ט ד' ו', גרינסון, ע'). — ובסמ"א, חיל משחרר משרותו: שמה עומדים נושאי סבל וחבל עם אזור במתניהם אנשי צבא משוחררים ומגדלים מסולאים וסרבלים בלים בידיהם (פ"י אברמוביץ, מקצות נתיבין ג').

—ספ"י *השחרר, —שחררו אותו: הנמנע על השפחה ובשתתרה או על הנכרית ונתגירה הרי זה לא יכנס (יב"ט ז' ס'). הגיורת שנתגירו בניה עמה לא חולצין ולא מיבמין וכו'. וכן שפחה שגשתחררו בניה עמה (ס"ט י"א ז'). הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגירו ושגשתחררו פחותות מכנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מאתים (כס"ז א' ז'). הרי את מקורשת לי וכו' לאחר שאשתחרר או לאחר שגשתחררי (קדוש' ג' ס'). העבד והאשה פגיעתן רעה, תחובל בהן חייב והם שחבלו באחרים פטורין וכו' נתגרשה האשה, גשתחרר העבד חייבין לשלם (ב"ק ס' ד'). עודה שפחה ובשתתרה, עודה נכרית ונתגירה (בבב"ב ס' א'). — *בבב"ב שחרר את עצמו, נוחג בספרות ובדבריו.

ב. **שחרר**, רק פ"י, *שחרר, — במליצה, לקח במרש שחרת: ואני הוא המשוחרר בשחרת גדולה (סיד"ל, מע"ט, 96). משוחרר במרש שחרת (ס"ט, 147). משוחרר ובוכה מהחולי (ס"ט, 170).

שחת ⁽¹⁾, מסנו *השחת, *השחתה. שחתית, שחתה, שחת ⁽²⁾, שחתה, שחתה, שחתה, שחתה. שחת. ב. שחת.

שחת ⁽³⁾, קל לא נמצא במקורות הקדומים.

ח. מעשה ברכן גמליאל שהפיל שן מבי עכדו, אתא נבי דר' יהושע א"ל מבי עכדו מצאתי עילה לשחררו (ס"ט כח"ג ג' ט'). היוצא בשן ועין הואיל ושחררתו התורה בניו עכדים (כ"י יוסף, ס"ט ג"ט ד'). אין לך משחרר (את העבד) אלא רבו הראשון בלבד (כ"י יוסף, ס"ט ס"ט). אדם משחרר חצי עבדו (כ"י, ס"ט ס"ט ד'). *מעשה בר' אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה (כ"י נז"י). — ובסמ"א: וחנני לו לפלוני שהיה עבדי בתחלה ושחררתיו עבשיו לגמרי כגט חרות (ס' ספערות ל"י גללוני, 29). ראובן משכן את ביתו לשמעון וכו' וקבל עליו לשחרר את הבית מיד שמעון (כס"א ס"א). — *שחרר את פלוני מחובת מעשה וכדו', נוחג בספרות ובדבריו.

—פ"י, *שחרר, — ששחררו אותו: ישראל וממזרים מתודים, אבל לא גרים ולא עבדים משוחררים (מנ"ס ס' יד'). מעשה במוביה חרופא שראה את החדש בירושלים הוא וכנו ועבדו משוחרר (כ"י א' ז'). הכל חייבין כראיה חוץ מחרש שומע וקמן ומוטטום ואנדרוגינוס וגשים ועבדים שאינם משוחררים (מנ"ס א' ח'). אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת ונות (יב"ט ו' ס'). אין משקין לא את הגיורת ולא את שפחה המשוחררת (עד' ס' ו'). כהן קודם ללוי, לוי לישראל, ישראל לממזר, וממזר לנתיני, ונתיני לגר, וגר לעבד משוחרר (פול' ג' ס'). הכל מיטמאין בזיבה אף הגרים אף העבדים, בין משוחררין בין שאינם משוחררין (זניס' ג' א'). מפני מה הכל קופצין לישא את הגיורת ואין הכל קופצין לישא את המשוחררת, מפני שהגיורת היא היתה בחזקת המשתמרת והשפחה המשוחררת היא היתה בכלל המופקרת (מוקפס' סוכ' ז' יא'). יש לו תקנה, יכול הוא לישא גיורת, יכול הוא לישא משוחררת (יב"ט' ס"ט ז' א'). שחרים, זה בועז שהיה משוחרר מן העונות (ס"ט יב"ט ג'). אל תראוני שאני שחרתורתי וכו' אמרו ישראל לאה"ע כמה שאתם מיראין אותנו אנו משוחררין מכם, ק"ו מן העבד ומה העבד ע"י שהוא מצטער בשנו או בעינו אחת יוצא לחרות

(1) [ע"י שחת, הערת].

(2) [ישע' נב יר: בן שחת מאיש מראהו ואמנם, כדעת רבים, אולי הנכון שחתה. ובמגלת ישע' א"ס המדבר: משחת].

(3) [גם בכנעני שחת (בכתבת כלמו סלך יאדי, 15-16: ומי ישחת הספר? ישחת ראש בעל צמד אש לגבר וישחת ראש בעל חסן וכו'). וכן בארמ' ובסור' שחת (בסור' גם שחט), בערב']

האל כל בשר: הנינו מביא את המכול מים על הארץ
לְשַׁחַת כל בשר אשר בו רוח חיים מִחַתֵּת הַשָּׁמַיִם
(נִכְלַשׁ ו יו). ולא יהיה עוד המים לִמְכּוֹל לְשַׁחַת
כל בשר (סס ט טו). — שַׁחַת אדם את ומורות הַגִּפְּן: כי
בַקִּיקִים בַקִּיקִים וּמִרְיָהֶם שַׁחַחוּ (נְמוֹס ז ג). — וְשַׁחַת
האל את מועדו: ויחַסם כִּנְן שִׁכּוֹ שַׁחַת מַעְדּוֹ (לִי' י
ג ו). — וְשַׁחַת מְלוֹנִי אֶת מְלוֹנִי, הַרְג אוֹתוֹ: אִיךְ
לֹא יֵרָאֵת רִשְׁלָת יֶדְךָ לְשַׁחַת אֶת מְשִׁיחַ יְיָ (פ"ז ח
יד). — וְשַׁחַת אֶת עֵינֵי מְלוֹנִי: וְכִי יִכֶּה אִישׁ אֶת עֵינֵי
עַבְדּוֹ אוֹ אֶת עֵינֵי אִמּוֹ וְשַׁחַתָּהּ (נְמוֹס כא כו). —
וְשַׁחַת וְרַעְיוֹ אֶרֶצָה, הוֹצִיָא אוֹתוֹ לְכַמְלָח: וְהָיָה אִם
בֹּא אֶל אֶשֶׁת אִמּוֹ וְשַׁחַת אֶרֶצָה לְבִלְתִּי נָחַן וְרַע
לֵאחֲיוֹ (נִכְלַשׁ לא ט'). — וְשַׁחַת דְּבָרִיו, בְּמִשְׁמֵ' זו:
פֶּחֶךְ אֲכָלָה תְּקִימָנָה וְשַׁחַת דְּכָרִיךְ הַנְּעִימִים (נְעִלִי
כג ט). — וְאֵת הַכִּמְחוֹ: גִּבְהָ לְבָךְ כִּיפִיךְ שַׁחַת הַכִּמְחֶךְ
עַל יַפְעָחֶךְ (יִסְקִי כח יו). — שַׁחַת לַמְדּוֹנִי, בְּמוֹסֵר:
כִּי חֲשׁוֹבֵן מֵאֲחָרָיו וְכו', וְשַׁחַתֶּם לְכָל הָעָם חוּץ (נְעִדִי
נז יס). — וּבִהְשָׁאֵלָה, שַׁחַת בְּרִית, שַׁחַת רַחֲמֵיו וְכוּדִי:
עַל דְּרַמּוֹ בַּחֲבֵר אִמּוֹ וְשַׁחַת רַחֲמֵיו וְיִשְׁרָף לַעֲד אִפּוֹ
(נְמוֹס ח יא). סִרְתָּם מִן הַדֶּרֶךְ הַכְּשִׁלְתָּם רַבִּים בַּחֲתוּרָה
שַׁחַתֶּם בְּרִית הַלּוֹי (נְעִלִי ז ט). — וְבִלִּי הַשְׁלַמַּת
מִשָּׂא: יוֹכֵר נֹא הַמֶּלֶךְ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ מַחְבִּית נֹאֵל
הַדָּם לְשַׁחַת וְלֹא יִשְׁמִידוֹ אֶת בְּנֵי (פ"ז יד יס). עֵלּוֹ
בַּשְּׁרוּתִיָּה וְשַׁחַתּוֹ וְכֹלָה אֶל תַּעֲשׂוּ (יִנְנִי ס י). —
וּבְמִשְׁמֵ' מוֹסְרִית, עֲשֵׂה מַעֲשִׂים רַעִים: לֶךְ רֹד כִּי
שַׁחַת עִמָּךְ אֲשֶׁר הַעֲלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (נְמוֹס נג ז).
שַׁחַת לוֹ לֹא בָנוּ מוֹמֵם⁽¹⁾ (דְּנִי נג ט). הַעֲמִיקוּ
שַׁחַחוּ⁽²⁾ בִּימֵי הַגִּבְעָה (סוֹפ' ט ט). שַׁחַתֶּךָ⁽³⁾ יִשְׂרָאֵל
כִּי בִי בַעֲוֹךְ (סס יג ט). — וּבַחֲתוּיִם: בְּנֵי מֶה רֵאִיתָ
לְשַׁחַת⁽⁴⁾ שַׁחַת נֹאֵה זֶה (נְמוֹס סל דִּיק, מוֹסְפִי
מִזִּכְרוֹ ד ז, צִנְלִי מִזִּכְרִי ד:). וְשַׁחַתָּהּ (אֶת הָעֵינִי), עַד

(1) [הַמִּשְׁמַט לֹא נִתְפָּרֵשׁ בַּפְּרוֹשׁ הַמִּנִּיחַ אֶת הַדַּעַת,
וְאִין גַּם הַצֵּעַת הַקְּרִיָּאָה לֹלֵא בְּמִקְלָם לֹלֵא מִתַּחַת אֶת
הַקְּשׁוּיִים שִׁכּוֹ. וְאִלּוּ הַנִּכּוֹן בַּקְּרִיב בַּקְּרִיָּאָה: שַׁחַתּוֹ לֹלֵא,
לֹא בָנוּ (כָּלִי לֹא חֲבִינִי) מוֹמֵם, וְצ"ע.]

(2) [וְיֵאֵר הַרְבֵּי לְשַׁחַת.]

(3) [הַשְּׁבָעִים מַחְרַגְמִים כֹּאֵלּוּ הָיָה כְּתוּב:
שַׁחַתֶּיךָ יִשְׂרָאֵל, כִּי מִי בַעֲוֹךְ. וְאִלּוּ בְּמִקְלָם יִשְׂרָאֵל
הַכִּינָה: שַׁחַתֶּיךָ, עֵי' שַׁחַת, הָעֵרֹת.]

(4) [עֵי' גַּם תַּפְעִי.]

— נִכְלַשׁ, נִשְׁחַת, נִשְׁחַתָּהּ, נִשְׁחַתָּהּ, נִשְׁחַתָּהּ, — נִתְקַלְקַל,
zerstört werden; être ruiné; to be
destroyed: נִשְׁחַתָּהּ הָאֶרֶץ מִפְּנֵי הָעֶרֶב (נְמוֹס ח ג).
וְהָיָה נִשְׁחַתָּהּ הָאֶרֶץ לֹא יִצְלַח לְכָל (יִנְנִי יג ז). —
וּבְמִשְׁמֵ' מוֹסְרִית: וְשַׁחַתָּהּ הָאֶרֶץ מִפְּנֵי הָאֱלֹהִים
וְחִמְלָה הָאֶרֶץ חִסֵּם וְיִרָא אֱלֹהִים אֶת הָאֶרֶץ וְהָיָה
נִשְׁחַתָּהּ (נִכְלַשׁ ו יא-יג). לֹא כִדְרִיכֶם הָרַעִים
וּכְעִדּוֹלֹתֵיכֶם הַנִּשְׁחַתּוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל (יִסְקִי כ נד). —
וְאִמֵּר הַמַּשְׁוֹרֵר: וְפֶרֶךְ זִמְנִי כִרְמִי וְנִשְׁחַתּוּ וּמִרְיָתִי
(נִכְלַשׁ ט, צִסס חל, כסס ח, 208).

— פִּנְי, שַׁחַת, שַׁחַתָּהּ, שַׁחַתָּהּ, שַׁחַתָּהּ, שַׁחַתָּהּ, שַׁחַתָּהּ,
שַׁחַתָּהּ, שַׁחַתָּהּ, שַׁחַתָּהּ, שַׁחַתָּהּ, שַׁחַתָּהּ, — קִלְקַל, נִכְלַשׁ
וְחָרַם, zerstören; détruire; to destroy, כִּפְרַם
שַׁחַת אֶדָם אִי אֱלֹהִים עִיר אוֹ אֶרֶץ וְיִוִּשְׁבִּיהֶן, שַׁחַת
לְאֶרֶץ וְכוּדִי: לַפְּנֵי שַׁחַת יְיָ אֶת סִדָּם וְאֵת עַמָּהָ
(נִכְלַשׁ יג י). כִּי גִדְלָה צַעֲקָתָם אֶת פְּנֵי יְיָ וְיִשְׁלַחֵנוּ
יְיָ לְשַׁחַתָּהּ (סס יע יג). מִשַׁחַת אֱלֹהִים אֶת עִיר הַכֹּכֵר
וְיִוֹכֵר אֱלֹהִים אֶת אֲבִרְתָּם (סס סס כט). וְלֹא אִמְרוּ
לַעֲלֹת עֲלֵיהֶם לְצַכֵּא לְשַׁחַת אֶת הָאֶרֶץ אֲשֶׁר בְּנֵי
רֹאשׁוֹן וּבְנֵי גֵר יִשְׁבִּים בָּהּ (יִסְקִי כג לג). יִבְאוּ בְּדִי
אַרְבֵּה לְרֹב וְכוּ' וְיִבְאוּ בָּאֶרֶץ לְשַׁחַתָּהּ (נְעִלִי ו ס).
כִּי מִכְּשָׁ שְׂאוֹל לְבֹאֹ אֶל קַעֲוִלָה לְשַׁחַת לַעֲוִר בַּעֲכוּרִי
(פ"ז כג י). וְיִשְׁלַח יְדוֹ הַמֶּלֶךְ יְרוּשָׁלַם לְשַׁחַתָּהּ
(פ"ז כג יו). הַחֲצִילוֹ אִתָּם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שַׁחַתּוּ
אֲבוֹתֵי אֶת גּוֹזֵן וְאֶת חֶרֶן וְכוּ' (נִכְלַשׁ יג יג). כִּי אֶרֶץ
שַׁחַתָּהּ עִמָּךְ הִגִּיתָ (יִסְקִי יד כ). רַעִים רַבִּים שַׁחַתּוּ
כְּרַמִּי בְּסוֹסֵם אֶת חֲלָקְתִּי (יִנְנִי יג י). בַּגְּלָחִי אֶת חֲצִי
הָרַעֲב וְכוּ' אֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אֹתָם לְשַׁחַתְכֶם (יִסְקִי ס יו).
וְחִסֵּם עֵינֵי עֲלֵיהֶם מִשַׁחַתָּם וְלֹא עֲשִׂיתִי אוֹתָם כֹּלָה
בַּמִּדְבָּר (סס כ יז). וְאִבְקַשׁ מִהֶם אִישׁ גֵּר גֵּר וְעַמִּד
בַּפֶּרֶץ לַפְּנֵי בַעֲד הָאֶרֶץ לְבִלְתִּי שַׁחַתָּהּ (סס כג לב).
בְּכֹאֵי לְשַׁחַת אֶת הָעִיר (סס עג ג). דֹּא אַעֲשֶׂה חֶרֶן
אִפִּי לֹא אֲשׁוּב לְשַׁחַת אֲפִרִּים (סוֹסֵף יא ט). — וְשַׁחַת

שַׁחַתָּהּ, בְּכוֹשׁ' סַחַת, וּבְמִכְתָּבִי עַמָּאֲרָנָה מֵאִי בֹא
תְּכֻפּוֹת הַפַּעַל שַׁחַת לְגַבִּי עֲרִים וְאַרְצוֹת בְּמִשְׁמֵ' לֹא
כְּרוּרָה כָּל צִרְכָּה, לְרַעָה, יֵשׁ שְׂרָאוֹ בְּשֶׁרֶשׁ זֶה גִזְרִיהָ מִן
שַׁחַת כְּלָשׁוֹן שׁוּחָה, וְאִינִי נֹרָאָה. אֲפִשְׁרוֹת אַחֲרֶת הֵיא
לְרֹאוֹת שַׁחַת כְּצוֹרֶת שַׁעַל קְדוּמָה מִן גִּתָּה בְּמִשְׁמֵ'
הַשְּׁמֶלֶה וְהוֹרְדָה.]

התירוש באשכול ואמר אל תִשְׁחַתְהוּ כי כִּרְכָּה כו
 בן אַעֲשֶׂה לִמְעַן עֲבְדִי לְבַלְתִּי הַשְׁחִית הַכֵּל (יִסְעִי סֵפֶּה)
 (ס). תִּשְׁחִיתָהּ¹ עַץ בִּלְחָמוֹ וְנִכְרַתְנוּ מֵאֵרֶץ חַיִּים וְשָׁמוֹ
 לֹא יוֹכֵר עוֹד (יִרְמִי יא טו). וּפְקַדְתִּי עֲלֵיהֶם וְכוּ' וְאֵת
 עוֹף הַשָּׁמַיִם וְאֵת בְּחֶמֶת הָאָרֶץ לֹאכֵל וְלִשְׁחִית (סֵפֶּה)
 יא ג). אִם גִּבְכִּים בְּלִילָה הַשְׁחִיתוּ דִּים (סֵפֶה עט טו).
 וְגִעְרָתִי לָכֶם בֹּאכֵל וְלֹא יִשְׁחִית לָכֶם אֵת פְּרִי הָאֲדָמָה
 (נִלְכָּחִי ג יא). — וְלִשְׁחִית בֶּן אָדָם, הָרָג אוֹתוֹ: כו
 בֹּא אַחֵר הָעָם לִשְׁחִית אֵת הַמֶּלֶךְ אֲדֹנֶיךָ (סֵפֶה כו יא).
 וְלִשְׁחַתּוֹ אֵת בְּנֵי עָמּוֹן וַיִּצְרוּ עַל רֶכֶּה (סֵפֶה יא א).
 נִאֲמָה אֵשֶׁת חֹמֶר לֵב מִשְׁחִית נִפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂה (נִסְפִּי)
 ו ג). בִּצְהָ הִנֵּף יִשְׁחִית רַעְתּוֹ וּבִדְעָת צְרוּקִים יִחַלְצוּ
 (סֵפֶה יא ט). וְעַצֵּם כָּחוֹ וְלֹא כִכְחוֹ וְנִמְלֹאוֹת יִשְׁחִית
 וְהַצִּלִּית וְעֵשֶׂה וְהַשְׁחִית עֲצוּמִים וְעַם קְדוּשִׁים (דִּנִּי ס)
 כד). — וְהַשְׁחִית אֶרֶצָה, כִּמְשֹׁם² וּ: וְלִשְׁחִיתוֹ בִּישְׂרָאֵל
 בְּיוֹם הַהוּא שְׁנִים וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ אֶרֶצָה (סִפְטִי)
 כ כא). — וּבְכֹתֶרֶת לִכְסֵה מוֹמּוֹרִים: אֵל תִּשְׁחַת³
 (סִפְטִי כז א, כח א, נט א, עס א). — וְהַשְׁחִית אֵת
 נִחְלָתוֹ: לֹא אוֹכֵל לִגְמֹול לִי מִן אֲשֻׁחִית אֵת נִחְלָתִי
 (כוח ד ו). — וְאֵת פֶּתַח הַקּוֹן: וְלֹא תִשְׁחִית אֵת פֶּתַח
 זָקֶנְךָ (וִיקְרִי יט כז). — וְנִיגִי מִשְׁחִית כְּתָמֶר לֵאמֹר:
 אֲכַלֶּה חֲרוֹכֶכֶם נִכְיָאִיכֶם כֹּאֲרִיהַ מִשְׁחִית (יִרְמִי ג ל). —
 וּכְכַנּוּי לְאָדָם אוֹ לְמַלְאָךְ מִשְׁחִית וְהוֹרֵג: וְעֵבֶר יִי
 לִנְגָף אֵת מִצְרַיִם וְכוּ' וְלֹא יִתֵּן הַמִּשְׁחִית לְבֹא אֵל
 בְּתִיכֶם לִנְגָף (סִפְטִי יב כג). וַיֹּאמֶר לְמַדָּאךְ הַמִּשְׁחִית
 בְּעַם רַב עֵתָה הִרָף יָדְךָ (סֵפֶה כד יו). וְאִנְכִי בְּרֵאחִי
 מִשְׁחִית לְחַבֵּל (סִפְטִי כד יו). הִגִּי מַעִיר עַל כָּבֵל
 וְאֵל יִשְׁכִּי לֵב קָמִי רוּחַ מִשְׁחִית (יִרְמִי לא א). וְעִי'
 מִשְׁחִיתָ. — וּכְמִשְׁמִי מוֹסְרִית, הַשְׁחִית הָאָדָם דְּרָכּוֹ,
 עֲדִילוּתוֹ וְכוּ': כִּי הַשְׁחִית כָּד בָּשָׂר אֵת דְּרָכּוֹ עַל
 הָאָרֶץ (נִלְכָּחִי ו יג). אֲכֵן הַשְׁכִּימוֹ הַשְׁחִיתוֹ כֹּל

שִׁבּוּיִן לִשְׁחַתָּה (כִּסְנִי, קִידוֹס' כד:). כִּשְׁבֵּרָאוּ
 הַקִּבְיָה לְאָדָם הָרָאוּשׁ וְכוּ' וַיִּרְדּוּ מִלֵּאבֵי הַשֶּׁרֶת
 לִשְׁחַתּוֹ¹ וְנִשְׁלּוּ הַקִּבְיָה וְנִתְּנוּ תַחַת כְּנָפָיו (אֲדָרָי
 א). פֶּרַעַה הִיָּה א' מִד' בְּנֵי אָדָם שֶׁעָשׂוּ עֲצָמָן אֱלֹהִים
 וְהִרְעוּ לְנַפְשָׁם וְכוּ' וּמִנִּין שֶׁשְׁחַת לְנַפְשׁוֹ וְכוּ'
 (מִדְרָשׁ סוֹפֵר ס). — וַאֲמַר הַפִּיטָן: שְׁחַת מְשׁוּלֵי קֵשׁ
 כֹּאמֶר, שְׁלוֹם קִרְנוֹת עֶשֶׂר (כ"א קִלִּי, קִנִּי קִסְלֵךְ, קִרְנוֹ
 ג סָסֶה). רַבּוֹ יִדְרִים וּגְבִירוֹ וּמִשְׁחַתִּים שׁוֹחַח
 כִּרוֹ (כ"י סִלּוֹ, מִי כִמּוֹךְ יִסִּיד, זִמּוֹרֶה ז, 54).

—סִפְטִי, הַשְׁחִית, הַשְׁחִי, הַשְׁחִיתוֹ, הַשְׁחִיחֵם, מִשְׁחִית,
 מִשְׁחִיתֵם, מִשְׁחִיתִים, מִשְׁחִיתֵם, מִשְׁחִיתֵם, הַשְׁחִיחֵם,
 הַשְׁחִיתֵם, הַשְׁחִיחֵם, הַשְׁחִיחֵם, הַשְׁחִיחֵם, הַשְׁחִיחֵם,
 אֲשֻׁחִית, אֲשֻׁחִיתָהּ, אֲשֻׁחִיתֵם, מִשְׁחִית, מִשְׁחִיתָהּ, מִשְׁחִיתֵם,
 מִשְׁחִיתֵהוּ, מִשְׁחִיתֵם, יִשְׁחִית, יִשְׁחִיחֵם, יִשְׁחִיחֵם,
 מִשְׁחִיתֵם, מִשְׁחִיתֵהוּ, יִשְׁחִיחֵם, יִשְׁחִיחֵם, מִשְׁחִיתֵם, — כִּמּוֹ
 פֶּעַל, הַשְׁחִית הָאָדָם אוֹ הָאֵל עִיר אוֹ אֶרֶץ, בֵּית אוֹ
 חוֹמָה וְכוּ': הַשְׁחִיתָהּ בְּחִמְשָׁה אֵת כָּל הָעִיר וַיֹּאמֶר
 לֹא אֲשֻׁחִית אִם אֲמַצָּא שָׁם אַרְבָּעִים וְחִמְשָׁה (נִלְכָּחִי
 יא כה). כִּי מִשְׁחִית יִי אֵת הָעִיר (סֵפֶה יט יד). וְעֵשֶׂיחֵם
 צִלְמֵי עֲפִלִּים וְצִלְמֵי עֲבִירִים הַמִּשְׁחִיתִים אֵת הָאָרֶץ
 (סֵפֶה ו ס). הַמִּכְלָעִי יִי עֲלִיתִי עַל חֲסִקוֹם הוּא
 לִשְׁחַתּוֹ יִי אִמֶּר אֵלֵי עֲלֵה עַל הָאָרֶץ הוּא
 וְהַשְׁחִיתָהּ (סֵפֶה יא כה). קוֹמוֹ וְנִעְלָה בְּלִילָה וְנִשְׁחִיתָהּ
 אֶרְמוֹנוֹתֶיהָ (יִרְמִי ו ס). בֹּא יִבּוֹא מֶלֶךְ כָּבֵל וְהַשְׁחִית
 אֵת הָאָרֶץ הוּא וְהַשְׁכִּיב מִסֵּנֶה אָדָם וּבִהְמָה (סֵפֶה לו
 כט). וְנִפְצִיתִי כֶךְ גִּיּוֹם וְהַשְׁחִיחֵם כֶךְ מִסְּלִבוֹת (סֵפֶה לא כ).
 וְהַשְׁחִית לְחַפִּיל הַחוֹמָה: וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אֵת יוֹאֵב
 מִשְׁחִיתִים² לְחַפִּיל הַחוֹמָה (סֵפֶה כ יא). חֲשַׁב יִי
 לִשְׁחִית חוֹמָה בַּח צִיּוֹן (אִיכָה ג ס). — וְהַשְׁחִית
 עַץ, קִצֵּר וְכוּ': לֹא תִשְׁחִית אֵת עֵצָה לְגִדָּה עֲלִיו
 גִּרְוֹן כִּי מִסְּנֵה תֹאכֵל וְאֵתוֹ לֹא חִכְרָה (דִּנִּי כ יט).
 וְלִשְׁחִיתוֹ אֵת יִבּוֹל הָאָרֶץ (סִפְטִי ו ד). כֹּאשֶׁר יִמְצָא

[1] [כך בהוצ' שכתב (ע"ס 8); בדפוס: לשרתו].
 [2] [אמנם בשבועים εὑροσσαν, ותיי מתעשתין, כאלו: מחשבים. ואמנם אפשר שקרובה גרסתם למקור, אך לא כלשון מחשבת סתם, אלא כלשון דחייב כו יה (ויעש בירושלם חשבנות מחשבת להיות על המגדלים ועל הפנות לירוא בחצים ובאבנים גדלות) כמנה מלחמתי, וכן גם: חשב יי' להשחית (איכס ג ס.)]

[1] [עיי' בהערת המחבר לכתוב בע"ס 2658, ואפשר שמשמ' מליצה וו כוו של ושבתי לכם משה לחם (יחזק' ס יו) וכדו'].
 [2] [כפי שהראה העורך בהלשון והספר ב, 26, וכו' פרוש הפלים אל-תִּשְׁחַת בכותרתם של מומורים הוא, שנכתבו מומורים אלו בעצור דברי דוד, שהשיב על בקשת עבדיו להמית את שאול אויבו: אל תִּשְׁחִיתוּ וכו' (ס"א כו יס.)]

ובשחיתות האלה הרבה יש בשירך אשר השחתה
למען רוע משקלך (סמו' סלמילי נאמס, 26).

—ספעי זיני מִשְׁחָת, — ששחיתו אותו: מעין ברפש
ומקור מִשְׁחָת צדיק מט לפני רשע (מסלי כס כו). —
וזכר הכהמה מִשְׁחָת, מכסס; וארור נוכל ויש
בעדרו ובר ונדר נדר וזבח מִשְׁחָת לארני (מללי ח
י). — ואמר בן מירא: בתאר אשה השחתו
רבים וכן אהבה כאש תלהם (ז'ס גני' ע ט, ענין
זס סנסי ק:).

—קל, מִשְׁחָת, כמו פֶּעַ, — ואמר המשורר: שוחתים
לחמי והוני (סיכי מיעו, 874).

א. **שַׁחַת**, ס"ג, מִשְׁחָת, — שוחה, שחית, בור, המשמש
גם מצודה, Grube; fosse; pit: וישמעו
אליו גוים בִּשְׁחָתָם נחפש (ימקי יע ד). ויפרשו עליו
רשחם בִּשְׁחָתָם נחפש (סס סס ס). בור כרה ויחפרו
ויפל בִּשְׁחָת יפעל (ססלי ז יו). מכעו גוים בִּשְׁחָת
עשו ברשת זו ממנו נלכדה רגלם (סס ע יו). כי
הגם ממנו לי שַׁחַת רשחם הגם חפרו לנפשי (סס לס
ז). להשקיט לו מימי רע עד יכרה לרשע שַׁחַת (סס
לד יג). כרה שַׁחַת בה יפל וגלל אכן אליו תשוב
(נמלי כי כו). — ובתמונה לשאול, מקום הסתום,
בהקבלה אל מוח, חשך, עפר וכדו' ובצורת עם
פעלים כגון ירד, קרב, עבר לשחת, אל השחת, ראה
שחת, ועוד: מהר צעה להפתח ולא ימות לַשַּׁחַת ולא
יחסר לחמו (יסעי נח יד). לַשַּׁחַת יורדוך וסתה (ימקי
כס ס). לקצבי הרים ירדתי הארץ ברחות בעדי
לעולם ותעל מִשְׁחָח חיי יי' אלהי (יונס ז ז). כי לא
תעוב נפשי לשאול לא חתן חסידך לראות שַׁחַת
(ססלי יו י). מה כצע בדמי¹) ברדתי אל שַׁחַת היורד
עפר היגיד אמתך (סס ל י). ויחי עוד לנצה לא
יראה הַשַּׁחַת (סס נע י). הגאל מִשְׁחָת חייבי (סס
קג ד). יחשך נפשו מני שַׁחַת וחיתו מעבר בשלח
(ליזג לג יס). וחקרב לַשַּׁחַת נפשו וחיתו למסתים
(סס סס כב). ויחננו ויאמר פרעהו מרדת שַׁחַת מצאתי
כפר (סס סס כד). פדה נפשי מעבר בַּשַּׁחַת וחיתי
באור תראה (סס סס כס). להשיב נפשו מני שַׁחַת

עלילותם (ספי ג ז). אמר נבל כלבו אין אלהים
השחיתו התעיבו עליה¹) אין עשה טוב (ססלי יד
כ). — והשחיתו האשה את ענכתה ואת תונוניה
סולחה: וזרם אחותה אהליבה וַתִּשְׁחַת ענכתה
ממנה ואת תונוניה מונוני אחותה (ימקי כג יח). —
ובלי השלמה, השחית האדם במשמי' השחית את
דרכו ומעשיו: סן תִּשְׁחָתוּן ועשיתם לכם פסל
תמונת כל פסל (דנרי ד יו). כי ידעתי אחרי מותי
כי הַשַּׁחַת תִּשְׁחָתוּן ומרתם סן הדרך אשר צויתי
אתכם (סס לא כט). והיה כמות השופט ישבו
והשחיתו מאבותם ללכת אחרי אלהים אחרים (ספעי
ג יט). ורע מרעים כנים מִשְׁחָתִים (יסעי א ד). לא
ירעו ולא יִשְׁחָתוּ בכל הר קרשי (סס יא ע, סס כס).
כלם מִשְׁחָתִים המה (ינעי ו כס). — ואמר בן מירא:
כי קל בעיניו דמים ובאין מציל ישהיתך (ז'ס
גני' ס יו). — ובתו"ם²): וכל מצות לא תעשה וכו'
אחד אנשים ואחד נשים חייבין חוץ מכל תשחית
וכל תקיף ובל תיטמא למחים (קידוש א יז). הקורח
קרח כראשו והמקיף פאת ראשו והמשחית
פאת וקנו וכו' חייב (מכס ג ס). ואמר לאחד בשוק
מה לך וקנך מגודל והוא אומר יהיה כנגד
המשחיתים (ינעי זכ"א א ו). בני מה ראת
להשחית³) את שערך זה הנאה (ספעי ס סליקי'
ינעי זכ"א א ה, נצלי נדרי ע:). וא"ר פפא האי מאן
דאפשר למישתי שיכרא ושתי חמרא עובר משום
כל תשחית, ולא מילתא היא כל תשחית דגוסא
עדיף (סנפ קט:). וקבל (יואש) על עצמו לעשות
אלוה (והשחית²) לנפשו (נדרי סמות ס). עמד
דוד וזיין עצמו וכל גבוריו לילך אל נבל להשחיתו
(סנפי סולדוס ו). — ובסתמ"א: כשהיו באין אצל
נשותיהן היו משחיתים מקור זרעם על הארץ
וראה הקב"ה ששחיתו את דרכם על הארץ
ובעם עליהן (נדס"ג זכ"א ו יז, מרגליות, קיד).

¹) [במקום זה בתחלי נג ב: השחיתו והתעיבו

עול.]

²) [בעקר בענין מצות כל תשחית, ע"פ לשון
המקרא. ביתר שמושיו נראה הפעל כחיים ספני קלקל,
הזיק, הפסיד וכדו'.]

³) [עיי גם פעי'.]

¹) [ו"א ברפני, כמותי.]

חיים (פס דס ס יז). נהחרש הוא או נשטה אינו מוציא עולמית (ידס' חנוני' ח ח). — ובסמ"א: מי שיש לו סמון מצל אחרים ונשטה ואשתו ובניו תובעין מוונות (כ"י גללוני, ספר הסערות, 61).

— פט', שטה, שטה בפלוגי, נהג בו כשומה, התל בו¹, zum Narren haben, narren; faire le fou, de; to make a fool of, ובפרט בנוסחה משטה אני כך, הכאה גם בתוך דבור בארמ': מ"ל חלוק לה על גנת שתתן לך מאתים וזו, לבחר דחלץ לה אמר לה ויל חב ליה, מ"ל משטה אני כך עבדה ליה, מי לא תניא הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעבדא לסניו ואמר ליה טול דינר והעבירני, אין לו אלא שכרו, אלמא מ"ל משטה אני כך, ח"ג משטה אני כך (ינמ' קו). אם אמר לו אציל את שלך וכו' אמאי ונימא ליה משטה אני כך (נ"ק קטז). אין אדם משטה בשעת מיתה (נ"ג קעס). והיה סמאל עומד ומשטה אותו כדי לבטל קרבנו של אברהם אבינו (פד"ח לח).

— פסס', נחט', השטה, נשטה, — כמו קל ופע', נעשה שומה: פקח שנשא פקחת ונתחרשה, אם רצה יוציא ואם רצה יקים, נשטית לא יוציא, נחרש הוא או נשטה אינו מוציא עולמית (ינמ' יד ח). ואלו שבית דין סקנאין להן, מי שנחרש בעל או נשטה (קוטס ד ס). שפוי ונשטה (ניי' ז ו). השוכר את החמור והצריקה או שנישטה² אינו חייב להעמיד לו חסור (חוקס' ז"מ ז ז). אשתו שומה היכי דמי, אי דאכלה כשהיא שומה לאו בת קרבן היא, ואי דאכלה כשהיא פוקחת ונישטתת תא א"ר ירמיה א"ר אבהו אכל חלב והפריש קרבן ונשטתה וחור ונשטתה פסול (נדי' לו). לאחר ימים נשטתית אותה האשה ונפלה מן הגג וסתה (מד"כ ח"כ ח, מפס נמרים נס נחמס). והיה שלמה מחור כבהי כנסיות ובכתי מדרשות ואמר אני קהלת הייתי מלך על ישראל כירושלים והם אוסרים לו שלמה המלך וישב על כסאו ואתה הולך ומשטה (מכמ')

(1) [ועי' הפע'].

(2) [בככלי כ"ס עח: שנשטתה].

חכמי נ). פעם אחת נשטתה ונטל אש והצית בבתים שלו (פסיק' רב). עסר טעסר, קכו). אמר לו (השמן ליצחק) הא עלוב בנה של עלובה, כסח תעניות נהענית אסך וכסה תפילות נחפלה עד שלא באת לה והוקן הזה נשטתה מוקנתו והולך לשוחטך (פס נ, קע). — ובסמ"א: קול ה'אשון כל השומע אותו מיד משתגע ומשטתה (היכלות ד, נים"ד ילינ' ג, 86). כשירעב האדם ישתטה (דונס על קט"ז 98). נוי שנמרפה דעתו של אביו או של אמו משתדל לנהוג עמהם כפי דעתם וכו' ואם אי אפשר לו לעמוד מפני שנשטתו ביותר יניחם וילך לו (כונ"ס, מנכ"ס ו י. 1).

— פסע', השטה, — כמו פע': דהיכא שיושבין שני עדים וראובן מודה בפניהם לשמעון מנה אינה שוה אותה חודאה כלום שיכול הוא לומר השטית כי, אבל אם אמ' לחם חוו עלי עדים כחודאה זו הרי הן באין ומעידין ואינו יכול לבפור ולומר השטית בו (כ"י גללוני, ס' סערות, 41). כמו שהשטית כי לשאול ממני דבר שלא היה לך בידי כן אני השטית כי להודות לך בדבר שלא היה לך בידי נאמן וכו' במה דברים אמורים בכרוא אבל בשכיב טרע שחכעוהו והודה אינו יכול לומר משטה הייתי כך שאין דרך האדם להשטות בשעת מיתתו (טומ"מ טל ח).

א. **שִׁטָּה**², ס"ה — שם למינים שונים של עצי acacia, כגון *Spina Aegyptiaca*, שהיא *a. albid*; *a. laeta*, או *Mimosa Nilotica* L. *a. Farnesiana* Willd. ועוד³: וערת תחשים ועצי שטים (פמח כס ס). ועשו ארין עצי שטים (פס סס).

(1) [בפרושרש'י שבמקראות לאיוב יב יז כתוב: יהולל, ישומה, ובדפוס ויניציה: ושומה, וכנראה אין כאן מלא מ"ס במק' ישטה, בפע' או בהפע'].

(2) [שם העץ עבר לעבר' כנראה מן המצר' שנד', ובזמן מאחר שונה, והוא בארמ' שטתא, ערב' שטט a, שטט b, אשר' כנראה שטט (עי' מוסנר, OLZ 6, 266 וכו'). השם בא במקרא גם בשמות מקים, כגון שטים, בית השטה].

(3) [עי' במרש מצל ל' II Flora, 390—877].

(a) שִׁטָּה (b) שִׁטָּה

מקורה וכו' א"ל רבי אדין ברמיקה עומד בשמותו
(יחזיק כו"ט ז). אין אדם עובר עבירה אלא אם כן
נכנס בו רוח שמות שנאמר איש איש כי השמה
אשתו, תשמה כתיב (כ"ל, קוטס ג). מאי לשון שמם
וכו' שנתעסקו בדברי שמות (כני יחזקע, נכורס ס).
א"ל מפני מה אותו האיש מגלה פאת ראשו ומניח
את פאת זקנו, א"ל מפני שגדל עמו בשמות, א"ל
אם כן יסמא את עיניו וכו' ע"י שגדלו עמו
בשמות (עזר נחלסי יח). וקרח שפקח היה מה
ראה לשמות הוו (סס נמד יח). שיהא ח' מורה
להם וכו' מהו מורה, הכנים בהם רוח של שמות
(תנמי צינה, ונלס טז, עז). אמר דוד לפני הקב"ה,
רבונו של עולם, מה הנאה יש לעולם מן השמות
וכו', אמר ליה הקב"ה על שמות אתה קורא הגר,
חייך שתצטרך לה וכו' לכך נאמר לדוד כשנחתו את
מעבדו (נזכר סתלים לז ח). — ובספ"א: אין החוטא
נענש על עצם החטא אלא על שנתן מקום לרוח
השמות ליכנס בו (ריא"ס, מדנר יסודס, יד). החרון
שמות שני (מלכס מוסנסס, ס' נסלס, ס"ז). ושאלו
לחכם, מהי הנאווה? אמר: שמות שאין בעליה
יכול להניחה (ננסכר ספניכס נס ס). מי שבני אדם
שונים מצולו, אין לשמותו רפואה (סס נו ז).
מרבח דברים מרבח שמות (מלכס סמוסכ, לס ז).
מתפאר במה שאין בו, רוח השמות נוססס בקרבו
(מפלי סעולס כע). השמות אינו נוחג על סדר
(מוסס"ס ז ס). — ובספ"א: שהוא (הסתול) מקור
המרת שחורה אשר הוא מולדת השמות, כי השחוק
הוא השמות (כ"י זכלכס, סעסעיס ט, דודזון, 106).
לכל ישעו בדברי שקר ושמות כאלה (פכקס ופי
לכנס אלכס, סילפכין, 427). וצריכים העדים לחקור
הדבר היטב שסא בסוף שמותו או בתחילת
שמותו עשה מה שעשה (ס"ע סו"מ, לונלס נלס).
— ואמר הפיטן: שמות שאונם תיעבתח (יחלי,
לסדס לסודס, קרנז נלכס, זכלי טז). — "ודרך
שמות: וששאלתם שוש מי שמכרך ביום בורא פרי
הגפן ומקדש השבת, הוא דרך שמות ובורות (לולר
סגלויס ג, לזין, ספירויס, 107). — "ומנהג שמות:
יש שעושין כן שעומד שליח עבור כללי ויהיב
ואומר כך כל גדרים ואסורים וחרמים וכו' אבל שדרו
מסתיבתא הקדושה שמנחג שמות הוא ואסור

י). ועשית בדי עצי שטים (סס סס יז). ועשית את
הקדשים למשכן עצי שטים עמדים (סס כו יח).
ועשית את המזבח עצי שטים (סס כז ח). ועשית
מזבח מקטר קשרת עצי שטים תעשה אותו (סס ל ח).
ואעש ארון עצי שטים (דנר ג). — ובתו"ס,
במליצה על ארון האלהים: רוני רוני השיטה (כ'
ילקס נכסל, ע"ז נד:).

ב. **שמה**, ע"י שימה.

שמות, ס"ז. — מעשה השומה: שמתו וכו' ובשמות
וה נפרש האוכל מאליו (כס"י, סנח עז).
שמות העומדים בחסם (סול, צ"מ עז). ארצה, משמע
לשון שימות (סול, סנכוסט' טז:). ושומה ע"ג
מטה לצרכה בלבד ולא לצורכו ליהנות הוא בה אף
על גב שגם היא צריכה לאותו שימות (לנסס,
לנדה ונלכס קס יח). — ואמר הפיטן: צירוף
שמות פני ספוח במעלה אסר על גב ספוח (כ'
מליכר צר ילקס, ספסל סקס, סליסי עכ"ס).

שמות, ע"י שמה.

שמות, ס"ז. — מעשה השומה דבר במים, שמימה:
לא שרי להחם ביו"ט אלא לפניו, ידיו
ורגליו, אבל לשיטוף כל גופו לא (כס"י, סנח
נע:). אלא אגב ריהטא רחמי מבריה נקט מי מערה
וסשום חיתר שיטוף (ססו כ"ס, 121). המשיל ר'
אבתו משל לבנאי שנכנס תחלה לשיטוף במרחץ
ואח"כ נכנס רבו (סוקי, מולדות כס כס). — ובספ"א:
תכונת מי ששטוף בוסה, באהבת מסון וכדו':
בראותכם סמונכם מתמוטט התאורו ותשתקעו ביותר
בשיטוף של מסון למלא חסרון גמיות חיד
(דנרי מכמיס ודנח סכסס ז יד; רכס פניכס לסלסך מפלי
ח כס). כי ראה נא בטה הוא שקוע בענייני שיטוף
של מסון ומובות העולם (כ"ע אלסך, לזנז כל נכ).

שמות¹, ס"ז. — תכונת השומה, המשגע והבסיל,
Nartheit, -etei, Irrsion; folie; folly,
foolishness: וישב ישראל בשמים, במקום חשמות
(ספני נמד' קלס). בר פיקה שאל לר' עד ברון במערה

(1) [מן הארמ' שמותא באותה משמ']

לעשות בן (אולג'ג נדרים, לויק, סמטונות, 22), מנהג
כפרות בערב יום כפור מנהג של שמו"ה הוא (ט"ע)
חז"ם, יום הכמונים (חמס). — ועי' י"שטיות : והרי
שמו"ה חרבה (כט"י, ערוב) נג' : ד"ס וכדו סוף).
כמו שאם תרצה לזכור פסוק בזכר אבן ובטל החול
ובעם אויל כבד משניהם הדמה אבן על שם וכו'
ואיש לפני עושה שמו"ה (כ"ח) מודיקה, לב סלחיה
ג א) — ועי' י"שטיות (עניד סימון, נז).

שַׁמָּה (1) מִסְנוֹת הַשְּׂמֵחָה, מִשְׁטוֹת, מִשְׁלָח, * שְׁמָה,
* מִשְׁמָחָה, * שְׁמוֹחַ, * שֶׁמַּח, * שְׁמֻחַ, * שְׁמֻחוֹת,
* שְׁמֻחִי, * שְׁמֻחוֹת, * שְׁמִית, * שְׁמִיחָה.

[illegible]

וְנִאֲמִי וּמִוְרִיָּה גַם שְׁמַח (b), חֲכֵשׁ שְׂמַח.

(3) [אמנם בשבעים ובשמונני ובדרשת אל
חקרי כתיים: וישחשו לחם שחוט, וכן מסתבר. לעמ
ואת שם יד מן בשבעים: 'וישחשו, שלא כענין, במק'
וישחשו. אך, כאמור בערך ששמה, יש לקרא בהושע
ה. ב. בקרוב: ורשת פרושה על חבור וְשָׁחַת (ויא שמיחת
על ורשת) השמים העמיקו במק' ושחמה שמים.)

(4) [במבאר בפרושו של העורך אין הנקוד
לצ"ג סבין, אלא הכונה, בתאור סערת חים כמו בתה"ל
קו, לקרוא: משניא לצי ים (ו"א גלי הים, בערכית
לג') ויאכרם (את הנוסעים בים), שִׁמַּח (ומשחית) לצי
ים וינחם (אל טחוו חצצם).]

(a) سطح (b) سطح

שמות ונכונה נכת עיניו (מסר סהלו) מן הנני כס
(י). וכן עור לפני הדריסה אם לא תתיר לו להניחו
במקומו שמוח לא ישחוט תחלה (כ"ט, גילס יא:).
ואין אדם יכול לחשוב על צורת הרקיע וחמונתו
שהיא שמותה ופרושח כיריעה נטויה מסורה
למעבר וכיו (לכצ"ט, נרית סלכך, ג:). הוי יודע כי
כל תמונת שמותה אשר צלעותיה ישרות מתחלקת
למשלשים ישרים שהם הוסרים מן מנין הצלעות
שנים (סוף, סכיר סעסיס וסססססס ג, 78). אמנם
המנונה והנאה הוא במפורסמות לא במושכלות, כי
לא יאמר השמים כדוריים נאה ולא הארץ שמותה
מנונה אבל יאמר אמת ושקר (כ"ט ס"ט, מ"ט א ג:).
העין נברא משבע לחות, קצתם שמותה וקצתם
עגולות ומוחות (כ"ט סכ"ט, י"גס נסון סססס ג, דכ"י
ססך, עלמון). ויש מהם בצפרנים שמותה או
שמועות שתי פרסות, ויש מהם בצפרנים עקומות
כאריה (ססס סעסיס ד א). וכפות הרגלים אינם
שמותים אך הם חלולים מעם מפני כדורית הארץ
שהכנס בחלל ההוא (סס ע; כ"ט אלדס, סגילי אלוה
ד). ומחלך כל אוחה עורה שות ושמות על
שיעור אחד (סמלירי ליזמל א, עז). שמות י
המלחמות (ועע בראססן) ביחס שני העין חוקית
ומלחמות שמות: וקחות (ס"י אסכמונין, סולות
ססיס, כלל). — צויות שמוחה: והוית השמותה
היא פרוד שני קוים שנפגשו על נקודה אחת ונפרדו
מעליה לשני צדין שאינן על נוכח אחד (כ"צ"ט,
ססס סעסיס וסססססס א, 8). — א"סססר שמוח, סססר
הנולד מהכפלה ארכו ורחבו של השטח: וה"סססר
המנוי במספר אחד הוא המספר הנכפל פעמים אשר
מנינם כמנין האחדים אשר הוא נמנה בו כמו שתי
פעמים שלש או שתי פעמים עשרה והוא הנקרא
מספר שמוח (סס א, 10). — תמונת שמוחה:
התמונות השמותות והמינשמות (כ"ט מוסס,
הכמס סססססר, ג).

— מַעַי, שְׁמַחְתִּי, — כְּמוֹ קֵל: קְרֹאֲתִיךָ יי' בְּכָל יוֹם
שְׁמַחְתִּי אֵלֶיךָ כְּמִי (סֶפֶלִי סֵפֶי), — וּבִסְתֵּמָא: וּבְחֶשֶׁךְ
רַפְרָתִי, שִׁיטְחֵחִי יִצְעֻקִי בְּקִבֵּר (כֶּסֶף, לִיזֵב יי' יי').

—הַסֵּם, *הַשְׁתַּמָּח, — שָׁמַח אֶת גּוֹפוֹ, וּבִסְרַח הִשְׁתַּמַּח
בַּחֲפִלָּה עַד מָכַר: עֲלָה סֵפֶר מִשְׁנֵה תוֹרָה וּבִשְׁתַּמָּח

לפני הקב"ה (כ"ט נן יומי, ירום קני' ז. נ.) בשעת שנמנו ואמרו שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להן חלק לעולם הבא וכו' ביקשו לצרף את שלמה עמקן, בא דוד ונשתתח לפניו וכו' (כי מניס ויצי"ל, סס סס י. נ.). כיון שידע בעצמו שהטא ירד מן החמור ונשתתח לפניו (פסני כז.). כל יומיו של יהודה בן טכאי היה משתתח על קברו של אותו הרנן (נ"י עז.). מיד הלך ר' יהושע ונשתתח על קברי ב"ש אמר נעניתי לכם עצמות בית שמאי (פס, ככ.). כשהיה רואה שני בני אדם שונאין זה את זה הולך אצל אחד מהן ואמר לו למה שונא אתה את פלוני, כבר בא אלי לביתי ונשתתח לפני ואמר לי הטאתי לפלוני (דל"ט סי' ספלוס). לא זו משתתח והולך, משתתח והולך, עד שהכניס סדרת הדין למדת רחמים (כי מניס נל ילסס, מדי' צללסי עס). מיד עמר (קין) ונשתתח לבקש רחמים מלפני הקב"ה (סס לו, סינעס מדסס, סלולו, 1216). באותה שעה עלה יוד שכיברה ונשתתח לפני הקב"ה (סס טמוס ו). כלעס וכו' היה משתתח על פניו ומיד היה גלוי עינים על מה ששואל (סס צנדי יד). ויבא העס אל משה ויאמרו הטאנו, ירעו שדברו כמשה ונשתתחו לפניו ואמרו התפלל אל ה' (סס סס יט). — ובסמ"א: וישתחו לו אפוס, נשתתחו לו על פניהם (כס"י צללסי מז ו). ולכן באנו עדיך בלב כוטה, בנפש כורעת וברעיון משתתח (עמנואל, מסזי כ, סנמון, 587). ובעיר ליוורנו נשתתחתי על מצבת מהר"ה כהן ו"ל (מיד"ל, מענ"ט, 4). וזכיתי להשתתח על קברי הרמ"ע מפאנו והרמ"ז ו"ל (סס, 8).

— כֵּן, יִשְׁשַׁח, צִיּוֹן מְשֻׁחָה, כִּמוֹ שְׁמֹחַ : וּמַחְלוֹק
מִסְסֵר אֶל אַחֵר יִסְפְּרוּ אוֹתוֹ אַחֲרֵי מִסְסֵר אַחֵר וְזֶה כִּמוֹ
יִשְׁתִּיחַ הַמִּסְסֵר מְרֻבֵּעַ אוֹ מְשׁוּמַח (כִּפְטֵט מִלְּקִיחָה,
רִאשִׁית מִכְמוֹ וּל, 42). כֹּל ד' מִסְסֵרִים נִעְרְבִים הֵנָּה
הַמְשׁוּמַח (1) הַבָּא מִכִּפְלִית הָרִאשׁוֹן בְּרִבְעִי שׁוֹה
לְמוֹשַׁמַּח הַבָּא מִכִּפְלִית הַשֵּׁנִי בְּשִׁלִּישִׁי (כ"י ו'
צִינָה, סֵפֶר הַמַּעֲסֵף, כ"י צִינֵי מוֹח', קו. :). — וְאַמֵּר
הַמְשׁוֹרֵר : עַל זֹאת דָּגֵן וְדִירוֹשׁ קְדוֹת לִי וְיִשַׁע מִן

(1) [ועי' הסע']

צורך בידים אמונה ששטחות (כ"ס סגיד, גל מעלי, בן סתלים, ספרמן ח, 52).

— הפע', "השטח", — ששטחו אותו: וכשם שהים הזה חגל שלו עולה ומתחבר כאלו מציף העולם וכשמיניע לשפת הים הוא נשטח לפני החול, כך אומות העולם שנמשלו לים (נחשבים נחמי לב יג, חלנך, 148). נשטח לפניו בכבד ואמר (מדכס חלח גוריון ו, גיסמ"ד ילינק ח, 16). אבל אנחנו הנשטחים לכל רוח נעמוד לעולם (כ"י חנוכי, מלמד סלמדיס, וחססן, קסג:). — ואמר הפישן: יראה פעלת כנות בוטחות, כחום היום ערומות לשמש נשטחות (כ"י דוד בן מפולס, חלסיל חל דמי, קליס' מוסף י"כ). — ואמר המשורר: ולמה זה לכד כלב על קברי אבות נשטח (כאצ"ע, שאלות, כהנא ג, 28).

— הפע', "השטח", כמו קל ופע': שוטח, מרבה אותם להשטח בארץ ולכסותם (כס"י, חיוג יג כג). — ואמר הפישן: ראשו דרומית הסתיה, וגופו צפונית השטח (סולל לדעת, Elbog., Stud., 178).

— הפע', "השטח", כי' משטח, — מספר משטח, כמו מספר שטות, משטח: ודע כי כל שוי מספרים מושטחים וכו' יש להם סגולה נפלאה והוא שערך הא' סהם אצל הבירו הוא מחובר מערך צלעו הא' אצל צלעו הא' של תבירו (כ"י היסראלי, יסוד עולם ח, עא:). כל ד' מספרים נערכים הנה המשוטח הבא במפילת הראשון ברביעי שוה למושטח הבא במפילת השני בשלושי (כ"י י' זינגס, ספר המספ', כ"י זריטי מו', קו:). וכל א' מהמספרים האלה שהוא נמנה ע"י מספר או מספרים הוא הנק' בשם מספר מושטח מפני שהוא בא במפילת מספר במספר (בדוך מקלוב, עמודי הסמים ט, ג).

שטח¹, ט"ז, — משג הנדמי של מה שהוא פורש, שיש לו ארך ורחב, כנגד לקו, שאין לו אלא ארך, ולגוף שיש בו גם עמק, Fläche; face וגם פני הדבר, צד הלמעלה של גוף, Oberfläche; surface: והשטח או הפורש, שהוא חצוב מן

[1] (חמלה נוצרה בתרג' הערב' שטח) כששם' זו.

(א) سطح

ופרשו השמלה, הוא ערך שיש לו שיעור באורך וברוחב ואין לו עומק, וחכליותיו מכל רוחותיו הם קיום כלם, והגו או הגולם הוא ערך אשר יש לו אורך ורוחב ועומק או קומה, וחכליותיו מכל צדדיו ורוחותיו הם שטחים ופרושים וכו' הפרוש הישר הוא הנמשך כנגד הקוים אשר על הכליותיו והוא הנקרא שטח (כאצ"ע הנשיא, סגור המשיסס והספסות ח, 6). והקו הנקרא אלכסון הוא הקו היוצא בשטח הסרובע ובגופו מן זווית אחת אל הזווית אשר היא עומדת כנגדה וכו' ושטח העגול הוא המקיף אוהו קו אחר ובאמצעיתו נקודה וכו' והשטח אשר כל קויו ישרים נחלק למשולש. למרובע ולמרבח הצלעות, ותמשלש הוא שטח אשר יש לו שלשה צדדים ושלש זוויות וכו' והמשלש הוא ראשון לכל השטחים הישרים מפני שאין שני קוים ישרים יכולים לחקוף את השטח אבל משלש קוים ולהלן הם מקיפים את השטח (סס טס, 9). וחוש המשוש אין לו אבר מיוחד אך הוא נמצא לכל שטח הגוף (כ"י ח"ס, רוס ס, ג). וכן הקוים והשטחים הם הדברים מרובים (סס ט). קיטת השטחים כגורם (מקור סייס לנעניג ג, XXIII). ופעם בין השמשות רגע היות נקדה עגלת הצמש כנגד שטח הארץ (כאצ"ע, הקד ג לפרוטו על הסוכס, כהנא ג, 82). והגוף מורכב משטחים (סול, ספר המספר ח). ודע כי האורך קו בין שתי נקודות, והרוחב שני קוים. ודנה זה שטח (סול, יסוד מוכל יא). בסגולות ההבדל וההשתתפות בקוים ובשטחים (כ"ס ח"ס, מ"כ ח עג). והמעשית (התשכורת) מעיינת בקוים ושטחים הם בגשם עץ אם היה העושה זה נגר וכו' או בשטחי הארצות והורקים וכו', והעיונית מעיינת בקוים ושטחים בגשמים על דרך כלל וע"י דרך שיכלול שטחי כל הגשמים ויצויר השטחים והרביעי והעגול והשלוש בדרך הכולל (כס"ע סלקינא, חלסיל סכמה ו ג, 42). כי הקו והשטח אינם נמצאים אלא במחשבה ולא בחוש (סול, המספר, עז). השטח הוא מחשפט באורך וברוחב ואין לו שום שיעור כעמק (כ"י היסראלי, יסוד עולם ח ג, ו). ויקרא כוכבית ובשטחים הקללים אור בהיר על הדמיון (כ' עמנואל מנומל, סגור הסוכס, Archiv Merx,

שטחיות, ט"י, — כמו שטחיות, תכונת הדבר שטחית, תכונת השטח; שאי אפשר מבלתי היותו מקדמוני ואחרוני יוצא מגדר עקולות הכדור ושני צדדיו יותר נכנסים ויותר קרובים אל השטחות (כ"מ חלדני, סבילי למונח: 7).

שטחית, ט"י, — שייך לשטח, מתכונת השטח, שטחית, flach; plat; flat: וכל הענינים אשר למדת עד עתה הם במידת הארצות השטחיות אשר דרקקעות פשוטות וישירות לא עולות ולא יורדות (לחצ"ס ס"ט, סכור הענינים וספספוס: 3 ס, 78), כמו שיש תמונות שטחיות עד אין מספר וכו' כך יש כמה תמונות גופניות (כ"י ספספוס: יסוד עולם א, יג), עמד ועיין בכלי החוה שהוא עשוי ומחובר סב' טבעות נחושת שטחיות גדולות מאוד (ס"ס 3 ס, 78), וזה חכמה (המדרסה) וכו' איננו מוספס מנושא או שום גורל מושכל, שהרי לא יוכל לרמות טבעו אלא בנושא שטחיו או גורל מושכל (תנמולי ספספוס: יג), ובספר הרמון כתוב כי הארץ היא שטחית וכבר בא במסופת כי היא כדורית (לכנ"ל, קסס ומונ, חו"ט לכנ"ל: 1881). — ובהשאלה בספס' גוגע אך ב"שטח התיצוני של הדרכים, לא ספספוס, oberflächlich; superficial; —: הסובן השטחיו (קרוכמל, מונס כנ"י סזע) ובגוף הענין יש לעניד מקום התנצלות גם לדעת רז"ל הראשונה מצד שיקול הרעת בשגם הרחיקו אותה שני החכמים הגדולים והשקפה שטחית נוסה אליהם (לכנ"ל, מנול לסנין ספספוס: לכנ"ל יס, LX).

שטחיות, ט"י, — תכונת הדבר השטחית: והתכונה בדבריהם אלה לפי שטחיותם לוטר וכו' (לכנ"ל כן למס דורכל, מנלס ספס, ספספוס ספספוס: יס), ונקרא שטח הכדור פני חמים לפי ששטחיותו היותר נגלה הוא אשר ראוי שיכונה בשם פנים (כ"י ספספוס, וסלכץ ספספוס: ספס), שהרב שאליר כוחב: ככתבי הקראים בליטה נקרא השאליר — ולא האורם כפי ששיער יעקב מאן — בשם שטח, אך כנראה אין כאן השם שטח, אלא או סלה וזה או ר"ת בספ' שטר חוב, וצ"ע.]

272). ועשה מחיצה של גפרים בשטח החצר (ס"ס חונס ספס לכנ"ל: 127). — ובספס' מבפלה של שני מספרים: כאשר היו שני מספרים מונחים והולק המספר האחד לחלקים כמה שיהיו חנה שטח המספר האחד בשני שוה לשטח כל אחד מחלקי המספר האחד בשני סק בצים (לכנ"ל, מנלס ספספוס: 3 ס), — ובספס' שככה, קיסה בכיה, Stockwerk; etage; flat, floor: עוד צוה בפירוש שפי' גיטל הנ"ל לא חוון מתוך ביתה מתוך שטח האמצעי ושל החדרים השייכים לשטח ההוא כל ימי חיה (ספס קלחל ספס ק, חולס"ס: 7, 611). בבית של אבנים וכו' שהי' נוסה ליפול והי' סכנת גפשות הן על א' הנשאר בשטח התחתון הוא האלוף הר"ר אחרון אפסיוקר הרר בשטח התחתון עם בני ביתו והן על בני ר"ה וכו' ולא היה כאפשרי בשום אופן להציל שני שטחים דהיינו התחתון אשר בו דר האלוף הר"ר אחרון הנ"ל ושטח השני שעליו (סס ספס, סס סס, 627), שאין ידו של הר"ר שפעון הנ"ל משנה לשלם לחם חסך אלף וח' במסומנים רק בהנחלה השייך לו דהיינו בה"ח שטח של אבנים בבית שהשטח השני שייך להאלוף (סס ספס, סס סס, 688). סלכד זה לא ססקה ושיכח מתוך ביתו ומעל שלחני מיום היותו לאיש ושטח אחד מיוחד בביתו יחדתי לחם (כ"י סלכ, מנלס חניס, 7), שנפטר איש א' והניח בית בירושה לשלשה בניו, שנים קבלו שטח העליון של הבית וא' מהם שטח התחתון (סס ספס ספס חו"מ: 13), — ובהשאלה, שטח הדרכים, מראיהם התיצוני כלכד, ללא הדירה לעמקם: והעסדנו בזה מופתים מלאכותיים יראו בראות עין בשנוי קצתם בקצתם בחלק לא בכל, ר"ל בשטחי היסודות הדרכים לשטחים זה לזה (לכנ"ל דונס חנן ספס, ספספוס: יס), שחלקתי כל דברי חו"ל שגראה בשטח דבריהם שתנמולי הנפש המה חסריים גופיים (תנמולי ספספוס: ח: א), כי החכמות וכו' היום לא גודע מהם: כי אם השטחים (כ"י יעקב ספספוס: ספס דכ"י ספספוס: עג), — ובספס' חחום של משג וכדו', שטח התנוך, התרבות וכדו', נוהג בספרות ובדבור. ⁽¹⁾

⁽¹⁾ [היילפרין, ועד ארבע ארצות, 841, בערך

שמיחתו לצורך עבוד דמיטר אמר וכו' מפני צורך יום טוב החירו שאף שמיחתו צורך י"ט (סול, פס יא:), עור לפני הדורסן, הותרה שמיחתו משום שחיטתו (סול, פס פס), שאני התם דקא קלי לה, כשמיחה זו הוא שורפה (סול, ז"ל ל), שמיחה היא התפשט החלקים לאורך ורוחב (ועומק) בהכאה (ק' מגדלים), היתה הקרקע צחיח סלע וכו' החוקה שקונה אותה שמיחת פירות או העמדת בהמה שם (סו"ע חו"מ, עקס קלג).

שְׂמִיחָה, ט"ה — ט"ה מן שְׂמִיחָה, מעשה השומט והמסתכל בדבר: נשם מה חמישי יושט בעגולה, והוא הנכבד, והוא ראוי ככל אחד מן הנוכחים גם כן וכו' אשר ימצא לו השמיחה (פי' חלוקתיות) לסי' הסמים והעולם של ארבעה, לנדולה, ע"ה, שהשמיחה אמנם תהיה במקום אחד בעצמו ועל מרכו אחד על יתר אחד (פס, עו), ותנועת הגשם הנקרא פוראמים היא גם כן תנועת החפכפכות, וזה אינו רוצה בהפכפכות התנועה אשר תרוץ בשמיחת ההכלאה (פס, קלו), ואוי בשמיחת עין אחת ימצא איה איווא בספר דבריהם חקוקים (כי יוסעו בעז ממנוצקי קעלוניל נעממ"ס עין משפט, נפקדמס לאלפס דפוס וייס).

שְׂמִיחָה, ט"ה — מעשה השומט דבר כס': אחד הכגד ואחד השק ואחד העור מעונין כבוס וכו' ומריקה ושמיחה בכלי נחשת (זכס' יא ד), מריקה ושמיחה, מריקה במריקה הכוס, ושמיחה בשמיחת הכוס, מריקה בחמין ושמיחה בצונן (זכס' יא ז), נטל לידו אחת משמיחה אחת ידו מהורה, לשתי ידיו משמיחה אחת ר"מ מטמא (ידיס ז ח), קדשים קלים אין מעונין מריקה ושמיחה אבל מעונין הדחה משום גותן טעם (כי שמעון, מוקפס' זכס' יא), כיצד מריקתן ושמיחתן במקום אכילתן מריקתן ושמיחתן עד זמן אכילתן מריקתן ושמיחתן, כשל בן קדשי קדשים מורק ושומט לקדשי קדשים וכו' (פס פס יד), הנוטל ידיו משמיחה אחת צריך ליטול מי רביעית (כ"מ, פס ידיס חג), עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה, מעון הדחה ושמיחה וכו' הדחה

הגדול רש"י ז"ל נפתק בפירושו לספרי הקדש כרוב הענינים עם מה שדרשו חז"ל וחכמי ראב"ע עם דקדוק המלות ושמיחיות הפשט (סול, סוף) מקדמסו לנציזים ראשונים.

שְׂמִיחָה, ט"ה — כמו שוט: ידוע חדעו כי לא יוסף יי' אליהם לתורישת הגוים האלה ולפניהם והיו לכם לפח ולמוקש ולשטט! בצרכים ולצננים בעינים (יחזק' כג י):

שמיחין, עי' שְׂמִיחָה.

שְׂמִיחָה, ט"ה — עור בהמה או שמיכה ששמיחים ופורשים אותה על הארץ או על גבי בהמה כדי לשבת עליה וכו', Decke, Teppich; couverture, tapis; cover(ing), rug: המפשיט בבהמה ובחיה וכו' לשמיחה כרי אחוזה, ולחמת עד שיפשיט את החזה (סול' ע ג), שלשה עורות הן, העשוי לשמיחה טמא מדרס (כלים כד יב), אלו עורות טמאין מדרס, עור שחשב עליו לשמיחה (פס כו ס), חמת שעשאה שמיחה ושמיחה שעשאו חמת מהור (פס כס ס), גורות של גוים וכו' אין עושין אותן אלא שמיחין לבהמה (מוקפס' ע"ז ד י), עור שעשאו שמיחה להיות נוחתו על לבו בשעת הקציר מפני השרב (פס כלים ז"ד ד), עשה לך כלי גולה, זה גר וקערה ושמיחה (כז אמי נסס דב, כדל' ז: — מל), אמור לעשות מהן (מהדרורין והרוקבאות) שמיחין לחמור (כי שמעון זן גמלאל משום רבי יוסע זן קפוקלי, ע"ז לב), ומה טעם אמרו טמא, גוירה שמא יעשה אדם עורות אכיו ואמו שמיחין (סול' קכג), הרבה מייחים סחו ונעשו שמיחין על גבי אמותיהן (מ"ד' נמד' ב).

שְׂמִיחָה, ט"ה — ט"ה מן שְׂמִיחָה, מעשה השומט: דבשמיחה זו קלי לה (כס"י, פסס' כו:), שומחין בגדים על גבי הקרקע ונסמכין ויושבין על ברכיהם כפופין וכו' ובמצא שמיחתו צורך י"ט (סול, זילס י), התם לא מוכחא מילתא, שתהא

(1) [אמנם כדעת רבים צ"ל כנראה: ולשטט, מן שוט, הצעת האהליך לגרם ולשטט אינה מסתברת].
(2) [ע"פ שמוש זה של שמיחה באר"י].

מבנים ושמירה מכתחין (נצח' נח).—ובסמ"א:
מברכין בספח על נטילת ידים ועל רחיצת ידים ועל
שמיטה ידים (סדר נצ עמרס הסלס ג, קט).
ובשולחנות של גהר פ' תוך הנחר מקום שמי גשמים
שוללים והוא מקום שמיטתו (כ"ה, צ"ע כ"ה).
מגם מלת שרי היא נעתקת מן השמיטה כאשר
בקול מים רבים בקול שרי (למז' ו' א, 88). מן הדיון
ההוא אתה (משה) ראוי לשמיטה (י' מיד (מדס"ג שמו
ד י, ומגליות, ספ). והכלים המשתמשים בהן בימות
השנה בצונן וכו' די להם בשמיטה יפה יפה
ובהדרתה בצונן (כ"י חלקות, מנח"מ ג, ענעלח, 219).
מי שהולך בספינה ואין לו כלי ורוצה לאכול שותף
ידיו בנהר ודיו ומברך על שמיטה ידים (הגלח, 10).
נלדא קל, סעקוב, יא). שהוא כמו הלוקח כלים ישנים
מן הנכרי, יש מהם שצריכים שמיטה בלבד ויש
מהם שצריכים שמיטה והגעה (כ' חליו, סנז
מוסר, כו). — "בסמ"ש חבית השטוף בוסה וכד' ;
ולא חסרון שיביא אל זוללות ואל שמיטה בוסה
(כ"ס ח"ה, מו"נ ג' לט). ומפני שהשמיטה ועוצם
האהבה לזה הדבר נכנס בסוג החשק, חקר החשק מה
הוא ומה סוגו וכו' וחקר מיני השנענות והשמיטה
בדברים השלמים אשר הם אלהיים (כ"ס ספקינא, כלסס
סמס, 75). והיה א"כ ענין המצוה לאדם שלא ירדף
אחרי שמיטת תאוותיו בזה (כ"י אנצנלח, נלס"א).
כי לרוע מוגו (של אלישע בן אבויה) ושמיטתו
אל התאוות הנפסיות היה מבקש טענות מוויפות
(הוא, כלס אמס ג'). שלרוב שכוחם ושמיטתם
במאכל ומשתה (הוא, סלס חסו ג, כ' שמונן חומק). —
"בסמ"ש שטפון : גם המצרים המציאו כראשונה את
הכמת מידת השרות וגם זאת הסבה להם שמיטת
הואור (כ"ס נלון, סנילי עולס ח, מלסס, לט).

שְׁמִיפוֹת. מ"ג. — תכונת מי שהוא שמוף ברבר;
השמיפות במאכל ומשחה במיעדי
ה' ומשחקים בקוביא בחיזים (כ"י אהרנאל, נסלס
לנות ג).

שְׁמִירָה ע"ה — כמו בְּשִׁמְרָה: משמרו, שמירה
המלות חסמונים להביא על הארץ קור
וחוס קין וחורף (כס"ה, אינן לא לג.)

(1) [כבמבול, ועי' שפף, קל וגמעל].

[illegible][illegible]

במעמקי מים ושבלת שִׁטְפוֹתָיו (ספ' ע כג).
 הַשִּׁטְפוֹת שבלת מים ואל תבדעני מצולה (סס סס יא).
 אוי המים שִׁטְפוֹתַי נחלה עבר על נפשנו (סס קכד ד).
 אכנים שחקו מים הַשִּׁטְף ספיתיה עפר ארץ (ליוז יד יט).
 מים רבים לא יובלו לכבות את האהבה ונחרות
 לא יִשְׁטְפוּהָ (ספ' ס סז). — שִׁטְף האדם כלים במים,
 רחץ אותם, ושטף את ידיו וכד', spülen; laver,
 rincer; to wash, rinse וכל אשר יגע בו הוב ידיו
 לא שִׁטְף במים וכו' (ויק' יט יא). ויִשְׁטְף את הרכב
 על ברכי שריון (מ"א כז לס). וארחצך במים ואִשְׁטְף
 רמיר מעליך (יחזק' יו ט). — ג) וכלי השלטה, שִׁטְף
 הנהר, הנחל, הגשם, במשם' הויל את מימיו; היה
 גשם שִׁטְף ואחנה אבני אלגביש תפלנה (סס יט יא).
 ובקעתי רוח סערות בחסתי וגשם שִׁטְף באפי יהיה
 (סס סס יג). ונשפתי אתו בדבר ובדם וגשם שִׁטְף ואבני
 אלגביש אש וגפרית אסמיר עליו ועל אנפיו וכו' (סס
 לס כז). הן הכה צור ויוזבו מים ונחלים יִשְׁטְפוּ חגם
 לחם יוכל תח (ספ' יט כ). ויסחמו את כל המעינות
 ואת הנחל הַשִּׁטְף בתוך הארץ (דק"י כז ד). — ושמו
 שִׁטְף במשם' שִׁטְף שוטף 2): שוט שִׁטְף כי עבר לא

(1) [גם בארם' שטף, אשור' שטפס (?)], ערב' שטפס, ואף במצר' שטפס באווחה משם' כעכר'. ואמנם לא מן הנמנע הוא כי לפנינו בעקר צורת שפעל קדומה מן נטף או טפף במשם' הטיף טפות טזוהי.]

(2) [עו' שוט, הערה.]

(a) سطف

יבואנו (יע' כה יס.) שום שטף כי יעבר והייתם לו למרמס (עס עס יס.) — ובתמונה, בדמיון לנחל, שטף מהנה צבא, שטפו מימים: בלה שב במרצותם בסוס שטף¹ במלחמה (ינמי סו.) ואספו חסון חילים רבים ובא בוא שטף ועבר (דני יא י.) ואכלי פתבוא ישברוהו וחילו שטף (עס עס כו.) ובא בארצות ושטף ועבר (עס עס טו.) — וכליון שוטף: שאר ישוב בו כליון חרוץ שטף² צדקה כי בלה ונחרצה אדני יי' צבאות עשה בקרב כל הארץ (יע' י כז—כג.) — ובתו"ם: שטף נהר חסורו וחמור חבירו (צ"ד זד.) הגזול שדה מחבירו וכו' שטפה נהר אומר לו הרי שלך לפניך (עס עס ס.) שטף נהר ויתיו ונתנם לחיך שדה חבירו (צ"מ ס ס.) כלי נחשת שיצא חוץ לקלעים נכנס ומורקו ושטפו במקום קדוש (זכ"י יא ו.) שטף נהר עצים אבנים וקורות מזה ונתן לזה (חוקמ' צ"ק י כד.) ראה מים שהן שוטפין והולכין חייב לגודרן (עס צ"מ ז כח.) נפלה עליה מפולת שטפה נהר או שנמלואו ליספין (עס ע"ז ס ס.) הגזוז עיויו פמור טראשית הגז, השוטף רחליו חייב בראשית הגז (עס מול' יד.) מה יורה שמשיר הפירות ושטף הורעים ואת הנרנות (ספ"י דנ"י מנ.) שטף עמונים ומואבים שהיו מסיעין אותו כשצר על שומרון (קדר עולם דנ"ג כג.) שטף שכנא חסוכן וסיעתו והלך לבוש (עס עס.) בשנת עשרים ושלוש לנבוכדנצר נתנה צור בידו ושטף את כל היהודים שהיו בעמון ומאב (עס כז.) חיתה בתו עוברת לינשא ושטפה נהר (ינמי' דנמי א ג.) את שגרתו חיה ואת ששטפו נהר ואת שנפלה עליו מפולת (עס גימ' ג ד.) אם אין אחס מקבלין עליכם את הנסחרות המים באין ושטפין אחכם (רעז"ל, עס קטע ז ס.) ראה אמת המים שוטפת ובאה לתוך שדהו (עס צ"ק א ב.) פתק אמת המים עליו ובאו עליו המים ושטפוהו (עס קטע' ט ז.) שטף בעיונים וטווי בעיונים (סנח' עד.) אבא, חוליבני לרחצני בחמין,

שטפני בצונן (עמי' כג.) שפין את העוים ספני שחולבות ואת הרחלים ספני שגזוזות ושוטפות ומורטות (צ"מ קס.) גזוז את העוים ושוטף את הרחלים סמור (מול' קלז.) מי שמעיד פנים בגל הגל שוטפו (כ' לוי, מד"ר נחלמי' מד.) נחמלא עלירים חיסה שר של ים ובקש לשוטפן (עס עמוס כד.) ויהי לנחל שוטף כשטף ים הגדול והולך ושוטף בכל הארץ (עס חסמ' ויג לו מדכ"י.) אבל אילולי שאתה מחזיק כי כבר הייתי שטוף ביד השיבולת (פסיק' כז', ומלמד ליו, קמו.) ובהשאלה: שטפוהו רבנן לרבי אליעזר (!) ואוקמיה בשיתחיהו (כנס, נז"ר לנז.) — ובפרט צ"י פני, שטוף בעבודה זרה, בומה וכדו', נחון ושקע בהם בכל לבו, מסור להם: ומפני מה הקדים לקחתו של פסח לשחיתו ד' ימים, לפי שהיו ישראל שטופין בע"ז במצרים (מכ"י, מקסי דפסח' ס.) שהיו הכנענים שטופים בויםה ובע"ז יותר מכל אומות העולם (ספ"י דנ"י ס.) שהיו (ישראל) שטופים בדם קודם מתן תורה (עס עס עו.) ברוילי הגלעדי שטוף בויםה הות וכל חשטוף בויםה זקנה קופצת עליו (כנל, סנח' קנז.) ולפי שהיו שטופים בזנות לפיכך הרבה להן הקב"ה בנקיבות (מד"ר נחלמי' כו.) ולפי שהיו שטופים בגזול גימחוהו מן העולם (עס עס לא.) דור המבול נמחו מן העולם על ידי שהיו שטופין בזנות (עס ויק' כג.) כל זאת אירע להם לעשרת השבטים על שהיו שטופים בזנות אשת איש (עס צמ"י ט.) שהיו עמוקין ושטופין בגזול (עס קסל, ונחמי' ח לנז.) לפי שהיו שטופין בזנות לקו בצרעת (סנח' חזקני' עו.) ויש גאים ויש סבוערים ויש צנועים ויש שטופים בויםה (עס צלק כו.) — *ונגם שטף כמש"ס: זו: מה לך לעזוב דברי אלהים חיים ולשטוף בדרך ארץ (נחמי' צו מנח' ח.) — ובסנח"א: כשהן חיים העוים שטופים (כ' סנחל, סנח' נט.) דומה לזרם השוטף בקיר ומפילו (כס"י, יע"י כס ד.) כל שחור שיגע בו הזב וידיו שטופות הוא יטמא (כנז"ע, ויק' יא יא.) וכן לא יהיה שטוף כנשים

⁽¹⁾ [רש"י: והעבירוהו מדעתו כמו שטף מים (צ"מ דף ק"י).]

⁽¹⁾ [המלה סוס באה כאן כמשג שברכוי, כמו סוסים.]

⁽²⁾ [פרלס, Analecten, עמ' 90 וכו' השב, שיש לגרם כאן שטף. אבל לפי דברי העורך, הלשון והספר ב, 480 נחערכבו כאן שני משפטים: א) שאר ישוב בו [ישוב ב] צדקה; ב) כליון חרוץ שוטף כי בלה ונחרצה [וכו'.]

(כַּמֶּנֶס, מַלְכִּים ג' ו'). והם נלחמים עמו ושוטפים עליו ומנצחים אותו (כַּמֶּנֶס, מַנְלָה מַמְלָה, 96). וזריך שיחיה סח שיבקש מזה מושל על נפשו לא יחשוב בזולתו ויהיה שמוף (כַּמֶּנֶס פִּלְקִיכָל, כַּמֶּנֶס חַמֶּס, 75). כי הפילוסופיה והשלמות או אפשר שיושגו מלא בהיות נפש האדם שמופה בהם וכתבליה אשר יבקש מהם (סס), שחשקה נפשו בדברים האלהיים והיה שמוף בהם (סס), ומלא את כרמו מעדנים והוא שמוף במשגל כחוריו (סול, סקדי מַמְנָקֶס). ומה יתרון לאדם על הבחמה בחיותו שמוף באכילה ומלא כרמו מאדמה (סול, סַמְנָקֶס, יח), ולחיות שמוף באכילה ושחיה (סס, כס), וקול הגשם בקול מים רבים בקול שרי שמוף מדינות ושקיע מקומות וכל מחנות ושים לחרדה (יַדְעִים נַדְעִים, כַּמֶּנֶס עוֹלָם יצ), מי שהולך בספינה ואין לו כלי ורוצה לאכול שומף ידיו בנהר ודיו ומברך על שמיפת ידים (סַלְוֹר קִלֹּ), — ואמר הפישן: שמופה חטופה ומסות קטופה (יִי טַוּפָה טַוּפָה, סְלִים יִי טַוּפָה, סַמְנִי), — ואמר המשרור: השר אשר לולי שמוף בענן ידיו שרפנוך באש קצפנו (כַּמֶּנֶס ג', כוכב אשר דרך, צִילִיק-כַּמֶּנֶס יח, 44). חשאף עפר ארץ ברמעתה כמעט ואחיה משמופה (כִּי הָלוּ, סִלֹס לַנָּה, זַמֹּרָה ג', 178). ועפפני במי דמעה שמופים (סול, סַמְנִי, סס, 320). — וְשִׁמּוֹף אַחֵר דָּבָר, כְּמוֹ דָּבָר, לְחַט אַחֵר: כָּל מִי שֶׁאֵינֶה שָׂמָּה בְּחֻלְקוֹ וְשִׁמּוֹף אַחֵר הַמִּסּוֹן וְכוּ' וְשֶׁאֵינֶה שָׂמָּה בְּחֻלְקוֹ לַעֲנִין אַהֲבָה אֲשֶׁתּוֹ וְשִׁמּוֹף אַחֵר הַנָּשִׁים (כַּמֶּנֶס, קַסִּי ס טו), — וְכַמֶּנֶס יִשְׁמּוֹף זֶמֶר, כְּמוֹ שִׁמּוֹף בֹּמֶה: שְׁמוּפִי וְכַמֶּנֶס חֲמֵס וְזִנּוֹת וְשִׁמּוֹף הוּא עֲנִין מִהִירוֹת (כִּי מִן הַסַּמִּים, לֹמֵס דוֹד, כַּכֵּי).

—כַּמֶּנֶס, יִשְׁמּוֹף, יִשְׁמּוֹף, — גִּלְשִׁיף, שְׁמִיפּוֹ אוֹתוֹ: וְכָל כְּלִי עֵץ יִשְׁמּוֹף בְּמִים (וִיקְרִי יח יצ), וּזְרַעוֹת הַשִּׁמּוֹף יִשְׁמּוֹף מִדְּמִינֵי וְשִׁבְרוֹ (דִּנִּי יח כצ), — וְכַתוּב: מִה רָאוּ אֲנָשִׁי דֹרֵךְ הַמִּכּוֹל שְׁנֵי שְׁמוּפִי בְּמִים (סַמְנִי דִּנִּי ז), — *וְכַתְּשָׁלָה: אוֹמֵר לָהּ (הַכֶּחֶן לְמוֹטָה) חֲרֵבָה יִין עוֹשָׂה, הֲרֵבָה שְׁחֹק עוֹשָׂה, הֲרֵבָה יִלְדוֹת עוֹשָׂה, הֲרֵבָה קִידְמוֹךְ וְנִשְׁמָפוֹ (סס נמד' יצ), — וְכַמֶּנֶס א: וְכַמֶּנֶס רָאוּ אֲנָשִׁי סָדוֹם וְעַמּוֹרָה

(1) [בִּילְק' שִׁמְעִי (דִּנִּי' סַמְנָקֶס): שִׁי שְׁמוּפִי]

לְהַשְׁמִיף (1) בִּאֵשׁ וְגַפְרִית (יִלְק' סַמְנִי' דִּנִּי' סַמְנָקֶס). שלא נמה אל הנשים ונשטף בהם ונחית כמו הבחמה (כִּי בִן יִסְדָּה, סַפֵּר מוֹסֵר נה), אם נשטף אני (נה) עמָהם יהיו משחקין עלי (מַדְסִיג כַּמֶּנֶס, ז' מַמְנָלִיּוֹס, קסו), התחיל מתחנן על לונט שלא ישטף עמָהן (סס סס יע כס, סס, סס), שְׁנֵי שְׁמוּפִי הָעוֹלָם כּוֹלֵל כְּדוֹר הַמִּכּוֹל (סס סס יע לל, סס, סס), כְּדָאִי הָיוּ יִשְׂרָאֵל רָאוּיִן לִישְׁמִיף (2) בַּמַּצְרִים (סס סמֹס ו' ו' לו), — ואמר הפישן: לָכֵן לֹא יִישְׁמָפוּ בְּמִים (יִכָּלִי, קִרְוִי, זֹלָלִי, עס), על יד חקוקה וטומסת, על מה אהבתה נשטפת (סַלְמָה סַמְנָלִי, סִין כַּמֶּנֶס נַסֵּךְ, סְלִים יוס ג), — ואמר המשרור: אַבְכָּה וְלֹחִי נִשְׁמָף בְּכַבִּי (עַמְנָוָל פִּלְאִשִּׁים, כַּכֵּי וְצַמֶּס, מַמְנָקֶס סַמְנִי סַמְנָקֶס זַמִּי, סִימָקֶס, סַמְנִי).

—כַּמֶּנֶס, שִׁמְעִי, — כְּמוֹ כַּמֶּנֶס: וְאִם כְּכִלִי נַחֲשָׁה בְּשִׁלָּה וְסַרְק' יִשְׁמָף בְּמִים (וִיקְרִי ו' כל).

—כַּמֶּנֶס, *שִׁמְעִי, — כְּמוֹ קֵל: בְּחָדִין סַרְבִּימָא שְׁחָא שִׁשְׁמָף אֶת בֵּית הַמִּרְחָק וְאֶת-בֵּית מִרְחָק אֶת בְּנוֹ שֶׁל מֶלֶךְ (כִּי לִנְסוֹ, מִדִּי כַּמֶּנֶס קג), — וְכַמֶּנֶס א: הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבִּיאִין קַרְבָּנוֹתֵיהֶן וְכִי עָלִי בִּיאִין וְשִׁשְׁמָפוּ רַגְלֵיהֶן עַל הַקַּרְבָּנוֹת וְאִמְרִין וְזוֹ חֲמָת וְזוֹ עוֹלָה וְזוֹ אֵשׁ (מַדְסִיג כַּמֶּנֶס, כז ח, מַמְנָלִיּוֹס, סַמְנִי), — ואמר הפישן: פֶּרֶץ מִי הִים בְּנִכּוֹלֵם וְשִׁשְׁמָפוֹם וְאִבְדָּם מִן הָעוֹלָם (מַסֶּס בִּן קִלְוִימָוֶס, מַסֶּס מוֹעִיל, קִרְוִי ס סַמְנִי).

—כַּמֶּנֶס, *הַשְׁמִיפִי, — גֶּרֶם לְדָבָר שִׁשְׁמָף: יוֹרֵה וְכוּ' שִׁמְשִׁיר אֶת הַמִּירוֹת וְשִׁשְׁמִיף (3) אֶת הַזֹּרְעִים וְשִׁמְשִׁיר אֶת הַתִּילָנוֹת (סִיכִי, סַמְנִי ו').

—כַּמֶּנֶס, כִּי, *שִׁמְעִי, — כְּמוֹ כַּמֶּנֶס: לִפִּי שְׂרָאוּ פִּגְרֵי מַצְרִים שֶׁהָיוּ מַעֲבִידִים בָּהֶם בְּחֹמֶר וּבְלִכְנִים מוֹשְׁמָפוֹם עַל פְּנֵי הַמִּים, אִמְרוּ לֹא נִשְׁחַיֵּיר אָדָם בַּמַּצְרִים (כִּי חֲלַעְזֵה, מִדִּי סַמְנִי סַמְנִי).

—כַּמֶּנֶס, *הַשְׁמִיפִי, — שִׁמְעִי אֶת גּוֹפּוֹ: אֵין מִשְׁתַּמֵּין בֵּין בַּחֲמִין בֵּין בַּצּוֹנִן (כִּי מַלְכִי, סוֹסַפִּי סַמְנִי ג' ד), וְכַמֶּנֶס

(1) [בַּסַּפֵּר (דִּנִּי' ז'): לְהַשְׁמִיף, עִי' סַמְנִי].

(2) [לְהַשְׁמִיף מִן הָעוֹלָם, וְכַכֵּי הָעִיר מַמְנָלִיּוֹת עַל

דְּבָרֵי ש. לִיבְרָמָן, מַדְרָשִׁי תִּימָן ד' עַל שִׁימוֹשׁ זֶה].

(3) [כִּי מִינְכֵן (עִי' דִּס'): שְׁשׁוּמָף; יִלְקִי

שִׁמְעִי (יִוָּל סַמְנִי): וְשִׁשְׁמָף].

ראשית השטף (ספרי דברי קטן). אין לך דבר שריתו קשה מן השטף חוץ של עזים, ואת אסרת וירה את ריח בגדיו ויברכהו (כי יומן, מד"כ נחש' קס; ספ' ספ"ט, נסח טעמיה). — *שטף ברין, מהירות ומזיות; ובסן שחיו נותן ספיקלא, אין כל ברית מקלסת אותו מפני שחם יודעין שיש שטף⁽¹⁾ בריו (מד"כ ויק' כד). — ובסח"א: כשכשר ורם מחגל הכל עצבים שאינם יודעים אם יש שטף בריו (כס"י, דה"ל טו לא). כגון שעבר שטף מים על שדהו (מנח"מ לרי' אלעזר ג, 406). — *שטף חלשון: וכולן אותיות שמתחלפות ואין אנו יודעין איך הדבר אם כשטף חלשון או ד"א (ספר סקס, סב). — *אנב שטפי: ואנב שיטפי הגני לבאר שנראה דחשובת הגאונים הנ"ל אינם מחלקים וכו' (סו"ט ר"י מינן זכ"מ פלדווס עו, סס). — ואמר הפיסן: יען כי שטף⁽²⁾ אחו פצית (ינא, חסירי פקוס, זולא, ז). הגשם הלך והשטף⁽²⁾ הלך, ועם שכך וועף שקט (סול, מוליח חסירי, סס, ז). פליטים מסגרירי שטף⁽²⁾ בהסגר מעינות וכו' (סס, ח). גרו סן יציעם שטף מכול (סול, ח) לעמקי ספה, סס, יז). — ומ"כ *שטפים: באמיק נחלים יעברו, שטפים, ובמחו באמיקים בנגב, דמה עור הכורא לעכו בצוק העתים ועת הצרה לשטפים וישיע בהם אנשי ארץ הנגב (כ"י ח"ה, הסרפס לרינ"ג, חסר). ומקוה מים הוא מלא המים וקבוצו יתקבצו בו מן המטר או מן השטפים (סס, סס) שם נזכר. שמה ירכו נוטפין על הווחלין ר"ל מה שיגר מן המרובים על השטפים (סס, סס) זמל. ויחסו קדרותם אל תעת הזאת מפני שהשטפים המקרירים את המים יחיו בה (סס, סס) קדק. — ואמר המשוור: יום נבקעו לה ענני דמעות עין כמי דימון שטפיה (כ"י הלוי, סולס, נסח, זמורס ג, 171).

שטפון, ט"י, — שטף מים חזק, הצפה, Flut, Überschwemmung; inondation, déluge; flood, inundation ונשארה ארמתו שטמה וכו' ונהרס גדרה, ונשא השטפון את אילניה (כ"י ח"ה, סו"ט, סס) הספיקה ג). — ומ"כ *שטפונות, נהוג בספרות.

(1) [בירוש' ברכ' טו: ששטף בריו.]
(2) [כלי המבול.]

ראו אנשי סדום לחשת טף⁽¹⁾ באש וגפרית (ספרי דנ"ל טז). לחשת טף בהן כל גופו (סנה לט). למחר נכנס ומוע ויוצא ומשת טף בבית החיצון (סס מ). רחץ בתמין ולא נשת טף בצונן דומה לברול שהכניסוהו לאור ולא הכניסוהו לצונן (סס מח).

שטף, ט"י, שטף, — ורם הרבר השופף והמציף, Strömen, Fluten; courant, inondation; streaming, flooding: ובשטף ע"ר כלל יעשה מקומה (כס"י ח ס). על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו (סנה לז ו). מי מלג לשטף תעלה ודרך לחיו קלות (ח"י לס כה). — ובהשאה, שטף אף וכליון ושטף מחנה צבא: אברויה חסח ושטף אף ומי יעמר לפני קנאה (מסלי כז ד). והעיר והקדש ישחית עם נגיד הבא וקצו בשטף ועד קץ מלחמה נחרצת שספות (כ"י ט כו). וזרעות השטף ישמסו⁽²⁾ מלפניו וישברו (סס יח כז). — ובתו"ם⁽³⁾: הנותן עורות לעובדן הקצועין והתלושין הרי אילו של בעל הבית והיוצא עם שטף המים⁽⁴⁾ הרי אילו שלו (מספס' ז"ק יח טו). הכל שוין בבאר שורד לתוכה שטף של גשמים שחוא צריך להסתין לכמות שהיו (מספס' סס ט ג). שורד שטף של גשמים ושטפו (יכ"ט) סקלי ח ח). במבוי שחוא מחבכד ושטף של גשמים עובר בו (סס נס ח ח). ויהי לנחל שוטף בשטף ים הגדול (מד"כ חסר, ויגד לו מדכ"י). — *כלי שטף, כלים שאפשר לטהרם ע"י שטיפה במים⁽⁵⁾: כלו נחר וכו' מטמאין מחוכן ומאוויר בכלי חרש ומאחוריהן בכלי שטף (מספס' כלס ז"ק ז ח). — *שטף עזים, צמר העזים שנשטף במים⁽⁶⁾: וראשית גז, ולא

(1) [בולק' שמע' דנ"ל סס"טז]: להשטף, ע"י נפ"י.]

(2) [ויש גורמים השטף ישמסו.]

(3) [גם בארם' שטפא.]

(4) [הגזוז את העזים פטור ושופף את הרחלים חייב (מולי קלז) ופרש רש"י: שוטף במים בנהר ליפותן והצמר נחלש מהם, ע"כ, וע"י לקסן.]

(5) [רש"י (מולי כה): כל שאר כלים שאינם כלי חרס על שם שיש להם מטהר במקוה.]

(6) [ע"י הערה לעיל. ובתנח"י (מזיעו): מי מלג לשטף תעלה וכו', בערביא קורין לשער שטפא, שכל שער ושער שבארס ברא לו הקב"ה מעין בפני עצמו.]

שטר ¹, ס"ז, — העודה כתובה, בטרט במש"ל של שטר חוב וכדו' וגם כקצור של צרוף זה,

Dokument, (Schuld)schein; document, obligation; document, (promissory) note : שביעות משמטת את

המלוה בשטר ושלא בשטר (פני' יח). עבר שעשאו רבי אפותיקי לאחרים וכו' בוסין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו

(גי' ד ד), האשה וכו' נקנית בכסף בשטר ובביאה (קידוש' א ח). כותבין שטר ללוה אף על פי

שאין מלוה עמו (נ"ז ג). מי שזרע סקצת חובו והשליש את שטרו ואמר לו אם לא נתתי לך

מכאן ועד יום פלוני הן לו שטרו (פס"ס). המלוה את חברו בשטר גובה מנכסים משועבדים (פס"ס).

מודה ר' יוחנן שאין שטר זוקק לחבירו (י"פ ז"ג פ ח). וירד יהודה מאת אחיו, אמר כוואו ונפטר

עצמינו, שכל זמן שאנו מכונסין השטר מצוי לחגבות וכו' (מד"כ נכא"ס סא). —ומ"כ שטרות: המלוה

על המשכון והמוסר שטרותיו לכית דין אינן משמטין (פני' יז). מצא וכו' חברך של שטרות

או אגדה של שטרות הרי זה יחזיר, וכמה היא אגודה של שטרות, שלשה קשוטין זה בזה

וכו' מצא שטר בין שטרותיו ואינו יודע מה מיכיו יחא מונח עד שיבא אליהו (נ"ה א ח). אלו דברים

שאין להם אונאה העבדים והשטרות והקרקעות והקדשות (פס"ד ט). שם אחד יוסף בן שמעון ושם

אחר יוסף בן שמעון וכו' נמצא לאחד בין שטרותיו שטרו של יוסף בן שמעון פרוע, שטרות שניהן

פרועין וכו' האומר לבנו שטר בין שטרותי פרוע ואינו יודע איהו, שטרות כלן פרועין (נ"ז ז).

ערב היוצא לאחר חתום שטרות גובה מנכסים בני חורין (פס"ס). שבועה שלא מקדנו אבא

וכו' ושלא מצינו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע (פנוט' ז ז). אין פורין לא בעבדים

ולא בשטרות ולא בקרקעות ולא בהקדשות (נכונ' ס ס). את אחיך תשטט ירך, ולא המוסר שטרותיו לביד (פס"י דנ"י קיג). מתעסק היה

בשטרותיו (י"פ' סומו' א ח). ולענין שטרות כותבין באדר הראשון ובאדר השני (פס"ד נ"ז ז).

¹ [גם באר"ם שטרא, כמלה שאולה מן האשור' שטר, כתב, העודה כתובה].

שטר ¹, ס"ז, — כמו שטרף: וכן דרכו או לאחזו בקולטום לפי תומי ולעובה לשיטת

שיגרתה מאליה (קטנוז, מודע לניס' ד, יח).

שטר, ממנו משטר ², משטרה, משטרת ³, משטרת ⁴, שטר ⁵, שטירה, שטר, שטר, שטר.

שטר, ס"ז, — שטר משטר, הוציא משטמו למעל, ררה בו: משטמ משמש שלשה לשונות תחלת

מענות וכו' וגמר הדיון וכו' ומשטר ששורים אותו ביסורין ושמיעי"א ⁶ בלע"ז (כפ"י, יפני' נ"ז ז).

ימריצך, ישטרך פ"ך לחשב דברים נמצים על אונסיהם (סוף, ח"ז טז ג). — וניל' פעו' שטר

במש"ל נתון למשטרו ולשלטונו של אחר, רדוי, ואמר הפיטן: ושזמו חיות רודים ושזמנים, ונהפך להיות

כלם שטורים (כך לסלל באון, ללז יעקב, טירי סיחוד והכבוד, סכנון, קסא).

—הפעו' השטיר, — כמו קל, ערך במדר ובמשטר, ואמר הפיטן: רבוא כוכבים לגמטרא כימות חמה כרה

השטרתי (מנחם צ"ח מניח, אל אל פדי, יולר טנח כמנו).

¹ [על פי שטמא, ס"ז, באר"ם שבתוי"ם].

² [גם במש"ל מכתב: ושלת משטרי חסד רקומים בטורים מעצי בשם קצובים (חלעז' סגנלי, גני

נקל, כדודי, קסא)].

³ [שיף למשטרה].

⁴ [איש משטרה, גם בדרגות גלות מוז של שטר, Polizist; agent de police; policeman (חרושו של העורך)].

⁵ [גם בכטויים כנון: דור דור ומנהיגיו, דור דור ומשניו, דור דור ושטרי (מד"כ ויק' כו). אם

אין שטר אין שופט (כי חלעז', חס"י נונר שופטים ג). השופט דן את חרין והשטר מעשה את חרין

(פסיק' נ"ז לג, קוט'). התורה איימה על חרין שיהא עושה את חרין והשטר שיהא כוצא את הגזל (פס

סס, קג). טוב שומר רשע מאויב צדיק (י"פסין גילגלעז', פסס). מי אפשר שיהיה שומר בבית כל אחד

ואחד להחזיר נשו (רמב"ם, פניח' טכ"ז ז). ומעמידין מאחורי כל פערכה ומערכת שומרים חוקים ועוים (סוף, מלכים ז' ז) [justicia] ⁶.

לוקח אדם שטרות חברו כפחות וכו' ואינו חושש משום רבית (ס' צ"ט ס"א). מופס שטרות מקושרות כן הוא (כי מצי' ס' צ"ט ס"א). המוכר שטרות לבסם יש לו אונאה (ס' ס' צ"ט ו'). התקינו שיהיו מזכירין שם שמים אפילו בשטרות (כ"ס י"ח). שנמצא בין שטרות קרועין (צ"ט כ'). לא יחננו על גבי הכסא ויהא תלוי וקורא כשם שקורין בשטרות (קס"ג י"ג). למלך ב"ד כשהוא מחפש בשטרותיו ומצא שטר על עצמו הוא מחיאו (מלכ' ס' ס' א. גנימט, י"ז). — ובסמיכות (שטר' א): שטר חוב המוקדמים פסולים (צ"ט י"ח). ואלו כותבין במועד וכו' שטר חליצה ומיאונים ושטרי ברורין (מ"ק ג' ג'). אין כותבין שטר חוב במועד (ס' ס' ד'). הכותב וכו' שטר מלוה צריך שיניח מקום המלוה מקום הלוח מקום המעות ומקום חומן, שטר מקח צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר וכו' (גי' ג' ג'). מצא שטר חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר (צ"ט א' ו'). אין כותבין שטר אירוסין ונשואין וכו' שטר אריסות וקבלנות וכו' שטר בירורין וכו' אלא מדעת שניהם (צ"ט ד'). תמלוה את חברו בריבית והלך תמלוה וירש עליו שטר ריבית (תוספ' צ"ט ס' כד). בשטר הקנאה (צ"ט יג'). — ובתפלה: אבינו מלכנו מחק ברחמיך חרבים כל שטרי חובותינו (אנינו מלכנו, פסדית). — ובצדוקים, שטר אמנה: נאמנין העדים לומר שטר אמנה ושטר פסימים הוא, דרב אמר אמור לתתם בשטר אמנ' ובשטר פסימים וכו' כדאמ' און בידך הרתיקוה זה שטר אמנה ושטר פסימים, ואל תשכן באהליך עולה זה שטר פרוע (יבום' כח' ג' ג', ובעין זה צנני ס' יט'). — שטר ארוסין ונשואין: אין כותבין שטר אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהם (צ"ט ד'). — שטר

אריסות וקבלנות: אין כותבין שטרי אריסות וקבלנות אלא מדעת שניהם (ס' ס'). — שטר ברורין: אין כותבין שטר בירורין וכל מעשה בזה דין אלא מדעת שניהם (ס' ס'). ועי' ברור, 614. — שטר גזרות: אפילו יש לו שטר גזרות של מאה שנה הקביה מוחל על כל עונותיו (מד' קט"ג ג', ומל' ג' ח'ס ענכין). — שטר הדיוטות: פסני סח אמרו אין קורין בכתיב הקודש פסני שטרי הדיוטות (כי ימנואל, תוספ' ס' ס' א'). — שטר הלואה: כמה דברים אמורים בשטרי הלואות אבל שטרי מקח ומסחר כותבין (צ"ט קס"א). — שטר חוב: שטר חוב המוקדמים פסולים ותמאחרין כשרים (פני' י"ח). אין כותבין שטר חוב במו' ד' (מ"ק ג' ד'). לאדם שיצא עליו שטר חוב וכו' לאחר שפרעו הוא שם (כ"ס ג' ג' אציפלוס, ג' ג' ג'). כיון שנמצא בנכסיו אמרו האלהים מצא את עון עבדיך, אמר רבי יצחק מצא בעל חוב מקום לגבות שטר חובו (מד' ג' ס' ס'). ועי' חוב, 1458. — שטר חליצה ומיאונים: ואלו כותבין במועד וכו' שטר חליצה ומיאונים (מ"ק ג' ג'). — שטר כס: שטר כס היוצא על היתומים וכו' (צ"ט ע'). — שטר מאונין, ראה למעלה, שטר חליצה ומיאונים. — שטר מלוה: הכותב וכו' שטר מלוה צריך שיניח מקום המלוה, מקום הלוח, מקום המעות ומקום חומן (גי' ג' ג'). — שטר מקח: שטר מקח צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר ומקום המעות ומקום השרה ומקום חומן (ס' ס'). — שטר פסימים, פסימים: שטר פסימים הוא בידך, הכל חולך אחר חוקה (תוספ' צ"ט ג' ג'). וראה למעלה, שטר אמנה. — שטר שחרור: האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי (גי' א' ו'). — ובספ' א: חשכים פרעה בבקר וכו' וקרא לאברהם ואיל הרי אשתך וכל שטרות מתנותיה עמה לך (פד' א', כו). חקקי און, שטרי און, שטרות מוויסין (כ"ט י"ח). ובאנו לפרש כבאן פנינין השטרות כולן ועניניהן לעניות דעתין, ומצאנו בחיבור רבי' מעדית גאון ז"ל שהוכיח מנין השטרות ומנא מ' שטרות חוץ מיד שטרות אחרות קטנות וכו' ואנן לעניות דעתין מצאנו

(1) [נקוד המלה במסרת קדמונינו היה שטר, וכן גם בנקוד העליון (פירח, לשון חכמים 121: שטרי חוב), כבאר' ובסור', ואך המדקדקים בימי הביניים הביעו את סברתם שיש לומר שטרי חובותינו בשקול ככתיב הקודש (לשון ר"י קשתי בספר זכרון עמ' 22, וכן צמח דוד, מלון רבב ואחרים, ועי' פר, עבודת ישראל, 110). ואולם יש להעדיף את המבטא שטרי, שנחג בלשון גמ' לפי ערות

למט. אכל שטעתי שיש מי שטערים לתת הסעות במקום אחר ונתן חליפין להפער במקום אחר ומתנה עם בעל הסעות שלא ישלח לגבות השטר חליפין במקום שהוא אלא שישא אמתן כידו עד וסן הפירעון (ס"ח מ"ס רנ"ס מלדולס, יו"ד ל"ס). וכתוב בשטר הקאמביוו לפרוע לו (ס"ח מ"ס דנ"ס רנ"ס סמ"ג). — ואמר חשורר: וכתבו לנו שטר חרות (כ"י הל"ה, ילדוס, זמורס, 271). נמצו עון ועזבוהו ושטר חרות תקחוהו (ס"ח, כי חל"ה, ס"ט, 442). — ואמר הפיטן: במי אהבה מתח חובה וקרע שטרי חטאות (כנ"ס, נ"ג, נ"ג). — ומ"י: שטרו: להטות על ידי שטרות שקר את חללים סדין וכות הראוי להם (כ"י, י"ס, י"ג). — "במשמ" שטר כסף של מוסד אנ"ש שלטון, Banknote; billet (de banque); banknote: ושאל ראובן ממשעון להחליף לו שטר (באנקאט) מסך מאה כסף וליחן לו עבדו שטרות קטנים וכן עשה שמעון ונתן לו יו"ד שטרות של עשר עשר (ס"ס סוס"מ ק"ס). כי הכינו לו המין שטרי רוסיא (אסיגנאטען) מזויפות לדלדל את אוצר רוסיא בהם (מ"ל גינלדוס, הלפ"ס נרוס"א, מ"ס). — ומ"י: שטרים: השטרים והכתובים ראויים להיות כתובים. ביושר ובתקון רב ולא יהיו מתוקים (כ"י הד"ק, הלפ"ס, מ"ס). חורו החכמים שיהיו השטרים נכתבין בלשון הקדש (כ"ל סקל"ה, גן עדן, דין העד, ק"ל). — "במשמ" השנים למנין שטרות משנת ג' ת"ג לכריאת העולם, היא שנת 812 לפני הספירה הכללית: שנה זו שהיא אלף ק"ו לחרבן שהיא אלף תס"ו למנין שטרות שהיא ד"א תתקל"ו ליצירה (כנ"ס, קד"ס י"ח, סמ"ס י').

שטר

ס"ז, — כוכב במשטר שמים¹). ואמר הפיטן: שטרות ושטרים וכל שטרי מורה, עבוד קבעתי עולם בלי נקרה (פמולל כסן, לימ"י, מלדוס ס"ח ז' סמ"ס).

ס"ז, — מלח הכאה במקרא רק בצורת חובל שי, ושהובנה כתרומים הקדומים ובפרשנות

חשבון כל השטרות והם ע"ג שטרות הון פ"ז שטרות אחרות קטנות וכו' וחלקנו השטרות האלו כאלף בי"ח וכו' ואלו מנייניהן וכו' שטר אדרכתא, שטר אשרתא דרייני, שטר אפטרופסתא דיתמי, שטר אבדוריא וחוא פיסוי (פיצוי), שטר אמנה, שטר אירוסין, שטר אפתיקי וכו' שטרי בירורין, אגרות בקרות, במול מודעי, מתנה בריא וכו' גמ פיסורין, גמ חליצה, גמ מיאון, גמ שחרור, כתובת גרושה שבויה ואלמנה וכו' שטר דיאחיקי, שטר דמירכסא, (כתובה דמירכסא), ספק דין, שטר על דמיעבד וכו' שטר חודאה, שטר הרשאה, שטר המחאה, שטר החפסת שטר וכו' שטר זכיוני ארעא, שטר זכיוני ביתא, שטר זכיוני שטרא, שטר זכותא וכו' שטר חלוקת שותפין, שטר חלוקת אחין, שטר חלוקת קרקעית וכו' שטר מירמא וכו' שטר יוסאחא והיא שטר חוב, שטר כתובת יבסין וכו' שטר כתובה וכו' שטר מתנה לחוד וכו' שטר מתאה, שטר מודעא, שטר מחילה, אגרות מון, שטר משכונא וכו' שטר נגיריא (נגרא) וכו', שטר סלקאחא, שטר סימפין ואית דרמי סימפין וכו' שטר ערכותא, שטר מכירת עבדים וכו' שטר מרוכבול, שטר מסיקתא, שטר סקדון, שטר פסיס, שטר פשרה, שטר פסיקא וכו' שטר צואה וכו' שטרי קבלנות, שטר קבלת עדות וכו' שטר רגיעה וכו' שטר שמוש, שטר שומא דקבלנותא, שטר שחלא וסובר (ושובר) ומקבל וחובר, שטר שובר, מתנה שכיב מרע, שטר שכירות, שטר שיתוף, שטר שליחות, שטר שומא, שטר שליח לקבלת גמ, שטר שליח לקבל קידושין וכו' שטר תמורה, שטר תנאי, שטר תנאי עבד, שטר תנאי כתובה, שטר תנאי הנעשה על הגט בשעת הגירושין, הרי אלו ע"ג שטרות וכו' ונשאר לנו עוד שטר אחר שעושין זקני הקהל והדריינין להשוות ביניהן וכו' והיא הנקראת שטר ההשוואה (ספר סעפ"ס ל"י נלל"י, 2-1). נהגו כאלו האמצעות שהנושא אשה כותב לה שטר חוב על עצמו קודם שישאנה וקורין לשטר זה שטר גרוניא (ס"ח סל"ס כ"ס). מצא לו (המלוה) נכסים משועבדים מאחר וסן שטרו מורף מהם וכו'. ובתבין לו שטר חטרפה (לנוס מ"מ, גניס מלוס

¹ [ואמ"ר שהשטע שמוש זה של הסלה מן חלוקות star, Stern, אסט"ר במש" כוכב].

וקנינים ובתים ואהלים, או אעלה נפשי לשי לו בידו כל נפש והוא שליט בלכות ובכסלים (כ"ט) הנגיד, טוגוס לאל, בן חסלים, הנדמן א, 53). דלו עיני נגדך אדני ואת תחנוני שי אישיבה (כ"י סלוי, יועץ ועקס, זמורס א, 20). אקרבא כי יקריבני אליו בתקפיו ואשו תחת שי נגדו נפשי בכמי (כאכ"ט, אלאמיר אל, חיג' 72). יה פנה שי זמירי (כ"י נביארה, חודך אלן עולם חמיד, כיד). — "כני שִׁים, ואמר המשורר: ויקדמו אחר חרווי שיר רצום באשכרם ושוב שים (כ"י סלוי, מי יעכז, זמורס ג, 808). — "נ"ד שִׁים, ואמר הפיוטן: מלכי איום לחצוד בפרך, יחנו שוים לראות הדרך (כמכ"ט, אין צפי, טעמ"ט 76). — ובשמוש רפיטנים גם במשמ' שֶׁ לעולה¹): מימתך הצור חמים, נתאוותה שיי חמים, שריפה כל נשף להעמיד, עולה העשויה להתמיד (ינאלי, אז עשיים עולה, קצוי ויקרא, זולאלי, קצד). לכל הנודבי בשי נדבה וכו' אשר להגשת שוי יבוקר (טס טס, קסו). שמעו שמוע מילתי וארצה מכם שוי עבודתי (סוא, אזכירם יעיס, קצוי לחלח דפורטנוחא, טס, נלח). שח הססכך לעקד צור, סיס זכרו בפקד נצור, עמוסים כאחיו לעת בצור, עדימו לשי יהא עצור (כ"א קלי, מנייני עול, קצוי, סנה טעמ' המדע), בימים ההם עבודה היכן בברות לחם ושי חמים (כסע"ג, נאדני ילדקו, ענודס, קדור כסע"ג, נפד). בר לבב חשב געלב כובח שי בקדש (יחמק נדני משה, טאו לנכנס, חושן סנה לפני כ"ה).

א. **שִׁיבָה** ש"י רק כמ"י שִׁיבָה, — שם הפעלה מן שוב, כמו שְׁבוּת; בשוב יי את שִׁיבָה² ציון חיינו בחלמים (סלוי קכו א). — ובתו"ם: ושב הכהן ובה הכהן, זו היא שייכה זו היא בואה (ינא' יז).

ב. **שִׁיבָה** ש"י רק כמ"י שִׁיבָה, — כמו וְשִׁיבָה, שְׁבַת: וברולי זקן מאד בן שמונים שנה והוא כלכל את המלך בְּשִׁיבָתוֹ³ במחנים (ש"צ יע לג).

במשמ' מנחה ומחנה¹, Geschenk; cadeau, présent; gift, present: בעת ההיא יובל שִׁי² לוי צבאות עם משפך ומורט זבעס נורא מן הוא וחלמה וכו' אל מקום שם יי צבאות הר ציון (יסע' יס ז). מהיכלך על ירושלם לך יובילו מלכים שִׁי (סלוי קמ ל). נדרו ושלמו ליי אלהיכם כל סביביו יבילו שִׁי למורא³ (טס טו יז). — ובסמ"א: וירד (משה) וכידו תשורה יקרה מראמות וגבישו ושי נכבד אשר לא עלה על לב איש, הם לוחות הכרית וכו' (כ"י סלוי, סס"י טו, 156). — ואמר הפיוטן: שבט תלוש מערימת חימים, שיי מנחתם סלת חמים, תשורת מרבבת חביתים, חופני מנחת פיתים (ינאלי, אסכן וגניו, קצוי ויקסא, זולאלי, קכו). יגון ואנחה מכלי הנחה ואין שיי בנחה לכן אין סנוחה (טס טס). נשקד נמל עול פורבינו ויתעב שי עורבינו (כ"א קלי, חיסה טעמ' קינ"ב). יה חודיעמו כי נחם בארץ מישור, לכל עורביו שי הקדים קרבן שור (סוא, אז על כל חיסה, יולר צ סס). לריח ברכמי בשמים ושי תשרים, לבה ניתח לקדשו פקודי יי ישרים (סוא, אלמים אלן, אזכרות, קדור כסע"ג, קסו). יה אשר אשפוך לפניו בשי שיתח, אולי אכפרה פניו במנחה (כמכ"ט, יס, טעמ"ט 78). שיי מקריבים לבחון קרבים (כי סוא נחוס וכחמן, מוסף י"ב, "מח" חיל"ג ב, קסא). — ואמר המשורר: אם אתנה לו כל אשר לי הלא לאל ארץ

1) [מלכד הצרוף חוביל שי במקומות הג"ל יש לחביר צרוף כוח, כדעת רבים, גם במלים עד כי יבא שילה (נכאס' מע י) כאלו היתה הכונה: עד כי יבא שילה; אך למעשה אין במלה הזאת ככל לשון קרובה, ולא היתה מלת שי לעצמה גם בעברית; והעורך (ע"י הלשון וחספר א 454-461) נסק את הדעה, שאין חוביל שי או הביא שי לו אלא הבנה עברית עממית של במוי אשוריים-בבלי, נגזר בן בלש, אדוניו, ככנוי למלך גדול. במוי זה, שמש' כלשון הכרה במלכות ולא כהכאת מנחה, ושהובן בעברית כאלו היה מרכב מפעל וש"ע, עבר מבבל דרך החתית גם ליון. הוא גם מקור המלה היוונית βασιλεύς, מלך גדול, ובפרט מלך גדול שבארצות המזרח. וע"י בדברי העורך שם.

ואמנם נראה שפייטנים קדומים הכינו את המלה אף במשמ' שֶׁה וכבש לעולה ולפי זה שמוש המלה אצלם.]

2) [במגלת ישעיה א ממדבר יתודה: יובל שי מעס.]

3) [בנראה המכון: למרא, לאדון, כבארמ'.]

1) [ע"י בהערות שלפני זו.]

2) [ואולי צ"ל שְׁבַת, כדעת רבים.]

3) [ויש גורסים: שְׁבַתוֹ.]

***שיבאי**, מלה מספיקה: נמל לחובן עכשוי שיבאי ביכאוי¹ דגה וצפרדע ונתבקעו ונשתנו הרי חן פסולין (מספתי סכס ט ו).

***שיח**, רק בצורת תשי, פעל מספיק במשמי' שבה, נשח: צור ידרך תשי² ותשבת אל מחללך (דברי לז יח).

***שיחף**, סי, — כמו שאר, שיר, מה שנשאר מדבר, יחרה, שארית, ערף, Rest; rest(e); כל העריות מפורשות ומה שיוזר, אין לנו אלא שהציה שפחה וחציה בת חורין (כי אליעזר צו עזיז, כתיב צ ס), אין לוקחין מן הגרדי לא קוצין ולא אירין וכו' ולא שיוזרי פקעיות (מספתי צ"ק יא יא, וכעין זה צנלי סס קיט), אין באן שיוזר (ינמי' סכומ' ס נ), במה דברים אמורים בתחילת עירוב, אבל בשיוזרי עירוב אפילו כל שהו (כי יסי, עכז' מו), אותם שיוזרים שיצאו ממצרים (מד"כ צנלי יע), — ובספתי: אני רוצה עתה שתראה לי מעט משיוזרי החכמות המבקעות אשר אמרת שהיו אצלכם (כי"א ח"ס, כוזרי ח כד), ויש מרכיב במוצאי שבת על ההרס שהיה קשור על הלולב, מטעם שבכר נעשה בו מצוה אחרת, ושיוזרי מצוה מעכבין את הפורענות (כי"א אלנקלוס, מנח"מ צ, עינעלאו, 195), בסדק (האתרוג) כולו מראשו ועד סופו מע"פ שלא חסר כלום פסול ואם נשאר שיוזר למעלה ולמטה אפי' כל שהיה כשר (סס סס, 428), — ואמר הפישן: העיר חקדש והמחוזות היו להרפה ולבזות, וכל חסמדיה מכוונות וגניזות, ואין שיוזר רק התורה הוואת (כנז"ס, זכר ציט' אלכסס, קלימי' ע"ס), תופניו ששים ואחת במשטר, מעמו וארתו בשיוזר המנטר (כיט"ע, אלמס גדולה, יולד עכס סגדול), — ואמר המשורר: אין בוז היותו לשיוזריו כסמרת (כי"א סלוי, עין כדכס, זמורס ג, 284).

***שינף**, עי' שינף.

(1) [גי'א: עכשוי השואבי מוכאי, אך כנראה אין האותיות שוב אלא ככל האותיות (עכ) שוב שלפניהן, ועקר הנסח היה: עכשוי או... או דגה וצפרדע, וצ"ע.] (2) [כך לפי הנקוד כמו תחי מן היה, אך, כדעת רבים, הכוונה לצורה תשי, זימ תשה, מן נשה.]

א. ***שיח**, סי, תשיח, פעל מספיק: זכור חוכור ושיח¹ (ותשיח¹) עלי נמשי (ליכי ג כ), ועי' שחח, גם תחסי.

ב. ***שיח**, סי, — כמו שוחח: וכן תחופר בור ושיח ומערה (סני' ג י), אפילו אין בה אלא בור ושיח ומערה (עכז' צ ס), בחנויא חופר שיחין (סקל' ס ח), וירדו (הגשמים) לצמחין וכו' אבל לא לבורות לשיחין ולמערות (סני' ג צ), התחילו גשמים מנספין, אמר (חוני המעגל) לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות (סס סס ס), אחד החופר בור שיח ומערה תריצין ונעיצין חיב (צ"ק ס ס), לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חברו ולא שיח ולא מערה (צ"צ צ ח), היה חופר בור שיח ומערה קוצץ ויורד והעצים שלו (סס סס יצ), חוקת הבתים והבורות והשיחין והמערות וכו' שלש שנים (סס ג ח), אין עושין חלל חתת רשות הרבים בורות שיחין ומערות (סס סס ס), המוכר את החצר סכר בתים בורות שיחין ומערות (סס ד ד), המוכר את העיר סכר בתים בורות שיחין ומערות (סס סס ז), השבילים המפולשים לבורות ולשיחים ולמערות ולגתות רשות היחיד לשבת (סס"ו ו), אחד מי נכאים מי בורות מי שיחין מי מערות וכו' בשעת הגשמים הכל מהור (מקי ח ד), זיעת בתים בורות שיחין ומערות טהורה (מכס"י צ ח), לא סכר לא את הבאר ולא את השיח ולא את היציעין ולא את הדותיות ולא את המערות שבתוכו (כי אליעזר, מוספתי צ"צ ג ח), המים בקרקעות ארבעים סאה, ר' נחמיה או' כדי שתהא הבית שיחין סתמלא מהן (ינמי' סכומ' ס ו), ואם יעמוד במרדו מורדין איתו לשאול תחתית שאול וגיחגם כעקרב המוטל לארץ ולשיחין (סכס"י סלזינו ח).

***שיחף**, סי, — כמו שוחף: כי כרו שיחח² ללכדני ופחים ממנו לרגלי (ינמי' ים כב), רשת חבינו לפעמי כסף נפשי כרו לפני שיחח נפלו (1) [קרי: ותשיח, אך כאמור בהערה בערך שחח, כונת המקור: ותשיח, תהמה ותכבה.] (2) [קרי: שוחחה.]

רבי ישמעאל (י' יוחנן, סס סנה ז ח). מחלפת שיטתה דר' יהודה, חסן הוא אמר אינו כתב והכא הוא אמר כתב הוא, בשיטתו השיבוה, בשיטתך שאת אמר כתב הוא אינו מן המוכרח (סס סס יצ). הכין בשיטתו השיבוה, בשיטתך שאת אמר משום הילכות בהמה גסה אף אית לן לכשיוקין הוא כודנו כרתיים (סס סס יד ג). בשיטתו השיבו, בשיטתך שאת אמר אף שתוקי סתם וכו' (סס סס יח ט). וירדו לה בשיטת הפעוט' דתנינן חסן וכו' (כ' סמולל נר דנ ילסק, סס גט' ט ט). הך ר' אליעזר בי ר"ש בשיטת אביו או בשיטת חכמים, אין בשיטת אביו יקרב למעלה, אין בשיטת חכמים לא יקסין (כ' נח נח מנל, סס סס יד ג ו). בשיטתו השיבוה, בשיטתך שאת אמר אין משנן מחו שיקרבו זה בזה וכו' (סס סס יח ט). דכרי חכמים שהן בשיטת רבי מאיר (כנ, סס נדס ז ג). ר' יוסי ור' שמעון אומרים לאיכלין סמאין, לכלים מהורין, אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש ר' יוסי בשיטת ר"ע רבו אמרה (סס יח). שמעון הצדיק ור' שמעון ורבי אלעזר דקסר כולן שיטה אחת הן (כני, נד' י). רבי אלעזר בשיטת רבי עקיבא רבו אמרה (כ' יוחנן, זכ' קי). ירד ר"ם לשיטת עקיבא בן מהללאל (סול, נדס יט). רב ביבי בר' דרבי אמי בשיטת רבי אלעזר (נד' נדס יט כו). אמר הקב"ה, בשיטתו של אדם הראשון הלכתם, שלא עמד בנסיגו שלש שעות ובתשע שעות נקנסה עליו מיתה, אני אמרתי אלהים אתם, והלכתם אחר מדותיו של אדם הראשון (סס סס נח). ר' אליעזר אומר בה ד' שיטין (סס סס לד). הסורים, שיטין הרבה יש בו (סס ויקר יט). שיטין הרבה יש למקרא הוה (הנמוסל אמוז ז). גם בצרוף מחלפת השיטה, ביחוד בלשונו של ר' יוחנן: קשיא דרבנן אדרבנן קשיא דרבנן שנעון בן גמליאל אדרבנן שמעון בן גמליאל, א"ר יוחנן מוחלפת השיטה (נכני יז). עד כמה הם חוזרים ר' מאיר אומר זה וזה בכביצה ור' יהודה אומר זה וזה בכזית, אמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה (סס טט). השוחט היה ועוף. ביום טוב כשי"א יחמך בדקר ויכסה וכה"א לא ישחוט אמיב היה לו

כתובה (סמל נז). כרו לי ודים שיחזת (סס קט סס). — ואמר השו"ר: שימו לבכם הדעו כי הוסף יבין לעם שיחות (סס"ג, ציני יקוסחל, ניליק-נכנילי, ח, 58).

שיטה

ס"ה. — שם הפעלה מן שוש: בו אם שם אדיר ו' לנו מקום נהרים וארים רחבי ידים כל חלך בו אני שיט¹) וצי אדיר לא יעברנו (יסעי נכ כח). — ובסמ"א: שמו, אין שיט אלא לשון טיול (סעי, נד' יח ט). למה יגאו רעיוניך לשית גאון גליך עד סה, ולשוט באני שיטך ומשוטך עד ים יפו (חסן מלניל, כס חלכחיל לנמס, ל). — ואמר השו"ר: ועמא שת עיט, ועוף הוא העיט, ולא ידע שיט, ונשלך בנהרים (דנס, לדנס ססמנס, חלני, סד).

שיטה

ס"ז. — ספן, שמלאכתו לשוט בנהר. או בים: וחבית של שיטין (כלס ז ג). ולא שטין על פני המים (בשבת) גזירה שמא יעשה חבית של שיטין (נלס לו).

שיטה

ס"ח. — א) דרך שאדם הולך ושט בה בעבודתו ובדעותיו, דרך הלמוד והעיון, Methode, System; methode, système; method, system: בשיטתן חשיבן (יכוס' סלס ז ח; נד' נלס' יח). אמר רבי יוסי והוא בשיטת בנו, סוריא למדה מארבע עשרה שנה וכו' (יכוס' סלס ז ו). אתרוג הכוסר רבי עקיבא אומר אינו פרי, וחכמים אומרים פרי, רבי אילא רבי יסא בשם רבי לעזר אתיא דרבי שמעון בשיטת ר' עקיבא רבו, כמה דרבי עקיבא אמר אינו פרי כן ר' שמעון אומר אינו פרי (סס מעס' ח ד). ר' יוסי בי ר' בון בשם שמואל בר רב יצחק פתר לה בשיטת אפיוטות (סס מע"ס ד). רבנין דקיסרין אמרין אחת בשיטת אביו ואחת בשיטת חכמים, בשיטת אביו משום נותני טעם לפגם מיתר, בשיטת חכמים משום שמות מצטרפין (סס עכלס ז י). וירדו לה בשיטת

¹ [במגלת ישעיה א ממדבר יהודה: אני שט].

² [רק כך נכון, ולא שטת, ככתוב בספרים

רבים במעות ע"פ שטת, שם העין. וכן שיטתא בארמ' שבת"ם.]

עפר מוכן מבעוד יום, אמר יוחנן מוחלטת השיטה
(צ"ל ע"י). ר"ם אומר אם אוהו בקמן וגדול עולה עמו
הרי הוא כמוהו ואם לאו אינו כמוהו ואמר יוחנן
מוחלטת השיטה (סול' קכס). — ובסמ"א: ואונקלוס
שחרגם וכו' לקח לו שמה אחרת (כס"י, שמו
כז ז). וסרחתי מנעורי בכל צירי שיטת השם
לישבה כפי דבריהם ואינו יכול (סול' סוכס מ).
ואין זו שמת נמרא שיכחיש המקשה סברת
המרחץ בלא מענה אחרת (סול' צ"ז ק"י). אך האומרים
לשון המחון לקחו שיטתם מן הקבלה אשר בידם
(כ"ס, הכנענות על דונס, 88). וכלם שיטה אחת להם
לכל עניניהם (סס, 89). ואין שיטת רבותי בזה
סתחורת בעיני (כ"עצ"ל על כ"ס ח, כ"ו). ויש מקשים
לפי שיטת זו (סס, סס, כג). לכל השיטות
האלו (סס, סס, כס). כסכת יומא וכו' בוללת שמונה
פרקים, וסדרם לפי שיטת זו אי' שבעה ימים,
ב' בראשונה, ג' אמר להם הממונה וכו' (כ"מ)
ספאכ"י ליומא, ספאכ"י. יסוד. ואכן הראשה בשטת
החכם, המה מאמרו והנחתיו בענין הכל והחלק,
הכללים והפרטים, המינים ואישיהם (כ"ק, מוכס
כזכ"י הזמן י, כ"דיוצ"י, כס). ושניהם יחד ההויקו
בשיטת המדינה (קאנטינענטאל-ויסטעם) להחרים
את ענגלאנד שרתי בים ואת מסחרה מעל פני האדמה
(מ"א גינלנדי, הכנענים כדוקא, מנול). — "בשם
ספר: שיטתה מקבצת לר' בצלאל אשכנזי. —
(ב) *במשמ' שורה, גם שורת אותיות שבכתב Linie;
ligne; line: אני ראייתו ברומי ולא היה כתוב עליו
אלא שיטת אחת קודש לוי (כי חליעור צי
כני, יוסף' יומא ד ח). כתבו על טס של זהב
ואמר לה מקום הכתב שליך ובין השיטים
שלי (סס גינ' ז ג). חלק טקום שני שיטין (בגט)
לעניין אחר אפי' כל שהוא פסול (כי יוסמן, שס סס
ג ז). צריך להרחיק מן המחק (בגט) מקום שתי
שיטין (כי ינעיס, סס צ"ז י ח). בין חומש לחומש
של תורה ארבעה שיטין וכן בין נביא לנביא, ובנביא
של שנים עשר ג' שיטין (ננלי סס יג). וצריך
שיחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה
וכי' לפי שאין למדין בשיטה אחרונה (סס סס
קסא-קסב). תרחיק את העדים שני שיטין מן
הכתב פסול, שיטת אחת כשר (סס קסג). בין דף

לדף, בין שיטה לשיטה מאי (כז יסודס זכ
חזא, מנכ' לא). איזהו סתוחה, כל שלא התחיל בראש
השיטה, ואיזהו סתומה, כל שהניח באמצע
השיטה (קוס' א יד). מניחין בין שיטה
לשיטה כמלא שיטה (סס צ ז). אבל עושין
חומשין תורה, אימתי, בזמן שמדתן ושמטן שווין
(עס' ס"ס, קידכ"ס ג ג). — *ובמשמ' פסקה, קבוץ
של פסוקים: זו היא שיטה ראשונה (פסל)
דני חליסו כנס ג, 88). — *ובמשמ' תקופה מתקופות
העולם: ישב הקב"ה וברא את עולם שתי שיטות,
שיטה ראשונה שני אלפים רבבות כרובים שני
אלפים וכו' (סס כט, 180). — ובסמ"א: שכך
שיעור יש בין אלו ג' אילנות שאם היו עוד שבעה
סמוכין לאלו בשיטה אחת וכו' (כנ"ס, צ"ז עב).
בראש הקלף היו כותבין שיטה אחת זכרון ערות
שהיתה בפנינו וכו' ואחר כך כותבין בשיטה
שלישית בירת פלוני בכך וכך בו ומניחין שיטה ד'
חלק (ענד' ענד' גט). הגידין שבלתיים נופחין
ונראית כמליאה גידין וגם בשרה נעשית שיטה
שיטה של נפיתה (כס"י, קוטס כ). וחלא חראה אם
ישפך לאדם דיו פתאום על גייר חלק שאי אפשר
שיצטויר ממנו עליו כתב מסודר ושיטות נקראות
כמו שיהיה בקולסום (כ"י א"ס, סול' סיסוד ו). ומדה
אחת לאלים ספה ומפה, פורשו בו שמות חבנין
כמו נדרים (סול' סס"ס לריצ"ג, חיל). וכן פנין
השיטות שברף יבאו לפי הכתב (כנ"ס, ס"ס ט
ס). שכת לכתוב את השם כולו תולה אותו בין
השמות אכל מקצת השם בשיטה ומקצתו
תלוי פסול (סול' ספלין א עז). — ושיטה של
שער: איזהו קרה, כל שאין לו שיטה של
שער מקפת מאן לאון (כסודס ז ז). שני נחקין
זה בצד זה ושיטה של שער מפסקת ביניהן
(כנ"ס י ו). — ואמר הפיטן: צניף הד שם כמצח
ועליו הציץ ושיטת שיער בינו למצנפת (יוסי
זן יוקי, חזכ"י כסודס, כסודס, סודר כס"ג, כנ"ס). —
"ובמשמ' שיטה במים, שחיה: לא מצינו בכל
התלמוד שרחיצה בנהר אסורה בשבת אלא שיטה
בלבד ואפי' שיטה אין בה אלא משום שבות
(ננלי חלקע סנכ קי). ענין חשיחה היא השיטה
על פני היםים (ד"ק, סס"ס, ססס).

— פט', השיקה, — יחס לדבר או לאדם; zuweisen; assigner; to assign, ניהג בספרות וכדבור.

— סמ', השיקה, — היה שיק, angehören; appartenir; to belong, ניהג בספרות וכדבור.

שיכות, ס"ה, — יחס הדבר השיך לוולח',

Zugehörigkeit; rapport; pertinence: דער

כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי יוחנן בן גוריון אלמא היכא דאין שייכות הבעלים כלל, כגון חפצי חסד דקנו שכיחה במקום, אבל היכא דיש לחם שייכות הבעלים, כגון במתנות, אפילו רבנן מודו דאוליגן בחר בעלים (ספ' גילס לט', ד"ס וזי חומא).

כי בן האח נמצא על הרוב בבית אחי אביו ושייכותו עם אשת אחי אביו כשייכותו

באשת אחיו (כ"ס ח"ס, מ"ג ג טע). ולפירכא תנייתא דקאמרן מה הוא השייכות שראו ויל בפסוק

וזכני ה' מענין אותה דרשא שדרשו ממנו וכו' (כס"ל דולא, נוגלס ספ', בספר חסדא יסלל, לנ'). ואם תאמר

שישראל לא הביגוהו עד סוף זה הזמן וכו' כיון שהוצרכו לפירוש מרעיה אי"ב מה שייכות יש לזמן

מ' שנה יותר משנה אחת (כ"י חנוכ, כסר פישון, טז'). ולכן על יד היות דבר מתייחס אל אופל יהיה לו

מבא ושייכות לחשניה בעולם האפל הלוה (כ"י חלפיק, חונ כנ"ג). הנה הוכחה בל יעלה על רוחך

כי אין שייכות לו יתברך בעולם הזה חלילה (הוא, סס סס כנ'). ושם תאמר כי כאשר חומרנו מעב

מערך לו יתברך תואר, כן יעב מלחיות לו יתברך שייכות עמנו לשמוע מאמר פינו (הוא, סס לו כ').

דאין שייכות לכלול בקר ועו יחד (פנעס דול עט"ח, ויקל, חמשעכס חס, לט'). כי המה אין לו

שייכות אל העולם (מהכ"ל מפכא, גלח"ג, ג, ט). שהערונו על אופן התחבולה הזאת ובצדדי שמושה

אם מצד יחס הסמיכות ואם מצד השייכות שהם עקרי המלאכה (כ"י חנוכ, לז חלח"ס ח ט). והיה

להם שייכות מחותנות ממשהתו וכו' (ס"ח חס"ל ס"י יט). על כל מיני השייכות שאפשר

שיהי' ליב דברים וע"ז הן שייכות עיוני כמו משור עד חמור עד שה וכו' (כ"ס ספח"ס, ריעוס טלח"ס ח, יא').

הכרו באלה, ושהש"ן שבהן היא ש"ן קימת אף בארמ', ואינה הופכת לחייו ככפול נשך — נכת,

שיך ⁽¹⁾, ממנו השייכות ⁽²⁾, שייך, שייך, שייך, — פט', השיקה, — יחס לדבר או לאדם; zuweisen; assigner; to assign, ניהג בספרות וכדבור.

שייך ⁽³⁾, ס"ה, — ניהג בדבר, מתייחס לאדם או לדבר; ושייך פרימה כפול ופתיחה וקובל

בסגל (כס"י ינ"ג קנ'). איסור והיתר שייך לענין אכילה (הוא, מולי יח'). שייך חילוק

בין בית לשרה (הוא, סס קלז'). ובכל אופן שכנגדו שייך חילוף הכלב (הוא, ככודס כז'). והוא

(הספר) בכל הדפוסים מופעה מאד וגם הוא מודפ' בלא ציורי המונ' החבובי' השייכו' לו

(סלגוס ח"ס, הקד', גז').

שייך ⁽⁴⁾, קל לא נמצא במקורות.

(1) [ע' בהערות לערכים שייך, שייך].

(2) [תכונת הדבר המשיך לוולח, ניהג בספרות וכדבור].

(3) [מבטא זה של המלה השתרש בדבור ובספרות, ע"פ הכנה לא מדיקת של שימושי הלשון הארמית שבתו"ם, שהמלה העברית שאולה חס. אך למעשה אין אף בארמ' שבתו"ם אלא צורת בינו' שייך במשם' דבק (ועי' שייך, הערה), כגון: אם אינו ענין

להיכא דשייך (ו"א למקום שהוא דבק בו), תהנו ענין להיכא דלא שייך (קדוס' מנ'). בארמ' ולא בעבר' יש לראות (עי' גם בכר, Exeg. Terminologie II 216)

את המלה שייך כנאמר במדר' בראש' מה? הוא דהוא אמר ליה הבט נא השמיטה אינו שייך (ו"א: אינו דבק, אינו מצטרף) לומר הבט אלא מלמעלה למטה ע"כ, וכנראה צ"ל לא (בארמית) במק' אינו. על יסוד שימוש

זה נהגו לומר בדבור עממי גם בשאלה: מה שייך (לומר), במשם' כיצד אפשר לאמר זאת].

(4) [אמנם מסתבר שהיה פעל זה (שייך או שייך), שהוכנס לעברית אך כגזירה חדשה מן שייך, בעקר קים

בעברית שבמשנה, כצורת נפעל ובמשם' דבק בדבר (כהוראת הפעל בארמ' בצרופים כגון: שניות בשאילה מישך שיוכא, ג"מ לט'). כי שימושי לשון אלו

שבמשנה, כגון: העושה עיסתו קנים ונגעו זה בזה פטורים מן החלה עד שישוכו (סלס ד, ד), קב חדש וקב ישן שגשבו זה בזה (סס ד ח), מקרצות

גושכות זו בזו ובכרים גושכין זה בזה (פנסי ח ז, ועי' גלילי עמ' 8829), במשם' דכוקה, אינם מחבארים

באמת כלשון נשיכה, וכן אין שימושים כאלה מן נכת, הבא בארמ' ובמור' במקום נשך בעבר', וכנראה לפיניו

צורות נפעל קרובות מן שוך, שייך במשם' דבק, שלא

שין¹, מסנו שין, שין, כן, שנה, ועי' שחן, והננור מסנו.

שין, מ"ר שינים², מ"ה — מי רגלים, שחן; Urin

urine: ויאמר אליהם רבשקה העל אדניך ואליך שלחני אדני לדבר את הרברים האלה הלא על האנשים הישבים על החמה לאכל את הריהם ולשתות את שיניהם³ עמכם (מ"ג ים כז, וכעין זס יפעי לו יצ).

שין⁴, כמו השחין, עין שחן.

שין⁵, מ"ה — שם האות ש, עי' ערך זה: כתב אל"ף דלית מיי, אל"ף ח"א מאחיה, ש"ן

(1) [גם באשור' שן, ובבבין אפהעל אשתין (השתין), שנת (שחן), בארמ' ובסור' תון, בכוש' שן (השתין) בערב' סח'אנה⁶], כים השחן.]

(2) [כרב המלונים נחנה כצורת המלה שין או שין, שינים, וואת בהשפעת הנקוד; ואולם נקוד המסרת אינו מתכוון לכתוב המלה, אלא, כבכל מקום מעין זה, לקרי, שהוא: מימי רגליהם. ואמנם למי האשור' נראה שכטאו שינים, וצ"ע.]

(3) [קרי: מימי רגליהם. ובמגלת ישעיה: א מסדכר יחודה: שיניהם.]

(4) [פעל זה היה קים בלשון המקרא ומסנו השחין, בעקר כצורת התפעל או התפעל, בעדות האשוריות אשתין מן שן, אך הנקוד כבר הבין פעל זה כצורת השע' מן שחן, ועי' שם.]

(5) [כך גם בארמ', בסור' ובערב' וביוני' של שבטים דוריים, בעדות הרודוטוס: Σεφ או Σαφ, ואצל השבטים האפריים, Σεφ, ובכוש' שות. מדרקקים ופרשנים נמו לפרש שם זה כדרכים שונות (עי' גם בדגמאות המובאות לשמוש השם). אך לדעת העורך, המגמקת כפרטים כהלשון והספר ב, 150-154, אין המלים אלה בית וכו' מראש שמות לאותיות, אלא הד של חרוז למודי דתי, שנולד בישראל, ושחעבר מארץ כנען ליונים, ושחור מפי היונים שוב לישראל. חרוז זה הסתים במלים קוף ראש שים (ניא בק-וב שכן) תו, כלו' אם תאלף ותלמד מרכי האל, או בקרפתה ראשך מושם (או שוכן) תו אלהי שיגן עליך. ומכאן חלוף השמות Σεφ (במקום שים) או Σεφ (מן שכן), ומן היוניות קבלו היהודים את קריאת האות במלה שין.]

(6) مثانة

דלית משרי, צדי' ביית מצבאות הרי אילו נמחקין ומוחק את מפילותיהן (יכופי מני' א יל). שין שקר, תיו אמת (סנע קד). שקלית לע"א ואנחיה בשין תי"ו¹ שלו (מני' כס:). כל מקום שנאמר שישה בשין וכאן בספ"ר (מיר' ספ"ה, לקוסמ'). — ובספ"ה: מים דוספת שין שורקת ורות חק מכרוע בנתים (יכיס ו). שין זה שיניהם של רשעים נמורים שקחיד הקב"ה לשוברן (א"ב דר"ט, ציס"ד, ילינק, ג. 47). אחל מחברת שין (מסני מנסס, 187). וחשלם מחברת שין (סס, 188). שלמה, השין מקום אשר (כאצ"ט, ספ"ה א ח). הנקודה שימנו בתחילתו או קרוב מסופו שהוא תחילת השין השלישי כן מנהג חכמי מיבריא (סוף, לחס, ד). כל האותיות שהן יוצאות בינות השיניים בעבור היותם כבדים חוץ מהשין שהוא הקל (פס, ע). אות שין ישרת בראש המלה כשעם שכתב שכולם (סס, כ). והשין חשמש במקום אשר (כד"ק, מכלול, מז). — ואמר הפימן: שין שלשה ענפים יש לה כמו כסא משר, כי שלשה פעמים שני רשעים ישבר (בנימין, אהלל צלללי שמה, יולר סנע לפני סנסי). — ואמר המשורר: ושין שם בשתים יסוד גם בשנים (יונע', לדורס ספכמות, ספי' דונס על מנסס). אוי שין יחרוק שניו וישרוק ועל פיו יחלך לפיד ויברק (כ"ס סנציע סוסס, מריסס נסיסס, לקוטי קדמונים, 20).

שין², עי' א. שנה².

א. *שיפה³. סי, — סיבי קלחם של עצים ששמשו לאגירה וגם האגוד העשוי מהם, Bast; écosse; bast, fibre: קסיה של שולחנות והשימא⁴ של לבנים אינן כבי יותר

(1) [עי' הערת בערך ש. ג.]

(2) [המלים שיע וגם שיע' כמשמ' חלק, הנאות בתו"ם ובספ"ה הן ארמויות ולא עבריות.

בתוספת' צוק"ם (אסילוס ים י): בשוי"ף או כפשיסס, אינו אלא טעות מופר במקום בשיש, ככדפוס.]

(3) [בנראה בעקר שופה במקום השיפה, כרעת לוי באלוני.]

(4) [מרכים: וחשיפת.]

לא כשרו למנחת העומר, כוסמין ושיבולת שועל
והשיפון שלא כשרו לשאר כל המנחות אינו דין
שלא יכשרו למנחת העומר (סס סס). השיפון
מין כוסמין, שיבולת שועל מין שעורים (סס סס).
כוסמין מין חטים, שיבולת שועל ושיפון מין
שעורין (מנכ' ע.). — "ונוהגת המלה במשם" מין
התבואה, *secale cereale, Roggen; seigle; rye*.¹

***שִׁיפֹן** ⁽²⁾, ש"ז, — א, שוף, ענף קוצני, Dorn, dorniger
Zweig; épine; thorn: אוכלין

על בין הכיפין ואין אוכלין על של בין
השיצים ⁽³⁾ (תוספת' טזיז עז, נכלי פס' נג.) —
(ב) ומין תמרים ⁽⁴⁾: שיצים שבכפים הרי אלו מותרין
(כז, יכס' טכז ח ז).

א. **שִׁיר** ⁽⁵⁾, כסנו מְשׁוֹרֵר, *מְשׁוֹרֶרֶת, א. שִׁיר,
ב. שִׁיר, *שִׁיר, שִׁירָה, שִׁירִי, שִׁירִיּוֹת,
שִׁיר, שִׁירָה.

ב. **שִׁיר** ⁽⁶⁾, כסנו שִׁיר.

א. **שִׁיר** ⁽⁷⁾, מוֹיֵעַ, שִׁיר, אֲשִׁיר, אֲשִׁירָה, יִשִּׁיר, יִשֶּׁר,
נִשְׁיָרָה, יִשְׁרֹ, תִשֶּׁר, תִּשְׁרֹ, שִׁיר, שִׁירָה, שִׁיר,

(1) [לפי הכנה כזו במשנה, וכן פרש רש"י
(ספ' לט): שיפון, שיגליא (והוא seigle בצרפת'); וכן
לשון מהר"ל, הלכות תיקון המצות: שיפון פיר' קארין
או רוק"ן (Roggen), וכן קבע המחבר את שמוש המלה
במלונו הקטן. ועי' בנאמר על שפלה שועל עמ' 6849].
(2) [מן הארמ' שיצא שבתו"ם, וכן בארמ'
שיצינא דתמרא (נ"מ טז): באותה משמ'].

(3) [ר"ה פרש: כגון שנמכבו על הקוצין שמכין
היד שכל הרואה אותן מתיאש מהן ואין נכשרין אלא
לעופות, עיב, והעריך: שיצים הן קוצים].

(4) [לו IV Flora, 74, על פי Zimmern
Assyr. Fromdw. עמ' 64 רואה בשם מלה שאולה
מאשור' שִׁיץ, חמרה חמרה גרעין; אך לפי הענין
וכדעת מפרשי הירוש' הכונה לשיחי קוצים, שמעין
חמרים גדלות בהם].

(5) [עי' א. שִׁיר, הערה].

(6) [עי' שִׁיר, הערה].

(7) [הפרש בא גם בארמ' מאי של יהודים
ולא-יהודים (עי' Schulthess, Lex. Syropalaest. עמ' 107) ופול' הסצרי הנאגר
בשיפה ומנחתה הנאגר בפני עצמה (יכס' דמלי
נ ח). מרשין מחצלת על גבי שיוסות ⁽¹⁾ של
לבינים בשבת (סס טכז ד ח). גם שפקה גוי מכפנים
אמורה ומכחין מותרת, שאי אפשר שלא היה שם
שיפה אחת מלולח ונוגע בה ומנסך כל הכור
(סס ע"ז ד ס). מחצלת של שיפה ושל גמי
גדולה מסכבין בה, קטנה אין מסכבין בה (פכ' כ).

ב. ***שִׁיפָה** ⁽²⁾, ט"ז, — מעשה השף והחוכך: כל
המנחות טעונות שרש מאות שיפה
וחמש מאות בעיטה, והשיפה והבעיטה בחטים
(מנכ' ו ס). המטה והעריסה (סבלין מומאה)
משישפם בעור הרג, ואי מטה מסתרגת על גבה
למה לי שיפסת עור חרג (כד' נז).

***שִׁיפֹן** ⁽²⁾, ט"ז, — מין ממיני התבואה, *avena*
sativa, Hafer; avoine; oats

ושבולת שועל הכוסמין והשיפון הפול והספיר
הפורקן והטופח ופול חלבן וחשעועים אינם כלאים
זה בזה (כל' א ח). תמשה דברים חייבין בתלה,
החטים והשעורים והכוסמים ושבולת שועל ושיפון
(מלס א ח). אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו
בפסח בחטים ובשעורים ובכוסמין ובשבולת שועל
ובשיפון (פסס' ז ס). במגופת החבית שניקבה
שעורו מלא מיצה שנייה של שיפון (כלס ע ס).
נפמן, זה השיפון (יכס' מלס א ח). יכול
הביא מן הכוסמין ושיבולת שועל ושיפון, ודין
הוא ומה אם החיטין שכשרו לשאר כל המנחות

(1) [בירוש' מ"ק סוף פרק ב: שיפון].

(2) [כך צורת המלה, ככתיב היווני σίφις, ובערב' שבמוריה שופאן, וכן מנקד גם בספר עליו
נשמות ל' נתן עזרם (ליוונת הככ"ס), ולא שפון
כנוהג בדבור. לפי דעת לו, Flora I, עמ' 687 וכו' יש
לגור את השם מן שוף במשם' חכך, ואינו מסתבר.
ואפשר שיש כאן מלה שעברה לעבר' ביחד עם הצמח
מלשון אחרת, כהחרכה שמות של צמחי תרבות. על זהו
השם במקורות ב-avena, עי' בדברי לו, שם].

לנו נסים וגבורה על הים ושרנו לך (נכני יד: 1)
— ואמר הפסוק: ישע מציון שלח וחדש נשיר, כתר
לך ליתן כמו ישיר (מסע בן קלוגימוס, חיוס
ונואל, קרובי חסדן ססס), בחל קישון גרפס וורועם
בשברה או לבשה דוח ושרה דבורה (סול, מסע, סס).
יחד ושר את השירה הזאת (סול, קס על, סס). סלה
בתוכו נשיר שיר חדש (סול, מכלל יום, סס). —
ואמר המשורר: העת תיר תחרוש עגור, ונעים
קולה וכלים קול תור (מנכני, מסעס ד, צדודי, סכנ).

— ססע, יושר, — הושר השיר, שרו אותו: ביום שהוא
יושר השיר חות בארץ יהודה (יסע' כו ח). —
ואמר הפסוק: תיקר שירת רש בעיניך כשיר
יושר על קרבניך (פיק סכנוד).

— סע, שָׁרָו, יוֹשָׁר, מְשׁוֹרֵר, מְשׁוֹרֵרִים, מְשׁוֹרָרָה, —
כמו קל: קול יוֹשָׁר בחלון חרב בסף כי ארוה ערה
(סל' ז יד). וכל הקהל משתחוים והשיר מְשׁוֹרֵר
והתצצרות מהצצרים (דס"ז כע כס). מְשׁוֹרֵרִים וּמְשׁוֹרָרָה
מאתים (עז' ז סס) — ובתו"ס: כיון שלא פסקה
האורה התחיל כל העולם כולו שוֹרֵר (יכו' נכני
ס ו). תושיבה באשריון ואהרן ומרים משוררים
לפניה (צ' קס). אותן שהיו בוכין וכו' הרי הם
משוררים עכשיו (כי אלעזר, מד"כ צמד ג). המצריים
בוכין מפני שהיו בוויים וכו' וישראל היו משוררים
שהיו מעונים ביות שונאיהם (כי אלעזר בן עזיק, סס
סס). אדונו של עבד בוכה שברת עבדו מסניו, ועבד
משורר שנפנה מן השעבוד (סס סס). אמרו להם
אומות העולם עסרו ושוֹרְרוּ לפני עבודה זרה
בדרך שהייתם משוררים בבית המקדש (פסיק'
כז, על נסכוס צנל, קלו). — ובסה"מ: קצצו
מצבעותיהם כדי שלא יקישו בכנורות, וכשחיו אומרים
שוֹרְרוּ היו טראים מצבעותיהם מקוצצים ואומרים

מְשָׁרִים על לב רע; אך כפי שהראה העורך כספרו
משלי שלמה עמ' 98 וכו' לא בן הנקיד וצ"ל וְשִׁיר (ויא
וסיר) מְשָׁרִים (הומנת לסעודת בשר) על לב רע, כעדות
החמשך: אם רעב שנאך האכילהו לחם כי גתלים (אשר)
אתה חתה (לסעודתו, יהיו) על ראשו, וה' ישלם לך.
(1) [במקום פעל זה בא בתו"ס בדרך כלל
חצרוף אמר שיר(ה), ועי' ב. שיר, שירה, ובסנה צאז
אמרו על או ישיר (סמסס יס ח): שר לא נאמר אלא ישיר.]

שָׁרִים, שָׁרָה, — הרים קול בנעימה, זמר; singen;
chanter; to sing: והשיר דבורה וברך בן אבינעם
ביום שהוא (סס' ס ח). ותצאנה הנשים מכל ערי
ישראל לְשִׁיר (1) והסתלות לקראת שאול המלך (ס"ח
יס ו). נכון לבי אלהים נכון לבי מְשִׁירָה ואומרה
(סס' כו ס). לבשו כרים חצאן ועמקים יעטפו בר
יתרועעו אף יִשְׁרֵי (סס סס יד). וְשָׁרִים בחללים כל
מענייך (סס סז ז). — ושר לשלונז, זמר לפניו
ולכבודו: שגיון לדוד אשר שָׁר לוי (סס' ז ח).
מְשִׁירָה לוי' כי גסל עלי (סס יג ו). שִׁירָה לאלהים
זמרו שמו סלו לרכב בערכות (סס סס ח). מְשִׁירָה
לוי' כחיי אומרה לאלהי בעודי (סס קד ג). —
ובפרט בצרוף שָׁר שיר, שָׁר שירה: או יִשְׁרֵי
משה ובני ישראל את השירה הזאת לוי' (סמס
יס ח). או יִשְׁרֵי ישראל אז השירה הזאת (צמד' כח
י). מְשִׁירָה (2) בא לידיו שירת דודי לברמו (יסע' ס
ח). שִׁירָה לוי' שיר חדש (סס סז י, סס' לו ח, לס ח).
שִׁירָה לו שיר חדש (סס סז ג). איך נָשִׁיר את שיר יי'
על אדמת נכר (סס קלז ד). אלהים שיר חדש
מְשִׁירָה לך (סס קמט ט). — ושר את גבורת האל
ובדו', חלל אותה בשיר: רומה יי' בעוף נְשִׁירָה
וגומרה גבורתך (סס' כח יד). ואנו מְשִׁיר עוף וארנן
לבקר חסדך (סס נט י). חסדי יי' עולם מְשִׁירָה לדר
ודר אודיע אמנותך כפי (סס סט ז). חסד ומשפט
מְשִׁירָה לך יי' אומרה (סס קא ח). — ושר בדרכי האל
באותה משם: וְשִׁירָה בדרכי יי' כי גדול כבוד יי' (סס
קלח ט). ועי' שָׁר, שָׁרָה. — ובתו"ס: ועשית

205), אבל כנראה אך כסלה שאולה מעבר, ואינו כך
ביתר הלשונות השמיות. ועל כן אפשר שאין שִׁיר אלא
מבטא ממשמש, משורי בכלי, של שער, בערב'
שָׁעָרָה, שיר, זמר, ועי' ב. שָׁעָר ובהערות לערך שָׁעָר.]

(1) [בתיב: לְשִׁיר.]

(2) [עי' שִׁירָה, תערוה.]

(3) [בכתוב הסתום באיוב לג כו: יִשָּׁר על
אנשים ויאמר המאחי, שרכים מצאו בו לשון שיר וזמר,
אין כנראה הכונה לכך, אלא כאיות אפן לעזיבה
עַל וחטא, וצ"ע.]

(4) [במשלי כה כ כתוב: חסן על נחר ושר

(א) שָׁעָר

[הערות.]

(פס ס ו). השיר שהיו חלום אומרים במקדש וכו' בשבת היו אומרים מומור שיר ליום השבת מומור שיר לעתיד לבא וכו' (פס ז ד). וחמש עשרה מעלה עולות מחוכה לעורת ישראל כנגד פיו שיר המעלות שבתהלים שעליהן חלום עומדים בשיר (מדות ז ט). עזר הקרבן שער הנשים שער השיר (פס ס ו). שיר השירים וקהלת מטמאין את הידים (ידס נ ט). שכל הכתובים קדש ושיר השירים קדש קדשים (כ"ג, פס ס). דוד אמר שירים ושלמה אמר שירים (מדיכ פס"א ח). שיר השירים לישראל, שיר השירים, המשובח שב שירים המעולה שב שירים המסולסל שב שירים, נאמר שירים וגשכח למי שעשאנו שירים¹) בעולם (פס פס). כי קולך ערב זה השיר (פס פס, יונתני). אמרו עליו על הוגרא בן לוי בשעה שפוחח פיו בשיר היה נועץ אגודלו לחוך פיו וכו' (פס פס, מי זלח עולת). — ובפס"א: כשחיו מנגנים בכלי שירים הללו היו מתנבאים (נזכר פס"א לנשי"א כס ח). כי החכמה כפרי זה שיר בעולם (פס"א פלקיכל, סנצקס, נו). לקיים מאמר החכם מיטב השיר כזבו (ענוולל, מח"ב ט, סנצקס, 288). — ואמר המשורר: נעים ומירות כל מתי שיר ואדון השיר וסבצר היקר קרע (פס"א, לצי צלימס, ציליק-צנילקי ח, 88). ולו מנעו בנות שירי בנות עש עובבם שם כאור אשם צרובות (כ"י מתי, סמ"י טז, 184). אסף והימן אם בדורי יהיו לא נודעו בשיר כמו נודעו, לא נכרו בשיר ואף כל נמנו וכו' מה לך ידותון שיר והימן מה לך כנור וכו' (ענוולל, מח"ב ג, סנצקס, 82). — "וגם כשם" חבור פיוטי בין שהוא מושר בגניפה או לא, Gedicht; poëme; poem: בשירים המחברים הנכנים על הנגונים (כ"י ח"מ, כח"ז פס). ומליצת הדברן ושירי המשורר (פס ס כ). כי אלו השירים שקורין להם ישמעאלים אשעאר מושחת²

¹ [פרש מתנות כהונה: עשה אותנו שיר ושבת בעולם או יל עשה אותנו משוררים ומשכחים וקרי ביה שירים השיון פחתה].

² [מִשְׁחָחָא].

موشحة (a)

דבר שיר: עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר (פס"י ס יצ). ובכותרת המומורים, שיר, שיר מומור, מומור שיר, שיר המעלות: למנצח לבני קרח על עלמות שיר (פס"י מו ח). שיר מומור לבני קרח (פס מ ח). למנצח מומור לדוד שיר (פס ס ח). למנצח שיר מומור (פס קו ח). למנצח בנגינת מומור שיר (פס קז ח). למנצח לדוד מומור שיר (פס קס ח). מומור שיר ליום השבת (פס לז ח). שיר המעלות (פס קכ-קלד ח). ועי' מומור, — ושיר ידירות: למנצח על ששנים לבני קרח משכיל שיר ידירות (פס מ ח). — ושיר השירים¹) כשם לאסף השירים שבמגלת שש"ש: שיר השירים אשר לשלמה (פס"א ח). — ואמר ב"ס: הליל ונבל יעריבו שיר ומשניהם לשון ברה (צ"פ גי"י ו כח). נגינות שיר הכין לפני טובה וקול מומור לנבלים חיקן (פס מו ע). ויתן השיר קולו ועל המון העריבו נרו (פס כ"ס). — ובתו"ס: ופעונים קרבן ושיר ותנופה ולונת (נכוכס ז ד). הגיע לעורה ודברו חלום בשיר (פס נ ד). אלו הן הממוגין וכו' הגרומ בן לוי על השיר (פס"י ח). הגרומ בן לוי היה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד (יו"ט ג יח). וחלום ככנורות ובנבלים ובמצלחים ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספר (פס"י ח ד). פעם אחת נשתחו העדים מלכוא ונתקלקלו חלום בשיר (כ"ס ד ד). שאין מוסיפין על העיר ועל העורות אלא במלך ונביא וכו' ובשתי תודות ובשיר (פס"י פס) פס"י פס. אין קטן נכנס לעורה ולעבודה אלא בשעה שהחלום עומדים בשיר (פס"י ז ו). מיריתו היו שומעין קול השיר (פס"י ג ח). וכן לוי שהוא שומע את קולה יודע שאחיו חלום נכנסים לדבר בשיר

¹ [ע"פ רב הובן שם זה כשם' המשבח שבשירים אשר לשלמה, אבל חבן המגלה מורה שיש כאן שירים על שלמה ואליו ולא שיר פסי שלמה. ואף במדרשים קדומים, המובאים לאחרונה בספרו של העורך, הלשון והספר ב, 354 וכו', נאמר למשל: שיר השירים, ר' נתן מ' מלאכי חשרת אמרו אותה שנאמר שיר השירים המשוררים לפני הקב"ה וכו', ע"כ, ולפי זה כונת השם היא שיר השירים או השירים אשר (היו) לשלמה, ולפנינו אסף של דברי שיר ששרו אותם המשוררים שבימי שלמה המלך, ועי' בספר הנובר על פרטי באור השם הזה].

שבחם משבחים היופי וכו' אמר לשיר בהן (כ"י)
 בן יסודס, ספר מוסק א' י'. היש בכס מי יחבר שיר
 נצמד יחי בו לכל לב מחמד וכו' השיר הנצמד
 הוא אשר כל סוף שני בתים מלה אחת והמלה לא
 תשתנה אבל הענין ישתנה (כ"י ספרי, ספ"ב ל"ב, 274).
 חבמי ואת המלאכה נדרו השיר בשחוא אמר
 מתיחס נקשר קצתו בקצתו (סל סקס נקסר לסון למודיס
 לכ"ד אבן יסל סקס יס). — ואמר המשורר: ושיריך
 שקולים וחוקים (כ"ט סגיד, דצריך צמוך לנח, סכרמן ז,
 58). — ומלאכת השיר, חכמת השיר, Poetik; art; poetique; poésies: וגרמא וו המלאכה מלאכת
 השיר (כ"י בן יסודס, ספר מוסק ז ע"ז). ומלאכת
 השיר מלאכתי מאו ועד עתה (כ"ט סלקיאל, סונקס,
 כ"ט). ואמנם השמות אשר הסכימו עליהם בעלי
 מלאכת השיר הם מלה וכו' (סל סקס נקסר לסון
 למודיס סקס ע"ז). — ספר השיר, כשם ספר
 הפואטיקה לאריסטו: והספר השמיני הוא ספר
 השיר (מלוח ספנין י').

***שיר,** ש"י, — משורר, ופר': שיר השירים, שיר
 שאמרו אותו השירים השוררים שנא'
 קדמו שירים אחר גגנים (י' יודל צ"י סימון, מד"כ
 ספ"ט, יסקי').

***שיר,** כמו שאר, קל לא נמצא.

— ש"י, שיר, השאר, חותיר⁽²⁾; übrig lassen;
 laisser (de reste); to leave over
 קלח אחד מוסך לו משום פאה (כ"ט, פס א ג). המבמר
 את שדהו ושייר קלחים לחים וכו' גותן פאה
 מכל אחד ואחד (כ"ט, פס ג ב). המדל גותן מן המשואר
 על סח ששייר (פס פס ג). המבמר קלחי אילן

(1) [לדבריו מד"ר שח"ש, בהתחלה: שח"ש
 לישראל וכו' נאמר שירים ונשבח למי שעשאנו
 שירים בעולם, המד"א והלילו שירות היכל שבתות
 דהיכלא כותב בעל מתנות כהונה: היג בולקוט
 למי שעשאנו שירים בעולם ופירושו עשה אותנו שיר
 ושבח בעולם או י"ל עשה אותנו משוררים ומשבחים
 וקרי ביה שירים הש"ן פתוחה. ועי' בהערה
 על שם המלה בערך ב' שיר.]

(2) [ע"פ הארמ' שיר, כס' שאר.]

בית קבלה טהור (כי יסודם, עס כנ ז), בור שתוא
מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאה ממנו,
לעולם הוא בפסולו עד שיתחשב שלא נשתייר
מן הראשונים שלשה לוגין (מק' ג ז), ספר שנמחק
ונשתייר בו שמונים וחמש אותיות כפרשת
ויהי בנסוע הארון מממא את הידים (ידס ג ה).
סאה תרומה שנפלה לתוך המנורה וכו' במשתייר
תעלה באחד וסאה (כענ"ג, מוספס סנומ' ס יג), הרחוש
שנפרץ וכו' נשתיירו בו מונקלאות מכאן ומכאן
טמא (עס כלס ז"מ א ט), קופות גדולות וכו'
במשתייר בהן (כי נממס, עס עס ס א), מבור
פרעה, בא הכתוב ללמדך שהוא בכור והוא נשתייר
מכל הכבורות (מכ"י נא, יג), ומשה מהיכן היה יודע
היכן היה יוסף קבור, אמרו סרח בת אשר
נשתיירה מאותו הדור וכו' (עס נעלס, מוספסל).
היו כורבים כל אחד ואחד בספרו ושורפין אותו
ומכולם לא נשתייר אלא אני (כענ"ג, ידס'
סע"ד ס), אשתו שהיתה צדקת ממנו אמרה לו
נשתיירה לך שדה אחת לך ומכור חצייה
ותן להן (לגבאי הצדקה) (עס סודי יג ז), שאלמלא
בעסתי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד
ופליט (נכ"י ז), נסדק (חשופר) וכו' לרוחבו, אם
נשתייר בו שיעור חקיעה כשר (כ"ס כז), צא
מהן טמא וכו' נשתיירו שם שני טמאים (נ"ג
יד), קרא לחשיעי עשירי ונשתייר עשירי בדור
(נכנסו נע), בסוף אלף (שנים) גופו (של החול) בלה
וכו' ומשתייר בו כביצה (מד"ר נדלס' יע,
עלזוד, 175), אמר להם (יוסף) לרורשי חקמה לא
נשתייר לכם קמח מאתמול (מד"ר נדלס' לא), ואת
מוצא שנשתייר אלעזר (מדכס ססלס א יד),
וישראל לעתיד לבא משתיירין לבדם, שנאמר
ה' בדרך ינחנו (עס נ יד).

שיר, עי' שיר.

עס ק:). המדייר את שדהו וכו' עוקר שלש רוחות
ומשירר¹) את האמצעית (יזס' עני' ג ג, מנסס).
לאי זה דבר כתב בה לאחר מתי' לשיר לו
אכילת מירות (עס גי' ז ג), ואין משירין בפרשה
פחות מג' פסוקין (מג' כא), מכר לוקח כינונית
וויבורית ושיר ערדית לפניו וכו' מכר ערדית
ושיר כינונית וויבורית (נ"ק ס:), מכר קרקע
ושיר אילנות לפניו י' לו קרקע (נ"ג לז), כל
שאינו משיר סת על שלחנו אינו רואה
סימן ברכה לעולם (כי חלעזר, קנס' נג).

— עני, שיר, — ששיר, אותו קצר חציה והקריש את
הקציר נותן מן הששיר על הכל (מוספסל פלס
א ט), היו לו ארבעה וחמשה גפנים ובוצרן ומכניסן
לתוך ביתו וכו' אם שיר נותן מן הששיר
על מה ששיר (עס עס י), השכל והמתקן שנתערבו,
אמר אחד מהם נוהג במשיר וודאי (עס
דמאי ד ס), היו בו שתי שערות צומחות הרי
אלו מציולות וכו' אבל משוירת אינה מצלת
(עס נע"ד א), חרשת קנויה ומשוירת (ינ"מ קיל),
אכלת חיוו וכו' גידון במשויר, שבו (כי יספי
סגליל, נ"ק נס:), — ואמר המושן: גוע כרביב טל
משיר (כ"א קלי, טל).

— קסס, *השתי, נשתי, — נשאר, נותר, übrig
bleiben; reater; to remain (over) : מלו חן
פסקי ערים, ערים שחרב מאמצעו ונשתיירו בו
חמש גפנים מכאן וחמש גפנים מכאן (כלל' וו), מילן
שנעקר ונשתייר בו שרש פטור (עלס א ד),
נשתיירו שם ארבעה עשר כבשים לשמונה
משמרות (סוכס ס ו), ואם נשתייר מהעטרה
אפילו כחוט השערה כשר (ינ"מ ס ז), מלו מרפות
בכחמה וכו' גמל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום
(מולי ג א), נשתייר בה (במנרה) מלא חסיט
במקום אחד טמאה (כלס יג ד), מסדק של משתן
שנמלו שניו ונשתייר בו שתיים טמא (עס עס
ס), נחלקה (המחצלה) לארכה ונשתיירו בה
שלשה מעדנין של ששה טמאים טמאה (עס כ ז), אף
כסא של בלה שנמלו חפוייו ונשתייר בו
1) [בחוצאות המשנה (עני' ג ד) וכן במדכ"ם
(עס ג ג): ומניח].

*שיר, ע"ז, מר"י: שירים, שירים¹), — כמו שאר, מה
שנשאר, יתר, Rest; rest(e).

1) [בנראה בטאו במר"י: שירים או שירים, כי
כך לא רק מסרת האשכנזים אלא גם בנקוד הכבלי
בכמה דגמאות (מרכס, למון קממס, 95), ובמשנ' מנ'ק'
ליורנו: שירי חדם (נכ"מ ס א), שירי כנסת הגדולה

שיריים, אם אין שיריים אין קומץ
(סס פקסי ז ס). אה שאר הכסף, איתו כסף
שיש לו שיריים הוי אומר זה תרומת הלשכה
(דני כני יענעלל, כסני קו). ותשאר האשה וכו' געשחה
שירי שירים (כני מכינל, מד"כ דוס, וינוווגס פקסיס).
— ובפרט במשם מה שהשאר הרבינאמכלו, ואמר
המשורר: כפריונות ימלאו כיסם ובמערני מלך
המעים ומתרים יתנו לצאן, מרעיתם קמיעות בדיוקות
עם שירים (ילג, דור סמזכ, כל פקסי ג, 87).

***שיראים**, שיריים¹, פ"ז צמ"ה, — בגדי משי, אריגי
משי: השיריים והכלך אין בהם
משום כלאים אבל אסורים פסני מראית העין
(כלל ע ז). עשה לפניו וכו' ספר חוריה נאה
וכו' ובורכו בשיראים נאין (פנס קלג). השירין
והסורקין והכולך והפיליון של ראש (ספספס כלס
צ"ז ס יח).

***שירה**, פ"ה, שירה, שירות, — יצירה פיוטית הנאמרת
בנעימה, Lied; chanson; song: או ישיר משה
ובני ישראל את השירה הזאת לוי' ויאמרו לאמר
וכו' (פסוק יא ח). או ישיר ישראל את השירה הזאת
(צמ"ה כל יז). כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה
את בני ישראל שימח בפהם (דני לא יט). וענתה
השירה הזאת לפניו לעד (סס עס כל). וידבר משה
באוני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת
(סס עס ל). וידבר דוד לוי' את דברי השירה הזאת (פ"ג
כז ח). אשירה נא לירידי שירת² דודי לכרמו
(יפ"ה ח). מקץ שבעים שנה יתיה לצר בשירת הוונה

(1) [מ"י אינו נמצא בעברי שכתובים. השם בא
גם בארמ' (שירא, שיראן) ובסורי (שיריא, שאריא) והוא
גשאל לטי O. Schrader, Ling. hist. Forschungen
z. Handelsgesch. u. Warenkunde, p. 238 (ועי'
בקוריאני' sfr), ומשם seros סינים, pannus sericus,
משי ברומ', αἰὼς βίον', ובעבר' שאולה המלה
בארמ'.]

(2) [במבאר ע"י העורך לאחרונה בתלשון והספר
ב, 867 וכו', מביא הנביא דברים אלו כדברי הרעיה
בנוסה קדום של שיר השירים, והיא האומרת: אשירה
נא לירידי (וא לירידיה, לשלמה חסלך) שירת דודי
לכרמו. ועי' שם.]

חלת עם הארץ וכו' ושירי המנחות פסורין מן הרמאי
(דמלי ח ג). הגנה והקדשה שהיא שבעים אמה
ושיריים על שבעים אמה ושיריים (כ' יסודס
צן כנל, ערונ' ז ס). במה דברים אמורים בתחלת
עירוב, אבל בשירי עירוב כל שהוא (כ' יסין, סס
ז ט). כבש טרה וכבש שעיר המשתלח וכו' וכל
צרכי העיר באין משירי הלשכה (פקל' ד ג). מותר
שירי הלשכה מה היו עושין כהן, לוקחין כהן
יונות שמנים ומלחות והשבר להקדש (כ' יענעלל, סס
סס ג). שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה
(אז' ח ז). שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי
של מזבח חתיוצון (זנמ' ס ח). שירי הדם היה מתמצה
על היסוד (סס ו ד). תקומץ את המנחה לאכיל שירה
בחזן או כוית משויריה בחזן (נמס' ח ג).
נתערב קומצה בשירה או בשירים של חברתה
לא יקטיר (סס ג ג). נטמאו שירה, נשרפו
שירה, אכדו שירה (סס סס ד). אלו
מנחות נקמצות ושיריהן לכהנים מנחת סלת
והמחבת והמרחשת וכו' ר' שמעון אומר מנחת חומא
של כהנים נקמצת והקומץ קרב לעצמו והשירים
קרבין לעצמן (סס ו ח). שאין שירין לשירין
(כלס ד ז). חנור תחלתו ארבעה ושיריו ארבעה
(כ"ה, סס ס ח). שירי מורן שבעה טפחים
כדי לעשותו חבק לחסור (סס יע ג). זה חומר
בשירי כלי עץ מבתחלתו וחומר בשירי כלי נצרים
מבתחלתו (סס כ ז). השק שיריו ארבע ותחלתו
משיגמר (סס כז ז). שירי המאיר רום מצבעיים
על רוחב הגדל, אלו חן שירי המאור הלון שפחמה
ולא חספיק לגומרה (ססלי יג ח). נשל עץ ארז
ואווב ושני תולעת וברכן בשירי הלשון (נגע' יד
ח). והנותר מן השמן וכו' שירי מצוה חן, בין שנתן
בין שלא נתן כפר (כ' יומן צן נורי, סס יד י). מצות
אווב שלשה קלחים וכו' ושיריו שנים וגרדומיו
כל שהוא (פס יא ט). שהיא מתרת את השירים
לאכילה (יכוס' דמלי ד ג). אם אין קומץ אין

(אז' ח ז). ושטרך מנקדו שירי, וכן בר בסדורו.
ובסדורי ספרדים ואיטלקים שירי, וגם שירי, וגם
משירי כנסת הגדולה. וצ"ע.]

ברכות והודאות למלך אל חי וקים (פס). שירה חדשה שבחו גאולים לשמך על שפת הים (פס). אלו פינו מלא שירת כים ולשוננו רנה בחסון גליו (כסמס כל סי, ססרס לסמס). — ובסמס"א: ושירה היא כשהיו בו (בשיר) עשרה בחים או יותר (פקל סקדס צקי לסון למודים לכיד אגן יסיל). — ואמר המשורר: אלוה עז ואל קנוא וגורא סרוסס את עלי כל שיר ושירה (כ"ס סגניד, אלוס עז צגן ססלס, סגנמן א, 8). משרה עלי שכמו בשירתו, חגה בחוג שחק כסיליה (סול, ססס... סקדס, פס צ, 10). וישיר שירות ערבות (כ"י סלוי, יכונן ססני, זמורס צ, 25). ומתגודרים תחת זמרו ושירותיו (לכס"י, פסס א, סססל א, 202). רחפס על ים גדול ורחב ידים וכו' על ים השירה היא בת השמים (י"ג, אססס דוד ומיכל צ).

*שירה¹, שירה, ס"ג. — אורחה, קבוצת נוסעים בדרכו, Karawane; caravan(e): שירה שחנתה בבקעה ותקופות בכלי בהמה משלמלין בחובה (ערוג' א ס). בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו, חזרו לומר אף המפרש והיוצא בשירא (געי' ו ס). מה בין שירא למחנה, אלא איח"ין שבשירא חייבין בעירובין ושכמחנה פטורין מן העירוב (סוססס עיכז' ב ס). היוצאין בשירה והפורשין בסמינה לפני שלשים יום אין צריך לבדוק (פס סקס' א ד). אין שירה פחות משלשה, אין הגוי משלים בשירה (יכנ"י ערוג' א ס). מעשה באחד שבא להעיד לפני רבי מרמון על האשה שנשאת וכו' אמר לו רבי עמנו היה בשירה וירד הגויס עלינו ונחלה ביתור של זית וכו' (פס יצנ"י עז ג). שירה שנפל עליה גויס מחשבין לפי ממון ולא לפי נפשות (פס צ"מ ו ד). אין משנין על המנהג של שירה (פס סס). כאן במקום שהשירות מצויות, כאן במקום שאין השירות מצויות (כנס, צ"מ יט). — ובסמס"א: ויצאו עלינו לסמין ותפשו השירה כולה (סו"ס סגל' מן סגני, 151).

(1) [מארס' וסור' שירתא באותה משם', וכן בערב' ש"ארה א, אולי מן שור].

(א) سیارة

(פס כ"י). — ומ"ל שירות: ותילילו שירות¹ הובל ביום החוא (עמי ס ג). — ואמר בן סירא: חסמס נפשי כישיכתי ולא תבושי בשירתי (כ"ס כנ"י כל כט). — ובחיים: קרי שירה חבאר וסכרך לפניח ולאחריה (יכנ"י עז ב ס). כל השירות מעונות ברכה לפניחן ולאחריון (פס סס). אין לך מעון ברכה לפניח ולאחריו אלא שירה הים ועשרת הדיברות וכו' (פס סס). שירה חלויס² לא יפתחו לה מששה קריאוי (פס סס). שירה הים ושירה רבורה נכתבים אריח ע"ג לבינה ולבינה ע"ג אריח (פס סס). עד חצות הלילה היה עוסק בדברי תורה, מכאן ואילך בשירות ותושבחות (כנ"י ג). שלא אמרו (חלויס) שירה כל עיקר (כ"ס נ:), שאמרו שירה של חול עם חסיד של בין הערבים (כ"י זיכ"ל, פס סס). דמיד עבדים היו קסבר עיקר שירה כסה וכו' ומ"ד ליום היו קסבר עיקר שירה בכלי (עכ"י יא). ושרה בשם ח' אלהיו, איהו שירות שבשם היו אומר זו שירה (פס סס). — וכפרט בצרוף אמר שירה: דוד אביו שדר בחמשה עולמים ואמר שירה, דר כמעט אסו ואמר שירה וכו' יצא לאויר העולם ונסתכל בכוכבים ומולות ואמר שירה וכו' (כנ"י ג). שירה אתה אומר על מסלתו של שאול (מ"ק עז:). שאין אומרים שירה אלא על חיון (עכ"י יא). לא נתישב כסאך ולא גודעת בעולמך עד שאמרו בניך שירה (מ"ד עמוס כג). ובזכות האמנה שרתה עליהם רוח הקדש ואמרו שירה (פס סס). לא מצינו אדם שאמר שירה אלא ישראל (פס סס). כל השירות שנאמרו בעולם לשון נקבות (פס סס). ועל ידי שירשו ישראל כנקבה אמרו שירה כלשון נקבה וכו' ובל' לעתיד לבא הן עתידין לירש כוכב וכו' והן אומרים כלשון זכר שנאמר שירו לה' שיר חדש, שירה חדשה אין כתיב אלא שיר חדש (פס, סס"ס, פסוקס א"י). השמיעני את קולך, זו השירה (פס סס, יכנ"י). — ובחפלה: משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה (למס וינ"י, ססלס סססס). ונתנו ידידים זמירות שירות ותשבחות

(1) [ואמנם אפשר שצדקו הסציעים לגרס שירות

או שירות כמשם' מזמרות בשיר].

(2) [תכונה לשירה חלויס].

(עמנואל מלכישים, מסק ספסלים, 80). או נבין את
הרעיון השירי אשר כסה ירמיה כדבריו, מלה
(יז"ג, חנוכה ח, 88).

שִׁירֵיהֶם, ט"ג — תכונת הדבר השירי: מה שאין
בם מענין השיריות אלא המשקל לבד
(נאור ספר ספיר לאריסטו).

שִׁירֵיהֶם, ע"י שְׁאִרֵיהֶם, שְׁרִית.

שִׁירָתָהּ, ט"ג — שְׁאִרֵיהֶם, שאר: אבל שירות!
עורו וקרניה וגיוותיה לא היו שיר
(כט"י, צ"ק עט:).

שִׁירָתָהּ (2), ממנו שִׁישׁ, ב, שִׁישׁ, ג, שִׁישׁ.

שִׁירָתָהּ (3), ט"ז — מין אבן גיר לבנה, weisser
Marmor, Alabaster; marbre blanc, albâtre;

white marble, alabaster: וכל כחי הכינתי
לבית אלהי הוזהב לוחב והכסף לכסף וכו' אבני שהם
ומלואים אבני פוך ורקסם וכל אבן יקרה ואבני שִׁישׁ
לרב (דס"א כט ז). — ובתו"ס: שלשה עשר שלחנות היו
במקדש, שש בנה של שיש בבית המטבחים שעליהן
מדווחין את הקרבים ושנים במערב הכבש, אחד של
שיש ואחד של כסף, על של שיש היו נותנים
את האברים, על של כסף כלי שרה, ושנים באולם
מכפנים על פתח הבית, אחד של שיש ואחד של זהב,
על של שיש נותנין לחם חפנים בכניסתו ועל של
זהב ביציאתו (מקל ו ד). נכנס להיכל ופנה לימינו
ומקום היה שם אמה על אמה ומבלא של שיש
ומבעת היחה קבועה בה (קוט"ז ז). בית המטבחים
היה לצפונה של מזבח ועליו שמה עמודים וכו' ומפשוטין
על שולחנות של שיש שבין העמודים (תמיד ג ס).
השולחן והדלפקי וכו' שחפן בשיש (כלים כג ח).

(1) [כך ברב הדפוסים, ואמנם בדפוס אמשטרדם:
שִׁירֵיהֶם, וע"י בהערת אכינוי, היכל רש"י, כך א, קע,
על מלה זו].

(2) [ע"י שִׁישׁ, הערת].

(3) [באותה משמ' בא ב, שִׁישׁ (ספ"ה יס; אספר
ח ו), בארמ' שישא, וכן בסורי' שִׁישָׁא, אשרי' שִׁישׁ,
מצר' שש וכמלה שאולה מארמ' גם בארמנית שִׁישִׁי, פרס'
שישה, ובנראה עקר הוראת המלה היא לבן, ואותה מלה
היא אפוא בעצם ג, שש במשמ' בד לבן].

ואם יש קרובין או שיירות שהולכין ובאין
נמתי' ונשחא אתו עד - שנים עשר חודש¹
(ספ"ה ספוקי לסלמנדי כז יהודאי גלון, 64), מן הגדודיות,
שיירות של ישראל שהיו מתקדשות ונוערות לבא
שם (כט"י, ויקי' כו ל). — ואמר המשורר: ולא שחנו
לבבנו לחילוי, חשבנותו כאלו הוא שירה (כ"ט
סגיד, חלוט עז, צו סהלים, סכנון ח, 6). —
"ובמשמ' הליכה, דרך: תחת כל השמים ישרהו, תחת
כל השמים היא שיירתו של גשם (חוט"ז מטסט
לחוט"ז ג).

שִׁירֵיהֶם, ט"ג — שִׁיר, לשירה, מתכונת השיר, פיוטי:
והגזרות המולידות תולדות הכרתיות מופתיות
או נצחיות או הלציות או הטעאיות או שיריות
(כ"י ח"ט, כוזרי ס יז). ההקש השירי, והוא
שחקמותיו הקדמות מביאות דמיון בלב שומעיהם,
יקרבם הדמיון ההוא לאהוב דבר או לשנא דבר, מע"ט
שהם יודעים שאין אמת במאמרים חכם (כ"ט
ח"ט, ס"י סלום סזכות, ערך מלאך סג"י). וכן כל הקש
תחיה בו הקדמה לקוחה על צד הדמיון והחקוי הנה
אנחנו נקראתו ההקש השירי (מלום סגיון ס). כל
שיר וכל מאמר שירי הנה הוא אם ביוון ואם
שבת (נאור ספר ספיר לאריסטו). והמאמרות השיריות
הן אשר דרכן לדמות בדבר אשר ידברו בו עניין כבוד
או בווי או שיאמרו כי הוא נאה או מכוער וכו',
ואמנם ישחמשו במאמרות השיריות כשידברו עם
אדם שירצו שיעשה פועל מהפועלים וירגילוהו מעט
מעט לעשותו (כט"ט פליקס, חלטים סכט"ז, 88-87).
היאך אמרו המאמר השירי סבה להשמעות עד
שיחשוב האדם כי דמיון האדם הוא הדבר בעצמו
(סוף, פנצקס, ס). כי זה האיש לימורו היה לימור
שירי ותמיד היה סמל משלים (כללם סגויס, 107).
כל חשבחים שאזכור הם על צד הדבר השירי
שכלו דמיונים בלתי אמתיים (כ"י חלזו, סטקיס ז
כג). כל הדבורים הכתובים בסה"ק הם שלשה ח"ה הוא
ספורי וכו' וחב' הוא הלצוי וכו' וחג' הוא
השירי, כגון שירת חים, האוינו, שירת דבורה,
תהלים ודומיהם, ואולם ההלצוי והשירי קרובים
וליו אלא שהשירי הוא יותר צח ומצוחצח
(1) [ע"י ב"ק קיבו].

ח. לא - יש בינינו מוכית יִשָּׁת ידו על עֵינוּ (חִינוּט נג). — ושת דבר על פ' או על דבר, על הארץ: וכי ינצו אנשים ונגמו אשה חרה וכו' ענוש יענש כאשר יִשָּׁת עליו בעל האשה (טמון כח כנ). וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו ולא יִשָּׁתו איש עדיו עליו (סס נג ד). אל גא תִּשָּׁת עליו תמאת אשר נואלנו ואשר המאנו (גמלי יב יח). כי מי דיטון מלאו דם כי אִשִּׁית על דיטון נוספות (יסעי יס ט). ויסד שש שערים ויִשָּׁת עליה (כוח ג יס). — ובקצור שָׁתו עלי וכו' במשמ' שְׁתו עלי מחנה, מצור: לא אירא מרכבות עם אשר מניב שָׁתו עלי (ססלי ג ז). ויהי מבחר עמקיך מלאו רכב והפראים שָׁת שָׁתו השערה (יסעי כז ז). — ויִשָּׁת על עפר במשמ' טמון בעפר: ויִשָּׁת על (1) עפר בצור ובצור נחלים אופיר (חִינוּט כז כד). — ועם תחת: תמשילוהו במעשי ירך כל שָׁתה תחת רגליו (ססלי ס ז). — ועם כ' הדמיון, שָׁת דבר כדבר: יִשָּׁתו בליל צלך בתוך צהרים (יסעי יוג). ושמתיה במדבר ויִשָּׁתה בארץ ציה (ססלי ז ח). תִּשָּׁתהו כחגור אש לעת פניך (ססלי כח י). — ועם עם היחס, שְׁת ידו עם, עור לו: אל תִּשָּׁת ירך עם רשע להיות עד חמס (טמון כח ח) (2). — ואמר בן סירא: אלהים מכראשית ברא אדם ויִשָּׁתהו ביד תוחפו ויתנחו ביד יצרו (נ"ס גני יס יד). חמר בכי והחם מספר ויִשָּׁת אבלו כיוצא בו (סס למ יז). אל תִּשָּׁת עליו לב עוד (סס סס כ). — ובסמ"א: וכי דרכו של אדם לִשָּׁת את אשתו אחותו (מס"ס נכאס' כג ב, מנגליות, טעו). — ואמר הפיסן: עוים שְׁת כסלע, ראשי תנינים לקלע (משלס נכזי קלונימוס, חסיק נון, יולר ז מסס). שְׁתִי כך מחסי בפחדו וחרדתי (נכנ"ג, סמי נד, נאליק-נכנילקי, 17). שְׁתִי רעיוני לשוכן במעוני (סס, סמי נכיוני, סס סס, 184). שִׁית שועי לנגדך ולפניך יוחס (כ"ז צר נאונן, ח' זס נוקס, חזסכות). רכבי

תִּשָּׁת לראשו עמרת מו (סס כח ד). טמנו גאים סח לי וחבלים פראשו רשח ליד מעגל מקשים שָׁתו לי סלה (סס קו ו). — ויִשָּׁת שְׁמרת (1) לפי האדם: יִשָּׁתה וי' שמרה לפי נצרה על דל שפתי (ססלי קמא ג). — ושת האל ורע לאדם: וידע אדם עוד את אשתו ותלד בן ותקרא את שמו שְׁת כי שָׁת לי אלהים ורע אחר תחת הבל כי הרגו קין (נכאס' ד כס). יִשָּׁתה וי' מורת (2) להם (ססלי ע כח). — ושת דבר לדבר, הפך אותו: עליו ישאנו כפרים נתנו קולם ויִשָּׁתו ארצו לשמה (יכמי ז יס). וקויתם לאור ושמה לצלמות ויִשָּׁת (3) לערפל (סס יג יז). כי עלה עליה גוי מצפון הוא יִשָּׁת את ארצה לשמה (סס כ ג). — וגם בלי למ"ד היחס: שב לימיני עד אִשִּׁית איביך הרם לרגליך (ססלי קי ח). — ושת פניו, עיניו, לבו לדבר או אל דבר: ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שָׁת לבו גם לואת (טמון ז כג). וירא בלעם כי טוב בעיני וי' לברך את ישראל ולא הלך בפעם בפעם לקראת נחשים ויִשָּׁת אל המדבר פניו (נכנ"ז כד ח). ובעת מותה ותרכנה הנצבות עליה אל תיראי כי בן ילדה ולא ענתה ולא שָׁתה לבח (ס"א ד כ). ועתה אחותי התרישי אחיך הוא אל תִּשָּׁתו את לבך לדבר הזה (ס"ז יג כ). הציבו לך צינים שמי לך תמרורים שְׁתִי לבך למסלה (יכמי ל כ). אשורנו עתה סכנוני עינוהם ויִשָּׁתו לנשות בארץ (ססלי יז יח). שְׁתו לככם לחילה פסגו ארמנותיה (סס מח יד). אל תבטחי בעשק ובגול אל תהבלו חיל כי יגוב אל תִּשָּׁתו לב (סס סז יח). הט אונך ושמע דברי חכמים ולבך תִּשָּׁת לדעתי (מסלי כז יז). ואחות אנכי אִשִּׁית לבי ראיתי לקחתי סופר (סס כד נז). ידע חדע פני צאנך יִשָּׁת לבך לעדרים (סס כז כג). — ועם על היחס, שָׁת איש על ארץ: ועתה ירא פרעה איש נכון וחכם ויִשָּׁתהו על ארץ מצרים (נכאס' נא נג). — ויִשָּׁת ידו, עיניו על אדם או דבר: ויוסף יִשָּׁת ידו על עיניך (סס נז ד). וישלח ישראל את ימינו ויִשָּׁת על ראש אפרים (סס נז יד). וירא יוסף כי יִשָּׁת אביו יד ימינו על ראש אפרים (סס סס יז). אחור וקדם צרחני ותִּשָּׁת עלי כפכה (ססלי קלט

(1) [ע'י שְׁמרת].

(2) [אולי צ"ל שומרה, ככתחלי קמא ג: שיתה

וי' שְׁמרת לפי].

(3) [וּשְׁתִי קרי].

(1) [כדעת העורך בפרושו לאיוב אין על זו על יד עפר, מלח היחס הידועה, אלא לשון טמינה בעפר כלשון הכתוב ועללתי בעפר קרני (חִינוּט יו עס)].
(2) [באיוב י כ ישיה ממני ואכליגה מעט], לח יא (ופא ישיה כהמון גליך), שרגילום להניח צורח סן שית, יש להכיר מלת ישיה, מן ישא, במשמ' הדל, מקבילה אל אִשָּׁת, מן, וגם אול, הוצא באשור, וע'י בפרושו של העורך למקומות אלו. על תחלי מט יה ע'י שחת].

נתן עליו לעשות לו עם שאול חוזה, השִׁית מתחת לרגליו את כל הכבוד הזה (כצ"ג, חללים חל כחטון, ציחליק-רצנילקי ז' 204). משמים סגדל הפך והשִׁית לשונם הסבכך (כ"י סלוי, חל נעלם, זעורה ז' 24). אין תחלה אל ראשיתך ואין קץ ותכלה לאחריתך ראשון ואחרון סבלי ראשית וסבלי אחרית ואין לב להשִׁית (ס"ק סימוד ליוס ז'). בנינו על תהו השִׁית (חל מכולל, קונטי הפיוטיס ס). בטרם ירה פנה וברא שית, מצוקי ארץ עליהם חבל השִׁית (מנחם נרני מניח, יולר טנח ספקס רלסווס). — ואמר המשורר: כרם האל בית ישראל אך זה תוכו ואשכל כפר, עולם ואשר נמצא תוכו בעדו האל השִׁית כפר (כצ"ג, סעק ח, נדודי, ט"ג). ובראשית קץ השִׁית אל אונזי (כצ"ג, אפכס כף, כסלח ח, 17).

ב. **שִׁית**, ס"ז, — מטפתה ועטיפה, צעוף שהעושה מעשה בפתח ישיבת על פניו ויתעטף בו כדי להסתיר עצמו מעין רואים⁽¹⁾; Schleier; voile; לכן ענקתמו גאוה יעטף שִׁית חמס למו (סלוי טו ו). כנשף בערב יום באישון לילה ואפלה והנה אשה לקראתו שִׁית זונה ונצרת לב⁽²⁾ (מעלי ז' ע"י). — ובמחמ"א, במליצת הכתוב: ככה יהיה משפטן של כנות ישראל הארורות ההולכות כמשפט כנות הערלים בשִׁית זונות ונצורות לב (מזרח סימני ז' 7, נט). דרש רצון אל ימאסה תכל גם יחשב אתה כשִׁית זונה (כ"י פכיו, סעקס לו, אכדוין, 34). ועי' שִׁית.

ג. ***שִׁית**, ס"ז, — יסוד, תחתית⁽³⁾: הנסכים בתחלה מועלין בהם, יצאו לשיתין אין

(1) [משם] זו של המלה יוצאת מן הכתובים ובפרט מהשואת הכתוב במשלי ז' (שִׁית זונה) לנאמר על הנואף באיוב כד יח: ועין נאף שמרה נשף לאמר לא תשורני עין וסתר פנים ישים. וחיו פרשנים (נוכרים בפרוש ר"י) כן נחמיאש למשלי ז' שפרשו את המלה אף כמו שִׁית.

(2) [לדעה העורך, משלי שלמה 100, הפסוק: והנה אשה לקראתו שִׁית זונה ונצרת תלך, כלשון הדוד וטפף תלכנה (יפ"ג יו) ובחקבלת אל ועין נאף שמרה נשף (פיו כד יח)].

(3) [בעקרון נגראת שִׁית, מן שִׁית זה שבמקרא, אך נגראת במאו חז"ל במשם וו שִׁית, אולי כדי להכביל מחוראתה של שִׁית כאמר שבגוף].

שִׁית וישועות, לשמרני ספרעות (כ"י סלוי, יוס נסים, זעורה ז' 252). אלהי הרוחות לכל בשר אתה, והכמה בטוחות בטובתך שִׁית (כצ"ג, חללי סרנסוס, ח"כ 88). דת לאדם שִׁית, החיית והמתה (סול, חמונתך נודטס, סס 201). בארץ שִׁית מתכונת להוציא דשא ועין רטוב במאונז צדק מאוונת (סול, חמוני נצג, סס 238). — ואמר המשורר: או אם לדבר בטוב ארכה כסיל שִׁית וני (כ"ס סנגיד, סס כס, נן מעלי, אכדמסון, 331). — "שִׁית כסימן בדרקוק: והחכם רבי אברהם אבן עזרא נתן סימנס (של תאונות המשמשות) כשתי"ל א"ב המון או שִׁית לך א"ב המון (מכלול נלד"ק, ספעלים, ליק, נח).

— ספני, יושִׁית, — שִׁיתו אותו: אם כפר יושִׁית עליו ונתן פדיו נפשו ככל אשר יושִׁית עליו (סמוס כל"ל). — ואמר הפסוק: טבורי היה משתית ארץ וחוצות ומשתית טבורי הושִׁיתו ארץ וחוצות (כ"ס קליי, י"י קנני, יולר ח טעונוס). באתי והושִׁית לי דרך בעוים (מעלס נר קלויקוס, נן נעול, יולר נ סקס). והושִׁית אליל בהיכל כליל (כצ"ג, טעס נאכר, ציחליק-רצנילקי ז' 222). לונב ולא לראש הושִׁיתו (סכסו עלינו נרוס, מוסף יוס"ס).

— ספני, *השִׁית, — כמו קל⁽¹⁾: בא הכתוב להשִׁית ראשון אחרון ואחרון ראשון (כצ"ג, מני נל ס). — ובסמ"א: כאשר ישִׁית עליו, כשיחבענו הבעל בבית דין להשִׁית עליו עונש על כך (כס"י, סמוס כל כנ). משחין בקיר, חרנס יונתן ידע סרע, משיח בקירות לבו (סול, מ"ח יד י, וכעין זס ש"ח כס כנ). השִׁית ידו עם רשע (עוסח"מ, עזוס כל). מי נתן לך יד לעלות אל המרכבה וגאון גלויך עד סה להשִׁית (עמנואל, מחני ס, סכדמון, 245). — ואמר חסיטן: אבולוס והשִׁיתום משל בעמים (כ"ח קליי, ח"כס אסמסו, קיני ט"צ). שצף תרישית אס חר להשִׁית שובה אשר השִׁית לשוכבים יובר (סול, זכר סמלס, מוסף ח כ"ס). גורה חקת מיצירת בראשית, ראש דברך תי יה להשִׁית (סול, חף אכר, סס סס). הם ח"י תום כמו חללי קבר, לכן חיתם סגרה לדבר ווא, נעסר מוסס, קרוב נ סקס). הודו הוה

(1) [חקרמונים (השוו למשל רד"ק, סח"ש, ערך שוה) דמו למצא את החפץ גם במקרא, ולפי זה

למועד אחר, ועל כן עלו עליו קוצים וקשה לגשת אליו⁽¹⁾; ואשיתחו בתה לא יסר ולא יעדר ועלה שמיר וְשִׁית (ישע' סו); כל מקום אשר יהיה שם אלף גפן באלף כסף לשמיר וְשִׁית יהיה כחצים ובקשת יבא שמה כי שמיר וְשִׁית תהיה כל הארץ וכל ההרים אשר במערד יעדרון לא תבוא שמה יראה שמיר וְשִׁית (סס' כג-כה). כי בערה כאשר רשעה שמיר וְשִׁית תאכל (סס' טו). ואכלה וְשִׁית ושמירו ביום אחד (סס' יז). חמה אין לו מי ותנני שמיר וְשִׁית כמלחמה אפשרה בה אציתנה יחד (סס' כו ד). — ובמהמ"א, במליצת הכתוב, במש"ש קין או סלע⁽²⁾; השמר מעצת האשה כי היא רעה וסורת רוח וקשה ולכה שמיר וְשִׁית (כ"י זכרס, סעטעס ג, דוידזון, 22). — ואמר המשורר: וגמלו אבנים שקדים וְשִׁית כעצים בגן אל יהו ציץ ושמיר (מזצ"ע, סענך ח, צרודי, סכו). סחי חסיר בני בית, ותמליך החתם בני וית, ותלקוט שושן משיח, ותכנה היכל ובית (טלסס ישיני מנרנס, סליס' סנס סנס, סדור סר"ל, סקנס).

שִׁיתָה, ס"ה, — ש"ה פ' מן א, שִׁית, כמו הַשְׁתָּה; ושתי, לשון השתה והתינו מורגשת מפני שבאה תחת שתיים שאין שיתח בלא תינו ותאחז לשמוש (ס"ה, סנוס כג ח).

שִׁיתָה (3), ס"ז, — שם לבצל חיים קמן, הנצוד בפה ומלברת: כי נמצאו בעמירשעים ישור בִּשְׁשָׁה יקושים הציבו

(1) [תרגומים ופרשנים הבינו מלה זו או כלשון מין קין ותוח, או (בשבעים) כלצון תרנן ועזובה, אך, כפי שהראה העורך (הלשון והספר ב, 874 וכו'), אין שמיר וְשִׁית אלא כנוי לכרם זה שהנביא ישעיהו משתמש בו במשל לבית ישראל, בתמונה אגדית של כרם מוֹשֶׁה הצדה ושמור לעת מועד, ועד עת גאולתו קוצים עולים בו, ואין לראות לא שְׁמִיר ולא שִׁית בשם צמח, אלא בצורה נגזרת מן שְׁמִיר ומן א. שִׁית, וכן באים שני שרשים אלו יחד גם בצורה שִׁיתָה י" שְׁמִירָה לפי (ספ"ל קטל ג), וע"י שְׁמִירָה.]

(2) [ע"פ הבנה זו בכתובים.]

(3) [בשבעים אין תרגום למלים ישור בִּשְׁשָׁה, וגם הוולג' insidiantes quasi aucupes, כאלו ישורו כמו יקושים, דולגת למעשה על שָׁה, וכן כנראה הסורי (ואקימו פחא איך סינא, ו"א והקימו פחים כמו

מועלין בהם (מע"י ג ג). למטה ברצפה באותו הקרן מקום היה שם אמה על אמה ומבלא של שש וסבעת היתה קבועה בה שבו ויורדין לשית ומנקין אותו (מזכ"ג ג). ויורדין לשית ונבליעין בתוכו שני בקדש הסך נסך שבר ליו עשה לו המקום שיבלע מקדושה, ר' יוסי אומר שית היה נקוב לתחום שני וכו' וגם יקב חצב בו זה השית (תוספתא סוכה ג עו). שיתין מששת ימי בראשית נבראו שנאמר חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן, חמוקי ירכיך אלו השיתין, כמו חלאים שמחוללין ויורדין עד התחום (דנצ"ח נסס' נ' יוסק, סוכה עט). בראשית, אל תיקרו בראשית אלא בראשית (דנ' דנ' יפנעאל, סס' סס). שיתין מחוללים ויורדים עד תחום שנאמר וכו' וגם יקב חצב בו אלו השיתין (נ' יוסי, סס' סס). בזמן שמנסכין יין על גבי סוכה פוקקין את השיתין (ר"ל, סס' סס). בשעה שברה דוד שיתין קפא תהומא ובעי לשמשא עלמא אמר דוד חמש עשרה מעלות וחורידן (סס' נג). — ואמר הפוסק: ואז בשיתים נסכים כסדר וסגן עומד ומניף כסודר (נ' חלי צ' ילמק, ספסל סקס, סליס' ער"ס). בן ביושבי נטעים וגדרה בראשית, בטרם ירה פנה ובראשית, מצוקי ארץ עליהם תבל השית (מנכס דנצ' מנכ, אור זכוע, יולד ספסקס ח). חנכו ובכרו היכל להעלות נר כאמן, חפשו ומצאו בשיתין, כך שיש בממן (סול, אודך, יולד סנס צ סנס), היתה לשית חוג יסוד (יעקב, ליון יידנס, קיני ס"צ).

ד. *שִׁיתָה⁽¹⁾, ס"ז, — תאנת אביב, תאנת מקדמת, הנובלת מבלי להבשיל; הקלים שברמאי השיתין והרמין והעוורדין ובנית שוח ובנות שקמה וגובלות התמרת וכו' (דמלי ח ח). מהוצאת עלין ועד הפגין חמשים יום, מן הפגין ועד השיתין הנובלות חמשים יום, מן השיתים הנובלות ועד התאנים חמשים יום (יכ"ס סני' ס ח).

שִׁיתָה, ס"ז, שִׁית, שיתו, — רק בצורה שְׁמִיר וְשִׁית וכו', שדה שהוא שמור ומוֹשֶׁה כאלו הצדה עד

(1) [לדעת ל', 236 I Flora. ואחרים בא שית, שיתון כמבטא משמש במק' שיתין, ואין זה מסתבר, אך לא התברר מקור המלה.]

[illegible]

(1) [אין שׂכב לנכי חיה או בחמה במקרא. כאיוב
ט כא (תחת צאלים ישכב) הכונה לליוותן (עי' בפרושו
של העורך) שהוא משרתו של האל שמסר בו, ולא חיה
מן החיות. גם בבמד' כד ט (כרע שׂכב כארי) אין ליחס
אח השכיבה לארי.]

(2) [במגלת ישעיה א מן המדרב: תשככו, ואמנם
אין הוראת הצורך ברורה כלל, ואין זה מסתבר שידבר
כאן, בקשר לה, אור אשכם וזיקות בערתם' על שכיבה,
אלא, למשל, על כך, כי בכו או יכבו ון) זיקות אור
אלה, או על לשון שכיבי אש, כגון תשכבו ון,
ו:נין כזה מסתבר בצורך, שבנחנו למשל: למען כח
תשכבו, כלי' תשרפו, וצ"ע.]

משפחות אנשים ילכרו (יגלו ס. כו). — ובמהמא,
במליצת הכתוב, ואמר הפסוק: טומנו פה כשך
ויקששים יועצי מרמה וכוב מלחשים (כ' שמואל נב
וילקח, אחרי כן, קצר ע שנועות), טמנו לנו פה ומוקש,
ישור כשך יוקש (פואל, אל אל מ', זולת טמנו ע
העמידו ויון תרששים, עקרים כשך נחשים
(מנחם צדכי מנחם, חין מושיע, זולת טמנו ע מנחם).

שִׁבְּ ⁽¹⁾, מָמַנּוּ "אֲשֵׁכָה, "הֶשְׁכָּחָה ⁽²⁾, מִשְׁכָּח, מִשְׁכָּחָה,
שִׁבְּ, שִׁכָּח, שִׁכָּחָה, שִׁכָּחָה, שִׁכָּחָה.

[illegible]

פוקשים), וה"י נותן באור חששי (בנכלין) אשרין דם וזאי
כלבוש צידין;) והפרשנים המסרתיים בארו בַּשֶּׁף כמקור מן
שַׁכַּר, ואינו מסתבר. כן אין משם בהצעות התקון
שהציעו. והמחבר ראה כאן מלת בַּשֶּׁף במשם' חבר
אנשים. ועי' ערך זה. אך לפי ההקבלות שבמקרא (כגון
בפרט קהלת ט"ב : כרגים שנאהוים במצודה רעה וכצפנים
התאוות כחם כחם יוקשים בני האדם) וההמשך שבפס' זו
(ככלוב מלא עוף כן בתיהם מלאים טרפה), קרוב לראות
כאן שם במשם' בעל חיים הנצוד כחם, בקריאה: ויִשָּׁר
(במקום ישור) בַּשֶּׁף יקושים, כלומר והישרים נצודים
בצפנים או בעכברים. וכנראה היא המלה שֶׁב, הכאה
במשם' במשם' בעל חיים קטן, כשמושים דומים לאלה
שבכחוב (עי' לאחרונה Deimel, Akkad. Šumer.
Glossar, עמ' 721, וצ"ע).

(י) [עִי' שֶׁכֵּב, חֶעֶרָה.]

(2) [עי' לאחרונה במאמרו של ג. אלון על מלח

ו, לשוננו מז, 144.]

(8) [גם בארם' ובסור' וכן באונרית' שבכ', בכוש' סִכֵּךְ באותה משמ' כנעבר', אך כדעת רבים אין כאן אלא שמוש כפִּעַ, כפעל חכא בערב' בצורה שִׁכֵּכָה במשמ' יצק, שפך (ארצה) — ושים לב לנאמר על בנין הַפַּע' ועל שִׁכֵּכָה — ובאשור' בצורת סִכֵּכַ, שפך במשמ' הטיל ארצה. השערות אחרות על קרבת השרש אל שפך או אל הארם' דרך באותה משמ' אינן נחנות להוכחה. כמו כן אין לקבוע, אם יש כאן הרחבה בבנין שמעל משרש קצר כגון כב (b), הפך בערב'.

(a) مک (b) کب

וגלית מרגלתיו ושכבתיו⁽¹⁾ (כס נ ד). — ושכב את משכב הצהרים: וילכו בני רמון הכמרתו רכב ובענה ויבאו כחם היום אל בית איש בשת והוא שכב את משכב הצהרים וכו' ויבאו הכית והוא שכב על סמטתו בחדר משכבו (ס"ז ד ה-ז). — ובצרופים כגון שכב ואין מחריר: ונתתי שלוש בארץ ושכבתם ואין מחריר (ויקרי כו). — שכב בשק: ויקרע בגדיו וישם שק על כשרו ויצום ושכב בשק (וי"א כז). — ושכב בעל היים לשעשועים בחיק האדם: ולרש אין כל כי אם כששה אחת קטנה וכו' ספתו תאכל ומכמו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו כבת (ס"ז יב ג). — והנערה הסכנת: ויבקשו לאדני המלך נערה בתולה וכו' ושכבה כחיקך וחם לאדני המלך (וי"א ח ז). — ושכב התולה או המתחלה: ושכב אמנון ויחלל וכו' ותלך חסר ב"א אמנון אחיה והוא שכב (ס"ז יג ו-ח). וישב יהורם המלך להתרפא ביורעאל וכו' וירכב יהוא וילך ויורעאלה כי יורם שכב שמה (מ"ז ע"ה-י). — ושכב איש עם אשה, את אשה וכדו' לשם זווג: ויאמר אבימלך מה זאת עשית לנו כמעט שכב אחד העם את אשתך והבאת עלינו אשם (בכ"ט כו י'). ותאמר לה (לאה לרחל) המעט קהתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני ותאמר רחל לכן ישכב עמך הלילה תחת דודאי בנך וכו' ושכב עמה בלילה הוא (ס"ז י"ה-י'). וירא אחת שכם וכו' ושכב אחת ויענה (ס"ז לד ז). וילך ראובן ושכב את בלהה פילגש אביו (ס"ז לה כז). ויהי אחרי הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף ותאמר שכבת עמי (ס"ז לו ז). ואשה אשר ישכב איש אחת שכבת זרע ורחצו במים וממנו עד הערב (ויקרי י"ח). ואם שלב ושכב איש אתה ותהי נדתה עליו וממנו שבעת ימים (ס"ז ס"ז כד). איש איש כי תשמה אשתו ומעלה בו מעל ושכב איש אתה שכבת זרע (במד' ה יב-יג). כי יהיה נער בתולה מארשה לאיש זמנאה איש בעיר ושכב עמה וכו' ואם בשרה ימצא האיש את הנער המארשה והחזיק בה האיש ושכב עמה ומת האיש אשר שכב עמה לבדו וכו' כי ימצא איש נער בתולה אשר

אל צור חצבתם ואל מקבת בור נקרתם (יט"ז כ יא-כא ח). ושכבה בבשחנו וחכסנו בלמחנו (י"ח ג כס). נפשי בתוך לבאם אשכבה (ספ"ה נז ס). — ושכב בין המשפחים, כמו ישב בין (הם) שפחים, רבין בחלק שלל על סיר הכשר⁽¹⁾: אם תשכבון בין שפחים כנפי יונה נחפה בכסף ואכרותיה בירקרק חרוץ (ספ"ה קס יד). — ב' ובפרט שכב לישון בלילה: טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדום נסבו על הבית (בכ"ט י"ד). ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו ושכב במקום ההוא (ס"ס כח יא). ויהי ביום ההוא ועלי שכב במקומו וכו' ושמואל שכב בהיכל יי'. וכו' ויקרא יי' אל שמואל ויאמר הנני וירץ אל עלי ויאמר הנני כי קראת לי ויאמר לא קראתי שוב שכב וילך ושכב ויסף יי' קרא עוד שמואל ויקם שמואל וילך אל עלי ויאמר הנני כי קראת לי ויאמר לא קראתי בני שוב שכב וכו' ויסף יי' קרא שמואל בשלישית ויקם וילך אל עלי ויאמר הנני כי קראת לי וכו' ויאמר עלי לשמואל לך שכב וכו' וילך שמואל ושכב במקומו (ס"א ג ז-ט). וירא דוד את המקום אשר שכב שם שמואל ואבנר בן נר שר צבאו ושאל שכב במעגל והעם חנים סביבותיו וכו' ויבא דוד ואבישו אל העם לילה והנה שמואל שכב ישן במעגל וכו' ואבנר והעם שכבים סביבו (ס"ס כו ה-ז). ושכב אוריה פתח⁽²⁾ בית המלך את כל עבדי אדניו (ס"ז י"א ט). ויצא בערב ושכב במשכבו עם עבדי אדניו (ס"ס יג). ושכב ווישן תחת רחם אחד והנה זה מלאך נגע בו ויאמר לו קום אכול וכו' ויאכל וישת וישב ושכב (מ"א י"ח-י'). אני שכבתי ואישנה (ספ"ה ג ו). בשלום יחדו אשכבה ואישן (ס"ז ט). אם תשכב לא תפחד ושכבת וערבה לך שנתך (מס"י ג כד). מעט שנות מעט חנוניות מעט חבק ידיים לשכב (ס"ז י'). אם שכבתי ומארתני מתי אקום וסדר ערב ושבעתי נדרים עדי נשף (לוי' ז ד). ויהי בשכבו וידעת את המקום אשר ישכב שם ובאת

(1) [עיי' בדבריו העורך, משלי שלמה 58, חלשון והספר א, 471, על צרופים אלו.]
(2) [כמו בפתח, עיי' פתח, הערות.]

(1) [ושכבת קרי.]

יִסֹּךְ וְשָׁכַבְתָּ אֶת אֶבְרָהָם (ס"ז ז יג). וְיִשְׁכַּב דוד
עִם אֶבְרָהָם וְיִקְבֹּר בְּעִיר דוד (מ"א ז י). וְיִשְׁכַּב שְׁלֹמֹה
עִם אֶבְרָהָם וְיִקְבֹּר בְּעִיר דוד אִמּוֹ (סס יא מנ). וְהִיטִים
אֲשֶׁר מֶלֶךְ יִרְבֶּעֶם עֲשָׂרִים וְשָׁתִים שָׁנָה וְיִשְׁכַּב
עִם אֶבְרָהָם (סס יד כ). — וְשָׁכַב לְבוֹ, שָׁכַב עָרְקוּ; דִּיחָה
עֲצָמֵי נָקֵר מֵעֲלֵי וְעָרְקֵי לֹא יִשְׁכָּבוּ (ח"ז ל י). בִּי כָל
יָמָיו מִכְּאוּבִים וְכַעַם עֲנִינוֹ גַּם בְּלֵילָה לֹא שָׁכַב¹ לְבוֹ
(קס"ז ז כג). — וְאִמֶּר בֶּן מִירָא: וְיִשְׁכַּב שְׁלֹמֹה
מִיּוֹאֵשׁ וְיָעוּב אַחֲרָיו מָנוֹן (נ"א גנ"י מו כג). —
וּבְתוֹמָם: אֵין לֹו גִבְיִנִים, אֵין לוֹ אֵלֶּא נִבְיָן אֶחָד
הוּא גִבְיָן אַחֲסוֹר בְּתוֹרָה, ר' דּוֹסָא אָמַר כָּל שְׁנִינִי
שׁוֹכֵב בֶּן (נְכוּמָה ז ז). דְּרִי שׁוֹכְבִים בְּשָׁל
אִשָּׁה (סס עס ט). הֹוֹב מִטָּמֵא אֶת הַמִּשְׁכָּב בְּחִמְשָׁה
דְּרָכִים וְכוּ' עוֹמֵד, יוֹשֵׁב, שׁוֹכֵב, נִתְּלָה וְנִשְׁעָן
(זנ"ס ז ד). כְּדֵי שִׁיְהִי שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת שׁוֹכְבוֹת
(כז סקל"ז עס ער עוקבֵל, דס כג). וְמַעֲשֵׂה
בְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהִשְׁכִּים אֲצֻלוֹ אֲדָם וְנָתַן לוֹ אֲכִילָה
וְשִׁתְיָהּ וְהִעֲלָהוּ לִגְגַל שָׁכַב (ד"א ט). — וּבִסְפָּרָא
גַּם לִגְבֵי דְבָרִים שְׁאִין בָּהֶם רוּחַ חַיִּים כְּמִשְׁמָ' הִיָּה
מוֹנֵחַ: וּבִשְׁחִיבָתָהּ שׁוֹכֵב עַל עֹבֵי הַתְּחִלִּים
עוֹלָה תוֹר לְמַעַלָּה מִכָּל עֹבֵי הַסִּפָּרָה כָּל שְׁהוּא
(נ"א, עֲמוּסָה כס"א), פִּרְשֵׁי כְּנָפִים, שְׁלֹא תַעֲשֶׂה כְּנָפִים
שׁוֹכְבִים אֵלֶּא פְּרוּשִׁים (סו"א, עס עס כ). וְדָף הַשְּׁלָחַן
שׁוֹכֵב עַל אוֹתָהּ מִסְגֶּרֶת (סו"א, עס עס כה). וְנִקְפֵּל
הַסִּינֵי לִפְנֵי הַכֹּהֵן עַל מִתְּנוֹ וְכוּ' וְקִצְתּוֹ שׁוֹכְבִין
עָלָיו (סו"א, עס כח כו). אוֹ גִבְיָן וְכוּ' שְׁנִינִי עֵינָיו
שַׁעֲרֵן אֲרוּךְ (שׁוֹכֵב²) (כּוֹא, וִיקְרִי כֹא כ).
שִׁיּוֹרֵד, מִרְאֲשׁוֹ אֵל זָקֵנוֹ אֵל פִּי רֹאשׁ הַתְּחִנּוֹת שְׁלוֹ
שְׁהוֹק שׁוֹכֵב ע"פ הַתְּחִנּוֹת (סו"א, סס"י קל"ג). וְבִדְגָה
גְּדוֹל כְּשֶׁהוּא מִבוֹשֶׁל גְּרָאוֹת תְּחִיבוֹת כִּשְׁחָן שׁוֹכְבוֹת
זוֹ עַל זוֹ וְזוֹ אֲצֵל זוֹ (סו"א, ח"ז מ"א י). כְּשֶׁהִיא רֹאֵה
שְׁתֵּי שְׁבָלִין שְׁנִמְלִי מִן הַקִּיצִירִים לֹקְטָתָן אֶבֶל שְׁלֹשׁ
שׁוֹכְבוֹת יַחַד אֵין לֹקְטָתָן (סו"א, עס קיג). בְּתוֹר
אוֹפִין מְעוֹמֵד שֶׁהִפֵּת דְּבוּקָה בְּרֹפְנֵי הַתְּנוּרָה וְעוֹמֵדָה
וְאִינָה מוֹטֵלָה בְּשִׁיבוּכָה ע"ג שׁוֹלֵיוֹ כְּרַעְפִּים שְׁחָן
שׁוֹכְבוֹת עַל רִחְבָּן (סו"א, עס קכ). שְׁבוֹ עוֹמְדִים
עוֹמְדִים, שְׁנֵי עוֹמְדֵי כֶּסֶף כְּמִין עוֹמְדֵי סָפֵר תוֹרָה
(1) [אִמְסַם אֲפִשֶׁר שְׁצִ"ל לֹא שָׁכַף לְבוֹ, מִלְשוֹן

לֹא אֲרִשָּׁה וְחִמְשָׁה וְשָׁכַב עִמָּה וְנִמְצְאוּ וְנָתַן
הָאִישׁ הַשָּׁכֵב עִמָּה לְאִבֵּי הַנֶּגֶד חֲמִשִּׁים כֶּסֶף (דנ"י כג
כג—כט). וְעָלֵי זָקֵן מֵאֵד וְשָׁמַע אֶת כָּל אֲשֶׁר
יַעֲשׂוֹן בְּנֵיוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל וְאֵת אֲשֶׁר יִשְׁכָּבוּ אֵת
הַנָּשִׁים הַצְּבָאוֹת מִתַּח אֶהֱל מוֹעֵד (ס"א ז כג). וְיַחֲזֹק
מִמֶּנָּה וְיַעֲנֶה וְיִשְׁכַּב אִתָּה (ס"ז יג יד). וְאֵת תּוֹנוֹתֶיהָ
מִמְצָרִים לֹא עֹבֶה כִּי אוֹתָהּ שָׁכַב בְּנִעוּרֶיהָ (יחזק' כג
ס). — וְשָׁכַב אֲצֵלָה לְהִיּוֹת עִמָּה: וְהִי כְּדִבְרָה
אֵל יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֶיהָ לְשָׁכַב אֲצֵלָה
לְהִיּוֹת עִמָּה (נְכֻמָּה ל"ט). — וְעַם בְּנוֹי, וְיִשְׁכָּבְתָּ (קרי'):
אִשָּׁה חֲמִישָׁה וְאִישׁ אֶחָד וְיִשְׁכָּבְתָּ¹ (דנ"י כס
ל). — וְשָׁכַב אִשָּׁה עִם גִּבְרָה: וְהִיא חֲכִירָה
אֵל הַצְּעִירָה אִמּוֹ וְזָקֵן וְאִישׁ אֵין בְּאֶרֶץ לְבוֹא עָלֵינוּ
כְּדָרְךְ כָּל הָאֶרֶץ לֵכָה נִשְׁקָה אֶת אִמּוֹנוֹ יוֹן
וְיִשְׁכָּבְתָּ עִמּוֹ וְנָחִיה מֵאִבְנֵי וְרַע וְכוּ' וְהִיא חֲכִירָה
וְיִשְׁכָּב אֶת אִמּוֹ וְכוּ' וְהִי מִמְּחִרָה וְהִיא חֲכִירָה
אֵל הַצְּעִירָה הֵן שָׁכַבְתִּי אִמְשָׁא אֶת אִבִּי נִשְׁקָנוּ יוֹן גַּם
הַלֵּילָה וְבֹאֵי שָׁכַבְתִּי עִמּוֹ וְכוּ' וְחָקֵם הַצְּעִירָה
וְיִשְׁכָּב עִמּוֹ (נְכֻמָּה י"ג ל"א—ל"ב). וְחָגַשׁ אֲלֵיוֹ לֹאכֵל
וְיַחֲזֹק בָּהּ וְיֹאמַר לָהּ בּוֹאֵי שָׁכַבְתִּי עִמִּי אֲחֹתִי
(ס"ז יג יח). — וְשָׁכַב גִּבְרָה אֶת זָכָר: וְאֵת זָכָר
לֹא שָׁכַב מִשְׁכָּבִי אִשָּׁה (וִיקְרִי י"ח כג). — וְעַם
בְּחִמָּה: כָּל שָׁכַב עִם בְּחִמָּה מוֹת יוֹמָת (עֲמוּסָה
כז יח). אֲרוּר שָׁכַב עִם כָּל בְּחִמָּה (דנ"י כז כח). —
וְשָׁכַב הַמֶּלֶךְ לְעַפְרָה, עַל עַפְרָה בְּקִבְרָה: גַּם בְּרוּשִׁים
שִׁמְחוּ לָךְ אֲרוּי לְבָנוֹן מֵאֵז שָׁכַבְתָּ לֹא יַעֲלֶה
הַכֹּרֶת עָלֵינוּ (יִסְעִי י"ז ט). הַמּוֹצִיא רֶכֶב וְסוֹם
חֵיל וְעוֹזוּ וַיְחַדּוּ וְיִשְׁכָּבוּ כָּל יְקוּמוֹ (סס נ"ג יז).
בְּתוֹךְ עֵרְלִים שָׁכַב אֶת חֲלָלֵי חֶרֶב (יחזק' ל"א יח, וְכַעֲשֵׂן זֶה
לִזְכָּרָה, כ"ג—כ"ד). בְּמִתִּים חֲפָשִׁי כְּמוֹ חֲלָלִים שָׁכַבְתִּי קִבְרָה
(סס"י ס"ו). לְמַעַל לֹא מִרְחֵם אֲמוֹת וְכוּ' כִּי עָתָה
שָׁכַבְתִּי וְאִשְׁקוּשׁ (ח"ז ג יג). וְהִיא לֹא תִשָּׂא מִשְׁעֵי
וְתַעֲבִיר אֶת עֹנֵי כִּי עָתָה לְעַפְרָה אֲשָׁכַב וְשִׁתְרָתִי וְאִינָה
(סס ז כח). וְאִישׁ שָׁכַב וְלֹא יָקוּם עַד בִּלְתִּי שְׁמִים
לֹא יָקִיצוּ וְלֹא יַעֲרֹו מִשְׁנָתָם (סס יד יג). יַחַד עַל עַפְרָה
וְיִשְׁכָּבוּ וְרַמָּה תִּסְמָה עָלֵיהֶם (סס כ"א כו). — וְשָׁכַב עִם
אֲבוֹתָיו כְּמִשְׁמָ' זוֹ: וְיִשְׁכָּבְתִּי עִם אֲבֹתִי וְנִשְׁאֲתָנִי
מִמְצָרִים וְקִבְרָתִי בְּקִבְרָתָם (נְכֻמָּה מ"ז ל). כִּי יִטְלֹאוּ

(1) [הַכְּתִיב: יִשְׁגֵּל בָּהּ, וְהוּא עָקֵר, וְסָפֵק אִם
הִיָּה שְׁמוֹשׁ כּוֹחַ מִן שָׁכַב בְּלִשׁוֹן הַמִּקְרָא.]

וְחִמָּה מִלֶּךְ שָׁכַבְתָּ.

(2) [עִי' בְּמִשְׁנֵה הַסִּפָּרָה לְעִיל.]

המל, המל המשכב מפות: מפות על הארץ; ויהי בערב ותעל השל ויחכם את המלחמה ובכפר היה שְׁכַבְתָּהּ המל סביב למלחמה ותעל שְׁכַבְתָּהּ המל והנה על פני הארץ דק סחספס דק ככפר על הארץ (מחזק יו יג-יד). — (ב) שְׁכַבְתָּהּ ורע¹, ורמז הורע: ואיש כי תצא ממנו לשְׁכַבְתָּהּ ורע ורחץ במים את כל בשרו וממא עד הערב זכר בגד וכל עור אשר יהיה עליו לשְׁכַבְתָּהּ ורע וכבש במים וממא עד הערב ואשה אשר ישכב איש אחת לשְׁכַבְתָּהּ ורע ורחצו במים וממא עד הערב (ויק' יס יג-יד). ואיש כי ישכב את אשה לשְׁכַבְתָּהּ ורע (סס יג יג-יד). או איש אשר תצא ממנו לשְׁכַבְתָּהּ ורע (סס כג ד). איש איש כי תשמה אשתו וכו' ושכב איש אחת לשְׁכַבְתָּהּ ורע (במד' ס יג). — וכתובים: וב שראח קרי וגדח שפלתה שְׁכַבְתָּהּ ורע (בכ' ג ו). אבות המומאות השרץ ושְׁכַבְתָּהּ ורע וממא מת וכו' (כלים א ד). אלו מממאין ומכשירין, וזכו של וב ורוקו ושְׁכַבְתָּהּ ורעו (מכשירי וו). שגורו על פיתן של גויס וכו' ועל שְׁכַבְתָּהּ ורעו (יחז' סס א ס). דיגיה דההוא גברא במאי, א"ל ב שְׁכַבְתָּהּ ורע ורחתת (גיט' כז). שני נקבים יש בו באדם, אחד מוציא שתן, ואחר מוציא שְׁכַבְתָּהּ ורע (בכז' מד). — *וגם במשמ' לבר של דבר המשכב על זולתו, Schichte; couche; layer: ג' אורסין הן, אחד צף ואחר שוקע ואחר עשוי בשְׁכַבְתָּהּ ועומד מלמעלה (יחז' סס א ס). — ובמהמ"א: בשנתגלה (המן) משכבת המל ראו שהיה דבר דק סחספס כתובו בין שתי שְׁכַבְתָּהּ המל (כס"י, שמוס עז יד). רק זאת ידענו מחלקה העליון (של הארץ) כי הוא כולל מחצבות אבנים ועפרוריות שונות ושְׁכַבְתָּהּ הן מתחלפות על סדר גבון (כ"ד פריזסיון, מוסדס סגל, עז).

שְׁכַבְתָּהּ, כ"י שְׁכַבְתָּהּ, שְׁכַבְתָּהּ, — כמו שְׁכַבְתָּהּ²: ואל אשת עמיתך לא תתן שְׁכַבְתָּהּ לורע לשמאה בה וכו' ובכל בהמה לא תתן שְׁכַבְתָּהּ לשמאה בה (ויק' יס כ-כג). ואיש אשר יתן

במה נאה מהמאכילו והמשקהו (כ"י אלנקאוס, מנוסח' א, עכעללו, 45). השְׁכַבְתָּהּ עצמה בבית החורף ישנה (מכד' כ"ג סגל). דביון שעלה עמוד השחר לא שייך לומר השְׁכַבְתָּהּ שאין דרך בני אדם לה שְׁכַבְתָּהּ עצמן באותו פעם (סגלס אל"ס כלה ד). — ואמר המשורר: ועל עיני חמסי לא ללבי והדמעה לשון צדק לראים, כאלו גוצרו עיני נבלים לה שְׁכַבְתָּהּ את לחי או נשיאים (כמכ"ע, סמ"י חכסו, כדודי יח). כל צר בניב פיהו כשאול יהי משְׁכַבְתָּהּ כאשר כמי גרבת ידו לעב משְׁכַבְתָּהּ (סוף, סענך א, סס סעז). תמיה רביב הן וח שְׁכַבְתָּהּ מל אהבים כמן עת מרסום ליל כנפיה מנערת (כ"י הלוי, עין כדירה, זמורסג, 288).

— ספס, השְׁכַבְתָּהּ, משכב, השְׁכַבְתָּהּ, — השְׁכַבְתָּהּ אותה: ויבא אלישע הכהן והנה הנער מת משכב על מטהו (מ"ד ד כג). רדה ותשכבה את ערכים (יחז' לג יט). והשְׁכַבְתָּהּ בתוך ערלים את חללי חרב (סס סס לג)¹. — ובמהמ"א: המוצא מת בתחלה מושכב בדרבו (גזיר ע ג). — ובמהמ"א: מוטל, מושכב (כס"י, עכז' יז). וראשו מושכב לתוכה (סוף, סוכ' ג). מואר של קורות המושכבות לארך של בגין (סוף, סגל' לא). אדם רובין מושכב (סוף, זכס' סג).

שְׁכַבְתָּהּ, ס"י, — האבן התחתונה שבהם, unterer Mühlstein; meule gisante; nether millstone: ומרחיקין את הירחיים שלשה מן השכב שהן ארבעה מן הרוב (כ"ג ז א). — ובמהמ"א גם נבלי שְׁכַבְתָּהּ במשמ' נאדות משכבים, ואמר הפישן: או מרם נמחתו נבלי שְׁכַבְתָּהּ² (יס"י, אז ערס, קליס').

שְׁכַבְתָּהּ⁸, ס"י, סמ"י שְׁכַבְתָּהּ, — מה שיוורד ומספספס מנוול, Erguss; effusion, ובפרט א שְׁכַבְתָּהּ

(1) [מן הארץ] שבתים עבר גם לעבר' הצרופ הארמי שְׁכַבְתָּהּ (שוכב חולה) במכמא שְׁכַבְתָּהּ מרע, ובפרט במשמ' חולה אנוש לפני מותו, כגון במשנה פאה ג ז, ב"ב ט ו ועוד, וכן מצויים צרופים כגון יקרא דשכבי, כבוד הנפטרים, וכדו'.

(2) [ע"פ לשון הכתוב: ונבלי שמים מי ישכבי (חזק' למ לו)].

(3) [כאמור בהערה למעל שכב, עקר משמ' השרש היא כנראה לשון שפיכה וציקה, ובלשון הדבור בימינו מקבלת הצורה: שְׁכַבְתָּהּ].

(1) [לפי הנאמר בהערה שלפני זו קרוב מושג הפעל שְׁכַבְתָּהּ לזה של השם].

(2) [בתוים נדרשה המלה כלשון שכיבה בכלל, לרבות: ויתן איש כך אח שְׁכַבְתָּהּ, להביא את הסרים (ספרי כמ"ד יג)].

שָׁכַבְתָּ (שָׁכַבְתָּ) — שמתו ילדיו, כמו שָׁכַבְתָּ: ואמרת
בלבבך מי ילד לי את אלה ואני שָׁכַבְתָּ
וגלמודה גלה וסורה (ישעי' נ"ב כ"א). — ובסמ"א (2):
שָׁכַבְתָּ למה חכמי (רש"י, פסוק חכמה, שָׁכַבְתָּ
ביליק-כנ"ל, 11). שָׁכַבְתָּ בחולה לעירך
שָׁכַבְתָּ (סוף, סוף, 98).

שָׁכַבְתָּ שרש מספ"א (1).

שָׁכַבְתָּ (שָׁכַבְתָּ) — פעלת חרבר. המִשְׁכָּה, נהג בספרות.

שָׁכַבְתָּ (שָׁכַבְתָּ) — פעלת חרבר המִשְׁכָּה: ישלם לה
(לאביגיל) מה שקוּחָה מִשְׁכָּה בְּשָׁכַבְתָּ
דוד וחרון אפו (כ"י מסי' ל"א, נפס' ל"א, 27).

שָׁכַבְתָּ (שָׁכַבְתָּ) — מצב בני אדם שמתו ילדיהם: ועתה
שמעי ואת ערינה הישבת לבשך האמרה
בלבבך אני ואפסי עוד לא אשב אלמנה ולא ארע שָׁכַבְתָּ
ותבאנה לך שתי אלה רגע ביום אחד שָׁכַבְתָּ ואלמן (8)
כתם באו עליך (ישעי' מ"ז ט"ז). ושלמוני רעה חחת
טובה שָׁכַבְתָּ (4) לבשתי (תה"ל ל"א, 13). — ובסמ"א (5):
ושָׁכַבְתָּ הבנים נקרא מירור (מס"ג שמו' ח'
יד, מרגליות, יד).

שָׁכַבְתָּ (שָׁכַבְתָּ) — מצב השָׁכַבְתָּ, שָׁכַבְתָּ:
עוד יאמרו באוניך בני שָׁכַבְתָּ צר לי
המקום גשה לי ואשבת (ישעי' נ"ב כ"א). — ובסמ"א, גם
במ"א: פתיל תכלת, על שם שִׁכְוֹל בבורות
(כ' נפס' חרסון, פסוקים לח"ד). לשכלם, לגרש
יושביך מקרבך הוא קרוי שָׁכַבְתָּ (כס"י, יחזק' לו'
13). שום שָׁכַבְתָּ וזומו אין בהם (סוף, סוף, 7 ד).
תיכלא ועיורא, שִׁכְוֹל בנים ועיורון הדמעת
(סוף, סוף, קנ"א).

שָׁכַבְתָּ ע"י שָׁכַבְתָּ.

שָׁכַבְתָּ (שָׁכַבְתָּ) — א) חכונת חרבר השוכן וחשקט,
מנוחה (4), Ruhe; repos; rest: ורבק

(1) [בעקר בינו' פָּעוּ' מִן שָׁכַבְתָּ, ע"י שָׁכַבְתָּ]
(2) [בסמ"א קשה להבחין, אם חכונה לצורה זו
או לצורה שָׁכַבְתָּ באותה משמ', וע"י גם שָׁכַבְתָּ]
(3) [ע"פ הערב' שָׁכַבְתָּ (a) במשמ' זו, ואפשר
שבטאו את המלה במשמ' זו שָׁכַבְתָּ]
(4) [במס"ד בראש' ל"א נאמר בנוסח הרפוסים:
ויעש נח ככל אשר צוה אותו אלהים בן עשה, זה

(a) سکون

(1) [משרש שָׁכַבְתָּ בזה, בכינוי' הפע' מִן שָׁכַבְתָּ (גם
בחשואת סָכַבְתָּ, גרד, תעה דרך בכוש') גזרו רבים את
המלה משכים בירמ' ח' ח': סוסים מוונים מְשָׁכִים היו איש
אל אשת רעהו יצחלו, ואחרים גזרו מלה זו מן שָׁכַבְתָּ
(ע"י רד"ק) או שראו כאן צורה מן אשך, או שנקדו
מְשָׁכִים, וכך כנראה גם עקילם וחסורי, והשבעים דלגו
על המלה הקשה. אך אין כל ההצעות מסתברות, ואמנם
אפשר שצ"ל מְשָׁכִים, מִשְׁכָּה מְשָׁכִים, שירמיהו
משתמש בה (ד"ס, י"א-י"ב) כלפי אשה בוגדת ומנאפת].
(2) [כמו שָׁכַבְתָּ ואלמן במקרא בא באוגרית'
(גינזברג, כס"י לוגית 78 טורה 8 וכו'): ברה ח'ט ת'כל
ברה ח'ט אלמן, ו"א בידו (של מתי'שר) שכת שָׁכַבְתָּ,
בידו שכת אלמן].
(3) [במגלת ישעיה א' בפס' ט': שָׁכַבְתָּ ואלמנה].
(4) [אמנם הצרופ' קשה, כי מצפים כאן לפעל
ולא לש"ע].
(5) [בכתיב חסר-הנקוד שבסמ"א קשה
להבחין, אם חכונת הכותב למלה זו או לצורה שָׁכַבְתָּ,
הכאה גם במיר שָׁכַבְתָּ, וע"י שָׁכַבְתָּ]

גידון כשכונה (כחונ' כח). ובלבד שלא יעשנה שכונה, וכמה שכונה, חנא אין שכונה סחונה משלשה בני אדם (ע"ז כח). רחל אחת היתה בשכונתנו (סולי כח). חרשת היתה בשכונתנו (כ"י, כדס יח); מעולם לא קדם צד שטאל לצד ימין חוץ מאחת שהיתה בשכונתנו (כ"י יחטט, סס מה); עשה שכונה בארץ ישראל (מד"כ כחטט, סד). מעשה באשה אחת שהיתה בשכונתו של רבן גמליאל וכו' וכיון שהרגישו בו חלמידיו עמדו ופנו אותה משכונתו (סס ח"כ ח כ, כחלס). — ובהשאלה, שכונת קברות, קבוצת קברות קרובים זה לזה: מצא שלשה (מתים) אם יש בין זה לזה מארבע אמות ועד שמונה הרי זו שכונת קברות (כז"ר ט ג). אחד המוציא שלשה מתים ואחד המוציא שלשה כוכין וכו' יש להם תפיסה ואין להם שכונות קברות (תוספתא חסילי טו ז). מעשה ברי' ישב. שבדק וצא שנים בתחלה ואחד היה ידוע, עשה להן תפיסה עשה להן שכונת קברות (סס סס ג). מת שחפר אין לו רקב ולא תפיסה ולא שכונת קברות (עולא כח חנינא, כז"ר כח). — ובסמ"א: מעריב לכולה מחווה ערסחא פי' שכונות שכונות (עכ"ל עכ"ל עכ"ל). יצאתי משכונה לשכונה (עמנואל, מס' טו, הכנען, 484). ויגורו על היהודים ללכת להם מהבתים אשר הם יושבים שם וכו' וללכת לדור בשכונות האשפות וכו' ומכרי פרות וירקות וכו' לא יוכלו לסבור מחורתם בשכונות היהודים כל עיקר (דברי הימים טל סלמיסיר סולו סכניני, סכנין ג, 477). (עד שבאו שני גדרים) משער האשפות, הוכיר חננא שם אומנתן ושם שכונתן לומר לך שלא ימנע אדם עצמו מבית המדרש (כעמ"ט ע"ז ח ג). — "ובמש" שכונות וקרבה, תכונת דברים קרובים זה לזה, Nachbarschaft, Verwandschaft; voisinage, affinité; neighbourhood, kinship: לפי שהחבור יהיה על שני פנים, אם על דרך השכונה או על דרך המוג, ואולם חבור השכונה הוא כגון שטח הגוף ותכליתו לשטח גוף אחר. ותכליתו על דרך השכונה, כגון חבור השמן כמים והעצם בבשר, ואולם חבור המוג הוא חבור כל חלקי הגוף בכל חלקי גוף אחר וכו' (כ"י היסכחלי, ס' היסודות, מד). ערסחא חשם

לשכון קור, כאשר דבקה לתנועה תמימות (יוסף בן לדיק, עולם קטן, סוכין יג). כבטול התנועה חקף בא השכון ובבטול השכון חקף בא התנועה (סס סס, מט. — ב) מעלת המשכון, המושב דבר במקום: ולא הבטיחו בשיכון הכבוד עמחם (כע"ל דורסן, מנן חנוס, סלס סוכינו עקב ז). וענין שכון השכינה בישראל היא שהשנחת הא"ס היא דבקה עמחם (סס סס). — ג) ושכון בני אדם במשכונתו, סרום במשכון ודירה, נוהג במפרות וברבור.

*שכונה, ס"ה — א) קבוצת בתים שכנים וקרובים

זה לזה, Wohnbezirk; quartier; quarter: הרג באותה העיר גולה משכונה לשכונה (מכ"ז ז). גבאי קופה ביום טוב וכו' גובין כצינעא בחור חיקן ומחלקן על כל שכונה ושכונה (תוספתא דמ"ג טז). רב אמר עשינו עצמינו כארץ ישראל לגימין, ושמואל אמר אפי' משכונה לשכונה (יב"ט גימין ח ח). זקן אחד היה בשכונתו (צילס כח, ככורס לח). כפר קטן

שיכון לעשיית התיבה. ובס"כ שם: פירש רש"י ויל פסוק זה שכינו כאן לעשיית התיבה כלומר מוסב ושיוך על עשיית התיבה כמו שפירש רש"י בפ' החומש ולקמן בפ' גשא דף קע"ג ע"ג איתא בה"ג ממש וכן לקמן ע"ג גרס זה שיכון לכנוס בה"ה וכו' ולקמן פל"ד זה שיכון בזכות הקרבנות כלומר פסוק זה נכתב כאן ומוסב על הקרבת הקרבנות, ע"כ. ובהוצ' תיאודור, ע"כ 288: זה שיכון לעשיית התיבה. ובנסחאות שם: שכן, שוכן, שיכון, שכונה, שכיון, שובה, שיוך. וכתב תיאודור בפרושו: זה שיכון, זה שבאן בל"י זה שכתוב כאן ויעש נח וכו' נאמר לענין עשיית התיבה וכן מפרש בפירש"י עה"ת ויעש נח זה בנין התיבה, ובאותו סגנון איתא לקמן פל"ב סי' ה' לפ' ויעש נח ככל אשר צוהו וכו' זה שכן לבינוס בהמה היה וכו' ולקמן פל"ד סי' י"ב זה שיכון (וב"ה שם בדפוס') בזכות הקרבנות לפ' ויברך אלהים וכו' פרו ורבו וכו' (בראשית ט' א', ושם ה' י"ז כת' כבר ופרו ורבו על הארץ) ובפל"ט סי' ט"ו זו שיכון לבשורת ארץ ישראל (וב"ה שם בדפ"ר) לפ' ויבן שם מזבח וכו' (בראשית י"ב ו', ועוד ויבן שם מזבח וכו' שם י"ב ה' וי"ג י"ה והדרש לקמן סוף פל"ט ג' מובחות בנה וכו'). וכתובה שיכון כמו לקמן פל"ה כח"ל זה שיכון סומכו מן חמורת ועי' במ"ה חלק ל"ז צד 207, ע"כ תיאודור. ועל כל פנים אין כאן לשון שכון, אלא כנראה מלה מרבבת ב"ש, וצ"ע.

שָׁבוֹר וּבְגָבֵר עָבְרוּ יוֹן (יִמִּי כַּ ט.), הַקִּיצוֹ לְשָׁבוֹרִים
וּבְכוֹ וְהוֹלִילוּ כָּל שְׁתֵּי יוֹן (יִזְלֵל אַ ט.), יַחְזוּ וַיּוֹנְעוּ
בְּשָׁבוֹר וְכָל חֲכָמָתָם תִּחְבֹּלַע (סִסְלִי קַ כוּ), חוֹח
עָרָה בִּיד לְשָׁבוֹר (1) וּמִשָּׁל בְּמִי כְּסִילִים (מַנְסִי כוּ ט.), יַמְשִׁשׁוּ
חֶשֶׁךְ וְלֹא אֹרֹר וַיִּתְעַם בְּשָׁבוֹר (לִינִי יַ ט כֶּס), —
וְשׁוֹתָה שְׁבוֹר (2); וְהוּא בְּתַרְצָה שָׁחָה לְשָׁבוֹר (מִלֵּא
י ט), וְכֵן הָדָר שָׁחָה לְשָׁבוֹר בְּסִכּוֹת (סִס כ יו), —
וּבְתוֹמִים: חֲמִשָּׁה לֹא יִתְרוֹמוּ וְאִם תִּרְמוּ תִרְמוֹתָן תִּרְמוֹהָ
הָאֵלֶם וְהַשְׁבוֹר וְהַעֲרוֹם וְהַסּוֹמָא וְכַעַל קְרִי
(סְכוּמִי לוּ), מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁהִיתָה שִׁיבוֹר (3)
וּמִזֵּנָה לֵחַ אֵת הַכּוֹס וְאִמְרָה הָרִינִי נִירָה מִמֶּנּוּ (זִיכִי
ג), מִבָּאֵן לַשְׁבוֹר שֶׁמִּתְחַלֵּל בְּאִילוֹ עוֹבֵד עֵיז
(כִּי אֲלֵטִיז, זִכְכִּי לֵא), שְׁתוּי אֵל יִתְחַלֵּל וְאִם תִּתְחַלֵּל
תִּתְחַלֵּל תִּתְחַלֵּל, שִׁיבוֹר אֵל יִתְחַלֵּל וְאִם תִּתְחַלֵּל
תִּתְחַלֵּל תִּתְחַבֵּה (כִּכֵּס זִכְ כֶּס סוֹנֵל, מִיזִיזִי קִד), שְׁתוּי
כָּל שִׁיבוֹל לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, שִׁיבוֹר כָּל שְׁאִינִי וְכִיל
לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ (מִי זִכְ כֶּס סוֹנֵל, סִס סִס), מִשָּׁל
לְשָׁנִים שֶׁרָגְמוּ אִיקוֹנִין שֶׁל מֶלֶךְ, אֶחָד שְׁבוֹר וְאֶחָד
כִּדְעָתוֹ (סְכִמִי זִכְכִּי, וִיקִכֵּל טו), הַשְׁבוֹר גּוֹתֵן עֵינֵי
כְּבוֹם וְהַחֲנוּגִי בְּכִים (סִס שְׁמִיזִי) — וְאִמְרַת הַמִּשְׁוֹרִי: וַיִּשָּׁן
מִלְּהָרֶע לֶךְ בְּקִיעַ אוֹ בְּשִׁבְרָה (כִּיִּס סְכִיזִי, אֲסִי
מוֹסֵה, זֵן סִסְלִים, סִכְכִּיזִי ג, 52), וְהָאִנִּי בְּשִׁבוֹר יִתְעַתַּע
וַיַּחְבֵּר (כִּיִּי סְכוּי, יוֹסֵץ וּנְקִיס, זִנְוִסֵּס א, 29), — וְאִמְרַת
הַמִּלִּיק: מֵה שְׁבִאדֵּם שְׁאִינִי טִבּוֹסֵם עַל הָרִימָה הוּא
בְּשִׁבוֹר עַל הַלְשׁוֹן (זִנְוִסֵּס לִדִּיק, מִכְכֵּס ז, סִכְכֵּס), —
וְכִיִּי שְׁבִרָתָה: מִי שֶׁלֹּא רָאָה חֲצִיבִיָּה שְׁבִרָתָה וּמִיד
הַחֲשָׁקִים בְּקִרְתָּה, לֹא רָאָה מַעֲוִלֵם אִישׁ בְּנַעֲוִרָתָה
(שְׁמִיזִי, מִכְכֵּס כֶּס, סִכְכִּיזִי 716), מִי בְּשִׁקְנִי וְאִנִּי
שְׁבוֹרָתָה (יוֹסֵץ זֵן יִתְחַלֵּל, מִי נִשְׁקִי, סִכִּיזִי מִימִי, 57).

שָׁכַח ⁽¹⁾, מִמּוֹ שְׂכוּחַ, א. שָׁכַח, שָׁכַח, *שָׁכַח, שָׁכַח, וְעַי ב. שָׁכַח, שְׂכוּחוֹת, *שְׂכוּחוֹת.

(1) [אמנם כדעת העורך (משלי סלמס, 91)
המבין: חוה עלה משרי בור, בשבול האוחיות ובחלות
[ב-ב.]

(3) [בירוש' שם: שבורת].
(4) [במשמ' זו אין הפרש אלא בעבר' בלבד,
ובארמ' אשכח פרושו' מצא, ואפשר שנולדה ההוראה

והכתתו בבריות בע"ה והדרגת תנועות האברים
ושכונותם קצתם לקצתם וכו' והמשל בחדר
תנועותיו ושכונות האברים המוח, מה שלפניו רך
מאד ואשר מאחוריו קשה מעט וחוט השדרה יותר קשה
ממנו (כ"ס ח"ס, מו"ב ג לז). ואם לא תורישנו (את
הכנעני) ויוק לך שכונתו אצלך ויהיה לצנינים
בדרך (כד"ק, ס"ה, כ"י). כי יש לזקן שכונה עם
הבצים וגידים ויצאים ממקום אחד אל המקום
הא' כמו שיש שכונה בין השדים וחרחם
(גרסון בן שלום, שער סמנים ט, לז). ויש לרחם
שכונה עם השדים בגידים חלולים ועל כן
המעוברות והמניקות אינן זכות (פס סס, לה). כי
שיקנה הברזל מוגם שכונת המגניטם וכו' הוא
רחוק (כ"ס קצקש, אור ח"י, כלל ע"י, פק ע"י
מקום נסקדום סמניעית).

שְׁכָרָה חֵי, שְׁכָרָה, — מִי שֶׁשָּׁתָה יַיִן אוֹ שָׁכָר
 וּלְקַח בְּרוּחוֹ מִשְׁתֵּהוּ זוֹ, botrunken; ivre;
 drunk: שִׁמְעִי נָא זֹאת עֲנִיהַ וּשְׁכָרָה (1) וְלֹא מִיֵּין
 (יִשְׁמֵי כֹל כֹּל), — וְאִמֵּר הַמִּשְׁמֵן: שְׁכָרָה לֹא מִיֵּין
 הַשְּׁלִיכִי חֶפְצְךָ קֶרְחִי נָא וְגִזְוִי (שְׁכָרָה לֹא מִיֵּין, קִי־
 חֵי, סִפְדִּיל), — וְאִמֵּר הַמַּשְׁשֹׁרֵר: שְׁכָרָה יִגְזֹוֹי הַמַּאִים
 נִכְתָּה (כְּמֹצֵ"ס, יֵס אֶשֶׁר אֶשְׁמֹר, סִפְדִּיל 78), וְכִמָּה יִרְיֵבֶם
 וְכִמָּה יִשְׁיִבֶם וְכִמָּה יַעֲצִיבֶם וְכִמָּה שְׁכָרָה יִמָּה (כִּי־
 הֵלֵךְ, הִיכֹלֵךְ סִפְדִּיל, זְמוּרָה אֶ, 60), אֲנַחְנוּ עֲבָדֶיךָ
 וּמִקְנֵת חֲסִדֶיךָ הַשְּׁכָרָה יִמָּה בֵּינֵינוּ דֹרֵינוּ (יִסְקָה בֵּן מַמְסֹס
 יְרוּשָׁלַיִם, מַעֲמֹדִי מַחֲסִים, 19).

שִׁכּוּר שִׁכּוּר, סוּסֵי שִׁכּוּר, שִׁכּוּרִים, שִׁכּוּרִי, שִׁכּוּרִי-
 מִי שֶׁשָׁתָה הֵרֵבָה יַיִן או שִׁכָּר וְלָקַח בְּרוּחוֹ
 מִשְׁתִּיחַ וְ, betrunken; ivre; drunk
 עָלִי לְשִׁכּוּרָה (סֵס כ ז יג). וְלֵב נָבֵל טוֹב עָלָיו
 וְהוּא שִׁכָּר עַד מָאֵד (סֵס כ טו). וַחֲתָעוּ אֶת מִצְרַיִם
 כָּל מַעֲשָׂהוּ כַּחֲתָעוֹת שִׁכּוּר בְּקִיאוֹ (יִסְעִי ע יד). בּוֹעַ
 חֲנוּעַ אֶרֶץ בְּשִׁכּוּר וַחֲתָנוּדָה כַּמְלוּכָה (סֵס כ ז כ). הוּי
 עֲטַרְתָּ גִּזְאוֹת שִׁכּוּרֵי אֲמֹרִים וְכו' אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ
 גִּיָּא שְׁמֹנִים הַלּוּמִי יַיִן (סֵס כ ט א). הִיטִי כִּאִישׁ

(1) [במגלת ישעיה א ממגלות ים המלח : ש כ ו ר ת.]

אין מספר (ימ' ז נב). — ושָׁכַח מעשׂות דבר; הוכח
כעֶשֶׂב ויבֹשׁ לְבֹי כִי שָׁכַחְתָּ מֵאֵכֶל לֶחֶם (ספלי קנ
ס). — ובלשון קצרה לגבי העתיד, שָׁכַח (את תוצאת
מעשׂו) כִּי יִהְיֶה דְבַר זֶה אוּ זֶה; וַשָּׁכַח כִּי רָגַל
תּוֹרַת וְחֵית הַשָּׂדֶה תְּרוֹשֶׁה (אִיִּי לֹעִי). — ושָׁכַח
הָרָחֵם אֶת הָאָדָם; וַשָּׁכַחְתָּ (הָרָחֵם סִתְקוּ רַמָּה
עוֹד לֹא יוֹכֵר (לִיז כִּד כ). — ושָׁכַח יִמִּין הָאָדָם; אִם
אֲשַׁכַּח יְרוּשָׁלַם (תִּשְׁכַּח ²) יִמִּינִי (ספלי קלז ס). —
ושָׁכַח הָאָדָם אֶת מַעֲשֵׂי הָאֱלֹהִים; כִּי תִשְׁכַּח אֶת
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפִן יִסּוּרוּ מִלִּבְּךָ (דני' ד
ט). מִהֲרֹ שָׁכַח מַעֲשֵׂיו לֹא חָבוּ לַעֲשׂוֹתוֹ (ספלי קו יג). —
ושָׁכַח אֶת בְּרִיתוֹ וּמִצְוֹתָיו; חֲשַׁמְרוּ לָכֵם כִּן
תִּשְׁכַּחוּ אֶת בְּרִית יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (דני' ד כג). לֹא
עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי (סס כו יג). וַתִּשְׁכַּח תּוֹרַת
אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁנָּה בְּנוֹךְ גַּם אֲנִי (ססז ד ו). נִפְשִׁי
בִּבְכִי תָמִיד וְתוֹרַתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי (ספלי קע קט). הַעֲוֹת
אֱלֹהִים נְעוּרֵיהָ וְאֵת בְּרִית אֱלֹהִים שָׁכַחְתָּ (עפלי ג
טז). — ושָׁכַח הָאָדָם אֶת הָאֱלֹהִים ³) וְאֵת שְׁמוֹ; וְרַם
לִבְּךָ וַשָּׁכַחְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמּוֹצִיא מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
(דני' ס יז). כִּי שָׁכַחְתָּ אֱלֹהִים יִשְׁעֶךָ וְצוּר מַעֲוֹךְ לֹא
יִזְכֹּר (עס' יז י). כִּי הָעוּ אֶת דְּרָכָם שָׁכַחוּ אֶת יְיָ
אֱלֹהֵיהֶם (ימ' ג כב). וְתִלַּךְ אַחֵר מֵאֲהַבְיָהּ וְאֵתִי
שָׁכַחְתָּ (ססז ג יס). אִם שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וְנִפְרַשׁ כִּפּוּנוֹ
לֹא לֹד (ספלי עז כב). בִּינוּ נָא וְזֹאת שִׁכְחִי אֱלֹהִים (סס

הסמיר שעל צוארי, בן אוצר ימים אלו ולא אשכח
לעולם.]

(1) [אמנם המשפט קשה, ואפשר שאין חלקת המלים רָחֵם מִתְקוֹ מְכוּנָה, ואולי צ"ל: יִשְׁכַּחֲהוּ, רַחֲמֵי־מִתְקוֹ, בְּמַשְׁמֵי כְרוּחַ וְהַ מְנוּצָה (כהוראה מתק בארמי) וְיִכְיֶשׂ אֶת חַיִּים.]

(2) [במקום זה הצעה חקריאה תחת ימינו, אך גם בשבעים חנוס תשבת (ἐπιλεισθῆναι), ואין בה ש בא לנכי יד האדם. והעורך (הלשון והספר כ, 122) שיקל את אפשרות חקריאה תש (בצווי) לך ימינו, וגם זו של הבנת ימינו כלשון דבור (כמו אשר פיהם דבר שוא ויסינס ימין שקר), כלי: ישכח ויאמלם רבורי, בהקבלה אל: דרבק לשוני לחכי, וקשה להכריע.]

(⁸) [בכמה סן המסומות המובאים לקמן יש לראות את המעל שבה בשמוש זה בחזון סופרים במקום כחש, בלשון במירה כאלהים. אך כאמור בהערה לשרש אמשר שאין שבה וכחש בעקר אלא שרש אחר.]

[illegible]

שבער' מתוך שמוש בשלילה במשמ' לא מצא (עוד);
ובמשמ' זו אולי קרוב (א) שבה אל שגה, השנית,
ועי' שם. ואמנם לא מן הנמנע הוא כי בא שבה בעבר'
בעקר בשבול הגאים מן כחש, וצ"ע. בלשון הישרה
שבער' בארשנות האהיות בא במקום שבה השרש
נשה וחמורותיו.]

(1) [כאן אין הכוונה כנראה לענין ולסכלו של האדם' אלא למעשי עמל ואון שעשה האדם, בהמשך לפס' יז ודע כי יש'ה לך אלוה מעונך. ואמשר שלכך הכוונה. גם בשמוש הפעל נשה כבראש' מה נא: כי עשני אלהים את כל עמלי ואת כל בית אבי.]

(2) [אמנם אפשר, שאין כונת השאלה בעקב לבחולת סבנות האדם ולא לספור על אחת האלות. כי כך מרימה האלה הבחולה אשתו בעלילת הסבול האכזרית (גלגלש XI, 162 וכו') את הנשוימה ואומרת: הו אלום, הנוכחים כאן, בשם שלא אשכח את אבן

עובתני ושכחתי וכו' אמר לה הקב"ה כלום
אשכח עולות אילים ופטריו רחמים שהקרבתי לפני
במדבר (סס סס לנ). מנצפך צופים אמרו וכו'
שכחום וחורו ויסדום (סנח ק:). פ' הלכות למדתי
מיהודה בן פדיא בחרושת הקבר ועי' שהייתי עסוק
בצרני רבים שכחתיים (כינל, מד' קסלס, כי
סעוסק). — וניל פטו, 'שכחתי' ששכחו אותו; ובשעה
שאתה רואה שהתורה שבוכה מישראל ואין הכל
משגיחין עליה אתה הוי סכנס בה (סוסס' נכ' ו כד).
ותאמר ציון עובדי ה' וה' שכחתי, היינו עובדי
היינו שכחתי (נלי סס לנ). שבוך מעיקרו
הוי שכחה, וכו' ולבסוף שבוך אין שכחה (כי
יח). — 'ובשמש' של זני פטל⁽²⁾; ומוריס הכמים
לר' שמעון במניח ובשכחה ברשות הרבים
וכו' שחן מחרון (סוססל סס' ט ט). והיא סתרתן
(את התכשימים) לחבירתה והיא שבוכה ומהלכת
בהן ר' אמות (כי נל, יכופ' סנח ו ח). —
ובסמ"א: לרבות שכחה קמה ששכח מקצתה
מלקצור (כס"י, דנל' כד יט). לא הנשני, לא תחיה
שבוך מיראתי (סול, יפט' נוד כל). לא שכחו
מלנקום נקמתו (סול, יכופ' נל ח). וכו' הוא שנשבע
עליו אם יאכל חבירתה, אבל שבוך הוא
שנשבע על חבירתה אם יאכל זו וכו' שבאכילה
ראשונה היו שתי השבועות ראויות לחול והרי
שבוך הוא על שבועת חבירתה וכו' (סול, סנח' סנח'
כס; דס לכל זו). שינה אדם סדר אחד או שנים ולא
שנה אותן לאחרים ולא נתעסק בהן ושכחן
(כ"י בן יחוס, ססר מוסד ד יס). על כן יש לנו לומר
שמה שלא הוציאוהו היו הקהל שבוכים מסנו
מצד שלא היה עומד ליבנות (ססר נכ ססס, סלס
סלס). — ואמר הפייטן: ותאמר שבוכה לארך ימים
עיון חביא אליה חסון לאומים (ינלי, וסלסר
סלמס, קרנ' סנח' נסמסל, זלסלי, סיו). לואת צוח
בכל ימים ולילות לכך חובור ולא תחיה שבוכה
(ננויעט סיר, פזמן סל ססס, קדור סלס' לונס, ססיד). —
ואמר המפורר: הטוב שיהיו פתים וכוורים והארון
וחלוחות שבוכים (כ"י סלוי, דנרד, זמורס ח, יג).
זכור דודי ידידות יום פרידות ואל יהיו בעין שכלך

כ כנ). כן ארחות כל שכחי אל ותקות חנף תאמר
(חיו' ס יג). — ושכח האלחים את האדם ומעשיו,
שכח האל את בריתו, את חסדו וכדו', בדרך כלל
בשליחה, או בשאלה שפירושה שלילה דבר כזה: כי
אל רחום יי' מלהיך לא ירפך ולא ישחתך ולא
ישכח את ברית אבתיך אשר נשבע לחם (דנ' ד
לח). נשבע יי' בנאון יעקב אם אשכח לנצח כל
מעשיהם (עמ' ס ז). כי דרש דמים אותם וזכר
לא שכח צעקת עבדים (ססל' ט יג). אמר (הר"ע)
כלבו שכח אל הסתיר פניו כל ראה לנצח (סס
י ח). השכחה נהנת אל אם קפץ באף רחמיו סלה
(סס עז י). — ובתו"ס: העוסק ששכחוהו פועלים
ולא שכחו בעת"כ, שכחו בעת"כ ולא שכחוהו
פועלים וכו' אינו שכחה (סלס' ס ז). שנים
שהתחילו באמצע השורה וכו' ושכחו לפניהם
ולאחריהם וכו', יתיר שהתחיל מראש השורה ושכח
לפניו ולאחוריו וכו' (סס ו ד). תיגוקות שטמנו תאנים
לשבת ושכחו לעשרן לא יאכלו למציאי שבת
עד שיעשרו (מסע' ד ז). לא שכחתי מלברכך
ומלהוכיר שמך עליו (מס' ס יח). לא יצא החייט
בסמטו סמוך לחשיכה שסא ישכח ויצא (סנח
ח ג). כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה
בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת (סס
ז ח). מי שהיו לו ב' תיגוקות אחד למול אחד השבת
ואחד למול כשבת ושכח ומל את של אחד השבת
בשבת חייב (סס יט ד). אם שכח אחד מהם
ולא עירב מכטל את רשותו (עינו' ו ז). שכח
סת אמר לו רבו בוצר יעשה (סס' ס ז). קרא
אתה בפיר שסא שכחת או שסא לא למדת (יומל
ח ג). (קונס) שאיני אוכל ושאני שוחה ושכח
ואכל ושחה (דנ' ג ז). כל השוכח דבר אחד
ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בנפשו
(כ' מליכ, סנח' ג ס). כך היתה הלכה בידם
ושכחוהו ועמדו השניים והסכימו על דעת
הראשונים (יכופ' סניעיס ח ז). השוכח תבשיל
על גבי כירתו כשבת, בשוגג יאכל, במיד לא יאכל
(סס סכו' ג ג). סנח' שהאור נמשך לאחוריו והוא
שוכח ומציא את הפתילה (סס סנח ח ח). שכח
מעשה שניהם והיה מספר וחולך מעשה נחש
(נכ' יג). אמרה ננסת ישראל לפני הקב"ה וכו' אחח

(1) [ניא: היינו עובדי תינו שכיחתי.]

(2) [בכמה מקומות מולי זני פטל. עין 'שכחתי']

המשורר: ישתכחו¹ שירי בעוד שמש עלו
מוחו והם ישבחו שבח (לעז"ט, עד סוף, צדוקי, סו).
ובסהמ"א: אך אם יום או יומים או יותר ישתכחו
בעיר כה ואמרו למושל (סיד"ח, מעגל טו"ב, 26).

שְׁכֵנְתָּהּ, חֶזֶק, עֵר שְׁכֵנְתָּהּ, מִן שְׁכֵנְתָּהּ, — מִי שֶׁשָּׁכַן דָּבָר וְאִינוֹ זֹכֵר; וְאֵתָם עֹבֵי יוֹי שְׁכֵנְכִים אֵת הָרָקְדָשִׁי הָעֲרֹכִים לְגַד שֶׁלָּהֶן וְהַמְסַלְּאִים לְפָנֵי מִמְסָךְ (יִצְחָק סָס יא). — וְשָׁכַח אֱלֹהִים: יוֹשֻׁבוּ רִשְׁעִים לְשֹׂאוֹלָה כֹּל גּוֹיִם שְׁכַח אֱלֹהִים⁽²⁾ (מַסֵּל ע יא). — וּבְתוֹמִים: הִיֹת עֹמֵד בְּשֶׁדָה וְאִמֵּר יוֹדַע אֲנִי שֶׁתּוֹעֵלִין: שְׁכֵנְתָּהּ עֹמֵרִין שֶׁמִּסְקִים מְלֹנִי וּשְׁכַחְתוּ אִין זֶה שְׁכַחַה (יִצְחָק מַסֵּס ס יא). שְׁכַחַה לְהִיּוֹת בְּחִנּוּכָה שֶׁאִסּוּר לְרֹאוֹת מִשְׁכָּב לְאוֹר הַחִנּוּכָה הָרִי אִינוֹ שְׁכֵנְתָּהּ וּמוֹצֵא אֶת הַמַּחֲלִילָה (סָס מַסֵּס זא). בְּמָה אִשָּׁה יוֹצֵאת בֵּן רֵב בְּחִנּוּן כִּי יַעֲקֹב אִמֵּר עַל יְרֵי שְׁהִיא מַחֲרֵתָן וְכו' וְהִיא שְׁכֵנְתָּהּ וּמַחֲלֵכַת בְּהֵן אַרְבַּע אֲמוֹת (סָס מַסֵּס זא). — וְאִמֵּר הַמְשׁוֹרֵר: וְלִבֵּל גְּשׁוּשֵׁי דָת וְנִדְחֵי הַכִּיָּא בְּמִסְרָת וּמַחֲכָרָת, וְלִבֵּל שְׁכֵנְתָּהּ דִּין וְתוֹשִׁיָה הִתַּח תְּעוּדָתוֹ לְמוֹכֶרֶת (ב"ש סגגה, סִימָס כָּסִי, בֶּן סַחֲלִיס, סִנְדֵּק ז. 41). הִלְנוּ נִחְלַח רַק מִקְדָּשֵׁי אֵל וְאִךְ נִהְיָ לְחֵר קִרְשׁוֹ שְׁכֵנְתָּהּ (כ"י מְלֹי, דִּבְרִיךְ, זְמוּרָה א, 12).

(קהל ס' א.) — ובתי"א: בראשונה שהיתה תורה
 משתכח מ' ישראל היו זקנים מבליעין אותה
 ביניהן (חושפ' דכ"ז ז כג). שמו' התורה עתידה
 להשתכח (מכ' וסכ' דפסחא יז). אין המת
 משתכח מן הלב אלא לאחר שנים עשר חדש
 שני נשכחתי כמת מלב וכו' (דנ, דכ"ז נס:). כל
 הלמודי חכם המרבה סעודתו בכל מקום סוף מחריב
 את ביתו וכו' ותלמודו משתכח ממנו (פסח' נט:).
 שלשה דברים עלו במחשבה לבראות וכו' על המת
 שוסריה ועל המת שישתכח מן הלב (פס' דנ:).
 מוטב תיעקר תורה ואל תשתכח תורה מישראל
 (שמואל יד:). שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי
 אבלו של משה (שמואל, פס' עו:). אף המת שמתו
 בעליה נשתכח בימי אבלו של משה (כ"י
 נפחל. פס' עז:). והיתה ירך עמדי, שלא ישתכח
 תלמודי מלבי (פס'). ששים הלכות למדני ר"י בן
 גדיה כחרישת הקבר וכולן נשתכחו ממני
 בשביל שהייתי עוסק בדברי צבור (דניאל, מד"ר שמו
 ו). — ובספ"א: תלמודו עומד בידו ואינו משתכח
 ומבואר ומסולק מן הספק (כ"י זן יסודת, ס' מוסר א'
 ה). — ואמר המפורד: מה תחשקי תכל והדרתה
 כמו רוח אשר עברה ומשתכחת (דנני"ג, נס'
 אשר לא שפעת, נדודי, עס). איח אבותיך, אמור גבל,
 הלא נשתכחו מלב ומשפתיים (דנני"ג, נס' ציוס
 נוס, כסנל א', 14).

*שִׁכְחָה, סיג, — א) שהים מן שִׁכַּח, מעשה השוכח
דבר, d. Vergessen; oubli; forgetting
גם בצורמים כגון שר שכחה: שאין לפניו
(לפני האל) לא עולה ולא שוכח (כי אלעזר
סקר, אז' ד כב). אמר לפניו (בנסח ישראל) הואיל
ואין שוכח לפני כבוד שמה לא השכח לי
מעשה העגל, אמר לה גם אלה השכחנה, אמר לפניו
רבונו של עולם הואיל ויש שוכח לפני כבוד
שמה השכח לי מעשה סיג, אמר לה ואנכי לא
אשכח (י"ג, זכ' לז). וידעון רשעים שדרכם למיחה

— פֶּעַי, אֲשֶׁכָּח, — כִּמוּ נֶעֱשֵׂי, וְאִמֵּר הַפִּיטִי: תִּמְוֹר כִּסֵּא
נִמְאֵם דִּוֵּר נִשְׁכַּח קַחַת, קִנְנוּ שְׁנֵית בִּי שֶׁכַּח נֵו
מִזְכְּרִין (יֹסֵף בֶּן יוֹסֵף, אֶסְמֵךְ צִמְעִי, מִוֶּסֶף צ ר"ס), —
וְאִמֵּר הַמַּשְׁשֹׁרֵר: יִזְכֵּר אִסְיֹת אַח לְעוֹלָם אֲנוּשׁ וְשֹׁאֵר
מִיתוֹת קְרוֹבֵי אִישׁ לִימִים מִשְׁכַּח וְת (כ"ט סִבְיָד, גֵּל
מַעֲלֵי כְּאֵסִי, סִבְרֵזֵן א, 62).

ב. **פִּשְׁבָּת**, קל לא נמצא.

— חסס', ה'שפסח, — נמצא, היה מצוי¹⁾ : — ואמר

(1) (כך לפי ברודי, המעיר: ישנכחו, קהל' ח לדעת ריב"ז בשרש שבה, שפרש משון חניג' = ויפאנו; כבי"א הגיה שר"ל: וישנכחו אבל משוררו התקון לצבור הגורי: וישנכחו — שכימו שָׁבַת, עי"כ.)

(2) (גם כאן, כמו בצורה זה כספרי, אפסר שלמינו כנוי סופיים בספ' כחש' אליהם, כספריס בול.)

(1) [בשמוש במליצת הכתיב בקהלת ה' בהוראת המעל אשכנז (מצא) בארמ' ובפרוש רשב"ם (הול' ליק) לכתוב הניל: וישתכחו, לשון שכתה, ווא אפטר לפרש לשון מציאת שלא מצינו עכרי לשון מציאה כזה שחרי לשון תרבוה הוי, ע"כ, ופי' ו. שכתה לכתוב].

ה' (יג). ועמנואל דודי בעיני לא יוחן, כי הוא בעונות שכחן, לא יזכר מה שאכל היום על השלחן (פאנואל, מנח' ים, סנדק, 482).

שכיב מרע. עיי' שִׁכַּב, הערות.

***שְׁכִיבָה,** שִׁיבָה מן שִׁכַּב, מצב השוכב; מחצלת קנים עשאה לשכיבה מקבלת מומאה ואין מסבכין בה (סוכה א' א'). שלש ממות הן, העשויה לשכיבה ממאמר מדרס וכו' (כלים כד ט). שלשה מדינין הן, העשויה לשכיבה ממאמר מדרס וכו' (סס טג). בדין היה שיהיו קורין פרשת בלק ובלעם וכו' מפני שכתוב בה שכיבה וקומה (כ' סוכה, ירוש' נכ"א א' ט). חריות שגידען לשכיבה אינן צריכות קישור (סס עג ד א'). עשה לו שני מחצלות אחת לשכיבה ואחת לאוהלים וכו' ר"ש מסחר עד שיפרישם כמומאה (סס גטין ג א'). בשכבך ובקומך וכו' מקיש שכיבה לקומה מה קומה ק"ש ואחר כך תפלה אף שכיבה נמי ק"ש ואחר כך תפלה (כ' יוסק, נכ"א ד:). מאי בשכבך ובקומך, בשעת שכיבה שכיבה ממש ובשעת קומה קומה ממש (סס יא). — ובמשמ' שכיבה עם אשה: ושכב איש אותה, שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחרת אוסרתה (ירוש' יבני י ט, וכעין זס מ"ד נטל ט). — ובסמ"א: וחנה השכיבה בהקין ובעבור שרוב השינה האדם שוכב אמר הכתוב וישכב במקום ההוא ולא הזכיר וישן (לכ"ג ט, יקוד מוכל י). — ובמשמ' מיתה: דוד שהניח בן כמותו גאמר בו שכיבה (מדרש סכל עוז, נכ"א י ט).

וכו' שם אמר שכחה היא מהן ח"ל ואחריהם בפיהם ירצו סלה (כנס, טנה לא:). ואין שכחה לפני המקום (כן עוז, מ"ד ט"ס ג, מ"ז א). — (ב) העמר הנשכח בשדה השיך לעני: נטל מקצת מאה וזרק על השאר אין לו בה כלום וכו' וכן כלקט וכן בעומר השכחה (סלה ד ג). נכרי שקצר שדהו ואחר כך נחנייר פטור מן הלקט ומן השכחה ומן המאה, ר' יהודה מחייב בשכחה, שאין השכחה אלא בשעת העומר (סס טו ו). המקבל שדה לקצור אסור בלקט שכחה ופאה ומעשר עני (סס ס ט). העומר ששכחוהו מועלים ולא שכחו בעל הכית וכו' הרי זה אינו שכחה (סס טז ז). כל המעמר למקום שהוא גמר מלאכה יש לו שכחה, מסנו ולגורן אין לו שכחה, למקום שאינו גמר מלאכה אין לו שכחה, מסנו ולגורן יש לו שכחה (סס טז ט). כל שהוא בכל תשוב שכחה ושאינו בכל תשוב אינו שכחה (סס ו ד). שני עמרים שכחה, שלשה אינם שכחה (סס טז ט). — ובתפלה: כי אין שכחה לפני כסא כבודך (אסס זוכ, מוסף ר"ס). — ובסמ"א: הלא תראה איך הושם באדם הוכרון והשכחה והמה מתחלפים ושונים וה מוח (כ"י א"ט, מ"ט, סמ"ט ט). ולהיות לי לעור לעת הוקנה אשר השקפנו עליה והיה קורא אותה אפלטון אם השכחה (סול, הקד' סקנעס לרבי"ג, וילסקי, כד). מקבץ (ספר הרקמה) רוב שרשי הלשון הנמצאים במקרא, כי אם מה שמנעה מסנו השכחה הממונה על האדם או מדרת הלב (סס טז טו). הוקנה אם השכחה (לואס כ"י א"ט, דך עוז). — "עור שר של שכחה, עיי' ב. פורה, 4861.

***שְׁכָחָה,** שִׁכָּחָה, — שדרכו לשכח, vergesslich; שִׁכָּחָה, חסר, — מצוי, נמצא לרב, häufig; frequent; fréquent: ע"כ הסכמנו וחזרו לרמז אותם שיהיו שכיחים ומצויים ביד כל (פיקס ועד לרנע אלדוט, טנה ט"ד, היילמקין, 20).

***שְׁכִיחָה,** שִׁכָּחָה, — שח"ט מן א. שִׁכָּחָה, שכחה: ארבעה דברים אמר ירמיה מאיסה וגעילה עויבה ושכיחה וכו' עויבה ושכיחה דכתיב למח [עיי' שְׁכִיחָה בארמ' שבת"מ כמשמ' זו].

***שְׁכָחָה,** שִׁכָּחָה, חסר, — שדרכו לשכח, vergesslich; שִׁכָּחָה, חסר, — מצוי, נמצא לרב, häufig; frequent; fréquent: ע"כ הסכמנו וחזרו לרמז אותם שיהיו שכיחים ומצויים ביד כל (פיקס ועד לרנע אלדוט, טנה ט"ד, היילמקין, 20).

בראשיתם ונחנים מויו שכינה (כז, עס יז). המלחך בקומה זקופה אפילו ארבע אמות כאילו דוחק רגלי שכינה (עס יג). כל הנהגה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה כאילו נחנה מויו שכינה (כז חזין סלוי, עס קד). היוצא מכית הכנסת ונכנס לבית המדרש ועוסק בחורה וזכר ומקבל פני שכינה (כז לוי זר מייח, עס עס). הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטח ולא על גבי כסא וכו' מפני ששכינה למעלה מראשותיו של חולה (עס יג). עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל (עס כז). שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות וכו'. אלא מתוך דבר שמחת של מצוה (עס יג). עינוותן חלל, יגותו לך ברכות על ראשך, שהקרבתי תחת כנפי השכינה (עס לא). בעיון שפיות דמים בית המקדש חרב ושכינה מסתלקת מישראל (עס יג). גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה (כז יסוד עס כז, עס קכז). חס ושלום אמר אותו צדיק כך, ואם אמר טח אעשה לו, שכינה אמרה לו (עס יז). עשר מסעות נסעה שכינה וכו' (כז יוסף, כס לא). אין השכינה שורה אלא באהלי שם (יואל י). אלו חמשת דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני ואלו הן ארון וכפורת וברוכים אש ושכינה ורוח הקודש ואורים ותומים (כז עמאל נד אליהו, עס כח). מעולם לא ירדה שכינה למטה ולא עלו משח ואלוהו למרום (כז יוסף, קכס ט). מאחו פני כסא פרשו עליו ענני וכו' מלמד שפירש שדי מויו שכינה ועננו עליו (כז ממוס, עס עס). בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שכל מקום שגלו שכינה עמחן, גלו למצרים שכינה עמחן וכו', גלו לכבל שכינה עמחם וכו', ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמחן (כסני, עס כט). שמחים שנחנו מויו השכינה (מייק ט). כתוב אחד אימר כרסיה שביבין די נור וכתוב אחד אוסר עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב וכו'. אחד לו ואחד לדוד דברי רבי עקיבא, אמר לו רבי יוסי הגלילי, עקיבא, עד מתי אתה עושה שכינה חול (כסני יד). אפשר אתה דורש כמעשה מרכבה ושכינה עטנו וכו' ואני ארכב על החמור (כז יוסף נן זכאי, עס

לנצח תשכחנו תעובנו לאורך ימים (כז יוסף נן חזין, מד"ר ח"כ ס יט).

שְׂכִיחָה, ש"י.—חכונת הדבר השכיח, Häufigkeit; Iréqueux; frequency, נוחג בספרות ובדבור.

שְׂכִיכָה, ש"י.—שה"ם מן שְׂכַךְ: בשוך חמת המלך, אין כתיב כאן אלא בשוך חמת המלך, שכיכה שאינה שכיכה (מד"ר חסד, וחמלן סמלס).—ובסמ"א: וכאשר זכר הרגו לא הוצרך לזכור שכיכות החימה (זוסקל, ס"י ילינס, קד).

שְׂכִינִי, ש"י.—כמו שְׂכִינָה, ואמר הפיטן: ידעתיו צר לצמצם שם שכיני (סמאל כהן, ח"מ טי, נחלס ענה ז חס"ס).

שְׂכִינָה, ש"י.—שה"ם מן שְׂכַן, ובפרט ככנוי לאלהים השוכן במקום¹, נוכחות האלהים, Gottgegenwart; présence de Dieu; presence of the Lord: בשעה שאדם מצטרף שכינה מה הלשון אומרת קלני מראשי קלני מורועי (כ"מ, סס ו ט). שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה חרי זה מושב לצים וכו' אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה שכינה שרויה ביניהם (כ"י חנניא בן חנניא, חז"ג ז). עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם (כ"י חסדל ח"ס כסר חנניא, עס עס ו). בשמח משה היה מוטל על כנפי שכינה (כ"י יוסף, יוסף, קוטס ח י). בשעה שהיו אבותינו בים היה מוטל עולל על ברכה של אמו וכו' וכיון שראו את השכינה הגביה עולל את ראשו מברכה של אמו (כ"י יוסף הגלילי, עס עס ט). שנים שנכנסו להתפלל וקדם אחד מהם להתפלל וכו' מורפין לו תפלתו בפניו וכו' ולא עוד אלא שגורם לשכינה שתסתלק מישראל (חז"ל חנניא, כרכי ט). מנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמחם שנאמר אלהים נצב בעדית אל (עס ו). העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה וכו' אלא יושבים צדיקים ועטרותיהם

¹ [גם בתוך מאמרים ארמיים שבתים באה תכופות המלה העברית, ועי' בדגמאות, אבל גם שכינתא בארמ'.

יז). לאהבת את ה' אלהיך ולדבק בו, וכי אפשר לאדם לידבק בשכינה, אלא כל המשיא בתו לתלמיד חכם וכו' מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה (כני, כחוני קיאל). כל הנועם אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו (כני, כז). אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו (כי יוסק, סס למ). הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרת שכינתו על הר סיני והניח כל אילנות מובות וחשרה שכינתו בסנה (כני יוסק, קוטס ס). ותחת רוח ה' וכו' מלמד שהיתה שכינה מקשקשת לפניו כוונ. (כי יוסק דני ר' אפי, סס ט). ותראהו וכו' שראתה שכינה עמו (כי יוסק כני מניאל, סס יז). איש ואשה וכו' שכינה ביניהן, לא וכו' אש אוכלתן (כני, סס יז). יש בכם אחד שראוי שהשרה שכינת עליו (סס אס). ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים, ק"ו לשכינה יר יום (צ"ק כס). ואף מבני בניו של אותו רשע (נכונצור) ביקש הקב"ה להכניסם תחת כנפי השכינה (סס יז). דג ואדם וגחש וכו' הואיל ודרכה עמם שכינה (נכונצור סס). כל העוסק בחורה בלילה שכינה כנגדו, שנאמר קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לכך נכח פני ה' (כני מייא, חמיד לז). עד שלא חרב בית המקדש היתה שכינה שורה בתוכו, שנאמר ה' בהיכל קדשו, ומשחרב בית המקדש נסתלקה השכינה לשמים, שנאמר ה' בשמים הכין כסאו (כי עמנואל נר יוסק, עז"ר ססו ז). לא וזה השכינה מתוך החיוב, שנאמר והיו עיני ולבי שם (כ"ל, סס סס). אע"פ ששכינתו בשמים עניו יחוו עפעפיו יבחנו בני אדם וכו', אע"פ שהוא נראה בממלך שכינתו מבית המקדש עניו יחוו עפעפיו יבחנו בני אדם (כי יואל, סס סס). בשגלו ישראל אף השכינה גלתה עמם, אמרו לו מלאכי השרה, רבונו של עולם, כבודך במקומך, אל תבזה שכינתך (פסיק' רב' לא, ומאמר זיון, איש-שלום, קמדי). ומרו לה' אימתי כשיבא לחזור שכינתו בציון (כי מניאל, מדרש ספנים ע יז). למען אספירה כל תהליך, בשתחזור שכינתך בשערי בתי ציון (סס סס יז). — ובתפלה: ברוך אתה ה' המחזיר שכינתו לציון (ספנים ספנים, כלס). השב שכינתך

לציון עירך (ומערכ, מוסף לוי"ט). ומושב יקרו בשמים מסעל, ושכינת עון כנבתי מרומים (פלינו). אל מלא רחמים שוכן במרומים תמצא מנוחה נכונה על כנפי השכינה וכו' את נשמת פכים שחלך לעולמו (אל מלא רחמים). מימינו מיכאל וכו' ועל ראשי שכינת אל (סדק קריאת שמו פעל סמס). — *וגם בצרוף בית שכינה, מקום ראוי לשכינת האל בוז ארץ כנען כשרה לבית שכינה ואין עבר חירון כשר לבית שכינה (מד"ר כמד' ז). — ובספ"א: וכן היום ההוא שנכנסו אבותינו תחת כנפי השכינה אלהי ישראל הבניע לפניהם את כל אויביהם (עכס סדלי למלך הכוזרים). שחיתה חזרת מרכבת השכינה סבכל (כע"י, יעני מג כז). בית יעקב שסמו אקוין על כרוב נגנו ועמו אור שכינה נעלה (ד"ס של יסודי מלכים וז"י ז, יעקב יין, 888). — "ובמשמ' מנוחה: החבור וההפירה וההרישה וחשכינה (יוסף זן אכרס סרוס, מספיקס פסי ד). הדבר אשר יקרא בשם הויה אינו שכינה ולא נענוע (אסין זן אלסס, עז מייס ד טו). — "ובמשמ' הניה: השוכנת בתוך צורה זו שכינה רוחנית (כ"י ו' לטיק, לורס סטולס). — ואמר המיטין: למען שכינתך הושע נא (סוטענל, למען אספד). שכינת כבודך (סס, אכן ספס). שכינתך שכנה בתוך לבות סגלך (כעני, נך אל ס', נילניק-רניניקי ז, 69). שם השכינה שכנה לך והיוצרך פתח לסול שערי שחק שעריך (כ"י סלוי, זיון סלל ססלך, זמורס ס, 65). כי השכינה שכנה לך עד נתנה ססס בספך וחררה בחדריך (כ"י סניז, קנר כניס סססס, ססס לס ס). ישתחוו אף יקרו עמים אז להדם רגלי שכינתו (עמנואל, אססס ככור, מסס' ד, סכרעו, 148-149). — ואמר הסשור: בסניו מפני משה קרינה ועליו משכינת אל שכינה (כ"ס סכני, כלס זקן, זן מסלי, אכרעסון, 804). כבר שכיני לצל כנפי שכינה (יוסק אכן עזאל, יריבוכי, עז-מסס, עז). ולשיר שיר חדש לעלות לדוכן אין תשכינה עתה עלי שורה (יליג, לסלסס רכנינוני, ספסיס נ ס, 118).

שכינות. ט"י — מצב השוכן, הניה: השכינות אשר הקדושה ראויה לשמו הקדוש הוא

שביון בדבריו אלו אל הדוים והכמרים, לומר שמה שבאר בפרק ט' ח"א היה להעלים הדברים ולשכך את האון (כ"י אצדנאל, משפלות אלס"ג ט). ואף על פי שאנו עושים משל בדבר נשמי הוא כדי לשכך את האון (נפחלי כ"י יעקב אלסנן, עמק סמלך ג. טו.), כל הטעמים אינם אלא להעלים ולהפליג עניין סוד העיבור והם מעופים למעט הזה שגליתו לך לשכך אוננו חשופים שלא יבואו לחלוק עליהם (סלנוס לויס סכז). ואין הכוונה שהיה ספק לסניו יתברך עד שהוצרך להחריט (1) ולבסות הדברים אלא הכל לשכך את האון חשכיל אל גורת חכמתו (עסיס כנוניס יב ס). אלא מצד חחוש והדמיון חרשו החכמים הראשונים לעצמם לצייר אותם (את הספירות) בכתובה כדמיון אילן החפשמט בענפיו אילך ואילך כדי לחנך את החוש ולשכך את האון מה שיכולים לקבל ולסבול (עס ו ח). וחוא מופת או ראיה מה לשכך און המכחשים בו (עסס אלנילס, כלסיס דעס ז ס).

שכך, כ"י—שקט ונחת: ובאשר תמושש ניד הורוע החולל השכל בו אם נודע לך כי ידעך בחוקת בשכך ובנחת כחוק תמיד וכו' אחריתו לשלום (אקס, 120).—ואמר הפיטן: לשכך חמתך, ולכבש קינאתך, ולמוב מעשיו, יענו כל ויאמרו קדוש וכו' (ינלי, קרוב צמד, זוללי, דכג).

שכל (2), מסנו משכל (3), שכל, שכל, שכל, שכל.

(1) [לצרר ולטמן כחרט, ובמשמ' זו יש לחבין בדגמה שחובאח מספר זה בערך ב. חרט, 1768; וחנה ה חריט הרצון חנמצאות כלם בגולם הלב קודם צאתם למציאות היש העצמי (עסיס כנוניס יב ח).]
(2) [בארט' חכל, בערב' a] ובאוגרית' ח'כל באותה משמ' כבעבר'. ואמנם היו שרצו למצא קרבה לשוניית אף אל אשכל, שהוא את'כאל, עת'כאל b) בערב' (עי' עס' 117, הערה), ואין זה מסתבר, ואפשר שלמד' זו שבמקף שמות אלו היא סופית, נוספת לשרש, כנון גבעול מן גבע, מן אשך, את'ך או עת'ך.]
(3) [כך, כשיע, כאח מלה זו מיב ככא (מות ומשכלת), ועי' שכל, מע'.]

האון, aufbrechen; rompre; to break open וקול שופר חוק מאד, מנהג הדיוט כל זמן שהוא הולך קולו נמיר, אבל כאן כל זמן שהוא הולך קולו מגביר, ולמה כך, מתחלה לשכך את האון מה שהיא יכולה לשמוע (כ"י יסכו, מכ' דנמס ג, סד). ויעל עשנו בעשן הכבשן, יכול בעשן זה בלבד תלמוד לומר כבשן, אי כבשן יכול כבשן זה בלבד תלמוד לומר וההר בויער באש, ומח תלמוד לומר כבשן לשכך האון מה שהיא יכולה לשמוע, כיוצא בו אריה שאג מי לא יירא וגו' מי נתן כח וגבורה בארי לא הוא אלא הרי אנו מכנין אותו לשכך את האון, כיוצא בו וחנה כבוד אלהי ישראל כא מדרך הקדים וגו' מי נתן כח וגבורה במים לא הוא אלא הרי אנו מכנין אותו סברותיו לשכך האון (עסס עס ז, ס).—ובספח"א: וזהו דרך אנקלוס הגר ויונתן בן עוזיאל ושאר חכמי ישראל שפי' כל הפסוקים שבאו בתורה ובנביאים מורים על ההגשמה באופן מסכים אל האמת וכו' ואמרו דברה תורה כלשון בני אדם וכדי לשכך את האון (כ"י אלנו, סעקיס ח ח). וכן יחד נכמרו נחומי ויתר ההתפעלויות הגשמיים ראוי שיוכנו על זה הדרך שהם לתת חכמה אל בני אדם מן הפעל הנמשך מסנו כדי לשכך את האון (עס ז יד). וגראה

שמוש זה, כפי שהראה העורך ב"לשוננו" י"א 259—268, מחמונת פחות האדמה בחרישה, כשמוש הפועל הזה, שנב באשור' לחרישת' השרה אחר הקציר, ועל כן בא בס' שכך את האון במקורות מאחרים יותר שבר (עי' שם), בקע, מקע וכדו'. משרש זה בא באשור' שיג משככת במשמ' טחרישה, המפתחת, מולחת ובוקעת את האדמה, ובהשאלה מזה בא בעבר' משכוכית, כמו פזרין (עי' ערך זה) כשם לחיש ההולך לפני העדר, בחמונת הכלי הבוקע ומולח הארץ. ואין און בצרית זה און ממש, אלא כנוי להכנת הלב, כשמוש המלה אונ במשמ' נפש באשור'. ואמנם כל שמוש זה של שכך כלשון בקיעה קשור הוא בשרש שכך בשין שמאלית שמסנו שף, שנים, סנה וכדו', ואפשר שבמאו גם בתקופת חז"ל שכך ולא שכך; אלא שלפי האמור בערך האות ש אין חבדל זה של ש—ש קדום וקבוע, ויש שבמאו צורות שונות של אותו שרש (כנון בשא גליו, כנגד שאון ימים ועוד) זו בשין וזו בשין ללא דיוק; ועל כן אין לשנות מונח הדבור, אע"פ שלפי זה חשבו בטעות, כאלו היה כאן שמוש מן א. שכך כלשון הרגעה. ועי' שכך.]

(a) شکل (b) أشكال, عكال

(ב) וכמו קל, שְׁפִילַת האשה או תהיה, מתו ילדיה בלדה: רחליך וְעוֹרְךָ לֹא שָׁפְלוּ (נכאשׁ לֹא לֹא). לא תהיה מִשְׁפִּילָה ועקרה בארעך את מספר ימֶיךָ אמלא (שמוס כג כו), שורו עבר ולא יגעל חפֶלֶס פֶּרְתּוֹ ולא תִשְׁפֹּל (לוי כא י).—ובחשאלה שְׁפִילַת הגפֶן: ולא תִשְׁבֹּל רֶכֶס הגפֶן כשרה (נחלי ז יא).—ובתוֹמִים: לרוב שהיתה מִשְׁכֵּלֶת בתייה ולא סָצָאָה לִשְׁכֵּל בתייה ושכֵּלָה בבניה (כי לוי, מִדֵּר נכאשׁ עט). לרוב שהיתה מִשְׁכֵּלֶת בבני אדוניה (עס עס פו). בראתי אותך שתהיה מִשְׁכֵּל באומות העולם חוץ מאומה זו שאין לך רשות עליה (עס נמד עז).— ובסחמִיִּא: שהגין בערו מן החיות המִשְׁכֵּלֹת שהיו עמו בתיבה (מדסג נכאשׁ ז עז). יש בהן חיות מִשְׁכֵּלֹת עולות והורגות בכל שנה (עס שמוס מ ה). כדם ספני חמים המלוותין, בצפרדעים ספני החיות המִשְׁכֵּלֹת (עס עס א ג).—ואמר הפישן: וישאג שורד וישלוק שנונה לִשְׁכֵּל שחלי שבטים (פיוטי יכ״י, ויאס, וזללי, ספט).

— חֲסֵנִי, מִשְׁבִּיל, — רַחֵם מִשְׁבִּיל, רַחֵם שְׁעָבְרִי מֵתִים
כִּלְדָּה: חֵן לָחֵם רַחֵם מִשְׁבִּיל וְשָׂדִים צִמְקִים (חֲסֵנִי ע' יד)¹.

— נסע, ד'נשבל, — כמו קל, ואמר המפורר: גם אני
נשכל שכול דומה לעץ האשכל אשר לא יצלה
לכל (רענ"ג, ספר עלי, צאליק-דניליקי ג, 92).

סעי' *שבל, — כמו קל: ושכולה אין בהם, כל מי
שלושר מהן אינו משובל (ילקוט כעני ספ"ט
תקס"ט, מד"י ספ"ט, גרינשט, ד 7). באשכול, בדור
ה משובל (כ"ט, יט"ז ס"ט). — ואשר הפיטן: שכלו
כמעט רגע לולו קם בפרץ (יוסי בן יוסי, אשכנז
נעמי, מופ"ג ד"ט). נשיון רעות נבלו, כל יוכלו
שכלו, בקש יבש אכלו, כלו כעשן כלו (פלגה
סנצלי, אין לור חלף, זולת סנת ח סנכס), והאיצו ופגעו
לי בתנין אשר שכל ויחיה לו לחבר (כ"ט סנצלי,
סנכסו"ס מדכ, סנכסן, 108). — לחוצה באורך גלות
מ שכלה, מענת בפרך מראה ונמאלת (לוי אלכסנר,
לסולס, ספ"ט 121).

שָׁכַל מִי־עַ, שָׁכַלְתִּי, שָׁכַלְתִּי, אֲשַׁכֵּל, תִּשְׁכַּל, — שָׁכַל
הָאָדָם, שָׁכַל אֶת בְּנוֹתָיו, מָתוּ עֲדוּ חֲבֵנִים,

d. Kinder verlieren; perdre ses enfans; to
 loose one's children
 אחד (נכסף בן נח), ואני כאשר שָׁלַחְתִּי שְׁכֵלְתִי (סס
 ונ יד), כאשר שְׁלַח נשים חרבך בן תִּשְׁלַח מַנְשִׁים אִמְךָ
 (פסל יח ג), ועי' שְׁכֹל.—ובספרים: דרוב שְׁכֹל, כמו
 שו ו ב ל, כאשר תאמר חנון ורחום (דסיי, חסי יג ח),
 ועלחו לא יוכל, שלא ש ב ל אחד מבניו בחייו
 (מזסג נכסף ו ט, מנכסיות קעס).—ואמר המפורר: לא
 אהיה מוכר וקר נפשי לעד בפת לחם ומי אשְׁבֵּל, כי
 מאכל עפר יהי טוב לי מהם ואת נפשי מאד
 אשְׁבֵּל (מנכס, חסנק ט, נכסיות סס), וילדים
 ושוכלים ונותנים ואוכלים והמה רובלים בנפש
 אדם (כיי חלוי, נכס סקוק, מזסד ד, 31).

[illegible]

(י) [כך קרי, כתיב תכשלי. ובמסוק יה שם כתיב וקרי תכשלי.]

(2) [כפס' כא (לא יהיה משם עוד מות ומשכלה)
יש לראות צורה זו כש"ע.]

(1) [בירמ' ג מ בנסחת קצת ספרים: כגביר
משביל, אך נכונה גרסת ספרים אחרים: מַשְׁבִּיל]

(כעצ"ה, שכן נד, ביאליק-דצינקי ז, 56), שכלל בנוי לחלופות (לדון צינס, סליט, ד עטי"ס), שכלל הדרו (מאיר זכ ילקט ט"ז, חילת השמר, יולד שנת ר"ס), צווי כל פועל בגמר ושכלל, נעשה אדם כצלמנו מלל (כי בנינו, חלמינו חלסים חונם, חסדו חיעלי ח, קד), יוסף שכלל דבירו והיכלו מלכי (מסע זכ יוסף, יוסף חסר מוקדם, סליטס לסמכים טוס כסור, עס ז, קד), קדוש שכלל סירת ארמוני (לנוול גזוק, מקדמס למסות, חסר סד"ל, 511), באמונתך קראתם עולם הטבע ובהם הספר שכלל (יוסף חזן וקאל, י"י חסד, סיני סימור וסכנד, סכנמן, קב).

—סעי, שכלל, — שכללו אותו, כפרט ציניו משכלל, גמור וסלים: ישכן לכמה עליו זה בנין ראשון, חספ עליו כל היום זה בנין אחרון, ובין בחיפיו שכן בנוי ומשובלל לעתיד לבוא (סמרי דצי טכז), ואמר הפיטן: ככורו אות ברבואות משכחות ומפלאות, בהיכלות משכללות בסלסול חוד ונפלאות (אכרסס, ככורו חס, חספן שנת חסר טענות).

—סמ, *השתכלל¹, נשתכלל, — שכללו וגמרו ואוחז: ויכלו השמים וכו' אמר ר' יהושע בן לוי נשתכללו שמים בחמה ולכנה ובסולות וגשתכללה הארץ באילנות ובדשאין וגן עדן, ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי מכללים היו המעשים והיו מותחין ותולכין (מד"ר צדאס י), מציון מכלל וימי אלהים הופיע, מציון גשתכלל כל העולם כולו (סכמנא קדוסיס י), בשם גשתכלל בית המקדש שם ישבו השונאים ונמלו עצה האיר לשרוף את בית המקדש (ספיקי כז), כו, ויסי צנט ספרסס, קלא), — ואמר הפיטן: ונשתכלל עולם במאמר פי (צנח, יולד ח טענות).

שכם², ממנו *השנבטה, שכם, שכם, שכם (?).

שכם, קל לא נמצא במקורות.

—ספעי, השנים³, השנימו, השנבטתם, משנים, משנימי,

(1) [גם בארמ' שבמקרא, עורא ד יג וכו']

(2) [עיי' שכם, הערות].

(3) [כבר העירו רבים על כך, כי עקר חוראת

*שכלל¹, סעי, — שה"ס מן שכלל, גמר, השלמה, Vollendung; achievement; completion

אם לבירווי שמים קדמו ואם לשכלול הארץ קדמה, אם לבירווי שמים קדמו בראשית ברא אלהים וגו', אם לשכלול הארץ קדמה ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים (כי יוסמן צנט סכמס, ירוע' סגי ז ח, וכעין זס מד"ר ויקר' לו), — ובסמ"א: כסאך מעופף ועימד התתיו משעה שתקעת יחד אריגת המטכת ששיכלול העולם ומסלולו עומד עליה שנים רבות (סיכלוס דנתי ג, ציסמ"ד ילינק ג, 85), ויוכיגו עטף לראות בנין ביחז ושכלול היכלו (ד"ס של יסודי מלכיס וליי ז, יעקנ עו, 118), ולהיות דברים נבדלי חביואת שהיתה ביום הראשון והעשוי שהוא הקשוט והשכלול שהיה בשאר ימי בראשית ולכן חלה הכתוב התולדות בשניהם (כי אנדנאל, צלסס ח, חלס מולדוס סממס וכו' חין סקס וכו'), — ואמר חמיטן: ככד יום מקדשי, שכלול מרגיע חפוש (יסודס ליחונטי, חלסס צנסס לכ, יולד ט טענות, עסו' חיעלי ז, קסס).

*שכלל¹, ממנו שכלול, שכלל.

*שכלל², סעי, — גמר והשלים, vollenden; achever; to complete

שכנה פלטרין ושיכללן (ססה לס), בשעה שכנה (שלמה) את בית המקדש ושכללו עשה וי ימים חנוכה (מד"ר נמדי י). האתה חבנה שאתה מיסדו, לא אתה חבנה שאין אתה משכללו (ספיקי כז ז, מזמור סיר סנוכס, ו), — ובתסלה: בנה ביחך, שכלל חיכלך (צנט סמואל, מנוח"ו לכ"י חלסקלוס ז, ענטלס, 187). — ובסמ"א: והאחרות היא משכללת צורת האחד ומקיימת תבניתו (כלצ"ס, יסודי ססנוסס ומגדל סלמונס), — ואמר חמיטן: בשלש עולם שכלל, בחכמה ובתבונה וברעת (כי חזן חניחור, חלסס חל, טצודס, טס"ס, 11), שכלל עולמו מאור לבוש מרו

(1) [עיי' שכלל, הערות].

(2) [בעקר צורת שפעל מן כלל, שכלל באשור', שעברה לארמ' המקראית בצורת שכלל וכד' (פזלד ד יג ועוד), ומכאן אף לעבר']

הסדר: וידבר עם שמואל על חגג וישבמו⁽¹⁾ ויהי בעלות השחר ויקרא שמואל אל שאול חגג (ס"ט כס-כו). — והשכים, בלי השלמת הזמן, בקצור במק' השכים בבקר: והיה בבקר כורת השמש תשנים ופושט על העיר (מספ"ט ע"ג). והשכים אבשלום ועסד על יד ררך השער (ס"ז י"ז). — והשכים במק' השכים והלך: וישב שמואל לקראת שאול בבקר (ס"ח י"ז). — ובפעל עור לפני מקור או על יד פעל מסים, השכים קום, לקום, השכים הלך וכדו' במשם' קם השכם, הלך השכם: וישב משרת איש האלהים לקום ויצא (נ"ז ו י"ט). סה מעשה לך אפרים סה מעשה לך יהודה וחסדכם בענן בקר וכמל משכים הלך (סו"ט ו' ד). לכן יהיו בענן בקר וכמל משכים הלך (ס"ג י"ג). אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר ובו' אכן השכים⁽²⁾ השחיתו כל עלילותם (נמ"ז ז). שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת (סל"ז כ"ז). — ובצורת המקור השכים במשם' בראשית היום, רק בצרוף בבקר השכים: מכרך רעהו בקול גדול בבקר השכים קללה תחשב לו (נמ"ז כ"ז). — והשכם, אשכים על יד פעל מחבר בו"ו במשם' (עשה) ככל בקר ובקר, בכל יום ויום⁽³⁾: ואדבר אליכם השכם ודבר ולא שמעתם (יכ"ז י"ג). ואשלת אליכם את כל עבדי הנביאים ויום השכם ושלח (ס"ט כ"ט). כי הער העדתי באבותיכם ביום העלותי אותם מארץ מצרים עד היום הזה השכם והער (ס"ט י"ז). ואדבר אליכם אשכים ודבר ולא שמעתם ושלח וי' אליכם את כל עבדיו הנביאים השכם ושלח ולא שמעתם (ס"ט כ"ג-ד). לשמע על דברי עבדי הנביאים אשר אנכי שלח אליכם והשכם ושלח (ס"ט כ"ט). תחת אשר לא שמעו אל דברי נאם וי' אשר שלחתי אליהם את עבדי הנביאים השכם ושלח ולא שמעתם (ס"ט כ"ט). ויפנו אלי ערף ולא פנים ולמד אתם השכם ולמד ואינם שמעים לקחת מוסר (ס"ט כ"ג). ואנכי דברתי אליכם השכם ודבר ולא שמעתם אלי ואשלת אליכם את כל עבדי הנביאים השכם ושלח וכז' ולא שמעתם אלי (ס"ט כ"ד-ט).

- (1) [אמנם יש גורסים וישבכו בצרוף הפעל עם ס' ה, עי' בפרושו של מ. צ. סגל לכתוב.]
 (2) [על משכים בירמ' ה ח עי' שכה.]
 (3) [בשקירה לעשות מעשי עול.]
 (4) [שמוש זה מצוי ביותר בס' ירמיה.]

השכם, אשכים, השכם, תשכים, ישכם, נשכים, וישבמו, — א) השכים חדרם לדרך, השכים לכת, חמיען מטענו על שכם הכהנים וקם לכת: מורו נא אל בית עזרכם ולינו ורחצו רגליכם והשבתם והלכתם לדרךכם (נחל"ט י"ז). לין סה וישב לבכך והשבתם מחר לדרךכם והלכתם לאחריך (מספ"ט י"ט). וישב דוד הוא ואנשיו לכת בבקר לשוב אל ארץ פרשתים (ס"ח כ"ט). — ובפרס בצרוף השכים בבקר במשם' מטשטשת, קם בבקר, früh; aufstehen; se lever de bon matin; to rise early וישבם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם (נחל"ט י"ז). וישבם אבימלך בבקר ויקרא לכל עבדיו (ס"ט כ"ט). וישבם אברהם בבקר ויקח לחם וחמץ מים (ס"ט כ"ט). וישבמו בבקר וישבעו איש לאחיו (ס"ט כ"ט). וישבם יעקב בבקר ויקח את האבן אשר שם מראשיתו וישם אחת מצבה (ס"ט כ"ט). וישבם לבן בבקר וינשק לבניו ולבנותיו (ס"ט כ"ט). ויאמר יי' אל משה השכם בבקר והתיצב לפני פרעה (סמ"ט ס י"ז). וישבם משה בבקר ויעל אל הר סיני (ס"ט ל"ד). וישבמו בבקר מסתרת והנה דגון נפל לפניו ארצה (ס"ח ס"ד). והיה בלילה ההוא ויצא מלאך יי' ויך במחנה אשור מאה שמונים וחמשה אלף וישבמו⁽¹⁾ בבקר והנה כלם פגרים מהים (נ"ז י"ט). הוי משכימי בבקר שבר ירדפו מאחרי בנשף יין ידליקם (יט"ז ס י"ט). — ובצרופים אחרים במשם' זו, השכים בעלות השחר, השכים מסתרת: וישבמו מסתרת ויעלו עלת ויגשו שלמים (סמ"ט כ"ג ו). והיה ביום השביעי וישבמו בעלות השחר ויסבו את העיר כמשפט הזה שבע פעמים (יס"ט ו"ט). וישבם מסתרת וידר את הגוה (מספ"ט ו' כ"ט). — ובחפוף

הפעל השכים היא חמיען משא (על שכם הכהנים), כהוראת מ'ע"נ (חיי צען במקרא, מ'ען בתו"ם), אלא שהיתה זאת דרך חנוסעים להטעין ולנסוע השכם בבקר, ועל כן מצוי גם הפעל השכים על יד בבקר וכדו', עד שקכל הצרוף השכים בבקר, ובקצור מסנו השכים כלבד, את הוראתו השכיחה ביותר בלשון קימה בבקר. ועי' שכם, הערה.]

(1) [כל בני הארץ שבאו לראות ולא התים, שלא כמובא גם בתרג' האנגלי (King James Version) And when they arose... they were all dead corpses.]

(סו, טס.) מעשה ברכן גמליאל שאמר חשבינו
 לי שבועה לעליות (קס"י יח.). ומעשה רבני יהושע
 שחשבים אצלו אדם ונתן לו אכילה ושתייה
 וכו' (ד"ה). היה משכים לצאת לדרך ומתירא
 צמא יאברו (התפלון), מניח (מנ"י לו). למלך שכנה
 פלטין והושיב בתוכה אלמים והיו משכים
 ושוואלים בשלומו של מלך (מד"ר נחמ"י). השכים
 אברהם וגמלו (ליצחק) בוריוות וחוליכו והעלתו לחר
 חסוריה (טס ט"י). רבי יהושע ותלמידיו הוו נהיגין
 יתבין משמין תחות חדא תאנה וכלל יום ויום היה
 משכים בעל התאנה ומלקט תאנתו, אמרון נשנה
 את מקומנו וכו' חשבים בעל התאנה ולא מצאן
 (טס ט"ט, דודי יד.).—ובתפלה: אשרינו שאנתנו
 משכים ומעריבים ערב ובקר ואומרים פעמים
 בכל יום שמע ישראל (כנון כל העולמים, תפלה
 מסכית).—ובסהמ"א: משכים לבית חצר אומרים
 כבר רכב (כ"א, כהנא ח, ג). השכמתי כטרם
 ישיבנו חסאורים (כ"י חזקוני, סכ"י מט, 380). כי
 אתה תוכל לאמר פלוני השכים את פלוני וכן נאמר
 פלוני הקיץ לפלוני (כ"ד יס"ה, לטון למודים ז ג). —
 ותפ"ס, "למשכים, בהשכמת הבקר; כל העירות
 שבמעמד מתכנסות לעיר של מעמד ולזוה ברחובת של
 עיר וכו', ולמשכים היה המסונה אומר קומו
 ונעלה ציון אל בית ה' אלהינו (זכורים ז ג). ולערב
 לקטו את השליו ולמשכים לקטו את המן
 (קדר טולס דס"ה, דעכ"י יג.). אל ידבר (בשבת)
 בדברי המלאכה והעבודה לעשות למשכים (גרי"ח
 תשס"ג ז).

(1) [רק בצורה זו, ולא בצורה שְׁכָם, הנהוגה בדבור היום, באה המלה בדגמאות מסמכות במקרא. והשוה גם את שמו של המקום שְׁכָם, שבני המקרא ראוהו כנראה כדמיון לשכם חמור, ואולי מכאן היתום אל שכם בן חמור בתורה.]

(2) [שרש זה נמצא כלשון נשיאת משא בשבא' ת'כמ) ובכיש' סַכָּם, וכן כאוגרית' בצרופים ת'כמם חמ[ית], ת'כמ מ' (יסודות) חנושאים חתומות, (אשה)

ואחד על אחר, חלק נוסף: ואני נתתי לך שכם אחד⁽¹⁾ על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי (נלש' נס כנ)⁽²⁾ — ובסמ"א: עשה לו (הקב"ה לאדם) אברים וקשרים נדבקי' וחליות וכו' ושכמי הכתמים כדי שיוכל להתפשט ולהכפל (אזנולסס, סד סגרים של מול ופיקוסים, עו.) — ואמר המפורר: סבל בקיעי הר שניר על שכם חולה נקל עלי נפשי וטוב מסבול פתי (כ"ס סגני, סבל נקיעי, בן מכלי, אצנולסס, 256). משרה עלי שכמי בשירתי חנה בחוג שחק בסיליה (סול, סנס יחידתי, בן סהלים, סגנול, 10). נבער אשר לפיק רצון חבל ירוק ואת עכרת⁽³⁾ ויהי שכמי, פשע ואלם לו והוא תשים כל עת אלמתי עלי שכמי (לנצט, סענק ס, נדולי, ססס). חבוק ונשוק ושוק על שוק ואורוע עלי שכמה (לנצט, סססס, סססל, 78). והם ואשר ילדו שכמי אחר יעידו ודבר אמת יגידו אכן יש יי (סול, אצנולסס, איג, 201).

שכמי, מלה מספקת⁽⁴⁾: כי חשימתו שכמי כמיתרית תכונן על פניהם (ססל, כ"ס י).

⁽¹⁾ [אונקלוס: חלק חד; יונתן: ואנא הא יהבית לך ית קרתא דשכמי חלק חד למתנא; רש"י: שכמי מסש היא תהיה לך חלק מ' ותירה על אחיך; רשבי"ם: באותה הארץ נתתי לך חלק אחד יותר על אחיך; ראבי"ע: יש אומרים כי על עיר שכמי רמו וכו' והנכון בעיני שג' שכמי אחד חלק אחד, והוא מסשפת על שכמי, ולעברו שכמי אחד.

ואמנם גם כאן אפשר להבין שמוש זה ע"ס חסונת אדם המוסוף שכמי (שור או חסור) שני לשאת בעל, ואף לא מן חסונע הוא, שבצרוף זה לפנינו מלת שכמי אחרת, שעקרה ש"כמו, במש"ם מנה שהיא כמו אחרת, שוות לה, כשם שהתפתח ש"כמי באותה מש"ם באשורי במש"ם מוכן, שלוחו של אדם שכמותו, ועוד (ע"י שבן הערה). לפי זה אפשר שכונת הצרוף היא: ואני יעדתי לתת לך מנה נוספת על אחיך סמה שאני עתיד לקחת בעבר הירדן מסלכי האמרי וצ"ע.]

⁽²⁾ [כלשון שכמי אחד חבינו כמה ספרשים גם את הצורה ש"כמה בהושע ו' ט (ע"י רש"י). אך במבאר לאחרונה בספר העורך, הלשון והספר ב' 255, הכונה לרציתא אנשי שכמי, בני אמרים, שספר עליה בשופט' יכ.]

⁽³⁾ [גינצבורג מושה בראש' סח כב, ואולי צ"ל: ואת עזבדה יהי שכמי, וי"א חלקו.]

⁽⁴⁾ [הסמ"ת נקדה כאן ש"כמי, שלא ככל

והכתמה, שראשם מושפת עליו, ושהם נושאים עליו משא, הערף עם הכתמים, shoulders; épaulés; Schultern; ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכמי שניהם⁽¹⁾ וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם (נלש' ע כנ). וישכמי אחרתם בכקר ויקח לחם ותחת מים ויתן אל הגר שם על ש"כמה ואת חילד וישלחה (סס כ"ס י). ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יצאת וכו' וכרה על ש"כמה (סס כ"ס י). וישא העם את בעקו טרם יתמץ משארתם צרות בשמלתם על ש"כמי (סמול י' ל). עברו לפני ארון יי' וכו' ותרימו לבם איש אבן אחת על ש"כמי (ססס' ד ס). ויקח אבימלך את הקרדמות בידו ויכרת שוכת עצים וישאח וישם על ש"כמי (סמול' ע סס). כי ילד ילד לנו בן נתן לנו ותחי המשנה⁽²⁾ על ש"כמי (ססס' ע ס). והיה ביום ההוא ויבור סבלו מעל ש"כמה ועלו מעל צוארך (סס י כ). לשכר אשור בארצי ועל חרי אבוסנו וסר מעליהם עלו וסבלו מעל ש"כמי וסור (סס י' כס). ונתתי ספתח בית דוד על ש"כמי ופתח ואין סגר וסגר ואין פתח (סס כנ כנ). הסירותי מסבל ש"כמי בפיו מדוד העברנה (ססל' סל ז). אם לא על ש"כמי אשאנו אעגדנו עטרות לי (אינ' ל' לו). — ובצרופים שונים, כגון: נמה החסור שכמי לסבל: וישכר חסר גרם וכו' ויש ש"כמי לסבל (נלש' ע סס). — והסנה האדם שכמי ללכת, סנה ערפו: ותחי כהמנתו ש"כמי ללכת מעם שמואל ויחפך לו אלחים לב אחר (ס"ס י' ע). — וס"ס שכמי, סמה הנוגש הנופל על השכמי: כי את על סבלו ואת סמה ש"כמי שכת הנגש בו תחת כיום מדין (ססס' ע ג). — ועברו אחרים יחד שכמי אחד, ביחד, יד אחת, כאלו בצרוף שכמי כלם לשכמי משתף אחד: כי או אהסך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם יי' לעברו ש"כמי אחר (לנצט' ג ע). — ונתן לוולחו שכמי

נישאת מים, ובנראה כלשון נשיאת משא מקור שמוש השרש, הכא בעבר' בלבר כש"ע, חסורה על חלק סגוף האדם. וע"י כנאמר על מקור חמלים צואר, קרן בערכים אלו.]

⁽¹⁾ [כנשיאת משא יחד, וע"י לקמן על הצרוף שכמי אחד.]

⁽²⁾ [אין משרה כאן לשון שררה ושרות, אלא כלי מן הכלים, שנושאים אותו על השכמי, וע"י בדברי העורך, הלשון והספר א, 257 על מלה זו.]

שְׂכִימִי, רִית, שָׁכִיב מִרְעָי, עִי' שָׁכְבָה.

שָׁבוֹן, שָׁבוֹן, שָׁבוֹן, *שִׁבְנָה, שִׁבְנוֹת, שִׁבְנוֹתִי, שִׁבְנִי.

[illegible]

sich niederlassen, verbleiben; s'établir, תבועה,

סיני (שמות כד יו). ולא יכל משה לכבוא אל אהל
מועד כי שָׁכַן עליו הענן (סס מ לט). ובמקום אשר
יִשְׁכֵּן שם הענן שם יחנו בני ישראל ובו' כל ימי אשר
יִשְׁכֵּן הענן על המשכן יחנו (נמל' ע יז-יט). בהארץ
הענן על המשכן יִשְׁכֵּן עליו יחנו בני ישראל (סס סס
כז). ויִשְׁכֵּן הענן במדבר מאדן (סס י יג). וירא את
ישראל שָׁכַן לשבטיו (סס כד ז). ברוך מרחיב גר
כלבוא שָׁכַן וסרף ורוע אף קדקד (דברי לג כ). אשא
בגמי שהר אֲשַׁכְנָה באחרית יום (פסל' קלט ט). המיה
היא וסדרת בביחה לא יִשְׁכְּנוּ רגליה (משלי ז יא).
יגאלחו חשך וצלמות תִּשְׁכֵּן עליו עננה יבעתהו
במרידיו יום (איוב ג ט).—ושכן האדם במקום, באהל,
לחוף ימים, על מפרציו, על מים, על ארץ, על פני
זולתו, עם זולתו, במקום עד מקום וכדוי, ישב שם
ישיבת קבע, דר, dwell; demeurer; to dwell: יסת
אלהים ליסת ויִשְׁכֵּן באחלי שם (נבכס' מ כז). ויבא
הפליט ויגד לאברהם העברי והוא שָׁכַן באלני מסרא
(סס יד יג). ירו בכל ויד כל בו ועל פני כל אחיו
יִשְׁכֵּן. (סס יו יג). שָׁכַן בארץ אשר אמר אליך
(סס כו ז). ויהי תִּשְׁכֵּן ישראל בארץ ההוא
וילך ראובן ובו' (סס לט כז). וזולון לחוף ימים
יִשְׁכֵּן והוא לחוף אניות (סס מט יג). גלעד בעבר
הירדן שָׁכַן ורן למה יגור אניות (סופט' ס יו). ואת
כל מלכי חרעב השִׁכְנִים במדבר (יחי' כס כד). עזבו

במשמ' כונן, מן כון וברו', חמשמש במק' היה גם
בכתבות הכנעניות, כבערב', וצ"ע. הוי שחשבו שהמלה
וְיִשְׂרָאֵל, אהל, משכן רועים כיוני', שאולה היא משמית,
ואין אפשרות זו נמנעת.]

(8) [שם המעולה מן השבוע, נוחג בדבור ובספרות.]

שִׁיבְמִי ח"ג — פֶּרוֹשׁ שִׁבְמִי, הַפֶּרוֹשׁ מֵאַשְׁתּוֹ מִפְּנֵי
אִיּוֹם, כַּמַּעֲשֶׂה שֶׁכֵּן חֲסוּר 1: שִׁבְעָה
פֶּרוֹשִׁין הֵן, פֶּרוֹשׁ שִׁיבְמִי (ו) פֶּרוֹשׁ נִיקְמִי וְכוּ', פֶּרוֹשׁ
שִׁיבְמִי מֵעֵין מְצוּחָא עַל בִּיתְמָא וְכוּ' (יִדְמ' דַּכ'
ע"ז, עַם קוּטָא ע"ז). שִׁבְעָה פֶּרוֹשִׁין הֵן, פֶּרוֹשׁ שִׁיבְמִי,
פֶּרוֹשׁ נִקְמִי וְכוּ' פֶּרוֹשׁ שִׁיבְמִי זֶה הַעֲשׂוּשָׁה מַעֲשֶׂה
שֶׁכֵּן (קוּטָא כַּז').

שֶׁבַע, מָמְנוּ אֶת־הַשָּׂבָע, *מִשְׁבוֹן, *מִשְׁבוֹן⁽⁸⁾, *מִשְׁבֻּנָּה,
מִשְׁבוֹן, *מִשְׁבוֹן, *שָׁבוֹן, *שָׁבוֹן, שְׁבוּנָה, *שְׁבוּנָה,

מקום זה, ואין לדעת איך חבינו את המלה. ואין
המפוששים, כגון השית אותם עורף ולא פנים, ועוד,
מסתכרים לפי הענין, ובהתאם לחמשך, במתירך חבונן
על פניהם, אפשר שיש לחלק את האותיות ולקרא
תקבול: בן תשית משכב, כלשון משיכה בקשת, ע"י מ"א
כב לר: ישע' מו יט, וצ"ע.]

(1) [כמבאר במאמר העורך ב'ס' הויבל למרדכי קפלן (ושם שנויי נוסחה), כונת המשנה במניית-שבעת הפרושים לאנשים שפרשו מדרך ארץ, מוקתם לגישה, כגון למשל פרוש נקפי זה, שכונתו: מי שלבו נוקפו ופורש מאשתו מחשש דם, או פרוש קווי שבמקומו הנכון באר"צ: פרוש מקנזי, וזא בעל הסוטה, הפורש מאשתו מתוך קנזי, וכדוי. ולפי זה קיזב הפרוש חנתן למלים: פרוש שכמי בבבלי (העושה מעשה שכם) יותר לאמת. מאשר זה שבירושלמי, המבאר את המלה כלשון גשיאה על השכם (מעין מצותיה על כתפיה).]

(2) [גם כנעני, בארם' וכאנורית' שכן ובעבר' שכן a] באותה משמ' כנעבר', וכאשור' בא שכן כנע' במשמ' שים, השכן, ומכאן גם מִשְׁכַּנְךָ במשמ' משכון המושם ומפקד כערכו, וזוהו מִשְׁכֹּן בעבר' כמלה שאולה מכלל. צורת אחרת מאותו שרש כלשון זו היא מִשְׁכְּנָה, ויצרות משכנים, כמבטא ארץ אשור: מסכנת, וזוה ערי מסכנות כעבר', לעמט זה לא נוצרו המלים העבריות מוכן, סנן משרש שכן זה באשור', אלא מקורו כנעני' ובעבר' סחור האשור' שִׁכְנָה, סִכְנָה, שכמותו, בא כחו (של המושל), שחורו בצורת שִׁכְנָה סִכְנָה המאחרת לאשור', ועי' בפרטים במסר העורך הלשון והספר ב' 275-296 על התפתחות מלים אלו והקרבן להן. ואמנם לא מן הנמנע הוא, שגולד השרש שכן בחקוטה קדומה ככניו שפעל

(a) مسکن

ערים וְשִׁכְנֵנוּ בַּמִּלֵּךְ יִשְׁכְּנוּ מִוֹאב (סס מ"ח כח).
 וְשִׁכְנֵנוּ כַּחֲנוּי הַמִּלֵּךְ חֲפָשִׁי מְרוֹם בְּנִעָה (סס וט
 יו). שִׁכְנֵנוּ י' עַל מִים רַבִּים (סס נא יג). כִּי עַתָּה
 תִּצְאִי מִקְרִיָּה וְשִׁכְנֵנִי בִּשְׂדֵה (מִיכ' ד י). צְדִיקִים יִירָשׁוּ
 אֶרֶץ וְיִשְׁכְּנוּ לְעַד עֲלֵיהָ (ספ' לו כט). אוֹיֵהָ לִי כִּי גִרְתִּי
 מִשָּׁךְ וְשִׁכְנֵנִי עִם אֹהֲלֵי קָדֶר (סס ק"ס). רַבַּת שִׁכְנָהּ לָהּ
 נִפְשִׁי עִם שׁוֹנָא שְׁלוֹם (סס ססו). —וּבְלִי מַלְחָה יָחַס, שִׁכְן
 הָאָרֶץ, שִׁכְן צִחִיחָה וּכְדוֹי: הוּא מְרוֹמִים וְשִׁכְן מִצְדוֹ
 סֹלֵעִים מִשְׁכְּבוֹ (יִצְח' ל"ו). וְשִׁכְן חֲרָרִים כַּמְדָּבָר אֶרֶץ
 מַלְחָה וְלֹא תִשָּׁב (יִצְח' י"ו). כִּפְחָהּ בְּה' וְעֵשָׂה מִוֹב שִׁכְנָהּ
 אֶרֶץ וְרַעָה אִמּוֹנָה (זִמְר' ל"ג). אֶךְ מְרוֹרִים וְשִׁכְנֵנוּ צִחִיחָה
 (סס קס"ז). —וּשְׁכָן תַּחְתּוֹ כַּמִּשְׁמֵשׁ שִׁכְן בַּמִּקְדָּשׁ: וְשִׁמְחִי
 מִקּוֹם לַעֲמִי יִשְׂרָאֵל וְנִשְׁמַעְתּוּ וְשִׁכְן תַּחְתּוֹ וְלֹא יִרְגֹּז עוֹד
 (ס"ג ז י). —וּבְצִוּוֹת לְחֹמֶר הַשֶּׁמֶט וְהַמַּחֲתָה, שִׁכְן
 לְכַדֵּר⁽²⁾, (ל) כִּמְחָה: הֵן עִם לְכַדֵּר וְשִׁכְן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב
 (צִמְד' כ"ט). יִדִּיר ה' וְשִׁכְן לְכַמְחָה עָלָיו חֲפָה עָלָיו כֹּל
 הַיּוֹם (דָּנִי' ל"ג). וְשִׁכְנֵנוּ לְכַדֵּר יַעַר בְּחוּךְ כִּרְמֵל
 (מִיכ' ז י). לֶכֶן שִׁמְחָה רַבִּי וְיִגַּל כְּבוֹדִי אִפֹּה בְּשָׂרִי
 וְשִׁכְנֵנוּ לְכַמְחָה (ספ' יו ט). וְשִׁמְעָה לִי וְשִׁכְנֵנוּ כִּמְחָה וְשִׁמְחָה
 מִפְּחָד רַעָה (מִסְלִי ח ל"ג)⁽⁸⁾. —וּכְיִנּוֹי סֹפֵר' וְשִׁכְן
 כַּמִּשְׁמֵשׁ, וְ, וּכְיִנּוֹי סֹפֵר' כִּמְחָה מִשְׁמֵשׁ: וְיַעַל גִּרְעוֹן
 דֶּרֶךְ הַשִּׁכְנֵנוּ בַּמַּחֲלִים (סֹפֵר' מ יא). כֹּל יִשְׁכְּנוּ תַּחֲלִי
 וְשִׁכְנֵנוּ אֶרֶץ כִּנְשָׁא גַם הָרִים תִּרְאוּ וּכְתַקַּע שׁוֹפָר תִּשְׁמַעוּ
 (יִצְח' י"ג). אִפֹּה וְשִׁכְנֵנוּ בְּתֵי חֶסֶד אֲשֶׁר בַּעֲמֵר יִסּוֹרֵם
 (חִזְק' ד יט). —וּשְׁכָן בַּעַל הַחַיִּים בַּשְּׂמֹשִׁים כִּמְחָה: וּרְבִצּוֹ
 שֶׁם צִיִּים וּמִלֹּאֵם בְּתֵיהֶם אֲחִים וְשִׁכְנֵנוּ שֶׁם בְּנוֹת יַעֲנָה
 (יִצְח' י"ג כח). וִירְשׁוּהָ קָאֵת וְקָסִיד וִינִשְׁוֹף וְעֶרֶב
 וְשִׁכְנֵנוּ בְּהָ (סס ל"ד יא). וְהִיא לֹאֵרֹ אֲדִיר וְשִׁכְנֵנוּ תַּחְתּוֹ
 כֹּל צִפּוֹר כֹּל כְּנָף בְּצֵל דְּלִוְתָיו תִּשְׁכְּנֵנָה (יִצְח' י"ג כג).
 עֲלֵיהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם וְשִׁכְנֵנוּ (ספ' ק"ד יג). —וּשְׁכָן הַחֵם
 עֶפֶר, דּוֹמָה: יִחְיוּ מִחוּךְ גְּבֻלָּתִי יִקְוִמוֹן הַקִּיצוֹ וְרִגְנוֹ
 וְשִׁכְנֵנוּ עֶפֶר (יִצְח' כו יט). לֹאֵלִי יִי עֲזָרְתָה לִי כַּמִּשְׁמֵשׁ וְשִׁכְנָהּ
 דּוֹמָה נִפְשִׁי (ספ' ל"ד יג). —וּשְׁכָן הָאֵל בַּמִּקְדָּשׁ שְׂכֵמָתָהּ
 אוֹ כַּמְרוֹמֵי שָׁמַיִם, בְּצִרּוּפִים בַּמִּלּוֹת יָחַס שׁוֹנוֹת: וְעֵשׂוֹ
 לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֵנִי בְּחוֹכֶם (שְׁמוֹת כ"ט). וְלֹא יִשְׁמָאוּ אֵת

(1) [כך בכתב; קרי: וְשִׁכְנֵנִי].

(2) [גם זה לשון כמחה, כמחין בעצמו, ללא צורך בכולחיו].

(3) [בנתי' ג יח: נמו רעיק מלך אשור וְשִׁכְנֵנוּ אֲדִירִיק, צ"ל יִשְׁכְּנוּ, כדעת רבים].

מַחְנוֹהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שִׁכְנֵנוּ בְּחוֹכֶם (צִמְד' ה ג). יִדִּיר יִי
 וְשִׁכְנֵנוּ לְכַמְחָה עָלָיו חֲפָה עָלָיו כֹּל הַיּוֹם וּבִין כַּחֲסוֹי וְשִׁכְנֵנוּ
 (סס ל"ג יג). יִי אֲמַר לְשִׁכְנֵנוּ בְּעֶרְפֶּל (מִסְל' ח יג). הִנֵּה אֲנִכִּי
 וְהַיִּלְדִּים אֲשֶׁר נָתַן לִי יִי לְאֵתוֹת וּלְמוֹפְתִים בְּיִשְׂרָאֵל
 מִעַם יִי צִבְאוֹת הַשִּׁכְנֵנוּ בְּחַר צִיּוֹן (יִצְח' מ יס). וְיִדְעַתֶּם
 כִּי אֲנִי יִי אֱלֹהֵיכֶם וְשִׁכְנֵנוּ בְּצִיּוֹן חַר קִדְשִׁי (יִחֶל' ד יז).
 רִנִּי וְשִׁמְחִי בְּתֵי צִיּוֹן כִּי חֲנִנִי בָּא וְשִׁכְנֵנִי בְּחוּךְ
 (זכר' ג יד). זָכֵר עֲדָתְךָ קִנִּית קִדְם וְכוֹי הָרִי צִיּוֹן זֶה
 וְשִׁכְנָהּ בּוֹ (ספ' ע"ד ז). הִנֵּה יִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 דַּעְמוֹ וְשִׁכְנֵנוּ בִּירוּשָׁלַם עַד לְעוֹלָם (דָּמִי' כ כגכ"ג). —
 וּבְצִרּוּפִים כֹּלִי מַלְחָה יָחַס, בַּפֶּטֶם נִצְנִי' שׁוֹכֵן יִרוּשָׁלַם,
 שׁוֹכֵן מְרוֹם, שׁוֹכֵן עַד, וְשִׁכְנֵנוּ מִנָּה: וְרִצּוֹן וְשִׁכְנֵנוּ מִנָּה
 תְּכֹוֹמַתָּה לְרֹאשׁ יוֹסֵף (דָּנִי' ל"ג יו). נִשְׁכַּב יִי כִּי
 שִׁכְנֵנוּ מְרוֹם (יִצְח' ל"ג ט). כִּי כֹה אֲמַר רִם וְנִשְׁא
 שִׁכְנֵנוּ עַד וְקִדְשׁ שְׁמוֹ מְרוֹם וְקִדְשׁ אֲשִׁכְּנוּ וְאֵת דְּכָא
 וְשִׁפֵּל רוּחַ (סס נ"ז יס). בְּרוּךְ יִי מִצִּיּוֹן שִׁכְנֵנוּ יִרוּשָׁלַם
 הַלְלוּהָ (ספ' קל"ח כח). —וְשִׁכְנָהּ הָעִיר, שִׁכְנֵנוּ יוֹשְׁבֵיהָ
 בָּהּ: לֹא תִשָּׁב (בְּבֵל) לְנִצָּחַ וְלֹא תִשְׁכְּנוּ עַד דּוֹר וְדוֹר
 (יִצְח' י"ג כ). כּוֹסִים חֲתָם תוֹשַׁע יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם
 תִּשְׁכְּנוּ לְכַמְחָה (יִצְח' ל"ג יו). וְלֹא תִשָּׁב עוֹד לְנִצָּחַ וְלֹא
 תִשְׁכְּנוּ עַד דּוֹר וְדוֹר (סס כ"ט). —וּשְׁכָן מִקְדָּשׁ ה': וְכֵן
 יַעֲשֶׂה לְאֵהֶל מוֹעֵד הַשִּׁכְנֵנוּ אֲתָם כְּחוּךְ מִמְּאֵתָם
 (וִיקִי' י"ו יו). וְאֶךְ אִם מִמְּאֵת אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶּם עֲבָדוּ לָכֶם
 אֵל אֶרֶץ אֲחֻזַּת יִי אֲשֶׁר שִׁכְנֵנוּ שָׁם מִשְׁכָּן יִי (יִצְח' כ"ג
 יט). —וּבְחִשָּׁאֵלָה לְמִשְׁגִּים מִשְׁשִׁיִּים, שִׁכְן אֹר, כְּבוֹד,
 שְׂכָנָה חֲכָמָה וּכְדוֹי: וְשִׁכְנֵנוּ בַּמְדָּבָר מִשְׁשִׁיִּים וְצִדְקָה
 כְּכִרְמֵל תִּשָּׁב (יִצְח' ל"ג יו). אֶךְ קִרְבֵּן לִירְאֵוֹ יִשְׁעוֹ
 לְשִׁכְנֵנוּ כְּבוֹד בְּאַרְצֵנוּ (ספ' ס י). אֲנִי חֲכָמָה
 וְשִׁכְנֵנִי עֵרְמָה⁽¹⁾ (מִסְלִי מ יג). אִי זֶה הַדֶּרֶךְ וְשִׁכְנֵנוּ אֹר
 וְחֶשֶׁךְ אִי זֶה מִקְדָּשׁ (חִזְק' ל"ט יט). —וְאֲמַר בֶּן מִירָא: בְּרִשָּׁף
 יִגִּיף שְׁלֹגוֹ וְכֹאֲרֵבָה יִשְׁכְּנוּ דַחְתּוֹ (כ"ט ג"י מ"ג יז). —
 וּבְתוֹרָתָם: מִה לֶךְ מִקִּיף לְשִׁמְחָל, שְׂאֵנִי אֲכַל, הַשׁוֹכֵן
 כְּכִית הוֹחַ יִנְחֶמְךָ, שְׂאֵנִי מְנוּדָה, הַשׁוֹכֵן בְּכִית הוֹחַ
 יִתֵּן כֹּלְכֶם וּיְקַרְבֹּךְ (כ"ט מוֹדָה ז ז). אֵלֹו מְבִיאִין
 וְחוֹצִצִין, הַשְׂדֵה וְהַחֲכָה וְהַמְגִדֵל וְכוֹי וְהַעוֹף שֶׁשִׁכְנֵנוּ
 (ספ' מ ח). שִׁכְנֵנוּ עָלֶיהָ עוֹף בִּשְׂדֵה (סס ז ד).
 וְיֵשׁ לֶךְ אֲדָם זָכוֹב שׁוֹכֵן עַל כּוֹסוֹ וְהוּא נוֹשְׁלוֹ וּמִנִּיחוֹ

(1) [אמנם קשה הצורה, ולדעת העורך, משלי שלמה, 88, יש כאן שִׁכְנֵנוּ אוֹחִיוֹת בְּמִקְדָּשִׁי, כְּלִשׁוֹן קַחְלָת כ ח: כִּנְסָתִי לִי גַם כִּסֵּף וְהַבִּי].

במות שהוא (כ"מ, ינשי' קוטא א ז). אותו יום (של הקמת המשכן) ובו ראשון לשבון שכינה (פסח פז). דבר זה כתוב בתורה שגוי בבניאים ומשולש בבחובים ובו דכתיב כל עוף למינו ושבון ובני אדם לרמה לו (צ"ק נג). ושכנו שם בנות יענה, כיענה זו ששוכנת עם בניה (מולי קז). אין הקללה שוכנת במקום הברכה (כני יסוד, נסמנעל נס טו). — ובסמ"א: השוען על חבירו ואמר לו שני חרשים שכנת בחצרי (כמנ"ס, טוען ונטען ס). אז התעוררנו לנסוע מנוה רכצנו, אל מחוז הפצני, ולשבון כבוד בארצנו (כ"י מניז, סמ"י ג, 484). — וגם כמשגים מסמטים: אז היו המושכלות הכוללות שוכנות בדבר מתחלק הנה חם ג"כ מתחלקות (למיר א ז, נד). — ושכנה נפשו, נחה ושקטה: וכל אחת משתי הכחות נחלקת לחלקים כפי שראה כל אחד ששוכן נפשו מדין תחקירה (כ"א סקל, בן עדן, פסח ג מל). — ואמר הפיון: מסרום קול עיבור באוני לילה וחוכר, והקול ארוים שובר ועורר שוכני קבר (כמנ"ס, ממרום קול עובר, סמ"י לעס"ה, קדור כו"י, דוקס, 62). שוכני קברים סחכים ומצפים ליום ישער (לעזר נכ מנע סדרטן, ליון טערה, קי"י מ"ג). — ואמר המשוור: לזאת אמנם שכן חבל לבלתי חסיתני (סול, סקילוס, כדורי, קמס). שמענו קול שוכני אשמן ובכית שחת מאו לבו (סול, הענק מ, סס, סס). יתנו שוכני עי בו ומירים (סס י, סס, סלס). וחטא חורים שכנוה כגרים (כ"י סלוי, דבריך, זמורס א, 11). ואם ציים שכנוה ואותים (סול, סס סס, 12). ותאני כשבור יתעתע ויתכר, בלי הון ימכור שוכני בתמיו (סול, יומן ועוקס, סס, 20). וגשש חדרים ושבון חררים (סול, סיוכלו סגרים, סס סס, 40). יעלה חן רחמי לבב שוכניו מעורך (סול, יעלס סן, סס ג, 18). כגדתם כי מירעי ורעי כאלו לא שוכנתם בין צלעי (סול, נגדסס, סס ג, 27). בו ירבו הסגורות ותשחיגים כבשר ונגעים כגורנים מרב לחה עם דם חשוכים בבחורים אך לא בוקנים (כ"אצ"ט, פנעו נל, כמל א, 184). — ובצורף שוכן מעונה, תאר לאלחים השוכן בשמים, ואמר הפיון: חגנו חגנו שוכן מעונה (כ"אצ"ט, אין אלוס, ליגר 228). ושם נגלה כבוד שוכן מעונה (כ"י מניז, אני עכ, סמ"י מו,

878). וך שוכן מעונה, קיסם קהל עדת מי מנה (כ"י עוז עלס, סקל קדור פסס, קרנז' סנח הגדול, ובסגדת ליל פסס של אשכנזים). שוכן מעונה עגני וסיר צרי סדני (סמולל ילמך, שוכן מעונס, כנסת מזמור, 8). — ויניז' שָׁכָן: אפונה, מחלגלה ושכונה עלי (כס"י, קנסי קי). בעור שחיתה השכינה שמה שכונה (כ"י מניז, סמ"י כד, 228). — ואמר הפיון: סדר וחשף לכל כח גבורות טל, רסו כי שוכנים יקיצו במל (כ"א קלי, סמס אילת, טל). הסונים דבקים בך שוכני צלך (כ"י סלוי, יגילון נלור, זמורס י, 682). — ואמר המשוור: אדון נפשי אשר נפשי שוכנה באחבתו ואל זכרו שטמה (יוסף בן סקל, סלני סן, טע"ה 28). לסד סכני עוף השוכנים בראש סלע (כ"ס סגיד, גמולס לל, בן מללי, אצמקון, 84). ונעו מוסדותיה וכו' ונבהלו שוכניה (כמנ"ס, סדרס לנסה, כדורי, קיז-קיט). בחר מאהובים, שוכני לבבים (סול, הענק ג, סס, סטס). צאי יפה שוכנה בלבבית (כ"י סלוי, לאי יפה, זמורס ג, 28). וארצי מימות עולם קדושה, ואנכי שוכנה לשכינה 1) (כ"י מניז, אני עכ, סמ"י מו, 372). נשמתה תהא שוכנה בצורר החיים עלינו' (וכמנ"ס, Inschriften, 884). — ושכון, במש"מ נמצא בשכנות, סמך, גובל: על חנין חנה הוא מנהג הימים והלילות בכל העולם, הן על קו חשוח אשר בארץ, הן על כל קו וקו מן האקלימים השוכנים (כ"אצ"ט, ססר סענוס, כז). — ובתורת חרדקוס, שכנה חמות, נחה, גרחה ונקראה בלי חנועה או נכחבה ולא נקראה כלל 2): כי כל נוע הוא שינוי, על כן כל שוכן וגח הוא עימר (כ"אצ"ט, קי' ססס א). — ובתורת חננון: שלשה נגונים והא 3) שוכנת 4) ואחת נעה (כ"אצ"ט, סמ"י סלמנוסס וסלענוסס לכמנ"ס, מונל גמלמסס סל וכנר ונס, HUCA 17, 584).

— סע', שָׁכָן, שֹׁכֵן, שָׁכָן, אֲשֶׁכְנָה, — שָׁכָן האל את סלוני, עשה שישכן סלוני במקום: אם אתה תבאו אל הארץ

[1] 'עוי' כאותה מליצה בערך שָׁכָן.]

[2] 'ע"ס הערב' שָׁכָן א' במש"מ זו.]

[3] 'והא', והאחת.]

[4] 'בתרגום אבן תבין: אחת נעה ואחת נחה.]

—פֶּעַי, הַשְּׁבִנְתִּי, תִּשְׁכֵּן, יִשְׁכֵּן, יִשְׁכֵּנוּ. — הַשְּׁכִּינִי, עֲשֵׂה
שִׁישְׁכָּן: וַיִּגְרַשׁ אֶת הָאָדָם וַיִּשְׁכֵּן מִקְדָּם לָגֶן עֵדֶן
אֶת הַכְּרֻבִים וְאֶת לֶחֶט הַחֶרֶב רִמְתָּהֶסֶת (נִלְשָׁה ג
כד). וַיִּקְהֲלוּ כָל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שָׁלַח וַיִּשְׁכְּנוּ שָׁם אֶת
אֶהֱל סוּעַד (יִסּוּסִי יס ט). עַל מִנִּי הַשְּׂדֵה אֲמִילֵךְ
וְהַשְּׁבִנְתִּי עֲלֶיךָ כָל עוֹף הַשָּׁמַיִם (יִסְזִי לז ד). וַיִּגְרַשׁ
מִסְּנִיחָם בָּיּוֹם וְכוּ' וַיִּשְׁכֵּן בְּאַחֲלִיהֶם שְׁכֵמִי יִשְׂרָאֵל
(ססל עס נס). אִם אֹמֵן בִּירֵךְ הִרְחִיקָהּ וְאֵל תִּשְׁכֵּן בְּאַחֲלֶיךָ
עוֹלָה (לִיזֵן יא יד). — וְהִשְׁכִּין הָאֵל אֶת כְּבוֹד הָאָדָם
לְעַפְרָיִם: יִרְדָּף אוֹיֵב נַפְשִׁי וַיִּשָּׁן וַיִּרְסֵם לְאֶרֶץ חַיִּי
וּכְבוֹדִי לְעַמִּי יִשְׁכֵּן מִלֵּךְ (ססל ז). — וּבְתוֹכָם: מִי שֶׁשְׁכֵּן
אֶת שְׁמוֹ בְּבֵית הוּא הוּא יִשְׁכֵּן בִּינֵיכֶם אֲחֵכֶם
וְאֶחָיו וְשָׁלוֹם וְרַעוּת (כי סלנו, נכזי יג). צְדִיקִים
יִרְשׁוּ אֶרֶץ וַיִּשְׁכְּנוּ לְעֵד עֲלֵיהָ, חֲרָשִׁים מִה עָשׂוּ
תְּלוּיִן בְּאִיֹר כִּי לֹא הִשְׁכִּינוּ שְׁכִינָה לְאֶרֶץ, אֲבָל
הַצְדִּיקִים הִשְׁכִּינוּ שְׁכִינָה לְאֶרֶץ, מִה מַעַם צְדִיקִים
יִשְׁכְּנוּ אֶרֶץ וַיִּשְׁכְּנוּ לְעֵד עֲלֵיהָ, יִשְׁכִּינוּ לְשְׁכִינָה
עֲלֵיהָ (נכזי ימק, מדיכ סס"ט, ס, גַּחְמִי לִנְיִי). —
וּבְסִתְמָא, גַּם בְּמִשְׁמֵי נָתַן בְּמִשְׁכָּן: וְגַם שְׁמֵי שְׁכִינִי
חִסֵּן אֲצֵל יִשְׂרָאֵל אֶעֱיֵם שְׁמוֹנֶה בְּבֵית יִשְׂרָאֵל אִינוּ
חַיִּיב לְבַעֲרוֹ (סלכי סקוֹי לַחֲמִידִי יִסּוּדֵי גִלּוֹן, 14). —
וְאִמֵּר הַמְּשׁוֹרֵר: אִם תַּחֲוֶה תַּחֲלֵ-תְרוּמָם יִד אֲחִי
מִכְלוֹת וְהִשְׁכִּינוּ עָלַי עֵשׂ מַעֲלָה, אֵל תִּשְׁאֲלֵה חוֹנוֹ
וְדַע כִּי פִלְפֵּה צֶדֶק בְּחַעֲלוֹתוֹ וּלְמֵאֵד מַעֲלָה (נכמ"ט,
סַעֲנֵק ט, נכדוֹי, סַלֵּל). הֵלֵא זָדוֹ וְהִשְׁכִּינוּ כְּבוֹדָה
בְּחוּךְ צוּרִים וּבְמַעֲסִי מַצְדוֹת (סַלְעוֹד זֵן יַעֲקֹב
סַנְצִלִי, מַסְקִים לְנֶפֶשׁ, נכדוֹי, טו). — וּבִדְרֻק, הַשְּׁכִינִי
הָאוֹת: בְּשִׁהּוֹ מִשְׁכִּין וְנִצִּית אוֹת (עַעֲמִי סַעֲקֵלֵי יג).

—נֶפֶעַי, "נִשְׁכֵּן, — שֶׁהִשְׁכִּינוּ אוֹתוֹ: אִדָּם הִיָּה בְּגֶן עֵדֶן
וַיִּגְרַשׁ מִשָּׁם וְאֵלֵיהּ הָיָה חוֹץ מִסְּנֵי וְגִשְׁכֵּן שָׁם
(כ"י אֲזַנְצֵלֵל, מ"ג ז).

—פֶּעַי, "נִשְׁכֵּן, שֶׁשְׁכְּנוּ אוֹתוֹ, וְאִמֵּר הַמִּיטֵן: בִּימֵי מִשָּׁה
שׁוֹכְנוּ בִּיצְבֵי אֶרֶץ (יֵלֵחִי, אֲזַכִּירֵם יִמִּים, קְרוֹצֵי לַחֵלֶס
דְּסוֹרְעוֹתָא, זִלְלֵי, לָלוּ). — וְאִמֵּר הַמְּשׁוֹרֵר: כַּמַּח
יִשְׁכֵּן מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלֹשָׁה (כ"ס סַנְצִלִי, נַעֲסִי יִסְכֵּן, זֵן עַסִּילִי,
אֲזַנְצֵלֵל, 66).

—סַסֵּי, "הַשְּׁכִינֵן, — הַשְּׁכִינִי אֶת עַצְמוֹ, הוֹאִיל לִשְׁכֵּן
בְּמִקְדָּם: מִתְחַלֵּל, מִשְׁתַּכֵּן, מִחֹר לִשְׁכִינִי (כ"י,
יִרְמִי נג יע).

אֲשֶׁר נִשְׁאָתִי אֶת יָדִי לִשְׁכֵּן אֲחֵכֶם כֹּה (נכד' יד ל).
הִיטִיבוּ דְרֻכֵּיכֶם וּמַעֲלִיכֶם וְאִשְׁבְּנָה אֲחֵכֶם בְּמִקְדָּם הוּא
(יִדִּי זג). וְהַשְּׁבִנְתִּי אֲחֵכֶם בְּמִקְדָּם הוּא בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי
לְאֲבוֹתֵיכֶם (סס סס ז). — וּבִפְרָט בְּצִרְוֹן שְׁכֵּן הָאֵל אֶת
שְׁמוֹ בְּמִקְדָּם, שָׁם אוֹתוֹ שָׁם (1): וְהִיָּה הַמִּקְדָּם
אֲשֶׁר יִבְחַר יי' אֱלֹהֵיכֶם כִּי לִשְׁכֵּן שָׁם שְׁמָה תִּבְיֹאוּ
אֶת כָּל אֲשֶׁר אֲנִי מַצִּיָּה אֲחֵכֶם (דכזי יז יח). וְאֲכַלֵּת
לִפְנֵי יי' אֱלֹהֶיךָ בְּמִקְדָּם אֲשֶׁר יִבְחַר לִשְׁכֵּן שָׁם שָׁם (סס
יד נג). וּבִתְחֵלָה מִסַּח לִי' אֱלֹהֶיךָ בְּמִקְדָּם אֲשֶׁר יִבְחַר
יי' לִשְׁכֵּן שָׁם שָׁם (סס יז ע). כִּי אִם אֵל הַמִּקְדָּם
אֲשֶׁר יִבְחַר יי' אֱלֹהֶיךָ לִשְׁכֵּן שָׁם שָׁם תֹּכַח אֶת הַסַּח
(סס סס). וְשִׁמַּחְתָּ לִפְנֵי יי' אֱלֹהֶיךָ וְכוּ' בְּמִקְדָּם אֲשֶׁר יִבְחַר
יי' אֱלֹהֶיךָ לִשְׁכֵּן שָׁם שָׁם (סס סס יח). וְלִקְחָתָה
מִרְאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה וְכוּ' וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמִּקְדָּם
אֲשֶׁר יִבְחַר יי' אֱלֹהֶיךָ לִשְׁכֵּן שָׁם שָׁם (סס כו ז). כִּי
לָכוּ נָא אֶל מִקְדָּמִי אֲשֶׁר בְּשִׁלוֹ אֲשֶׁר לִשְׁבִנְתִּי שָׁמָּה שָׁם
בְּרִאשׁוֹנָה (יִדִּי זג). וְהִבְוֹאֲתִים אֶל הַמִּקְדָּם
אֲשֶׁר בְּחִרְתִּי לִשְׁכֵּן אֶת שְׁמִי שָׁם (נכמ"ט א ט). —
וְשְׁכֵן הָאֵל אֶת אֱהֹלֵי כְּאֹדָם: שָׁמַע אֱלֹהִים וַיִּתְעַכֵּר
וְכוּ' וַיִּמָּשׁ מִשְׁכֵּן שְׁלוֹ אֶהֱל שְׁכֵּן בְּאֹדָם (ססלי עס נט—
ס). — וּבְתוֹכָם: מִשְׁכִּיעִין אֲנוּ עֲלֶיךָ בְּמִי שֶׁשְׁכֵּן אֶת
שְׁמוֹ בְּבֵית הוּא (יִמֵּלֵחִי א ט). מִי שֶׁשְׁכֵּן אֶת שְׁמוֹ בְּבֵית
הוּא הוּא יִשְׁכֵּן בִּינֵיכֶם אֲחֵכֶם וְאֶחָיו וְשָׁלוֹם וְרַעוּת
(כי סלנו, נכזי יג). — וְאִמֵּר הַמִּיטֵן: דֵּק וְצִבְאוּי תַּכֵּן
וְכוּ' וְצִבְאָה בְּמִרּוֹם שְׁכֵּן (ססכ"ג, מִי כְּמוֹךְ סַקֵּן, צִלְחִיק—
רַנְיִלְקִי ג, 18). אֲדוֹן אֲמַנְנִי, אֲצִלִּי שְׁכֵּנִי (סַמְעוֹן נג
יִמֵּק, חֲדוֹן חֲמַנְנִי, יוֹלֵד אֶסְנוֹעוֹת). שׁוֹכְכֶם לְחִרְדִּיר,
שְׁכֵּנִים בְּעִירֶךָ (סַסס מֵלֵךְ רַמְעִים, יוֹלֵד עֵנֶה זִכּוֹר).
שִׁמְרֵם וּבְצִלְךָ דְּבַקְסֵם, שְׁכֵּנִים וּבְאִזּוֹר תְּרַבִּיקֶם (סַסִּי
כָּל חֲסִיִּי נָךְ, זִלְלֵת מַרְסָה). — וְאִמֵּר הַמְּשׁוֹרֵר: בְּנִי
יִשְׁכְּנוּהָ בְּכִנְיָה (כ"י סַלִּי, לִיסוּדִים, זִמּוֹרֵה ג, 80). —
וּבְשִׁמּוֹשׁ שְׁכֵּן אֶת הַמְּשִׁמַּח, נָתַן לֵה מִקְדָּם דִּירָה, נִחַג
בְּסַפְרוֹת וּבְדִבּוֹר.

[1] [נכד' הוֹעֵר עַל כֵּךְ כִּי בְּאִשּׁוֹר' שְׁבִמְכַחֲכִי
עַמְאֲרִנָּה (287, 288, 289) מֵאִי בֹא בְּאוֹתוֹ שְׁמוֹשׁ שְׁכֵּן
שׁוֹמֵשׁ אוֹ שׁוֹשֵׁב וְכוּ', בְּמִשְׁמֵי הַשְּׁכֵּן אוֹ הוֹשֵׁב (הַמִּלֵּךְ)
אֶת שְׁמוֹ אוֹ אֶת זָכְרוֹ עַל עִיר מִן הָעִירִים, עַל מוֹצֵא
שְׁמֵשׁ וּמִבּוֹאוֹ, וְאֵת בְּכִנְיָן קָל, שְׁכֵּן שְׁחֹרְאָתוֹ הַשְּׁכִינִי,
שִׁים בְּאִשּׁוֹר', כְּנֵאמָר כַּחֲעֵרָה לְשִׁרְשָׁה].

(1) [שכן מקביל בכתוב זה אל העם היושב בה, ועל כן אין מקום לפרש המלה כאן במשמ' אחרת, כגון חולה, משחק (דוד ילין, במונח א, 24)].

(2) [בכתוב: קרי: שבנייה].

ההרכבה כל אחד מהדברים החם בעינו בפעל (לכנ"ג, מלמנות ססס א ד, ל). והנה לפי דעתם הרכבתם (הרכבת הדקים) הרכבת שכנות, לא הרכבת מוג (חסדן בן אליהו הקדמי, עץ חיים ד, יד).

שְׁכִינּוּתִי, מ"ה, — ביחם של שכנים, כמנהג שכנים, nachbarlich; de voisin(s); neighbourly, נוהג בספרות ובדבור.

שְׁכִינָה, מ"ה, — של שָׁכֵן: כאשר לא כל לשון מוכשר לכתוב בו כל הדברים מבלי עזר מלות שאולות מלשונות שכיניות (סקירות על ספר חיוני, ליון ז 28). — הרכבת שכנית: שאי אפשר שימצא גשם בשום פנים אלא מורכב מאלה החלקים השווים הרכבת שכינית (כ"ט ח"ט, מו"ט א עג). כי הכלל המורכב מעצמים מתחלפים הרכבת שכינית יותר ראוי בהרכבה מן הכלל המורכב מעצמים מתחלפים הרכבת המונית (סס ז כג). הרכבת שכינית שלא יסוגו הנפרדים אך נושם האחד בצד חברו, כפית על דרך משל המורכב מאבנים עצים ורעפים, וישם כל אחד בצד חברו ובשכונתו (סול, פנים המלות הזכות). הרכבתם היא הרכבת שכינית לא הרכבת מוג (חסדן הקדמי, עץ חיים ד). ההרכבה תחלק לשני מינים, המין האחד הוא הרכבת שכינית (מעכאנישע פערמישונג) והמין השני הרכבת מונית (כעמישע פערמישונג) (לינדל, ראשית למודים ז א, 18).

שְׁכִינָה, מלה מספקת: מוסין אלו בין קבועין ובין עובדין מסולין באדם וכו' השכינה והסגרים, איוזה הוא שכינית שכיניו שוכבין (1) (מספחל זכרות ס א-ג).

(1) [מאמר זה בא בתוספתא במקום הנאמר במשנה (זכרות ז ז): אין לו גבונים, אין לו אלא גבין אחד וזהו גבן האמור בתורה, רבי דוסא אומר כל שגביו שוכבין, רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כל שיש לו שני גבין ושתי שדראות, ע"כ. ולפי זה נראה שבאה המלה שכינית בתוספתא במקום גבן שבחורה, הנדון במשנה, והיא שחפרשת בתוספתא לפי דעת ר' דוסא שבמשנה, ובבבלי בזכרות סד. מובאת כנראה אותה בריחא שבתוספתא כנוסח זה: (פיתויבי) שכבא

ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמלות (שמות ג כג). — ובתו"ס: הנותן לשכינתו פת לאפות לו וכו' אינו חושש לא משום שביעות ולא משום מעשרות (ירוש' דמ"ג ב ו). שכינתו היתה (1) ויש אדם נענש על שכינתו (סס ססג א ז). הדירה שלא להשאיל נפה וכברה יוציא ויתן כתובתה מפני שהיא משיאה שם רע בשכינותיה (סס כמזי ז ס). לא שלו היתה (הפרה שיצאה באיסור בשבת) אלא של שכנתו היתה וסתוך שלא מיתה בה נקראה על שמו (צילס כג). חולבת אצל כל שכינותיה ואומרת להן חנו לי מלה שיש לנו אורחים (מד"ר זלש"י כא). למלך שנמל אשה וכו' כעס עליה והניחה והיו אומרים לה שכינותיה אינו חוזר עליך עוד (כי ילמק, סס שמוס כא). למלך שכעס על אשתו וכו' הלך (אוהבו של מלך) ואמר לשכינותיה לא שמעתן שהמלך עושה מריבה עם אשתו (סס נד"ז ז). לימים כעס עליה המלך וסדרה חוץ לפלמין וחורה על כל שכינותיה ולא קבלו אותה (סס חכס ח, שמוע כי נלכסה ח"י). הייתה אשה אחת מעוברת ורואה אחד מהם (מנביאי השקר) אומרת לו נביא מה בבטני וכו' או נקבה הוא אומר וכו' והיה הולך לשכינותיה ואומר נקבה תלך פלוגית וכו' אם היא נקבה השכינות אומרות כך אמר לנו פלוגי הנביא (מנמו ויק"י). — ובספח"א: בני היו זהיר מלהרבות דברים עם שכנותיך (כי אליהו, שטעמוקס, עז).

שְׁכִינּוּעַ, מ"ה, — שה"ס מן שכנע, Überzeugung; conviction, נוהג בספרות ובדבור.

שְׁכִינּוּת, מ"ה, — ישיבה בסמוך לאחרים, יחס השכנים זה לזה, Nachbarschaft; voisinage; neighbourhood שהם (היסודות) ימצאו קצתם בקצת על צד הערוב ועל צד השכנות (קלוג אגן רעד לאוסוס ספמים על אריסטו). — הרכבת שכנות: והשלישית היא הרכבת שכנות והיא הרכבת שני דברים שועמוד כל אחד מהם בצורתו, אלא שהם שכנים זה לזה (כ"י ח"ט, כוס מן ע). הדברים המורכבים הרכבת שכנות, ר"ל שימצא אחד

(1) [של שכנתו של ר' אלעזר בן עזריה היתה הפרה.]

הארסה ויטע כרם וישת מן היין וישכר ויתגל כחך
 אהלה (נכחם ט כח). וישתו (אחי יוסף) וישכרו עמו
 (סס עב לז). החסמסו - וחסו השתעשעו וישעו
 שכרו ולא יין נעו ולא שכר (יטע' כט ט). והאכלתי את
 מוניך את בשרם וכעסם דם וישכרו (סס עב כו). ואשרת
 אליהם כה אמר יי' צבאות אלהי ישראל שתו
 וישכרו וקיו ונפלו ולא תקומו (יטע' כח כז). גם את
 תשכרו חתי נעלמה (כחם ג' ח). אכלו רעים שתו וישכרו
 דודים (סס'ס ח). שישי ושמתי בת אדום יושבתי בארץ
 עוץ גם עליך העכר כום תשכרו וחתערי (איכס' ד כח).
 ועי' שכרה - ובסמס'א: ויקה דבש וחכלין ופלפלין,
 ושבע ולין, וישכר וירן וכו' והאיש אשר לא
 ישכר ואף אם הוא סבני אהרן, יכה בשנעון
 ובעורון (עמנואל, מחז' כה, סדקע, 701). יבשי שכר
 האויל ואמר הנחש השיאני (סס'ס, 716). - ואמר הפיסן:
 בכזו נכר עדי שכר (כח'נ'ט, חני חני, חסנה, סס'ס'
 149). - ואמר המשורר: עפר חנה אדם שפתך מגדי
 ועשות שרך אשכר, ושקה לפי תמיד והשקני יין חכך
 המיב עדי אשכר (כענ'ט, סעק ג, כדוד, סכט).
 אשכיר יום יום אישים אין קץ אך מימי לא
 שכרתי (עמנואל, יאמר יין, מחז' כה, סדקע, 724).

— סע', משכרת, שכר, משכרם, וישכרהו, שכר ראובן את
 שמעון, שכרה כום היין את האדם, עשו שישכר,
 ושתלקה דעתו מן השתיה, to: berauschen; enivrer;
 make drunk: ויקרא לו דוד (לאוריה) ויאכל לפניו
 וישת וישכרהו (ס'ג יא יג). ואכום עמים באמי
 ואשכרם (יטע' סגו). כום זהב בכל ביד יי'
 משכרת כל הארץ מיינה שתו גוים (יטע' נא ז). הוי
 משקה רעהו מספה חמך ואף שכר (סנ'ק' ז יא). —
 ובתו'ם: אשכיר חצי מדם וכו' הריני משכר לאחרים
 טמה שחצי עושים (ספני דנ'י טלז). וין של אחר המון
 משכר, שבתו המון אינו משכר (יטע' ספ' יט).
 שחה יותר מרכיעית כל שכן שדרך מורדתו ושינה
 משכרתו (כנס דכ' חנוס, עכז' סג). הלך ווימן את
 שוביניו והאכילן וחשקן שכרן והשכיבן על מטה
 אחת (גע'י נז). עשתה סעודה גדולה ושיכרתו
 יותר מדאי (ספ'ק' ר'כ, טעז חסיס, קעז). - ואמר
 חמיטן: עשה וירם קדקד בני שאון, ודמי שכרני

שכנע¹, ס' - שכנע ראובן את שמעון, שרל אוחו
 בדברים והכיו אותו לירי כך שכנע וחודה
 לדעתו, הביא אותו לחברה שצדקו דבריו, überzeugen;
 überzeugen; to convince, ניהג בספרות ובדבור.

— סע', שכנע, — ששכנעו אותי, וכיחור זי' משכנע
 (ספס'ה, טנה ט גליון סז, יא חיי' חסמט).

— ספס', השתכנע, — בא לידי הכרה מלאה בנכונותו
 של דבר, sich überzeugen; s'assurer; to convince
 oneself, נוחג בספרות ובדבור.

שכף², ס' - כמו משכף, רצען, סנדלר²: מככש
 של שכף שהוא מוחת עליו את העור
 ומניח עליו את האבן אף על פי שחוקק ומקבל טהור
 (מוקפסח כלים ננא נסחא ח טו).

שכר³, ס' - משנו לשכור, שכר, שכר, שכר, שכר,
 שכרה, שכרון, שכרות, שכרון.

שכר⁴, ס' - שכר, שכרה, שכר, שכר, שכר, וישכרו,
 וישכרו, — שחה ויין או שכר כדי רויה ושמחת
 חלב ובשרם עד לבלבול הדעת, היה הלום ויין, sich
 betrinken; s'enivrer; to get drunk

שנכינוי שוכבים, וגדום אחד שחור ואחד לבן, ע"כ.
 ואפשר שדבר בעקר, בפרוש המלה העבר' גבן על
 שנתן, או בארמ' שנתנא, שפרשו בסור' בעל עינים
 זולגות, lippus ברום', אותה מלה הכאה כתר'ג' הכתוב
 (ויקרא כח כ) בוולג' si gibbus si lippus וכו'. ואולי
 מלה זו היא שנשתכשה ע"פ הפרוש שנכינוי שוכבין
 במשנה, וצ"ע.

(1) [פעל שגגור כבנין שפע' מן בנע].
 (2) [עו' משכף עס' 418. והמלה שאולה
 מאשור' משכף, השאולה מצדה משומר' באותה ששם].
 (3) [עו' שכר, הערת].

(4) [גם בסור' שכר, ערב' שכר א], כוש' סכר,
 אשור' שכר באותה ששם' כמו שכר בעבר'; שכרא
 בארמ' ובסור', שכר באשור' במשם' שכר; אשור'
 שכור, ערב' שכרא b) במשם' שכר; אוגרית' שכרן
 במשם' שכרון, ועור].

(1) [מנחמי: ואשכרם. ויש גורסים: ואשכרם.]

(a) سكر (b) سكران

בגיא צמאון (כ"א קליה, חיבת הפלרס, קינ' מ"ז). —
ואמר המשורר: הם שכרוני מעסים חכם מוזג
בייני אחרי שכרו (כ"ט הנגיד, לקמו צמי זסג, צן
הסליס, הנדמן ג, 88). מדמי צר ביום קרב שכרוני
(סוף, על מוסר, סס סס, 98). תמית בחציה ומדמי אתם
משכרת (רמז"ט, סענק צ, צדוי, סלס). — יוגם
בשטוש משאל, שפצה השמחה וכדו' את האדם, נוהג
בספרות ובדבור.

— ספני, השפירתי, השפירתי, השפירתי, השפירתי, — כמו
סני: אשכיר חצי מדם וחרכי תאכל בשר (דני' לז
מז). השפירתי בו על יו' הנדיל וספק מואב בקיאו
והיה לשחק גם הוא (ינמי' מס כו). בחסם אשית את
משתיחם והשפירתיים (סס כל לט). והשפירתי שריה וחכמיה
וכו' וישנו שנת עולם ולא יקיצו (סס סס כז). —
ובסממ"א: ויהי היום ואיהכיר שותים, ואש אהכיר
חותים, השכירוני, והוכירוני, עד התעוררתי
(כ"י סלוי, על מוסר, צלילוס, חנכס לר' חסן אלעמלני,
זמורה א, 85). — ואמר הפיוט: צבאיו במשחה שמונים
השכר, צוארו לצוד שחה וישכר (יוסף צר
סלמס, חודך כי חספס, יולר סנח א סנכס). — ואמר
המשורר: אשכיר יום יום אישים מין קין (עמנואל, ילמך
יון, מוס' כס, הנדמן, 724).

— ספני, השפירתי, השפירתי, השפירתי, השפירתי, —
על לכה וכו' ויחשבה עלי לשכרה ויאמר אליה עלי
עד סתי השפירתי הסירו את יונך מעליך (ס"א ח יג—
יד). — ובתו"ס, גם במשט' היה שכור, נעשה שכור:
אשכיר חצי מדם, וכי היאך אפשר לחצים שישתכרו
ברם (ספני דני' סלג). כלום אמרו שישתחה לא
שישתכר, אם הוא שותה אותן מפוסקין אף הוא
אינו משתכר (ינמי' ססס א). שחה יין וגשתכר
(סס ע"ז צ ז). כשביל שלא ישתכר (סס ססס יס).
אספרגוס וכו' יפה לכל גופו והמשתכר הימנו
קשה לכל גופו (ס"ה, נדכי כל). י' כוסות תקנו חכמים
בבית האכל וכו' התחילו היו שותין ומשתכרין
וכו' (כמוז' ס). ושחה וגשתכר (ינמי' ע). ולרוגים
אי שכר, העוסקין ברוז של עולם אל ישתכרו (כז
חסל צר סניגל, סס"א מז). מה לך להשוות עצמך
למלכים השותים יין ומשתכרין וכו' מי שכל
רוי עולם גלויים לו ישתה יין וישתכר (מ"ד

ננד' י). מהו למכר שכר, שחיו מוסכים יין חוק ביין
קל כדי להשתכר בו (סס סס). שמונה עשר אלף
וחמש מאות חלבו לבית המשחה ואכלו ושחו
וגשתכרו ונתקלקלו (כי ישמעאל, סס חספר זט, חס
על סמלך מוז). — ובסממ"א: ויעמדו סביבות המלך עד
כוש עד עת תעורתו והמלך כבד כי גשתכר ביין
(יוסימן גיכלנזכ, לו). ושוחה יין (בפורים) עד
שישתכר (רמז"ס, מנילס צ טו). נתימר כפחכניו,
וגשתכר בתענוגיו (כ"י סלוי, חנכס לר"ס הנגיד, זמורה
א, 87). ובעת ואמרו פלוגי גשתכר בפורים ואמרו
פלוגי דרש ביום הכפירים (עמנואל, מוס' א, הנדמן, 48).
היה לי לחבר איש וולל וכוכא וכו' ומדי יום יום
ישתכר, עד אשר בין טוב לרע לא יבקר (סוף, מוס'
כה, סס, 899). יש סחאזה למאכלים רעים וכו' או
להשתכר עם הרוקים (כ"י חנכס, מוס' א, סקדס
לכ"א). — ואמר הפיוט: משתכר בכלי קודש נהרג
בו כלילה (ינמי, אז כוז נסיס, יולר סנח הנדמן). קדושו
הזהיר מהשתכר (כ"י ג' קטילס, חסכס, זוללי, סס
סיוכל לספסטיין, 178). יום גשתכר נפרדה תאוהו
(סמנון צר ילמך, סעספו יוס יוס, קדוי צ סעספס).

— סני, שכר, ששכרו אותו: רבי ישמעאל מאחר שעה
לפילפולו ורבי עקיבה מקדים שעה אחת לעיסוקו כדי
שלא יכנסו למצוה משוכרין (ינמי' ססס א ח).
למה כשביל שלא ישתכר, ככר משוכר הוא (סס
סס יס).

שִׁכָּר (י), ס"ו. — משקה משפיר, שנעשה ממיני תבואה,
פרות ודבש, Rauschtrank; boisson; drink;
וידבר יו' אל אהרן לאמר יין ושכר אל השת אתה
ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד (ויק' ימ—ט). איש
או אשה כי יפלא נדר נזיר להזיר ליו'
מיין ושכר יזיר (ננד' ו צ ג). ונתתה חכסך בכל אשר

(י) [כסלמר בתערה לשרש כא שכרא בארמ'
ובסור', שכר באשור' באותה משט' ובתעתיק יוני *šakra*,
(Lewy, Fremdw. 81) ואף כסלה שואלה למצרות,
ואפשר שמקור הסלה מאשור'. במקרא נכדל חשכר סן
היין. הויל חלקו על משט' הסלה ועי' בסוכא לקסן סחוי"ס.
גם ככלל וגם כמצרים נשמרו ידיעות ספרות על
עשית שכר משעורים ומתמרים, ועי' כעת L. Oppenheim,
Beer and Brewing technique in ancient Mesopotamia
(1950).

בית בשול שכר (ברויאהויו) (מסס סוסר, לו'ס נט).

***שִׁכְרָה**, ס'ה — שכרן, בלכול הדעת מן חיון: דהחו חברו (את חטובל בנהר) לשכרו וכו' (מכס'ר ח א).

***שִׁכְרָה**, סו'ס'ה — הרגיל לשחות וין וְשִׁכְרָה: לאחר שהיה לו מרחק והושיב בו שוורים מקצתם שכרים ומקצתם נזירים, כשהיה נוח להם שכרם היה נוח לשכרים שני חלקים ולנזירים חלק אחד וכו' אין דרכם של נזירים לשחות וין, ואלו שכרים דרכם לשחות וין (מזס'ג וקסל, סס'ס' ס' קדוסיס, רכנינוצ'ן, 469).

***שִׁכְרָה**, ס'ה — שה'ס מן שִׁכְרָה: אכול ואין לשבעה שחה ואין לשִׁכְרָה (מני ח א).

***שִׁכְרוֹן**, ס'ה — מצב השכר, Trunkenheit; ivresse; intoxication: הנני מסלא את כל ישבי הארץ הזאת וכו' שִׁכְרוֹן (יכ' יג יג), שִׁכְרוֹן ויגין הסלאי בום שסה ושססה (יחזק' כג לג), ואכרתם חלב לשבעה ושתייתם דם לשִׁכְרוֹן (סס נט יט), — ובססה'ס: כי התאוה שחפות העורון, והיא משנה שכרון, ומשחה שכרון (פמנואל, מנסי, יט, סנרמן, 524).

***שִׁכְרוֹן**⁽¹⁾, ס'ה — שם לעשב Hyoscyamus, Bilsenkraut; jusquiame; henbane, hog's bean (לינסון, יסנס סל סלח, 211).

***שִׁכְרוֹת**⁽²⁾, ס'ה, בסו שִׁכְרוֹן: לא שנו (ששכור פסור מן החפלה) אלא שלא הניע לשיכרותו של לוט, אבל הניע לשיכרותו של לוט פסור מכולם (ר' מניאל, פסור סס), שכר לשון שתייה,

החאו נפשוך בכקר ובצוון ובין ובשִׁכְרָה (דנ' יד כו). לחם לא אכלתם וין ושִׁכְרָה לא ישתיתם (סס כט ט). ועתה השמרי נא ואל תשתי וין ושִׁכְרָה (סוסט' יג ד). וכעין זה סס טס ז), סכל אשר יצא מנסן חיון לא תאכל וין ושִׁכְרָה אל תשת (סס טס יד). אשה קשה רוח אנכי וין ושִׁכְרָה לא שתיתי (ס'ח ח יט). הוי משכמים בכקר שִׁכְרָה ירדפו מאחרי בנשף וין ידלוקם (ס'ט ח יח). הוי נכורים דשחות וין ואנשי חיל למסך שִׁכְרָה (סס טס כג). בשור לא ישתו וין ימר שִׁכְרָה לשתי (סס כד ט). וגם אלה ביין שנו ובשִׁכְרָה תעו (סס כז ז). שברו ולא וין נעו ולא שִׁכְרָה (סס כט ט). מקחה וין וגסבאה שִׁכְרָה (סס כו יג). אסף לך ליון ולשִׁכְרָה (מייכס נ יח). לין חיון המה שִׁכְרָה (מסל' כ ח). אל למלכים שחו וין ולרוגים או שִׁכְרָה (סס לא ד). תנו שִׁכְרָה לאובד וין למרי נפש (סס טס ו). — ובצורופים, שתי שִׁכְרָה: ישיחו כי ישבי שער וגנינות שתי שִׁכְרָה (ססל' קט יג). — נסך שִׁכְרָה: וגסכו רביעה חהין לכבש האחר בקרש הסך נסך שִׁכְרָה לוי' (נמל' כס ז). — חמץ שִׁכְרָה: חמץ וין וחמץ שִׁכְרָה לא ישתה (סס ו ט). — ואמר בן סירא: חיי וין ושכר יסתקו וכו' וין ושכר יעליצו לב (נ'ס בני' נ יס-כ). — ובתוים, כפרט בצורף שכר חמרים, שכר שעורים וגם במשם, וין לא מוג: אחד שכר תמרים ואחד שכר שעורים וכו' פורים ושחה מן חחדש (סנס קלט). אלו עוברין בפסה, כותח הכבלי ושכר הסרי וחוסץ האדומי (סס' ג ח). אין מקדשין על השכר (ס'ח, נכלי סס קז). אחד שכר חמרים ואחד שכר שעורים ואחד שסרי וין מרכין עליהם שהכל נחיה בדברו (ס'ח, נ'ס לז). אוכלין חרדון ושותין שכר (סנס קד). מיון ושכר ויור, למה כפל הכתיב וין ושכר וחלא וין הוא שכר ושכר הוא וין (כ'י סגלי, מד' נמל' י). וין זה מוג, שכר זה חי (ר' אלעזר סקס, סס סס). — ובססה'ס: מדינה שרוב יונה שכר אף על פי שהוא ססול לקדוש מותר לחבריל עליו (רענ'ס, פנס כט יז). שיכר שקורין ביר'ס (ססר מסי'ג, הלכות ססס). — י'פית השִׁכְרָה: ומחרפים ומגדפים זה את זה בחוצפה גדולה יותר גרוע מבאסליו ובכית השכר (פלא יונץ כ, כנול). — בית בשול שכר: ששכר מהשר

(1) [ע'ס חכנה זו של שכרונא בא'ס' שבחוי'ס, ואמנם לפי דעת ל'ו 3 Flora I, 359 שכרונא Datura Metel L., בערב' שוכרנא, שעשו ססנו משקאות מסכרים].
(2) [גם בארמ' שבחוי'ס: שאני בני סחוא דשכיתו בהו שכרות (מני כו). כל יומא מעסא סאי לא מרשי כהני ידיתו כמנתחא משום שכרות, האידנא ליכא שכרות וכו'.]

לשון שביעה, לשון שכרות (כז, פסל, סוכה
מט, וכען זה ידוע' סס ד יז). עשרה קבים
שכרות ירדו לעולם, חשקה נפלו בושים
וכו' (קדוש' מט:). וין ושכר אל תשת וכו' בבואכם
וכו' בשעת ביאה לא תחא שכרות (כי קינאי, ג'מ
ג), מנבל סיו דברים רעים בשכרות ואינו
מתבויש (מל"ד נדל' י). עסרו והכו זה את זה מתוך
השכרות (סס סס). — ובסמ"א: לפני שהפרשה עסוקה
ובאה בשכרותו של גח (כ"י, נחל"ס ס יס). לאחר
אכילה לא דרצו מצום שכרות (סול, סס
קינ). שכור אל יתפלל וכו' לפיכך חזור ומתפלל
כשיתרוקן מ שכרותו (כמ"ס, פסל ד יז). ושוחה
יין עד שישתכר וידם בשכרותו (סול, מגילג
עז). וכסם שאסיר לכהן להכנס למקדש מפני
השכרות כך אסור לכל אדם וכו' להורות כשהוא
שתוי (סול, נישא המקד' א ג). זה השכרות
והסריצות כיום הוה ערמה (עמנואל, מס' כס, הנדנן,
697). ואני הייתי בחוסת שכרותם שובר (סס
סס, 698). כי השכרות על כל אפיקיו גבר (סס
סס). ולא נסור מזה עד אשר אדוח הכרך תשמיענו
ושכרותו ותעתיעיו תודיענו (סס סס, 699). —
ואמר הפישן: לא אחפוץ קרבת, כי בשכרותו
יצא סדעתו (פענון גר ילמ, פענון יוס יוס, קדו' ג
סנעוה). — ואמר המשורר: וכמה יש אשר העיר
בשכרותו בלי זין (כ"ס הנבי, צני אל סט, נן
משל, אכמסון, 78). אחמה על רואי מקרי
השכרות מילדי העברים איך לא ישובו, בראותם
מקרוי, פרושים וגוירים (עמנואל, פענון פריס, מס' כס,
הנדנן, 799).

שִׁכְרָן, חֹמֶץ, — מִי שְׂרָכָו לִשְׁתּוֹת לִשְׂכָרָה, שִׁכְרָן :
 לְנוֹר וְשִׁכְרָן, נוֹר הִיָּה לוֹ חֲבִית שֶׁל יוֹן
 בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ מִקְרוֹן, וְשִׁכְרָן הִיָּה לוֹ חֲבִית שֶׁל יוֹן
 בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, בֹּא יוֹהֵב וְנִתְעַנּוּ שְׁנֵיהֶם מִן הַיּוֹן, אִיזָה
 מִתֵּם גְּדוֹל, לֹא זֶה הַשִּׁכְרָן (מִלְּמֵס מִיִּזָּה)
 רַבֵּנוֹ, אֲנִי מִלְּמֵס בְּ, חִזְקִיטִין, 883).

נפלא לרבה והוא אמר רב חייא בר אשי דמשין סגיאין
הוה קאינא קמיה דרב ושכשוכי ליה מסאניה במיא,
שכשוך אין אבל כיום לא, הדר אזיק. רבא
אמורא עליה ודרש דברים שאמרת לפניכם מעות הם
בידו, ברם כך אמרו שכשוך מותר כיבום אמור
(זב' לז). לית כחו קרטומני בשכשוך. בעלמא
סגוי להו ככלי מחכות דמו (סנפו מקה צ). —
ובסנהדרין: וביבום המנעול בשבת אמור, שיכשוך
מותר (סכ' סקוף, לחלמיני יודלגי בלוק, ט). ויך נסך
תשמישו בציון וסגוי ליה בשכשוך (בי"ט ע"ז לז).
להתירם בשכשוך (סנ"ג קמא, סז).

שָׁכַךְ ², מִי—שָׁכַךְ. כָּלִי כְּמִים, שָׁפַךְ אֹתוֹ
 ausschwenken; rincer; בהנעה הנה ינהה,
 to rinse: הפועל שתרמו את הכור אין תרומתן
 ואם היה הכור קטן או שהיו הבעלן אחרים
 ששכבין בהן אין תרומתן תרומה מפני שאחר
 ששכבין בהן (יבם' תרומ' ג ד). שאלו את
 ר' אליעזר עד היכן גשמים יורדין ויתפללו
 שלא יורו, אמר להם כדי שיעמוד אדם בקרן אפל
 וישכשך רגליו במים (תענ' כג). דבר שאין
 מכניסו לקיום הוא ששכבין והן מותרין (כי ידוע,
 ע"ז לג). הני חצבי שחמי דארמאי כיון דלא בלעי
 טובא ששכבין במים ומותרין (כג עובדא, סס
 סס). הני פתותא דבי מיבסי כיון דלא בלעי טובא
 ששכבין במים ומותרין (כג ע"ז, סס סס).
 שיכשך ³ אין עושה יין נכך (סס כט). ששכבו
 בשירי הלוג (כ"ג, ענפי כג). כשתיה אחר מהן
 הולך אצל הגנן ואמר לו תן לי כביסר ירק, בשחוא
 נותן ששכבו ומוצא כעפרו וחב (מ"ז ויקרי ד).
 הסוס הוח' שמתני והוא בולם, מאכילו שעורים
 והוא בולם, ששכבו והוא בולם (תכמו' תל' ו). —
 ובתכמ"א: יושם בצלוחית וישכשך ויעשה כחם
 הצורך (קאן: ד ז א ט). המשכשך ידיו שחרית
 בתוך כלי של מים אע"פ שלא שבשך אלא
 פעם אחת עלתה לו (הגנוט ח"ט, עכ"מ יד' ד יב).

(1) [נִימָא : בִּשְׁפִּיטָה].
(2) [גַּם בְּאֵרֶם שְׁבוּתֵיכֶם כְּאוֹתָה מִצֵּם, וּכְנִרְמָה
נֹולֵד הַפֶּעַל כְּחֻקֵּי קוֹלָם שֶׁל הַיָּם הַמְּזֻנְעִים כְּלִי].
(3) [עֵי' שְׁפִיטָה, הֶעֱרָה].

*שֶׁכַּשְׂדָּה, מ"ו, — שה"ס מן שֶׁכַּשְׂדָּה: שִׁיב שו"ד (1)
מִיָּן עוֹשֶׂה יוֹן בְּסֵד (ע"י נס.), מ"ל רב
(1) [כך בְּכ"י מִנְּחֵן (ד"ס), בְּדוֹסִים: שִׁיבֶשְׁדָּה].

(סס טס יצ). — וכמלת קשור עם אשר, פֶּשֶׁל אֲשֶׁר, כדגמח הארמ' בְּדִיל דָּ, well; paroeque; because: לא יוכל האדם למצוא את המעשה אשר נעשה תחת השמש (פֶּשֶׁל אֲשֶׁר!) יעמל האדם לבקש ולא ימצא (קסל מ יז). — ובתוים (2) לפני שם או כנוי פרוד: האמהות של כצלים חייבות כפאה (פסל ג ד). ערב יום טוב ראשון של פסח של רביעית ושל שביעית היה ביעור (זמל ה ו). רבנו של עולם (3) בניך שמו פניהם עלי (תעל ג מ). וגשברח כרו של זה בקורתו של זה

[1] לדרעת העירך (פסלון וספסר ג, 402) יש להכיר אותו צירוף גם בפסוקים אחרים כס' קהלת: כי מי יודע מה טוב לאדם כחיים מספר ימי חיי הבלו ויעשם כצל (ציל פֶּשֶׁל) אשר מי יגיד לאדם מה ויהי אחריו חחת השמש (ו יב); וטוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים כצל (ציל פֶּשֶׁל) אשר איננו ירא מלפני אלהים (מ יב). [2] גם בתוים בא שֶׁל לפני שמות עצם בעקר לא כתבה בפני עצמה אלא מצרף למלה שלאחריה, וגם במסרת התמימים, בקריאת סרקי תוים ובתפלה, באת המלה כמצרפת, כפי שמוכיח נקודה, אף על פי שבררך כלל הושטה לחוד: בקדושתו שֶׁל אהרן, שֶׁל שִׁירִים, רבנו שֶׁל עולם (עי' בהערת הבאה), שפופרת שֶׁל ביצה, שֶׁל חרס, נר שֶׁל תנובה, ואף בכתבי יד שונים של המשנה, הירושלמי והבבלי, המדרשים והתפלות, בפרש בכתבי יד מן הגניזות (עי', למצל, שרידי הירושלמי מן הגניזות, סדר' בראשית הוצ' חיאודור, ועוד) מצרפת שֶׁל לשם שלאחריה, כגון בששנה: שללקס (פסל, כ"י גולניאס), שללקס ושלגמס, פיקה שלמכת (כלים, סס), שלגבן אבטיח (כלים, כ"י סרנס), שלתצור, שלעץ ושלחרס, שלגור (טפחות, סס); ובירושלמי מן הגניזות: כבודו של מן, מ שלבית חצמנוני, דעתו של אבא, ובוללן של ירושלים בשל ארץ, שלמון משלם לבות יוון; ובמדר': מעשיהן של רשעים, דינה של סדום, בולמום של עריות, פלמין של מלך, מברכתו של זקן, קרבן של ציבור (נחלסית דס, סול' חילודור). וכן נוהג כתיב זה אף בכמה ספרים כספס"א (עי' בדגמאות המובאות לקמן). ואולם בדפוסים הרגילים של ספרות ת"ס כבר נהוג להסיר שֶׁל כמלה בפני עצמה, ולפי זה גם סדור הדברים שבפסלון. אך אין סדור זה מעיד על הכתיב המקורי, שיש לראותו כשונה מזה. [3] כשכטוי כגון שלעולם, של עולם, בא אחרי ש"ע בכנוי (כפי רבנו) המקדים את השם ודמו עליו, בא השם במקורות בעקר בידוע: רבנו שלעולם וכדו', כעדות כמה דגמאות שהובאו בהערת הקודמת.]

— פֶּשֶׁל, שֶׁשְׁכֶשְׁכוּ אוֹתוֹ: דאי סלקא דעתך דאיחו נמי אסר דמי היין חס שוכשך והתיר השאר איב מאי הוי פריך ליה אבוי זר' יוחנן דאסרו והא אינהו לא אסרו אלא דמי היין חס שוכשך (מוס' ע"ז נס, ד"ס חיקלט). ובתוספת' תניא מפני שטיפת יין אסורה ואוסר בכל שהוא אלמא משמע שהאיסור בא מחמת הטיפה חס שוכשכת וכו' לכך פירש ר"י שריא רבא לזבנוי לזבנוי אפי' ליון חס שוכשך משום דשיכשוך גרוע הוא שלא נתבויין לשכשך לניסוך וכו' (סס טס). וההפך בין העב הספירי ובין הרקיק שהעב הספירי כשישוכשך בהנעה לא יהי הגלים הנעשים מחלקיו קטנים, אבל יתחדשו בו גלים גדולים (קלנון ח ג נעוד ג כלל ג פק ג).

— פֶּשֶׁל, שֶׁשְׁכֶשְׁכוּ דברים זה בזה, ששכשכו אותם: מפני שהקילוח משכתבשך כשהבור משכתבשך אבל בשכשוך הקילוח אין הבור משכתבשך (רמב"ם, סניס זעיס קי). שבשכשכו האיש הנופל (לחוד הבור) היין משכתבשך והוי כהתיו הצרעה בקנה (פסר נכ ססס ססנס סי). כמה שיהי' שם ממתיחה עם לחיצה בוולת לחות גזולת משכתבשכת (קלנון ח ג נ ע, גלומות סנעיס על סרנסות). ואם יתוין אחר היניקה לא תנהגהו בכבודת להניע הערש ככה שיכתבשך החלב כאצטוסכא (סס ח ג ג, כסנסס סיונק).

שֶׁל צירוף מרכב מן שֶׁ עם ל היחס במשמ' אשר ל', הבא עם שמות עצם ועם כנויים, בעקר כמצרף למלה שאחריו, ושהפך אך אחר כך למלה בפני עצמה המורה על הקנין והבאה גם בנטיה שְׁלִי וכו' (1): כרמי שְׁלִי לא נטרתי (פס"ס א ו). הנה מלתו שְׁלִי שלמה ששים גברים סביב לה (סס ז ו). — ועם ב היחס פֶּשֶׁל, כמו פֶּשֶׁל (2), בגלל, בעבור, wegen; pour; because of: פֶּשֶׁלמי הרעה הזאת לבו (יונס ח ז). כי פֶּשֶׁל המער הגדול הזה עליכם

[1] כדומה לכך גולדה, למשל, המלה את, כסימן המושא הישיר, בהכרת סיום בפועל, כדוגמת עשה לעומת עשותו, והפכה למלה בפני עצמה, שבאה אף בכנויים, כגון אותי, אותך, וגם לפני ש"ע, את השמים וכדו'. [2] (עי' ב. שְׁכִיל, הערות.)

שמי, וגם עם הכרות ומלות יחס, כגון מִשְׁלֵךְ, מִשְׁלֵךְ, מִשְׁלֵךְ, תוך שֶׁל, על שֶׁל, את שֶׁל, וכדו': תַּחֲלַת הָעֶרֶב אֵין דָּה קִבֵּעַ וּשְׁל מוֹסֵפִין כֹּל הַיּוֹם (בבב' ד' ח). דבחו קוין ונפל מידו לארץ הרי הוא של בעל הכית (פסח ד'י). המחליף עם העניים בשלו פטור (עס'ס). בשם שהוא מרל בתוך שלו כן הוא מרל בשל עניים (כ"י, עס'ס). בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל עניים (כ"י, עס'ס). וכל מי שצריך לימול ואינו נוטל אינו מת מן רזקה עד שיפרנס אחרים משלו (עס'ט). חטים של אשש היו משל אחד ושל היום היו משל אחר (דמאי' ב). ואם אמר שלי זה וזה של חברי ונתערבו חייב (עס' ו'י). פיו של צמר בשל פשתן אסור (כלל' ע'ט). עבדים שתרם את של ישראל וכו' אין תרומתו תרומה (מכוש' ח). יוצאת אשה בחוטי שער בין משלה בין משל חברתה בין משל כהמה (עס' ו'ס). חיתה של עור נותנין עליה מים עד שתכלה (עס' כ'ז). המסנה עמו אחרים בחלקו רשאים בני חבורה ליתן לו את שלו והוא איכל משלו והן אוכלין משל הן (פסח' מד). אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלים עמו משלו (עס' ט'ט). אם שלנו הוא הפסח הוה יודק משוכות משלך ונמנות על שלנו (עס' ס'י). ברך ברכת הפסח פטר את של זבח, ברך את של זבח לא פטר את של פסח (עס'יט). (חומש של) גדי משמש עם נסכי חצון גדולים וקטנים זכרים ונקבות חוץ משל אילים (עקל' ג'). בכל יום היה חותה בשל כסף ומערה בתוך של זהב (י' ד' ד). אין סוכרין של רבים ליחיד (מנ' ג' ח). והיא מתכסה בכלאותיהן בימות החמה והשחקים שלה (מכוש' ס'ס). מצויאת האשה ומעשה ידיה לבעלה וכו' בשתה ונמסה שלה (עס' ו' ח). התקדשי לי בכום זה של יין ונמצא של רבש. של רבש ונמצא של יין, בדינר זה של כסף ונמצא של זהב, של זהב ונמצא של כסף וכו' אינה מקודשת (קידוש' ז' ז). הריני גזיר ושמעה אשתי ואמרה ואני, פטר את שלה ושליו מים (מ'ד ח). זה אומר כלל שלי זה אומר

(1) [באותה דרך גולדו מלים כששם' רבוש וקנין
גם ביתר השמות השמיות, כגון בערב' מאל a), רבוש,
מתוך מַא לֵה b), בעקר מה (שיש) לו, וכדו', וכן אף
בשפרא: וְלֹא יִשָּׁא לְאוֹר מִן הַלַּיְלָה (ליוב יה כט),

(a) مال (b) ما له

(a) مال

רודי לו חץ לוחץ חכני שם על השל (כ"י)
נחשקם ימסם לנץ עולת ממיד קי, פנים מוכז, 180).

של, ש"ו, ע"י, שָׁלוּ, הערה.

שְׁלֹאֲנָן ⁽¹⁾ ש"ו, ש"ו, שָׁלוּ ושָׁנָן: זה ימות בעצם
תבו בלו שְׁלֹאֲנָן ושָׁלוּ (א"י) כל כנ).—
ובתו"ם: ושיחתו נתת רוח והרהור לבו במח
ושל אֲנָן (פסיק' רנ', שם חסיד, קטד).—ואמר
הפיוט: פרחי חלד תשלֹ בל של אֲנָן ושלו (כ"ח)
קלי, חלס, כיום מסק, חפלס טל).—ואמר המשורר:
ואז חשכון מנוחות שאננות ותהיה של אֲנָן
מכל רגשות (כ"י ח"ט, קטד' למכנס סקון מדסיק).

שֶׁלֶב ⁽²⁾ סמנו מִשְׁלֶכֶת, שֶׁלֶב, שֶׁלֶב, מִשְׁלֶכֶת,
שֶׁשׁוֹב, מִשְׁלִיבָה, מִשְׁלֶכֶת.

שֶׁלֶב, קל לא נמצא במקרא.

—סמנו, מִשְׁלֶכֶת, שֶׁלֶב, היה מחבר ונעוץ זה לחוד זה,
ineinandergefügt sein; être lié, emboîté;
to be fitted into each other שתי ידות לקרש האחד
מִשְׁלֶכֶת אשה אל אחתה (שמו"ס כו ז').—ובסמ"א:
משלמי הדמיה אין בו משום אסופי, כפי' ר"ח כתיב
משלבי הדמיה, כלומר איברים משולב יחד, משלמי

על דאישתלי. רש"י: על השגנה שהיה לו לדרוש ק"ו
וכו', ע"כ; רד"ק: על השגנה חרגום שגנה שלו וכו',
ע"כ; אך כדתי"א יג י כתוב במקום המשפט שלפנינו:
ויבהו על אשר שלח ידו על הארון ולפי זה בסורי גם
בש"ב: על דאויש אידה; ובשבעים אין כל תמורה
לאותיות על השל, וכדעת רב החדשים יש כאן מ"ס,
אולי כמשמש כמה אותיות של המשפט השלם על אשר
שלח ידו וכו', וצ"ע.]

⁽¹⁾ [הפרשנות המסרתית ראתה כאן צורה מרחבת
מן שאנן בתוספת אלף, כך ריב"ג (תקד' הרקסה,
וילנסקי, כא ושם בשער ו, וילנסקי, נו). וראבי"ע (צחוח),
או בהרכבת המלים שלו ושָׁנָן, וכך מעין גנים
לאיוב. ואפשר שנולדה צורה כזאת אף בדבור, עד שיתכן
לראות את המלה בקימת בלשון קדמוניו. אך לדעת רב
החדשים אין כאן אלא מ"ס במקום שאנן ע"פ ושלו

שאחריו, וקשה להכריע. ועי' Ruzicka, Konsonant.

[Dissimilation, עמ' 221.]

⁽²⁾ [ע"י שֶׁלֶב, הערה.]

כלה שלי (כ"י ח"א). אם נפל הכותל המקום והאבנים
של שניהם (כ"י ח"א). אם נפל הכותל המקום והאבנים
שלו (סס סס ז). סנהדרין גדולה היתה של
שבעים ואחד וקטנה של עשרים ושלשה (סמ"א ו).
גב' מ"ש של אביו ואכל ברשות אביו, מ"ש של
אחרים ואכל ברשות אחרים וכו' (סס סס ז). יהי כבוד
הכרך חביב עליך כשלך (אנוס ז י). האומר
שלי שלי ושלך שלך זו מדה בינונית
וכו' שלי שלך ושליך שליך עם הארץ
וכו' (סס סס ז). תפלה של יד אינה מעכבת של ראש
ושל ראש אינה מעכבת של יד (מס"ד ח).
ושרגליו קלופות כשל חסור (נכונות וז). שגלגל
עיניו עגול כשל אדם ופיו רומח לשל חור
(סס סס ח). נברך שאכלנו מ"ש לו (צרכי נ).—
ובסמ"א ⁽¹⁾: שיעור רצועות תפילין. של יד כרי
שחביע לאצבעו צרדה (סלכות ססוקי להלמיד' רב
יהודאי גאון, 82). מפילו הועתק גופו של ג'ט
ותורמו אל לשון אחר וכו' (סמ"א סלכות יד), ובהגדה
של ויקרא תניא וכו' (סס כד). סופו של קיין
קשה מאמצע הקיין וסימן חרמו של חגור מוסק
קשה חומה מנופה של אש (סס לא). והחזיקו בנכסים
של אב ושל אם (סס לא). פרץ גדרן של בני
סקימו (סס קס). שלא אחר מקראות של מלכות
וכל שכן שלוכרונות ושל שזעורות (סס
כז). והיו רבותינו של שחי ישיבות חלוקין
(סמ"א סלכות מן סנתיס, 80). חוין סתוא ירע
של חמישים או של שש עשרים (סס, 246). חולק
לשון שלז הורית חציו קשר בסלע וחציו קשרו בין
שתי קרניו (קד' ענוסה, Elbog, Stud., 110). כי
חברות של ארוב תבו נכרתו לנצה (דונס, סמ"א על
דע"ה מו).

שֶׁל מלה מספקת ⁽²⁾: ויכתו שם האלהים על
השל ויכתו שם (ס"ב ז).—ואמר המשורר: ונוד

⁽¹⁾ [הכתיב תרווח בסמ"א הוא בהפרדת תבו
של כתבה בפני עצמה. אולם נמצא בכ"י, בפרט
מימי הגאונים, בחבור אל השם שלאחריה, בטובא
בדמאות.]

⁽²⁾ [הפרשנות המסרתית בארה מלה זו, שאינה
בכל מקום אחר, כש"ע במש"כ שגנה וחטא כלשון ת"י

ובששם' נסגר, ננעל, ואמר הפיטן: הסכתי יחרוטי בשלש עשרה חבות ובשערי דמעות כי לא נשלבות (1) (אנחי, יי, קליט' ה עשי'ם), פתחי תשובה לכל יהו גשלים צעקתנו לפגיר יהו מקורבים (י) חלמי הנצלות, קליטי' ננחי יוס'כ).

— פט', י'שלב, — קשר יחד, חוק זה בזה (2), verbinden, verschränken; hier, croiser; to join, fold אינו אלא כמין שלב שמשלב את הקרשים ב' מיכן וב' מיכן (פירוש הגלונים, כלים יו, אפסעין, 19). ומה ששאלתם באותן הסדרים איות מהן שילב לחבירו (מעט הגלונים נז, אפסעין, 48, מהו רי מוסלס). — ואמר הפיטן: בלב נכון חצות בנגמר תרומת דשן לשלב (קסע'ג, נצדני ילקה, ענודם יוס'כ, קדור קסע'ג, רעד). עד כמעט הקה אלב בחובת בשרר לשלב לאדם מערכי לב וימי' משמחי לב (3) (סוף, חלסים חלל, פסיסס לאסכרות, פס, קסע).

— הפע', י'שלב, — כמו פט': אומנם נהגו להשליב ויקהל ואלה פקודי ולא ויקחו לי תרומה ואחת חצות (מעט הגלונים נז, אפסעין, מהו רי מוסלס, 48). לפי שרצה להשליב אותן שני סדרין ויקחו לי תרומה ואחת חצות על כן החזירוהו הקהל (פס עס). והנני הדיום חופר כדרכי משליב בתמורה בלתי שוה (כסולס יסודס, דכס י, לב). — ואמר הפיטן: האמן כפי שחקים והקציבם, התכנס בורת ועם רגב השליבים (אנחי, מהו יוס'כ), מלך יושב על כסא דין, קטון וגדול ש'שלב, ורואה מי שב בכל לב ומי שב בכל (מלך אחד, קליטי' עדי'ה).

— הפע', י'שלב, — כמו פט': ועל ראשו חתר מושלב אדום העינים (קלוינימוס, בעלי מייס צ ז).

שלב (4), נקרא רק מ'י שלבים, — בד: נעין לחור מוסות סלם וכדו', Sprosse, Querholz; échelon,

(1) [עפ'י דברי החלמוד (ככ' לב): שערי דמעות לא ננעלו].

(2) [וכן בארמ': דמשלבי קרשים מלמטה זו עם זו (כ'ס, טכס לס)].

(3) [כלוי', שבמעט חוקק על לב. כחבת שיש לשלב ולחבר מערכי לב האדם עם פקודי ח' המשמחים לב].

(4) [באותה משמ' כעכבר' בא שליבא בארמ'.

גדולות (ערוך ערך סלס). ב' עצים צדיהן האחד רבוק ומשולב זה בזה והצר השנו שלהן ברזל בראש (פס ערך סלס). שלומים לרבבות לנדיב על נדיבות, וכתיו ברוב הכות קשורות משולבות אחוזות וענבות ברשפי שלהבות (ק' היסר לר'ס קי' כו). השניה חצי הראשון והרביעית חצי השלישית ושאר האחרות משולבות זו בזו (מעט המדות ח). מהורק נעין משולב או מדבק וכו' ואמנם המשולב הוא אוהו שיהי' לבד אחד מהעצמות פנימות ושנים (קלון ח ח ח ח). יען כל הרברים במדרגות משולבות יתאצלו מהטוב הגמור וכו' (פער הסמים לר' חזקס חיריס ז ו). — ואמר הפיטן: הר לבוא ברביעי מקדומים, ומפסיקים לשבת הבאה מסרה דר סמיסים, והשלש משלבות זו אחר זו משלימים (מכסס כרי מניד, חור זכוע, יולר הפקס ח). — ואמר המשורר: פני אדם משלבים ללבו וצד קרש לראוי לו י'שלב (כ'ס הגי' פני חס, צן משלי הפקסס, אכרמס, 274). לחלל אל צור גואל בלבבות משלבות (רמז'ס, נחי סכל, קדור רומי'ח). כי מצאו בית אהבה בניו וירות ידירות בה משלבות (ד'י' סלוי, סומי לבס, זמורס נ, 119). — ואמר הסלוי: שכל פרק ופרק הוא מאמר גפרד בלתי משולב במה שלפניו (כ'ס פסכסיס, יריעות סלמה ח, יח).

— קל, י'שלב, כמו פט', וצני' פט' י'שלב, — כמו פט', ואמר הפיטן: שלובות אחת לאחת (יכלי, קרני, זולאי, קס). — ואמר המשורר: כרעה האליל צאן סרעיתו חולב ובלשונו לכל עובר ושב שולב (עזרא הסגלי, סוכס' מוסר ס, כג).

— הפע', י'שלב, — כמו פט': לפי שמלבנותיה וברעיה דחוקין ואינן גשליבין אלא אם כן יתקע בהן (ערוך ערך קרמן). אש וסם איך דבוק בגוף רצוף שלחבת ועדים איכה ישקו בלי אהבה גשלבית (סקן מדי'י לרש'ג, יט). — ואמר הפיטן: חרפתם שיסעים עלובים ולא עולבים, ור' לא גשליבים (1) ועליך נצלבים (פלום הסגלי, טכרס חליד, קליט' יוס ג). יובבת סול מרכבתך הגשליבת, הגשליבת ברוח ועגן וצרכת (כסע'ג, אלאיז חלדי, חילק-דנניקס נ, 198). —

(1) [כלוי' אינם מתחברים אל אל זר].

כ שלביות פסולה, ואמרין ברבי מאיר הורי, הדא אמרה היא הדא היא הדא (סס סס ז).

***שֶׁלֶבֶק**⁽¹⁾, ס' — שלבק את השפה, העלה בה בועות
Blasen bilden; former des bulles; נפוחות.
to bubble (up): כופה לעשות בצמר אבל לא בפשתן
ספני שהיא מסרה את הפה ושלבקת את
השפיות (יכוס' סכז' ס ו).

—שֶׁלֶבֶק, שעלו בו בועות: הכי יעצור כת ללכת כל
יסיו הלך ונמוע לסבב על פתחי הסופרים וכו' הלא
רגליו יבצקו, כנדליו יסדקו ושפתותיו ישלבקו
(סחלון, מנכר ע עמך ח, סחל, 81).

א. **שֶׁלֶג**⁽²⁾, מסנו שלג, א. שלג, שֶׁלֶגוֹן, שֶׁלֶגִי,
שֶׁלֶגִיאֵל.
ב. **שֶׁלֶג**⁽³⁾ מסנו אֶשְׁלֶג, ב. שֶׁלֶג.

שֶׁלֶג, קל לא נמצא במקרא.

—סֶטֶל, תֶּשֶׁלֶג, ירד שלג, חוריד שלג⁽⁴⁾, schneien
(lassen); (faire) neiger; to (let) snow
מלכים בה תֶּשֶׁלֶג⁽⁵⁾ בצלמון (ספ' סס יט).

- (1) [מן שלבוקא, שלפוקא, בועה נפוחה
כארמ' שבתרגומים, וכן כסוד' שולבגא.]
- (2) [ע' א. שֶׁלֶג, הערת.]
- (3) [ע' ב. שֶׁלֶג, הערת.]
- (4) [אך ע' בתערה שאתר זו.]
- (5) [הפרשנים והמחברים הבינו תשלג כאן
כירידת שלג, ולפי זה השמוש כספה"א, והמחבר חשש
דרך לפתרון, כעדות הערתו בשולי התנ"ך: "בהת' כמו
הבש, חוריד?" בהעברת ח של תשלג למלה הקודמת
ובחסמתך על שמוש הפעל חבש (אלח'לג') a בערבית.
ואמנם אין הבנה זו סתאימה לענין הכתוב, שדבר בו
לפני כן על חלוקת שלל ונצחון, ואח"כ, ללא קשר
תחבירי וכו', על חר אלהים חר בשן ועל קנאתו בהר
ה' — ומה ענין שלג לכאן? ולפי דברי העורך באנציר
קלודיה המקראית, ערך גִּנְגִּנִים, הכונה לראית החרים
צלמון, בשן וכו' שהם חררי געש קדומים, כגופות
הלוחות, שר התהום והחשך (הוא צלמון, וע' צלמון),
הבשן (ויא הנחש הגדול, וכן בת' חוא כנוי הלוחות

(a) حَبَطَ الثلج

ranche; rung, rundle
להם ומסגרת בין תֶּשֶׁלֶפִים⁽¹⁾ (מ"ח ז כס) —
ובתו"ם: היה מכיא עצים ועושה אותן כמין
של בין ועושה אותן כמין סולם (יכוס' סכז' ז) —
ובספה"א: כסנין יש או' עצי הסנה אבל אינו אלא
כמין של כ שמשלב את הקרשים (פרוס הגלונים, כלים
י ה חפטין, 10) — ואמר המשיור: לשורר ידבקו כל
מאוייו בכיתו דבק שלבים (כ"י סלוי, חסני
נכר, זמורה נ, 116) — "ובהשאלה, במשם' דרגה
בהשתלשלותם של הדברים, נוחג בספרות וברבור.

***שֶׁלֶבִית**, שֶׁלֶבִית, מ"כ שלביות — שני לוחות זכר
ונקבה משלבים זה בזה: ר' בא חינוא בר
שלמי' רב ירמיה בשם רב סיבכה (את הסכה)
כ שלביות⁽²⁾ פסולה, בוכרים כשירה, בנקיבות
פסולה (יכוס' סוכס ח ד). רבי יסא בשם רבי יחנן
במשופין בכלים נחלקו, והא רבי ירמיה בשם רב
בשיש כהן רותב ארבע נחלקו הא אם במשופין לכלים
דבריו הכל סותר, מן מה דאמר ירמיה בשם רב סיבכה

שבתו"ם, וע' שֶׁלֶב, אך אפשר שהמלה, ולפי זה כל
השרש, שאולים מאשור' שֶׁלֶב, קשר, חכר, בעקר
שפעל מן לבו, כרעת האופס, או שיש כאן מבטא
מטמטש (ארמי) קדום במקום צרוף כגון שלחב, והשוה
את דברי העורך בפרושו לאיוב יח: כי שלח ברשת
ברגליו, וצ"ע. ואמנם אפשר שאין גם אֶשְׁלֶג אלא שנוי
מבטא מן שלב — אֶשְׁלֶב, ע' ש. ייבין, אשגב ושכבה,
לשוננו מ"ו, 186 והערת העורך שם, וגם באנציקלופדיה
המקראית, ערך אשגב.]

- (1) [ש רפה, לא דגושה, כדברי דונש: ואילו
האותיות שהן רפיין אפעלזי שהן נודעות, הלויים,
השלבים (ספ' על דקט"ג, ע"י 34).]
- (2) [המפרשים והמלונאים לא עמדו על הוראתה
המדיקת של המלה ופרשו מה שפרשו, אך משם' המלה
יוצאת כבורר מדברי הבריתא דמלאכת המשכן פרק א
(הוצ' איש שלום ע"י 12): ושני חסינין יוצאין מתוך
הקרשים שנים לכל אחד ואחד שמשקיע הוכר כחוך
הנקבה שנאמר ש שלכות אשה אל אחותה דברי
ר' נחמיה. שר' נחמיה אומר אין ת"ל משלכות ומה ת"ל
משלכות שעשת להם שלבין כסולם המצרי ע"כ. וברור
מכאן שאין שלביות אלא קרשים משלבים, כל' געושים
זו בזה.]

המים הקרים המושלגים בציו עת אחר עת
(סס ג ט ד). — ובמשמ' הלבין בשלג: ואמר
הפיטון: ישלגו אדמי שנים ובו ילכנו בחמי
שושנים (כ"ח קליק, אטח דעי, סמית נוס כסור). הגל
בתכשר הושלג אורם חולע (נפסל נר קלוימוס,
חמץ כס, ענזס יוס"כ). — ואמר המשורר: אואיל
להואל לבלתי ידעו אם סלרו צרו ואם השלגו
(כמ"ט, זרו נמי האהנה, כדורי, לד).

א. **שֶׁלֶג** ⁽¹⁾, ש"ה, שֶׁלֶג, גבושי קרח לבנים בצורת
כוכבים קטנים חיוורים כגשם מן העננים,
Schnee; neige; snow: כי כאשר ירד הגשם
והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כי אם הרוח את
הארץ והולידה והצמיחה (ישע' כס י). הנחן שֶׁלֶג בצמר
כפור כאשר יסור (תפלי קצו יו). אש וברד שֶׁלֶג וקיסור
רוח סערה עשה רברו (סס קמס ט). בִּשְׁלֹג בקיץ וכסמר
בקציר כן לא נאוח לכסיל כבוד (משלי כו א). לא תירא
לביתח שֶׁלֶג כי כל ביתח לבש שנים (סס לא כא).
הקדרים מני קרח עלימו ותעלם שֶׁלֶג (איזו ו יו). כי
לִשְׁלֹג יאמר הוא ארץ וגשם מטר וגשם מטרות עזו
(סס לו ו). — ובפסר כדגסה לדבר לכן צוח: אם יחיו
חמאיכס בשנים בִּשְׁלֹג ילבינו (ישע' ח יט). תחמאני
באזוב ואטחר תכסני וסִשְׁלֹג אלבין (תפלי לא ט). וכו
נזירה מִשְׁלֹג צחו מחלב (איכס ד ז). — ובדמיון לצבע
המצורע: ויבא ידו בחיקו ויוצאה וחנה ידו מצרעת
בִּשְׁלֹג (סמור ד ו). והנה מרים מצרעת בִּשְׁלֹג (נמדי יב
י). ויצא מלפניו מצרע בִּשְׁלֹג (מ"ז ס כז). — ובצורות
שונים, יום תִּשְׁלֹג: והוא ירד והכה את הארזה בתוך
הבאר ביום תִּשְׁלֹג (ש"ז כג כג, וכעין זס דס"א יא כג). —
מימי שֶׁלֶג: ציה גם חס יגולו מימי שֶׁלֶג (איזו כד יט)⁽²⁾.
— צַנֵּת שֶׁלֶג: כצנת שֶׁלֶג ביום קציר ציר נאמן לשלחיו
(משלי כס יג). — ואמר בן סירא: ברשף ויניף
שלגו (נ"ס גכ"י נט יז). — ובתו"ס, גם מ"ר
שלגים, במשמ' ירידות שלג, Schneefälle; chutes

ובסמ"א: ובחיותו (פול דלי) שמאלי הוא משליג
(כמ"ט, רחשית כחמס, כ"י סר"ז). וסי שיעבר על סוגו
הקר יראה (בחלום) כאלו ישליג עליו אם ישכל
במים קרים (קלמן ח נ ג, בחלום סמזים). אך את
ראשי ההרים ישלג החרף (קלמן סולמן, מוסדוס
סלרץ, לוסטרכליס, מוזס סלרץ). — ואמר הפיטון: הרים צח
דלג, ובכעות בלג, וענס סלג, בצלמון משלג (כ"ח
קליק, חזרס נט, קרנזי פיריס). כיתרי אש חציג בסכון
חנקרא שמים, כמסם בו [אש וברד] ומשלגת מים
(כמ"ט, חכין כליות, קדר יליכס, קדור כמ"ט, שלח). לך
ירגנו חבור וחרמון שדי המושליג בצלמון
(כמ"ט, סמק כדק, ציליק-דכנילקי ג, 58). יונה
בצלמון בחשליגה (ילסס סלוי נר זמסס נינו"ד, יונס
צלמון, קרנזס לנסח שקליס). — ואמר המשורר: והפך
אש עשתה כאש נדב בגושי והשליגה (כ"ס
הגניז, חפכיס, צן סחליס, סכרמן ג, 181). ישלג
בין רקח ימי החם גופי ויחם בו ימי צנה (כמ"ט, סענק
ג, כדורי, סל). בעבי צואר ירוץ הצפעון בכח יתקצף
יריס ראש דלתי סניו פחד הוא יברח ברוח
ולחיו תשלג אימה (מיכ"ל, סריקוס ערוב).

— קל, שֶׁלֶג, ש"ה, — היה לבן בשלג, ואמר המשורר:
שלום דכניך ציה תסגלי ובחן ושפע טוב הוי
שולגת (כ"ס סנזי, מי נסכני, סידי סימן, חילדון-
טורכסיכר, 118).

— כמ"ט, "שֶׁלֶג, — הלבין בשלג: בפסר שדי מלכים בה
תשלג בצלמון, בשפירש הקב"ה לפניהם תורתו אשר
המלכים חולכים גשליגים ומתלכנים בה כארץ
צלמות וחושך (כס"י, סס"י קס יז). — ואמר הפיטון: עד
לא זורק שעור נפלג או זהר וחורים גשליג
(כמ"ט, נכני גסו, ציליק-דכנילקי ג, 214).

— ספ"י, "שֶׁלֶג, — גשם שלג: החם המחוסם וקור המצונן
ותפושדג (קלמן ח א ג ח). לא יסור מלקחת

בעלילות אוגריה) ושל עורריו, שחם נונים, ז"א דגי ענק,
חסמפרדים כה' השוכן בציון. ויש לקרא בקרב: בה תשל
(מן שֶׁלֶל) גב צלמון, הר אלחים הר בשן, הר גִּבְיָנִים
(ז"א גוף הדגים, התנינים) הר בשן, למה תרצדון (ז"א
תקנאו) הרים, גִּבְיָנִים, חחר חחר אלחים לשבחו אף
ח' ישכן לנצח, וצ"ע.]

(1) גם באשור' שֶׁלֶג, ארם' וסור' חלגא,
אוגרית' ת'לג, ערב' ת'לג' a) באותה משמ' וגם
במשמ' קרח (בשמוש הסלה הואה בסמ"א), ועי' שֶׁלֶג,
הערה.]

(2) [על איוב טו עי' ב. שֶׁלֶג.]

Alkali; alcali : אם התרחצתי בסוֹ שֶׁלֵג וחובותי כבר כפי' (ליז' ע 3).

שֶׁלֶגֶן, ס"ז. — מפל שלג, שטפון שלג, Lawine; avalanche, ואמר הפיוטן: דריכת עלק העסיק הרחיב מִשְׁלֵגוֹנֵי מים (קסע"ג, אכז"ן כליות, יליכס, קדור קסע"ג, טלס).

שֶׁלֶגֶת, ס"ח. — מתכונת השלג, ובכנוי. לעוף מן העופות: שֶׁלֶגֶת וביצית (העין) אם הן (הנשים) צעירות (מכז"ז אגן קינל). השלג (שנעקעמסער) חוק מעט מהראשון (פולדום סמיס, קח).

שֶׁלֶגֶתֶל, ס"ט. — מלאך חססנה על השלג: שֶׁלֶגֶתֶל שהוא ממונה על השלג (סיכלום, זיסע"ד יליכס ה).

שֶׁלֶד, ס"י. — מ"ר שֶׁלֶדֶת, — מערכת העצמות שכנוף האדם, Gerippe, Skelett; squelette; skeleton : שדרה שגורר רוב חליות שלה אף על פי ששלד קיימת מחורה (סוקסס' ססילי ז ס). מה בינו (שפיר שנחקלקלה צורתו) לבין המת שנשרח ואין שלדו קיימת (כ"ס זן לקיס, יכוס' דס ג ג). כאן ששלדו קיימת, כאן כשאין שלדו קיימת (מ"ק כה). מה שנשרף ושלדו קיימת טמא (כ' ענפסל, דס זכ"ז). — ואמר הפיוטן: לכן שק חפור על גלדיך, כי כליתה כהבל ימי חלדיך, מחר יבלה כרקב שלדיך (עזרא סנבלי, סוכסס מוסק ג, יו). סכס זכר שמו יהודי, מבוה וקרוץ כמו גדי, מריה ובקרת להכביר בשלדי (יוסף זכ טלס, אודך כי חכסס, יולג ענח ח סוכסס). חסמו היום יחד חורים

de neige; snowfalls : אלו לא מכימין ולא חוצצין חורעים וחירקות המחוכרים לקרקע וכו' ובפת הכרד והשלג והכפיר והגליר והמלה (ססילי ס ס). בחרת עזה בשלג (כנע' ח ח). הפתוך שבשלג כיון החוזג בשלג (סס סס ז). היתה בשלג ונעשית כסיר ההיכל, כצמר לבן וכקרום ביצה, נעשית מספחת שאת או מספחת עזה (סס ז ז). אלו מעלין (אח המקה) ולא פוסלין. השלג והכרד והכפיר והגליר והמלה והמים הנרוק, אמר ר' עקיבא היה ר' ישמעאל הן כנגדי לומר השלג אינו מעלה את המקה והעידו אנשי מירבא משמו שהיה אומר להם צאו והביאו שלג ועשו מקוה כתחלה (מקו' ז ח). אין מעברין את השנה וכו' לא ספני הציגה ולא ספני השלגים (סוקסס' ססילי ז יז, וכעין זכ סנבלי ססילי יח). או לפי ששוחה מי שלחים אבל אינה שוחה מי שלגים תיל למטר השמים תשתה מים, כשהוא אומר מים אף מי שלגים (ססילי זכ"ל ט). או שהטיל עליו שלג או ציגים במקום שאינו נרא' חייב לרפוחו (יכוס' ז"ק ס ח). בארבעה שבילין חמה מהלכת ניסן אייר וסיון מהלכת בהרים. נדוי לפשר את השלגין (סססילי זכ"ל). ונוהגין טומאה ומהרה בשלגים (דס יז). מערב משם אוצרות שלג ואוצרות ברד וקיר וחום (מד"ר נמלי ג). — ובספס"א: סתלגא ומספרא, סתמה שלגים ומספריים וכו' וההרים וגיגו עליך מן השלגים ומן המספריים (כס"י, ססילי זכ"ל). היעזוב העזוב שלגים מצורים (כ"ס, סכססס, סיסס, דוסס מל מנסס, 81). — ואמר הפיוטן: שערי מכוני שבו שלגים יתבו, ומערת קסור וסער בו ישכון (סעסססן זן יססס, סעסילי סססס, סססילי). — ואמר הששורר: מקוה לסתו בו הוא וכלם בקר רוח שלגים או רביבים (כססס, למי חסוק, סססס ח, 21). וכו' תמול מ שלגים (סעסססס, כולל יודעס, מוסס' כח, ססססס, 600). — ובמשל: כי השלג של אשתקד אינו בנספא כך לא יוכרו ולא ופקדו לו עוונות של שנת העברה (ססס סססס, ס' ססססס ומסססס ד ה, כו).

ב. **שֶׁלֶג**, ס"י. — אשלג, קלי סחצכי, שיוציאו מאפר צמחי הים, וישתמשו בו לכבוס וכדומה,

(1) [בהערות Bibl. Talm. Med., Preuss, עמ']

481, ועי' גם לו, Or. Littztg, 15, 556; פרלס שם 17, 179 וכו', כמו שלגא, אישלגא בארס', וכמלה שאולה מאשור' אשלג, כובס. והפרשנות הססוריתית ראתה גם כאן א. שֶׁלֶג.

(1) [מן הארס' שלדא: דפסמא לאורתיא כשלדא (ז"ק לז), בסור' שֶׁלֶדא, סנרע' שלאנדא, שהיא מלה שאולה מאשור' שלסס, שֶׁלֶג (משרש שלס),

גומת חסח.]

וילדים, חקמו במקרא עצרה למעט שלדים (חללה
לח, קלית' מנח' יוס"כ).

א. **שלה** ⁽¹⁾, ממנו **שלה** ⁽²⁾, של ⁽³⁾, **שלא** ⁽⁴⁾,
א. **שלה**, **שלה**, **שלה**, **שלה**, **שלה**, **שלה**,
שלה, **שלה**.

ב. **שלה** ⁽⁴⁾, ממנו **שלה**, ועי' **שלה**.

א. **שלה**, **שלה**, **שלה**, **שלה**, **שלה**, **שלה**,
דאגה; *sorglos sein; être sans souci*; to have no care
בגדי בגד (ימני יז ח). **שאלו** שלום ירושלים **שלו** אהבך
(סג' קנז). לא **שלו** ולא שקטיו ולא נחתי ויבארנו
(אי' ג כו). **שלו** אחיהם לשדרים ⁽⁵⁾ ובסתות למדניו אל
(ס' יז ו). חיו צריה לראש איביה **שלו** (איכס ח ס) ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ [בארמ' **שלא**, **שלה**, לא דאג, לא שם לב,
התרשל ובמשמ' וז גם **שלא** a] בערב'.

⁽²⁾ [נוהג בדבור ובמפרות.]

⁽³⁾ [ממפרשי המקרא חיו שפרשו משרש שלה וה
גם את חמלה **שלה** בכראש' מו. ואלה דברי ראב"ע
בשפת יתר (ק' נס, 26): עד כי יבא **שלה** (בראשית מ"ט)
אמר הגאון כמו **שלו** ויאמר ר"א שטעה ג' טעיות, ולא
אמר מאומה כי מצאנו ח' בסוף מלה תחת ויין לשון ובר
שאנו נמצא כמו בתוך אהלה, עי' אך עי' ש' הערות.]

⁽⁴⁾ [עי' ב. **שלה**, הערה.]

⁽⁵⁾ [וי"א לעת בוא שודדים.]

⁽⁶⁾ [במשמ' בלתי כרויה בא כאיוב כו ח: כי
סה חקת חנף כי יבצע כי ישל אליו נפשו. חשכעים
תרנמו: *πεποιθὸς ἐπὶ αὐτὸν*, כאלו: ישא אליו
נפשו, יבטח בו (ולוה הם מומימים *ἀγαποῦσθαι*
כלום יגצל?); והולג': *et non liberet deus animum eius*
(ולא ימלט אליו נפשו); הסורי: בעדנא דישול לה אלהא
לנפשה, כאלו מן שול, שלל, או גשל, והתרג' הארמי:
ארום ינתר אלהא נפשיה, וכן נחלקו המפרשים
בפרוש הפעל, אף בגזירתו מן ב. **שלה** שבחיים
כתפוגת הדין השולה דג מן חמים (עי' בפרוש של
העורך), וקשה להכריע, הואיל ואין גם שמוש הפעל
יבצע, הקורם בכתוב, כדור כהוראתו, ואף אפשר שבא
ישל (אלוה) במק' ישאל, כמו **שלה** במק' **שאלה**, והשזה
גם את הצירוף הבא בס' איוב לא ל: ולא נחתי לחטא

(a) **סל**

— ואמר המשוור: מי יאמר ראות כיום פתים
חיו ויהי לאות כי נעים ישליו (ילקח לכן גילת, לח
מחוס, סעס"ס 25). איך ישליו לבי ואיך ייטב ביום
לא אחת ציון ולא בניה (כ"י סג' הסככה, זמורס
ג, 60). נאות שלום שליו למה שאיחם וכו' שליו
כאשר ימי קדם שליו חם (סוף, חמר לנגל ססקיס, סס
סס, 88). יסוד עולם שליו ושלם בנעם (סוף, לחי
נקעו, סס סס, 101). ואיך משקוט ואיך נושלה
ונפשי אל בני חבלה (כאזני, תומלתי ככזנז, כזנז ח,
32). איך ישליו בלבי קרבי אשר כים יחסי
(סוף, חין ישליו, סס, 80). מלחמות כך יהיו ובימי
ישליו (סוף, חל חמר, סס, 112). אימות מות
עלי נפלו בקרב עלי מרעים שליו (ננימן בן אנהס
מסענוס, בלרסס לי מנכר סקירס סענרית בליטליס, סינמ,
לז). כל היקום ייראו מיום תמותה ולא יבטח
וישליו מנוש כי אם בכור שחת (חלנזר בן יעקב
סנבלי, עי' זחת, כדורי, יז). ואיך ישליו בני חבל
כחלדם ובשלום יבואומו פחדים (סוף, זמן כדורי, סס, קד).

— כפע', **שלו**, — **שלה**, לא שם לב, התרשל,
nachlässig sein; être négligent; to be careless
בני עתה אל **שלו** כי בכס כחר יי לעמר
למניו לשרתו (דסי"ז כע י"ח). — ואמר הסימן: בנצח
ירון ולא ישליו (1) (כפע"ג, בלדני יזקו, קדור
כפע"ג, רסס). — ובמשמ' ישב בשקט, ואמר הסימן:
מי ישליו ומי יתיסר (נמנס חק, מוסק יוס"כ).

— ספע', **שלה**, — **שלה** ראיבן את שמעון, גרם לו
להיות שלו ושמן, גם כשאין סבה לכך, *sorglos*
machen, verträsten; tranquilliser, amuser des
belles promesses; to make careless, feed with
promises: ותאמר השאלתי בן סאה אדני חלא
אמרתיו לא **שלה** אחי ⁽²⁾ (ע"ז ד כס). — ובסמ"א:
לחשקיש לחוצים, לשלח רצוצים, להשלוח לחוצים
(סלמס כחס סיטינס, חגרות כי סמוחל בן עלי זכני זוכו,
חדנין ח ג, 22). — ואמר הסימן: לשאננו לה שליו
(ינלי, קנז' גכאס, זולחי, מז). — ואמר המשוור: לולא

חבי לשאל באלה נפשו, ואין כל ההצעות יוצאות ידי
כל הקשויים.]

⁽¹⁾ [על פי דתי"ב כט יא, ולא: **שלה**, כנקוד.]

⁽²⁾ [פעין זה בסמ' יז: אל חבוב בשפחחך.]

משה מיס עצמי בשפת נחם ובצוף מענה, ישלה
מכתב ידו חרות לבי ושלום נפשי יענה (יוסף בן ססל).
איכס יופס, עטס'ס 86).

ב. **שִׁלָּה** (י), פ"י, —שלה האדם דג מן המים
וכדו', העלה והוציא אותו, herausziehen;
extraire, tirer; to pull out, extricate
קטנית ביום טוב בית שמאי אומרים בורר
אוכל ואוכל וכו' רבן גמליאל אומר אף מדיח
ו שולח (גילס א' ס). מכנים אדם פירותיו מפני הגנבים
ו שולח פשתנו מן המשרה בשביל שלא תאכר (מ"ק
גג). דג ממא שאין בו רביעית אמר ר' יוסי ב' יהודה
כמה דברים אמורים בזמן ששולח ומניח לפניו
ומצא בו כשיעור חזה (מוקט' סוכ' ט א). אמר
ר' אלעזר ב' צדוק של בית ר' גמליאל היו ממלאין
דלי עדשים ומצין מים ו שולח והצורות יורדות
למטן והאובלין למעלה (סס י"ע א כג). ירד
ל שולח תחרצנין והוגין מן באר, זה היה
מעשה וכמו ושאלו להכמים ואמרו ימכר כולו
לגוים (סס ע"ז ד). סה. ביניהון, אמר ר' יונה
שולח ביניהון, ב"ש אומרים שולח בידים
פתורות ובית הלל אומרים שולח בידים ממואות
(יב"ט מ"ט ג). חבור המוחן המקרי, כשבת נסקל,
ביום טוב סופג את תאריכעס, ותא תנינן בורר בדרכו
בתיוק ובתמחיו מ"ר חנינא ענתוניא דרבן גמליאל
חוא דרבן גמליאל אומר אף מדיח ו שולח (סס ע"ט
ז ג). דבי ר' ינאי אמרי קנה שהתקינו להיות בודק
חיותין כיצד היה יודע אם מלובלך במשקת וכו' מ"ל
ר' מנא לא תני שמואל אלא לחיות שולח בו
חיותין (סס י"ט). השולח דג מן הים כיון
שיבש בו כסלע חייב (פמול, ננלי סס קז). משל
לצייר ששולח דגים מן הים (ג"ק ע"א). —
ובסתמ"א: חיון משיניחנו בחביות וישלה חוגין
והחרצנין סעל פי החבית (רמנ"ס, מעט ג יד). ואם
יתחבר שבת עם סרמן יהיה חנוולר עצל וכו' ותנומה
על עפעפיו חסיד חסיד וידו מל שולח מעמיד

(1) [כנראה שאל הפעל בעבר שבתים מאדם]
שלא באותה משמעות, ואפשר שאין כאן אלא סעל שאל
בשמוש מיוחד מאשור שולו, שפע' מן אלו, שהוא
העלה מן עלה בעבר, ועי' גם שלית, הערה.

(קצן וכומס, א). —ואמר הפיוט: איכה שאפת בשאפך
ל שולח ביד שוללים שלמך (כ"א קלי, איכס חלח).

—נפס', שִׁלָּה (1), —הוצא, עקער: והאדם ידע, ידע
מאיוו שלוח גשלה (2), ידע מה עברה ליה חוה
(מ"ד נכס' כג). "ואמר הפיוט: פועל כפלא
פלג מלא, טרן להעלה פורת וגשלה (מ"ד נכ
ילקס ט"ז, חילת ססס, יולד עטס ר"ח).

—פס', שִׁלָּה, —כמו קל: המקדיש את חבור עד שלא
שולח וקופה מששולה וקופה בא גיבור ופדאו חייב
הקדישו עד שלא שולח וקופה ובא גיבור
ושולח וקופה ואחר כך פדאו חואיל ושעת
חובתו פטור פטור חיון משיקפה אף על פי
שקופה קולט מן חגת העליונה ומן הצינור ושוחה
(מוקט' מעט' א ז). הדא דתימר בשניטמא מ שישלה
ומשיקפה שכבר נראו לתורמן כמחרת אבל אם ניטמא
עד שלא שולח ועד שלא קופה לא בדא (כ' יוקי' זי
ר' נון, יכופ' סוכ' ז א). והחני שולח וקופה ברשות
החקרש פטור (סס מעט' א ז). הדא דתימר
כשנשטמא בששולח ומשיקפה (כ' יוקי' זי ר' נון, סס
חלס ס' א 8). וין משיירד לבור וקפה ור"ע אומר
מ שישלה בחביות (כ"ט ע"א).

(1) [אך עי' בהערה שאחר זו].
(2) [אמנם אין חגריסה במאמר זה מסמכת כל צרכה,
ואף לא ברור מה כונתו המדקיק של המשפט. תיאודור
בהוצאתו ע"ס 508 גורס: והאדם ידע, תודיע דרך ארץ
לכל, ידע מאי זו דרך שליווה גישלה, ידע מה עברה
ליה חווייה, ע"כ. ובשנויי הנסחאות: שלווה, שלוח,
שילוא, שלוח; גישלה, נשלח, גישלה (3); ופרש בעל
סתנות כהונתו נשלח, נגרש ונפרד, כד"א כי ישל,
ע"כ. ונקל לראות איך בא נסוח עברי (עשתת וברו')
במק' תאמר (עברה), ובא תוה במק' חויה, נחש
בארמ'. וכן כנראה גם שלוח או שליווה במק' שילוא,
ועל כל פנים נולד עקר חבמיו בארמ' ולא בעבר',
ולפי זה אף קשה להניח שבאה צורת נפע' במקור
המאמר, וצ"ע.]

(3) [בירוש' ססח' ו א גאמר, כנראה בארמ'
לשכחו של תודוס איש רומי: דהוה מ שלח פרנמחיו,
דרבנין, ע"כ, במק' הנאמר עליו בכבלי ססח' נגן:
שחיה סמיל מלאי כניסם של תיה, אבל צ"ל מ שלח,
ובן מפורש בירוש' מ"ק ג א.]

שֶׁלָּה

שֶׁלָּה, סִיג, כִּי שֶׁלָּהָ, —כִּמוֹ שֶׁאֵלָה (1): וַיַּעַן עָלַי וַיֹּאמֶר לִבִּי דֶשְׁלוֹם וְאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִתֵּן אֶת שֶׁלָּהָ אֲשֶׁר שֶׁאֵלָת מַעֲסוֹ (סִיג א יו').

שֶׁלָּה (2)

סִיג, —כִּמוֹ שֶׁלֹּ: מִכֶּסֶּח אֶת הַשֶּׁמֶשׁ בַּעֲנָן, יַעֲמִידֵךְ בְּנוֹה שְׁלוֹם וְשִׁמְנָן, וְתַחֲתִי בְּבִיתְךָ שֶׁלָּה וְרַעֲנָן (קֶצֶף אֲנִיכֹת נִקְמָעוֹרָק, 28).

שֶׁלָּה

סִיג, מִיֵּכָר שֶׁלָּתִים, —אֲפִיסָח כְּחוֹת, לֹאֹת וְחִלְשָׁה (8), Müdigkeit, Erschöpfung;

הַפִּסָּן: יִדְרֹת סִגְלָת זַעֲרוֹת חוֹלָת אֶהְבֵּת בִּלְהִלּוּת, וְאִמֵּר כִּמְעַר אִישׁ וְלִיּוֹת הוֹרָאוֹת חֶבֶת שֶׁלָּהִי (מִנְכָּס) זִכְנִי מִכִּיר, אֲדַעַת כִּי אִין, וְזֹלָת לִפְנֵי תַּסְוִינָה, זֶה, 789). — וּבִמְשָׁם: סוּף וְקֶץ (4), Ende; fin; end: אֶחָת הִיא עַל כֵּן כּוֹי מִשְׁבִּי עַל שֶׁלָּהִי דִכְרִי בִּלְדֵר הָאוֹמֵר אֱלֹהֵי חָן אֵל לֹא יִמָּאֵם תָּם (כִּי־מִלְשִׁיךְ, אִינוֹן ע' כז).

שֶׁלָּהָ (5)

סִיג, לֹא נִמְצָא בְּמִקְוֹת הַקְדוּמִּים.

סִיג, שֶׁלָּחָב, זִיגִי מִשֶּׁלָּחָב, —בִּשְׂרָף בִּשְׁלָחָב: לִפִּי שְׁחִיו מִשׁוֹד הַבִּיָּן מִחֶמֶת שֶׁל מַעֲלָן אִמֵּר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲנִי כְּבוֹד הוֹיָלוֹ מִל חַיִּים עַל בְּנֵי (מִכִּי, מִדָּעַט ט). גִּלְגַּל חֶמֶת יֵשׁ לוֹ נִרְתִּיק וְכוֹי וּבְרִיכָה עַל מִים לִפְנֵיו וּבִשְׁעָת שְׁחוּא רֹצָה לַצֵּאת הוּא מִשׁוֹל הַבֵּת וְחִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתּוֹשׁ כְּחוֹ בְּמִים כְּדִי שֶׁלָּא יִשְׂרָף אֶת הָעוֹלָם (כ' נחן, מִדִּי קֶסֶל, וְזִכָּס סַעֲוֶעַ). —וְאִמֵּר הַפִּסָּן: תַּתּוֹ קוֹל עִיּוֹ אֵל אֱלֹהִים, שֶׁלָּהֵב לִפִּירִי גַחְלִים (כִּי־אֵל קִלִּי, מִחוֹ קוֹל, קִדָּח אֲסַעֲוִי), גְּבוּנִים שֶׁלָּהֵב כּוֹ מִלָּחֶב הַמִּשְׁמַע (כ' סַעֲוֶעַן זֶר יִמְקֵךְ, סַעֲוִיחַ מִחוֹס, קִדָּח אֲסַעֲוִי).

(1) [בַּחֲשַׁמֶּת אֵלָף בִּסְבָּמָא וּבְכַחֲבִי כְּדוּגֶמֶת רִישׁוֹן בְּמִקְרָא רִאשׁוֹן, וְהִרְבָּה כֹּאֵלָה בְּמִקְרָא].

(2) [עִיִּם דִּנְיָאֵל ד' א': שֶׁלָּה הוּיָת בְּבִיתִי וְרַעֲנָן בְּהִיבִלִי].

(3) [עִיִּם שְׁמוֹשׁ הַשֶּׁפֶּעַל שֶׁלָּהִי, סָן לְחָא, לְחִי בִּסְמִי' וּוֹ בִּאֲרַם' שְׁבִתוּס', וְעִי' בַּחֲעֵרָת פֶּר לַמָּקוֹם וּבִאֲוֹצֵר נַחֲמֵר, 122].

(4) [עִיִּם חֲבִנָה וּוֹ שֶׁל הָאֲרַם' שֶׁלָּהִי דְקִיטָא וּבְדוֹי' בְּחִיּוּם].

(5) [עִי' שֶׁלָּחָבָה, חֲעֵרָה].

סִיג, שֶׁלָּחָב, —שְׂרָף בִּשְׁלָחָב, וְאִמֵּר הַפִּסָּן: שְׁחָת מִשׁוֹלִי קֶשׁ בִּאֲמֵר, שְׁלוֹם קְרִנּוֹת עֶשֶׂר, שֶׁלָּהֵבִים כֹּאֲבָלוֹ בְּקֶשׁ בַּחֲסֵר (כִּי־אֵל קִלִּי, קִמִּי קֶסֶלְךָ, קִדְוִי זִמְסָם). מַעֲרֵנִי הַבְּטַחָת לִסְחָב וְלִשְׁלָחָב, אִיָּה הַקֶּשׁ וְאִיָּה הַלָּהֶב (אֲדוּךְ הִי כִי אֲנִסָּת, סַמִּי יוֹסִיכִי, מִחוֹי אִיעִי זֶה, קוֹי).

סַסִּי, שֶׁלָּחָבָה, —כִּמוֹ סִיג, וְאִמֵּר הַפִּסָּן: וְגִשְׁחָלָהֵבִי מִכָּח הָאֵשׁ וְרוּחָם עֵבְרָת (כ' סַעֲוֶעַן זֶר יִמְקֵךְ, וְכָל סַסִּי רֹאִיס, סִלּוֹק זִסְעוּעִי).

שֶׁלָּהָב

סִיג, —כִּמוֹ שֶׁלָּחָבָה, לִחְבֵּת אֵשׁ: בְּלוּלִי קֶרֶחַ וְשֶׁלֶג וְשֶׁלָּחָבִים אֲוִטְרִים קְדוּשׁ (אִילִי סַסִּי, סַמִּי יוֹסִיכִי). תַּהֲלָח לְכָל וְלֹא יִכּוֹל מִאֹד נֹזֶחַ בִּשְׁלָחָבִי (אֲמִיסִי זֶר יִמְקֵךְ, אֲשֶׁר יִכֵּךְ, עֲלוּפָה סַנֵּחַ זִמְסָם).

שֶׁלָּחָבִי

סִיג, —מִחֲבֻנָּת שֶׁלִּחְבָּת: וּמְרִיב הָעוֹבִי קְרָאוּ גַם כֵּן חֲשָׁךְ מַעוּרָב כִּי בָל הַבְּחוֹת הַשֶּׁלָּחָבִיּוֹת מִתְעַרְבוֹת בָּהּ וּמִשְׁחָנוֹת בְּחוֹבָה (כ' סַסִּי טוֹב סִלְקִיכָל, סִי סַעֲוֶעַן, ד' יעִי).

שֶׁלָּחָבִירֹן

סִיג, —שֵׁם מִלֹּאךְ, שֶׁר חָאֵשׁ: חֲשֵׁר חַחֲמִישִׁי שֶׁלָּחָבִירֹן, גּוֹוִינִי בְּרִמּוֹת שֶׁלִּחְבָּת אֵשׁ (בְּסַפְרִי זֶר יִמְקֵךְ אֲלֵמָן, עַקֵּךְ סַעֲוֶעַךְ, סַעֲרִי קִדָּח אֲסַעֲוִי, סִיג).

שֶׁלָּחָבָה (1)

שֶׁלָּחָבָה, שֶׁלָּחָבָה (2), שֶׁלָּחָבָה (2), סִיג, —לִחְבֵּת אֵשׁ: הַגִּנִּי מִצִּית בָּךְ אֵשׁ וּמִכָּלָה בָּךְ כָּל עֵץ לֹחַ וְכָל עֵץ יִבֵּשׁ לֹא תִכְבֵּה לִחְבָּת שֶׁלָּחָבָה וְנִצְרְבוּ בָּהּ כָּל פְּנִים (יִמְקֵךְ כֹּא ג). לֹא יִסּוּר סִנִּי חֲשָׁךְ יִנְקָחוּ חִיבֵשׁ שֶׁלָּחָבָה וְיִסּוּר בְּרוּחַ סִיּוֹ (אִינוֹן יִסֵּל, וְעִי' שֶׁלָּחָבָתִיָּה. —וְאִמֵּר בֶּן מִירָא: כְּרִבּוֹת צוֹרֹת חוֹשַׁעֲתִי וּמִסְצוֹקוֹת שֶׁלָּחָבָה (זִיִּס גִּנִּי כֹא ג). —וּבְחִיּוּם: הַנְּחָלָח

(1) [כְּדַעַת רַבִּים כְּנִרָאָה בְּעֵקֶר צוֹרֹת שְׁפַעֲלָ קְדוּמָת סָן לְחָב (עִי' שֵׁם), שְׁנִלְדָה בִּאֲרַם' וְעֵבְרָה לְעֵבְרִית, וְאִין לְרֹאוֹת כְּנִרָאָה אֵף צוֹרֹת כְּנָן שְׁחָב, רוּחַ חֲדָרוֹם בְּמִצְרָיִם מִאֲחֵרָת, שְׁחָבָה, שְׂרָף, שֶׁלָּחָבָה בְּקוֹסְט' וּבְדוֹי' אֵלָא בְּתוֹלְדָה מִצּוֹרֹת שְׁפַעֲלָ קְדוּמָת כְּדַעַתָּה שֶׁלָּחָב, וּבְחִיּוּם יַצְרוּ שִׁיב עִיִּם חֲאֲרַם' סָן שֶׁלָּחָבָה פַּעֲלָ שֶׁלָּחָב, עִי' עֲרָךְ וְחָ].

(2) [עִי' בַּחֲעֵרָת לִקְסָן].

(פד"א ט). לא אשן של צדיקים מוכלת הרשעים וכו' ולא הרשעים מכבין שלהבות¹] של צדיקים (סס טס). כאדם שהוא מכבד נרו בתוך חסם כך מימי אוקינוס מכבין שלהבותיו של שמש ואין נוגה לו וכו' כאדם שהוא מדליק נרו בתוך האש ומדליק לנרותיו ולובש שלהבותיו²] ועולה להאיר על הארץ (סס נא). שלהביות שהיו סרוח ויוצאות נמקו ודועכו (ע"ך ע"ך טכ). אלו חקת חרם נקיב נקבים נקבים וחכמה כו האש ותנפת במפוח עד שיתלהב ימשכו מכל נקב ונקב חומין שלהביות צבועות בכל מיני צבעים (כ"א ז', פס' י"ג טו). הסלעים ימסו ממדורותיה וחצורים יוובו משלהבותיה (כ"א ז', מי בן מקיץ, כהנא ג' 49). — ואמר חמטין: רביעית תיות לימוד לחיות רשף שלהביות בקול להב שומר (כ"א קליה, אש"ל דע"י, מוקף א' כ"א). סרור על תדרום בן רטובים, ערוך על הצפון תופח שלהבים (כ"א ז', אז טכס נמחמו, סלימ' ל"ג). צעד מרכבות ונקדש בערבות, מימינו אש דת ולהב שלהבות (כ"א ז', נמק, מוקף סקדוטס, סלימ' ל"ג). מאה ואלפי רכבות מרכבות אש ושל הבות מקיפות וסובבות עליו כס ערבות (כ"א ז', נמק, נמק' י' 204). אש, חופן טכס סגדנב).

שלהבתיה ^{ט"ז}—מלה מרכבת, שעקרה שתי סלים שלהבתיה³: רשפיה רשפיה אש שלהבתיה⁴ (סס"ט טו). — ואמר המפורר: מי יבקש מים במדבר ובלב ימים שלהבתיה (עמנו, עמנו י' 204).

שלו ^{ע"י א. שלה}

כרגלי תבעלים ושלחת בת כל מקום, גחלת של הקדש מועלין בת ושלחת לא נהגין ולא מועלין (גיל' סס). רואה את השלחת ואינו משחמש לאורה, משחמש לאורה ואינו רואה את השלחת (י"ג טז, נכ"י טז). חששת דברים נאמרו בגחלת וחמשה בשלחת וכו' המודר הנאה מחבירו אמור בגחלתו ומותר בשלחתו (סס טס). שאין לך עושה שלחת אלא פשתן בלבד (כ"א ז', נמק, טס טכס ז' ג). מי אש יכול שלחת חלמוד לומר גחלי אש (סס יומ' ד ו). בשמסר לו גחלת (לחרש שומח וקטן ספור) אבל מסר לו שלחת חייב (סוקיס, סס נ"ק ו'). שתחא שלחת עולה מאליה ולא שתחא שלחת עולה על ידי דבר אחר (טכס כ'). עץ ארו ושני חולעת שקלטתן שלחת כשרה (יומ' מל). אם בארזים נפלה שלחת מה יעשו איווכי קיר (מו"ק סס). בשח שלחת נעקרת מן הגחלת פורחת וחולכת היא למעלה (מ"ד צמ"ד יד). — ובסמ"א: עשר ספירות בלימה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן בשלחת קשורה בגחלת¹] (גיל' טו). ובשעה ששלחת לבנה מנעת לחמה כיום במעלות ששים עובר בחוכו ומכבה את אורו (פד"א ו'). ולא הרשעים מכבין שלהבות²] של ישראל שהן דברי תורה (סס ט). בשלהבותיה³ האשות כשהקול יוצא שם הם יכולים להבים ולראות האור שבסוף והקול היוצא (גלגלני גיל' טו). והורח שמש הנמש הנשאר ותכבה שלחת הבהלת (כ"א ז', נמק, טכס יח). ככה השלחת שהיא גנוזה ונעלמת בגחלת (מנחם קלחום, קופמן, 23). — ומ"ר ^{שלהבת} שלהבת, ^{שלהבות} שלהבות, ^{שלהבות} שלהבות: כאישום, כשל הביות של אש (כ' יוסף, יוסף נדלי ח' ג). שמוקף מביב לכסא בגשרין ובשל הביות שמתגברות ועולות בין גשר לגשר (סיכלום יג, ניסמ"ד ילינק ג' 88). וחסנה אינו מכבה את שלהבותיו של אש

- (1) [אפשר שביסוד הדברים דרשה לשונית, בגון: למה נקראה האש שלהבת, משום שהיא משלבת בגחלת, וזו בעוצה כזו. וע"י שלב, הערות.]
- (2) [מצורת משנה לשם זה: שלהבת, ומסנה גם מ"ר שלהבות, ע"י לקמן.]
- (3) [אף זו צורת משנה לשלחת.]

- (1) [כך בהוצאה עם פי' רד"ל, וע"י כסא שהובא מפרק זה לעיל.]
- (2) [ברפוס אחר, עם פי' חרד"ל: שלהבותיה.]
- (3) [ע"י כהנא הכאה.]
- (4) [כתב מנחת ש"י: שלהבתיה, מלה חרא לבן אשר לבן התניין כשוא וכו' רד"ק בשרש אפל ושרש שלהב והיא אחרונה רפוייה בספרים כ"י מדויקים וכן במסורת סוף פרשת בשלח במ"ג, ע"כ. ולפי בן נפתלי ומנחמי וספר הללי ובכ"י ודפוסים שונים שתי הבות: שלהבתיה, ע"י גינצבורג.]

ומקולקל, אבל אדם מסקיד נשמתו ביד הביה עיפה מעבודה קשה, ומהורה לו בבקר חדשה ושליוה ורגועה (כ"י חלוקות, פנחס"מ ב, עטעלא, 48). ואמר הפיוט: אמרה אין אלהים הן נפשה שליוה (כ"י נכחל מקינו, י"ט מן סק"ן, כי סימור וסכזר, פנח"מ, 68). ואמר המשורר: רדיוני תחלואת וחינו לעין ימים שדודים, בויתים ואני שליו כביתי וחם חיו להנקם עתידים (כס"ג, חס"ג לי נחמ, ציליק-רענלקי, ח, 68). שליו מרמז כי בחבולות סבב לנפשו שיחי שקט (רענ"ט, פנקס, ח, צדדי, פנח"מ, פנח"מ, 260).

שָׁלוֹ, ס"ז, כ"י שָׁלוֹ, כמו שָׁלוֹ (1): ואני אמרתי בשָׁלוֹ בל אמוט לעולם (פנח"מ, 2). ואמר המשורר: למה אחיה כל יום נגוע יד סכלות ויהיה הוא פקיד שליו (כ"י סלוי, למע לנעס, זמור, 187). ותנשי כצביה שואתך ועחות שליו תארבי לכיא (סול, נפסי חס לנצי, סס ע, 570).

שָׁלוֹ, ס"ז, רשלנות, פשיעה (2). ואמר הפיוט: כל שליו אם הפיוט אל אחלה (כס"ג, פנח"מ, פנח"מ, 260).

שָׁלוֹב, ס"ז, קשור וחבור, שחלק מדבר אחד נעוץ בו בנקב שבדבר השני, כשלם הסולם כבדיו: וכבר היחה חלוקת השלובים בתחלה לארך שלשה שלובים ולרחב שני שלובים וכו' ושהיה השלוב אשר לרחב באמצע הרחב מן האון אל האון (קלנ"ח, ח, כלל ח פק"ג). ויכוין שאמן גימטריא יודיד אדוני ויבין בשלוב מלא שבכרכות יקדים אותיות יודיד (פנח"מ, יען פק"ג ע"י חנניס, וין, ר"ג). ויבין במסרה עולם התחתון חכונותיו מוצאיו ומובאיו איך נקשרות בזה בשלוב (כ"ס פנח"מ, חרנע כופת, כוס ביד ח"א).

(1) [כמו צדק על יד צדקה, והרבה כאלה, ואין מקום להצעת תחקון: בשלוחי].
(2) [ע"פ הארמ' (דניאל ג, כט, קרי: ז; ה; עור' ד ככ: ז ט) שָׁלוֹ, שלוחא, כמו מִלְבוֹ, מלבוש, מלכותא].

שָׁלוֹ, ס"ז, נקי שלוח, מ"ר סמי שָׁלוֹ, שקט, שאון ונטול דאגה, ruhig, sorglos; calme, without a care sans souci; calm, without a care כבודת ושלחן ערוך לפניה וקשרתי ושמי שטת עליה וקול המון שָׁלוֹ (1) בה (ימזק' כג עח-מג). הלוא את הדברים אשר קרא יי' ביד הנביאים הראשונים בהיות ירושלם ישבת ושלוח ועריה סביבתיה והנחם והשפלה ישב (זכ"י, 2). הנה אלה רשעים ושליו (2) עולם השנו חיל (פנח"מ, עג יב). זה ימות בעצם תמו כלו שלאנן ושליו (3) (ליוז כל כג). ועי' שָׁלוֹ, ואמר בן סירא: הוי למות מה מר וכרך לאיש שוקט על סבנתו איש שליו ומצליח בכל (צ"ס ב"י נח ח-ז). ובפח"מ: כי מרם נתקו מיתרי ושרד אהלי, שליו הייתי בביתי ורענן בהיכלי (4) (עמנואל, פנח"מ, פנח"מ, 24). בשר ודם מסקיד פקדון ביד חבירו ומהוריו בליו

(1) [אמנם קשה שמוש המלה כאן ועל כן הצעו הצעות שונות, בלתי מסתברות. אך לפי העניין וההמשך אל ושלחן ערוך לפניה בפס' סא, הכונה כנראה לאכילת שלל בשר (עי' שָׁלַל, שָׁלַל, ובהערות שאחר זו), ועל כן אפשר שיש לבטא: וקול המון שָׁלוֹ (ויא) אכלו שלל בשר) כה, וכנגד זה ההמשך: ואל אנשים מרב אדם מוכאים מוכאים, בלשון משלי כג, ב: אל תהי בסבאי וין בוללי בשר למו].

(2) [ואמנם ציל כדעת חיות בפרוש: הנה אלה רשעים ושליו, עולמים השנו חיל].

(3) [מסרה הנקוד מצאה את המלה שָׁלוֹ עוד בשני מקומות נוספים אלו בס' איוב: שָׁלוֹ הייתי ויפטרני ואחו בערמי ויפצצני ויקמני לו למסרה (יו יב); כי לא ידע שָׁלוֹ בכטני בחמודו לא ימלס (כ כ). במקום הראשון סותר הכטני שָׁלוֹ הייתי בהכנה זו וכמו שָׁלַח הויה (דני' ד ח) את דברי איוב המפרשים: לא שלוחי ולא שקטתי ולא נחתו (ג כ), ובכל תאור הציור הנערך נגד איוב דרוש כאן קו סמעי הציור המפורר את בעל החיים הנצוד, ולמי זה יש לבקר שָׁלוֹ הייתי, מן של כסמ' שָׁלַל: שָׁלַל הציור הייתי לו ויפטרני, וגם במקום השני, שדבר בו בהמשך בפרוש (אין שריר לאכלו, ס"ב בא) על אוכל הרשע כפיו, יש לבטא: כי לא ידע שָׁלוֹ (ויא שָׁלַל אכלו) בכטני, בחמודו (ויא) במאכל המדחן) לא ימלט, אין שריר לאכלו וכו'.

(4) [על פי ד"א: שלח חיות בביתי ורענן בחילי].

לא דיון שהוא מחוקן להם לעולם חבא אלא שהם מבקשים לישב בשלוה בעולם הזה (כ' חסד, עס עס מד). ומה שלוה נהן להם, ורעם נכון לפניהם עמם וצאצאיהם לפניהם (עס ויקר' ט). שכל מי שרואה לנואף שהוא עושה תאות לבו עם אשת חבירו אל יקנא בשלוותו (עס נמד' יח). מי יכול לראות שלוה של ירושלים כשירחיבה הקב"ה (עס דנר' ד). בא וראה שלוה של אותו רשע מה הוא (כז נמנן, עס חסד, מור כרעס וחכלס). ובורה אני בטחון ושאנן ושלוה שהייתי שרוייה בו ועכשיו נחרק ממני (עס חסד פתס, י' יוסנן פתס). בראשונה היו דורשין החכמים לישראל בתובחות בשתיו הדורות בשלוה, כיון שרבי היסודין אמרו להן וכו' (מדעס סיכ פסיים ז, גריסעס, כ:). — יובמסמ' נוחות, Bequemlichkeit, commodité; comfort: מלך בשר ודם שיצא למדבר שמה מוצא הוא שם שלוה כשם שהיה מוצא בפלמין שלו (עס נמד' ח). ומה בעולם הזה שאינו שלך תשפיע לך הקב"ה שלוה, עולם חבא שכולו שלך על אחת כמה וכמה (חנא נר קסרס לכז, עס קסלס ח). כל שלוה שאדם רואה בעולם הזה חבל הוא לפני שלוה של העולם חבא, לפי שבעולם הזה אדם מת ומיריש שלוה לאחר, אבל בעולם חבא כתיב לא יבנו ואחר יושב (עס עס ז ח, חמכסי חסי נלני). ומה ראה הכתוב למרסס סעודה של ושתי, אמר רבי יהושע בן קרחה להודיעך לאיוו שלוה מסתר נכנסת (מדעס חנא גוכיון ח, גיסע"ד ילינן ח, 8). — עשיר שלוה: קול ח' שובר ארוים וכו' ששכר מפקיעי שערים ומפגיגי אופית ועשורי שלוה שהן כארוים (מדעס חסלס כז). — ובסמס"א: הטובה שלוה נמשך וסנוחה ממאסל קדרות העולם (כ"י ח"ס, מו"ס, ענודס חסלסס ס). אחר כך חקר אם צריך שיאהב האדם השלוה והחיים עם הסכלות וההנהגה הרעה (כפ"ע פלסיכס, חססיס סמסס ז, 76). — ואמר הפיטן: והיא נגח) מחדש בעולם כרצון בוראח השקט ושלוה וריצה וחורה (כענ"ג, כסר מלכות, ניחליק-דננילקי ז, 66). אם רגע יעמוד בשלוה, פתע תבואהו חוה (עס עס, 76). — ואמר המשוור: וימית נמליהם אשר נשאו אותם ביען שלומי נשאו או ושלוחי (סול, יידי עטו, עס ח, 87). וחיון אשר חיי תלוים בשלוה (עס עס).

שְׁלוֹב (י', ט"ז, — כמו שֶׁלֵב: שחיה ר' נחמיה אומר במכעת חולבין אחר חותם, בעול ובסממנין²) חולבין אחר תרוב חסממנין, בסולם ובקולב אחר חשלובים וכו' ר' שמעון בן אלעזר, אומר משום ר' יוסי בסולם אחר העוסדין ובקולב אחר השלובין (תוספס' כלס ז"ג ג יג).

שְׁלֹוה, ט"ב, סמ' שְׁלֹוה, כ"י שְׁלֹוה. — סבב השְׁלֹוה, השוכן כמה ללא מחסור ודאגה, Sorglosigkeit; tranquillité; freedom from care: דברתי אליך בשְׁלֹוה אמרת לא אשמע (ינ"י כז כח). הנה זה היה עון סדם אחותך גאון שבעת לחם וְשְׁלֹוה השקט היה לה ולבנותיה וכו' (יזק' יו עט). יהי שלום בחילך שְׁלֹוה בארמנותיך (ססל' קכז ז). כי משוכת פתים תהרגם וְשְׁלֹוה¹ כמילים תאבדם (משנ"א נג), טוב פת חרבה וְשְׁלֹוה בה (עס יז ח). ועל שכלו וחליות סרמה בידו וכלבכו יגדיל ובְשְׁלֹוה ישחית רבים (דנ"י ס כס). ועמד על כנו נכוח ולא נתנו עליו הוד מלכות וכא בשְׁלֹוה וחחוק מלכות בחלקקות וכו' בשְׁלֹוה ובמסמני מדינה יבוא (עס יא כח-כס). — ואמר בן מירא: שלמה מלך בימי שלוה ואל הניה לו מסביב (נ"ס גני' מו יג). — ובתוים: אין בירדיו לא משלוה הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים (כ"י ינ"י, חזי ד עו). מלמד שחראתו מ"י מיושבת על שלוה וחור והראתו מציקים לה (פסני דנ"י ענ). כתיב שליו וקרינן סליו אמר רבי חנינא צדיקים אוכלין אותו בשלוה (יונ"א עס). שלשה הן שלא חמתינו בשלוה שש שעות ואלו הן, אדם וישראל וסיסרא, אדם שנאמר ולא יחבשו, לא באו שש שעות והוא בשלוה (רנ"י חננזל, מד"ר נחל"ס יס). עיקר שלוה של סדם לא היתה אלא תמשים ושחים שנה (עס עס מט). בשעה שהצדיקים יושבין שלוה ומבקשים לישב בשלוה בעולם הזה השפן בא ומקסרג אמר

¹ (שנוי סממא במק' שֶׁלֵב).

² (כנראה טעות המעתיקים. במק' סמנונים, שהוא שנוי סממא של סמנונים, ע"י סלון, עמ' 411).
¹ [במקום זה כנראה במסמ' רשלנות מושעת כבארמ', ובלשון התרגום: ומועי דסכלי, וע"י דבדרי פ. צ. חיות, 19 GSA, 186].

ברית, אתם עושין שליח ואין הגוי עושה שליח (יוס'; דמ' ו' ח'). וישר' מוכיחין על עצמן שהן שלוחי חן של ישראל (ס' פס' ד' ח'). שלוחי מצוה אינן גיווקין (כ' חלפ'ר, נב' ס' ס'). אמר בעל הבית לשלוחו: חן להן חתיכה לאורחין וחוא אמר פלו שחיס וכן נטלו שלש כולן מעלו (כח'ז' ג' ס'). אתה הוא ח' לכדך וכו' שלוחיך לא בשלוחי בשר ודם, שלוחי בשר ודם מסקום שמשלחים לשם מחוירים שליחותן אבל שלוחיך למקום שמשלחין משם מחוירין שליחותן (כ' חלפ'ר, נב' ס' ס'). וירא בלק כיון שבאו שלוחיו - אצל בלקם אמר לו הקב"ה מי האנשים אמר לו בלקם בלק בן צפור מלך מואב שלח אלי (עז'ר נב' כ'). — ובספ'ר: ויש בשלוחי ציבור מי שמשחיר על עצמו למסוע (ספ'ר סנח'ר' כנו, סככ' 131). ישו הנצרי. ותלמידיו ושלוחיו אשר יקראו להם אפוסטוליש (פרופ' יע' דוכ'ר, כליוס סניוס ח', סלום מלכ' סנ' ג' 401). — י'סחג'ס: בהתאחר שלוחך קוה לטוב (מלכ' סנ'ס, נסכ' קנאות לנצח מלכ'ר, נסכ' סח'). — י'סחג'ס: כסמ' נביא: ויצוה לישראל מצוה חדשה באות ע"י השלוח (לקוטי קדמוניות, ספ'ר, 80).

שְׁלֹחַת, שְׁלֹחַת, ע"י שְׁלֹחַת, שְׁלֹחַת.

שְׁלֹחַת. ס"ו, במקרא רק ע"י שְׁלֹחִים, כ"י שְׁלֹחִיתָ, — סת"ם מן שְׁלֹחַ, מעשה המשלח את אשתו מאצלו⁽¹⁾, Entlassung; renvoi; dismissal; ויקח יתרו חתן משה את צפרה אשת משה אחר שְׁלֹחִיתָ (סנ'ס י' ס'). — ובספ'ר ג'דוניה שחאב נוחן לבתו בשלחו אותה מביתו אחר נשואה⁽²⁾, Mitgabe, Mitgift; dot; dowry; טרעה סלך סצרים עלה וילכד אז נזר וכו' ונתנה שְׁלֹחִים לבתו אשה שלמה (ע"ז ט' י'). — ובתו"ס: מה אדם הראשון הכנסתיו

(¹) [השוה את שמוש המעל כפרס כירס' ג' א': לאמר חן יִשְׁלַח איש את אשתו ותלכה סאתו ויתיה לאיש אחר. אלסלא כך היה אפשר להבין שלוחים גם כ"ן כקרב לשמוש המלה בס"מ י"ו, וחשוה את דכרי רש"י, לפי מאטרי חז"ל.]
(²) [באשור' בא מלכ'רס סלשון עויבה) כסחן האיש לאשתו המשלחת, וע"י גם עז'רן.]

שְׁלֹחַת⁽¹⁾. ס"ו, ע"י שְׁלֹחִים, — שימת קץ לחי אדם, בליח, ואמר המיטן: חיים מספר ימחו גבל וסואב הגבוהים, לכול עין סוגדים וקודים ומאליהים, כל יתן רשע המדכה ידון בשלוחים (ס"ס חל'ס, סל'ס ע"ס).

שְׁלֹחַת⁽¹⁾. ס"ו, — זה ששלח לעשות דבר בשם שולחו, Abgesandter; envoyé; delegate: המתפלל וסעה סימן רע לו, ואם שליח צבור הוא סימן רע לשולחיו, מפני ששלוחו של אדם כסותו (נכ"י ס'). האומר לשלוחו צא ותרס, תורס כדעתו של בעל הבית (סכ'ו' ד'). מסרוהו וקני בית דין לוקני כחונה וכו' ואומרים לו אישי כהן גדול, אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושלוח בית דין וכו' (יומ' ח' ס'). שלוחי מצוה ספורין מן הסוכה (סכ' ד'). על ששה חרשים השלוחין יוצאין (כ"ס ח' ג'), מסר חאב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל (כס'ו' ד' ס'). והלא אומר אדם לשלוחו קח לי ירק והוא אומר לא סצאתי אלא דלועין (כד' ז' ח'). האיש מקדש בו ובשלוחו, האשה מתקדשת בה ובשלוחה (קד'ס ד' ח'). מי שנתן רשות לשלוחו לקדש בתו והלך הוא וקדשה, אם שלו קדמו קדושו קדושין ואם של שלוחו קדמו קדושו קדושין (ס' ד' ע'). הגוול את חברו שוה סרומה וכו' לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו אבל נתן לשלוח בית דין (נ"ק ס' ס'). השואל את הפרה ושלחה לו ביד בנו, ביד עבדו, ביד שלוחו, או ביד בנו, ביד עבדו, ביד שלוחו של שואל, ומתה, ספור (כ"ע ס' ג'). ובתכין ושולחין שלוחים בכל המקומות איש סלוגי כן איש סלוגי נתחב סיתה בבית דין (סכ' י' ד'). שלוחי בית דין יוצאים מערב יום טוב ועושין אותו (את העמר) כריכות כסחובר לקרקע (ענ'י ג'). גם אחס לרבות שלוחים, מה אחס בני ברית, אף שלוחים בני

(¹) [ע"י שְׁלֹחַת, הערה].

(¹) [בעק'ר, כסוכן, כינו' סע"י מן שְׁלֹחַת, כשמוש כשיע, זה ששלח, נהכרל סח מן שְׁלֹחִית, שספידו הקבוע הוא לשמש כשלח בשליחות. ואסנס סזני דמיון האותיות ו-י ככתב שבספורות, קשה לקבע ככל מקום לאיו מלה חבונה, שלוח או שליח, וע"י סס.]

לחוקר בן עדן וצוותו ועבר על ציווי ודגתי אותו בשלוחין ובגרושין ובו' ודגתי אותו בשלוחין שנאמר וישלחתו ה' מלחים מן עדן, דגתי אותו בגרושין דכתיב ויגרש את האדם וכו' אף בניו וכו' דגתי אותם בשלוחין ובגרושין וכו' שנאמר שלח מעל פני ויצאו וכו' (כז) וצוה צמח' מניח, מד' נחל' (ט). — ונח' באותה מש' ויהי בשלח, אין שלוח בכל מקום אלא לזו שנאמר ואברהם הולך עסם לשלחם (נח' לא נכלל), אין הקב"ה נפרע מן המלך עד שעת שלוחו שנאמר בסמסאה בשלחה תריבנה (כז) מניח נכ' סמ, קטע (ט). על שעברו ישראל על המצות נתחייבו שלוח, זה גלות (מד' נח' (ז). — ובגרושין שלוח חקן, צמרים, נחשים ועקרבים, שלוח טמאים, מצורעים, שלוח עבר: קשר לשון של וחורית בראש שעיר המשתלח והעמידו כנגד בית שלוחו ולנשחט כנגד בית שהיטחו (יומא דנ' שלוח: חקן נהג בארץ ובחוצה לארץ וכו' אבל אסקנו בבית וכו' מסור משלוח (סו' י"ח). יכול אף לקחת ציפורים ושלוח ציפורים וביבוס בנדרו (ספד' מנעם, ספסס). מה מצורע שהוחרה מומתו וחמור שלוח מושלוח חמור (ספ' דנ' ח). שהוחרה מומתו חמור שלוחו (ספ' דנ' ח). וכו' תשלחו חפשי, לפי שאתה משלחו אחת מעניק ואי אתה מעניק לפי ששלוחו מעצמו (ספ' טס קט). קורא וכו' אליעזר מתיב בשלוח שנאמר שלח תשלח (ספ' טס נכס). לא פרשת נירות כהרי פרשת שלוח מומין ולא פרשת שלוח מומין כהרי פרשת נירות, אילו לא נאמר פרשת שלוח מומין הייתי לסר פרשת שלוח מומין מפרשת נירות (יב' ד' ח). ואשר כל מיני פורעניות המתרגשות בגון חיכוך חגב ובזבוב וכו' ושלוח נחשים ועקרבים וכו' (ספ' יד). הרי עלי לשלח פרע הרי זה נזיר, ממאי דהדיון שלוח ריבויא הוא דכתיב שלחך פרעס רמונים אימא מירי דעבורי כדכתיב ושולח מים על פני תוצות (נזיר ג). — *שלוח יד: ואל אצילו בני ישראל לא שלח ידו, מכלל שהיו ראויין לשלוח יד (סמסאה נזיר, סמסאה נזיר). — *שמר שלוח: והיכן שמר שלוח שהילק (אברהם) בין בניו (מד' נחל' סא). — ובסמסאה: הכל לפי גודל השרה הנורעת ולפי רום העליון ושלוח

חיונקות (נמנ'ס כללים ג'ס). שהוא (חדש מדר) סמוך לימי השלוח והבעיטה שהם ימי הקציר וחום וקץ (כ"י אנטולי, נלמד ספלימדיס סמס, ט). וספני שבהדרש האביב עד חג האסיף הם ימי השלוח והבעיטה וימי הגלות (סס, עמ' מוס, קסא). וברוך השם וכו' אשר סבב להיות הימים האלה מיוחדים לימי תשובה וכו' לפי שהוא זמן בעיטה וסוררת בעבור ימי הקץ על האדם שהם ימי שלוח בני אדם בשדות וברמים וגנות (סס, סמס מוס, קסא). והנסיון התשיעי זה שלוח ושמעאל בנו (מד' נח' נחל' כז, מנלות, סט). כי גם במלכות דאדעא הרים יד וזרן בשלוחין וגירושין מכל מדינות הקדירה (כ"י עמדין, ועד לנכס אלנות, סילסין, 852). — ואמר המיסין: קניין כיבוד אבות, רציו שלוח א]ם עופות (נחל, קצוב' דנ', זולל, דמס). נורת שכתה וסאה באלו וכו' ושלוח עבר עברי ולהעניק לו חכה (כ"י נד' לנזיר, מנעם, אלסוס). — ובסילוסופיה: וכבר ידעך שרב תאות ההמון ושלוחם אמנם הוא בהרבות במאכל ובמשתה ובמשגל (כ"ס א"ס, מנ' ג נב). אמנם שוספיק לאדם נקוי הנראה בדחינה וטהרת הכנדים לכד עם רוב התאוה כהענונים זה שלוח במאכלים ובמשגל הוא בתכלית חננות (סס טס). והבונה בכל זה לפסוק רוב התאוה ושלוח בבקשת הערב (סס טס נח). חדרוש הראשון הוא מרבר בהשגחה הבאה מסנו ויחבר כפי דרך העולם וההנהגה הטבעית ער שהוראות כפי השלוח אומר שהרברים החמה הם סדרך טבע העולם (כענ' דלסן, ספסלס ינלל, דמס ח, ספסס). — *בשלוח, בהחלט, בכלל, absolut, schlechthin; absolutement, tout simplement; absolutely, simply: אחר כך הקנת האל'ית לחומר צורת גשם בשלוח, איננו אוויר ולא מים ולא אש ולא ארץ אך היא התדבקות לכד (לוי' נלנל' א ג, 10). והמוג היותר נאות הוא אצל לו תוספת על מה שזכרנו שני כחות והם בשלוח חשנה וחנקה (סס טס, ו 26). והיושר

(1) [מנה זה נולד כתרני הערב' מלסלס א] באיתה טמס', מן מלסלס (ב) ש'ח חפשי, זמס אמלסל מל כלמסס), שלח את הדבור, השתמש במלה כמובן כללי.

(a) مطلق (b) اطلق (c) اطلق الكلام

שְׁלֹחָה ^{ס"ה} — מ"ד כ"י שְׁלֹחָה; — וְסוּרַת הַנֶּפֶן המשתלחת לצדדים מן הגוף, Ranke, Ausläufer; sarment, branche; shoot, branch שרמות חשבון אפלטון גמון שכמה בעלי גוים חלמו שרוקיה עד יעורר גנעו תעו סדבר שְׁלֹחָה נמשו עברו ים (יפ"ט ע"ה). — *ובשחרוק במשם' מכשיר טשנה שלוח מן דראשון, נהוג בספרות ובדבור.

שְׁלֹחָה ^{ס"ז} — מקום ככלי שיר האדם חשלב בו, אחיזה, תפיסה, Griff; appui, manche; handhold: תן ארכון של לוחות להכני של ארון, נשתייר שם שלשה מנחים חצי מטה מ"כין וחצי מטה מ"כין לשילוט (יפ"ט ע"ה) ובעצ' זה סס סיטה (ס"ג). — ובמהם' אגם במשם' חצפה ועזות פנים'!, Frechheit; insolence, ואמר המשוור; ואיה כל תלונתם ורשעם ושל' אגם (ר"ט הנני, כנר חנני, מן הפלס, הגרעון א, 28).

שְׁלֹחַ ^{ס"ח} — ס"ה מן שְׁלַח, מעשה השולח דגים מן הים: ר' עקיבת, אומר משיעלה בחביות פירוש גם זה קטוי הוא והוא פלשון שילוי פלשון השולח דגים (ענוך ע"ק קז).

שְׁלֹחָא ^{ס"ח} — שר' מסנה על פלאכי תרשישים: תרשישים תרשיש ושלויאל מסנה עליהם (הגדת נחלסית, מוסק חלילום). חשבלום בראשם חשם'ל, תרשישים בראשם שלויאל, אראלים בראשם מיכאל'ל (ברית מנוחה, ניקוד ס"ד).

שְׁלֹחָה ^{ס"ח} — שְׁלַחַת, השלכת עלי העץ, השרה: כאלה וכאלון אשר בעת זמן שלכת שלהן משליבין עליון שלהן בימי הסתיו שילוך אחר שילוך (יפ"ט ע"ה).

שְׁלַח, ע"י שְׁלַל.

שְׁלֹחָה ^{ס"ח} — שלו ושואן ביוחר (2).

אם כן הוא ראש המעלות כלם בשלוח (סס ג, 90). לפה שנמצאו המנועעים בטבע מחללים בצד, וזה שחניעת האבן אל הסטה ותנועת האש אל המעלה, הוא סחוב שאין התנועה לו כפה יחזא בשם בשלוח, שאם יהיה כן לא היו מתנועעים בצדדים מקבילים (מקדמי קרקס, ח"ט א יז). הנה לפה שהשנוי מוטו בזמן ומסנו כוולח וסן, כשילקח השנוי סתמי בשלוח תתאמת זאת התקדסה (סס א, צצלוך הסקדסה סרביטית). וגם התכלית בשלוח אינו התחלה לרת האלחים אבל תכלית מיוחד (כ"י חלנו, הסקרים א ג). כי התקיעה כשופר של מ"ל אפרו שהוא זכר לאילו של יצחק אבל לא התקיעה בשלוח (סס סס ד). שראו שימצא לכל הקבין אשר במדינת וכו' סידור מה בו ונהגנו לשמור הושר בשלוח (סס סס ס). והו דעת רבוחינו ז"ל שהמשך הוא הושר בשלוח כי הם יקראו הושר המשוער או הנספר כתנועת הגלגל סדר זמנים לא וסן ססס (סס צ יס). כי הושר המשוער כתנועת הגלגל נקרא סדר זמנים לא וסן בשלוח כי ההמשך הוא הושר בשלוח שאין בו קודם וסחאחר (סס סס). כי הנש אחר חסרה מן הגוף ישונה ענינים נופים וכו' כמו יראה לנו בשלוח ובהעברה מסופי הפסקים וששטי ההגדוה שכתלסור (סלל חוירוקל, הנמולי הסס, א). וכל איש משכיל שיקרא בו אני משכיע בנפשו שלא יעבור עליו בשלוח רק יתבונן בו במחון (סס סס). ויראה שזה חלסור כאלו חכמי לבעל הדת החכם לא לבעל הדת בשלוח (סלול אשכנזי תלמיד חלסור דלמדינו נסקד' ס' במינה סדה לצנו). כי אין חג המצות נקד' חג בשלוח אלא יום טוב ראשון וביעי סמנו בלבד (כ"א"ט מוסקו, סקור דין כ"ז). היות שלא היה ללוט בנים זכרים הנה אמרו לו בניך ובנותיך לדבר בשלוח כאומר בנים ובנות (כ"י אשכנזי, ויכא, וינאוו סני המלחכים סדומה). וע"י עוד קלצקין-צובל, אוצר המונחים חלסוסופים ד, 100-111. — ובמשם' מנחה שלוחת, ואמר המשוור: וסחללו כפי כל שב ועובר ושלוחיו. בבסיהם צדורים (חלעור ין עקס סצנלי, גני פניו, כדוד, עס). וסחח' לאין חקר ותכלית ושלוחי גנידי דור, קצובים (סול, ענקסי סון, עס, סג).

(1) [פלשון אשה וזנה שלטת (ימק' יז)].
(2) [חרושו של העורך בחרג' חלועות
Schlaraf[enland; pays de coeagne; lubberland
השלוליים. וכן בסור' שלמלס מן שלמ].

לעיר וכדו': שְׁלוֹם יהיה לי כי בשררות לבי אלך (דנ' כט יט). אם כה יאמר טוב שְׁלוֹם לעבדך (ס' כ ז). כי שְׁלוֹם לך ואין דבר (ס' כס כח). ולדוד ולדודו ולביתו ולבטאו יהיה שְׁלוֹם עד עולם (מ' כ זב). אין שְׁלוֹם אמר יי' לרשעים (יט' נח כג). חשא חשאת לעם הזה ולירושלם לאמר שְׁלוֹם יהיה לכם ונגעה הרב עד הנפש (ירמ' ד י). וליצא ולבא אין שְׁלוֹם סן הצר (זכ' ח י). — ושלוט על פלוני: וראה בנים לבניך שְׁלוֹם על ישראל (ס' קמ ו). — וכשאלה: ויאמר להם השְׁלוֹם לו ויאמרו שְׁלוֹם (נח' כט ו). ויאמר המלך (ה' שְׁלוֹם) לנער לאבשלוט (ס' יט כט, ס' כס זג). השְׁלוֹם לך השְׁלוֹם לאישך השְׁלוֹם לילד ותאמר שְׁלוֹם (מ' כ כו). — ומכאן הצרוף שאל לשלוט לפלוני, כאלו שאל השלוט לפלוני: וישאל להם לשְׁלוֹם ויאמר השלוט מביכם הוקן אשר אמרתם העודנו חי (נח' כט ז). וישק לו וישאלו איש לרעהו לשְׁלוֹם (נח' כט ז). ויבאו אל בית הנער הלוי בית מיכה וישאלו לו לשְׁלוֹם (ס' כט יט). ועי' שְׁאֵל. — ובברכה: שְׁלוֹם לכם אל תיראו (נח' כט ז). ויאמר לו יי' שְׁלוֹם לך אל תירא לא חמות (ס' כט ז). ויאמר האיש חוקן שְׁלוֹם לך רק כל מחסורך עלי (ס' כט ז). — וכאלו בשמוש כחמר: השְׁלוֹם מביכם הוקן אשר אמרתם העודנו חי (נח' כט ז). ואתה שְׁלוֹם וביתך שְׁלוֹם וכל אשר לך שְׁלוֹם (ס' כט ו). כל העם יהיה שְׁלוֹם (ס' כט ז). השְׁלוֹם אתה אחי (ס' כט ז). השְׁלוֹם וסרי הרג ארניו (מ' כט ז). וירעת כי שְׁלוֹם אהלך ופקדת נוך ולא תחטא (ח' כט ז). כד'. בתיכם שְׁלוֹם מפתח ולא שבט אלוה עליהם (ס' כט ז). אתה עתה זה שלם (ס' כט ז). עונעני, 188. — ובלי יחוס חסלה לנושא משרש, כחיוב ובשליה או כשאלה: ויאמר אל המלך שְׁלוֹם וישתחו למלך (ס' כט יט כט). ויפל מעל המרכבה לקראתי ויאמר השְׁלוֹם ויאמר שְׁלוֹם וכו' (מ' כט כח). ויאמר לו השְׁלוֹם מדוע בא המשנע הזה אליך (ס' כט ז). וירפאו את שבר עמי על נקלה לאמר שְׁלוֹם שְׁלוֹם ואין שְׁלוֹם (יח' ו יד). — ובצרוף אין שלום

שְׁלוֹת¹), שְׁלוֹת²), שְׁמָה מים ערמי, ביחוד של מי גשמים: ואלו משמין לפאה הנחל והשלוות וכו' (ס' כט ז). היה בודק וחגיע לנחל או לשלוות או לדרך הרבים משמין (ס' כט ז). הציל וכו' משלוותו של ים ומשלוותו של נהר וכו' הרי אילו שלו (כ' פנעון בן אלעזר, ס' כט ז). שְׁלוֹת כל שהיא מושכת (מסמקת לפאה), נחל מעפיי שאינו מושך (יח' כט ז). עברה (האש) נהר או שְׁלוֹת רחבין שמונה אמות פטור (ס' כט ו). בוטחו של ים ובשלוותו של נהר (כ' כט).

שְׁלוֹם, שְׁלָם³, שְׁלָם⁴, שְׁלָם⁵, שְׁלָם⁶, שְׁלָם⁷, שְׁלָם⁸, שְׁלָם⁹, שְׁלָם¹⁰, שְׁלָם¹¹, שְׁלָם¹², שְׁלָם¹³, שְׁלָם¹⁴, שְׁלָם¹⁵, שְׁלָם¹⁶, שְׁלָם¹⁷, שְׁלָם¹⁸, שְׁלָם¹⁹, שְׁלָם²⁰, שְׁלָם²¹, שְׁלָם²², שְׁלָם²³, שְׁלָם²⁴, שְׁלָם²⁵, שְׁלָם²⁶, שְׁלָם²⁷, שְׁלָם²⁸, שְׁלָם²⁹, שְׁלָם³⁰, שְׁלָם³¹, שְׁלָם³², שְׁלָם³³, שְׁלָם³⁴, שְׁלָם³⁵, שְׁלָם³⁶, שְׁלָם³⁷, שְׁלָם³⁸, שְׁלָם³⁹, שְׁלָם⁴⁰, שְׁלָם⁴¹, שְׁלָם⁴², שְׁלָם⁴³, שְׁלָם⁴⁴, שְׁלָם⁴⁵, שְׁלָם⁴⁶, שְׁלָם⁴⁷, שְׁלָם⁴⁸, שְׁלָם⁴⁹, שְׁלָם⁵⁰, שְׁלָם⁵¹, שְׁלָם⁵², שְׁלָם⁵³, שְׁלָם⁵⁴, שְׁלָם⁵⁵, שְׁלָם⁵⁶, שְׁלָם⁵⁷, שְׁלָם⁵⁸, שְׁלָם⁵⁹, שְׁלָם⁶⁰, שְׁלָם⁶¹, שְׁלָם⁶², שְׁלָם⁶³, שְׁלָם⁶⁴, שְׁלָם⁶⁵, שְׁלָם⁶⁶, שְׁלָם⁶⁷, שְׁלָם⁶⁸, שְׁלָם⁶⁹, שְׁלָם⁷⁰, שְׁלָם⁷¹, שְׁלָם⁷², שְׁלָם⁷³, שְׁלָם⁷⁴, שְׁלָם⁷⁵, שְׁלָם⁷⁶, שְׁלָם⁷⁷, שְׁלָם⁷⁸, שְׁלָם⁷⁹, שְׁלָם⁸⁰, שְׁלָם⁸¹, שְׁלָם⁸², שְׁלָם⁸³, שְׁלָם⁸⁴, שְׁלָם⁸⁵, שְׁלָם⁸⁶, שְׁלָם⁸⁷, שְׁלָם⁸⁸, שְׁלָם⁸⁹, שְׁלָם⁹⁰, שְׁלָם⁹¹, שְׁלָם⁹², שְׁלָם⁹³, שְׁלָם⁹⁴, שְׁלָם⁹⁵, שְׁלָם⁹⁶, שְׁלָם⁹⁷, שְׁלָם⁹⁸, שְׁלָם⁹⁹, שְׁלָם¹⁰⁰, שְׁלָם¹⁰¹, שְׁלָם¹⁰², שְׁלָם¹⁰³, שְׁלָם¹⁰⁴, שְׁלָם¹⁰⁵, שְׁלָם¹⁰⁶, שְׁלָם¹⁰⁷, שְׁלָם¹⁰⁸, שְׁלָם¹⁰⁹, שְׁלָם¹¹⁰, שְׁלָם¹¹¹, שְׁלָם¹¹², שְׁלָם¹¹³, שְׁלָם¹¹⁴, שְׁלָם¹¹⁵, שְׁלָם¹¹⁶, שְׁלָם¹¹⁷, שְׁלָם¹¹⁸, שְׁלָם¹¹⁹, שְׁלָם¹²⁰, שְׁלָם¹²¹, שְׁלָם¹²², שְׁלָם¹²³, שְׁלָם¹²⁴, שְׁלָם¹²⁵, שְׁלָם¹²⁶, שְׁלָם¹²⁷, שְׁלָם¹²⁸, שְׁלָם¹²⁹, שְׁלָם¹³⁰, שְׁלָם¹³¹, שְׁלָם¹³², שְׁלָם¹³³, שְׁלָם¹³⁴, שְׁלָם¹³⁵, שְׁלָם¹³⁶, שְׁלָם¹³⁷, שְׁלָם¹³⁸, שְׁלָם¹³⁹, שְׁלָם¹⁴⁰, שְׁלָם¹⁴¹, שְׁלָם¹⁴², שְׁלָם¹⁴³, שְׁלָם¹⁴⁴, שְׁלָם¹⁴⁵, שְׁלָם¹⁴⁶, שְׁלָם¹⁴⁷, שְׁלָם¹⁴⁸, שְׁלָם¹⁴⁹, שְׁלָם¹⁵⁰, שְׁלָם¹⁵¹, שְׁלָם¹⁵², שְׁלָם¹⁵³, שְׁלָם¹⁵⁴, שְׁלָם¹⁵⁵, שְׁלָם¹⁵⁶, שְׁלָם¹⁵⁷, שְׁלָם¹⁵⁸, שְׁלָם¹⁵⁹, שְׁלָם¹⁶⁰, שְׁלָם¹⁶¹, שְׁלָם¹⁶², שְׁלָם¹⁶³, שְׁלָם¹⁶⁴, שְׁלָם¹⁶⁵, שְׁלָם¹⁶⁶, שְׁלָם¹⁶⁷, שְׁלָם¹⁶⁸, שְׁלָם¹⁶⁹, שְׁלָם¹⁷⁰, שְׁלָם¹⁷¹, שְׁלָם¹⁷², שְׁלָם¹⁷³, שְׁלָם¹⁷⁴, שְׁלָם¹⁷⁵, שְׁלָם¹⁷⁶, שְׁלָם¹⁷⁷, שְׁלָם¹⁷⁸, שְׁלָם¹⁷⁹, שְׁלָם¹⁸⁰, שְׁלָם¹⁸¹, שְׁלָם¹⁸², שְׁלָם¹⁸³, שְׁלָם¹⁸⁴, שְׁלָם¹⁸⁵, שְׁלָם¹⁸⁶, שְׁלָם¹⁸⁷, שְׁלָם¹⁸⁸, שְׁלָם¹⁸⁹, שְׁלָם¹⁹⁰, שְׁלָם¹⁹¹, שְׁלָם¹⁹², שְׁלָם¹⁹³, שְׁלָם¹⁹⁴, שְׁלָם¹⁹⁵, שְׁלָם¹⁹⁶, שְׁלָם¹⁹⁷, שְׁלָם¹⁹⁸, שְׁלָם¹⁹⁹, שְׁלָם²⁰⁰, שְׁלָם²⁰¹, שְׁלָם²⁰², שְׁלָם²⁰³, שְׁלָם²⁰⁴, שְׁלָם²⁰⁵, שְׁלָם²⁰⁶, שְׁלָם²⁰⁷, שְׁלָם²⁰⁸, שְׁלָם²⁰⁹, שְׁלָם²¹⁰, שְׁלָם²¹¹, שְׁלָם²¹², שְׁלָם²¹³, שְׁלָם²¹⁴, שְׁלָם²¹⁵, שְׁלָם²¹⁶, שְׁלָם²¹⁷, שְׁלָם²¹⁸, שְׁלָם²¹⁹, שְׁלָם²²⁰, שְׁלָם²²¹, שְׁלָם²²², שְׁלָם²²³, שְׁלָם²²⁴, שְׁלָם²²⁵, שְׁלָם²²⁶, שְׁלָם²²⁷, שְׁלָם²²⁸, שְׁלָם²²⁹, שְׁלָם²³⁰, שְׁלָם²³¹, שְׁלָם²³², שְׁלָם²³³, שְׁלָם²³⁴, שְׁלָם²³⁵, שְׁלָם²³⁶, שְׁלָם²³⁷, שְׁלָם²³⁸, שְׁלָם²³⁹, שְׁלָם²⁴⁰, שְׁלָם²⁴¹, שְׁלָם²⁴², שְׁלָם²⁴³, שְׁלָם²⁴⁴, שְׁלָם²⁴⁵, שְׁלָם²⁴⁶, שְׁלָם²⁴⁷, שְׁלָם²⁴⁸, שְׁלָם²⁴⁹, שְׁלָם²⁵⁰, שְׁלָם²⁵¹, שְׁלָם²⁵², שְׁלָם²⁵³, שְׁלָם²⁵⁴, שְׁלָם²⁵⁵, שְׁלָם²⁵⁶, שְׁלָם²⁵⁷, שְׁלָם²⁵⁸, שְׁלָם²⁵⁹, שְׁלָם²⁶⁰, שְׁלָם²⁶¹, שְׁלָם²⁶², שְׁלָם²⁶³, שְׁלָם²⁶⁴, שְׁלָם²⁶⁵, שְׁלָם²⁶⁶, שְׁלָם²⁶⁷, שְׁלָם²⁶⁸, שְׁלָם²⁶⁹, שְׁלָם²⁷⁰, שְׁלָם²⁷¹, שְׁלָם²⁷², שְׁלָם²⁷³, שְׁלָם²⁷⁴, שְׁלָם²⁷⁵, שְׁלָם²⁷⁶, שְׁלָם²⁷⁷, שְׁלָם²⁷⁸, שְׁלָם²⁷⁹, שְׁלָם²⁸⁰, שְׁלָם²⁸¹, שְׁלָם²⁸², שְׁלָם²⁸³, שְׁלָם²⁸⁴, שְׁלָם²⁸⁵, שְׁלָם²⁸⁶, שְׁלָם²⁸⁷, שְׁלָם²⁸⁸, שְׁלָם²⁸⁹, שְׁלָם²⁹⁰, שְׁלָם²⁹¹, שְׁלָם²⁹², שְׁלָם²⁹³, שְׁלָם²⁹⁴, שְׁלָם²⁹⁵, שְׁלָם²⁹⁶, שְׁלָם²⁹⁷, שְׁלָם²⁹⁸, שְׁלָם²⁹⁹, שְׁלָם³⁰⁰, שְׁלָם³⁰¹, שְׁלָם³⁰², שְׁלָם³⁰³, שְׁלָם³⁰⁴, שְׁלָם³⁰⁵, שְׁלָם³⁰⁶, שְׁלָם³⁰⁷, שְׁלָם³⁰⁸, שְׁלָם³⁰⁹, שְׁלָם³¹⁰, שְׁלָם³¹¹, שְׁלָם³¹², שְׁלָם³¹³, שְׁלָם³¹⁴, שְׁלָם³¹⁵, שְׁלָם³¹⁶, שְׁלָם³¹⁷, שְׁלָם³¹⁸, שְׁלָם³¹⁹, שְׁלָם³²⁰, שְׁלָם³²¹, שְׁלָם³²², שְׁלָם³²³, שְׁלָם³²⁴, שְׁלָם³²⁵, שְׁלָם³²⁶, שְׁלָם³²⁷, שְׁלָם³²⁸, שְׁלָם³²⁹, שְׁלָם³³⁰, שְׁלָם³³¹, שְׁלָם³³², שְׁלָם³³³, שְׁלָם³³⁴, שְׁלָם³³⁵, שְׁלָם³³⁶, שְׁלָם³³⁷, שְׁלָם³³⁸, שְׁלָם³³⁹, שְׁלָם³⁴⁰, שְׁלָם³⁴¹, שְׁלָם³⁴², שְׁלָם³⁴³, שְׁלָם³⁴⁴, שְׁלָם³⁴⁵, שְׁלָם³⁴⁶, שְׁלָם³⁴⁷, שְׁלָם³⁴⁸, שְׁלָם³⁴⁹, שְׁלָם³⁵⁰, שְׁלָם³⁵¹, שְׁלָם³⁵², שְׁלָם³⁵³, שְׁלָם³⁵⁴, שְׁלָם³⁵⁵, שְׁלָם³⁵⁶, שְׁלָם³⁵⁷, שְׁלָם³⁵⁸, שְׁלָם³⁵⁹, שְׁלָם³⁶⁰, שְׁלָם³⁶¹, שְׁלָם³⁶², שְׁלָם³⁶³, שְׁלָם³⁶⁴, שְׁלָם³⁶⁵, שְׁלָם³⁶⁶, שְׁלָם³⁶⁷, שְׁלָם³⁶⁸, שְׁלָם³⁶⁹, שְׁלָם³⁷⁰, שְׁלָם³⁷¹, שְׁלָם³⁷², שְׁלָם³⁷³, שְׁלָם³⁷⁴, שְׁלָם³⁷⁵, שְׁלָם³⁷⁶, שְׁלָם³⁷⁷, שְׁלָם³⁷⁸, שְׁלָם³⁷⁹, שְׁלָם³⁸⁰, שְׁלָם³⁸¹, שְׁלָם³⁸², שְׁלָם³⁸³, שְׁלָם³⁸⁴, שְׁלָם³⁸⁵, שְׁלָם³⁸⁶, שְׁלָם³⁸⁷, שְׁלָם³⁸⁸, שְׁלָם³⁸⁹, שְׁלָם³⁹⁰, שְׁלָם³⁹¹, שְׁלָם³⁹², שְׁלָם³⁹³, שְׁלָם³⁹⁴, שְׁלָם³⁹⁵, שְׁלָם³⁹⁶, שְׁלָם³⁹⁷, שְׁלָם³⁹⁸, שְׁלָם³⁹⁹, שְׁלָם⁴⁰⁰, שְׁלָם⁴⁰¹, שְׁלָם⁴⁰², שְׁלָם⁴⁰³, שְׁלָם⁴⁰⁴, שְׁלָם⁴⁰⁵, שְׁלָם⁴⁰⁶, שְׁלָם⁴⁰⁷, שְׁלָם⁴⁰⁸, שְׁלָם⁴⁰⁹, שְׁלָם⁴¹⁰, שְׁלָם⁴¹¹, שְׁלָם⁴¹², שְׁלָם⁴¹³, שְׁלָם⁴¹⁴, שְׁלָם⁴¹⁵, שְׁלָם⁴¹⁶, שְׁלָם⁴¹⁷, שְׁלָם⁴¹⁸, שְׁלָם⁴¹⁹, שְׁלָם⁴²⁰, שְׁלָם⁴²¹, שְׁלָם⁴²², שְׁלָם⁴²³, שְׁלָם⁴²⁴, שְׁלָם⁴²⁵, שְׁלָם⁴²⁶, שְׁלָם⁴²⁷, שְׁלָם⁴²⁸, שְׁלָם⁴²⁹, שְׁלָם⁴³⁰, שְׁלָם⁴³¹, שְׁלָם⁴³², שְׁלָם⁴³³, שְׁלָם⁴³⁴, שְׁלָם⁴³⁵, שְׁלָם⁴³⁶, שְׁלָם⁴³⁷, שְׁלָם⁴³⁸, שְׁלָם⁴³⁹, שְׁלָם⁴⁴⁰, שְׁלָם⁴⁴¹, שְׁלָם⁴⁴², שְׁלָם⁴⁴³, שְׁלָם⁴⁴⁴, שְׁלָם⁴⁴⁵, שְׁלָם⁴⁴⁶, שְׁלָם⁴⁴⁷, שְׁלָם⁴⁴⁸, שְׁלָם⁴⁴⁹, שְׁלָם⁴⁵⁰, שְׁלָם⁴⁵¹, שְׁלָם⁴⁵², שְׁלָם⁴⁵³, שְׁלָם⁴⁵⁴, שְׁלָם⁴⁵⁵, שְׁלָם⁴⁵⁶, שְׁלָם⁴⁵⁷, שְׁלָם⁴⁵⁸, שְׁלָם⁴⁵⁹, שְׁלָם⁴⁶⁰, שְׁלָם⁴⁶¹, שְׁלָם⁴⁶², שְׁלָם⁴⁶³, שְׁלָם⁴⁶⁴, שְׁלָם⁴⁶⁵, שְׁלָם⁴⁶⁶, שְׁלָם⁴⁶⁷, שְׁלָם⁴⁶⁸, שְׁלָם⁴⁶⁹, שְׁלָם⁴⁷⁰, שְׁלָם⁴⁷¹, שְׁלָם⁴⁷², שְׁלָם⁴⁷³, שְׁלָם⁴⁷⁴, שְׁלָם⁴⁷⁵, שְׁלָם⁴⁷⁶, שְׁלָם⁴⁷⁷, שְׁלָם⁴⁷⁸, שְׁלָם⁴⁷⁹, שְׁלָם⁴⁸⁰, שְׁלָם⁴⁸¹, שְׁלָם⁴⁸², שְׁלָם⁴⁸³, שְׁלָם⁴⁸⁴, שְׁלָם⁴⁸⁵, שְׁלָם⁴⁸⁶, שְׁלָם⁴⁸⁷, שְׁלָם⁴⁸⁸, שְׁלָם⁴⁸⁹, שְׁלָם⁴⁹⁰, שְׁלָם⁴⁹¹, שְׁלָם⁴⁹², שְׁלָם⁴⁹³, שְׁלָם⁴⁹⁴, שְׁלָם⁴⁹⁵, שְׁלָם⁴⁹⁶, שְׁלָם⁴⁹⁷, שְׁלָם⁴⁹⁸, שְׁלָם⁴⁹⁹, שְׁלָם⁵⁰⁰, שְׁלָם⁵⁰¹, שְׁלָם⁵⁰², שְׁלָם⁵⁰³, שְׁלָם⁵⁰⁴, שְׁלָם⁵⁰⁵, שְׁלָם⁵⁰⁶, שְׁלָם⁵⁰⁷, שְׁלָם⁵⁰⁸, שְׁלָם⁵⁰⁹, שְׁלָם⁵¹⁰, שְׁלָם⁵¹¹, שְׁלָם⁵¹², שְׁלָם⁵¹³, שְׁלָם⁵¹⁴, שְׁלָם⁵¹⁵, שְׁלָם⁵¹⁶, שְׁלָם⁵¹⁷, שְׁלָם⁵¹⁸, שְׁלָם⁵¹⁹, שְׁלָם⁵²⁰, שְׁלָם⁵²¹, שְׁלָם⁵²², שְׁלָם⁵²³, שְׁלָם⁵²⁴, שְׁלָם⁵²⁵, שְׁלָם⁵²⁶, שְׁלָם⁵²⁷, שְׁלָם⁵²⁸, שְׁלָם⁵²⁹, שְׁלָם⁵³⁰, שְׁלָם⁵³¹, שְׁלָם⁵³², שְׁלָם⁵³³, שְׁלָם⁵³⁴, שְׁלָם⁵³⁵, שְׁלָם⁵³⁶, שְׁלָם⁵³⁷, שְׁלָם⁵³⁸, שְׁלָם⁵³⁹, שְׁלָם⁵⁴⁰, שְׁלָם⁵⁴¹, שְׁלָם⁵⁴², שְׁלָם⁵⁴³, שְׁלָם⁵⁴⁴, שְׁלָם⁵⁴⁵, שְׁלָם⁵⁴⁶, שְׁלָם⁵⁴⁷, שְׁלָם⁵⁴⁸, שְׁלָם⁵⁴⁹, שְׁלָם⁵⁵⁰, שְׁלָם⁵⁵¹, שְׁלָם⁵⁵², שְׁלָם⁵⁵³, שְׁלָם⁵⁵⁴, שְׁלָם⁵⁵⁵, שְׁלָם⁵⁵⁶, שְׁלָם⁵⁵⁷, שְׁלָם⁵⁵⁸, שְׁלָם⁵⁵⁹, שְׁלָם⁵⁶⁰, שְׁלָם⁵⁶¹, שְׁלָם⁵⁶², שְׁלָם⁵⁶³, שְׁלָם⁵⁶⁴, שְׁלָם⁵⁶⁵, שְׁלָם⁵⁶⁶, שְׁלָם⁵⁶⁷, שְׁלָם⁵⁶⁸, שְׁלָם⁵⁶⁹, שְׁלָם⁵⁷⁰, שְׁלָם⁵⁷¹, שְׁלָם⁵⁷², שְׁלָם⁵⁷³, שְׁלָם⁵⁷⁴, שְׁלָם⁵⁷⁵, שְׁלָם⁵⁷⁶, שְׁלָם⁵⁷⁷, שְׁלָם⁵⁷⁸, שְׁלָם⁵⁷⁹, שְׁלָם⁵⁸⁰, שְׁלָם⁵⁸¹, שְׁלָם⁵⁸², שְׁלָם⁵⁸³, שְׁלָם⁵⁸⁴, שְׁלָם⁵⁸⁵, שְׁלָם⁵⁸⁶, שְׁלָם⁵⁸⁷, שְׁלָם⁵⁸⁸, שְׁלָם⁵⁸⁹, שְׁלָם⁵⁹⁰, שְׁלָם⁵⁹¹, שְׁלָם⁵⁹², שְׁלָם⁵⁹³, שְׁלָם⁵⁹⁴, שְׁלָם⁵⁹⁵, שְׁלָם⁵⁹⁶, שְׁלָם⁵⁹⁷, שְׁלָם⁵⁹⁸, שְׁלָם⁵⁹⁹, שְׁלָם⁶⁰⁰, שְׁלָם⁶⁰¹, שְׁלָם⁶⁰², שְׁלָם⁶⁰³, שְׁלָם⁶⁰⁴, שְׁלָם⁶⁰⁵, שְׁלָם⁶⁰⁶, שְׁלָם⁶⁰⁷, שְׁלָם⁶⁰⁸, שְׁלָם⁶⁰⁹, שְׁלָם⁶¹⁰, שְׁלָם⁶¹¹, שְׁלָם⁶¹², שְׁלָם⁶¹³, שְׁלָם⁶¹⁴, שְׁלָם⁶¹⁵, שְׁלָם⁶¹⁶, שְׁלָם⁶¹⁷, שְׁלָם⁶¹⁸, שְׁלָם⁶¹⁹, שְׁלָם⁶²⁰, שְׁלָם⁶²¹, שְׁלָם⁶²², שְׁלָם⁶²³, שְׁלָם⁶²⁴, שְׁלָם⁶²⁵, שְׁלָם⁶²⁶, שְׁלָם⁶²⁷, שְׁלָם⁶²⁸, שְׁלָם⁶²⁹, שְׁלָם⁶³⁰, שְׁלָם⁶³¹, שְׁלָם⁶³², שְׁלָם⁶³³, שְׁלָם⁶³⁴, שְׁלָם⁶³⁵, שְׁלָם⁶³⁶, שְׁלָם⁶³⁷, שְׁלָם⁶³⁸, שְׁלָם⁶³⁹, שְׁלָם⁶⁴⁰, שְׁלָם⁶⁴¹, שְׁלָם⁶⁴², שְׁלָם⁶⁴³, שְׁלָם⁶⁴⁴, שְׁלָם⁶⁴⁵, שְׁלָם⁶⁴⁶, שְׁלָם⁶⁴⁷, שְׁלָם⁶⁴⁸, שְׁלָם⁶⁴⁹, שְׁלָם⁶⁵⁰, שְׁלָם⁶⁵¹, שְׁלָם⁶⁵², שְׁלָם⁶⁵³, שְׁלָם⁶⁵⁴, שְׁלָם⁶⁵⁵, שְׁלָם⁶⁵⁶, שְׁלָם⁶⁵⁷, שְׁלָם⁶⁵⁸, שְׁלָם⁶⁵⁹, שְׁלָם⁶⁶⁰, שְׁלָם⁶⁶¹, שְׁלָם⁶⁶², שְׁלָם⁶⁶³, שְׁלָם⁶⁶⁴, שְׁלָם⁶⁶⁵, שְׁלָם⁶⁶⁶, שְׁלָם⁶⁶⁷, שְׁלָם⁶⁶⁸, שְׁלָם⁶⁶⁹, שְׁלָם⁶⁷⁰, שְׁלָם⁶⁷¹, שְׁלָם⁶⁷², שְׁלָם⁶⁷³, שְׁלָם⁶⁷⁴, שְׁלָם⁶⁷⁵, שְׁלָם⁶⁷⁶, שְׁלָם⁶⁷⁷, שְׁלָם⁶⁷⁸, שְׁלָם⁶⁷⁹, שְׁלָם⁶⁸⁰, שְׁלָם⁶⁸¹, שְׁלָם⁶⁸², שְׁלָם⁶⁸³, שְׁלָם⁶⁸⁴, שְׁלָם⁶⁸⁵, שְׁלָם⁶⁸⁶, שְׁלָם⁶⁸⁷, שְׁלָם⁶⁸⁸, שְׁלָם<

בעצמי: אין סתם בכשרי ספני ועמך אין שלום בעצמי
 ספני הטאתי (ספני למ ד) — ועם פעלים שונים על
 שלום עושה המעשה, הלך לשלום, הלך בשלום⁽¹⁾,
 עלה לשלום וברו: עלו לשלום אל אביכם (נחשית
 יז), לך לשלום (ספני ד יז), בשוכי בשלום אחץ את
 חסנרל הזה (ספני ס ט), לכו לשלום נכח יי דרככם
 (סס יס ו), לכו לשלום ואלהי ישראל יחן את שלחך
 (ספני ס יז), עלי לשלום לביתך (סס כס לס), לך
 בשלום (ספני יס ט), — ועל שלום הוולח: לך נא
 ראה אז שלום אחיך ואת שלום הצאן והשבני דבר
 (נחשית לו יז), לא תדרש שלום ומכתם כל
 ימך לעולם (דנר' כג ז), ואת אחיך תפקד
 לשלום (ספני י יס), וישאל דוד לשלום יואב
 ולשלום העם ולשלום המלחמה (ספני יא ז),
 אחי אחוהו. אנתנו ונדר לשלום בני המלך
 ובני הגבירה (ספני י יג), או יחוק בסעוי יעשה
 שלום לי שלום יעשה לי⁽²⁾ (ספני כז ס), מה נאיו
 על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב
 משמיע ישועה (סס נז ז), כל דרך כה לא ידע שלום
 (סס נע ס), ודרשו את שלום העיר אשר הגלית
 אתכם ששה וכו' (ינר' כט ז), ופחדו ורגזו על כל המוכה
 ועל כל השלום⁽²⁾ אשר אנכי עשה לה (סס נט), קפדה
 בא ובקשו שלום ואין (יסק' ז כס), דברי שלום
 עם רעיהם ורעה בלבכם (ספני כס ג), סור מרע
 ועשה טוב בקש שלום ורדפהו (סס לר יס), כי לא
 שלום ידברו ועל רגלי ארץ דברי מרמות ויחשבו (סס
 לס כ), ישאו הרים שלום לעם (סס עג ג), כי
 קנאתי בהוללים שלום רשעים אראה (סס עג ג), שאלו
 שלום ירושלם ימליו אהביך וכו' למען אחי ורעי
 אדברת נא שלום כך (סס קכז ו-ס), וליעצי
 שלום שמחה (ספני יז כ), או הייתי בעיניו
 כמוצאת שלום (ספני ס י), לדעת את שלום אסתר
 ומה יעשה בה (ספני ז יא), דרש טוב לעמו

(1) [ידועים דברי חז"ל: ואמר רבי אבין הלוי,
 הנפטר סחברו אל יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום,
 שהרי יתרו שאמר לו למשה לך לשלום עליה (משה) והצליח,
 דוד שאמר לו לאכשלום לך בשלום הלך ונחלה. ואם
 רבי אבין הלוי, הנפטר מן המת אל יאמר לו לך לשלום
 אלא לך בשלום, שנאמר ואתה חבא אל אבותיך כשלום
 (נכח' קד.)]

(2) [ואולי צ"ל שלום, ע"י כהערה הבאה.]

(1) [בכמה צרופים במקרא, שהנקוד רואה בהם את
 השם שלום, הכונה למעשה למלה שלום (ע"י שם) כלשון
 גמול ותשלום לשוכה או לרעה. כן, למשל, בצרופים עשה
 שלום בסרמיו (ספני כס ג) אחר המשל ופחד עמו, וכן:
 יי חשש שלום לנכ"י גם כל (צ"ל כנסל) מעשיו מעלת
 לנו (ספני כז יז), ואשלם נחמים לו ולאכליו בורא נוב
 שפחים שלום לרחוק ולקרוב (ספני כז יס-יט),
 שכוונתו: ואשלם נחמים לו ולאכליו בראון (ו"א
 בריאות) בשפחים (ו"א בשפתי להם) שלום, שלום לרחוק
 ולקרוב וכו', וכן במיכה (ס ד) יש להבין: והיה
 זה שלום אשר וכו', שלום של אשר. וע"י ברברי העורך,
 הלשון והספר מ, 462-473.]

(2) [במק' זה בא במכתבים גם שמעת טוב.]

peace: וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלום⁽¹⁾ (נכאט' לז ד). כי שלום בין ויבין מלך חצור ובין בית חבר חקני (ספ' ד יז). ויהי שלום בין הירם ובין שלמה ויכרתו ברית שניהם (מ"א ס כו). בסיו שלום⁽²⁾ את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו (כ"ט ז). כל אנשי שלמי שמרי צלעי (ס"ב כ י). המיתוך ויכלו לך אנשי שלמך (ס"ב כב). הנשכים בשניהם וקראו שלום ואשר לא יתן על פיהם וקדשו עליו מלחמה (מ"ב ג ס). ועצת שלום תהיה בין שניהם (זכ"י יג). גם איש שלמי אשר במחתי בו אוכל לחם הנדול עלי עקב (ספ' מ"א י). רבת שכנה לה נפשי עם שונא שלום אני שלום וכי אדבר הסה למלחמה (ס"ב ק ז). — ובין עם לעם: ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון מלך חשבון דברי שלום לאמר (דנ"י ג כו). כי חקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום (ס"ב כ י). ויעש להם יהושע שלום ויכרת להם ברית לחיותם (יח"ט ט יח). כי לקח ישראל את ארצו ובד' ועתה השובה אחתון משלום (ספ' י"א יג). וידברו אל בני בנימין וכו' ויקראו להם שלום (ס"ב כ"א יג). ויהי שלום בין ישראל ובין האמרי (מ"א זיד). אם לשלום יצאו חמושים חיים ואם למלחמה יצאו חיים חמושים (מ"א כ יח). ונכרתה קשת מלחמה ודבר שלום לגוים (זכ"י ט י). עת מלחמה ועת שלום (ספ' ג ס). — ובין אלהים לבין האדם: הנני נתן לו את בריתי שלום (צד"י כ"א יג). וחסדי מאחד לא ימוש וברית שלומי לא חסופ (יפ"ט נד י). וברתי להם ברית שלום וחשכתי חיה רעה מן הארץ (יח"ק ל"ב כ). — וי"י, שלום⁽³⁾ במשם אנשי שלום. החיים בשלום עם זולתם: שלח ידיו שלמיו חלל בריתו (ספ' נ"א כ). יהי שלחנם לשניהם לפת ולשלום (ס"ב ס"ב). — וחס"ט במשם שלום, בעת שלום⁽⁴⁾. או בשלמות, כליל: חגלת יהודה כלת חגלת שלום⁽⁵⁾ (יח"י י"ט).

(1) [השוה ודבר שלום (ספ"ב י ג) במשם של דורש מצב טוב ככלל].

(2) [גם כאן אפשר להבין שלום במשם טוב ככלל].

(3) [אולי במקום שלמים במשם]. זוי].

(4) [אפשר שזאת משם המלה על אף החקבלה אל בלה, והשוה בשלום שורד יבאנו (לוי י"א כ), ועי' שלם, הערות].

שכשכרם שלום לאחרים: מוסר שלומנו⁽¹⁾ עליו ובחברתו נרמא לבו (יפ"ט נ"ה). — ובשם למזבח האל: ויבן שם גרעין זבח לוי ויקרא לו וי' שלום (ספ' י"ד כד). — ובשמוש המלה שלום על יד מלים קרובות כהוראתן, כגון: צדק, צדקה, טוב, נעם, אמת, שלום, כבוד, חיים, או כנגוד אל רע וברוי, ואף במסיבות שלום אמת: הלא אמת שלום ואמת יהיה בימי (מ"ג כ יט). והיה מעשה הצדקה שלום ועברת הצדקה השקט ובטח עד עולם (יפ"ט ל"ג יז). יוצר אור ובורא חשך עשה שלום ובורא רע (ס"ב מ"א ז). ויהי כנחר שלומך וצדקתך כנלי חים (ס"ב מ"א י). כי שלום אמת אחן לכם במקום הזה (יח"י י"ג). וגליתי להם עתרת שלום ואמת (ס"ב ל"ג ו). והאמת והשלום אהבו (זכ"י מ יט). בריתי היתה אתו החיים והשלום (מ"א כ"ד ה). ישאו הרים שלום לעם ונבעות בצדקה (ספ' ע"ג ג). חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו (ס"ב ס"א יח). יהי שלום בחילך שלום בארמנותיך (ס"ב קכ"ז). כי ארך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך (מפ"י ג). דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום (ס"ב ס"א י). — (ב) ובמשם של יחסים טובים בין איש לאיש⁽²⁾, Friede; paix;

(1) [כל' ביסוריו שלום לבנו].

(2) [משם מיתדת זו של שלום כנגוד מ' מלחמה מתבארת יותר מתוך הוראתה העקרית של מלחמה והפעל להם כלשון פחד ואיום, שבנגוד שלום כלשון בטחון ושלום מאיום המלחמה. כי זאת הוראת השרש להם כפרש בסור' ומבאן כלשון זו לוחמא: איום, פחד וגעיה, ובמשם זו נשמרה המלה אף במקרא, באיוב ג כג: כי לפני לחמי אנהי חמא וכו', שפרושו: אף לפני כוא עלי הפחד נאנחתי ודאנתי, בהמשך שבפסוק כד: כי פחד (אשר) פחדתי גם (מקדם) ויאתיני ואשר יגרת יבא לי וכו'. וכן שם יח כה: נדר הוא ללחם, פירושו: נודר הוא מפני פחד ואיום (וכן בתרג' הסורי: לוחמא), בהמשך אל קול פחדים באוזני וכו' (ס"ב כ"א—כב)].

ואמנם לא ככל מקום אשר לקבע אם לפנינו באמת משם מיתדת זו של שלום מריב וממלחמה, או שלמינו ההוראה היסודית של בטחה ומצב טוב, ובעקר השפעה הכנתו בכוחים הטובאים לקסן ע"י שמושה המאחר של המלה, בעוד שהקדמונ לא הבחינו כלל בשמושה].

ואמר בן סירא: הט לעני אוזן והשיבתו שלום בענוה (צ"כ גנ"ד ס). אנשי שלוםך יחיו רכים ובעל סודך אחר מאלף (ס"ו ו). — ובתו"ס: שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם (נכ"ז ג"א). מפילו הסלך שואל ב שלום: לא ישיבנו (ס"ה). שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם שנאמר וכו' ויאמר לקצרים ה' עמכם וכו' (ס"ט). ותבאה שלום בין אדם לחבירו (מ"א ח"א). ושואליו ב שלום (של עכו"ם) מפני דרכי שלום (פנ"ז נ"ד). ויניענו למועדים ולרגלים הבאים לקראתנו ל שלום (ספ"י ו). ויום טוב חיה עושה (הכתן הגדול) לאוהביו בשעה שיצא ב שלום מן הקדש (יו"ט ז'). ממעטין (במעניות) במשא ומתן וכו' ובשאילת שלום בין אדם לחבירו (פנ"ז ח"ז). תאשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, שלום בינו לבינה ושלום בעולם ובאתה ואמרה סת בעלי, תנשא וכו'. שלום בינו לבינה ומלחמה בעולם, קטטה בינו לבינה ושלום בעולם ובאתה ואמרה סת בעלי אינה נאמנת (ינ"ט ע"ב). אם יבוא בני מן המלחמה ב שלום אהא גוירה שבע שנים (נז"ר ו). אוהב שלום ורודף שלום (חנ"ח ח"ז). על שלשה דברים העולם קיים על הדין ועל האמת ועל השלום (נכ"ז, ס"ט ס"י). מרבה צדקה מרבה שלום (ס"ז ז'). הוי מחסלל ב שלום את מלכות (ס"ז ג'). הוי מקדים ב שלום! כל אדם (ס"ד ע"ו). ונתן לי שלום ותחורתי לו שלום (ס"ט ו'). התורם את הכור ואמר הרי זו תרומה על מנת שתעלה שלום, שלום מן השקר ומן חשפיכה אכל לא מן הטומאה וכו' (ענ"י ד'). לא ראה חקב"ה בלו מחוץ ברכה לישראל אלא השלום (עוק"ב ג'). מקום שנחגו לשאול ב שלום אכלים בשבת שואליו (סוקס"י פס"ז ע"ז). חלה משלתו (של שער יות"כ) מהו שישלחנו ביד אחר, אמר להם כך נהיה ב שלום אני ותאם (ס"ט יו"כ ד'). שלא יאמר לו צא ושאל שלום פלוני או דע אש בא איש פלוני ממקומו (ספ"י דנ"י כ"ט). ומצאתי וקן אחד ושאלתי ב שלום (ס"ט ס"ט ס"ז). פורש סוכת שלום עלינו ועל עמו ישראל (יו"ט נכ"ז ד'). בוא וראה מה גדול הוא השלום

(י) [צ"א לשלום.]

(ס"ט ספ"י ז'). כמה הוא כדי דיבור וכו' כדי שאילת שלום בין הרב לתלמיד (כ"י יוסף, ס"ט עוק"ב ז'). אין שלום בתוך ביתו לעולם (ס"ט כח"ז ע"ד). קשה תרובית שאף שאילת שלום רבית, לא שאל לו שלום מימיו ועל שלוה ממנו הקדים לו שלום הרי זה ריבית (כ"י סע"ט, ס"ט ס"ט י'). כל שידוע בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום (כ"י סע"ט, נכ"ז ו'). כל הנותן שלום לחבירו קודם שיתפלל באילו עשאו כמה (כ"י נכ"ז יד'). אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הקרימו אדם שלום מעולם (נכ"ז יז'). אלו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חברך ונתן לך שלום היית מתחיר לו (ס"ט נ"ז). א"ל מה שמך, א"ל שלמן, א"ל שלום אתה ושלומה משנתך ששמת שלום בין התלמידים (כ"י סע"ט נ"ז י"ט). ס"ט נ"ט). אמר לו (חקב"ה למשה) משה אין שלום בעירך אמר לפניו כלום יש עבר שנותן שלום לרבו (פנ"ח ט'). הסתמלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו ואח"כ יתן שלום וכו' ומשום שפעיית אמרו שנותן שלום לימין ואח"כ לשמאל (יו"ט נ"ז). (תאבל) שואל ב שלום אחרים שאחרים שרויין ב שלום, אחרים אין שואליו ב שלום ו שהוא אינו שרוי ב שלום (עוק"ב כ"א). גדול השלום שאף חקב"ה שינה בו, דמיקרא כתיב ואדוני זקן ולכסוף כתיב ואני זקנתי (דנ"י כ"י יע"ט, ס"ט). ביהודה נותנין שלום בכניסתם ובצאתם (סע"ט ו'). כל הנותן שלום לרבו והמתחיר שלום לרבו (כל"ה נכ"ז ז'). שה שלום לארץ כשאור ליע"ה (ינ"ז, ד"א, ס"ק סע"ט). שבשברא חקב"ה את עולמו עשה שלום בין העליונים לתחתונים (נז"כ ויק"י ט'). גדול שלום שלא נפעו הנביאים בפי כל הבריות אלא שלום (ס"ט נז"י י"א). שעברנו כאן ולא שאלנו את שלום (ס"ט דנ"י ד'). הוי שלום בית מקדשי, הוי שלום בית מלכותי, הוי שלום בית יקרי (ס"ט ח"כ ספ"י). — ומ"כ *שלומים, *שלומות: שכל מי שמבקר וזוכה יצרו לעשות ככל הכתוב בתן. (במקרא ובמשנה) הוא עושה שני שלומות, שלום למעלה ושלום למטה (נז"כ נז"י י'). ארבעה שלומים הן, שלום רב לאוהבי תורתך וכו' (ספ"י נ"ז, ענייט סע"ט, קנ"ט). ועי'

שלום. — משלים שלום (כבית), ממיל שלום, כנוי לאיבר החשמיש: סלעים נעשו גבוהים וכו' (מ' שלום א'). בבית במל (כ' סמטון בר הלשקל, שנת קנ"ג). — ובבטוי ברכה: אחינו אנשי מקום פלוגי באתם ל שלום (בכורים ג ג). בוא ב שלום רבי ותלמידו (כ"ג לוי יוסע, כ"ה ז ט). הגיעו אלו ואלו, אמרו שלום הכל שלום (סמ"ד ז). וכל משמר שאינו עומד אומר לו איש חר הבית שלום עליך, כיבר שהוא ישן חובטו במקלי (מדות ח ז). אני איני יודע מנהג מקומכם אלא שלום עליכם במנהג מקומנו (ירוש' נכ"ז ז). מהו שואלין בשלום, בשלום ישראל, שלום עליכם (פס סנ"ז ד ג). במרחק לצאת תבוא בשלום (פס ס"ו א). ויאמר לו שלום עליך רבי (כ' יוסקן, פס מ"ק ג). לאחר שם ימתי תפלתו אמר לו שלום עליך רבי ואמרתי לו שלום עליך רבי ומירי (כ' יוסקן, נכ"ז ג). משמר היוצא אומר למשמר הנכנס, מי ששכן את שמו בבית הזה הוא ישכן ביניכם אהבה ואהבה ושלום ורעות (כ' הלנה, שנת י"ג). בביתו אומר שלום וביציאתו אומר וכו' (פס י"ג). הנפטר מן המת לא יאמר לו לך שלום אלא לך בשלום, הנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלום אלא לך ל שלום (מ"ק כ"ט). שלום לכם עד אין חקר (מ"ד חס"פ, חס"פ: סמלך ע"ז). — ובתפלה: שים שלום טובה וברכה וכו' ורחמים וחיים ושלום, וטוב בעיניך לברך את עמך ישראל זכוי בשלוםך, ברוך אתה ה' המברך את עמו ישראל בשלום (ספ"ט י"ט). שלום רב על ישראל עמך תשים לעולם, כי אתה הוא מלך ארון לכל השלום (פס, מנחה ועדניס). — וכשם הכרחה האחרונה בתפלה: עד שיחליל שליח צבור בשם שלום (סו"ט ל"ט). — עליו השלום, ברכה אחר הוכרת שמו של צדיק שנפטר: והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום (אנו ג יא). כמה חיבתו של אברהם אבינו עליו השלום (פס ה ג). — ובפסח"א: מה מלאכי השרת שלום מתווך ביניהם כך הם ישראל שלום מתווך ביניהם (מ"ק ר"ל ח"ג ע"ז מו). ויפדוש מחבירו ל שלום שניהם זה מזה

(1) [במדר' קס"ל, י"ז ה, גס מנחם]; וממיל שלום בבית (ויק' י"ח).

(סו"ט הגל' סנ"ד ט). לאחינו שבדרום העליון והחתחון ולשחליל ולשבעת פלגי הדרום שלום א' (מ"ד סכ"ח דברים כו ג). ובראחם אשר עשו ביהודים ובכל אנשי שלום נז ידוע ויהיה לבם הרגנו חרשעים וכו' (יוקספון, בינלונד, כ"ח). הגיעו אלו ואלו ואמרו שלום הכל שלום כלומר שלום שהכל מצאנו בשלום כל הכלים במקומן (נכ"פ, סמ"ד כ"ה). לא משקט, לא יהא שלום לפני עד יצא כניגה צדקה (נכ"פ, יס"י ק"ז ח). שמרי שאלות וחשובות ושלום (סו"ט, יס"י ל"ז, ד"ה ד"ס"ק). ואיגרות רשות, בירושלמי מפרש פריסת שלום (סו"ט מ"ק י"ח, ד"ה ולגרוס). שלא היה כותב אלא לשם איגרת שלום (סו"ט מ"ק י"ח, ד"ה ולגרוס). ואמרים אותו (אח צדוק חדין) בחצר בית הקברות או על פי המערה בשלום תשכב (סנ"ל הלכט, סמ"ד י"ג). ואמר לו שלוםך ישנה ולך לא תשנה (כ"ח"ט, סי זן מ"ק, ח"ג, 189). אחרי בן הראיתי עליו שלום ונסעתי למקומי (כ"י סנ"ז, סכ"ז ז', 84). ישאו משאות שלום וחסד ורחמים (פס ע"ה, 155). ומהרתי אלו לקרוא שלום עליו (פס כ"ה, 205). אם יחזיר (החולה) פניו וידבר עמך ירפא, ואם לא, שלום על ישראל (כ"י חלדני, סנ"ל חמ"ה ד ג). — ואמר הפסוק: אלו שומרי שבת שלום (בנחלים (מנ"י ויטרי, 601). נמשכו ימי בגלות וארכו ואנשי שלום סבו ונחשבו (קונ"ט ספ"ט, 28). — ואמר המפורד: לשואל על שלוםך כל פעמים אמור שלום תהי מוצא שלום (כ"ז סנ"ל גלון, סיני מוסר סעכל ע"ז). ואם שונה התלך עד וקנים ובת שלום המלדת חלוקה (כ"י סנ"ג, ג"י נכ"י, סנ"מ ז, 66). אחוב גפשי ומאויי וחפצי, שלום לך אני הולך לארצי (סו"ט, סנ"ז נכ"י, 111). ואם אתה לך שלום ולא אשמע תשובתך וכו' בכ"ז אבי וכן אמי שלום לך באחריתך (סו"ט, סנ"ז, 111). זיני, פס, 114). אם תאהב חרבות שלום לך על תאותך הארך מענית (סו"ט, זן מנ"י, סנ"מ, 19). ויבורך המרפא בשלום שם שאת גששו ושמר את לשונו (פס ס"ז, 187). ותאלהים אנה לירי מכתב שלום על כנפי רוח בהרסי שלום רקוח (כ"י סנ"ז, על מנכני גלילות, אגדה לר"א אלעמלני, זמורה

(1) [בתוספת' (סנ"ז ז ו) בארמ'].

בר ילמך, חור יום חקך, מעניב ליל צ מסק, בחלה שפרה לי תקות שלוש גורלי (שלמה סגנלי, חור יטע, יולד ח ססק). ענדני שלוש בתרים (מסלס גרני קלוגימוס, חסיק רנן, יולד צ ססק). — ובמשם: אמנות הנוצרים בשלש דמיות קדושות: שחן אחת, d. heilige Dreifaltigkeit; la sainte Trinité; Trinity: ואינני סבון בחשובה הזאת עמי הארץ שבהם (בין הנוצרים) כי הם אינם יודעים כי אם השלוש המוגשם (כדי ח"ם, חנוכות ודעס צ). והוא האב והבן ותמו רוח הקדש זכו, ואם נראה על לשוננו השי"ש, נאמין בו האחדות (סול, כחצי ח'ד). אמנם שאר הדברים אשר עמסו על שתי האמונות האלה העסק בהם כעסק האנשים ההם בענין השלוש (כ"ס ח"ם, מו"ח ח' סול). הפרק השיני לבאר עניין השי"ש אשר יאמינוהו (מכופט דוק, כלמה סגויס, סלסס מלחן סכר ג, 103). ואם יאמינו (חנוצרים) בשלוש אינו ספני כפירת האחדות כי אם ספני שאמרו כי הוא האחדות (סנע יסוס, סנע ח'ד). — בחגורה, הכונה השמט המשלש, Dreiecksform; — ity: triangularité: ויהיה לקצתם אצל קצת דבר מן היחסים הסספריים הנמצאים לבעלי שנים עשר חלקים, כמו ההקבלה על החצי והשלוש והדבוע (חמור צ ד ג, 10). כי חבניות שם נגור מן בנה, וענינו בנין הדבר וחכמותו, ר"ל תאר, ברבוע ותעגול. והשלוש (כ"ס ח"ם, מו"ח ח' ג). — ובתאור דרך הליכת הפול במשחק השחמט תישן, ואמר המשורר: וחפלים חליבתם בשלוש, וחסוסים לארבע רבעיהם (כא"י, חפור ס"ה, סכנל ח, 160). — נבמשם השלשה, מסירת שפר לשלישי: ואיני סבין מה יועיל שלוש שמרות לענין שוכר זה (עומד, מלס ולס, מט).

שלושי (ש'לש לנק', לזכר שלשה, שלשה, סע' גמ) שלא במשמ' הסמיכות סמש) שלש, שלש אחת ואחת ואחת, drei; trois; three: ויחי ארפכשד

1. [בארם' ובסור' תלת(א), ערב' ואוגרית' ת'לת', ת'לאת' a] (בשבאות קרומה גמ שלת'), אשור' שלש, כוש' סלס.

א' תלש

יה-יט), — ובסמ"א: אבדו שלמינו ואין דרש שלומנו (כ"י סלוי, סופיסט חדני, זמורס ס"ג 811). — ואמר הפיסן: שלומיך הנחה במישור (ינלי, ח' מרס, קרוב' כחלס, זולל, כס). — ואמר המשורר: אני ארץ כפודעי אמוני שלומי (כסניג, ולסנח' וסנר, ציליק-רבנילקי ח, 184).

שלומה, ס"ה, רק סמ' שלמה, — כמו שלום, שלומים: דק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה (סהל' לא ס).

שלומה, ס"ה — כתוב מן המקרא שנובר בו שלום: ולימרו (המטבים את רחלום) שלש המיכות ושלש מדיות ושלש שלומות (ככ"י ס).

שלוח, עי' שלית, שלח.

שלוק, עי' שלק.

שלוק, ס"ה — מעשה הכובש והשלוק פרות: שילוק לאבטית כפיקוס לקישואין (כ"ס, מעס' ח ס).

שלוש, ס"ה — חכונת הדבר המשלש: שלשת ימים, שלוש של ימים, מרציונ"א בלעז (כס"י, סמות י ככ). — ואמר הפיסן: ולשמד הקדושנו חלק וחבל וגורל וגם אנחנו נקדושך לנו מלוח וארון וסלך בשלוש קודש (ינלי, לנכס סמנינו, קרוב' ויקר', זולל, קמז). זה לוח וועקים ור שילוש זמר (סול, חסנן פילחך, קרוב' ינוס נולחיס, סס, סלח). דברות אלה דברו חברית גלה בזכרון שלוש ברית¹ (כ"ח קליכ, סמן נמכון, מוסק ח כ"ס). שלוש צים פנזה (סול, סמניס כסס, קרוב' סוכיס). חמשכו אתריך במדבר ככהסס וצוריהם חססס בשלוש מחנמה (סול, חסוכיס, יולד צ ססק). קוראים ומשלשים בשלוש קדשה בקדש (חין קנכס, מוסק כ"ס). קמים כאמר סור, קדושים הענד כנור, רבדס בשלוש נר (מנכס נכ"י מכי, חסור וקדס לנכ, יולד סנכ סססס ח). וררו להקרים, שלוחים דיני גיא גבואות, צאח מכערב עשות כריכות מאביכוי חבואות, חול ושבח כרכים סלאכותיו בשלוש באות (חלי

1) [בברית משלש לשלש האבות.]

ואחרי הולידו את שלח שלש שנים וארבע מאות שנה (נכחש' יח ג). וישם דרך שלשת ימים בינו ובין יעקב (סס ל לו). זה פתרגו שלשת השריגים שלשת ימים הם (סס מ יג). ושני היו קהת שלש ושלשים ומאת שנה (פמז' ו יס). שלש רגלים תחג לי בשנה (סס כג יד). שלש פעמים בשנה יראה כל וכורך את פני האדון יי' (סס סס יו). חמש אמות ארך וחמש אמות רחב רבוע יהיה המזבח ושלש אמות קטחו (סס כז ח). וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל (ויקד' יט כג—כס). ויאמר יי' פתאם אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו שלשתכם אל אהל מועד ויצאו שלשתם (נמד' יג ד). מה עשיתי לך כי הביאתני זה שלש רגלים (סס כז כס). ותראני האהרן ותמ לפני זה שלש רגלים (סס סס לג). או יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מורחה שמש (דנכ' ד מח). זה שלש פעמים חתלת בו (סופט' יו יס). מן השלשה הכי נכבד וכו' ועד השלשה לא בא (פ"ב כג יט).—ובצרוף שני דברים כמנין: ויתנו לו פלח דבלה ושני צמקים ויאכל ותשב רוחו אליו כי לא אכל להם ולא שתה מים שלשה ימים ושלשה לילות (פ"א ל יג). ותאי השער דרך הקרים שלשה מפה ושלשה מפה (יסק' מ י). ותאו שלשה ספו ושלשה ספו (סססכח). ויחי יונה במעי הדג שלשה ימים ושלשה לילות (יונה ג ח). ובספסר מרכב: שלוש מאות, שלשת אלפים: ויתהלך חנוך את האלהים אחרי הולידו את מתושלח שלש מאות שנה וכו' ויחי כל ימי חנוך חמש וששים שנה ושלש מאות שנה (נכחש' ח כג—כז). וזה אשר תעשה אתה שלש מאות אמה ארך תחבה וכו' (סס ו יס). ויפל מן העם ביום תחוא בשלשת אלפי איש (פמז' לג כח).— ובספר בכמויים שבפתגם, שלשה וארבעה, שלש וארבע: על שלשה פשעי דמשק ועל ארבעה לא אשיבנו (פמ' תג). על שלשה פשעי עזה ועל ארבעה לא אשיבנו (סס סס ו). לעלוקה שתי בנות חב חכ שלוש הנה לא תשבנה ארבע לא אמרו הון (מכיל' ל יס). שלשה המה נפלאו ממני וארבע לא ידעתים (סס סס יס). תחת שלוש רגזה ארץ ותחת ארבע לא תוכל שאח (סס סס כח). שלשת המה מימיבי צעד וארבעה מטבי לכת (סס סס כט). הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר (חיוז' לג כט).—

ובצרוף עם עשר, עשרה, שלושה עשר, שלש עשרה: שתיים עשרה שנה עבדו את כדרלעמר ושלש עשרה שנה מרדו (נכחש' יד ד). וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בהמלו את בשר ערלתו (סס יז כס). וחקרבחם עלה אשה ריה נוחח לוי' סרים בני בקר שלשה עשר (נמד' כט יג). ויקראו ספרי המלך כחדש הראשון בשלשה עשר יום בו (סססג ג יג). ביום שלשה עשר לחדש אדר (סס ט יז).— צרוף למלה אחרת בשם כלי, שלש קלשון: ויהיה הפצירה סים למחרשות ולאחיים ושלש קלשון (פ"א יג כח). ועי' קלשון.— ובצורת יי' שלשים לזכר ולנקבה, במשמ' עשר פעמים שלוש, שלוש עשרות: ויחי אדם שלשים ומאת שנה (נכחש' ג סג). ויחי מהללאל אחרי הולידו את ירד שלשים שנה וישמנה מאות שנה (סס סס יו). ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה מלך מצרים (סס מח מו). ויפל מישראל שלשים אלף רגלי (פ"א ד י). וירדו שלשים (השלשים ראש ויבאו אל קציר אל דוד (פ"ב כג יג). מן השלשים נכבד ואל השלשה לא בא (סס סס כג).— ובתו"ס²: שלשה דברים צריך אדם לומר בחוץ ביחו ערב שבת עם חשבה, עשרתם, ערבתם, תדליקו את הנר (פנח נז). כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידיו חובתו ואלו הן פסח מצה וסרור (ר"ג, פסמי' יס). וכך היה מונה, אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים, אחת ושלש (יומ' ס ג). הקורא בתורה לא יפחות מ שלשה פסוקים, לא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד וכנביא שלשה, היו שלשתן שלש פרשיות קורין אחד אחד (מג" ד ד). מצות חליצה בשלש דיינין ואפי' שלשתן הדיוטות (ינמ' יג ח). אף שלשה אין נתרגין ער שיחיו שלשתן וזמנין (מכס' ח ז). על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים (פמז' סלדיק, חז"א ג). שלשה כתרים הן, כתר תורה, כתר כהונה וכתר מלכות (סס ד יג)³.—

(1) [כך כתיב; קרי: שלשה].

(2) [כדפוס חוים נהגו לכתב ג' במקום שם המספר, ועל כן אין בהם עדות מסמכת מצד הלשון והכתיב].

(3) [ועי' עוד ר"י אלנקאוח, מנוח"ט ד, דברים שמו חכמים במנין, ענעלאו, 567—590; קסובסקי, אוצר

יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי, בְּכַרֵּם כְּתוּבָה רִאשׁוֹנָה לִפְעָלָהּ aus(st)recken; étendre, avancer; to
הַפְעוּלָה, extend, stretch: הֵן הָאֲדָם הָיָה כְּאֶחָד מִסִּבּו
לְרַעַת מִבּוֹ וְרַעַ וְעָתָה מִן יִשְׂרָאֵל יָדוֹ וְלִקְחָ
גַּם מִעַק הַחַיִּים (נִכְלָשׁ ג' כג). וְחֹשֶׁב (חִיּוּנָה)
לִיּוֹ אֶל הַתְּבָה וְכוּ' וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקְחָהּ (סס)
לִיּוֹ. וַיִּשְׁלַחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת יָדָם וַיִּכְיֹאוּ אֶת
לִיּוֹ. מֵאִלֵּיהֶם הִכִּיתָהּ (סס י"ז). וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל
אֶת יָמִינוֹ וַיִּשֶׁת׀ עַל רֹאשׁ אֲפֻרִּים (סס ע"ז). וַיִּשְׁלַח יָדוֹ
וַיַּחֲכִיתָהּ אֶת מִצְרַיִם (ססו ג' כ). וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל
מֹשֶׁה שְׁלַח יָדְךָ וְאֶחָד בְּכּוֹנְבֵי וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיַּחֲזֹק בּוֹ (סס
ד' ז). כִּי יִנְצוּ אֲנָשִׁים יַחְדָּו אִישׁ וְאֶחָיו וְקִרְבָּה
אִשְׁתּוֹ הָאֶחָד וְכוּ' וַיִּשְׁלַח יָדָהּ וַתַּחֲזִיקָהּ בְּמִשְׁכוֹ
(נצ"כ' כס י"א). יָדָהּ לִיתֵּד תִּשְׁלַחָנָהּ (סספ"ז ס'
כז). וְהָיָה קִרְבָּה אִישׁ לַחֲשִׁתָּהּ לֹא וַיִּשְׁלַח אֶת יָדוֹ
וַתַּחֲזִיקָהּ לֹא וְנִשְׁקָ לֹא (פ"ז ס"ס). וַיִּשְׁלַח יָדָבֶעַם אֶת יָדוֹ
מֵעַל הַסּוּבָחָה לְאֶמֶר תַּשְׁמָחוּ (מ"ז י"ד). וְאוֹלֵם שְׁלַח נֹא
יָדְךָ וְגַע בְּכָל אֲשֶׁר לֹא (חִיּוּנ' א' י"א). — וְכוּ' מֵעַל
נֹסֶף, בְּקִצּוֹר בְּמִקְ' שֶׁלָּה יָדוֹ וְהִכְתָּה, וְגַע, וְהִזְיָא
וְכוּדִי, עִם סִלּוֹת יָחַם, כְּגוֹן שֶׁלָּה יָדוֹ מִן: דְּרִי
שְׁלַח יָדוֹ מִן הַחֹר (סס"ז ס' ד). — שֶׁלָּה יָדוֹ אֶל:
וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת יָדוֹ אֶל הַכִּלִּי (פ"א י' ע"ז). וְאֶרֶם
וְהִנֵּה יָד שְׁלֹחָתָהּ אֵלַי (יִסְז' ב' ט). וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל הַשֶּׁמֶן
הַנֶּחָה כָּל אֲשֶׁר לֹא בִידְךָ רַק אֵלָיו אֶל תִּשְׁחַח יָדְךָ (חִיּוּנ'
מ' י"ג). — שֶׁלָּה יָדוֹ עַל: וַיִּשְׁלַח יָדָבֶעַם אֶת יָדוֹ מֵעַל
הַסּוּבָחָה לְאֶמֶר תַּשְׁמָחוּ וְתִכְבַּשׁ יָדוֹ אֲשֶׁר שְׁלַח עָלָיו (מ"ז
י"ד ז'). וַיִּתֵּר אִמָּךְ יְיָ בְּעוֹז עַל אֲשֶׁר שְׁלַח יָדוֹ
מֵעַל הָאָרֶץ (דס"ז י"ז). — שֶׁלָּה יָדוֹ ב', בְּכַרֵּם
לְרַעַתָּהּ! וַיֹּאמֶר מֵאִלֵּיהֶם רְאוּכֵן אֶל תַּשְׁמָכוּ דָם
וְהַשְׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר וַיֵּד אֶל
תִּשְׁלַחוּ בּוֹ (נִכְלָשׁ ל' כג). וְקִרְבָּה בְּעַל הִכִּיתָהּ אֶל
הָאֲלֵהִים אֶת לֹא שְׁלַח יָדוֹ בְּמִלֻּכְתָּהּ רָעוּ (ססו
כ"ז ז'). וְאֶל אֲחִילֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שְׁלַח יָדוֹ
(פס' כ"ז י"א). חֲלִילָה לִי מִיּוֹ אִם אֶעֱשֶׂה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה
לְאֶדְנִי לְמִשִּׁית יְיָ לְשְׁלַח יָדוֹ בּוֹ (פ"א כ"ז). לֹא
שְׁלַח יָדוֹ בְּאֶדְנִי בִּי מִשִּׁית יְיָ הוּא (סס סס י"א). אֶל

(1) [כאמור בהגדה רבע כוון הפעלה לרעה, לטובת וכו' בעקר עיי' הפעל הנוסף, שהשטם אח"כ בקצור הלשון].

צִלְתָּיִם בַּשָּׁמַיִם כְּפֹל בְּשִׁלּוֹשׁ: וּבְחֹדֶשׁ חֹמֶה
הִבֵּתָ אֶת חֵיל הַיִּשְׁמָעֵאלִים הָרְבִּים שֶׁל שָׁחִים
מֵאֲנָשֵׁי חֵילוֹ (קְלֶמֶן סוֹלֶמֶן, דְּבָרֵי יְמֵי גֵּוֹלֶם 7, 683).

[illegible][illegible]

לשון המשנה, 1744-1751; הימן, אוצר דברי חכמים
ופתגמים, 526-534; דודין, אוצר השירה והפיוט
2, 471-472.]

(1) [כמו בעברי' בא' הפעל 'שָׁלַח' גם בארמ' ובסור' ובאונרית' בצורת 'שֵׁלַח', ובמלה 'נִשְׁלַח' קדומה בה' כנראה 'שֵׁלַח', משלות, שליחות, במכתב מכתבו עמרנא מא' 285. 8. יש שונים באשור' תְּשִׁילַח, פקודה, זו. במשמ' הפעל העברי' בא' בערב' רק 'שֵׁלַח' (א' לשלוחי האש', אולי כסנח משפטי' שאול מארמ'. אבל גם כמה תוראות אחרות של 'שֵׁלַח', כלשון נשק ('שֵׁלַח') או כפשיטת עור בארמ', ובפגל מים שלוח מן המעיין, יש לדאוגן להתפתחות אמותיו שרש, בחלק גם בהשאלת מלה מלשון כלשון, ועל כן באים אף חלופי ח—ה' בהתפתחותיו אלו. ועי' בהערות הבאים לצורת המלים ולכינוי הפעל. השם 'שֵׁלַח' אין לו שיכות לשרש ה', ועי' 'שֵׁלַח', הערתו.]

(2) [מכתב] עמנואל כו (הכרמן, 769) גרס: וּמִי כִצְדָק סִפְּתָה שְׁלֵחִיהָ. אכל לפי חבירות דשמואל הקטן (צדק סמונה על החיים וזה ש'ום ועל הטובח ועל השלוח וכו') צ"ל כנראה שלמית, ועי' שם.]

השחיתתו כי מי שלח ידו במשיח יי ונקח (ס)
 כו ע). כי לא ינח שבט הרשע על גורל הצדיקים
 למען לא ישלחו הצדיקים בעולתה וירחם (סס) קס
 ג). הנה בית המן נתתי לאסתר ואחיו חלו על העץ
 על אשר שלח ידו ביהודיים (ססס ס ז). ובכזה
 לא שלחו את ידם (סס ע י). וישלח ידו בארצות
 וארץ מצרים לא תהיה לפליטה (ל יא עז). אם
 חשנו יד משלח בכס (ססס יג כה). — ושלח
 ידו כ, באותה משיח שלח ידו בשלם חלל בריחו
 (ססס נס כה). — ושלח בקצור במקל שלח ידו;
 וישלח עזה אל ארון האלהים ויאתו בו (ס"ג
 ו י). וישלח מסרות יקחנו (סס כנ י). ססל יס יז).
 ושלח משמים ויושיעני (ססל נ ד). אל תרא גם אתה
 ברעתו כיום אירו ואל תשלחנה בחילו כיום אירו
 (ענל ח יג). — ושלח אצבע בתנועת לעג¹: אם
 חסיר מחובר מיטח שלח אצבע ודבר און (סע נס
 ט). — ושלח פיו: פיד שלח ברעה ולשונו
 תגסיר מרפה (ססל נ יע). — ושלח ראובן את
 שמעון, אלהים את מלאכי, עזה אותו ללכת אל
 מקום, או אל אדם, מצריחה וכדו, שגר, שדר אותו,
 schicken, senden; envoyer; to send
 ישראל אל יוסף הלוא אחיך רעים בשכם לכה
 ואשלחה אליהם (נכסס ל יג). ועתה לכה ואשלחה
 אל פרעה (סמס ג י). וי' אלהי העברים שלחני אליך
 לאמר שלח את עמי (סס ז יו). מלא קרנך שטן ולך
 אשלחה אל ישי בית הלחמי (ס"א י ע ח). וישלח דוד
 מלאכים אל אנשי יביש גלעד (ס"ג ז ס). אם טוב
 ואם רע בקול יי אלהינו אשר אנו שלמים אתך
 אליו נשבע (ינני עז ו). — ובפרט בצרופים המורים
 על מליו השליחות, כמו אל כל אשר תשלחני אלך
 וכדו: ויענו את יהושע לאמר כל אשר צויתנו נעשה
 ואל כל אשר תשלחנו נלך. (ינני ח יו).
 וילך המלאך ויבא ויגד לדוד את כל אשר שלחו ויאב
 (ס"ג יא כג). כן יהיה דברו אשר יצא מפי
 לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה אשר חפצתי
 והצליח אשר שלחתי (ססס נס יח). יהי יי
 בנו לעד אמת ונאמן אם לא ככל הדבר אשר

ישלחה יי אלהיך אלינו כן נעשה (ינני עז
 ס). — ושלח אל ס' לך, במשמי לדרש דבר: דעו נא
 וראו כי רעה זה סכס' כי שלח אלי לנשי ולבני
 ולכספי ולזהבי (מ"א כ יז). ואדריהם שלחו
 צעוריהם למים (ינני יד ג). — ועם על, במשמי אל,
 בחשפעת הארץ: ואשלחה עליהם מלאכים לאמר
 (ססס יג). — ועם עד: ויאמר אליהו אל אלישע
 שב נא פה בו יי שלחני עד בית אל (מ"ג
 ג). — ועם ל: ויאמרו שרי בני עמון אלחנן אדניהם
 הסכבד דוד את מכיך, בעניך כי שלח לך
 מנחמים (ס"ג י ג). — ושלח לפני, מלפני: ועתה
 אל תעצבו וכו', כי למה שלחני אלהים לפניכם
 (נכסס יס ס). ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף
 (סס מוכס). הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמור בדרך
 (סמס כג כ). ושלחתי את הצרעה לפניך (סס
 סס כס). ושלח (אלישע) איש מלפניו, כשרם
 ויבא המלאך אליו (מ"ג ז נג). ואשלח לפניך
 את משה אהרן ומרים (מ"ס ז ד). שלח לפניו איש
 (ססל קס יז). — ושלח את ראובן את שמעון, או עם
 שמעון: ויאמר יהודה אל ישראל אבני שלח
 הנער אתי (נכסס עז ס). וישלח עמי המך
 שרי חיל ופרשים (ססס ז ט). — ושלח ככל
 בני ישראל: וישלח אחאב ככל בני ישראל
 ויקבץ את הנביאים (מ"א יס כ). — ושלח כיום:
 השלח בים צירים וכו' לכו מלאכים קלים וכו' (ססס יס
 ג). — ושלח אותו שם: ויבא ירמיהו מהפפת
 אשר שלח יי שם להנבא (ינני יע יד). — ושלח
 בדרך: שמעתי בקול יי ואלך בדרך אשר שלחני יי
 (ס"א יס כ). — ושלח אחר כדו: כי כה אמר
 יי צבאות אחר כבוד² שלחני אל הגוים השללים
 אתכם (כנני ג יג). — ושלח לקראת מלוג: ויגידו לדוד
 וישלח לקראתם (ס"ג י ס). — ועם מקור, שלח
 ראובן את שמעון לעשות דבר, ללכת, לתור: אלה
 שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ

(1) [אולי בזה ראשית השמוש של שלח
 במשמי וז, כשין הושטה מלפני השולח]
 (2) [לפי דברי העורך, הלשון והספר ב 189 ושם
 143, יש כאן שבויל במקל אית בדר שלחני, וכן
 בחלל עג כדו בעצחק תחנני ואחר כבוד תחקני,
 ציל: ואית כבוד.]

(1) [באיתו שמוש בא בחקי חסורכי 127 — 132]

אבנ תרצ, וד מה לכך בשפות אחרות.]

ובפרט שלח ראובן או האלהים את שמעון (אל לוי) לאמר: היום מוצאת וחיא שלחה אל חסיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה (נכסף) למ כה). וישלח חירם אל שלמה לאמר שמעתי את אשר שלחת אלי וכו' (מ"א ס כג). וישבו המלאכים ויאמרו כה אמר בן חדר לאמר כי שלחתי אליך לאמר בספר וזהבך ונשיך וכו' (מ"א ס כד). וישלח יהואש מלך ישראל אל אמציהו מלך יהודה לאמר חתה אשר בלבנון שלח אל הארץ אשר בלבנון לאמר (מ"ב יד ט). ויהי דבר יי' אל ירמיהו לאמר שלח על כל הגולה לאמר כה אמר יי' וכו' (ירמ' כט כג).—ושלח להגיד באותה משמ': ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני (נכסף) לז' ו). — ובראש מכתב: עכרך הושעיהו שלח להגיד] לאדני ואנ[ש] ישמע יי' [את] אדני שמעת שלם (סעודת) לכיס ג, טוועטניכ, עס). — ובלי השלמת המקור לאמר, להגיד וכד' באותה משמ': ויאמר בלעם אל האלהים בלך בן צפר מלך מואב שלח אלי הנח העם היצא מסצורים וכו' (מ"ד כג י-יח). שמעתי את אשר שלחתי אלי (מ"א ס כג). ויאמר (מלך ישראל) וכו' כל אשר שלחתי אל עכרך בראשנה מעשה (מ"א ס כג). — ועם מעל נוסף מחבר כוונ, שלח וקרא, שלח ולקח וכו': עד שוב אף מחיר מסך וכו' ושלחתי ולקחתיהך משם (נכסף) כז מ). ושלחו וקני עירו ולקחו אתו משם ונחנו אתו ביד גאל הדם (דברי יס יג). וחרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו ושלח ותקרא למרני פלשתיים לאמר עלו הפעם וכו' (מסעי יו יס). וישלח העם שלה וישאו משם את ארון ברית יי' צבאות (מ"א ד ז). והלכו בניו ועשו משתה וכו' ושלחו וקראו לשלש אחיהיהם (מ"ב ט ד). — ושלוח קשה, במשמ' שלוח להגיד דבר קשה: ויהי כשמע אחיהו את קול רגליה באה בפתח ויאמר באי אשת ירבעם וכו' ואנכי שלוח אליך קשת (מ"א יד ו). — ושלח ביד פלוני במשמ' זו: ויאמר (משח) בן אדני שלח נא ביד שלח (מסעי ד יג). ויקח ישי חמור לחם ונאד ויין וגדי עזים אחד וישלח ביד דוד בנו אל שאול (מ"א יז כ). ויכתב דוד ספר אל יואב וישלח ביד אוריה (מ"ב יא יד). וישלח ביד נתן הנביא ויקרא את שמו ידיריה

(מס סס יו). בזאת תדעון כי יי' שלחני לעשות את כל המעשים האלה (מס יו כח). וישלח משה לרגל את יעזר (מס כח לז). ואת רחב וכו' החיה יהושע כי החביאת את המלאכים אשר שלח יהושע לרגל את יריתו (י"ס ו כח). ויאמר שמואל אל שאול אחי שלח יי' למשתך למלך (מ"א יב ח). יען משח יי' אחי לבשר עננים שלחני לחבש לנשכרי לב (י"ט ס ח). — ובלי השלמה נוספת, שלח את פלוני: שלח לך אנשים ויחרו את ארץ כנען (נכד' יג ח). והנה אשלח את חנער לך מצא את החצים (מ"א כ כח). — ובסו טע': ויאמר לבי וישלח אותה שני חרשים ותלך היא ורעותיה (מסעי יח לז). — ובניו שלחיו של אדם: כחמץ לשנים ובעשן לעינים בן העצל לשלחיו (מסעי י כו). לחודיעך קשם אמרי אמת להשיב אמרים אמת לשלחתיך (מס כח כג). — ושלח לפלוני, כמו את פלוני, בהשפעת הארמ': הגני שלח לדוגים רבים נאם יי' ודינים ואחריו בן אשלח לרבים צידים וצידם (י"ט יו יו). ואשלחה לאליעזר לאריאל לשמעיה (נכסף ס יו). — ובפרט שלח האל את הנביא, עשה אותו שלוח לדבריו: הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרתיהם להם אלהי אבותיהם שלחתי אליכם ואמרו לי מה שמו וכו' ויאמר כה תאמר לבני ישראל אחיה שלחתי אליכם וכו' אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב שלחתי אליכם (מסעי ג י-יח). אם כמות כל האדם יסתון אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם לא יי' שלחני (נכד' יו כט). ועתה אדני יי' שלחני ורוחו (י"ט ס יו). יען משח יי' אחי לבשר עננים שלחני לחבש לנשכרי לב (מס ס ח). ויבא ירמיהו מהתפת אשר שלח יי' שם לתנבא (י"ט יד). ויאמר ירמיהו אל כל השרים ואל כל העם לאמר יי' שלחני לתנבא אל הבית הזה (מס כו יג). תנביא אשר ינבא לשלום כבא דבר חנ יא יודע תנביא אשר שלח יי' באמת (מס כס ט). ויאמר ירמיה הנביא אל חנניה הנביא שמע נא חנניה לא שלחתי יי' (מס סס יט). חונו שמו וקסם כוב האמרים נאם יי' ויי' לא שלחתי (יסקי יג ו). —

(1) [בשבעים: לשאליה].

(2) [אבל השוח ובריה ז יב: אשר שלח ה' צבאות ברוחו].

(1) [המספרים מרשו כאן מרושים שונים, אבל בהתאם לניאמר לפני כן בספ' כ: מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך, מסתבר שגם כאן מדבר על משלוח אבל שכן, וגם אילוח וגם אמרי שפ' (משלוח אמר כסמ' ככש) מעדני מאכל הם, הנשלחים למלך, ועי' בדברי העורך, הלשון והמספר כ, 210 וכו'.]

(2) [אך כנראה צ"ל: שבר כספ' דבר, ועי' בדברי העורך, הלשון והמספר ב, 410 וכו'.]

ג. ז.) וְשִׁלַּח בָּהֶם עֶרֶב וַיֹּאבְדֻם (חֲסִיל עֵץ עֵשׂ).
 תִּשְׁלַח רוּחָךְ וַיִּבְרָאֵם (סֵס קֵד ל). וְשִׁלַּח בֹּ
 חֲרוֹן אַפִּי (חִינֵז כ כב). הַתִּשְׁלַח בְּרָקִים וַיִּלְכִּי
 (סֵס לֵם לֵס). — שִׁלַּח אֲדָם אוֹ חַיָּה, עִם אוֹ עֶבֶד,
 נָתַן לָהֶם לִלְכָּה לְאִשֶּׁר יִרְצוּ לָלֶךְ מִעֲצֹר; entlassen;
 congédier; to dismiss: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לֵכָן
 שְׁלַחְנִי וְאִלְכָה אֶל מְקוֹמִי וְלֹאֲרָצִי (נִכְלָסִי ל בֵּס).
 וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי בִּי עֲלֵת הַשְּׁחָר (סֵס לֵז כז). וְאַחֲרֵי
 כֵּן מִשָּׁה וְאַחֲרָן וַיֹּאמְרוּ אֶל מִרְיָם כֹּה אָמַר
 יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת עַמִּי וַיַּחֲזֹנוּ לִי בַמִּדְבָּר
 (סֵמֹת ס א). וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל יְהוֹנָתָן הִנֵּה חָדָשׁ
 מִחֵר וְכוּ' וְשִׁלַּחְנִי וְנִסְמַחְתִּי בִשְׂדֵה (סִיֵּס ז ס).
 בִּי יוֹסֵב אֶל אֲבִי אֶת הָרַעָה עֲלֶיךָ וְגִלְתִּי אֶת אֹזְנְךָ
 וְשִׁלַּחְתִּיךָ וְהִלַּכְתָּ לְשִׁלּוֹם (סֵס סֵס יז). וְאַנִּי
 שְׁלֹשֶׁת חֲצִיצִים צָרָה אֹרֶחַ לְשִׁלַּח לִי לְמִסְפָּחָה (סֵס סֵס
 כ). נֵס אֶת כֶּסֶם בְּרִיתְךָ שְׁלַחְתִּי אֲסִירִיךָ מִכּוֹר
 אֵין מִים בּוֹ (זִכְרִי עִיל). — עָסָם קְבוּצָה הַכּוֹנֵן, בְּצֻרֹתִים
 שׁוֹנִים בְּגֵן שִׁלַּח לְכִיתוֹ, לְאַהֲלֵיוֹ: וְאֵת כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל
 שְׁלַח אִישׁ לְאַהֲלֵיוֹ (סִפְסִיֵּס ז ס). וַיִּתֵּר הָעָם שְׁלַח אִישׁ
 לְאַהֲלֵיוֹ (סִיֵּס יג ז). כִּיֹּם הַשְּׁמִינִי שְׁלַח אֶת הָעָם
 וכו' וַיִּלְכּוּ לְאַהֲלֵיהֶם (מִיֵּס א סו). — וְשִׁלַּח אוֹתוֹ:
 פָּדָנָה אֲרָם, חֲמִדְבָּרָה, עַד הַגְּבוּל וְכוּ': וַיִּרְא עֶשׂוֹ
 כִּי בָרַךְ יַצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְשִׁלַּח אֹתוֹ פָּדָנָה אֲרָם
 (נִכְלָסִי כֵז ו). וְסָפֵךְ אַחֲרָן אֶת שְׁתֵּי יָדָיו עַל
 רֹאשׁ הַשְּׁעִיר וכו' וְשִׁלַּח בִּיד אִישׁ עֹתִי הַמִּדְבָּרָה
 וכו' וְשִׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר בַּמִּדְבָּר (וַיִּקְרֵי יו כֵּל—כג).
 עַד הַגְּבוּל שְׁלַחְוָךְ כָּל אֲנָשִׁי בְרִיתְךָ (עֻזֵּד ל ז). —
 וְשִׁלַּח אֶת זֹולְתִּי בְּרִיךְ מִזִּבְחֵךְ, בְּכִרְיָת: וכו' יִסְמָא אִישׁ
 אֶת אִיבּוֹ וְשִׁלַּח בְּרִיךְ מִזִּבְחֵךְ (מִיֵּס כד כ). וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי
 (מִלֵּךְ יִשְׂרָאֵל לֵכָן חֲדָד) חֲעִרִים אֲשֶׁר לָקַח אֲבִי
 מֵאֵת אֲבִיךָ אֲשִׁיב וכו' וְאַנִּי בְּכִרְיָת אֲשִׁלַּחְךָ וַיִּכְרַת לִי בְּרִית
 וְיִשְׁלַחְנִי (מִיֵּס כ לז). — וּבִמְשִׁי לָזָה אוֹתוֹ
 בְּרִכּוֹ, נָתַן לוֹ לָזָה: וַיִּצֵּו עֲרִי מִרְעָה וְאֲנָשִׁים
 וְשִׁלַּחוּ אֹתוֹ וְאֵת אֲשֶׁתוֹ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר לוֹ (נִכְלָסִי יג
 כ). וַיִּקְסוּ מִשֵּׁם הָאֲנָשִׁים וכו' וְאַכְרַהֶם הֵלֵךְ עִסָם
 לְשִׁלָּחֵם (סֵס יס יז). לָמָּה נִחְבַּאת לְכַרֵּת וכו' וְאֲשִׁלַּחְךָ
 בְּשִׁבְחָתְךָ וּבְשִׁרְיָם (סֵס לֵז כז). — וְשִׁלַּח אֶת הָעֲנִי
 וְכוּ' רִיקָם: לִילּוֹ אֱלֹהֵי אֲבִי וכו' כִּי עָתָה רִיקָם
 שְׁלַחְתִּי (סֵס סֵס מז). וכו' תִּשְׁלַחְנִי חֲפָסִי מִעֲמָךְ
 דָּא תִּשְׁלַחְנִי רִיקָם: (דִּכְרִי יס יג). אֲלִמְנוֹת שְׁלַחְתָּ רִיקָם

יִשְׁלַח יִשְׁלָחוּ יִשְׁלַחְוּ יִשְׁלַחְוּ יִשְׁלַחְוּ יִשְׁלַחְוּ
תִּשְׁלַח תִּשְׁלָחוּ תִּשְׁלַחְוּ תִּשְׁלַחְוּ תִּשְׁלַחְוּ
תִּשְׁלַחְוּ תִּשְׁלַחְוּ תִּשְׁלַחְוּ תִּשְׁלַחְוּ תִּשְׁלַחְוּ
יִשְׁלַחְוּ יִשְׁלַחְוּ יִשְׁלַחְוּ יִשְׁלַחְוּ יִשְׁלַחְוּ
יִשְׁלַחְוּ יִשְׁלַחְוּ יִשְׁלַחְוּ יִשְׁלַחְוּ יִשְׁלַחְוּ

פִּשְׁחָה לַעֲנִי וְדוּחַהּ שְׁלָחָה לְאִבְיוֹן (מַסְלִי לֹא יֵשׁ-כֵּן).
 וּשְׁלַח הֶעֱקֵם אֶת שְׂרָשָׁיו, עֲנַפָּיו; וְהָיָה כַּעַם שְׂחוּלֵךְ עַל
 מִים וְעַל יוֹבֵל. וְשְׁלַח שְׂרָשָׁיו (יִסְמִי ח. ס.). וְהָיָה לִגְבֹּן
 וְחֶעֱשׂ בָּוִים וְהַשְׁלַח פִּאֲרוֹת זָכוֹי וְהָנָה הַגִּבֹּן הָוֵאת
 כַּפְּנָה שְׂרָשָׁיהָ עָלָיו וּדְלִיּוֹתָיו שְׁלָחָה לוֹ (יִמְקִי יו. ו.).
 וְהֵאֲרַכְנָה פִּאֲרוֹתָהּ מִמִּים בְּשִׁלְחָהּ (מַסְלִי לֹא ס.).
 בְּשִׁלְחָה מַצִּירָהָ עַד יָם (מַסְלִי מ. יב.). וְשִׁלַּח הָאֵל אֶת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְנָטַע אוֹתָם בְּשִׁלּוּחַת הַגִּבֹּן. בְּרַחֲ-
 יָדִים; גִּיּוֹם הָיִשְׁתָּה וְהַטַּעַם חָרַע לֵאמֹס וּבְשִׁלְחָם (מַסְ
 מַד ג.). —ב. וְשִׁלַּח רֵאוּכֹן אֶת שִׁמְעֹן, הָאֵל חָיָה וְחֹרֵב
 וְכֹדִי, בְּשִׁמּוֹשׁ הַקֵּל², בְּצִרוּסִים מִקְבִּילוֹס; כִּי
 מִשְׁחַתִּים אֲנִינִי אֶת חֲסִקוֹם הָיָה כִּי גִדְּלָה צִעְקָתָם
 אֶת מַצֵּי וְיִשְׁלַחֵנוּ וְיִשְׁחַתָּה (נִכְלָסִי ע. יב.). וְיִרָא
 עֲשׂוֹ כִּי דֶרֶךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְשִׁלְחָה אֹתוֹ סִדְנָה אֲרִם
 לִמְחַת לוֹ מִשֵּׁם אִשָּׁח (מַסְלִי כֵס ו.). וְגַם אֶת חֲצִרְעָה
 וְשִׁלְחָה וְיִי אֱלֹהֶיךָ בָּם (דִּנְרִי ז. כ.). וְשֹׁן בְּרִמּוֹת
 אֶלֶף בָּם (מַסְלִי לֹא כד.). וְיִבְרָחוּ אֶת רֵאשֵׁי
 וְיִסְמְנוּ אֶת כְּלָיו וְיִשְׁלָחוּ בֶּאֱרֶץ סִלְשִׁתִּים מִבֵּיב
 (מַסְלִי לֹא ט.). וְיִשְׁלַח וְיִי בָם אֶת הָאֲרָיוֹת (עֲנִי
 יו. כֵס.). בְּנֵי חֲנָף אֶשְׁלָחוּ (יִסְמִי י. ו.). לִמְעַנְכֶם
 שְׁלַחְתִּי בְכֹלָה (מַסְלִי ע. יד.). בְּשִׁלְחָתִי צִירִיךְ עַד מִרְחָק
 (מַסְלִי נ. ט.). כִּי הִנֵּנִי מֵלַח בָּכֶם נִחְשִׁים צִמְעָנִים
 (יִמְקִי ק. יז.). וְשִׁלְחָתִי אֲחֵרִיהֶם אֶת חֲחֹרֵב (מַסְלִי
 מ. יס.). וְשִׁלְחָתִי כֶם אֶת חֲחֹרֵב אֶת הַקֶּעֶב וְאֶת הַדְּבָר
 (מַסְלִי כד. י.). עֲשֵׂה לָךְ מוֹסְרוֹת וּמִסּוֹת זָכוֹי וְשִׁלְחָתָם אֶל
 מֶלֶךְ אֲדוּם זָכוֹי (מַסְלִי כ. ג.). וְשִׁלְחָתִי אֲמִי בָךְ
 (יִמְקִי ו. ג.). אוֹ דִבְרֵי אֶשְׁלַח אֶל הָאֲרָץ חֲחִיָּה
 (מַסְלִי יד. יט.). וְשִׁלְחָתִי בָהּ דִּבְרֵי וָרִם בְּחֻצִּיתִיָּה
 (מַסְלִי כֵס כג.). שְׁלַחְתִּי בָכֶם דִּבְרֵי בְּדֶרֶךְ מַצִּירִים
 (עֲנִי ד. י.). וְשִׁלְחָתִי בָכֶם אֶת הַמֶּאֲרָה (מַסְלִי

(1) נבשמושים אלו של בנין פע בששמי בנין קל

אמשר שלא כין הנקוד בכל מקים, וצ"ע.]

(2) ובכמה מקומות אפשר להרגיש תקימות יתר המכונה בבנין טע', ובמקומות אחרים אפשר שכונה הדברים אם לבנין טל, וקשה להכריע.]

werfen; ובמשמ' של חוץ הפעלה, כאלו זרק, jeter; to throw ואף בחסוך הנושא, שלח דבר באש: כי יבער איש שדה או כרם, ושלח את בעירתו ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו ושלם (סו"ט י"ז ד). וילחמו בני יהודה בירושלם וילכדו אותה ויכוה לפי חרב ואת העיר שלחו באש (סו"ט ח ט). ואיש ישראל שבו אל בני בנימין ויכוה לפי חרב וכו' גם כל הערים הנמצאות שלחו באש (ס"ב ט). ואני שלחתי חצוצות צדה אורה לשלח לי למטרה (ס"ב כ). כי ידעתי את אשר תעשה לישראל רעה מבצריהם תשלח באש ובחריהם כחרב תחרג (פ"ב ח י). ושלחתי אש כמנוג (ימק' ל"ט ז). ושלחתי אש בעריו ואכלה ארמנותיה (סו"ט ח יד). ושלחתי אש בבית חזאל ואכלה ארמנות בן הרר (ע"ז ח ד). שלחו באש מקדשך (ספ"י מד ז). — ושלח רסן או חבל, פרק אותו מעליו: כי יתרו פתח ויעני ורסן מפני שלחו (סו"ט י"ח). — ושלחו אולות את חבליהן, הטליתו את ולדיתן: תכרענה ילדיהן תפלחנה חבליהם תשלחנה (ס"ט ל"ג ג). — ובמשמ' גרש, שלח לכלחיו שוב, verjagen, verstossen; chasser, expulser; to drive away, expel: ושלחו יי' אלהים מגן עדן (נחל"ט ג כג). והכרתי את ישראל מעל פני האדמה אשר נתתי להם ואת הבית אשר הקדשתי לשמי ושלח מעל פני (מ"ט ע ז). אין נפשי אל העם הזה שלח מעל פני ויצאו (ימ"ט ח). — ובפרט כמנה משמ' במשמ' גרושי האשה מבית בעלה: כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו וכו' וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ושנאה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו וכו' לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה (דנ"י כד ח-ד). אי זה ספר כריתת אמכם אשר שלחתיה (ימ"ט כ ח). הן ושלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד (ימ"ט ג ח). כי על כל אדות אשר נאסה משכה ישראל שלחתיה ואתן את ספר כריתת אליה (ס"ט ט ט).

(¹) [הכונה כוראי: שלחו את הרסן שעליהם מפני ואפשר שהמבון: ורסנם מפני שלחו, ככתובם אתה במק' שמים.]

וורעות יחמים ידכא (סו"ט כ"ט). — ושלח את בתו החוצה, השיא אותה למקום אחר: ויהי לו שלשים בנים ושלשים בנות שלח החוצה ושלשים בנות חביא לבניו מן החוץ (סו"ט י"ז ט). — ושלח את העבד, את האסיר, חפשי: כי יסכר לך אחיך העברי או העבריה ועבדך שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקס (דנ"י י"ג יד). הלא זה צום מבחרו וכו' החר אנדות מופת ושלח רצוצים חפשים (ימ"ט כ"ט ו). וישובו אחריו כן וישובו את העבדים ואת השפחות אשר שלחו חפשים ויכבדו לעבדים ולשפחות (ימ"ט ל"ד יח). — ובהשאלה, את פרא המדבר: מי שלח פרא חפשי ומסרות ערוד מי פתח (סו"ט ל"ט ט). — ושלח חיה ובהמה ועוף, ואת רגל הכהמה: ושלח את הערב (נחל"ט ח ז). ושלח את הצפר החיה על פני השדה (ימק' י"ז ז). אשריכם ורעי על כל מיס משלתי רגל השור והחמור (ימ"ט ל"ב כ). — ושלח מעינים, העלות מים (²). ואת תעליתיה שלחה אל כל עצי השדה (ימק' ל"א ד). המשלח מעינים בנהלים (ספ"י ק"י). — ושלח להם על פני מים מים (³): שלח לחבך על פני המים כי ברב המים תמצאו (ספ"י י"ח ח). — ובהשאלה, שלח מדון וריב: תהפכות בלבו חרש רע בכל עת מדנים ושלח (ספ"י י"ד). ופיה בוכים עד שקר ומשלח מדנים בין אחים (ס"ט ט"ט). איש תהפכות ושלח מדון (ס"ט י"ח). — ושלח חבלים או את החלוי בחבלים. חתירם ונתן להם להשתלשל ולדרת: ויקחו את ירמיהו וישלכו אותו אל הבור וכו' ושלחו את ירמיהו בחבלים (ימ"ט ל"ח ו). ויקח עבד מלך את האנשים בידו ויבא בית המלך אל תחת האוצר ויקח משם כלוי הסחכות וכלוי מלחים וישלחם אל ירמיהו אל הבור בחבלים (ס"ט ט"ט יח). — ושלח פרע שער ראשו: וראשם לא יגלחו ופרע לא ישלחו (ימק' מד כ).

(¹) [באיוב ל יב: על ימין פרחת יקומו רגלי ש"ח, הכונה: רגל ישלחו, את רגל עצמם, כהתאם לחמשך: וימלו עלי אהות אידם, ועי' פרחח.]

(²) [בשמוש בנין קל באיוב ה י.]

(³) [הכונה בעקר להשלכת לחם כסון לדגים, כדי לצוד אותם, ועי' ברכי העורך, הלשון והספר כ, 407 וכו'.]

גדול מן המשתלח (מדינ' בראש' עמ.) — ובספרם א"י נם
בספ"ם פשט, חמשים: עמדי וערכי מלחמותיך
נגד אחי איבה שלח אותי מבחנתי (ס' סיפס, לצנז.
תנצ.) — וברפואה, שלח את הבטן, שלשל (1): ומועיל
(תיזן) לחולי מעים וישלחם אם יעצר במעים
(כ"י ונאמר, ס' פעמונים ח. דודון, 12). מרק חתרנגול
הזקן ישלשל הבטן וישלחו (מסל הקדמוני ב.).

—מֵעַ, שְׁלַח, שָׁלַח, שְׁלַחְתִּי, שְׁלַחוּ, מְשַׁלְּחִי, יִשְׁלַח —
שְׁלַחוּ אֹתוֹ: הַבֶּקֶר אֲנִי וְהָאֲנָשִׁים שְׁלַחוּ
הֵמָּה וְחִטְרֵיהֶם (גִּזְלָסִי עַד ג.) כֹּה אָמַר יְיָ אֱלֹהֵינוּ
מִפֶּן בְּרִיתוֹת אִמְכֶם אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיהֶן וְכו' הֵן בְּעֻנְיֵיכֶם
נִמְכְּרֹתֶם וּבִפְשָׁעֵיכֶם שְׁלַחְתִּי אִמְכֶם (יִסַּע כ ח).
שְׂמוּעָה שָׁמְעָנוּ מֵאַחַי יִצְחָר בְּנוֹם שְׁלַח (עֲזַרְיָה ח).
אֲךְ מִרִּי יִבְקֹשׁ רַע וּמֵלֶאךָ אֲבוּרֵי יִשְׁרָאֵל בּוֹ
(מְקַל י ז ח). וַיֹּאמֶר אֵלָיו דְּנִיאל אִישׁ חֲסִידוֹת
הַבֵּן בְּדַבְרֵיהֶם וְכו' כִּי עָתָה שְׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ (דָּנִי י א) —
יִשְׁלַח דַּבָּר בְּרַגְלָיו: וַיִּשְׁכַּח כֵּן בֶּרֶק בַּעֲקֵם
שְׁלַח בְּרַגְלָיו² (סוֹפוֹס ט י א). כִּי שְׁלַח בְּרִשְׁתִּי בְּרַגְלָיו
וְעַל שִׁבְכָה יִתְהַלֵּךְ⁸ (חִיצוֹטִיס ט) — צִנִּי מְשַׁלְּחָה נַעֲזֹב:
כִּי עֲזָרָה בְּצוּרָה כִּדְד נֹחַ מְשַׁלְּחָה וְנַעֲזֹב כַּמְדָּבָר
(יִסַּע כו י א) — וּבְחֹזֶק צִנִּי מְשַׁלְּחָה: כֹּל יוֹמִים
שְׁהִיָּה שִׁמְעוֹן חֲצִדִּיק קִיָּם הֵיחָה בִּרְכַּה מְשׁוֹלַחַת
כִּי יִשְׁלַח יְיָ הַפְּנִים (יִרְמִיָּה יוֹאֵל ז ג). מִכָּה
מְשׁוֹלַחַת מִמִּין אַחֵד מְשׁוֹלַחַת סָבֵל הַמִּינִין
(מְעַנִּי כ א): הֵיחָה רַעָה שְׂאִמְרוּ בֹמֶן שְׁהִיא מְשׁוֹלַחַת

(1) [על ס' חערב' שֶׁלַח (a)], יצא לנִקְבוֹיו,
משֶׁלַח (b), שלשל.]

(2) [כך למי הנקוד, אך קשה צריך זה של
 "שִׁלַּח" עם שני שמות בבי"ת היחס; וקשה אף זה, שידבר
 באן על רגליו של יששכר, בעוד שבכל המסקה דבר על
 גבירי צבא למלכותיהם, ולמעשה אפשר שיש לקרא, למשל:
 ויששכר בן ברוק, בעמק שִׁלַּח בדגליו, כלומר: מחשש
 בדגליו בעמק. ואפשר אף להבין אף שִׁלַּח (כך!)
 כבינוני כמשמ' משלח, וצ"ע.]

(8) קשה צרוף המעל שלח עם שני מוֹשְׁאִים
בבִּיחַ הַיּוֹם, וּמֵאִשֵּׁר שְׁלֹמִינוּ מַעַל: בְּנִין שֶׁמַּעַל שְׁאוּל
מֵאֵרֶם: שְׁלַח בִּרְשָׁתוֹ בְּרָגְלוֹ, בְּשִׁמּוֹשׁ שְׁלַחָה (בִּמְקִי
שְׁחָלָה) בְּתִרְגוּמֵי הָאֲרָמִיִּים וּבְכָלֵי בִּמְשֵׁם שְׁכָר,
חֲסִתְכָּךְ, וְעִי בְּפִרּוֹשׁ הָעוֹרֵךְ לַחֲזוֹן.]

(a) سلاح (b) أسلح

וְשִׁירָם חֲלוּדִי בְּשֶׁרֶת מֵאֵב מִן שְׁלַחֲתוֹ אֲתָם (דס"ב)
 (ס.) — וְשִׁלַּח הָאֵל אֶת הָאֲדָמָה לְמוֹת: אִם בְּנִיךָ
 חֲטָאִי לוֹ וְשִׁלַּחְתָּ בִּיד מִשְׁעָם (י' ח' ו' ד.) תִּתְקַפְּחוּ
 לַנֶּצֶחַ וַיַּחֲלֶךְ מִשְׁנֵהוּ (י' מ' ו') וַתִּשְׁלַחְהוּ (ס"ד כ') —
 וּבְחֵימָם: בֵּית שְׂמָאִי אוֹמְרִים אֵין מִשְׁלַחִין
 יוֹם מִבּוֹ אֵלָּא מִנּוֹת וּבֵית חֲלָל אוֹמְרִים מִשְׁלַחִין
 בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף וְכו' מִשְׁלַחִין יְיֻנּוֹת שְׂמָנִים וּפְלִתִית
 וְכו' מִשְׁלַחִין כְּלָיִם בֵּין חֲטוּרִין בֵּין שְׂאִינֵן חֲטוּרִין
 (צ"ל ט"ז ט.). אִם אֵינֵן מִכִּירִין אוֹתוֹ מִשְׁלַחִים אַחֲרֵ עֵם
 לַחֲטִירוֹ (כ"ט ז.). הֵיחַ נִטְלָל שְׁעָר רֹאשׁ נִזְרוֹ
 וּמִשְׁלַח תַּחַת חֲדָרֹד (מ"ז ו' ט.). חֲסִמָּא גַּם בְּאֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל וַחֲלַת הָרִי זֶה מִשְׁלַחֵי בִיד אַחֲרֵ (ב"ט' ג' ט.).
 נָתַן עֵינָיו לְלוּוֹת מִמֶּנּוּ וְהָיָה מִשְׁלַחֵי לוֹ וְאוֹמֵר
 בְּשִׁבְלִי שְׁתַּלּוּנִי וּוֹ הֵיא רְבִית מִקִּדְמָתָ (צ"ט ט' י').
 אִמֵּר לוֹ הַשּׁוֹאֵל שְׁלַחָה לִי בִיד בְּנֵי וְכו' אוֹ שְׂאִמֵּר
 לוֹ הַמִּשְׁאִיל חֲרִינִי מִשְׁלַחָה לָךְ בִּיד בְּנֵי וְכו' ס"ט
 ט' ג.). הַנּוֹטֵל אִם עַל הַבָּנִים ה' יְהוּדָה אוֹמֵר
 לִזְקָה וְאֵינִי מִשְׁלַחֵי וְחֲסִמִּים אוֹמְרִים מִשְׁלַחֵי
 וְאֵינִי לִזְקָה (מ"ט ז' ד.). עֵירוֹת הַמּוֹקְפוֹת הֵימָּה
 מִקִּדְשׁוֹת מִסְנֵה שְׁמִשְׁלַחִין מִתּוֹכָן אֶת הַמִּצְוִיִּים
 (כ"ט ט' ז.). הַשּׁוֹרֵף מֵרָה וּפְרִים וְהַמִּשְׁלַחֵי אֶת הַשְּׁעִיר
 מִטַּמֵּא בְּגָדִים (פ"ט ס' ג'). אַחֲרֵ שְׁבִיעִית וְאַחֲרֵ מַעֲשֵׂר
 שִׁנִּי אֵין פּוֹרְעִין מִחֵן מְלוֹה וְחוֹב וְכו' אֲבָל
 מִשְׁלַחִין מִחֵן דְּבַר גַּפְּסִילוֹת חֲסָדִים (חֻקָּסָי' מִנִּיז' ט' ט.).
 גִּבֹּב וְשִׁילַח מִכְּלוֹנוֹת לְבֵית חֲסִיֹּן מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוֹמֵי
 אֶרֶבְכָּה וְחֲמִשָּׁה (ס"ט ז' ק' יד.). לְאַחֲרֵ שְׁשִׁילַח
 אֶת חֲטוּרוֹ וְאֶת כְּלָבּוֹ לְגֹרֶן (פְּסָלִי דְּנָרִי מִנֵּג).
 מַעֲשֵׂה בְּאַחֲרֵ שְׁשִׁילַח בִּיד בְּנֵי שְׁחִי מִידוֹת
 שֶׁל כֶּסֶף (יִזְמֵי יִזְמֵא א' ח'). הָרִי שְׁשִׁילַחֵי לָכֶם
 אֲדָם גְּדוֹל (ס"ט מ"ג' א' ט.). מִטְּבִיבֹרוֹ אֲדָם נִצְרֵר
 וּמִשְׁלַחֵי שְׂרָשׁוֹן מִיכָן וְיִמְכֵן (אֲנָל מִשְׁלוֹ, כ"ט נ"ט
 ג'). אֵין מִשְׁלַחִין אֵיגֶרֶת בִּיד עֲבוּסִים (פִּנְס
 ט'). מִן סֵה דְכִתְבִּי וְיִאֲמַר שְׁלַחְנִי הֵיחַ מִשְׁלַחֵי

(1) וַיֵּאמֶר בְּרִי מִצְעָק, בְּגִלּוֹל מִשְׁעָק.
(2) הַכּוֹנֵה, בַּחֲמוּנַת חֲשִׁבִּי; מִשְׁנָה, וּמִן שִׁבְרוֹת
חֲשִׁבִּי לְמִסְפָּר שָׁנִים) פָּנָה וַחֲשַׁלְּחֻי, וְעַיִן בְּרוּשׁוֹ שֶׁל
חֲעוּרָךְ.]

בְּיָמָיו יָשָׁב יְהוֹשֻעַ דֹּד אֶת הָעָם חֲשֵׁלִישִׁית
בְּיָד יוֹאֵב וְהַחֲשֵׁלִישִׁית בְּיַד אֲבִישׁוֹ וְכו' יֵשׁ גּוֹרָמִים
וְיֵשׁ לֵשׁ, וְכך נִרְאֶה]

ועל מה זה שולח שם הטבע ראשונה ועל מה זה נעתק כהעברה ועל מה זה שולח שם הנפש (סס ג). ואמנם יהיו קשורי החבור כאשר ישולחו צודקים (כל מלכח סגנין, קלנקין, אנהולוגיס, כסח). החייב ימצא כג' פנים וכו' והם הכרח, אפשר, משולח וכו' המשולח הוא דבר מכוסה כסבע האפשר (משל סקדמוני ג). כי החי לא ימצא לבדו בזולת התחבר עמו צורה אחרת ביניה כאלו תאמר חי ציהל או חי נוער או חי שואג אבל החיות המשולח לא ימצא לבדו (כ"י חלנו, עקדים גח). ואמנם חצק בפועל הפרטי המעווי אבל בשם יתברך שהוא הפועל הכולל המשולח עד ששם הפועל יאמר עליו ועל זולתו כשתוף השם (סס סס יג). וחכמינו דנו שהכחוס דבר דבר משולח (כ"י מקדלי, נן עדן, פסד ד, ג). ויש יושר מוחלט ויושר משולח (כ"ס ספחיס, ידסוח סלמס ח ג, פסחיס, לו:).

— הפע', השלחת, השליח, השליח, — כמו פע': הנני השליח כך ובעבדך ובעבדך ובכתיך את הערב (סמח ס י). והשלחתי ככם את חית השדה ושכנה אחכם (ויקרי כו כג). כימים החם החל יי' להשלח ביהודה רצון מלך ארם ואת פקח בן רמליהו (מ"ג יס לו). ארץ כי תחטא לו למעל מעל וכו' והשלחתי בה רעב ותחרתי סמנה ארם ובהם (מקו יד יג). הנח ימים באים נאם אדני יי' והשלחתי רעב בארץ (עו"ס יא). — ובסמס"א: ויתראה לו (לפליס) בחור מלחמחו כאילו נחש בלחם בין ידי וסליח איסה לכל בני המדינה (יוסיסין גלנצורג, עג). — ואמר המשורר: חצים בלב צריו שחושם יהעליח (כ"ס סגניד, כל חס חסר יעס, נן וסלי, אנהולוגיס, 204). אך הוסיף עבדו וכו' מיום ליום עברה ועם סגנוש סשליח ונעני' חסיר חסר, גדודי, סס).

— הפע', השלח, — כמו פע': ואמר המשורר: אך רע לרע ישלח, לא זה וזה יצלח (יוסף סילוניסל, על מס בני סבל, ונחמ ספירס סעכניס באיטליס, סירמק, סלח).

— הפע', השלחת, — כמו פע': סנין שקושרין לשון שר והורית בראש עשיר חסשת לח (סנח ט ג). נשפך הרם ימות (השעיר) חסשת לח,

מחריעין עליה, אינה משולחת אין מחריעין עליה (סס כג). כל ימיה שהיתה שרה קיימת היתה ברכה כמשולחת בעיסה (מד"כ נלחסי ס). ועי' משלחת, 3892. ובכל השנים האלה יהיה ביעל משולח בישראל (נכיס דמסקו ס, סבל, ססלס כו, 488). — ובסמס"א, כמש' הנ"ל וגם כמש' פרוע: העצמים הפשוטים עצמם אינם משולחים אלא בחותיהם ונצוציהם הם משולחים (מקור חיים ג). חוזה המשולח מהשמש (סס סס). וידוע שקדוש שם לדבר שלם נכבד ומיוחד הסך שם חול שהוא מורה על כל דבר חסר משולח ומורה לכל (כ"י אנהולוגיס, מלמד סמלמדיס, קד). והוא שאמרו ז"ל אין סול לישראל שאינם משולחים ונעוכים למכע ולסמשלה הכוכבים (סס, קסג). לפי שחיותי משולח ורא חיותי מתעסק בעבורת הארמה בנערות (כד"ק, וכד"ג יו). ידוע הוא שכל מי שגולד סספה קרה יהיה לעולם סחי וסכל וכמו משולח (כמנ"י, חלנס סקסס ג). וכן התכוון בחיות חצרות מחדרשות וחכמות המשולחות שחן ענין של חרין והענוש (ביקטיליס, ננס חנו ג, סג). זאת החיבה משולח הנה על החררים על הסמן (כ"י מקידי ליחון, סוסס לוסיס ד לג, 170). ענין לצום ישולח לעולם על הדבור (סס סס). שסמסא שכלו ונשמתו לא היה ראוי שישולח אל תאוותיו (כ"י אנהולוגיס, נלחסי, וסי כי ססל). אך מחבר הנ"ל לא שמר מיו ולשונו וכו' ישמאה חקוסד על דבריו המשולחים (סליסל יענן ג, כג). שולחתי במלאכות ראשי עם קדש (כ"י עמק, סקס ועד חרנע חלנס, סילמדין, 888). וכן מכיס העבדים אם חיוקו מכה רבה שלא יהיו משולחים להווק (סו"ע סו"מ גנינס סעט). — ואמר המשורר: כיום נהיה נשואים על כתפות, משלחים אלי ארץ גורה (עמנואל, חני סמס, מנסי ס, סכנעו, 224). — וזניי משלח כמש' שליח. במיוחד של סוסד צבורי, נוחג כספרות ובדברי. — ובסיוסופיה שלח, שמש כשמש סמסי ומחלט, וזניי משלח, סמסי, חחלמי¹). — absolut; — ו: אחר יצירת גשם משולח נאצלה צורת מים וצורת אויר וכו' (חמירי ללחזיד ח).

¹ [חרג' הערב' סללק a, ועי' שלוחי.]

בן יסדס, קי' מוקד נ יג). — 'ובמשם' עשה פרוק ומשלח: שחם ימחרו ויחקרשו במקומות המגולים והמפורסמים ואחר כן ייתחדו כחדרים ותוך בחינם כמרים והטאתם בחשת להם לאכל האסורים (כ"ט ח"ה, מ"ז נב). ועם זו המלאכה (מלאכת הציד) קרה לנו שהרגיל עם אנשים פוחים קלי חרוץ משחלהים אל קליה ראש ואל ההפכות (מס' לחנמי ספס. מז). — 'ובמשם' מי שאלו נשלח אדם שליח: שהשליח מליץ בין השולח למשתלח (עיינס לרס"י, דמ"ז לב לה).

א. **שְׁלַח**, ש"י, שְׁלַח, שְׁלַח, — חרב, כלי נשק י. Schwert; épée; sword: באחת ידו עשה במלאכה ואחת מחוקת השלח (כמ"ד יח). ויעמד את כל העם ואיש שְׁלַח בידו (דמ"ז כג). ויחוק את המלוא עיר דוד: ויעש שְׁלַח לרכ ומגנים (סס לב ח). — ובצדק עבר שְׁלַח, נפל בחרב (של האלהים) ומת (2): יחשך בפשו סני שחח ויחיו מעבר

(1) [הוראה זו של המלה כרורה היא במקומות המובאים, וכן בא שְׁלַח a) בערב, וכמוכא בהערות שאחר זו גם שלח בא' גי'ת, משם זו של המלה אפשר לבאר גם מתוך זו של שְׁלַח כלשון שְׁלוח חצים ורמח, כשמוש שְׁלַח b) בערב' וכדו', כדעת אחרים, אבל שמוש המלה מורה על חרב דוקא ולא על חצים ורמח, ואולי עקר ההוראה כלשון ישור ולמוש, גם זו בהתאמתה מן שְׁלַח, על כל פנים שלח הוא כלי נשק להתקפה ולא להגנה, ומשום כך קשה לקבל את נסיונו של ש. ייבין (לשוננו טו, 133-144) להעמיד את כל שמושי המלים, החלקות כגון א. שְׁלַח, ב. שְׁלַח, על משמ' יסודית של כלי עיר, כמגן וכדו', ואין שְׁלַח במשמעות פשוט עור כלשון חקרא. ועי' גם בהערות לערך שאול על הלוק שאל ושלח בשם מושאל, מושלח].

(2) [מן המקומות שבם' איוב כרורה רק היראתו הכללית של הצדק במשם' מות, וזה השאיר מקום לפרושים שונים למלה שְׁלַח כשמוש זה, אך באוניית' בא נפל בשלח לא בהוראת מות בכלל, אלא כאחת מדרכי המית: מתי'לית כה'רם חמת מרבעת ובלנס מתי'משת יחסף רשף מתי'דית ע'לם ים משבעת הן בשלח חתפל (ע"י ח. א. גינובוב, The legend of King Keret על מקום זה), כלי': השלישית בלדה חמות, רביעית

מח חמשת לה יושף הדם (יומא ו ח), נשפך הדם חמות (הצפור של צפורי המצורע) חמשת לה ח, מחח חמשת לה ח יושף דם (נני יד ח), נשתלח לאב שושבינות כשהיא נגבית נגבית מן האמצע (מספס' נב יז). ים ששת לה ח חוץ לכל עיר למקום פסא (סס נני ו יח), אין לו אלא שיכול להשתלח, שאינו יכול להשתלח מנין, חלמוד לומר להפשי ושלחנו תחת עינו (מכ' משפטים מספס' דמ"ק ט, ח"ס-סלום, סס). שאלו את ר"א חלה חשיות אפר להן כך חתו בשלום, ואם חלה חמשת לה וכו' (יבם' יומא ו יג). בעון חלה אין ברכה בסכנס ומארה משתלח ח בשערים (סנה לב). שלוחי בשר ודם מסקום שמשלח להם לשם מחוירים שליחותן אבל שלוחך למקום שמשלח להן שם מחוירן שליחותן (נ"ב סס). מן מה דכתיב ויאמר שלחנו הוי המשלח גדול מן חמשת לה (רי' ספס' מ"ד' נחלם' סס). שאין לך הביב לפני הקביה בשלח שמשלח לעשות מצוה ונותן נפשו כדי שיעלה בשליחותו, ואין לך בני אדם שנשתלחו לעשות מצוה ונותנו נפשו להצליח בשליחותו כאותם שנים ששלח יהו' ע בן נון (סס נני יז). הרי אנו במדבר והנגף משתלח בנו (סס סס'ס). שבוע שבן דיד בא שנה ראשונה מתקיים מה שנא' והמטרי על עיר אחת, בשניה חצי רעב משתלחין בה וכו' (רי' יומא, סס סס'ס, ססלם סס'ס). — ובתפלה ואין אנחנו יכולים לעשות חובותינו ביות בחירתך וכו' מסני היר שנשתלח ה' במקדשך (ומסני סס'ס'ס, מוסף לנלים). — ובספס' א: כי לא שלם עון האמורי, להיות משתלח מארצו עד אותי ומן (כס"י, נחלם' טו טז). והיה ברכת, שנשתלח ברכה במעשה ידיו (מס"י נחלם' יב נ, ונגלום, ריס). באפס עצים חכבה אש וכו' כי אין לה עצים להשתלח בהם (כ"י נמילם, מסני כו כ). והדם משתלח מן הכליות אל מקום שחבקץ בו השתן (כ"י

(1) [העיר] צר בסדורו (סמ' 239): בן הוא ככל הסדורים ישנים וכו' וכן הוא בס' רב עפרם וברסב'ס ואבדורחם, וחנה בעל וי"צ הדפוס במקומו השליחה וחלך אחרי דו"ה בסדורו וכו' ועי' אין לנו לעזוב נוסחה הקדמונית, ע"כ].

א) סל ב) סלח

שִׁלַח, שָׁלַח, שְׂלַח — נחל, Bach; ruisseau; brook יען כי מאם העם הזה את מי השִׁלַח! החלבים לאם ומשוש את רצין וכן רמליהו ולכן חנה אדני מעלה עליהם את מי הנחר העצומים ותרחים את מלך אשר (יפס' מ ו-). זבשמיש במליצה זו אצל משוררי ימי הבינים: יתארו חמה בשלחם ולא זכרו סרת⁽²⁾ שכלי אשר נבע (עמואל), אכלם זמני, מקסי לה הנכמן, דג⁽³⁾. אם יראוי חדקל שכלי או ימאסו מי שלחם (חול, חשמע דנח, פס יט, 601).

שלחונסית, עי' שלפוחית.

[illegible]

(1) [במקום זה משמש השם במשמעותו היסודית כהנחל שמים שלוחים בו, כנגזר אל נהר, שגם הוא שם כללי, ואך שמוש מיוחד הוא שהמלה שלוח, השלוח באה בו כדי להורות על ההנחל שבירושלים.]

(2) [כן נכון בהוצאת ברודי עמ' ב, ולא בהוצאת
למברג עמ' 4: יתפארו חמה בשירותם ולא זכרו
מרים שכלי.]

(8) [כל הגוירות שהצעו למלה זו מן שֶׁלֹא או שֶׁלֹא במשם' זו או זו, נתברר שנשגלה צורת המלה באוגרית, ת'לחן בת', באותו שמוש כבעבר', שלא כשרש שלח, הבא בכת'ב זה גם באוגרית'. ואף אפשר שאין לפנינו מלה עברית במקורה אלא מלה שאולה מלשון קרובת או רחוקה אחרת; וגם יתכן שאין כאן אלא סבטא שבלהג אחר על יד צלחת, צלחית וכדו' בהשפעת ח נחיצת על סבטא ההנה השובק שלפניה. בחבטה זו אפשר לראות כתיבאמת העקית של שֶׁלֹא או זו של קערה, בהתפתחות המלה שֶׁשור' כאשור', פתחא בארם' ובסור' במשם' קערה ושלח.]

(4) [כך כניאח עקר בלחג הקרמונים שישיבו
כרגלים מכנסות חתיהם על הקרקע ולא על כסאות
לפני שלחן גבה].

(5) [אין שלחן במקדש אלא לאכילה בלבד.]

ובמדרש לקוח עד ראש השנה וכן בבית השל חים
(פנ"ג נב). משקין בית השל חין כמ"ע ובשבעים
(מ"ק נב). אם אמר לו חבור לי שדה בית
של חין זה או שדה בית האילן זה, יבש המעין
ובקצץ האילן מנכה לו מן חבורו (צ"ט ע ג). המוכר
את העיר מכר בתים בורות שוחין ומערות ומרחצאות
ושוככות בית הברים ובית השל חים (צ"ט דז).
מאימתי שורפין הקשין שבשורות השדה וכו' בשדה
בית השל חין מיד (חומש' ט"ז ע יט). המקבל
שדה מחבירו והוא בית השל חין וביט האילנות
וכו' (פס כ"ט ע ו). השוכר שדה בית השל חין
מחבירו אין פחות משנים עשר חודש, שדה בית העל
כונס את גורנו ומסחלק ופס צ"ט ע ג'. כל שהיא
מסורה ותולכח זו היא בית השל חין (יב"ט מ"ק
ט"ז ע א). ואם בית השל חין אני מוכר לך נותן לו
שתי אמות לה"ב ואמה מכאן ואמה מכאן לאנפיה
(צ"ט לט).—ואמר המשורר: חרקד הצכית כססבה
ועל לבח כרמוני של חים (למנ"ע, העקב ג, נרודי,
פלו). ואמרתי כמי ירדן נרדו ואשליח בשלח
של ח' (פ"י הלוי, ה"קס"ג, זמורה ח', 20).

Weite, Breite; שֶׁלַח — רָחֵב, טוֹר;
: largeur, ampleur; width, breadth
רום מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה (מדות ב.)

ד. *שֶׁלַח. — עור כחמץ שמשמש מעליה, Balg, Fell; peau, dépouille; פֶּחֶל, coat, skin: טופסין בשלחין ומטלפין אותן (סנה ד נ). אפילו נשחטה אמו והשלח קיים אין זה יתום (נדרות ט ד). החביט על השלח חוץ לפנים כבי יתן (אכס"ה יו). שלחין של בעתיב חגן אכל! של אומן וכו' לא מטלפין להו (סנה טט). הביאו שלחין ונשב עליהן (סעט:). — ובכחמץ: משפטיין את המחה, חשלח שלח, ומלבישין את החיה, היתום (נעמ"ה נדרות נז). ויש דברים שאם פסן בהם התכשיל ישראל בחסימותו לכד ואינם מוסיפים לו בשול אלא מונעים אותו מלהצטנן כגון מוכין וזוגין וכו' ושלחין (חסדן סקנלי, פנ עדן, סנה יט, לז).

(י) [כאלו שטח מדבר שלוח בו לצדדים].

קיא צאה (יט' כח ט). יהי שלחנם לפניהם לפח (ספ' טע כג). בניך בשחלי ויחם סביב לשלחנה (סס קכס ז). ונחת שלחנה מלא דשן (ל' לו י). — ובצרופים שכיחים המשימים לגבי שלחן לאכילת, כגון אכל על שלחן, בוא אל שלחן, ישב עליו, ערך שלחן, קום מעל השלחן, סעם השלחן, קרב אל שלחן וכדו'; ויען יתונתן את שאול נשאל בשאל דוד מעסדי עד בית לחם ויאמר שלחני נא כי וכת משפחה לנו בעיר וכו' על בן לא בא אל שלחן המלך (ט"ז כ כס—כט). ויקם יתונתן מעם השלחן בחרי אף ולא אכל ביום החדש השני לחם (סס סס לד). ויאמר לו דוד (לספיכשת) אל תירא וכו' ואתה תאכל לחם על שלחני חסיד וכו' ויקרא המלך אל ציבא נער שאול ויאמר אליו וכו' ומפיכשת בן אדניך יאכל חסיד לחם על שלחני וכו' ויאמר ציבא אל המלך ככל אשר יצוה אדני המלך את עבדו כן יעשה עבדך ומפיכשת אכל על שלחני וכו' ומפיכשת ישב בירושלם כי על שלחן המלך חסיד הוא אכל (פ"ז ע ז—יג). ותשת את עבדך באכלי שלחנה (סס יט כט). ולבני ברולי הגלעדי תעשה חסד והיו באכלי שלחנה (מ"ח ז ז). ובכללו הנציבים האלה את חסדך שלמה ואת כל הקרב אל שלחן המלך שלמה (סס ז ז). ותרא מלכת שבא את כל חכמת שלמה וכו' ומאכל שלחנן (סס י ד—ס). וישב אתו ויאכל לחם בביתו וישת מים ויתו הם ושביו אל השלחן וכו' (סס יט—כ). ונביאי האשרה ארבע מאות אכלו שלחן אויבול (סס יט יט). ערך השלחן צפה הצפיה אכול שחה (יט' כח ט). וישבת על מטה כבודה ושלחן ערוך לפניו (יט' כג טח). תערך לפני שלחן נגד צררי (ספ' כג ט). וידברו באלהים אמרו היויבול אל לערך שלחן במדבר (סס טט יט). מבחה מבחה מספה יינה אף ערכה שלחנה (מס' ט ג). והיהודים והסננים מאה וחמשים איש וכו' על שלחני (כסמ' ה יז). — ושלחן חמערבת, שלחן חפנים שכמשכן ובמקדש: ועשית שלחן עצי שמים וכו' ועשית את הכדים עצי שמים וכו' ונשא בם את השלחן וכו' ונתת על השלחן לחם פנים לפני חסיד (סעום כס כג—כז). ושמת את השלחן מחוץ למרכה ואת הסננה נכה השלחן על צלע המשכן חיסנה והשלחן תתן על צלע צפון (סס כו לס). ומשחת בו את

אהל מועד וכו' ואת השלחן ואת כל כליו (סס ל כו—כז). ועשו את כל אשר צויתך את אהל מועד וכו' ואת השלחן ואת כליו (סס לו ו—ס). ויעשו את כל אשר צוה יי' את המשכן וכו' את השלחן ואת כריו ואת כל כליו ואת לחם חפנים (סס לו י—יז). ולקחת סלת ואפית אותה שתים עשרת חלות וכו' ושמת אותם שתים מערכות שש המערכת על השלחן חסרה לפניו (ויק' כד ט—י). ומשמתם הארץ והשלחן והסננה (צמד' ג לה). ועל שלחן חפנים ופרשו בגד הכלת ונחנו עליו את הקערה וכו' ולחם התמיד עליו יהיה (סס ד י). ויעש שלמה את כל הכלים אשר בית יי' את מזבח הזהב ואת השלחן אשר עליו לחם חפנים וזה (מ"ח ז טח, ומע' זס דס"ז ד יט). ואת הזהב משקל לשלחנות המערכת לשלחן ושחן ובספ' השלחנות הכסף (דס"ח כס יז). — ושלחנות שכמקדש גם לקרבן: וכאלם השער שנים שלחנות ססו ושנים שלחנות ספה לשחוט אליהם העלה ותחמאת והאשם ואל הכתף מחוצה לעולה לפתח השער הצפונה שנים שלחנות ואל הכתף האחרת אשר לאלם השער שנים שלחנות ארבעה שלחנות ספה וארבעה שלחנות ספה לכתף השער שמונה שלחנות אליהם ישתטו וארבעה שלחנות לעילה וכו' ואל השלחנות בשר חקרבן (יט' מ לט—מ). ויעש שלחנות עשרה וינח כהיכל חששה מיסין וחמשה משמאל (דס"ז ד ט). — ושלחן ככניו למזבח האלהים: המזבח עץ וכו' וידבר אלי זה השלחן אשר לפני יי' (יט' מ"ח כז). הסה יבאי אל מקדשי וחמה יקרבו אל שלחני לשרחני (סס מד י). מנישים על מזבחי לחם מגאל ואמרתם כמה מגאלנוך באמרתם שלחן יי' נכוה הוא (מלכ' ח ז). ואתם בחללים אתו באמרתם שלחן אדני מגאל הוא (סס סס יז). — ובעבודת אלילים, ערך לגד שלחן: ואחם עובי יי' השכמים את הר קרשי הערכים לגד שלחן והמסלמים לפני מספך (יט' סס יח). — ואמר בן מירא: יש אוהב חבר שלחן ולא ימצא ביום רעה (כ"ס גני' ו ז). בני, אם על שלחן איש גדול ישבתה אל תפחת עליו גרנך (סס סס לו יז). בעת שלחן אל חרבה דברים (סס סס לה יח). — ובתוים: בית שמאי אומרים מקנת ידיו בספה ומניחה על השולחן ובית הלל אומרים על הכסת (צרכ' ס ג). בית שמאי

אומרים מביתין מן השולחן עצמות וקליפין
ובית הלל אומרים נוטל את המבלא כולה ומנערה,
מעבירין מעל השולחן פירורין פחות מכוית
(ספס כ"ג). ומסים עם בניו ועם בני ביתו על
השולחן (ספס כ"ג). האתון שהיו אוכלין על
שולחן. אניהם וישנים בבתיהם צריכין ערוב
לכל אחד ואחד (פסוקי ו'). שלשה עשר שולחנות
היו במקדש, שמונה של שיש בבית המטבחים שעליהן
מדיחין את הקרבים ושנים במקרב הכבש, אחד של שיש
ואחד של כסף, על של שיש היו נותנים את האברים,
על של כסף כלו שרת ושנים באולם מכפנים על
פתח הבית, אחד של שיש ואחד של זהב, על של שיש
נותנין לחם הפנים בכניסתו ועל של זהב בוציאתו
(פסוקי ו'). לא יאמר לה חרי כחובתך מונחת על
השולחן (פסוקי ו'). ומסב עמו על המטה
ואוכל עמו על השולחן אבל לא מן התמחוי
(נדר ו'). חרי את מקודשת לי וכו' על מנת
שארך מאתים וזו חרי זו מקודשת ויראה לה
ואם הראה על השולחן אינה מקודשת (קידוש'
ג'). העוק עולה עם גבינה על השולחן
(עזי ו'). חיה אוכל עמו על השולחן
והניח לגינה על השולחן ולגינה על הדולבקי
והניחו ויצא, סה שעל השולחן אמור ומה שעל
הדולבקי מותר (עזי ו'). שלשה שאכלו על
שולחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו
אכלו מובחי מתים שנאמר כי כל שלחנות מלאו
קיא צואה בלי מקום, אבל שלשה שאכלו על
שולחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו
משולחנו של מקום ביה שנאמר וידבר אלי זה
השולחן אשר לפני יי' (כ' שמעון, חזי ג'). ואל
תחאו לשולחנו של מלכים ששולחנוך
גדול משולחנו (ספס ו'). ושני כהנים עומדים
על שולחן התלבים (פסוקי ו'). כל הבשר
אסור לבשל בחלב וכו' ואסור להעלותו עם הנבינה
על השולחן וכו' באיזה שולחן אמרו,
בשולחן שאוכל עליו, אבל בשולחן שמורד
עליו את התבשיל נותן זה בצד זה ואינו חושש
(פסוקי ו'). כל עץ שנחלק לשנים מהור חץ
משולחן הכפול ותמחוי הסונן (כלים טו').
תשולחן והדלסקי שנפתחו, או שחפן בשש

ושיר בהם מקום הנחת הכוסות, מטאים (ספ
כ"ח). השולחן שנשלח אחת מרגליו מהור,
נשלח שניה מהור, נשלח השלישית מטא (ספס כ"ג).
השולחן והדלסקי יש להם אחרים ותוך (כ'
יסודס, ספס כ"ח). על השולחן ועל המבלא
ועל הדרגש (מקו' ט'). אינו דין שיחא שולחן שלך
מלא ושולחן של רבך ריקם (מכילי משפטים, פסוק'
דקמסא כ, חס-מלס, קל). בני, אע"פ שלא נתתי לך
מחנה, על שולחני אתה אוכל ועל שולחני
אתה שותה (פסוקי נמדי קט'). ויאמר ה' אליו
ואת הארץ, ר"ע יוסר מניד הכתוב שחרהו הסקום
למשה את כל הדרי ארץ ישראל כשולחן ערוך
(ספס טס קל). בשולחן של שיש ושל פרקים
שאינו מקבל מומחה (יבס' נכ" ס ג'). רבי חנינא
בן דוסא היה יתיב אביל בלילי שבת, פתח טחורא
קומיו וכו' והוביר חנינו ועלח השולחן מאיליו
(ספס דמלי ח ג'). המחנייר לשם אהבה וכו' וכן גורי
שולחן: מלכים וכו' אין מקבלין אותן (ספס
קדוש ד'). לא כל אדם זוכה לשני שולחנות
(כני יוסקן, נכ" ס). שלשה דברים מאריכין
ימיו ושנותיו של אדם, המאריך בתפלתו והמאריך על
שולחנו וכו' (ספס נד). כל זמן שביית המקדש קיים
מוכח מכפר על ישראל ועבשיו שולחנו של אדם
מכפר עליו (ספס נה). איזהו עשיר וכו' כל שיש לו בית
חכמא סמוך לשולחנו (כ' יוסק, פסס כס).
אנפונינוס ורבי שלא ספק משלחנוס לא צנון
ולא חזרת ולא קשואין (ספס נז). וכשכא לביתו ומצא
גר דלוק ושולחן ערוך ומסתו מוצעת מלאך פ"ב
אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך (כ' יוסק נז
יסודס, פסס קע'). לעולם יסור אדם שולחנו
בערב שבת אע"פ שאינו צריך מלא לכיית (כ'
חלנזר, ספס סס). שלשה חיותן אינם חיים ואלו הן
המצפה לשולחן הכירו וכו' (גילס נד). וכן מי
שנתגייר לשום שולחן מלכים וכו' אינו גרים
(יבס' נד). בחוסר כל, אייר אמי אמר רב בלא גר
ובלא שולחן (נדר חל). חרי שולחן וחרי כשר
וחרי סכין ואין לנו לאכיל (כ' יוסקן, קידוש' מו). כי

(ו) [הכונה: שש בביתו חדר מסודר בכסא של
בבד הגוף מטמאה, שיוכל להשתמש בו מסוך לאכילתו,
כדברי העירך, הלשון והפסוק כ' 281 וכו']

אלפי הסבורי' משלחן המהור הקהל יצו דבאן וכו' (ס, 245). אחרי אשר נסע במרה ובסעל לסורין, אעפ"י שהיה מצווה ומעוקל משלחן המהור וכו' שלא יסע, והוא פער פיו וכו' ותיירף ויירף נגד שלחן המהור (ס, 255). כעת בהתעוררותו אתו עמו קם מלפני השלחן המהור וסייר אינני ידע' (ס, 292). והוא לך תוקף הכתב אשר ניתן לכתוב ולדפוס מה שעלה על שלחן גבוה בוועד יערמלב (ס, 295). וכאם שאיוה פ"ח וכו' אשר יעלה את ים א' מהאחים הניל על השלחן וכו' או מחויב ליתן קנס וכו' מחויב המנהיג ההוא להציע דבריו לפני השלחן המהור (ס, 494). — שלחן מרא, במשמי' ושיבת מלאה, מליאח' 1; כ"ד הסבורי' משלחן מלא דרווני ד"א (ס, 184). כ"ד המאה"ג הרכנים היושבים כמאות למשפט ונבחרו משלחן מלא בנידון הניל (ס, 279). מנחנו תח"ס חנכרתי' משלחן מלא רווני' קהלתינו (ס, 289). האלוני' הקציני' מנהיגי תארצי' בפולין יצו ביכ של כל השלחן מלא דר"א (ס, 465). — "ושלחן ערוך כשם לספר שההלכות מדורות בו.

שִׁלְחָנוֹת², פ"ה — מלאכת השלחנו; אבל הליאה דשולחנות בקביעות ותילוף נראה דחשיב פרקמטיא (ספ"י מ"ק י"ד, ד"ס עקעטעס).

שִׁלְחָנִי³, שולחני, פ"ה — מורם מעות חיושב על יד שלחנו בשוק⁴; Geldwechsler; money-changer; changeur, banquier; פורין מעשר שני בשער הוול וכו' כמות שה שלחני מורם ולא כמות שהוא מצרף (ע"פ ד. ג.). מצא וכו' לפני

אמר רבי יוסי הגלילי מחיים אבל לאחר שחיטה אסילו רבי מודה דבי קא וכו' משלחן גבוה קא וכו' (נ"ק יב.). כאן בשמסובים על שלחנו, כאן בשאין מסובין על שלחנו (פס סז.). גדול וספור על שלחן אכיו ותו קסן, קסן ואינו מסור על שלחן אכיו ותו גדול (כ' חיל נר חלל צפס כ' יוסק, נ"מ יב.). שלחן של תלמיד חכם כיצד, שני שלישי גדיל ושליש גלאי ועליו קערות וירק וסבעת מבחוק (נ"ב נז.). כל שאינו משייר סח על שלחנו אינו רואה סימן ברכה לעולם (כ' חלעזר, קס" נב.). כל המשייר פתיתים על שלחנו כאלו עובר עבדים שנאמר העורכים לגד שלחן וכו' (סוף, פס סס.). והלא עולה על שלחן של מלכים (כ"ב פ"י מנסכדעא, פ"ז קס.). שלחן בצפון וסגורה בדרום (מנ"ס סו.). ולא היה שולחנו חסר מכל מטעמים שבעולם (מ"ד נמ"ד כל). בשעה שהיה אחד מהן נושא אשה גדולה סמנו היה עושה שולחנה יותר מן היציאות, ירודה סמנו היה עושה חוצאות יותר מן השלחנות¹ (פס ח"ס ד. ג. נ"י ליון סיקריס). — *ובחשאלה, שלחן בלשון יפה לגבי חשמיש; חגרינן סמנו מה הווין, סמנו שהופכים את שולחנם (כ' יוסק נן דענא, נד"י כ.). ההיא דתאמי לקמיה דרבי אמר לו רבי ערבתי לו שלחן ותסכו (פס כ.). — ובסמ"א: ואמרו שלשה דברים ילאו את האדם והם גר שחשך אורו ושליח מתמחמה ושלחן מיחל למי שיבוא (כ"י זכאכס, ק' סעטעס 1, דודון, 76). — ובמשמ' שלחן בית דין, שלחן ראשי הקהל וכו'; ובכ"ש שהם לא יציעו דברים כאלה לפני שלחן ארצות (ס"ק נדד חנעא חללוס, סילענין, 71). מאחר שאין לאנשי סדינות ליסא יציו שום ראש סדינה בוועד ר"ס היושבי' בשלחן גבוה וכו' (פס 78). ותשלחו כתב סכם ובכם לפני השלחן המהור מושב זקני' גאיני ארץ (פס, 82). שמכמה שנים נתעוררו נגד כבוד ארצות יציו לדבר משפט עמהם להיות להם מנהיג בשלחן המהור דרווני ד"א (פס 188). כאשר שהאלופים התרוני' המשולחי' סק"ק סעמיטישע היו פת ימי' עשור וידוני עם כבוד

¹ [עץ יוסק: שהיה מרכב בסעודת הקרואים יותר מההוצאות שעושה בצרכי עצמו ואשתו כגון חכשימים וחפצים.]

¹ [ועי' בהערת היילפרין ע"ס, 554.]
² [בתלמוד (נ"מ כו) נאמר: ליתני על שולחן אי נמי מצא בשולחנות וכו', ויש שראו כאן ש"נ שולחנות, אך כנראה אין כאן אלא כשולחנות, רכיו מן שלחן.]
³ [השוה גם בדברי האונגליונין מתאי בא יב (ובמעט באותן חמלים פרקום וא יח): ויבוא ישו אל המקדש וינרש את כל המוכרים והקונים במקדש, ואת שולחנות השולחנים (τραπεζας τῶν κολλυβιστῶν) ואת מושבות מוכרי היונים הסך, וכן בארמ' פתוראה (פול' נד) באותה משמ', מן פתורא, שלחן.]

שולחני הרי אלו שלו, בין הכסא ולשולחני
הרי אלו לשולחני (ב"מ ד'). המפקיד מעות
אצל שולחני אם צורוין לא ישמשש בהן
וכו' ר' יהודה אומר חנוני בשולחני (ס'
ג א'). עד סתי מותר להתויר, כביכס עד כדי שיראה
לשולחני (ס' ד ו'). המחהו (בעל הכית
לשכיר) אצל חנוני או אצל שולחני אינו עובר עליו
(משום לא תלין) (ס' ע יב). אמר לשולחני
חן לי כדינר מעות ונתן לו, אמר לו חן לי
את הדינר, אמר לו נתתיו לך ונתתו באונסלי
וישבע בעל הכית, נתן לו את הדינר אמר לו חן לי
את המעות אמר לו נתתים לך והשלכתם להוד כיסך
ישבע שולחני, ר' יהודה אומר אין דרך שולחני
להן איסר עד שימול דינרו (פגועי ז ו'). מספר
של שולחני מהור (כלים יב ס'). (לא יצא)
השולחני כדינר שבאזנו (מוספ' סנה ס א').
ריקועי זהב ציפוי לביה קודש הקדשים שמעין
בן עזאי אומ' השולחנין נוטלין אותן בשכרן
(ס' סקל א ע'). חולך אצל שולחני ושולחני
נוטל לו ממנו ונותן לו מן המטבע היוצא במדינתו
(ס' ס' ג יג). משכיר אדם מעותיו לשולחני
להתנאות בהן להתלמד בהן ולהתעטר בהן (ס'
ב"מ ד ג'). היו חסרין ומועלין עומדין עליו בשוק
ואמר לשולחני חן לי כדינר מעות ואיפרנסם
נותן (ס' ס' ע ט'). מה בין נבונים לחכמים, חכמים דומים
לשולחני עשיר, בשמביאים לראות רואה, כשאין
מביאים יושב ותוחה, נכון דומה לשולחני הנר
כשאין מביאים לו לראות מביא משלו ורואה
(ספי דנ' כג). לאיכן היו הקולבנות נוטלין וכו'
שולחנין היו נוטלין אותן בשכרן (בן עזאי, יומ'
סקל ח ז'). נוטל מעות משולחני ונותן לחוצבין
ולמתתין (ס' ס' ד א'). פתח עליו (רבי עקיבא על
רבי אליעזר שנפטר) בשורה ואמר אבי אבי רבך
ישראל ופרשיו הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני
להרצותן (ספי' ס'). למדעסמים של מדינה שנמצא
אחריו דבר של ויטמא וכו' נמצא אותו השולחני
חייב קטבלמן (תדיר' ננדי ד'). וישלח מלאכים אל
כלעם בן בעור פתורה, עירו היה, ויש אומרים
שולחני היה שהיו מלכי גוים נמלכים בו בשולחני
שחבל מריצין לו (ס' ס' כ). לשולחני המשקר

*ופגעים שונים: באותה שעה שלם בהם הצרעת (מד"כ צמדי ט). מי שמעשיו באופל הדבר שולם בו וכו'. ואינו שולם (חקטב) לא בצל ולא בחמה אלא בין הצל לחמה (סס סס יב). — ושלם בעצמו, עשה מעשה אלמות לעצמו: שלם (כנות לוט) בעצבן והוציאו ערותו ונתעברו כמביאה שנייה (כי) חסומה, מד"כ צמדי טה). אתם שלם תם בעצמיכם וקטעם אצבעייתכם (פסיק' כז, וסמך ליון, קמדי). — ובסהמ"א: עדיין עשו שולם על יעקב (כס"י, ע"י יא). ד"ס אלס מיכ). ההכמות הרבות אשר היו באומתנו באמתת אלו הענינים אבדו באורך הזמן ובשלום האומות הסבלות עלינו (כ"ס ח"ס, מ"כ ח עה). ובזמן הגלות ישלם אותם (לגמס סימן למצ"ס). כי בביא לפות עת וזמן אדע כי לא אמלט, ולו אהיה בכל העולם שולם (כ"י זכאס, טעטעיס מ, 86). הצדיק קודם שלום עליו הרשע דומה למעין קידם היותו נרשע (כי) זכאס זכאללוגס, מי מעלי כה כה, סמך ז, 803). ולא הית יודע מה הן עושין לפי שלא שלם בו התאוה עדין (מד"ס צמדי ט, כה, מנגליס, טו). ובי אשה מתעברת מביאה ראשונה, אלא סלמד ששלם בעצמה תחלה, לכך ותהר (סס סס לס יס, סס, סמך). רב יש לך והרב שולם לעשות בתלמיד מה שהוא רוצה (סס דצ"י כו, סקלס). וצריך לכתוב אותן (את התפלין) בימין ואפילו הוא שולם בשתי ידיו, אבל אם הוא אימר יד ימינו כותב אותן בשמאל (מנוס"מ לכ"י אלכ"סו ז, 78). — ואמר המשורר: פליאי צורה ולא תבנית אישים, לכלתי שלם כס יסוד חמשה רגשים (כ"י גילס, יקרו להלל, טע"ס 24). ועל כן לא ישלוט עליה (על הגפש) כליון וחתקיים כפי קיום יסודה (כס"ג, סמך מלכות, מי יכיל).

— ספ"י, השליט, תשלם, ישליטנו, — השליט (1) ראובן את שמעון על לוי או בלוי, נתן לו לשלם עליו: פעמי הכן באמתך ואל תשלם בי כל און (ספ"י קיט קנג). — ובהשאלה, השליט אותו לעשות דבר, נתן לו יבלת לעשות דבר ברצונו: אשר נתן לו האלהים עשר ונכסים והשליטו לאכל מסנו

ויקרי יג). מה הגמון הונו נמוכה מכל האילנות ושלם בל אילנות (סס סס לו). אמרו לפניו רבש"ע והרי שועבדים של מלכויות קשה הוא, אמר להם מפני שהעולם הזה לילה הוא ושלמים בו, יבא בקר ואתם רואים אותם שאינם אלא תולעה (פסיק' כז, סכ"י סכ"י, קמדי). — ושלם בידיו, וכל להשחמש בהן: השולם בשתי ידיו רבי פוסל וחכמים מכשירין (נכוחס ז ו). — ושלם היד, וכלה לחניע ולעשות דבר: אבותי כנסו במקום שהיד שולמת בו ואני כנסתי במקום שאין היד שולמת בו (יכ"י סלס ח א). כאן היד שולמת וכאן אין היד שולמת (כי) יקרי צ"כ זון, סס מעסי ח ו). סותר להפשיר במקום שחיד שולמת (כי) יסודס, סס סמך ג ז). ששולמת חיד מצד אחד (סס צמ"י ח). — ושלם העין, ראתה, וכלה לראות ולהווק: מה דגים שבים מים מכסין עליהן ואין עין הרע שולמת בהן, אף ורעו של יוסף אין עין הרע שולמת בהן (צכ"י כ). זה ערן שלא שלם בו עין כל בריה (פי) סמואל צד נסמך, סס לד). אין חכמה מצויה אלא בדבר שאין העין שולמת בו (ג' יסמעהל, טע"י ס). — ושלם האור בדבר, היה הדבר עלול להשרף או להחרך: ואכזב היה מנוקב כדי שיחא האור שולם ככולו (מכ"י ד), מה בין מה סה בין המים, כאן האור שולם וכאן אין האור שולם (יכ"י סכ"י ס). המקנה בדבר שהאור שולם בו שינוי התחתונות נושרות (סמך סג). — ואחרות: ולמה היו נוחנים קנים ביניהם (בין כברות הפנים) כדי שישלוט תרוח בהם ולא יתעפש הלחם (מד"כ צמדי ד). — והמחרשה בקרקע: אפילו ג' טפחים שהמחרשה שולמת בארץ נימותו (סס צמדי ח). — ושלם השמן, יצר הרע, מלאך המות, היה לו כה לחיוק לאדם: על תנאי כך עמדו ישראל על הר סיני שלא ישלוט בהם מלאך המות (מכ"י צמך ט). ואל ישלוט שמן לא במעשיו ידיו ולא במעשיו ידיו (צכ"י נו). שלשה לא שלם בהן יצר הרע, ששה לא שלם בהן מלאך המות, שבעה לא שלם בהן רמח ותולעה (צ"י יז). לא תאונה אליך רעה שלא ישלוט בהן יצר הרע (סמך קג). אין אנו יכולין (לחור כחשובה), יצר הרע שולם בנו (סס קס). —

(1) [כבארמ', דנ' ב לח ויסח].

מקנים החירות לעוסקיהם ושלטים אותם על הדברים הטבעיים (כ"מ בן נצח, ענודס הקדש, ספרי חוכה, לב). האדם המתלוצץ מ של יט ומגביר לדינין התקופין (כ' נפחלי צ"ר יעקב חלמק, עמק סמלך, סער קריס חרנע קלב, קטו). ועל כל ביתך אני מ של יטו (תמדת הימים ב, פוריס, עט).

—פעי, *שלט, —שלטו בו: עת היא לרע לו לשולט, ועת היא לרע לו לגשלט (מד"ר קסל, חס כל זה כלסין). — ובמחמא: עד שיהיה העבד מצווה לא מצוה ונהוג לא מנהיג ונשלט לא שולט (מחזני דק, חלנלי 64). — ואמר הפישן: גור עבדות העבדים בעת סמך נמלטים גאולת חופש לחמציאם ולהרגיעם במיתת ארון נשלטים (כ"י צכ כלוצן, חרנע יוכוס לי, חרנסוס, יג).

—פעי, *השלט, —שחשלוטו אותו: אמר חנסס ישראל חושלם בי יצר הרע (מד"ר ספ"ס, פגילי). שחכננו הקב"ה והשלטנו יותר מכל אומה ולשון (מד"ר ספ"ס ח, גרינסוס, ע). — ואמר הפישן: וביד אבירים יושלטו וכמו עופות יושחמו (יחל, חסר ריחמח, חולח, רמז).

—פעי, *השלת, נשלת, —עשה עצמו שליט, וזה לשלם ודמשל: לא סוף דבר בנכסים שנשלת למח בהן בחיי בעלה, אלא אשיל בנכסין שנשלת לה בהן לאחר מיתת הבעל אין היורשין משביעין אותה (כ' יונס ורי יוסס, ירוס' כסוני ע ת), נשלת ל (על מעותיו) מסור משום ריבית (פוסק' צ"מ דצ).

שֵׁלֶט, מ"ר סמ' שלטי, —נשק, סגן², Waffe, Schild; arme, bouclier; weapon, shield

(¹) [נ"א נישתלם, נשלת שו].
(²) [אין משמ' השם ברורה כל צרכה במקרא. השבעים מתרגמים בש"ב χαλδωνας (הכשיתים), כ"מ ב φαρδευας (מגנים) ובירם' (אשמות לחצים), ובאחד מפרושים אלו בחרו גם יתר המתרגמים והפרשנים. ואכן נראה שאין שלט בעקר אלא לשון גבורה, בחוראת השרש שלט, ומבאן השם' של כלי גבורה של נבורי חול, בין שאלה מגנים או כלים אחרים. ובמחמא נבר חפרוש במשם' סגן, בוראי גם ע"פ דמיון חפלה אל חלועיות Schild (בגרסנית עתיקה [shield, scold].

ולשאת את חלקו ולשמח בעמלו (קסל' צ יס). איש אשר יתן לו האלחים עשר ונכסים וכבוד וכו' ולא יחשבו האלחים לאכל ממנו כי איש נברו ואכלנו (ס ו צ). — ובתו"ס: כל מוב הוא עושה עמי חוק מחבית זו שהיא מליאה נחשים ועקרכים שאינו מ של יטני עליה (כ' לוי, מד"ר נחש' יט). בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון השליטו על הכל (סס סס כח). בכל, שחשליטו ביצרו (סס סס עט). למלך שהיה לו כן והשליטו על כל נכסיו (פס פמז עו). על כל אומה שבעולם השלטתי אוהך (את מלאך המות) חוק מאומה זו (סס סס מח). למלך שהיה לו בן בית והשליטו על כל מה שהיה לו, הלך אותו בן בית והלוה לכני אדם וכו' ברחו חלונים אחר זמן, שמע המלך ורע לו אמר לו (לא) השליטך על שלי אלא לאבדן (סס סס עג). מה שבר נתן לו הקב"ה על כך, השליטו על ארץ מצרים (סס צמדי יד). מי שכבר השליטני על אדם הוא מ של יט אותי אף על זו (סס דצ' ח). וסבר הקב"ה להשליטו (להאדם) בעולמו ולעשותו מלך על בריותיו (פסיק' רבי, סור חו כסב, קלב). — ובתפלה: ואל תשלט ל (בנו יצר הרע (נכנס המעציר סס, עמדיס). — ובמחמא: שחשליטו עליהן יצר הרע וחלבו אחר מחשבותיו (מד"ג נחש' ו ס, מרגליות, קמח). שנתי לפלי ארבע אמות ואנבן הרשיותיו והשלסחיו אורכתיו מיניתיו על פלי בן פלי ליקח לי ממנו כך וכך וחובים (פעי' סגל' סרכני קלט). ומה אחת מ של יט את בני שבטך עליה (כס"י, דצ' כע ג). ורחב רעד, כלומר פרע חובו וזת שליטו בשלו (כ"י ח"ס, סרכיס לריצ"ג, רחב). ות שלט בי יצר מוב ואל ישלום בי יצר רע (נענ"ס, סרכס ז ד). כל מ של יט על שכלו תאותו לא יצליח בימי חייתו ולא יגות אחרי מותו (כ"י סריז, סרכי מד, 889). (ורחב רעד) ור' יונה המדקדק זיל פיר' השליטנו מסונו סגו' ירחבו הנער בוקן ותרגום שלטון (כ"י בן נפחלס, מפלי ו ג). שאין אורה של לבנה מ שלטת העין בכך (הנחילי' יונס ג, כח). ולזה

(¹) [נ"א: ואל ישלום כי, עי' פר, עבדות ישראל].

(נכ"י) בעל, מלך, ז. מלך, א. איש-שלט, כו). אמר הקדוש ברוך הוא (לאומות) שומים שבעולם כמה מלכים מלכו במם ולא כעמו ישראל וכו' ובמה שלטונות שלטו במם ולא כעמו ישראל (מסע, מסעי דסימח ע, פס, מז). מלך יוצא ושלטון נכנס מליון את המלך ואח"כ מבניסין את השלטון (כני אסח בשס כני עמול, ידע' כני ס א). שלטון משל מלכו' ויון היה עובר לאלכסנדריאה וראה את ירושלם וחירף וגויאץ ונידף (מסע מני' א ו). לאחר שהיה לו דין לפני השלטון יוצא דינו מלפני השלטון לישרף וצפה אותו השלטון באספרולוגיאה שלו שהוא עתיד להוליד בת והיא נשאת למלך (מד"ר נחש' כג). להודיע שבחו של ביתו של אבינו אברהם עד היכן היו מלכויות ושלטונים רוצים להדבק בו, ומה היה לטון, הוא היה אחד מן השלטונים (כי שמעון בן יוסף, מסע סס ב). מעשה בשלטון אחד שהיה חורג הגנבים והמנאפים והמכשפים (מסע ויקר' י). לשלטון שעשה סעודה למלך (מסע סס יע). עשה לו הקדוש ברוך הוא גם והחזיר לו אשתו ובניו ועשה אותן מלכים ושלטונים (מדכס עשרה סדננות, ניהמ"ד א, ילינק, 78). — ובמסמ"א: והרשות שהן משרתי השלטונים שהן חסיד בפחד ואימה ומתייראין על נפשם (פדוך ערך דעות). ההרגל¹) על כל דבר שלטון (נצח' הפנינים מג לו). ולמה אין להם שר ושלטון (כחצ"ע, סענתי ידע' קס, כסנל ג, 27). שלטונם איש מלחמה ובעל חמה (סוף, אגרת סי בן מקיץ, מסע סס, 52). וגם הם מיחלים ליום שברון המלכים והשלטונים (מני' אכעיוכוס). בית שנבנה חיבו מבתי שמעון בכחם שלטון העיר (טומו"ק ד ג). — ואמר המשורר: המלכות הוא כדמות שלטון הדת תשגיב את חלשתו (עמנואל, אמר הסכם ציונות, נחצ' יע, סדנען, 587). — ובמסמ"א שלטון, ואמר הפיטון: שלטונך בכל ומה תעשה לך מי יאמר²) (עמנואל סענר, סלטונך,

ויקח דוד את שלטני הוהב אשר היו אל עבדי הדרעור ויבואם ירושלם (ש"צ ס ז). ויתן הכהן לשרי המאיות את החנית ואת השלטים אשר למלך דוד אשר בבית יי' (ש"צ יא י, וכעין זס דסי"ג כג ט). הכרו החצים מלאו השלטים (ינח' נא יא). בני ארנוד וחילך על חומותיך סביב וגמדים בסגדלוחיך היו שלטיהם תלו על חומותיך סביב חמה כללו יפיר (יסזק' כז יא). כמגדל דוד צוארך כנוי לחלפיות אלף המגן תלוו עליו כל שלטני הנגדים (מסע ד ד). — ובמסמ"א: ולא ילבש (האיש) חלוק של צורות ולא מליות של שלטים (מדכס סכיס כג, ספמן, ס). — ואמר הפיטון: ויקחו איש רמה בידו ויחזיקו סגנים ונשאו קשת ומלאו שלטיהם חצים שגונים (אמץ, יונל אסכון סקס). שלמו שלישי ונושאי שלטי (כענ"ג, סזופי פליעי, נילחיק-כענילקי, ג, 221). אכי אמר יחי חלש בשלח מעניו מטה ושלטי פיו ישיבון חיש ביום חץ חנית מטה (כענ"ג, סענק י, כדודי, סלס). מצאוחו כמגדל עז ושלטו (כ"י, סלוי, אסר פזר, זמורס ג, 312). הבי מאמריך בלכות הוריק שלטים נמרכים (כחצ"ע, נדוד סקיי, כסנל א, 27). — ובמסמ"א: מבלח חלויה לפני חנית, Aushängeschild; enseigne; sign-board.

שֶׁלֶט, ס"ז, — כמו שֶׁלֶט: ואי משכיל אשר צפה צמון ואי גבור אשר נשא שֶׁלֶטן (ילסך אגן עזרל, פניני סיר, בן-מנחם, כז).

שֶׁלֶטוֹן, סוס"ז, — שולט ומושל¹), mächtig, Machthaber; puissant, souverain; mighty, ruler: כאשר דבר מלך שֶׁלֶטוֹן²) ומ' יאמר לו מה תעשה (קס"ד ס ד). אין אדם שליט ברוח לבלוא את חרות ואין שֶׁלֶטוֹן ביום המות (סס סס מ). — ובתו"ס: האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאדבר עליך לשלטון ואעשה עמך כפועל, דב' עליה לשלטון ועשה עמה כפועל מקודשת (קדוש' ג ו). שהיה פועל שולט מסוף העולם ועד סופו והיו לו שלטונים מסוף העולם ועד סופו

¹) [ובן בארמ' (דכ' ג ז וכו'), ועי' בהערות לשרש].
²) [רש"י: כשכיל אשר דבר הקביה מושל הוא. ראב"ע: בכל מקום שדבר חסלך שם שלטון הוא עליך.]

¹) [כן צריך לומר, ולא: להרגל. וכן מובא במחברות עמנואל יט, הברטן, 522: כי המנהג עם ההרגל מצא (אפלטון) על כל דבר שלטון. ובהוצאת אדם עמ' 60 נשמטה המלת ההרגל].
²) [על-פי לשון הכתוב בקהל' ח ד. במשמ']

שולטנות חמה (ענוך ענן געט). אפ לא בארמ
אשר הוא משלמות חמה (כ"י, יע"י ט).
הרמא דמלכא, שולטנות המלך קבל עליו לעשות
(סוף, גי' נז). רכב, ואת המלה משותפת, הנחתה
הראשונה ענינה רכיבת האדם על בהמות וכו'
ואחר כך הושאלו לשולטנות על הרבר כי הרכב
מושל שולט על מרכבו (כ"ס ח"ט, מו"ט ט). ענין
השולטנות ידוע (כד"ק, ספ"ט, טע"ט). השולטנות
המדינית (ס' סמוע לכיטמו ח ו). הם מהמדינות
מלכות ושולטנות (ס"ז י). דברי האיש
והאשה הוא דומה לשולטנות כי האיש לפי
מקומו ישלט בדברים הראויים אשר לו (ס"ט).
וציאה מהשולטנות הוא אל שליטת מעט (ס"ט)
ס"ט. בשולטנות ההמונית (ס"ט יח). רשות,
שולטנות, ואע"פ שרוב ישראל דרך שולטנות
לרחוק באמבטי קטנה (כ"ט, נכס"י ז). שלא
מצאו להם שום אלהות ובה שולטנות להם
(נכס"י, סמוע ג). שאם היה זה כן הנה לא יתכן
שהיה אלא כשיתיה למונע ההוא שולטנות
ושררה על השם יתברך (נכס"י, מלמוע ס' ח).
ושולטנות ואת הליחה היא באחרית חמה
(כ"ט חלדני, סנילי אמוע ד ח). הממשלה
והשולטנות (כ"י אכננאל, ס"א ט). ואנחנו
וכו' נותנים למעלתם רשות ושולטנות ובה
לדון ולגור (ספ"ט מנעס ס"ג, סני עניני, קנ"ע יד, ט).
אנכי ח' מלחיק, אנכי כל סיני אדונוחיק
ושולטנות יך וממשלוחיק (מזקוני, נכס"י ח א).
ואמר הפישן: יחוד מלהותו קבלו שוב חור צווי
גורותיו כמלך בשולטנותו גור (מלחיק נכס"י
ימק, חדיק, נכס"י, יולר סנע ז אכר טנועס).

שלי במקרא רק בהפסק שלי, ט"ז, —שקט¹); Stille; — ty; tranquillité; וישב מכבר חבון
וישח וימכ אל תוך השער לדבר אתו שלי (ס"ז ג
כז). —ובמס' שלוח ורשומות, חמא, ומ"י שלי, וס
ואמר הפישן: דריוש לדרוש בשכנך מקום במור
שלי, סלולי ציון מכשמים תפקידם הרם מכשולים
(מלחיק נכס"י, חור יוס סנף, מעניני ליל ז סמח). עשת

¹) [כך לפי החכמה המקבלת, ואמנם יש
מפסקים כגורסח.]

סמוע לפקעס יסכחל ט, 167). —ואמר המליין: לא
תבקש שלמון מלפני וי ויקר וגדלה מלפני מלך
(כ"י, נ"ס ז ד). ועי' שליטון.

שליטנות שליטנות, שליטנות, ט"י, —אשה
המושל: שחיו השילמונים והשליטנות
מחסרות את שרה וקוראים אותה עקרה (ספ"י כ"ז מנ,
וסי סקד חט סמס. איס-סלום, קנ"ט). —ובסמ"א: ובאחת
אשה לרכוב ולילך אחרי השליטנות (קדור
כס"י, טמ"ט, 168). שנת קע"ז תפשה השליטנות
אשת פחת חון פורש כל היתורים אשר בטלושה
(סוקסמ יסקף חנן וינסט נענט יסודס, קנ"ט).

שליטן¹, ט"י, —ממשל, ממשלה, Herrschaft;
domination: כמה שירענו ה' מלהינו
שחשליטן²) לפיך עו בידך וגבורה בימיך
(ספ"ט כ"ט).

שליטנות שולטנות, ט"י, —ממשל, ממשלה, דרך
הממשל הנכונה, Regierung(sform);
gouvernement, régime; government: כל הצלמים
אסורין וכו' אם דבר בריא של שולטנות
דברי חבל מותר (יכ"ס ע"ז ג ח). באשר
דבר מלך שלמון, זה הקב"ה בעת שידבר דבר
להביא לעולם להודיע שלטנותו בעולם (ס"ט
נמ"י יד). נתן שלטנות למרעה הרשע (מדרש ניוס
סמני, ניוס"ד יליק ד, 187). —ובסמ"א: ולא יטה
לארץ מנלם, ענין שלטנות הם לפי הענין
(מנכס, נל). וכבר שלחת מלכות הרשעה אצל גמטרא
של בית פעור הראוני הין משה קבור, עני

שליטן הבין כנראה גם רש"י את השם שליטון כהל' ח
ח, בכתבו: ואין שלמון של שום מלך ניכר כיום מותר,
בכל מקום אחת מוצא והמלך דוד וכיום מותר
ויקרבו ימי דוד למות, לא הוזכר מלכות כאן. וכן
ראביע: ואין שלמון, לא תועיל מלכות למלך.
¹) [ע"פ שליטון, שליטנות בארמ' (דני ג לג ועוד).]
²) [וכן כתב בעל הלבוש (ח"ס תפסס ט): וואמר
שחשליטן בחמף קמ"ן תחת הש"ן השנייה שפירושו
הממשלה. ועי' בהערות בר בסדרו עמ' 386. ואמנם
בסדרו רע"ג השלם כ, 292: שחשליטון, וכן בסחו' איטלי.]

(כני נמנים, שנה ס). סולם ששליבותיו מורחות
אם יש בשליבה התחתונה ד' סמנים, אם
אין בשליבה התחתונה ד' ויש בשליבה
העליונה ד' ואין בין זה לזה ג' סמנים (כנ)
נחמן נסס דבר זה, ערוך: ענ). חיה עולה בסולם
ונשטטה השליבה מתחתיו ונפלה והרגה סו
(כני חנה, זכות ז). — ובסמנים: וגם אסור
להניח רגליו העולה באותו סולם בעצם הנעוצים
באילן מפני מעלות הסולם והן שליבותיו (ערוך)
ערך חזקת). כדלי שחוצבין בו סים סן חנהר
בסולם שמונחין מקצה זה על זה ויוצאין זה סוה
בשליבות ובמעלות (סס ערך סנ). סולם
ששליבותיו עולות בנין סגלגל סביבותיו כמין
ככש ומשחמץ ועולה בעינולא (סס ערך מוכה).
משלכת, עשויות כמין שליבות סולם סובדלות זו
סו וסשוטין ראשונים ליכנס בתוך חלל הארן
בשליבה הנכנסת בנקב עמודי הסולם (כסי, ענוס
כו יז). אל זה יביט נעים וסירות ישראל ואליו סוה
נושא את נפשו בשליבות הסולם סוה אשר הציב
לעומת סניו (כסי מוסקסט, ספולס יסדס, דכוס נ, ס).
בי זה החלו לרמוז אל מראה הסלס וכו' הנצב למעלה
למעלה על כל מעלותיו ושליבותיו (סס
סס, ו). שרגלו של רוכב סולך בשליבת סווכף
(טור סי נזיקין ססס).

שליה ^ד—סס, ססב מי השלג הקרים, וסמר
סמיטן: דבר והעריך ססחה משליגת
מים (כסי קליר, סקסס ססל, סססל ססס). שט
סעטה לבשו ססחוח שליגת סים (סס סס).

שליה ^ד—כסי, כסי שליטה, ססין כים שסעכר נתון
בו, סיוצא סכטן סיולרת סחר סחר, ^ד
Nachgeburt; secondness; afterbirth
והענגה וכו' סרע עינה סאיש סיקה וסכנה וסכחה
ובשליטה סיוצת סכין רגליה וסכניה אשר סלד
(דכרי כס נז). — וסחיים, גס ככתיב סליא: סשוסס

(1) [גס סארמי וססור: שליחא, שוליתא.
ערב' סלאא], אשרי' שלי' סלי' (עי' H. Holma,
[10] Namen der Körperteile, עס)

(a) سل

בשלי (1) להסמיד קהל סמוניו (נשסס, נסמי מוססר
סלי' ססניס סססס). — וסמר סססור: דבר שלי על
ססליא (נשסס סן סססס דססיליס, סססי מיוס, ידיוסס
מכון סוקן ד, סרודי, ג). כסשע סוטן כו לא
בשלי (2) (סול, נססס, סס סס, עס). וסמקרים
בסקרה לא בשלי (סס סס, מד). לכל סליא
כאין ססנה ושלי מעמים משסחינו ורוקים
(סו', לעסיקיס, סס סס, ל). ובססרה סגעה כססמית
ססססח וכו' שלי נסחוח בסכך קוריה (לי', ססר ח
נשס 28). סבלי לחוציא ססככ סתוך סיקו אוסוף סח
סח שסכחתי שס בשלי (סול, מוסק דלסחול, כל
סכיו ס', 85). — "ובסש' אשליה: שסיא (סככח
סרבר) צריכה סאר לעסוד כנגד סחולקיס וססועיס
כסענת סלי, ר'ל סססעסח (כסי סססלי, סקדסס
לסכנוס סססי סססין סל סריססו). סיא ססרף ססיג
שלי (עי' סססס סססכ, קסל; קלסין).

שלי ^ד—רומה לשליה: וסחריו סעור וכו'
וסחריו סקרוס סרקיס סשיליו (קססין י
ח ח, נססע ולסססס). סחריה (סחריו קלסח סעין
סוכוכיה) השליות, רומה לשליות שסיא בעלח
גידים סרבה (יידס דלדך ח י).

שליא, עי' שליה.

שליב ^ד—כסי, ססל, כסו שלב, שלוב (8),
Spross; Echelon; rung: כסכעת
סחר סוחסח, כסולם סחר שליכיו (כסי סססי,
יכס' ססס ח).

שליבה ^ד—ססי, כסו שלוב, שלב, שלוב: צריך
סוהא כין שליבה לשליבה סחות
סג' (יכס' עכיו, ז ח). כוסח שסרדיגי' סססס
סיס אין סעסודין משליטין לעסרה געסית
בשליבה עבה (ססל, סס סס). כקולב סלך
סחריו סססרסחיו, כסולם סלך סחריו שליכותיו

(1) [כן ציל: עש' של'י, כלומר: סשכ כסעסח,
כסערט יעקב ריפסן, ציון א, 165, ולא כנרסס: של'י].
(2) [כלי לא על ססס].

(3) [אין דרעה ככל מקוס אס שלוב עקר או
שלוכ או אף שלובכ סאותח ססס', ועי' כססויי סססס
ססוכסיס לקסן].

ובספמ"א: תחולת העבה שהיא כמו חמת שכתובה
נוצר הולד וכו' וכשיגיע זמנו לצאת קורע אותה
ויוצא היא הנקראת שליח (כמנ"ס, חסורי ניסל י"ג).
ופליאה גדולה היתה ואת הלידה (של עשו ויעקב)
בעבור שכל בן אדם יוצא כשליח שהיא
מכסה עליו וחנה שתי השליחות נפתחו רגע אחד
(כאנ"ט, נרנ"ס כה כס). —"ובחשאלה: ויש בעין
שבע מחיצות ושלש ליחות, השבע מחיצות הם אלו
הרשת והשליח והקשה וכו' (כ"ט אלדני,
סנילי חמוס ד).

*שליח, ט"ה — מלה מספקת: שולח בניחוח, בית
שמאי אומרים שולח בידים מהורות ובית
הלל אומרים שולח בידים ממאות, הני זו דברי רבי
מאיר אבל דברי רבי יהודה אומר בית שמאי אומרים
כל מעשיה בשהרה חוץ מחסיפה ובית הלל אומרים
כל מעשיה במסמא חוץ משליחת (י"ט)
ע"ט ז ג).

*שליח², ט"ה — כמו שלוח, החולך בשליחות
וולח, Bote, Abgesandter; envoy; delegate, messenger
וכו' מבואין ולא קורין (נכונים א ס). המביא
גם ממדינת הים וחלה עושה בית דין שליח
ומשלחו וכו' ואין שליח אחרון צריך שיאמר
בפני נכתב ובפני נחתם (גיט' ג ו). השולח
גם לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריה
שליח ואמר לו גם שנחת ליך בטל הוא חרי זה
בטל, קרם אצל אשתו או ששלח אצלה שליח
ואמר לה גם ששלחתי לך בטל הוא, חרי זה בטל
(ס' ד א). קטנה שאמרה תתקבל לי גטי אינו גט
עד שיגיע גט לידה וכו' שאין קטן עושה
שליח (ס' ו ג). וזו הלכה העלה ר' חנינא

את המוקדשין לאכל שליל או שליח בחוץ לא
סגל (זכ"ס ג ס). השוחט את הכהמה ומצא בה
שליח נפש היטה תאכלנה וכו' שליח שיצתה
מקצתה אמורה באכילה, סימן ולד באשה וסימן ולד
בכהמה, המכרת שהפילה שליח ישליכנה לכלבים
(מולי ד ז). סימן הולד בכהמה דקה מנוף ובגסה
שליח ובאשה שפיר ושליח (נכונים ג ח).
המפלת סגל או שליח או שפיר מרוקם
והיוצא מחוץ, הכא אחריתו בכור לנהלה ואינו בכור
לכח (ס' ח א). הפילה שליח תקבר (מולי ד ז).
המפלת סגל או שליח תשב לזכר ולנקבה,
שליח בבית הבית טמא, לא שהשליח ולד
אלא שאין שליח בלא ולד (נכ"ס ד). קושרין את
המיוכר ור' יוסי אמר אף תותכין ומומנין את
השליח כדי שלא יוצן הולד בגון בסופי של
שמן ובכסות ובקופה של תכן (מספ"ט ט"ז טו ג).
שליח שאמר תחלתה כחוש הערב וראשה כתורמס
וחלתה כחוצצרות, אין שליח פחותה מטפה, רבן
שמעון בן גמליאל אומר דומה לקרקבן של חרנגול,
ולמה אמרו שליח והלא שליח שאין עמה
ולד (ס' נכ"ס ד ט). הלמד שלא לעשות נוח לו אילו
נחפכה שילייתו על פניו ולא יצא לעולם
(ר' יוסן, י"ט ט"ז ט"ח). השליח הואת בשבת
עשירין מומנין אותן בשמן והעניים מומנין אותן
כתבן וחול, אילו ואילו מומנין אותן בארץ כרי ליתן
ערבון לארץ (ס' ס' י"ט, וכעין ז' נכ"ס ס' קט"ו).
בשומי ענן לבושו וערפל תחולתו, לבושו זה השפיר
וערפל תחולתו זו השליח (נכ"ס, י"ט ט"ז נכ"ס
ג ג). עיברה תאומים ונימוקה שילייתו של
שפיר משפירה של שיליית (ס' ס' ג ד). אמר
דוד לפני הקביה רבונו של עולם לא חסיד אני
שכל מלכי מורה וסערב וישיבים אגודות אגודות
בכבודם ואני ידי מלכות בדם ובשפיר ובשליח
(נכ"ס ז). יוצא הוא באגד שעל גבי המכה
ובקשישין שעל גבי השכר ובשליח המדולדל
בה (ס' נכ"ס). יוצא הגמל במטולמלת חקשורה לה
בשליחת (נכ"ס נכ"ס חסוף, ס' נכ"ס). שמה
נמות שפיר של שליח (מולי ע"ז). וחולד נתון
בתוך מעיה ותקביה ששמו שלא יעשה שפיר ושלא
יעשה שליח ושלא יעשה סגל (מולי ויקי יד) —

(1) [במשנה, אף במשנה שבירושלמי: משריתח;
בתוספתא (ז א): משרייתח. וכן בתוספתא בסוגיה זו
שורין וכו' ולא שולין].
(2) [עיי' שלוח, הערות. ואפשר שבא שניה
בעקר בצורה ארמית, שלוח, שלוחא במק' שלוח
בעברי].

שליחות

שָׁׁן: התחלל וטעה סימן רע לו ואם שליח צבור הוא סימן רע לשולחיו מפני ששלוהו של אדם כסותו (נכ" ס ט). בשם ששליח צבור חייב כך כל יחיד ויחיד חייב, רבן גמליאל אומר שליח צבור מוציא את הרבים ידי חובתן (י"ס ד ט). כל מה ששליח צבור עובר לפני התיב והובע צרכי עמך לפניך (כ' חסד נסד רבי חסד, ינוס' נכ" ד ד) לא נתפלל של שחרית ובא ומצאן מתפללין של מוסף אם יודע הוא שהוא מתחיל וגומ' עד שלא יתחיל שליח צבור כדי לענות אחריו אמן ותפלל ואם לאו אל יתפלל (סס סס ד ו). אמרו לו לרבן גמליאל למח צבור מתפללין, אמר להם כדי להסדיר שליח צבור תפילתו (י"ס נל:). אין הכהנים רשאים להחזיר פניהם מן הצבור עד שיתחיל שליח צבור בשים שלום (קוטס נל:). — שליח ציון: א"ל רב נחמן לחסא בר אדא שליח ציון כי סלקת לחתם מקיף וויל אסולמא דצוה וכו' (ג'ס נכ:). — ובסה"א: שלשה דברים ילאו את האדם והם גר שחשך אורו ושליח מתמחה ושלחן מיחל למי שיבוא (י"י זנלס, ס' טעטופיס ז' דודון, 76). — "ובכנוי למשה רבנו: שכך היו מתנהגים קודם זמן השליח ע"ה ר"ל ע"ה האביב הססכים במהלך השמש ובא משה רבינו ע"ה והורה בו במשפט המגיד באמרו היום אתם יוצאים בחדש האביב וכו' או נאמר כי קודם זמן השליח היו מבדילים שנה משנה ע"ה מהלך השמש כפי שמורת פסוק והיו לאיתות וע"ה השליח חתוק הענין על ידי האביב ובמל פסוק והיו לאותות כמו שחמיר פסוק קח את הליום למסוק קדש לי כל צבור (חסדן סקדלי, נן נדן, סנדל סנס טנסס ד, י:). — "ובמש"ם שליחו של ישו הנוצרי, Apostel; apostle; apôtre: לכן אמר השליח אל הרומאים (יקס כיאסטיס, קלור פומס חקיוני ז', 15).

איש אונו מבית האסורין (משמו של רבי עקיבא) מקובל אני באומר לשלש תנו גמ לאשתי שיאמרו לאהרין ויכתבו וכו' אמר רבי יוסי, נמינו ל שליח (1) את אנו מקובלין שאפילו אמר לבית דין הגדול שבירושלים תנו גמ לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו (סס טז), הכל מוטבין חוץ מחרש שומע וקטן וסומא ונכרי והעבד והשליח (מנח"ט ט ס), השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל, לא עשה שליחותו השליח מעל, כיצד, אמר לו תן כשר לאורחים ונתן לחם כבד, כבד ונתן לחם כשר, השליח מעל וכו' הכא לי סן החלוק והביא לו מגלסקמא וכו' השליח מעל (מעייל ו ס), הכא לי בחציה גרות ממקום פלוני ובחציה פתילות ממקום פלוני וחלך והביא לו גרות מבית פתילות ופתילות מבית גרות השליח מעל (סס טז ג), והבתי, שומע אני על ידי מלאך או על ידי שליח תלמוד לומר וי' הכה כל בכור, לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח (מנ"כ זא), מנסחא דמסחא (יז): שאלו את ר"א חלה השליח אמר להן כך תהו בשלום, ואם חלה המשתלח וכו' (ינ"ט ינ"א ו ג), חצירו של שליח מהו שתועש בירו וכו' (כ) אלעזר, סס גי' ו ג), ג' מפתחות בירו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח (ד' יסנן, טנ"ג), ושלח מלמד שהוא עושה שליח, ושלח מלמד שהיא עושה שליח, ושלח ושלח מלמד שהשליח עושה שליח (קידוש' מל), חזקה שליח עושה שליחותו (סו"ג יג), — ושליח בית דין: ואומרים לו אישי כהן גדול, אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושליח בית דין (ינ"א ח ס), המביא גמ מסרינת הים וחלה עושה בית דין שליח ומשלחו וכו' ואין שליח אחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח בית דין אני (גי' ג ו), הגדול את חברו שזה פרושה וכו' לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו אבל נתן לשליח בית דין (צ"ק ט ס), יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח בית דין (שאינם גולים) (אנא סאול, מנ"כ ז ג), — ושליח צבור במשם' המחפיל בשם הצבור לפני ההכה, ובר"ה (1) [אמרנו לר' חגיגא שנעשה שליח בהלכה זו לאופרה בבית הסדרש (כ"ג)].

*שליחות⁽¹⁾, ש"כ, — מעשה השליח וחמקידו,

השלוחה : Sendung; mission

שעשה שליחותו בעל הבית מעל, לא עשה שליחותו השליה מעל (מעילה ו ח). שלח ביד חרש שומה וקמן אם עשו שליחותו בעל הבית

(¹) [וכן בארמ' שליחותא.]

לאומרה בבית המדרש (רע"ב).

מעל; לא עשו שליחותו החנוני מעל (עס עס 3). השוכר את הפועל להביא שליחות ממקום למקום וחלף ולא הביא נוח לו שכרו משלם (מקסטי 311). היה החנוני חרש על דעתיה דרבי ועירא לא חשש שאין שליחות לחרש (ירוש' דמיל' יא). אין אדם מבטל שליחותו בדברים (כ' לקיש, עס חנו' ג ד). אין השליח האחרון צריך שיאמר בפניי נכתב ובפניי נחתם אלא אומר שליח בית דין אני וצריך למסור לו כל שליחותו (עס ניש' ג ו). בשעה שקיים שליחותו לא נחבון הסובר לזכות לבעל המעות, לא קיים שליחותו נחבון לזכות לזוהר (כ' נקא, עס צ"ק ע ס). אתי משלה (תשעיר לעזאזל) מצא בשוק לכהן גדול אומר לו אישי כ"ג עשינו שליחותיך, מצאו בביתו אומר לו מתייה חיים עשינו שליחותו (יומא עא). קטנים לאו בני שליחות גינהו (קידוש' נב). חזקה שליח עושה שליחותו (מנ' יב). ובכל הקב"ה עושה שליחותו אפילו על ידי נחש, אפילו על ידי יחוש, אפילו על ידי צפרדע (מד' צדאס' י). ר' ינאי היה יושב ודורש בפה עיר, ראה נחש מרתיע ובא וכו'. אמר זה הולך לעשות שליחותו, מיד נפלה הכרה בעיר פלוני בן פלוני נשכו נחש ומת (עס עס). והחיות רצוא ושוב וכו' רצין לעשות שליחותן (כב). ליינה, עס עס כ). אין מלאך אחד עושה שתי שליחות ולא שני מלאכים עושים שליחות אחת (עס עס). עד שלא עשו שליחותן קראו אנשים, משעשו שליחותן מלאכים (עס עס). בשעה שהיו הנביאים הולכים בשליחותו של הקב"ה רות הקדש שהיה שורה עליהם היתה נוחנת להם אימה בעיני רואיהם (עס צמדי י). למי שאותם מלאכים כשנתראו תחלה לאברהם ברמות עוברי דרך נתראו לו והוא הבנים לביתו כמנהגו והומינס לאכול וכו' ואחר שאכלו אמרו שליחותן ולא נראה חרבר שיקבלו שכר על שליחותן, אבל זה המלאך בתחלה אמר שליחותו ואלו היה אוכל עמו היה נראה כאלו קיבל שכר על שליחותו לכך נמנע מלאכול (עס עס). שאין לך חביב לפני הקב"ה כשליח שמשתלח לעשות מצוה ונותן נפשו כדי שיעלה בשליחותו ואין לך בני אדם שנשתלחו לעשות מצוה ונותנין נפשם להצליח

בשליחותן כאותם שנים ששלח יהושע בן נון וכו' פנתם וכלב והלכו ונתנו נפשם והצליחו בשליחותן (עס עס עז). כל אותן הימים שהיה משה בסנה אמר לו הקב"ה לך בשליחותי (תנחומא עניני ס). מי מקבל עליו מעבשיו לילך בשליחותי (פסיק' רנ' לג, חנני חנני, קנ).— ובסנה"א: הסמור שליח הוא אלא שהוא נוטל שכר שליחותו (כמנ"ס, מלומ' ג ו). ולאחבת קרוביה הלך קשטילה והשיג ספר כריתות מבעלת אחר ההפצר הרב ואולם כבאו עיינת בלשון הגם ובשטריו השליחות ונסתפקת בהכשרם (ספר צר עסס מלס מ"ד). וחיו א"ב כבאן שלשה שליחות מהירם לשלמה ומשלמה לחירם וסחירם לשלמה פעם אחת (כ"י אצנכנל, מ"א ה).—שליחות יד, שמוש לרעה ברכוש אחרים, מעילה "בפקדון" שליחות יד שנאמר בשומר חנם אינו חייב עד שימשוך (ירוש' סנז' ס א). משונה שליחות יד האמורה בשומר שכר משליחות יד האמורה בשומר חנם (ג"מ עא). שליחות יד אינה צריכה חסרון (עס עס).—*שליחות יד, כמו משלח יד, אומנות, Beruf; occupation: למען יברכך ה' מלהיך בכל מעשה ידיך, קבע לו הכתוב ברכה בשליחות ידיו (ספרי דנ' כב).

שְׁלִיטָה (2), חס"י, נק' שְׁלִיטָה—בעל יכולת לשלט, בעל עז, אדיר, mächtig; puissant; mighty: ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ (צדאס' מז ו). החכמה תעז לחכם מעשרה שְׁלִיטִים (3) אשר היו בעיר (קס"ז יט). אין אדם

(1) [צ"ל שליחת?]

(2) [מן הארמ' (דנ' צ י ועוד, עזכא ד יא ועוד)].
(3) [הדברים קשים, ואלה דברי העורך, הלשון והספר ב, 407: פ. מרלם כבר העיר שאין כאן מקום לכל מספר, ועל כן הציע לקרוא, בחלוקה אחרת: מעשר השליטים. אבל אם לעז חכונה, אז גם השליטים אינם במקום בכתוב. ואולי הנכון הוא: החכמה תעז לאדם מעשר השליטים אשר היו בעיר, יותר משלטי הגיבורים ושאר כלי הקרב, כמו בפס' פ, יח: 'טובה חכמה מכלי קרב', עיב. וחז"ל דרשו: מעשרה שליטים, מעשרה דורות שמאדם ועד נח (מד"כ צדאס' נד)].

השליטה ניתנת ביד אומה הרשעה אלא עד שובא משיח וירד מיעקב (זקי' כז' יג, עני חסדים, כז). שאין לקציני ד"א יצ"ו על המדינה ליטא שום עילוי והתנשאות ושלמה בעולם (פס'ס ועד ארבע ארלות, היילפריי, 175).

שְׁלִיטוֹת, ט"ז—תכונת השליט ומעשהו: רע קטן הוא בהמונים כיו' מעט תרחק מהשלימות אשר הוא מין מהמדינות (ספר המדינות לאריסטו ט"ז ט"ו). מה שנאמר בראשונה לשון בקשה ובאחרונה אמר לשון פקידות ושלמות (רשב"י דוכן, מנחת ספר, נספר ספאכס יסראל, לא). ואלה ג' קניינים וכו' כאחת היו בשוה בגבורה ובשלמות ואלהות (כספור הכומר ג).

שְׁלִיטָה, ט"ז—עבר כמעט אמו שלא נגמרה השלמותו: השוואת את המוקדשין לאכול שליל או שלוא בחוק לא פנל (זכס' ג' ט). גיד הנשה נהג בארץ ובחוצה לארץ וכו' ונהג בשליל, ר' יהודה אומר אינו נהג בשליל (מנ' ז ט). אלו שעזירותיהן כבשרן עור האדם וכו' ועור השליל (טס ט ז). לרבות את השליל (צנלי טס קיג). (אין מוכרין לכיתים) לא בוסכוס ולא שליל אע"פ שישראל אוכלין בוסכוס ושליל (כומס ח, קידס'ס). — ובסמ"א: הריון ראשון כל' הביצים שנחששו בשליל (ערוך ערך סמל). השליל הנמצא כמעט בהחמה הרי דמו כדם חילוד (כמצי'ס, מלפלוס חסוכוס ו). תיניקות ויש אומרים שלילים ונקראו עוללים לפי שהם מלובלים בדם ודירים (מעין גנים לאיוג ג, 18). ד"א עוללתי לשון לבלוך וגיעול למיכך נקראו השלילים עוללים שהם מלובלים בדם וברירים (טס טז, 54). — ואמר המיטן: יטבע בנחל שליליו והורים יחלקו שלליו (פזל סנלי, חוכמ' עוס' ט, ג).

שְׁלִיטָה, ט"ז—סמ"ס מן שְׁלִי, מעשה המכחיש באסתית דבר מן הדברים, בנגוד

שְׁלִיט ברוח לבלוא את הרוח (טס ט ס). יש רעה ראיתי חתת השמש כשנגה שיצא מלפני השְׁלִיט (טס י ט). — ובמשמ' עז, עז פנים י: מה אמלה לבחך נאם אדני יי' בעשותך את כל אלה מעשה אשה זונה נְלִטָה (ימז' יו ט). — ואמר בן סירא: רחם מאיש [שליט] להרוג] ואל תפחד פחדו מוח (צ"ס ג"ט ט יג). — ובכומ"ס: אלכסנדר מקדון וכו' אינו שליט בים אבל הקב"ה שליט בים וביבשה (כ' יונס, ירוס' ע"ז ג ח). דיון אמת שוטט בצדק לוקח במשפט ושליל בעולמו לעשות כו ברצונו (צרכי מונ). למלך שחיו לו ב' אוסטרמינין א' שליט ביום וא' שליט בלילה (מדי' צח"ס ג). המושל בכל אשר לו, שהיה שליט ביצרן כמותו (טס טס נט). מה הכוכבים שליטין מסוף העולם ועד סופו כך ישראל (טס דברי ח). בנפשותיהן של ישראל היו שליטין לא כל שכן בנשותיהן (פסקי ר"כ, יומי נפס, טז). אם יש בדעתך לשוב עליה שליט הוא אדם באשתו (פסקי' כז' ל, קמז). אמרת איש טמא שפתים אנכי הותרה לך על שהיית שליט בעצמך (טס לג, קנ). — ובכומ"ס: שלמה שם תאר בפלם אדרת עורת, אמר לזכר שליט ולגבה שליטה או שלמה (כד"ק, ימז' טז ט). והנה אשה זקנה וכו' רעה ושלמה (כ"י סניי, סמכמוני ו, עומורבסקי, 76). ומתנכרים עליהם בנדוי ובחרם ובשלילי הנכרים וכו' ולוקחים מהם וגו' ונותנים לשלילימים (סמל זן מלליס סקדלי, חגני חוכמ' לריצ"ט, לקי'ס נספס', 81).

שְׁלִיטָה, ר"ח, שוחיה לארך ימים טובים אמן.

שְׁלִיטָה, ט"ז—סמ"ס מן שלט, מעשה השולט: סחו וירד, זה מלך המשיח וכו' הוי אין

(1) [כך ע"פ ולגטא (proeacis) והסורי (טרחתא), וכדעת ספרשים חדשים, אבל אין הבנה זו מתאימה כלשון שליטה; וחתר' הארמי (דשליט לה בנפשה) והפרשנים העברים חשבו דרכים אחרות, כגון רש"י (שיצרה שליט עליה), רד"ק (שהיא שליטה בעצמה לעשות כל אשר תחאוה), וחשבונים סמימים את עקר המשפט אחר 'כל אלה', ומשיכים: מעשה אשה זונה נְלִטָה (καὶ ἐξεπρόρευσεως τρεῖς), בשו"ן ולא במי"ח, ועל כל פנים לא נמצא פירושו המבין של המשפט.]

(1) [בערב' שְׁלִיט (א), הוא ולד שנוולד.]

משולל מהם תכלית השלילה (סס סס ו), כי המאמין שכל השלילות צודקות עליו כבר ייחדוהו מכל הנמצאים (כ"י אלנז, ס ספקריס ז ל). — ואמר הפיטון: ולך דומיה תהלה אלקים בציון בי לך נאה שלילות התוארים והשבה כי לא יתמו עד נצה נצחים (כדכ"ז), כמר נלכות, חור קדמון, ח:). — וכמשמ' מעשה השולל את נעלו: של נעליך, ע"ד המשמ' חזוירו בשלילות הנעל לקדושת המקום (כצניו צסי, סמס).

ב. **שְׁלִילָה**, ס"ה — מעשה השולל כגד בכגד במתמ: הכובסין שוללן יריעות וז עס וז כדי שיהו נוחין לביכסה ואינה תפירה אלא שלילה (כ"מ, סמס עמס).

א. **שְׁלִילוֹת**, ס"ה — תכונת הדבר השולל ותחפור יחד: אבל שלל של כובסין מע"ס ששלמה כביסחם רוצה בשלילותן שמא ימנפו יחזור ויחזור (כ"מ, סמס עמס).

ב. **שְׁלִילוֹת**, ס"ה — אפיסה, חרלון: ובשביל זה אני קורא חרנע חואת מכל יום ויום מימי עולם רנע מולד העולם הואיל ובו יצאה העולם מתחילה מדין האפיסה והשלילות לעין המציאות וחיות (כ"י סיסכלי, יקוד עולם כ"ז).

שְׁלִילִי, ס"ה — בלתי חיובי, verneinend; négatif; שליילי, מספר שליילי, נוהג בדבור ובספרות. negative: תשובה שליילית, חשמל שליילי, מספר שליילי, נוהג בדבור ובספרות.

שְׁלִילָנִי, ס"ה — מתכונת השלילה, כמו שלילי: ומכסה תחת המתיצה הקשה תקיף ככל העין כמו השליא בולד ולוח נקרא המתיצה השליינית ובו' תחת מתיצה השליינית כמין סככא ותקרא המתיצה השככית (רעז': זוכן, לנן חזות, חלק יעקב ז, כח:).

שְׁלִילָה, ס"ה — מין שק לחבואת וכדו' שעל גבי חבכסה, Futtersack; sac à fourage;

(1) [בארמ' שכתובים שליפא כמשמ' וז].

לחיוב, Verneinung; negation: ויהיה החיוב והשלילה נמצאים יחד במאמר אחד, וזה בשל (למונס כנס ח ד), דע שתמאמרים או התארים היותר אמתיים על האל ית' ומנם הם השלילות וכו' רק שהשלילות, ואם הם מסלקות ספקות רבות, אינם מודיעות דבר (סס זג, כח). ולו אחר כן תארים רבים, לא יחייבו רבוי בעצמותו, כל שכן שהם שלילות ולא יתרבה הדבר בשלילה (סס סס, נג), דע כי תאור האלוה ית' בשלילות הוא התאור האמתי וכו' אמנם תאור כחיובים יש בו מן השתוף והחסרון (כ"ס ח"מ, מ"נ ח נח). בזה הצד ישתתפו תארי השלילה לתארי החיוב שאי אפשר שלא ייחדו קצת התיחדות וכו' ואמנם הצד אשר נבדלו בו תארי השלילה מתארי החיוב שתארי החיוב וכו' הם מורים על חלק מכלל הדבר המבקש ידיעתו (סס עס). כי כל תאר שנחארתו בו הוא אם תאר פעלת או יהיה ענינו שלילות העדרו וכו' ולא תעשה גם כן אלו השלילות ולא תהיה עליו ית' אלא בפנים אשר כבר ידעת (סס עס). שאנחנו נאמר כי השמים לא קלים ולא כבדים וכו' וכווצא באלו השלילות (סס עס). וכלל הדבר המורכב מחספור וחמספור ממנו, היה חיוב או שלילה וכו', יקרא משפט או גזרה (מלות ספינין ח). ואין הבדל מצלנו באלו שלש הלשונות בשלילה התלקית (סס ז). ונקרא מה שיותר עליו מענין החיוב והשלילה איכות המשפט (סס עס). ונקרא החיוב והשלילה המתנגד (סס עס). שוללות והנגד ממנו מושאל מענין ושלל שללה וכו' והשם ממנו יקרא שלילה ושוללות (סוף, פ"י מלות סזוס). ויחס לאיש חשלם שלש שלילות לכל פעלה מהשלש פעולות שלילה מיוחדת והן שלילות הליכה, שלילות עמידה, שלילות ישיבה (כ"י חטנולי, מלמד ספלימדיס, ננזיס, קענ:). ומהם החכמה הנקראת אלכוימא והכוונה בה שלילות העצמים המתצביים סגולותיהם וכו' (כס"ע מלקיאל, ראשית סכמס ז, 68). אמנם השגחו ית' היא בדרכי השלילה והשלילות הנאות לכל בעל דתונו לשלול מהבורא ית' חם שלש שלילות מודעות לכל משכיל בענין האלהות והם גשמות ופירוד ושגוי (כ"י אלדזי, סזילי חמונס ח). שהוא

מסכת הכפולס מאמר ט.

א. **שְׁלִיפָה**, ס"ה, כ"י שְׁלִישׁ, שלשה, מ"ר שְׁלִישִׁים, שְׁלִישִׁים, שְׁלִישִׁים, כ"י שְׁלִישִׁים, — גבור מלחמה, רוכב חרב ומלווה את המלך במרכבתו⁽¹⁾. Ritter, Adjutant; chevalier, aide de camp; knight, adjutant. ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים ושלשם על כלו (פסוק יד ז). מרכבת פרעה וחילו ירה בים ומבחר שְׁלִישִׁים טבעו בים סוף (פסוק יד). אלה שמות הגברים אשר לדוד ישב בשבת תחכמי ראש השָׁלִישִׁים⁽²⁾ (פסוק כג ח). ומכני ישראל לא נתן שלמה עבד כי הם אנשי המלחמה ועבדיו ושריו ושלשיו⁽³⁾ ושרי רכבו ופרשיו (פסוק כז). ויען השְׁלִישׁ אשר למלך נשען על ידו (פסוק ז). והמלך הפקיד את השְׁלִישׁ אשר נשען על ידו על השַׁעַר (פסוק טז). ויען השְׁלִישׁ את איש האלהים ויאמר (פסוק טז). ויאמר (יהוא) אל בדקר שלש ח⁽⁴⁾ שא השליכוהו (פסוק כח). ויאמר יהוא לרצים ושלשום באו הכוס וכו' וישליכו הרצים והשְׁלִישִׁים (פסוק כח). ויקשר עליו (על פקחיה בן מנחם מלך ישראל) פקח בן רמליהו שְׁלִישִׁים ויכהו בשמרון בארמון בית כלך (פסוק כח). ותרא אנשים

(1) [גם באשור' בא שְׁלִישׁ, ובאוגרית' תלת' באותה משמ', באוגרית' גם בצירוף ת'לת' ססום, שליש סוסים, ואשם לא התברר כל צרכו, אם יש להבין שליש בעקר כאיש שלישי שבמרכבה על יד המלך והמשנה, או שהשם מצין ראשונה את הדרגה, כמו ותלתי במלכותא 'שלט (ד' ז) בארם', וצ"ע.]

(2) [בדתי"ב שלושים (כתוב), שְׁלִישִׁים (קרי). ואולי

צ"ל השְׁלִישָׁה.]

(3) [וכן צ"ל גם בדתי"ב ח ט.]

(4) [כך כתיב; קרי: שְׁלִישִׁים.]

(5) [יש מציעים לקרא גם בירמ' לח יד מבוא השְׁלִישִׁים במק' השְׁלִישִׁים. במשלי כב יט—כ: חודעתוך היום אף אתה הלא כתבתי לך שלשום (כתיב; שְׁלִישִׁים קרי), הצעו הקריאות: חודעתוך היום אף אתמול כתבתי לך שְׁלִישִׁים, או (על פי הקבלה מצרית מדרס): כתבתי לך שְׁלִישִׁים (פחגמים), ואין אלו כניחות את הדעת; והעורך בספרו 'משלי שלמה' 96 וכו' הציע בקרוב: חודעתוך היום, אף עתה מלך כתבתי לך, שְׁכַל שום כמעצות ודעת, וצ"ע.]

fodderbag: היה עליו שליף מלא גבנס תחתיו ומפרקו (כ' שמעון, חספסח שנת יח ב). בהמה שנכנסה מאיליה לרשות היחיד והיוקה בידה וברגלה ובקרנה ובעול שעליה ובשליף שעליה (פסוק י"א ח). חמור וכליו אני מוכר לך מכר את חמרדעת ואת האוכף ואת השליף ואת הקילקי ואת החבק וכו' ר' שמעון אומר' היה עליו שליף מלא גופצו ונוחנין לו (פסוק י"ג ז). בהמ' שנכנסה לרשות היחיד והיוקה בין בידה בין ברגלה וכו' בין בשליף שיש בה בין בעגלה שהיא מושכת משלם נוק שלם (ירוש' ז"א ח ב). היתה בהמתו מעונה שליף של תבואה מניה ראשו תחתיהן ומסלקו לצד אחר והוא נופל מאיליו (ירוש' ז"א ח ב). שניר' שנתנה בבקע' והקפוח בגמלין באוכפו' בעביטין בשליפין בקנים וכו' ממלמלין בתוכה (ערוך טו). כיצד במסירה, אחזה במלפיה, בשערה, באוכף שעליה, בשליף שעליה, בפרוסביא שבפיה, בוזג שבצוארה, קנאה (ז"א ע"ג).

***שְׁלִיפָה**, ס"ה, סה"ס מן שְׁלִיף; בראשונה היו קוּיִן

בשליפת המנעל, הדא היא דכתיב וואת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה שלף איש נעלו וגו' (ירוש' קדוש' ח ט). — ובספח"א: למען תיה לה ברק מרעה, ענין שליפה לפי הענין (ונסס, עמנדה, מ"ט). ומהכתוב למען היות לה ברק מורפה תבין כי אין סתרון מורפה ענין שליפה בעבור כי השליפה לא תבריק תחרב ואין הכרח עקב השליפה כי אם עקב המריקה וחלטישה (דונס על מנסס, מורדס, 76). — ואמר המסורר: תחרב תחרבות השליפה תכרת ותעל בהאריכה בתער חלד (כ"ס הנגיד, קטו ונענוסס, זן מעלי, חננעקסן, 258).

***שְׁלִיפָה**, ס"ה, — סה"ס מן שְׁלִיף, מעשה הסכשל:

כל גולמי כלי עץ טמאים חוץ משל פרשע מפני שהם מחוסרים שליפה, ר' יהודה אומר העושה כלים מגרפות של וית מהורין מפני שהן מחוסרים שליפה (חספסח כלים ז"א ז יע). — ובספח"א: הכובש ויתים או ירקות שכבשן ביין או בשמן הכבישה קובעת וכן שליפה באור או מליחה (כ"מ, מעט' ד ח). בשליפות וחגגרים (קליון,

לכרמסון, 841). יונים בחור קנם יקוננו על חר - לבלחם כמו שלישי ובכנו בלי דמע ומדעו אשתח עלי נור אהבי שלישי (כמז"ט, סעק ג, צדוי, סמג), ועי' שלישי.

ד. *שלישית⁽¹⁾, ט"ז, — איש נאמן המשמש בשלישי המתוך בין שני בעלי דין ודברים במשפט או בעסק, Vertrauensmann; homme de confiance; trusted person על ידי שלישי לא יפחות לה משני קבין חפין (כמוצ"ט). המשליש מעות לבתו והיא אוסרת נאמן בעלי עלי יעשה השליש מה שחושלש בידו (סס וז). הודאת בעל דין כמאה עדים וחשליש נאמן משניהם (סוקס"ט ב"ט א י). — ובסמ"א: הכתיש אחד מהם את השליש ואמר שלא עשאו שלישי מעולם י"א שאין לו דין שלישי (טופ"ט, מלוה ולוה כו). ונקי' שלישית, עי' שלישי.

*שלישית⁽²⁾, ט"ז, — חלק שלישי מדבר, Drittel; tiers; third: המקבל שדה לקצור אסור בלקט שכחה ופאה ומעשר עני, אמר ר' יהודה אימתי כומן שקבל ממנו למהצח לשליש ולרביע אבל אם אמר לו שלישי מה שאתה קוצר שלך מותר בלקט ובשכחה ובפאה ואסור במעשר עני (פס"ה). הרוצח להפריש ורומה ותרומת מעשר כאתה נופל אחד משלושים ושלוש ושליש ואומר וכו' (דמ"ה ז). האגס שורע את הכרם ויצא מלפניו קוצרו מפילו במועד, עד כמה היא נותן לפועלים עד שלישי (כלל' ז). זהים משיכניסו רביעית לסאה פוצע ואוכל בשדה, הכניסו חצי לוג כותש וסך בשדה, הכניסו שלישי כותש בשדה וכוונם לחיך ביתו (פנ"ד ט). אין תורמין בסל ובקפה שהם של מנין, אבל תורם הוא בתן חצין ושלישן (פס"ה א ז). הוורע תרומה שונג יופך ומזיר יקים, אם הביאה שלישי בין שינג בין מזיר יקים (סס ט א). התבואה וחוחים (חיבים במעשרות) משיכניסו שלישי (פס"ה א ג). אלו חייבין בחלה וכו' חלקם והשכחה והפאה

(1) [אולי בעקר אותה מלח כמו א. שלישי]

בשאלת המושג מעיני הצבא למשפט, או לחפך.]

(2) [אולי בעקר אותה מלח כמו ג. שלישי ששקרא.]

מחקת על חקיר צלמי בשדיום חקקים בששר חגורי אוור במתניהם סרוחי מכולים בראשיהם מראה שלישיים כלם (יסזק' כג יא). בני כבל וכל בשדיום פקוד ושוע וקוע כל בני אשור אותם בחורי חמד פחות וסגנים כלם שלישיים וקרואים רכבי סוסים כלם (סס טס כג א). — ובסמ"א: דמיון על בנסת ישראל שזוכרת בחור הגלות את האהבה אשר הפליא לישראל במצרים ושלח להם את שלישי משה ואהרן להוציאם מתחת סבלות מצרים (כמז"ט, ספ"ט ט ס י). וזה היה בסכת שנשבו ד' חכמים גדולים בסמינה וכו' שבה אותם השליש אבן ראמארה (ספ"ט טס דלחן, מלמד על סדר סדורם, סע"ט גנוס, כס). — ואמר המשורר: קסנו באלעור בגבורי ולדיו עד אשר שבו כחלשינו, לא עמדו רגע למען שמעו כי הוא גבורנו ושלישנו (כמז"ט, לפני זמן, צדוי, כעט). ומרכבות ושלישים אחריהם יצאו דחופים בדבר המלך (כמז"ט, עי' כמז' חס יט מזלעדיך, ח"ג 280). ועי' ד. שלישי.

ב. *שליש, ט"ז, רק מ"ר שלישיים, — שם לכלי גגון משלש, Triangel; triangle: ותצאנה הנשים מכל ערי ישראל לשור והסחלות לקראת שאול המלך בתמים בשמחה ובשלישים⁽²⁾ (ס"ח יח ו).

ג. *שליש, ט"ז, — מדת הלח וחיבש, כחלק שלישי מסדה אחרת, אולי של האיסה, Drittelmaß; tiergon; third (of a measure) מדר בשעלו מים ושמים בורת חכן וכל פשליש עפר הארץ ושקל בפלס הרים וגבעות במאזנים (יסע"ט יז). האכלהם לחם דמעת ותשקמו בדמעות שלישי⁽³⁾ (ספ"ה מ). — ובסמ"א: ואמרת וכו' ויהי גועם ומזמור יענך ותפלות בדמעות שלישי (מיד"א, מעגל טז, 80). — ואמר המשורר: אחן לך סוף דבר שלישי אשר בו חבל (כ"ט סג"ה, מזמור ומוסרי, צו מעגל,

(1) [ואמרו חז"ל: אין שלישים אלא גבורים שנאמר: שלישים קרואים לבושי רוכבי סוסים כלם (יסזק' כג) ("וכי נעלם מקצתה צ טסס א).]

(2) [השבעים תרגמו εὐμαλως, ע"י כתי]

ובצלצלין, ואמנם קשה מקום המלה אחר' בשמחה.]

(3) [כנראה במשמ' ותשקמו דמעות' בשלישי.]

שישאר ריקם (כש"ע סלקירא, אגרא המוסר, סדנא, קצן
על יד א (י"ב), פ).

שְׁלִישִׁית, ס"ג — תפקיד השליש, המתוך בין
שנים בדיון ובעסק; אם היתה קטנה
בין מן האירוסין ובין מן הנישואין יעשה שלישי
שלישותו (כ"י יוסף, תוספתא כסני' ו' ט). — ובמשמ'
הדבר המשלש; זה אומר כך וזה אומר כך והשליש
אומר כך השליש נאמן משניה, אימתי בזמן
שהשלישות יוצאת מתחת ידו (פס' צ"ט א י').

שְׁלִישִׁית, ס"ג — בהגדרה, תבונת המשלש; כי
תבנית הוא שם נגזר מן כנה וענינו
תקון הדבר ותבונתו, ר"ל רבועו ועגולו ושלישותו
(כ"י סניז, מ"ז א ג).

שְׁלִישִׁי, מ"ד שלשים, כ"י שלישית, שלישית, —
שם מספר סדורי מן שלוש, *troisième; third*
הדש שלישי, שנה שלישית וכו'; ויהי ערב
ויהי בקר יום שליש (צכאס' א יג). ביום השלישי וישא
אברהם את עיניו (פס' כז ד). ויגד דלכן ביום
השלישי בו ברת יעקב (פס' לא כז). והיו נכנים
ליום השלישי כי ביום השלישי ירד וי' לעיני כל העם
על הר סיני (פסוק יע יא). ביום השלישי נשוא
לבני זבולן (צמד' זכד). ויהי ביום השלישי ללדתי ותחד
גם האשה הזאת (מ"א יג יא). ודבר יי' היה אל אליהו
בשנה השלישית (מ"א יא ח). אכול השנה ספיה
ובשנה השנית סחיש ובשנה השלישית זרעו וקצרו
ונטעו כרמים ואכלו פרים (מ"ב יע כט). יחיונו מימים
ביום השלישי וקמנו ונחיה לפגיו (פס' ו' ז). —
שלישי במשמ' החדש השלישי; ויהי באחת עשרה
שנה השלישית באחד לחדש (יזק' לא ח). — ובמניית
בני אדם לפי גילם או לפי סדרם כמעשה מן
המעשים; אליאב הבכור ומשנהו אבינדרב והשלישי שמה
(פ"א יז יג). ויהי בכורו אמנון וכו' ומשנהו בלאב
וכו' השלישי אבשלום בן מעכה (פ"ב ג). וישלח
אליו שר חמשים וחמשינו וכו' וישב וישלח אליו שר
חמשים אחר וחמשינו וכו' וישב וישלח שר חמשים
שלישים וחמשינו ויעל ויבא שר החמשים השלישי ויברע
על ברכיו (מ"ב א ט-יג). שם האחת וימימה ושם השנית

וכו' ותבואה שלא הביאה שלישי, ר' אליעזר אומר
תבואה שלא הביאה שלישי שטורה מן החלה (פס'
א ג). וכן שלש כפרים המושלשין אם יש בין שנים
החיצונים מאה וארבעים ואחד ושלישי עשה
אמצעי את שלשתן להיותן כאחד (מכז' ס ג). האונאה
שמונה בסף לפלג, שלישי למקח (כ' טכמו, צ"ט ד
ג). ומכה אותו שלישי מלפניו ושתי ידות מלאחריו
(מכז' ג יג). נמצא שלשה עשרונות ושלישי לכל
מין (מכ"ז ח). אינו מביא לא ספיה מפני הקמתין
ולא משוליה מפני השמרים אלא מביא משלישה
ומאמצעה (פס' ס ז). קוצר לשחת ומאכיל לבהמה,
אמר ר' יהודה אימתי בזמן שהתחיל עד שלא הביאה
שלישי, וי' שמעון אומר אף וקצור ויאכיל אף
משהביאה שלישי (פס' יא). אם אמ' לו בשלישי
אתה שותף לי והשלישי עשוי לך בבטלה מותר
(תוספת' צ"ט ד יא). הבית והעליה של שנים
ורצו שנים שלא לבנות, התחתון נומל שני חלקים
והעליון שלישי (פס' פס יא ז). בית פירות לי בידך
וכים מלא מעות לי בידך, אין לך בירי אלא
חציון ושלישן חייב מפני שבית מירד חציו
ושלישו מירד, כים מירד חציו ושלישו מירד
(פס' סנטי' ס י). באותה שעה עלה אוקיאנוס והציף
שלישו של עולם (מכ"י יתרו מנסי' דנכסד' ו, סז).
שלישי לרביבה, שלישי לחלות, שלישי לרקוקים
(ינסי' סנסי' יא ו). וכל הוולדת לתשעה עוברה ניכר
לשלישי ימימה (ינסי' לו). רביע בקרקע שהן
שליש במעות (עמואל, גי' נס). אכול שלישי
ושחת שלישי וחגת שלישי (אליסו' לזי' נסן, פס'
ט). לעולם ישלש אדם שנותיו שלישי במקרא
שליש במשנת שלישי בגמרא (קדוש' ל). לעולם
ישליש אדם את מעותיו שלישי בקרקע ושלישי
בפרקמטיא ושלישי תחת ידו (כ' ילסק, צ"ט
מז). מגדל שלישי נשרף, שלישי נבלע, שלישי
קיים (כ' יוסק, קנסי' קט). יחיד שפימם לחצאון חייב
וכו' אבל שלישי ורביע לא שמעתי (כריס' ו). שהיו
משלשין היום שלישי לחורח, שלישי לתמילה,
שלישי למלאכה (מד"כ קס"ג, ג' כחס' סייס). —
ובסהמ"א: ויחלק האיסטומכא לשלשה חלקים
השליש למאכל והשליש למים והשליש

והנאמר עליו⁽¹⁾ (מד"כ ויקרי יט, פס כו, פסוקי סקס
ה, פסיק' כ"כ לב).—ובספר"א: ושאר כל ישראל
בשרים לחקיד זה לזה ואפי' יש ביניהם צד קרובות
בגון חסול וחצרון לגרשון וקחת והן שלישי
בשני (ספ"ו הגא' פטרי לק ז כה, פס"ו). כל פסוק שיש
ראשון בראשון ושני בשני פסולין סן התורה
שלישי בראשון פסול סן החכמים, שלישי
בשני כשר (וסה"ק, לו יכז). אבל הפרישות
הנוהגת בפנים השלישיות והוא מה שיתחד בנו
במצפוננו ומחשבותינו וכו' (כ"י א"ח, סו"ט, ספרינו
ס). והם מושכלות שניות או שלישיות או רביעיות
או יותר מהם (כוס סן ג).—זקדחת שלישית, עי'
קדחת.—"שלישי, אחד מששים בשניה שהיא אחד
מששים בדק: וחלקו כל חלק ראשון לששים שניים
וכל חלק שני לששים שלישיים (כחצ"ט, הענכ"ו).
קח לכל שנה ג'א שניים וששה ועשרים שלישיים
ותגרע אותם מסקום הכוכב (הוא, כלי נספס, פט
כט). שהשעה האחת על דרך המשל ששים דקים
והדק ששים שניים והשניים ששים שלישיים (כ"ס
א"ח, מו"ח א עג). ובשחלק חסהלך הזה על מספר ימי
זמן החדש האמור ושעותיו ורגעיו ושנייו ושלישיו
ובו' (כ"י ספראלי, יקוד עולם ג יב, מע"ו). ועוד
יחלקו החלק למ' חלקים שווים ויקראו אותם שניות
וכל שני' למ' חלקים ויקראו אותם שלישיים
(כ"ז מסקלוב, עמודי הסמ"ד).—שלישית, נק' סן
ד. שלישי: וגשאררה הממשלה בידו השלישית
דונה אשמנייראץ (ס' הקבלה לכחצ"ד, ניצוא"ל 88;
REJ Jan 1885, עמ' 107).—זכתורת הנגינה,
שלישית, tertia: ואם יערכו הקולות כמו ד' אל ג'
נקרא רביעית (קווארטא) כמו ה' אל ד' נקרא
שלישית הגדולה (גראסע מערציע) (יאנועל, למודי
סענע עא).

קציעה ושם השלישית קרן המוך (איוג מנ יד). שר
הצבא השלישי לחדש השלישי בניהו בן יהוידע
(דס"א כז ס).—ובסמית דברים אחרים, גירל, דור,
נהר וכו': ושם הנהר השלישי חקל (כחצ"ט ז יד).
והמור השלישי לשם שבו ואחלמה (פסוק כס יט). בנים
אשר יודרו להם דור שלישי יבא להם בקהל יי' (דבר'
כג ט). ועל הגורל השלישי לבני זבולן (יוס"י יט
י).—ובשמוש מספס: ותבטל חרב שלשתה חרב חללים
(יסז"ק כ"ד יט).—שלישים, במשמ' קוסה שלישית של
בנין ודבר': תחתים שנים ושלישים תעשה (אח
התבה) (כחצ"ט ו יו).—ובשלישית, במשמ' בפעם
השלישית: ויסף יי' קרא שמואל פשלישת (פ"ח
ג ס).—ובמשמ' ביום השלישי, אחרי מחר: כי
אחקר את אבי קעת מחר השלישית (פס כ יב).—
ושלישית במשמ' אחת משלוש יחד: ביום הזה
יחיה ישראל שלישית למצרים ולאשור ברכה בקרב
הארץ (פס"י יט כד).—ובחז"ם: מוגו לו כוס שלישי
מברך על מוגו (פס"י יז). בין הכוסות הללו
אם רוצה לשותות ישחה, בין שלישי לרביעי לא
ישחה (פס סס). כל הכלים שבמקדש היו להם שניים
ושלישיים (כ"י ג ס). אחד כותב דברי המוכין
ואחד כותב דברי המחייבין והשלישי כותב דברי
המוכין ודברי המחייבין (כס"ד ג). שלש שורות של
חלמדי חכמים יושבים לפניו גדולה בראשונה
ושניים בשניות ושלישיים בשלישית
(חוסס"י כס"ס ז).—ושלישי לקרבת משפחה: לא
אעיד לו אני ובני ותתני, ואמאי הו"ל שלישי
בראשון (כס"ה כס).—ולמסמח: וקורא לה שם
מסני שהיא שלשי וחשלשי מחור בחולין
וכו' מסני שהיא שלשית והשלשית מהור
בחולין (חוסס"י ענול יוס ז יד).—לשון שלישי,
כנוי ללשון-הרע: ולמה נקרא (לשון הרע)
שלישי⁽⁸⁾, שחוא חורג שלשה, האומרו והמקבלו

(1) [במקום מבוא השלישי (יכ"י לה יד) צ"ל
השלישים, ועי' א. שלישי].

(2) [אפשר שיש כאן צורת פועל, כדעת רבים.
שלישית בישע' יה, ירמ' סח לד הוא שם עיר, ועי'
בדברי א. שלום, ארץ ישראל, שנתון החברה
לחקירת א"י, תשי"א, עמ' 104 וכו'].
(3) [בארמ': ליטנא חליתאי; לא תלך רכיל

שלישית⁽²⁾. ש"כ, שלשית, שלשת, שלשתית,
שלשית, חלק שלישי, שלישי, 1/3,
Drittel; tiers; third: ויין לנסך שלשית החין

(ויקרי יט יו), ת"י לשנא חליתאי.
(1) [אולי פשוטו של חכמיו: אמירת דבר
שבין שנים לשלישי].
(2) [בעקר צורת ג' סן שלישי].

וירא האיש כי עמד כל העם ויסב את-עמשה מן המסלה השדה וישלף עליו בגד (סס כ יב), ויברחו את ראש שבע בן בכרי וישלכו אל יואב (סס סס כב), וימצא את אלישע וכו' וישלף אדרתו אליו (מ"ח יט יט), ויצא אל מוצא המים וישלף שם מלה (מ"ב ז כ), ותערים יחרסו וכל חלקה מוכה וישליכו איש מבנו ומלאוה (סס ג כס), ויאמר וקחו קמה וישלף אל הסיר (סס ד מ"ח), ויקצב עץ וישלף שמה ויצף הברזל (סס ו), ויצא את האשרה וכו' וידק לעפר וישלף את עפרה על קבר בני העם (סס כג ו), ואת המזבחות וכו' נתץ המלך וירץ משם והשלף את עפרם אל נחל קדרון (סס סס יז), גוי גורד והשליכי (י"מ ז כט), בשנו מאד כי עובנו ארץ כי השליכו משכנותינו (סס ע יט), ויהי בקרוא יחודי שלש דלתות וארבעה יקרעה בתער הסר והשלף אל האש (סס לו כג), והיה כבלתך לקרא את הספר הזה תקשר עליו אבן והשלכמו אל תוך פרת (סס כא סג), ובהם עוד תקח והשלכמו איתם אל תוך האש (יסק' ס ד), כספם כחצית וישליכו וזהבם לגדה יהיה (סס ז יט), השליכו מעליכם את כל פשעיכם (סס יא לא), איש את שקיצי עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים לא עובו (סס כ ס), והשליכו הכהנים עליהם מלה והעלו אותם עלה לוי (סס מג כד), ויאמר ואת הרשעה וישלף אחת אל תוך האש והשלף את אבן העופרת אל פיה (זכ' ס ס), ויאמר וי' אלי השליכו אל חיוצר וכו' ואקחה שלשים הכסף ואשלף אותו בית וי' אל חיוצר (סס יא יב), עת להשלף אבנים ועת כנוס אבנים (קס' ג ס), ואשליכה את כל כלי בית מוכיה חתוך מן הלשכת (כס"ג יב ס), והשליך פלוני אדם או את נבלתו אל בור, הבורה, בים, על ארץ, היאורה, וכו': ותשלף את הילד תחת אחד השיחם (נחמ' כא יא), ועתה לבו ונהרגו ונשלכו באחד הברות (סס לו כ), ויאמר אלהם ראובן אל תשפכו דם השליכו אותו אל הבור הזה (סס סס כג), ויקחה וישלכו אותו הברת (סס סס כד), ויצו פרעה לכל עמו לאמר כל הבן הילוד היארה תשלכו (סמות ח כג), ויצעק (משה) אל וי' ויורה וי' עץ וישלף אל המים וימחקו המים (סס יס כס), ויהי לעת בוא השמש צוה יהושע וירידו מעל העצים וישליכם אל המערה אשר נתכאו שם (יסק' יכז), ויאמר (יהוא) אל בדקר שלשה

שא השליכוהו בחלקת שדה נבות חיוזעאלי (מ"ב ע כס), וישליכו את האיש בקבר אלישע (סס יב כ), ויצאו את אוריהו מסצרים ויבאחו אל המלך יהויקים ויבחו בחרב וישלף את נבלתו אל קברי בני העם (י"מ כו כג), ויקחו את ירמיהו וישלכו אותו אל חבור (סס לס ו), הרעו האנשים האלה את כל אשר עשו לירמיהו הנביא את אשר השליכו אל חבור (סס סס ט), ופרצים תצאנה אשה נגדה והשלכנהו התרמונה (עמ' ד ג), ועשרת אלפים חיים שבו בני יהודה ויביאום לראש הסלע וישליכום מראש הסלע (דס"ג כס יב), — והשליך האלהים דבר או אדם: ויהי כנסם מפני ישראל הם במורד בית חורן וי' השליף עליהם אבנים גדלות מן השמים (יסק' י יח), על ארץ השליכתי (יסק' כס יז), והשליכו מצולה בלבב ימים (ינס' ז ד), ותשלף במצלות ים כל תפארתם (מ"כס ז יט), והשלכתי עדיך שקצים (כסוס ג ו), כי נשאתני ותשליכני (סס ק יא), כפור כאפר ימור משליף קרתו כפתים (סס קמז עז י), ישאחו קדים וילך וישערתו ממקמו וישלף עליו ולא יחזול (ליוז כו כא—כג), — ובפרט השליך אלהים אדם או עם מעל פניו, מפניו, מלפניו: ויהן וי' אחם וכו' ולא השליכם מעל פניו (מ"ב יב כג), ויטאם וי' בכל רוע ישראל וכו' עד אשר השליכם מפניו (סס יז כ), כי על אף וי' היתה בירושלם וביהודה עד השלכו אתם מעל פניו (סס כד כ, וכעין זס י"מ כג), והשלכתי אתכם מעל פני כאשר השלכתי את כל אחיכם (י"מ ז יס), אל השליכני לעת וקנה (סס' מ"א ט), אל השליכני מלפניך (סס כא יב), — ובשמושים מיוחדים, השליך גורל, הפיל גורל: לבו והתהלכו בארץ וכתבו אותה ושובו אלי ופה אשלף לכם גורל לפני וי' בשלה וילכו האנשים ויעברו בארץ ויכתבוהו וכו' וישלף להם יהושע גורל בשלה לפני וי' (יסק' יס ס—ט), — והשליך חבל בגורל, חלק חבלים בחפלת גורל: לכן לא יהיה לך משליף חבל בגורל בקהל וי' (מ"כס ז ס), — השליך האדם נעלו על מקום במימן לביו: מואב סיר רחצי על אדום אשלף נעלי (סס' ק י קס י), — השליך חכה ביאור, צד בו דגים: ואנו הדיגים ואכלו כל משליכי ביאור חכה ופרשי מכמרת על פני מים אמללו (יסק' יע ס), — השליך האדם דבר או את האל אחרי גוי, אחריו, עוב אוהו ולא שם לבו

ובלתי משלכת בדרך (מ"א יג כד-כח). ואתה השלכת מקברך כנצר נתעב (יסעי יד יט). ותלליהם ישלכו (סס לד ג). והעם אשר המה נבאים לחם יהיו משלבים בחוצות ירושלם (ימני יד יו). העצב נבזה נפון האיש הזה כניהו וכו' מדוע חוטלו הוא וורעו והשלכו על הארץ אשר לא ידעו (סס כז כח). לכן כה אמר יי' על יהוויקים מלך יהודה לא יהיה לו יושב על כסא דוד וגבלתי תחיה משלכת לחרב ביום ולקרת כלילה (סס לו נ). לא חסה עליך עין לעשות לך אחת מאלה לחמלה עליך ותשלבי אל פני השרה בגעל נפשך (יחזק' יו ט). ותחש בחטא השלכה (סס יט יז). עליך השלכתי מרחם (ססלי כז י"א). ועד שר הצבא הגדיל וממנו הרים התמיד ותשלף מכון מקדשו (דני ס י"א). — ובתוים: מי שתיה מושלך לבור ואמר כל השומע את קולו וכתוב גם לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו (גיט' ו ו). דבר אחר דמי אחר, שהיה דמו מושלך על העצים ועל האבנים (קמ"ד ט). מצא כה תינוק מושלך אם רוב נכרים נכרי ואם רוב ישראל ישראל (מכש"י ג ז). שלא עלת על דעת שמהא אשתו מושלכת לכרבים (יב"ט' ספני יג ג). תינוק כל זמן שמושלך בשוק אביו או אמו מעדין עליו (כז, סס ז"ב ג ח). המוצא מת בתחילה מושלך כדרכו נוטלו ואת תבוסתו (סס סס ט ח). מצאוהו חנוק ותלוי באילן חרוג ומושלך על גבי הסיף (סמ"ג ג ג). לגבור רוכב על חסום וחסום רץ וראה תינוק אחר מושלך ומשך חסום ולא הויק את התינוק (מד"כ נכח"י נג). מי היה מחכה למשה שהושלך ליאור שיהיה כמו שנהיה (סס סס סס). כיון שהושלך משה למים אמרו ככר מושלך מושיען במים, מיד במלו חגורה (סס סמ"ח ח). אמר לפניו (תחומא במותו) רבון העולמים אני לא חטאתי נשמה היא שחטאת, משעה שיצתה ממני כאבן שהושלך ע"ג קרקע אני נשלך (י' (סס ויקר' ד). רבן גמליאל היה ממיל מן עכו לכובב וכו' ראה ככר אחד מושלך בדרך (סס סס נ). ר' יצחק בן אלעזר הזה מטייל בשינותא בקיסרי מצא קולית אחת מושלכת בדרך (סס נמ"י יח). לחלמיד שהיה מהלך עם רבו וראה גחלת

(י' [וע"י נפעי, הערה].)

— קל, ישלף. — כמו ספעי, ואמר הפיטן: שלוך שרץ מבילה תעל (סלמ"ג ז). יהודה סנכלי, אך כך לכל מעט, סלמ"ג עכ"ס ויח"כ).

— נפעי, ישלף (י'). — כמו ספעי: לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לחיכו למיכך לא לקח על ידו לא בדם ולא בצפרדעים (כס"י, סמ"ג ז יט). עליך השלכתי מרחם, נשלכתי מרחם (סו"א, ססלי כז י"א). אינו רוצה שיהו פרוצים נשלכים לדרם ברגל (סו"א, סס"ג ק"ח). בשני רעבון, שהרבה נשלכין לא רצו הכמים לסוסלם מחמת יציאת קול (סו"א, קידוש' עג). ודניאל לחיכו אויל, כשהושלכו חביריו לתוך כבשן האש שלא נשלך עמחם (סו"א סס"י נג). וספרי חורות נקדעים ובורעים נורעים והחמשים נשלכים בכל מחלבים (ד"ס על יסודי מלכים ו"א ג, יעקב מן, 88). — ואמר הפיטן: חן לך אני נשלך איך לא מקוה לך (כס"ג, ססל לסודות, ציליק-רננילקי ג, 46). שנואה ונשלכת כמוגרים בכיב (כס"י, ססל לקדמך, סלמ"ג).

— סעי, שלף. — כמו ספעי, ואמר הפיטן: זר וד נשלכו יתן עו למלכו (כ"ח קלי, חסניכה, מוסף כ"ס).

(י' [אמנם במד"ד ויקרא ד מוכא כדמוס: כאבן שהושלך ע"ג קרקע אני נשלך ע"כ, אבל כפי תשובת ד"ר ס. מרגליות על שאלתי אין יסוד לנוסחה זו, שנקמקמה ככל כתיי ובהקבלות מושלך או מוטל. וכן יש לראות כמים נוסחה כזו גם במד"ד שמות ב (נשלכתי לחיכו) בס"י הושלכתי. ולא גולדה צורת נשלך אלא בסהמ"א במקום שלא הברילו בסכמא בין חיות וכיף רח"ה ע"ס חרמיון אל נשלח מן שלה].

מכלי אשר ינועו או ילכו רק בלאט (מולדות סמים, קסד). — ואמר המשורר: נפילתי במצור אהבתיך כנפל דגים לפני שלך (מה יפו, מספרות ענייאל יז, סדרתו, 471).

שֶׁלֶכֶת, ס"ה, — גדיעת העץ המשך: ועוד בה עשירה ושבה והיתה לכער כאלה וכאלון אשר נשלכת מצבת כס ורע קדש מצבתה (יסעי' ו יג). — ובסמ"א גם בשמ"י השלכת העץ את עליו, השרה: ו-שם שער אחד מן השערים שבירושלים: לשמים ולחמה למערב עם שער שלכת בממלה העולה משמר לעמת משמר (דמ"ח כו יז). — ואמר המשורר: בחוף ובקרב עת כי חופיעי חיים ושסחות כננסך תביאי וכבואך הה עצבון גם שלכת (יל"ג, סג לדני). פה עץ החיים נצב בשלכת עליו נבלו ולפי ור יפורו (סוף, נזח מועד לכל מי). והאלה נצבת בשלכת שנשרו עליה (סוף, העלמות חננח). לכת דודי לקראת כלל הסכרבת מצבחת קדש בשלכת (לעריס, נשיא ציסחאל, סוף מולרים, 2).

שֶׁלֶךְ, ס"ה, — שם עוף ממי, טורף, שולה דגים¹, Sturzpelikan; pélican; pelican : ואת אלה חשקצו מן העוף לא יאכלו שקץ הם את הנשר וכו' ואת הכוס ואת השלף ואת הינשוף (ויקרי יא יג-יז). והקמת ואת הרהטת ואת השלף (דברי יד יז). — ובסמ"א: והשלך הוא מפגמ"י בלע"ז (קלוינווס, נעלי מים ז ט). שהרג נענש וחשם של בושלך על ענשו (סוסט מוסט לחיוב יח, כס). עופות חמים והאגמים לרוב כמו השלך [פעליקאן] (סנילי עולם ח, מלרים, עוז). ולכן יצוירו את חבראמ"א בב' ראשים וכו' והוא יושב על גיו שלך (שוואן) (סס ג, סודה, עג). השלך (רייער) מיניה הם כמאה לכולם חרטום ישר ארוך ושטוח מעט וארכע אצבעות ברגליהם וזה דרכם לרדת במי נחר וסקות מים לא עמוק שם יתיצבו

¹ [כך התרגומים הקדומים, כגון תיא ות"י שלינגא ועוד, וכן בדברי חז"ל כחולין סג: אמר רב יחודה שלך זה השולה דגים מן הים וכו' רבי יוחנן בי חוה חוי שלך אמר משפטיך תהום רבה, ועי' בפרושים אחרים המוכחים מסמ"א].

תם כרך ארבעה-עשר

(ביחד עם "המבוא הגדול" — כרך חמשה-עשר)

DUKE
UNIVERSITY

DIVINITY SCHOOL
LIBRARY

